

ಮಗ್ಗೇದಸಂಹಿತೆ

ಭಾಗ-೨೨

ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದ ೩-೫ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು

ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲದ ಸೂಕ್ತಗಳು—೨೦-೪೦

ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ವೇದರತ್ನಮಾಲಾ

ಸಂಖ್ಯೆ—೨೨

RIG - VEDA

ಸಾ ಯ ೫ ಭಾಷ್ಯ ಸಮೇತಾ

ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತಾ

(ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾರ್ಥಾನುವಾದವಿವರಣೆಗಳೊಡನೆ)

ಭಾಗ—೨೨

ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದ ೩—೫ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು.

ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲದ ಸೂಕ್ತಗಳು ೨೦—೮೦

*Translated with Exhaustive Critical Notes
and Explanations*

by

Asthana Mahavidwan
H. P. VENKATA RAO

Editor

Printed at

**SRI SHAKTHI ELECTRIC PRESS,
MYSORE**

1954

Published by the gracious permission of
His Highness
Sri Jayachamarajendra Wodeyar Bahadur,
G.C.B., G.C.S.I., Maharaja of Mysore

ಯದುವಂಶವಯಃಪಾರಾವಾರಸುಧಾಕರರೂ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ನೈದಿಕವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕರೂ
 ಮೈಸೂರು ದೇಶವನ್ನಾಳುವ ಧರ್ಮಪ್ರಭುಗಳೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜ
 ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್ ಬಹದ್ದೂರ್
 ಜಿ. ಸಿ. ಬಿ , ಜಿ. ಸಿ. ಎಸ್. ಐ. ರವರು

ವೇದಪ್ರಕಟನಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಿತವಾಗಿರುವ

ವೇದವಿಮರ್ಶನವಿದ್ವನ್ಮಂಡಲಿ

Translator & Editor :

ಆಸ್ಥಾನ ಮಹಾವಿದ್ವಾನ್ H. P. ವೆಂಕಟರಾವ್

ಸಹಾಯಕ ವಿದ್ವನ್ಮಂಡಲಿ

1. ಬ್ರ|| ಶ್ರೀ|| G. N. ಚಕ್ರವರ್ತಿ, M.A.
Professor of Sanskrit St. Philomina's College, Mysore
2. ಬ್ರ|| ಶ್ರೀ|| ಜಿ- ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಚಟ್ಟರು, ಸಾಹಿತ್ಯ ನ್ಯಾಕರಣವಿದ್ವಾನ್,
ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜರವರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲಾ, ಮೈಸೂರು.
3. ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್ ಬ್ರ|| ಶ್ರೀ|| H. ಗಂಗಾಧರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಜ್ಯೋತಿಷ ವಿದ್ವಾನ್
ಮತ್ತು ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಪಂಡಿತರು.
4. ಬ್ರ|| ಶ್ರೀ|| ಶ್ರೀನಿವಾಸಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಮುಗ್ಧೇದ ಘನಪಾಠಿಗಳು.
5. ಬ್ರ|| ಶ್ರೀ|| ಹಿಟ್ಟವಳ್ಳಿ ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗಾಚಾರ್ಯರು, ಶ್ರೌತವಿದ್ವಾನ್.
6. ಬ್ರ|| ಶ್ರೀ|| ಹಿಟ್ಟವಳ್ಳಿ ದೇವರಭಟ್ಟರು, ಮೀಮಾಂಸಾದರ್ಶನಪಂಡಿತರು.
7. ಬ್ರ|| ಶ್ರೀ|| ವೆಂಕಟರಮಣಾಚಾರ್, M.A., B.T., ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ವಾನ್.
8. ಬ್ರ|| ಶ್ರೀ|| S. ರಂಗನಾಥನ್, ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ವಾನ್, ಅರಮನೆ ಸರಸ್ವತೀ ಭಂಡಾರ.
9. ಬ್ರ|| ಶ್ರೀ|| ಪುತ್ತೂರು ಅನಂತಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್, ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ವಾನ್.
Govt. Oriental Research Institute, Mysore.
10. ಬ್ರ|| ಶ್ರೀ|| S. ಸೀತಾರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ರಿಟೈರ್ಡ್ ಪಂಡಿತರು,
Govt. Oriental Research Institute, Mysore.

ಪೀಠಿಕೆ.

ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲದ ೨೦ನೇ ಸೂಕ್ತದಿಂದ ೮೦ನೇ ಸೂಕ್ತದವರೆಗಿರುವ ಈ ಮೂರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ (೫ನೇ ಅಷ್ಟಕದ ೩ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ಐದನೇ ಅಧ್ಯಾಯದವರೆಗೆ) ಅನೇಕ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ತತ್ತ್ವತ್ರಯದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರ ಸ್ತುತಿ, ತ್ರ್ಯಂಬಕಸಂಜ್ಞಕನಾದ ರುದ್ರದೇವನ ಸ್ತುತಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

- ೧) ರುದ್ರ ಮತ್ತು ತ್ರ್ಯಂಬಕರ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಮತ್ತು ತ್ರ್ಯಂಬಕನ ವಿಶೇಷಸ್ವರೂಪ.
- ೨) ಸಾರಮೇಯಸಂಜ್ಞಕನಾದ ವರುಣನ ಶ್ಲಾಘನೆ.
- ೩) ದಧಿಕ್ರಾದೇವತೆಯ ಸ್ವರೂಪ.
- ೪) ನಿರ್ಮಿತಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕರೂಪ.
- ೫) ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ.
- ೬) ಅಹಿರ್ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅಜಃಕಪಾದೇವತೆಗಳ ನಿಜರೂಪ ಇತ್ಯಾದಿ.

೧) ತ್ರ್ಯಂಬಕಸಂಜ್ಞಕನಾದ ರುದ್ರದೇವತೆಯ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪ

ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲದ ಐವತ್ತೊಂಭತ್ತನೇ ಸೂಕ್ತದ ಕೊನೆಯ ಮಂತ್ರವು ರುದ್ರದೇವತಾಕ್ರಮವೆಂದು ಪ್ರಕೀರ್ತಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಮಂತ್ರವು ತ್ರ್ಯಂಬಕನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತದೆ. ರುದ್ರ ಮೂರ್ತಿಯು ಭಯಂಕರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೆಂದೂ, ಸಾಧಾರಣವಾದ ಮಾನವನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಸುಹಿತಕರವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಈ ಅಂಶವು ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿವೃತವಾಗಿದೆ. ಮುಕ್ತಗಂಧಿತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸ್ವರೂಪವು ಅನೇಕಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಸ್ತುತಿ ಶ್ರುತಂ ಗರ್ತಸದಂ ಯುವಾನಂ ಮೃಗಂ ನ ಭೀಮಮುಪಹತ್ನುಮುಗ್ರಂ |
ಮೃಳಾ ಜರಿತ್ರೇರುದ್ರ ಸ್ತವಾನೋಽನ್ಯಂ ತೇ ಅಸ್ಮಾನ್ನಿ ವಪಂತು ಸೇನಾಃ ||

(ಮು.ಸಂ. ೨-೩೩-೧೧)

ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವವನೂ, ತರುಣನೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ, ಭಯಂಕರನೂ, ವನದಲ್ಲಿರುವ ದುಷ್ಟವೃಗವು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವವನೂ, ಆದ ರುದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಎಂದು ರುದ್ರನ ಭಯಂಕರರೂಪವು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಉಗ್ರರೂಪವಿರುವುದರಿಂದಲೇ, ಇವನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಬೆದರಿದ ಮಾನವವರ್ಗವು ಇವನ ರಕ್ತಸೆಯನ್ನೇ ಕೋರುತ್ತದೆ.

ಮಾ ನಸ್ತೋಕೇ ತನಯೇ ಮಾ ನೆ ಆಯೇ ಮಾ ನೋ ಗೋಷು ಮಾ ನೋ ಅಶ್ವೇಷು ರೀರಿಷಃ |
ವೀರಾನ್ ಮಾ ನೋ ರುದ್ರ ಭಾಮಿತೋ ವಧೀರ್ಹವಿಷ್ಣಂತಃ ಸದಮಿತ್ತ್ವಾ ಹವಾಮುಹೇ ||

(ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೪-೮)

ಎಲೈ ಉಗ್ರರೂಪನಾದ ರುದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಪೌತ್ರಾದಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ಜೀವವನ್ನಾಗಲಿ ಹಿಂಸಿಸಬೇಡ. ನಮ್ಮ ವೀರಪುರುಷರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಬೇಡ. ನಿನಗೆ ಸರ್ವದಾ ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತ ನಿನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೋಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ನಮಗೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಭಯವನ್ನಾಗಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಬೇಡ ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಭಯಂಕರನಾದ ರುದ್ರನು ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತನಾಗಿರುವ ಲೋಕನಾಶಕನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವ ರುದ್ರನು ೭-೫೯-೧೨ರಲ್ಲಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿದಾಯಕನೆಂದೂ ಮಂಗಳಕರನೆಂದೂ ಪ್ರಶಂಸಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ತ್ರ್ಯಂಬಕನೆಂದು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ತ್ರ್ಯಂಬಕನೆಂದರೆ ಮೂರುಕಣ್ಣುಳ್ಳವನೆಂದು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಅರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಭೌತಿಕವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಅಲೌಕಿಕವಾದ ದಿವ್ಯಚಕ್ಷುಸ್ಸು. ಆದರೆ, ಸಾಯಣರು ಇಲ್ಲಿ ಈ ಪದಕ್ಕೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ತ್ರಯಾಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರಾಣಾಮಂಬಕಂ ಪಿತರಂ ತ್ರ್ಯಂಬಕಂ |

ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ರುದ್ರ ಈ ಮೂವರಿಗೂ ಪಿತೃವಾದುದರಿಂದ ತ್ರ್ಯಂಬಕವೆಂಬ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಯೆಂದು ಸಾಯಣರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ, ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಕ್ಕೆಲ್ಲ ಈ ಪ್ರಧಾನತತ್ತ್ವವೇ ಮೂಲವೆಂಬುದೂ ಪ್ರಶಂಸಿತವಾಗಿದೆ.

ಏಕೋ ಹಿ ರುದ್ರೋ ನ ದ್ವಿತೀಯಾಯ ತಸ್ಮಯ ಇಮಾಲ್ಲೋಕಾನೀಶತ ಈಶನೀಭಿಃ |

ಪ್ರತ್ಯಚರ ಜನಾಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ಸಂಚುಕೋಚಾಂತಕಾಲೇ ಸಂಸೃಜ್ಯ ವಿಶ್ವಾ ಭುವನಾನಿ ಗೋಪಾಃ ||

(ಶ್ವೇ. ವಿ. ೩-೨)

ಯಾವ ರುದ್ರನು ಈ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಉತ್ಪನ್ನವಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸುವನೋ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಏರಡನೆಯ ಮಹಾತತ್ತ್ವವಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಪ್ರಭುವು. ಸಕಲಭೂತಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಶ್ವರೂಪಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದನಂತರ ಪುನಃ ಅವುಗಳ ಲಯಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಅವನ ಸಕಲ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಸೃಷ್ಟಿಯಾದನಂತರ ಲೋಕರಕ್ಷಣೆಗೆ ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ಶಕ್ತಿಯು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಕೃತಭಾಗದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಸುಗಂಧಿಂ ಪುಷ್ಟಿ-ವರ್ಧನಂ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಈ ಅಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಲೋಕಪುಷ್ಟಿಕಾರಕನಾದುದರಿಂದಲೇ, ರುದ್ರನ ಈ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ತ್ರ್ಯಂಬಕಯಾಗವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ತುಷ್ಟಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ತಾನ್ಯೈವ್ಯಹಂತ | ಯತ್ರೈವೈಕೈರಯಂಜಂತ..... | ಅಥ ಪುನರೇತ್ಯ ಜಸಂತಿ | ಅವ ರುದ್ರಮಾದೀಮಹ್ಯವ ದೇವಂ ತ್ರ್ಯಂಬಕಂ | ಯಥಾ ನೋ ವಸ್ಯಸಕ್ತರದ್ಯಥಾ ನಃ ಶ್ರೇಯ-

ಸಸ್ಯರದ್ಯಥಾ ನೋ ವ್ಯವಸಾಯಯಾತ್ | ಭೇಷಜಮಸಿ ಭೇಷಜಂಗವೇಶ್ವಾಯ ಪುರು-
ಷಾಯ ಭೇಷಜಗ್ಂಸುಮಿ ||

(ಶ. ಬ್ರಾ. ೨-೬-೨-೧೧)

ದಿವ್ಯರೂಪನೂ, ತ್ರ್ಯಂಬಕಸಂಜ್ಞಕನೂ ಆದ ರುದ್ರದೇವನಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸಿರಿ. ಅವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಮಗೆಲ್ಲ ಧನಸಂಪತ್ತುಗಳ ಪುಷ್ಟಿಯು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ವಿಧವಾದ ಕ್ಷೇಮವೂ ಲಭಿಸುವುದು. ಪಶು ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಭವಿಸುವ ಸಕಲ ರೋಗಗಳಿಗೂ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ವೈದ್ಯನು ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ, ಈ ರುದ್ರನಿಗೆ ತ್ರ್ಯಂಬಕನೆಂಬ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ವಿಧವಾದ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಈಗೇ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಸ ಜುಹೋತಿ | ಏಷ ತೇ ರುದ್ರ ಭಾಗಃ ಸಹ ಸ್ವಸ್ತ್ರಾಂಬಿಕಯಾ ತಂ ಜುಷಸ್ವ ಸ್ವಾಹೇತ್ಯಂಬಿಕಾ
ಹ ವೈ ನಾಮಾಸ್ಯ ಸ್ಯಸಾ ತಯಾಸ್ಯೈಷ ಸಹ ಭಾಗಸ್ತದ್ಯದಸ್ಯೈಷ ಸ್ತ್ರಿಯಾ ಸಹ ಭಾಗಸ್ತಸ್ಮಾ-
ತ್ತ್ಯಂಬಿಕಾ ನಾಮು.....||

ತ್ರಂಬಕಾಸಂಜ್ಞಕನಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಈ ಹೆಸರು. ರುದ್ರನ ತಂಗಿಯು ಅಂಬಿಕಾ ಎಂಬುವಳು. ಸ್ತ್ರೀರೂಪಳಾದ ಅಂಬಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ರುದ್ರನು ಈ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ ತ್ರ್ಯಂಬಿಕಾ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಎಂಬ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ರುದ್ರನಿಗೆ ಈ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವುದರಿಂದ ಲೋಕಪುಷ್ಟಿಯೆಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದೆ.

ಯಾವ ತ್ರ್ಯಂಬಕಸಂಜ್ಞಕನಾದ ರುದ್ರನು ಸೃಷ್ಟಿಗೂ, ಸ್ಥಿತಿಗೂ ಲಯಕ್ಕೂ ಕಾರಣನೋ ಅವನೇ ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ದರ್ಶಕನು ಎಂದೂ ಸಹ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಿ ಎಂದೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ. ನಿವಾಸೇಯಂ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸುಮ್ಮಂ (ಋ.ಸಂ ೨-೩೩-೬) ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಗಳು ರುದ್ರನ ಈ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಯಾವ ರುದ್ರನು ಭಯಂಕರನೆಂದು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನೋ, ಅದೇ ರುದ್ರನು ತ್ರ್ಯಂಬಕ ಸಂಜ್ಞಕನಾಗಿ ಲೋಕರಕ್ಷಕನೆಂದೂ, ಮುಕ್ತಿದಾಯಕನೆಂದೂ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಂಸಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

೨) ಸಾರಮೇಯಸಂಜ್ಞಕನಾದ ವರುಣನ ಶ್ಲೋಕ

ವಸಿಷ್ಠಋಷಿಯು ವರುಣನಿಗೆ ಹಕ್ಕಿ ಹೋದಾಗ ಅವನನ್ನು ಸಾರಮೇಯನೆಂಬ ಶ್ಲಾನವು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿತು ಎಂಬ ಒಂದು ಪ್ರಕರಣವು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿವೃತವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠನು ವರುಣನ ಮನೆಗೆ ಹೋದ ನಿಮಿತ್ತವೇನು? ಈ ಸಾರಮೇಯವು ಅವನನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡುಬಂದಿತು? ಆಗ ವಸಿಷ್ಠನು ಮಾಡಿದ ಉಪಾಯವೇನು ಎಂಬುದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯು ತಿಳಿಯುವುದು ಶ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಥೆಯ ಸಂದರ್ಭವು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವಸಿಷ್ಠನು ವರುಣನ ಮನೆಗೆ ಮಲಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದನೆಂದು ಒಂದು ಕಡೆಯೂ, ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬಳಲಿದ ವರುಣನು ವರುಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಕದಿಯಲು ಹೋದನೆಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯೂ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಈ ವಿನರಣವು ಆಷ್ಟು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ ಇವನನ್ನು ಕಂಡು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ನಾಯಿಗೆ ಸಾರಮೇಯ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು, ಈ ನಾಯಿಯು ಸ್ವರೂಪವೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ವಸಿಷ್ಠನು ಈ ಸಾರಮೇಯವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ, ಈ ಸಾರಮೇಯಕ್ಕೂ ಸಹ ವಿವೇಚನಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ತಾನು ತಪ್ಪರನೂ ಅಲ್ಲ ಮತ್ತು ಜೋರನೂ ಅಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂದ್ರಭಕ್ತನಾದ ತನ್ನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು ಅನುಚಿತವೆಂದು ಆ ಸಾರಮೇಯಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ

ಈ ಸಾರಮೇಯವು ಸರಮೆಯ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ ೧೦-೧೪-೧೦, ೧೧ನೇ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಸರಮೆಯ ಪುತ್ರರಾದ ಸಾರಮೇಯಗಳು ಯಮನ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ನಾಯಿಗಳೆಂದೂ ಅವು ವಿಕಾರ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕವೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಏಕವಚನವಿದೆ. ಒಂದೇ ಸಾರಮೇಯವೆಂದರ್ಥ. ಈ ಸಾರಮೇಯವು ಮುಂದೆ ವರ್ಣಿತವಾಗುವ ಸಾರಮೇಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವೇ ಅಥವಾ ಅವೆರಡರಲ್ಲೊಂದೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಸರಮಾ ಎಂಬ ದೇವತಾನಿಯ ಸ್ವರೂಪವೇ ನೆಂದು ತಿಳಿದು ಅನಂತರ ಸಾರಮೇಯಗಳ ರೂಪವನ್ನರಿಯಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಸರಮಾ ಎಂಬುವಳ ವಿಷಯವು ಯಾವ ಯಾವ ಕಡೆ ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ದೇವತಾನಿಯೆಂದು ಸರಮೆಯ ವಿವರಣೆಯಿದ್ದರೂ ಸಹ ಸರಮೆಯು ಕೇವಲ ನಾಯಿಯ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಾಣಿಯೆಂದು ಋಕ್ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಂಗ್ಲಪಂಡಿತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗುವುದು.

This indicates, though it does not conclusively prove, that Sarama, who figures as the messenger of Indra, in the myth of the Panis, was treated as a dog and this tradition, which is not expressly set out in the Rig-Veda, is the account of the later texts and of Yaska, who calls her the bitch of the dogs.

(Religion and Philosophy of the Vedas; Keith p. 192)

ಇಂದ್ರನು ಪಣಿಗಳಿಂದ ಅಪಹೃತವಾದ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಹೊರಟಾಗ ಸರಮೆಯು ಇಂದ್ರನ ದೂತಳಾಗಿದ್ದಳು ಎಂಬ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸರಮೆಯನ್ನು ಶ್ವಾನಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವಳೆಂದು ಎಲ್ಲೂ ಋಕ್ಸಂಹಿತಾಭಾಗ ವಾವುದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾಯಿಯ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವಳೆಂದು ಯಾಸ್ಮಕರೂ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ನಿರ್ವಚನಕಾರರೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ ಎಂದು A. B. Keith ಎಂಬುವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ—

There is nothing in Rig-Veda directly showing that Sarama was there conceived as a bitch, though in the later Vedic literature she is regarded as such etc.

(Vedic Mythology by Macdonnel P. 151).

ಎಂದು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಎಂಬ ಅಂಗ್ಲ ಪಂಡಿತರೂ ಸಹ ಮೇಲೆ ಕೇತ್ ಹೇಳಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಋ. ಸಂ. ೧೦-೧೦೮-೨ ರಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಇಂದ್ರಸ್ಯ ದೂತಿ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಆದರೆ, ಬೃಹದ್ದೇವತೆಯಲ್ಲಿ

ಹೇಳಿರುವ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಸರಮೆಯ ಸ್ವಭಾವವು ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರನ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಲ್ಪಟ್ಟವಳು ಪಡೆಗಳ ಆಕರ್ಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ದ್ರೋಹಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಾಳೆ. ಜೈಮಿನೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕಥೆಯು ಇದಕ್ಕೆ ಕೊಂಚ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಇಂದ್ರನು ಸುಪರ್ಣನನ್ನು ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಅವನು ನಂಬಿಕೆಗರ್ಹನಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಮೇಲೆ, ಸರಮೆಯನ್ನು ಕಳುಹುತ್ತಾನೆ. ಇವಳು ನಂಬಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸೇವೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಂದ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಒಂದಂಶವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇವಳ ಮಕ್ಕಳಾರು? ಆ ಅನ್ನವು ಹೇಗೆ ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಋಕ್ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—

ಸ್ವಾಧೋ ದಿವ ಆ ಸಪ್ತ ಯಹೀ ರಾಯೋ ದುರೋ ವ್ಯುತಜ್ಞಾ ಅಜಾನನ್ |

ವಿದದ್ಗವ್ಯಂ ಸರಮಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾನೂರ್ವಂ ಯೇನಾ ನು ಕಂ ಮಾನುಷೀ ಭೋಜತೇ ವಿಟ್ ||

(ಋ. ಸಂ. ೧-೨೨-೮)

ಮಹತ್ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವೂ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉಪಕಾರಕಗಳೂ ಆದ ಸಪ್ತನದಿಗಳೂ ದ್ಯುಲೋಕದಿಂದ ಪೃಥ್ವಿಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೂಲವನ್ನು ಕಂಡರಿತರು. ಸರಮೆಯೂ ಸಹ ಪಶು ಸಂಪತ್ತನ್ನರಿತು ಆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಒದಗಿಸಿದಳು. ಮಾನವ ಸಮೂಹವು ಅದೇ ಅನ್ನಸಂಪತ್ತನ್ನು ಈಗ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದ ಮೇಲಿನ ಮಂತ್ರವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭವು ಸರಮೆಯನ್ನು ದೇವಶುನಿಯೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಒಂದೆರಡು ದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

ವಿದದ್ಯದೀ ಸರಮಾ ರುಗ್ಣಮದ್ರೇಮಾಹಿ ಪಾಥಃ ಪೂರ್ವ್ಯಂ ಸದ್ರ್ಯಕ್ಕಃ |

ಆಗ್ರಂ ನಯತ್ಸಪದ್ಯಕ್ಷರಾಣಾ ಮಚ್ಛಾ ರವಂ ಪ್ರಥಮಾ ಜಾನತೀ ಗಾತ್ ||

(ಋ. ಸಂ. ೩-೩೧-೬)

ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಸರಮೆಯು ಗುಹೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪರ್ವತದ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ತತ್ಪಲವಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಂದ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದಳೆಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅಪಹೃತವಾದ ಪಶುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಆ ದಿವ್ಯ ಪಶುಗಳ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ತಾನು ಇಂದ್ರನಿಂದ ಪಡೆದು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಂಚಿದಳು ಎಂದಿರುವ ಈ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಮಾನವಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ, ಇನ್ನೊಂದು ದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡಿದರೆ,

ಅಸೂನೋದತ್ರ ಹಸ್ತಯತೋ ಅದ್ರಿರಾರ್ಚನೈನ ದಶ ಮಾಸೋ ನವಗ್ವಾಃ |

ಋತಂ ಯತೀ ಸರಮಾ ಗಾ ಆವಿಂದದ್ವಿಶ್ವಾನಿ ಸತ್ಯಾಂಗಿರಾಶ್ಚಕಾರ ||

(ಋ. ಸಂ. ೫-೪೫-೭)

ಈ ಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ಋತ್ವಿಕ್ಯಗಳಿಂದ ಚಾಲಿತವಾದ ಅದ್ರಿಯು ಶಬ್ದಮಾಡತೊಡಗಿತು. ಆಗ ನವಗ್ವರು ದಶಮಾಸ ಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಯಾಗವನ್ನಾಚರಿಸಿದರು. (ಹತ್ತುತಿಂಗಳಕಾಲ ಯಜ್ಞವನ್ನಾಚರಿಸಿದರು) ಆಗ ಸರಮೆಯು ಸತ್ಯ

ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಳು. ಇದು ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿ ಲೋಕೋಪಕಾರವಾಯಿತು ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸರಮಾಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಋತಂ ಸತ್ಯಂ ಯಜ್ಞಂ ನಾ ಯತೀ ಪ್ರಾಪ್ನುತೀ ಸರಮಾ ಸರಣತೀಲಾ ಸ್ತುತಿರೂಪಾ ನಾಕ್ |
(ಸಾ. ಭಾ.)

ಸತ್ಯಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದನಳೂ, ಸ್ತುತಿರೂಪಳೂ, ಸಂಚಾರಶಾಲಿನಿಯೂ ಆದ ನಾಗ್ವೇದಿಯೆಂದು ಸಾಯಣರು ಅರ್ಥಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ, ಇವರ ಮುಂದಿನ ಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ ಸಹ

ಉತ್ಸ ಅಸಾಂ ಪರಮೇ ಸದಸ್ಯ ಋತಸ್ಯ ಪಥಾ ಸರಮಾ ವಿದದ್ಧಾಃ |
(ಋ. ಸಂ ೫.೪೫-೮)

ಋತಸ್ಯ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಪಥಾ ಮಾರ್ಗೇಣ ಸರಮಾ ನಾಕ್ ದೇವಶುನೀ ನಾ ನಿಗೂಢಾ |
(ಸಾ. ಭಾ.)

ಸತ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ನಾಗ್ವೇದಿ ಅಥವಾ ದೇವಶುನೀ ಎಂಬ ವೈಕಲ್ಪಿಕವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಮುಂದೆ ೧೦ನೇ ಮಂಡಲದ ೧೦೮ನೇ ಸೂಕ್ತವು ಸರಮೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಇನ್ನೂ ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ವಿಶದವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ, ಆ ಸೂಕ್ತದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಸರಮೆಗೂ ಪಣಿಗಳಿಗೂ ನಡೆಯುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಪಣಿಗಳು ಸರಮೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸರಮೆಯು ಇಂದ್ರನ ಮತ್ತು ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಪಣಿಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸರಮೆಯ ವ್ಯವಹಾರವು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ದೌತ್ಯಕೃತ್ಯವನ್ನರಿತು ತನ್ನ ಘನತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕರ್ತವ್ಯಜ್ಞಾನವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪಣಿಗಳನ್ನು ಜೋರರು ಎಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದಾಗ ಅವರಿಗೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಅವಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ರಸಾ ನದಿಯೂ ಸಹ ತನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿತು ಎಂದು ಹೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅವರ ಗೌರವವು ಅವಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ದಣಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶಮಾಡಬಲ್ಲವನೆಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಅವರ ಆಕರ್ಷಣೆಗೆ ಕೊಂಚವೂ ಮರುಳಾಗದೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ರಾಜದೂತನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಕಲೆಯಿರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ಸರಮಾ ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವಳನ್ನು ದೇವಶುನಿಯೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ತೈತ್ತಿರೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ ಸರಮೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಕಥಾಸಂದರ್ಭವು ಕೊಂಚ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ವಿದದ್ಯತೀ ಸರಮಾ ರುಗ್ಲಮುದ್ರೇಃ | ಮಹಿ ಪಾಥಃ ಪೂರ್ವ್ಯಗಂ ಸಧ್ವಿಯುಕ್ತಃ..... ||

(ತೈ. ಬ್ರಾ. ೨.೫.೮.೧೦)

ಎಂಬ ಋಕ್ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯವನ್ನೇ ವಿವರಿಸಿ ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಾಗಲೂ ಸಹ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ದೇವಶುನಿಯೆಂಬ ನಿರ್ದೇಶವಿಲ್ಲ. ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸರಮಾ ಕಾಚಿತ್ ಶುನೀ ಶ್ವಮೂರ್ತಿಧಾರಿಣೀ ದೇವತಾ| ನಾಯಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಒಬ್ಬ ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀ ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಯಾದ ದಿವ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದು ಮಾತ್ರ ಸದ್ಯಃ ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಬಹುದು.

ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಸ್ತ್ರೀಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅವಳ ವಂಶದಲ್ಲಾಗಲಿ ಜನಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಸಹ ದಿವ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಸಾರಮೇಯ ಎಂಬ ಪದವು ಯಾವ ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದೇ ಪ್ರಕೃತ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಗುರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಾವುವೆಂದರೆ—

ಋ. ಸಂ. ೧೦-೧೪-೧೦, ೧೧, ೧೨ ; ಅ. ವೇ. ೧೮-೨-೧೧, ೧೨, ೧೩. ತ್ರೈ. ಅ. ೬-೩-೧, ೨.

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಮೇಯಗಳನ್ನು ಕ್ರೂರವಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ—ಋ. ಸಂ. ೧-೨೯-೩ ; ೭-೫೫-೨, ೩, ೪ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ಅವುಗಳ ಕ್ರೂರವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಯಮನ ನಾಯಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನಾಶಕಾರಕವಾದ ದಂಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ವ್ಯಾಖ್ಯಾರ್ಥವೇ ಅಥವಾ ಲಕ್ಷಣಾರ್ಥವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಋ. ಸಂ. ೧೦-೧೪-೧೦, ೧೧, ೧೨ ನೇ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿವೃತವಾಗಿರುವ ಸಾರಮೇಯಗಳ ನಿಜವಾದ ರೂಪವೇನು ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಇದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಇತರ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಆಧಾರವಾಗಿ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ರಕ್ಷಿತಾರೌ ಚತುರಕ್ನಾ ಈ ವಿಶೇಷಣಗಳ ಅರ್ಥವೇನು ಎಂಬುದನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶಿಸಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯಮಶ್ವಾನಗಳಾವುವು ಎಂಬುದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಕಥಾಸಂದರ್ಭವಿರುತ್ತದೆ.

ಕಾಲಕಂಜಾ ವೈ ನಾಮಾಸುರಾ ಆಸನ್ | ತೇ ಸುವರ್ಗಾಯ ಲೋಕಾಯಾಗ್ನಿಮುಚಿನ್ವತ |
ಪುರುಷ ಇಷ್ಟಕಾಮುಪಾದಧಾತ್ಪುರುಷ ಇಷ್ಟಕಾಂ | ಸ ಇಂದ್ರೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಬ್ರುವಾಣ
ಇಷ್ಟಕಾಮುಪಾಧತ್ತ | ಏಷಾ ಮೇ ಚಿತ್ರಾ ನಾಮೇತಿ | ತೇ ಸುವರ್ಗಂ ಲೋಕಮಾಪ್ರಾರೋ-
ಹನ್ | ಸ ಇಂದ್ರ ಇಷ್ಟಕಾಮಾವೃಹತ್ | ತೇವಾಕೀರ್ಮಂತ | ಯೇವಾಕೀರ್ಮಂತ | ತ
ಊರ್ಣಾವಭಯೋಽಭವನ್ | ದ್ವಾವುದಪತತಾಂ | ತೌ ದಿವ್ಯೌ ಶ್ವಾನಾವಭವತಾಂ ||

(ತ್ರೈ. ಬ್ರಾ. ೧-೧-೨-೮, ೯)

ಕಾಲಕಂಜರೆಂಬ ಅಸುರರಿದ್ದರು ಅವರು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಅಗ್ನಿವೇದಿಕೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಆ ವೇದಿಕೆಗೆ ಮಾನವರೇ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳಾದರು. ಆಗ ಇಂದ್ರನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ತಾನೂ ಒಂದು ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ನಂತರ “ಚಿತ್ರಾನಾಮಕವಾದ ಈ ಇಟ್ಟಿಗೆಯು ನನ್ನನ್ನದ್ದೇಶಿಸಿದೆ” ಯೆಂದನು. ಆಗ ಆ ಅವರು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹತ್ತಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಒಡನೆಯೇ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಇಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಎಳೆದನು. ಕೂಡಲೇ ಅವರು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರು. ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಅವರು ಜೇಡರ ಹುಳುಗಳಾದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು

ಮಾತ್ರ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿದವು. ಅನೇ ದೇವಲೋಕದ ಶ್ವಾನಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವು ಎಂದು ಕಥೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಥೆಯನ್ನೇ ತಿಳಿಸುತ್ತ,

ಯಾ ಉತ್ತಮಾ ಆಸ್ತಾಂ ತಾ ಯನುಶ್ವಾ ಅಭವತಾಂ |

(ಮೈ. ಸಂ. ೧-೬-೯)

ಯಾವ ಹುಳುಗಳು ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವೋ ಅನೇ ಯನುಶ್ವಾನಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೈತ್ರಾವಣೀಯ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಈ ಕಥೆಗೂ ಅರ್ಥವೇದದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವಿದೆಯೇ ಎಂಬುದೂ ಒಂದು ಸಂಶಯಾಸ್ಪದವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

ಅಪ್ನು ತೇ ಜನ್ಮ ದಿವಿ ತೇ ಸಧಸ್ಥಂ ಸಮುದ್ರೇ ಅಂತರ್ಮಹಿಮಾ ತೇ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ |

ಶುನೋ ದಿವ್ಯಸ್ಯ ಯನ್ಮಹಸ್ತೇನಾ ತೇ ಹವಿಷಾ ವಿಧೇಮ ||

(ಅ. ವೇ. ೬-೮೦-೧)

ಎಲೈ ದಿವ್ಯಶ್ವಾನವೇ, ಉದಕವೇ ನಿನ್ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವು. ಸ್ವರ್ಗವೇ ನಿನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಾನವು. ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲೂ, ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲೂ ನಿನ್ನ ಮಹತ್ತ್ವವಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ನಿನ್ನನ್ನದ್ದೇಶಿಸಿ ಈ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತೇವೆ. ಸ್ವೀಕರಿಸು ಎಂದು ದಿವ್ಯಶ್ವಾನದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಶಿಸಿದೆ.

ಋಕ್ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಚತುರಕ್ಷಾ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವಿರುವುದೋ ಅದೇ ವಿಶೇಷಣವುಳ್ಳ ವರ್ಣನೆಯು ಮೇಲಿನ ಅಂಶವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತ್ರೈತ್ತೀಯಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ಶ್ವನ್ ಚತುರಕ್ಷ | ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವೂ ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. (ತೈ. ಬ್ರಾ: ೩-೮-೪-೨)

ಈ ಶ್ವಾನವು ದುಷ್ಟವಾದುದರಿಂದ ಇದರ ಹೆಸರನ್ನು ಎಂದು ಈ ಪ್ರಕರಣವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅಶ್ವವು ತನ್ನ ವಿರೋಧಿಯಾದ ಈ ದುಷ್ಟಶ್ವಾನವನ್ನು ಹೆಸರನ್ನಾಡುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈ ಪ್ರಕರಣದ ಸಾರಾಂಶ.

ಹೀಗೆ, ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿರತಕ್ಕ ವಿವರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಮಂಜಸ್ಯವು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಯಮನ ಎರಡು ಶ್ವಾನಗಳ ಉತ್ಪನ್ನವು ಯಜ್ಞಮೂಲವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದರ ಅರ್ಥವೇನು? ಇವುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಗೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವುದು ಬಹಳ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಸಹ ವೈದಿಕವಾಕ್ಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಈ ದಿವ್ಯಶ್ವಾನಗಳು ಯಾವ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ಯಾಮು ಮತ್ತು ಶಬಲಾ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಎರಡು ಶ್ವಾನಗಳ ಸ್ವರೂಪವೇನು? ಇವಕ್ಕೂ ಯಜ್ಞಕ್ಕೂ ಏನು ಸಂಬಂಧ? ಇಲ್ಲಿರುವ ಯಾಜ್ಞಕಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತ ಕೌಷೀತಕೀಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಈ ವಿವರಣೆಯಿರುತ್ತದೆ.

ಸಾಯಮಸ್ತಮಿತೇ ಪುರಾ ತಮಸಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ಜಹುಯಾತ್ಸ ದೇವಯಾನಃ ಕೇತುಃ | ಪ್ರಾತಃ

ಪುರೋದಯಾತ್ ಅಪಹತೇ ತಮಸಿ ತಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ಜಹುಯಾತ್ ಸ ದೇವಯಾನಃ

ಕೇತುಃ | ಅಥೋ ಯೋಽತೋ ಅನ್ಯಥಾಗ್ನಿಹೋತ್ರಂ ಜುಹೋತಿ ಶ್ಯಾಮುಶಬಲಾ ಹಾಸ್ಯಾಗ್ನಿ

ಹೋತ್ರಂ ವಿಖಿದತೋಽಹವೈ ಶಬಲೋ ರಾತ್ರಿಃ ಶ್ಯಾಮಸ್ತ ಯೋ ಮಹಾರಾತ್ರೇ ಜುಹೋತಿ
ಶ್ಯಾನೋ ಹಾಸ್ಯಾಗ್ನಿಹೋತ್ರಂ ವಿಖಿದತ್ಯಥ ಯೋ ಮಹಾಹ್ನೇ ಜುಹೋತಿ ಶಬಲೋ ಹಾಸ್ಯಾ-
ಗ್ನಿಹೋತ್ರಂ ವಿಖಿದತಿ ||

(ಕೌ. ಬ್ರಾ. ೨-೯)

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಮಯವಾದನಂತರ ಕತ್ತಲು ಆವಿರ್ಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವವೇ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಕರ್ಮವನ್ನಾಚ-
ರಿಸಬೇಕು, ಅದೇ ದೇವತೆಗಳ ಆಗಮನಕಾಲವು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ
ಕತ್ತಲು ನಾಶವಾದೊಡನೇ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅದೂ ಸಹ ದೇವಯಾನಕಾಲವು. ಇದಲ್ಲದೇ, ಕಾಲಾತಿಕ್ರಮ
ವಾದಾಗ ಈ ಕರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಿದಾಗ ಈ ಕರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ, ಆಗ ಶ್ಯಾಮ ಮತ್ತು ಶಬಲ ಎಂಬೆರಡೂ ಸಹ
ಇವನ ಕರ್ಮವನ್ನು ಫಲಹೀನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅಹಸ್ಸಿಗೆ ಶಬಲವೆಂದೂ, ರಾತ್ರಿಗೆ ಶ್ಯಾಮವೆಂದೂ ಹೆಸರು
ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ ಶ್ಯಾಮ ಸಂಜ್ಞ ಕವಾದ ರಾತ್ರಿಯೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿದರೆ ಶಬಲ
ಸಂಜ್ಞ ಕವಾದ ಅಹಸ್ಸೂ ಸಹ ಇವನ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿತ
ವಾದ ಅಶ್ವದ ಭಾಗವನ್ನು ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನದ್ದೇಶಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸುವಾಗ ಶ್ರೈತ್ತೀರೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾಮ ಮತ್ತು
ಶಬಲ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅರ್ಪಿತವಾಗುವಾಗ ಈ ರೀತಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಮಸೌ ವ್ಯಕ್ಯಾಭ್ಯಾಗ್ಂ ಶ್ಯಾಮಶಬಲೌ ಮತಸ್ನಾಭ್ಯಾಗ್ಂ ವ್ಯೃಷ್ಟಿಗ್ಂ ರೂಪೇಣ
ನಿಮ್ನುಕ್ತಿಮರೂಪೇಣ ||

(ಶ್ರೈ. ಸಂ. ೫-೭-೧೯-೧)

ಮಾವಿನಕಾಯಿನ ಆಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಂಸವು ಶ್ಯಾಮ ಮತ್ತು ಶಬಲ ಸಂಜ್ಞಕರಾದ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರಿಗೆ
ಅರ್ಪಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ವಿಧಿಯಿದೆ. ಶ್ಯಾಮ ಮತ್ತು ಶಬಲಗಳು ಸರಮೆಯ ಪುತ್ರರೆಂದು ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ
ತಿಳಿಸಿದೆ.

ತತ್ಸತ್ಯಂ ಯತ್ತೇ ಸರಮಾ ಮಾತಾ ಸೀಸರಃ ಪಿತಾ ಶ್ಯಾಮಶಬಲೌ ಭ್ರಾತೌ ||

(ವಾರಸ್ಕರಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರ. ೧-೧೬-೨೪)

ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳು ಯಮನ ಶ್ವಾನಗಳಾದ ಶ್ಯಾಮ ಮತ್ತು ಶಬಲಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿವೆ.

ಆದರೆ, ಶ್ರೈತ್ತೀರೀಯ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಶ್ಯಾಮ, ಶಬಲ ಎಂಬ ರಾತ್ರಿ ಮತ್ತು ಅಹಸ್ಸುಗಳ
ಪರ್ಮಾಯ ಪದಗಳು ಸೂಚಿಸುವ ತತ್ತ್ವಗಳೂ, ಮುಂದೆ ಸೂತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಶ್ಯಾಮ ಮತ್ತು ಶಬಲ ಪದಗಳು
ಸೂಚಿಸುವ ತತ್ತ್ವಗಳೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದ ಪದಾರ್ಥವಿಶೇಷಗಳು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ತಾದಾ-
ತ್ಮ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕ ವೈದಿಕವಾಕ್ಯಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಶ್ರೈತ್ತೀರೀಯ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಮೇಧ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಯಾವ
ಚಂದ್ರನನ್ನು ಶ್ಯಾಮವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆಯೋ ಅದೇ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಶತಪಥಪ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಶ್ವ-ದೇವಲೋಕದ
ಶ್ವಾನವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ.

ಅಥೈಷ ಪಶ್ಚಾದ್ವದ್ವಶೇ ಸ ಹೈಷ ದಿವ್ಯಃ ಶ್ವಾಃ ಸ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಪಶೂನಭ್ಯನೇಕ್ಷತೇ ||

(ಶ. ಬ್ರಾ. ೧೧-೧-೫-೧)

ಮುಂದೆ ಗೋಚರವಾಗತಕ್ಕ ಚಂದ್ರನೇ ಯಮನ ಶ್ವಾನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ದಿವ್ಯಶ್ವಾನವು ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಸೂರ್ಯನೆಂದು ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಶ್ಯಾಮಾಚ್ಛಬಲಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಶಬಲಾಚ್ಛ್ಯಾಮಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ||

(ಭಾ. ಉ. ಲ. ೧೩.)

ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ಸಹ ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸ್ಸುಗಳನ್ನೇ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತವಾಗಿದೆ. ಈ ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸ್ಸುಗಳೇ, ಜಗತ್ತನ್ನು ಕಾಯುವ ದಿವ್ಯಶ್ವಾನಗಳೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

“The conclusion derived from all these statements is that in the Samhitas and Brahmanas the two dogs of Yama are familiarly identified with the Sun and the Moon.”

(Bloomfield, Journal of American Oriental Society Vol. 15 P, 171)

ಮೇಲಿನ ಸಂಹಿತಾ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಾಕ್ಯಗಳ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ, ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ಯಮನ ಶ್ವಾನಗಳು ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರನ್ನೂ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆಯೆಂದು ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು ಎಂದು Bloomfield ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲ ಪಂಡಿತರೂ ಸಹ ತಮ್ಮಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೨. ದಧಿಕ್ರಾದೇವತಾ

ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲದ ೪೪ನೇ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಂಸಿತವಾಗಿರುವ ದಧಿಕ್ರಾ ದೇವತೆಯ ಸ್ವರೂಪ ವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರನ ಇವತ್ತಾರು ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಬೃಹದ್ದೇವತಾವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಈ ಹೆಸರು ಏತಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಈ ಪದದ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಬೃಹದ್ದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಅಸಾಮಂಬರಗರ್ಭಾಫಂ ಅದಧತ್ಸೋಷ್ವಮಾಸಿಕಂ |

ಯತ್ಕಂದತ್ಯಸಕ್ಯನ್ನಧ್ಯೇ ದಧಿಕ್ರಾಸ್ತೇನ ಕಥ್ಯತೇ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೨. ೫೬.)

ಅಂತರಿಕ್ಷಸ್ಥವಾದ ಜಲಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಎಂಟು ತಿಂಗಳು ಗರ್ಜನಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ದಧಿಕ್ರಾ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಈ ನಿರ್ವಚನವು ನಿರುಕ್ತಕಾರರು ಹೇಳಿರುವ ಮೂರು ವಿವರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತ್ರ. ಇದೇ ಪದದ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ ನಿರುಕ್ತಕಾರರು,

ದಧತ್ಕ್ರಾಮತಿ ನಾ ದಧತ್ಕ್ರಂದತಿ ನಾ ದಧದಾಕಾರೀ ಭವತೀತಿ ನಾ ||

(ನಿ. ೨. ೨೭.)

ಉದಕಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸಂಚರಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಧರಿಸಿ ಗರ್ಜನಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ರೂಪವನ್ನೇ ಹೊಂದುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ದಧಿಕ್ರಾ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಈ ದಧತ್ಕ್ರಮವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಧಾತ್ವಂ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು ಎಂದು ಬೃಹದ್ದೇವತೆಯು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಾಯಣರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಕ್ಯವನ್ನದಾಹರಿಸಿ ಇದು ಆಗ್ನಿಯ ಪರ್ವಾಯನಾಮವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಉತ ವಾಜಿನಂ (ಋ. ಸಂ. ೪-೩೮-೨) ಎಂಬ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ಈ ರೀತಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

**ವಾಜಿನಂ ಗಮನವಂತಂ | ಅಶ್ವರೂಪಂ ವಾ ದೇವಂ ಅಗ್ನೇರಶ್ವರೂಪಸ್ಯೈವ ದಧಿಕ್ರಾಖ್ಯತ್ವಾತ್
ಅಗ್ನೇಸ್ತದ್ರೂಪತ್ವಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಸಮಾಮ್ನಾತಂ | ತಾನಗ್ನಿರಶ್ವೋ ಭೂತ್ವಾಭ್ಯದ್ರವತ್ | ಇತಿ ||**

ವಾಜಿ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಗಮನವುಳ್ಳದ್ದೆಂದರ್ಥ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಅಶ್ವವೆಂಬರ್ಥವೇ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಅಗ್ನಿಯೇ ಅಶ್ವ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದನು ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತವಾದ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ದಧಿಕ್ರಾ ದೇವತೆಯು ಅಗ್ನಿರೂಪನೂ ಆಗಿರಬಹುದೆಂದು ವೈಕಲ್ಪಿಕವಾದ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ, ಅವರು ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಆಧಾರವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಲ್ಲ.

ಇಂದ್ರಮಿನೇದುಭಯೇ ವಿ ಹ್ವಯಂತ ಉದೀರಾಣಾ ಯಜ್ಞಮುಪಪ್ರಯಂತಃ |

(ಋ. ಸಂ. ೪-೩೯-೫)

ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ “ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕರೆಯುವಂತೆ ಈ ದಧಿಕ್ರಾದೇವತೆಯನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಈ ದೇವತೆಗೂ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ :ಹೋಲಿಸಿದೆ. ಅಶ್ವರೂಪಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಶ್ವಕ್ಕೆ ಇರುವ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ದೇವತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿಸಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—

ದಧಿಕ್ರಾವಾ ಪ್ರಥನೋ ವಾಜ್ಯರ್ವಾಗ್ರೇ ರಥಾನಾಂ ಭವತಿ ಪ್ರಜಾನಾನ್ |

ಸಂವಿದಾಸ ಉಷಸಾ ಸೂರ್ಯೇಣಾದಿತ್ಯೇಭಿರ್ವಸುಭಿರಂಗಿರೋಭಿಃ ||

(ಋ. ಸಂ. ೭-೪೪-೪)

ಅಶ್ವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯೂ, ವೇಗಗಾಮಿಯೂ ಆದ ದಧಿಕ್ರಾಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯು ರಥಗಳ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಉಷಸ್ಸು, ಸೂರ್ಯ, ಆದಿತ್ಯರು, ವಸುಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳೊಂದಿಗೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. (ಐಕಮತ್ಯಂ ಸ್ರಾಪ್ತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ) ಎಂಬ ವರ್ಣನವು ಲೌಕಿಕವಾದ ಅಶ್ವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವಾದ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯಾದಿದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಉತ್ತಮವಾದ ದೇವತಾವಿಶೇಷವಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಉಷೋದೇವತೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ, ಈ ದೇವತೆಯ ಪ್ರಶಂಸೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ದಧಿಕ್ರಾವ್ವ ಇದು ನು ಚರ್ಕಿರಾಮು ವಿಶ್ವಾ ಇನ್ಮಾಮುಷಸಃ ಸೂದಯಂತು |

ಅಪಾಮಗ್ನೇರುಷಸಃ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಬೃಹಸ್ಪತೇರಾಂಗಿರಸಸ್ಯ ಜಿಷ್ಣೋಃ ||

(ಋ. ಸಂ. ೪-೪೦-೧)

ಇತ್ಯಾದಿ ಋಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ದಧಿಕ್ರಾದೇವತೆಯನ್ನು ಅಗ್ನಿ, ಉಷಸ್ಸು, ಆದಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದೆ. ಉಷಸ್ಸಿಗೂ, ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೋ, ಅದೇ ಸಂಬಂಧವು ಈ ದೇವತೆಗೂ ಉಷಸ್ಸಿನೊಡನೆ ಇರುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳು ಆಧಾರವಾಗಿವೆ. ಉಷಸ್ಸಿನೊಡನೆ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟಿರುವ ಸೂರ್ಯನೂ ಸಹ ಅಶ್ವರೂಪಿಯೆಂದು ಅನೇಕೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—

ದೇವಾನಾಂ ಚಕ್ಷುಃ ಸುಭಗಾ ವಹಂತೀ ಶ್ವೇತಂ ನಯಂತೀ ಸುದೃಶೀಕಮತ್ವಂ |
ಉಷಾ ಅದರ್ಶಿ ರಶ್ಮಿಭಿರ್ವ್ಯಕ್ತಾ ಚಿತ್ರಮುಷಾ ವಿಶ್ವಮನುಪ್ರಭೂತಾ ||

(ಋ. ಸಂ. ೭-೭೭-೩)

ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಂಗಳಕಾರಿಣಿಯೂ, ದೇವತೆಗಳ ಚಕ್ಷುಸ್ಸನ್ನು ಮುಸಿರುವವಳೂ, ಆಕರ್ಷಕವಾದ ತನ್ನ ಅಶ್ವವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಂಚರಿಸುವವಳೂ ಆದ ಉಷೋದೇವಿಯು ತನ್ನ ರಶ್ಮಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆಂದು ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಅಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಯಾವ ಸೂರ್ಯನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟನಾಗಿದ್ದಾನೆಯೋ ಅದೇ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ದಧಿಕ್ರಾ ಎಂಬ ನಾಮವೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು ಎಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ದಧಿಕ್ರಾ—ದಧತ್ಕ್ರಂದತಿ ಎಂಬ ನಿರ್ಮಲವು ಸೂರ್ಯನ ಕರ್ಮವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವೈದಿಕವಾಕ್ಯವೇ ಆಧಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ;—

ಯೋ ಅಶ್ವಸ್ಯ ದಧಿಕ್ರಾವ್ತೋ ಆಕಾರೀತ್ಸಮಿದ್ಧೇ ಅಗ್ನಾ ಉಷಸೋ ವ್ಯುಷ್ಠಾ |
ಅನಾಗಸಂ ತಮದಿತಿ ಕೃಣೋತು ಸ ಮಿತ್ರೇಣ ವರುಣೇನಾ ಸಚೋಜಾಃ ||

(ಋ. ಸಂ. ೪-೩೯-೩)

ಉಷಃ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾಗ್ನಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿತನಾದಾಗ ಯಾವ ಅಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ದಧಿಕ್ರಾವಾ ದೇವತೆಯು ಪ್ರಶಂಸಿತನಾಗುವನೋ ಅಂತಹ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ದೇವನು ಮಿತ್ರವರುಣರೊಂದಿಗೆಕೂಡಿ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಪಾಪರಹಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿತವಾಗಿದೆ. ಅಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಸೂರ್ಯನು ಮಿತ್ರವರುಣರ ಚಕ್ಷುಸ್ಸು ಎಂದು ಅನೇಕಕಡೆ ಪ್ರಶಂಸಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಸೂರ್ಯನೇ ದಧಿಕ್ರಾವಾ ದೇವನೆಂದು ಸ್ತುತನಾಗಿರುವನು ಎಂದು ಇಂತಹ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಷ್ಪರ್ಣಿಸಬಹುದೆಂದು ಅವರ ಮತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ, ನಾಲ್ಕನೇ ಮಂಡಲದ ೪೦ನೇ ಸೂಕ್ತವು ದಧಿಕ್ರಾ ದೇವತಾಕವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಸೂಕ್ತದ ಕೊನೆಯ ಮಂತ್ರವು ಸೂರ್ಯದೇವತಾಕವೆಂದು ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ದಧಿಕ್ರಾರೂಪದ ಸೂರ್ಯನೇ (ಆಥವಾ ಅಗ್ನಿಯು) ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಹಂಸಃ ಶುಚಿಷತ್ (೪-೪೦-೫) ಇತ್ಯಾದಿ ವರ್ಣನವು ದಧಿಕ್ರಾ ದೇವತೆಯ ವಿಶೇಷಾಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರಿಂದ ದಧಿಕ್ರಾಸಂಜ್ಞಕವಾದ ದೇವತೆಯು ಅಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಸೂರ್ಯನೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

೪. ನಿರ್ಮುತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

ನಿರ್ಮುತಿಯು ಮೃತ್ಯುರೂಪವಾದ ಶಕ್ತಿದೇವತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಪರಾತರಂ ಸು ನಿರ್ಮುತಿ-ರ್ಜಿಹೀತಾಂ (೧೦-೫೯-೧,೨,೩,೪) ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಮುತಿರೂಪವಾದ ಶಕ್ತಿ ದೂರಸರಿಯಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ. ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೂ, ದೀರ್ಘಾಯಸ್ಸಿಗೂ ವಿಘ್ನವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯೆಂದು ನಿರ್ಮುತಿದೇವತೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೇ ದುಷ್ಕರ್ಮ, ಹಿಂಸೆ, ಅಪಘಾತ ಇತ್ಯಾದಿ ದುಷ್ಟಗುಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ, ಈ ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ತದರ್ಥವಾದ ಕರ್ಮವು ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಕರ್ಮದ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಶಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವರ್ಣನವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಥಾತೋ ನಿರ್ಋತೀರ್ಹರಂತಿ | ಸಾಸ್ತಾ ವೈ ನಿರ್ಋತಿಸ್ತದ್ಯಹೇ ತಾಭಿಃ ಸಾಸ್ತಾನಂ ನಿರ್ಋತಿ-
ಮಹಾಘತ ||

(ಶ. ಬ್ರಾ. ೭-೨-೧-೧)

ಕೃಷ್ಣಾ ಭವಂತಿ ಕೃಷ್ಣಗಂಹಿ ತತ್ತಮ ಅಸೀದಥೋ ಕೃಷ್ಣಾ ವೈ ನಿರ್ಋತಿಃ ||

(ಶ. ಬ್ರಾ. ೭-೨-೧-೭)

ಇತ್ಯಾದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಕ್ಯಗಳು ನಿರ್ಋತಿಯನ್ನು ಪಾಪಕರ್ಮವುಳ್ಳ ಮತ್ತು ತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ ದೇವತಾಶಕ್ತಿ
ಯೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿ ಆ ದೇವತೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿವೆ.

ಕೆಲವಿಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಋತಿಸದವನ್ನು ಪೃಥ್ವೀದೇವತೆಯ ಪರ್ಮಾಯಪದವನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—

ಇಯಂ ವೈ ನಿರ್ಋತೀಯಂ ವೈ ತಂ ನಿರರ್ಪಯತಿ ||

(ಶ. ಬ್ರಾ. ೭-೨-೧-೧೧)

ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವೀಯೇ ನಿರ್ಋತಿಶಬ್ದದಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವ ದೇವತೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಇದನ್ನೇ ಋಕ್ಸಂ-
ಹಿತಾವಾಕ್ಯಗಳೂ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—

ತಿಸ್ತ್ರೋ ದೇಷ್ವಾಯ ನಿರ್ಋತೀರುಪಾಸತೇ ದೀರ್ಘಶ್ರತೋ ವಿ ಹಿ ಜಾನಂತಿ ವಹ್ಯಃ |

ತಾಸಾಂ ನಿ ಚಿಕ್ಕುಃ ಕವಯೋ ನಿದಾನಂ ಪರೇಷು ಯಾ ಗುಹ್ಯೇಷು ವ್ರತೇಷು ||

(ಋ. ಸಂ. ೧೦-೧೧೪-೨)

ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಿರ್ಋತಿ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪೃಥ್ವಿಯೆಂದರ್ಥಮಾಡಿದೆ. ನಿಘಂಟುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಪದವನ್ನು ಪೃಥ್ವೀನಾಮಗಳಲ್ಲಿ
ಸೇರಿಸಿದೆ. ಸಂಸಾರಾದಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಸರ್ವದಾ ಚಲಿಸುತ್ತಿವೆಯಾದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಸಂಸಾರಕರ್ಮವನ್ನು
ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಲೋಕಗಳಿಗಿಲ್ಲ ನಿರ್ಋತಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಎಂದು ಭಾಷ್ಯವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

೫ ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರ ಮಹತ್ವ

ಋ. ಸಂ. ೭-೩೩-೭ ರಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರನ್ನು ಶುಶ್ರುವಾಂಸಃ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ
ರೆಂದರ್ಥವು. ಈ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಯಾವ ವಿಧವಾದ ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಲೋಕ
ನಿರ್ವಹಣಕ್ಕೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯಾದಿ ದುಷ್ಟವರ್ತನಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಧರ್ಮರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ರಾಜನಿಗೆ
ಬೇಕು- ಈ ರಾಜನಿಗೆ ಸದುವದೇಶಮಾಡಲು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಪುರೋಹಿತನಿರಬೇಕು. ರಾಜನು ಧರ್ಮಪರಿಪಾಲನೆ
ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವ ಧರ್ಮವೆಂದರೆ, ಮತದ ಮಾರ್ಗಾನುಸಾರಿಯಾದ ವಿಶ್ವಧರ್ಮ. ಈ ವಿಶ್ವಧರ್ಮವನ್ನು
ಪಾಲಿಸಲು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಈಶ್ವರನಾದ ಆದಿತ್ಯನು ಯಾವಂತಿ ಮತಪಾಃ, ಮತಸ್ಯ ಗೋಪಾಃ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಣ
ಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿತನಾಗಿ ಮತದ ರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮತದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಲೂ ಇರುವನೋ,
ಅದರಿಂದ, ಪೃಥ್ವೀಯ ರಾಜನೂ ಸಹ ಅದೇ ನೀತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಬೇಕು.

ಅದಿತ್ಯನು ಸರ್ವಲೋಕಕ್ಕೂ ಪ್ರಭುವಾಗಿ, ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಸಹ ಅಗ್ನಿ, ಇಂದ್ರ, ಮತ್ತು ಅದಿತ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಪಾರ್ಥಿವವಾದ ರಾಜನು ಈ ದಿವ್ಯತತ್ತ್ವಗಳನ್ನರಿಯಬೇಕಾದರೆ, ಈ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಪುರೋಹಿತನಿದ್ದೇ ಇರಬೇಕು. ಈ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವು ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರಿಗಿದ್ದಿತು ಎಂದು ಈ ಪ್ರಕರಣವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ:—

ತ್ರಯಃ ಕೃಣ್ವಂತಿ ಭುವನೇಷು ರೇತಸ್ತಿಸ್ತಃ ಪ್ರಜಾ ಆರ್ಯಾ ಜ್ಯೋತಿರಗ್ರಾಃ |

ತ್ರಯೋ ಘರ್ಮಾಸ ಉಷಸಂ ಸಚಂತೇ ಸರ್ವಾ ಇತ್ಯಾ ಅನು ವಿದುರ್ವಸಿಷ್ಠಾಃ ||

(ಮ.ಸಂ. ೭-೩೩-೭)

ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಎಂಬ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದ ಇಂದ್ರಾಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಅದಿತ್ಯರ ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರು ಅರಿತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಇವರ ಪ್ರಶಂಸೆಯಿದೆ. ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಪುರೋಹಿತನಿರುವ ರಾಜನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮತದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಲೋಕಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಸಾಧನನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದೆ.

೬. ಅಜ ಏಕಸಾತ್

ಅಜ ಏಕಸಾತ್ ಎಂಬ ದೇವತೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಕೆಲವರು, ಜನ್ಮ ರಹಿತನಾದ ಈಶ್ವರನೆಂದೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಒಂದೇ ಕಾಲುಳ್ಳ ಆಡೆಂದೂ (ಇದು ಆಂಗ್ಲಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಹೇಳುವುದು. ಅನೇಕ ಆಂಗ್ಲಪಂಡಿತರೇ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ) ಮತ್ತು ಏಕಪಾದವುಳ್ಳ ಅದಿತ್ಯನೆಂದು ಕೆಲವರೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯನೆಂದರ್ಥಮಾಡುವುದೇ ವೈದಿಕವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿರ ತ್ತದೆ.

ಅಜ ಏಕಸಾದುದಗಾತ್ಪುರಸ್ತಾತ್ | ವಿಶ್ವಾ ಭೂತಾನಿ ಪ್ರತಿ ಮೋದಮಾನಃ | ತಸ್ಯ ದೇವಾಃ ಪ್ರಸವಂ ಯಂತಿ ಸರ್ವೇ |

(ಶ್ರೀ.ಬ್ರಾ. ೩-೧-೨೮)

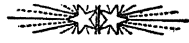
ಅಜಏಕಸಾದ್ದೇವತೆಯು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭೂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇವನ ನಿರ್ದೇಶವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ವ್ಯವಹರಿಸುವರು ಎಂಬ ವರ್ಣನೆಯು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ. ನಿರುಕ್ತವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ದುರ್ಗಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಪದವು ಅಗ್ನಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯನನ್ನಾಗಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ನಿ.ಭಾ. ೧೨-೨೬).

ಮಕ್ಕಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಅಹಿರ್ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅಜಏಕಸಾತ್ ಎಂಬ ಎರಡು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ಭಾಗಗಳು ಅನೇಕವಿವೆ.

ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನವೂ, ಅತಿಗಹನವೂ, ಅತಿ ವಿಸ್ತಾರವೂ, ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ, ಮೂಲಭೂತವೂ ಆದ ಇಂತಹ ಋಗ್ವೇದಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ಸರಳವಾದ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿನುರ್ವಾನವಾದಸಹಿತವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವುದು ಸುಲಭವಾದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇಂತಹ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಪಂಡಿತಪಾಂಡುರಾದಿಯಾದ ಸಕಲ ಜನರೂ ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಘನವಾದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಸಿಂಹಾಸನಾಧೀಶ್ವರರೂ. ವೇದವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ, ಸ್ವಯಂಪಂಡಿತರೂ, ಪ್ರಜಾನುರಾಗಿಗಳೂ, ದೈವಭಕ್ತಿತತ್ಪರರೂ ಆದ **ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರಒಡೆಯರ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಜಿ.ಸಿ.ಬಿ., ಜಿ.ಸಿ.ಎಸ್.,ಐ.** ಮಹಾಪ್ರಭುವರ್ಯರೂ ಅವರ ಸರ್ಕಾರದವರೂ ಬಹುದ್ರವ್ಯಸಾಧ್ಯವಾದ ಈ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಟನೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಉದಾರಾಶ್ರಯದಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕರ್ನಾಟಕ ಜನಕೋಟಿಯ ಸುಕೃತವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಇಂತಹ ಉದಾರಮತಿಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವರ್ಯರಿಗೂ ಅವರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರಿಗೂ, **ಶ್ರೀಕಂಠದತ್ತ ನರಸಿಂಹರಾಜ ಒಡೆಯರ್**, ಎಂಬ ಶುಭಾನಾಮಾಂಕಿತರಾದ ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೂ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜಾಕೋಟಿಗೂ ಸಹ ವೇದಪುರುಷನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಐಹಿಕಫಲಗಳಾದ ಆಯುರಾರೋಗೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಸಕಲಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಇತೋಽಪ್ಯತಿಶಯವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮೈಸೂರು.
ಶ್ರೀಜಯನಾಮ ಸಂ|| ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ದ್ವಿತೀಯಾ ಗುರುವಾರ
ಶಾ|| 3-6-1954

ಆನುವಾದಕ
ಹೆಚ್. ಪಿ. ವೆಂಕಟರಾನ್,
ಆಸ್ಥಾನ ಮಹಾವಿದ್ವಾನ್

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲ

—೦—

	ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ
೨೦ ಉಗ್ರೋ ಜಜ್ಞೇ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು—	1
ಸೂಕ್ತದ ಪೀಠಿಕೆ	1
ವಿನಿಯೋಗ, ಋಷಿದೇವತಾಭಂದಸ್ಸುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ	2
೨೧ ಅಸಾವಿ ದೇವಂ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	14
ನ ಯಾತವ ಇಂದ್ರ ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನ ನಿರುಕ್ತ	19
೨೨ ಪಿಬಾ ಸೋಮಮಿಂದ್ರ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ	26
೨೩ ಉದು ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	35
೨೪ ಯೋನಿಷ್ಟ ಇಂದ್ರ ಸದನೇ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತ	43
೨೫ ಆ ತೇ ಮಹಃ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	50
೨೬ ನ ಸೋಮ ಇಂದ್ರ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	57
೨೭ ಇಂದ್ರಂ ನರೋ ನೇಮಧಿತಾ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತ	63
೨೮ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಇಂದ್ರ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತ	69
೨೯ ಅಯಂ ಸೋಮ ಇಂದ್ರ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	74
೩೦ ಆ ನೋ ದೇವ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	80
೩೧ ಪ್ರ ವ ಇಂದ್ರಾಯ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	86
೩೨ ನೋ ಷು ತ್ವಾ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ	97
೩೩ ಶ್ವಿತ್ಯಂಜೋ ಮಾ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	126
ವಸಿಷ್ಠಋಷಿಯ ಜನ್ಮವೃತ್ತಾಂತ	138
ಉತಾಸಿ ನೈತ್ಯಾವರುಣಿ ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನ ನಿರುಕ್ತ	140
ಉರ್ವಶೀ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನ ಮತ್ತು ಅರ್ಥವಿವರಣೆ	140

ಅಪ್ಸರಾ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನ	141
ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಸಿಷ್ಠೋತ್ಪತ್ತಿ ಕ್ರಮ	142
ಬೃಹದ್ದೇವತಾಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಸಿಷ್ಠೋತ್ಪತ್ತಿ ಕ್ರಮ	143
೩೪ ಪ್ರ ಕುಕ್ರೈತು ಎಂಬ ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತ	148
ಬುಧ್ನಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನ ಮತ್ತು ಅರ್ಥವಿವರಣೆ	158
೩೫ ಶಂ ನ ಇಂದ್ರಾಗ್ನೀ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	167

ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

೩೬ ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮೈತು ಎಂಬ ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	185
ಆದಿತ್ಯನು ವೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನೆಂಬ ವಿಷಯ	187
ಪದವೀ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ	189
೩೭ ಆ ವೋ ವಾಹಿಷ್ಠಃ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತ	197
೩೮ ಉದು ಸ್ಯ ದೇವಃ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತ	205
ನಾಜಿನಃ, ಮಿತ್ರದ್ರವಃ, ಸ್ವರ್ಕಾಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ	214
೩೯ ಊರ್ಧ್ವೋ ಅಗ್ನಿಃ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	215
ಬೀರಿಟೇ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ	218
ಪ್ರ ನಾವೃಜೇ ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನ ನಿರುಕ್ತ	219
ವಸು ಶಬ್ದದ ರೂಪನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ	221
ಜ್ಮಯಾ ಅತ್ರ ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನ ನಿರುಕ್ತ	221
೪೦ ಓ ಶ್ರುಷ್ಟಿಃ ಎಂಬ ನಲವತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	226
೪೧ ಪ್ರಾತರಗ್ನಿಂ ಎಂಬ ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	234
ಭಗದೇವತೆಯ ವಿಷಯ	235
ಪ್ರಾತರ್ಜಿತಂ ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನ ನಿರುಕ್ತ	237
೪೨ ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಃ ಎಂಬ ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ	242
೪೩ ಪ್ರ ವೋ ಯಜ್ಞೇಷು ಎಂಬ ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	249

೪೪	ದಧಿಕ್ರಾಂ ವಃ ಎಂಬ ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತ	255
	ದಧಿಕ್ರಾ ಎಂಬ ದೇವತೆಯ ವಿಷಯ	256
೪೫	ಆ ದೇವೋ ಯಾತು ಎಂಬ ನಲವತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	262
೪೬	ಇಮಾ ರುದ್ರಾಯ ಎಂಬ ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	267
	ಸೂಕ್ತದ ಪೀಠಿಕೆ-ರುದ್ರದೇವತೆಯ ವಿಷಯ	267
	ರುದ್ರ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನ	272
	ಯಾ ತೇ ದಿದ್ಯುತ್ ಎಂಬ ಋಕ್ವಿನ ನಿರುಕ್ತ	275
೪೭	ಆಪೋ ಯಂ ವಃ ಎಂಬ ನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತ	277
	ಅಸಾಂ ನಪಾತ್ ದೇವತೆಯ ವಿಷಯ	280
	ಪವಿತ್ರ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಚನ ಇತ್ಯಾದಿ	282
೪೮	ಋಭುಕ್ಷಣೋ ವಾಜಾ ಎಂಬ ನಲವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತ	284
೪೯	ಸಮುದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾಃ ಎಂಬ ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	920
	ಸಮುದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ	291
	ಅಗ್ನಿಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಚಾರ	296
೫೦	ಆ ಮಾಂ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಎಂಬ ಐವತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	298
೫೧	ಅದಿತ್ಯಾ ನಾಮವಸಾ ಎಂಬ ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	303
	ಸೂಕ್ತದ ಪೀಠಿಕೆ-ಅದಿತ್ಯರ ವಿಷಯ	303
	ಅದಿತ್ಯ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನ ಮತ್ತು ಅರ್ಥವಿವರಣೆ	303
	ಅದಿತ್ಯರು ಯಾರು ಅವರ ಸಂಖ್ಯಾಪರಿಮಿತಿಯಿಷ್ಟು ?	305
೫೨	ಅದಿತ್ಯಾಸೋ ಅದಿತಯಃ ಎಂಬ ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ	311
೫೩	ಪ್ರ ದ್ಯಾವಾ ಯಜ್ಞೈಃ ಎಂಬ ಐವತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	315
೫೪	ನಾಸ್ಮೋಷ್ವತೇ ಎಂಬ ಐವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತ	319
೫೫	ಅಮಿವಹಾ ಎಂಬ ಐವತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	323
	ನಾಸ್ಮೋಷ್ವತಿ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನ ಮತ್ತು ಅಮಿವಹಾ ಎಂಬ ಋಕ್ವಿನ ನಿರುಕ್ತ	326
	ಸಾರಮೇಯ ಎಂಬ ನಾಯಿಯ ವಿಷಯ	327
೫೬	ಕ ಈಂ ವ್ಯಕ್ತಾ ನರಃ ಎಂಬ ಐವತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	333
	ಸೂಕ್ತದ ಪೀಠಿಕೆ-ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ವಿಷಯ	333
	ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಾಹಚ	335
	ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ವಿಶೇಷ ವಿವರಣೆ	336

ಮರುತ್ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನ	337
ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವ ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳ ವಿವರಣೆ	337
೫೭ ಮಧ್ಯೋ ವಃ ಎಂಬ ಐವತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತ	367
೫೮ ಪ್ರ ಸಾಕಮುಕ್ಷೇ ಎಂಬ ಐವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತ	375
೫೯ ಯಂ ತ್ರಾಯಧ್ವೇ ಎಂಬ ಐವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	382
ತ್ವೈಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನ ವಿಶೇಷಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಅದರ ವಿನಿಯೋಗ, ಜಪಕ್ರಮ ಇತ್ಯಾದಿ	395

ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೬೦ ಯದದ್ಯ ಸೂರ್ಯ ಎಂಬ ಅರವತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	397
ಸೂಕ್ತದ ಪೀಠಿಕೆ-ಸೂರ್ಯದೇವತೆಯ ವಿಷಯ	397
ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿವರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ	400
ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ವಿಮರ್ಶೆ	402
೬೧ ಉದ್ವಾಂ ಚಕ್ಷುರ್ವರುಣ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	425
೬೨ ಉತ್ಸೂರ್ಯೋ ಬೃಹತ್ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ	434
೬೩ ಉದ್ವೇತಿ ಸುಭಗಃ ಎಂಬ ಅರವತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	441
ಪಾಥಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನ	447
೬೪ ದಿವಿ ಕ್ಷಯಂತಾ ಎಂಬ ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತ	448
೬೫ ಪ್ರತಿ ನಾಂ ಸೂರೇ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	455
೬೬ ಪ್ರ ಮಿತ್ರಯೋಃ ಎಂಬ ಅರವತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	461
ತುವಿಜಾತ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ	463
೬೭ ಪ್ರತಿ ನಾಂ ರಥಂ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತ	482
ಸೂಕ್ತದ ಪೀಠಿಕೆ-ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ	482
ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ರಥವರ್ಣನೆ ಇತ್ಯಾದಿ	484
ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಮಾಡಿದ ಸಹಾಯಗಳು	486

ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು—ಚೈವಾಸ, ಕಲಿ, ವಿಮದ, ಕೃಷ್ಣ, ಭುಜ್ಯ, ವಿಶ್ವಲಾ, ಯಜ್ಞಾಶ್ವ,
ಸಾರಾವ್ಯಜ, ರೇಭ, ವಂದನ, ಕಕ್ಷೀವಾನ್, ಅಶ್ವಿ, ವಧ್ರಿಮತೀ, ಘೋಷಾ,
ಶಯು, ಪೇದು ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಸಹಾಯಗಳ ವಿವರಣೆ.

486

೬೮	ಆ ಶುಭ್ರಾ ಯಾತಂ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತ	502
೬೯	ಆ ನಾಂ ರಥಃ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	512
೭೦	ಆ ವಿಶ್ವನಾರಾ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	522
೭೧	ಅಪ ಸ್ವಸುರುಷಸಃ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	530
೭೨	ಆ ಗೋಮತಾ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ	536
	ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಗೂ, ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಬಂಧುತ್ವದ ವಿಮರ್ಶೆ	539
೭೩	ಅತಾರಿಷ್ಠ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	544
೭೪	ಇಮಾ ಉ ನಾಂ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತ	551
೭೫	ವ್ಯುಷಾ ಆವೋ ದಿವಿಜಾ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	558
೭೬	ಉದು ಜ್ಯೋತಿರಮೃತಂ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	567
೭೭	ಉಪೋ ರುರುಚೇ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತ	576
೭೮	ಪ್ರತಿ ಕೇತವಃ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತ	584
೭೯	ವ್ಯುಗಿಷಾ ಆವಃ ಪಥ್ಯಾ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	590
೮೦	ಪ್ರತಿ ಸ್ತೋಮೇಭಿಃ ಎಂಬ ಎಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	596

ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

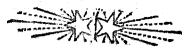
ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ ಸಮಾಪ್ತವು

ಸಂಕೇತಾಕ್ಷರಗಳ ವಿವರಣೆಯು

- ಅಥ. ಸಂ.—ಅರ್ಥವೇದಸಂಹಿತಾ
 ಆಪ. ಸೂ.—ಆಪಸ್ತಂಬಶ್ವೇತಸೂತ್ರ
 ಆಪ. ಧ. ಸೂ.—ಆಪಸ್ತಂಬಧರ್ಮಸೂತ್ರ
 ಆಪ. ಪ. ಸೂ.—ಆಪಸ್ತಂಬಪರಿಭಾಷಾಸೂತ್ರ
 ಆ. ಸೂ. ಅಥವಾ ಆ—ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ವೇತಸೂತ್ರ
 ಉ. ಸೂ.—ಉಣಾದಿ ಸೂತ್ರ
 ಮು. ಸಂ.—ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತಾ
 ಐ. ಆ.—ಐತರೇಯಾರಣ್ಯಕ
 ಐ. ಉ.—ಐತರೇಯೋಪನಿಷತ್
 ಐ. ಬ್ರಾ.—ಐತರೇಯಬ್ರಾಹ್ಮಣ
 ಛಾ. ಉ.—ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್
 ಜೈ. ಪೂ. ಸೂ.—ಜೈಮಿನೀಯ ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸಾಸೂತ್ರ
 ಜೈ. ನ್ಯಾ. ವಿ.—ಜೈಮಿನೀಯ ನ್ಯಾಯಮಾಲಾವಿವರ
 ತಾ. ಬ್ರಾ.—ತಾಂಡ್ಯಮಹಾಬ್ರಾಹ್ಮಣ
 ತೈ. ಆ.—ತೈತ್ತಿರೀಯ ಆರಣ್ಯಕ
 ತೈ. ಬ್ರಾ.—ತೈತ್ತಿರೀಯಬ್ರಾಹ್ಮಣ
 ತೈ. ಸಂ.—ತೈತ್ತಿರೀಯ ಸಂಹಿತಾ
 ನಿ.—ನಿರುಕ್ತ, ನಿಘಂಟು
 ಪಾ. ಸೂ.—ಪಾಣಿನೀಯ ಸೂತ್ರ
 ಪಾ. ಶಿ.—ಪಾಣಿನೀಯ ಶಿಕ್ಷಾ
 ಫಿ. ಅಥವಾ ಫಿ ಸೂ.—ಫಿಟ್ಸೂತ್ರ
 ಬ್ರ. ಸೂ.—ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ
 ಮ. ಛಾ.—ಮಹಾಭಾರತ
 ಮ. ಸ್ಮೃ.—ಮನುಸ್ಮೃತಿ
 ಮೈ. ಸಂ.—ಮೈತ್ರಾಯಣೀಯಸಂಹಿತಾ
 ಯಾ. ಸ್ಮೃ.—ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಸ್ಮೃತಿ
 ವಾ. ಸಂ.—ವಾಜಸನೇಯಸಂಹಿತಾ
 ವಾ. ಪು.—ವಾಯುಪುರಾಣ
 ವಿ. ಪು.—ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ
 ವೇ. ಸೂ.—ವೇದಾಂತಸೂತ್ರ
 ಶ. ಬ್ರಾ.—ಶತಪಥಬ್ರಾಹ್ಮಣ
 ಸಾ. ಸಂ.—ಸಾಮವೇದಸಂಹಿತಾ ಇತ್ಯಾದಿ
 ಬೃ. ದೇ.—ಬೃಹದ್ದೇವತಾ

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

॥ ಶ್ರೀ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥

ವಾಗೀಶಾದ್ಯಾಃ ಸುಮನಸಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಾನಾಮುಪಕ್ರಮೇ |
ಯಂ ನತ್ವಾ ಕೃತಕೃತ್ಯಾಃ ಸ್ಯುಸ್ತಂ ನಮಾಮಿ ಗಣಾನನಂ ||
ಯಸ್ಯ ನಿಃಶ್ವಸಿತಂ ವೇದಾ ಯೋ ವೇದೇಭ್ಯೋಽಖಿಲಂ ಜಗತ್ |
ನಿರ್ಮಮೇ ತಮಹಂ ವಂದೇ ವಿದ್ಯಾತಿರ್ಥಮಹೇಶ್ವರಂ ||
ವೇದಃ ಶಿವಃ ಶಿವೋ ವೇದೋ ವೇದಾಧ್ಯಾಯಾ ಸದಾಶಿವಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ವೇದಮೇವ ಸದಾ ಜಪೇತ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಸಹಿತಾ

ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತಾ

(ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷಾರ್ಥಾನುವಾದ ವಿವರಣೆ ಸಹಿತವಾಗಿ)

ಭಾಗ - ೨೨

॥ ಪಂಚಮಾಷ್ಟಕೇ ತೃತೀಯೋಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲದ ಸೂಕ್ತಗಳು, ೨೦-೩೫

ಪೀಠಿಕೆ .

ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ೧೮ನೆಯ ಸೂಕ್ತದಿಂದ ೩೧ನೆಯ ಸೂಕ್ತದವರೆಗೆ ಇರುವ ಒಟ್ಟು ೧೪ ಸೂಕ್ತಗಳು ಇಂದ್ರದೇವತಾಕವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೧೮-೧೯ ನೆಯ ಸೂಕ್ತಗಳು ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಋ. ಸಂ. ಭಾಗ ೨೧ ರಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ೨೦ ರಿಂದ ೩೧ರ ವರೆಗೆ ಇರುವ ೧೨ ಸೂಕ್ತಗಳು ಇಂದ್ರನ ಪರವಾಗಿವೆ. ಇಂದ್ರನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾವು ಋ. ಸಂ. ಭಾಗ-೫ ಪುಟ 589-582 ಮತ್ತು ಭಾಗ-೧೬ ಪುಟ 631-683 ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಇತರಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕತೆ ತೋರಿಬಂದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗುವುದು.

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಥ ತೃತೀಯೋಧ್ಯಾಯ ಆರಭ್ಯತೇ || ಉಗ್ರೋ ಜಜ್ಞ ಇತಿ ದಶರ್ಚಂ ತೃತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ-
ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮೈಂದ್ರಂ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಮ್ಯತೇ | ಉಗ್ರೋ ದಶೇತಿ || ಅಭಿಷ್ಠವಿಕೇ ಚ-

ತುರ್ಥೇಹನಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯ ಏತತ್ಸೂಕ್ತಂ ನಿವಿದ್ಧಾನಂ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಚತುರ್ಥಸ್ಯೋಗ್ರೋ ಜಜ್ಞ ಇತಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಂ | ಅ. ೭-೭ | ಇತಿ || ಮಹಾವ್ರತೇಹಪಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯ ಏತತ್ಸೂಕ್ತಂ | ತಥೈವ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕೇ ಸೂತ್ರಿತಂ | ಉಗ್ರೋ ಜಜ್ಞೇ ವೀರ್ಯಾಯ ಸ್ವಧಾವಾನುದು ಬ್ರಹ್ಮಾಣೈರತ ಶ್ರವಸ್ಯಾ | ಐ. ಅ. ೫-೨-೨ | ಇತಿ || ಸೌಮಿಕಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯೇಷು ವೈಶ್ವದೇವಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ಪ್ರಥಮಂ ಪೃಷ್ಠ್ಯಮಹಃ | ತತ್ರಾಪಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯ ಏತತ್ಸೂಕ್ತಂ ನಿವಿದ್ಧಾನಂ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಜನಿಷ್ಠಾ ಉಗ್ರ ಉಗ್ರೋ ಜಜ್ಞ ಇತಿ ಮಧ್ಯಂದಿನಃ | ಅ. ೯-೨ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಹಿಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ವಿವರಣೆಯು ಮುಗಿದಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗುವುದು. ಉಗ್ರೋ ಜಜ್ಞೇ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲದ ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ನಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ತ್ರಿಷ್ಠಪ್ ಘಂಧಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಗ್ರೋ ದಶ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಅಭಿಷ್ಠವಸಂಬಂಧವಾದ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ನಿವಿದ್ಧಾನಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತ ಸೂತ್ರದ ಚತುರ್ಥಸ್ಯೋಗ್ರೇ ಜಜ್ಞ ಇತಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೭) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಐತರೇಯಾರಣ್ಯಕದ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಉಗ್ರೋ ಜಜ್ಞೇ ವೀರ್ಯಾಯ ಸ್ವಧಾವಾನುದು ಬ್ರಹ್ಮಾಣೈರತ ಶ್ರವಸ್ಯಾ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಐ. ಅ. ೫-೨-೨) ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಸೋಮಸಂಬಂಧವಾದ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವೆಂಬ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವೈಶ್ವದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪೃಷ್ಠ್ಯವೆಂಬ ಯಾಗದ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವಾಗ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ನಿವಿದ್ಧಾನಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ ಜನಿಷ್ಠಾ ಉಗ್ರ ಉಗ್ರೋ ಜಜ್ಞ ಇತಿ ಮಧ್ಯಂದಿನಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೯-೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೨೦

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೨೦ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ ೧, ೨ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕಂಖ್ಯೆ—೧೦ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಛಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಠಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉಗ್ರೋ ಜಜ್ಞೇ ವೀರ್ಯಾಯ ಸ್ವಧಾವಾನ್ಬ್ರಹ್ಮಾಣೈರತ ಶ್ರವಸ್ಯಾ ನರ್ಯೋ ಯತ್ಕ-

ರಿಷ್ಯನ್ |

ಜಗ್ಮಿಯು^೧ವಾ ನೃಷದ^೨ನಮವೋ^೩ಭಿಸ್ತಾ^೪ತಾ ನ ಇಂದ್ರ^೫ ಏನಸೋ^೬ ಮಹತ್ವಿ^೭ತ್ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉಗ್ರಃ | ಜಜ್ಞೇ | ವೀರ್ಯಾಯ | ಸ್ವಧಾವಾನ್ | ಚಕ್ರಿಃ | ಅಪಃ | ನರ್ಯಃ | ಯತ್ | ಕರಿಷ್ಯನ್ |
ಜಗ್ಮಿಃ | ಯುವಾ | ಪ್ರಸದನಂ | ಅವಃಭಿಃ | ತ್ರಾತಾ | ನಃ | ಇಂದ್ರಃ | ಏನಸಃ | ಮಹಃ | ಚಿತ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸ್ವಧಾವಾನ್ ಬಲವಾನುಗ್ರ ಓಜಸ್ವ್ಯದ್ಗೋವೇಂದ್ರೋ ವೀರ್ಯಾಯ ವೀರ್ಯಂ ಕರ್ತುಂ ಜಜ್ಞೇ | ಬಭೂವ | ನರ್ಯೋ ನರಹಿತಃ ಸನ್ ಯತ್ಕರ್ಮ ಕರಿಷ್ಯನ್ ಭವತಿ ತದಪಃ ಕರ್ಮ ಚಕ್ರಿಃ ಕರ್ತೃವ || ಚಕ್ರಿರಿತಿ ಕಿನ್ ಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಯ ಲಿಡ್ಯದ್ಭಾವಾನ್ ಲೋಕಾವ್ಯಯನಿಷ್ಠಾಖಲರ್ಥತೃನಾಮಿತಿ ಷಷ್ಠೀಪ್ರತಿಷೇಧಃ || ಅಪಿ ಚ ನೃಷದನಂ ಯಜ್ಞಗೃಹಂ ಯುವಾ ನಿತ್ಯತರುಣಃ ಸನ್ ಅವೋಭೀ ರಕ್ಷಣೈಃ ಸಾರ್ಥಂ ಜಗ್ಮಿರ್ಗಂತಾ ಮಹತ್ವಿನ್ಮಹತೋಽಪ್ಯೇನಸಃ ಪಾಪಾನ್ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ತ್ರಾತಾ ರಕ್ಷಿತಾ ಚ ಭವೇತಿ ||

ಪ್ರತಿಸದಾರ್ಥ

ಸ್ವಧಾವಾನ್—ಶಕ್ತಿಯುತನೂ | ಉಗ್ರಃ—ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ವೀರ್ಯಾಯ—ವೀರ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಲು | ಜಜ್ಞೇ—ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. | ನರ್ಯಃ—ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಯಾಗಿ | ಯತ್—ಯಾವ ಕರ್ಮವನ್ನು | ಕರಿಷ್ಯನ್—ಮಾಡಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸುವನೋ | ಅಪಃ—ಆ ಕರ್ಮವನ್ನು | ಚಕ್ರಿಃ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. | ಯುವಾ—ನಿತ್ಯತರುಣನಾದ ಇಂದ್ರನು | ಅವೋಭಿಃ—ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ | ನೃಷದನಂ—ಯಜ್ಞಗೃಹವನ್ನು | ಜಗ್ಮಿಃ—ಪ್ರವೇಶಿಸಿ | ಮಹತ್ವಿತ್—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ | ಏನಸಃ—ಪಾಪದಿಂದಲೂ (ಬಿಡಿಸಿ) | ನಃ—ನಮಗೆ | ತ್ರಾತಾ—ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಶಕ್ತಿಯುತನೂ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನು ವೀರ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಲು ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಯಾಗಿ ಯಾವ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸುವನೋ ಆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿತ್ಯತರುಣನಾದ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ ಯಜ್ಞಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The fierce and powerful (Indra) has been born for heroic (deeds); friendly to man he is the accomplisher of whatever act he undertakes to perform; ever youthful, he invests the (Sacrificial) hall with defences (against interruption); be our preserver, Indra, from heinous sin.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಹಂತಾ ವೃತ್ರಮಿಂದ್ರಃ ಶೂಶುನಾನಃ ಪ್ರಾವೀನ್ನು ವೀರೋ ಜರಿತಾರಮೂತೀ |
ಕರ್ತಾ ಸುದಾಸೇ ಅಹ ವಾ ಉ ಲೋಕಂ ದಾತಾ ವಸು ಮುಹುರಾ ದಾ-
ಶುಷೇ ಭೂತ್ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಹಂತಾ | ವೃತ್ರಂ | ಇಂದ್ರಃ | ಶೂಶುನಾನಃ | ಪ್ರ | ಅವೀತ್ | ನು | ವೀರಃ | ಜರಿತಾರಂ | ಉತೀ |
ಕರ್ತಾ | ಸುದಾಸೇ | ಅಹ | ವೈ | ಉಂ | ಇತಿ | ಲೋಕಂ | ದಾತಾ | ವಸು | ಮುಹುಃ | ಆ | ದಾ-
ಶುಷೇ | ಭೂತ್ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಂದ್ರಃ ಶೂಶುನಾನೋ ವರ್ಧಮಾನಃ ಸನ್ ವೃತ್ರಮಸುರಂ ಹಂತಾ ಭವತಿ || ತೈನಂತತ್ವಾ-
ದತ್ರ ಸ್ವಷ್ಕಭಾವಃ || ವೀರೋ ವೀರಃ ಸನ್ ಜರಿತಾರಂ ಸ್ತೋತಾರಂ ನು ಪ್ರಪ್ರಮೂತೀ ಉತ್ಯಾ ರಕ್ಷ-
ಯಾ ಪ್ರಾವೀತ್ | ಪ್ರಾರಕ್ಷಚ್ಛ | ಸುದಾಸೇ ರಾಜ್ಞೇ ಲೋಕಂ ಜನಪದಂ ಕರ್ತಾ ಚ | ಯದ್ವಾ | ಸುದಾ-
ಸೇ ಕಲ್ಯಾಣದಾನಾಯ ಯಜಮಾನಾಯ ಲೋಕಂ ಕರ್ತಾ ಚ ಭವತಿ || ಇಹಾಪ್ಯುತ್ತರತ್ರಾಪಿ ತೈನಂತ-
ತ್ವಾತ್ ಸ್ವಷ್ಕಭಾವಃ | ಅಹ ವಾ ಉ ಇತಿ ತ್ರಯಃ ಪೂರಣಾಃ || ದಾಶುಷೇ ಯಜಮಾನಾಯ ವಸು ಧನಂ
ಮುಹುರ್ಭೂಯೋ ಭೂಯೋ ದಾತಾ ಚ ಭೂತ್ | ಅಭೂತ್ | ಆ ಇತಿ ಚಾರ್ಥೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಶೂಶುನಾನಃ—ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾ | ವೃತ್ರಂ—ಅಸುರನನ್ನು | ಹಂತಾ
—ಕೊಲ್ಲುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ. | ವೀರಃ — ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು | ಜರಿತಾರಂ — ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ನು—
ಶೀಘ್ರವಾಗಿ | ಉತೀ—ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದ | ಪ್ರಾವೀತ್—ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾನೆ. | ಸುದಾಸೇ—ಸುದಾಸನೆಂಬ ರಾಜನಿಗೆ |
ಲೋಕಂ—ರಾಜ್ಯವನ್ನು | ಕರ್ತಾ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವನಾಗುತ್ತಾನೆ. | ಅಹ ವಾ ಉ—ಅಲ್ಲದೆ | ದಾಶುಷೇ—
ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ವಸು—ಧನವನ್ನು | ಮುಹುಃ—ಅನೇಕವೇಳೆ | ದಾತಾ ಭೂತ್—
ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದತಕ್ಕ ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ರಹಂತಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಸ್ತೋತ್ರ
ವನ್ನು ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸುದಾಸನೆಂಬ ರಾಜನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸು
ವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಧನದಾನವನ್ನು ಅನೇಕವೇಳೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Indra, dilating in bulk, is the slayer of Vritra : the hero defends his worshipper promptly with his protection, whether he be the giver of dominion to Sudas, or the donor repeatedly of wealth to the offerer (of oblation)

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯುಧ್ವೋ ಅನರ್ವಾ ಖಜಕೃತ್ಸಮದ್ವಾ ಶೂರಃ ಸತ್ರಾಷಾಟ್ ಜನುಷೇಮ-
ಷಾಲ್ಹಃ |

ವ್ಯಾಸ ಇಂದ್ರಃ ಪೃತನಾಃ ಸ್ವೋಜಾ ಅಧಾ ವಿಶ್ವಂ ಶತ್ರುಯಂತಂ ಜಘಾನ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯುಧ್ವಃ | ಅನರ್ವಾ | ಖಜಕೃತ್ | ಸಮತ್ವನಾ | ಶೂರಃ | ಸತ್ರಾಷಾಟ್ | ಜನುಷಾ | ಈಂ |
ಅಷಾಲ್ಹಃ |

ಐ | ಆಸೇ | ಇಂದ್ರಃ | ಪೃತನಾಃ | ಸ್ವೋಜಾಃ | ಅಧ | ವಿಶ್ವಂ | ಶತ್ರುಯಂತಂ | ಜಘಾನ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯುಧ್ವೋ ಯೋದ್ಧಾನರ್ವಾಭಿಗಂತ್ವರಹಿತೋ ಯುದ್ಧೇಷ್ವಪರಾಜ್ಞುಖೋ ವಾ ಖಜಕೃದ್ಭು-
ದ್ಧಕೃತ್ | ಖಲೇ ಖಜ ಇತಿ ಯುದ್ಧನಾಮಸು ಕಾರಾತ್ | ಸಮದ್ವಾ | ಸಮತ್ ಕಲಹಃ | ತದ್ವಾನ್
ಶೂರಃ ಶಾರ್ಯೋಪೇತೋ ಜನುಷಾ ಜನ್ಮನಾ ಸ್ವಭಾವತ ಏವ ಸತ್ರಾಷಾಟ್ ಬಹೂನಾಮಭಿಭವಿತಾಷಾ-
ಲ್ಹಃ ಸ್ವಯಂ ಚ ಕೇನಾಪ್ಯನಭಿಭೂತಃ ಸ್ವೋಜಾಃ ಸುಬಲ ಈಮಯಮಿಂದ್ರಃ ಪೃತನಾಃ ಶತ್ರುಕಾಂ
ಸೇನಾ ವ್ಯಾಸೇ | ವಿಕೃತತಿ | ಅಧಾಪಿ ಚ ಶತ್ರುಯಂತಂ ಶಾತ್ರವಮಾಚರಂತಂ ವಿಶ್ವಂ ಸರ್ವಂ ಜಘಾನ
ಹಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯುಧ್ವಃ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಯೋಧನೂ, | ಅನರ್ವಾ—ಪರಾಜ್ಞುಖನಾಗದಿರುವವನೂ, | ಖಜಕೃತ್—
ಯುದ್ಧಕುಶಲನೂ | ಸಮದ್ವಾ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ | ಶೂರಃ—ಶೂರನೂ | ಜನುಷಾ—ಜನ್ಮ
ದಿಂದಲೇ | ಸತ್ರಾಷಾಟ್—ಅನೇಕರನ್ನು ಸೋಲಿಸುವವನೂ | ಅಷಾಲ್ಹಃ—ಅಪ್ರತಿಹತನೂ | ಸ್ವೋಜಾಃ—
ಉತ್ತಮವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ಈಂ ಇಂದ್ರಃ—ಇದೇ ಇಂದ್ರನು | ಪೃತನಾಃ—ಶತ್ರುಸೇನೆಗಳನ್ನು |
ಐ ಆಸೇ—ಚದುರಿಸುತ್ತಾನೆ. | ಅಧ—ಮತ್ತು | ಶತ್ರುಯಂತಂ—ತನಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ | ವಿಶ್ವಂ—ಸಕಲ
ರನ್ನೂ | ಜಘಾನ—ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಯೋಧನೂ, ಪರಾಜ್ಯಖನಾಗದಿರುವವನೂ, ಯುದ್ಧಕುಶಲನೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಶೂರನೂ, ಜನ್ಮದಿಂದಲೇ ಅನೇಕರನ್ನು ಸೋಲಿಸುವವನೂ, ಅಪ್ರತಿಹತನೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಇದೇ ಇಂದ್ರನು ಶತ್ರುಸೇನೆಗಳನ್ನು ಚದರಿಸುತ್ತಾನೆ- ಮತ್ತು ತನಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಸಕಲ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

A warrior who turns not back in battle, a combatant, one engaged in tumults, a hero, victorious over (his) foes from birth, invincible, of great vigor this Indra, scatters (hostile) hosts and slays all (his) adversaries.

ಸಂಹಿತಾಸಾತಃ

ಉಭೇ ಚಿದಿಂದ್ರ ರೋದಸೀ ಮಹಿತ್ವಾ ಪಪ್ರಾಥ ತವೀಶೀಭಿಸ್ತುವಿಷ್ಣುಃ |

ನಿ ವಜ್ರಮಿಂದ್ರೋ ಹರಿವಾನ್ಮಿಮಿಕ್ಷನ್ ಸಂಧಸಾ ಮದೇಷು ವಾ ಉವೋಚ ||

ಪದಸಾತಃ

ಉಭೇ ಇತಿ | ಚಿತ್ | ಇಂದ್ರ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಮಹಿತ್ವಾ | ಆ | ಪಪ್ರಾಥ | ತವೀಶೀಭಿಃ | ತುವಿಷ್ಣುಃ |
ನಿ | ವಜ್ರಂ | ಇಂದ್ರಃ | ಹರಿವಾನ್ | ಮಿಮಿಕ್ಷನ್ | ಸಂ | ಅಂಧಸಾ | ಮದೇಷು | ವೈ | ಉವೋಚ ||೪||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ತುವಿಷ್ಣೋ ಬಹುಧನೇಂದ್ರ ಮಹಿತ್ವಾ ಮಹತ್ತ್ವೇನ ತವೀಶೀರ್ಭಿಃ ಪಪ್ರಾಥೇ ಚಿದುಭೇ. ಅಸಿ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾವಾ ಪಪ್ರಾಥ | ಆ ಪೂರಿತವಾನಸಿ | ಅಥ ಪರೋಕ್ಷಸ್ತುತಿಃ | ಹರಿವಾನಶ್ಚ-ವಾನಿಂದ್ರೋ ವಜ್ರಂ ನಿ ಮಿಮಿಕ್ಷನ್ ಶತ್ರುಷು ಪ್ರಾಪಯನ್ ಮದೇಷು ಯಜ್ಞೇಷು ನಿವಿತ್ಸು ವಾಂಧಸಾ ಸೋಮೇನ ಸಮುವೋಚ | ಸಂಸೇವ್ಯತೇ ಸಂಗಚ್ಛತೇ ವಾ || ಉಚಿ ಸಮವಾಯ ಇತಿ ಧಾತುಃ | ವಾ ಇತಿ ಪೂರಣಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ತುವಿಷ್ಣುಃ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, | ಮಹಿತ್ವಾ—ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳ | ತವೀಶೀಭಿಃ—ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ | ಉಭೇ ಚಿತ್ ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಹ | ಆ ಪಪ್ರಾಥ—ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದೀಯೆ. | ಹರಿವಾನ್—ಅಶ್ವಯುಕ್ತನಾದ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ವಜ್ರಂ—ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು | ನಿ-ಮಿಮಿಕ್ಷನ್—ಶತ್ರುಗಳಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾ | ಮದೇಷು—ಹರ್ಷಜನಕವಾದ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿರುವ | ಅಂಧಸಾ—ಸೋಮರೂಪವಾದ ಅನ್ನದೊಂದಿಗೆ | ಸಂ ಉವೋಚ ವೈ—ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ದ್ಯಾವಾ ಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಹ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದೀಯೆ. ಅಶ್ವಯುಕ್ತನಾದ ಇಂದ್ರನು ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾ ಹರ್ಷಜನಕವಾದ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸೋಮರೂಪವಾದ ಅನ್ನದೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Opulent Indra, you have filled both heaven and earth with your magnitude, your energies: Indra, the lord of horses, brandishing the thunderbolt, is gratified at sacrifices by the (sacrificial) food.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವೃಷಾ ಜಜಾನ ವೃಷಣಂ ರಣಾಯ ತಮು ಚಿನ್ನಾರೀ ನರ್ಯಂ ಸಸೂವ |

ಪ್ರ ಯಃ ಸೇನಾನೀರಧ ನೃಭ್ಯೋ ಅಸ್ತೀನಃ ಸತ್ವಾ ಗವೇಷಣಃ ಸ ಧೃಷ್ಟಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವೃಷಾ | ಜಜಾನ | ವೃಷಣಂ | ರಣಾಯ | ತಂ | ಉಂ ಇತಿ | ಚಿತ್ | ನಾರೀ | ನರ್ಯಂ | ಸಸೂವ |

ಪ್ರ | ಯಃ | ಸೇನಾನೀಃ | ಅಧ | ನೃಭ್ಯಃ | ಅಸ್ತಿ | ಇನಃ | ಸತ್ವಾ | ಗೋವಿಷಣಃ | ಸಃ | ಧೃಷ್ಟಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವೃಷಾ ಸೇಕ್ತಾ ಪಿತಾ ಕಶ್ಯಪೋ ವೃಷಣಂ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತಾರಮಿಂದ್ರಂ ರಣಾಯ ಯುದ್ಧಾರ್ಥಂ ಜಜಾನ || ಜನ ಜನನ ಇತಿ ಧಾತುಃ || ನರ್ಯಂ ನರಹಿತಂ ತಮು ತಮೇವೇಂದ್ರಂ ನಾರೀ ಚಿದದಿತಿರಪಿ ಸಸೂವ | ಸುಷುನೇ | ಅಧಾಪಿ ಚ ಯ ಇಂದ್ರೋ ನೃಭ್ಯೋ ನೃಣಾಂ ಸೇನಾನೀಃ ಸೇನಾನಾಂ ನೇತಾ ಸನ್ ಪ್ರಾಸ್ತಿ ಪ್ರಭವತಿ ಸ ಇಂದ್ರ ಇನಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಜಗತ ಈಶ್ವರೋ ಭವತಿ | ನಿಯುತ್ವಾನಿನ ಇತಿ ಶ್ವರನಾಮಸು ಪಾಠಾತ್ | ಸತ್ವಾ ಶತ್ರುಣಾಂ ಸಾದಕಶ್ಚ ಗವೇಷಣೋ ಗನಾಮನ್ವೇಷ್ಠಾ ಚ ಧೃಷ್ಟಃ ಶತ್ರುಣಾಂ ಧರ್ಷಕಶ್ಚ ಭವತೀತಿ ಶೇಷಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವೃಷಾ—ಪಿತೃವಾದ ಕಶ್ಯಪನು | ವೃಷಣಂ—ಕಾಮವರ್ಷಕನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ರಣಾಯ—ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ | ಜಜಾನ—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದನು | ನರ್ಯಂ—ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಯಾದ | ತಮು—ಅದೇ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ನಾರೀ ಚಿತ್—ಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿಯೂ ಸಹ | ಸಸೂವ—ಹಡೆದಳು | ಅಧ—ಅನಂತರ | ಯಃ — ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ನೃಭ್ಯಃ ಸೇನಾನೀಃ — ಮಾನವರಿಗೆಲ್ಲಾ ನೇತೃವಾಗಿ | ಪ್ರ ಅಸ್ತಿ—ನಾಯಕನ

ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುವನೋ | ಸಃ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನು | ಇನಃ—ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಈಶ್ವರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ | ಸತ್ವಾ—ಜಯಶಾಲಿಯು | ಗವೇಷಣಃ—ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತರುವವನು | ಧೃಷ್ಟ್ವಾ—ಶತ್ರುಧರ್ವಕನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪಿತೃವಾದ ಕಶ್ಯಪನು ಕಾಮವರ್ಷಕನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದನು. ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಯಾದ ಅದೇ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿಯೂ ಸಹ ಹಡೆದಳು. ಅನಂತರ, ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಮಾನವರ ಸೇನೆಗೆಲ್ಲಾ ನಾಯಕನಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುವನೋ ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಈಶ್ವರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಜಯಶಾಲಿಯೂ, ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತರುವವನೂ ಶತ್ರುಧರ್ವಕನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ.

English Translation

(His) progenitor begot Indra, the showerer (of benefits) for (the purpose of) war : his mother brought him forth the benefactor of man : the leader of armies who is chief over men, he is the lord, the conqueror, the recoverer of the cows, the subduer of foes.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನೂ ಚಿತ್ಸ ಭ್ರೇಷತೇ ಜನೋ ನ ರೇಷನ್ಮನೋ ಯೋ ಅಸ್ಯ ಘೋರಮಾವಿ-
ವಾಸಾತ್ |

ಯಜ್ಞೈರ್ಯ ಇಂದ್ರೇ ದಧತೇ ದುವಾಂಸಿ ಕ್ಷಯತ್ಸ ರಾಯ ಋತಸಾ
ಋತೇಜಾಃ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನು | ಚಿತ್ | ಸಃ | ಭ್ರೇಷತೇ | ಜನಃ | ನ | ರೇಷತ್ | ಮನಃ | ಯಃ | ಅಸ್ಯ | ಘೋರಂ | ಅವಿವಾ-
ಸಾತ್ |

ಯಜ್ಞೈಃ | ಯಃ | ಇಂದ್ರೇ | ದಧತೇ | ದುವಾಂಸಿ | ಕ್ಷಯತ್ | ಸಃ | ರಾಯೇ | ಋತ್ಯಸಾಃ | ಋತೇ
ಜಾಃ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯೋ ಜನೋಽಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಘೋರಂ ಶತ್ರುಣಾಂ ಬಾಧಕಂ ಮನೋ ಯಜ್ಞೈರಾವಿವಾಸಾತ್ ಪರಿಚರತಿ ಸ ಜನಃ | ನು ಇತಿ ಪ್ರತಿಷೇಧೇ ವರ್ತತೇ | ಚಿದಿತ್ಯೇವಕಾರಾರ್ಥೇ | ನೂ ಚಿತ್ ನೈವ ಭ್ರೇಷತೇ | ಸ್ಥಾನಾತ್ ನ ಭ್ರಶ್ಯತಿ | ನ ರೇಷತ್ | ನೈವ ಪ್ರೇಯೇತ | ಅಪಿ ಚ ಯೋ ಜನೋ ದುವಾಂಸಿ ಪರಿಚರಣ-
ಸಾಧನಾನಿ ಸ್ತೋತ್ರಶಸ್ತ್ರಾಣೀಂದ್ರೇ ದಧತೇ ನಿಧತ್ತೇ ತಸ್ಮೈ ಜನಾಯ ಋತಸಾ ಯಜ್ಞಸಾತಾ ಋತೇ-
ಜಾ ಯಜ್ಞೇ ಜಾತಕ್ಲ ಸ ಇಂದ್ರೋ ರಾಯೇ ಧನಾಯ ಕ್ಷಯತ್ | ನಿವಸತಿ | ಭವೇದಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಃ—ಯಾವ ಮಾನವನು | ಅಸ್ಯ—ಈ ಇಂದ್ರನ | ಘೋರಂ—ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ |
ಮನಃ—ಮನಸ್ಸನ್ನು | ಯಜ್ಞೈಃ—ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳಿಂದ | ಅವಿವಾಸಾತ್—ಉಪಚರಿಸುವನೋ | ಸಃ ಜನಃ—
ಅದೇ ಮಾನವನು | ನೂ ಚಿತ್ ಭೇಷತೇ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಪದಚ್ಯುತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ |
ನ ರೇಷತ್—ಯಾವ ನಷ್ಟವನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ | ಯಃ—ಯಾವ ಮಾನವನು | ದುವಾಂಸಿ—ಉಪಚಾರ
ಸಾಧನವಾದ ಸ್ತುತಿಶಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು | ಇಂದ್ರೇ—ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ | ದಧತೇ—ಅರ್ಪಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ಮಾನವನಿಗೆ |
ಋತೇಷಾಃ—ಯಜ್ಞಪಾಲಕನೂ | ಋತೇಜಾಃ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದವನೂ ಆದ | ಸಃ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನು |
ರಾಯೇ—ಧನಾರ್ಥವಾಗಿ (ಧನವನ್ನು ಕೊಡಲು) | ಹ್ವಯೇತ್—ಅವನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ |

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವ ಮಾನವನು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಇಂದ್ರನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಉಪಚರಿಸುವನೋ ಅದೇ ಮಾನವನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಪದಚ್ಯುತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಮಾನವನು ಉಪಚಾರಸಾಧನವಾದ ಸ್ತುತಿಶಸ್ತ್ರಾದಿಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ಮಾನವನಿಗೆ ಯಜ್ಞ-ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದವನೂ ಆದ ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ಧನವನ್ನು ಕೊಡಲು ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ.

English Translation

He who d votes his mind to the terrible Indra never falls (from his condition), nor will he perish : the protector of sacred rites, the progeny of sacrifice bestows riches on him who offers to Indra praises and prayers with sacrifices.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯದಿಂದ್ರ ಪೂರ್ವೋ ಅಪರಾಯ ಶಿಕ್ಷನ್ನಯಜ್ಞಾ ಯಾನ್ಮನೀಯಸೋ
ದೇಷ್ಟಂ |

ಅನ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಯಾಸೀತ ದೂರಮಾ ಚಿತ್ರ ಚಿತ್ರೈಂ ಭರಾ ರಯಿಂ ನಃ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯತ್ | ಇಂದ್ರ | ಪೂರ್ವಃ | ಅಪರಾಯ | ಶಿಕ್ಷನ್ | ಅಯತ್ | ಜ್ಯಾಯಾನ್ | ಕನೀಯಸಃ | ದೇಷ್ಟಂ |
ಅನ್ಯತಃ | ಇತ್ | ಪರಿ | ಅಸೀತ | ದೂರಂ | ಅ | ಚಿತ್ರ | ಚಿತ್ರೈಂ | ಭರ | ರಯಿಂ | ನಃ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಚಿತ್ರ ಚಾಯನೀಯೇಂದ್ರ ಯದ್ಧನಂ ಪೂರ್ವಃ ಪಿತಾ ಜ್ಯೇಷ್ಠೋ ಭ್ರಾತಾ ನಾಪರಾಯ ಪುತ್ರಾಯ ಕನೀಯಸೇ ವಾ ಶಿಕ್ಷನ್ ಪ್ರಯಚ್ಛನ್ | ಶಿಕ್ಷತಿರ್ಧಾನಕರ್ಮಾ ಪ್ರೀಣಾತಿ ಶಿಕ್ಷತೀತಿ ದಾನಕರ್ಮ-

ಸು ಪಾಶಾತ್ | ಭವತೀತಿ ಶೇಷಃ | ಯಚ್ಚ ದೇಷ್ಟಂ ದೇಯಂ ಧನಂ ಜ್ಯಾಯಾನ್ ಜ್ಯೇಷ್ಠಃ ಕನೀಯ-
ಸೋಽಯತ್ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ | ಯಚ್ಛಾಪಿ ಧನಂ ಪಿತೃತೋ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪುತ್ರೋಽಮೃತ ಇತ್ ಅಮೃತ
ಏವ ಸನ್ ಪಿತೃಗೃಹಂ ವಿಹಾಯ ದೂರಂ ಪರ್ಯಾಸೀತ ಅಸ್ಮೇ ತತ್ ತ್ರಿವಿಧಂ ಚಿತ್ರೈಃ ಚಾಯನೀಯಂ
ರಯಿಂ ಧನಂ ನೋಽಸ್ತುಭ್ಯಮಾ ಭರ | ಅಹರ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಚಿತ್ರ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವ ಧನವನ್ನು |
ಪೂರ್ವಃ—ಪ್ರಥಮೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಪಿತೃವು | ಅಪರಾಯ—ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪುತ್ರನಿಗೆ | ಶಿಷ್ಠನ್—
ಕೊಡುವನೋ | ದೇಷ್ಟಂ—ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಯಾವ ಧನವನ್ನು | ಜ್ಯಾಯಾನ್—ದೊಡ್ಡವನಾದ
ವನು | ಕನೀಯಸಃ—ಚಿಕ್ಕವನಿಗೆ | ಅಯತ್—ಹೊಂದಿಸುವನೋ | (ಯತ್—ಯಾವ ಧನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ
ನಂತರ) | ಅದೃತ ಇತ್—ಜೀವಂತನಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಪುತ್ರನು | ದೂರಂ—ಪಿತೃವಿನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ | ಪರ್ಯಾ
ಸೀತ—ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡುವನೋ | ಚಿತ್ರೈಃ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ | ರಯಿಂ—ಆ ಎಲ್ಲಾ ಧನವನ್ನೂ |
ನಃ—ನಮಗೆ | ಅ ಭರ—ತಂದೊದಗಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ಧನವನ್ನು ಪ್ರಥಮೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಪಿತೃವು ತನ್ನ
ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಕೊಡುವನೋ, ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಯಾವ ಧನವನ್ನು ದೊಡ್ಡವನಾದವನು
ಚಿಕ್ಕವನಿಗೆ ಹೊಂದಿಸುವನೋ, ಮತ್ತು ಯಾವ ಧನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನಂತರ ಜೀವಂತನಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಪುತ್ರನು ಪಿತೃ
ವಿನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡುವನೋ, ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಆ ಎಲ್ಲಾ ಧನವನ್ನೂ ನಮಗೆ ತಂದೊ
ದಗಿಸು.

English Translation

That (wealth) Indra, which the prior has given to the posterior:
which the elder may accept from the younger: with which (the son) yet
liveing dwells far away (separated from his father), confer, wonderful
Indra, such precious riches upon us.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯಸ್ತ ಇಂದ್ರ ಪ್ರಿಯೋ ಜನೋ ದದಾಶದಸನ್ನಿರೇಕೇ ಅದ್ರಿವಃ ಸಖಾ ತೇ |
ವಯಂ ತೇ ಅಸ್ಯಾಂ ಸುನುತೌ ಚನಿಷ್ಠಾಃ ಸ್ಯಾಮ ವರೋಧೇ ಅಘ್ನತೋ ನೃ-
ಪೀತೌ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಃ | ತೇ | ಇಂದ್ರ | ಪ್ರಿಯಃ | ಜನಃ | ದದಾಶತ್ | ಅಸತ್ | ನಿರೇಕೇ | ಅದ್ವಿವಃ | ಸಖಾ | ತೇ |
ವಯಂ | ತೇ | ಅಸ್ಯಾಂ | ಸುಮತಾ | ಚನಿಷ್ಠಾಃ | ಸ್ಯಾಮ | ವರೂಢೇ | ಅಘ್ನತಃ | ನೃಪೀತಾ || ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯಸ್ತೇ ತುಭ್ಯಂ ಪ್ರಿಯಃ ಸಖಾ ಜನೋ ದದಾಶತ್ ಹವೀಂಷಿ ದದ್ಮಾತ್ ಹೇ
ಅದ್ವಿವಃ ಸ ಸಖಾ ತೇ ತವ ನಿರೇಕೇ ದಾನೇಽಸತ್ | ಸ್ಯಾತ್ | ವಯಂ ಚ ವಸಿಷ್ಠಾ ಅಘ್ನತೋಽಹಿಂಸತಸ್ತೇ
ತವಾಸ್ಯಾಂ ಸುಮತಾವನುಗೃಹಬುದ್ಧೌ ವರ್ತಮಾನಾಶ್ಚನಿಷ್ಠಾಃ ಸ್ತುತಿಮತ್ತರಾ ಅತಿಶಯೇನಾನ್ವ ವಂತೋ-
ವಾ | ಚನೋಽನ್ವಂ | ನೃಪೀತೌ ನೃಣಾಂ ರಕ್ಷಕೇ ವರೂಢೇ ಗೃಹೇ ವರಣೀಯೇ ವಾ ಧನೇ ಸ್ಯಾಮ |
ವಸೇಮ ಭವೇಮ ವಾ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅದ್ವಿವಃ—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯಃ—ಯಾವ ಮಾನವನು |
ತೇ—ನಿನಗೆ | ಪ್ರಿಯಃ ಜನಃ—ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದ ಮಿತ್ರನಾಗಿ | ದದಾಶತ್—ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುವನೋ |
ಸಖಾ—ನಿನ್ನ ಆದೇ ಮಿತ್ರನು | ತೇ—ನಿನ್ನ | ನಿರೇಕೇ—ದಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ | ಅಸತ್—ಇರಲಿ | ವಯಂ—
ವಸಿಷ್ಠವಂಶೋತ್ಪನ್ನರಾದ ನಾವೂ ಸಹ | ಅಘ್ನತಃ—ಹಿಂಸಾರಹಿತನಾದ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಅಸ್ಯಾಂ ಸುಮತಾ—ಈ
ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದು | ಚನಿಷ್ಠಾಃ—ಪ್ರಭೂತವಾದ ಅನ್ನವಂತರಾಗಿ | ನೃಪೀತೌ—ಮಾನವರಿಗೆ ರಕ್ಷಕವಾದ |
ವರೂಢೇ—ಗೃಹದಲ್ಲಿ | ಸ್ಯಾಮ—ಇರುವಂತಾಗಲಿ |

ಭಾವಾರ್ಥ

ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ಮಾನವನು ನಿನಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದ ಮಿತ್ರನಾಗಿ ಹವಿ
ಸ್ಸುಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುವನೋ ನಿನ್ನ ಆದೇ ಮಿತ್ರನು ನಿನ್ನ ದಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿರಲಿ. ವಸಿಷ್ಠವಂಶೋತ್ಪನ್ನರಾದ ನಾವೂ
ಸಹ ಹಿಂಸಾರಹಿತನಾದ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಭೂತವಾದ ಅನ್ನವಂತರಾಗಿ ಮಾನವರಿಗೆ ರಕ್ಷಕವಾದ
ಗೃಹದಲ್ಲಿರುವಂತಾಗಲಿ.

English Translatson

May the man who is dear to you, Indra, present (oblations) : may
he be your friend, wielder of the thunderbolt he (assiduous) in donations: may
we be abounding in food through this favour of you who are devoid of
cruelty, (may we be in the enjoyment of) a dwelling giving shelter to men.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನಿಷ ಸ್ತೋನೋ ಅಚಿಕ್ರದ್ವ್ಯಾ ತ ಉತ ಸ್ತಾಮುರ್ಮಘವನ್ನಕ್ರಪಿಷ್ಠ |
ರಾಯಸ್ಯಾಮೋ ಜರಿತಾರಂ ತ ಆಗನ್ತ್ವಮಂಗ ಶಕ್ತ ವಸ್ತ ಆ ಶಕೋ ನಃ ||

ಸದಪಾಠಃ

ಏ॒ಷಃ | ಸ್ತೋ॑ಮಃ | ಅ॒ಜಿ॒ಕ್ರ॒ದತ್ | ವೃ॑ಷಾ | ತೇ॑ | ಉ॒ತ | ಸ್ತಾ॒ಮುಃ | ಮ॒ಘ್ರ॒ವನ್ | ಅ॒ಕ್ರ॒ಪಿ॒ಷ್ಟ |
ರಾ॒ಯಃ | ಕಾ॒ಮಃ | ಜ॒ರಿ॒ತಾರಂ॑ | ತೇ॑ | ಆ | ಅ॒ಗನ್ | ತ್ವಂ॑ | ಅ॒ಂಗ | ಶ॒ಕ್ರ | ವ॒ಸ್ಯಃ | ಆ | ಶ॒ಕಃ | ನಃ॑ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಘವನ್ ಧನವನ್ನಿಂದ್ರ ತೇ ತ್ವದರ್ಥಂ ವೃಷಾ ಸೇಕ್ತ್ವೇಷ ಸ್ತೋಮಃ ಸೋಮಃ ಸೂಯ-
ಮಾನೋಽಜಿಕ್ರದತ್ | ಕ್ರಂದತಿ | ಉತಾಪಿ ಚ ಸ್ತಾಮುಃ ಸ್ತೋತಾಕ್ರಪಿಷ್ಟ | ಅಸ್ತೌತ್ | ಅಪಿ ಚ ಹೇ
ಶಕ್ರ ತೇ ತವ ಜರಿತಾರಂ ಸ್ತೋತಾರಂ ಮಾಂ ರಾಯೋ ಧನಸ್ಯ ಕಾನೋಽಭಿಲಾಷ ಅಗನ್ | ಆಗತಃ |
ಅತಸ್ತ್ವಂ ವಸ್ತೋ ಧನಂ || ಕರ್ಮಣಿ ಷಷ್ಠೀ || ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಮಂಗ ಕ್ಷಿಪ್ರಮಾ ಶಕಃ | ಭೇಹಿ ||

ಪ್ರತಿಪಧಾರ್ಥ

ಮಘವನ್ — ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ — ನಿನ್ನನ್ನು ದೈಶಿಸಿ | ವೃಷಾ — ಕಾಮವರ್ಷಕವಾದ
ಏಷಃ ಸ್ತೋಮಃ — ಈ ಸ್ತುತಿಯು | ಅಜಿಕ್ರದತ್ — ಪಠಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ. | ಉತ — ಮತ್ತು | ಸ್ತಾಮುಃ —
ಸ್ತೋತೃವೂ ಸಹ | ಅಕ್ರಪಿಷ್ಟ — ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. | ಶಕ್ರ — ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ — ನಿನ್ನ | ಜರಿತಾರಂ —
ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ನನ್ನನ್ನು | ರಾಯಃ — ಧನದ | ಕಾಮಃ — ಅಭಿಲಾಷೆಯು | ಅಗನ್ — ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ | ತ್ವಂ —
ನೀನು | ವಸ್ಯಃ — ಧನವನ್ನು | ನಃ — ನಮಗೆ | ಅಂಗ — ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ | ಆ ಶಕಃ — ಒದಗಿಸು. |

ಭಾವಾರ್ಥ

ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ದೈಶಿಸಿ ಕಾಮವರ್ಷಕವಾದ ಈ ಸ್ತುತಿಯು ಪಠಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ.
ಮತ್ತು ಸ್ತೋತೃವೂ ಸಹ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಧನದ ಅಭಿಲಾಷೆಯು
ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ನಮಗೆ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸು.

English Translation

For you, Maghavan, this showering soma (libation) cries aloud :
to you the worshipper has recited praises : the desire of riches has fallen
upon your adorer, therefore Shakra, bestow quickly upon us wealth.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸ ನ ಇಂದ್ರ ತ್ವಯತಾಯಾ ಇಷೇ ಧಾಸ್ತೃನಾ ಚ ಯೇ ಮಘವಾನೋ ಜು-
ನಂತಿ |

ವಸ್ತೀ ಷು ತೇ ಜರಿತೇ ಅಸ್ತು ಶಕ್ತಿಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಃ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ತ್ವಯತಾಯೈ | ಇಷೇ | ಧಾಃ | ತ್ಮನಾ | ಚ | ಮಘವಾನಃ | ಜುನಂತಿ |

ವಸ್ವೀ | ಸು | ತೇ | ಜರಿತ್ರೇ | ಅಸ್ತು | ಶಕ್ತಿಃ | ಯೂಯಂ | ಸಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೧೦ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಸ ತ್ವಂ ತ್ವಯತಾಯಾ ಇಷೇ ತ್ವಯಾ ದತ್ತಮನ್ನಂ ಭೋಕ್ತುಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಧಾಃ | ಧಾರಯ | ಯೇ ಚ ಮಘವಾನೋ ಹವಿಷ್ಮಂತಸ್ತ್ಮನಾ ಸ್ವಯಮೇವ ಜುನಂತಿ ಹವೀಂಷಿ ತ್ವಾಂ ಪ್ರತಿ ಪ್ರೇರಯಂತಿ ತಾನಪಿ ತ್ವಯತಾಯಾ ಇಷೇ ಧಾಃ | ಅಪಿ ಚ ವಸ್ವೀಷ್ಟತ್ಯಂತಂ ಪ್ರಶಸ್ತಾಸು ಸ್ತುತಿಷು ತೇ ತವ ಜರಿತ್ರೇ ಸ್ತೋತ್ರೇ ಮಹ್ಯಂ ಶಕ್ತಿಃ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಸ್ತು | ಯದ್ವಾ ಜರಿತ್ರೇ ಮಹ್ಯಂ ತೇ ತವ ವಸ್ವೀಷು ಪ್ರಶಸ್ತಾ ಶಕ್ತಿರ್ವಾನಮಸ್ತು | ಸ್ಪಷ್ಟಮನ್ಯತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸಃ—ನೀನು | ಧಾಃ—ಶಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. | ಯೇ ಚ—ಯಾರು ಯಾರು | ಮಘವಾನಃ—ಹವಿಷ್ಮಂತರಾಗಿದ್ದು | ತ್ಮನಾ—ಸ್ವ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ | ಜುನಂತಿ—ನಿನಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವರೋ! (ಅವರನ್ನೂ ಆ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು) ವಸ್ವೀ ಷು—ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಜರಿತ್ರೇ—ಸ್ತುತಿರ್ತಪ್ತವಾದ ನನಗೆ | ಶಕ್ತಿಃ—ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು | ಅಸ್ತು—ಇರಲಿ | (ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೇ | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಸಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. |

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನಿಂದ ದತ್ತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನನುಭವಿಸಲು ನಮ್ಮನ್ನು ಶಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ಯಾರು ಯಾರು ಹವಿಷ್ಮಂತರಾಗಿದ್ದು ಸ್ವಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವರೋ ಅವರನ್ನೂ ಆ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ನನಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರಲಿ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Enable us, Indra, (to partake of) food granted by you, as well as those who, opulent (in sacrificial presentations), spontaneously offer (you oblations): may there be power in your adorer (to repeat) many laudations: and ever cherish us with blessings.

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಸಾವಿ ದೇವಮಿತಿ ದಶರ್ಚಂ ಚತುರ್ಥಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮೈಂದ್ರಂ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ಅಸಾವೀತಿ || ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ಮೈತ್ರಾವರುಣಸ್ಯೋನ್ನೀಯಮಾನಮಿದಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅಸಾವಿ ದೇವಮಿಹೋಪ ಯಾತೇತ್ಯನುಸವನಂ | ಅ-ಋ. ಋ. | ಇತಿ || ಇಂದ್ರಸ್ಯ ವೃತ್ರಘ್ನಃ ಪಶಾವಭಿ ಕೃತ್ವೇತಿ ವಸಾಯಾ ಅನುವಾಕ್ಯಾ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಅಭಿ ಕೃತ್ವೇಂದ್ರ ಭೂರಥ ಜ್ಞಾನ್ ತ್ವಂ ಮಹಾ ಇಂದ್ರ ತುಭ್ಯಂ ಹ ಕ್ಷಾಃ | ಅ - ೩. ೮ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಅಸಾವಿ ದೇವಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು ; ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂಧಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಅಸಾವಿ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಾವರುಣನೆಂಬ ಋತ್ವಿಜನು ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಉನ್ನೀಯಮಾನಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ಚ ಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಅಸಾವಿ ದೇವಮಿಹೋಪ ಯಾತೇತ್ಯನುಸವನಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ಋ. ಋ) ವಿವೃತ ವಾಗಿರುವುದು. ವೃತ್ರಘ್ನನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ ಮಾಡುವ ಪಶುಯಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಅಭಿ ಕೃತ್ವಾ ಎಂಬ (೬ ನೆಯ) ಋಕ್ಕನ್ನು ವಪಾಹೋಮದಲ್ಲಿ ಅನುವಾಕ್ಯಾಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ಚಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಅಭಿ ಕೃತ್ವೇಂದ್ರ ಭೂರಥ ಜ್ಞಾಂಸ್ತುಂ ಮಹಾ ಇಂದ್ರ ತುಭ್ಯಂ ಹ ಕ್ಷಾಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೩-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೨೧

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೨೧ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೩, ೪ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕಂಖ್ಯೆ—೧೦

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಛಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಸಾವಿ ದೇವಂ ಗೋಋಜೀಕಮಂಧೋ ನೈಸ್ತನ್ನಿಂದ್ರೋ ಜನುಷೇಮು-
ವೋಚ |

ಬೋಧಾಮಸಿ ತ್ವಾ ಹರ್ಯಶ್ವ ಯಜ್ಞೈರ್ಬೋಧಾ ನಃ ಸ್ತೋಮಮಂಧ-
ಸೋ ಮದೇಷು || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಸಾ¹ವಿ | ದೇ¹ವಂ | ಗೋ¹ಮು¹ಜೀ¹ಕಂ | ಅಂ¹ಧಃ | ನಿ | ಅ¹ಸ್ಮಿನ್ | ಇಂ¹ದ್ರಃ | ಜನು¹ಷಾ | ಈಂ |
ಉ¹ವೋ¹ಚ |

ಬೋ¹ಧಾಮ¹ಸಿ | ತ್ವಾ | ಹ¹ರ್ಯ¹ಶ್ವ | ಯ¹ಜ್ಞೈಃ | ಬೋ¹ಧ | ನಃ | ಸೋ¹ಮಂ | ಅಂ¹ಧಸಃ | ಮದೇ¹ಷು ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ದೇವಂ ದೀಪ್ತಂ ಗೋಮುಜೀಕಂ ಗೋಭಿಃ ಸಂಸ್ಕೃತೇ | ಗವ್ಯೇನ ಮಿಶ್ರಿತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಂಧಃ
ಸೋಮರೂಪವನ್ನಮಸಾವಿ | ಅಘಿಷುತಂ | ಈಮಯಮಿಂದ್ರೋಸ್ತಿಸ್ತಭಿಷುತೇ ಸೋಮರೂಪೇಂ
ಧಸಿ ಜನುಷಾ ಸ್ವಭಾವತಃ ಏವ ನ್ಯುವೋಚ | ನಿತರಾಃ ಸಂಕತೋ ಭವತಿ | ಅಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ತುತಿಃ | ಹೇ
ಹರ್ಯಶ್ವ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಯಜ್ಞೈಃ ಸೋತ್ರೈರ್ಹವಿರ್ಭಿರ್ವಾ ಬೋಧಾಮಸಿ | ಬೋಧಯಾಮಃ | ಅಂಧಸಃ
ಸೋಮಸ್ಯ ಮದೇಷು ನೋಸ್ತಾಕಂ ಸೋಮಂ ಸೋತ್ರಂ ಬೋಧ | ಬುಧ್ಯಸ್ವ ಚ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೂ | ಗೋಮುಜೀಕಂ—ಸ್ವೀರಾದಿಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದುದೂ ಆದ |
ಅಂಧಃ—ಸೋಮರೂಪವಾದ ಅನ್ನವು | ಅಸಾವಿ—ಹಿಂಡಿ ಅರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ | ಈಂ ಇಂದ್ರಃ—ಇದೇ
ಇಂದ್ರನು | ಅಸ್ಮಿನ್—ಹಿಂಡಿದ ಈ ಸೋಮರಸದೊಡನೆ | ಜನುಷಾ—ಜನ್ಮಾರಭ್ಯ | ನಿ ಉವೋಚ—ಪೂರ್ಣ
ವಾಗಿ ಸಂಯುಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ | ಹರ್ಯಶ್ವ—ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು |
ಯಜ್ಞೈಃ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ | ಬೋಧಾಮಸಿ—ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆ | ಅಂಧಸಃ—ಸೋಮರಸದ ಪಾನದ
ಫಲವಾಗಿ | ಮದೇಷು—ಹರ್ಷವುಂಟಾದಾಗ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಸೋಮಂ—ಸ್ತೋತ್ರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು |
ಬೋಧ—ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೂ, ಸ್ವೀರಾದಿಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದುದೂ ಆದ ಸೋಮರೂಪವಾದ ಅನ್ನವು ಹಿಂಡಿ
ಅರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಇಂದ್ರನು ಹಿಂಡಿದ ಈ ಸೋಮರಸದೊಡನೆ ಜನ್ಮಾರಭ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಯುಕ್ತ
ನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆ.
ಸೋಮರಸದ ಪಾನದ ಫಲವಾಗಿ ಹರ್ಷವುಂಟಾದಾಗ ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿ.

· English Translation

The bright sacrificial food mixed with curds and milk has been poured
out : Indra delights in it from his birth : lord of bay horses, we wake you
up with sacrifices, acknowledge our praises in the exhilaration of the soma
beverage.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ಯಂತಿ ಯಜ್ಞಂ ವಿಪಯಂತಿ ಬರ್ಹಿಃ ಸೋಮಮಾದೋ ವಿದಥೇ ದುಧ್ರ-
ನಾಚಃ |

ನ್ಯ ಭ್ರಿಯಂತೇ ಯಶಸೋ ಗೃಭಾತ್ ದೂರಉಪಬ್ಧೋ ವೃಷಣೋ ನೃಷಾಚಃ

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ಯಂತಿ | ಯಜ್ಞಂ | ವಿಪಯಂತಿ | ಬರ್ಹಿಃ | ಸೋಮಮಾದಃ | ವಿದಥೇ | ದುಧ್ರನಾಚಃ |

ನಿ | ಉಂ ಇತಿ | ಭ್ರಿಯಂತೇ | ಯಶಸಃ | ಗೃಭಾತ್ | ಅ | ದೂರಉಪಬ್ಧಃ | ವೃಷಣಃ | ನೃಷಾಚಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರ ಯಂತಿ ಯಜ್ಞಾರೋ ಬರ್ಹಿಶ್ಚ ವಿಪಯಂತಿ | ಸ್ತೃಣಂತಿ | ವಿಪಿಃ ಸ್ತರಣಕರ್ಮಾ |
ವಿದಥೇ ಯಜ್ಞೇ ಸೋಮಮಾದೋ ಗ್ರಾನಾಣಿಶ್ಚ ದುಧ್ರನಾಚೋ ದುಧ್ರರನಾಚೋ ಭವಂತಿ | ಅಪಿ ಚ
ಯಶಸೋ ಯಶಸ್ವಿನೋ ದೂರಉಪಬ್ಧಃ | ದೂರ ಉಪಬ್ಧಃ ಶಬ್ದೋ ಯೇಷಾಂ ತೇ ದೂರಉಪಬ್ಧಃ |
ನೃಷಾಚಃ | ನೃನ್ನೇತ್ಯನೃತ್ವಿಜಃ ಸಚಂತ ಇತಿ ನೃಷಾಚಃ | ವೃಷಣೋ ಗ್ರಾನಾಣೋ ಗೃಭಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾತ್ |
ಗೃಹಮಧ್ಯಮಗ್ರಾವಾ | ತಸ್ಮಾತ್ | ಅ ಇತಿ ಚಾರ್ಥೇ | ನಿ ಭ್ರಿಯಂತೇ | ಅಭಿಷವನೇಲಾಯಾಂ ನಿಗೃ-
ಹ್ಯಂತೇ | ಉ ಇತಿ ಪೂರಣಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಜ್ಞಂ—ಯಜ್ಞಗೃಹವನ್ನು | ಪ್ರ ಯಂತಿ—ಯಜ್ಞಕರ್ತರು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ | ಬರ್ಹಿಃ—ದರ್ಭಾಸ-
ನವೂ | ವಿಪಯಂತಿ—ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹರಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ | ವಿದಥೇ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಸೋಮಮಾದಃ—ಸೋಮ-
ವನ್ನು ಹಿಂಡುವ ಕಲ್ಲುಗಳು | ದುಧ್ರನಾಚಃ—ನಿಯಮಿತವಾದ ಶಬ್ದವುಳ್ಳವಾಗಿರುತ್ತವೆ | ಯಶಸಃ—ಯಶೋಯು-
ಕ್ತವಾದವೂ | ದೂರಉಪಬ್ಧಃ—ದೂರದಿಂದಲೇ ಶಬ್ದಮಾಡತಕ್ಕವೂ | ನೃಷಾಚಃ—ಋತ್ವಿಕ್ಯುಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ
ಕೊಳ್ಳುವವೂ ಆದ | ವೃಷಣಃ—ಆ ಕಲ್ಲುಗಳು | ಗೃಭಾತ್—ಅವುಗಳ ಗೃಹದಿಂದ | ಅ ನಿ ಭ್ರಿಯಂತೇ ಉ—
ಅಭಿಷವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹೊರಕ್ಕೆ ತರಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಜ್ಞಕರ್ತರು ಯಜ್ಞಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ದರ್ಭಾಸನವೂ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹರಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.
ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡುವ ಕಲ್ಲುಗಳು ನಿಯಮಿತವಾದ ಶಬ್ದವುಳ್ಳವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಯಶೋಯುಕ್ತವಾದವೂ,
ದೂರದಿಂದಲೇ ಶಬ್ದಮಾಡತಕ್ಕವೂ, ಋತ್ವಿಕ್ಯುಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವೂ ಆದ ಕಲ್ಲುಗಳು ಅವುಗಳ ಗೃಹದಿಂದ
ಅಭಿಷವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹೊರಕ್ಕೆ ತರಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

English Translation

They repair to the sacrifice, they strew the sacred grass : the (grinding) stones at the ceremony are of difficulty suppressed noise : famous priests, whose voices are heard far off, bring the stones from the interior of the dwelling.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತ್ವಮಿಂದು ಸ್ತವಿತನಾ ಅಪಸ್ತುಃ ಪರಿಷ್ಕಿತಾ ಅಹಿನಾ ಶೂರ ಪೂರ್ವೀಃ |

ತ್ವದ್ವಾವಕ್ರೇ ರಥ್ಯೋ ನ ಧೇನಾ ರೇಜಂತೇ ವಿಶ್ವಾ ಕೃತ್ರಿಮಾಣಿ ಭೀಷಾ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತ್ವಂ | ಇಂದು | ಸ್ತವಿತವ್ಯೇ | ಅಪಃ | ಕರಿತಿ ಕಃ | ಪರಿಷ್ಕಿತಾಃ | ಅಹಿನಾ | ಶೂರ | ಪೂರ್ವೀಃ |

ತ್ವತ್ | ವಾವಕ್ರೇ | ರಥ್ಯಃ | ನ | ಧೇನಾಃ | ರೇಜಂತೇ | ವಿಶ್ವಾ | ಕೃತ್ರಿಮಾಣಿ | ಭೀಷಾ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಶೂರೇಂದು ತ್ವಮಹಿನಾ ವೃತ್ತೇಣ ಪರಿಷ್ಕಿತಾ ಆಕ್ರಾಂತಾಃ ಪೂರ್ವೀರ್ಬಹೀರಪ ಉದಕಾನಿ ಸ್ತವಿತವ್ಯ ಸ್ತವಿತುಂ ಕಃ | ಅಕಾರ್ಷೀಃ | ಧೇನಾ ನದ್ಯಶ್ಚ ತ್ವತ್ತ್ವತ್ತೋ ಹೇತೋ ರಥ್ಯೋ ನ ರಥಿನ ಇವ ವಾವಕ್ರೇ | ನಿರ್ಗಚ್ಛಂತಿ || ವಕಿ ಕೌಟಿಲ್ಯ ಇತಿ ಧಾತುಃ || ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ಕೃತ್ರಿಮಾಣಿ ಭುವನಾನಿ ಚ ಭೀಷಾ ತ್ವತ್ತೋ ಭೀಷ್ಯಾ ರೇಜಂತೇ | ಕಂಪಂತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶೂರ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ | ಇಂದು—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಅಹಿನಾ—ವೃತ್ತಾಸುರನಿಂದ | ಪರಿಷ್ಕಿತಾಃ—ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ | ಪೂರ್ವೀಃ—ಅನೇಕವಾದ | ಅಪಃ—ಉದಕಗಳನ್ನು | ಸ್ತವಿತವ್ಯ—ಪ್ರವಹಿಸಲು ಶಕ್ತವಾಗುವಂತೆ | ಕಃ—ಮಾಡಿದೀಯೆ | ಧೇನಾಃ—ನದಿಗಳೂ ಕೂಡ | ತ್ವತ್—ನಿನ್ನ ನಿಯಮಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ | ರಥ್ಯೋ ನ—ರಥವನ್ನು ನಡೆಸುವವರಂತೆ | ವಾವಕ್ರೇ—ಹೊರಹೊರಟು ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಕೃತ್ರಿಮಾಣಿ—ಭುವನಗಳೂ ಕೂಡ | ಭೀಷಾ—ನಿನ್ನ ಭೀತಿಯಿಂದಲೇ | ರೇಜಂತೇ—ಕಂಪಿಸುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ವೃತ್ತಾಸುರನಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅನೇಕವಾದ ಉದಕಗಳನ್ನು ನೀನು ಪ್ರವಹಿಸಲು ಶಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದೀಯೆ. ನದಿಗಳೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನ ನಿಯಮಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಸಾರಥಿಗಳಂತೆ ಹೊರಹೊರಟು ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಸಮಸ್ತವಾದ ಭುವನಗಳೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಭೀತಿಯಿಂದಲೇ ಕಂಪಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

You, hero, have enabled the many waters arrested by Ahi to flow :
by you the rivers rushed forth like charioteers : all created worlds trembled
through fear of you.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಭೀಮೋ ವಿವೇಷಾಯುಧೇಭಿರೇಷಾಮಪಾಂಸಿ ವಿಶ್ವಾ ನರ್ಯಾಣಿ ವಿದ್ವಾನ್ |
ಇಂದ್ರಃ ಪುರೋ ಜಹ್ಯೃಷಾಣೋ ವಿ ದೂಧೋದ್ವಿ ವಜ್ರಹಸ್ತೋ ಮಹಿನಾ
ಜಘಾನ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಭೀಮಃ | ವಿವೇಷ | ಆಯುಧೇಭಿಃ | ಏಷಾಂ | ಅಪಾಂಸಿ | ವಿಶ್ವಾ | ನರ್ಯಾಣಿ | ವಿದ್ವಾನ್ |
ಇಂದ್ರಃ | ಪುರಃ | ಜಹ್ಯೃಷಾಣಃ | ವಿ | ದೂಧೋತ್ | ವಿ | ವಜ್ರಹಸ್ತಃ | ಮಹಿನಾ | ಜಘಾನ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಂದ್ರೋ ನರ್ಯಾಣಿ ನರಹಿತಾನಿ ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನ್ಯಪಾಂಸಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ವಿದ್ವಾಜ್ಜಾನನ್ ಆಯುಧೇ-
ಭಿರಾಯುಧೈರ್ಭೀಮೋ ಭಯಂಕರಃ ಸನ್ ಏಷಾಂ || ಕರ್ಮಾಣಿ ಪಶ್ಯೋ || ಏತಾನಸುರಾನ್ ವಿವೇಷ |
ವ್ಯಾಪ್ತವಾನ್ | ಪುರಶ್ಚ ತೇಷಾಂ ವಿ ದೂಧೋತ್ | ಅಕಂಪಯತ್ | ಅಪಿ ಚ ಜಹ್ಯೃಷಾಣೋ ಹ್ಯಷ್ಯನ್
ಮಹಿನಾ ಮಹಿಮ್ನಾ ಯುಕ್ತೋ ವಜ್ರಹಸ್ತಃ ಸನ್ ತಾನ್ವಿ ಜಘಾನ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ನರ್ಯಾಣಿ—ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದ | ವಿಶ್ವಾ ಅಪಾಂಸಿ—ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗ-
ಳನ್ನೂ | ವಿದ್ವಾನ್—ಅರಿತವನಾಗಿ | ಆಯುಧೇಭಿಃ—ತನ್ನ ಆಯುಧಗಳೊಡಗೂಡಿ | ಭೀಮಃ—ಭಯಂಕರ-
ನಾಗಿ | ಏಷಾಂ—ಈ ಅಸುರರನ್ನು ಎದುರಿಸಿ | ವಿವೇಷ—ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದನು | ಪುರಃ—ಅವರ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನೂ |
ವಿ ದೂಧೋತ್—ಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು | ಜಹ್ಯೃಷಾಣಃ—ಸಂತೋಷವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಲೂ | ಮಹಿನಾ—
ಮಹತ್ವದೊಡಗೂಡಿಯೂ | ವಜ್ರಹಸ್ತಃ—ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದವನಾಗಿಯೂ | ವಿ ಜಘಾನ—
ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಂದನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರನು ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅರಿತವನಾಗಿ ತನ್ನ ಆಯುಧಗಳೊಡಗೂಡಿ
ಭಯಂಕರನಾಗಿ ಈ ಅಸುರರನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದನು. ಅವರ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನೂ ಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು.
ಸಂತೋಷವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಲೂ, ಮಹತ್ವದೊಡಗೂಡಿಯೂ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದವನಾಗಿಯೂ
ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಂದನು.

English Translation

The formidable (Indra), knowing all actions beneficial to man, intimidated those (Asuras) by his weapons : Indra, exulting, shook their cities : armed with his thunderbolt he slew them in his might.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನ ಯಾತನ ಇಂದ್ರ ಜೂಜುವುನೋ ನ ವಂದನಾ ಶವಿಷ್ಠ ವೇದ್ಯಾಭಿಃ |

ಸ ಶರ್ಧದಯೋ ವಿಷುಣಸ್ಯ ಜಂತೋರ್ಮಾ ಶಿಶ್ನದೇವಾ ಅಪಿ ಗುರ್ಘತಂ
ನಃ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನ | ಯಾತನಃ | ಇಂದ್ರ | ಜೂಜುವುಃ | ನಃ | ನ | ವಂದನಾ | ಶವಿಷ್ಠ | ವೇದ್ಯಾಭಿಃ |

ಸಃ | ಶರ್ಧತ್ | ಅರ್ಯಃ | ವಿಷುಣಸ್ಯ | ಜಂತೋಃ | ಮಾ | ಶಿಶ್ನದೇವಾಃ | ಅಪಿ | ಗುಃ | ಗುರ್ಘತಂ | ನಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯಾತನೋ ರಾಕ್ಷಸಾ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ನ ಜೂಜುವುಃ | ನ ಹಿಂಸ್ಮುಃ | ಜೂಜುವುರಿತಿ ಹಿಂಸಾಕ್ರಿಯಃ ಪೃಥಕ್ಪರಣಕ್ರಿಯೋ ವಾ | ಅಪಿ ಚ ಹೇ ಶವಿಷ್ಠ ಬಲವತ್ತಮೇಂದ್ರ ವಂದನಾ ವಂದನಾನಿ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ವೇದ್ಯಾಭಿವೇದ್ಯಾಭ್ಯಃ ಪ್ರಜಾಭ್ಯೋ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ನ ಜೂಜುವುಃ | ನ ಪೃಥಕ್ಕುವಂತು | ಕಿಂಚಾರ್ಯಃ ಸ್ವಾಮೀ ಸ ಇಂದ್ರೋ ವಿಷುಣಸ್ಯ ವಿಷಮಸ್ಯ ಜಂತೋಃ ಪ್ರಾಣಿನಃ ಶಾಸನೇ ಶರ್ಧತ್ | ಉತ್ಸಹೇತ | ಅಥ ಚ ಶಿಶ್ನದೇವಾಃ | ಶಿಶ್ನೇನ ದೀವ್ಯಂತಿ ಕ್ರೀಡಂತ ಇತಿ ಶಿಶ್ನದೇವಾಃ | ಅಬ್ರಹ್ಮ-ಚರ್ಯಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನೋಽಸ್ಮಾಕಮೃತಂ ಯಜ್ಞಂ ಸತ್ಯಂ ವಾ ಮಾಪಿ ಗುಃ | ಮಾಪಿಗಮನ್ | ತಥಾ ಚ ಯಾಸ್ಮುಃ | ಸ ಉತ್ಸಹತಾಂ ಯೋ ವಿಷುಣಸ್ಯ ಜಂತೋರ್ವಿಷಮಸ್ಯ ಮಾ ಶಿಶ್ನದೇವಾ ಅಬ್ರಹ್ಮ-ಚರ್ಯಾಃ | ಶಿಶ್ನಂ ಶ್ನಧತೇಃ | ಅಪಿ ಗುರ್ಘತಂ ನಃ ಸತ್ಯಂ ವಾ ಯಜ್ಞಂ ವಾ | ನಿ. ೪-೧೯ | ಇತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯಾತನಃ—ರಾಕ್ಷಸರು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ನ ಜೂಜುವುಃ—ಹಿಂಸಿಸಿದಿರಲಿ | ಶವಿಷ್ಠ—ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಂದನಾ—ಅದೇ ಅಸುರಶಕ್ತಿಯು | ವೇದ್ಯಾಭಿಃ—ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ | ನ—ನಮ್ಮನ್ನು ಬೇರೆಮಾಡದಿರಲಿ | ಅರ್ಯಃ—ಸ್ವಾಮಿಯಾದ | ಸಃ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನು | ವಿಷುಣಸ್ಯ—ವಿಕಾರರೂಪವುಳ್ಳ | ಜಂತೋಃ—ಪ್ರಾಣಿಗಳ ನಿಯಮನದಲ್ಲಿ | ಶರ್ಧತ್—ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ (ಆದುದರಿಂದಲೇ) | ಶಿಶ್ನದೇವಾಃ—ಅನೀತಿಯುತನಾದ ಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಅಸುರರು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಗುರ್ಘತಂ—ಯಜ್ಞವನ್ನು | ಮಾ ಅಪಿ ಗುಃ—ವಿಷ್ಣು ಪಡಿಸಲಾರರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ರಾಕ್ಷಸರು ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಸಿಸದಿರಲಿ. ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಅದೇ ಅಸುರಶಕ್ತಿಯು ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡದಿರಲಿ. ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ವಿಕಾರ ರೂಪವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ನಿಯಮನದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ, ಅನೀತಿಯುತನಾದ ಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಅಸುರರು ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞವನ್ನು ವಿಘ್ನ ಪಡಿಸಲಾರರು.

English Translation

Let not the Rakshasas, Indra, do us harm ; let not the evil spirits do harm to our progeny, most powerful (Indra): let the sovereign lord, (Indra), exert himself (in the restraint) of disorderly beings, so that the unchaste may not disturb our rite.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ವಿಷುಣಸ್ಯ, ಶಿಶ್ನದೇವಾ:—ಈ ಶಬ್ದಗಳ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಯಾಸ್ಮರು ತಮ್ಮ ನಿರುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದಾರೆ—

ವಿಷುಣಃ | ಸ ಶರ್ಧದಯೋ ವಿಷುಣಸ್ಯ ಜಂತೋರ್ಮಾ ಶಿಶ್ನದೇವಾ ಅಪಿ ಗುರ್ಭುತಂ
ನಃ | ಸ ಉತ್ಸಹತಾಂ ಯೋ ವಿಷುಣಸ್ಯ ಜಂತೋರ್ವಿಷಮಸ್ಯ ಮಾ ಶಿಶ್ನದೇವಾ ಅಬ್ರಹ್ಮ-
ಚರ್ಯಾಃ | ಶಿಶ್ನಂ ಶ್ನುಥತೇಃ | ಅಪಿ ಗುರ್ಭುತಂ ನಃ | ಸತ್ಯಂ ನಾ ಯಜ್ಞಂ ನಾ ||

ವಿಷುಣಸ್ಯ ಎಂದರೆ ವಿಷಮಸ್ಯ-ವಿಕಾರರೂಪವುಳ್ಳ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇರುವಂತೆ ಇರದೆ ವಿಕಾರವಾದ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳ, ಅಥವಾ ಬುದ್ಧಿಹೀನನಾದ ಎಂದರ್ಥವು. ಇಂತಹ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನಿಯಮನದಲ್ಲಿಡಲು (control) ಇಂದ್ರನು ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಶಿಶ್ನದೇವಾಃ—ಎಂದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದಿ ನಿಯಮವಿಲ್ಲದೆ, ಅಗಮ್ಯಾಗಮನ, ಅಕ್ರಮ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿರುವವರು, ನೀತಿಬಾಹಿರರು. ಅಥವಾ ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸದೆ ಪುರುಷಲಿಂಗವನ್ನೇ ದೇವರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅಕ್ರಮವೂ ನೀತಿಬಾಹಿರವೂ ಆದ ಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವ ದುಷ್ಟರು ಎಂದೂ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಯಾವ ನೀತಿನಿಯಮವೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಇಂತಹ ದುಷ್ಟಸ್ವಭಾವದ ಜನರು ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡದಿರಲಿ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರನು ಇಂತಹ ದುಷ್ಟರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞವು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ ಎಂದು ನಿರ್ವಚನದ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥವು. ಮತಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸತ್ಯವೆಂದೂ ಅಥವಾ ಯಜ್ಞವೆಂದೂ ಅರ್ಥವು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಭಿ ಕೃತ್ವೇಂದ್ರ ಭೂರಧ್ವ ಜ್ಞನ್ನ ತೇ ವಿವ್ಯಜ್ಞಹಿಮಾನಂ ರಜಾಂಸಿ ।

ಸ್ವೇನಾ ಹಿ ನೃತ್ರಂ ಶನಸಾ ಜಘಂಥ ನ ಶತ್ರುರಂತಂ ವಿವಿದದ್ಯುಧಾ ತೇ ॥

ಪದಸಾತಃ

ಅಭಿ | ಕೃತ್ವಾ | ಇಂದ್ರ | ಭೂಃ | ಅಥ | ಜ್ಞನ್ | ನ | ತೇ | ವಿವ್ಯಕ್ | ಮಹಿಮಾನಂ | ರಜಾಂಸಿ |
 ಸ್ತೇನ | ಹಿ | ವೃತ್ರಂ | ಶವಸಾ | ಜಘಂಥ | ನ | ಶತ್ರುಃ | ಅಂತಂ | ವಿವಿದತ್ | ಯುಧಾ | ತೇ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಕೃತ್ವಾ ಕರ್ಮಣಾ ಜ್ಞನ್ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ವರ್ತಮಾನಾನ್ ಜಂತುನ್ವಾಭಿ ಭೂಃ |
 ಅಭ್ಯಭೂಃ | ಅಧಾಪಿ ಚ ತೇ ತವ ಮಹಿಮಾನಂ ರಜಾಂಸಿ ಸರ್ವೇ ಲೋಕಾ ನ ವಿವ್ಯಕ್ | ವ್ಯಚಿವ್ಯಾ-
 ಪ್ತಿ ಕರ್ಮಾ | ನ ವ್ಯಾಪ್ತು ವನ್ನಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ್ತೇನ ಹ್ಯಾತ್ಮೀಯೇನ ಚ ಶವಸಾ ಬಲೇನ ವೃತ್ರಂ ಜಘಂಥ |
 ತ್ವಮವಧೀಃ | ಶತ್ರುಶ್ಚ ಯುಧಾ ಯುದ್ಧೇನ ತೇ ತವಾಂತಂ ಹಿಂಸಾಂ ನ ವಿವಿದತ್ | ನ ಲಬ್ಧವಾನ್ |

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ! ಕೃತ್ವಾ—ನಿನ್ನ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ | ಜ್ಞನ್—ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ
 ರುವ ಸಕಲ ಜಂತುಗಳನ್ನೂ | ಅಭಿ ಭೂಃ—ನಿನ್ನ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೀಯೆ | ಅಥ—ಅಲ್ಲದೆ | ತೇ—ನಿನ್ನ |
 ಮಹಿಮಾನಂ—ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು | ರಜಾಂಸಿ—ಸಕಲ ಲೋಕಗಳೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು | ನ ವಿವ್ಯಕ್—ವ್ಯಾಪಿಸಿ
 ಲಾರವು (ಪಡೆಯಲಾರವು) | ಸ್ತೇನ—ನಿನ್ನ ಸಹಜವಾದ | ಶವಸಾ ಹಿ—ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ | ವೃತ್ರಂ—ವೃತ್ರಾಸುರ
 ನನ್ನು | ಜಘಂಥ—ನಾಶಮಾಡಿದೆ | ಶತ್ರುಃ—ಯಾವ ಶತ್ರುವೂ | ಯುಧಾ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ | ತೇ—ನಿನಗೆ |
 ಅಂತಂ—ಹಿಂಸೆಯನ್ನು | ನ ವಿವಿದತ್—ಉಂಟುಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ಜಂತುಗಳನ್ನೂ ನಿನ್ನ
 ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೀಯೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ನಿನ್ನ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು ಸಕಲಲೋಕಗಳೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರೂ ಮಾರಿಸಿ
 ಲಾರವು. ನಿನ್ನದೇ ಆದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನೀನು ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದೆ. ಯಾವ ಶತ್ರುವೂ ಸಹ ಯುದ್ಧ
 ದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

English Translation

You, Indra, by your function, preside over the beings (of earth) :
 all the regions (of the world) do not surpass your magnitude : by your own
 strength you have slain Vritra : no enemy has effected your destruction in
 battle.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ದೇವಾಶ್ಚಿತ್ತೇ ಅಸುರ್ಯಾಯ ಪೂರ್ವೇನು ಕ್ಷತ್ರಾಯ ಮಮಿ

ಇಂದ್ರೋ ಮುಘಾನಿ ದಯತೇ ವಿಷಹ್ಯೇಂದ್ರಂ ವಾಜಸ್ಯ ಜೋಹುವಂತ
ಸಾತೌ || ೭ ||

ಪದಪಾಠಃ

ದೇವಾಃ | ಚಿತ್ | ತೇ | ಅಸುರ್ಯಾಯ | ಪೂರ್ವೇ | ಅನು | ಕ್ಷತ್ರಾಯ | ಮಮಿರೇ | ಸಹಾಂಸಿ |
ಇಂದ್ರಃ | ಮುಘಾನಿ | ದಯತೇ | ವಿಷಹ್ಯ | ಇಂದ್ರಂ | ವಾಜಸ್ಯ | ಜೋಹುವಂತ | ಸಾತೌ || ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪೂರ್ವೇ ದೇವಾಶ್ಚ ದಸುರಾ ಅಪ್ಯಸುರ್ಯಾಯ ಬಲಾಯ ಕ್ಷತ್ರಾಯ | ಕ್ಷದಿಹಿಂಸಾಕರ್ಮಾಃ |
ಬಲಂ ಹಿಂಸಾಂ ಜೋಭೇ ಕರ್ತುಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ತವ ಸಹಾಂಸಿ ಬಲಾನ್ಯನು ಮಮಿರೇ ||
ಹೀನೇ | ಪಾ-ಸೂ ೧-೪-೮೬ | ಇತ್ಯನು : ಕರ್ಮಪ್ರವಚನೀಯಃ || ತವ ಬಲೇಭ್ಯೋ ಹೀನಾ ಮಮಿರ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚ ನಿಗಮಾಂತರಂ | ಅನು ತೇ ದ್ಯೌರ್ಬೃಹತೀ ವೀರ್ಯಂ ಮಮೇ | ಋ-೧-೫೭-೫ |
ಇತಿ | ಅಥ ಪರೋಕ್ಷಸ್ತುತಿಃ | ಇಂದ್ರಃ ಶತ್ರುನ್ವಿಷಹ್ಯ ಮುಘಾನಿ ಮುಹನೀಯಾನಿ ಧನಾನಿ ದಯತೇ |
ಭಕ್ತೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ | ಅಸಿ ಚೇಂದ್ರಂ ವಾಜಸ್ಯಾನ್ನಸ್ಯ ಸಾತೌ ಲಾಭಾರ್ಥಂ ಜೋಹುವಂತ | ಸ್ತುವಂತಿ
ಸ್ತೋತಾರ ಆಹ್ವಯಂತಿ ವಾ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

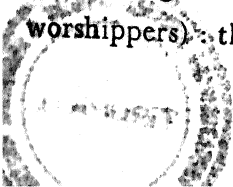
(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಪೂರ್ವೇ—ಪುರಾತನರಾದ | ದೇವಾಶ್ಚಿತ್—ಅಸುರರು ಕೂಡ | ಕ್ಷತ್ರಾಯ—ಹಿಂಸ
ಕವಾದ | ಅಸುರ್ಯಾಯ—ಬಲಕ್ಕಿಂತಲೂ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಸಹಾಂಸಿ—ಬಲಗಳೇ ಅಧಿಕವಾದವೆಂದು | ಅನು
ಮಮಿರೇ—ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ವಿಷಹ್ಯ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ | ಮುಘಾನಿ—ಪೂಜ್ಯ
ವಾದ ಧನಗಳನ್ನು | ದಯತೇ—ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ | ಇಂದ್ರಂ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ವಾಜಸ್ಯ—ಅನ್ನದ |
ಸಾತೌ—ಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ | ಜೋಹುವಂತ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು ಸ್ತುತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪುರಾತನರಾದ ಅಸುರರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಹಿಂಸಾಕಾರಕವಾದ ಬಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿನ್ನ
ಬಲಗಳೇ ಅಧಿಕವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದ್ರನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಭಕ್ತರಿಗೆ
ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಅನ್ನದ ಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The older deities have confessed your vigour superior to their destruc-
tive strength. Indra having subdued his foes, gives the rich spoils (to his
worshippers). they invoke Indra to obtain food.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಕೀರಿಶ್ಚಿದ್ಧಿ ತ್ವಾಮನಸೇ ಜುಹಾವೇಶಾನಮಿಂದ್ರ ಸೌಭಗಸ್ಯ ಭೂರೇಃ |
ಅನೋ ಬಭೂಥ ಶತಮೂತೇ ಅಸ್ಮೈ ಅಭಿಕ್ಷತ್ಪ್ರಸ್ತಾನತೋ ವರೂತಾ ||೮||

ಪದಪಾಠಃ

ಕೀರಿಃ | ಚಿತ್ | ಹಿ | ತ್ವಾಂ | ಅವಸೇ | ಜುಹಾವ | ಈಶಾನಂ | ಇಂದ್ರ | ಸೌಭಗಸ್ಯ | ಭೂರೇಃ |
ಅವಃ | ಬಭೂಥ | ಶತಂ ಲೂತೇ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ಅಭಿಷ್ಠತುಃ | ತ್ವಾವತಃ | ವರೂತಾ || ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಈಶಾನಂ ಶ್ವಾಂ ಕೀರಿಃ ಸ್ತೋತಾ | ಕಾರುಃ ಕೀರಿರಿತಿ ಸ್ತೋತ್ರನಾಮಸು ಸಾಠಾತ್ |
ವಸಿಷ್ಠೋಽವಸೇ ರಕ್ಷಣಾಯ ಜುಹಾವ ಹಿ | ಸ್ತೌತಿ ಹಿ ಹ್ಯಯತಿ ವಾ | ಚಿದಿತಿ ಪೂರಣಃ | ಅಸಿ ಚ ಹೇ ತ-
ತಮೂತೇ ಬಹುರಕ್ಷೇಂದ್ರ ಅಸ್ಮೀ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಭೂರೇಃ ಪ್ರಭೂತಸ್ಯ ಸೌಭಗಸ್ಯ ಧನಸ್ಯಾನ್ನೋ ರಕ್ಷಾ ಬ-
ಭೂಥ | ಬಭೂವಿಥ | ಅಭಿಷ್ಠತು ರಭಿಹಿಂಸಕಸ್ಯ ಶ್ವಾವತಸ್ತತ್ಸತ್ಯದೃಶಸ್ಯ ವರೂತಾ ವಾರಯಿತಾ ಚ ಭವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ! ಈಶಾನಂ—ಪ್ರಭುವಾದ | ತ್ವಾಂ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಕೀರೀ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನು | ಅವಸೇ—ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ಜುಹಾವ ಹಿ—ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ | ಶತಮೂತೇ—ಅನೇಕ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅಸ್ಮೀ—ನಮ್ಮ | ಭೂತೀಃ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ | ಸೌಭಗಸ್ಯ—ಧನಕ್ಕೆ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಕನಾಗಿ | ಬಭೂಥ—ಅಗದ್ದೀಯ | ತ್ವಾವತಃ—ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ | ಅಭಿಜ್ಞತುಃ—ಹಿಂಸಕನಾದ ಅಸುರನಿಗೆ | ವರೂತಾ—ನಿವಾರಕನಾಗಿರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪ್ರಭುವಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಕರ್ತನು ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅನೇಕ ರಕ್ಷಣೆಗೆ
ಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ
ಹಿಂಸಕನಾದ ಅಸುರನಿಗೆ ನಿವಾರಕನಾಗಿರು.

English Translation

The worshipper has invoked you the sovereign Indra, for protection: protector of many, you have been to us the guardian of great good fortune ; be our defender against every overpowering (assailant) like to you.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸಖಾಯಸ್ತ ಇಂದ್ರ ವಿಶ್ವಹ ಸ್ಯಾಮ ನಮೋವೃಧಾಸೋ ಮಹಿನಾ ತರುತ್ರ |
ವನ್ವಂತು ಸ್ಮಾ ತೇವಸಾ ಸಮೀಕೇ ಅಭೀತಿಮರ್ಯೋ ವನುಷಾಂ ಶವಾಂಸಿ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಖಾಯಃ | ತೇ | ಇಂದ್ರ | ವಿಶ್ವಹ | ಸ್ಯಾಮ | ನಮಃವೃಧಾಸಃ | ಮಹಿನಾ | ತರುತ್ರ |
ವನ್ವಂತು | ಸ್ಮಾ | ತೇ | ಅವಸಾ | ಸಂಯುಕ್ತೇ | ಅಭೀತಿಂ | ಅರ್ಯಃ | ವನುಷಾಂ | ಶವಾಂಸಿ || ೯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ತವ ನಮೋವೃಧಾಸೋ ನಮಸಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಹವಿಷಾ ವಾ ವರ್ಧಯಿತಾರೋ
ವಯಂ ವಿಶ್ವಹ ಸರ್ವದಾ ಸಖಾಯಃ ಸ್ಯಾಮ | ಭವೇಮ | ಮಹಿನಾ ಮಹಿಮಾ ತರುತ್ರಾತ್ಯಂತಂ ತಾರ-
ಕೇಂದ್ರ ತೇ ತವಾವಸಾ ರಕ್ಷಣೇನ ಸಮೀಕೇ ಸಂಗ್ರಾಮೇರ್ಯೋಭೀತಿಮಭಿಗಮನಂ ವನುಷಾಂ ಹಿಂಸ-
ಕಾನಾಂ ಶವಾಂಸಿ ಬಲಾನಿ ಚ ವನ್ವಂತು | ಸ್ತೋತಾರೋ ಹಿಂಸಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ನಮೋವೃಧಾಸಃ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದಲೇ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದ
ತಕ್ಕ ನಾವು | ವಿಶ್ವಹ—ಸಕಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ಸಖಾಯಃ—ನಿನಗೆ ಮಿತ್ರರಾಗಿ | ಸ್ಯಾಮ—ಇರುವಂತಾಗಲಿ |
ಮಹಿನಾ—ನಿನ್ನ ಮಹತ್ವದಿಂದಲೇ | ತರುತ್ರ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನ |
ಅವಸಾ—ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದಲೇ | ಸಮೀಕೇ—ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ | ಅರ್ಯಃ—ಶತ್ರುವಿನ ಅಭೀತಿಂ—ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನೂ |
ವನುಷಾಂ—ಹಿಂಸಕರ | ಶವಾಂಸಿ—ಬಲಗಳನ್ನೂ | ವನ್ವಂತು ಸ್ಮಾ—ನಿನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಹಿಂಸಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದಲೇ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದತಕ್ಕ ನಾವು ಸಕಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನಗೆ
ಮಿತ್ರರಾಗಿ ಇರುವಂತಾಗಲಿ. ನಿನ್ನ ಮಹತ್ವದಿಂದಲೇ, ಅತಿಶಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನಿಂದಲೇ
ರಕ್ಷಿತರಾಗಿ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವಿನ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನೂ ಹಿಂಸಕರ ಬಲಗಳನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಹಿಂಸಿಸಲಿ.

English Translation

May we, daily increasing in reverence, be (regarded) Indra, (as) your
friends : through the protection of you, surpasser in greatness, may (your
worshippers) repulse the attack of the foe in battle, the strength of the
malevolent.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸ ನ ಇಂದ್ರ ತ್ವಯತಾಯಾ ಇಷೇ ಧಾಸ್ತುನಾ ಚ ಯೇ ಮಘವಾನೋ
ಜುನಂತಿ |

ವಸ್ತೀ ಷು ತೇ ಜರಿತ್ರೇ ಅಸ್ತು ಶಕ್ತಿಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಃ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ತ್ವಯತಾಯೈ | ಇಷೇ | ಧಾಃ | ತ್ವನಾ | ಚ | ಯೇ | ಮಘವಾನಃ | ಜುನಂತಿ |
ವಸ್ತೀ | ಸು | ತೇ | ಜರಿತ್ರೇ | ಅಸ್ತು | ಶಕ್ತಿಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೧೦ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಸ ತ್ವಂ ತ್ವಯತಾಯಾ ಇಷೇ ತ್ವಯಾ ದತ್ತಮನ್ನಂ ಭೋಕ್ತುಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್
ಧಾಃ | ಧಾರಯ | ಯೇ ಚ ಮಘವಾನೋ ಹವಿಷ್ಮಂತಸ್ತುನಾ ಸ್ವಯಮೇವ ಜುನಂತಿ ಹವೀಂಷಿ ತ್ವಾಂ
ಪ್ರತಿ ಪ್ರೇರಯಂತಿ ತಾನಸಿ ತ್ವಯತಾಯಾ ಇಷೇ ಧಾಃ | ಅಸಿ ಚ ವಸ್ತೀಷ್ವತ್ಯಂತಂ ಪ್ರಶಸ್ತಾಸು ಸ್ತುತಿಷು
ತೇ ತವ ಜರಿತ್ರೇ ಸ್ತೋತ್ರೇ ಮಹ್ಯಂ ಶಕ್ತಿಃ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಸ್ತು | ಯದ್ವಾ | ಜರಿತ್ರೇ ಮಹ್ಯಂ ತೇ ತವ
ವಸ್ತೀ ಷು ಪ್ರಶಸ್ತಾ ಶಕ್ತಿರ್ಧಾನಮಸ್ತು | ಸೃಷ್ಟ್ಯಮನ್ಯತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ — ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಾಯತಾಯೈ — ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ದತ್ತವಾದ | ಇಷೇ — ಅನ್ನವನ್ನು
ಭುಜಿಸಲು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಧಾಃ—ಪಾತ್ರರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು | ಯೇ—ಯಾವ ಯಜಮಾನರು | ಮಘ-
ವಾನಃ—ಹವಿಷ್ಮಂತರಾಗಿದ್ದು | ತ್ವನಾ—ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ | ಜುನಂತಿ—ನಿನಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವರೋ ಅವ-
ರನ್ನೂ ಆ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಜರಿತ್ರೇ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ನನಗೆ(ನನ್ನಲ್ಲಿ) | ಶಕ್ತಿಃ—
ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು | ಅಸ್ತು—ತುಂಬಿರಲಿ (ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೇ) | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ |
ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ದತ್ತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಭುಜಿಸಲು ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾತ್ರರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು.
ಯಾವ ಯಜಮಾನರು ಹವಿಷ್ಮಂತರಾಗಿದ್ದು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವರೋ ಅವರನ್ನೂ ಆ
ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ನನಗೆ ಅದೇ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರಲಿ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿ-
ಗಳೇ, ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Enable us, Indra, (to partake of) food granted by you, as well as
those who, opulent (in sacrificial presentation), spontaneously offer the

(oblations) : may there be ability in your adorer (to repeat) many laudations : and do you ever cherish us with blessings.

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪಿಬಾ ಸೋಮಮಿಂದ್ರ ಮಂದತು ತ್ವೇತಿ ನವರ್ಚಂ ಪಂಚಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅನುಕ್ರಮ್ಯತೇ ಚ |
 ಪಿಬ ನವ ವೈರಾಜಮೃತೇನ್ತ್ಯಾಮಿತಿ | ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಃ | ಆದಿತೋಲ್ವಾ ವಿರಾಜೋ ನವಮಾ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ |
 ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ || ದಶರಾತ್ರೇ ಚತುರ್ಥೇಹನಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರೇ ಪಿಬಾ ಸೋಮಮಿಂದ್ರೇತಿ ಷಟ್
 ಸ್ತೋತ್ರೀಯಾನುರೂಪಾ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ವೈರಾಜಂ ಚೇತ್ವೈಷ್ಠಂ ಪಿಬಾ ಸೋಮಮಿಂದ್ರ ಮಂದತು
 ತ್ವೇತಿ ಷಟ್ ಸ್ತೋತ್ರೀಯಾನುರೂಪಾ | ಅ. ೭-೧೧ | ಇತಿ | ಮಹಾವ್ರತೇಽಪಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯ ಅದ್ಯಾಃ ಷಡ್ಯಜಃ |
 ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ಪಿಬಾ ಸೋಮಮಿಂದ್ರ ಮಂದತು ತ್ವೇತಿ ಷಟ್ | ಐ. ಅ. ೫-೩-೧ | ಇತಿ || ಆದ್ಯಾ ನಿಷ್ಕೇ-
 ವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಯಾಜ್ಯಾ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ಪಿಬಾ ಸೋಮಮಿಂದ್ರ ಮಂದತು ತ್ವೇತಿ ಯಾಜ್ಯಾ | ಅ. ೫-೧೫ |
 ಇತಿ || ಚತುರ್ಥೇಹನಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ಹೋತ್ರಕಶಸ್ತ್ರೇಷು ಸಪ್ತ ವಿರಾಜಸ್ತ್ರೀಂಸ್ತೃಚಾನ್ ಕೃತ್ವೈ-
 ಕೈಕಸ್ತೃಚಃ ಶಂಸನೀಯಃ | ತತ್ರ ನ ತೇ ಗಿರ ಇತ್ಯಾದ್ಯಶ್ಚ ತಸ್ತ ಋಚಿಃ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ನ ತೇ ಗಿರೋ
 ಅಪಿ ಮೃಷೇ ತುರಸ್ಯ ಪ್ರ ವೋ ಮಹೇ ಮಹಿವೃಥೇ ಭರಥ್ವಂ | ಅ. ೭-೧೧ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಪಿಬಾ ಸೋಮಮಿಂದ್ರ ಮಂದತು ತ್ವಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕ
 ದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪಿಬ ನವ ವೈರಾಜ-
 ಮೃತೇನ್ತ್ಯಾಮಿತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು ; ಈ
 ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಎಂಟು ಋಕ್ಕುಗಳು ವಿರಾಟ್‌ಭಂದಸ್ತವು ; ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಋಕ್ಕು ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್‌ಭಂದಸ್ತವು. ದಶ
 ರಾತ್ರವೆಂಬ ಯಾಗದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರವರನಮಾಡುವಾಗ ಪಿಬಾ ಸೋಮಮಿಂದ್ರ ಎಂದು
 ಮೊದಲಾಗುವ ಆರು ಋಕ್ಕುಗಳು ಸ್ತೋತ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅನುರೂಪಮಂತ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನ
 ಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ವೈರಾಜಂ ಚೇತ್ವೈಷ್ಠಂ ಪಿಬಾ ಸೋಮಮಿಂದ್ರ ಮಂದತು ತ್ವೇತಿ ಷಟ್ ಸ್ತೋತ್ರೀಯಾನು-
 ರೂಪಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭ ೧೧) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿ
 ಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಆರು ಋಕ್ಕುಗಳ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಐತರೇಯಾರಣ್ಯಕದ ಪಿಬಾ ಸೋಮ-
 ಮಿಂದ್ರ ಮಂದತು ತ್ವೇತಿ ಷಟ್ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. (ಐ. ಅ. ೫-೩-೧) ಮತ್ತು ಈ
 ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಋಕ್ಕನ್ನು ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಯಾಜ್ಯಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದು
 ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ಪಿಬಾ ಸೋಮಮಿಂದ್ರ ಮಂದತು ತ್ವೇತಿ ಯಾಜ್ಯಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ.
 ೫-೧೫) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಯಜ್ಞದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋತ್ವನರ್ಗದ ಋಷಿಜರು
 ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಾಟ್‌ಭಂದಸ್ಥಿನ ಏಳು ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮೂರು ತೃಚವನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಒಬ್ಬೊ
 ಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ತೃಚದಂತೆ (ತೃಚವೆಂದರೆ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳು) ಪಠಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಆಗ ಈ ಸೂಕ್ತದ
 ನ ತೇ ಗಿರಃ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ನಾಲ್ಕು ಋಕ್ಕುಗಳ (೫, ೬, ೭, ೮) ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತ

ಸೂತ್ರದ ನ ತೇ ಗಿರೋ ಅಪಿ ಮೃಷ್ಯೇ ತುರಸ್ಯ ಪ್ರ ಮೋ ಮಹೇ ಮಹಿವೃಥೇ ಭರಧ್ವಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೭-೧೧) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೨೨

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೨೨ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೫, ೬ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೯

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಛಂದಃ—೧-೮, ವಿರಾಟ್ | ೯. ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪಿಬಾ ಸೋಮಮಿಂದ್ರ ಮಂದತು ತ್ವಾ ಯಂ ತೇ ಸುಷಾವ ಹರ್ಯಶ್ವಾದ್ರಿಃ |

ಸೋತುರ್ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ಸುಯತೋ ನಾರ್ವಾ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪಿಬ | ಸೋಮಂ | ಇಂದ್ರ | ಮಂದತು | ತ್ವಾ | ಯಂ | ತೇ | ಸುಷಾವ | ಹರ್ಯಶ್ವ | ಅದ್ರಿಃ |

ಸೋತುಃ | ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ | ಸುಯತೇ | ನ | ನಾರ್ವಾ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಸೋಮಂ ಪಿಬ | ಸ ಸೋಮಸ್ತಾ ತ್ವಾಂ ಮಂದತು | ಮಾದಯತು | ಹೇ ಹರ್ಯಶ್ವ ತೇ ತ್ವದರ್ಥಂ ಸೋತುರಭಿಷವಕರ್ತುರ್ಬಾಹುಭ್ಯಾಮಾರ್ವಾ ನ ರಶ್ಮಿಭ್ಯಾಮಶ್ವ ಇವ ಸುಯತೇಃ ಸುಷ್ಮ ಪರಿಗೃಹೀತೋದ್ರಿಗ್ರಾಫವಾ ಯಂ ಸೋಮಂ ಸುಷಾವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಹರ್ಯಶ್ವ—ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ | ಸೋತುಃ—ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡುವ ಯಜಮಾನನ | ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ—ಬಾಹುಗಳಿಂದ | ಅರ್ವಾ ನ—ಲಗಾಮಿನಿಂದ ಅಶ್ವವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಂತೆ | ಸುಯತೇ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ | ಅದ್ರಿಃ—ಗ್ರಾವವು (ಕಲ್ಲು) | ಯಂ—ಯಾವ ಸೋಮವನ್ನು | ಸುಷಾವ—ಹಿಂಡಿದೆಯೇ | ಸೋಮಂ—ಅದೇ ಸೋಮವನ್ನು | ಪಿಬ—ಪಾನಮಾಡು | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಮಂದತು—(ಆ ಸೋಮವು) ಹರ್ಷಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡುವ ಯಜಮಾನನ ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಲಗಾಮುಗಳಿಂದ ಅಶ್ವವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಗ್ರಾವವು (ಹಿಂಡುವ ಕಲ್ಲು) ಯಾವ ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡಿದೆಯೇ ಅದೇ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡು. ಆ ಸೋಮವು ನಿನ್ನನ್ನು ಹರ್ಷಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿ.

English Translation

Drink, Indra, the Soma : may it exhilarate you, that which the stone tightly held like a horse (by the reins). by the arms of the grinder, has expressed, lord of bay horses, for you,

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯಸ್ತೇ ಮದೋ ಯುಜ್ಯಶ್ಚಾರುರಸ್ತಿ ಯೇನ ವೃತ್ರಾಣಿ ಹರ್ಯಶ್ಚ ಹಂಸಿ |
ಸ ತ್ವಾಮಿಂದ್ರ ಪ್ರಭುವಸೋ ಮಮತ್ತು || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಃ | ತೇ | ಮದಃ | ಯುಜ್ಯಃ | ಚಾರುಃ | ಅಸ್ತಿ | ಯೇನ | ವೃತ್ರಾಣಿ | ಹರಿತಶ್ಚ | ಹಂಸಿ |
ಸಃ | ತ್ವಾಂ | ಇಂದ್ರ | ಪ್ರಭುವಸೋ ಇತಿ ಪ್ರಭುವಸೋ | ಮಮತ್ತು || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಹರ್ಯಶ್ಚ ತೇ ತವ ಯೋ ಯುಜ್ಯೋನುಗುಣಶ್ಚಾರುಃ ಸಮಾಚೀನೋ ಮದೋ ಮದಕರಃ ಸೋಮೋನಸ್ತಿ ವಿದ್ಯತೇ ಯೇನ ಚ ಪೀತೇನ ಸೋಮೇನ ವೃತ್ರಾಣಿ ಹಂಸಿ ಹೇ ಪ್ರಭುವಸೋ ಪ್ರಭುತಥನೇಂದ್ರ ತ್ವಾಂ ಸ ಸೋಮೋ ಮಮತ್ತು | ಮಾದಯತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಪ್ರಭುವಸೋ—ಪ್ರಭುತವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೂ | ಹರ್ಯಶ್ಚ—ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳವನೂ ಆದ |
ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನಗೆ | ಯಃ—ಯಾವ ಸೋಮವು | ಯುಜ್ಯಃ—ಅನುರೂಪವಾಗಿರುವುದೋ |
ಚಾರುಃ—ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ | ಮದಃ—ಮದಕರವಾಗಿಯೂ | ಅಸ್ತಿ—ಇರುವುದೋ | ಯೇನ—ಯಾವ
ರಸಪಾನದಿಂದ | ವೃತ್ರಾಣಿ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಹಂಸಿ—ಕೊಲ್ಲುವೆಯೋ | ಸಃ—ಅಂತಹ ಸೋಮವು | ತ್ವಾಂ—
ನಿನ್ನನ್ನು | ಮಮತ್ತು—ಹರ್ಷಗೊಳಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರಭುತವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೂ, ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನಗೆ ಯಾವ ಸೋಮವು ಅನುರೂಪವಾಗಿರುವುದೋ, ಮತ್ತು ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ, ಮದಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದೋ, ಯಾವ ರಸಪಾನದಿಂದ ನೀನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಶಕ್ತನಾಗುವೆಯೋ ಆ ಸೋಮವು ನಿನ್ನನ್ನು ಹರ್ಷಗೊಳಿಸಲಿ.

Engilsh Translatson

May the exhilarating beverage which is fit for and suitable to you, by which, lord of bay horses, you slay Yritras, exhilarate you, Indra, abounding in riches.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಬೋಧಾ ಸು ಮೇ ಮಘವನ್ವಾಚಮೇನಾಂ ಯಾಂ ತೇ ವಸಿಷ್ಠೋ ಅರ್ಚತಿ
 ಪ್ರಶಸ್ತಿಂ |
 ಇಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಧಮಾದೇ ಜುಷಸ್ವ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಬೋಧ | ಸು | ಮೇ | ಮಘವನ್ | ವಾಚಂ | ಆ | ಇಮಾಂ | ಯಾಂ | ತೇ | ವಸಿಷ್ಠಃ | ಅರ್ಚತಿ |
 ಪ್ರಶಸ್ತಿಂ |
 ಇಮಾ | ಬ್ರಹ್ಮ | ಸಧಮಾದೇ | ಜುಷಸ್ವ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಘವನ್ ಧನವನ್ನಿಂದ್ರ ತೇ ತವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಂ ಸ್ತುತಿರೂಪಾಂ ಯಾಂ ವಾಚಂ ವನಿಷ್ಠೋ-
 ರ್ಚತಿ ವದತಿ ತಾನಿಮಾಂ ಮೇ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿನೀಂ ವಾಚಂ ಸ್ವಾ ಬೋಧ | ಸುಷ್ಪಭಿಬುಘ್ಯಸ್ವ |
 ಕಿಂಚೇಮೇಮಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಸಧಮಾದೇ ಯಜ್ಞೇ ಜುಷಸ್ವ | ಸೇವಸ್ವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಪ್ರಶಸ್ತಿಂ—ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ | ಯಾಂ
 ವಾಚಂ—ಯಾವ ಸ್ತುತಿ ವಾಕ್ಯವನ್ನು | ವಸಿಷ್ಠಃ—ವಸಿಷ್ಠನು | ಅರ್ಚತಿ—ಸಮರ್ಪಿಸುವನೋ | ಮೇ—ವಸಿಷ್ಠ
 ನಾಮಕನಾದ ನನ್ನ | ಇಮಾಂ—ಈ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯವನ್ನು | ಸು ಆ ಬೋಧ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ತಿಳಿ | ಇಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ—
 ಈ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು | ಸಧಮಾದೇ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಜುಷಸ್ವ—ಸೇವಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಯಾವ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯವನ್ನು ವಸಿಷ್ಠನು ಸಮರ್ಪಿಸು
 ವನೋ ಅಂತಹ ವಸಿಷ್ಠಸಂಜ್ಞಕನಾದ ನನ್ನ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯವನ್ನು ಮಿಮರ್ಶಿಸಿ ತಿಳಿ. ಈ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯಜ್ಞ
 ದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸು.

English Translation

Understand thoroughly, Maghavan, this my speech, this praise of
 you, which Vasishtha recites; be pleased by these prayers at the sacrifice.

ಸಂಹಿತಾಸಾಠಃ

ಶ್ರುಧೀ ಹವಂ ವಿಪಿಪಾನಸ್ಯಾದ್ರೇಬೋಧಾ ವಿಪ್ರಸ್ಯಾರ್ಚತೋ ಮನೀಷಾಂ |
ಕೃಷ್ಣಾ ದುವಾಂಸ್ಯಂತಮಾ ಸಚೇಮಾ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶ್ರುಧಿ | ಹವಂ | ವಿಪಿಪಾನಸ್ಯ | ಅದ್ರೇಃ | ಬೋಧ | ವಿಪ್ರಸ್ಯ | ಅರ್ಚತಃ | ಮನೀಷಾಂ |

ಕೃಷ್ಣ | ದುವಾಂಸಿ | ಅಂತಮಾ | ಸಚಾ | ಇಮಾ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ವಿಪಿಪಾನಸ್ಯ ವಿಪೀತವತೋ ವಾ ಮಮಾದ್ರೇಗ್ರಾಷ್ಟೋ ಹವಮಾಹ್ವಾನಂ ಶ್ರುಧಿ |
ತೃಣು | ತಥಾ ಚ ನಿಗಮಾಂತರಂ | ಗ್ರಾವಭ್ಯೋ ವಾಚಂ ವದತಾ ವದಧ್ಯುಃ | ಋ. ೧೦-೯೪-೧ | ಇತಿ |
ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಾಜ್ಞಸ್ಯ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಚತಃ ಸ್ತುವತೋ ಮನೀಷಾಂ ಸ್ತುತಿಂ ಬೋಧ | ಬುಧ್ಯಸ್ತ ಚ | ಇಮೇ-
ಮಾನಿ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾನಿ ದುವಾಂಸಿ ಪರಿಚರಣಾನ್ಯಂತಮಾಂತಿಕತಮಾನಿ ಬುದ್ಧಿಸ್ಥಾನಿ ಸಚಾ ಸಹ ಸಹಾ-
ಯಭೂತಃ ಸನ್ನಾ ಕೃಷ್ಣ | ಕುರು ಚ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ವಿಪಿಪಾನಸ್ಯ—ಸೋಮಪಾನಮಾಡತಕ್ಕ | ಅದ್ರೇಃ—ಈ ಕಲ್ಲಿನ | ಹವಂ—
ಆಹ್ವಾನವನ್ನು | ಶ್ರುಧಿ—ಕೇಳು | ಅರ್ಚತಃ—ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನೂ | ವಿಪ್ರಸ್ಯ—ಪ್ರಾಜ್ಞನೂ ಆದ
ವಸಿಷ್ಠನ | ಮನೀಷಾಂ—ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಬೋಧ—ತಿಳಿ (ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಸ್ವೀಕರಿಸು) | ಇಮಾ ದುವಾಂಸಿ—ನನ್ನ
ಈ ಪೂಜಾಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ಅಂತಮಾ ಸಚಾ—ನಿನ್ನ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಲ್ಲಿ | ಕೃಷ್ಣ—ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು |

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸೋಮಪಾನಮಾಡತಕ್ಕ ಎಂದರೆ ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜುವ ಕಲ್ಲಿನ ಆಹ್ವಾನ
ವನ್ನು (ಶಬ್ದವನ್ನು) ಕೇಳು. ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನೂ ಪ್ರಾಜ್ಞನೂ ಆದ ವಸಿಷ್ಠನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ
ಸ್ವೀಕರಿಸು. ನನ್ನ ಈ ಪೂಜಾಕರ್ಮಗಳು ನಿನ್ನ ಹೃದಯದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು.

English Translation

Hear the invocation of the (grinding) stone, (of me) repeatedly drink-
ing (the Soma), comprehend the hymn of the adoring sage, and, friendly
(with us), take to your near consideration these adorations.

ಸಂಹಿತಾಸಾಠಃ

ನ ತೇ ಗಿರೋ ಅಪಿ ಮೃಷ್ಯೇ ತುರಸ್ತ ನ ಸುಷ್ಪ್ತಮಿಸುರ್ಯಸ್ಯ ವಿದ್ವಾನ್ |

ಸದಾ ತೇ ನಾಮ ಸ್ವಯತೋ ವಿವಕ್ತಿ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನ | ತೇ | ಗಿರಃ | ಅಪಿ | ಮೃಷ್ಯೇ | ತುರಸ್ಯ | ನ | ಸ್ತುಸ್ತುತಿಂ | ಅಸುರ್ಯಸ್ಯ | ವಿದ್ವಾನ್ |

ಸದಾ | ತೇ | ನಾಮ | ಸ್ವಯಶಃ | ವಿವಕ್ತಿ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತುರಸ್ಯ ಶತ್ರುಣಾಂ ಹಿಂಸಕಸ್ಯ ತೇ ತವ ಗಿರಃ ಸ್ತುತೀರಸುರ್ಯಸ್ಯ | ದ್ವಿತೀಯಾ-
ರ್ಥೇ ಷಷ್ಠೀ | ತ್ವದೀಯಮಸುರ್ಯಂ ಬಲಂ ವಿದ್ವಾ ಇಹಾ ನನ್ನಹಂ ನಾಪಿ ಮೃಷ್ಯೇ | ಮೃಷಿರ್ಮಾರ್ಜನ-
ಕರ್ಮಾ | ನ ಮಾರ್ಜಯಾಮಿ | ನ ಪರಿತ್ಯಜಾಮೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಸುಷ್ವತಿಂ ಶೋಭನಾಂ ಸ್ತುತಿಂ ಚ ನಾಪಿ
ಮೃಷ್ಯೇ | ಮೃಷೇರ್ಮಾರ್ಜನಕರ್ಮತ್ವಮನ್ಯತ್ರಾಪಿ ದೃಶ್ಯತೇ | ತಥ್ಯಥಾ | ಮಾ ನೋ ಅಗ್ನೇ ಸಖ್ಯಾ
ಪಿತೃಣಿ ಪ್ರ ಮರ್ಷಿಷ್ಯಾಃ | ಋ. ೧-೭೧-೧೦ | ಇತಿ | ಕಿಂತು ಸ್ವಯತೋಽಸಾಧಾರಣಯಶಸ್ತೇ ತವ
ನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸದೈವ ವಿವಕ್ತಿ | ಬ್ರವೀಮಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ತುರಸ್ಯ—ಶತ್ರುಹಿಂಸಕನಾದ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಅಸುರ್ಯಸ್ಯ—ಪ್ರಬಲವಾದ ಶಕ್ತಿ
ಯನ್ನು | ವಿದ್ವಾನ್—ಅರಿತಿರುವ ನಾನು | ಗಿರಃ—ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು | ನ ಅಪಿ ಮೃಷ್ಯೇ—ನಿಲ್ಲಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ |
ಸುಷ್ವತಿಂ—ಆತ್ಮುತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ನ—ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ |
ತೇ—ನಿನ್ನ | ಸ್ವಯಶಃ—ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ | ನಾಮ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ವಿವಕ್ತಿ—
ಪರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಶತ್ರುಹಿಂಸಕನಾದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಬಲವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿತಿರುವ ನಾನು ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಸ್ವರಸ
ವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆತ್ಮುತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ
ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Knowing of your strength, I refrain not from the praise nor from the
glorification of you, the destroyer (of foes), but ever proclaim your especial
care.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಭೂರಿ ಹಿ ತೇ ಸವನಾ ಮಾನುಷೇಷು ಭೂರಿ ಮನೀಷೀ ಹವತೇ ತ್ವಾಮಿತ್ |

ಮಾರೇ ಅಸ್ಮನ್ಮಘವಜ್ಞೋಕ್ಯಃ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಭೂರಿ | ಹಿ | ತೇ | ಸವನಾ | ಮಾನುಷೇಷು | ಭೂರಿ | ಮನೀಷೀ | ಹವತೇ | ತ್ವಾಂ | ಇತ್ |

ಮಾ | ಅರೇ | ಅಸ್ಮತ್ | ಮಘವನ್ | ಜ್ಯೋಕ್ | ಕರಿತಿ ಕಃ || ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಘವನ್ ತೇ ತವ ಸವನಾ ಸವನಾನಿ ಸೋಮಾಭಿಷವಣಾನಿ ಭೂರಿ ಭೂರೀಣಿ ಮಾನುಷೇಷು ಸ್ವಾಸು ವರ್ತಂತ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಮನೀಷೀ ಸ್ತೋತಾ ತ್ವಾಮಿತ್ವಾಮೇವ ಭೂರಿ ಹವತೇ | ನಿತರಾಂ ಹ್ವಯತಿ | ಸ್ತುತಿ | ಅತೋಽಸ್ಮದಸ್ಮತ್ತ ಅರೇ ದೂರೇ ಜ್ಯೋಕ್ ಚಿರಕಾಲಂ ಮಾ ಕಃ | ಆತ್ಮಾನಂ ಮಾ ಕಾರ್ಷೀಃ | ಕ್ಷಿಪ್ರಮಾತ್ಮಾನಮಸ್ತದಾಸನ್ನಂ ಕುರ್ವಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

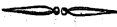
ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮಾನುಷೇಷು—ಮಾನವರಲ್ಲಿ | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನದ್ದೇಶಿಸಿ ನೆರವೇರಿಸಲ್ಪಡುವ | ಸವನಾ—ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳು | ಭೂರಿ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿವೆ | ಮನೀಷೀ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೂ ಸಹ | ತ್ವಾನಿತ್—ನಿನ್ನನ್ನೇ | ಭೂರಿ ಹಿ—ಅಧಿಕವಾಗಿ | ಹವತೇ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ (ಆದುದರಿಂದ) | ಅಸ್ಮತ್—ನಮಗಿಂತಲೂ | ಅರೇ—ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದು | ಜ್ಯೋಕ್—ಬಹುಕಾಲ | ಮಾ ಕಃ—ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನದ್ದೇಶಿಸಿ ನೆರವೇರಿಸಲ್ಪಡುವ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳು ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿವೆ. ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೂ ಸಹ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಮಗಿಂತಲೂ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ಕಾಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ.

English Translation

Many are the sacrifices offered, Maghavan, to you amongst mankind; constantly does the worshipper indeed invoke you, therefore be not far, nor be a long time from us.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತುಭ್ಯೇದ್ರಿಮಾ ಸವನಾ ಶೂರ ವಿಶ್ವಾ ತುಭ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ವರ್ಧನಾ ಕೃಣೋಮಿ |

ತ್ವಂ ನೃಭಿರ್ಹವ್ಯೋ ವಿಶ್ವಧಾಸಿ || ೭ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತುಭ್ಯ | ಇತ್ | ಇಮಾ | ಸವನಾ | ಶೂರ | ವಿಶ್ವಾ | ತುಭ್ಯಂ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ವರ್ಧನಾ | ಕೃಣೋಮಿ |
 ತ್ವಂ | ನೈಃಭಿಃ | ಹವ್ಯಃ | ವಿಶ್ವಧಾ | ಅಸಿ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಶೂರ ತುಭ್ಯೇತ್ತುಭ್ಯಮೇವೇಮೇಮಾನಿ ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸವನಾ ಸೋಮಾಭಿಷವಣಾನಿ
 ಮಯಾ ಕ್ರಿಯಂತ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ತುಭ್ಯಂ ತ್ವದರ್ಥಮೇವ ವರ್ಧನಾ ವರ್ಧನಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ
 ಕೃಣೋಮಿ | ಕರೋಮಿ | ತ್ವಮೇವ ನೈಃಭಿರ್ಯಜ್ಞಾನಾಂ ನೇತೃಭಿರ್ವಿಶ್ವಧಾ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೈರ್ಹವ್ಯೋ
 ಹ್ವಾತವ್ಯಃ ಸ್ತುತೋ ವಾಸಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶೂರ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತುಭ್ಯೇತ್—ನಿನ್ನನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತ
 ವಾದ | ಇಮಾ ಸವನಾ—ಈ ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ (ನೆರವೇರುತ್ತವೆ) | ತುಭ್ಯಂ—ನಿನಗಾಗಿಯೇ | ವರ್ಧನಾ—
 ಪ್ರವೃದ್ಧಮಾನವಾದ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನೂ | ಕೃಣೋಮಿ—ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತೇನೆ | ತ್ವಂ—ನೀನೇ | ನೈಃಭಿಃ—
 ಯಜ್ಞ ಕರ್ತರಿಂದ | ವಿಶ್ವಧಾ—ಅನೇಕಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದಲೂ | ಹವ್ಯಃ—ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವವನಾಗಿ | ಅಸಿ—ಆಗಿದ್ದೀಯೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಸಮಸ್ತವಾದ ಈ ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೆರ
 ವೇರುತ್ತವೆ. ಪ್ರವೃದ್ಧಮಾನವಾದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನೂ ನಿನಗರ್ಪಿಸಲು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀನೇ ಯಜ್ಞ ಕರ್ತ
 ರಿಂದ ಅನೇಕಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವವನಾಗಿ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

To you, hero, I indeed offer these sacrifices, to you I address these
 elevating praises : you are to be in all ways invoked by the leaders (of
 rites).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನೂ ಚಿನ್ನು ತೇ ಮನ್ಯಮಾನಸ್ಯ ದಸ್ಮೋದಶ್ನುನಂತಿ ಮಹಿಮಾನಮುಗ್ರ |
 ನ ವೀರ್ಯಮಿಂದ್ರ ತೇ ನ ರಾಧಃ || ೮ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನು | ಚಿತ್ | ನು | ತೇ | ಮನ್ಯಮಾನಸ್ಯ | ದಸ್ಮ | ಉತ್ | ಅಶ್ನುನಂತಿ | ಮಹಿಮಾನಂ | ಉಗ್ರ |
 ನ | ವೀರ್ಯಂ | ಇಂದ್ರ | ತೇ | ನ | ರಾಧಃ || ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ದಸ್ಮ ದರ್ಶನೀಯ ಮನ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಸ್ತೂಯಮಾನಸ್ಯ ತೇ ತವ ಮಹಿಮಾನಂ | ನೂ ಚಿದಿತಿ ಪ್ರತಿಷೇಧಾರ್ಥಃ | ನು ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ನೂ ಚಿದುದಶ್ನುಂತಿ | ಕೇಚಿನ ನ ಪ್ರಾಪ್ನುಂತಿ | ಹೇ ಉಗ್ರೋದ್ಗೂರ್ಣ ತೇ ತವ ರಾಧೋ ಧನಂ ನೋದಶ್ನುಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದಸ್ಮ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮನ್ಯಮಾನಸ್ಯ—ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಅರ್ಹನಾದ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಮಹಿಮಾನಂ—ಮಹತ್ವವನ್ನು | ನೂ ಚಿತ್—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ | ನು ಉದಶ್ನುಂತಿ—ಯಾರೂ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ | ಉಗ್ರ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ರಾಧಃ—ಧನವನ್ನೂ | ನ—ಯಾರೂ ಪಡೆಯಲಾರರು | ವೀರ್ಯಂ—ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ | ನ—ಯಾರೂ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಅರ್ಹನಾದ ನಿನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಯಾರೂ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಧನವನ್ನೂ ಸಹ ಯಾರೂ ಪಡೆಯಲಾರರು. ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಹ ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

English Translation

Indra, of goodly aspect, none attain the greatness of you who are to be honoured, nor, fierce Indra, your heroism, nor your wealth.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯೇ ಚ ಪೂರ್ವ ಋಷಯೋ ಯೇ ಚ ನೂತ್ನಾ ಇಂದ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಜನ-
ಯಂತ ವಿಪ್ರಾಃ |

ಅಸ್ಮೇ ತೇ ಸಂತು ಸಖ್ಯಾ ಶಿವಾನಿ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯೇ | ಚ | ಪೂರ್ವ | ಋಷಯಃ | ಯೇ | ಚ | ನೂತ್ನಾಃ | ಇಂದ್ರ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ಜನಯಂತ | ವಿಪ್ರಾಃ |
ಅಸ್ಮೇ | ಇತಿ | ತೇ | ಸಂತು | ಸಖ್ಯಾ | ಶಿವಾನಿ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯೇ ಚ ಪೂರ್ವೇ ಪ್ರಾಕ್ತನಾ ಋಷಯೋ ಯೇ ಚ ನೂತ್ನಾ ನೂತನಾ ವಿಪ್ರಾ ಮೇಧಾವಿನಃ
ಋಷಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಜನಯಂತ ಅಜನಯಂತ ತೇಷ್ವಿನಾಸ್ತೇ ಅಸ್ಮಾಸ್ವಸಿ ಹೇ ಇಂದ್ರ
ತೇ ತವ ಸಖ್ಯಾ ಸಖ್ಯಾಣಿ ತಿನಾಣಿ ಭದ್ರಾಣಿ ಸಂತು | ಸ್ವಷ್ಟಮನ್ಯತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯೇ ಚ—ಯಾವ | ಪೂರ್ವೇ—ಪುರಾತನರಾದ | ಋಷಯಃ—ಋಷಿ
ಗಳೂ | ಯೇ ಚ—ಯಾವ | ನೂತನಾಃ—ಈಗಿನ ಕಾಲದವರೂ | ವಿಪ್ರಾಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಆದ ಋಷಿಗಳೂ |
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು | ಜನಯಂತ—ನಿರ್ಮಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರೋ (ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆಯೇ) |
ಅಸ್ಮೇ—ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸಹ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಸಖ್ಯಾ—ಮಿತ್ರತ್ವವು | ತಿನಾಣಿ—ಮಂಗಳಕಾರಕಗಳಾಗಿ |
ಸಂತು—ಆಗಿರಲಿ (ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೇ) | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾ
ಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪುರಾತನರಾದ ಋಷಿಗಳೂ, ಈಗಿನ ಕಾಲದವರೂ ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಆದ ಋಷಿಗಳೂ
ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪಠಿಸಿದಾಗ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರತ್ವವು ಪ್ರಕಟಿತವಾದಂ
ತೆಯೇ ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸಹ ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರತ್ವವು ಮಂಗಳಕಾರಕಗಳಾಗಿ ಆಗಿರಲಿ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೇ,
ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

May your auspicious regards. Indra, be directed towards us, as they
have been to those pious sages, ancient or recent, who have originated
(your) praises, and do you ever cherish us with blessings.

ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉದು ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀತಿ ಷಡ್ಯಚಂ ಷಷ್ಠಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಷ್ಠಂ ತ್ರೈಷುಭಮೈಂದ್ರಂ | ಅನು-
ಕ್ರಮ್ಯತೇ ಚ | ಉದು ಷಡಿತಿ || ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮೇ ಮಾಧ್ಯಂದಿನೇ ಸವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿತಸ್ತ್ರ ಏತ-
ತ್ಸೂಕ್ತಂ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಉದು ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯುಜೀಷೀ ವಜ್ರೀ ವೃಷಭಸ್ತುರಾಷಾಳಿತಿ ಯಾಜ್ಞಾ | ಅ-೫-
೧೬ | ಇತಿ || ಚಾತುರ್ವಿಂಶತೇಽದನಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿತಸ್ತ್ರ ಏತದಹರಹಃಶಸ್ಯಸಂಜ್ಞ-
ಕಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಉದು ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯುಭಿ ತಷ್ಟೇವೇತೀತರಾವಹರಹಃ ಶಸ್ಯೇ | ಅ-೭-೪ | ಇತಿ ||
ಅಹರ್ಗಣೇಷು ದ್ವಿತೀಯಾದಿಷ್ಟಹಃಸ್ತೇತದೇವ ಸೂಕ್ತಂ || ಮಹಾವ್ರತೇಽಪಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯ ಏತತ್ಸೂಕ್ತಂ |
ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಉದು ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯೈರತ ಶ್ರವಸ್ಯಾ ತೇ ಮಹ ಇಂದ್ರೋತ್ಯುಗ್ರೀತಿ ಸಂಚಿ ಸೂಕ್ತಾನಿ |
ಐ. ಅ. ೫-೨-೨ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಉದು ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು ; ತ್ರಿಷ್ಠುಪ್ ಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಉದು ಷಟ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಯಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿಯೆಂಬ ಋತ್ವಿಜನು ಪಠಿಸಬೇಕಾದ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ಉದು ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯುಜೀಷೀ ವಜ್ರೀ ವೃಷಭಸ್ತುರಾಷಾಳಿತಿ ಯಾಚ್ಯಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೫-೧೬) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಯಜ್ಞದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕವೆಂಬ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿಯೆಂಬ ಋತ್ವಿಜನು ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾದ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನಸವನ ಪಠಿಸಬೇಕಾದ ಶಸ್ಯಸಂಜ್ಞಕಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ಉದು ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯುಭಿ ತಪ್ಪೇವೇತೀತರಾವಹರಹಃಶಸ್ಯೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೭-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಅಹರ್ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ದಿನದಿಂದ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಐತರೇಯಾರಣ್ಯಕದ ಉದು ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯೈರತ ಶ್ರವಸ್ಯಾ ತೇ ಮಹ ಇಂದ್ರೋತ್ಯುಗ್ರೀತಿ ಪಂಚ ಸೂಕ್ತಾನಿ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೨೩

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೨೩ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೭ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕಂಖ್ಯೆ—೬ ||

ಋಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಠುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾವಾಕಃ

ಉದು ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯೈರತ ಶ್ರವಸ್ಯೇಂದ್ರಂ ಸಮರ್ಯೇ ಮಹಯಾ ವಸಿಷ್ಠ |

ಆ ಯೋ ವಿಶ್ವಾನಿ ಶವಸಾ ತತಾನೋಪಶ್ರೋತಾ ಮ ಈವತೋ ವಚಾಂಸಿ ||

ಪದವಾಕಃ

ಉತ್ | ಉಂ | ಇತಿ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ಐರತ | ಶ್ರವಸ್ಯಾ | ಇಂದ್ರಂ | ಸಮರ್ಯೇ | ಮಹಯಾ | ವಸಿಷ್ಠ |

ಆ | ಯಃ | ವಿಶ್ವಾನಿ | ಶವಸಾ | ತತಾನ | ಉಪಶ್ರೋತಾ | ಮೇ | ಈವತಃ | ವಚಾಂಸಿ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಶ್ರವಸ್ಯಾನ್ನೇಚ್ಛಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಹವೀಂಸಿ ಚೇಂದ್ರಾರ್ಥಮುದೈರತ ಸರ್ವ ಋಷಯ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಉ ಇತಿ ಪೂರಣಃ | ಹೇ ವಸಿಷ್ಠ ತ್ವಮಪಿ ಸಮರ್ಯೇ ಯಜ್ಞ ಇಂದ್ರಂ ಮಹಯಾ |

ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಹವಿಷಾ ಚ ಪೂಜಯ | ಅಸಿ ಚ ಯ ಇಂದ್ರೋ ವಿಶ್ವಾನಿ ಭುವನಾನಿ ಶವಸಾ ಬಲೇನಾ
ತತಾನ ಸ ಈವತ ಉಪಗಮನವತೋ ಮೇ ಮಮ ವಚಾಂಸಿ ಸ್ತುತಿರೂಪಾಣಿ ವಾಕ್ಯಾನ್ಮುಪಶ್ರೋತಾ
ಭವತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶ್ರವಸ್ಯಾ—ಅನ್ನೇಚ್ಛೆಯಿಂದ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು | ಉದ್ಯರತೆ—ಋಷಿಗಳು ಇಂದ್ರನನ್ನು
ದ್ವೇಶಿಸಿ ಪರಿಸಿದರು | ವಸಿಷ್ಠ—ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠನೇ | ಸಮುರ್ಮೇ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಮಹಯ—
ಸ್ತುತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ನೀನೂ ಪೂಜಿಸು | ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ವಿಶ್ವಾನಿ—ಸಕಲಲೋಕಗಳನ್ನೂ | ಶವಸಾ—
ತನ್ನ ಬಲದಿಂದ | ಆ ತತಾನ—ವಿಸ್ತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನೋ (ಅದೇ ಇಂದ್ರನು) | ಈವತಃ—ಅವನನ್ನು ಸಮೀ
ಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವ | ಮೇ—ನನ್ನ | ವಚಾಂಸಿ—ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು | ಉಪಶ್ರೋತಾ—ಶ್ರವಣಮಾ
ಡುವವನಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಹಿಂದಿನ ಋಷಿಗಳು ಅನ್ನೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಸಿದರು. ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠನೇ,
ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನೀನೂ ಸಹ ಸ್ತುತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸು. ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ
ತನ್ನ ಬಲದಿಂದ ವಿಸ್ತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನೋ ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ಅವನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವ ನನ್ನ ಸ್ತುತಿರೂಪ
ವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವವನಾಗಲಿ.

English Translation

(The sages) have offered prayers to (Indra) for food; worship Indra;
Vasishtha, at the sacrifice : may that Indra who has spread out all (the
regions) by his might, be the hearer of my words when approaching him.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಯಾಮಿ ಘೋಷ ಇಂದ್ರ ದೇವಜಾಮಿರಿರಜ್ಯಂತ ಯಚ್ಚುರುಧೋ ವಿವಾಚಿ |
ನಹಿ ಸ್ವಮಾಯುಶ್ಚಿಕಿತೇ ಜನೇಷು ತಾನೀದಂಹಾಂಸ್ಯತಿ ಪೃಷ್ಠಾನ್ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಯಾಮಿ | ಘೋಷಃ | ಇಂದ್ರ | ದೇವಜಾಮಿಃ | ಇರಜ್ಯಂತ | ಯತ್ | ಶುರುಧಃ | ವಿವಾಚಿ |
ನಹಿ | ಸ್ವಂ | ಆಯುಃ | ಚಿಕಿತೇ | ಜನೇಷು | ತಾನಿ | ಇತ್ | ಅಂಹಾಂಸಿ | ಅತಿ | ವರ್ಷಿ | ಅಸ್ಮಾನ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯದ್ಯದಾ ಶುರುಧಃ | ಶುಚಂ ಸಂರುಂಧಂತೀತಿ ಶುರುಧ ಓಷಧ್ಯಃ | ಇರಜ್ಯಂತ ವರ್ಧಂತೇ
ತದಾ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವದರ್ಥಂ ವಿವಾಚಿ ಸ್ತೋತರಿ ದೇವಜಾಮಿದೇವಾನಾಂ ಬಂಧುಘೋಷಃ | ಸ್ತುತಿ-

ರೂಪಃ ಶಬ್ದೋ ಘೋಷಃ | ಅಯಾಮಿ | ಅಕಾರಿ | ಅಸಿ ಚ ಜನೇಷು ಮಧ್ಯೇ ಕೇನಾಪಿ ಸ್ವಮಾಯುಃ
ಸ್ವಜೀವಿತಂ ನಹಿ ಚಿಕಿತ್ಸೇ | ನ ಜ್ಞಾಯತೇ | ಯೈರಾಯುಃ ಕ್ಷೇಯತೇ ತಾನೀತ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯೇವಾಂ-
ಹಾಂಸಿ ಪಾಪಾನ್ಯಸ್ಮಾನತಿ ಪರ್ಷಿ | ಅತಿಪಾರಯ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಶುರುಧಃ—ಓಷಧಿಗಳು | ಇರಜ್ಯಂತೆ—ಬೆಳೆಯು
ತ್ತವೆಯೋ (ಆಗ) | ವಿವಾಚಿ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಲ್ಲಿ | ದೇವಜಾಮಿಃ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ | ಘೋಷಃ—ಸ್ತುತಿ
ರೂಪವಾದ ಘೋಷವು | ಅಯಾಮಿ—ಪ್ರಕಟಿತವಾಗುತ್ತದೆ | ಜನೇಷು—ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದಲೂ | ಸ್ವಂ
(ಆಯುಃ)—ತನ್ನ (ಜೀವಿತದ ಪರಿಮಾಣವು) | ನಹಿ ಚಿಕಿತ್ಸೇ—ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಅರಿಯಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ | (ಯೈಃ—
ಯಾವ ಪಾಪಗಳಿಂದ) | ಅಯುಃ—ಮಾನವನ ಆಯುಸ್ಸು ಕ್ಷಯಿಸುವುದೋ | ತಾನೀತ್ ಅಂಹಾಂಸಿ—ಅಂತಹ
ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ | ಅಸ್ಮಾನ್—ನಮ್ಮನ್ನು | ಅತಿ ಪರ್ಷಿ—ದಾಟಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವಾಗ ಓಷಧಿಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆಯೋ ಆಗ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯ
ವಾದ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಘೋಷವು ಪ್ರಕಟಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಜೀವಿತದ ಪರಿಮಾಣವು
ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಅರಿಯಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮಾನವನ ಆಯುಸ್ಸು ಕ್ಷಯಿಸುವುದೋ ಅಂತಹ ಎಲ್ಲಾ
ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ದಾಟಿಸು.

English Translation

When, Indra the plants grow up, the sound (of praise) acceptable
to the gods, (uttered) by the worshipper, has been raised : by no one among
men, is his own life understood ; convey us beyond all those sins (by which
life is shortened).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯುಜೇ ರಥಂ ಗವೇಷಣಂ ಹರಿಭ್ಯಾಮುಪ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಜುಜುಷಾಣಮಸ್ಥುಃ |
ವಿ ಬಾಧಿಷ್ಟ ಸ್ಯ ರೋದಸೀ ಮಹಿತ್ವೇಂದ್ರೋ ವೃತ್ರಾಣ್ಯಪ್ರತಿ ಜಘ್ನಾನ್ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯುಜೇ | ರಥಂ | ಗೋವಿಷಣಂ | ಹರಿಭ್ಯಾಂ | ಉಪ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ಜುಜುಷಾಣಂ | ಅಸ್ಥುಃ |
ವಿ | ಬಾಧಿಷ್ಟ | ಸ್ಯಃ | ರೋದಸೀ | ಇತಿ | ಮಹಿತ್ವಾ | ಇಂದ್ರಃ | ವೃತ್ರಾಣಿ | ಅಪ್ರತಿ | ಜಘ್ನಾನ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಗವೇಷಣಂ ಗವಾಂ ಪ್ರಾಪಕಮಿಂದ್ರಸ್ಯ ರಥಂ ಹರಿಭ್ಯಾಮಿಂದ್ರವಾಹಾಭ್ಯಾಂ ಯುಜೇ | ಸ್ತೋ-
ತ್ರೈರಹಂ ಯುನಜ್ಮಿ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಜುಜುಷಾಣಿಂ ಪರಿವಾರೈಃ ಸೇವ್ಯಮಾನಮಿಂದ್ರಮುಪಾ-
ಸ್ತುಃ | ಉಪಾತಿಷ್ಠಂತೆ | ಸ್ಯ ಸೋಽಯಮಿಂದ್ರೋ ಮಹಿತ್ವಾ ಮಹತ್ತ್ವೇನ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ
ವಿ ಬಾಧಿಷ್ಟ | ವ್ಯಬಾಧಿಷ್ಟ ಚ | ಅಪಿ ಚೇಂದ್ರೋ ವೃತ್ತಾಣಿ ಶತ್ರೂನಪ್ರತಿ ದ್ವಂದ್ವಾನಿ ಜಘನ್ವಾನ್
ಹತಶಾನ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಗವೇಷಣಂ—ಗೋವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಇಂದ್ರನ | ರಥಂ—ರಥವನ್ನು | ಹರಿಭ್ಯಾಂ—
ಅಶ್ವಗಳೊಡನೆ | ಯುಜೇ—(ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ) ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ಸ್ತುತಿಗಳು |
ಜುಜುಷಾಣಿಂ—ಅವುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಉಪಾಸ್ತುಃ—ಸಮೀಪಿಸಿವೆ | ಸ್ಯಃ—
ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಅದೇ ಇಂದ್ರನು | ಮಹಿತ್ವಾ—ತನ್ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡನ್ನೂ |
ವಿ ಬಾಧಿಷ್ಟ—ಮೀರಿಸಿದ್ದಾನೆ | ಇಂದ್ರಃ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನು | ವೃತ್ತಾಣಿ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಅಪ್ರತಿ—ಪ್ರತಿಭಟನೆ
ಯಿಲ್ಲದೆ | ಜಘನ್ವಾನ್—ಕೊಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಗೋವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಇಂದ್ರನ ರಥವನ್ನು ಅಶ್ವಗಳೊಡನೆ ಸೇರುವಂತೆ ನಾನು ಸ್ತುತಿಸಿ
ಅವನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇಂದ್ರನ ತೃಪ್ತಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಅದೇ
ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು
ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾಶಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

English Translation

I harness (by praises) the cows—bestowing chariot (of Indra) with his
horses : (my) prayers have reached him who is pleased (by devotion) : he
has surpassed in magnitude heaven and earth, slaying the unresisting
enemies.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆಪ॑ಶ್ಚಿ॒ತ್ವಿಪು॑ಃ ಸ್ತ॒ರ್ಯೋ॑ ३ ನ ಗಾವೋ॑ ನಕ್ಷ॒ನ್ಮತಂ॑ ಜರಿ॒ತಾರ॑ಸ್ತ ಇಂದ್ರ |
ಯಾ॒ಹಿ ವಾ॒ಯುನ॑ ನಿಯು॒ತೋ ನೋ॑ ಅಚ್ಛಾ॒ತ್ವಂ ಹಿ ಧೀ॒ಭಿದ॑ಯ॒ಸೇ
ವಿ ವಾ॒ಜಾನ್ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಪಃ | ಚಿತ್ | ಪಿಪ್ಪುಃ | ಸ್ತರ್ಯಃ | ನ | ಗಾವಃ | ನಕ್ಷನ್ | ಋತಂ | ಜರಿತಾರಃ | ತೇ | ಇಂದ್ರ |
ಯಾಹಿ | ವಾಯುಃ | ನ | ನಿಯುತೇಃ | ನಃ | ಅಚ್ಛ | ತ್ವಂ | ಹಿ | ಧೀಭಿಃ | ದಯಸೇ | ವಿ | ವಾಜಾನ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾಪಶ್ಚಿದಾಪಃ ಸ್ತರ್ಯೋ ನ ಗಾವಃ ಸ್ತರ್ಯೋ ವಶಾ ಗಾವ ಇವ
ಪಿಪ್ಪುಃ | ವರ್ಧಂತಾಂ | ಅಪ್ರಸೂತಾ ಗಾವೋ ಮಾಂಸಲಾ ಭವಂತಿ ಹಿ | ತೇ ತವ ಜರಿತಾರಃ ಸ್ತೋತಾ-
ರಶ್ಚ ತೇಮುದಕಂ ನಕ್ಷನ್ | ವ್ಯಾಪ್ನವನ್ | ಅಪಿ ಚ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ನಿಯುತೋ ವಾಯುರ್ನ ವಾಯು-
ರಿವಾಚ್ಛ ಯಾಹಿ | ಅಭಿಯಾಹಿ | ತ್ವಂ ಹಿ ಧೀಭಿಃ ಪ್ರಜ್ಞಾಭಿಃ ಕರ್ಮಭಿರ್ವಾ ವಾಜಾನನ್ನಾನಿ ವಿ
ದಯಸೇ | ಸ್ತೋತೃಭ್ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛಸಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸ್ತರ್ಯಃ—ಕಡಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ | ಗಾವಃ ನ—ಪಶುಗಳು ಮೈತುಂಬಿ
ಕೊಂಡಿರುವಂತೆ | ಅಪಶ್ಚಿತ್—ಉದಕಗಳೂ ಕೂಡ | ಪಿಪ್ಪುಃ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹರಿಯಲಿ | ತೇ—ನಿನ್ನ |
ಜರಿತಾರಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು | ಋತಂ—ಉದಕವನ್ನು | ನಕ್ಷನ್—ಹೊಂದಲಿ | ನಿಯುತೇಃ—ನಿಯುತ್ತುಗಳೊಡ
ಗೂಡಿದ | ವಾಯುಃ ನ—ವಾಯುವು ವೇಗವಾಗಿ ಬರುವಂತೆ | (ತ್ವಂ—ನೀನು) | ನಃ ಅಚ್ಛ—ನಮಗಭಿಮುಖ
ನಾಗಿ | ಯಾಹಿ—ದಯಮಾಡು | ತ್ವಂ ಹಿ—ನೀನಾದರೋ | ಧೀಭಿಃ—ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿ | ವಾಜಾನ್—
ಅನ್ನಗಳನ್ನು | ವಿ ದಯಸೇ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಕಡಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ (ಇನ್ನೂ ಕರುವನ್ನು ಹಾಕದಿರುವ) ಪಶುಗಳು ಮೈತುಂಬಿ
ಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಉದಕಗಳೂಕೂಡ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹರಿಯಲಿ. ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು ಉದಕವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ. ನಿಯು
ತ್ಸಂಕ್ಷಕವಾದ ಅಶ್ವಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ವಾಯುವು ವೇಗವಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ನೀನು ನಮಗಭಿಮುಖನಾಗಿ ದಯಮಾಡು.
ನೀನು ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಗೆ ಅನ್ನಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

May the waters increase like young : may your worshippers, Indra, possess water (in abundance); come like the wind with the Niyut steeds, for you, (propitiated) by holy rites, verily bestow upon us food.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತೇ ತ್ವಾ ಮದಾ ಇಂದ್ರ ಮಾದಯಂತು ಶುಷ್ಮಿಣಂ ತುವಿರಾಧಸಂ ಜರಿತ್ರೇ |
ಏಕೋ ದೇವತ್ರಾ ದಯಸೇ ಹಿ ಮರ್ತಾನಸ್ಮಿ ಇೞ್ಫಾರ ಸವನೇ ಮಾದಯಸ್ವ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತೇ | ತ್ವಾ | ಮದಾಃ | ಇಂದ್ರ | ಮಾದಯಂತು | ಶುಷ್ಕಿಣಂ | ತುವಿರಾಧಸಂ | ಜರಿತ್ರೇ |

ಏಕಃ | ದೇವತ್ರಾ | ದಯಸೇ | ಹಿ | ಮರ್ತಾನ್ | ಅಸ್ಮಿನ್ | ಶೂರ | ಸವನೇ | ಮಾದಯಸ್ವ || ೫ ||

ಸಾಯುಜಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ತ ಏತೇ ಮದಾ ಮದಕರಾಃ ಸೋಮಾಃ ಮಾದಯಂತು | ಅಪಿ ಚ ಜರಿತ್ರೇ ಸ್ತೋತ್ರೇ ಶುಷ್ಕಿಣಂ ಬಲವಂತಂ ತುವಿರಾಧಸಂ ಬಹುಧನಂ ಪುತ್ರಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತೀತಿ ಶೇಷಃ | ಹೇ ಶೂರ ತ್ವಂ ದೇವತ್ರಾ ದೇವೇಷ್ಟೇಕ ಏವ ಮರ್ತಾನ್ಮನುಷ್ಯಾನ್ ದಯಸೇ ಹಿ | ದಯತೀರನುಕಂ-ಪಾರ್ಥಃ || ಅಸ್ಮಿನ್ಸವನೇ ಯಜ್ಞೇ ಮಾದಯಸ್ವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮದಾಃ—ಮದಕಾರಕಗಳಾದ | ತೇ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಮಾದಯಂತು—ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಲಿ | ಜರಿತ್ರೇ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಿಗೆ | ಶುಷ್ಕಿಣಂ—ಶಕ್ತಿವಂತನೂ | ತುವಿರಾಧಸಂ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನಯುಕ್ತನೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕೊಡು | ಶೂರ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ದೇವತ್ರಾ—ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ | ಏಕಃ—ನೀನೊಬ್ಬನೇ | ಮರ್ತಾನ್—ಮಾನವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ | ದಯಸೇ ಹಿ—ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ | ಅಸ್ಮಿನ್ ಸವನೇ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಮಾದಯಸ್ವ—ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಮದಕಾರಕಗಳಾದ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಲಿ. ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಿಗೆ ಶಕ್ತಿವಂತನೂ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನಯುಕ್ತನೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕೊಡು. ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಮಾನವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ತೃಪ್ತನಾಗು.

English Translation

May these inebriating draughts exhilarate you, Indra : bestow upon the praiser (a son vigorous and wealthy) : for you alone amongst the gods are compassionate to mortals : be exhilarated here at this sacrifice.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏನೇದಿಂದ್ರಂ ವೃಷಣಂ ನಜ್ರಬಾಹುಂ ವಸಿಷ್ಠಾಸೋ ಅಭ್ಯರ್ಚಂತ್ಯಕೈಃ |

ಸ ನಃ ಸ್ತುತೋ ವೀರವದ್ಧಾತು ಗೋಮದ್ವ್ಯಯಂ ಪಾತ ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಏವ | ಇತ್ | ಇಂದ್ರಂ | ವೃಷಣಂ | ವಜ್ರಬಾಹುಂ | ವಸಿಷ್ಠಾಸಃ | ಅಭಿ | ಅರ್ಚಂತಿ | ಅರ್ಕೈಃ |
ಸಃ | ನಃ | ಸ್ತುತಃ | ವೀರವತ್ | ಧಾತು | ಗೋಮುತ್ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವಸಿಷ್ಠಾಸೋ ವಸಿಷ್ಠಾ ವಜ್ರಬಾಹುಂ ವಜ್ರಕಲ್ಪಬಾಹುಂ ವೃಷಣಂ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತಾರ-
ಮಿಂದ್ರಮೇವೇದುಕ್ತೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣೈವಾಕೈರರ್ಚನೀಯೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈರಭ್ಯರ್ಚಂತಿ | ಅಭಿಪೂಜಯಂತಿ |
ಸ್ತುತಃ ಸ ಇಂದ್ರೋ ನೋಸ್ಮಭ್ಯಂ ವೀರವತ್ಪ್ರಾಧಿಯುಕ್ತಂ ಗೋಮದ್ಗೋಯುಕ್ತಂ ಚ ಧನಂ
ಧಾತು | ದದಾತು | ಸ್ವಸ್ವಮುನ್ಯತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಸಿಷ್ಠಾಸಃ—ವಸಿಷ್ಠವಂಶೋತ್ಪನ್ನರಾದ ಋಷಿಗಳು | ವಜ್ರಬಾಹುಂ—ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ
ಹಿಡಿದಿರುವವನೂ | ವೃಷಣಂ—ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಏವೇತ್—ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ
ರೀತಿಯಲ್ಲಿ | ಅರ್ಕೈಃ—ಪೂಜ್ಯವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ಅಭ್ಯರ್ಚಂತಿ—ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ | ಸ್ತುತಃ—ಪ್ರಶಂಸಿತನಾದ |
ಸಃ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ವೀರವತ್—ಶಕ್ತಿಯುತರಾದ ಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ | ಗೋಮುತ್—
ಗೋಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು | ಧಾತು—ಕೊಡಲಿ (ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೇ) | ಯೂಯಂ—
ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವವನೂ ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ವಸಿಷ್ಠವಂಶೋತ್ಪನ್ನ
ರಾದ ಋಷಿಗಳು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಶಂಸಿತನಾದ ಅದೇ
ಇಂದ್ರನು ನಮಗೆ ಶಕ್ತಿಯುತರಾದ ಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಗೋಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಎಲೈ
ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

In this manner the Vasishthas glorify with hymns Indra, the show-
erer, the bearer of the thunderbolt : may he so glorified grant us wealth,
comprising male posterity and cattle : and do you ever cherish us with
blessings.

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯೋನಿಷ್ಠ ಇಂದ್ರ ಸದನೇ ಅಕಾರೀತಿ ಷಡ್ಯಚಂ ಸಪ್ತಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಷ್ಟು-
ಭಮೈಂದ್ರಂ | ಅನುಕ್ರಮ್ಯತೇ ಚ | ಯೋನಿರಿತಿ || ಮಹಾವ್ರತೇ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯ ಏತದ್ನೂಕ್ತಂ | ಸೂಕ್ರಿತಂ
ಚ | ಯೋನಿಷ್ಠ ಇಂದ್ರ ಸದನೇ ಅಕಾರೀತ್ಯೇತಸ್ಯ ಚತಸ್ರಃ ಶಸ್ತೋತ್ತಮಾಮುಪಸಂತತ್ಯೋಪೋ-
ತ್ತಮಯಾ ಪರಿಧಧಾತಿ | ಐ. ಅ. ೫-೩-೧ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಯೋನಿಷ್ಠ ಇಂದ್ರ ಸದನೇ ಅಕಾರಿ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ
ಏಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವ-
ತೆಯು ; ತ್ರೈಷ್ಟುಪ್ ಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯೋನಿಃ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇ
ಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಐತರೇಯಾರಣ್ಯಕದ ಯೋನಿಷ್ಠ
ಇಂದ್ರ ಸದನೇ ಅಕಾರೀತ್ಯೇತಸ್ಯ ಚತಸ್ರಃ ಶಸ್ತೋತ್ತಮಾಮುಪಸಂತತ್ಯೋಪೋತ್ತಮಯಾ ಪರಿಧಧಾತಿ
ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು (ಐ. ಅ. ೫-೩-೧).

ಸೂಕ್ತ—೨೪

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೨೪ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೮ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೬

ಋಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯೋನಿಷ್ಠ ಇಂದ್ರ ಸದನೇ ಅಕಾರಿ ತಮಾ ನೃಭಿಃ ಪುರುಹೂತ ಪ್ರ ಯಾಹಿ |

ಅಸೋ ಯಥಾ ನೋವಿತಾ ವೃಧೇ ಚ ದದೋ ವಸೂನಿ ಮಮದಶ್ಚ ಸೋಮೈಃ

ಪದಪಾಠಃ

ಯೋನಿಃ | ತೇ | ಇಂದ್ರ | ಸದನೇ | ಅಕಾರಿ | ತಂ | ಅ | ನೃಭಿಃ | ಪುರುಹೂತ | ಪ್ರ | ಯಾಹಿ |

ಅಸಃ | ಯಥಾ | ನಃ | ಅವಿತಾ | ವೃಧೇ | ಚ | ದದಃ | ವಸೂನಿ | ಮಮದಃ | ಚ | ಸೋಮೈಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ತವ ಸದನೇ ಸದನಾರ್ಥಂ ಯೋನಿ ಸ್ಥಾನಮಕಾರಿ | ಹೇ ಪುರುಹೂತ ನೃಭಿರ್ಮು-
ರುದ್ಧಿಃ ಸಾರ್ಥಂ ತಂ ಯೋನಿಮಾ ಪ್ರ ಯಾಹಿ | ನೋವಿಸ್ತಾಕಂ ಯಥಾವಿತಾ ರಕ್ಷಿತಾಃ ಭವಸಿ ನೋ-

ಸ್ತುತಂ ವೃಧೇ ವರ್ಧನಾಯ ಚಾಸಃ | ತಥಾ ಚ ವಸೂನಿ ದದಃ | ಅಸ್ತಭ್ಯಂ ದೇಹಿ | ಸೋಮೈರ-
ಸ್ತುದೀಯೈರ್ಮಮದಃ | ಮಾದಯಸ್ವ ಚ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಸದನೇ—ಆಸನಕ್ಕಾಗಿ | ಯೋನಿಃ—ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಾನವು |
ಆಕಾರಿ—ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ | ಪುರುಹೂತ—ಅನೇಕರಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡತಕ್ಕ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನೃಭಿಃ—ಮರುತ್ತುಗಳ
ಕೊಡಗೂಡಿ | ತಂ—ಆ ಯಜ್ಞಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ | ಆ ಪ್ರ ಯಾಹಿ—ದಯಮಾಡು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಯಥಾ—ಯಾವ
ರೀತಿ | ಅವಿತಾ—ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವೆಯೇ ಆರೀತಿ | ಅಸಃ—ಆಗಿರು | (ನಃ—ನಮ್ಮ) | ವೃಧೇ ಚ—ಅಭಿವೃದ್ಧಿ
ಗಾಗಿಯೂ ಸಹಾಯಮಾಡು | ವಸೂನಿ ಚ—ಧನಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ | ದದಃ—ನಮಗೆ ಕೊಡು | ಸೋಮೈಃ—
ನಮ್ಮಿಂದ ದತ್ತವಾದ ಸೋಮರಸಗಳಿಂದ | ಮಮದಃ—ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಆಸನಕ್ಕಾಗಿ ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಾನವು ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. ಅನೇಕರ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರ
ನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿ ಆ ಯಜ್ಞಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡು. ನಮಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವಂತೆ ನಮ್ಮ
ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರು. ನಮ್ಮ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ಕಾರಣನಾಗಿರು. ನಮಗೆ ಧನಗಳನ್ನೂ ಕೊಡು. ನಮ್ಮಿಂದ ಆರ್ಪಿತವಾದ
ಸೋಮಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು.

English Translation

A place has been prepared for you in the sacrificial chamber : pro-
ceed to it, invoked of many, along with the leaders (of rites, the Maruts),
inasmuch as you are our protector, (promote our) prosperity : grant us
riches : be exhilarated by the Soma.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಗೃಭೀತಂ ತೇ ಮನ ಇಂದ್ರ ದ್ವಿಬರ್ಹಾಃ ಸುತ ಸೋಮಃ ಪರಿಸಿಕ್ತಾ ಮಧೂನಿ |
ವಿಸೃಷ್ಟ್ಯಧೇನಾ ಭರತೇ ಸುವೃಕ್ತಿರಿಯಮಿಂದ್ರಂ ಜೋಹುವತೀ ಮನೀಷಾ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಗೃಭೀತಂ | ತೇ | ಮನಃ | ಇಂದ್ರ | ದ್ವಿಬರ್ಹಾಃ | ಸುತಃ | ಸೋಮಃ | ಪರಿಸಿಕ್ತಾ | ಮಧೂನಿ |
ವಿಸೃಷ್ಟ್ಯಧೇನಾ | ಭರತೇ | ಸುವೃಕ್ತಿಃ | ಇಯಂ | ಇಂದ್ರಂ | ಜೋಹುವತೀ | ಮನೀಷಾ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ದ್ವಿಬರ್ಹಾಃ | ಸಪ್ತಭೀ ಪ್ರಥಮಾ | ದ್ವಿಬರ್ಹಸೋ ದ್ವಯೋಃ ಸ್ಥಾನಯೋಃ ಪರಿ-
ವೃಥಸ್ಯ ತೇ ತವ ಮನೋ ಕೃಭೀತಮಸ್ಮಾಭಿಃ ಪರಿಗೃಹೀತಂ | ಸೋಮಶ್ಚ ಸುತೋಽಭಿಷುತಃ |
ಮಧೂನಿ ಚ ಪರಿಷಿಕ್ತಾ ಪಾತ್ರೇಷು ಪರಿಷಿಕ್ತಾನಿ | ವಿಸೃಷ್ಟಭೇನಾ ವಿಸೃಷ್ಟಜಿಹ್ವಾ ಮಧ್ಯಮಸ್ತರೇಣೋ-
ಜ್ಞಾರ್ಯಮಾಣಾ ಸುವೃಕ್ತಿಃ ಸುಸಮಾಸ್ತಿರಿಯಂ ಮನೀಷಾ ಸ್ತುತಿರಿಂದ್ರಂ ಜೋಹುವತೀ ಭೃಶಮಾಹ್ವಾ-
ಯಂತೀ ಭರತೇ | ಸಂಭ್ರಿಯತೇ ಚ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ದ್ವಿಬರ್ಹಾಃ—ಎರಡು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ |
ತೇ—ನಿನ್ನ | ಮನಃ—ಮನಸ್ಸು | ಕೃಭೀತಂ—ನಮ್ಮಿಂದ ಅರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ | ಸೋಮಃ—ಸೋಮರಸವೂ |
ಸುತಃ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ | ಮಧೂನಿ—ಮಧುಗಳೂ ಕೂಡ | ಪರಿಷಿಕ್ತಾ—ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿವೆ | ವಿಸೃಷ್ಟ-
ಭೇನಾ—ತಡೆಯಿಲ್ಲದೇ ಪರಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು | ಸುವೃಕ್ತಿಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ರಚನೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಆದ | ಇಯಂ
ಮನೀಷಾ—ಈ ಸ್ತುತಿಯು | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಜೋಹುವತೀ—ಬಹಳವಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾ | ಭರತೇ—
ಆರಾಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಎರಡು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಮ್ಮಿಂದ ಅರಿಯ
ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸೋಮರಸವೂ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಧುಗಳೂ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿವೆ. ತಡೆಯಿಲ್ಲದೇ ಪರಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು,
ಉತ್ತಮವಾದ ರಚನೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಆದ ಈ ಸ್ತುತಿಯು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾ ಅವನನ್ನು ಆರಾ
ಧಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

Your purpose, Indra, is apprehended, you who are mighty in the
two (worlds) : the Soma is effused : the sweet juices are poured (into the
vessels) : this perfect praise uttered with loosened tongue propitiates Indra
with repeated invocations :

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ನೋ ದಿನ ಆ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಋಜೀಷಿನ್ನಿದಂ ಬರ್ಹಿಃ ಸೋಮುಪೇಯಾಯ
ಯಾಹಿ |
ವಹಂತು ತ್ವಾ ಹರಯೋ ಮದ್ರ್ಯಂಚಮಾಂಗೂಷಮುಚ್ಛಾ ತವಸಂ ಮದಾಯ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ನಃ | ದಿನಃ | ಆ | ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ | ಋಜೀಷಿನ್ | ಇದಂ | ಬರ್ಹಿಃ | ಸೋಮುಪೇಯಾಯ | ಯಾಹಿ |
ವಹಂತು | ತ್ವಾ | ಹರಯಃ | ಮದ್ರ್ಯಂಚಂ | ಅಂಗೂಷಂ | ಅಚ್ಛ | ತವಸಂ | ಮದಾಯ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಋಜೀಷಿನ್ನಿಂದ್ರ ನೋಸ್ಮಾಕಮಿದಂ ಬಹಿರಿಮಂ ಯಜ್ಞಂ ಸೋಮಪೇಯಾಯ ದಿವಃ
ಸ್ವರ್ಗಾದಾ ಯಾಹಿ | ಆಗಚ್ಛ | ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಅಂತರಿಕ್ಷಾಚ್ಛ | ಆಸಃ ಪೃಥಿವೀತ್ಯಂತರಿಕ್ಷನಾಮಸು ಪಾಠಾತ್ |
ಆ ಯಾಹಿ | ಅಪಿ ಚ ತವಸಂ ಪ್ರವೃದ್ಧಂ ಬಲವಂತಂ ವಾ ಮದ್ಯೈಂಚಿಂ ಮದಭಿಮುಖಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಮಾಂ.
ಗೂಷಂ ಸ್ತೋತ್ರಮಚ್ಛಾಭಿ ಮದಾಯ ಮದಾರ್ಥಂ ಹರಯೋಽಶ್ವಾ ವಹಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಋಜೀಷಿನ್—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಇದಂ ಬಹಿರಿಮಂ—ಈ ಯಜ್ಞಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ | ಸೋಮ-
ಪೇಯಾಯ—ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ | ಆ ಯಾಹಿ—ದಯಮಾಡು | ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ—
ಪೃಥ್ವಿಯಿಂದಲೂ | ಆ (ಯಾಹಿ)—ದಯಮಾಡು | ತವಸಂ—ಅಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ | ಮದ್ಯೈಂಚಿಂ—
ನನಗಭಿಮುಖನಾಗಿರುವವನೂ ಆದ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಅಂಗೂಷಂ ಅಚ್ಛ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ |
ಮದಾಯ—ನಿನ್ನ ಹರ್ಷಕ್ಕೋಸ್ಕರ | ಹರಯಃ—ನಿನ್ನ ಅಶ್ವಗಳು | ವಹಂತು—ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆತರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ದಯಮಾಡು. ಪೃಥ್ವಿ
ಯಿಂದಲೂ ದಯಮಾಡು. ಅಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ, ನನಗಭಿಮುಖನಾಗಿರುವವನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಮ್ಮ
ಸ್ತುತಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಹರ್ಷಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಿನ್ನ ಅಶ್ವಗಳು ಕರೆತರಲಿ.

English Translation

Come, Rijishin, from the sky, or from the firmament, to this sacred
grass, to drink the Soma : let your horses bear you who are vigorous to my
presence to (receive my) praise and for (your) exhilaration.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ನೋ ವಿಶ್ವಾಭಿರುತಿಭಿಃ ಸಜೋಷಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಜುಷಾಣೋ ಹರ್ಯಶ್ಚ ಯಾಹಿ |
ವರೇವ್ಯಜತ್ಸ ವಿರೇಭಿಃ ಸುತಿಪ್ರಾಸ್ಮೇ ದಧದ್ವ್ಯಷಣಂ ಶುಷ್ಮಮಿಂದ್ರ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ನಃ | ವಿಶ್ವಾಭಿಃ | ಉತಿಭಿಃ | ಸಜೋಷಾಃ | ಬ್ರಹ್ಮ | ಜುಷಾಣಃ | ಹರ್ಯಶ್ಚ | ಯಾಹಿ |
ವರೇವ್ಯಜತ್ | ಸ್ಥವಿರೇಭಿಃ | ಸುತಿಪ್ರಾ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ದಧತ್ | ವ್ಯಷಣಂ | ಶುಷ್ಮಂ | ಇಂದ್ರ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಹರ್ಯಶ್ಚ ಹರಿನಾಮಕಾಶ್ಚ ಸುಶಿಪ್ರ ಶೋಭನಹನವಿಂದ್ರ ವಿಶ್ವಾಭಿಃ ಸರ್ವಾಭಿರೂತಿಭೀ
ರಕ್ಷಾಭಿಃ ಸಜೋಷಾಃ ಸಂಗತಃ ಸ್ಥವಿರೇಭಿರ್ವದ್ಧೈರ್ಮರುದ್ಭಿಃ ಸಹ ವರೀವೃಜಚ್ಛತ್ರೂನ್ ಭೃತಂ
ಹಿಂಸನ್ ಅಸ್ಮೀ ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ವೃಷಣಿಂ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತಾರು ಶುಷ್ಕಂ ಬಲವಂತಂ ಪುತ್ರಂ ದಧತ್
ಪ್ರಯಚ್ಛನ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಜುಷಾಣಿಃ ಸೇವಮಾನೋ ಸೋಽಸ್ಮಾನಾ ಯಾಹಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಹರ್ಮಶ್ಚ—ಹರಿಪಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳವನೂ | ಸುಶಿಪ್ರ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕೆನ್ನೆಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ
ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಿಶ್ವಾಭಿಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಉತಿಭಿಃ—ರಕ್ಷಣಿಗಳೊಡನೆ | ಸಜೋಷಾಃ—ಕೂಡಿದವ
ನಾಗಿಯೂ | ಸ್ಥವಿರೇಭಿಃ—ಪ್ರವೃದ್ಧರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ | ವರೀವೃಜಚ್ಛತ್ರೂನ್—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸು
ತ್ತಲೂ | ಅಸ್ಮೀ—ನಮಗೆ | ವೃಷಣಿಂ—ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ | ಶುಷ್ಕಂ—ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು |
ದಧತ್—ಕೊಡುತ್ತಲೂ | ಬ್ರಹ್ಮ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಜುಷಾಣಿಃ—ಸೇವಿಸುತ್ತಲೂ | ನಃ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ಅ
ಯಾಹಿ—ದಯಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಹರಿಪಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳವನೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಕೆನ್ನೆಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸಮಸ್ತವಾದ
ರಕ್ಷಣಿಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನಾಗಿಯೂ, ಪ್ರವೃದ್ಧರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಲೂ, ನಮಗೆ
ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಲೂ, ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಲೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ
ದಯಮಾಡು.

English Translation

Lord of bay steeds, propitiated by our praise, come to us with all
your protections, sharing in satisfaction, handsome-chinned, with the
ancient (Maruts), overthrowing repeatedly (your) foes, and granting us a
strong and vigorous (son).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏಷ ಸ್ತೋಮೋ ಮಹ ಉಗ್ರಾಯ ವಾಹೇ ಧುರೀವಾತ್ಯೋ ನ ವಾಜಯ-
ನ್ನಧಾಯಿ |

ಇಂದ್ರ ತ್ವಾಯಮರ್ಕ ಈಟ್ಟೀ ವಸೂನಾಂ ದಿವೀವ ದ್ಯಾಮಧಿ ನಃ ಶ್ರೋಮ-
ತಂ ಧಾಃ || ಖ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಏ॒ಷಃ | ಸ್ತೋ॒ಮಃ | ಮ॒ಹೇ | ಉ॒ಗ್ರಾ॒ಯ | ವಾ॒ಹೇ | ಧು॒ರ್ವಿ॒ಷವ | ಅ॒ತ್ಯೈಃ | ನ | ವಾ॒ಜಯ॑ನ್ | ಅ॒ಧಾ॒ಯಿ |
ಇಂದ್ರ॑ | ತ್ವಾ | ಅ॒ಯಂ | ಅ॒ರ್ಕಃ | ಈ॒ರ್ಷ್ಯೇ | ವ॒ಸೂ॒ನಾಂ | ದಿ॒ವಿ॒ಷವ | ದ್ಯಾಂ | ಅ॒ಧಿ | ನಃ | ಶ್ರೋ॑ಮ॒ತಂ |
ಧಾಃ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮಹೇ ಮಹತಃ ಉಗ್ರಾಯೋದ್ಗೂರ್ಣಾಯಾಜಸ್ವಿನೇ ವಾ ವಾಹೇ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ವೋಽಥ ಇಂದ್ರಾಯ
ಧುರ್ವೀವ ರಥಸ್ಯಾತ್ಮೋ ನಾಶ್ವ ಇವ ವಾಜಯನ್ ಬಲಂ ಕುರ್ವನ್ನೇಷ ಸ್ತೋಮೋಽಧಾಯಿ | ವ್ಯಧಾ-
ಯಿ | ಅಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ತುತಿಃ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯಂ ತ್ವಾಮಯಮರ್ಕಃ ಸ್ತೋತಾ ವಸೂನಾಂ ವಸೂನಿ ಧನಾ-
ನೀರ್ಷ್ಯೇ ಯಾಚತೇ ಸ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾಸು ದ್ಯಾಂ ವಿವೀವ ಶ್ರೋಮತಂ ಶ್ರವಣೀಯಮನ್ನಂ ಪುತ್ರಂ ನಾಧಿ
ಧಾಃ | ಅಧಿಧೇಹಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಹೇ—ಮಹತ್ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ | ಉಗ್ರಾಯ—ಅಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ | ವಾಹೇ—ವಿಶ್ವ
ವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದೈಶಿಸಿ | ಧುರ್ವೀವ—ರಥದ | ಅತ್ಯೈಃ ನ—ಅಶ್ವದಂತೆ | ವಾಜ-
ಯನ್—ಶಕ್ತ್ಯುತ್ಪಾದಕವಾದ | ಏಷಃ ಸ್ತೋಮಃ—ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು | ಅಧಾಯಿ—ಅರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ | ಇಂದ್ರ—
ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅಯಂ ಅರ್ಕಃ—ಈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನು | ವಸೂನಾಂ—ಧನಗಳನ್ನು | ಈರ್ಷ್ಯೇ—ಯಾಚಿಸು
ತ್ತಾನೆ | ದಿವಿ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ | ದ್ಯಾಂ ಇವ—ಸರ್ವಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ದ್ಯುಲೋಕದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೂ |
ಶ್ರೋಮತಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ ಆದ ಅನ್ನವನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಅಧಿ ಧಾಃ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಹತ್ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ, ಅಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ, ವಿಶ್ವವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಧರಿಸಿರುವವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು
ದೈಶಿಸಿ ರಥದ ಅಶ್ವದಂತೆ ಶಕ್ತ್ಯುತ್ಪಾದಕವಾದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು ಅರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನು
ಧನಗಳನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ದ್ಯುಲೋಕದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ವಾದುದೂ ಆದ ಅನ್ನವನ್ನು ನಮಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡು.

English Translation

This invigorating praise, like a horse attached to a car, has been
addressed to you who are mighty and fierce, the up-bearer (of the world):
this your adorer desires of you, Indra, riches: grant us sustenance famous
as the sky in heaven.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏ॒ವಾ ನ॑ ಇಂದ್ರ॑ ವಾರ್ಫಸ್ಯ॑ ಪೂ॒ರ್ಥಿ ಪ್ರ॑ ತೇ ಮ॒ಹೀಂ ಸು॑ಮ॒ತಿಂ ವೇ॑ವಿದಾಮಃ |
ಇ॒ಷಂ ಸಿ॒ನ್ವ ಮ॒ಘವ॑ದ್ಭ್ಯಃ ಸು॒ವೀ॒ರಾಂ ಯೂ॒ಯಂ ಪಾ॑ತ ಸ್ವ॒ಸ್ತಿಭಿಃ॑ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಏವ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ವಾರ್ಯಸ್ಯ | ಪೂರ್ಥ | ಪ್ರ | ತೇ | ಮಹೀಂ | ಸುಮತಿಂ | ವೇವಿದಾಮು |
 ಇಷಂ | ಪಿನ್ವ | ಮಘವತ್ಸಭ್ಯಃ | ಸುವೀರಾಂ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ನೋಽಸ್ಮಾನೇವೈವಂ ವಾರ್ಯಸ್ಯ | ತೈತೀಯಾರ್ಥೇ ಷಷ್ಠೀ | ವರಣೀಯೇನ
 ಧನೇನ ಪೂರ್ಥ | ಪೂರಯ | ತೇ ತವ ಮಹೀಂ ಮಹತೀಂ ಸುಮತಿಮನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಂ ವೇವಿದಾಮು |
 ಭೃತಂ ಲಭೇಮಹಿ | ಮಘವದ್ಭ್ಯೋ ಹವಿಷ್ವದ್ಭ್ಯೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಸುವೀರಾಂ ಶೋಭನಪುತ್ರಾದಿಯುತಾ-
 ಮಿಷಮನ್ನಂ ಪಿನ್ವ | ಪ್ರಯಚ್ಛೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ್ವಷ್ಟಮನ್ಯತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಏವ—ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ | ವಾರ್ಯಸ್ಯ—ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ
 ಧನದಿಂದ | ಪ್ರ ಪೂರ್ಥ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಬು | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಮಹೀಂ—ಮಹತ್ತಾದ | ಸುಮತಿಂ—ಅನುಗ್ರ
 ಹಾತ್ಮಕವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು | ವೇವಿದಾಮು—ನಾವು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ | ಮಘವದ್ಭ್ಯಃ—ಹವಿ
 ಸ್ಸಿನ ರೂಪದ ಅನ್ನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ನಮಗೆ | ಸುವೀರಾಂ—ವೀರಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ | ಇಷಂ—ಅನ್ನವನ್ನು |
 ಪಿನ್ವ—ಒದಗಿಸು (ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೇ) | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾ
 ಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಧನಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಬು.
 ನಿನ್ನ ಮಹತ್ತಾದ ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನಾವು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ. ಹವಿಸ್ಸಿನ ರೂಪದ ಅನ್ನವನ್ನು
 ಹೊಂದಿರುವ ನಮಗೆ ವೀರಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ಒದಗಿಸು. ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು
 ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

In this manner, Indra, satisfy us (with the gift) of desirable (wealth) :
 may we repeatedly experience your great favour : bestow upon us who are
 opulent (in offerings) food with male descendants : ever cherish us with
 blessings.

ಇಷ್ಟತ್ವದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆ ತೇ ಮಹ ಇಂದ್ರೇತಿ ಷಡ್ಯಚಮಷ್ಟಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭನ್ಮಂದ್ರಂ |
ಆ ತ ಇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಮಹಾವ್ರತೇ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯ ಇದಮಾದೀನಿ ಪಂಚ ಸೂಕ್ತಾನಿ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ |
ಆ ತೇ ಮಹ ಇಂದ್ರೋತ್ಕೃಗ್ರೇತಿ ಪಂಚ ಸೂಕ್ತಾನಿ | ಐ. ಅ-೫-೨-೨ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಆ ತೇ ಮಹ ಇಂದ್ರ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು ; ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂಧಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಆ ತೇ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಐದು ಸೂಕ್ತಗಳ ವಿನ್ಯಾಸವಿರುವುದೆಂದು ಐತರೇಯಾ ರಣ್ಯಕದ ಆ ತೇ ಮಹ ಇಂದ್ರೋತ್ಕೃಗ್ರೇತಿ ಪಂಚ ಸೂಕ್ತಾನಿ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಐ. ಅ. ೫-೨-೨) ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೨೫

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೨೫ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೯ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೬ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಭಂಡಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ತೇ ಮಹ ಇಂದ್ರೋತ್ಕೃಗ್ರ ಸಮನ್ಯವೋ ಯತ್ಸಮರಂತ ಸೇನಾಃ |

ಸತಾತಿ ದಿದ್ಯುನ್ನರ್ಯಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮೋರ್ಮಾ ತೇ ಮನೋ ವಿಷ್ವದ್ರ್ಯಗ್ನಿ-
ಚಾರೀತ್ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

೨ | ತೇ | ಮಹಃ | ಇಂದ್ರ | ಉತಿ | ಉಗ್ರ | ಸಮನ್ಯಮಃ | ಯತ್ | ಸಂಽರಂತ | ಸೇನಾಃ |

ಸತಾತಿ | ದಿದ್ಯುತ್ | ನರ್ಯಸ್ಯ | ಬ್ರಾಹ್ಮೋಃ | ರ್ಮಾ | ತೇ | ಮನಃ | ವಿಷ್ವದ್ರ್ಯಕ್ | ವಿ | ಚಾರೀತ್ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಉಗ್ರೋದ್ಗೋರ್ಣಾಜಸ್ತಿಸ್ತಿಸ್ತಿದ್ರೋ ಯದ್ಯದಾ ಸಮನ್ಯವಃ | ಸಮೋ ಮನ್ಯುರಭಿಮಾನೋ
ಯಾಸಾಂ ತಾಃ ಸಮನ್ಯವಃ | ಸೇನಾಃ ಸಮರಂತ ಯುಧ್ಯಂತೇ ಸಂಗಚ್ಛಂತೇ ನಾ ತದಾ ನರ್ಯಸ್ಯ
ನರಹಿತಸ್ಯ ಮಹೋ ಮಹತಸ್ತೇ ತವ ಬಾಹ್ನೋಃ ಸ್ಥಿತಾ ದಿದ್ಯುದಾಯುಧಂ | ದಿದ್ಯುದ್ಧೇತಿರಿತಿ ವಜ್ರನಾ-
ಸುಮ ಪಾಠಾತ್ | ಉತ್ಯೂತ್ಯಾಸ್ಮದ್ರಕ್ಷಾಯಾ ಆ ಪತಾತಿ | ಆಪತತು | ತವ ವಿಷ್ವದ್ರ್ಯಗ್ನಿಷ್ವಗ್ಗಂತ್ಯ
ಮನಶ್ಚ ಮಾ ವಿ ಚಾರೀತ್ | ಅಸ್ಮಾಸ್ವೇವ ಸ್ಥಿರಂ ಭವತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉಗ್ರ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಸಮನ್ಯವಃ—
ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನವುಳ್ಳ | ಸೇನಾಃ—ಸೇನೆಗಳು | ಸಮರಂತ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕಲೆಯುವವೋ
ಅಗ | ನರ್ಯಸ್ಯ—ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಯೂ | ಮಹಃ—ಮಹತ್ತ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ತೇ—ನಿನ್ನ |
ಬಾಹ್ನೋಃ—ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ | ವಿದ್ಯುತ್—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಆಯುಧವು | ಉತೀ—ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥ-
ವಾಗಿ | ಆ ಪತತಿ—ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡಲಿ | ವಿಷ್ವದ್ರ್ಯಕ್—ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕವಾದ | ತೇ ಮನಃ—
ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡ | ಮಾ ವಿ ಚಾರೀತ್—ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಸಂಚರಿಸದಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವಾಗ ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ಸೇನೆಗಳು
ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕಲೆಯುವವೋ ಅಗ ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಯೂ, ಮಹತ್ತ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಬಾಹು
ಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಆಯುಧವು ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡಲಿ. ಸರ್ವ-
ವ್ಯಾಪಕವಾದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಸಂಚರಿಸದಿರಲಿ.

Engilsh Translatson

Fierce Indra, when animated by like fierce armies, encounter them :
let the bright (weapon) wielded by the arms of you who are mighty and
the friend of man, descend for our protection : let not your all-pervading
mind wander (away from us).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನಿ ದುರ್ಗ ಇಂದ್ರ ಶ್ವಧಿಹ್ಯಮಿತ್ರಾನಭಿ ಯೇ ನೋ ಮರ್ತಾಸೋ ಅಮಂತಿ |

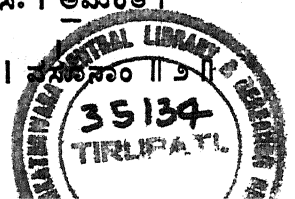
ಆರೇ ತಂ ಶಂಸಂ ಕೃಣುಹಿ ನಿನ್ನಿತ್ಯೋರಾ ನೋ ಭರ ಸಂಭರಣಂ ವಸೂನಾಂ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನಿ | ದುರ್ಗೇ | ಇಂದ್ರ | ಶ್ವಧಿಹಿ | ಅಮಿತ್ರಾನ್ | ಅಭಿ | ಯೇ | ನಃ | ಮರ್ತಾಸಃ | ಅಮಂತಿ |

ಆರೇ | ತಂ | ಶಂಸಂ | ಕೃಣುಹಿ | ನಿನ್ನಿತ್ಯೋಃ | ಆ | ನಃ | ಭರ | ಸಂಭರಣಂ | ವಸೂನಾಂ || ೨ ||

೧೧ : ೨

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ದುರ್ಗೇ ಯುದ್ಧೇ ಯೇ ಮರ್ತಾಸೋ ಮರ್ತಾ ಅಭ್ಯಭಿಮುಖಾಃ ಸಂತೋ ನೋ-
ಽಸ್ಮಾನಮಂತಿ ಅಭಿಭವಂತಿ ತಾನಮಿತ್ರಾ ಇಹ್ಯತ್ಯೋನ್ನಿ ಶ್ನುಧಿಹಿ | ನಿಜಹಿ | ಅಪಿ ಚ ನಿನಿತ್ಸೋರಸ್ಮಾನ್ನಿಂದಿತು-
ಮಿಚ್ಛತೋ ನರಸ್ಯ ತಂ ತಂಸಮಾಶಂಸನಮಾರೇ ದೂರೇ ಕೃಣುಹಿ | ಕುರು | ಅಪಿ ಚ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ
ವಸೂನಾಂ ಧನಾನಾಂ ಸಂಭರಣಂ ಸಮೂಹಮಾ ಭರ | ಆಹರ ||

ಪ್ರತಿಸದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ದುರ್ಗೇ—ಕಠಿನವಾದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ | ಯೇ ಮರ್ತಾಸಃ—ಯಾವ ಮಾನ-
ವರು | ಅಭಿ—ನಮಗೆ ಎದುರುಬಿದ್ದು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಅಮಂತಿ—ಸೋಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರೋ | ಅಮಿ-
ತ್ರಾನ್—ಅಂತಹ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ನಿ ಶ್ನುಧಿಹಿ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರ್ದನಮಾಡು | ನಿನಿತ್ಸೋಃ—ನಮ್ಮನ್ನು ನಿಂದಿಸ-
ಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಶತ್ರುವಿನ | ತಂ ಶಂಸಂ—ಆ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು | ಆರೇ—ದೂರದಲ್ಲಿರುವಂತೆ | ಕೃಣುಹಿ—ಮಾಡು |
ನಃ—ನಮಗೆ | ವಸೂನಾಂ—ಧನಗಳ | ಸಂಭರಣಂ—ಸಮೂಹವನ್ನು | ಆ ಭರ—ತಂದೊದಗಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಕಠಿನವಾದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾನವರು ನಮಗೆ ಎದುರುಬಿದ್ದು ನಮ್ಮನ್ನು ಸೋಲಿಸಲು
ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರೋ ಅಂತಹ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರ್ದನಮಾಡು. ನಮ್ಮನ್ನು ನಿಂದಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಶತ್ರುವಿನ
ಆ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡು. ನಮಗೆ ಧನಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ತಂದೊದಗಿಸು.

English Translation

Destroy, Indra, our adversaries in battle, those men who overpower
us : remove far from us the calumny of the reviler : bring to us abundance
of treasures.

ಸಂಹಿತಾಸಾಠಃ

ಶತಂ ತೇ ಶಿಪ್ರಿನ್ಯೂತಯಃ ಸುದಾಸೇ ಸಹಸ್ರಂ ಶಂಸಾ ಉತ ರಾತಿರಸ್ತು |
ಜಹಿ ವರ್ಧನುಷೋ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯಾಸ್ಮೇ ದ್ಯುಮ್ನಮಧಿ ರತ್ನಂ ಚ ಧೇಹಿ ||

ಪದಸಾಠಃ

ಶತಂ | ತೇ | ಶಿಪ್ರಿನ್ | ಉತಯಃ | ಸುದಾಸೇ | ಸಹಸ್ರಂ | ಶಂಸಾಃ | ಉತ | ರಾತಿಃ | ಅಸ್ತು |
ಜಹಿ | ವರ್ಧನುಷಃ | ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ದ್ಯುಮ್ನಂ | ಅಧಿ | ರತ್ನಂ | ಚ | ಧೇಹಿ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಶಿಪ್ರಿನ್ಯುಷ್ಣೀಷಿನ್ನಿಂಧ್ರ ತೇ ತ್ವದೀಯಾಃ ಶತಂ ಬಹ್ವೈ ಉತಯೋ ರಕ್ಷಾಃ ಸುದಾಸೇ
ಶೋಭನದಾನಾಯ ಮಹ್ಯಂ ಸಂತು | ಸಹಸ್ರಂ ಶಂಸಾಃ ಶಂಸನೀಯಾಃ ಕಾಮಾಕ್ಷ್ಯ ಸಂತು | ಉತಾಪಿ ಚ
ರಾತಿರ್ಥನಮಸ್ತು | ವನುಷೋ ಹಿಂಸಕಸ್ಯ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ ವಧೋ ಹಿಂಸಾಸಾಧನಮಾಯುಧಂ ಚ ಜಹಿ |
ಅಪಿ ಜಾಸ್ಮೇ ಅಧ್ಯಸ್ತಾಸು ದ್ಯುಮ್ನಂ ದೀಪ್ತಿಮದನ್ನಂ ಯಶೋ ವಾ ರತ್ನಂ ಚ ಧೇಹಿ | ತಥಾ ಚ
ಯಾಸ್ಯಃ | ದ್ಯುಮ್ನಂ ದ್ಯೋತತೇರ್ಯಶೋ ವಾನ್ನಂ ವಾ | ಅಸ್ಮೇ ದ್ಯುಮ್ನಮುಧ ರತ್ನಂ ಚ ಧೇಹಿ |
ಅಸ್ತಾಸು ದುಮ್ನಂ ಚ ರತ್ನಂ ಚ ಧೇಹಿ | ನಿ. ಚ-ಚ | ಇತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶಿಪ್ರಿನ್—ಉತ್ತಮವಾದ ಕೆನ್ನೆಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಶತಂ—ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ |
ಉತಯೇ—ರಕ್ಷಣಿಗಳು | ಸುದಾಸೇ—ಉತ್ತಮವಾಗಿ ದಾನಮಾಡುವ ನನಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿ ಇರಲಿ | ಶಂಸಾಃ—
ನಿನ್ನ ಆಶೀರ್ವಚನಗಳು | ಸಹಸ್ರಂ—ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರಲಿ | ಉತ—ಮತ್ತು | ರಾತಿಃ—ನಿನ್ನ ಧನದಾನವೂ |
ಅಸ್ತು—ಇರಲಿ | ವನುಷಃ—ನಮಗೆ ಹಿಂಸಕನಾದ | ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ—ಮಾನವನ | ವಧಃ—ವಧಸಾಧನವಾದ
ಆಯುಧವನ್ನು | ಜಹಿ—ನಾಶಪಡಿಸು | ಅಸ್ಮೇ ಅಧಿ—ನಮಗೆ (ನಮ್ಮಲ್ಲಿ) | ದ್ಯುಮ್ನಂ—ಕಾಂತಿಯುತವಾದ |
ರತ್ನಂ ಚ—ರತ್ನವನ್ನೂ | ಧೇಹಿ—ತುಂಬಿಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಉತ್ತಮವಾದ ಕೆನ್ನೆಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ರಕ್ಷಣಿಗಳು ಉದಾರವಾಗಿ ದಾನ
ಮಾಡುವ ನನಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿರಲಿ. ನಿನ್ನ ಆಶೀರ್ವಚನಗಳು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರಲಿ. ಮತ್ತು ನಿನ್ನ
ಧನವೂ ನನಗಾಗಿಯೇ ಇರಲಿ. ನಮಗೆ ಹಿಂಸಕನಾದ ಮಾನವನ ವಧಸಾಧನವಾದ ಆಯುಧವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸು.
ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿಯುತವಾದ ರತ್ನವನ್ನೂ ತುಂಬಿಡು.

English Translation

May hundreds of your protections, handsome-chinned, be (secured)
to the liberal donor (of oblations) : may thousands of blessings be bestowed
(upon me) as well as wealth ; cast the fatal weapon on the mischievous
mortal ; grant us food and wealth.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತ್ವಾನತೋ ಹೀಂದ್ರ ಕೃತ್ವೇ ಅಸ್ತಿ ತ್ವಾನತೋವಿತುಃ ಶೂರ ರಾತೌ |

ವಿಶ್ವೇದಹಾನಿ ತವಿಷೀವ ಉಗ್ರ ಓಕಃ ಕೃಣುಷ್ವ ಹರಿವೋ ನ ಮರ್ಧಿಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತ್ವಾವತಃ | ಹಿ | ಇಂದ್ರ | ಕೃತ್ವೇ | ಅಸ್ಮಿ | ತ್ವಾವತಃ | ಅವಿತುಃ | ಶೂರ | ರಾತೌ |

ವಿಶ್ವಾ | ಇತ್ | ಅಹಾನಿ | ತವೀಶ್ವರಃ | ಉಗ್ರ | ಓಕಃ | ಕೃಣುಷ್ವ | ಹರಿವಃ | ನ | ಮರ್ಧೀಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಾವತಸ್ತತ್ಸದೃಶಸ್ಯ ಕೃತ್ವೇ ಕರ್ಮಣೇಸ್ಮಿ | ಭವಾಮಿ ಹಿ | ಹೇ ಶೂರ ಅವಿತು-
ರ್ವಿಶ್ವಸ್ಯ ರಕ್ಷಿತುಸ್ತ್ವಾವತಸ್ತತ್ಸದೃಶಸ್ಯ ರಾತೌ ದಾನೇ ಚಾಸ್ಮೀತಿ ಶೇಷಃ | ಹೇ ತವೀಶ್ವರೋ ಬಲ-
ವನ್ನು ಗ್ರಾಜಿಸ್ತಿಸ್ತಿಂದ್ರ ವಿಶ್ವೇದ್ವಿಶ್ವಾನ್ಯೇವಾಹಾನ್ಯೋಕೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸ್ಥಾನಂ ಕೃಣುಷ್ವ | ಕುರ | ಹೇ
ಹರಿವೋ ಹರಿವನ್ ನ ಮರ್ಧೀಃ | ಅಸ್ಮಾನ್ನ ಹಿಂಸಾಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಾವತಃ—ನಿನಗೆ ಸದೃಶವಾದ | ಕೃತ್ವೇ—ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ | ಅಸ್ಮಿ ಹಿ—
ನಿರತನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೇನೆ | ಶೂರ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಇಂದ್ರನೇ | ಅವಿತುಃ—ರಕ್ಷಕನಾದ | ತ್ವಾವತಃ—ನಿನಗೆ
ಸದೃಶವಾದ | ರಾತೌ—ದಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೇನೆ | ತವೀಶ್ವರಃ—ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯಾದವನೂ |
ಉಗ್ರ—ಭಯಂಕರವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಿಶ್ವೇತ್—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಅಹಾನಿ—ದಿನಗ
ಳಲ್ಲೂ | ಓಕಃ—ನಮಗೆ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಕೃಣುಷ್ವ—ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡು | ಹರಿವಃ—ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವ
ವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನ ಮರ್ಧೀಃ—ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನಗೆ ಸದೃಶವಾದ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೇನೆ. ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಇಂದ್ರನೇ,
ರಕ್ಷಕನಾದ ನಿನಗೆ ಸದೃಶವಾದ ದಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೇನೆ. ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯಾದವನೂ ಭಯಂಕರ
ವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಆಯುಸ್ಸು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗಿರುವುದೋ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರ್ಯಂತ ನಮಗೆ
ಶಾಶ್ವತವಾದ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡು. ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮನ್ನು
ಹಿಂಸಿಸಬೇಡ.

English Translation

I am (in dependence), Indra, upon the acts of such as you are, upon
the liberality of a protector, here, such as you : vigorous and fierce Indra,
give us a dwelling for all our days : lord of bay steeds, do us no harm.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಕುತ್ಸಾ ಏತೇ ಹರ್ಯಶ್ವಾಯ ಶೂಷಮಿಂದ್ರೇ ಸಹೋ ದೇವಜೂತಮಿಯಾ-
ನಾಃ |

ಸತ್ಯಾ ಕೃಧಿ ಸುಹನಾ ಶೂರ ವೃತ್ರಾ ವ್ರಯಂ ತರುತ್ರಾಃ ಸನುಯಾಮ ವಾಜಂ ||

ಪದಸಾತಃ

ಕುತ್ಸಾಃ | ಏತೇ | ಹರಿಸ್ತಾಶ್ಚಾಯ | ಶೂಷಂ | ಇಂದ್ರೇ | ಸಹಃ | ದೇವಜೂತಂ | ಇಯಾನಾಃ |
 ಸತ್ತಾ | ಕೃಧಿ | ಸುಹನಾ | ಶೂರ | ವೃತ್ತಾ | ವಯಂ | ತರುತ್ತಾಃ | ಸನುಯಾಮ | ವಾಜಂ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಏತೇ ವಯಂ ವಸಿಷ್ಠಾ ಹರ್ಯಶ್ಚಾಯ ಹರಿನಾಮಕಾಶ್ಚಾಯೇಂದ್ರಾಯ ಶೂಷಂ ಸುಖಕರಂ
 ಸ್ತೋತ್ರಂ ಕುತ್ಸಾಃ ಕುರ್ವಾಣಾಃ || ಕರೋತೇಃ ಕುತ್ಸಶಬ್ದನಿಷ್ಪತ್ತಿಃ || ಇಂದ್ರೇ ದೇವಜೂತಂ ದೇವೈಃ
 ಪ್ರೇರಿತಂ ಸಹೋ ಬಲಮಿಯಾನಾ ಯಾಚಮಾನಾಸ್ತರುತ್ತಾ ದುರ್ಗಾಣಿ ತೀರ್ಣಾಃ ಸಂತೋ ವಾಜಂ
 ಬಲಂ ಸನುಯಾಮ | ಲಭೇಮಹಿ | ಅಪಿ ಚ ಹೇ ಶೂರ ವೃತ್ತಾ ವೃತ್ತಾಣಿ ಶತ್ರುನ್ ಸುಹನಾ ಹಂತುಂ
 ಸುಶಕಾನಿ ಸತ್ತಾ ಸರ್ವದಾ ಕೃಧಿ | ಕುರು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಏತೇ ವಯಂ—ವಸಿಷ್ಠವಂಶೋತ್ಪನ್ನರಾದ ನಾವು | ಹರಿಸ್ತಾಶ್ಚಾಯ—ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ಇಂದ್ರ
 ನನ್ನು ದೈಶಿಸಿ | ಶೂಷಂ—ಸುಖಕಾರಕವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಕುತ್ಸಾಃ—ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಲೂ | ಇಂದ್ರೇ—ಇಂದ್ರ
 ನಲ್ಲಿ | ದೇವಜೂತಂ—ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ | ಸಹಃ—ಬಲವನ್ನು | ಇಯಾನಾಃ—ಯಾಚಿಸುತ್ತಲೂ |
 ತರುತ್ತಾಃ—ಕಠಿನವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ದಾಟುತ್ತಲೂ | ವಾಜಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಸನುಯಾಮ—ಹೊಂದು
 ವಂತಾಗಲಿ | ಶೂರ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವೃತ್ತಾ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಸುಹನಾ—ಸುಲಭವಾಗಿ
 ಕೊಲ್ಲುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು | ಸತ್ತಾ—ಸರ್ವದಾ | ಕೃಧಿ—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವಸಿಷ್ಠವಂಶೋತ್ಪನ್ನರಾದ ನಾವು ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದೈಶಿಸಿ ಸುಖಕಾರಕವಾದ
 ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಲೂ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಬಲವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಲೂ ಕಠಿನವಾದ
 ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ದಾಟುತ್ತಲೂ ಅನ್ನವನ್ನು ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ. ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು
 ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೊಲ್ಲುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡು.

English Translation

These (Vasishthas) are offering grateful (adoration) to the lord of
 bay steeds, soliciting the strength assigned by the gods to Indra : make our
 enemies, Indra, easy to be overcome, and may we, safe from peril, enjoy
 abundance.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏನಾ ನ ಇಂದ್ರ ವಾರ್ಯಸ್ಯ ಪೂರ್ಧಿ ಪ್ರ ತೇ ಮಹೀಂ ಸುಮತಿಂ ವೇವಿ-
ದಾಮು |

ಇಷಂ ಪಿನ್ವ ಮಘವತ್ಯಭ್ಯಃ ಸುವೀರಾಂ ಯೂಯಂ ಸಾತ ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಏವ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ವಾರ್ಯಸ್ಯ | ಪೂರ್ಧಿ | ಪ್ರ | ತೇ | ಮಹೀಂ | ಸುಮತಿಂ | ವೇವಿದಾಮು |

ಇಷಂ | ಪಿನ್ವ | ಮಘವತ್ಯಭ್ಯಃ | ಸುವೀರಾಂ | ಯೂಯಂ | ಸಾತ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ನೋಽಸ್ಮಾನೇವೈವಂ ವಾರ್ಯಸ್ಯ | ತೃತೀಯಾರ್ಥೇ ಸಷ್ಠೀ | ವರಣೀಯೇನ
ಧನೇನ ಪೂರ್ಧಿ | ಪೂರಯ | ತೇ ತವ ಮಹೀಂ ಮಹತೀಂ ಸುಮತಿಮನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಂ ವೇವಿದಾಮು |
ಭೃಶಂ ಲಭೇಮಹಿ | ಮಘವದ್ಭ್ಯೋ ಹವಿಸ್ವದ್ಭ್ಯೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಸುವೀರಾಂ ಶೋಭನಪುತ್ರಾದಿಯುತಾ-
ಮಿಷಮನ್ವಂ ಪಿನ್ವ | ಪ್ರಯಚ್ಛೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ್ವಷ್ಟಮನ್ಯತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಏವ—ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ | ವಾರ್ಯಸ್ಯ—ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ
ಧನಗಳಿಂದ | ಪ್ರ ಪೂರ್ಧಿ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಬಿಡು (ನಮಗೆ ತುಂಬಿಕೊಡು) | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಮಹೀಂ—ಮಹ
ತ್ತಾದ | ಸುಮತಿಂ—ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯನ್ನು | ವೇವಿದಾಮು—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ | ಮಘ-
ವತ್ಯಭಿಃ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ನಮಗೆ | ಸುವೀರಾಂ—ವೀರಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದ | ಇಷಂ—ಅನ್ನವನ್ನು |
ಪಿನ್ವ—ಒದಗಿಸು (ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೇ) | ಯೂಯಂ—ನೀವುಗಳು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ನಃ—
ನಮ್ಮನ್ನು | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಸಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಧನಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡು. ನಾವು ನಿನ್ನ
ಮಹತ್ತಾದ ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ. ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ನಮಗೆ ವೀರ
ಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ಒದಗಿಸು. ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೇ, ನೀವುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣ
ಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

In this manner, Indra, satisfy us with the gift of desirable (wealth):
may we repeatedly experience your great favour: bestow upon us who are
opulent in offerings food with male discendants: ever cherish us with
blessings.

ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ನ ಸೋಮ ಇಂದ್ರಮಿತಿ ಪಂಚಾರ್ಚೆ ನವಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮೈಂದ್ರಂ
ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಮ್ಯತೇ | ನ ಸೋಮಃ ಪಂಚೇತಿ | ಮಹಾವ್ರತ ಉಕ್ತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ನ ಸೋಮ ಇಂದ್ರಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು ;
ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನ ಸೋಮಂ ಪಂಚಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ
ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೨೬

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೨೬ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ— ೧೦ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೫

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನ ಸೋಮ ಇಂದ್ರಮಸುತೋ ಮಮಾದ ನಾಬ್ರಹ್ಮಾಣೋ ಮಘವಾನಂ ಸು-
ತಾಸಃ |

ತಸ್ಮಾ ಉಕ್ಥಂ ಜನಯೇ ಯಜ್ಞ ಜೋಷನ್ಮವನ್ನವೀಯಃ ಶೃಣವದ್ಯಥಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನ | ಸೋಮಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಅಸುತಃ | ಮಮಾದ | ನ | ಅಬ್ರಹ್ಮಾಣಃ | ಮಘವಾನಂ | ಸುತಾಸಃ |

ತಸ್ಮಾ | ಉಕ್ಥಂ | ಜನಯೇ | ಯತ್ | ಜುಜೋಷತ್ | ನೈವತ್ | ನವೀಯಃ | ಶೃಣವತ್ | ಯಥಾ | ನಃ |

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮಘವಾನಂ ಧನವಂತಮಿಂದ್ರಮಸುತೋ ನಾಭಿಷುತಃ ಸೋಮೋ ನ ಮಮಾದ | ನ ತರ್ಪಯತಿ |
ಸುತಾಸೋಽಭಿಷುತಾ ಅಸಿ ಸೋಮಾ ಅಬ್ರಹ್ಮಾಣಃ ಸ್ತೋತ್ರಹೀನಾ ನ ಮಮದುಃ | ಮಮಾದೇತ್ಯೇತ-
ದಾಖ್ಯಾತಂ ಬಹುವಚನಾಂತತಯಾ ವಿಪರಿಣಿತಂ ಸದತ್ರ ಸಂಬಧ್ಯತೇ | ಅತ ಏವ ತ್ರಿಷ್ಟುಪಿ ಸವನೇಷು

ಪಾವಮಾನೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಸ್ತುತಾ ಏವ ಸೋಮಾ ಹೂಯಂತೇ | ಅಸಿ ಚ ನೋಽಸ್ಮದೀಯಂ ಯದು-
ಕ್ಥಮಿಂದ್ರೋ ಜುಜೋಷತ್ ಸೇವೇತ ಯಥಾ ಚ ನೈವದ್ರಾಜೇನಾದರೇಣ ಶೃಣವತ್ ಶೃಣುಯಾತ್
ತಥಾ ನವೀಯೋ ನವತರಮುಕ್ಥಂ ಶಸ್ತ್ರಂ ತಸ್ಮಾ ಇಂದ್ರಾಯ ಜನಯೇ ಪಠಾಮೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಘವಾನಂ—ಧನವಂತನಾದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಅಸುತೇ—ಹಿಂಡದೇ ಇರುವ | ಸೋಮಃ—
ಸೋಮವು | ನ ಮಮಾದ—ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ | ಸುತಾಸಃ—ಒಂದುವೇಳೆ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಸಹ | ಅಬ್ರ-
ಹ್ಮಾಣಃ—ಸ್ತೋತ್ರಪಠನವಿಲ್ಲದೇ ಇರುವ ರಸವು | ನ (ಮಮದುಃ)—ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ (ಆದುದರಿಂದಲೇ) |
ನಃ—ನಮ್ಮ | ಯತ್—ಯಾವ | ಉಕ್ಥಂ—ಉಕ್ಥಮಂತ್ರವನ್ನು | ಜುಜೋಷತ್—ಸೇವಿಸುವನೋ | ಯಥಾ—
ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ | ನೈವತ್—ರಾಜನಂತೆ ಆದರದಿಂದ | ಶೃಣವತ್—ಕೇಳುವನೋ (ಆದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ) |
ನವೀಯಃ—ನೂತನವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರವನ್ನು | ತಸ್ಮೈ—ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ | ಜನಯೇ—
ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪಠಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಹಿಂಡದೇ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಸೋಮವು ಧನವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ
ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಸ್ತುತಿಗಳೊಡನೆ ಸಂಯುಕ್ತವಾಗದೇ ಇರುವ ರಸವು ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ,
ಇಂದ್ರನು ನಮ್ಮ ಯಾವ ಉಕ್ಥಮಂತ್ರವನ್ನು ಸೇವಿಸುವನೋ, ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜನಂತೆ ಆದರದಿಂದ ಕೇಳು-
ವನೋ ಅಂತಹ ನೂತನವಾದ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರವನ್ನು ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪಠಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

The Soma uneffused delights not Indra : the effused juices please not
Maghavan, unaccompanied by prayer : therefore I offer to him the praise
that he may be pleased with : that, like a prince, he may listen to a novel
(strain).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉಕ್ಥಂ ಉಕ್ಥೇ ಸೋಮ ಇಂದ್ರಂ ಮಮಾದ ನೀಥೇನೀಥೇ ಮಘವಾನಂ ಸುತಾ-
ಸಃ |

ಯದೀಂ ಸಬಾಧಃ ಪಿತರಂ ನ ಪುತ್ರಾಃ ಸಮಾನದಕ್ಷಾ ಅವಸೇ ಹವಂತೇ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉಕ್ಥಂ ಉಕ್ಥೇ | ಸೋಮಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಮಮಾದ | ನೀಥೇನೀಥೇ | ಮಘವಾನಂ | ಸುತಾಸಃ |
ಯತ್ | ಈಂ | ಸಬಾಧಃ | ಪಿತರಂ | ನ | ಪುತ್ರಾಃ | ಸಮಾನದಕ್ಷಾಃ | ಅವಸೇ | ಹವಂತೇ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯದ್ಭಸ್ಮಾದುಕ್ಢ ಉಕ್ಥೇ ಶಸ್ತ್ರೇ ಶಸ್ತ್ರೇ ಕ್ರಿಯಮಾಣೇ ಸೋಮೋ ಮಘವಾನಮಿಂದ್ರಂ
ಮಮಾದ ಮಾದಯಂತಿ ನೀಥೇ ನೀಥೇ ಸ್ತೋತ್ರೇ ಸ್ತೋತ್ರೇ ಕ್ರಿಯಮಾಣೇ ಸುತಾಸೋಽಭಿಷುತಾಃ
ಸೋಮಾ ಮಾದಯಂತಿ ತಸ್ಮಾದೀಮೇನಮಿಂದ್ರಂ ಸಬಾಧಃ ಪರಸ್ಪರಂ ಮಿಲಿತಾಃ ಸಮಾನದಕ್ಷಾಃ ಸಮಾ-
ನೋತ್ಸಾಹಾ ಋತ್ವಿಜಃ ಪುತ್ರಾಃ ಪಿತರಂ ನ ಪಿತರಮಿವಾವಸೇ ತರ್ಪಣಾಯ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾಯ ನಾ ಹವಂತೇ
ಶಸ್ತ್ರೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಶ್ಚ ಸ್ತುವಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯತ್—ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ಉಕ್ಥೇಉಕ್ಥೇ—ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರವು ಪಠಿತವಾದಾಗಲೂ |
ಸೋಮಃ—ಸೋಮವು | ಮಘವಾನಂ—ಧನವಂತನಾದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಮಮಾದ—ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿ
ಸುವುದೋ | ನೀಥೇನೀಥೇ—ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ತೋತ್ರವು ಪಠಿತವಾದಾಗಲೂ | ಸುತಾಸಃ—ಹಿಂಡಿರುವ ಸೋಮ
ರಸಗಳು ಅವನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವವೋ (ಆ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೇ) | ಈಂ—ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಸಬಾಧಃ—ಒಬ್ಬರಿ
ಗೊಬ್ಬರು ಕಲಿತವರೂ | ಸಮಾನದಕ್ಷಾಃ—ಒಂದೇ ಸಮನಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಋತ್ವಿಕ್ಯುಗಳು | ಪುತ್ರಾಃ—
ಪುತ್ರರು | ಪಿತರಂ ನ—ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಕರೆಯುವಂತೆ | ಅವಸೇ—ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ಹವಂತೇ—
ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರವು ಪಠಿತವಾದಾಗಲೂ ಸೋಮವು ಧನವಂತನಾದ ಇಂದ್ರ
ನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದೋ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ತೋತ್ರವು ಪಠಿತವಾದಾಗಲೂ ಹಿಂಡಿರುವ ಸೋಮಗಳು ಅವನನ್ನು ತೃಪ್ತಿ
ಗೊಳಿಸುವವೋ ಆ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೇ, ಪುತ್ರರು ತಂದೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕರೆಯುವಂತೆ, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಕಲಿತವರೂ,
ಒಂದೇ ಸಮನಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಋತ್ವಿಕ್ಯುಗಳು ಇಂದ್ರನನ್ನು ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The Soma effused with reiterated prayer delights Indra : the effused
juices, (offered) with repeated praise, (exhilarate) Maghavan : therofore
(the priests), combining together and making like exertion, invoke Indra
for protection, as sons (apply) to a father.

ಸಂಹಿತಾಶಾಲಃ

ಚಕಾರ ತಾ ಕೃಣವನ್ನಾನಮನ್ಯಾ ಯಾನಿ ಬ್ರುವಂತಿ ವೇಧಸಃ ಸುತೇಷು |

ಜನೀರಿವ ಪತಿರೇಕಃ ಸಮಾನೋ ನಿ ಮಾಮೃಜೇ ಪುರ ಇಂದ್ರಃ ಸು ಸರ್ವಾಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಚೆಕಾರ | ತಾ | ಕೃಣವತ್ | ನೂನಂ | ಅನ್ಯಾ | ಯಾನಿ | ಬ್ರುವಂತಿ | ವೇಧಸಃ | ಸುತೇಷು |
ಜನೀಃ ಇವ | ಪತಿಃ | ಏಕಃ | ಸಮಾನಃ | ನಿ | ಮಾಮೃಜೇ | ಪುರಃ | ಇಂದ್ರಃ | ಸು | ಸರ್ವಾಃ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವೇಧಸಃ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಾಂ ವಿಧಾತಾರಃ ಸುತೇಷು ಸೋಮೇಷ್ಟಭಿಷುತೇಷು ಯಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ
ಬ್ರುವಂತಿ ತಾನಿ ವೃತ್ತವಧಾದಿನಿ ಕರ್ಮಾಣೀಂದ್ರಃ ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ನಾಲೇ ಚೆಕಾರ | ನೂನಂ ಸಂಪ್ರತ್ಯಹ್ಯ-
ನ್ಯಾನ್ಯಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕೃಣವತ್ | ಕುರ್ಯಾತ್ | ಅಪಿ ಚ ಸ ಇಂದ್ರಃ ಸರ್ವಾಃ ಪುರಃ ಶತ್ರುನಗರೀಃ
ಸಮಾನಃ ಸಮವೃತ್ತಿರೇಕೋಽಸಹಾಯಃ ಪತಿರ್ಜನೀರಿವ ಜಾಯಾ ಇವ ಸು ನಿ ಮಾಮೃಜೇ | ಸಮ್ಯಕ್
ಶೋಧಯೇತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವೇಧಸಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೂ ಮತ್ತು ಪಾಠಕರೂ | ಸುತೇಷು—ಸೋಮಾಭಿಷವದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ | ಯಾನಿ—
ಇಂದ್ರನು ಯಾವ ಯಾವ ವೀರ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ಚೆಕಾರ—ಮಾಡಿದನು ಎಂಬುದಾಗಿ | ಬ್ರುವಂತಿ—ಪ್ರಶಂಸಿಸು
ವರೋ ಅಂತಹ | ತಾ ಅನ್ಯಾ—ಅದೇ ರೀತಿಯ ಉಳಿದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ | ನೂನಂ—ಈಗ (ಅದೇ ಇಂದ್ರನು) |
ಕೃಣವತ್—ನೆರವೇರಿಸಲಿ | ಪತಿಃ—ಗಂಡನು | ಜನೀಃ ಇವ—ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು
ವಂತೆ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಸರ್ವಾಃ ಪುರಃ—ಸಮಸ್ತ ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನೂ | ಸಮಾನಃ—ಒಂದೇ ರೀತಿ
ಯಲ್ಲಿ | ಏಕಃ—ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ | ಸು ನಿ ಮಾಮೃಜೇ—ಸೋಲಿಸಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರನು ಯಾವಯಾವ ವೀರ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು ಎಂದು ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೂ ಮತ್ತು ಪಾಠಕರೂ
ಸೋಮಾಭಿಷವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸುವರೋ ಅಂತಹ ಅದೇ ರೀತಿಯ ಉಳಿದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಈಗ ಅದೇ ಇಂದ್ರನು
ನೆರವೇರಿಸಲಿ. ಗಂಡನು ಪತ್ನಿಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಇಂದ್ರನು ಸಮಸ್ತ ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣ
ಗಳನ್ನೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ.

English Translation

Such exploits as his worshippers, when the Soma is effused, proclaim
that he has achieved, let him now perform: may Indra, equal (to the task)
and unaided, possess all the cities (of the Asuras) as a husband his wives.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏವಾ ತಮಾಹುರುತ ಶೃಣ್ವ ಇಂದ್ರ ಏಕೋ ವಿಭಕ್ತಾ ತರಣಿರ್ಮುಘಾನಾಂ |
ಮಿಥಸ್ತುರ ಉತಯೋ ಯಸ್ಯ ಪೂರ್ವೀರಸ್ಮೇ ಭದ್ರಾಣಿ ಸಶ್ಚತ ಪ್ರಿಯಾಣಿ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಏವ | ತಂ | ಆಹುಃ | ಉತ | ಶ್ವಣ್ಣೇ | ಇಂದ್ರಃ | ಏಕಃ | ವಿಭಕ್ತಾ | ತರಣಿಃ | ಮಘಾನಾಂ |
ಮಿಥಸ್ತುತುರಃ | ಊತಯಃ | ಯಸ್ಯ | ಪೂರ್ವೀಃ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ಭದ್ರಾಣಿ | ಸಶ್ವತಃ | ಪ್ರಿಯಾಣಿ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಮಿಥಃ ಪರಸ್ಪರಂ ತುರೋ ಬಾಧಮಾನಾಃ ಸಂಶ್ಲಿಷ್ಟಾ ವಾ ಪೂರ್ವೀಃ ಪೂರ್ವೋಽ
ಬಹ್ವೈ ಊತಯೋ ರಕ್ಷಾಃ ಸಂತಿ ತಮೇನೈವಮುಕ್ತಗುಣಮಾಹುಃ ಪೂರ್ವ ಋಷಯಃ | ಉತಾಪಿ
ಚಾದ್ಯಾಸಿ ಸ ಇಂದ್ರೋ ಮಘಾನಾಂ ಮಂಹನೀಯಾನಾಂ ಧನಾನಾಂ ವಿಭಕ್ತಾ ದಾತೇತಿ ತರಣಿರಾಪ-
ದಸ್ತಾರಯಿತೇತಿ ಶ್ವಣ್ಣೇ | ಶ್ರೂಯತೇ | ತಸ್ಯ ಚ ಪ್ರಸಾದಾದಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಾನ್ ಪ್ರಿಯಾಣಿ ಭದ್ರಾಣಿ
ಕಲ್ಯಾಣಾನಿ ಸಶ್ವತಃ | ಸೇವಂತಾಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

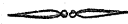
ಯಸ್ಯ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನ | ಮಿಥಸ್ತುರಃ—ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರುವವೂ ಮತ್ತು ಹಿಂಸಾಕಾರಕವಾದವೂ |
ಪೂರ್ವೀಃ—ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತವಾದವೂ ಆದ | ಊತಯಃ—ರಕ್ಷಣೆಗಳಿರುವವೋ | ತಂ ಏವ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ
ಆಹುಃ—ಹಿಂದಿನ ಋಷಿಗಳು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾರೆ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಇಂದ್ರಃ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನು | ಮಘಾನಾಂ—
ಪೂಜ್ಯವಾದ ಧನಗಳಿಗೆ | ವಿಭಕ್ತಾ—ದಾತೃವಾಗಿಯೂ | ತರಣಿಃ—ಆಪತ್ತುಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿಯೂ |
ಶ್ವಣ್ಣೇ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ | ಅಸ್ಮೇ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಪ್ರಿಯಾಣಿ—ಪ್ರಿಯಕಾರಕಗಳಾದ |
ಭದ್ರಾಣಿ—ಮಂಗಳಗಳು | ಸಶ್ವತಃ—ಸೇವಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಶತ್ರುವಿಗೆ ಹಿಂಸಾಕಾರಕವೂ, ಬಹುಸಂಖ್ಯಾಕವಾದವೂ ಆದ ಯಾವ ಇಂದ್ರನ ರಕ್ಷಣೆಗಳು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರು-
ವುವೋ ಅದೇ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ ಹಿಂದಿನ ಋಷಿಗಳು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ಪೂಜ್ಯವಾದ ಧನಗಳಿಗೆ
ದಾತೃವಾಗಿಯೂ, ಆಪತ್ತುಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಮಗೆ
ಪ್ರಿಯಕಾರಕಗಳಾದ ಮಂಗಳಗಳುಂಟಾಗಲಿ.

English Translation

Such have they proclaimed him : Indra is still celebrated as the dis-
tributor of riches, the transporter (beyond calamity), of when many and
emulous are the protections : may acceptable benefits attend us.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏವಾ ವಸಿಷ್ಠ ಇಂದ್ರಮೂತಯೇ ನೃನ್ಯೃಷ್ಟೀನಾಂ ವೃಷಭಂ ಸುತೇ ಗೃಣಾತಿ |
ಸಹಸ್ರಿಣಿ ಉಪ ನೋ ಮಾಹಿ ವಾಜಾನ್ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಏವ | ವಸಿಷ್ಠಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಉತಯೇ | ನೃನ್ | ಕೃಷ್ಟೀನಾಂ | ವೃಷಭಂ | ಸುತೇ | ಗೃಣಾತಿ |
ಸಹಸ್ರಿಣಿಃ | ಉಪ | ನಃ | ಮಾಹಿ | ವಾಜಾನ್ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವಸಿಷ್ಠೋ ನೃನ್ ನೃಣಾಂ | ವೃಷಭೇ ದ್ವಿತೀಯಾ | ಉತಯೇ ರಕ್ಷಾಯೈ ಕೃಷ್ಟೀನಾಂ
ಪ್ರಜಾನಾಂ ವೃಷಭಂ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷತಾರಮಿಂದ್ರಮೇವೈವಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಪ್ರಕಾರೇಣ ಗೃಣಾತಿ |
ಸ್ತುತಿ | ಅಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ತುತಿಃ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ನೋನ್ಯೃಷ್ಟಿಂ ಸಹಸ್ರಿಣಿಃ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕಾನ್ವಾಜಾನನ್ನಾ-
ನ್ಯುಪ ಮಾಹಿ | ಪ್ರಯಚ್ಛೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ್ವಷ್ಟಮನ್ಯತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನೃನ್—ಮಾನವರ | ಉತಯೇ—ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ವಸಿಷ್ಠಃ—ವಸಿಷ್ಠನು | ಕೃಷ್ಟೀನಾಂ—
ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ | ವೃಷಭಂ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನಾದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಏವ—ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ
ಸುತೇ—ಸೋಮಾಭಿಷವಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಗೃಣಾತಿ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ (ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) | ನಃ—ನಮಗೆ | ಸಹ-
ಸ್ರಿಣಿಃ—ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ | ವಾಜಾನ್—ಅನ್ನಗಳನ್ನು | ಉಪ ಮಾಹಿ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡು (ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾ-
ದಿಗಳೇ) | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ |
ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಾನವರ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ವಸಿಷ್ಠನು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಹಿಂದೆ ವರ್ಣಿತ-
ವಾದ ಪ್ರಕಾರ ಸೋಮಾಭಿಷವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮಗೆ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಅನ್ನಗ-
ಳನ್ನು ಕೊಡು. ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Thus does Vasishtha glorify Indra, the showerer (of benefits) upon
the worshippers for the preservation of mankind : bestow upon [us, (Indra),
thousands of viands : ever cherish us with blessings.

ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಇಂದ್ರಂ ನರ ಇತಿ ಪಂಚಚರ್ಚಂ ದಶನುಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಷ್ಠಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮೈಂದ್ರಂ | ಇಂದ್ರಂ
ನರ ಇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಮಹಾವ್ರತೇ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯ ಏತತ್ಸೂಕ್ತಮುಕ್ತಂ ತೈತೀಯಶ್ವೇನ || ಐಂದ್ರೇ ಪಶೌ
ವಪಾಪುರೋಡಾಶಹವಿಷಾಮಾದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತಃ ಕ್ರಮೇಣಾನುವಾಕ್ಯಾಃ | ಸೂತ್ರೀಶಂ ಚ | ಇಂದ್ರಂ ನರೋ
ನೇಮಧಿತಾ ಹವಂತ ಇತ್ಯುರುಂ ನೋ ಲೋಕಮನು ನೇಷಿ ವಿದ್ವಾನ್ | ಅ. ೩-೭ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಇಂದ್ರಂ ನರಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ತ್ರೈಷ್ಟುಪ್
ಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಂ ನರಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ವಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರ
ಮಂತ್ರ ಪಠನಮಾಡುವಾಗ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಇಂದ್ರದೇವತಾಕವಾದ
ಪಶುಹೋಮದಲ್ಲಿ ವಪಾ, ಪುರೋಡಾಶ, ಹವಿಸ್ಸು ಇವುಗಳನ್ನು ಹೋಮಮಾಡುವಾಗ ಈ ಸೂಕ್ತದ ನೊದಲಿನ ಮೂರು
ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅನುವಾಕ್ಯಾಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಇಂದ್ರಂ
ನರೋ ನೇಮಧಿತಾ ಹವಂತ ಇತ್ಯುರುಂ ನೋ ಲೋಕಮನು ನೇಷಿ ವಿದ್ವಾನ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ
(ಅ. ೩-೭) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೨೭

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೨೭ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೧೧ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಖ್ಯೆ—೫ ||

ಋಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಂದ್ರಂ ನರೋ ನೇಮಧಿತಾ ಹವಂತೇ ಯತ್ಪಾರ್ಯಾ ಯುನಜತೇ ಧಿಯಸ್ತಾಃ |

ಶೂರೋ ನೈಷಾತಾ ಶವಸತ್ವಕಾನ ಆ ಗೋಮತಿ ವ್ರಜೇ ಭಜಾ ತ್ವಂ ನಃ ||೧||

ಪದಪಾಠಃ

ಇಂದ್ರಂ | ನರಃ | ನೇಮಧಿತಾ | ಹವಂತೇ | ಯತ್ | ಪಾರ್ಯಾಃ | ಯುನಜತೇ | ಧಿಯಃ | ತಾಃ |

ಶೂರಃ | ನೈಷಾತಾ | ಶವಸಃ | ಚಕಾನಃ | ಆ | ಗೋಮತಿ | ವ್ರಜೇ | ಭಜಾ | ತ್ವಂ | ನಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯದ್ಯದಾ ಸಾರ್ಯಾ ಯುದ್ಧಭರಣಿನಿಮಿತ್ತಾಸ್ತಾಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಧಿಯಃ ಕರ್ಮಾಣಿ ಯುನಜತೇ ಪ್ರಯುಜ್ಯಂತೇ ತದಾ ನರೋ ನೇತಾರೋ ಯಮಿಂದ್ರಂ ನೇಮಧಿತಾ ನೇಮಧಿತೌ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಹವಂತೇ ಹ್ವಯಂತಿ ಸ ತ್ವಂ ಶೂರೋ ನೃಷಾತಾ ನೃಣಾಂ ಸಂಭಕ್ತಾ ಚ ಶವಸೋ ಬಲಸ್ಯ ಬಲಂ ಚಕಾಣಃ ಕಾಮ-ಯಮಾನಶ್ಚ ಸನ್ ಗೋಮತಿ ವ್ರಜೇ ಗೋಷ್ಠೇ ಗೋಸಮೂಹೇ ನೋಽಸ್ಮಾನಾ ಭಜ | ಪ್ರಾಪಯ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಸಾರ್ಯಾಃ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ | ತಾಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ | ಧಿಯಃ—ಕರ್ಮಗಳು | ಯುನಜತೇ—ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವವೋ ಆಗ | ನರಃ—ಯುದ್ಧಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಖಂಡರಾದ ಜನರು | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ನೇಮಧಿತಾ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಾರ್ಥವಾಗಿ | ಹವಂತೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ (ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) | ಶೂರಃ—ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದವನೂ | ನೃಷಾತಾ—ಜನರಿಗೆ ಉಪಕಾರಮಾಡುವವನೂ | ಶವಸಃ—ಬಲವನ್ನು | ಚಕಾಣಃ—ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನೂ ಆದ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಗೋಮತಿ—ಗೋವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ | ವ್ರಜೇ—ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ | ಆ ಭಜ—ಇರುವಂತೆ ಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಜನರಲ್ಲಿ ಮುಖಂಡರಾದವರು, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಅಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವವನೂ, ಶೂರನೂ, ಬಲವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನೂ ಆದ ನೀನು ನಮಗೆ ಗೋವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನೂ ನಮ್ಮ ನಶಮಾಡು.

English Translation

Men invoke Indra, in battle when those actions which lead to victory are performed : you are a hero, the benefactor of man, the desirer of prowess; place us in possession of pastures abounding with cattle.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯ ಇಂದ್ರ ಶುಷ್ಕೋ ಮಘವನ್ತೇ ಅಸ್ತಿ ತಿಕ್ಷ್ಣಾ ಸಖಿಭ್ಯಃ ಪುರುಹೂತ ನೃಭ್ಯಃ |
ತ್ವಂ ಹಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಘವನ್ವಿಚೇತಾ ಅಸಾ ವೃದ್ಧಿ ಪರಿವೃತಂ ನ ರಾಧಃ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಃ | ಇಂದ್ರ | ಶುಷ್ಕಃ | ಮಘವನ್ | ತೇ | ಅಸ್ತಿ | ತಿಕ್ಷ್ಣ | ಸಖಿಭ್ಯಃ | ಪುರುಹೂತ | ನೃಭ್ಯಃ |
ತ್ವಂ | ಹಿ | ದೃಷ್ಟ್ವಾ | ಮಘವನ್ | ವಿಚೇತಾಃ | ಅಸ | ವೃದ್ಧಿ | ಪರಿವೃತಂ | ನ | ರಾಧಃ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಪುರುಹೂತ ಬಹುಭಿರಾಹೂತೇಂದ್ರ ತೇ ತವ ಯಃ ಶುಷ್ಕೋ ಬಲಮಸ್ತಿ ತಂ ಶುಷ್ಕಂ
ಸಖಿಭ್ಯಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ನೃಭ್ಯಃ ಶಿಕ್ಷೆ | ದೇಹಿ | ಅಸಿ ಚ ಹೇ ಮಘವನ್ ಹಿ ಯಸ್ಮಾದ್ವೃಷ್ಟಾ ದೃಢಾನಿ |
ಪುರಾಂ ದ್ವಾರಾಣಿ ಬಿಭೇದಿಭೇತಿ ಶೇಷಃ | ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ವಿಚೇತಾ ವಿವಿಕ್ತಪ್ರಜ್ಞಃ ಸನ್ ಪರಿವೃತಂ
ತಿರೋಹಿತಂ ರಾಧೋ ಧನಮಪ ವೃಧಿ | ಅಸ್ಮಭ್ಯಮಪವೃಣು | ನೇತಿ ಸಂಪ್ರತ್ಯರ್ಥೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಪುರುಹೂತ—ಅನೇಕರಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನ |
ಯಃ ಶುಷ್ಕ—ಯಾವ ಬಲವು | ಅಸ್ತಿ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆಯೋ ಅಂತಹ ಬಲವನ್ನು | ಸಖಿಭ್ಯಃ—ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ
ರಾದ | ನೃಭ್ಯಃ—ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಜನರಿಗೆ | ಶಿಕ್ಷೆ—ಕೊಡು (ಮತ್ತು) | ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ |
ಹಿ—ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ | ದೃಷ್ಟಾ—ದೃಢವಾದ ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣಗಳ ದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿದೆಯೋ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ |
ತ್ವಂ—ನೀನು | ವಿಚೇತಾಃ—ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನಾಗಿರುವೆ | ಪರಿವೃತಂ—ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಢವಾಗಿ
ಬಚ್ಚಿಡಲ್ಪಟ್ಟ | ರಾಧಃ—ಧನವನ್ನು | ನ—ಈಗ | ಅಪ ವೃಧಿ—ನಮಗೆ ತಂದೊದಗಿಸು |

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅನೇಕರಿಂದ ಆಹ್ವಾನಿಸಲ್ಪಡುವ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನಗಿರುವ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವನ್ನು ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ
ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವವರೂ ಆದ ಜನರಿಗೂ ಕೊಡು. ಎಲೈ ಧನವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ
ತಿಳಿದ ವೀರನೇ. ಆದುದರಿಂದ ಶತ್ರುಗಳ ಪಟ್ಟಣಗಳ ದೃಢವಾದ ದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಗೂಢವಾಗಿ ಬಚ್ಚಿ
ಟ್ಟಿರುವ ಧನವನ್ನು ಈಗ ನಮಗೆ ತಂದೊದಗಿಸು.

English Translation

Indra, you are the invoked of many, give to those men who are your
friends that strength which, Maghvan, is yours; you, Maghavan, (have
forced open) the firm (shut, gates of cities): discover, discriminator (of
truth), the treasure now concealed,

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಂದ್ರೋ ರಾಜಾ ಜಗತ್ಶರ್ಷಣೇನಾಮಧಿ ಕ್ಷಮಿ ವಿಷ್ಕುರೂಪಂ ಯದಸ್ತಿ |

ತತೋ ದದಾತಿ ದಾಶುಷೇ ವಸೂನಿ ಚೋದದ್ರಾಧ ಉಪಸ್ತುತಶ್ಚಿದರ್ವಾಕ್ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಇಂದ್ರಃ | ರಾಜಾ | ಜಗತಃ | ಶರ್ಷಣೇನಾಂ | ಅಧಿ | ಕ್ಷಮಿ | ವಿಷ್ಕುರೂಪಂ | ಯತ್ | ಅಸ್ತಿ |

ತತಃ | ದದಾತಿ | ದಾಶುಷೇ | ವಸೂನಿ | ಚೋದತ್ | ರಾಧಃ | ಉಪಸ್ತುತಃ | ಚಿತ್ | ಅರ್ವಾಕ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸ ಇಂದ್ರೋ ಜಗತೋ ಜಂಗಮಸ್ಯ ಪಶ್ವಾದೇರ್ಯತೋ ರಾಜೇಶ್ವರೋ ಭವತಿ ಚರ್ಷಣೇನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಚ ರಾಜಾ ಭವತಿ ಅಧಿ ಪ್ತಮಿ ಪ್ತಮಾಯಾಂ ವಿಷ್ಕುರೂಪಂ ನಾನಾರೂಪಂ ಯದ್ಧನಮಸ್ತಿ ತಸ್ಯಾಪಿ ರಾಜಾ ಭವತಿ ತತೋ ದಾಶುಷೇ ಯಜಮಾನಾಯ ವಸೂನಿ ಧನಾನಿ ದದಾತಿ | ಸ ಇಂದ್ರೋ ಸ್ತಾಭಿರುಪಸ್ತುತ ಏವ ಸನ್ಪ್ರಾಧೋ ಧನಮರ್ವಾಗಸ್ಮದಭಿಮುಖಂ ಚೋದತ್ | ಪ್ರೇರಯತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಜಗತಃ—ಜಗತ್ತಿಗೂ | ಚರ್ಷಣೇನಾಂ—ಸಕಲ ಮಾನವರಿಗೂ | ರಾಜಾ—ಈಶ್ವರನಾಗಿದ್ದಾನೆ | ಅಧಿ ಪ್ತಮಿ—ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ | ವಿಷ್ಕುರೂಪಂ—ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ | ಯತ್—ಯಾವ ಧನವು | ಅಸ್ತಿ—ಇರುತ್ತದೆಯೋ (ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದಾನೆ) | ತತಃ—ಅದುದರಿಂದಲೇ | ದಾಶುಷೇ—ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ವಸೂನಿ—ಧನಗಳನ್ನು | ದದಾತಿ ಚಿತ್—ಕೊಡುತ್ತಾನೆ | ಉಪಸ್ತುತಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿತನಾದ ಅದೇ ಇಂದ್ರನು | ರಾಧಃ—ಧನವನ್ನು | ಅರ್ವಾಕ್—ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಚೋದತ್—ಪ್ರೇರಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರನು ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಸಕಲ ಮಾನವರಿಗೂ ಈಶ್ವರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಧನವಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ, ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಧನಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿತನಾದ ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ನಮಗೆ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಿ.

English Translation

Indra is lord of the earth and of men : (his is) the various wealth that exists upon the earth: thence he gives riches to the donor (of oblations): may he, glorified by us, bestow upon us wealth.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನೋ ಚಿನ್ತ ಇಂದ್ರೋ ಮಘನಾ ಸಹೋತೀ ದಾನೋ ವಾಜಂ ನಿ ಯಮತೇ ನ ಊತೀ |

ಅನೂನಾ ಯಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಾ ಪೀಪಾಯ ವಾಮಂ ನೈಚ್ಯೋ ಅಭಿವೀತಾ ಸಖಿಭ್ಯಃ

ಪದಪಾಠಃ

ನು | ಚಿತ್ | ನಃ | ಇಂದ್ರಃ | ಮಘನಾ | ಸಹೋತೀ | ದಾನಃ | ವಾಜಂ | ನಿ | ಯಮತೇ | ನಃ | ಊತೀ | ಅನೂನಾ | ಯಸ್ಯ | ದಕ್ಷಿಣಾ | ಪೀಪಾಯ | ವಾಮಂ | ನೈಚ್ಯಃ | ಅಭಿವೀತಾ | ಸಖಿಭ್ಯಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮಘವಾ ಧನವಾನ್ ದಾನೋ ದದಾನಃ ಸ ಇಂದ್ರೋ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸಹೂತೀ ಸಹೂತ್ಯಾ ಮರುದ್ಭಿಃ ಸಹಾಹ್ವಾನೇನ ವಾಜಮನ್ತಂ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಮೂತ್ಯುತ್ಯೈ ರಕ್ಷಾಯೈ ನೂ ಚಿತ್ ಪ್ರಿಪ್ರಮೇವ ನಿ ಯಮತೇ | ಪ್ರಯಚ್ಛತು | ಯಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯಾನೂನಾ ಸಂಪೂರ್ಣಾಭಿವೀತಾಭಿಪ್ರಾಪ್ತಾ ದಕ್ಷಿಣಾ ದಾನಂ ಸಖಿಭ್ಯಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಸೃಭ್ಯೋ ವಾಮಂ ವನನೀಯಂ ಧನಂ ಪೀಪಾಯಿ ದೋಗ್ಧಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಸ್ಯ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನ | ಅನೂನಾ—ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದೂ | ಅಭಿವೀತಾ—ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದೂ | ದಕ್ಷಿಣಾ—ದಾನವು | ಸಖಿಭ್ಯಃ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳಾದ | ಸೃಭ್ಯಃ—ಮಾನವರಿಗೆ | ವಾಮಂ—ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಧನವನ್ನು | ಪೀಪಾಯಿ—ಕರೆದು ಕೊಡುವುದೋ (ಅಂತಹ) | ಮಘವಾ—ಧನವಂತನೂ | ದಾನಃ—ಉದಾರವಾದ ದಾನಿಯೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಉತೀ—ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ನಃ—ನಮಗೆ | ವಾಜಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಸಹೂತೀ—ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿದವನಾಗಿ | ನೂ ಚಿತ್—ಪ್ರಿಪ್ರವಾಗಿಯೇ | ನಿ ಯಮತೇ—ಕೊಡಿಸಿಕೊಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವ ಇಂದ್ರನ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದೂ, ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದೂ ಆದ ದಾನವು ಸ್ತೋತ್ರಗಳಾದ ಮಾನವರಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಧನವನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಡುವುದೋ ಅಂತಹ ಧನವಂತನೂ, ಉದಾರವಾದ ದಾನಿಯೂ ಆದ ಇಂದ್ರನು ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ, ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿದವನಾಗಿ ಪ್ರಿಪ್ರವಾಗಿಯೇ ಕೊಡಿಸಿಕೊಡಲಿ.

English Translation

May the affluent and liberal Indra, upon being invoked together (with the Maruts), quickly bestow food for our preservation, he whose unlimited, experienced liberality yields desirable (wealth) to those men (who are his) friends.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನೂ ಇಂದ್ರ ರಾಯೇ ವರಿವಸ್ಕುಧೀ ನ ಆ ತೇ ಮನೋ ವನ್ಯತ್ಯಾಮ ಮಘಾಯ

ಗೋಮದಶ್ವಾವದ್ರಥವದ್ವ್ಯಂತೋ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನು | ಇಂದ್ರ | ರಾಯೇ | ವರಿವಃ | ಕೃಧಿ | ನಃ | ಆ | ತೇ | ಮನಃ | ವನ್ಯತ್ಯಾಮ | ಮಘಾಯ |

ಗೋಮತ್ | ಅಶ್ವವತ್ | ರಥವತ್ | ವ್ಯಂತಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ನೋಽಸ್ತುಭ್ಯಂ ರಾಯೇ ಧನಸ್ರಾಪ್ತಯೇ ನು ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ವರಿವೋ ಧನಂ | ನೇದೋ
ವರಿವ ಇತಿ ಧನನಾಮಸು ಪಾಠಾತ್ | ತ್ವಂ ಕೃಧಿ | ಧೇಹಿ | ವಯಂ ತೇ ತವ ಮನೋ ಮಘಾಯ
ಮಂಹನೀಯಾಯೈ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಆ ವನ್ವತ್ಯಾಮು | ಅವರ್ತಯಾಮು | ಸ್ಪಷ್ಟಮನ್ಯತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನಃ—ನಮಗೆ | ರಾಯೇ—ಸಂಪತ್ತುಷ್ಟಿಗಾಗಿ | ನು—ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ |
ವರಿವಃ—ಧನವನ್ನು | ಕೃಧಿ—ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡು | (ವಯಂ—ನಾವು) | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಮನಃ—ಮನಸ್ಸನ್ನು |
ಮಘಾಯ—ಪೂಜ್ಯವಾದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ | ಆ ವನ್ವತ್ಯಾಮು—ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವು | ಗೋಮತಃ—
ಗೋವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ | ಅಶ್ವವತಃ—ಅಶ್ವಯುಕ್ತವಾದುದೂ | ರಥವತಃ—ರಥಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ
ಸಂಪತ್ತನ್ನು | ವ್ಯಂತಃ—ನಮಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾ (ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೇ) | ಯೋಯಂ—ನೀವು | ನಃ—
ನಮ್ಮನ್ನು | ಸ್ತುಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತುಷ್ಟಿಗಾಗಿ ನಮಗೆ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಧನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡು. ನಿನ್ನ ಮನ
ಸ್ಸನ್ನು ನಾವು ಪೂಜ್ಯವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಗೋವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಅಶ್ವ
ಯುಕ್ತವಾದುದೂ, ರಥಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾ, ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು
ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Indra, grant quickly wealth for our enrichment : may we attract
your favour by our adoration : granting as (riches), comprising cattle, and
horses, and chariots : ever cherish us with blessings.

ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಇಂದ್ರೇತಿ ಪಂಚರ್ಚನೇಕಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರಿಷ್ಟುಭವೈಂದ್ರಂ |
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಇತ್ಯಮುಕ್ತಾಂತಂ || ಮಹಾವ್ರತೇ ನಿಷ್ಕೇವಲೈಃ ಪಂಚಮತ್ವೇನಾಸ್ಯ ಸೂಕ್ತಸ್ಯ ವಿನಿಯೋಗ
ಉಕ್ತಃ || ಅಷ್ಟಮೇಽಹನಿ ಪ್ರಲುಗಶಸ್ತ್ರ ಅದ್ಯಸ್ತುಚಿ ಐಂದ್ರಃ | ಅ. ೮-೧೦ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಇಂದ್ರ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು ;
ತ್ರಿಷ್ಟುಭವೆಂದಸ್ಯ. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇ
ವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಐದನೆಯ ಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಇದರ ವಿನಿಯೋಗವು ಹೇಳಲ್ಪ

ಟ್ಟಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಯಾಗದ ಎಂಟನೆಯ ದಿವಸ ಪ್ರಾಣಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಪಠನದಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲ ಮೂರು ಮಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರದೇವತಾಕವಾದ ತೃಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ ಅ. ೮-೧೦ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೨೮

ಮಂಡಲ—೨ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೨೮ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೧೨ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಖ್ಯೆ—೫ ||

ಮುಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಠುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಬ್ರಹ್ಮಾಣ ಇಂದ್ರೋಸ ಯಾಹಿ ವಿದ್ವಾನವಾಂಚಸ್ತೇ ಹರಯೋ ಸಂತು
ಯುಕ್ತಾಃ |

ವಿಶ್ವೇ ಚಿದ್ಧಿ ತ್ವಾ ವಿಹವಂತ ಮರ್ತಾ ಅಸ್ಮಾಕಮಿಚ್ಛುಣುಹಿ ವಿಶ್ವಮಿನ್ಸ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಬ್ರಹ್ಮ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ಉಸ | ಯಾಹಿ | ವಿದ್ವಾನ್ | ಅರ್ವಾಂಚಃ | ತೇ | ಹರಯಃ | ಸಂತು | ಯುಕ್ತಾಃ |
ವಿಶ್ವೇ | ಚಿತ್ | ಹಿ | ತ್ವಾ | ವಿಹವಂತ | ಮರ್ತಾಃ | ಅಸ್ಮಾಕಂ | ಇತ್ | ಶ್ವಣುಹಿ | ವಿಶ್ವಮಿನ್ಸ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ವಿದ್ವಾಂಷಾ ನನ್ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಮುಪ ಯಾಹಿ | ತೇ ತವ ಹರ-
ಯೋಽಶ್ವಾಶ್ವಾರ್ವಾಂಚೋಽಸ್ತದಭಿಮುಖಾ ಯುಕ್ತಾಃ ಸಂತು | ಹೇ ವಿಶ್ವಮಿನ್ಸ ವಿಶ್ವಪ್ರೀಣಯಿತರಿಂದ್ರ
ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ವಿಶ್ವೇ ಸರ್ವೇ ಮರ್ತಾ ಮನುಷ್ಯಾಶ್ಚಿದ್ಧಿ ಯದ್ಯಪಿ ವಿಹವಂತ ಪೃಥಗ್ಧವಂತೇ ತಥಾಪ್ಯಸ್ಮಾಕ-
ಮಿದಮಸ್ಮಾಕಮೇವ ಹವಂ ಶ್ವಣುಹಿ | ಶ್ವಣು |

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಿದ್ವಾನ್—ಸಕಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನಾಗಿ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಬ್ರಹ್ಮ—ಸ್ತೋತ್ರ
ವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ | ಉಸ ಯಾಹಿ—ದಯಮಾಡು | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಹರಯಃ—ಅಶ್ವಗಳು | ಅರ್ವಾಂಚಃ—ನಮಗಭಿ
ಮುಖವಾಗಿ ಬರುವಂತೆ | ಯುಕ್ತಾಃ—ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿಸಿದವುಗಳಾಗಿ | ಸಂತು—ಆಗಿರಲಿ | ವಿಶ್ವಮಿನ್ಸ—ಸಕಲ
ರಿಗೂ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಾ ಚಿತ್—ನಿನ್ನನ್ನೇ | ವಿಶ್ವೇ—ಸಮಸ್ತರಾದ | ಮರ್ತಾಃ—ಮಾನ
ವರೂ | ವಿಹವಂತ ಹಿ—ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರಲ್ಲವೇ? (ಆದರೂ ಸಹ) | ಅಸ್ಮಾಕಂ ಇತ್—ನಮ್ಮ
ಸ್ತುತಿಯನ್ನೇ | ಶ್ವಣುಹಿ—ಕೇಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸಕಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ದಯಮಾಡು. ನಿನ್ನ ಅಶ್ವಗಳೂ ಸಹ ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿತವಾಗಲಿ. ಸಕಲರಿಗೂ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನೇ ಸಮಸ್ತ ಮಾನವರೂ ಸಹ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಾರಲ್ಲವೇ? ಆದರೂ ಸಹ ನೀನು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನೇ ಕೇಳು.

English Translation

Iadra, who are wise, come to our adoration : let your horses harnessed be before us : gratified of all (men) all mortals severally invoke you : hear therefore our (invocation),

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಹವಂ ತ ಇಂದ್ರ ಮಹಿಮಾ ವ್ಯಾನಿತ್ಯಾ ಯತ್ಪಾಸಿ ಶವಸಿನ್ಯಾಷೀಣಾಂ ।

ಆ ಯದ್ವಜ್ರಂ ದಧಿಷೇ ಹಸ್ತ ಉಗ್ರ ಘೋರಃ ಸನ್ನೃತ್ವಾ ಜನಿಷ್ಠಾ ಅಷಾಠ್ಠಃ ॥

ಪದಪಾಠಃ

ಹವಂ | ತೇ | ಇಂದ್ರ | ಮಹಿಮಾ | ನಿ | ಅನಿತ್ | ಬ್ರಹ್ಮ | ಯತ್ | ಪಾಸಿ | ಶವಸಿನ್ | ಯುಷೀಣಾಂ |
ಆ | ಯತ್ | ವಜ್ರಂ | ದಧಿಷೇ | ಹಸ್ತ | ಉಗ್ರ | ಘೋರಃ | ಸನ್ | ಕೃತ್ವಾ | ಜನಿಷ್ಠಾಃ | ಅಷಾಠ್ಠಃ ॥

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಶವಸಿನ್ಬಲವನ್ನಿಂದ್ರ ಯದ್ಯದಾ ಯುಷೀಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಪಾಸಿ ರಕ್ಷಸಿ | ಸ್ತೋತ್ರೈಶ್ಚ ರಕ್ಷಣಂ ನಾಮ ಫಲಪ್ರದಾನಂ | ತದಾ ತೇ ತವ ಮಹಿಮಾ ಹವಂ | ಹವಃ ಸ್ತೋತಾ | ತಂ ವ್ಯಾನಿತ್ | ವ್ಯಾನಿತ್ಯೇತು | ಹೇ ಉಗ್ರಜಸ್ವಿನಿಂದ್ರ ಯದ್ಯದಾ ಹಸ್ತೇ ಪಾಣೌ ವಜ್ರಮಾ ದಧಿಷೇ ಧಾರಯಸಿ ತದಾ ಕೃತ್ವಾ ಶತ್ರುವಧಾದಿನಾ ಕರ್ಮಣಾ ಘೋರಃ ಸನ್ನೃತ್ವಾಃ ಶತ್ರುಭಿರನಭಿಭೂತೋ ಜನಿಷ್ಠಾಃ | ಅಜಿಷ್ಠಾಃ | ಅಭವಃ ॥

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶವಸಿನ್—ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಯುಷೀಣಾಂ—ಯುಷಿಗಳ | ಬ್ರಹ್ಮ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು | ಪಾಸಿ—ಫಲಪ್ರದಾನದಿಂದ ಆದರಿಸುವೆಯೇ (ಆಗ) | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಮಹಿಮಾ—ಮಹಿಮೆಯು | ಹವಂ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನನ್ನು | ವ್ಯಾನಿತ್—ಪ್ರಾಪಿಸುತ್ತದೆ | ಉಗ್ರ—ಉಗ್ರವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಹಸ್ತೇ—ಪಾಣಿಯಲ್ಲಿ | ವಜ್ರಂ—ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು | ಆ ದಧಿಷೇ—ಧರಿಸುವೆಯೇ (ಆಗ) | ಕೃತ್ವಾ—ವೃತ್ತವಧಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ | ಘೋರಃ ಸನ್—ಭಯಂಕರನಾಗಿಯೂ | ಅಷಾಠ್ಠಃ—ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಅಪ್ರತಿಹತನಾಗಿಯೂ | ಜನಿಷ್ಠಾಃ—ಅಗುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವಾಗ ನೀನು ಋಷಿಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವೆಯೋ ಆಗ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯು ಸ್ತುತಿಕರ್ತನನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ. ಉಗ್ರವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವಾಗ ನೀನು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಧರಿಸುವೆಯೋ ಆಗ ವೃತ್ರವಧಾವಿಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಭಯಂಕರನಾಗಿಯೂ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಅಪ್ರತಿಹತನಾಗಿಯೂ ಆಗುವಿ.

English Translation

Endowed with strength, since you grant the prayers of the Rishis, let your greatness, Indra, extend to your invoker : and as, fierce deity, you hold the thunderbolt in your hand, then formidable by your exploits you have become invincible.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತವ ಪ್ರಣೀತೀಂದ್ರ ಜೋಹುವಾನಾನ್ ಸಂ ಯನ್ನಾನ್ನ ರೋದಸೀ ನಿನೇಥ |

ಮಹೇ ಕ್ಷತ್ರಾಯ ಶವಸೇ ಹಿ ಜಜ್ಞೇ ತೂತುಜಿಂ ಚಿತ್ತೂತುಜಿರಶಿಶ್ವತ್ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತವ | ಪ್ರಣೀತೀ | ಇಂದ್ರ | ಜೋಹುವಾನಾನ್ | ಸಂ | ಯತ್ | ನ್ನಾನ್ | ನ | ರೋದಸೀ | ಇತಿ | ನಿನೇಥ |
ಮಹೇ | ಕ್ಷತ್ರಾಯ | ಶವಸೇ | ಹಿ | ಜಜ್ಞೇ | ತೂತುಜಿಂ | ಚಿತ್ | ತೂತುಜಿಃ | ಅಶಿಶ್ವತ್ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯದ್ಯಸ್ತಂ ತವ ಪ್ರಣೀತೀ ಪ್ರಣೀತ್ಯಾ ಪ್ರಣಯನೇನ ಜೋಹುವಾನಾನ್ ಭೃಶಂ ಸ್ತುವತೋ ನ್ಯೂನೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ಸಂ ನಿನೇಥ ಸಂಗಮಯಸಿ | ದಿವಿ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಚೆ ಸ್ತೋತ್ರಾನ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಯಸೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ ತ್ವಂ ಮಹೇ ಮಹತೇ ಕ್ಷತ್ರಾಯ ಧನಾಯ | ರಯಿಃ ಕ್ಷತ್ರಮಿತಿ ಧನನಾಮಸು ಸಾಠಾತ್ | ಶವಸೇ ಬಲಾಯ ಚಿ | ಯಜಮಾನೇಭ್ಯೋ ಮಹದ್ಧನಂ ಬಲಂ ಚಿ ದಾತುಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಜಜ್ಞೇ | ಜಜ್ಞಿಷೇ | ಹೀತಿ ಹೇತ್ವರ್ಥೇ | ಯತ ಏವಮತಃ ಕಾರಣಾದತೂತುಜಿಮ- ದಾತಾರಮಯಜಮಾನಂ ತೂತುಜಿದಾರ್ತಾ ಯಜಮಾನೋಽಶಿಶ್ವತ್ || ಶ್ವಫತಿರ್ಹಿಂಸಾಕರ್ಮಾ | ತಸ್ಮಾ- ಲ್ಲಡರ್ಥೇ ಲುಜ್ || ಹಿನಸ್ತಿ | ಚಿದಿತ್ಯೇವಕಾರಾರ್ಥೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವ ನೀನು | ತವ—ನಿನಗೆ | ಪ್ರಣೀತೀ—ನಮ್ರತೆಯಿಂದ | ಜೋಹುವಾನಾನ್—ಸ್ತುತಿಯನ್ನರ್ಪಿಸತಕ್ಕ | ನ್ನಾನ್—ಮಾನವರನ್ನು | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳ ಅಂತರ ದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ | ಸಂ ನಿನೇಥ—ಸಂಚರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವೆಯೋ (ಅಂತಹ ನೀನು) | ಮಹೇ—ಮಹತ್ತಾದ |

ಹೃತ್ರಾಯ—ಧನದಾನಕ್ಕೂ | ಶವಸೇ—ಬಲಿದಾನಕ್ಕೂ | ಜಜ್ಞೇ ಹಿ—ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತೀಯೆ (ಆ ಪ್ರಭಾವ ದಿಂದಲೇ) | ತೂತುಜಿಃ—ಹವಿರಾದಿಗಳ ದಾತೃವು | ಅತೂತುಜಿಂ—ಅದಾತೃವನ್ನೂ | ಅಶಿಶ್ವತ್ ಚಿತ್—ಹಿಂಸಿ ಸುತ್ತಾನಲ್ಲವೇ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ನೀನು, ನಿನಗೆ ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನರ್ಪಿಸತಕ್ಕ ಮಾನವರನ್ನು ದ್ಯಾವಾ ಪೃಥಿವಿಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಸಂಚರಿಸಲು ಸಮರ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆಯೋ ಅಂತಹ ನೀನು ಮಹತ್ತಾದ ಧನ ದಾನಕ್ಕೂ ಶಕ್ರಿಪ್ರದಾನಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಅವನ್ನು ಕೊಡಲಿರುತ್ತೀಯೆ. ಆ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ, ಹವಿರಾದಿಗಳ ದಾತೃವು, ಅದಾತೃವಾದ ಕೃಪಣರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Since, Indra, by your guidance, you have conducted men, your zealous worshippers, over heaven and earth, you are born to (bestow) great wealth and strength, whence the presenter of offerings overcomes him who offers them not.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏ॒ಭಿ॒ರ್ನ ಇ॒ಂದ್ರಾ॑ಹ॒ಭಿ॒ರ್ದಶ॑ಸ್ಯ ದು॒ರ್ಮಿ॒ತ್ರಾಸೋ॑ ಹಿ ಕ್ಷಿ॒ತಯಃ॑ ಪ॒ವಂತೇ॑ |

ಪ್ರ॒ತಿ ಯ॑ಚ್ಚ॒ಷ್ಟೇ ಅ॒ನ್ಯತ॑ಮ॒ನೇನಾ॑ ಅವ॒ ದ್ವಿತಾ॑ ವರು॒ಣೋ ಮಾ॒ಯಾ ನಃ॑ ಸಾತ್

ಪದಪಾಠಃ

ಏ॒ಭಿಃ | ನಃ | ಇ॒ಂದ್ರ | ಅಹ್ವ॑ಭಿಃ | ದಶ॑ಸ್ಯ | ದು॒ರ್ಮಿ॒ತ್ರಾಸಃ | ಹಿ | ಕ್ಷಿ॒ತಯಃ | ಪ॒ವಂತೇ॑ |

ಪ್ರ॒ತಿ | ಯತ್ | ಚ॒ಷ್ಟೇ | ಅ॒ನ್ಯತಂ | ಅ॒ನೇನಾಃ | ಅವ॑ | ದ್ವಿ॒ತಾ | ವರು॒ಣಃ | ಮಾ॒ಯಾ | ನಃ | ಸಾತ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ದುರ್ಮಿತ್ರಾಸೋ ದುಷ್ಟಮಿತ್ರಭೂತಾ ಬಾಧಕಾಃ ಕ್ಷಿತಯೋ ಜನಾಃ ಪವಂತೇ | ಅಭಿಗಚ್ಯಂತಿ | ಪವತಿರ್ಗತಿಕರ್ಮಾ | ತೇಭ್ಯೋ ಧನಮಾಚ್ಛಿದ್ಯ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಮೇಭಿಃ ಸಾತ್ವಿಕೈರಹಭಿ ರಹೋಭಿರ್ದಶಸ್ಯ | ದೇಹಿ | ಕಿಂಚಾನೇನಾ ಏನಸಾಂ ನಿಹಂತಾ ಮಾಯಾ ಪ್ರಜ್ಞಾನಾನ್ ವರುಣೋ ಯದನ್ಯತಂ ನೋಽಸ್ಮಾಸು ಪ್ರತಿ ಚಷ್ಟೇ ಅಭಿಪತ್ಯತಿ ತದನ್ಯತಂ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾದ್ವಿತಾ ದ್ವಿಧಾವ ಸಾತ್ | ಅವಸ್ಯತು | ವಿನೋಚಯತು | ತಥಾ ಚ ಯಾಸ್ಯಃ | ಸ್ಯತಿರುಪಸ್ಯಷ್ಟೋ ವಿನೋಚನೇ | ನಿ. ೧-೧೭ | ಇತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಏಭಿಃ ಅಹಭಿಃ—ಈ ಸುದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ | ದುರ್ಮಿತ್ರಾಸಃ—ನಮ್ಮ ಹಿಂಸಕ ರಾದ | ಕ್ಷಿತಯಃ—ಜನರು | ಪವಂತೇ—ಯಾವ ಧನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರೋ (ಆ ಧನವನ್ನ ಪಹಂಸಿ) | ನಃ—ನಮಗೆ | ದಶಸ್ಯ—ಕೊಡು | ಅನೇನಾಃ—ಪಾಪನಾಶಕನೂ | ಮಾಯೀ—ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನೂ ಆದ | ವರುಣಃ—ವರುಣನು | ಯತ್—ಯಾವ | ಅನ್ಯತಂ—ಅಸತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು | ನಃ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿ | ಪ್ರತಿಚಿಷ್ಟೇ—ವೀಕ್ಷಿಸುವನೋ (ಅವೆಲ್ಲವೂ) | ದ್ವಿತಾ—ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಗಿ | ಅವ ಸಾತ್—ನಮ್ಮಿಂದ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಈ ಸುದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಿಂಸಕರಾದ ಜನರು ಯಾವ ಧನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರೋ ಆ ಧನವನ್ನ ಪಹಂಸಿ ನಮಗೆ ಕೊಡು. ಪಾಪನಾಶಕನೂ, ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನೂ ಆದ ವರುಣನು ಯಾವ ಅಸತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವೀಕ್ಷಿಸುವನೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಗಿ ನಮ್ಮಿಂದ ನಾಶವಾಗಲಿ.

English Translation

Grant us, Indra, with these days, (wealth) for unfriendly men approach : may the untruth which the wise and sinless Varuna observes in us, (through your favour, Indra) doubly disappear.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವೋಚೇಮೇದಿಂದ್ರಂ ಮಘವಾನಮೇನಂ ಮಹೋ ರಾಯೋ ರಾಧಸೋ
ಯದ್ದದನ್ನಃ |

ಯೋ ಅರ್ಚಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಮವಿಷ್ಣೋ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವೋಚೇಮ | ಇತ್ | ಇಂದ್ರಂ | ಮಘವಾನಂ | ಏನಂ | ಮಹಃ | ರಾಯಃ | ರಾಧಸಃ | ಯತ್ | ದದತ್ | ನಃ |
ಯಃ | ಅರ್ಚಿತಃ | ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿ | ಅವಿಷ್ಣಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯದ್ಯ ಇಂದ್ರೋ ಮಹೋ ಮಹತೋ ರಾಧಸಃ ಸಂರಾಧಕಸ್ಯ ರಾಯೋ ಧನಸ್ಯ | ದ್ವಿತೀಯಾ-
ರ್ಥೇ ಸ್ಥಿತಿ | ಸಂರಾಧಕಂ ಮಹದ್ಧನಂ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ದದತ್ ಪ್ರಾಯಶ್ಚತ್ ಯಶ್ಚೇಂದ್ರೋಽರ್ಚಿತಃ
ಸ್ತುವತೋ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಮವಿಷ್ಣೋಽತಿಶಯೇನ ರಕ್ಷಿತಾ ಗಂತಾ ಭವತಿ
ತಮೇನಂ ಮಘವಾನಂ ಧನವಂತಮಿಂದ್ರಂ ವೋಚೇಮೇತ್ | ಸ್ತುವೇಮ್ಯವ | ಸ್ತುಷ್ಯಮಸ್ಯತ್ ||

ಸ್ತುತಿಪದಾರ್ಥ

ಯತ್—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಮಹಃ—ಮಹತ್ತಾದುದೂ | ರಾಧಸಃ—ಪೂಜ್ಯವಾದುದೂ ಆದ |
ರಾಯಃ—ಧನವನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ದದತ್—ಕೊಡುವನೋ | ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಅರ್ಚತಃ—
ಸ್ತುತಿಸತಕ್ಕ ಸ್ತೋತ್ರವಿನ | ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ—ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಅವಿಷ್ಟಃ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವನೋ | ಏನಂ—
ಅಂತಹ | ಮಘವಾನಂ—ಧನವಂತನಾದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ವೋಚೇಮ ಇತ್—ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಸ್ತುತಿ
ಸುತ್ತೇವೆ (ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೇ) | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತುತಿಭಿಃ—
ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಸಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಮಹತ್ತಾದುದೂ, ಪೂಜ್ಯವಾದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡುವನೋ ಯಾವ
ಇಂದ್ರನು ಸ್ತುತಿಸತಕ್ಕ ಸ್ತೋತ್ರವಿನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ಧನವಂತನಾದ ಇಂದ್ರ
ನನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ
ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Let us glorify that opulent Indra, that he may give us great and
valuable riches, he who is the chief protector of the pious rites of the
worshipper : ever cherish us with blessings.

ಇವೃತ್ತೋಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಯಂ ಸೋಮ ಇಂದ್ರೇತಿ ಪಂಚರ್ಚಂ ದ್ವಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭ-
ಮ್ಯಂದ್ರಂ | ಅಯಂ ಸೋಮ ಇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ವ್ಯೂಷ್ಟೇ ದಶರಾತ್ರೇ ನವಮೇಽಹನ್ಯಯಂ ಸೋಮ
ಇಂದ್ರೇತಿ ಪ್ರಲುಗಶಸ್ತ ಇಂದ್ರಸ್ತುಚಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಅಯಂ ಸೋಮ ಇಂದ್ರ ತುಭ್ಯಂ ಸುನ್ತು ಆ
ತು ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಃ | ಅ. ೮-೧೧ | ಇತಿ || ಸೋಡಶಶಸ್ತ್ರೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನೀರೇತೈಷಾ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ | ಸೂತ್ರಿತಂ
ಚ | ಬ್ರಹ್ಮನ್ನೀರ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ ಜುಷಾಣ ಇತಿ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ | ಅ. ೭-೨ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಅಯಂ ಸೋಮ ಇಂದ್ರ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡ
ನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇವರಲ್ಲಿ ಐದು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು,
ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್‌ಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮದಿಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಯಂ ಸೋಮಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವ್ಯೂಷ್ಟವೆಂಬ ದಶರಾತ್ರ
ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ದಿವಸ ಅಯಂ ಸೋಮ ಇಂದ್ರ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರಲುಗ
ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದೇವತಾಕವಾದ ತೃಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಅಯಂ
ಸೋಮ ಇಂದ್ರ ತುಭ್ಯಂ ಸುನ್ತು ಆ ತು ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೧೧) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು

ಮತ್ತು ಪೋಡಶಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನೀರ ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ಮುಕ್ತನ್ನು ತ್ರಿಷ್ಠಪ್ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಮಂತ್ರ ಕ್ಯಾಗಿ ಪರಿಸರೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನೀರ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ ಜುಷಾಣ ಇತಿ ತ್ರಿಷ್ಠಪ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೬-೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೨೯

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೨೯ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೧೩ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂತ್ಯೇ—೫ ||

ಮುಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಠಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಯಂ ಸೋಮ ಇಂದ್ರ ತುಭ್ಯಂ ಸುನ್ತೇ ಆ ತು ಪ್ರ ಯಾಹಿ ಹರಿವತ್ ತದೋಕಾಃ
ಪಿಬಾ ತ್ವಂ ಸ್ಯ ಸುಷುತಸ್ಯ ಚಾರೋರ್ದದೋ ಮಘಾನಿ ಮಘವನ್ನಿಯಾನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಯಂ | ಸೋಮಃ | ಇಂದ್ರ | ತುಭ್ಯಂ | ಸುನ್ತೇ | ಆ | ತು | ಪ್ರ | ಯಾಹಿ | ಹರಿವತ್ | ತದೋಕಾಃ |
ಪಿಬ | ತು | ಅಸ್ಯ | ಸುಸುತಸ್ಯ | ಚಾರೋಃ | ದದಃ | ಮಘಾನಿ | ಮಘವನ್ | ಇಯಾನಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತುಭ್ಯಂ ತ್ವದರ್ಥಮಯಮೇಷ ಸೋಮಃ ಸುನ್ತೇ | ಅಭಿಷುತೋಽಭವತ್ | ಹೇ ಹರಿವೋ ಹರಿವನ್ನಿಂದ್ರ ತದೋಕಾಃ | ಸವನೀಯೋ ಯಸ್ಯಾಸೌ ತದೋಕಾಃ | ತು ಪ್ತಿಪ್ರಮಾ ಪ್ರ ಯಾಹಿ | ಸುಷುತಸ್ಯ | ಸಮ್ಯಗಭಿಷುತಸ್ಯ ಚಾರೋಃ ಶೋಭನಸ್ಯಾಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ | ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥೇ ಷಷ್ಠೀ | ಸಮ್ಯಗಭಿಷುತಂ ಶೋಭನಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತು ಪ್ತಿಪ್ರಂ ಪಿಬ ಚ | ಅಪಿ ಚ ಹೇ ಮಘವನ್ ಇಯಾನ ಉಪಗಮ್ಯಮಾನೋ ಯಾಚ್ಯಮಾನೋ ವಾ ತ್ವಂ ಮಘಾನಿ ಧನಾನಿ ದದಃ | ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ದೇಹಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತುಭ್ಯಂ—ನಿನ್ನನ್ನದ್ದೇಶಿಸಿ | ಅಯಂ ಸೋಮಃ—ಈ ಸೋಮವು | ಸುನ್ತೇ—ಹಿಂಡಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ | ಹರಿವಃ—ಹರಿನಾಮಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತದೋಕಾಃ—ಪೂಜೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಅದೇ ಗೃಹಕ್ಕೆ | ತು—ಪ್ತಿಪ್ರವಾಗಿ | ಆ ಪ್ರ ಯಾಹಿ—ದಯಮಾಡು | ಸುಷುತಸ್ಯ—ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಹಿಂಡಿರುವುದೂ | ಚಾರೋಃ—ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುದೂ ಆದ | ಅಸ್ಯ—ಈ ಸೋಮವನ್ನು | ತು—ಪ್ತಿಪ್ರವಾಗಿ | ಪಿಬ—ಪಾನಮಾಡು | ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಇಯಾನಃ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ | ಮಘಾನಿ—ನಮಗೆ ಧನಗಳನ್ನು | ದದಃ—ಕೊಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ಈ ಸೋಮವು ಹಿಂಡಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಹರಿನಾಮಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪೂಜೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಅದೇ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಪ್ರೀತವಾಗಿ ದಯಮಾಡು. ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಹಿಂಡಿರುವುದೂ, ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುದೂ ಆದ ಈ ಸೋಮವನ್ನು ಪ್ರೀತವಾಗಿ ಪಾನಮಾಡು. ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟುಗಲೆಲ್ಲಾ ನಮಗೆ ಧನಗಳನ್ನು ಕೊಡು.

English Translation

This Some is poured out, Indra, for you : come, lord of bay steeds, to that dwelling (where it is prepared : drink of the plentifully-effused and grateful libation) : give us, Maghavan, when solicited for them, riches,

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಬ್ರಹ್ಮನ್ವೀರ | ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ | ಜುಷಾಣೋರ್ವಾಚೀನೋ | ಹರಿಭಿಯಾಹಿ
ತೂಯಂ |

ಅಸ್ಮಿನ್ನಾ ಸು ಸವನೇ ಮಾದಯಸ್ವೋಪ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಶೃಣವ ಇಮಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಬ್ರಹ್ಮನ್ | ವೀರ | ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ | ಜುಷಾಣಃ | ಅರ್ವಾಚೀನಃ | ಹರಿಭಿಃ | ಯಾಹಿ | ತೂಯಂ |
ಅಸ್ಮಿನ್ | ಉಂ ಇತಿ | ಸು | ಸವನೇ | ಮಾದಯಸ್ವ | ಉಪ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ಶೃಣವಃ | ಇಮಾ | ನಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಪರಿವೃಥ ವೀರೇಂದ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಜುಷಾಣಃ ಸೇವ-
ಮಾನೋರ್ವಾಚೀನೋಽಸ್ಮದಭಿಮುಖಃ ಸನ್ ಹರಿಭಿರಶ್ವೈಸ್ತೂಯಂ ಪ್ರೀಪಂ ಯಾಹಿ | ಅಸ್ಮಿನ್ನಾಸ್ತಿ-
ನ್ನೇವ ಸವನೇ ಯಜ್ಞೇ ಸು ಸುಷ್ಮ ಮಾದಯಸ್ವ ಚ | ನೋಽಸ್ಮದೀಯಾನೀಮೇಮಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ
ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಚೋಪ ಶೃಣವಃ | ಉಪಶೃಣು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಬ್ರಹ್ಮನ್—ಪ್ರವೃಥಮಾನನೂ | ವೀರ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ—
ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಜುಷಾಣಃ—ಸೇವಿಸುತ್ತಾ | ಅರ್ವಾಚೀನಃ—ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದು |
ಹರಿಭಿಃ—ಅಶ್ವಗಳೊಡನೆ | ತೂಯಂ—ಪ್ರೀತವಾಗಿ | ಯಾಹಿ—ದಯಮಾಡು | ಅಸ್ಮಿನ್ನಾ ಸವನೇ—ಇದೇ
ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿಯೇ | ಸು—ಅತಿಶಯವಾಗಿ | ಮಾದಯಸ್ವ—ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು | ನಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ಕೃತವಾದ |
ಇಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ಈ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು | ಉಪ ಶೃಣವಃ—ದಯವಿಟ್ಟು ಕೇಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರವೃದ್ಧಮಾನನೂ, ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ನಮಗಭಿಮುಖನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಅಶ್ವಗಳೊಡನೆ ದಯಮಾಡು. ಇದೇ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಅತಿಶಯವಾದ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು. ನಮ್ಮಿಂದ ಕೃತವಾದ ಈ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಕೇಳು.

English Translation

Magnified hero, Indra, approving of the sacred rite, come to us speedily with your steeds; be exhilarated at this sacrifice: hear these our prayers.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಕಾ ತೇ ಅಸ್ತ್ಯುರಂಕೃತಿಃ ಸೂಕ್ತೈಃ ಕದಾ ನೂನಂ ತೇ ಮಘಾವನ್ ದಾಶೇಮ |

ವಿಶ್ವಾ ಮತೀರಾ ತತನೇ ತ್ವಾಯಾಧಾ ಮ ಇಂದ್ರ ಶೃಣವೋ ಹವೇಮಾ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಕಾ | ತೇ | ಅಸ್ತಿ | ಅರಂಕೃತಿಃ | ಸುತುಕ್ತೈಃ | ಕದಾ | ನೂನಂ | ತೇ | ಮಘಾವನ್ | ದಾಶೇಮ |

ವಿಶ್ವಾಃ | ಮತೀಃ | ಅ | ತತನೇ | ತ್ವಾಯಾ | ಅಧ | ಮೇ | ಇಂದ್ರ | ಶೃಣವಃ | ಹವಾ | ಇಮಾ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ತವ ಸೂಕ್ತೈರಸ್ಮಾಭಿಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈರರಂಕೃತಿರಲಂಕೃತಿಃ ಕಾಸ್ತಿ | ಕೀದೃಶೀ ಭವತಿ | ಹೇ ಮಘಾವನ್ ತೇ ತವ ಕದಾ ನೂನಂ ಕದಾ ಖಲು ದಾಶೇಮ | ಪ್ರೀತಿಮುತ್ಪಾದಯೇಮ | ತ್ವಾಯಾ ತ್ವತ್ಕಾಮನಯೈವ ವಿಶ್ವಾ ಮತೀಃ ಸರ್ವಾಃ ಸ್ತುತೀರಾ ತತನೇ | ಕರೋಮಿ ಅಥಾತಃ ಕಾರಣಾತ್ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ಮೇ ಮದೀಯಾನೀಮೇಮಾನಿ ಹವಾ ಹವಾನಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಶೃಣವಃ | ಶೃಣು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ತೇ—ನಿನಗೆ | ಸೂಕ್ತೈಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ಅರಂಕೃತಿಃ—ಅಲಂಕಾರಾತ್ಮಕವಾದ ಅಂಶವು | ಕಾ ಅಸ್ತಿ—ಯಾವುದಿರುತ್ತದೆ | ಮಘಾವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನಗೆ | ಕದಾ—ಯಾವಾಗ | ನೂನಂ—ಅವಶ್ಯವಾಗಿ | ದಾಶೇಮ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸಬಲ್ಲೆವು | ತ್ವಾಯಾ—ನಿನ್ನನ್ನೇ ಇಚ್ಛಿಸುವ | ವಿಶ್ವಾಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಮತೀಃ—ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು | ಅ ತತನೇ—ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತೇನೆ | ಅಧ—ಆದುದರಿಂದಲೇ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮೇ—ನನ್ನ | ಇಮಾ ಹವಾ—ಈ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು | ಶೃಣವಃ—ಕೇಳು |

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನಿನಗೆ ಅಲಂಕಾರಾತ್ಮಕವಾದ ಅಂಶವು ಯಾವುದಿರುತ್ತದೆ? ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಾವು ನಿನಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಯಾವಾಗ ಅರ್ಪಿಸೋಣ? ನಿನ್ನನ್ನೇ ಇಚ್ಛಿಸುವ ಸಮಸ್ತವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ನಾನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ, ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನನ್ನ ಈ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳು.

English Translation

What satisfaction is there to you from our hymns? when Maghavan, may we indeed present to you (oblations)? I expatiate in all praises addressed to you: hear, Indra, these my invocations.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉತೋ ಘಾ ತೇ ಪುರುಷ್ಯಾ ಇದಾಸನ್ಯೇಷಾಂ ಪೂರ್ವೇಷಾಮಶ್ಯಣೋ-
ಋಷೀಣಾಂ |

ಅಧಾಹಂ ತ್ವಾಮಘವಂಜ್ಯೋಹವೀಮಿ ತ್ವಂ ನ ಇಂದ್ರಾಸಿ ಪ್ರಮತಿಃ ಪಿತೇವ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತೋ ಇತಿ | ಘಾ | ತೇ | ಪುರುಷ್ಯಾಃ | ಇತ್ | ಅಸನ್ | ಯೇಷಾಂ | ಪೂರ್ವೇಷಾಂ | ಅಶ್ಯಣೋಃ |
ಋಷೀಣಾಂ |

ಅಧ | ಅಹಂ | ತ್ವಾ | ಮಘವನ್ | ಜ್ಯೋಹವೀಮಿ | ತ್ವಂ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ಅಸಿ | ಪ್ರಮತಿಃ | ಪಿತಾ ಇವ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉತಾಪಿ ಚ | ಘೇತಿ ಪೂರಣಃ | ಹೇ ಮಘವನ್ ಯೇಷಾಂ ಪೂರ್ವೇಷಾಮೃಷೀಣಾಂ ಸ್ತುತೀ-
ರಶ್ಯಣೋಃ ತೇ ಪೂರ್ವ ಋಷಯಃ ಪುರುಷ್ಯಾ ಇತ್ ಪುರುಷೇಭ್ಯೋ ಹಿತಾ ಏವಾಸನ್ | ಅಧಾತೋ-
ಹಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಜ್ಯೋಹವೀಮಿ | ಭೃಶಂ ಸ್ತೌಮಿ | ಅಪಿ ಚ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಪಿತೇವ
ಜನಕ ಇವ ಪ್ರಮತಿರ್ಬಂಧುರಸಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉತ—ಮತ್ತು | ಮಘವನ್—ಎಲೈ ಧನವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನೇ | ಯೇಷಾಂ—ಯಾವ | ಪೂರ್ವೇ-
ಷಾಂ—ಪ್ರಾಚೀನರಾದ | ಋಷೀಣಾಂ—ಋಷಿಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು | ಅಶ್ಯಣೋಃ—ಕೇಳಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ
ದೆಯೇ | ತೇ—ಅವರೆಲ್ಲರೂ | ಪುರುಷ್ಯಾ ಇತ್—ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಗಳೇ | ಅಸನ್—ಆಗಿದ್ದಾರೆ | ಅಧ-
ಆದುದರಿಂದಲೇ | ಅಹಂ—ನಾನೂ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಜ್ಯೋಹವೀಮಿ—ಪಾರ್ಥಿವ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ | ಇಂದ್ರ-
ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಪಿತೇವ—ತಂದೆಯಂತೆ | ಪ್ರಮತಿಃ—ಪ್ರೀತಿಯುತವಾದ ಬುದ್ಧಿ
ಯುಳ್ಳ ಬಂಧುವಾಗಿ | ಅಸಿ—ಆಗಿದ್ದೀಯೆ |

ಭಾವಾರ್ಥ

ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ಪ್ರಾಚೀನರಾದ ಋಷಿಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ, ನಾನೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ನಮಗೆ ತಂದೆಯಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯುತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಬಂಧುವಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

Engilsh Translatson

Friendly to man were those of the ancient Rishis whose praises you have listened to ; therefore I repeatedly invoke you Maghavan : you, Indra are well affected towards us as a parent.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವೋಚೇಮೇದಿಂದ್ರಂ ಮಘವಾನಮೇನಂ ಮಹೋ ರಾಯೋ ರಾಧಸೋ
ಯದ್ದದನ್ವಃ |

ಯೋ ಅರ್ಚತೋ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಮವಿಷ್ಣೋ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವೋಚೇಮ | ಇತ್ | ಇಂದ್ರಂ | ಮಘವಾನಂ | ಏನಂ | ಮಹಃ | ರಾಯಃ | ರಾಧಸಃ | ಯತ್ | ದದತ್ | ನಃ |
ಯಃ | ಅರ್ಚತಃ | ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ | ಅವಿಷ್ಣಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯದ್ಯ ಇಂದ್ರೋ ಮಹೋ ಮಹತೋ ರಾಧಸಃ ಸಂರಾಧಕಸ್ಯ ರಾಯೋ ಧನಸ್ಯ | ದ್ವಿತೀಯಾ-
ರ್ಥೇ ಷಷ್ಠೀ | ಸಂರಾಧಕಂ ಮಹದ್ಧನಂ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ದದತ್ ಪ್ರಾಯಚ್ಛತ್ ಯಶ್ಚೇಂದ್ರೋಽರ್ಚತಃ
ಸ್ತವತೋ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಮವಿಷ್ಣೋಽತಿಶಯೇನ ರಕ್ಷಿತಾ ಗಂತಾ ಭವತಿ
ತಮೇನಂ ಮಘವಾನಂ ಧನವಂತಮಿಂದ್ರಂ ವೋಚೇಮೇತ್ | ಸ್ತವೇಮ್ಯವ | ಸ್ಪಷ್ಟಮನ್ಯತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯತ್—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಮಹಃ—ಮಹತ್ತಾದುದೂ | ರಾಧಸಃ—ಪೂಜ್ಯವಾದುದೂ ಆದ |
ರಾಯಃ—ಧನವನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ದದತ್—ಕೊಡುವನೋ | ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಅರ್ಚತಃ—
ಪೂಜಕನಾದ ಸ್ತೋತ್ರವಿನ | ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ—ಸ್ತುತಿಕರ್ಮವನ್ನು | ಅವಿಷ್ಣಃ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವನೋ |
ಏನಂ—ಅಂತಹ | ಮಘವಾನಂ—ಧನವಂತನಾದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ವೋಚೇಮ ಇತ್—ಖಂಡಿತವಾಗಿ
ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇವೆ (ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೇ) | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ |
ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಮಹತ್ತಾದುದೂ, ಪೂಜ್ಯವಾದುದೂ ಅದ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡುವನೋ, ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಪೂಜಕನಾದ ಸ್ತೋತ್ರವಿನ ಸ್ತುತಿಕರ್ಮವನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ಧನವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಖಂಡಿತ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Let us glorify that opulent Indra, that he may give us vast and valuable riches, he who is the chief protector of the religious rites of the worshipper : ever cherish us with blessings.

ಮೂನತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆ ನೋ ದೇವೇತಿ ಸಂಚರ್ಚಿಂ ತ್ರಯೋದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಷ್ಠಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮೈಂದ್ರಂ |
ಆ ನೋ ದೇವೇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಪ್ರಥಮೇ ಛಂದೋಮೇ ಪ್ರಲುಗಶಸ್ತ್ರ ಆ ನ ಇತ್ಯಯಮೈಂದ್ರಸ್ತೃಚಿಃ |
ಸೂತ್ರೈತೇ ಹಿ | ಆ ನೋ ದೇವ ಶವಸಾ ಯಾಹಿ ಶುಷ್ಕಿನ್ ಪ್ರ ವೋ ಯಜ್ಞೇಷು ದೇವಯಂತೋ
ಅರ್ಚಿನ್ | ಅ. ೮-೯ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಆ ನೋ ದೇವ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆ ನೋ ದೇವ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಥಮಛಂದೋಮಾ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ಪ್ರಲುಗಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆ ನಃ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರದೇವತಾಕವಾದ ತೃಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಆ ನೋ ದೇವ ಶವಸಾ ಯಾಹಿ ಶುಷ್ಕಿನ್ ಪ್ರ ವೋ ಯಜ್ಞೇಷು ದೇವಯಂತೋ ಅರ್ಚಿನ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೯) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೩೦

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೩೦ ||
ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ— ೧೪ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೫

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಛಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪಃ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ನೋ ದೇವ ಶವಸಾ ಯಾಹಿ ಶುಷ್ಕಿನ್ ಪ್ರ ವೋ ಯಜ್ಞೇಷು ದೇವಯಂತೋ ಅರ್ಚಿನ್ ||

ಮಹೇ ನೃಮ್ಲಾಯ ನೃಪತೇ ಸುವಜ್ರ ಮಹಿ ಕ್ಷತ್ರಾಯ ಪೌಂಸ್ತ್ಯಾಯ ಶೂರಃ

ಪದಪಾಠಃ

ಅ | ನಃ | ದೇವ | ಶವಸಾ | ಯಾಹಿ | ಶುಷ್ಕಿನ್ | ಭವ | ವೃಧಃ | ಇಂದ್ರ | ರಾಯಃ | ಅಸ್ಯ |

ಮಹೇ | ನೃಮ್ಲಾಯ | ನೃಪತೇ | ಸುವಜ್ರ | ಮಹಿ | ಕ್ಷತ್ರಾಯ | ಪೌಂಸ್ತ್ಯಾಯ | ಶೂರ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ದೇವ ದ್ಯೋತಮಾನ ಶುಷ್ಕಿನ್ವಲವನ್ನಿಂದ್ರ ನೋಽಸ್ಮಾಞ್ಚಾವಸಾ ಬಲೇನ ಸಾರ್ಥಮಾ
ಯಾಹಿ | ಅಸ್ಯಾಸ್ಮಭ್ಯಂ ದೇಯಸ್ಯ ರಾಯೋ ಧನಸ್ಯ ವೃಧೋ ವರ್ಧಯಿತಾ ಚ ಭವ | ಹೇ ನೃಪತೇ
ಸುವಜ್ರ ಮಹೇ ಮಹತೇ ನೃಮ್ಲಾಯ ಬಲಾಯ ಚ ಭವ | ಬಾಧೋ ನೃಮ್ಲಮಿತಿ ಬಲನಾಮಸು ಪಾಠಾ-
ತ್ | ಹೇ ಶೂರ ಮಹಿ ಮಹತೇ ಕ್ಷತ್ರಾಯ ಶತ್ರುಣಾಂ ಹಿಂಸಕಾಯ | ಕ್ಷದಿಹಿಂಸಾಕರ್ಮಾ | ಪೌಂ-
ಸ್ತ್ಯಾಯ ವೀರ್ಯಾಯ ಚ ಭವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ | ಶುಷ್ಕಿನ್—ಶಕ್ತಿಯುತನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಶವಸಾ—
ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯೊಡಗೂಡಿ | ನಃ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ಅ ಯಾಹಿ—ದಯಮಾಡು | ಅಸ್ಯ—ನಮಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ |
ರಾಯಃ—ಧನಕ್ಕೆ | ವೃಧಃ—ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನಾಗಿ | ಭವ—ಆಗು | ನೃಪತೇ—ಮಾನವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಪತಿಯಾದವನೂ |
ಸುವಜ್ರ—ಉತ್ತಮವಾದ ವಜ್ರಾಯುಧವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮಹೇ—ಮಹತ್ತಾದ | ನೃಮ್ಲಾಯ—
ಶಕ್ತಿದಾತನಾಗಿರು | ಶೂರ—ಸರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮಹಿ—ಮಹತ್ತಾದುದೂ | ಕ್ಷತ್ರಾಯ—ಶತ್ರು
ಹಿಂಸಕವಾದುದೂ ಆದ | ಪೌಂಸ್ತ್ಯಾಯ—ವೀರ್ಯದಾತನಾಗಿಯೂ ಇರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ, ಶಕ್ತಿಯುತನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯೊಡಗೂಡಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡು.
ನಮಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಧನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನಾಗಿ ಆಗು. ಮಾನವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಪತಿಯಾದವನೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ವಜ್ರಾ-
ಯುಧವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ನಮಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ಶಕ್ತಿದಾತನಾಗಿರು. ಸರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ
ಇಂದ್ರನೇ, ಮಹತ್ತಾದುದೂ, ಶತ್ರುಹಿಂಸಕವಾದುದೂ ಆದ ವೀರ್ಯದಾತನಾಗಿಯೂ ಇರು.

English Translation

Divine and powerful (Indra), come to us with your strength : be the
augmenter of our riches : be to us, king of men, wielder of the thunderbolt
for (a source of) vigour, of great prowess, hero, of manhood.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಹವಂತ ಉ ತ್ವಾ ಹವ್ಯಂ ವಿನಾಚಿ ತನೂಷು ಶೂರಾಃ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಸಾತೌ |
ತ್ವಂ ವಿಶ್ವೇಷು ಸೇನ್ಯೋ ಜನೇಷು ತ್ವಂ ವೃತ್ರಾಣಿ ರಂಧಯಾ ಸುಹಂತು ||

ಪದಪಾಠಃ

ಹವಂತೇ | ಉಂ ಇತಿ | ತ್ವಾ | ಹವ್ಯಂ | ವಿನಾಚಿ | ತನೂಷು | ಶೂರಾಃ | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ | ಸಾತೌ |
ತ್ವಂ | ವಿಶ್ವೇಷು | ಸೇನ್ಯಃ | ಜನೇಷು | ತ್ವಂ | ವೃತ್ರಾಣಿ | ರಂಧಯ | ಸುಹಂತು || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಹವ್ಯಂ ಹ್ಯಾತವ್ಯಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ವಿನಾಚಿ ವಿವಿಧಾ ವಾಚೋ ಯಸ್ಮಿನ್ಮಾದುರ್ಭವಂತಿ
ತಸ್ಮಿನ್ಮದ್ಧೇ ಶೂರಾಃ ಪುರುಷಾಸ್ತನೂಷ್ವಂಗೇಷು ರಕ್ಷಣೀಯಾಸು ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಸಾತೌ ಸಂಭಜನೇ | ಸ-
ರತಿ ಗಚ್ಛತೀತ್ಯಾಯುರತ್ರ ಸೂರ್ಯೋ ವಿವಕ್ಷಿತಃ | ತಸ್ಯ ಚಿರಕಾರಂ ಪ್ರಾಪ್ತೃರ್ಥಂ ಹವಂತೇ | ಹ್ವಯಂತಿ |
ವಿಶ್ವೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಜನೇಷು ತ್ವಮೇವ ಸೇನ್ಯಃ ಸೇನಾಹೋರಸಿ | ಅಸಿ ಚ ತ್ವಂ ವೃತ್ರಾಣಿ ಶತ್ರುನಾ
ಸುಹಂತು ಸುಹಂತುನಾಮ್ನಾ ವಜ್ರೇಣ ರಂಧಯ | ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ವಶೀಕುರು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಹವ್ಯಂ—ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ವಿನಾಚಿ—ಅನೇಕವಿಧವಾದ
ವಿವಾದಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಾದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ | ಶೂರಾಃ—ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು | ತನೂಷು—ತಮ್ಮ ಅಂಗರಕ್ಷಣಿಗಾಗಿಯೂ |
ಸೂರ್ಯಸ್ಯ—ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶದ | ಸಾತೌ—ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿಯೂ | ಹವಂತೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ | ವಿಶ್ವೇಷು—
ಸಮಸ್ತವಾದ | ಜನೇಷು—ದೇವಮಾನರೂಪವಾದ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ | ತ್ವಂ—ನೀನೊಬ್ಬನೇ | ಸೇನ್ಯಃ—ನಿಜವಾದ
ಯೋಧನಾಗಿದ್ದೀಯೆ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ವೃತ್ರಾಣಿ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಸುಹಂತು—ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೊಲ್ಲತಕ್ಕ ವಜ್ರಾ-
ಯುಧದಿಂದ | ರಂಧಯ—ಸೀಳಿಹಾಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಅನೇಕವಿಧವಾದ ವಿವಾದಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಾದ ಯುದ್ಧ-
ದಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು ತಮ್ಮ ಅಂಗರಕ್ಷಣಿಗಾಗಿಯೂ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶದ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮಸ್ತ-
ವಾದ ದೇವಮಾನರೂಪವಾದ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ನಿಜವಾದ ಯೋಧನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೊಲ್ಲಲು
ಸಾಧನವಾದ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ನೀನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡು.

English Translation

Warriors invoke you, worthy to be invoked, in the variously clamor-
ous (strife), for (the safety of their) persons, and for the (long) enjoyment of
the sun : you are a fit leader over all men ; humble our enemies by the fatal
(bolt).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಹಾ ಯದಿಂದ್ರ ಸುದಿನಾ ವೃಚ್ಛಾನ್ದ ಧೋಯತ್ಕೇತು ಮುಪಮಂ ಸಮತ್ಸು |
 ನೃಗಿಃ ಸೀದದಸುರೋ ನ ಹೋತಾ ಹುವಾನೋ ಅತ್ರ ಸುಭಗಾಯ
 ದೇವಾನ್ ೩

ಪದಪಾಠಃ

ಅಹಾ | ಯತ್ | ಇಂದ್ರ | ಸುದಿನಾ | ವಿಠುಚ್ಛಾನ್ | ದಧಃ | ಯತ್ | ಕೇತುಂ | ಉಪಮಂ |
 ಸಮತ್ಸು |

ನಿ | ಅಗ್ನಿಃ | ಸೀದತ್ | ಅಸುರಃ | ನ | ಹೋತಾ | ಹುವಾನಃ | ಅತ್ರ | ಸುಭಗಾಯ | ದೇವಾನ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯದ್ಯದಾಹಾಹಾನಿ ಸುದಿನಾ ಸುದಿನಾನಿ ವೃಚ್ಛಾನ್ ವೃಚ್ಛೇಯುಃ ಯದ್ಯದಾ ಚ
 ಸಮತ್ಸು ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು ಕೇತುಂ ಜ್ಞಾನಮುಪಮಂತಿಕಂ ದಧಃ ಧಾರಯೇಃ ತದಾಸುರೋ ಬಲವಾ-
 ನ್ ಹೋತಾ ದೇವಾನಾಮಾಹ್ವಾತಾಗ್ನಿಃ ಸುಭಗಾಯಾಸ್ಮಾಕಂ ಶೋಭನಧನಪ್ರಾಪ್ತಯೇ ದೇವಾನ್ ಹು-
 ವಾನೋ ಹ್ವಯನ್ನತ್ರಾಸ್ಮಿನ್ಯಜ್ಞೇ ನಿ ಸೀದತ್ | ನೃಸೀದತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಅಹಾ—ದಿವಸಗಳು | ಸುದಿನಾ—ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನಗ-
 ಳಾಗಿ | ವೃಚ್ಛಾನ್—ಉದಯಿಸುವವೋ (ಮತ್ತು) | ಯತ್—ಯಾವಾಗ ನೀನು | ಸಮತ್ಸು—ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ |
 ಕೇತುಂ—ಧ್ವಜವನ್ನು | ಉಪಮಂ—ನಮ್ಮ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ | ದಧಃ—ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿರುವೆಯೋ ಆಗ | [ಅಥವಾ
 ಸಮತ್ಸು—ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ (ನಮಗೆ) | ಕೇತು—ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು | ಉಪಮಂ—ನಮ್ಮ ಸಮಾಪದ-
 ಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು | ದಧಃ—ನಮಗೆ ನೀಡುವೆಯೋ ಆಗ] | ಅಸುರಃ—ಶಕ್ತಿವಂತನೂ | ಹೋತಾ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು
 ಆಹ್ವಾನಮಾಡುವವನೂ ಆದ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯು | ಸುಭಗಾಯ—ನಮಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಧನಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ |
 ದೇವಾನ್—ದೇವತೆಗಳನ್ನು | ಹುವಾನಃ—ಆಹ್ವಾನಮಾಡುತ್ತಾ | ಅತ್ರ—ಈ ಯಜ್ಞಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ | ನಿ ಸೀ-
 ದತ್—ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ನೀನು ನಮಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯುದ್ಧ-
 ಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ವಜವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುನಿಂತು ನಮಗೆ ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬೆಂಬಲವನ್ನು
 ನೀಡುವಾಗ ಶಕ್ತಿವಂತನೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಮಾಡುವವನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯು ಈ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ
 ಬಂದು ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾನೆ.

English Translation

When, Indra, fortunate days arise, when you advance your emblem in battles, the strong Agni, the invoker of the gods, summoning the gods hither for our benefit, sits down on the sacred grass.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವಯಂ ತೇ ತ ಇಂದ್ರ ಯೇ ಚ ದೇವ ಸ್ತವಂತ ಶೂರ ದದತೋ ಮಘಾನಿ |
ಯಚ್ಛ ಸೂರಿಭ್ಯ ಉಪಮಂ ವರೂಥಂ ಸ್ವಾಭುವೋ ಜರಣಾಮಶ್ನವಂತ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವಯಂ | ತೇ | ತೇ | ಇಂದ್ರ | ಯೇ | ಚ | ದೇವ | ಸ್ತವಂತ | ಶೂರ | ದದತಃ | ಮಘಾನಿ |
ಯಚ್ಛ | ಸೂರಿಭ್ಯಃ | ಉಪಮಂ | ವರೂಥಂ | ಸ್ವಾಭುವಃ | ಜರಣಾಂ | ಅಶ್ನವಂತ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ದೇವ ಶೂರೇಂದ್ರ ತೇ ತವ ವಯಂ ವಸಿಷ್ಠಾಃ ಸ್ವಭೂತಾಃ | ಯೇ ಜನಾ ಮದೀಯಪುತ್ರ-
ಪೌತ್ರಾದಯೋ ಮಘಾನಿ ಮಂದನೀಯಾನಿ ಹನೀಂಷಿ ದದತಃ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಃ ಸ್ತವಂತ ಸ್ತುವಂತಿ ತೇನ
ತವ ಸ್ವಭೂತಾಃ | ತೇಭ್ಯ ಉಭಯೇಭ್ಯಃ ಸೂರಿಭ್ಯಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಭ್ಯ ಉಪಮಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ವರೂಥಂ ಗೃಹಂ
ಯಚ್ಛ | ಪ್ರಯಚ್ಛ | ಅಸಿ ಚ ತ ಉಭೇ ಸ್ವಾಭುವಃ ಸುಸಮೃದ್ಧಾಃ ಸಂತೋ ಜರಣಾಂ ಜರಾಮಶ್ನವಂತ |
ಪ್ರಾಪ್ತುಂವಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವ—ದೇವತಾತ್ಮನೂ | ಶೂರ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಯಂ—
ನಾವು | ತೇ—ನಿನಗೆ ಸೇರಿದವರೇ ಆಗಿದ್ದೇವೆ | ಯೇ ಚ—ಯಾವ ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳು | ಮಘಾನಿ—
ಪೂಜ್ಯವಾದ ಹವಿರಾದಿಗಳನ್ನು | ದದತಃ—ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾ | ಸ್ತವಂತ—ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವರೋ | ತೇ—ಅವರೂ
ನಿನಗೆ ಸೇರಿದವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ | ಸೂರಿಭ್ಯಃ—ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಮಗೆ | ಉಪಮಂ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ |
ವರೂಥಂ—ಗೃಹವನ್ನು | ಯಚ್ಛ—ಕೊಡು | ಸ್ವಾಭುವಃ—ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವ
ರಾಗಿಯೇ | ಜರಣಾಂ—ಮುಪ್ಪನ್ನು | ಅಶ್ನವಂತ—ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದೇವತಾತ್ಮನೂ, ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಾವು ನಿನಗೆ ಸೇರಿದವರೇ ಆಗಿದ್ದೇವೆ. ಯಾವ
ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳು ಪೂಜ್ಯವಾದ ಹವಿರಾದಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವರೋ ಅವರೂ ನಿನ್ನಿಗೆ

ಸೇರಿದವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಮಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಗೃಹವನ್ನು ಕೊಡು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಮುಪ್ಪಿನವರೆಗೂ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

English Translation

We, divine Indra, who are yours, are they, hero, who are praising you and offering rich libations : grant to (your) pious (worshippers) an excellent abode : and may they, prosperous, attain old age.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವೋಚೇಮೇದಿಂ ದ್ರಂ ಮಘವಾನಮೇನಂ ಮಹೋ ರಾಯೋ ರಾಧಸೋ
ಯದ್ವದನ್ಯಃ |

ಯೋ ಅರ್ಚತೋ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಮವಿಷ್ಣೋ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವೋಚೇಮ | ಇತ್ | ಇಂದ್ರಂ | ಮಘವಾನಂ | ಏನಂ | ಮಹಃ | ರಾಯಃ | ರಾಧಸಃ | ಯತ್ |
ದದತ್ | ನಃ |

ಯಃ | ಅರ್ಚತಃ | ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ | ಅವಿಷ್ಣಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯದ್ಯ ಇಂದ್ರೋ ಮಹೋ ಮಹತೋ ರಾಧಸಃ ಸಂರಾಧಕಸ್ಯ ರಾಯೋ ಧನಸ್ಯ | ದ್ವಿತೀಯಾ-
ರ್ಥೇ ಷಷ್ಠೀ | ಸಂರಾಧಕಂ ಮಹದ್ಧನಂ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ದದತ್ ಪ್ರಾಯಚ್ಛತ್ ಯಶ್ಚೇಂದ್ರೋಽರ್ಚತಃ
ಸ್ತುವತೋ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಮವಿಷ್ಣೋಽತಿಶಯೇನ ರಕ್ಷಿತಾ ಗಂತಾ ಭವತಿ
ತಮೇನಂ ಮಘವಾನಂ ಧನವಂತಮಿಂದ್ರಂ ವೋಚೇಮೇತ್ | ಸ್ತುವೇಮ್ಯವ | ಸ್ವಸ್ವಮನ್ಯತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯತ್—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಮಹಃ—ಮಹತ್ತಾದುದೂ | ರಾಧಸಃ—ಪೂಜ್ಯನಾದುದೂ ಆದ |
ರಾಯಃ—ಧನವನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ದದತ್—ಕೊಡುವನೋ | ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಅರ್ಚತಃ—
ಪೂಜಕನಾದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನ | ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಂ—ಸ್ತುತಿಕರ್ಮವನ್ನು | ಅವಿಷ್ಣಃ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವನೋ |
ಏನಂ—ಅಂತಹ | ಮಘವಾನಂ—ಧನವಂತನಾದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ವೋಚೇಮ ಇತ್—ಖಂಡಿತ
ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇವೆ (ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೇ) | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ
ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಪಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಮಹತ್ತಾದುದೂ, ಪೂಜ್ಯವಾದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡುವನೋ ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಪೂಜಕನಾದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನ ಸ್ತುತಿಕರ್ಮವನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ಧನವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಖಂಡಿತ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translatson

Let us glorify the opulent Indra, that he may give us vast and valuable riches : he who is the chief protector of the religious rites of the worshippers : ever cherish us with blessings.

ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರ ವ ಇಂದ್ರಾಯೇತಿ ದ್ವಾದಶರ್ಚಿಂ ಚತುರ್ದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಷ್ವಂ ಗಾಯತ್ರಮೈಂದ್ರಂ | ದಶಮ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತೋ ವಿರಾಜಃ ಶಿಷ್ವಾ ಗಾಯತ್ರೈಃ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ಪ್ರ ವೋ ದ್ವಾದಶ ಗಾಯತ್ರಂ ತ್ರಿವಿರಾಳಂತಮಿತಿ || ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ || ಪ್ರಥಮೇ ರಾತ್ರಿಪರ್ಯಾಯೇ ಮೃತ್ಯಾವರುಣಶಸ್ತ್ರೇ ಪ್ರ ವ ಇಂದ್ರಾಯೇತ್ಯಾದ್ಯಸ್ತುಚಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಪ್ರ ವ ಇಂದ್ರಾಯ ಮಾದನಂ ಪ್ರ ಕೃತಾನ್ಯೈಜೇಷಿಣಃ | ಅ. ೬-೪ | ಇತಿ || ಅತಿರಾತ್ರೇ ಪ್ರಥಮೇ ಪರ್ಯಾಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿಶಸ್ತ್ರೇ ವಯಮಿಂದ್ರ ತ್ವಾಯವೋಽಭೀತ್ಯನುರೂಪಸ್ತುಚಃ | ತಥಾ ಚ ಸೂಕ್ರಿತಂ | ವಯಮಿಂದ್ರ ತ್ವಾಯವೋಽಭಿ ವಾರ್ತೃಹತ್ಯಾಯೇತ್ಯುತ್ತಮಾಮುಧರೇತ್ | ಅ. ೬-೪ | ಇತಿ || ಚತುರ್ಥೇಽಹನಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸನೇ ಹೋತ್ರಕಶಸ್ತ್ರ ಅರಂಭಣೀಯಾಭ್ಯ ಊರ್ಧ್ವಂ ವೈರಾಜ ಏಕಸ್ತುಚ ಆಹವನೀಯಃ | ತದರ್ಥಾಃ ಪ್ರ ವೋ ಮಹೇ ಮಹಿವೃಧೇ ಭರಧ್ವಮಿತ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಪ್ರ ವೋ ಮಹೇ ಮಹಿವೃಧೇ ಭರಧ್ವಮಿತಿ ಚತಸ್ತಸ್ತಿಸ್ತುಶ್ಚ ವಿರಾಜಃ | ಅ | ೭-೧೧ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ ವ ಇಂದ್ರಾಯ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ಸು. ಆದರೆ ಹತ್ತನೆಯ ಋಕ್ಕಿನಿಂದ ಕೊನೆಯ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳು (೧೦-೧೨ ಋಕ್ಕುಗಳು) ವಿರಾಟ್‌ಭಂದಸ್ಸು. ಉಳಿದ ಋಕ್ಕುಗಳು ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರ ವೋ ದ್ವಾದಶ ಗಾಯತ್ರಂ ತ್ರಿವಿರಾಳಂತಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು. ಪ್ರಥಮರಾತ್ರಿಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯಾವರುಣನೆಂಬ ಋತ್ವಿಜನು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರ ವ ಇಂದ್ರಾಯ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರೀಯತ್ವಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಪ್ತಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಪ್ರ ವ ಇಂದ್ರಾಯ ಮಾದನಂ ಪ್ರ ಕೃತಾನ್ಯೈಜೇಷಿಣಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೬-೪) ನಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಅತಿರಾತ್ರವೆಂಬ ಯಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಥಮಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿಯೆಂಬ ಋತ್ವಿಜನು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಯಮಿಂದ್ರ ತ್ವಾಯವೋಽಭಿ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಸೂಕ್ತದ ೪-೬ ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅನುರೂಪತ್ವಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಪ್ತಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ವಯಮಿಂದ್ರ ತ್ವಾಯವೋಽಭಿ ವಾರ್ತೃಹತ್ಯಾಯೇತ್ಯುತ್ತಮಾ-

ಮುಧ್ರರೇಶ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೬-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಯಾಗದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ ಮಾಧ್ಯಂದಿನ ಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋತೃವರ್ಗದ ಋತ್ವಿಕ್ಯುಗಳು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಋಕ್ವನ್ನು ಆರಂಭಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಿ ಅನಂತರ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿರಾಟ್ ಭಂದಸ್ಥನ ಕೊನೆಯ ಮೂರು ಋಕ್ಯುಗಳನ್ನು (೧೦-೧೨ ಋಕ್ಯುಗಳನ್ನು) ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಪ್ರ ವೋ ಮಹೇ ಮಹಿವ್ಯದೇ ಭರಧ್ವಮಿತಿ ಚತಸ್ರ- ಸ್ತಿಸ್ತಶ್ಚ ವಿರಾಜಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೬-೧೧) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೩೧

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೩೧ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೧೫. ೧೬ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೧೨ ||

ಋಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಭಂದಃ—೧-೯, ಗಾಯತ್ರೀ | ೧೦-೧೨. ವಿರಾಟ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ವ ಇಂದ್ರಾಯ ಮಾದನಂ ಹರ್ಯಶ್ವಾಯ ಗಾಯತ |

ಸಖಾಯ ಸೋಮಸಾನ್ನೇ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ವಃ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಮಾದನಂ | ಹರ್ಯಶ್ವಾಯ | ಗಾಯತ |

ಸಖಾಯಃ | ಸೋಮಸಾನ್ನೇ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಸಖಾಯಃ ವೋ ಯೂಯಂ ಹರ್ಯಶ್ವಾಯ ಸೋಮಸಾನ್ನೇ ಸೋಮಾನಾಂ ಪಾತ್ರ ಇಂದ್ರಾಯ ಮಾದನಂ ಮದಕರಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಪ್ರ ಗಾಯತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸಖಾಯಃ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರರೇ | ವಃ—ನೀವು | ಹರ್ಯಶ್ವಾಯ—ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳವನೂ | ಸೋಮಸಾನ್ನೇ—ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವವನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ದೈಶಿಸಿ | ಮಾದನಂ—ಮದಕರವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಪ್ರ ಗಾಯತ—ಪಠಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರರೇ, ನೀವು ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳವನೂ, ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದೈಶಿಸಿ ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿರಿ.

English Translation

Sing, friends, an exhilarating hymn to Indra, the lord of bay steeds, the drinker of the Soma.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂಸೇದ್ರುಕ್ಥಂ ಸುದಾನವ ಉತ ದ್ರುಕ್ಷಂ ಯಥಾ ನರಃ |

ಚಕ್ರಮಾ ಸತ್ಯರಾಧಸೇ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶಂಸ | ಇತ್ | ಉಕ್ಥಂ | ಸುದಾನವೇ | ಉತ | ದ್ರುಕ್ಷಂ | ಯಥಾ | ನರಃ |

ಚಕ್ರಮಾ | ಸತ್ಯರಾಧಸೇ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉತಾಪಿ ಚ ಹೇ ಸ್ತೋತಃ ಸುದಾನವೇ ಶೋಭನದಾನಾಯ ಸತ್ಯರಾಧಸೇ ಸತ್ಯಧನಾಯೇಂ-
ದ್ರಾಯೇಕ್ಥಂ ಸ್ತೋಮಂ ಯಥಾ ನರೋಽನ್ಯೇ ಸ್ತೋತಾರೋ ದ್ರುಕ್ಷಂ ದೀಪ್ತೇಃ ಸಾಧನಭೂತಂ
ಸ್ತೋತ್ರಂ ಶಂಸಂತಿ ತದ್ವತ್ತ್ವಮಸಿ ಶಂಸ | ಉಚ್ಚಾರಯ | ಇದಿತಿ ಪೂರಣಃ | ವಯಂ ಚ ಚಕ್ರಮಾ |
ಸ್ತೋತ್ರಂ ಕರವಾಮು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರವೇ) ಉತ—ಮತ್ತು | ಯಥಾ—ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ | ನರಃ—ಇತರ ಯಜಮಾನರು |
ದ್ರುಕ್ಷಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪಠಿಸುವರೋ ಅಂತಹ | ಉಕ್ಥಂ—ಸ್ತೋಮರೂಪವಾದ
ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಸುದಾನವೇ—ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನಿಯೋ | ಸತ್ಯರಾಧಸೇ—ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೋ ಅದ
ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ | ಶಂಸ ಇತ್—ಪಠಿಸು | ಚಕ್ರಮಾ—ನಾವೂ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪಠಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರವೇ, ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಯಜಮಾನರು ಪ್ರಕಾಶಮೂಲವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ
ಪಠಿಸುವರೋ ಅಂತಹ ಸ್ತೋಮರೂಪವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನಿಯೋ, ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೋ
ಅದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ಪಠಿಸು. ನಾವೂ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪಠಿಸುತ್ತೇವೆ.

English Translation

Repeat to the liberal Indra such brilliant praise as other (men
repeat) : let us offer it to him who is affluent in truth,

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತ್ವಂ ನ ಇಂದ್ರ ವಾಜಯುಸ್ತ್ವಂ ಗವ್ಯಃ ಶತಕೃತೋ |

ತ್ವಂ ಹಿರಣ್ಮಯುರ್ವಸೋ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತ್ವಂ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ವಾಜ್ರಯುಃ | ತ್ವಂ | ಗವ್ಯಃ | ಶತಕ್ರತೋ ಇತಿ ಶತಕ್ರತೋ |

ತ್ವಂ | ಹಿರಣ್ಯಯುಃ | ವಸೋ ಇತಿ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ವಾಜಯಿರನ್ನ ಕಾನೋ ಭವ | ಹೇ ಶತಕ್ರತೋ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಗವ್ಯಗೋಕಾನೋ ಭವ | ಹೇ ವಸೋ ವಾಸಯಿತರಿಂದ್ರ ತ್ವಂ ಹಿರಣ್ಯಯುರ್ಹಿರಣ್ಯಕಾನೋಽಪಿ ಭವ || ಛಂದಸಿ ಪರೇಚ್ಛಾಯಾಮಸಿ ದೃಶ್ಯತೇ ಕೃಜಿತಿ ಕೃಚ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ವಾಜಯುಃ—ಅನ್ನದಾನಮಾಡಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಆಗು | ಶತಕ್ರತೋ—ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಗವ್ಯಃ—ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ | ವಸೋ—ವಸತಿದಾಯಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಹಿರಣ್ಯಯುಃ—ಸುವರ್ಣದಾನಮಾಡಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ನಮಗೆ ಅನ್ನದಾನಮಾಡಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರು. ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ನಮಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿಚ್ಛಿಸು. ವಸತಿದಾಯಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ನಮಗೆ ಸುವರ್ಣದಾನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸು.

English Translation

Indra, be willing to give us food : be willing, Shatakratu, to give us cattle: be willing donor old wellings, to give us gold.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವಯಮಿಂದ್ರ ತ್ವಾಯವ್ರೋಭಿ ಪ್ರ ಕೋನುನೋ ವೃಷನ್ |

ವಿದ್ಧಿ ತ್ವಂ ಸ್ಯ ನೋ ವಸೋ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವಯಂ | ಇಂದ್ರ | ತ್ವಾಯವಃ | ಅಭಿ | ಪ್ರ | ಕೋನುಮಃ | ವೃಷನ್ |

ವಿದ್ಧಿ | ತು | ಅಸ್ಯ | ನಃ | ವಸೋ | ಇತಿ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ವೃಷನ್ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತರಿಂದ್ರ ತ್ವಾಯವಸ್ತೌತ್ವಾಮಾ ವಯಂ ವಸಿಷ್ಠಾಸ್ತಾಮುಭಿ
ಪ್ರ ಜೋನುಮಃ | ಪ್ರಕರ್ಣೇಣ ಸ್ತುಮಃ | ಹೇ ವಸೋ ವಾಸಯಿತರಿಂದ್ರ ಅಸ್ಯೇದಮಸ್ಮದೀಯಂ
ಸ್ತೋತ್ರಂ ತು ಹಿಸ್ತಂ ವಿದ್ಧಿ | ಅವಧಾರಯ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವೃಷನ್—ಕಾಮವರ್ಷಕನಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಾಯವಃ—ನಿನ್ನ ಸಹಾಯವನ್ನಪೇ
ಕ್ಷಿಸುವ | ವಯಂ—ನಾವು | ಅಭಿ ಪ್ರ ಜೋನುಮಃ—ನಿನ್ನನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುವೆವು | ವಸೋ—ವಸತಿ
ದಾಯಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನಃ ಅಸ್ಯ—ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ತು—ಪ್ರೀತವಾಗಿ | ವಿದ್ಧಿ—ತಿಳಿದು
ಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಕೊಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಕಾಮವರ್ಷಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಸಹಾಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಸ್ತುತಿ
ಸುತ್ತೇವೆ. ವಸತಿದಾಯಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ
ಫಲವನ್ನು ಕೊಡು.

English Translation

Devoted to you, showerer (of benefits), we glorify you : be cognizant,
giver of dwellings, of this-our praise.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಮಾ ನೋ ನಿ ದೇ ಚ ವಕ್ತವೇ ಯೋ ರಂಧೀರರಾವ್ಣೇ |

ತ್ವೇ ಅಪಿ ಕೃತುರ್ಮಮ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಮಾ | ನಃ | ನಿ ದೇ | ಚ | ವಕ್ತವೇ | ಅಯಃ | ರಂಧೀಃ | ಅರಾವ್ಣೇ |

ತ್ವೇ ಇತಿ | ಅಪಿ | ಕೃತುಃ | ಮಮ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಅಯಃ ಸ್ವಾಮೀ ತ್ವಂ ವಕ್ತವೇ ಪರುಷವಾಕ್ಯಾನಾಂ ವಕ್ತೃ ನಿದೇ ನಿಂದಿತ್ರೇ-
ರಾವ್ಣೇದಾತ್ರೇ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಮಾ ರಂಧೀಃ | ವಶಂ ಮಾ ಕಾರ್ಷೀಃ | ಅಸ್ಯಪಿ ಚ ತ್ವೇ ತ್ವಯಿ ಮಮ
ಕೃತುರ್ಮದೀಯಂ ಸ್ತೋತ್ರಲಕ್ಷಣಂ ಕರ್ಮ ಗಚ್ಛತ್ವಿತಿ ಶೇಷಃ | ಅಸ್ಮದೀಯಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಭವಚ್ಛಿತ್ತೇ
ಪ್ರವಿಶತ್ವಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಅಯಃ—ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನೀನು | ವಕ್ತವೇ—ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಯಿಸುವಂತೆ ಮಾತನಾ
ಡುವವನಿಗಾಗಲಿ | ನಿ ದೇ ಚ—ನಮ್ಮನ್ನು ನಿಂದಿಸುವವನಿಗಾಗಲಿ | ಅರಾವ್ಣೇ—ಹವಿದಾರನಮಾಡದ ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನಿ

ಗಾಗಲಿ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಮಾ ರಂಧೀಃ—ವಶರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ | ಉತ—ಮತ್ತು | ತ್ವೇ—ನಿನ್ನಲ್ಲಿ |
ಮಮ—ನನ್ನ | ಕೃತುಃ—ಸ್ತುತಿಯೊಪವಾದ ಕರ್ಮವು ಐಕ್ಯವಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನೀನು ನಮಗೆಲ್ಲಾ ರಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದು ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಯಿಸುವಂತೆ ಮಾತನಾಡುವವನಿಗಾಗಲಿ, ಹವಿರ್ಧಾನಮಾಡದ ಕರ್ಮಬ್ರಹ್ಮನಿಗಾಗಲಿ, ನಮ್ಮ ನಿಂದಕರಿಗಾಗಲಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ವಶರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ. ಮತ್ತು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಯೊಪವಾದ ಕರ್ಮವು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಐಕ್ಯವಾಗಲಿ.

English Translation

Indra, you are lord ; subject us not to the reviler, to the abuser, to the withholder of offerings : may my worship verily (find favour) with you.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತ್ವಂ ವರ್ಮಾಸಿ ಸಪ್ರಥಃ ಪುರೋಯೋಧಶ್ಚ ವೃತ್ರಹನ್ |

ತ್ವಯಾ ಪ್ರತಿ ಬ್ರುವೇ ಯುಜಾ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತ್ವಂ | ವರ್ಮ | ಅಸಿ | ಸಪ್ರಥಃ | ಪುರೋಯೋಧಃ | ಚ | ವೃತ್ರಹನ್ |

ತ್ವಯಾ | ಪ್ರತಿ | ಬ್ರುವೇ | ಯುಜಾ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ವೃತ್ರಹಂಭೂತೋಽಹಂ | ಹಿಂಸಕೇಂದ್ರ ತ್ವಂ ವರ್ಮಾಸ್ಮಾಕಂ ಕವಚಮಸಿ | ಕವಚವದ್ರಕ್ಷ-
ಕೋಽಸೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಸಪ್ರಥಃ ಸರ್ವತಃ ಪೃಥುಶ್ಚಾಸಿ | ಪುರೋಯೋಧಶ್ಚ ಪುರೋ ಯೋದ್ಧಾ ಚಾಸಿ |
ತ್ವಯಾ ಯುಜಾ ತ್ವಯಾ ಸಹಾಯೇನ ಪ್ರತಿ ಬ್ರುವೇ | ಶತ್ರುನ್ ಪ್ರತಿಬ್ರವೀಮಿ | ಪ್ರತಿಹನ್ಮೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವೃತ್ರಹನ್—ಶತ್ರುನಾಶಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ವರ್ಮ—ನಮಗೆ ರಕ್ಷಾಕವಚವಾಗಿ |
ಅಸಿ—ಆಗದ್ದೀಯೆ | ಸಪ್ರಥಃ—ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆಗದ್ದೀಯೆ | ಪುರೋಯೋಧಶ್ಚ—ನಮ್ಮ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ
ನಿಂತು (ನಮಗಾಗಿ) ಯುದ್ಧಮಾಡುವವನೂ ಆಗದ್ದೀಯೆ | ತ್ವಯಾ ಯುಜಾ—ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು |
ಪ್ರತಿ ಬ್ರುವೇ—ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಎದುರುಬಿದ್ದು ಹೊಡೆಯಬಲ್ಲೆ ನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಶತ್ರುನಾಶಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ನಮಗೆ ರಕ್ಷಾಕವಚವಾಗಿ ಆಗದ್ದೀಯೆ. ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ
ಆಗದ್ದೀಯೆ. ನಮ್ಮ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಮಗಾಗಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುವವನೂ ಆಗದ್ದೀಯೆ. ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸೇರಿ
ಕೊಂಡು ನಾನು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಎದುರುಬಿದ್ದು ಹೊಡೆಯಬಲ್ಲೆ ನು.

English Translation

Slayer of enemies, you, Indra, are our armour, vast and our preceptor in battle : with you for my ally I defy (the foe).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಮಹಾ ಉತಾಸಿ ಯಸ್ಯ ತೇನು ಸ್ವಧಾವರೀ ಸಹಃ |

ಮಮ್ನಾತೇ ಇಂದ್ರ ರೋದಸೀ || ೭ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಮಹಾನ್ | ಉತ | ಅಸಿ | ಯಸ್ಯ | ತೇ | ಅನು | ಸ್ವಧಾವರೀ ಇತಿ ಸ್ವಧಾವರೀ ಸಹಃ |

ಮಮ್ನಾತೇ ಇತಿ | ಇಂದ್ರ | ರೋದಸೀ ಇತಿ || ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉತಾಸಿ ಚ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಮಹಾನಸಿ | ಸರ್ವಾಧಿಕೋಽಸಿ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯಸ್ಯ ತೇ ತವ ಸಹೋ ಬಲಂ ಸ್ವಧಾವರೀ ಅನ್ನವತ್ಯಾ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾವನು ಮಮ್ನಾತೇ ಅನುಮನ್ಯೇತೇ | ತ್ವದೀಯಂ ಸಹಃ ಸರ್ವಾಧಿಕಮಿತ್ಯಶ್ರೋಭಾವಸಿ ಲೋಕೌ ವಿಸಂನಾದಂ ನ ಕುರುತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉತ—ಅಲ್ಲದೇ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮಹಾನ್—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ | ಅಸಿ—ಅಗದ್ವೀಯ | ಯಸ್ಯ ತೇ—ಯಾವ ಅದೇ ನಿನ್ನ | ಸಹಃ—ಬಲವನ್ನು | ಸ್ವಧಾವರೀ—ಅನ್ನವತಿಯ ರಾದ | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೂ | ಅನು ಮಮ್ನಾತೇ—ಗೌರವಿಸುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅಗದ್ವೀಯ. ಅಂತಹ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ಬಲವನ್ನು ಅನ್ನವತಿಯರಾದ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೂ ಗೌರವಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

You verily are great; and heaven and earth abounding with food, respect, Indra, your strength.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತಂ ತ್ವಾ ಮರುತ್ವತೀ ಪರಿ ಭುವದ್ವಾಣೀ ಸಯಾವರೀ |

ನಕ್ಷಮಾಣಾ ಸಹ ದ್ಯುಭಿಃ || ೮ ||

ಸದಸಾಠಃ

ತಂ | ತ್ವಾ | ಮರುತ್ವತೀ | ಪರಿ | ಭುವತ್ | ವಾಣೀ | ಸ್ತಯಾವರೀ |

ನಕ್ಷಮಾಣಾ | ಸಹ | ದ್ಯುಭಿಃ || ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತಮುಕ್ತಗುಣವಿಶಿಷ್ಟಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಸಯಾವರೀ ತ್ವಯಾ ಸಹ ಗಂತ್ರೀ | ಯತ್ರ ಯತ್ರ ತ್ವಂ ಯಾಸಿ ತತ್ರ ತತ್ರ ಯಾಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ದ್ಯುಭಿಸ್ತೇಜೋಭಿರ್ನಕ್ಷಮಾಣಾ ವ್ಯಾಪ್ನವಂತೀ ಮರುತ್ವತೀ | ಮರುತಃ ಸ್ತೋತಾರಃ | ತದ್ವತೀ ವಾಣೀ ಸ್ತುತಿಃ ಪರಿ ಭುವತ್ | ಪರಿಭವತು | ಪರಿಭವತಿರತ್ರ ಪರಿಗೃಹಾರ್ಥೀಯಃ | ಪರಿಗೃಹ್ಯಾತ್ವಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ತಂ—ಹಿಂದೆ ವರ್ಣಿತವಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಸಯಾವರೀ—ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ಸಂಚರಿಸುವುದೂ | ದ್ಯುಭಿಃ ಸಹ—ಕಾಂತಿಗಳೊಡನೆ | ನಕ್ಷಮಾಣಾ—ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದೂ | ಮರುತ್ವತೀ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿರುವುದೂ ಆದ | ವಾಣೀ—ಸ್ತುತಿಯು | ಪರಿ ಭುವತ್—ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಹಿಂದೆ ವರ್ಣಿತವಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ಸಂಚರಿಸುವುದೂ, ಕಾಂತಿಗಳೊಡನೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದೂ ಮತ್ತು ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವುದೂ ಆದ ಸ್ತುತಿಯು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೇವಿಸಲಿ.

English Translation

May the praises of your adorers, accompanying you (wherever you go), such as you are, and spreading around with radiance, reach you.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಊರ್ಧ್ವಾಸ್ತಸ್ತಾನ್ವಿಂದ್ರೋ ಭುವನ್ದಸ್ಮಮುಪ ದ್ಯವಿ |

ಸಂ ತೇ ನಮಂತ ಕೃಷ್ಣಯಃ || ೯ ||

ಸದಸಾಠಃ

ಊರ್ಧ್ವಾಸಃ | ತ್ವಾ | ಅನು | ಇಂದ್ರವಃ | ಭುವನ್ | ದಸ್ಮಂ | ಉಪ | ದ್ಯವಿ |

ಸಂ | ತೇ | ನಮಂತ | ಕೃಷ್ಣಯಃ || ೯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಉಪ ದ್ಯವಿ ದ್ಯುಲೋಕಸಮೀಪೇ ಸ್ಥಿತಂ ದಸ್ಮಂ ದರ್ಶನೀಯಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಮನೂ-
ದ್ವಿಶ್ಯೋರ್ಧ್ವಾಸ ಉರ್ಧ್ವಾ ಇಂದ್ರೋಸ್ತದೀಯಾಃ ಸೋಮಾ ಭುವನ್ | ಭವಂತಿ | ಕೃಷ್ಣಯಃ ಪ್ರ-
ಜಾಶ್ಚ ತೇ ತುಭ್ಯಂ ಸಂ ನಮಂತ | ಭುವಿ ಸೋಮಾಸ್ತ್ವದರ್ಥಮೇವ ಜಾಯಂತೇ ಪ್ರಜಾಶ್ಚ ತ್ವಾಮೇವ
ಪ್ರಣಮಂತೀತೀಂದ್ರಸ್ತುತಿಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಉಪ ದ್ಯವಿ—ದ್ಯುಲೋಕಸ್ಥಿತನಾದವನೂ | ದಸ್ಮಂ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ
ವನೂ ಆದ | ತ್ವಾ ಅನು—ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿಯೇ | ಇಂದವಃ—ಸೋಮರಸಗಳು | ಉರ್ಧ್ವಾಸಃ—ಉರ್ಧ್ವ
ಮುಖಗಳಾದ ಪ್ರವಾಹಗಳುಳ್ಳವಾಗಿ | ಭುವನ್—ಅಗುತ್ತವೆ | ಕೃಷ್ಣಯಃ—ಸಕಲ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಸಹ | ತೇ—
ನಿನಗೆ | ಸಂ ನಮಂತ—ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ದ್ಯುಲೋಕಸ್ಥಿತನಾದವನೂ, ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿಯೇ,
ಸೋಮರಸಗಳು ಉರ್ಧ್ವಮುಖಗಳಾದ ಪ್ರವಾಹಗಳುಳ್ಳವಾಗಿ ಅಗುತ್ತವೆ. ಸಕಲಪ್ರಜೆಗಳೂ ನಿನಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ
ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The ascending libations proceed, Indra, to you, abiding in heaven
of goodly aspect; men how in reverence before you.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ವೋ ಮಹೇ ಮಹಿವೃಧೇ ಭರಧ್ವಂ ಪ್ರಚೇತಸೇ ಪ್ರ ಸುಮತಿಂ
ಕೃಣುಧ್ವಂ |

ವಿಶಃ ಪೂರ್ವೀಃ ಪ್ರ ಚರಾ ಚರ್ಷಣಿಪ್ರಾಃ || ೧೦ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ವಃ | ಮಹೇ | ಮಹಿವೃಧೇ | ಭರಧ್ವಂ | ಪ್ರಚೇತಸೇ | ಪ್ರ | ಸುಮತಿಂ | ಕೃಣುಧ್ವಂ |
ವಿಶಃ | ಪೂರ್ವೀಃ | ಪ್ರ | ಚರ | ಚರ್ಷಣಿಪ್ರಾಃ || ೧೦ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮದೀಯಾಃ ಪುರುಷಾಃ ವೋ ಯೋಯಂ ಮಹಿವೃಧೇ ಮಹತಾಂ ಧನಾನಾಂ ವರ್ಧಯಿತ್ರೇ
ಮಹೇ ಮಹತ ಇಂದ್ರಾಯ ಪ್ರ ಭರಧ್ವಂ | ಸೋಮಾನ್ವಣಿಯತ | ಪ್ರಚೇತಸೇ ಪ್ರಕೃಷ್ಣಮತಯ ಇಂ-
ದ್ರಾಯ ಸುಮತಿಂ ಸುಷ್ಪತಿಂ ಚ ಪ್ರ ಕೃಣುಧ್ವಂ | ಪ್ರಕುರುತ | ಅಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ತುತಿಃ | ಹೇ ಇಂದ್ರ.

ಚರ್ಷಣಿಸ್ತ್ರಾಃ ಕಾಮೈಃ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪೂರಯಿತಾ ತ್ವಂ ಪೂರ್ವೀರ್ಹವಿಷಾಂ ಪೂರಯಿತ್ರೀರ್ವಿಶಃ ಪ್ರಜಾಃ
ಪ್ರ ಚರ | ಅಭಿಗಚ್ಛ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಯಜಮಾನರೇ) ವಃ—ನೀವು | ಮಹಿವೃಧೇ—ಮಹತ್ತಾದ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನೂ |
ಮಹೇ—ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ | ಪ್ರ ಭರಧ್ವಂ—ಸೋಮಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿರಿ | ಪ್ರಚೇತಸೇ—
ಉತ್ತಮವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಇಂದ್ರನ ಸ್ತುತಿಗಾಗಿ | ಸುಮತಿಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು | ಪ್ರ ಕೃಣುಧ್ವಂ—
ನಿರ್ಮಿಸಿರಿ (ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) | ಚರ್ಷಣಿಸ್ತ್ರಾಃ—ಪ್ರಜೆಗಳ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸುವ ನೀನು | ಪೂರ್ವೀಃ—
ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಡುವ | ವಿಶಃ—ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿಗೆ | ಪ್ರ ಚರ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ದಯಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಯಜಮಾನರೇ, ಮಹತ್ತಾದ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನೂ ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ ಸೋಮ
ರಸಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿರಿ. ಉತ್ತಮವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಇಂದ್ರನ ಸ್ತುತಿಗಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರಿ.
ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುವ ನೀನು ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ನಿನಗಾಗಿ ತುಂಬಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ
ರುವ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿಗೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ದಯಮಾಡು.

English Translation

Bring (libations) to the great (Indra), the giver of great (wealth) :
offer praise to the wise Indra : fulfiller (of the desires) of men, come to the
people offering many (oblations).

ಸಂಹಿತಾಸೂತ್ರಃ

ಉರು॒ವ್ಯ॑ಚ॒ಸೇ॑ ಮ॒ಹಿನೇ॑ ಸು॒ವ್ಯಕ್ತಿ॑ಮಿ॒ಂದ್ರಾಯ॑ ಬ್ರ॒ಹ್ಮ ಜನ॑ಯಂತ॒ ವಿ॒ಪ್ರಾಃ |
ತಸ್ಯ॑ ವ್ರ॒ತಾನಿ॑ ನ ಮಿ॒ನಂತಿ॑ ಧೀ॒ರಾಃ || ೧೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉ॒ರು॒ವ್ಯ॑ಚ॒ಸೇ॑ | ಮ॒ಹಿನೇ॑ | ಸು॒ವ್ಯಕ್ತಿ॑ | ಇ॒ಂದ್ರಾಯ॑ | ಬ್ರ॒ಹ್ಮ | ಜನ॑ಯಂತ॒ | ವಿ॒ಪ್ರಾಃ |
ತಸ್ಯ॑ | ವ್ರ॒ತಾನಿ॑ | ನ | ಮಿ॒ನಂತಿ॑ | ಧೀ॒ರಾಃ || ೧೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉರು॒ವ್ಯ॑ಚ॒ಸೇ॑ ಪೃಥುವ್ಯಾಪ್ತಯೇ ಮಹಿನೇ ಮಹತೇ ಯಸ್ಮಾ ಇಂದ್ರಾಯ ಸುವ್ಯಕ್ತಿಂ ಸ್ತುತಿಂ
ಬ್ರಹ್ಮಾನ್ನಂ ಹವಿಶ್ಚ ವಿಪ್ರಾಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಾ ಜನಯಂತ ಜನಯಂತಿ ತಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ವ್ರತಾನಿ ರಕ್ಷಣಾದೀನಿ
ಕರ್ಮಾಣಿ ಧೀರಾಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಾ ದೇವಾ ಅಸಿ ನ ಮಿನಂತಿ | ನ ಹಿಂಸಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉರುವ್ಯಚಿಸೇ—ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ | ಮಹಿನೇ—ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ |
ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ | ಸುವೃತ್ತಿಂ—ಉತ್ತಮವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನೂ | ಬ್ರಹ್ಮ—ಹವಿಸ್ಸಿನ ರೂಪದ
ಅನ್ನವನ್ನೂ | ವಿಪ್ರಾಃ—ಪ್ರಾಜ್ಞರು | ಜನಯಂತೆ—ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ | ತಸ್ಯ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನ |
ವ್ರತಾನಿ—ರಕ್ಷಣಾತ್ಮಕವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ಧೀರಾಃ—ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ | ನ ಮಿನಂತಿ—
ಮೀರಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ (ವಿಘ್ನ ಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ).

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ
ಸ್ತುತಿಯನ್ನೂ ಹವಿಸ್ಸಿನ ರೂಪದ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಪ್ರಾಜ್ಞರು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಇಂದ್ರನ ರಕ್ಷಣಾತ್ಮಕ
ವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ದೇವತೆಗಳೂ ಮೀರಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

English Translation

The sages engender sacred praise and (sacrificial) food for the wide-
pervading mighty Indra : the prudent impede not his functions.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಂದ್ರಂ ವಾಣೀರನುತ್ತಮನ್ಯುಮೇವ ಸತ್ರಾ ರಾಜಾನಂ ದಧಿರೇ ಸಹಧ್ಯೈ |
ಹರ್ಯಶ್ವಾಯ ಬರ್ಹಯಾ ಸಮಾಸೀನ್ || ೧೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಇಂದ್ರಂ | ವಾಣೀಃ | ಅನುತ್ತಮನ್ಯುಂ | ಏವ | ಸತ್ರಾ | ರಾಜಾನಂ | ದಧಿರೇ | ಸಹಧ್ಯೈ |
ಹರ್ಯಶ್ವಾಯ | ಬರ್ಹಯಾ | ಸಂ | ಅಸೀನ್ || ೧೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸತ್ರಾ ರಾಜಾನಂ ಸರ್ವಜಗತ ಈಶ್ವರಮನುತ್ತಮನ್ಯುಂ | ಕೇನಾಪ್ಯನುತ್ತೋಽಬಾಧಿತೋ
ಮನ್ಯುಃ ಕ್ರೋಧೋ ಯಸ್ಯ ಸಃ | ತಮೇವೇಂದ್ರಂ ವಾಣೀಃ ಸ್ತುತಯಃ ಸಹಧ್ಯೈ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಶತ್ರು-
ಕಾಮಭಿಭವಿತುಂ ದಧಿರೇ | ಅತೋ ಹೇತೋರ್ಹೇ ಸ್ತೋತಃ ತ್ವಮಪಿ ಹರ್ಯಶ್ವಾಯೇಂದ್ರಾಯ | ಹ-
ರ್ಯಶ್ವಮಿಂದ್ರಂ ಸ್ತೋತುಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಸೀನ್ ಬಂಧೂನ್ ಸಂ ಬರ್ಹಯಾ | ಉತ್ಸಾಹಯಾ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸತ್ರಾ—ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ | ರಾಜಾನಂ—ಈಶ್ವರನೂ | ಅನುತ್ತಮನ್ಯುಂ—ಯಾರಿಂದಲೂ ಎದುರಿಸ
ಲಾಗದ ಕ್ರೋಧವುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಂ ಏವ—ಇಂದ್ರನನ್ನೇ | ವಾಣೀಃ—ಸ್ತುತಿಗಳು | ಸಹಧ್ಯೈ—ಶತ್ರು

ಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಲು | ದಧಿರೇ—ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ | ಹರ್ಯಶ್ವಾಯ—(ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರವೇ) ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಆಶ್ವಗಳುಳ್ಳ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು | ಆಪೀನ್—ಆಪ್ತರನ್ನೆಲ್ಲಾ | ಸಂ ಬರ್ಹಯ—ಉತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಈಶ್ವರನೂ, ಯಾರಿಂದಲೂ ಎದುರಿಸಲಾಗದ ಕ್ರೋಧವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಗಳು ಶತ್ರುನಾಶಕವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರವೇ, ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಆಶ್ವಗಳುಳ್ಳ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು ಆಪ್ತರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸು.

English Translation

Praises truly enable the universal monarch, Indra, whose wrath is irresistible, to overcome (his foes): urge your kinsmen. (worshipper, to glorify) the lord of bay steeds.

ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ನೋ ಷು ತ್ವೇತಿ ಸಪ್ತನಿಶತ್ಯೈಚಂ ಪಂಚದಶಃ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರೇಯಮನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ನೋ ಷು ಸಪ್ತಾಧಿಕಾ ಪ್ರಾಗಾಥಂ ತೃತೀಯಾ ದ್ವಿಪದಾ ಸೌದಾಸೈರಗ್ನಾ ಪ್ರಪ್ತಿಸ್ತಮಾಣಃ ಶಕ್ತಿರಂತ್ಯಂ ಪ್ರಗಾಥಮಾಲೇಭೇ ಸೋರ್ಧರ್ಚ ಉಕ್ತೇದಹ್ಯತ | ತಂ ಪುತ್ರೋಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಃ ಸಮಾಪಯತೇತಿ ಶಾ-
ಖ್ಯಾಯನಕಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯೈವ ಹತಪುತ್ರಸ್ಯಾರ್ಥಮಿತಿ ತಾಂಡಕಮಿತಿ | ಮಂಡಲದ್ರಷ್ಟಾ ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಃ | ಇಂದ್ರ ಕೃತುಂ ನ ಇತಿ ಪ್ರಗಾಥಸ್ಯಾರ್ಥರ್ಚಸ್ಯ ಚ ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರಃ ಶಕ್ತಿರ್ವಸಿಷ್ಠೋ ವಾ | ಇಂದ್ರೋ ದೇ-
ವತಾ | ಅಯುಜೋ ಬೃಹತ್ಯೋ ಯುಜಃ ಸತೋಬೃಹತ್ಯಃ | ತೃತೀಯಾ ತು ದ್ವಿಪದಾ ವಿರಾಟ್ || ಮ-
ಹಾವ್ರತೇ ನಿಷ್ಕೇವಲೈ ಬಾರ್ಹತತ್ಪಚಾರೀತಾನೇತತ್ಸೂಕ್ತಂ | ತತ್ರ ದ್ವಿಪದಾಮುಖಿ ತ್ವಾ ಶೂರೇತ್ಯೇತಂ
ರಾಥಂತರಂ ಪ್ರಗಾಥಂ ನಕಃ ಸುದಾಸ ಇತಿ ಪ್ರಗಾಥಂ ಚ ವರ್ಜಯೇತ್ | ತಥೈವ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕೇ
ಸೂತ್ರತಂ | ನೋ ಷು ತ್ವಾ ವಾಘತತ್ವನೇತ್ಯೇತಸ್ಯ ದ್ವಿಪದಾಂ ಚೋದ್ಧರತಿ ರಾಥಂತರಂ ಚ ಪ್ರಗಾಥ-
ಮಥ ಹಾಸ್ಯ ನಕಃ ಸುದಾಸೋ ರಥಮಿತ್ಯೇತಂ ಪ್ರಗಾಥಮುದ್ಧೃತ್ಯ ತ್ವಾಮಿದಾ ಹ್ಯೋ ನರ ಇತ್ಯೇತಂ
ಪ್ರಗಾಥಂ ಪ್ರತ್ಯವದಧಾತಿ | ಐ.ಅ. ಚ-೨-೪ | ಇತಿ || ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕೇದನಿ ಪಂಚಮೇದನಿ ಚ ನಿಷ್ಕೇ-
ವಲೈ ನೋ ಷು ತ್ವಾ ವಾಘತ ಇತಿ ಪ್ರಗಾಥಃ ಸದ್ವಿಪದಃ | ಸೂತ್ರತಂ ಚ | ನೋ ಷು ತ್ವಾ ವಾಘತತ್ವ-
ನೇತಿ ಸದ್ವಿಪದ ಉಪಸಮಸ್ಯೇದ್ವಿಪದಾಂ | ಅ. ೭-೩ | ಇತಿ || ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕೇದನಿ ಮರುತ್ಪತೀಯೇ
ಪ್ರಾಕೃತಾನ್ಮರುತ್ಪತೀಯಾತ್ಪ್ರಗಾಥಾದನಂತರಂ ನಕಃ ಸುದಾಸ ಇತಿ ಪ್ರಗಾಥಂ ಶಂಸೇತ್ | ಪೃಷ್ಠಾಭಿ-
ಸ್ತವಷಡಹಯೋಸ್ತೃತೀಯೇ ಷಷ್ಠೇದನಿ ಚಾಯಂ ಪ್ರಗಾಥಃ | ತಥೈವ ಸೂತ್ರತಂ | ನಕಃ ಸುದಾಸೋ
ರಥಮಿತಿ ಮರುತ್ಪತೀಯಾ ಊರ್ಧ್ವಂ ನಿತ್ಯಾದಿತಿ | ಏವಂ ಸ್ಥಿತಾನ್ ಪ್ರಗಾಥಾನ್ಪೃಷ್ಠಾಭಿಸ್ತವಯೋ-
ರನ್ವಹಂ ಪುನಃಪುನರಾವರ್ತಯೇಯುಃ | ಅ. ೭-೩ | ಇತಿ || ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮೇ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ-

ಚ್ಛಾನ್ವಾಕಶಸ್ತ್ರ ಉದಿನ್ವಸ್ತ್ರ ರಿಚ್ಯತ ಇತಿ ಪ್ರಗಾಥಃ | ತಥಾ ಚ ಸೂತ್ರಿತಂ | ಉದಿನ್ವಸ್ತ್ರ ರಿಚ್ಯತೇ
ಭೂಯ ಇತ್ | ಅ. ೫-೧೬ | ಇತಿ || ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮೇ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ವೈತ್ರಾವರುಣಶಸ್ತ್ರೇ ಕಸ್ತ-
ಮಿಂದ್ರೇತಿ ಪ್ರಗಾಥಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಕಸ್ತಮಿಂದ್ರ ತ್ವಾವಸುಂ ಸದ್ಯೋ ಹ ಜಾತಃ | ಅ. ೫-೧೬ | ಇತಿ ||
ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕೇಹನಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ವೈತ್ರಾವರುಣಶಸ್ತ್ರಸ್ಯಾಯಂ ಪ್ರಗಾಥಃ | ಅಹರ್ಗ
ಣೇಪ್ಸಪಿ ದ್ವಿತೀಯಾದಿಷ್ಟಹಃಸು | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಕಸ್ತಮಿಂದ್ರ ತ್ವಾವಸುಂ ಕನ್ನವ್ಯೋ ಅ-
ತಸೀನಾಂ | ಅ. ೭-೪ | ಇತಿ || ಆರಂಭಣೀಯಾಃ ಪರ್ಯಾಸಾನ್ ಕದ್ವತೋಽಹರಹಃಶ-
ಸ್ಯಾನೀತಿ ಹೋತ್ರೇಕಾಃ | ಅ. ೭-೧ | ಇತಿ || ಸೃಷ್ಯಷಡಹಸ್ಯ ತೈತೀಯೇಹನಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯೇ ವೈರೂಪ-
ಸಾಮಪಕ್ಷೇ ಯದಿಂದ್ರ ಯಾವತ ಇತ್ಯನುರೂಪಸ್ತುಚಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಯದಿಂದ್ರ ಯಾವತಸ್ತುಮಿತಿ
ಪ್ರಗಾಥಾ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾನುರೂಪಾ | ಅ. ೭-೧೦ | ಇತಿ || ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮೇ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕೇಹನಿ ಮಾ-
ಧ್ಯಂದಿನಸವನೇಚ್ಛಾನ್ವಾಕಶಸ್ತ್ರೇ ತರಣಿರಿತ್ಸಿಷಾಸತಿತಿ ವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ತುಚಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ತರೋಭಿ-
ರ್ವೋ ವಿದದ್ವಸುಂ ತರಣಿರಿತ್ಸಿಷಾಸತಿ | ಅ. ೭-೪ | ಇತಿ || ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮೇ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರೇ ರಥಂತ-
ರಸಾಮಪಕ್ಷೇಹನಿ ತ್ವಾ ಶೂರೇತಿ ಪ್ರಗಾಥಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಅಭಿ ತ್ವಾ ಶೂರ ನೋನು-
ಮೋಽಭಿ ತ್ವಾ ಪೂರ್ವಪೀತಯ ಇತಿ ಪ್ರಗಾಥಾ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾನುರೂಪಾ | ಅ. ೫-೧೫ | ಇತಿ || ಆತ್ಮಿನ-
ಶಸ್ತ್ರೇಹಸ್ಯಾಯಂ ಪ್ರಗಾಥಃ | ತಥೈವ ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಅಭಿ ತ್ವಾ ಶೂರ ನೋನುಮೋ ಬಹವಃ ಸೂರಚ-
ಕ್ಷಸ ಇತಿ ಪ್ರಗಾಥಾಃ | ಅ. ೭-೫ | ಇತಿ || ಮಹಾವ್ರತೇ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯೇ ದಕ್ಷಿಣಪಕ್ಷೇಹನಿ ಪ್ರಗಾಥಃ |
ತಥೈವ ಸಂಚಮಾರಣ್ಯಕೇ ಸೂತ್ರಿತಂ | ಅಭಿ ತ್ವಾ ಶೂರ ನೋನುಮೋಽಭಿ ತ್ವಾ ಪೂರ್ವಪೀತಯ ಇತಿ
ರಥಂತರಸ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾನುರೂಪಾ ಪ್ರಗಾಥಾ | ಐ. ಅ. ೫-೮ | ಇತಿ || ಆತ್ಮಿನಶಸ್ತ್ರ ಇಂದ್ರ ಕ್ರತುಂ ನ
ಇತಿ ಪ್ರಗಾಥಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಇಂದ್ರ ಕ್ರತುಂ ನ ಆ ಭರಾಭಿತ್ವಾ ಶೂರ ನೋನುಮಃ | ಅ. ೭-೫ | ಇತಿ
ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕೇಹನಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿಶಸ್ತ್ರೇಹನಿ ವೈಕಲ್ಪಿಕಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ
ಪ್ರಗಾಥಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಇಂದ್ರ ಕ್ರತುಂ ನ ಆ ಭರೇಂದ್ರ ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ ನ ಆ ಭರ | ಅ. ೭-೪ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ನೋ ಷು ತ್ವಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ನೋ ಷು ಸಪ್ತಾಧಿಕಾ ಪ್ರಾಗಾಥಂ
ತೈತೀಯಾ ದ್ವಿಪದಾ ಸೌದಾಸ್ಯರಗ್ನಾ ಪ್ರಪ್ತಸ್ಯಮಾಣಃ ಶಕ್ತಿರಂತ್ಯಂ ಪ್ರಗಾಥಮಾಲೇಭೇ ಸೋಽರ್ಧರ್ಚ
ಉಕ್ತೇಹದ್ಯತ | ತಂ ಪುತ್ರೋಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಃ ಸಮಾಪಯತೇತಿ ಶಾಖ್ಯಾಯನಕಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯೈವ ಹತ-
ಪುತ್ರಸ್ಯಾರ್ಷಮಿತಿ ತಾಂಡಕಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಈ ಮಂಡಲದ್ರಷ್ಟೃವಾದ ವಸಿಷ್ಠನೇ
ಋಷಿಯು. ಇಂದ್ರ ಕ್ರತುಂ ನಃ ಎಂಬ ೨೬ ನೆಯ ಋಕ್ಕಿನ ಅರ್ಧಪ್ರಗಾಥಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠ ಪುತ್ರನಾದ ಶಕ್ತಿ ಎಂಬುವನು
ಋಷಿಯು ಅಥವಾ ವಸಿಷ್ಠನೇ ಋಷಿಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು. ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಅಸಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಋಕ್ಕುಗಳು
ಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತವು ; ಸಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಋಕ್ಕುಗಳು ಸತೋಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತವು. ರಾಯಸ್ತಾಮಃ ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ
ಋಕ್ಕು ದ್ವಿಪದಾ ವಿರಾಟ್ ಎಂಬ ಭಂದಸ್ತಿನದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ
ಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತಿನ ಋಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದು. ಆದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿಪದಾವಿರಾಟ್
ಭಂದಸ್ತಿನ ಋಕ್ಕನ್ನೂ, ಅಭಿ ತ್ವಾ ಶೂರ ಎಂಬ ೨೨ ನೇ ಋಕ್ಕು ರಾಥಂತರ ಪ್ರಗಾಥವು ಮತ್ತು ನಕಃ ಸುದಾಸಃ
ಎಂಬ ೧೦ ನೇ ಋಕ್ಕು ಪ್ರಗಾಥವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತಿನ

ಮುಕ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಿಸರ್ಜಿಕೆಂದು ಐತರೇಯಾರಣ್ಯಕದ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ—ಮೋ ಷು ತ್ವಾ ವಾಘತಕ್ಷನೇ-
 ತ್ಯೇತಸ್ಯ ದ್ವಿಪದಾಂ ಚೋದ್ಧರತಿ ರಾಥಂತರಂ ಚ ಪ್ರಗಾಥಮಥ ಹಾಸ್ಯ ನಕಿಃ ಸುದಾಸೋ ರಥಮಿತ್ಯೇ-
 ತಂ ಪ್ರಗಾಥಮುದ್ಧೃತ್ಯ ತ್ವಾಮಿದಾ ಹ್ಯೋ ನರ ಇತ್ಯೇತಂ ಪ್ರಗಾಥಂ ಪ್ರತ್ಯವದಧಾತಿ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ
 (ಐ. ಅ. ೫-೨-೪) ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ಯಾಗದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕವೆಂಬ ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ, ಐದನೆಯ ದಿನದ
 ಲ್ಲಿಯೂ, ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೋ ಷು ತ್ವಾ ವಾಘತಃ ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಥವನ್ನೂ (ಈ ಮುಕ್ತುನ್ನೂ
 ಇದರ ಮುಂದಿನ ಮುಕ್ತುನ್ನೂ) ರಾಯಸ್ವಾಮಿಃ ಎಂಬ ದ್ವಿಪದಾವಿರಾಟಾಭಂದಸ್ಸಿನ ಒಂದು ಮುಕ್ತುನ್ನೂ ಪರಿಸರ್ಜಿ-
 ಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ಮೋ ಷು ತ್ವಾ ವಾಘತಕ್ಷನೇತಿ ಸದ್ವಿಪದ ಉಪಸಮಸ್ಯೇದ್ವಿಪದಾಂ
 ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೩) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಯಾಗದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕವೆಂಬ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಯ
 ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ಪ್ರಕೃತಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ್ಜಿಕಾದ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರಗಳ ಪಠನಾನಂತರ
 ನಕಿ ಸುದಾಸಃ ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನು (೧೦, ೧೧ ನೇ ಮುಕ್ತುಗಳು) ಪರಿಸರ್ಜಿಕು. ಪೃಷ್ಠ ಮುತ್ತು ಅಭಿಷ್ಠವ
 ಪಡಹವೆಂಬ ಯಾಗಗಳ ಮೂರು ಮತ್ತು ಆರನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನೇ ಪರಿಸರ್ಜಿಕೆಂದು
 ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ನಕಿಃ ಸುದಾಸೋ ರಥಮಿತಿ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉರ್ಧ್ವಾಂ ನಿತ್ಯಾತ್ ಎಂಬ
 ಸೂತ್ರದಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಏವಂ ಸ್ಥಿತಾನ್ ಪ್ರಗಾಥಾನ್ ಪೃಷ್ಠಾಭಿಷ್ಠವಯೋರನ್ವಹಂ ಪುನಃಪುನರಾವರ್ತ-
 ಯೇಯುಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದಲೂ (ಅ. ೭-೩) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಯಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನ
 ಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಛಾವಾಕನೆಂಬ ಮುತ್ಪಿಜನು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉದಿನ್ವಸ್ಯ ರಿಚ್ಯತೇ ಎಂಬ ಪ್ರ-
 ಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನು (೧೨-೧೩ ಮುಕ್ತುಗಳು) ಪರಿಸರ್ಜಿಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ಉದಿನ್ವಸ್ಯ ರಿಚ್ಯತೇ
 ಭೂಯ ಇತ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೫-೧೬) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಯಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನ
 ಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಾವರುಣನೆಂಬ ಮುತ್ಪಿಜನು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಸ್ತಮಿಂದ್ರ ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರ
 ವನ್ನು (೧೪, ೧೫ ಮುಕ್ತುಗಳು) ಪರಿಸರ್ಜಿಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ಕಸ್ತಮಿಂದ್ರ ತ್ವಾವಸುಂ ಸದ್ಯೋ-
 ಹ ಜಾತಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೫-೧೬) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಯಾಗದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕವೆಂಬ ದಿನದ
 ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಾವರುಣನೆಂಬ ಮುತ್ಪಿಜನು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅಹರ್ಗಣವೆಂಬ
 ಯಾಗದ ಎರಡನೆಯ ದಿನದಿಂದ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಗಾಥವನ್ನು ಪರಿಸರ್ಜಿಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾ-
 ಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ಕಸ್ತಮಿಂದ್ರ ತ್ವಾವಸುಂ ಕನ್ನವ್ಯೋ ಅತಸೀನಾಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದಲೂ (ಅ. ೭-೪)
 ಮತ್ತು ಆರಂಭಣೀಯಾಃ ಪರ್ಯಾಸಾನ್ ಕದ್ವತೋಽಹರಹಃಶಸ್ಯಾನೀತಿ ಹೋತ್ರಕಾಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದಲೂ
 (ಅ. ೭-೧) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಪೃಷ್ಠಪಡಹವೆಂಬ ಯಾಗದ ಮೂರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರ
 ಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ವೈರೂಪಸಾಮಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಯದಿಂದ್ರ ಯಾವತಃ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಎರಡು ಪ್ರಗಾಥಗಳನ್ನು
 (೧೮-೨೧ ಮುಕ್ತುಗಳು) ಸ್ತೋತ್ರೀಯಾನುರೂಪವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಸರ್ಜಿಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ಯದಿಂದ್ರ
 ಯಾವತಸ್ತಮಿತಿ ಪ್ರಗಾಥಾ ಸ್ತೋತ್ರೀಯಾನುರೂಪಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೧೦) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.
 ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಯಾಗದಲ್ಲಿ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕವೆಂಬ ದಿನದ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಛಾವಾಕನೆಂಬ ಮುತ್ಪಿಜನು ಪಠಿ-
 ಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತರಣಿರಿತ್ವಿಷಾಸತಿ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು (೨೦-೨೨) ವೈಕಲ್ಪಿಕೃತ್ಯ ಚವ-
 ನ್ನಾಗಿ ಪರಿಸರ್ಜಿಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ತರೋಭಿವ್ಯೋ ವಿದಧ್ವಸುಂ ತರಣಿರಿತ್ವಿಷಾಸತಿ ಎಂಬ
 ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಯಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸು

ವಾಗ ರಥಂತರಸಾಮಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಭಿ ತ್ವಾ ಶೂರ ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಿಯಮಂತ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಅಭಿ ತ್ವಾ ಶೂರ ನೋನುನೋಽಭಿ ತ್ವಾ ಪೂರ್ವ ಪೀತಯ ಇತಿ ಪ್ರ. ಗಾಥಾ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾನುರೂಪಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೫-೧೫) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಆಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಾಗಿಯೂ ಈ ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಅಭಿ ತ್ವಾ ಶೂರ ನೋನುನೋ ಬಹವಃ ಸೂರಚಕ್ಷಸಃ ಇತಿ ಪ್ರ.ಗಾಥಾಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೬-೫) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ದಕ್ಷಿಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಐತರೇಯಾರಣ್ಯಕದ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕದ ಅಭಿ ತ್ವಾ ಶೂರ ನೋನುನೋಽಭಿ ತ್ವಾ ಪೂರ್ವಪೀತಯ ಇತಿ ರಥಂತರಸ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾನುರೂಪಾ ಪ್ರ.ಗಾಥಾ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಐ. ಅ. ೫-೨-೨) ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ಆಶ್ವಿನ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದ್ರ ಕೃತುಂ ನಃ ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನು (೨೬-೨೭ ಋಕ್ಯುಗಳು) ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ-ಇಂದ್ರ ಕೃತುಂ ನ ಆ ಭರಾಭಿ ತ್ವಾ ಶೂರ ನೋನುನುಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೬-೫) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಯಾಗದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕವೆಂಬ ದಿನದ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿಯೆಂಬ ಋತ್ತಿಜನು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನು ವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ತೋತ್ರಿಯ ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಇಂದ್ರ ಕೃತುಂ ನ ಆ ಭರೇಂದ್ರ ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ ನ ಆ ಭರ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೩೨

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೩೨ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೧೭, ೧೮, ೧೯, ೨೦, ೨೧ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೨೭ ||

ಋಷಿಃ—೧-೨೫, ೨೬ ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾರ್ಧ, ೨೭. ವಸಿಷ್ಠಃ | ೨೬ ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ
ವಸಿಷ್ಠಃ ಶಕ್ತಿರ್ವಾ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಛಂದಃ—೧, ೨, ೪-೨೭ ಪ್ರಾಗಾಥಂ (ಅಯುಜೋಬೃಹತ್ಯಃ ಯುಜೋ ಸತೋ
ಬೃಹತ್ಯಃ) | ೩. ದ್ವಿಪದಾ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನೋ ಷು ತ್ವಾ ವಾಘತಶ್ವನಾರೇ ಅಸ್ಮನ್ನಿ ರೀರಮನ್ |

ಆರಾತ್ರಾಚ್ಚಿತ್ಸಧಮಾದಂ ನ ಆ ಗಹೀಹ ವಾ ಸನ್ನಪ ಶ್ರುಧಿ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನೋ ಇತಿ | ಸು | ತ್ವಾ | ವಾಘತಃ | ಚಿನ | ಆರೇ | ಅಸ್ಮತ್ | ನಿ | ರೀರಮನ್ |

ಆರಾತ್ರಾತ್ | ಚಿತ್ | ಸಧಮಾದಂ | ನಃ | ಆ | ಗಹಿ | ಇಹ | ವಾ | ಸನ್ | ಉಪ | ಶ್ರುಧಿ ||೧||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಾ ತ್ವಯಾ ವಾಘತಶ್ಚನ ಯಜಮಾನಾ ಅಸ್ಯ ಸ್ಮದಸ್ಮತ್ತ ಆರೇ ದೂರೇ ಮೋ ನಿ ರೀರಮನ್ | ನಿ ನಿತರಾಂ ರಮಯಂತು | ಅತಸ್ತ್ವಮಾರಾತ್ಪಚ್ಛಿದ್ವೋ ರೇಪಿ ವರ್ತಮಾನೋಽಸ್ಮದೀಯಂ ಸಧಮಾದಂ ಯಜ್ಞಮಾ ಗಹಿ | ಅಗಚ್ಛ | ಇಹ ವಾತ್ರಾಸಿ ವಾ ಸನ್ ವಿದ್ಯಮಾನ ಉಪ ಶ್ರುಧಿ | ಅಸ್ಮದೀಯಂ ಸ್ತೋತ್ರಮುಪಶ್ಯಣು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ .

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ,) ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ವಾಘತಶ್ಚನ—ಇತರ ಯಾವ ಯಜಮಾನರೂ | ಅಸ್ಮತ್—ನಮಗಿಂತ | ಆರೇ—ದೂರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಮೋ ನಿ ರೀರಮನ್—ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರಲಿ. | ಆ-ರಾತ್ಪಚ್ಛಿತ್—ಅತ್ಯಂತ ದೂರಪ್ರದೇಶದಿಂದಲೂ ಸಹ | ನಃ ಸಧಮಾದಂ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ಅ ಗಹಿ—ದಯಮಾಡು. | ಇಹ ವಾ—ಈ ಯಜ್ಞಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ | ಸನ್—ಇದ್ದುಕೊಂಡು | ಉಪ ಶ್ರುಧಿ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಇತರ ಯಾವ ಯಜಮಾನರೂ ನಮಗಿಂತ ದೂರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರಲಿ. ಅತ್ಯಂತ ದೂರಪ್ರದೇಶದಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡು. ಈ ಯಜ್ಞಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳು.

English Translation

Let not, Indra, (other) worshippers detain you far from us : come from whatever distance to our assembly : present at this ceremony, hear our (prayers).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇ॒ಮೇ ಹಿ ತೇ ಬ್ರ॒ಹ್ಮ॒ಕೃ॒ತಃ ಸು॒ತೇ ಸ॒ಚಾ ಮ॒ಧೌ ನ ಮ॒ಕ್ಷ ಆಸ॑ತೇ |
ಇಂದ್ರೇ॑ ಕಾಮಂ ಜರಿತಾರೋ ವಸೂಯವೋ ರಥೇ ನ ಪಾದಮಾ
ದಧುಃ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಇ॒ಮೇ | ಹಿ | ತೇ | ಬ್ರ॒ಹ್ಮ॒ಕೃ॒ತಃ | ಸು॒ತೇ | ಸ॒ಚಾ | ಮ॒ಧೌ | ನ | ಮ॒ಕ್ಷಃ | ಆಸ॑ತೇ |
ಇಂದ್ರೇ॑ | ಕಾಮಂ | ಜರಿತಾರಃ | ವಸೂಯವಃ | ರಥೇ | ನ | ಪಾದಂ | ಅ | ದಧುಃ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ತ್ವದರ್ಥಂ ಸುತೇಭಿಷುತೇ ಸೋಮೇ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಕೃತೋ ಮಧಾ ನ
ಮಘುನೀವ ಮಘೋ ಮಕ್ಷಿಕಾಃ ಸಚಾ ಸಹಾಸತೇ | ಉಪವಿಶಂತಿ | ಅಥ ಪರೋಕ್ಷಸ್ತುತಿಃ | ವಸೋ-
ಯವೋ ಧನಕಾಮಾ ಜರಿತಾರಃ ಸ್ತೋತಾರಃ ಕಾಮಮಿಷ್ಟಮಿಂದ್ರೇ ರಥೇ ನ ಪಾದಂ ರಥೇ ಪಾದಮಿವಾ
ದಧುಃ | ಸಮರ್ಪಯಂತಿ ||

.ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ,) ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನು ದೈಶಿಸಿ | ಸುತೇ—ಸೋಮರಸವು ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಾಗ | ಇಮೇ ಬ್ರಹ್ಮ-
ಕೃತಃ—ಈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು | ಮಧಾ—ಮಧುವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದಾಗ | ಮಘಃ ನ—ಜೇನುನೋಣಗಳು ಮುತ್ತಿಕೊಳ್ಳು-
ವಂತೆ | ಸಚಾ—ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ | ಅಸತೇ ಹಿ—ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. | ರಥೇ—ರಥದಲ್ಲಿ | ಪಾದಂ ನ—
ಆಶ್ರಯಕ್ಕಾಗಿ ಪಾದವನ್ನಿಡುವಂತೆ | ವಸೋಯವಃ—ಧನಾರ್ಥಿಗಳಾದ | ಜರಿತಾರಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು | ಕಾಮಂ—
ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು | ಇಂದ್ರೇ—ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ | ಅ ದಧುಃ—ನೆಲೆಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾನಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ದೈಶಿಸಿ ಸೋಮರಸವು ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು ಮಧುವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದಾಗ
ಜೇನುನೋಣಗಳು ಮುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ರಥದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯಕ್ಕಾಗಿ ಪಾದ
ವನ್ನಿಡುವಂತೆ ಧನಾರ್ಥಿಗಳಾದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಇಂದ್ರನಲ್ಲೇ ನೆಲಿಸಿ ಅವನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು
ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

English Translation

When the libation is effused for you, these offerers of sacrifice swarm
like flies round honey : the pious praisers, desiring riches, fix their hope upon
Indra, like a foot upon a chariot.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ರಾಯಸ್ಯಾಮೋ ವಜ್ರಹಸ್ತಂ ಸುದಕ್ಷಿಣಂ ಪುತ್ರೋ ನ ಪಿತರಂ ಹುವೇ ||

ಪದಪಾಠಃ

ರಾಯಃಕಾಮಃ | ವಜ್ರಹಸ್ತಂ | ಸುದಕ್ಷಿಣಂ | ಪುತ್ರಃ | ನ | ಪಿತರಂ | ಹುವೇ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ರಾಯಸ್ಯಾಮೋ ಧನಕಾಮೋಽಹಂ ಸುದಕ್ಷಿಣಂ ಶೋಭನದಾನಂ ವಜ್ರಹಸ್ತಮಿಂದ್ರಂ ಪುತ್ರೋ
ನ ಪುತ್ರ ಇವ ಪಿತರಂ ಹುವೇ | ಹೃಯಾಮಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಪುತ್ರಃ—ಸಹಾಯಾರ್ಥಿ ಯಾದ ಪುತ್ರನು | ಪಿತರಂ ನ—ತಂದೆಯನ್ನು ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆಯುವಂತೆ |
ರಾಯಸ್ಥಾಮಃ—ಧನಾರ್ಥಿಯಾದ ನಾನು | ಸುದಕ್ಷಿಣಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನಿಯೂ | ವಜ್ರಹಸ್ತಂ—ವಜ್ರಾ
ಯುಧವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಹುವೇ—ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸಹಾಯಾರ್ಥಿಯಾದ ಪುತ್ರನು ಪಿತೃವನ್ನು ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆಯುವಂತೆ ಧನಾರ್ಥಿಯಾದ ನಾನು ಉತ್ತಮ
ವಾದ ದಾನಿಯೂ, ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Desirous of riches, I call upon the benevolent wielder of the thunder-
bolt, as a son upon a father.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇ॒ನು ಇ॒ಂದ್ರಾ॑ಯ ಸು॒ನ್ವಿರೇ॑ ಸೋ॒ಮಾಸೋ॑ ದ॒ಧ್ಯಾತಿ॑ರಃ |

ತಾ॑ ಆ ಮ॒ದಾಯ॑ ವಜ್ರ॒ಹಸ್ತ॑ ಪಿ॒ತಯೇ॑ ಹರಿ॒ಭ್ಯಾಂ ಯಾ॑ ಹ್ಯೋ॒ಕ್ತ
ಆ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಇ॒ನು | ಇ॒ಂದ್ರಾ॑ಯ | ಸು॒ನ್ವಿರೇ॑ | ಸೋ॒ಮಾಸಃ॑ | ದ॒ಧ್ಯಾತಿ॑ರಃ |

ತಾನ್ | ಆ | ಮ॒ದಾಯ॑ | ವಜ್ರ॒ಹಸ್ತ॑ | ಪಿ॒ತಯೇ॑ | ಹರಿ॒ಭ್ಯಾಂ | ಯಾ॑ಹಿ | ಹ್ಯೋ॒ಕ್ತಃ | ಆ || ೪ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ.

ಹೇ ವಜ್ರಹಸ್ತ ದಧ್ಯಾತಿರೋ ದಧಿಮಿಶ್ರಣಾ ಇನೋ ಸೋಮಾಸಃ ಸೋಮಾ ಇಂದ್ರಾಯ ತುಭ್ಯಂ
ಸುನ್ವಿರೇ | ಸುತಾ ಬಭೂವುಃ | ತಾನ್ ಸೋಮಾನ್ಮದಾಯ ಮದಾರ್ಥಂ ಪಿತಯೇ ಪಾನಾಯಾಕೋ
ಯಜ್ಞ ಸದನಮಾಭಿ ಹರಿಭ್ಯಾಮಶ್ವಾಭ್ಯಾಮಾ ಯಾಹಿ | ಆಗಚ್ಛ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಜ್ರಹಸ್ತ—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, | ದಧ್ಯಾತಿರಃ—ದಧಿಮಿಶ್ರಿತವಾದ | ಇನೋ
ಸೋಮಾಸಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಇಂದ್ರಾಯ—ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ನಿನಗಾಗಿ | ಸುನ್ವಿರೇ—ಹಿಂಡಿ ಸಿದ್ಧವಾ
ಗಿನೆ. | ತಾನ್—ಆ ಸೋಮರಸಗಳನ್ನು | ಮದಾಯ—ನಿನ್ನ ಹರ್ಷಕ್ಕಾಗಿ | ಪಿತಯೇ—ಪಾನಮಾಡಲು |
ಹ್ಯೋಕ್ತಃ ಆ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞ ಸದನಕ್ಕೆ ಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಹರಿಭ್ಯಾಂ—ನಿನ್ನ ಆಶ್ವಗಳೊಡನೆ | ಆ ಯಾಹಿ—ದಯಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ದಧಿಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ನಿನಗಾಗಿ ಹಿಂಡಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಸೋಮರಸಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಹರ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಪಾನಮಾಡಲು ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಸದನಕ್ಕೆ ಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಡನೆ ದಯಮಾಡು.

English Translation

These Soma juices, mixed with curds, are poured out to Indra : come, wielder of the thunderbolt; with your horses to our dwelling, to drink there for (your) exhilaration.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶ್ರವತ್ಪ್ರತ್ಯರ್ಥಾ ಈಯತೇ ವಸೂನಾಂ ನೂ ಚಿನ್ನೋ ಮರ್ಧಿಷದ್ಗಿರಃ |

ಸದ್ಯಶ್ಚಿದ್ಯಃ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಶತಾ ದದನ್ನಕಿರ್ದಿತ್ಸಂತಮಾ ಮಿನತ್ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶ್ರವತ್ | ಶ್ರುತ್ಕರ್ಣಃ | ಈಯತೇ | ವಸೂನಾಂ | ನು | ಚಿತ್ | ನಃ | ಮರ್ಧಿಷತ್ | ಗಿರಃ |
ಸದ್ಯಃ | ಚಿತ್ | ಯಃ | ಸಹಸ್ರಾಣಿ | ಶತಾ | ದದತ್ | ನಕಿಃ | ದಿತ್ಸಂತಂ | ಆ | ಮಿನತ್ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಶ್ರುತ್ಕರ್ಣೋ ಯಾಚ್ಛಾ ಶ್ರವಣರೂಪಕರ್ಣ ಇಂದ್ರೋ ವಸೂನಾಂ ವಸೂನೀಯತೇ | ಯಾಚ್ಯತೇ ಸೋಮಸ್ಮದೀಯಾ ಗಿರೋ ಯಾಚ್ಛಾವಾಕ್ಯಾನಿ ಶ್ರವತ್ | ಶ್ರವೋತು | ನೂ ಚಿನ್ನೈವ ಮರ್ಧಿಷತ್ | ಹಿನಸ್ತು | ಅಶ್ರವಣೇನ ಯಾಚ್ಛಾವಾಕ್ಯಾನಿ ನಿಷ್ಪಲಾನಿ ನ ಕರೋತ್ಸಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಪಿ ಚೇಂದ್ರಃ ಸದ್ಯಶ್ಚಿತ್ ಸದ್ಯ ಏವ ಯಾಚ್ಛಾನಂತರಮೇವ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಶತಾನಿ ಚ ದದತ್ | ಪ್ರಯಚ್ಛೇತ್ | ದಿತ್ಸಂತಂ ದಾತು-ಮಿಚ್ಛಂತಂ ತಮಿಂದ್ರಂ ನಕಿರಾ ಮಿನತ್ | ನ ಹಿಂಸ್ಯಾತ್ | ಕಶ್ಚಿದಪಿ ನ ವಾರಯೇದಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶ್ರುತ್ಕರ್ಣಃ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನೂ ಯಾಚನೆಯನ್ನೂ ಕೇಳುವ ಕಿವಿಗಳುಳ್ಳ ಇಂದ್ರನು | ವಸೂನಾಂ—ಧನಗಳಿಗಾಗಿ | ಈಯತೇ—ಯಾಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಗಿರಃ—ಯಾಚನಾವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು | ಶ್ರವತ್—ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. | ನೂ ಚಿತ್ ಮರ್ಧಿಷತ್—ಖಂಡಿತ ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. | ಸದ್ಯಶ್ಚಿತ್—ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾದೊಡನೆಯೇ | ಸಹಸ್ರಾಣಿ—ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾಗಿಯೂ | ಶತಾ—ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವಾಗಿಯೂ | ದದತ್—ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. | ದಿತ್ಸಂತಂ—ದಾನಮಾಡಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ನ ಕಿಃ—ಯಾರೂ ಕೂಡ | ಆ ಮಿನತ್—ಹಿಂಸಿಸಿ ವಿಘ್ನಪಡಿಸಲಾರರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನೂ ಯಾಚನೆಯನ್ನೂ ಕೇಳುವ ಕಿವಿಗಳುಳ್ಳ ಇಂದ್ರನು ಧನಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಯಾಚನಾವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಭಂಗವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಖಂಡಿತ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾದೊಡನೆಯೇ ನಮಗೆ ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವಾಗಿಯೂ ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯಾಕವಾಗಿಯೂ ದಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ದಾನಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿದ ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಯಾರೂ ಹಿಂಸಿಸಲಾರರು. ಮತ್ತು ವಿಘ್ನ ಪಡಿಸಲಾರರು.

English Translation

May Indra, whose ear is ready to hear, listen, to the suppliant for riches, and never disappoint our prayers : he who is the giver of hundreds and thousands : may no one ever hinder him when willing to give.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸ ವೀರೋ ಅಪ್ರತಿಷ್ಕುತ ಇಂದ್ರೇಣ ಶೂಶುವೇ ನೃಭಿಃ |

ಯಸ್ತೇ ಗಭೀರಾ ಸವನಾನಿ ವೃತ್ರಹನ್ತುನೋತ್ಯಾ ಚ ಧಾವತಿ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಃ | ವೀರಃ | ಅಪ್ರತಿಷ್ಕುತಃ | ಇಂದ್ರೇಣ | ಶೂಶುವೇ | ನೃಭಿಃ |

ಯಃ | ತೇ | ಗಭೀರಾ | ಸವನಾನಿ | ವೃತ್ರಹನ್ | ಸುನೋತಿ | ಆ | ಚ | ಧಾವತಿ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ವೃತ್ರಹನ್ ತೇ ತ್ವದರ್ಥಂ ಯಃ ಪುಮಾನ್ ಗಭೀರಾ ಗಭೀರಾಣಿ ಸವನಾನಿ ಸೋಮಾನ್ ಸುನೋತಿ ಆ ಧಾವತಿ ಚ ತ್ವಾಂ ಸ್ತುತಿಭಿರುಪಧಾವತಿ ಚ ಸ ವೀರ ಇಂದ್ರೇಣ ಹೇತುನಾಪ್ರತಿಷ್ಕುತಃ ಕೇನಾಪ್ಯಪ್ರತಿಗತೋಽಪ್ರತಿಶಬ್ದಿತೋ ವಾ ಭವೇತ್ | ನೃಭಿಃ ಪರಿಚಾರಕೈಃ ಶೂಶುವೇ | ಉಪಗಮ್ಯತೇ ಚ | ಶ್ವಯತಿರ್ಗತಿಕರ್ಮಾ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವೃತ್ರಹನ್—ವೃತ್ರಹಂತಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನದ್ದೇತಿಸಿ | ಯಃ—ಯಾವ ಪುರುಷನು | ಗಭೀರಾ—ಪ್ರಭೂತಗಳಾದ | ಸವನಾನಿ—ಸೋಮಗಳನ್ನು | ಸುನೋತಿ—ಹಿಂಡುವನೋ | ಆ ಧಾವತಿ ಚ—ಸ್ತುತಿಗಳೊಡನೆ (ಯಾವನು) ನಿನ್ನನ್ನು ವೇಗವಾಗಿ ಸಮೀಪಿಸುವನೋ | ಸಃ ವೀರಃ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಅದೇ ಪುರುಷನು | ಇಂದ್ರೇಣ—ಪ್ರಭುವಾದ ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ | ಅಪ್ರತಿಷ್ಕುತಃ—ಯಾರಿಂದಲೂ ಅಪ್ರತಿಹತನಾಗಿ | ನೃಭಿಃ—ಸೇವಕಾದಿ ಜನರಿಂದ | ಶೂಶುವೇ—ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವೃತ್ತಹಂತಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಯಾವ ಪುರುಷನು ಪ್ರಭೂತಗಳಾದ ಸೋಮಗಳನ್ನು ಹಿಂಡುವನೋ ಮತ್ತು ಯಾವನು ಸ್ತುತಿಗಳೊಡನೆ ವೇಗವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವನೋ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಅದೇ ಪುರುಷನು ಪ್ರಭುವಾದ ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಯಾರ ಹತಿಗೂ ಬಗ್ಗದೆ ಸೇವಕಾದಿ ಜನರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Slayer of Vritra, the hero who offers sacrifices to you, who eagerly approaches you (with praises), he, (protected) by Indra, is unresisted (by any one), and is honoured by men.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಭವಾ ವರೂಢಂ ಮಘವನ್ಮಘೋನಾಂ ಯತ್ಸಮಜಾಸಿ ಶರ್ಧತಃ |

ವಿ ತ್ವಾಹತಸ್ಯ ವೇದನಂ ಭಜೇಮಹ್ಯಾ ದೂಣಾಶೋ ಭರಾ ಗಯಂ || ೭ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಭವ | ವರೂಢಂ | ಮಘವನ್ | ಮಘೋನಾಂ | ಯತ್ | ಸಂಜಾಸಿ | ಶರ್ಧತಃ |

ವಿ | ತ್ವಾಹತಸ್ಯ | ವೇದನಂ | ಭಜೇಮಹಿ | ಆ | ದೂಣಶಃ | ಭರ | ಗಯಂ || ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಘವನ್ ಧನವನ್ನಿಂದ್ರ ಮಘೋನಾಂ ಹವಿಷ್ಮತಾಂ ವರೂಢಮುಪದ್ರವಾಣಾಂ ನಾರಕಂ ವರ್ಮ ಭವ | ಯದ್ಯಸ್ತಂ ಶರ್ಧತ ಉತ್ಸಹಮಾನಾನ್ ಶತ್ರುನ್ ಸಮಜಾಸಿ ಸಂಪ್ರೇರಯೇ | ಅಪಿ ಚ ತ್ವಾಹತಸ್ಯ ತ್ವಯಾ ಹತಸ್ಯ ಶತ್ರೋರ್ವೇದನಂ ಧನಂ ವಿ ಭಜೇಮಹಿ | ವಿಶೇಷೇಣ ಲಭೇಮಹಿ | ಕಿಂಚಿ ದುರ್ನಶೋ ನಾಶಯಿತುಮಶಕ್ಯಸ್ತಂ ಗಯಂ ಗೃಹಂ ಧನಂ ನಾ ಭರ | ಅಸ್ಮಭ್ಯಮಾಹರ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ | ಶರ್ಧತಃ—ಹಿಂಸಕರಾದ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಸಮಜಾಸಿ—ನೀನು ಹಿಂಸಿಸಿ ಓಡಿಸುವೆಯೋ (ಆ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ) | ಮಘೋನಾಂ—ಹವಿಷ್ಮಂತರಾದ ಯಜಮಾನರಿಗೆ | ವರೂಢಂ—ರಕ್ಷಕನಾಗಿ | ಭವ—ಆಗಿರು | ತ್ವಾಹತಸ್ಯ—ನಿನ್ನಿಂದ ಹತರಾದ ಶತ್ರುಗಳ | ವೇದನಂ—ಧನವನ್ನು | ವಿ ಭಜೇಮಹಿ—ನಾವು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಲಿ | ದುರ್ನಶಃ—ನಾಶರಹಿತನಾದ ನೀನು | ಗಯಂ—ನಮಗೆ ಗೃಹಾದಿಗಳನ್ನು | ಆ ಭರ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಹಿಂಸಕರಾದ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನೀನು ಹಿಂಸಿಸಿ ಓಡಿಸುವೆಯೋ ಆ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ, ಹವಿಷ್ಮಂತರಾದ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರು. ನಿನ್ನಿಂದ ಹತರಾದ ಶತ್ರುಗಳ ಧನವನ್ನು ನಾವು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಲಿ. ನಾಶರಹಿತನಾದ ನೀನು ನಮಗೆ ಗೃಹಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡು.

English Translation

Be a defence, Maghavan, to the wealthy (offerers of oblations), for you are the discomfiter of (our) adversaries: may we divide the spoil of the enemy slain by you: do you, who are indestructible, bring it to our dwelling.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸುನೋತಾ ಸೋಮಪಾನ್ನೇ ಸೋಮಮಿಂದ್ರಾಯ ವಜ್ರಿಣೇ ।

ಪಚತಾ ಪಕ್ತಿರವಸೇ ಕೃಣುಧ್ವಮಿತ್ವೈಣ್ಣಿತ್ವೈಣತೇ ಮಯಃ ॥ ೮ ॥

ಪದಪಾಠಃ

ಸುನೋತ | ಸೋಮಪಾನ್ನೇ | ಸೋಮಂ | ಇಂದ್ರಾಯ | ವಜ್ರಿಣೇ |

ಪಚತ | ಪಕ್ತಿಃ | ಅವಸೇ | ಕೃಣುಧ್ವಂ | ಇತ್ | ಪೃಣನ್ | ಇತ್ | ಪೃಣತೇ | ಮಯಃ ॥

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮದೀಯಾಃ ಪುರುಷಾಃ ವಜ್ರಿಣೇ ಸೋಮಪಾನ್ನೇ ಸೋಮಸ್ಯ ಪಾತ್ರ ಇಂದ್ರಾಯ ಸೋಮಂ ಸುನೋತ | ಅಭಿಷುಣುತ | ಅವಸ ಇಂದ್ರಂ ತರ್ಪಯತುಂ ಪಕ್ತಿಃ ಪಕ್ತವ್ಯಾನ್ ಪುರೋಡಾಶಾದೀನ್ ಪಚತ ಚ | ಕೃಣುಧ್ವಮಿತ್ | ಇಂದ್ರಪ್ರಿಯಕರಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಚ ಕುರುತ್ವೈವ | ಇಂದ್ರೋ ಹಿ ಮಯಃ ಸುಖಂ ಪೃಣನ್ನಿ ದ್ಯುಜಮಾನಾಯ ಪ್ರಯಚ್ಛನ್ನೇವ ಪೃಣತೇ ಹವೀಂಷೀತಿ ಶೇಷಃ ॥

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಯಜಮಾನಾದಿಗಳೇ) ವಜ್ರಿಣೇ—ವಜ್ರಾಯುಧವುಳ್ಳವನೂ | ಸೋಮಪಾನ್ನೇ—ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ದೈವಿಸಿ | ಸೋಮಂ—ಸೋಮವನ್ನು | ಸುನೋತ—ಹಿಂಡಿರಿ | ಅವಸೇ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಲು | ಪಕ್ತಿಃ—ಪುರೋಡಾಶಾದಿಗಳನ್ನು | ಪಚತ—ಪಕ್ವಮಾಡಿರಿ | ಕೃಣುಧ್ವಮಿತ್—ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿರಿ | (ಆ ಇಂದ್ರನಾದರೋ) ಪೃಣತೇ—ಹವಿಷ್ಪನ್ನರ್ಪಿಸುವವನಿಗೆ | ಮಯಃ—ಸುಖವನ್ನು | ಪೃಣನ್ನಿತ್—ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಒದಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಯಜಮಾನಾದಿಗಳೇ, ವಜ್ರಾಯುಧವುಳ್ಳವನೂ, ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡಿರಿ. ಇಂದ್ರನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಲು ಪುರೋಡಾಶಾದಿಗಳನ್ನು ಪಕ್ವಮಾಡಿರಿ. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿರಿ. ಆ ಇಂದ್ರನಾದರೋ, ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವವನಿಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಸುಖವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Pour out the libation to Indra, the thunderer, the drinker of the Soma : prepare the baked (cakes) to satisfy him : do (what is agreeable to him), for he bestows happiness on (the worshipper) who pleases him.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಮಾ ಸ್ತೇಧತ ಸೋಮಿನೋ ದಕ್ಷತಾ ಮಹೇ ಕೃಣುಧ್ವಂ ರಾಯ ಆತುಜೇ
ತರಣಿರಿಜ್ಜಯತಿ ಕ್ಷೇತಿ ಪುಷ್ಯತಿ ನ ದೇವಾಸಃ ಕವತ್ಸವೇ || ೯ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಮಾ | ಸ್ತೇಧತ | ಸೋಮಿನಃ | ದಕ್ಷತ | ಮಹೇ | ಕೃಣುಧ್ವಂ | ರಾಯೇ | ಆತುಜೇ |
ತರಣಿಃ | ಇತ್ | ಜಯತಿ | ಕ್ಷೇತಿ | ಪುಷ್ಯತಿ | ನ | ದೇವಾಸಃ | ಕವತ್ಸವೇ || ೯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮದೀಯಾ ಜನಾಃ ಸೋಮಿನಃ ಸೋಮವತೋ ಯಾಗಾನ್ಮಾ ಸ್ತೇಧತ | ಮಾ ಹಿಂಸಿಷ್ಯ | ದಕ್ಷತ | ಯಾಗಾದಿಕಂ ಕರ್ತುಮುತ್ಸಹಧ್ವಂ ಚ | ಮಹೇ ಮಹತ ಆತುಜೇ | ತುಜಿರ್ಹಿಸಾಕರ್ಮಾ ದಾನಕರ್ಮಾ ವಾ | ಶತ್ರುಣಾಮಭಿಹಂಸಕಾಯ ಧನಾನಾಂ ಪ್ರದಾತ್ರೇ ವೇಂದ್ರಾಯ ರಾಯೇ ಧನಲಾಭಾರ್ಥಂ ಕೃಣುಧ್ವಂ | ಕರ್ಮಾಣಿ ಕುರುತ ಚ | ತರಣಿರಿತ್ ಕರ್ಮಸು ತ್ವರಿತ ಏವ ಜಯತಿ ಶತ್ರುನ್ | ಕ್ಷೇತಿ | ಗೃಹೇ ನಿವಸತಿ ಚ | ಪುಷ್ಯತಿ | ಪ್ರಜಯಾ ಪಶುಭಿಶ್ಚ ಪುಷ್ಣೋ ಭವತಿ | ಕವತ್ಸವೇ ಕುತ್ಸಿತಕ್ರಿಯಾಯೈ || ಕವೋಪಸೃಷ್ಟಸ್ಯಾತೇಃ ಸಾತತ್ಯಗಮನಕರ್ಮಣೋ ರೂಪಂ ಕವತ್ಸುರಿತಿ || ದೇವಾಸೋ ದೇವಾ ನ ಭವಂತೀತಿ ಶೇಷಃ | ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಯೇ ಭವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಯಜಮಾನಾದಿಗಳೇ) ಸೋಮಿನಃ—ಸೋಮಯುಕ್ತವಾದ ಯಾಗಗಳನ್ನು | ಮಾ ಸ್ತೇಧತ—ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಡಿ | ದಕ್ಷತ—ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಿರಿ | ಮಹೇ—ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳವನೂ | ಆತುಜೇ—ಶತ್ರುಹಿಂಸಕನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ | ರಾಯೇ—ಧನಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ | ಕೃಣುಧ್ವಂ—ಕರ್ಮ

ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರಿ | ತೇರಣಿರಿತ್—ಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವವನು ಮಾತ್ರ | ಜ್ಞೇತಿ—ಗೃಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ | ಜಯೇತಿ—ಅವನೇ ಜಯಿಸುತ್ತಾನೆ | ಪುಷ್ಯೇತಿ—ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಪನಾಗುತ್ತಾನೆ | ಕವ-
ತ್ಸೇವೇ—ಕರ್ಮಹೀನನಾದವನಿಗೆ | ದೇವಾಸಃ—ದೇವತೆಗಳು | ನ—ಸಹಾಯಕರಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಯಜಮಾನಾದಿಗಳೇ, ಸೋಮಯುಕ್ತವಾದ ಯಾಗಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಡಿರಿ. ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಿರಿ. ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳವನೂ, ಶತ್ರುಹಿಂಸಕನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಧನಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರಿ. ಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವವನು ಮಾತ್ರ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನೇ ಜಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪುತ್ರಾದಿಸಂಪತ್ತುಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಪನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ಮಹೀನನಾದವನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಸಹಾಯಕರಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

English Translation

Offerers of the libation, do not hesitate : be active : sacrifice to the mighty benefactor for the sake of riches : the assiduous worshipper conquers (his enemies), dwells in a habitation, and prospers : the gods favour not the imperfect rite.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನಕಿಃ ಸುದಾಸೋ ರಥಂ ಪರ್ಯಾಸ ನ ರೀರಮತ್ |

ಇಂದ್ರೋ ಯಸ್ಯಾವಿತಾ ಯಸ್ಯ ಮರುತೋ ಗಮತ್ಸ ಗೋಮತಿ ವ್ರಜೇ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನಕಿಃ | ಸುದಾಸಃ | ರಥಂ | ಪರಿ | ಆಸ | ನ | ರೀರಮತ್ |

ಇಂದ್ರಃ | ಯಸ್ಯ | ಅವಿತಾ | ಯಸ್ಯ | ಮರುತಃ | ಗಮತ್ | ಸಃ | ಗೋಮತಿ | ವ್ರಜೇ || ೧೦ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸುದಾಸಃ ಶೋಭನದಾನಸ್ಯ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ರಥಂ ನಕಿಃ ಪರ್ಯಾಸ | ಕಶ್ಚಿನ್ನ ಪರ್ಯಾಸ್ಯತಿ | ನ ರೀರಮತ್ | ನ ರಮಯತಿ ಚ | ಆತ್ಮಾರ್ಥಂ ನ ಕಶ್ಚಿದೇನಂ ಗೃಹ್ಣಾತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಪಿ ಚ ಯಸ್ಯೇಂದ್ರೋವಿತಾ ರಕ್ಷಿತಾ ಯಸ್ಯ ಚ ಮರುತೋವಿತಾರಃ ಸ ಗೋಮತಿ ಗೋಯುಕ್ತೇ ವ್ರಜೇ ಗೋವೈ ಗಮತ್ | ಗಚ್ಛೇತ್ |

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸುದಾಸಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನಿಯಾದ ಯಜಮಾನನ | ರಥಂ—ರಥವನ್ನು | ನಕಿಃ—ಯಾರೂ ಕೂಡ | ಪರ್ಯಾಸ—ಎದುರಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಲಾರರು | ನ ರೀರಮತ್—ಯಾರೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲಾರರು | ಯಸ್ಯ—ಯಾವ

ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಅವಿತಾ—ರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ | ಯಸ್ಯ—ಯಾರಿಗೆ | ಮರುತಃ—ಮರು
ತ್ತುಗಳು (ರಕ್ಷಕರಾಗಿರುವರೋ) | ಸಃ—ಆ ಯಜಮಾನನು | ಗೋಮತಿ—ಗೋಯುಕ್ತವಾದ | ವ್ರಜೇ—ಕೊಟ್ಟಿಗೆ
ಯನ್ನು | ಗಮತ್—ಹೊಂದುವನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನಿಯಾವ ಯಜಮಾನನ ರಥವನ್ನು ಯಾರೂ ಕೂಡ ಎದುರಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಲಾರರು.
ಯಾರೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲಾರರು. ಯಾವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಇಂದ್ರನು ರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ, ಯಾರಿಗೆ ಮರುತ್ತುಗಳು
ರಕ್ಷಕರಾಗಿಯೂ ಇರುವರೋ ಆ ಯಜಮಾನನು ಗೋಯುಕ್ತವಾದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

English Translation

No one overturns, no one arrests, the chariot of the liberal sacrificer,
he, of whom Indra is the protector, of whom the Maruts (are the defenders):
will walk in pastures filled with cattle.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಗಮದ್ವಾಜಂ ವಾಜಯನ್ನಿಂದ್ರ ಮರ್ತ್ಯೋ ಯಸ್ಯ ತ್ವಮವಿತಾ ಭುವಃ |

ಅಸ್ಮಾಕಂ ಬೋಧ್ಯವಿತಾ ರಥಾನಾಮಸ್ಮಾಕಂ ಶೂರ ನೃಣಾಂ || ೧೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಗಮತ್ | ವಾಜಂ | ವಾಜಯನ್ | ಇಂದ್ರ | ಮರ್ತ್ಯಃ | ಯಸ್ಯ | ತ್ವಂ | ಅವಿತಾ | ಭುವಃ |

ಅಸ್ಮಾಕಂ | ಬೋಧಿ | ಅವಿತಾ | ರಥಾನಾಂ | ಅಸ್ಮಾಕಂ | ಶೂರ | ನೃಣಾಂ || ೧೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಯಸ್ಯ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯಾವಿತಾ ರಕ್ಷಿತಾ ಭುವಃ ಭವೇಃ ಸ ಮರ್ತ್ಯೋ ವಾಜಯನ್
ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ತ್ವಾಂ ಬಲಿನಂ ಕುರ್ವನ್ ವಾಜಮನ್ನಂ ಗಮತ್ | ಗಚ್ಛೇತ್ | ಅಪಿ ಚ ಹೇ ಶೂರ ಅಸ್ಮಾಕಂ
ವಾಸಿಷ್ಠಾನಾಂ ರಥಾನಾಮವಿತಾ ರಕ್ಷಿತಾ ಬೋಧಿ | ಭವ || ಭವತೇರ್ಲೋಕೀ ರೂಪಂ | ಭಕಾರಸ್ಯ ಬಕಾ-
ರಶ್ವಾಂದಸಃ || ಅಸ್ಮಾಕಂ ನೃಣಾಂ ಪುತ್ರಾದೀನಾಂ ಚಾವಿತಾ ಭವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಯಸ್ಯ—ಯಾವ ಮಾನವನಿಗೆ | ಅವಿತಾ—ರಕ್ಷಕನಾಗಿ |
ಭುವಃ—ಅಗರುವೆಯೋ | ಮರ್ತ್ಯಃ—ಅದೇ ಮಾನವನು | ವಾಜಯನ್—ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಶಕ್ತಿಯುತನ
ನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ | ವಾಜಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಗಮತ್—ಹೊಂದಲಿ | ಶೂರ—ಎಲೈ ಶೂರನಾದ ಇಂದ್ರನೇ |
ಅಸ್ಮಾಕಂ—ನನಿಷ್ಠವಂಶೋತ್ಪನ್ನರಾದ ನಮ್ಮ | ರಥಾನಾಂ—ರಥಗಳಿಗೆ | ಅವಿತಾ—ರಕ್ಷಕನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು |
ಬೋಧಿ—ತಿಳಿ | ಅಸ್ಮಾಕಂ—ನಮ್ಮ | ನೃಣಾಂ—ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಯಾವ ಮಾನವನಿಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವೆಯೋ, ಅದೇ ಮಾನವನು ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಶಕ್ತಿಯುತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅನ್ನವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ. ಎಲೈ ಶೂರನಾದ ಇಂದ್ರನೇ, ವಸ್ತುವೆಂಚೋ ತ್ವನ್ನರಾದ ನಮ್ಮ ರಥಗಳಿಗೆ ನೀನು ರಕ್ಷಕನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿ. ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರು.

English Translation

Let the man of whom you, Indra, are the protector, invigorating (you with praise), enjoy (abundant) food : be the preserver, hero, of our chariots, (the preserver) of our people.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉದಿನ್ವಿಸ್ಯ ರಿಚ್ಯತೇೞಶೋ ಧನಂ ನ ಜಿಗ್ಯುಷಃ |

ಯ ಇಂದ್ರೋ ಹರಿವಾನ್ ದಭಂತಿ ತಂ ರಿಪೋ ದಕ್ಷಂ ದಧಾತಿ ಸೋಮಿನಿ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ್ | ಇತ್ | ನು | ಅಸ್ಯ | ರಿಚ್ಯತೇ | ಅಂಶಃ | ಧನಂ | ನ | ಜಿಗ್ಯುಷಃ |

ಯಃ | ಇಂದ್ರಃ | ಹರಿವಾನ್ | ನ | ದಭಂತಿ | ತಂ | ರಿಪಃ | ದಕ್ಷಂ | ದಧಾತಿ | ಸೋಮಿನಿ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯಾಂಶೋ ಯಜ್ಞೇ ಸೋಮಸ್ಯ ಭಾಗೋೞರಿಚ್ಯತೇೞನೋಭ್ಯೋೞಪಿ ದೇವೇಭ್ಯಃ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ ತ್ರಿಪ್ತಪಿ ಸವನೇಷು ಸೋಮಪಾನಮಸ್ತಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಂ ಹಿ ಸರ್ವಮೈಂದ್ರಮಿತಿ | ಜಿಗ್ಯುಷೋ ಚಿತವತೋ ಧನಂ ನ ಧನಮಿವ | ಉದಿನ್ವಿಸ್ಯತಿ ತ್ರಯಃ ಪೂರಣಾಃ | ಅಪಿ ಚ ಯೋ ಹರಿವಾನಿಂದ್ರಃ ಸೋಮಿನಿ ಯಜಮಾನೇ ದಕ್ಷಂ ಬಲಂ ದಧಾತಿ ಸಂದಧಾತಿ ತಂ ರಿಪೋ ರಿಪವೋ ನ ದಭಂತಿ | ನ ಹಿಂಸಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಜಿಗ್ಯುಷಃ—ಜಯಶಾಲಿಯಾದ ಪುರುಷನ | ಧನಂ ನ—ಧನದಂತೆ | ಅಸ್ಯ—ಈ ಇಂದ್ರನ | ಅಂಶಃ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿನ ಸೋಮದ ಭಾಗವು | ಉದಿನ್ವಿಸ್ಯ ರಿಚ್ಯತೇ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಭಾಗಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ | ಹರಿವಾನ್—ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ | ಯಃ ಇಂದ್ರಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಸೋಮಿನಿ—ಯಜಮಾನನಲ್ಲಿ | ದಕ್ಷಂ—ಬಲವನ್ನು | ದಧಾತಿ—ತುಂಬಿಕೊಡುವನೋ | ತಂ—ಅಂತಹ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ರಿಪಃ—ಶತ್ರುಗಳು | ನ ದಭಂತಿ—ಹಿಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಜಯಶಾಲಿಯಾದ ಪುರುಷನ ಧನವು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆ, ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ಸೋಮದ ಭಾಗವು ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಭಾಗಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಯಜಮಾನನಲ್ಲಿ ಬಲವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುವನೋ ಅಂತಹ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಶತ್ರುಗಳು ಹಿಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

English Translation

Verily (Indra's) share (of the Soma) exceeds (that of other deities) like the wealth of the victorious : enemies overcome not him, who is the lord of bay steeds, who gives strength to the offerer of the libation.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಮಂತ್ರಮಖರ್ವಂ ಸುಧಿತಂ ಸುಪೇಶಸಂ ದಧಾತ ಯಜ್ಞಯೇಷು |

ಪೂರ್ವೀಶ್ವನ ಪ್ರಸಿತಯಸ್ತರಂತಿ ತಂ ಯ ಇಂದ್ರೇ ಕರ್ಮಣಾ ಭುವತ್ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಮಂತ್ರಂ | ಅಖರ್ವಂ | ಸುಧಿತಂ | ಸುಪೇಶಸಂ | ದಧಾತ | ಯಜ್ಞಯೇಷು | ಆ |

ಪೂರ್ವೀಃ | ಚನ | ಪ್ರಸಿತಯಃ | ತರಂತಿ | ತಂ | ಯಃ | ಇಂದ್ರ | ಕರ್ಮಣಾ | ಭುವತ್ || ೧೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಜನಾಃ ಅಖರ್ವಮನಲ್ಪಂ ಸುಧಿತಂ ಸುವಿಹಿತಂ ಸುಪೇಶಸಂ ಶೋಭನರೂಪಂ ಮಂತ್ರಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಯಜ್ಞಯೇಷು ಯಜನೀಯೇಷು ದೇವೇಷು ಮಧ್ಯ ಇಂದ್ರಾಯ ದಧಾತ | ವಿಧತ್ತ | ಯೇ ಜನಃ ಕರ್ಮಣಾ ಸ್ತುತ್ಯಾದಿರೂಪೇಣೇಂದ್ರ ಇಂದ್ರಸ್ಯ ಚಿತ್ತೇ ಭುವತ್ ಭವೇತ್ ತಂ ಜನಂ ಪೂರ್ವೀರ್ಭವ್ಯಃ ಪ್ರಸಿತಯಃ ಪಾಶಾದೀನಿ ಬಂಧನಾನಿ | ಚನೇತಿ ಸಮುದಾಯೋ ನೇತ್ಯರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ | ನ ತರಂತಿ | ನ ನ್ಯಾಪ್ನುವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಯಜಮಾನಾದಿಗಳೇ), ಅಖರ್ವಂ—ಅಧಿಕವಾದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು | ಸುಧಿತಂ—ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಪಠಿತವಾದುದು | ಸುಪೇಶಸಂ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು ಆದ | ಮಂತ್ರಂ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಯಜ್ಞಯೇಷು—ಯಜ್ಞಾರ್ಹರಾದ ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ | ಆ ದಧಾತ—ಅರ್ಪಿಸಿರಿ | ಯಃ—ಯಾವ ಯಜಮಾನನು | ಕರ್ಮಣಾ—ಸ್ತುತ್ಯಾದಿಕರ್ಮಗಳಿಂದ | ಇಂದ್ರೇ—ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿರಿಸಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ | ಭುವತ್—ಭಕ್ತಿಯುತನಾಗಿರುವನೋ | ತಂ—ಆ ಯಜಮಾನನನ್ನು | ಪೂರ್ವೀಃ—ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ | ಪ್ರಸಿತಯಃ ಚನ—ಬಂಧನಗಳೂ ಕೂಡ | ತರಂತಿ—ಅಂಟಿದೇ ಕಳಚಿಹೋಗುವುವು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಯಜಮಾನಾದಿಗಳೇ, ಅಧಿಕವಾದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳದ್ದೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಪಠಿತವಾದುದೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಯಜ್ಞಾರ್ಹರಾದ ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸಿರಿ. ಯಾವ ಯಜಮಾನನು ಸ್ತುತ್ಯಾದಿಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿರ್ಪಿಸಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯುತನಾಗಿರುವನೋ ಆ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಬಂಧನಗಳೂ ಕೂಡ ಅಂಟದೇ ಕಳಚಿಹೋಗುವವು.

English Translation

Address (to Indra) amongst the gods, the ample, well-uttered, and graceful prayer: many bonds entangle not him who, by his devotion, abides in Indra.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಕಸ್ತಮಿಂದ್ರ ತ್ವಾವಸುಮಾ ಮರ್ತ್ಯೋ ದಧರ್ಷತಿ ।

ಶ್ರದ್ಧಾ ಇತ್ತೇ ಮಘವನ್ವಾಯೇ ದಿವಿ ವಾಜೀ ವಾಜಂ ಸಿಷಾಸತಿ ॥

ಪದಪಾಠಃ

ಕಃ | ತಂ | ಇಂದ್ರ | ತ್ವಾವಸುಂ | ಆ | ಮರ್ತ್ಯಃ | ದಧರ್ಷತಿ |

ಶ್ರದ್ಧಾ | ಇತ್ | ತೇ | ಮಘವನ್ | ಸಾಯೇ | ದಿವಿ | ವಾಜೀ | ವಾಜಂ | ಸಿಷಾಸತಿ || ೧೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತವ ಚಿತ್ತೇ ಯೋ ಭವೇತ್ ತ್ವಾವಸುಂ | ತ್ವಂ ವಸುರ್ವ್ಯಾಪಕೋ ಯಸ್ಯೇತಿ ಬಹು-
ವ್ರೀಹಿಃ | ತಂ ಜನಂ ಕೋ ಮರ್ತ್ಯ ಆ ದಧರ್ಷತಿ | ಅಧರ್ಷೇತ್ | ಹೇ ಮಘವನ್ ತೇ ತ್ವದರ್ಥಂ ಯಃ
ಶ್ರದ್ಧಾ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಯುಕ್ತಃ ಸನ್ ವಾಜೀ ಹವಿಷ್ಮಾನ್ ಭವೇತ್ ಸಾಯೇ ದಿವಿ ಸೌತ್ಯೇಹನಿ ಸ ವಾಜ-
ಮನ್ಸಂ ಬಲಂ ವಾ ಸಿಷಾಸತಿ | ಸೇವತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಾವಸುಂ—ನಿನ್ನನ್ನೇ ರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ | ತಂ—ಯಜಮಾನನನ್ನು | ಕಃ ಮರ್ತ್ಯಃ—ಯಾವ ಮಾನವನು ತಾನೇ | ಆ ದಧರ್ಷತಿ—ಹಿಂಸಿಸಬಲ್ಲನು ? | ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ | (ಯಃ—ಯಾರು) ಶ್ರದ್ಧಾ—ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ | ವಾಜೀ—ಹವಿಷ್ಮಂತನಾಗುವನೋ | (ಏವನು) ಸಾಯೇ ಇತ್ ದಿವಿ—ಸೋಮಾರ್ಪಣದ ದಿನವೇ | ವಾಜಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಸಿಷಾಸತಿ—ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನೇ ರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಯಾವ ಮಾನವನು ತಾನೇ ಹಿಂಸಿಸಬಲ್ಲನು ? ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಯಾರು ಹವಿಷ್ಮಂತನಾಗಿ ಹವಿಷ್ಯನ್ನು ನಿನ್ನೆಗರ್ಪಿಸುವನೋ ಅವನು ಸೋಮಾರ್ಪಣದ ದಿನವೇ ಅನ್ನವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೆ (ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ).

English Translation

What mortal, Indra, injures him who has you for his support? He who offers you (sacrificial) food, Maghavan, with faith, he obtains food on the day of the libation.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಮಘೋನಃ ಸ್ಮ ವೃತ್ರಹತ್ಯೇಷು ಚೋದಯ ಯೇ ದದತಿ ಪ್ರಿಯಾ ವಸು |

ತವ ಪ್ರಣೀತೀ ಹರ್ಯಶ್ಚ ಸೂರಿಭಿವಿಶ್ವಾ ತರೇನು ದುರಿತಾ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಮಘೋನಃ | ಸ್ಮ | ವೃತ್ರಹತ್ಯೇಷು | ಚೋದಯ | ಯೇ | ದದತಿ | ಪ್ರಿಯಾ | ವಸು |

ತವ | ಪ್ರಣೀತೀ | ಹರ್ಯಶ್ಚ | ಸೂರಿಭಿಃ | ವಿಶ್ವಾ | ತರೇನು | ದುರಿತಾ || ೧೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಮಘೋನೋ ಧನವತಸ್ತೇ | ತ್ವದರ್ಥಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಪ್ರಿಯಾ ಪ್ರಿಯಾಣಿ ವಸು ವಸೂನಿ ಧನಾನಿ ಯೇ ಜನಾ ದದತಿ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ ತಾ ಇಜ್ಜನಾನ್ ವೃತ್ರಹತ್ಯೇಷು ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು ಚೋದಯ | ಪ್ರೇರಯ | ಹೇ ಹರ್ಯಶ್ಚ ತವ ಪ್ರಣೀತೀ ಪ್ರಣೀತ್ಯಾ ಪ್ರಣಯನೇನ ಸೂರಿಭಿಃ ಸ್ತೋತ್ರಭಿಃ ಪುತ್ರಾದಿಭಿಃ ಸಾರ್ಥಂ ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ದುರಿತಾ ದುರಿತಾನಿ ತರೇನು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಯೇ—ಯಾವ ಯಜಮಾನರು | ಮಘೋನಃ—ಧನವಂತನಾದ ನಿನಗೆ | ಪ್ರಿಯಾ—ಹಿತಕರಗಳಾದ | ವಸು—ಧನಾದಿಗಳನ್ನು | ದದತಿ ಸ್ಮ—ಅರ್ಪಿಸುವರೋ | (ಅವರನ್ನು) ವೃತ್ರಹತ್ಯೇಷು—ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ | ಚೋದಯ—ಶಕ್ತಿಯುತರಾಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸು | ಹರ್ಯಶ್ಚ—ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವಗಳುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತವ—ನಿನ್ನ | ಪ್ರಣೀತೀ—ಪ್ರೀತಿಯುತವಾದ ನೇತೃತ್ವದಿಂದ | ಸೂರಿಭಿಃ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳೊಡಗೂಡಿದ ನಾವು | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ದುರಿತಾ—ದುಃಖಗಳನ್ನು | ತರೇನು—ದಾಟುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ಯಜಮಾನರು ಧನವಂತನಾದ ನಿನಗೆ ಹಿತಕರಗಳಾದ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವರೋ ಅವರನ್ನು ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯುತರಾಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸು. ಹರಿಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವಗಳುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯುತವಾದ ನೇತೃತ್ವದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳೊಡಗೂಡಿದ ನಾವು ಸಮಸ್ತವಾದ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ದಾಟುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Animate (those men) for the destruction of their foes, who offer treasures which are dear to you, the abounder in wealth : may we, lord of bay

steeds, along with (your) worshippers, pass over all difficulties by your guidance.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತವೇದಿಂದ್ರಾವಮಂ ವಸು ತ್ವಂ ಪುಷ್ಯಸಿ ಮಧ್ಯಮಂ |

ಸತ್ರಾ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಪರಮಸ್ಯ ರಾಜಸಿ ನಕಿಷ್ಪಾಸ್ತಾ ಗೋಷು ವೃಣ್ಣತೇ ||

ಪದಸಾಠಃ

ತವ | ಇತ್ | ಇಂದ್ರ | ಅವಮಂ | ವಸು | ತ್ವಂ | ಪುಷ್ಯಸಿ | ಮಧ್ಯಮಂ |

ಸತ್ರಾ | ವಿಶ್ವಸ್ಯ | ಪರಮಸ್ಯ | ರಾಜಸಿ | ನಕಿಃ | ತ್ವಾ | ಗೋಷು | ವೃಣ್ಣತೇ || ೧೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಅವಮಮಧಮಂ ತ್ರೇಪುಸೀಸಾದಿಕಂ ವಸು ಧನಂ | ಯದ್ವಾ | ಭೌಮಂ ವಸ್ತವಮಂ | ತವೇತ್ತವ್ಯವ | ತ್ವಂ ತ್ವಮೇವ ಮಧ್ಯಮಂ ವಸು ರಜತಹಿರಣ್ಯಾದಿಕಮಾಂತರಿಷ್ಟಂ ನಾ ಪುಷ್ಯಸಿ | ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪರಮಸ್ಯೋತ್ತಮಸ್ಯಾಪಿ ರತ್ನಾದೇರ್ದಿವ್ಯಸ್ಯ ನಾ ವಸುನೋ ರಾಜಸಿ | ಈಶಿಷೇ | ಸತ್ರಾ ಸತ್ಯಮೇವ | ಅಪಿ ಚ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಗೋಷು ನಿಮಿತ್ತೇಷು ನಕಿವ್ಯವೃಣ್ಣತೇ | ಕೇಽಪಿ ನ ವಾರಯಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, | ಅವಮಂ—ಅತ್ಯುತ್ತಮವಲ್ಲದ ಸೀಸಾದಿ ಯಾವ | ವಸು—ಧನಗಳವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ | ತವೇತ್—ನಿನ್ನದೇ ಆಗಿವೆ. | ತ್ವಂ—ನೀನೇ | ಮಧ್ಯಮಂ—ಮಧ್ಯಸ್ಥವಾಗಿರುವ ರಜತಾದಿಗಳನ್ನು | ಪುಷ್ಯಸಿ—ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತೀಯೆ. | ವಿಶ್ವಸ್ಯ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಪರಮಸ್ಯ—ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ರತ್ನಾದಿಗಳೆ. | ರಾಜಸಿ—ನೀನೇ ಈಶ್ವರನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. | ಸತ್ರಾ—ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಗೋಷು—ಗೋನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಾಗ | ನಕಿಃ ವೃಣ್ಣತೇ—ಯಾರೂ ತಡೆಯಲಾರರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಅತ್ಯುತ್ತಮವಲ್ಲದ ಸೀಸಾದಿ ಯಾವ ಧನಗಳವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನದೇ ಆಗಿದೆ. ನೀನೇ ಮಧ್ಯಸ್ಥವಾಗಿರುವ ರಜತಾದಿಗಳನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸಮಸ್ತ ರತ್ನಾದಿಗಳಿಗೂ ನೀನೇ ಈಶ್ವರನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಗೋನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಾಗ ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ತಡೆಗಟ್ಟಲಾರರು.

English Translation

Yours Indra, is the vast valuable wealth : you cherish the middling : you rule over all that which is the most precious : no one opposes you in (the recovering of the) cattle.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಈ ಋಕ್ವಿನಲ್ಲಿ, ಅವಮಃ ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಪರಮ ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಪೃಥ್ವೀ, ಅಂತರಿಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉತ್ಪೃಷ್ಠವಾದ ದ್ಯುಲೋಕ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳೂ ಸಾಧ್ಯ. ಇಂದ್ರನು ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಭುವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನೂ ಹೇಳಬಹುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತ್ವಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಧನದಾ ಅಸಿ ಶ್ರುತೋ ಯ ಈಂ ಭವಂತ್ಯಾಜಯಃ |

ತನಾಯಂ ವಿಶ್ವಃ ಪುರುಹೂತ ಸಾರ್ಥಿವೋನಸ್ಯುರ್ನಾಮ ಭಿಕ್ಷತೇ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತ್ವಂ | ವಿಶ್ವಸ್ಯ | ಧನದಾಃ | ಅಸಿ | ಶ್ರುತಃ | ಯೇ | ಈಂ | ಭವಂತಿ | ಆಜಯಃ |

ತನ | ಆಯಂ | ವಿಶ್ವಃ | ಪುರುಹೂತ | ಸಾರ್ಥಿವಃ | ಅವಸ್ಯುಃ | ನಾಮ | ಭಿಕ್ಷತೇ || ೧೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ! ತ್ವಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಸ್ತೋತುರ್ಯಜಮಾನಸ್ಯ ನಾ ಧನದಾ ಧನಸ್ಯ ದಾತ ಸರ್ವಾಶ್ರುತಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋನಿ | ಯ ಈಂ ಯ ಏತ ಆಜಯೋ ಯುದ್ಧಾನಿ ಭವಂತಿ ತೇಷ್ವಪಿ ಧನದಾ ಶ್ರುತೋನಿ | ಹೇ ಪುರುಹೂತ ವಿಶ್ವಃ ಸರ್ವೋನಸ್ಯಯಂ ಸಾರ್ಥಿವೋ ಜನಸ್ತವ | ತ್ವತ್ತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ಅವಸ್ಯು ರಕ್ಷಾಮಿಚ್ಛನ್ನಾಮಾನ್ಯಮುದಕಂ ನಾ | ಬರ್ಹಿರ್ನಾಮೇತ್ಯುದಕನಾಮಸು ಪಾಠಾತ್ | ಭಿಕ್ಷತೇ ಯಾಚತೇ | ತ್ವಾಮೇವೇತಿ ಶೇಷಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ), ತ್ವಂ—ನೀನು | ವಿಶ್ವಸ್ಯ—ಸಮಸ್ತವಾದ ಯಜಮಾನರಿಗೂ | ಧನದಾಃ—ಧನಪ್ರದನಾಗಿದ್ದೀಯೆಂದು | ಶ್ರುತಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ | ಅಸಿ—ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. | ಯ ಈಂ—ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಆಜಯಃ—ಯುದ್ಧಗಳು | ಭವಂತಿ—ಸಂಭವಿಸುವವೋ ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಧನಪ್ರದನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. | ಪುರುಹೂತ—ಅನೇಕರ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸಾರ್ಥಿವಃ—ಪೃಥ್ವಿಗೆ ಸೇರಿದ | ವಿಶ್ವಃ ಅಯಂ—ಸಕಲ ಮಾನವರೂ ಸಹ | ತವ ಅವಸ್ಯುಃ—ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ | ನಾಮ—ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು | ಭಿಕ್ಷತೇ—ಯಾಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಸಕಲ ಯಜಮಾನರಿಗೂ ಧನಪ್ರದನಾಗಿದ್ದೀಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಯಾವ ಯುದ್ಧಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುವವೋ ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಧನಪ್ರದನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಅನೇಕರ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪೃಥ್ವಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸಕಲ ಮಾನವರೂ ಸಹ ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

You are celebrated as the giver of wealth to all, even where battles occur : all the people of the earth, desirous of protection, solicit you, the invoked of many.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯದಿಂದ್ರ ಯಾವತಸ್ತಮೇತಾವದಹಮೀಶೀಯ |

ಸ್ತೋತಾರಮಿದ್ಧಿಧಿಷೇಯ ರದಾವಸೋ ನ ಪಾಪತ್ವಾಯ ರಾಸೀಯ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯತ್ | ಇಂದ್ರ | ಯಾವತಃ | ತ್ವಂ | ಏತಾವತ್ | ಅಹಂ | ಈಶೀಯ |

ಸ್ತೋತಾರಂ | ಇತ್ | ದಿಧಿಷೇಯ | ರದವಸೋ ಇತಿ ರದವಸೋ | ನ | ಪಾಪತ್ವಾಯ | ರಾಸೀಯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯದ್ಯತೋ ಯಾವತೋ ಧನಸ್ಯ ತ್ವಮೀಶಿಷೇ ಏತಾವತ್ || ಷಷ್ಠ್ಯಾ ಲುಕ್ || ಏತಾವತೋ ಧನಸ್ಯಾಹಮೀಶೀಯ ಈಶ್ವರೋ ಭವೇಯಂ ಹೇ ರದವಸೋ | ರದತಿ ದೇವಾತಿ ವಸೂನೀತಿ ರದವಸುಃ | ತತೋಽಹಮಸ್ಮದೀಯಂ ಸ್ತೋತಾರಮಿದ್ಧಿಧಿಷೇಯ | ಧನಪ್ರದಾನೇನ ಧಾರಯೇಯ-ಮೇವ | ಪಾಪತ್ವಾಯ ನ ರಾಸೀಯ | ನ ದದ್ಯಾಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ರದವಸೋ—ಧನವಂತನಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವ ರೀತಿ | ಯಾವತಃ—ಯಾವ ಯಾವ ಧನಕ್ಕೆಲ್ಲಾ | ತ್ವಂ—ನೀನು ಒಡೆಯನಾಗಿರುವೆಯೋ | ಏತಾವತ್—ಅದೇರೀತಿ ಅದೇ ಧನಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಅಹಂ—ನಾನು | ಈಶೀಯ—ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದಿದ್ದೇ ಆದರೆ | ಸ್ತೋತಾರಮಿತ್—ಸ್ತೋತೃಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ | ದಿಧಿಷೇಯ—ಧನಪ್ರದಾನದಿಂದ ಧಾರಕನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆನು | ಪಾಪತ್ವಾಯ—ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಗಾಗಿ | ನ ರಾಸೀಯ—ಖಂಡಿತ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ರೀತಿ ಯಾವಯಾವ ಧನಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ನೀನು ಒಡೆಯನಾಗಿರುವೆಯೋ ಅದೇ ರೀತಿ ಅದೇ ಧನಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ನಾನೂ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಸ್ತೋತೃಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ನಾನು ಧನಪ್ರದಾನ ದಿಂದ ಧಾರಕನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಗಾಗಿ ಖಂಡಿತ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

English Translation

If I were lord of as much (affluence) as you are, Indra, then might I support (your) worshippers, dispenser of wealth, and not squander it upon wickedness.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಿಕ್ಷೇಯಮಿನ್ಮಹಯತೇ ದಿವೇದಿವೇ ರಾಯ ಆ ಕುಹಚಿದ್ವಿದೇ ।

ನಹಿ ತ್ವದನ್ಯನ್ಮಘವನ್ ಆಪ್ಯಂ ವಸ್ಯೋ ಅಸ್ತಿ ಪಿತಾ ಚನ || ೧೯ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶಿಕ್ಷೇಯಂ | ಇತ್ | ಮಹಯತೇ | ದಿವೇದಿವೇ | ರಾಯಃ | ಆ | ಕುಹಚಿತ್ವಿದೇ |

ನಹಿ | ತ್ವತ್ | ಅನ್ಯತ್ | ಮಘವನ್ | ನಃ | ಆಪ್ಯಂ | ವಸ್ಯಃ | ಅಸ್ತಿ | ಪಿತಾ | ಚನ || ೧೯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಕುಹಚಿದ್ವಿದೇ | ಕುತ್ರಚಿದ್ವಿದ್ಯಮಾನಃ ಕುಹಚಿದ್ವಿತ್ | ತಸ್ಮೈ | ಯತ್ರ ಕ್ವಾಪಿ ವಿದ್ಯಮಾನಾ-
ಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಮಹಯತೇ ಪೂಜಯತೇ ಜನಾಯ ದಿವೇ ದಿವೇ ಪ್ರತಿದಿನಂ ರಾಯೋ ಧನಾನಿ ಶಿಕ್ಷೇ-
ಯಮಿತ್ | ದದ್ಯಾಮೇವ | ಆಕಾರಃ ಪೂರಣಃ | ಏವಮಿಂದ್ರಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಂತುಷ್ಟ ಋಷಿರ್ವ-
ದತಿ | ಹೇ ಮಘವನ್ ತ್ವತ್ತ್ವತ್ತೋಽನ್ಯದಸ್ಮಾಕಮಾಪ್ಯಂ ಜ್ಞಾತೇಯಂ ನ ಹ್ಯಸ್ತಿ | ವಸ್ಯಃ ಪ್ರಶಸ್ಯಃ
ಪಿತಾ ಚನ ಪಾಲಯಿತಾ ಚ ತ್ವದನ್ಯೋ ನಾಸ್ತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಕುಹಚಿದ್ವಿದೇ—ಯಾವ ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಹ | ಮಹಯತೇ—ಪೂಜಕನಾದ ಯಜಮಾನ
ನಿಗೆ | ದಿವೇ ದಿವೇ—ಪ್ರತಿದಿನವೂ | ರಾಯಃ—ಧನಗಳನ್ನು | ಆ ಶಿಕ್ಷೇಯಮಿತ್—ನಾನು ಖಂಡಿತ ಕೊಡು
ವೆನು (ಎಂದು ಇಂದ್ರನು ಪ್ರಕಟಿಸುವನು) | ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವತ್—ನಿನಗಿಂತಲೂ |
ಅನ್ಯತ್—ಬೇರೆಯವರಾದ | ಆಪ್ಯಂ—ಹಿತಕಾರಿಗಳು | ನಹಿ ಅಸ್ತಿ—ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವು | ನಃ—ನಮಗೆ |
ವಸ್ಯಃ—ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ | ಪಿತಾ ಚನ—ಪಾಲಕನೂ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವ ಯಾವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಪೂಜಕನಾದ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ನಾನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಧನಗಳನ್ನು
ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಇಂದ್ರನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಯಜಮಾನನು ಈ ರೀತಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ.—‘ಧನ
ವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ಹಿತಕಾರಿಗಳು ನಮಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವು. ನಿನ್ನಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ
ಪಾಲಕನೂ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವು.’

English Translation

May I daily distribute wealth to the venerable wherever abiding : no
other, Maghavan, than you is to be sought by us : (no other is to us) a most
excellent protector.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತರಣಿರಿತ್ರಿಷಾಸತಿ ವಾಜಂ ಪುರಂಧ್ಯಾ ಯುಜಾ |

ಆ ನ ಇಂದ್ರಂ ಪುರುಹೂತಂ ನಮೇ ಗಿರಾ ನೇಮಿಂ ತಷ್ಟೇವ ಸುದ್ರ್ವಂ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತರಣಿಃ | ಇತ್ | ಸಿಷಾಸತಿ | ವಾಜಂ | ಪುರಂಧ್ಯಾ | ಯುಜಾ |

ಆ | ನಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಪುರುಹೂತಂ | ನಮೇ | ಗಿರಾ | ನೇಮಿಂ | ತಷ್ಟೇವ | ಸುದ್ರ್ವಂ || ೨೦ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತರಣಿರಿತ್ ಸ್ತುತ್ಯಾದೌ ಕರ್ಮಣಿ ತ್ವರಿತ ಏವ ಪುಮಾನ್ ಪುರಂಧ್ಯಾ ಮಹತ್ತ್ವಾ ಧಿಯಾ ಯುಜಾ ಸಹಾಯಭೂತಯಾ ವಾಜಮನ್ನಂ ಸಿಷಾಸತಿ | ಸಂಭಜತೇ | ಪುರುಹೂತಂ ಬಹುಭಿರಾಹೂತಮಿಂದ್ರಂ ವಸ್ತಾಂ ಗಿರಾ ಸ್ತುತ್ಯಾಹಮಾ ನಮೇ ನೇಮಿಂ ಚಕ್ರಸ್ಯ ವಲಯಂ ಸುದ್ರ್ವಂ ಶೋಭನದಾರುಂ ತಷ್ಟೇವ | ಯಥಾ ವರ್ಧಕಿದಾರುನೇಮಿಮಾನಮಯೇತೇ ತದ್ವದಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ತರಣಿರಿತ್—ಸ್ತುತ್ಯಾದಿಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದವನು ಮಾತ್ರ | ಪುರಂಧ್ಯಾ—ಮಹತ್ತಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಡನೆ | ಯುಜಾ—ಕೂಡಿದವನಾಗಿ | ವಾಜಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಸಿಷಾಸತಿ—ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ | ತಷ್ಟೇವ—ಮರಗೆಲಿಸದವನು | ನೇಮಿಂ—ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ವಲಯರೂಪವಾಗಿ | ಸುದ್ರ್ವಂ—ಉತ್ತಮನಾದ ಮರವನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸುವಂತೆ | ಪುರುಹೂತಂ—ಅನೇಕರ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನೂ | ಇಂದ್ರಂ—ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಆದ | ನಃ—ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ | ಗಿರಾ—ಸ್ತುತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ | ಆ ನಮೇ—ಬಗ್ಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸ್ತುತ್ಯಾದಿಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದವನು ಮಾತ್ರ ಮಹತ್ತಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಮರಗೆಲಿಸದವನು ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ವಲಯರೂಪವಾಗಿ ಉತ್ತಮನಾದ ಮರವನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸುವಂತೆ ಅನೇಕರ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಸ್ತುತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಬಗ್ಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

The prompt offerer (of praise), with solemn rites combined, acquires food : I bend down with adoration to you, Indra, the invoked of many, as a carpenter bends the wooden circumference of the wheel.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನ ದುಷ್ಟ್ವತೀ ಮತೋಽ ವಿಂದತೇ ವಸು ನ ಸ್ರೇಧಂತಂ ರಯಿನೇಶತ್ |

ಸುಶಕ್ತಿರಿನ್ಮಘವನ್ತುಭ್ಯಂ ಮಾವತೇ ದೇಷ್ಟಂ ಯತ್ಪಾರ್ಯೇ ದಿವಿ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನ | ದುಃಸ್ವತೀ | ಮರ್ತ್ಯಃ | ವಿಂದತೇ | ವಸು | ನ | ಸ್ರೇಧಂತಂ | ರಯಿಃ | ನಶತ್ |

ಸ್ತುಶಕ್ತಿಃ | ಇತ್ | ಮಘವನ್ | ತುಭ್ಯಂ | ಮಾವತೇ | ದೇಷ್ಟಂ | ಯತ್ | ಪಾರ್ಯೇ | ದಿವಿ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮರ್ತ್ಯೋ ಮನುಷ್ಯೋ ದುಷ್ಟ್ವತೀ ದುಷ್ಟ್ವತ್ಯಾ ವಸು ಧನಂ ನ ವಿಂದತೇ | ಇಂದ್ರಂ ಸ್ತುವ-
ನ್ನೇವ ವಸು ಲಭತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ್ರೇಧಂತಂ ಹಿಂಸಂತಂ ಇಂದ್ರವಿಷಯಸ್ತುತ್ಯಾದಿಕರ್ಮಾಣ್ಯಕುರ್ವಂತ-
ಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ರಯಿಧನಂ ನ ನಶತ್ | ನ ವ್ಯಾಪ್ನೋತಿ | ಹೇ ಮಘವನ್ ತ್ವಯಾ ಪಾರ್ಯೇ ದಿವಿ
ಸೌತ್ಕೇ ದಿವಸೇ ಮಾವತೇ ಮತ್ಸದೃಶಾಯ ದೇಷ್ಟಂ ದಾತವ್ಯಂ ಯದ್ಧನಮಸ್ತಿ ತತ್ತುಭ್ಯಂ ತ್ವತ್ತಃ ಸುಶ-
ಕ್ತಿರಿತ್ ಸುಕರ್ಮ್ಯವ | ವಿಂದತ ಇತಿ ವ್ಯವಹಿತಮಪ್ಯನುಷಜ್ಯತೇಽಧ್ಯಾಹಾರಸ್ಯಾಂತಿಕತ್ವಾತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರ್ತ್ಯಃ—ಮಾನವನು | ದುಷ್ಟ್ವತೀ—ದುರ್ಭಾಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ | ವಸು—ಧನವನ್ನು |
ನ ವಿಂದತೇ—ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ | ಸ್ರೇಧಂತಂ—ಹಿಂಸಾಕಾರಕನಾದ ಪುರುಷನನ್ನು | ರಯಿಃ—ಧನವು | ನ
ನಶತ್—ಹೋಗಿ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ | ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಪಾರ್ಯೇ ದಿವಿ—ಸೋಮಾರ್ಪ-
ಣದ ದಿನವೇ | ಮಾವತೇ—ನನ್ನಂತಹ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ದೇಷ್ಟಂ—ಕೊಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ | ಯತ್—
ಯಾವ ಧನವಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು | ತುಭ್ಯಂ—ನಿನ್ನಿಂದ | ಸುಶಕ್ತಿರಿತ್—ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವನು ಮಾತ್ರ
ಪಡೆಯಬಲ್ಲನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಮಾನವನು ದುರ್ಭಾಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಧನವನ್ನು ಹೊಂದು-
ವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂಸಾಕಾರಕನಾದ ಪುರುಷನನ್ನು ಧನವು ಹೋಗಿ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ,
ಸೋಮಾರ್ಪಣದ ದಿನವೇ, ನನ್ನಂತಹ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಕೊಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಯಾವ ಧನವಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು
ನಿನ್ನಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವನು ಮಾತ್ರ ಪಡೆಯಬಲ್ಲನು.

English Translation

A man acquires not wealth by unbecoming praise : affluence devolves
not upon one obstructing (sacrifice): in you, Maghavan, is the power where-
by bounty (may be shown) to such as I am on the day of the libation.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಭಿ ತ್ವಾ ಶೂರ ನೋನುಮೋಽದುಗ್ಧಾ ಇವ ಧೇನವಃ ।

ಈಶಾನಮಸ್ಯ ಜಗತಃ ಸ್ವದ್ಯೃಶಮೀಶಾನಮಿಂದ್ರ ತಸ್ಥುಷಃ ॥ ೨೨ ॥

ಪದಪಾಠಃ

ಅಭಿ | ತ್ವಾ | ಶೂರ | ನೋನುಮಃ | ಅದುಗ್ಧಾಃ ಇವ | ಧೇನವಃ |

ಈಶಾನಂ | ಅಸ್ಯ | ಜಗತಃ | ಸ್ವಃ ದ್ಯೃಶಂ | ಈಶಾನಂ | ಇಂದ್ರ | ತಸ್ಥುಷಃ ॥ ೨೨ ॥

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಶೂರೇಂದ್ರ ಅಸ್ಯ ಜಗತೋ ಜಂಗಮಸ್ಯೇಶಾನಮೀಶ್ವರಂ ತಸ್ಥುಷಃ ಸ್ಥಾವರಸ್ಯ ಚೇಶಾನಂ | ಈಶಾನಮಿತಿ ಪದಸ್ಯಾವೃತ್ತಿರಾದರಾರ್ಥಾ | ಸ್ವದ್ಯೃಶಂ ಸರ್ವದೃಶಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಮದುಗ್ಧಾ ಇವ ಧೇನವೋ ಯಥಾದುಗ್ಧಾ ಧೇನವಃ ಕ್ಷೀರಪೂರ್ಣೋಧಸ್ತೇನ ವರ್ತಂತೇ ತದ್ವತ್ಸ್ನೇಮಪೂರ್ಣಚಮಸತ್ಪೇನ ವರ್ತಮಾನಾ ವಯಮುಭಿ ನೋನುಮಃ | ಭೃಶಮುಭಿಷ್ವಮಃ ॥

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶೂರ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅಸ್ಯ ಜಗತಃ—ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ | ಈಶಾನಂ—ಒಡೆಯನಾದವನೂ | ತಸ್ಥುಷಃ—ಸ್ಥಾವರಾತ್ಮಕವಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ | ಈಶಾನಂ—ಒಡೆಯನಾದವನೂ | ಸ್ವದ್ಯೃಶಂ—ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಬಲ್ಲವನೂ ಆದ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಅದುಗ್ಧಾ ಇವ—ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯದಿರುವ | ಧೇನವಃ—ಗೋವುಗಳು ಹಾಲಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕೆಚ್ಚಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತೆ (ನಾವೂ ಸಹ ಸೋಮದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಚಮಸಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದವರಾಗಿ) | ಅಭಿನೋನುಮಃ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದವನೂ, ಸ್ಥಾವರಾತ್ಮಕವಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯನಾದವನೂ, ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಬಲ್ಲವನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಗೋವುಗಳು ಹಾಲಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕೆಚ್ಚಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ನಾವೂ ಸಹ ಸೋಮದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಚಮಸಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದವರಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇವೆ.

English Translation

We glorify you, hero, (Indra) the lord of all moveable and stationary things, the beholder of the universe, (with ladles filled with Soma), like (the udders of) un milked cows.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನ ತ್ವಾಮ್ ಅನ್ಯೋ ದಿವ್ಯೋ ವ ಪಾರ್ಥಿವೋ ನ ಜಾತೋ ನ ಜನಿಷ್ಯತೇ |

ಅಶ್ವಾಯಂತೋ ಮಘವನ್ನಿಂದ್ರ ವಾಜಿನೋ ಗವ್ಯಂತಸ್ತಾ ಹವಾಮಹೇ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನ | ತ್ವಾವಾನ್ | ಅನ್ಯಃ | ದಿವ್ಯಃ | ನ | ಸಾರ್ಥಿವಃ | ನ | ಜಾತಃ | ನ | ಜನಿಷ್ಯತೇ |

ಅಶ್ವಾಯಂತಃ | ಮಘವನ್ | ಇಂದ್ರ | ವಾಜಿನಃ | ಗವ್ಯಂತಃ | ತ್ವಾ | ಹವಾಮಹೇ || ೨೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಘವನ್ನಿಂದ್ರ ದಿವ್ಯೋ ದಿವಿ ಭವಸ್ತಾವಾನ್ ತ್ವತ್ಸದ್ಯೋನೋ ನ ಜಾಯತೇ | ಸಾರ್ಥಿವಃ ಸೃಥಿವ್ಯಾಂ ಭವೋನಿ ತ್ವಾವಾನನೋ ನ ಜಾಯತೇ | ದಿವ್ಯಃ ಸಾರ್ಥಿವೋ ವಾ ತ್ವಾವಾನನೋ ನ ಜಾತಃ | ನ ಚ ಜನಿಷ್ಯತೇ | ಸೃಥಿವ್ಯಾಂ ದಿವಿ ಚ ತ್ರಿವ್ಯಸಿ ಲೋಕೇಷು ತ್ವತ್ಸದ್ಯತಃ ಕಶ್ಚಿನ್ನಾಸ್ತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಶ್ವಾಯಂತೋಽಶ್ವಾನಿಚ್ಛಂತೋ ವಾಜಿನೋ ವಾಜಮಿಚ್ಛಂತಃ || ಇಚ್ಛಾಯಾಮಿನಿಪ್ರತ್ಯಯಃ || ಹವಿಷ್ಮಂತೋ ವಾ ಗವ್ಯಂತೋ ಗಾ ಇಚ್ಛಂತಶ್ಚ ವಯಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಹವಾಮಹೇ | ಹ್ವಯಾಮುಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ | ಇಂದ್ರ—ನಿನ್ನೆ ಇಂದ್ರನೇ | ದಿವ್ಯಃ—ದೇವಲೋಕೋತ್ಪನ್ನ ನಾದವನು | ಅನ್ಯಃ—ಬೇರೊಬ್ಬನೂ | ತ್ವಾವಾನ್—ನಿನಗೆ ಸದೃಶನಾಗಿ | ನ ಜಾತಃ—ಉತ್ಪನ್ನ ನಾಗಿಲ್ಲ | ಸಾರ್ಥಿವಃ—ಸೃಥಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನೊಬ್ಬನೂ | ನ—ನಿನಗೆ ಸದೃಶನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ | ನ ಜನಿಷ್ಯತೇ—ಉತ್ಪನ್ನ ನಾಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ | ಅಶ್ವಾಯಂತಃ—ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವವರೂ | ವಾಜಿನಃ—ಅನ್ನಾಪೇಕ್ಷಿಗಳೂ | ಗವ್ಯಂತಃ—ಗೋವುಗಳನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವವರೂ ಆದ ನಾವು | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಹವಾಮಹೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಧನವಂತನಾದ ನಿನ್ನೆ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನಗೆ ಸದೃಶನಾದವನು ದೇವಲೋಕೋತ್ಪನ್ನ ರಾದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನವರಲ್ಲೂ ಯಾರೂ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆಯೂ ಯಾರೂ ಹುಟ್ಟಲಾರರು. ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವವರೂ, ಅನ್ನಾಪೇಕ್ಷಿಗಳೂ, ಗೋವುಗಳನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವವರೂ ಆದ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

English Translation

No other such as you are, celestial or terrestrial, has been or will be born ; desirous of horses, of food, of cattle, affluent Indra, we invoke you.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಭೀ ಷತಸ್ತದಾ ಭರೇಂದ್ರ ಜ್ಯಾಯಃ ಕನೀಯಸಃ |

ಪುರೂವಸುಹಿ ಮಘವನ್ತನ್ನಾದಸಿ ಭರೇಭರೇ ಚ ಹವ್ಯಃ || ೨೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಭಿ | ಸತಃ | ತತ್ | ಆ | ಭರ | ಇಂದ್ರ | ಜ್ಯಾಯಃ | ಕನೀಯಸಃ |

ಪುರುಷಸುಃ | ಹಿ | ಮಘವನ್ | ಸನಾತ್ | ಅಸಿ | ಭರೇಭರೇ | ಚ | ಹವ್ಯಃ || ೨೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಜ್ಯಾಯೋ ಜ್ಯಾಯನ್ನಿಂದ್ರ || ಆಮಂತ್ರಿತಂ ಪೂರ್ವಮವಿದ್ಯಮಾನವದಿತೀಂದ್ರಪದಸ್ಯಾವಿದ್ಯಮಾನವದ್ಭಾವಾತ್ ಜ್ಯಾಯ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಸರ್ವಾನುದಾತ್ತತ್ವಾಭಾವಃ | ನಕಾರಸ್ಯ ರುತ್ವಂ ವ್ಯತ್ಯಯಾನ್ನಮಭಾವೋ ವಾ || ಕನೀಯಸಃ ಸತೋ ಮಮ ತತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಧನಮಭ್ಯಾ ಭರ | ಹೇ ಮಘವನ್ ತ್ವಂ ಸನಾಚ್ಚಿರಾದೇವಾರಭ್ಯ ಪುರೂವಸುರ್ಹಿ ಬಹುಧನೋ ಹ್ಯಸಿ | ಭರೇಭರೇ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಯಜ್ಞೇ ವಾ ಹವ್ಯೋ ಹವಿಷ್ಯಶ್ಚಾಸಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಜ್ಯಾಯಃ—ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವನಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಕನೀಯಸಃ—ನಿನಗಿಂತಲೂ ಅಲ್ಪತರನಾದ | ಮಮ—ನನಗೆ | ತತ್—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಧನವನ್ನು | ಅಭ್ಯಾಭರ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡು | ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸನಾತ್—ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದಲೂ | ಪುರೂವಸುರ್ಹಿ—ಅಧಿಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೇ | ಅಸಿ—ಆಗಿದ್ದೀಯೆ | ಭರೇಭರೇ—ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ | ಹವ್ಯಃ ಚ—ಪೂಜ್ಯನಾಗಿಯೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನಗಿಂತಲೂ ಅಲ್ಪತರನಾದ ನನಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡು. ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ಪೂಜ್ಯನಾಗಿಯೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

Elder Indra, bring that (wealth to me), being the junior, for, Maghavan, you have from the beginning been possessed of infinite treasure, and are to be adored at repeated sacrifices.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪರಾ ಇಂದಸ್ವ ಮಘವನ್ನಮಿತ್ರಾನ್ತುವೇದಾ ನೋ ವಸೂ ಕೃಧಿ |

ಅಸ್ಮಾಕಂ ಬೋಧ್ಯವಿತಾ ಮಹಾಧನೇ ಭವಾ ವೃಧಃ ಸಖೀನಾಂ || ೨೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪೆರಾ | ನುದಸ್ಸ | ಮಘಾವನ್ | ಅಮಿತ್ರಾನ್ | ಸುವೇದಾ | ನಃ | ವಸು | ಕೃಧಿ |
ಅಸ್ಮಾಕಂ | ಬೋಧಿ | ಅವಿತಾ | ಮಹಾಧನೇ | ಭವ | ವೃಧಃ | ಸಖೀನಾಂ || ೨೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಘವನ್ ಪೆರಾ ಪೆರಾಚೀನಾನಮಿತ್ರಾಣ್ಯತೋನ್ನದಸ್ಸ | ಪ್ರೇರಯ | ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ವ-
ಸು ವಸೂನಿ ಸುವೇದಾ ಸುಲಭಾನಿ ಕೃಧಿ | ಕುರು | ಮಹಾಧನೇ ಸಂಗ್ರಾಮೇ | ವಾಜಸಾತೌ ಮಹಾಧನ
ಇತಿ ಸಂಗ್ರಾಮನಾಮಸು ಪಾಠಾತ್ | ಸಖೀನಾಂ ಸ್ತೋತ್ಯಾಣಾಮಸ್ಮಾಕಂ ವಸಿಷ್ಠಾನಾಮವಿತಾ ರಕ್ಷಿತಾ
ಬೋಧಿ | ಭವ | ವೃಧೋ ವರ್ಧಯಿತಾ ಚ ಭವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅಮಿತ್ರಾನ್—ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಪೆರಾ ನುದಸ್ಸ—
ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸು | ನಃ—ನಮಗೆ | ವಸು—ಧನಗಳು | ಸುವೇದಾ—ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುವಂತೆ | ಕೃಧಿ—ಮಾಡು |
ಮಹಾಧನೇ—ಅಧಿಕವಾದ ಧನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ | ಸಖೀನಾಂ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳಾದ |
ಅಸ್ಮಾಕಂ—ನಮಗೆ | ಅವಿತಾ—ರಕ್ಷಕನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು | ಬೋಧಿ—ತಿಳಿ | ವೃಧಃ—ನಮಗೆ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನಾ-
ಗಿಯೂ | ಭವ—ಆಗಿರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸು. ನಮಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಧನಗಳು
ಸಿಕ್ಕುವಂತೆ ಮಾಡು. ಅಧಿಕವಾಗಿ ಧನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಾದ ನಮಗೆ ರಕ್ಷಕ
ನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿ. ನಮಗೆ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನಾಗಿಯೂ ಆಗಿರು.

English Translation

Drive away, Maghavan, our enemies : render riches easy of acqui-
sition : be our preserver in war : be the augments of (the prosperity) of
(your) friends.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಂದ್ರ ಕೃತುಂ ನ ಆ ಭರ ಸಿತಾ ಪುತ್ರೇಭ್ಯೋ ಯಥಾ |

ಶಿಕ್ಷಾಣೋ ಅಸ್ಮಿ ನ್ವರುಹೂತ ಯಾಮನಿ ಜೀನಾ ಜ್ಯೋತಿರತೀಮಹಿ || ೨೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಇಂದ್ರ | ಕೃತುಂ | ನಃ | ಆ | ಭರ | ಸಿತಾ | ಪುತ್ರೇಭ್ಯಃ | ಯಥಾ |

ಶಿಕ್ಷ | ನಃ | ಅಸ್ಮಿನ್ | ವ್ವರುಹೂತ | ಯಾಮನಿ | ಜೀನಾಃ | ಜ್ಯೋತಿಃ | ಅತೀಮಹಿ || ೨೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಕೃತುಂ ಕರ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞಾನಂ ವಾ ಭರ | ಆಹರ | ಅಸಿ ಚ ಯಥಾ
ಪಿತಾ ಪುತ್ರೇಭ್ಯೋ ಧನಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ತಥಾ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಶಿಕ್ಷ | ಧನಂ ದೇಹಿ | ಹೇ ಪುರುಹೂತ
ಬಹುಭಿರಾಹೂತ ಯಾಮನಿ ಯಜ್ಞೇ ಜೀನಾ ವಯಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಸೂರ್ಯಮತೀಮಹಿ | ಪ್ರತಿದಿನಂ
ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾಮು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಕೃತುಂ—ಕರ್ಮವಿಷಯಕವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು | ಆ ಭರ—
ಒದಗಿಸು | ಯಥಾ—ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ | ಪಿತಾ—ತಂದೆಯಾದವನು | ಪುತ್ರೇಭ್ಯಃ—ತನ್ನ ಪುತ್ರರಿಗೆ ಧನವನ್ನು
ಕೊಡುವನೋ ಹಾಗೆ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಶಿಕ್ಷ—ಧನವನ್ನು ಕೊಡು | ಪುರುಹೂತ—ಅನೇಕರ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರ
ನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅಸ್ಮಿನ್ ಯಾಮನಿ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಜೀನಾಃ—ನಿರತರಾದ ನಾವು | ಜ್ಯೋತಿಃ—
ಸೂರ್ಯನ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು | ಅತೀಮಹಿ—ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮಗೆ ಕರ್ಮವಿಷಯಕವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಒದಗಿಸು. ತಂದೆಯಾದವನು ತನ್ನ ಪುತ್ರರಿಗೆ
ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ನಮಗೆ ಧನವನ್ನು ಕೊಡು. ಅನೇಕರ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಈ ಯಜ್ಞ
ದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ನಾವು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸೂರ್ಯನ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Bring to us, Indra, wisdom, as a father (gives knowledge) to his sons :
bestow wealth upon us on this occasion, you the invoked of many, so that
we, living at the solemnity, may (long) enjoy the light (of existence).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಮಾ ನೋ ಅಜ್ಞಾತಾ ವೃಜನಾ ದುರಾಧ್ಯೈಃ ಮಾತೀವಾಸೋ ಅವ ಕ್ರಮುಃ |

ತ್ವಯಾ ವಯಂ ಪ್ರವತಃ ಶಶ್ವತೀರಪೋತಿ ಶೂರ ತರಾಮಸಿ || ೨೭ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಮಾ | ನಃ | ಅಜ್ಞಾತಾಃ | ವೃಜನಾಃ | ದುಃಪ್ರಾಧ್ಯೈಃ | ಮಾ | ಅತೀವಾಸಃ | ಅವ | ಕ್ರಮುಃ |

ತ್ವಯಾ | ವಯಂ | ಪ್ರವತಃ | ಶಶ್ವತೀಃ | ಅಪಃ | ಅತಿ | ಶೂರ | ತರಾಮಸಿ || ೨೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಅಜ್ಞಾತಾ ಅಜ್ಞಾತಗಮನಾ ವೃಜನಾ ಹಿಂಸಕಾ ದುರಾಧ್ಯೋ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ಮಾವ
ಕ್ರಮುಃ | ಮಾವಚಿಕ್ರಮುಃ | ಹೇ ಶೂರ ತ್ವಯಾ ವಯಂ ವಸಿಷ್ಠಾಃ ಪ್ರವತಃ ಪ್ರವಣಕಾಃ ಸಂತಃ ಶಶ್ವ-
ತೀರ್ಬಹ್ವೀರಪೋತಿ ತರಾಮಸಿ | ಅತಿತರಾಮ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಅಜ್ಞಾತಾಃ—ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಸಂಚರಿಸುವವರೂ, | ವೃಜನಾಃ—ನಮ್ಮ ಹಿಂಸಕರೂ | ದುರಾಧ್ಯಾಃ—ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸುವವರೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಮಾ ಅವ ಕ್ರಮಃ—ಆಕ್ರಮಿಸದಿರಲಿ | ಅಶಿವಾಸಃ—ನಮಗೆ ಅಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರೂ | ಮಾ—ನಮ್ಮನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸದಿರಲಿ | ಶೂರ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಯಾ—ನಿನ್ನಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾದ | ವಯಂ—ವಸಿಷ್ಠಗೋತ್ರೋತ್ಪನ್ನರಾದ ನಾವು | ಪ್ರವತಃ—ತರಣಸಾಧನವುಳ್ಳವರಾಗಿ | ಶಶ್ವತೀಃ—ಪ್ರಭೂತವಾದ | ಅಪಃ—ಉದಕಗಳನ್ನು | ಅತಿ ತರಾಮಸಿ—ದಾಟುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವವರೂ, ನಮ್ಮ ಹಿಂಸಕರೂ, ನಮಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸುವವರೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸದಿರಲಿ. ನಮಗೆ ಅಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸದಿರಲಿ. ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನಿಂದ ರಕ್ಷಿತರೂ, ವಸಿಷ್ಠಗೋತ್ರೋತ್ಪನ್ನರೂ ಆದ ನಾವು ತರಣಸಾಧನವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಪ್ರಭೂತವಾದ ಉದಕಗಳನ್ನು ದಾಟುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Let no unknown, wicked, malevolent, malignant (enemies) overpower us : may we, protected by you, cross over many waters.

ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಶ್ವಿತ್ಯಂಚ ಇತಿ ಚತುರ್ಧಶರ್ಚಾಂ ಷೋಡಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರೇಯಮನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ಶ್ವಿತ್ಯಂಚಃ ಷಳೂನಾ ಸಂಸ್ತವೋ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಸಪುತ್ರಸ್ಯೇಂದ್ರೇಣ ವಾ ಸಂವಾದ ಇತಿ | ಆದಿಶೋ ನವಾನಾಂ ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಃ | ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರಾಣಾಂ ಸ್ತೂಯಮಾನತ್ವಾತ್ತ ಏವ ದೇವತಾ | ವಿದ್ಯುತೋ ಜ್ಯೋತಿರಿತ್ಯಾದಿಭಿರ್ದರ್ಶಮ್ಯಾದಿಭಿಃ ಸ್ವಪುತ್ರೈರ್ವಸಿಷ್ಠಃ ಸ್ತೂಯತೇ | ಅತೋ ವಸಿಷ್ಠೋ ದೇವತಾ | ತ ಏವ ಋಷಯಃ | ಯಾ ತೇನೋಚ್ಯತ ಇತಿ ನ್ಯಾಯಾತ್ | ಅನುಕ್ತತ್ವಾತ್ತಿಷ್ಟಪ್ ||

ಅನುವಾದವು—ಶ್ವಿತ್ಯಂಚ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳಿರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ವಿತ್ಯಂಚಃ ಷಳೂನಾ ಸಂಸ್ತವೋ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಸಪುತ್ರಸ್ಯೇಂದ್ರೇಣ ವಾ ಸಂವಾದಃ ಎಂದು ಕೇಳುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಒಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು. ಈ ಒಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರ ವಿಷಯವು ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರ ಸ್ತುತಿಯೇ ಈ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೇವತೆಯು. ವಿದ್ಯುತೋ ಜ್ಯೋತಿಃ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮುಂದಿನ ಐದು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಸಿಷ್ಠನ ಸ್ತುತಿಯೇ ದೇವತೆಯು. ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರೇ ಋಷಿಗಳು. ತ್ರಿಷ್ಟಪ್ ಭಂದಸ್ಸು.

ಸೂಕ್ತ—೩೩

ಮಂಡಲ—೨ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೩೩ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೨೨, ೨೩, ೨೪ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೧೪ ||

ಸಂಸ್ತವೋ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಸಪುತ್ರಸ್ಯೇಂಪ್ರೇಣ ವಾ ಸಂನಾದಃ

ಋಷಿಃ—೧ ಕವಸಿಷ್ಠಃ | ೧೦-೧೪ ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರಾಃ ||

ದೇವತಾ—೧-೯ ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರಾಃ | ೧೦-೧೪ ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ಛಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶ್ವಿತ್ಯಂಚೋ ಮಾ ದಕ್ಷಿಣತಸ್ತಪದಾರ್ಥಾ ಧಿಯಂಜಿನ್ವಾಸೋ ಅಭಿ ಹಿ ಪ್ರಮಂದುಃ

ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ಮೋಚೇ ಪರಿ ಬರ್ಹಿಷೋ ನೃನ್ಮ ಮೇ ದೂರಾದವಿತನೇ ವಸಿಷ್ಠಾಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶ್ವಿತ್ಯಂಚಃ | ಮಾ | ದಕ್ಷಿಣತಃತಪದಾರ್ಥಃ | ಧಿಯಂಜಿನ್ವಾಸಃ | ಅಭಿ | ಹಿ | ಪ್ರಮಂದುಃ |

ಉತ್ಪತ್ತಿಷ್ಠನ್ | ಮೋಚೇ | ಪರಿ | ಬರ್ಹಿಷಃ | ನೃನ್ಮ | ನ | ಮೇ | ದೂರಾತ್ | ಅವಿತನೇ | ವ-
ಸಿಷ್ಠಾಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಶ್ವಿತ್ಯಂಚಃ | ಶ್ವಿತ್ಯಂ ಶ್ವೇತವರ್ಣಮಂಚಂತೀತಿ ಶ್ವಿತ್ಯಂಚಃ | ಶ್ವೇತವರ್ಣಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಧಿಯಂ-
ಜಿನ್ವಾಸಃ ಕರ್ಮಣಾಂ ಪೂರಯಿತಾರೋ ದಕ್ಷಿಣತಸ್ತಪದಾರ್ಥಃ | ದಕ್ಷಿಣೇ ಶಿರಸೋ ಭಾಗೇ ಕಪದಾರ್ಥಶ್ಚಾ-
ಡಾ ಯೇಷಾಂ ತೇ ದಕ್ಷಿಣತಸ್ತಪದಾರ್ಥಃ | ಚೂಡಾಕರ್ಮಣಿ ದಕ್ಷಿಣತೋ ವಸಿಷ್ಠಾನಾಮಿತಿ ಸ್ಮರ್ಯತೇ |
ಮಾ ಮಾಮಭಿ ಪ್ರಮಂದುಃ | ವಿದ್ಯಾಬಲೇನಾಭಿಪ್ರಾಹರ್ಷಯನ್ | ಯತೋ ಮಾಮಭಿ ಪ್ರಮಂದುರ-
ತೋ ಬರ್ಹಿಷೋ ಯಜ್ಞಾತ್ | ಪರೀತಿ ಪಂಚಮ್ಯರ್ಥಾನುನಾದಃ | ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ನಹಂ ನೃನ್ಮಜ್ಞಸ್ಯ
ನೇತ್ಯನ್ಮೋಚೇ | ಬ್ರವೀಮಿ | ಮೇ ಮತ್ತೋ ದೂರಾದ್ವಸಿಷ್ಠಾ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಮಮ ಪುತ್ರಾ ಅವಿತನೇ
ಗಂತುಂ ನಾರ್ಹಂತೀತಿ ಶೇಷಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶ್ವಿತ್ಯಂಚಃ—ಶ್ವೇತವರ್ಣವುಳ್ಳವರೂ | ಧಿಯಂಜಿನ್ವಾಸಃ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ
ವರೂ | ದಕ್ಷಿಣತಸ್ತಪದಾರ್ಥಃ—ತಲೆಯ ದಕ್ಷಿಣ (ಬಲ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಿಖೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ (ನನ್ನ ಪುತ್ರರು) | ಮಾ—
ನನ್ನನ್ನು | ಅಭಿಪ್ರಮಂದುಃ—ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬರ್ಹಿಷಃ ಪರಿ—ಯಜ್ಞ ಸ್ಥಾನ
ದಿಂದ | ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್—ಎಳುತ್ತಾ | ನೃನ್ಮ—ಯಜ್ಞ ನೇತೃಗಳಾದ ಅವರನ್ನು | ಮೋಚೇ—ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ |
ಮೇ—ನನಗಿಂತಲೂ | ದೂರಾತ್—ದೂರವುದೇಶದಲ್ಲಿ | ವಸಿಷ್ಠಾಃ—ವಸಿಷ್ಠ ಪುತ್ರರು | ಅವಿತನೇ—ಹೊರಟು
ಹೋಗಲು | ನ ಹಿ—ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಕ್ಷೇತವರ್ಣವುಳ್ಳವರೂ, ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವವರೂ, ತಲೆಯ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಿಖೆಯುಳ್ಳವನರೂ ಆದ ವಾಸಿಷ್ಠರು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಜ್ಞಸ್ಥಾನದಿಂದ ಎದ್ದ ಮೇಲೆ ಯಜ್ಞನೇತೃಗಳಾದ ಅವರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. ನನಗಿಂತಲೂ ದೂರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ವಸಿಷ್ಠ ಪುತ್ರರಿಲು ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿಂದ ದೂರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ನಾನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.

English Translation

The white-complexioned accomplisners of holy ceremonies, wearing the lock of hair on the right side, have afforded me delight, when, rising up, I call the leaders (of rites) to the sacred grass : the Vasishthas, (my sons) should never be far from me.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಗೂ ಅವರ ಪುತ್ರರಿಗೂ ಅಥವಾ ಇಂದ್ರನಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂವಾದರೂಪವಾದ ವಿಷಯವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ೧-೯ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಯು ತನ್ನ ಪುತ್ರರ ವಿಷಯವನ್ನೂ ೧೦-೧೪ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠ ಪುತ್ರರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಯ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವರು.

ಸಂಹಿತಾಸಾಠಃ

ದೂರಾದಿಂದ್ರಮನಯನ್ನಾ ಸುತೇನ ತಿರೋ ವೈಶಂತಮತಿ ಪಾಂತಮುಗ್ರಂ ।

ಪಾಶದ್ಯುಮ್ನಸ್ಯ ವಾಯತಸ್ಯ ಸೋಮಾತ್ಸುತಾದಿಂದ್ರೋವೃಣೇತಾ ವಸಿಷ್ಠಾನ್ ॥ ೨ ॥

ಪದವಾಕಃ

ದೂರಾತ್ । ಇಂದ್ರಂ । ಅನಯನ್ । ಅ । ಸುತೇನ । ತಿರಃ । ವೈಶಂತಂ । ಅತಿ । ಪಾಂತಂ । ಉಗ್ರಂ ।
ಪಾಶದ್ಯುಮ್ನಸ್ಯ । ವಾಯತಸ್ಯ । ಸೋಮಾತ್ । ಸುತಾತ್ । ಇಂದ್ರಃ । ಅವೃಣೇತ । ವಸಿಷ್ಠಾನ್ ॥

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯದಾ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಪುತ್ರಾಃ ಸುದಾಸಂ ರಾಜಾನಮಯಾಜಯನ್ ತದೈವ ಪಾಶದ್ಯುಮ್ನಾ ಜ್ಯೋ-
ಽಸಿ ರಾಜಾ ಸೋಮಾನ್ಯಷ್ಟಮುದ್ಯಮಂ ಚಕಾರ । ತದಾ ತೇ ವಸಿಷ್ಠ ಪುತ್ರಾಃ ಪಾಶದ್ಯುಮ್ನಂ ತಿರಸ್ಕೃತ್ಯ
ತದೀಯೇ ಯಾಗೇ ಸೋಮಂ ಪಿಬಂತಮಿಂದ್ರಂ ಮಂತ್ರಬಲೇನ ತಸ್ಮಾದಾಚ್ಛಿದ್ಯ ಸುದಾಸೋ ಯಜ್ಞೇ
ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸುಃ । ತದೇತದ್ವೃತ್ತಾಂತಂ ಕೀರ್ತಯನ್ ವಸಿಷ್ಠಃ ಸ್ವಸುತಾನೇನ ಮಂತ್ರೇಣ ಸ್ತಾತಿ ॥
ವೈಶಂತಂ । ವೇಶಂತಃ ಪಲ್ವಲಂ । ಅತ್ರ ವೇಶಂತಶಬ್ದೇನ ಸೋಮಾಧಾರಶ್ಚಮಸೋ ಲಪ್ತೇತೇ । ತತ್ತ್ವಂ
ಸೋಮಂ ಪಾಂತಂ ಪಿಬಂತಮುಗ್ರಮುದ್ರಾಣಮಿಂದ್ರಂ ಸುತೇನ ಸುದಾಸೋ ಯಜ್ಞೇಽಭಿಷುತೇನ
ಸೋಮೇನ ಹೇತುನಾ ತಿರಃ ಪಾಶದ್ಯುಮ್ನಂ ತಿರಸ್ಕೃತ್ಯ ದೂರಾದಾನಯನ್ । ವಸಿಷ್ಠಾ ಮಂತ್ರಬಲೇ-

ನಾನೀತವಂತಃ | ಇಂದ್ರೋಽಸಿ ನಾಯತಸ್ಯ ವಯತಃ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಪಾಶದ್ಯುಮ್ನಸ್ಯ | ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥೇ
ಷಷ್ಠೀ | ನಾಯತಂ ಪಾಶದ್ಯುಮ್ನಮತ್ಯತಿಹಾಯ ಸುದಾಸೋ ಯಜ್ಞೇಽಭಿಷುತಾಸ್ತೋಮಾದ್ಧೇತೋ-
ರ್ವಸಿಷ್ಠಾನ್ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಪುತ್ರಾ ನವ್ಯಣೇತ | ಪಾಶದ್ಯುಮ್ನಸ್ಯ ಸೋಮಯಾಗೇ ಚಮಸಸ್ಥಂ ಸೋಮಂ ಪಿಬ-
ನ್ನಸೀಂದ್ರಸ್ತಂ ಪಾಶದ್ಯುಮ್ನಂ ತಿರಸ್ಕೃತ್ಯ ಮಂತ್ರಸಾಮರ್ಥ್ಯಬಲೇನ ಸುದಾಸೋ ಯಜ್ಞ ಆಹವನ-
ಕಾಲೇ ವಸಿಷ್ಠಾ ನಾಜಗಾಮೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನೈಶಂತಂ—ಕೊಳದಂತೆ ಆಳವಾದ ಚಮಸಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೋಮವನ್ನು | ಪಾಂತಂ—ಪಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ
ವನೂ | ಉಗ್ರಂ—ಭಯಂಕರನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಸುತೇನ—ಸುದಾಸನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ
ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸೋಮದನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ತಿರಃ—ಪಾಶದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ | ದೂರಾತ್—ಅತಿ ದೂರದಿಂದಲೇ |
ಅ ಅನಯನ್—ಕರೆತಂದರು. ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನಾದರೋ | ನಾಯತಃ—ವಯತಪುತ್ರನಾದ | ಪಾಶದ್ಯು-
ಮ್ನಸ್ಯ—ಪಾಶದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು | ಅತಿ—ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ | ಸೋಮಾತ್—ಸುದಾಸನ ಸೋಮಕ್ಕಾಗಿ | ವಸಿಷ್ಠಾನ್—
ಅವನ ಪುರೋಹಿತರಾದ ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರನ್ನೇ | ಅವ್ಯಣೇತ—ಆರಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಕೊಳದಂತೆ ಆಳವಾದ ಚಮಸಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವನೂ, ಭಯಂಕರನೂ ಆದ
ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸುದಾಸನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸೋಮದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಪಾಶದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಅತಿ ದೂರ
ದಿಂದಲೇ ಪಾಶದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಸುದಾಸನ ಸೋಮಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಪುರೋಹಿತರಾದ ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರನ್ನೇ
ಆರಿಸಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು.

English Translation

Disgracing (Pashadyumna), they brought from afar the fierce Indra, when drinking the ladle of Soma at his sacrifice, to (receive) the libation (of Sudas): Indra, hastened from the effused Soma of Pashadyumna, the son of Vayata to the Vashisthas.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏವೇನ್ನು ಕಂ ಸಿಂಧುಮೇಭಿಸ್ತತಾರೇವೇನ್ನು ಕಂ ಭೇದಮೇಭಿರ್ಜಘಾನ |

ಏವೇನ್ನು ಕಂ ದಾಶರಾಜ್ಞೇ ಸುದಾಸಂ ಪ್ರಾವದಿಂದ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವೋ ವ-
ಸಿಷ್ಠಾಃ || ೩ ||

ಪದಸಾಲೆ:

ಏವ | ಇತ್ | ನು | ಕಂ | ಸಿಂಧುಂ | ಏಭಿಃ | ತತಾರ | ಏವ | ಇತ್ | ನು | ಕಂ | ಭೇದಂ | ಏಭಿಃ |
 ಜಘಾನ |
 ಏವ | ಇತ್ | ನು | ಕಂ | ದಾಶರಾಜ್ಞೇ | ಸುದಾಸಂ | ಪ್ರ | ಅವತ್ | ಇಂದ್ರಃ | ಬ್ರಹ್ಮಣಾ | ವಃ |
 ವಸಿಷ್ಠಾಃ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಏವೇತ್ ಯಥಾ ಪಾಶದ್ಭ್ಯುನ್ಮಸ್ಯ ಸನಾಖ್ಯೇ ಸೋಮಯಾಗೇ ಚಮಸಸ್ಥಂ ಸೋಮಂ ಪಿಬಂತ-
 ಮುಪೀಂದ್ರಂ ವಸಿಷ್ಠೈಃ ಸುದಾಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನ್ ಏವಮೇವ ಸಿಂಧುಂ ನದೀಮೇಭಿರ್ವಸಿಷ್ಠೈಃ ಕಂ ಸುಖೇನ
 ತತಾರ | ತೀರ್ಣ ಆಸೀತ್ | ನ್ನಿತಿ ಪೂರಣಃ | ತಥಾ ಚ ನಿಗಮಾಂತರಂ | ಅರ್ಣಾಂಸಿ ಚಿತ್ವಪ್ರಥಾನಾ ಸು-
 ದಾಸೇ | ಋ. ೭-೧೮-೫ | ಇತಿ | ಏವೇದೇವಮೇವ ಭೇದಂ ಭೇದನಾಮಕಂ ಶತ್ರುಮಪ್ಯೇಭಿರ್ವಸಿಷ್ಠೈ-
 ರೇವ ಜಘಾನ | ಅಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ತುತಿಃ | ಏವೇದೇವಮೇವ ಹೇ ವಸಿಷ್ಠಾಃ ವೋ ಯುಷ್ಮದೀಯೇನ
 ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ದಾಶರಾಜ್ಞೇ ದಶಭೀ ರಾಜಭಿಃ ಸಹ ಯುದ್ಧೇ ಪ್ರವೃತ್ತೇ ಸತಿ ಸುದಾಸಂ ರಾಜಾ
 ನಮಿಂದ್ರಃ ಪ್ರಾವತ್ | ಪ್ರಾರಕ್ಷತ್ | ತಥಾ ಚ ನಿಗಮಾಂತರಂ | ದಶ ರಾಜಾನಃ ಸಮಿತಾ ಅಯಜ್ಯವಃ
 ಸುದಾಸಮಿಂದ್ರಾವರುಣಾ ನ ಯುಯುಧುಃ | ಋ. ೭-೮೩-೭ | ಇತಿ | ದಾಶರಾಜ್ಞೇ ಪರಿಯತ್ತಾಯ
 ವಿಶ್ವತಃ | ಋ. ೭-೮೩-೮ | ಇತಿ ಚ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಏವೇತ್—ಇದೇಪ್ರಕಾರವಾಗಿ | ಏಭಿಃ—ಈವಸಿಷ್ಠರೊಂದಿಗೆ | ಸಿಂಧುಂ—ಸಿಂಧೂನದಿಯನ್ನು | ಕಂ—
 ಸುಖವಾಗಿ | ತತಾರ ನು—(ಸುದಾಸನು) ದಾಟಿದನು. ಏವೇತ್—ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ | ಏಭಿಃ—ಈ ವಸಿಷ್ಠರ
 ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ | ಭೇದಂ—ಭೇದನೆಂಬ ಶತ್ರುವನ್ನು | ಜಘಾನ—ಕೊಂದನು. | ಏವೇತ್—ಇದರಂತೆಯೇ |
 ವಸಿಷ್ಠಾಃ—ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠಗೋತ್ರೋತ್ಪನ್ನರಾದ ಋಷಿಗಳೇ | ವಃ—ನಿಮ್ಮಿಂದ ಪರಿತವಾದ | ಬ್ರಹ್ಮಣಾ—ಸ್ತುತಿ
 ಯಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ದಾಶರಾಜ್ಞೇ—ಹತ್ತು ಮಂದಿ ರಾಜರೊಡನೆ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ |
 ಸುದಾಸಂ—ಸುದಾಸನನ್ನು | ಪ್ರಾವತ್—ರಕ್ಷಿಸಿದನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠರೇ, ಯಾವ ರೀತಿ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಮವಾನ ಮಾಡುತ್ತಿ-
 ದ್ದರೂ, ಸುದಾಸನಿಗಾಗಿ ಆ ಜಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುದಾಸನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನೋ, ಅದೇರೀತಿ, ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಈ ಸುದಾಸನು
 ನದಿಯನ್ನೂ ಸುಖವಾಗಿ ದಾಟಿದನು. ಈ ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಭೇದನೆಂಬ ಶತ್ರುವನ್ನು ಕೊಂದನು. ಹಾಗೆಯೇ,
 ನಿಮ್ಮಿಂದ ಪರಿತವಾದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿ, ಹತ್ತುಮಂದಿ ರಾಜರೊಡನೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆಸಿದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲೂ ಸಹ
 ಇಂದ್ರನು ಈ ಸುದಾಸನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದನು.

English Translation

In the same manner was he, (Sudas), enabled by them easily to cross
 the Sindhu river : in the same manner, through them he easily slew his foe :

so in like manner, Vasishthas, through your prayers, did Indra defend Sudas in the war with the ten kings.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಜುಷ್ಟೀ ನರೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಃ ಪಿತೃಣಾಮುಪ್ತಮವ್ಯಯಂ ನ ಕಿಲ ರಿಷಾಢ್ |

ಯಚ್ಚಕ್ಷರೀಷು ಬ್ರಹ್ಮತಾ ರವೇಣೇಂದ್ರೇ ಶುಷ್ಮಮದಧಾತಾ ವಸಿಷ್ಠಾಃ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಜುಷ್ಟೀ | ನರಃ | ಬ್ರಹ್ಮಣಾ | ವಃ | ಪಿತೃಣಾಂ | ಅಪ್ತಂ | ಅವ್ಯಯಂ | ನ | ಕಿಲ | ರಿಷಾಢ್ |

ಯತ್ | ಶಕ್ಷರೀಷು | ಬ್ರಹ್ಮತಾ | ರವೇಣ | ಇಂದ್ರೇ | ಶುಷ್ಮಂ | ಅದಧಾತ | ವಸಿಷ್ಠಾಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ನರಃ ವೋ ಯುಷ್ಮದೀಯೇನ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಪಿತೃಣಾಂ ಜುಷ್ಟೀ ಪ್ರೀತಿರ್ಭವತಿ | ಪಿತೃಣಾಮಿತ್ಯನೇನ ಪಾರೋಕ್ಷ್ಯೇಣ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯೈವ ಕೀರ್ತನಂ | ಅಹಂ ಪ್ರೀತೋ ಭವಾಮೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಥೇದಾನೀಂ ಸ್ವಮಾಶ್ರಮಂ ಗಂತುಮುದ್ಯತೋಽಹಮಪ್ತಂ ರಥಸ್ಯಾಪ್ತಮವ್ಯಯಂ | ವ್ಯಯಾಮಿ || ಲಡರ್ಥೇ ಲಙ್ || ಚಾಲಯಾಮೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಯೂಯಂ ನ ಕಿಲ ರಿಷಾಢ್ ನ ಚ ಕ್ಷೀಣಾ ಭವಥ ಹೇ ವಸಿಷ್ಠಾಃ ಯದ್ಯಸ್ಮಾಚ್ಚಕ್ಷರೀಷುಪ್ತು ಬ್ರಹ್ಮತಾ ಶ್ರೇಷ್ಠೇನ ರವೇಣ ಸಾನ್ನೇಂದ್ರೇ ಶುಷ್ಮಂ ಬಲಮದಧಾತ ಅಧಾರಯತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನರಃ—ನೇತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠರೇ | ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಬ್ರಹ್ಮಣಾ—ಸ್ತುತಿಯಿಂದಲೇ | ಪಿತೃಣಾಂ—ಪಿತೃಗಳಿಗೆ | ಜುಷ್ಟೀ—ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ | ಅಪ್ತಂ—ರಥದ ಆಚ್ಚನ್ನು | ಅವ್ಯಯಂ—ನಾನು ಚಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ | ವಸಿಷ್ಠಾಃ—ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠವಂಶೋತ್ಪನ್ನರಾದ ಋಷಿಗಳೇ | ಯತ್—ಯಾವ ನಿಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಶಕ್ಷರೀಷು—ಶಕ್ಷರೀ ಎಂಬ ಉತ್ತಮವಾದ ಛಂದಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾದುದೂ | ಬ್ರಹ್ಮತಾ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೂ ಆದ | ರವೇಣ—ನಿಮ್ಮ ಸಾಮಗಾನದಿಂದ | ಇಂದ್ರೇ—ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ | ಶುಷ್ಮಂ—ಬಲವನ್ನು | ಅದಧಾತ—ತುಂಬಿ ದಿರೋ (ಅದುದರಿಂದಲೇ) ನ ಕಿಲ ರಿಷಾಢ್—ನೀವು ಕೊಂಚವೂ ಕಾಲಹರಣಮಾಡಬೇಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನೇತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠರೇ, ನಿಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯಿಂದಲೇ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ರಥದ ಆಚ್ಚನ್ನು ನಾನು ಚಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠವಂಶೋತ್ಪನ್ನರಾದ ಋಷಿಗಳೇ, ಯಾವ ನಿಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಶಕ್ಷರೀ ಎಂಬ ಉತ್ತಮವಾದ ಛಂದಸ್ಸುಗಳ ಪಠನದಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾದುದೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ಸಾಮಗಾನದಿಂದ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಬಲವನ್ನು ತುಂಬಿದಿರೋ ಅದುದರಿಂದಲೇ ನೀವು ಕೊಂಚವೂ ಕಾಲಹರಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡಿರಿ.

English Translation

By your prayers, leaders (of rites), is effected the gratification of your progenitors : I have set in motion the axle (of the chariot) : be not you inert, for by your sacred metres, Vasishthas, (chaunted) with a loud voice, you sustain vigour in Indra.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉದ್ವ್ಯಾಮಿವೇತ್ತ್ವಷ್ಟಜೋ ನಾಥಿತಾಸೋದೀಧಯುದಾರ್ಶರಾಜ್ಞೇವೃತಾ-
ಸಃ |

ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಸ್ತುವತ ಇಂದ್ರೋ ಅಶ್ರೋದುರುಂ ತೃತ್ಸುಭ್ಯೋ ಅಕೃಣೋದು
ಲೋಕಂ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ್ | ದ್ವ್ಯಂ ಇವ | ಇತ್ | ತೃಷ್ಣಜಃ | ನಾಥಿತಾಸಃ | ಅದೀಧಯುಃ | ದಾರ್ಶರಾಜ್ಞೇ | ವೃತಾಸಃ |
ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ | ಸ್ತುವತಃ | ಇಂದ್ರಃ | ಅಶ್ರೋತ್ | ಉರುಂ | ತೃತ್ಸುಭ್ಯಃ | ಅಕೃಣೋತ್ | ಉಂ ಇತಿ
ಲೋಕಂ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತೃಷ್ಣಜೋ ಜಾತೃಷ್ಣಾ ವೃತಾಸಸ್ತೃತ್ಸುಭೀ ರಾಜಭಿವೃತಾ ನಾಥಿತಾಸೋ ವೃಷ್ಟಿಂ ಯಾಚಿ-
ಮಾನಾ ವಸಿಷ್ಠಾ ದ್ವ್ಯಮಿವಾದಿತ್ಯಮಿವೇಂದ್ರಂ ದಾರ್ಶರಾಜ್ಞೇ ದಶಾನಾಂ ರಾಜ್ಞಾಂ ಸಂಗ್ರಾಮ ಉದದೀ-
ಧಯುಃ | ಉದದೀಧಯನ್ | ಸ್ತುವತೋ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಮಿಂದ್ರೋಶ್ರೋತ್ | ಅಶ್ರೋತ್ಚ್ಛೇ |
ಉರುಂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಲೋಕಂ ತೃತ್ಸುಭ್ಯೋ ರಾಜಭ್ಯೋಶ್ರೋತ್ | ಅಕರೋಚ್ಛೇ | ಅದದಾಚ್ಛೇ-
ತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ತೃಷ್ಣಜಃ—ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ | ವೃತಾಸಃ—ತೃತ್ಸುಸಂಜ್ಞಕರಾದ ರಾಜರಿಂದ ಪರಿವೃತ
ರಾದವರೂ | ನಾಥಿತಾಸಃ—ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿದ್ದವರೂ ಆದ ವಸಿಷ್ಠರು | ದಾರ್ಶರಾಜ್ಞೇ—ಹತ್ತು ಮಂದಿ
ರಾಜರೊಡನೆ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ | (ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು) ದ್ವ್ಯಂ ಇವ—ಆದಿತ್ಯನಂತೆ | ಉದದೀಧಯುಃ—
ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು | ಸ್ತುವತಃ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದ | ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ—ವಸಿಷ್ಠನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಇಂದ್ರಃ—
ಇಂದ್ರನು | ಅಶ್ರೋತ್—ಕೇಳಿದನು | ತೃತ್ಸುಭ್ಯಃ—ತೃತ್ಸುಸಂಜ್ಞಕರಾದ ರಾಜರಿಗೆ | ಉರುಂ—ಅತಿವಿಸ್ತೃತ
ವಾದ | ಲೋಕಂ—ರಾಜ್ಯವನ್ನು | ಅಕೃಣೋತ್—ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ, ತೃತ್ಸುಸಂಜ್ಞಕರಾದ ರಾಜರಿಂದ ಪರಿವೃತರಾದವರೂ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿದ್ದವರೂ ಆದ ವಸಿಷ್ಠರು ಹತ್ತು ಮಂದಿ ರಾಜರೊಡನೆ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಅದಿತ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಇಂದ್ರನು ವಸಿಷ್ಠನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ತೃತ್ಸುಸಂಜ್ಞಕರಾದ ರಾಜರಿಗೆ ಅತಿವಿಸ್ತೃತವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

English Translation

Suffering from thirst, soliciting (rain), supported (by the Tritsus in the war with the ten Rajas, (the Vasishthas) made Indra radiant as the sun: Indra heard (the praises) of Vasishtha glorifying him, and bestowed a spacious region on the Tritsus.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ದಂಡಾ ಇವೇದ್ಗೋಅಜನಾಸ ಆಸನ್ನರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಭರತಾ ಅರ್ಭಕಾಸಃ |

ಅಭವಚ್ಛ ಪುರಏತಾ ವಸಿಷ್ಠ ಆದಿತ್ಯತ್ಸೊನಾಂ ವಿಶೋ ಅಪ್ರಥಂತ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ದಂಡಾಃ ಇವ | ಇತ್ | ಗೋಅಜನಾಸಃ | ಆಸನ್ | ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾಃ | ಭರತಾಃ | ಅರ್ಭಕಾಸಃ |

ಅಭವತ್ | ಚ | ಪುರಃಪತಾ | ವಸಿಷ್ಠಃ | ಆತ್ | ಇತ್ | ತೃತ್ಸೊನಾಂ | ವಿಶಃ | ಅಪ್ರಥಂತ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಗೋಅಜನಾಸೋ ಗವಾಂ ಪ್ರೇರಕಾ ದಂಡಾ ಇವ ಯಥಾ ದಂಡಾಃ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಪಶೋಪಶಾಖಾ ಭವಂತಿ ತದ್ವದ್ಭರತಾಃ | ತೃತ್ಸೊನಾಮೇವ ರಾಜ್ಞಾಂ ಭರತಾ ಇತಿ ನಾಮಂತರೇಣೋಪಾದಾನಂ | ಶತ್ರುಭಿಃ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಏವಾಸನ್ | ಅರ್ಭಕಾಸೋರ್ಭಕಾ ಅಲ್ಪಶ್ಲಾಸನ್ | ಆದಿತ್ಯರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ವಾದನಂತರಮೇವ ತೇಷಾಂ ತೃತ್ಸೊನಾಂ ವಸಿಷ್ಠಃ ಪುರಏತಾ ಪುರೋಹಿತೋರ್ಭವಚ್ಛ | ತತ್ಪುರೋಹಿತೈಸಾಮರ್ಥ್ಯತ್ವೇತ್ಸೊನಾಂ ವಿಶಃ ಪ್ರಜಾಃ ಅಪ್ರಥಂತ | ಅವರ್ಧಂತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಗೋಅಜನಾಸಃ—ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ | ದಂಡಾ ಇವ — ಕೋಲುಗಳಿಗೆ | ಯಾವ ರೀತಿ ಪತ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಿಡಿಸಿ ಅವು ನುಣ್ಣಿಗಿರುವವೋ ಹಾಗೆ | ಭರತಾಃ—ಈ ಭರತರು (ತೃತ್ಸುಗಳು). | ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಇತ್—ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧನವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೇ | ಆಸನ್—ಆದರು. | ಅರ್ಭಕಾಸಃ—ಅತ್ಯಲ್ಪರೂ ಆದರು. | ಆದಿತ್—ಆ ಒಡನೆಯೇ | ತೃತ್ಸೊನಾಂ—ಈ ತೃತ್ಸುಗಳಿಗೆ | ವಸಿಷ್ಠಃ—ವಸಿಷ್ಠನು | ಪುರಏತಾ—ಪುರೋಹಿತನಾಗಿ | ಅಭವಚ್ಛ—ಆದನು. | ವಿಶಃ—(ತತ್ಪಲವಾಗಿ) ಅವರ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲ | ಅಪ್ರಥಂತ—ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸುವ ಕೋಲುಗಳಿಗೆ ಪರ್ಣಾದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಡಿಸಿ ಅವನ್ನು ನುಣ್ಣಿಗೆ ಮಾಡುವಂತೆ ತೃತ್ಸುಗಳು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧನವುಳ್ಳವರಾಗಿ ರಿಕ್ತರಾದರು. ಅತ್ಯಲ್ಪರೂ ಆದರು. ಆ ಒಡನೆಯೇ, ಈ ತೃತ್ಸುಗಳಿಗೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಪುರೋಹಿತನಾಗಿ ಆದನು. ತತ್ಪಲವಾಗಿ ಅವರ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

English Translation

The Bharatas, inferior (to their foes), were shorn (of their positions), like the staves for driving cattle, (stripped of their leaves and branches): but Vashistha became their family priest, and the people of the Tritsus prospered,

ಸಂಹಿತಾಸಾಠಃ

ತ್ರಯಃ ಕೃಣ್ವಂತಿ ಭುವನೇಷು ರೇತಸ್ತಿಸ್ರಃ ಪ್ರಜಾ ಆರ್ಯಾ ಜ್ಯೋತಿರಗ್ರಾಃ
ತ್ರಯೋ ಘರ್ಮಾಸ ಉಷಸಂ ಸಚಂತೇ ಸರ್ವಾ ಇತ್ ತಾ ಅನು ವಿದುರ್ವ
ಸಿಷ್ಠಾಃ || ೭ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತ್ರಯಃ | ಕೃಣ್ವಂತಿ | ಭುವನೇಷು | ರೇತಃ | ತಿಸ್ರಃ | ಪ್ರಜಾಃ | ಆರ್ಯಾಃ | ಜ್ಯೋತಿಃ | ಅಗ್ರಾಃ |
ತ್ರಯಃ | ಘರ್ಮಾಸಃ | ಉಷಸಂ | ಸಚಂತೇ | ಸರ್ವಾನ್ | ಇತ್ | ತಾನ್ | ಅನು | ವಿದುಃ | ವಸಿಷ್ಠಾಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಭುವನೇಷು ಪೃಥಿವ್ಯಂತರಿಕ್ಷದ್ಯುಷು ತ್ರಯೋಽಗ್ನಿನಾಯುಸೂರ್ಯಾ ಯಥಾಕ್ರಮೇಣ ರೇತೋ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಧಾರಕಮುದಕಂ ಕೃಣ್ವಂತಿ | ಕುರ್ವಂತಿ | ತೇಷಾಂ ತ್ರಯಾಣಾಂ ಜ್ಯೋತಿರಗ್ರಾ ಅದಿತ್ಯಪ್ರಮುಖಾ ಆರ್ಯಾಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಸ್ತಿಸ್ರಃ ಪ್ರಜಾ ಭವಂತಿ | ತೇ ಚ ತ್ರಯೋಽಗ್ನಿನಾಯುಸೂರ್ಯಾ ಘರ್ಮಾಸೋ ದೀಪ್ಯಮಾನಾ ಉಷಸಂ ಸಚಂತೇ | ಸಮವಯಂತಿ | ದುರ್ಜ್ಞಾನಾತ್ಸರ್ವಾನಿತ್ಸರ್ವಾನೇವ ತಾನ್ವಸಿಷ್ಠಾ ಅನು ವಿದುಃ | ಅಭಿಜಾನಂತಿ | ತೇಷಾಂ ರಹಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನಾದಿಯಮಪಿ ವಸಿಷ್ಠಾನಾಮೇವ ಸ್ತುತಿಃ | ತಥಾ ಚ ಶಾಟ್ವಯನಕಂ | ತ್ರಯಃ ಕೃಣ್ವಂತಿ ಭುವನೇಷು ರೇತ ಇತ್ಯಗ್ನಿಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ರೇತಃ ಕೃಣೋತಿ ನಾಯುರಂತರಿಕ್ಷ ಆದಿತ್ಯೋ ದಿವಿ ತಿಸ್ರಃ ಪ್ರಜಾ ಆರ್ಯಾ ಜ್ಯೋತಿರಗ್ರಾ ಇತಿ ವಸವೋ ರುದ್ರಾ ಅದಿತ್ಯಾಸ್ತಾಸಾಂ ಜ್ಯೋತೀರ್ಯದಸಾನಾದಿತ್ಯಸ್ತ್ರಯೋ ಘರ್ಮಾಸ ಉಷಸಂ ಸಚಂತ ಇತ್ಯಗ್ನಿರುಷಸಂ ಸಚತೇ ನಾಯುರುಷಸಂ ಸಚತ ಅದಿತ್ಯ ಉಷಸಂ ಸಚತ ಇತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಭುವನೇಷು—ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ | ತ್ರಯಃ—ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆದಿತ್ಯ ಎಂಬ ಮೂವರೂ | ರೇತಃ—ಉದಕವನ್ನು | ಕೃಣ್ವಂತಿ—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತಾರೆ. (ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿಯೂ) | ಜ್ಯೋತಿ-

ರಗ್ತಾಃ—ಆದಿತ್ಯಪ್ರಮುಖರಾದವರೂ | ಆರ್ಯಾಃ—ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಆದ | ತಿಸ್ರಃ ಪ್ರಜಾಃ—ವಸುರುದ್ರಾದಿತ್ಯರೆಂಬ ಮೂವರೂ ಅವಿಭೂತರಾಗುತ್ತಾರೆ. | ತ್ರಯಃ—ಈ ಮೂವರೂ | ಘರ್ಮಾಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾಗಿ | ಉಷಸಂ—ಉಷೋದೇವಿಯನ್ನು | ಸಚಂತೇ—ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. | ತಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಇತ್—ಆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ | ವಸಿಷ್ಠಾಃ—ವಸಿಷ್ಠ ವಂಶದವರು | ಅನು ವಿದುಃ—ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು ಮತ್ತು ಆದಿತ್ಯ ಎಂಬ ಮೂವರೂ ಉದಕವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿಯೂ ಆದಿತ್ಯಪ್ರಮುಖರಾದವರೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಆದ ವಸುರುದ್ರಾದಿತ್ಯರೆಂಬ ಮೂವರು ಪ್ರಜೆಗಳು ಅವಿಭೂತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಈ ಮೂವರೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾಗಿ ಉಷೋದೇವಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ವಸಿಷ್ಠರು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

English Translation

Three shed moisture upon the regions, three are their glorious progeny, of which the chief is night : three communicators of warmth accompany the dawn : verily the Vashisthas understand all these.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸೂರ್ಯಸ್ಯೇವ ವಕ್ಷಃಪೋ ಜ್ಯೋತಿರೇಷಾಂ ಸಮುದ್ರಸ್ಯೇವ ಮಹಿಮಾ ಗಭೀರಃ
ವಾತಸ್ಯೇವ ಪ್ರಜವೋ ನಾನ್ಯೇನ ಸ್ತೋಮೋ ವಸಿಷ್ಠಾ ಅನ್ವೇತವೇ ವಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸೂರ್ಯಸ್ಯೇವ | ವಕ್ಷಃ | ಜ್ಯೋತಿಃ | ಏಷಾಂ | ಸಮುದ್ರಸ್ಯೇವ | ಮಹಿಮಾ | ಗಭೀರಃ |
ವಾತಸ್ಯೇವ | ಪ್ರಜವಃ | ನ | ಅನ್ಯೇನ | ಸ್ತೋಮಃ | ವಸಿಷ್ಠಾಃ | ಅನ್ವೇತವೇ | ವಃ || ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ವಸಿಷ್ಠಾಃ ಏಷಾಂ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಸ್ತೋಮೋ ಮಹಿಮಾಸಿ ವಾ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಜ್ಯೋತಿರಿವ ವಕ್ಷಃ ಪ್ರಕಾಶೋಽಸ್ತಿ | ಹೇ ವಸಿಷ್ಠಾಃ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಮಹಿಮಾ ಸ್ತೋಮೋಽಸಿ ವಾ ಸಮುದ್ರಸ್ಯೇವ ಗಭೀರೋ ಗಂಭೀರೋಽಸ್ತಿ | ತಥಾ ಹೇ ವಸಿಷ್ಠಾಃ ಏಷಾಂ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಸ್ತೋಮಯುಕ್ತಮೂಹೋ ಮಹಿಮಾಸಿ ವಾ ವಾತಸ್ಯೇವ ಪ್ರಜವೋ ಯಥಾ ವಾತಸ್ಯ ಪ್ರವೇಗೋಽಸ್ಯೇನಾನ್ವೇತುಂ ನ ಶಕ್ಯಸ್ತದ್ವೇನಾನ್ವೇತವೇಽನ್ವೇತುಂ ನ ಶಕ್ಯಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಸಿಷ್ಠಾಃ—ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠರೇ, | ಏಷಾಂ ವಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಈ ನಿಮ್ಮ | ಮಹಿಮಾ—ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಸೂರ್ಯಸ್ಯ—ಸೂರ್ಯನ | ಜ್ಯೋತಿಃ—ಪ್ರಭೆಯಂತೆ | ವಕ್ಷಃ—ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. | ಸಮುದ್ರಸ್ಯೇವ—ಸಮುದ್ರದಂತೆ | ಗಭೀರಃ—ಗಂಭೀರಾತ್ಮಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. | ಸ್ತೋಮಃ—ನಿಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯು | ವಾತಸ್ಯೇವ—

ವಾಯುವಿನಂತೆ | ಪ್ರಜವಃ—ವೇಗಗಾಮಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. | ಅನ್ಯೇನ—ಇತರರಾರಿಂದಲೂ (ಇತರ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ) |
ಅನ್ಯೇತವೇ—ಅದನ್ನು ಮೀರಿಸಲು | ನ—ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠರೇ, ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಈ ನಿಮ್ಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಭೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಗಂಭೀರಾತ್ಮಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯು ವಾಯುವಿನಂತೆ ವೇಗಗಾಮಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇತರರ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಮೀರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

English Translation

The glory of these Vashisthas is like the splendour of the sun : their greatness as profound as (the depth of) the ocean : your praise, Vashisthas has the velocity of the wind : by no other can it be surpassed.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಋಗ್ವೇದಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪಿತೃಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆಂದು ಯಾಸ್ಕರು ಹೇಳಿ ಋಷಿಗಳ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಈ ಋಕ್ಕನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. (ನಿ. ೧೧-೨೦). ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠಋಷಿಯ ಮತ್ತು ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರೇ ಮೊದಲಾದ ವಸಿಷ್ಠವಂಶದವರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತ ಇನ್ನಿನ್ಯಂ ಹೃದಯಸ್ಯ ಪ್ರಕೇತ್ಯೈಃ ಸಹಸ್ರವಲ್ಮಮುಭಿ ಸಂ ಚರಂತಿ |

ಯಮೇನ ತತಂ ಪರಿಧಿಂ ವಯಂತೋಽಪ್ಸರಸ ಉಪ ಸೇದುವಾಸಿಷ್ಠಾಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತೇ | ಇತ್ | ನಿನ್ಯಂ | ಹೃದಯಸ್ಯ | ಪ್ರಕೇತ್ಯೈಃ | ಸಹಸ್ರವಲ್ಮಂ | ಅಭಿ | ಸಂ | ಚರಂತಿ |

ಯಮೇನ | ತತಂ | ಪರಿಧಿಂ | ವಯಂತಃ | ಅಪ್ಸರಸಃ | ಉಪ | ಸೇದುಃ | ವಾಸಿಷ್ಠಾಃ || ೯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತ ಇತ್ತ್ರಿ ಏವ ವಸಿಷ್ಠಾ ನಿನ್ಯಂ ತಿರೋಹಿತಂ ದುರ್ಜ್ಞಾನಂ | ನಿನ್ಯಂ ಸಸ್ವರಿತ್ಯಂತರ್ಹಿತನಾಮಸು ಪಾಠಾತ್ | ಸಹಸ್ರವಲ್ಮಂ ಸಹಸ್ರಶಾಖಂ ಸಂಸಾರಂ ಹೃದಯಸ್ಯ ಪ್ರಕೇತ್ಯೈಃ ಪ್ರಜ್ಞಾನೈರಭಿ ಸಂ ಚರಂತಿ | ಏವಂ ಸ್ವಾಚ್ಛಂದ್ಯೇನಾಭಿಸಂಚರಂತಸ್ತೇ ವಸಿಷ್ಠಾ ಯಮೇನ ಕಾರಣಾತ್ಮನಾ ಸರ್ವನಿಯಂತ್ರಾ ತತಂ ವಿಸ್ತೃತಂ ಪರಿಧಿಂ ವಸ್ತ್ರಂ | ಪರಿಧಿರಿತ್ಯನೇನ ಜನ್ಮಾದಿಪ್ರವಾಹೋ ವಿವಕ್ಷಿತಃ | ತಂ ವಯಂತೋಽಪ್ಸರಸೋ ಜನನೀತ್ವೇನೋಪ ಸೇದುಃ | ಅತ್ರ ವಸಿಷ್ಠಾ ಇತಿ ಬಹುವಚನಂ ಪೂಜಾಯಾಂ | ವಸಿಷ್ಠಃ ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಜಾಪತೇರುತ್ಪನ್ನಂ ದೇಹಮುತ್ಸೃಜ್ಯಾಪ್ಸರಃಸು ಜಾಯೇಯೇತಿ ಬುದ್ಧಿಮಕರೋದಿತಿ ಭಾವಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ತೇ ಇತ್ ವಸಿಷ್ಠಾಃ—ಅದೇ ವಸಿಷ್ಠರು | ನಿಣ್ಯಂ—ಇತರರ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕದ ರಹಸ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ
ದುದೂ | ಸಹಸ್ರವಲ್ಯಂ—ಸಹಸ್ರಾರು ಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಆದ ಸಂಸಾರವನ್ನು | ಹೃದಯಸ್ಯ—ತಮ್ಮ
ಹೃದಯದ | ಪ್ರಕೇತೈಃ—ಪ್ರಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ | ಅಭಿ ಸಂ ಚರಂತಿ—ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. |
ಯಮೇನ—ಜಗನ್ನಿ ಯಾಮಕನಾದ ಯಮನಿಂದ | ತತಂ—ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹರಡಿದ | ಪರಿಧಿಂ—ವಸ್ತ್ರವನ್ನು
(ಜನ್ಮಾದಿ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು) | ವಯಂತಃ—ಧರಿಸಿಕೊಂಡು | ಅಪ್ಸರಸಃ—ಅಪ್ಸರಸ್ಸಿನ ಉದರದಲ್ಲಿ | ಉಪ-
ಸೇದುಃ—ಜನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಹಾನುಹಿಮರಾದ ಅದೇ ವಸಿಷ್ಠರು ಇತರರ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕದ ರಹಸ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಸಹಸ್ರಾರು
ಶಾಖಾತ್ಮಕವಾದುದೂ ಆದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದ ಪ್ರಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಜಗನ್ನಿ ಯಾಮಕನಾದ ಯಮನಿಂದ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹರಡಿದ ಜನ್ಮಾದಿಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಪ್ಸರಸ್ಸಿನ ಉದರದಲ್ಲಿ
ಜನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

English Translation

By the wisdom seated in the heart the Vashisthas traverse the hidden
thousand-branched world, and the Apsaras sit down, wearing the vesture
spread out by Yama.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವಿದ್ಯುತೋ ಜ್ಯೋತಿಃ ಪರಿ ಸಂಜಿಹಾನಂ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಯದಪಶ್ಯತಾಂ ತ್ವಾ

ತತ್ತೇ ಜನ್ಮೋತ್ಪತ್ತಿಕಂ ವಸಿಷ್ಠಗಸ್ತೋ ಯತ್ತ್ವಾವಿಶ ಆಜಭಾರೇ || ೧೦ ||

ಪದಸೂಚಿ

ವಿದ್ಯುತಃ | ಜ್ಯೋತಿಃ | ಪರಿ | ಸಂಜಿಹಾನಂ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಯತ್ | ಅಪಶ್ಯತಾಂ | ತ್ವಾ |

ತತ್ | ತೇ | ಜನ್ಮ | ಉತ್ | ಏಕಂ | ವಸಿಷ್ಠ | ಅಗಸ್ತೈಃ | ಯತ್ | ತ್ವಾ | ವಿಶ | ಆಜಭಾರೇ || ೧೦ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಏತಾಸ್ತೃಪ್ತು ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯೈವ ದೇಹಪರಿಗ್ರಹಃ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತೇ | ಏತಾಶ್ಚೇಂದ್ರಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಮಿತ್ಯೇಕೇ
ವರ್ಣಯಂತ್ಯಪರೇ ವಸಿಷ್ಠವುತ್ರಾಣಾಮಿತಿ | ಹೇ ವಸಿಷ್ಠ ಯದ್ಯದಾ ವಿದ್ಯುತೋ ವಿದ್ಯುತ ಇವ ಸ್ವೀಯಂ
ಜ್ಯೋತಿರ್ದೇಹಾಂತರಪರಿಗ್ರಹಾರ್ಥಂ ಪರಿ ಸಂಜಿಹಾನಂ ಪರಿತ್ಯಜಂತಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ || ಛಾಂದಸಮಾತ್ಮ-
ನೇಪದಂ || ಯದ್ವಾ | ಜಿಘೃಕ್ಷಿತದೇಹಾರ್ಥಂ ಸ್ವೀಯಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಪರಿ ಸಂಜಿಹಾನಂ | ಪರಿಜಿಘೃಕ್ಷಂತ-
ಮಿತ್ಯರ್ಥಃ || ಅಸ್ತೃಪ್ತೇ ಜಹಾತೇರ್ಗತ್ಯರ್ಥತ್ವಾದಾತ್ಮನೇಪದಂ ಛಾಂದಸಂ ನ ಭವತಿ || ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ
ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವಪಶ್ಯತಾಂ | ಆನಾಭ್ಯಾಮಯಂ ಜಾಯೇತೇತಿ ಸಮಕಲ್ಪತಾಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತತ್ತದಾ ತೇ

ತನ್ವೈಕಂ ಜನ್ಮ | ಉತಾಸಿ ಚ ಯದ್ಯದಾಗಸ್ತೋ ವಿಶೋ ನಿವೇಶನಾನ್ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವಾಂ ಜನಯಿ-
ಷ್ಯಾವ ಇತ್ಯೇತಸ್ಮಾತ್ಪೂರ್ವಾನ್ಮಾನ್ಮಾಜಭಾರ ಆಜಹಾರ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಸಿಷ್ಠ—ಎಶೈ ವಸಿಷ್ಠನೇ | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ವಿದ್ಯುತಃ—ನಿನ್ನ ಸ್ವಪ್ರಭೆಯ | ಜ್ಯೋತಿಃ—
ಕಾಂತಿಯನ್ನು | ಪರಿ ಸಂಜಿಹಾನಂ—ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಮಿತ್ರಾವರುಣರು |
ಅಪಶ್ಯತಾಂ—ನೋಡಿದರೋ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಅಗಸ್ಮ್ಯಃ—ಅಗಸ್ಮ್ಯನು | ವಿಶಃ—
ನಿನ್ನ ಹಿಂದಿನ ವಸತಿಯಿಂದ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಆ ಜಭಾರ—ಕರೆತಂದನೋ | ತತ್—ಅಗ | ತೇ—ನಿನ್ನ |
ಏಕಂ ಜನ್ಮ—ಒಂದು ಜನ್ಮವು ಸಂಭವಿಸಿತು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಶೈ ವಸಿಷ್ಠನೇ, ಯಾವಾಗ ನೀನು ಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ಸ್ವಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು
ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ನೋಡಿದರೋ, ಯಾವಾಗ ಅಗಸ್ಮ್ಯನು ನಿನ್ನ ಹಿಂದಿನ ವಾಸಸ್ಥಾನದಿಂದ ತನ್ನೊಡನೆ ಮಿತ್ರಾವರುಣ
ರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಲು ಕರೆತಂದರೋ ಅಗ ನಿನ್ನ ಒಂದು ಜನ್ಮವು ಸಂಭವಿಸಿತು.

English Translation

When Mitra and Varuna beheld you, Vasistha, quitting the lustre of
the lightning (for the different form), then one of your births (took place),
in as much as Agastya bore you from your (former) abode.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದಿನ ಕೆಲವು ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಸಿಷ್ಠಋಷಿಯ ಜನ್ಮವೃತ್ತಾಂತವು ಉಕ್ತವಾ
ಗಿದೆ. ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಅಗಸ್ಮ್ಯಋಷಿಗಳ ಜನ್ಮವಿಚಾರದ ಪ್ರಸ್ತಾವವಿದೆ. ಈ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ
ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನೇ ಹೇಳಿರುವನೆಂದು ಕೆಲವರೂ, ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರರು ಹೇಳಿರುವರೆಂದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿ
ಸುವರು. ವಸಿಷ್ಠಋಷಿಯ ಜನನದ ವಿವರಗಳನ್ನು ನಾವು ಮುಂದಿನ ಋಕ್ಕಿನ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ
ವಿವರಿಸಿದ್ದೇವೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉತಾಸಿ ಮೈತ್ರಾವರುಣೋ ವಸಿಷ್ಠೋರ್ವಶ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಮನಸೋಽಧಿ ಜಾತಃ
ದ್ರಪ್ಸಂ ಸ್ತನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ದೈವ್ಯೇನ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ ಪುಷ್ಕರೇ ತ್ವಾದದಂತ ||

ಪದಸಾರಃ

ಉತ | ಅಸಿ | ಮೈತ್ರಾವರುಣಃ | ವಸಿಷ್ಠ | ಉರ್ವಶ್ಯಾಃ | ಬ್ರಹ್ಮನ್ | ಮನಸಃ | ಅಧಿ | ಜಾತಃ |
ದ್ರಪ್ಸಂ | ಸ್ತನ್ನಂ | ಬ್ರಹ್ಮಣಾ | ದೈವ್ಯೇನ | ವಿಶ್ವೇ | ದೇವಾಃ | ಪುಷ್ಕರೇ | ತ್ವಾ | ಅದದಂತ || ೧೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉತಾಪಿ ಚ ದೇ ವಸಿಷ್ಠ ಮೈತ್ರಾವರುಣೋ ಮಿತ್ರಾವರುಣಯೋಃ ಪುತ್ರೋಽಸಿ | ಹೇ ಬ್ರಹ್ಮ-
ನ್ ವಸಿಷ್ಠ ಉರ್ವಶ್ಯಾ ಅಪ್ಸರಸೋ ಮನಸೋ ಮಮಾಯಂ ಪುತ್ರಃ ಸ್ಯಾದಿತೀದೃಶಾತ್ಸಂಕಲ್ಪಾಕ್ಷೃಪ್ಸಂ
ರೇತೋ ಮಿತ್ರಾವರುಣಯೋರುರ್ವಶೀದರ್ಶನಾತ್ಸನ್ನಮಾಸೀತ್ | ತಸ್ಮಾದಧಿ ಜಾತೋಽಸಿ | ತಥಾ ಚ
ವಕ್ಷ್ಯತೇ ಸತ್ತೇ ಹ ಜಾತಾವಿತ್ಯುಚಿ | ಏವಂ ಜಾತಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ದೈವ್ಯೇನ ದೇವಸಂಬಂಧಿನಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ
ವೇದರಾಶಿನಾಹಂಭುನಾ ಯುಕ್ತಂ ಪುಷ್ಕರೇ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾ ಅದದಂತ | ಅಧಾರಯಂತ || ತಥಾ ಚಾದಿ-
ತೇರ್ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಜಜ್ಞಾತೇ ಇತಿ ಪ್ರಕೃತ್ಯ ಸತ್ಯತೇ | ತಯೋರಾದಿತ್ಯಯೋಃ ಸತ್ತೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾಸ್ವರಸ-
ಮುರ್ವಶೀಂ | ರೇತಶ್ಚ ಸ್ಕಂದ ತತ್ಕುಂಭೇ ನೃಪತದ್ವಾಸತೀವರೇ || ತೇನೈವ ತು ಮುಹೂರ್ತೇನ ವೀರ್ಯ-
ವಂತಾ ತಪಸ್ವಿನೌ | ಅಸತ್ತೃಶ್ಚ ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ತತ್ರರ್ಷೀ ಸಂಬಂಧಿನತುಃ || ಬಹುಧಾ ಪತಿತಂ ರೇತಃ ಕಲಶೇ
ಚ ಜಲೇ ಸ್ಥಲೇ | ಸ್ಥಲೇ ವಸಿಷ್ಠಸ್ತು ಮುನಿಃ ಸಂಭೂತ ಋಷಿಸತ್ತಮಃ | ಕುಂಭೇ ತ್ವಗಸ್ತ್ಯಃ ಸಂಭೂ-
ತೋ ಜಲೇ ಮತ್ಸ್ಯೋ ಮಹಾದ್ಯುತಿಃ | ಉದಿಯಾಯ ತತೋಽಗಸ್ತ್ಯಃ ಶಮಾಮಾಕ್ರೋ ಮಹಾತಪಾಃ ||
ಮಾನೇನ ಸಂಮಿತೋ ಯಸ್ಮಾತ್ತಸ್ಮಾನ್ಮಾನ್ಯ ಇಹೋಚ್ಯತೇ | ಯದ್ವಾ ಕುಂಭಾದೃಷಿರ್ಜಾತಃ ಕುಂಭೇ-
ನಾಪಿ ಹಿ ಮಾಯತೇ | ಕುಂಭ ಇತ್ಯಭಿಧಾನಂ ಚ ಪರಿಮಾಣಸ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯತೇ | ತತೋಽಪ್ಸು ಗೃಹ್ಯಮಾ-
ಣಾಸು ವಸಿಷ್ಠಃ ಪುಷ್ಕರೇ ಸ್ಥಿತಃ || ಸರ್ವತಃ ಪುಷ್ಕರೇ ತಂ ಹಿ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಅಧಾರಯನ್ || ಬೃ. ೫-೨೮೩
ರಿಂದ ೨೮೪ || ಇತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉತ—ಮತ್ತು | ವಸಿಷ್ಠ—ವಸಿಷ್ಠನೇ, | ಮೈತ್ರಾವರುಣಃ—ನೀನು ಮಿತ್ರಾವರುಣರಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ |
ಅಸಿ—ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. | ಬ್ರಹ್ಮನ್—ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠನೇ, | ಉರ್ವಶ್ಯಾಃ—ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯಾದ
ಉರ್ವಶಿಯು | ಮನಸಃ—ಮನಸ್ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ | ದ್ರೃಪ್ಸಂ—ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ರೇತಸ್ಸು | ಸ್ತನ್ನಂ—ಸ್ವಲಿತವಾಯಿತು |
ಅಧಿ ಜಾತಃ—ನೀನು ಅದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾದೆ. | ತ್ವಾ—ಹೀಗೆ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು | ದೈವ್ಯೇನ—ದೇವ
ಸಂಬಂಧಿಯಾದ | ಬ್ರಹ್ಮಣಾ—ವೇದರಾಶಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು | ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ—ಸಕಲ ದೇವತೆ
ಗಳೂ | ಪುಷ್ಕರೇ—ಪುಷ್ಕರಪರ್ಣದ ಮೇಲೆ | ಅದದಂತೆ—ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠನೇ, ನೀನು ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠನೇ,
ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯಾದ ಉರ್ವಶಿಯ ಮನಸ್ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ರೇತಸ್ಸು ಸ್ವಲಿತವಾಯಿತು. ನೀನು ಅದರಿಂದ
ಉತ್ಪನ್ನನಾದೆ. ಹೀಗೆ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ದೇವಸಂಬಂಧಿಯಾದ ವೇದರಾಶಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು
ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಪುಷ್ಕರಪರ್ಣದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

English Translation

Verily, Vasishtha, you are the son of Mitra and Varuna, born, Brah-
man, of the will of Urvashi, after the seminal effusion : all the gods have
sustained you, (endowed) with celestial and Vaidic vigour in the lake.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ದೇವನಮಾತೆಯಾದ ಆದಿತಿಯಿಂದ ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು ಎಂಬ ವಿಷಯವು ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ನಾವು ಋ. ಸಂ. ಭಾಗ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರಿಂದ ವಸಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಅಗಸ್ತ್ಯಸುಷಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಆಯಿತು ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾಸ್ಮರು ನಿರುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಬೃಹದ್ದೇವತಾಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶೌನಕರು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಋಷಿಗಳ ಜನ್ಮವೃತ್ತಾಂತವು ಉರ್ವಶೀ ಎಂಬ ಅಪ್ಸರಾಂಗನೆಯೊಡನೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಉರ್ವಶೀಶಬ್ದವು ಪರಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಮೊದಲು ಉರ್ವಶೀ ಶಬ್ದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಯಾಸ್ಮರು ಹೇಳಿರುವ ನಿರ್ವಚನವನ್ನೂ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ.—

ಉರ್ವಶೀ | ಉರ್ವಶ್ಯಪ್ಸರಾ ಉರ್ವಭ್ಯಶ್ಚ ತ ಉರುಭ್ಯಾಮಶ್ಚ ತ ಉರುರ್ನಾ ವಶೋಽಸ್ಯಾಃ |
ಅಪ್ಸರಾ ಅಪ್ಸಾರಿಣ್ಯಸಿ ನಾಪ್ಸ ಇತಿ ರೂಪನಾಮಾಪ್ಸಾತೇರಪ್ಸಾನೀಯಂ ಭವತ್ಯಾದರ್ಶನೀ-
ಯಂ ವ್ಯಾಪನೀಯಂ ನಾ ಸ್ಪಷ್ಟಂ ದರ್ಶನಾಯೇತಿ ಶಾಕಪೂಣಃ | ಯದಪ್ಸ ಇತ್ಯಭಿವ್ಯಕ್ತಃ |
ಅಪ್ಸೋ ನಾಮೇತಿ ವ್ಯಾಪಿನಃ | ತದ್ರಾ ಭವತಿ ರೂಪವತೀ ತದನಯಾತ್ತಮಿತಿ ನಾ ತದಸ್ಯೈ-
ದತ್ತಮಿತಿ ನಾ | ತಸ್ಯಾ ದರ್ಶನಾನ್ಮಿತ್ರಾವರುಣಯೋ ರೇತಶ್ಚ ಸ್ತಂಭ ತದಭಿವಾದಿನೈಷ್ಠ-
ಗ್ಧವತಿ ||

(ನಿ. ೫-೧೩)

ಉರ್ವಶೀ ಎಂಬುವಳು ಹಿರ್ವ ಅಪ್ಸರಾಂಗನೆಯು. ಉರ್ವಶೀ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಈ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಬರಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ—

(೧) ಉರ್ವಭ್ಯಶ್ಚ ತೇ | ಉರು ಮಹತ್ ಯಶೋಽಭಿವ್ಯಾಪ್ನೋತೀತಿ |

ಉರು ಎಂದರೆ ಬಹಳವಾದ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಅಥವಾ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು (ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು) ಅಭ್ಯಶ್ಚ ತೇ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ಮಹತ್ತಾದ ಯಶಸ್ಸಿನಿಂದ (ಯಶಸ್ಸೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಾದಿಗಳು) ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾಗಿರುವಳು ಆದ್ದರಿಂದ ಇವಳಿಗೆ ಉರ್ವಶೀ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವು.

(೨) ಉರುಭ್ಯಾಂ ಮೈಥುನೇ ಧರ್ಮೇ ಪುರುಷಂ ಅಶ್ಚ ತೇ ವ್ಯಾಪ್ನೋತೀತಿ ಉರ್ವಾಶಿನೀ ಸತೀ ಉರ್ವಶೀತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ಉರು ಎಂದರೆ ತೊಡೆಗಳು. ಈ ಸ್ತ್ರೀಯು ಆಕರ್ಷಕವಾದ ತನ್ನ ತೊಡೆಗಳಮೂಲಕ ಸಂಭೋಗಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷನನ್ನು ಆಲಿಂಗನಾದಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಉರ್ವಾಶಿನೀ ಅಥವಾ ಉರ್ವಶೀ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

(೩) ಅಥವಾ ಉರುಃ ಮಹಾನ್ ಅಸ್ಯಾಃ ವಶಃ ಕಾಮಃ ಸೇಯಮುರುವತಿನೀ ಸತೀ ಉರ್ವಶೀತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ಉರುಃ ಎಂದರೆ ಬಹಳವಾದ, ದೊಡ್ಡದಾದ ಎಂದರ್ಥವು. ವಶಃ ಎಂದರೆ ಕಾಮಾಭಿಲಾಷೆಯು. ಈ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಆತಿವಿಚ್ಛಾದ ಕಾಮಾಭಿಲಾಷೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಇವಳಿಗೆ ಉರುವತಿನೀ ಅಥವಾ ಉರ್ವಶೀ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಉರ್ವಶೀಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈಗ ಅಪ್ಸರಾಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದರ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಈ ಶಬ್ದವು ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪರಿತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಉರ್ವಶೀಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಂಗವಶದಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಈಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಾರೆ.

(೧) ಅಪ್ಸರಾಃ | ಸಾ ಹಿ ಅಪ್ಸಾರಿಣೀ ಭವತಿ | ಅಪಃ ಪತತಿ ನಿತ್ಯಮೇವ ಸರತಿ | ತತ್ಪ್ರಭವ-

ತ್ವಾತ್ ತದೇವ ತಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಿಯಮುದಕಂ ತಸ್ಮಾದಪ್ಸರಾಃ | ಅಪ್ಸರಾಃ ಎಂದರೆ ಅಪ್ಸಾರಿಣೀ ಎಂದು ಅರ್ಥವು. ಅಪಃ ಎಂದರೆ ನೀರು. ನೀರಿನಮೇಲೆ ಸಂಚರಿಸುವವಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀರು ಈ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಪ್ಸರಾಃ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

(೨) ಅಥವಾ ಅದ್ಭುತಃ ಸೃತೇತ್ಯಪ್ಸರಾಃ | ಅಸಿ ಚೈವಮನ್ಯುಷ್ಯಾಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಅಪ್ಸ ಇತಿ ಏಕೈಕ ರೂಪನಾಮ | ಅಪ್ಸಾರೇಃ ಪ್ರತಿಷೇಧಪೂರ್ವಸ್ಯ ಸ್ನಾತೇಃ ಭಕ್ಷಣಾರ್ಥಸ್ಯ | ತದ್ವಿ ಅಪ್ಸಾನೀಯಂ ಅದೇ ನೀಯಂ ಭವತಿ | ನ ಹಿ ತದ್ಭಕ್ಷ್ಯತೇ | ಕಿಂ ತರ್ಹಿ | ಅದರ್ಶನೀಯಂ ತವಾಘಮುಖೇನ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ದ್ರಷ್ಟು- ವ್ಯಮೇವ ಭವತಿ ಚಕ್ಷುಷಾ ನ ಪುನರ್ಮುಖೇನ ಭಕ್ಷಯಿತವ್ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಪ್ಸಃ ಎಂದರೆ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮಗಲು. ಸ್ನಾ ಎಂಬ ಧಾತುವಿಗೆ ಭಕ್ಷಣಮಾಡು ಎಂದರ್ಥವು. ಅ + ಪ್ಸಾ ಎಂದರೆ ಭಕ್ಷಣಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಎಂದರ್ಥವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿರುವ ರೂಪವು ಭಕ್ಷಣಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ್ದು. ಆದರೆ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾದುದು. ಎಂದರೆ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯ ರೂಪು ಬಹಳ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿರುವುದು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

(೩) ನ್ಯಾಪನೀಯಂ ನಾ | ನ್ಯಾಪನಮರ್ಹತಿ | ಅಪ್ಸೌ ನ್ಯಾಪೌ ತಸ್ಯ ನಾ ಅಪ್ಸಃ | ತದ್ವಿ ನಾಯನೇನ ರಶ್ಮಿನಾ ಆತ್ಮನಃ ಪ್ರತ್ಯಯಾಧಾನಾರ್ಥಂ ನ್ಯಾಪಯಿತವ್ಯಂ ಭವತಿ | ಸ್ಪಷ್ಟಂ ದರ್ಶನಾಯೇತಿ ಶಾಕಪೂಣಿಃ || ಅಪ್ಸೌ ನ್ಯಾಪೌ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಅಪ್ಸಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದು ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಎಂದರೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಣಿಸುವಂತೆ ರೂಪವು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ತಿರುವುದು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಈ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥಭೇದಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶಾಕಪೂಣಿಯೆಂಬ ಆಚಾರ್ಯಮತಾನುಸಾರವಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಅಪ್ಸರಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಅಪ್ಸಃ ಎಂದರೆ ರೂಪವೆಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿರುವುದಷ್ಟೆ. ಈಗ ರಾ ದಾನೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಂತೆ ರಾಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವುದು, ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಎಂಬರ್ಥವಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಪ್ಸರಾ ಎಂದರೆ ಈ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಇರುವ ರೂಪವು ಇವಳಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ಅಥವಾ ಈ ರೂಪವು (ಸೌಂದರ್ಯವು) ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಈಕೆಗೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅಪ್ಸರಾ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ ಎಂದೂ ಅರ್ಥವು.

ಉರ್ವಶೀ ಎಂಬ ಈ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮಿತ್ರಾಪರುಣರಲ್ಲಿ ಕಾಮನಿಕಾರ ಉಂಟಾಗಿ ಅವರ ರೇತಸ್ಸು (ವೀರ್ಯವು) ಸ್ವಲಿತವಾಯಿತು. ಆ ರೇತಸ್ಸಿನಿಂದ ವಸಿಸ್ತ, ಮತ್ತು ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಗಳ ಜನನವಾಯಿತೆಂದು ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಇಮವರೆಗೆ ಉರ್ವಶೀ ಮತ್ತು ಅಪ್ಸರಾಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಈಗ ಪ್ರಕೃತಋಕ್ಕಿನ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ಅಪ್ಯಸಿ ಮೃತ್ಯಾವರುಣೋ ವಸಿಷ್ಠೋರ್ವಶ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನನಸೋಽಧಿಜಾತೋ ದ್ರಪ್ತಂ ಸ್ಥನ್ನಂ ಬ್ರ-
ಹ್ಮಣಾ ದೈನ್ಯೇನ || ದ್ರಪ್ತಃ ಸಂಭೃತಃ ಪ್ಸಾನೀಯೋ ಭವತಿ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಪುಷ್ಕರೇ ತ್ವಾ-
ಧಾರಯಂತ | ಪುಷ್ಕರಮಂತರಿಪ್ತಂ ಪೋಷತಿ ಭೂತಾನ್ಯುಕಂ | ಪುಷ್ಕರಂ ಪೂಜಾಕರಂ ಪೂ-
ಜಯಿತವ್ಯಂ ನಾ | ಇದಮಪೀತರತ್ ಪುಷ್ಕರಮೇತಸ್ಮಾದೇವ ಪುಷ್ಕರಂ ವಪುಷ್ಕರಂ ನಾ |
ಪುಷ್ಪಂ ಪುಷ್ಪತೇಃ ||

(ನಿ. ೫-೧೪)

ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠನೇ, ನೀನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಪುತ್ರನೇ ಹೌದು. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೇ, ನೀನು ಉರ್ವಶಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಯಜ್ಞಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಉರ್ವಶೀದರ್ಶನದಿಂದ ಮಿತ್ರಾವರುಣರಿಗೆ ಕಾಮನಿಕಾರವುಂಟಾಗಿ ವೀರ್ಯಸ್ಥಲನವಾಯಿತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಸ್ಥಲಿತ ವೀರ್ಯವು ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಬೀಳಬಾರದೆಂದು ಋಗ್ಯಜುಸಾಮಾತ್ಮಕವಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ಒಂದು ಕುಂಭದಷ್ಟಿದ್ದ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ವೀರ್ಯವು ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದರಿಂದ ವಸಿಷ್ಠಾ ಗರ್ಭ್ಯರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತು.

ದ್ರಪ್ತಃ ಎಂದರೆ ರೇತಸ್ಸು. ದ್ರ ಎಂದರೆ ದ್ರವಿಸುವುದು, ಸ್ನಾ ಎಂದರೆ ಭಕ್ಷಣ ಅಥವಾ ಭರಣವು. ಈ ರೇತಸ್ಸು ಅಥವಾ ವೀರ್ಯವು ಪುರುಷನ ಅಂಗದಿಂದ ದ್ರವಿಸಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಯೋನಿಯಿಂದ ಭಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಎಂದರೆ ಒೀಶಲ್ಪಡುವುದು ಅಥವಾ ಧರಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ರೇತಸ್ಸಿಗೆ ದ್ರಪ್ತಃ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

ಪುಷ್ಕರಬ್ಧಕ್ಕೆ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳಿರುವವು. ಪುಷ್ಕರವೆಂದರೆ ಅಂತರಿಕ್ಷವು. ತದ್ವಿ ಪೋಷತಿ ಭೂತಾನಿ ಪುಷ್ಣಾ ತೈವಕಾಶದಾನೇನೋಪಕುರ್ಮನ್ | ತನ್ನಲ್ಲಿರಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದರಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಕರವೆಂದು ಹೆಸರು. ಪುಷ್ಕರವೆಂದರೆ ಉದಕವೆಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ,— ತೇನ ಹಿ ಪೂಜಾ ಕ್ರಿಯತೇ ದೇವಾದಿಭ್ಯಃ ತತ್ಸೋಜಾಕಾರಕತ್ವಾತ್ ಪುಷ್ಕರಂ | ಅಥವಾ ಪೂಜಯಿತನ್ಯಂ ಪೂಜನಾರ್ಹಮಾತ್ಮನ ಏವೇತಿ ಪುಷ್ಕರಂ | ಈ ಉದಕದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಎಂದರೆ ಪೂಜಾಕರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಉದಕವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಅಥವಾ ಈ ಉದಕವೇ ಪೂಜಾರ್ಹವಾಗಿರುವುದು. ಎಂದರೆ ಇದನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಉದಕಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಕರವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಇವಲ್ಲದೆ ಪುಷ್ಕರಂ ಎಂದರೆ ಸದ್ಯ (ಪುಷ್ಪ) ವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಅರ್ಥವೂ ಇರುವುದು. ಈ ಸದ್ಯಪುಷ್ಪವನ್ನೂ ಪೂಜಾದಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಮತ್ತು ಪುಷ್ಕರವೆಂದರೆ ವಪುಷ್ಕರಂ—ಶರೀರವನ್ನು ಈ ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸದ್ಯಪುಷ್ಪಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಕರವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಪ್ರಸಂಗವಶದಿಂದ ಪುಷ್ಪಶಬ್ದಕ್ಕೂ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಪುಷ್ಪಂ ಪುಷ್ಪತೇಃ | ಪುಷ್ಪತಿಃ ವಿಕಸನಾರ್ಥಃ | ಪುಷ್ಪವೆಂದರೆ ಹೂವು. ವಿಕಸಿತವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಮೊಗ್ಗಾಗಿರುವುದು ಚಿನ್ನಾಗಿ ಆರಳಿ ಸುವಾಸನೆ ಬೀರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೂವಿಗೆ ಪುಷ್ಪವೆಂದು ಹೆಸರು.

ನಿರುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಈ ಋಕ್ವಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿವರಿಸಿ ಈಗ ಋಗ್ವೇದದ ಪ್ರಕೃತಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ (ಋ. ಸಂ. ೭-೩೩-೧೦ ರಿಂದ ೧೪) ಇರುವ ವಸಿಷ್ಠೋತ್ಪತ್ತಿಕೃಮವನ್ನೂ ಅನಂತರ ಶೌನಕಮಹರ್ಷಿಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಬೃಹದ್ದೇವತಾ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠಪುಷಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಕೃಮವನ್ನೂ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ.—

ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಸಿಷ್ಠೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಕೃಮ

ವಸಿಷ್ಠನು ದಿವ್ಯಾಂಶಸಂಭೂತನೆಂದೂ, ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವನೆಂದೂ, ಋಕ್ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದೆ. ಅವನ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಕೃಮವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ವಿದ್ಯುತೋ ಜ್ಯೋತಿಃ ಪರಿ ಸಂಜಿಹಾನಂ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಯದವಶ್ಯತಾಂ ತ್ವಾ |

ತತ್ತೇ ಜನ್ಮೋತ್ಪತ್ತಿಂ ವಸಿಷ್ಠಾಗ್ರಸ್ತೋ ಯತ್ತಾ ವಿಶ ಆಜಭಾರ ||

(ಋ. ಸಂ. ೭-೩೩-೧೦)

ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠನೇ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಆತ್ಮೀಯವಾದ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಬೀರಿ ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆಯೋ ಆಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಮಿತ್ರವರುಣರು ನೋಡಿದರು. ಆ ಒಡನೆಯೇ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಜನ್ಮವುಂಟಾಯಿತು. ಇದು ನಿನ್ನ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಅವಿಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತ್ರ.

ಉತಾಸಿ ವೈಶ್ವಾನ್ರವರುಣೋ ವಸಿಷ್ಠೋರ್ವಶ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಮನಸೋಽಧಿ ಜಾತಃ |

ದ್ರಪ್ತಂ ಸ್ಯನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ದೈವ್ಯೇನ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ ಪುಷ್ಕರೇ ತ್ವಾದದಂತ ||

(ಋ. ಸಂ. ೭-೩೩-೧೧)

ಎಲೈ ವಸಿಷ್ಠನೇ, ಉರ್ವಶಿಯ ದರ್ಶನವಾದೊಡನೆಯೇ ಸ್ವಲಿತವಾದ ಮಿತ್ರವರುಣರ ರೇತಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವಳ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವಾಗಿ ನೀನು ಉತ್ಪನ್ನನಾದೆ. ಆ ಒಡನೆಯೇ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ದಿವ್ಯಾಂಶಸಂಭೂತನೂ, ವೇದರಾಶಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪುಷ್ಕರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

ಸ ಪ್ರಕೇತ ಉಭಯಸ್ಯ ಪ್ರವಿದ್ವಾನ್ಸಹಸ್ರದಾನ ಉತ ವಾ ಸದಾನಃ |

ಯಮೇನ ತತಂ ಪರಿಧಿಂ ವಯಿಷ್ಯನ್ನಪ್ಸರಸಃ ಪರಿ ಜಜ್ಞೇ ವ ಸಿಷ್ಯಃ ||

(ಋ. ಸಂ. ೭-೩೩-೧೨)

ಈ ವಸಿಷ್ಠನೇ ದ್ವಾವಾಸೃಥಿವಿಗಳೆರಡರ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿತವನಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ದಾನಕ್ರಮ ನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಥವಾ ಸ್ವಯಂದಾನರೂಪನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಸಕಲಜಗತ್ತಿಗೂ ನಿಯಂತ್ರಕನಾದ ಯಮನಿಂದ ವಿಶ್ವತನಾಗಿ ಹರಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತನಾಗಿ ಉರ್ವಶಿಯ ಉಪರದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಜನಿಸಿದನು.

ಸತ್ರೇ ಹ ಜಾತಾವಿಷಿತಾ ನಮೋಭಿಃ ಕುಂಭೇ ರೇತಃ ಸಿಷಿಚತುಃ ಸಮಾನಂ |

ತತೋ ಹ ಮಾನ ಉದಿಯಾಯ ಮಧ್ಯಾತ್ತತೋ ಜಾತಮ್ನುಷಿಮಾಹುರ್ವಸಿಷ್ಠಂ ||

(ಋ. ಸಂ. ೭-೩೩-೧೩)

ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತರಾದ ಮಿತ್ರವರುಣರು ಸ್ತುತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಸಮಾನವಾದ ಕಲಶಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ರೇತಸ್ಸನ್ನು ಸೇಚನಮಾಡಿದಾಗ ಆ ವಸತೀವರೇಸಂಜ್ಞಕನಾದ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗಸ್ಯನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯೂ ಅನಂತರ ಅದೇ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ವಸಿಷ್ಠನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೂ ಆಯಿತು.

ಉಕ್ಥಭೃತಂ ಸಾಮಭೃತಂ ಬಿಭರ್ತಿ ಗ್ರಾವಾಣಂ ಬಿಭ್ರತ್ಸ್ತ ವದಾತ್ಯೇಗ್ರೇ |

ಉಪೈನಮಾಧ್ವಂ ಸುಮನಸ್ಯಮಾನಾ ಆ ವೋ ಗಚ್ಛಾತಿ ಪ್ರತ್ಯದೋ ವಸಿಷ್ಯಃ ||

(ಋ. ಸಂ. ೭-೩೩-೧೪)

ಎಲೈ ಪ್ರತ್ಯತ್ಸಂಜ್ಞಕರಾದ ಯಜಮಾನರೇ, ಪೂಜ್ಯನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ. ಈತನು ನಿಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಪಾಠಕರಿಗೂ, ಉದ್ಗಾತೃಗಳಿಗೂ, ಅಭಿಷವ ಕರ್ಮನಿರತರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಿರಿ ಎಂಬ ಪ್ರಶಂಸಾ ವಾಕ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೃಹದ್ದೇವತಾಕಾರರು ಕೆಳಗೆ ಕಂಡಂತೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬೃಹದ್ದೇವತಾಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಸಿಷ್ಠೋತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮ

ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯೋ ಮರೀಚಿರ್ಹಿ ಮಾರೀಚಿಃ ಕಶ್ಯಪೋ ಮುನಿಃ |

ತಸ್ಯ ದೇವ್ಯೋಽಭವಜ್ಞಾಯಾ ದಾಕ್ಷಾಯಿಣ್ಯಸ್ತ್ರಯೋದತಃ ||

ಆದಿತಿರ್ದಿತಿರ್ದನುಃ ಕಾಲಾ ದನಾಯುಃ ಸಿಂಹಿಕಾ ಮುನಿಃ |

(ಬೃ. ದೇ. ಖ. ೧೪೩, ೧೪೪)

ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಮರೀಚಿಯೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದನು. ಮರೀಚಿಯ ಪುತ್ರನೇ ಮಹರ್ಷಿಯಾದ ಕಶ್ಯಪನು. ಈ ಕಶ್ಯಪನು ದಕ್ಷಪುತ್ರಿಯರಾದ ಹದಿಮೂರು ದಿವ್ಯಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅದಿತಿ, ದಿತಿ, ದನು, ಕಾಲಾ, ದನಾಯು, ಸಿಂಹಿಕಾ ಇತ್ಯಾದಿ ನಾಮಾಂಕಿತರೇ ಆ ಕನ್ಯೆಯರು.

ತತ್ತ್ವಿಕಾ ಶ್ವದಿತಿರ್ದೇವೀ ದ್ವಾದಶಾಜನಯತ್ಸುತಾನ್ |

ಭಗಶ್ಚೈನಾರ್ಯಮಾಂಶಶ್ಚ ಮಿತ್ರೋ ವರುಣ ಏವ ಚ |

ಧಾತಾ ಚೈವ ವಿಧಾತಾ ಚ ವಿವಸ್ವಾಂಶ್ಚ ಮಹಾದ್ಯುತಿಃ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೫. ೧೪೭, ೧೪೮)

ಈ ಪುತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ದೇವತಾತ್ಮಕಳಾದ ಅದಿತಿಯು ಹನ್ನೆರಡುಜನ ಪುತ್ರರನ್ನು ಹೆಡೆದಳು. ಭಗ, ಅದ್ಯಮ, ಅಂಶ, ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಧಾತೃ, ವಿಧಾತೃ, ಮಹಾದ್ಯುತಿಯುಕ್ತನಾದ ವಿವಸ್ವಾನ್ ಮತ್ತು,

ತ್ವಷ್ಟಾ ಪೂಷಾ ತಥೈವೇಂದ್ರೋ ದ್ವಾದಶೋ ವಿಷ್ಣು ರುಚ್ಯತೇ |

ದ್ವಂದ್ವಂ ತಸ್ಯಾಸ್ತು ತಜ್ಜಜ್ಞೇ ಮಿತ್ರಶ್ಚ ವರುಣಶ್ಚ ಹ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೫-೧೪೮)

ತ್ವಷ್ಟೃ, ಪೂಷ, ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು ಇವರೇ ಈ ಹನ್ನೆರಡುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು. ವಿಷ್ಣುವೇ ಹನ್ನೆರಡನೆಯವನು. ಹೀಗೆ ಈ ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೆಂಬ ದ್ವಂದ್ವರು (ಅವಳೇಮಕ್ಕಳು) ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು.

ತಯೋರಾದಿತ್ಯಯೋಸ್ಸತ್ತೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾಪ್ಸರಸಮುವರ್ಷೀಂ |

ರೇತಶ್ಚಸ್ತಂದ ತತ್ಪುಂಭೇ ಸ್ಯಪತದ್ವಾಸತೀವರೇ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೫-೧೪೯)

ಈ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರಾವರುಣರಿಬ್ಬರೂ ಸಹ ಸತ್ತಾತ್ಮಕವಾದ ಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಸ್ತ್ರೀಯಾದ ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ರೇತಸ್ಪುಲನವಾಯಿತು. ಆಗ ಅದು ವಸತೀವರೇಸಂಜ್ಞಕ ವಾದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು.

ತೇನೈವ ತು ಮುಹೂರ್ತೇನ ವೀರೈವಂತಾ ತಪಸ್ವಿನಾ |

ಅಗಸ್ತ್ಯಶ್ಚ ವಸಿಷ್ಠಶ್ಚ ತತ್ರರ್ಷೀ ಸಂಬಭೂವತುಃ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೫-೧೫೦)

ಆ ವೀಶ್ಯವು ಆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ವೀಶ್ಯವಂತರೂ ತಪಸ್ವಿಗಳೂ ಆದ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮತ್ತು ವಸಿಷ್ಠ ಮುಷಿಗಳು ಆದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಅವರ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವೇನೆಂದರೆ,

ಬಹುಧಾ ಪತಿತೇ ಶುಕ್ರೇ ಕಲಿಕೇಽಥ ಜಲೇ ಸ್ಥಲೇ |

ಸ್ಥಲೇ ವಸಿಷ್ಠಸ್ತು ಮುನಿಃ ಸಂಭೂತ ಯುಷಿಸತ್ತಮಃ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೫-೧೫೧)

ಮಿತ್ರಾವರುಣರಿಂದ ಸ್ಥಲಿತವಾದ ಆ ವೀಶ್ಯವು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಕ್ತವಾಯಿತು. ಕುಂಭದಲ್ಲಿಯೂ, ಉದಕದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೂ ಜಿಲ್ಲಿತು. ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಜಿಲ್ಲಿದ ಅಂಶದಿಂದ ಮುಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವಸಿಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಯು ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು. (ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಕುಂಭದಲ್ಲಿಯೂ, ಮತ್ಸ್ಯವು ಉದಕದಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು.)

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸ ಪ್ರಕೇತ ಉಭಯಸ್ಯ ಪ್ರವಿದ್ವಾನ್ ಸಹಸ್ರದಾನ ಉತ ವಾ ಸದಾನಃ |
ಯಮೇನ ತತಂ ಪರಿಧಿಂ ವಯಿಷ್ಯನ್ ಪರಸಃ ಪರಿ ಜಜ್ಞೇ ವಸಿಷ್ಠಃ || ೧೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಃ | ಪ್ರಕೇತಃ | ಉಭಯಸ್ಯ | ಪ್ರವಿದ್ವಾನ್ | ಸಹಸ್ರದಾನಃ | ಉತ | ವಾ | ಸದಾನಃ |
ಯಮೇನ | ತತಂ | ಪರಿಧಿಂ | ವಯಿಷ್ಯನ್ | ಅಪರಸಃ | ಪರಿ | ಜಜ್ಞೇ | ವಸಿಷ್ಠಃ || ೧೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸ ವಸಿಷ್ಠಃ ಪ್ರಕೇತಃ ಪ್ರಕೃಷ್ಟಜ್ಞಾನ ಉಭಯಸ್ಯೋಭಯಂ ದಿವಂ ಚ ಪೃಥಿವೀಂ ಚ ಪ್ರವಿ-
ದ್ವಾನ್ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಜಾನನ್ ಸಹಸ್ರದಾನೋಽಭವತ್ | ಕಿಮನೇನ ಸಹಸ್ರದಾನ ಇತಿ ವಿಶೇಷಜ್ಞೇನ
ಉತ ವಾಸಿ ವಾ ಸದಾನಃ ಸರ್ವದಾನಸಹಿತ ಏವಾಭವತ್ | ಕಿಂಚ ವಸಿಷ್ಠೋ ಯಮೇನ ಕಾರಣಾತ್ಮನಾ
ಸರ್ವನಿಯಂತ್ರಾ ತತಂ ವಿಸ್ತೃತಂ ಪರಿಧಿಂ ವಸ್ತ್ರಂ | ಪರಿಧಿರೈನೇನ ಸಂಸಾರಪ್ರವಾಹೋ ವಿವಕ್ಷಿತಃ |
ತಂ ವಯಿಷ್ಯನ್ ಪರಸ ಉರ್ವಶ್ಯಾಃ | ಪರೀತಿ ಪಂಚಮ್ಯರ್ಥಾನುನಾದಃ | ಜಜ್ಞೇ | ಜಾತಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸಃ—ಅದೇ ವಸಿಷ್ಠನು | ಪ್ರಕೇತಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ | ಉಭಯಸ್ಯ—ದ್ವಾವಾ
ಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡರ ತತ್ತ್ವವನ್ನೂ | ಪ್ರವಿದ್ವಾನ್—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿತವನಾಗಿಯೂ | ಸಹಸ್ರದಾನಃ—ಸಹಸ್ರ
ಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನಾಗಿಯೂ ಆದನು | ಉತ ವಾ—ಅಥವಾ | ಸದಾನಃ—ದಾನರೂಪ
ನಾಗಿಯೇ ಆದನು. | ಯಮೇನ—ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನಾದ ಯಮನಿಂದ | ತತಂ—ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹರಡಿದ |
ಪರಿಧಿಂ—ಸಂಸಾರಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು | ವಯಿಷ್ಯನ್—ಧರಿಸಿ | ಅಪರಸಃ—ಅಪರಸ್ಪ್ರೀಯಾದ
ಉರ್ವಶಿಯಲ್ಲಿ | ಪರಿ ಜಜ್ಞೇ—ಉಪ್ಪನ್ನನಾದನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಹಾನುಹಿಮನಾದ ಅದೇ ವಸಿಷ್ಠನು ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ದ್ವಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡರ
ತತ್ತ್ವವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿತವನಾಗಿಯೂ ಆಗಿ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಾಧಮಾಕುವವನಾಗಿ
ಆದನು. ಅಥವಾ ದಾನರೂಪನಾಗಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನಾದ ಯಮನಿಂದ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹರಡಿದ
ಸಂಸಾರಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅಪರಸ್ಪ್ರೀಯಾದ ಉರ್ವಶಿಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪನ್ನನಾದನು.

English Translation

He, the sage, cognizant of both worlds, was the donor of thousands :
he was verily donation : wearing the vesture spread by Yama, Vasishtha
was born of the Apsaras.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸತ್ರೇ ಹ ಜಾತಾವಿಸಿತಾ ನಮೋಭಿಃ ಕುಂಭೇ ರೇತಃ ಸಿಸಿಚತುಃ ಸಮಾನಂ |
ತತೋ ಹ ಮಾನ ಉದಿಯಾಯ ಮಧ್ಯಾತ್ಮತೋ ಜಾತಮೃಷಿಮಾಹುರ್ವಾ
ವಸಿಷ್ಠಂ || ೧೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸತ್ರೇ | ಹ | ಜಾತಾ | ಇಸಿತಾ | ನಮಃಭಿಃ | ಕುಂಭೇ | ರೇತಃ | ಸಿಸಿಚತುಃ | ಸಮಾನಂ |
ತತಃ | ಹ | ಮಾನಃ | ಉತ್ | ಇಯಾಯ | ಮಧ್ಯಾತ್ಮ | ತತಃ | ಜಾತಂ | ಋಷಿಂ | ಆಹುಃ |
ವಸಿಷ್ಠಂ || ೧೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸತ್ರೇ ಬಹುಕರ್ತೃಕೇ ಯಾಗೇ | ಹೇತಿ ಪೂರಣಃ | ಜಾತಾ ದೀಕ್ಷಿತಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವಿಸಿತಾ-
ಭ್ಯೇಷಿತಾ ಸ್ವಯಮನ್ಯೈರ್ಜನೈರ್ನಮೋಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಕುಂಭೇ ವಾಸತೀವರೇ ಕಲಶೇ ಸಮಾನಮೇಕ-
ದೈವ ರೇತಃ ಸಿಸಿಚತುಃ | ಅಸಿಂಚತಾಂ | ತತೋ ವಾಸತೀವರಾತ್ಕುಂಭಾನ್ಮಧ್ಯಾದಗಸ್ತೋ ಮಾನಃ ಶ-
ಮಿಪ್ರಮಾಣ ಉದಿಯಾಯ | ಪ್ರಾದುರ್ಬಭೂವ | ತತ ಏವ ಕುಂಭಾದ್ವಸಿಷ್ಠಮಪ್ಪುಷಿಂ ಜಾತಮಾಹುಃ

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸತ್ರೇ ಹ—ಸತ್ತಾತ್ಮಕವಾದ ಯಾಗದಲ್ಲಿ | ಜಾತಾ—ದೀಕ್ಷಿತರಾದ ಮಿತ್ರಾವರುಣರು | ನಮೋಭಿಃ—
ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ಇಸಿತಾ—ಪೂಜಿತರಾಗಿ | ಕುಂಭೇ—ವಸತೀವರೇಸಂಜ್ಞಾಕವಾದ ಕಲಶದಲ್ಲಿ | ಸಮಾನಂ—ಒಟ್ಟಿಗೆ |
ರೇತಃ—ತಮ್ಮ ರೇತಸ್ಸನ್ನು | ಸಿಸಿಚತುಃ—ಸೇರಿಸಿದರು. | ತತಃ—ಆ ಕುಂಭದಿಂದ | ಮಧ್ಯಾತ್ಮ—ಮಧ್ಯಭಾಗ
ದಿಂದ | ಮಾನಃ—ಶಮಿಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳ ಅಗಸ್ತ್ಯನು | ಉದಿಯಾಯ—ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು | ತತಃ—ಅದರಿಂದಲೇ |
ಜಾತಂ—ಉತ್ಪನ್ನನಾದ | ಋಷಿಂ—ಋಷಿಯನ್ನು | ವಸಿಷ್ಠ—ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಯೆಂದು | ಆಹುಃ—ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸತ್ತಾತ್ಮಕವಾದ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಿತರಾದ ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತರಾಗಿ ವಸತೀವರೇಸಂಜ್ಞಾಕ-
ವಾದ ಕಲಶದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ತಮ್ಮ ರೇತಸ್ಸನ್ನು ಸೇರಿಸಿದನು. ಆ ಕುಂಭದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಿಂದ ಶಮಿಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳ
ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು. ಅದರಿಂದಲೇ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಋಷಿಯನ್ನು ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Consecrated for the sacrifice, propitiated by praises, they, Mitra and Varuna, poured a common effusion into the water jar. from the midst of which Mana uprose, and from which also, they say, Vasishtha was born.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉಕ್ತಭೃತಂ ಸಾಮಭೃತಂ ಬಿಭರ್ತಿ ಗ್ರಾಣಂ ಬಿಭ್ರತ್ಯ ವದಾತ್ಯಗ್ರೇ ।

ಉಪೈನಮಾಧ್ವಂ ಸುಮನಸ್ಯಮಾನಾ ಆ ವೋ ಗಚ್ಛಾತಿ ಪ್ರತ್ಯದೋ ವಸಿಷ್ಠಃ ॥

ಪದಪಾಠಃ

ಉಕ್ತಭೃತಂ | ಸಾಮಭೃತಂ | ಬಿಭರ್ತಿ | ಗ್ರಾಣಂ | ಬಿಭ್ರತ್ | ಪ್ರ | ವದಾತಿ | ಅಗ್ರೇ |

ಉಪ | ಏನಂ | ಆಧ್ವಂ | ಸುಮನಸ್ಯಮಾನಾಃ | ಆ | ವಃ | ಗಚ್ಛಾತಿ | ಪ್ರತ್ಯದಃ | ವಸಿಷ್ಠಃ || ೧೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಪ್ರತ್ಯದಃ | ಪ್ರತ್ಯದ ಇತಿ ತೃತ್ವವ ಏವಾಭಿಧೀಯಂತೇ ನಾಮಾಂತರೇಣ | ವೋ ಯುಷ್ಮಾ-
ನೈಸಿಷ್ಠ. ಆ ಗಚ್ಛಾತಿ | ಆಗಚ್ಛತಿ | ಏನಂ ವಸಿಷ್ಠಂ ಸುಮನಸ್ಯಮಾನಾಃ ಸುಮನಸಃ ಸಂತ ಉಪಾಧ್ವಂ |
ಉಪತಿಷ್ಠತ | ಆಗತಶ್ಚಾಸೌ ವಸಿಷ್ಠೋ ಯಜ್ಞೇಗ್ರೇ ಪುರೋಹಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸನ್ನಿ ಕ್ಥಭೃತಂ ಶಸ್ತ್ರಾ-
ಣಾಂ ಸಂಭಕ್ತಾರಂ ಬಿಭರ್ತಿ | ಸಾಮಭೃತಮುದ್ಗಾತಾರಂ ಬಿಭರ್ತಿ | ಗ್ರಾಣಮುಭಿಷವಣಂ ಬಿಭ್ರದ್ವಿ-
ಭ್ರತಮಧ್ವಯುಂ ಚ ಬಿಭರ್ತಿ | ಪ್ರ ವದಾತಿ | ಯಜ್ಞೇ ಯತ್ರೈವದಿತವ್ಯಂ ಭೇಷಾದಿನಿಮಿತ್ತೇ ಕ-
ರ್ತವ್ಯಮಸ್ತಿ ತದಸಿ ವದತೀತಿ ತೃತ್ಸೂನ್ ಪ್ರತೀಂದ್ರೋ ಬ್ರವೀತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಪ್ರದೃತಃ—ಎಲೈ ತೃತ್ಸುಗಳೇ, | ವಃ—ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ವಸಿಷ್ಠಃ—ವಸಿಷ್ಠನು | ಆ ಗಚ್ಛತಿ—ಬರುತ್ತಾನೆ |
ಏನಂ—ಈ ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು | ಸುಮನಸ್ಯಮಾನಾಃ—ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಾ | ಉಪ ಆಧ್ವಂ—ಎದುರುಗೊ-
ಳ್ಳಿರಿ. | (ಈ ವಸಿಷ್ಠನು) ಅಗ್ರೇ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತನಾಗಿದ್ದು | ಉಕ್ತಭೃತಂ—ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪರಿಸುವ
ಹೋತೃವಿಗೆ ನೇತೃವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. | ಸಾಮಭೃತಂ—ಉದ್ಗಾತೃವಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿ | ಬಿಭರ್ತಿ—ಧರಿಸು-
ತ್ತಾನೆ. | ಗ್ರಾಣಂ—ಹಿಂಡುವ ಕಲ್ಲನ್ನು | ಬಿಭ್ರತ್—ಹಿಡಿದಿರುವ ಅಧ್ವರ್ಯುವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. | ಪ್ರ
ವದಾತಿ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ತೃತ್ಸುಗಳೇ, ಪೂಜ್ಯನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ಎದುರುಗೊಳ್ಳಿರಿ. ಈ ವಸಿಷ್ಠನು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯನಾದ ಪುರೋಹಿತನಾಗಿದ್ದು ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪರಿಸುವ ಹೋತೃವಿಗೂ, ಸಾಮವನ್ನು ಪರಿಸುವ ಉದ್ಗಾತೃವಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿ ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ ನೇತೃವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂಡುವ ಕಲ್ಲನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಅಧ್ವರ್ಯುವಿಗೂ ಸಹಾಯಕನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Tritsus, Agastya comes to you ; welcome him with devoted minds,

and he in the foremost station directs the reciter of the prayer, the chaunter of the hymn, the grinder of the stone, and repeats (what is to be repeated).

ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತೃತೀಯೇನುನಾಕೇ ದ್ವಾನಿಂಶತಿ ಸೂಕ್ತಾನಿ | ತತ್ರ ಪ್ರ ಶುಕ್ರೇತಿ ಪಂಚವಿಂಶತ್ತ್ವಚಂ ಪ್ರಥ-
ಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರೇಯಮನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ಪ್ರ ಶುಕ್ರಾ ಪಂಚಾಧಿಕಾ ವೈಶ್ವದೇವಂ ಹಾದ್ಯಾ ಏಕವಿಂಶ-
ತಿದ್ವಿಪದಾ ಅಬ್ಜಾಮಹೇರರ್ಧರ್ಚ ಉತ್ತರೋಽಹಿರ್ಬುಧ್ಯಾಯೇತಿ | ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಃ | ಅದ್ಯಾ ಏಕ-
ವಿಂಶತಿದ್ವಿಪದಾ ವಿಂಶತ್ಯಕ್ಷರಾ ವಿರಾಜೋ ದ್ವಾನಿಂಶಾದ್ಯಾಶ್ಚ ತಸ್ರಸ್ತ್ರಿಷ್ಟುಭಃ | ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾ ದೇವತಾ ||
ವ್ಯಾಙ್ಮೇ ದಶರಾತ್ರೇ ಚತುರ್ಥೇಹನಿ ವೈಶ್ವದೇವಶಸ್ತ್ರ ಇದಂ ಸೂಕ್ತಂ ವೈಶ್ವದೇವನಿವಿದ್ವಾನಂ |
ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಪ್ರ ಶುಕ್ರೈತ್ವಿತಿ ವೈಶ್ವದೇವಂ | ಅ. ೮-೮ | ಇತಿ || ಪೋಡಶೀನ್ಯಾ ಧೂರ್ವಸ್ತಾ
ಇತಿ ದ್ವಿಪದಾ | ಅ. ೬-೨ | ಇತಿ || ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಯೇಷಾ ದ್ವಿಪದಾ | ತಥೈವ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕೇ ಸೂಕ್ರಿ-
ತಂ | ಆ ಧೂರ್ವಸ್ತಾ ಇತ್ಯೇಕಾ ಸೂದಮೋಹಾಃ | ಐ. ಅ. ೫-೮ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಋಗ್ವೇದಸಂಹಿತೆಯ ಸಪ್ತಮಮಂಡಲದ ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸೂಕ್ತ
ಗಳಿರುವುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರ ಶುಕ್ರಾ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಋಕ್ಕುಗಳಿರು
ವುವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರ ಶುಕ್ರಾ ಪಂಚಾಧಿಕಾ ವೈಶ್ವದೇವಂ ಹಾದ್ಯಾ ಏಕವಿಂಶತಿದ್ವಿಪದಾ ಅ-
ಬ್ಜಾಮಹೇರರ್ಧರ್ಚ ಉತ್ತರೋಽಹಿರ್ಬುಧ್ಯಾಯೇತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು,
ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು, ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಋಕ್ಕುಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತಕ್ಷರಗಳ ದ್ವಿಪದಾ
ವಿರಾಟ್ ಎಂಬ ಭಂದವಾಗಿವೆ. ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡರಿಂದ ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ಋಕ್ಕುಗಳು ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್‌ಭಂದವಾಗಿವೆ. ವ್ಯಾಙ್ಮೇ
ದಶರಾತ್ರ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನದ ಸಂಜೆಯ ವೈಶ್ವದೇವಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ವೈಶ್ವದೇ
ವನಿವಿದ್ವಾನಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ ಪ್ರ ಶುಕ್ರೈತ್ವಿತಿ ವೈಶ್ವದೇವಂ ಎಂಬ
ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಪೋಡಶೀ ಎಂಬ ಯಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಇದರ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು
ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ ಆ ಧೂರ್ವಸ್ತಾ ಇತಿ ದ್ವಿಪದಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೬-೨) ವಿವೃತವಾಗಿರು
ವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸೂಕ್ತದ ದ್ವಿಪದಾ ಭಂದವಾಗಿರುವ ಋಕ್ಕುಗಳ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಐತರೇ
ಯಾರಣ್ಯಕದ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕದ ಆ ಧೂರ್ವಸ್ತಾ ಇತ್ಯೇಕಾ ಸೂದಮೋಹಾಃ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಐ. ೫.೨.೨)
ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೩೪

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೩೪ ||
ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೨೫, ೨೬, ೨೭ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೨೫ ||

ಋಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||
ದೇವತಾ—೧-೧೫, ೧೮-೨೫, ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ | ೧೬, ಅಹಿಃ | ೧೭, ಅಹಿ-
ರ್ಬುಧ್ಯಾಃ ||

ಭಂದಃ—೧-೨೧, ದ್ವಿಪದಾ | ೨೨-೨೫, ತ್ರಿಷ್ಟುಪಃ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ಶುಕ್ರೈತು ದೇವೀ ಮನೀಷಾ ಅಸ್ಮತ್ಸುತಷ್ಟೋ ರಥೋ ನ ವಾಜೀ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ಶುಕ್ರಾ | ಏತು | ದೇವೀ | ಮನೀಷಾ | ಅಸ್ಮತ್ | ಸುತಷ್ಟಃ | ರಥಃ | ನ | ನಾಜೀ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಶುಕ್ರಾ ದೀಪ್ತಾ ದೇವೀ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಕಾಮಾನಾಂ ಪ್ರದಾತ್ರೀ ಮನೀಷಾ ಸ್ತುತಿರಸ್ಮದಸ್ಮತ್ತೋಽ
ಸ್ಥಿನ್ ಸೂಕ್ತೇ ಸ್ತೋಷ್ಯಮಾಣಾನ್ದೇವಾನ್ ವಾಜೀ ವೇಗವಾನ್ ಸುತಷ್ಟಃ ಸುಸಂಸ್ಕೃತೋ ರಥೋ ನ
ರಥ ಇವ ಪ್ರೈತು | ಪ್ರಗಚ್ಛತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶುಕ್ರಾ—ಪ್ರಭಾವಯುತವಾದುದೂ | ದೇವೀ—ಕಾಮವರ್ಷಕವಾದುದೂ ಆದ | ಮನೀಷಾ—ನಮ್ಮ
ಸ್ತುತಿಯು | ಅಸ್ಮತ್—ನಮ್ಮಿಂದ ಪರಿತವಾಗಿ | ನಾಜೀ—ವೇಗಗಾಮಿಯೂ | ಸುತಷ್ಟಃ—ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾದುದೂ
ಆದ | ರಥೋ ನ—ರಥದಂತೆ | ಪ್ರ ಏತು—ವೇಗವಾಗಿ (ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಗೆ) ಚಲಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರಭಾವಯುತವಾದುದೂ, ಕಾಮವರ್ಷಕವಾದುದೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯು ನಮ್ಮಿಂದ ಪರಿತವಾಗಿ ವೇಗಗಾ
ಮಿಯೂ ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾದುದೂ ಆದ ರಥದಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ ಚಲಿಸಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಜೋಗಿ ಸೇರಲಿ.

English Translation

May pure and divine praise proceed from us (to the gods) like a swift,
well-constructed chariot.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವಿಢುಃ | ಪೃಥಿವ್ಯಾ | ದಿವೋ | ಜನಿತ್ರಂ | ಶೃಣ್ವಂತ್ಯಾಪೋ | ಅಥ | ಕ್ಷರಂತೀಃ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವಿಢುಃ | ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ | ದಿವಃ | ಜನಿತ್ರಂ | ಶೃಣ್ವಂತಿ | ಆಪಃ | ಅಥ | ಕ್ಷರಂತೀಃ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಸ್ಯಾನ್ಮೃಚ್ಯಾಪಃ ಸ್ತೂಯಂತೇ | ಕ್ಷರಂತೀಃ ಕ್ಷರಂತ್ಯ ಆಪೋ ದಿವಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಶ್ಚ | ಉಭ-
ಯೋರಪಿ ಲೋಕಯೋರಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಜನಿತ್ರಮುತ್ಪತ್ತಿಂ ವಿಢುಃ | ಜಾನಂತಿ | ಅಧಾಪಿ ಚ ಶೃಣ್ವಂತಿ
ಸ್ತೋತ್ರಾಣೇತಿ ಶೇಷಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಕ್ಷರಂತೀಃ—ಪ್ರವಹಿಸತಕ್ಕ | ಆಪಃ—ಹಿಡಕಗಳು | ದಿವಃ—ದ್ಯುಲೋಕದ (ಮತ್ತು) | ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ—
ಪೃಥ್ವಿಯ | ಜನಿತ್ರಂ—ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವನ್ನು | ವಿಢುಃ—ಅರಿತವೆ. | ಅಥ—ಆದುದರಿಂದ | ಶೃಣ್ವಂತಿ—ನಮ್ಮ
ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರವಹಿಸತಕ್ಕ ಉದಕಗಳು ದ್ಯುಲೋಕದ ಮತ್ತು ಪೃಥ್ವಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವನ್ನು ಅರಿತಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತವೆ.

English Translation

The flowing waters have known the origin of earth and heaven : may they now hear (our praises).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಪ್ಪಿ^೧ದಸ್ಯೈ^೨ ಪಿನ್ವಂತ^೩ ಪೃಥ್ವೀವೃತ್ರೇಷು^೪ ಶೂರಾ^೫ ಮಂಸಂತ^೬ ಉಗ್ರಾಃ^೭ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಪಃ^೧ | ಚಿತ್^೨ | ಅಸ್ಮೈ^೩ | ಪಿನ್ವಂತ^೪ | ಪೃಥ್ವೀಃ^೫ | ವೃತ್ರೇಷು^೬ | ಶೂರಾಃ^೭ | ಮಂಸಂತೇ^೮ | ಉಗ್ರಾಃ^೯ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಂದ್ರೋಽಸ್ಮಿದ್ವೃಜೇ ಸ್ತೂಯತೇ | ಪೃಥ್ವೀಃ ಪೃಥ್ವ್ಯಃ ಪ್ರಥಮಾನಾ ಅಪ್ಪಿದಾಪೋಽಸ್ಮೈ-
ಸ್ಮಾ ಇಂದ್ರಾಯ ಪಿನ್ವಂತ | ಪ್ರಾಯಂತೇ | ವೃತ್ರೇಷುಪದ್ರವೇಷು ಸತ್ಸೂಗ್ರಾ ಉದ್ಗೂರ್ಣಾಸ್ತೇಜ-
ಸ್ವಿನೋ ವಾ ಶೂರಾ ಯೋದ್ಧಾರೋಽಪಿ ಮಂಸಂತೇ | ಇಮಮೇವೇಂದ್ರಂ ಸ್ತುವಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಪೃಥ್ವೀಃ—ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹರಡಿರುವ | ಅಪ್ಪಿತ್—ಉದಕಗಳೂ ಕೂಡ | ಅಸ್ಮೈ—ಈ ಇಂದ್ರನಿಗೆ |
ಪಿನ್ವಂತ—ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. | ವೃತ್ರೇಷು—ಶತ್ರುಹಿಂಸಕವಾದ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ | ಉಗ್ರಾಃ—ಭಯಂ-
ಕರವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ | ಶೂರಾಃ—ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳೂ ಸಹ | ಮಂಸಂತೇ—ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿ
ಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹರಡಿರುವ ಉದಕಗಳೂ ಕೂಡ ಈ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿದಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಶತ್ರುಹಿಂಸಕ
ವಾದ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳೂ ಸಹ ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The vast waters offer nurishment to Indra : fierce warriors, (combat-
ing) with foes, glorify him.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ಧೂರ್ವ್ವಸ್ಯೈ^೧ ದಧಾತಾಶ್ವಾನಿ^೨ಂದ್ರೋ^೩ ನ ವಜ್ರೀ^೪ ಹಿರಣ್ಯಬಾಹುಃ^೫ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅ | ಧ್ವಾ^೧ಃ | ಅಸ್ಮೈ^೨ | ದಧಾತ | ಅಶ್ವಿನ್ | ಇಂದ್ರಃ | ನ | ವಜ್ರೀ | ಹಿರಣ್ಯಬಾಹುಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಸ್ಮೈ | ಷಷ್ಠ್ಯರ್ಥೇ ಚತುರ್ಥೀ | ಅಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯಾಗಮನಾಯಾಶ್ವಾನ್ ಧೂರ್ಷ್ವ ರಥಸ್ಯಾ ದ-
ಧಾತೆ | ಇಂದ್ರೋ ನ | ನೇತಿ ಚಾರ್ಥೇ | ಇಂದ್ರೋ ವಜ್ರೀ ವಜ್ರವಾನ್ ಹಿರಣ್ಯಬಾಹುರ್ಹಿರಣ್ಯಹಸ್ತಶ್ಚ
ಭವತಿ || ಪೋಡತಿ ನಿ ಶಸ್ಯಮಾನತ್ವಾದಸ್ಯಾ ಐಂದ್ರತ್ವಂ ಗಮ್ಯತೇ | ಆ ಧೂರ್ಷ್ವಸ್ಮಾ ಇತ್ಯತ್ರಾಸ್ಮಾ ಇ-
ತ್ಯಸ್ಯ ಸದಸ್ಯಾನುದಾತ್ತತ್ವಂ ಪೂರ್ವಸ್ಯಾಮಿಂದ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ ಅತ ಏವ ಪೂರ್ವಾಪ್ಯೈಂದ್ರೀತಿ ನಿ-
ಜ್ಞಾಯತೇ | ಪೂರ್ವಸ್ಯಾಮಪ್ಯುಚ್ಯಸ್ಮಾ ಇತ್ಯತ್ರಾನುದಾತ್ತತ್ವಮಲ್ಪೀಯೋಽರ್ಥತರಮನುದಾತ್ತಮಿತಿ |
ತಥಾ ಚ ಯಾಶ್ವಃ | ಅಸ್ಯೇತಿ ಚೋದಾತ್ತಂ ಪ್ರಥಮಾದೇಶೇನುದಾತ್ತಮನ್ವಾದೇಶೇ ತೀವ್ರಾರ್ಥತರಮು-
ದಾತ್ತಮಲ್ಪೀಯೋಽರ್ಥತರಮನುದಾತ್ತಂ | ನಿ. ೪-೨೫ | ಇತಿ | ಅಲ್ಪೀಯಸ್ತ್ವಂ ಚೇದಂಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿ-
ನಿಮಿತ್ತಸ್ಯ ಸಂನಿಧಾನಸ್ಯ ದೂರಸ್ಥತ್ವೇನೇತ್ಯವಗಂತವ್ಯಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರೋ ನ—ಈ ಇಂದ್ರನೂ ಸಹ | ವಜ್ರೀ—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾಗಿಯೂ | ಹಿರಣ್ಯಬಾಹುಃ—
ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಬಾಹುವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. | ಅಸ್ಮೈ—ಈ ಇಂದ್ರನ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿ | ಧೂರ್ಷ್ವ-
ರಥದ ನೊಗಗಳಲ್ಲಿ | ಅಶ್ವಾನ್—ಕುದುರೆಗಳನ್ನು | ಆ ದಧಾತೆ—ಸೇರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ಇಂದ್ರನೂ ಸಹ ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾಗಿಯೂ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಬಾಹುವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ
ಇದ್ದಾನೆ. ಈ ಇಂದ್ರನ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ರಥದ ನೊಗಗಳಿಗೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿರಿ.

English Translation

Yoke for him the horses of his chariot, for Indra is the wielder of the
thunderbolt, the golden-armed.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಭಿ ಪ್ರ ಸ್ಥಾತಾಹೇವ ಯಜ್ಞಂ ಯಾತೇವ ಸತ್ಮನ್ಮನಾ ಹಿನೋತ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಭಿ | ಪ್ರ | ಸ್ಥಾತ | ಅಹ್ಯಇವ | ಯಜ್ಞಂ | ಯಾತಾಇವ | ಸತ್ಮನ್ | ತ್ಮನಾ | ಹಿನೋತ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಜ್ಞಸ್ತುತೀರಿಯಂ | ಹೇ ಜನಾಃ ಯಜ್ಞಮಭಿ ಪ್ರ ಸ್ಥಾತ | ಅಭಿಕ್ರಮತ | ಅಹೇವೇತಿ ಪೂ-
ರಣಾ | ಅಪಿ ಚ ಸತ್ಮನ್ ಸತ್ಮನಿ ಯಜ್ಞಮಾರ್ಗೇ ತ್ಮನಾ ಸ್ವಯಮೇವ ಯಾತೇವ ಗಂತೇವ ಹಿನೋತ
ಗಚ್ಛತ || ಹಿ ಗತಾವಿತಿ ಧಾತುಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಯಜಮಾನಾದಿಗಳೇ) ಯಜ್ಞಂ ಅಭಿ—ಯಜ್ಞ ಕೃಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಪ್ರ ಸ್ಥಾತ—ಹೊರಡಿರಿ. |
ಸತ್ಮನ್—ಯಜ್ಞ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ | ತ್ಮನಾ—ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ | ಯಾತೇವ—ಸಂಚರಿಸುವವನಂತೆ | ಹಿನೋತ
—ಹೋಗಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಯಜಮಾನಾದಿಗಳೇ, ಯಜ್ಞ ಕೃಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಡಿರಿ. ಮಾರ್ಗಸಂಚಾರಿಯು ಇತರರ ನಿರ್ಬಂಧ ವಿಲ್ಲದೇ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಹೋಗುವಂತೆ ನೀವು ಯಜ್ಞ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಹೊರಡಿರಿ.

English Translation

Proceed to the sacrifice like one who goes along the road ; proceed of your own accord.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತ್ಮನಾ ಸಮತ್ಸು ಹಿನೋತ ಯಜ್ಞಂ ದಧಾತ ಕೇತುಂ ಜನಾಯ ವೀರಂ || ೭ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತ್ಮನಾ | ಸಮತ್ಸು | ಹಿನೋತ | ಯಜ್ಞಂ | ದಧಾತ | ಕೇತುಂ | ಜನಾಯ | ವೀರಂ || ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉಕ್ತಸ್ಯೈವ ವಿವರಣಮತ್ರ | ಹೇ ಮದೀಯಾ ಜನಾಃ ಸಮತ್ಸು ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು ತ್ಮನಾ ಸ್ವಯಂ-
ಮಾನ ಹಿನೋತ | ಗಚ್ಛತ | ಅಪಿ ಚ ಕೇತುಂ ಪ್ರಜ್ಞಾಪಕಂ ವೀರಂ ಪಾಪಾನಾಂ ವಾರಯಿತಾರಂ | ನಾ-
ತಕಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಯಜ್ಞಂ ಜನಾಯ ಲೋಕಾಯ | ತದ್ರಕ್ಷಾರ್ಥಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ದಧಾತ | ವಿಧತ್ತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಯಜಮಾನಾದಿಗಳೇ) ಸಮತ್ಸು—ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ | ತ್ಮನಾ—ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿಯೇ |
ಹಿನೋತ—ಹೋಗಿರಿ. | ಕೇತುಂ—ಪ್ರಜ್ಞಾಪಕವಾದುದೂ | ವೀರಂ—ಪಾಪನಾಶಕವಾದುದೂ ಆದ | ಯಜ್ಞಂ
—ಯಜ್ಞವನ್ನು | ಜನಾಯ—ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ | ದಧಾತ—ಆಜರಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಯಜಮಾನಾದಿಗಳೇ, ನೀವು ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿಯೇ ಹೋಗಿರಿ. ಪ್ರಜ್ಞಾಪಕ
ವಾದುದೂ, ಪಾಪನಾಶಕವಾದುದೂ ಆದ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಆಜರಿಸಿರಿ.

English Translation

Go of your own accord to battle : celebrate the significant and expia-
tory sacrifice for (the good of) mankind.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉದಸ್ಯ ಶುಷ್ಮಾ ದ್ವಾನುರ್ನಾತರ್ತ ಬಿಭೃತಿ ಭಾರಂ ಪೃಥಿವೀ ನ ಭೂಮ || ೭ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ್ | ಅಸ್ಯ | ಶುಷ್ಮಾತ್ | ಭಾನುಃ | ನ | ಅರ್ತ | ಬಿಭೃತಿ | ಭಾರಂ | ಪೃಥಿವೀ | ನ | ಭೂಮ || ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಶುಷ್ಕಾದ್ವಲಾದ್ಭಾನುಃ ಸೂರ್ಯ ಉದಾರ್ತ | ಉದ್ಗಚ್ಛತಿ | ಭೂಮ ಭೂತಾನಿ
ಪೃಥಿವೀವ ಭಾರಂ ಲೋಕಸ್ಯಾಯಂ ಯಜ್ಞೇ ಬಿಭರ್ತಿ ಚ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಸ್ಯ—ಈ ಯಜ್ಞದ | ಶುಷ್ಕಾತ್—ಬಲದಿಂದಲೇ | ಭಾನುಃ—ಸೂರ್ಯನು | ಉದಾರ್ತ—ಉದ
ಯಿಸಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. | ಭೂಮ—ಸಕಲ ಭೂತಗಳನ್ನೂ | ಪೃಥಿವೀ ನ—ಪೃಥ್ವಿಯು ವಹಿಸುವಂತೆ | ಭಾರಂ—ಈ
ಲೋಕದ ಭಾರವನ್ನು | ಬಿಭರ್ತಿ—ಈ ಯಜ್ಞವು ಭರಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ಯಜ್ಞದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ, ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಸಕಲ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ಪೃಥ್ವಿಯು
ವಹಿಸುವಂತೆ ಈ ಲೋಕದ ಭಾರವನ್ನು ಈ ಯಜ್ಞವು ಭರಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

From the force of this (sacrifice) the sun rises : it sustains the burden
(of the world) as (earth) supports many (beings).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಹ್ವಯಾಮಿ ದೇವಾ ಅಯಾತುರಗ್ನೇ ಸಾಧನ್ಮತೇನ ಧಿಯಂ ದಧಾಮಿ || ೮ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಹ್ವಯಾಮಿ | ದೇವಾನ್ | ಅಯಾತುಃ | ಅಗ್ನೇ | ಸಾಧನ್ | ಋತೇನ | ಧಿಯಂ | ದಧಾಮಿ || ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಸ್ಮಿಂಸ್ತೃಚೇ ದೇವಾಃ ಸ್ತೂಯಂತೇ | ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಅಯಾತುರಹಿಂಸಾದಿನಿಯಮಯುಕ್ತೇನ-
ತೇನ ಯಜ್ಞೇನ ಸಾಧನ್ಮಾನಾಧಯನ್ ದೇವಾನ್ ಹ್ವಯಾಮಿ | ಅಸಿ ಚ ಧಿಯಂ ದೇವಾನಾಂ ಪರಿ-
ಚರಣಾತ್ಮಕಂ ಕರ್ಮ ದಧಾಮಿ | ಕರೋಮೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, | ಅಯಾತುಃ—ಅಹಿಂಸಾದಿ ನಿಯಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ | ಋತೇನ—ಯಜ್ಞ
ದಿಂದ | ಸಾಧನ್—ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ | ದೇವಾನ್—ದೇವತೆಗಳನ್ನು | ಹ್ವಯಾಮಿ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. |
ಧಿಯಂ—ದೇವಪೂಜಾಕರ್ಮವನ್ನು | ದಧಾಮಿ—ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಅಹಿಂಸಾದಿ ನಿಯಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಯಜ್ಞದಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ
ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. ದೇವಪೂಜಾಕರ್ಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I invoke the gods, Agni, propitiating them by an inoffensive rite, I
celebrate a pious act.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಭಿ ವೋ ದೇವೀಂ ಧಿಯಂ ದಧಿಧ್ವಂ ಪ್ರ ವೋ ದೇವತ್ರಾ ನಾಚಂ ಕೃಣುಧ್ವಂ

ಪದಪಾಠಃ

ಅಭಿ | ವಃ | ದೇವೀಂ | ಧಿಯಂ | ದಧಿಧ್ವಂ | ಪ್ರ | ವಃ | ದೇವತ್ರಾ | ನಾಚಂ | ಕೃಣುಧ್ವಂ || ೯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಜನಾಃ ವೋ ಯೂಯಮಭಿ ದೇವಾನುದ್ದಿಶ್ಯ ದೇವೀಂ ದೀಪ್ತಾಂ ಧಿಯಂ ಕರ್ಮ ದಧಿಧ್ವಂ | ವಿಧತ್ತ | ಅಪಿ ಚ ವೋ ಯೂಂಠಂ ದೇವತ್ರಾ ದೇವೇಷು ನಾಚಂ ಸ್ತುತಿರೂಪಾಂ ಪ್ರ ಕೃಣುಧ್ವಂ | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಕುರುಧ್ವಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಯಜಮಾನಾದಿಗಳೇ) ವಃ—ನೀವು | ಅಭಿ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ | ದೇವೀಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ | ಧಿಯಂ—ಕರ್ಮವನ್ನು | ದಧಿಧ್ವಂ—ನೆರವೇರಿಸಿರಿ. | ವಃ—ನೀವು | ದೇವತ್ರಾ—ದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ | ನಾಚಂ—ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು | ಪ್ರ ಕೃಣುಧ್ವಂ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಪಠಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಯಜಮಾನಾದಿಗಳೇ, ನೀವು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿರಿ. ದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉತ್ತಮರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಿರಿ.

English Translation

Offer, (worshippers), your heavenly worship : earnestly address your praises to the gods.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ಚಕ್ಷ್ಮ ಆಸಾಂ ಪಾಥೋ ನದೀನಾಂ ವರುಣ ಉಗ್ರಃ ಸಹಸ್ರಚಕ್ಷಾಃ || ೧೦ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ಚಕ್ಷ್ಮೇ | ಆಸಾಂ | ಪಾಥಃ | ನದೀನಾಂ | ವರುಣಃ | ಉಗ್ರಃ | ಸಹಸ್ರಚಕ್ಷಾಃ || ೧೦ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸಹಸ್ರಚಕ್ಷಾ ಬಹುಚಕ್ಷುವರುಣ ಆಸಾಂ ನದೀನಾಂ ಪಾಥೋ ಜಲಮಾ ಚಕ್ಷ್ಮೇ | ಅಭಿಪ್ರಾಪ್ತಿ | ಕೀದೃತೋ ವರುಣಃ | ಉಗ್ರ ಉದ್ಗೂರ್ಣ ಓಜಸ್ವೀ ವಾ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉಗ್ರಃ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೋ | ಸಹಸ್ರಚಕ್ಷಾಃ—ಅನೇಕವಾದ ಚಕ್ಷುಸ್ಸುಳ್ಳವನೋ ಅದ | ವರುಣಃ—ವರುಣನು | ಆಸಾಂ ನದೀನಾಂ—ಈ ಪ್ರವಹಿಸುವ ನದಿಗಳ | ಪಾಥಃ—ಉದಕವನ್ನು | ಆ ಚಕ್ಷ್ಮೇ—ನೋಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಆತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ, ಅನೇಕವಾದ ಚಕ್ಷುಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆದ ವರುಣನು ಪ್ರವಹಿಸುವ ಈ ನದಿಗಳ ಉದಕವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The fierce Varuna, the thousand-eyed, contemplates the water of these rivers.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ರಾಜಾ ರಾಷ್ಟ್ರಾನಾಂ ಪೇಶೋ ನದೀನಾಮನುತ್ತಮಸ್ಮೈ ಕ್ಷತ್ರಂ ವಿಶ್ವಾಯು ||

ಪದಪಾಠಃ

ರಾಜಾ | ರಾಷ್ಟ್ರಾನಾಂ | ಪೇಶಃ | ನದೀನಾಂ | ಅನುತ್ತಮಂ | ಅಸ್ಮೈ | ಕ್ಷತ್ರಂ | ವಿಶ್ವಾಯು || ೧೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ರಾಷ್ಟ್ರಾನಾಂ ರಾಷ್ಟ್ರಾಣಾಂ || ಐತ್ಯಾಭಾವಶ್ಚಾಂದಸಃ || ಈಶ್ವರಾಣಾಮಪಿ ವರುಣೋ ರಾಜೇಶ್ವರೋ ಭವತಿ | ನದೀನಾಂ ಪೇಶೋ ರೂಪಂ ರೂಪಕೃದಪಿ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಸ್ಮೈ | ಸ್ವಪ್ನಾರ್ಥೇ ಚತುರ್ಥೀ | ಅಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯ ಕ್ಷತ್ರಂ ಬಲಮನುತ್ತಮನ್ಯೈರಬಾಧಿತಂ ವಿಶ್ವಾಯು ಸರ್ವಶೋ ಗಂತ್ಯ ಭವತೀತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ವರುಣಃ—ವರುಣದೇವನು) | ರಾಷ್ಟ್ರಾನಾಂ—ಸಕಲ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೂ | ರಾಜಾ—ಈಶ್ವರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. | ನದೀನಾಂ—ನದಿಗಳಿಗೆ | ಪೇಶಃ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪದಾತ್ಮವಾಗಿದ್ದಾನೆ. | ಅಸ್ಮೈ—ಈ ವರುಣನ. | ಕ್ಷತ್ರಂ—ಬಲವು | ಅನುತ್ತಮಂ—ಅದ್ವಿತೀಯವಾದುದು. | ವಿಶ್ವಾಯು—ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕವಾದುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ವರುಣದೇವನು ಸಕಲ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೂ ಈಶ್ವರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನದಿಗಳಿಗೆ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪದಾತ್ಮವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ವರುಣನ ಬಲವು ಅದ್ವಿತೀಯವಾದುದು ಮತ್ತು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕವಾದುದು.

English Translation

He is the king of kings : the beauty of the rivers : his all-pervading strength is irresistible.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ಅವಿಷ್ಟೋ ಅಸ್ಮಾನ್ವಿಶ್ವಾಸು ವಿಕ್ಷ್ಯದ್ಯುಂ ಕೃಣೋತ ಶಂಸಂ ನಿನಿತ್ಸೋಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅವಿಷ್ಟೋ ಇತಿ | ಅಸ್ಮಾನ್ | ವಿಶ್ವಾಸು | ವಿಕ್ಷು | ಅದ್ಯುಂ | ಕೃಣೋತ | ಶಂಸಂ | ನಿನಿತ್ಸೋಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಯಂ ದ್ವೈಜೋ ದೈವಃ | ಹೇ ದೇವಾಃ ಅಸ್ಮಾನ್ ವಿಶ್ವಾಸು ಸರ್ವಾಸು ವಿಹ್ವು ಪ್ರಜಾಸು |
ಅವಿಷ್ಟ ಉ ಇತಿ ಸಮುದಿತಮವಿಷ್ಟೋ ಇತಿ | ಅವಿಷ್ಟ | ರಕ್ಷತ | ತಂಸಂ ನಿನಿತ್ನೋರ್ನಿಂದಿತುಮಿಚ್ಛತಃ
ಶತ್ರೋರದ್ಯುಮದೀಪ್ತಿಂ ಕೃಣೋತ | ಕುರುತ ಚ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ಅಸ್ಮಾನ್—ನಮ್ಮನ್ನು | ವಿಶ್ವಾಸು—ಸಮಸ್ತವಾದ | ವಿಹ್ವು—ಪ್ರಜೆಗಳ ನಡುವೆಯೂ | ಅವಿಷ್ಟೋ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. | ನಿನಿತ್ನೋಃ—ನಿಂದಾಕಾರನಾದ ಶತ್ರುವಿನ | ತಂಸಂ—ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯನ್ನು | ಅದ್ಯುಮಂ—ರಕ್ತಿಹೀನವಾದುದನ್ನಾಗಿ | ಕೃಣೋತ—ಮಾಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ಸಮಸ್ತವಾದ ಪ್ರಜೆಗಳ ನಡುವೆಯೂ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. ನಿಂದಾಕಾರಕನಾದ ಶತ್ರುವಿನ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಶಕ್ತಿಹೀನವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರಿ.

English Translation

Protect us, gods, among all people : render extinct the calumny of the malevolent.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವೈತು ದಿದ್ಯುದ್ವಿಷಾಮಶೇನಾ ಯುಯೋತ ವಿಷ್ವಗ್ರಸಸ್ತನೂನಾಂ || ೧೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವಿ | ಏತು | ದಿದ್ಯುತ್ | ದ್ವಿಷಾಂ | ಅಶೇನಾ | ಯುಯೋತ | ವಿಷ್ವಕ್ | ರಸಃ | ತನೂನಾಂ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ದ್ವಿಷಾಂ ಶತ್ರೋಣಾಂ ದಿದ್ಯುದಾಯುಧಮಶೇನಾಸುಖಕರೀ ವಿಷ್ವಕ್ ಸರ್ವತೋ ವೈತು | ಅಪ-
ಗಚ್ಛತು | ತನೂನಾಮಂಗಾನಾಂ ರಸಃ ಪಾಪಂ ದೇವಾಃ ಯುಯೋತ | ಅಸ್ಮತ್ತಃ ಪೃಥಕ್ಕುರುತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದ್ವಿಷಾಂ—ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳ | ಅಶೇನಾ—ಅಮಂಗಳಕರಗಳಾದ | ದಿದ್ಯುತ್—ಆಯುಧಗಳು | ವಿಷ್ವಕ್—
—ಸರ್ವತ್ರ | ವೈತು—ದೂರಸರಿಯಲಿ. (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ತನೂನಾಂ—ನಮ್ಮ ದೇಹಗಳ | ರಸಃ—ಪಾಪ-
ವನ್ನು | ಯುಯೋತ—ನಮ್ಮಿಂದ ಬೇರೆಮಾಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳ ಅಮಂಗಳಕರಗಳಾದ ಆಯುಧಗಳು ಸರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮಿಂದ ದೂರಸರಿಯಲಿ. ನಮ್ಮ ದೇಹಕೃತವಾದ ಪಾಪವನ್ನು ನಮ್ಮಿಂದ ಬೇರೆಮಾಡಿರಿ.

English Translation

May the blazing (weapons) of foes pass by innocuous : separate (gods) universally (from us) the sin of our bodies.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅವೀನ್ಯೋ ಅಗ್ನಿರ್ಹವ್ಯಾನ್ನಮೋಭಿಃ ಪ್ರೇಷ್ಯೋ ಅಸ್ಮಾ ಅಧಾಯಿ ಸ್ತೋಮಃ

ಪದಪಾಠಃ

ಅವೀತ್ | ನಃ | ಅಗ್ನಿಃ | ಹವ್ಯಾತ್ | ನಮಃಭಿಃ | ಪ್ರೇಷ್ಯಃ | ಅಸ್ಮೈ | ಅಧಾಯಿ | ಸ್ತೋಮಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹವ್ಯಾಧ್ವವ್ಯಾನಾಮತ್ತಾಗ್ನಿರ್ನಮೋಭಿರಸ್ಮದೀಯೈರ್ನಮಸ್ಕಾರೈಃ ಪ್ರೇಷ್ಯಃ ಪ್ರಿಯತಮಃ ಸ-
ನ್ಯೋಽಸ್ಮಾನವೀತ್ | ರಕ್ಷತು | ಅಸ್ಮಾ ಅಗ್ನಯೇ ಸ್ತೋತ್ರ ಸ್ತೋತ್ರಮಧಾಯಿ | ಅಸ್ಮಾಭಿವ್ಯಧಾಯಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಹವ್ಯಾತ್—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯು | ನಮೋಭಿಃ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತ
ನಾಗಿ | ಪ್ರೇಷ್ಯಃ—ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯತಮನಾಗಿದ್ದು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಅವೀತ್—ರಕ್ಷಿಸಲಿ | ಅಸ್ಮೈ—
ಈ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ದೈವಿಸಿದ | ಸ್ತೋಮಃ—ಸ್ತೋತ್ರವು | ಅಧಾಯಿ—ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಅಗ್ನಿಯು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯತಮನಾಗಿದ್ದು
ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ಈ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ದೈವಿಸಿದ ಸ್ತೋತ್ರವು ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

English Translation

May Agni, the feeder on oblations, propitiated by our homage, pro-
tect us; to him has our praise been addressed.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸಜೂರ್ಧೇವೇಭಿರಪಾಂ ನಸಾತಂ ಸಖಾಯಂ ಕೃಧ್ವಂ ಶಿವೋ ನೋ ಅಸ್ತು ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಜೂಃ | ದೇವೇಭಿಃ | ಅಪಾಂ | ನಸಾತಂ | ಸಖಾಯಂ | ಕೃಧ್ವಂ | ಶಿವಃ | ನಃ | ಅಸ್ತು ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಸ್ತೋತಃ ಅಪಾಮುದಕಾನಾಂ ನಸಾತಂ ಪುತ್ರಮಗ್ನಿಂ | ಸೂನುರ್ನಪಾದಿತ್ಯಪತ್ಯೇನಾಮಸು
ಪಾಠಾತ್ | ದೇವೇಭಿರ್ದೇವೈಃ ಸಜೂಃ ಸಹ ಸಖಾಯಂ ಮಿತ್ರಂ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಕೃಧ್ವಂ | ಕುರುಧ್ವಂ | ಸ
ಚಾಪಾಂ ನಸಾನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಶಿವಃ ಸುಖಕರೋಽಸ್ತು | ಭವತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಸ್ತೋತೃಗಳೇ,) ಸಖಾಯಂ—ನಮಗೆ ಮಿತ್ರರೂಪನೂ | ಅಪಾಂ—ಉದಕಗಳಿಗೆ | ನಸಾತಂ—
ಪುತ್ರರೂಪನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ದೇವೇಭಿಃ ಸಜೂಃ—ಇತರ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ | ಕೃಧ್ವಂ—ಪೂಜಿಸಿರಿ. |
(ಆದೇ ಅಗ್ನಿಯು) ನಃ—ನಮಗೆ | ಶಿವಃ—ಮಂಗಳಕಾರಕನಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಆಗಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರಗಳೇ, ನಮಗೆ ಮಿತ್ರರೂಪನೂ, ಉದಕಗಳಿಗೆ ಪುತ್ರರೂಪನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಇತರ ದೇವ ತೆಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿರಿ. ಆದೇ ಅಗ್ನಿಯು ನಮಗೆ ಮಂಗಳಕಾರಕನಾಗಿ ಆಗಿರಲಿ.

English Translation

Glorify along with the gods our friend, the grandson of the waters: may he be propitious to us.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅ॒ಬ್ಜಾ ಮು॒ಕ್ಘೈರ॑ಹಿಂ ಗೃ॒ಣೇ॑ಷೇ ಬು॒ಧ್ನೇ ನ॒ದೀನಾಂ॑ ರ॒ಜಃಸು॑ ಸೀ॒ದನ್ ||೧೬||

ಪದಪಾಠಃ

ಅ॒ಬ್ಜಾಂ | ಉ॒ಕ್ಘೈಃ | ಅ॒ಹಿಂ | ಗೃ॒ಣೇ॑ಷೇ | ಬು॒ಧ್ನೇ | ನ॒ದೀನಾಂ॑ | ರ॒ಜಃಸು॑ | ಸೀ॒ದನ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಹಿಂ ಮೇಘಾನಾಮಾಹಂತಾರಂ ನದೀನಾಮುದಕಾನಾಂ ಬುಧ್ನೇ ಸ್ಥಾನೇ | ಬುಧ್ನಮಂತರಿಕ್ಷಂ ಬದ್ಧಾ ಅಸ್ಮಿನ್ ಧೃತಾ ಅಪ ಇತಿ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತೇಃ | ತಸ್ಮಿನ್ನಜಃಸೂದಕೇಷು ಸೀದನ್ ಸೀದಂತಮಬ್ಜಾ-ಮಪ್ನು ಜಾತಮಿಮಮಗ್ನಿಮುಕ್ಘೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈರ್ಗೃಣೇಷೀ | ಬುಧ್ನೇ ನದೀನಾಂ ರಜಃಸೂದಕೇಷು ಸೀದನ್ ಬುಧ್ನಮಂತರಿಕ್ಷಂ ಬದ್ಧಾ ಅಸ್ಮಿನ್ ಧೃತಾ ಅಪ ಇತಿ | ನಿ. ೧೦-೪೪ | ಇತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಹಿಂ—ಮೇಘಗಳನ್ನು ಸೀಳುವವನೂ | ನದೀನಾಂ—ಉದಕಗಳಿಗೆ | ಬುಧ್ನೇ—ಸ್ಥಾನವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ | ರಜಃಸು—ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ | ಸೀದನ್—ಸ್ಥಿತನಾಗಿರುವವನೂ | ಅಬ್ಜಾಂ—ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದವನು ಅದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಉಕ್ಘೈಃ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ | ಗೃಣೇಷೇ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮೇಘಗಳನ್ನು ಸೀಳುವವನೂ, ಉದಕಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗಿರುವವನೂ, ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದವನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I glorify with hymns the disperser of the clouds in the firmament: the water-born, sitting amongst the waters of the rivers.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಬುಧ್ನೇ—ಬುಧ್ನಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯಾಸ್ಕರು ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.—

ಬುಧ್ನಮಂತರಿಕ್ಷಂ ಬದ್ಧಾ ಅಸ್ಮಿನ್ ಧೃತಾ ಅಪ ಇತಿ ವಾ |

ಇದಮಸೀತರತ್ ಬುಧ್ನಮೇತಸ್ಮಾದೇವ | ಬದ್ಧಾ ಅಸ್ಮಿನ್ ಧೃತಾಃ ಪ್ರಾಣಾ ಇತಿ ||

(ನಿ. ೧೦-೪೪)

ಬುಧ್ವವೆಂದರೆ ಅಂತರಿಕ್ಷವು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೇಘರೂಪದಿಂದಿರುವ ಉದಕಗಳು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಅಥವಾ ಈ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಉದಕಗಳು (ಅನೆಯ ರೂಪದಿಂದ ಅಥವಾ ಮೇಘರೂಪದಿಂದ) ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬುಧ್ವವೆಂದರೆ ಅಂತರಿಕ್ಷವು.

ಬುಧ್ವವೆಂದರೆ ಶರೀರವೆಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥವೂ ಇರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಗಳು ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣಗಳು ಇರಲು ಅವಕಾಶವನ್ನೀಯುವ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಬುಧ್ವವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಮಾ ನೋಽಹಿ ಬುಧ್ವೋ ರಿಷೇ ಧಾನ್ಯಾ ಯಜ್ಞೋ ಅಸ್ಯ ಸ್ಪ್ರಿಧತ್ಯತಾಂಯೋಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಮಾ | ನಃ | ಅಹಿಃ | ಬುಧ್ವೋಃ | ರಿಷೇ | ಧಾತ್ | ಮಾ | ಯಜ್ಞಃ | ಅಸ್ಯ | ಸ್ಪ್ರಿಧತ್ | ತಾಂಯೋಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಹಿಬುಧ್ವೋಃ | ಬುಧ್ವೋಽಂತರಿಕ್ಷೇ ಭವೋ ಬುಧ್ವೋಃ | ಅಹಿಶ್ವಾಸೌ ಬುಧ್ವೋಃ ತೈಹಿಬುಧ್ವೋಃ | ಬುಧ್ವೋಃ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ರಿಷೇ ಹಿಂಸಕಾಯ ಮಾ ಧಾತ್ | ಮಾ ದದಾತು | ಅಸ್ಯ ತಾರ್ಕಯೋಃ | ಯಜ್ಞ-ಕಾಮಸ್ಯ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಯಜ್ಞೋ ಮಾ ಚ ಸ್ಪ್ರಿಧತ್ | ನ ಕ್ಷೀಯೇತ | ಯದ್ವಾ | ಅಸ್ಯಾಹಿಬುಧ್ವೋಃ ಸ್ಯೇಮನುಹಿಬುಧ್ವೋಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಋತಾಯೋರ್ಯಜ್ಞಕಾಮಸ್ಯ ಯೋ ಯಜ್ಞಃ ಸ ನ ಕ್ಷೀಯೇತೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಹಿಬುಧ್ವೋಃ—ಅಹಿಬುಧ್ವೋಃ ಸಂಜ್ಞಕನಾದ ಅಗ್ನಿಯು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ರಿಷೇ—ಹಿಂಸಿಸಲು | ಮಾ ಧಾತ್—ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದದಿರಲಿ. | ಅಸ್ಯ—ಈ | ಋತಾಯೋಃ—ಯಜಮಾನನ | ಯಜ್ಞಃ—ಯಜ್ಞದ ಪ್ರಭಾವವು | ಮಾ ಸ್ಪ್ರಿಧತ್—ಕ್ಷಯಿಸದಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅಹಿಬುಧ್ವೋಃ ಸಂಜ್ಞಕನಾದ ಅಗ್ನಿಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದದಿರಲಿ. ಈ ಯಜಮಾನನ ಯಜ್ಞದ ಪ್ರಭಾವವು ಕ್ಷಯಿಸದಿರಲಿ.

English Translation

Let not Ahirbudhnya be disposed to work us harm : let not the sacrifice of the worshipper be disregarded.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉತ ನ ಏಷು ನೃಷು ಶ್ರವೋ ಧುಃ ಪ್ರ ರಾಯೇ ಯಂತು ಶರ್ಧಂತೋ ಅರ್ಯಃ

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ | ನಃ | ಏಷು | ನೃಷು | ಶ್ರವಃ | ಧುಃ | ಪ್ರ | ರಾಯೇ | ಯಂತು | ಶರ್ಧಂತಃ | ಅರ್ಯಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಯಂ ದ್ವೈಜೋ ದೈವೋ ಮಾರುತೋ ವಾ | ಉತಾಸಿ ಚ ನೋಽಸ್ಮದೀಯೇಷ್ಟೇಷು ನೃಷು
ಪುರುಷೇಷು ಶ್ರವೋನ್ನಂ ಧುಃ | ದೇವಾ ಮರುತೋ ವಾ ಧಾರಯಂತು | ರಾಯೇ ಧನಾರ್ಥಂ ಶರ್ಧಂತ
ಉತ್ಸಹಮಾನಾಃ ಪ್ರಿಯಮಾಣಾ ವಾಯೋಽರಯಃ ಪ್ರ ಯಂತು | ಪ್ರಗಚ್ಛಂತು | ಮ್ರಿಯಂತಾಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉತ—ಮತ್ತು | (ದೇವಾಃ—ದೇವತೆಗಳು) | ನಃ—ನಮಗೆ ಸೇರಿದ | ಏಷು ನೃಷು—ಈ ಯಜಮಾ
ನರಲ್ಲಿ | ಶ್ರವಃ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಧುಃ—ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿ. | ರಾಯೇ—ನಮ್ಮ ಧನಕ್ಕೆ | ಶರ್ಧಂತಃ—ಅಪಹರಿಸ್ತ
ಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುವ | ಅರ್ಯಃ—ಶತ್ರುಗಳು | ಪ್ರ ಯಂತು—ದೂರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಮಗೆ ಸೇರಿದ ಈ ಯಜಮಾನರಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಅನ್ನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿ. ನಮ್ಮ ಧನವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ
ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಶತ್ರುಗಳು ದೂರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಲಿ.

(ಈ ಮಂತ್ರವೂ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಮಂತ್ರವೂ ಸಹ ಮರುದ್ದೇವತಾಕವಾದವು ಎಂದೂ ಹೇಳಲು ಅವಕಾಶ
ವಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಸಾಯಣರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ).

English Translation

May (the gods) bestow food upon our people : let foes contending for
our riches perish.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತಪಂತಿ ಶತ್ರುಂ ಸ್ವರ್ಣ ಭೂಮಾ ಮಹಾಸೇನಾಸೋ ಅಮೇಭಿರೇಷಾಂ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತಪಂತಿ | ಶತ್ರುಂ | ಸ್ವಃ | ನ | ಭೂಮ | ಮಹಾಸೇನಾಸಃ | ಅಮೇಭಿಃ | ಏಷಾಂ || ೧೯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮಹಾಸೇನಾಸೋ ಮಹಾಸೇನಾ ರಾಜಾನೇ ಏಷಾಂ ಮರುತಾಂ ದೇವಾನಾಂ ವಾಮೇಭಿರ್ಬಲೈ-
ರ್ಭೂಮಾ ಭುವನಾನಿ ಸ್ವರ್ಣಾದಿತ್ಯ ಇವ ಶತ್ರುಂ ಸ್ವಕೀಯಂ ತಪಂತಿ | ಬಾಧಂತೇ | ಮಹಾಂತೋಽಸಿ
ರಾಜಾನೋಽನ್ಯುರ್ಬಲೈಃ ಶತ್ರುನ್ಬಾಧಂತೇ | ತಾನಿ ಬಲಾನಿ ದೇವಾನಾಮೇವೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಹಾಸೇನಾಸಃ—ಅತಿಪ್ರಭುತವಾದ ಸೇನೆಯುಳ್ಳ ರಾಜರು | ಏಷಾಂ—ಈ ದೇವತೆಗಳ | ಅಮೇಭಿಃ-
ಶಕ್ತಿಸಹಾಯಗಳಿಂದ | ಭೂಮಾ—ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ | ಸ್ವರ್ಣ—ಆದಿತ್ಯನು ದಹಿಸುವಂತೆ | ಶತ್ರುಂ—ತಮ್ಮ ಶತ್ರು
ಗಳನ್ನು | ತಪಂತಿ—ದಹಿಸುತ್ತಾರೆ (ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ).

ಭಾವಾರ್ಥ

ಆದಿತ್ಯನು ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ದಹಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಯಂತಪ್ರಭುತವಾದ ಸೇನೆಯುಳ್ಳ ರಾಜರು
ಈ ದೇವತೆಗಳ ಶಕ್ತಿಸಹಾಯಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಾರೆ. (ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ)

English Translation

Leaders of great armies, by the power of these (divinities), consume their foes, as the sun (scorches) the regions.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ಯನ್ನಃ ಪತ್ನೀರ್ಗಮಂತ್ಯಚ್ಛಾ ತ್ವಷ್ಟಾ ಸುಪಾಣೀರ್ದಧಾತು ವೀರಾನ್ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ಯತ್ | ನಃ | ಪತ್ನೀಃ | ಗಮಂತಿ | ಅಚ್ಛ | ತ್ವಷ್ಟಾ | ಸುಪಾಣಿಃ | ದಧಾತು | ವೀರಾನ್ || ೨೦ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಸ್ಯಾಂ ದೇವಪತ್ನೀಸ್ತ್ವಷ್ಟಾ ಚ ದೇವತಾ | ಯದ್ಯದಾ ಪತ್ನೀರ್ದೇವಾನಾಂ ಪತ್ನೋ ನೋಽ
ಸ್ಮಾನಚ್ಛಾಭ್ಯಾ ಗಮಂತಿ ಅಗಚ್ಛಂತಿ ತದಾ ಸುಪಾಣಿಃ ಶೋಭನಹಸ್ತ್ವಷ್ಟಾ ದೇವೋ ವೀರಾನ್ ಪು-
ತ್ರಾನ್ ದಧಾತು | ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ದಧಾತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಪತ್ನೀಃ—ದೇವಪತ್ನಿಯರು | ನಃ | ಅಚ್ಛ—ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಆ ಗಮಂತಿ
ಬರುವರೋ (ಆಗ) | ಸುಪಾಣಿಃ—ಮಂಗಳಾತ್ಮಕವಾದ ಹಸ್ತವುಳ್ಳ | ತ್ವಷ್ಟಾ—ತ್ವಷ್ಟುವು | ವೀರಾನ್—ವೀರ
ಪುತ್ರರನ್ನು | ದಧಾತು—ನಮಗೆ ಕೊಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವಾಗ ದೇವಪತ್ನಿಯರು ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬರುವರೋ, ಆಗ ಮಂಗಳಕರವಾದ
ಹಸ್ತವುಳ್ಳ ತ್ವಷ್ಟುವು ನಮಗೆ ವೀರಪುತ್ರರನ್ನು ಕೊಡಲಿ.

English Translation

When the wives (of the gods) come before us, may the dextrous
Twashtri grant us male progeny.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರತಿ ನಃ ಸ್ತೋಮಂ ತ್ವಷ್ಟಾ ಜುಷೇತ ಸ್ಯಾದಸ್ಮೈ ಅರಮತಿರ್ವಸೂಯುಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರತಿ | ನಃ | ಸ್ತೋಮಂ | ತ್ವಷ್ಟಾ | ಜುಷೇತ | ಸ್ಯಾತ್ | ಅಸ್ಮೈ ಇತಿ | ಅರಮತಿಃ | ವಸೂಯುಃ || ೨೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸ್ತೋಮಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ತ್ವಷ್ಟಾ ಪ್ರತಿ ಜುಷೇತ | ಪ್ರತಿಸೇವೇತ | ಅಹಿ ಚಾರ-
ಮತಿಃ ಪರ್ಯಾಪ್ತಬುದ್ಧಿಃ ಸರ್ವವಿಷಯವ್ಯಾಪಿಬುದ್ಧಿರ್ವಾ ತ್ವಷ್ಟಾಸ್ಮೈ ಅಸ್ಮದರ್ಥಂ ವಸೂಯುರ್ಧನ-
ಶಾಮಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಭೂಯಾತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಃ—ನಮ್ಮ | ಸ್ತೋಮಂ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ತ್ವಷ್ಟಾ—ತ್ವಷ್ಟೃವು | ಪ್ರತಿ ಜುಷೇತ—ಸೇವಿಸಲಿ. |
ಅರಮತಿಃ—ಪೂರ್ಣವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಅದೇ ತ್ವಷ್ಟೃವು | ಅಸ್ಮೀ—ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ | ವಸೂಯುಃ—ಧನ
ಕಾಮನಾಗಿ (ನಮಗೆ ದಾನಮಾಡಲು) | ಸ್ಯಾತ್—ಆಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ತ್ವಷ್ಟೃವು ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿ. ಪೂರ್ಣವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಅದೇ ತ್ವಷ್ಟೃವು ನಮಗೆ ದಾನ
ಮಾಡಲು ಧನಕಾಮನಾಗಿ ಆಗಲಿ.

English Translation

May Twastri be propitiated by this our praise : may he who is of
comprehensive understanding be inclined to give us wealth.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತಾ ನೋ ರಾಸನ್ರಾತಿಷಾಚೋ ವಸೂನ್ಯಾ ರೋದಸೀ ವರುಣಾನೀ ತೃಣೋತು |
ವರೂತ್ರೀಭಿಃ ಸುಶರಣೋ ನೋ ಅಸ್ತು ತ್ವಷ್ಟಾ ಸುದತ್ತೋ ವಿ ದಧಾತು
ರಾಯಃ || ೨೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತಾ | ನಃ | ರಾಸನ್ | ರಾತಿಷಾಚಃ | ವಸೂನಿ | ಅ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ವರುಣಾನೀ | ತೃಣೋತು |
ವರೂತ್ರೀಭಿಃ | ಸುಶರಣಃ | ನಃ | ಅಸ್ತು | ತ್ವಷ್ಟಾ | ಸುದತ್ತಃ | ವಿ | ದಧಾತು | ರಾಯಃ || ೨೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತಾ ಯಾನ್ಯಸ್ಮಾಕಮಭೀಷ್ಟಾನಿ ತಾನಿ ವಸೂನಿ ಧನಾನಿ ರಾತಿಷಾಚೋ ದಾನಸಮವೇತಾ ದೇವ-
ಪತ್ನೋ ನೋಽಸ್ತೃಭ್ಯಂ ರಾಸನ್ | ಪ್ರಯಚ್ಛಂತು | ಅಪಿ ಚ ವರುಣಾನೀ ವರುಣಸ್ಯ ಪತ್ನಾ ತೃಣೋ-
ತು | ಅಸ್ಮದೀಯಂ ಸ್ತೋತ್ರಮಭಿಪ್ರಣೋತು | ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ಚಾಭಿತ್ವಣುತಾಂ | ಸು-
ದತ್ತಃ ಕಲ್ಯಾಣದಾನಸ್ತೃಷ್ಟಾ ಚ ವರೂತ್ರೀಭಿರುಪದ್ರವಾಣಾಂ ವಾರಯಿತ್ರೀಭಿರ್ದೇವಪತ್ನೀಭಿಃ ಸಹ
ನೋಽಸ್ತೃಭ್ಯಂ ಸುಶರಣಃ ಸುಶರಣಪ್ರದೋಽಸ್ತು | ರಾಯೋ ಧನಾನಿ ಚ ವಿದಧಾತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ರಾತಿಷಾಚಃ—ದಾನಯುಕ್ತರಾದ ದೇವಪತ್ನಿಯರು | ತಾ—ನಮ್ಮಿಂದ ಆವೇಷಿತವಾದ | ವಸೂನಿ—
ಧನಗಳನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ರಾಸನ್—ಕೊಡಲಿ. | ವರುಣಾನೀ—ವರುಣನ ಪತ್ನಿಯು | ಅ ತೃಣೋತು—
ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಲಿ. | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಯೂ ಕೇಳಲಿ. | ಸುದತ್ತಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನ-
ಯಾದ | ತ್ವಷ್ಟಾ—ತ್ವಷ್ಟೃವು | ವರೂತ್ರೀಭಿಃ—ಉಪದ್ರವಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವ ದೇವಪತ್ನಿಯರೊಡನೆ ಕೂಡಿ | ನಃ—

ನಮಗೆ | ಸುಶರಣಿಃ—ಆಶ್ರಯದಾತನಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಅಗರಲಿ. | ರಾಯಃ—ಧನಗಳನ್ನು | ವಿ ದಧಾತು—
ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದಾನಯುಕ್ತರಾದ ದೇವಪತ್ನಿಯರು ನಮ್ಮಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಧನಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡಲಿ. ವರುಣನ
ಪತ್ನಿಯು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಲಿ, ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಯೂ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಲಿ. ಉತ್ತಮವಾದ
ದಾನಿಯಾದ ತ್ವಷ್ಟ್ರವು ಉಪದ್ರವಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವ ದೇವಪತ್ನಿಯರೊಡಗೂಡಿ ನಮಗೆ ಆಶ್ರಯದಾತನಾಗಿ ಅಗರಲಿ.
ಮತ್ತು ನಮಗೆ ಧನಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಿ.

English Translation

May they who are the givers of gifts bestow upon us the treasures (we
desire): may Rodasi and Varunani hear (our supplications): may the gene-
rous Twashtri, together with these (our) protectresses, be our sure refuge:
may he give us riches.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಸುದತ್ತಃ—ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯಾಸ್ಕರು-ಸುದತ್ತಃ ಕಲ್ಯಾಣದಾನಃ | ತ್ವಷ್ಟಾ ಸುದತ್ತೋ ವಿದಧಾತು
ರಾಯಃ ಇತ್ಯಪಿ ನಿಗಮೋ ಭವತಿ (ನಿ. ೬-೧೪) ಎಂದು ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸುದತ್ತ ಎಂದರೆ ಉತ್ತಮ
ವಾದ ದಾನವು. ಉತ್ತಮವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತ್ವಷ್ಟಾ ಸುದತ್ತೋ
ವಿದಧಾತು ರಾಯಃ ಎಂಬ ಪ್ರಕೃತ ಋಕ್ಕಿನ ವಾಕ್ಯವನ್ನೇ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತನ್ನೋ ರಾಯಃ ಪರ್ವತಾಸ್ತನ್ನ ಆಸ್ತದ್ರಾತ್ರಿಷಾಚಿ ಓಷಧೀರುತ ದ್ಯೌಃ |

ವನಸ್ಪತಿಭಿಃ ಪೃಥಿವೀ ಸಜೋಷಾ ಉಭೇ ರೋದಸೀ ಪರಿ ಪಾಸತೋ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತತ್ | ನಃ | ರಾಯಃ | ಪರ್ವತಾಃ | ತತ್ | ನಃ | ಆಪಃ | ತತ್ | ರಾತ್ರಿಸಾಚಿಃ | ಓಷಧೀಃ | ಉತ |
ದ್ಯೌಃ |

ವನಸ್ಪತಿಭಿಃ | ಪೃಥಿವೀ | ಸಜೋಷಾಃ | ಉಭೇ ಇತಿ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಪರಿ | ಪಾಸತಃ | ನಃ || ೨೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ | ತದಿತ್ಯವ್ಯಯಃ | ತಾ ರಾಯೋ ಧನಾನಿ ಪರ್ವತಾಃ ಪರಿಪಾಂತು | ನೋಽ-
ಸ್ಮಾಕಂ ತತ್ತಾ ರಾಯ ಆಪಶ್ಚ ಪರಿಪಾಂತು | ತದ್ರಾತ್ರಿಷಾಚೋ ದಾನಸಂಹಿತಾ ದೇವಸತ್ಯಶ್ಚ ಪರಿಪಾಂತು |
ಓಷಧೀರೋಷಧಯಶ್ಚ ತತ್ಪರಿಪಾಂತು | ಉತಾಪಿ ಚ ದ್ಯೌಸ್ತತ್ಪರಿಸಾತು | ವನಸ್ಪತಿಭಿಃ ಸಜೋಷಾಃ ಸ-
ಹಿತಾ ಪೃಥಿವ್ಯಂತರಿಕ್ಷಂ ಚ ತತ್ಪರಿಸಾತು | ಆಪಃ ಪೃಥಿವೀತ್ಯಂತರಿಕ್ಷನಾಮಸು ಪಾಠಾತ್ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ
ತದುಭೇ ರೋದಸೀ ದ್ಯೌವ್ಯಾಪೃಥಿವ್ಯಾವಪಿ ಪರಿ ಪಾಸತಃ | ಪರಿರಕ್ಷತಾಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಃ—ನಮಗಾಗಿ | ತತ್ ರಾಯಃ—ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಅದೇ ಧನವನ್ನು | ಪರ್ವತಾಃ—ಪರ್ವತಗಳು |
 (ಪರಿಪಾಂತು—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಲಿ) | ನಃ—ನಮಗಾಗಿ | ತತ್—ಅದೇ ಧನವನ್ನು | ಅಪಃ—ಉದಕಗಳೂ
 ರಕ್ಷಿಸಲಿ | ರಾತಿಷಾಚಃ—ದಾನಪರರಾದ ದೇವಪತ್ನಿಯರೂ | ತತ್—ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ | ಉತ—ಮತ್ತು |
 ದ್ಯೌಃ—ದ್ಯುಲೋಕವೂ | ಓಷಧೀಃ—ಓಷಧಿಗಳೂ | ವನಸ್ಪತಿಭಿಃ ಸಜೋಷಾಃ—ವನಸ್ಪತಿಗಳೊಡಗೂಡಿದ |
 ಪೃಥಿವೀ—ಅಂತರಿಕ್ಷವೂ (ರಕ್ಷಿಸಲಿ) | ನಃ—ನಮಗಾಗಿ | ಉಭೇ ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡೂ | ಪರಿ
 ಪಾಸತಃ—ಅ ಧನಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಮ್ಮ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಪರ್ವತಗಳೂ ಉದಕಗಳೂ ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ದಾನಪರರಾದ ದೇವಪತ್ನಿಯರೂ
 ಅವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ದ್ಯುಲೋಕಾದಿವಿಯೂ, ಓಷಧಿಗಳೂ, ವನಸ್ಪತಿಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಅಂತರಿಕ್ಷವೂ, (ಪೃಥಿವಿಯೂ)
 ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೂ ಸಹ ಆ ಧನವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

English Translation

May the mountains, the waters, the liberal (wives of the gods), the
 plants, also the heaven and the earth, consentient with the forest lords and
 both the heaven and earth, preserve for us those (coveted) riches.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅನು ತದುವೀ ರೋದಸೀ ಜಿಹಾತಾಮನು ದ್ಯುಕ್ಷೋ ವರುಣ ಇಂದ್ರ ಸಖಾ
 ಅನು ವಿಶ್ವೇ ಮರುತೋ ಯೇ ಸಹಾಸೋ ರಾಯಃ ಸ್ಯಾಮ ಧರುಣಂ ಧಿ-
 ಯಧ್ಯೈ || ೨೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅನು | ತತ್ | ಉರ್ವೀ ಇತಿ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಜಿಹಾತಾಂ | ಅನು | ದ್ಯುಕ್ಷಃ | ವರುಣಃ | ಇಂದ್ರ-
 ಸಖಾ |
 ಅನು | ವಿಶ್ವೇ | ಮರುತಃ | ಯೇ | ಸಹಾಸಃ | ರಾಯಃ | ಸ್ಯಾಮ | ಧರುಣಂ | ಧಿಯಧ್ಯೈ || ೨೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತದ್ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಮುರ್ವೀ ವಿಸ್ತೀರ್ಣೇ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾವನು ಜಿಹಾತಾಂ | ಅನುಗ-
 ಚ್ಛತಾಂ | ಅನುಮನ್ಯೇತಾಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ದ್ಯುಕ್ಷೋ ದೀಪ್ತೇರ್ನಿವಾಸಭೂತ ಇಂದ್ರಸಖೇಂದ್ರಸಖಃ || ಇಂ-
 ದ್ರಃ ಸಖಾ ಯಸ್ಯೇತಿ ಬಹುವ್ರೀಹಿಃ || ವರುಣಶ್ಚ ತದನು ಜಿಹೀತಾಂ | ದ್ವಿವಚನಾಂತಸ್ಥೈಕವಚನಾಂತ-
 ತಯಾ ವಿಸರಿಣಾಮಃ | ಯೇ ಸಹಾಸಃ ಶತ್ರುಣಾಮಭಿವಿಶಾರಸ್ತೇ ಮರುತೋಽಸಿ ತದನು ಜಿಹತಾಂ |
 ಅತ್ರ ಬಹುವಚನಾಂತತಯಾ ವಿಸರಿಣಾಮಃ | ಯದನುಮಂತವ್ಯಂ ತದಾಹ | ಧಿಯಧ್ಯೈ ಭರಣೀಯಂ
 ಧಾರಯಿತುಂ ರಾಯೋ ಧನಸ್ಯ ಧರುಣಂ ಧಾಮ ಸ್ಥಾನಂ ವಯಂ ಸ್ಯಾಮ | ಭವೇನೋತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ತತ್—ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು | ಉರ್ವಿ—ವಿಸ್ತೃತವಾದ | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು |
ಅನು ಜಿಹಾತಾಂ—ಅನುಮೋದಿಸಲಿ. | ದ್ಯುಪ್ತೇ—ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನೂ | ಇಂದ್ರಸಖಾ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ
ಮಿತ್ರನೂ ಆದ | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ | ಅನು—ಅನುಮೋದಿಸಲಿ. | ಯೇ—ಯಾರು | ಸಹಾಸಃ—ಶತ್ರುಗ
ಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಲು ಶಕ್ತರೋ | ವಿಶ್ವೇ—ಅಂತಹ ಸಮಸ್ತರಾದ | ಮರುತಃ—ಮರುತ್ತುಗಳೂ | ಅನು—ಅನುಮೋ
ದಿಸಲಿ. | (ವಯಂ—ನಾವು) | ಧಿಯಧ್ಯೈ—ನಮ್ಮ ಭರಣಕ್ಕಾಗಿ | ರಾಯಃ—ಧನಕ್ಕೆ | ಧರುಣಂ—ನಿವಾಸಸ್ಥಾನ
ರಾಗಿ | ಸ್ಯಾಮು—ಆಗುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು ಅನುಮೋದಿಸಲಿ. ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ನಿಧಿಯೂ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮಿ
ತ್ರನೂ ಆದ ವರುಣನೂ ಮತ್ತು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಬಲ್ಲ ಸಮಸ್ತ ಮರುತ್ತುಗಳೂ ಅನುಮೋದಿಸಲಿ. ನಾವು
ನಮ್ಮ ಭರಣಕ್ಕಾಗಿ ಧನಕ್ಕೆ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನರಾಗುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Let the vast heaven and earth consent: let the brilliant Varuna, of
whom Indra is the friend, consent: let all the victorious Maruts consent
that we may be a receptacle for the retention of riches.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತನ್ನ ಇಂದ್ರೋ ವರುಣೋ ಮಿತ್ರೋ ಅಗ್ನಿರಾಪ ಒಷಧೀರ್ವನಿನೋ ಜುಷಂತ
ಶರ್ಮನ್ತಾಮು ಮರುತಾಮುಪಸ್ಥೇ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತತ್ | ನಃ | ಇಂದ್ರಃ | ವರುಣಃ | ಮಿತ್ರಃ | ಅಗ್ನಿಃ | ಅಪಃ | ಒಷಧೀಃ | ವನಿನಃ | ಜುಷಂತ |
ಶರ್ಮನ್ | ಸ್ಯಾಮು | ಮರುತಾಂ | ಉಪಸ್ಥೇ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೨೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ತದಿದಂ ಸ್ತೋತ್ರಮಿಂದ್ರೋ ವರುಣಶ್ಚ ಮಿತ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚಾಪಶ್ಚಾಪಧೀರೋಷಧಿ-
ಯಶ್ಚ ವನಿನೋ ವೃಕ್ಷಾಶ್ಚ ಜುಷಂತ | ಜುಷಂತಾಂ | ಸೇವಂತಾಂ | ವಯಂ ಚ ಮರುತಾಮುಪಸ್ಥ ಉಪ-
ಸ್ಥಾನೇ ವರ್ತಮಾನಾಃ ಶರ್ಮನ್ಮಾರ್ಮಣಿ ಸುಖೇ ಗೃಹೇ ವಾ ಸ್ಯಾಮು | ಭವೇಮು | ಸಿದ್ಧಮನ್ಯತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ಪರಿತವಾದ | ತತ್—ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನೂ, | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ, | ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರನೂ, | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯೂ | ಆಪಃ—ಉದಕಗಳೂ | ಓಷಧಿಃ—ಓಷಧಿಗಳೂ | ವನಿಸಃ—ವೃಕ್ಷಗಳೂ | ಜುಷಂತಃ—ಸೇವಿಸಲಿ. | (ವಯಂ—ನಾವು) | ಮರುತಾಂ—ಮರುತ್ತುಗಳ | ಉಪಸ್ಥೇ—ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡು | ಶರ್ಮನ್—ಸುಖವಾದ ಗೃಹದಲ್ಲಿ | ಸ್ಯಾಮ—ಇರುವಂತಾಗಲಿ. | (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ಯೋಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತುತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಮ್ಮಿಂದ ಪರಿತವಾದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಇಂದ್ರನೂ, ವರುಣನೂ, ಮಿತ್ರನೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ, ಉದಕಗಳೂ, ಓಷಧಿಗಳೂ, ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಸೇವಿಸಲಿ. ನಾವು ಮರುತ್ತುಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಸುಖವಾದ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತಾಗಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

May Indra, Varuna, Mitra, Agni, the waters, the herbs, the trees, be pleased by our (praise) : may we, (reclining) on the lap of the Maruts, enjoy felicity : and do you ever cherish us with blessings.

ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಶಂ ನ ಇಂದ್ರಾಗ್ನೀ ಇತಿ ಪಂಚದಶರ್ಚಿಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರೇಯಮನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ಶಂ ನಃ ಪಂಚೋನಾ ಶಾಂತಿರಿತಿ | ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಃ | ತ್ರಿಷ್ಠಪ್ ಛಂದಃ | ವೈಶ್ವದೇವಂ ದೇತುಕ್ತತ್ವಾದಿ-ದಮಸಿ ವೈಶ್ವದೇವಂ || ಮಹಾನಾಮ್ನಾವತ ಏತತ್ಸೂಕ್ತಂ ಐಪ್ಯಂ | ತಥಾ ಚ ಸೂಕ್ತಿತಂ | ಭದ್ರಂ ಕರ್ಣೇಭಿಃ ಶೃಣುಯಾಮ ದೇವಾಃ ಶಂ ನ ಇಂದ್ರಾಗ್ನೀ ಭವತಾಮವೋಭಿಃ | ಅ. ೮-೧೪ || ಇತಿ | ಏವ...ಸು||

ಅನುವಾದವು—ಶಂ ನ ಇಂದ್ರಾಗ್ನೀ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ— ಶಂ ನಃ ಪಂಚೋನಾ ಶಾಂತಿಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು, ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು, ತ್ರಿಷ್ಠಪ್ ಛಂದಸ್ಸು. ಗೃಹಕರ್ಮೋಕ್ತವಾದ ವ್ರತಚತುಷ್ಟಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಮಹಾನಾಮ್ನಾ ಎಂಬ ವ್ರತದಲ್ಲಿ (ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ) ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ಭದ್ರಂ ಕರ್ಣೇಭಿಃ ಶೃಣುಯಾಮ ದೇವಾಃ ಶಂ ನ ಇಂದ್ರಾಗ್ನೀ ಭವತಾಮವೋಭಿಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೧೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೩೫

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೩೫ ||
ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೨೮, ೨೯, ೩೦ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಭ್ಯ—೧೫ ||

ಮುಖೀ—ವಸಿಸ್ತು ||

ದೇವತಾ—ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ||

ಭಂದೇ—ತ್ರಿಷ್ಠುರ್ವ ||

ಸಂಹಿತಾವಾಕಃ

ಶಂ ನ ಇಂದ್ರಾಗ್ನೀ ಭವತಾನುವೋಭಿಃ ಶಂ ನ ಇಂದ್ರಾವರುಣಾ ರಾತ-
ಹನ್ಯಾ |

ಶಮಿಂದ್ರಾಸೋಮಾ ಸುವಿತಾಯ ಶಂ ಯೋಃ ಶಂ ನ ಇಂದ್ರಾಪೂಷಣಾ
ವಾಜಸಾತೌ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶಂ | ನಃ | ಇಂದ್ರಾಗ್ನೀ ಇತಿ | ಭವತಾಂ | ಅವೋಭಿಃ | ಶಂ | ನಃ | ಇಂದ್ರಾವರುಣಾ | ರಾತಹನ್ಯಾ |

ಶಂ | ಇಂದ್ರಾಸೋಮಾ | ಸುವಿತಾಯ | ಶಂ | ಯೋಃ | ಶಂ | ನಃ | ಇಂದ್ರಾಪೂಷಣಾ | ವಾಜಸಾತೌ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ನೋಽಸ್ಮಾಕಮಸ್ಯಭ್ಯಂ ವೇಂದ್ರಾಗ್ನೀ ಅವೋಭೀ ರಕ್ಷಣೈಃ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವತಾಂ | ರಾತ-
ಹನ್ಯಾ ರಾತಹನ್ಯಾ ಯಜಮಾನ್ಯೇರ್ಧತ್ತಹವಿಷ್ಣಾವಿಂದ್ರಾವರುಣೇಂದ್ರಾವರುಣಾವಸಿ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಶಂ
ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವತಾಂ | ಇಂದ್ರಾಸೋಮೇಂದ್ರಾಸೋಮಾವಸಿ ನಃ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಸುವಿತಾಯ ಕಲ್ಯಾಣಾಯ
ಚ ಭವತಾಂ | ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಸುಖಾಯ ಚ | ಪುನರುಕ್ತಿರಾಪರಾರ್ಥಾಃ | ಅಥವಾ ಶಂ ಶಮನಹೇತುಕಂ
ಸುಖಂ ಯೋರ್ವಿಷಯಯೋಗನಿಮಿತ್ತಂ ಸುಖಮಿತ್ಯಪುನರುಕ್ತಿಃ | ಇಂದ್ರಾಪೂಷಣೇಂದ್ರಾಪೂಷಣಾ
ವಸಿ ವಾಜಸಾತೌ ಯುದ್ಧೇಽನ್ನಲಾಭೇ ನಿಮಿತ್ತೇ ವಾ ನಃ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವತಾನಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರಾಗ್ನೀ—ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿ ದೇವತೆಗಳು | ಅವೋಭಿಃ—ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗೋಂದಿಗೆ | ನಃ—ನಮ್ಮ
ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಭವತಾಂ—ಇರಲಿ, | ರಾತಹನ್ಯಾ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬಿಟ್ಟು | ಇಂದ್ರಾವರುಣಾ—ಇಂದ್ರ
ಮತ್ತು ವರುಣದೇವತೆಗಳು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಇರಲಿ. | ಇಂದ್ರಾಸೋಮಾ—ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು
ಸೋಮದೇವತೆಗಳು | ಶಂ—ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿಯೂ | ಸುವಿತಾಯ—ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇರಲಿ. | ಶಂ ಯೋಃ
ಶಾಂತಿಸ್ಥಾಪನೆಗೂ ದುಃಖನಿವಾರಣೆಗೂ ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಿ | ಇಂದ್ರಾಪೂಷಣಾ—ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಪೂಷದೇವತೆ
ಗಳು | ವಾಜಸಾತೌ—ಅನ್ನಾರ್ಥವಾದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಶಂ—ಸುಖದಾತರಾಗಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗೇಕೊಡನೆ ನಮಗೆ ಶಾಂತಿದಾತರಾಗಿರಲಿ. ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಇಂದ್ರಾವರುಣರು ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿದಾತರಾಗಿರಲಿ. ಇಂದ್ರಾಸೋಮರು ನಮಗೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನೂ, ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಲಿ. ನಮ್ಮ ದುಃಖನಿವಾರಣೆಯ ಮೂಲಕ ನಮಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ. ಇಂದ್ರಾ ಪೂಸರು ಅನ್ನಾರ್ಥವಾದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸುಖದಾತರಾಗಿರಲಿ.

English Translation

May Indra and Agni be (with us) with their protections for our happiness : may Indra and Varuna, to whom oblations are offered, (be with us) for our happiness : may Indra and Soma be (with us) for our happiness, our prosperity, our good : may Indra and Pushan be (with us) in battle for our triumph.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂ ನೋ ಭಗಃ ಶಮು ನಃ ಶಂಸೋ ಅಸ್ತು ಶಂ ನಃ ಪುರಂದ್ರಃ ಶಮು ಸಂ-
ತು ರಾಯಃ |

ಶಂ ನಃ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಸುಯಮಸ್ಯ ಶಂಸಃ ಶಂ ನೋ ಅರ್ಯಮಾ ಪುರುಜಾತೋ
ಅಸ್ತು || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶಂ | ನಃ | ಭಗಃ | ಶಂ | ಊಂ ಇತಿ | ನಃ | ಶಂಸಃ | ಅಸ್ತು | ಶಂ | ನಃ | ಪುರಂದ್ರಃ | ಶಂ | ಊಂ
ಇತಿ | ಸಂತು | ರಾಯಃ |

ಶಂ | ನಃ | ಸತ್ಯಸ್ಯ | ಸುಯಮಸ್ಯ | ಶಂಸಃ | ಶಂ | ನಃ | ಅರ್ಯಮಾ | ಪುರುಜಾತಃ | ಅಸ್ತು ||೨||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭಗೋ ದೇವೋಽಸ್ತು | ಭವತು | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಮು ಶಾಂತ್ಯಾ
ಏವ ಶಂಸೋ ನರಾಶಂಸೋಽಸ್ತು | ಭವತು | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಪುರಂದ್ರಿಬಹುಧೀರಸ್ಯ ಸ್ತು |
ರಾಯೋ ಧನಾನ್ಯಪಿ ಶಮು ಶಾಂತ್ಯಾ ಏವ ಸಂತು | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸುಯಮಸ್ಯ ಶೋಭನಯಮಯು-
ಕ್ತಸ್ಯ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಶಂಸೋ ವಚನಮಪಿ ಶಮಸ್ತು | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಪುರುಜಾತೋ ಬಹುಪ್ರಾ-
ದುರ್ಭಾವೋಽರ್ಯಮಾ ದೇವೋಽಸ್ಯ ಸ್ತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಭಗಃ—ಭಗವು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಇರಲಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಮು—
ಶಾಂತಿಗಾಗಿಯೇ | ಶಂಸಃ—ನರಾಶಂಸನು (ಇರಲಿ) | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಪುರಂದ್ರಃ—ಪುರಂದ್ರ

ಸಂಕ್ಷಾ ಕವಾದ ದೇವತೆಯು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ. | ರಾಯಃ—ಧನಗಳೂ ಸಹ | ಶಮು—ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿಯೇ ಇರಲಿ |
ನಃ—ನಮ್ಮ | ಸುಯಮಸ್ಯ—ಉತ್ತಮವಾದ ನಿಯಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ | ಸತ್ಯಸ್ಯ—ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ | ಶಂಸಃ—
ವಾಕ್ಯಾ ಸಹ | ಶಂ—ಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇರಲಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಪುರುಜಾತಃ—ಅನೇಕವಿಧ
ವಾದ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವುಳ್ಳ | ಅರ್ಯಮಾ—ಅರ್ಯಮನೂ | ಅಸ್ತು—ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಭಗನು ಕರುಣಿಸಲಿ. ನರಾಶಂಸನೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಯನ್ನೇ ಇಚ್ಛಿಸಲಿ. ಪ್ರರಂಭಿಯೂ
ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಯನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿ. ಧನಗಳೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತೈರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಇರಲಿ. ಉತ್ತಮವಾದ ನಿಯಮದಿಂದ
ಕೂಡಿದುದೂ, ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದುದೂ ಆದ ನಮ್ಮ ವಾಕ್ಯ ನಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇರಲಿ. ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಪ್ರಾದು
ರ್ಭಾವವುಳ್ಳ ಅರ್ಯಮನೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಶಾಂತೈರ್ಥವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ.

English Translation

May Bhaga (promote) our happiness : may Shansa be our happiness :
may Purandhi be (with us for) our happiness : may riches be (a source of)
happiness : may the benediction of the true and virtuous yield us happiness :
may the variously-manifested Aryaman be (with us) for our felicity.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂ ನೋ ಧಾತಾ ಶಮು ಧರ್ತಾ ನೋ ಅಸ್ತು ಶಂ ನ ಉರೂಚೀ ಭವತು
ಸ್ವಧಾಭಿಃ |

ಶಂ ರೋದಸೀ ಬ್ರಹ್ಮತೀ ಶಂ ನೋ ಅದ್ರಿಃ ಶಂ ನೋ ದೇವಾನಾಂ ಸುಹವಾನಿ
ಸಂತು || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶಂ | ನಃ | ಧಾತಾ | ಶಂ | ಉಂ ಇತಿ | ಧರ್ತಾ | ನಃ | ಅಸ್ತು | ಶಂ | ನಃ | ಉರೂಚೀ | ಭವತು |

ಸ್ವಧಾಭಿಃ |

ಶಂ | ರೋದಸೀ | ಇತಿ | ಬ್ರಹ್ಮತೀ ಇತಿ | ಶಂ | ನಃ | ಅದ್ರಿಃ | ಶಂ | ನಃ | ದೇವಾನಾಂ | ಸುಹವಾನಿ |
ಸಂತು ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಧಾತಾ ದೇವೋಽಸ್ಮು | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಮು ಶಾಂತ್ಯಾ ವಿವ ಧ-
ರ್ತಾ ಪುಣ್ಯಪಾನಾನಾಂ ವಿಧಾರಯಿತಾ ವರುಣೋ ದೇವೋಽಸ್ಮು | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ ಉ-
ರೂಚೀ ವಿವರ್ತಗಮನಾ ಪೃಥಿವ್ಯಸಿ ಸ್ವಧಾಭಿರನ್ನೈಃ ಸಹಾಸ್ತು | ಬ್ರಹ್ಮತೀ ಮಹತ್ಯಾ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾ-
ಪೃಥಿವ್ಯಾವಸಿ ಶಂ ಭವತಾಂ | ಅದ್ರಿಃ ಪರ್ವತೋಽಸಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವತು | ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ
ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ದೇವಾನಾಂ ಸುಹವಾನಿ ಸುಷ್ಪತಯೋ ಸಂತು | ಭವಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಧಾತಾ—ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ದೇವನು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತೈರ್ಧವಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಇರಲಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಮು—ಶಾಂತೈರ್ಧವಾಗಿಯೇ | ಧರ್ತಾ—ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸುವ ವರುಣನೂ ಇರಲಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಉರೂಜೀ—ವಿಸ್ತೃತವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ ಪೃಥ್ವಿಯೂ | ಸ್ವಧಾಭಿಃ—ತನ್ನ ಅನ್ನಗಳೊಡನೆ ತುಂಬಿರಲಿ. | ಬೃಹತೀ — ಮಹದ್ರೂಪವುಳ್ಳ | ರೋದಸೀ — ದ್ಯಾವಾಪೃಥ್ವಿಗಳೂ | ಶಂ — ನಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿರಲಿ. | ಅದ್ವಿಃ—ಪರ್ವತವೂ ಸಹ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮ | ದೇವಾನಾಂ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ | ಸುಹವಾನಿ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳೂ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಸಂತು—ಸಾಧಕವಾಗಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ದೇವನು ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ. ನಮ್ಮ ಶಾಂತೈರ್ಧವಾಗಿಯೇ, ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸುವ ವರುಣನೂ ಇರಲಿ. ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ ಪೃಥ್ವಿಯೂ ತನ್ನ ಅನ್ನಗಳೊಡನೆ ತುಂಬಿರಲಿ. ಮಹದ್ರೂಪವುಳ್ಳ ದ್ಯಾವಾಪೃಥ್ವಿಗಳೂ ನಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿರಲಿ. ಪರ್ವತವೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳೂ ಶಾಂತಿಸಾಧಕವಾಗಿರಲಿ.

English Translation

May the creator be to us for happiness : may the discriminator (between virtue and vice Varuna), be (with us) for our happiness : may the wide earth (contribute) with sustenance to our happiness : may the vast heaven and earth be (to us for) happiness : may the mountains (yield) us happiness : may our pious invocations of the gods secure us happiness.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂ ನೋ ಅಗ್ನಿಜ್ಯೋತಿರನೀಕೋ ಅಸ್ತು ಶಂ ನೋ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವತ್ಸಿನಾ
ಶಂ |

ಶಂ ನಃ ಸುಕೃತಾಂ ಸುಕೃತಾಸಿ ಸಂತು ಶಂ ನ ಇಷಿರೋ ಅಭಿ ವಾತು ವಾತಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶಂ | ನಃ | ಅಗ್ನಿಃ | ಜ್ಯೋತಿಃ | ಅನೀಕಃ | ಅಸ್ತು | ಶಂ | ನಃ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಅತ್ಸಿನಾ | ಶಂ |

ಶಂ | ನಃ | ಸುಕೃತಾಂ | ಸುಕೃತಾಸಿ | ಸಂತು | ಶಂ | ನಃ | ಇಷಿರಃ | ಅಭಿ | ವಾತು | ವಾತಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಜ್ಯೋತಿರನೀಕೋ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮೂರ್ತೋಽಗ್ನಿನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ ಅಸ್ತು | ಭವತು | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವಸಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವತಾಂ | ಅತ್ಸಿನಾವತ್ಸಿನಾವಸಿ ಶಂ

ಭವತಾಂ | ಸುಕೃತಾಂ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಣಾಂ ಪುರುಷಾಣಾಂ ಸುಕೃತಾನಿ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಾಣ್ಯುಪಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ
ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಸಂತು | ಭವಂತು | ಇಷಿರೋ ಗಮನಶೀಲೋಽಪಿ ವಾತೋ ವಾಯುರಪಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ
ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ ಅಭಿ ವಾತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಜ್ಯೋತಿರನೀಕೇ—ಜ್ಯೋತಿರೂಪವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—
ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಇರಲಿ. | ಮಿತ್ರಾವರುಣೌ—ಮಿತ್ರಾವರುಣರೂ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ. |
ಅಶ್ವಿನಾ—ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೂ | ಶಂ—ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ. | ಸುಕೃತಾಂ—ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವುಳ್ಳವರ | ಸುಕೃ-
ತಾನಿ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮಗಳೂ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಸಂತು—ಇರಲಿ. | ಇಷಿರಃ—ಗಮನ
ಶೀಲನಾದ | ವಾತಃ—ವಾಯುವೂ ಸಹ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಅಭಿ ವಾತು—ಸುತ್ತುಲೂ ಬೀಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಜ್ಯೋತಿರೂಪವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ ಅಗ್ನಿಯು ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಇರಲಿ. ಮಿತ್ರಾವರುಣರೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿ
ಗಾಗಿರಲಿ. ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿದಾತರಾಗಿರಲಿ. ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವುಳ್ಳವರ ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮಗಳೂ
ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಪ್ರಾಪಕವಾಗಿಲಿ. ಗಮನಶೀಲನಾದ ವಾಯುವೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಸುತ್ತುಲೂ ಬೀಸಲಿ.

English Translation

May Agni, whose countenance is light be (with us) for our happiness:
may Mitra and Varuna, may the Aswins be (present) for our felicity : may
the virtuous be (promotive of) our happiness : may the restless wind blow
for our happiness.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂ ನೋ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಪೂರ್ವಹೂತೌ ಶಮಂತರಿಕ್ಷಂ ದೃಶಯೇ ನೋ
ಅಸ್ತು |

ಶಂ ನ ಒಷಧೀರ್ವನಿನೋ ಭವಂತು ಶಂ ನೋ ರಜಸ್ಸಪ್ತತಿರಸ್ತು ಜಿಷ್ಣುಃ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶಂ | ನಃ | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಇತಿ | ಪೂರ್ವಹೂತೌ | ಶಂ | ಅಂತರಿಕ್ಷಂ | ದೃಶಯೇ | ನಃ | ಅಸ್ತು |

ಶಂ | ನಃ | ಒಷಧೀಃ | ವನಿನಃ | ಭವಂತು | ಶಂ | ನಃ | ರಜಸಃ | ಪತಿಃ | ಅಸ್ತು | ಜಿಷ್ಣುಃ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೌ ಪೂರ್ವಹೂತೌ ಪ್ರಥಮಾಹ್ವಾನೇ
ಭವತಾಂ | ಅಂತರಿಕ್ಷಮಪಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ದೃಶಯೇ ದರ್ಶನಾಯ ಶಮಸ್ತು | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ

ಓಷಧೀರೋಷಧಯೋಽಸಿ ಭವಂತು | ವನಿನೋ ವೃಕ್ಷಾಶ್ಚ ಶಂ ಭವಂತು | ಜಿಷ್ಣುರ್ಜಯತೀಲೋ ರಜಃ
ಸೋ ಲೋಕಸ್ಯ ಪತಿರಿದ್ರೋಽಸಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ ಅಸ್ತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಸಾಧಕರಾಗಿ | ಪೂರ್ವಹೂತಾ
—ಮೊದಲನೇ ಸಲದ ಆಹ್ವಾನದಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಲಿ. | ಅಂತರಿಕ್ಷಂ—ಅಂತರಿಕ್ಷವೂ ಸಹ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ದೃಶ್ಯ-
ಯೇ—ಉತ್ತಮವಾದ ದೃಷ್ಟಿಗೆ | ಶಂ—ಸುಖಕಾರಕವಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಆಗಿರಲಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿ
ಗಾಗಿ | ಓಷಧೀಃ—ಓಷಧಿಗಳೂ | ಭವಂತು—ಸಾಧಕವಾಗಿರಲಿ. | ವನಿನಃ—ವೃಕ್ಷಗಳೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಸಾಧಕ
ವಾಗಿರಲಿ | ಜಿಷ್ಣುಃ—ಜಯತೀಲನೂ | ರಜಸಃ—ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ | ಪತಿಃ—ಒಡೆಯನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನೂ | ನಃ—
ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಆಗಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಸಾಧಕರಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಆಹ್ವಾನದಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಲಿ. ಅಂತರಿಕ್ಷವೂ
ಸಹ ನಮ್ಮ ಉತ್ತಮವಾದ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸುಖಕಾರಕವಾಗಿರಲಿ. ಓಷಧಿಗಳೂ ವೃಕ್ಷಗಳೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಸಾಧಕವಾಗಿರಲಿ.
ಜಯತೀಲನೂ, ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಒಡೆಯನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಸ್ಥಾಪಕನಾಗಿರಲಿ.

English Translation

May heaven and earth, the first invoked, (promote) our happiness :
may the firmament be happiness to our view : may the herbs, the trees,
(yield) us happiness : may the victorious lord of the world, (Indra), be
(favourable to) our felicity.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂ ನ ಇಂದ್ರೋ ವಸುಭಿದೇವೋ ಅಸ್ತು ಶಮಾದಿತ್ಯೇಭಿರ್ವರುಣಃ ಸು-
ಶಂಸಃ |

ಶಂ ನೋ ರುದ್ರೋ ರುದ್ರೇಭಿರ್ಜಲಾಷಃ ಶಂ ನಸ್ತ್ವಷ್ಟಾ ಗ್ನಾಭಿರಿಹ ಶೃಣೋತು

ಪದಪಾಠಃ

ಶಂ | ನಃ | ಇಂದ್ರಃ | ವಸುಂಧಃ | ದೇವಃ | ಅಸ್ತು | ಶಂ | ಅದಿತ್ಯೇಭಿಃ | ವರುಣಃ | ಸುಶಂಸಃ |

ಶಂ | ನಃ | ರುದ್ರಃ | ರುದ್ರೇಭಿಃ | ಜಲಾಷಃ | ಶಂ | ನಃ | ತ್ವಷ್ಟಾ | ಗ್ನಾಭಿಃ | ಇಹ | ಶೃಣೋತು || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ದೇವೋ ದ್ಯೋತನಾದಿಗುಣಯುಕ್ತ ಇಂದ್ರೋ ವಸುಭಿದೇವೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ
ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವತು | ಸುಶಂಸಃ ಶೋಭನಸ್ತುತಿರ್ವರುಣೋ ದೇವ ಅದಿತ್ಯೇಭಿರಾದಿತ್ಯೈರ್ದೇವೈಃ ಸಾರ್ಧಂ

ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ ಅಸ್ತು | ಭವತು | ಜಲಾಸೋ ರುದ್ರೋ ದುಃಖವ್ರಾವಕೋ ದೇವೋ ರುದ್ರೇಭಿ ರುದ್ರೈಃ
ಸಾರ್ಥಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಭವತು | ಇಹ ಯಜ್ಞೇ ತ್ವಷ್ಟಾ ದೇವೋ ಗ್ವಾಭಿದೇವಪತ್ನೀಭಿಃ
ಸಾರ್ಥಂ ನಃ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವತು | ಇಹ ಯಜ್ಞೇ ನಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಶೃಣೋತು ಚ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವಃ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ವಸುಭಿಃ—ವಸು ಸಂಜ್ಞ ಕರಾದ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ |
ನಃ—ನಮಗೆ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಕಾರಕನಾಗಿ. | ಸುಶಂಸಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ | ವರುಣಃ—
ವರುಣನು | ಆದಿತ್ಯೇಭಿಃ—ಆದಿತ್ಯರೊಡಗೂಡಿ | ಶಂ—ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಕಾರಕನಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಆಯಿತು. | ಗ್ರಾವಾಣಃ
—ದುಃಖನಾಶಕನಾದ | ರುದ್ರಃ—ರುದ್ರನು | ರುದ್ರೇಭಿಃ—ರುದ್ರರೊಡಗೂಡಿ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಸಾಧ
ಕನಾಗಿರಲಿ. | ಇಹ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ತ್ವಷ್ಟಾ—ತ್ವಷ್ಟವು | ಗ್ವಾಭಿಃ—ದೇವಪತ್ನಿಯರೊಡಗೂಡಿ | ನಃ—
ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಕಾರಕನಾಗಿ | ಶೃಣೋತು—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದೇವತಾತ್ಮಕನಾದ ಇಂದ್ರನು ವಸುಸಂಜ್ಞ ಕರಾದ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ನಮಗೆ ಶಾಂತಿಕಾರಕನಾಗಿ. ಉತ್ತಮ
ವಾದ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ವರುಣನು ಆದಿತ್ಯರೊಡಗೂಡಿ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಕಾರಕನಾಗಿರಲಿ. ದುಃಖನಾಶಕನಾದ ರುದ್ರನು
ರುದ್ರರೊಡಗೂಡಿ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಸಾಧಕನಾಗಿರಲಿ. ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ತ್ವಷ್ಟವು ದೇವಪತ್ನಿಯರೊಡಗೂಡಿ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿ
ಕಾರಕನಾಗಿರಲಿ. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಲಿ.

English Translation

May the divine (Indra), with the Vasus, grant us happiness : may the
justly-praised Varuna with the Adityas, be (friendly to) our happiness : may
the grief-assuaging Rudra, with the Rudras, be (for) our happiness : may
Twashtri, with the wives of the gods, be (with us) for our happiness : and
hear us at this solemnity.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂ ನಃ ಸೋಮೋ ಭವತು ಬ್ರಹ್ಮ ಶಂ ನಃ ಶಂ ನೋ ಗ್ರಾವಾಣಃ ಶಮು
ಸಂತು ಯಜ್ಞಾಃ |

ಶಂ ನಃ ಸ್ವರೂಪಾಂ ಮಿತಯೋ ಭವಂತು ಶಂ ನಃ ಪ್ರಸ್ವಗಃ ಶಮಸ್ತು ವೇದಿಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶಂ | ನಃ | ಸೋಮಃ | ಭವತು | ಬ್ರಹ್ಮ | ಶಂ | ನಃ | ಶಂ | ನಃ | ಗ್ರಾವಾಣಃ | ಶಂ | ಊಂ ಇತಿ |
ಸಂತು | ಯಜ್ಞಾಃ |

ಶಂ | ನಃ | ಸ್ವರೂಪಾಂ | ಮಿತಯಃ | ಭವಂತು | ಶಂ | ನಃ | ಪ್ರಸ್ವಃ | ಶಂ | ಊಂ ಇತಿ | ಅಸ್ತು | ವೇದಿಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ನೋಽಸ್ತಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಸೋಮೋ ಭವತು | ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಮಸಿ ನೋಽಸ್ತಾಕಂ ಶಂ
ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವತು | ಗ್ರಾವಾಣೋಽಭಿಷವಸಾಧನಭೂತಾಃ ಪಾಷಾಣಾ ಅಸಿ ನೋಽಸ್ತಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ
ಭವಂತು | ಯಜ್ಞಾ ಶ್ವ ನಃ ಶಮು ಶಾಂತ್ಯಾ ಏವ ಸಂತು | ಸ್ವರೂಣಾಂ ಯೂಸಾನಾಂ ಮಿತಯೇ ಉನ್ಮಾ-
ನಾನ್ಯಸಿ ನೋಽಸ್ತಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವಂತು | ಪ್ರಸ್ತ ಓಷಧಯೋಽಸಿ ನೋಽಸ್ತಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ
ಭವಂತು | ವೇದಿರಸಿ ನಃ ಶಮು ಶಾಂತ್ಯಾ ಏವಾಸ್ತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಸೋಮಃ—ಸೋಮವು | ಭವತು—ಆರ್ಪಿತವಾಗಲಿ. | ನಃ—
ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಬ್ರಹ್ಮ—ಸ್ತೋತ್ರವೂ ಪಠಿತವಾಗಲಿ. | ಗ್ರಾವಾಣಿ—ಹಿಂಡುವ ಕಲ್ಲುಗಳೂ | ನಃ—
ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತ್ರಿಗಾಗಿ (ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡಲಿ) | ಯಜ್ಞಾಃ—ಯಜ್ಞಗಳೂ | ಶಮು—ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿ-
ಗಾಗಿಯೇ | ಸಂತು—ನೇರವೇರಲಿ. | ಸ್ವರೂಣಾಂ—ಯೂಸಗಳ | ಮಿತಯೇ—ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಕೂಡ | ನಃ—
ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿಯೇ | ಭವಂತು—ಇರಲಿ. | ಪ್ರಸ್ತಃ—ಓಷಧಿಗಳೂ ಸಹ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—
ಶಾಂತಿಗಾಗಿಯೇ ಇರಲಿ. | ವೇದಿಃ—ಯಜ್ಞವೇದಿಯೂ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಮು—ಶಾಂತಿಗಾಗಿಯೇ | ಅಸ್ತು—
ಇರಲಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಸೋಮವು ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿಯೇ ಆರ್ಪಿತವಾಗಲಿ. ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿಯೇ ಸ್ತೋತ್ರವೂ ಪಠಿತವಾಗಲಿ.
ಹಿಂಡುವ ಕಲ್ಲುಗಳೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡಲಿ. ಯಜ್ಞಗಳೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿಯೇ ನೇರವೇರಲಿ.
ಯೂಸಗಳ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಸಹ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿಯೇ ಇರಲಿ. ಓಷಧಿಗಳೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಸಾಧಕವಾಗಲಿ.
ಯಜ್ಞವೇದಿಯೂ ನಮಗೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ.

English Translation

May the Soma be (offered for) our happiness : may the prayer be
(uttered for) our happiness : may the stones (grind the Soma), the sacrifice
be (solemnized for) our happiness : may the measured lengths of the sacrifi-
cial posts be (conducive to) our felicity : may the sacred grass be (strewn) for
our happiness : may the altar be (raised for) our happiness.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂ ನಃ ಸೂರ್ಯ ಉರುಚಕ್ಷ್ಣಾ ಉದೇತು ಶಂ ನಶ್ಚತಸ್ತಃ ಪ್ರದಿತೋ ಭವಂತು |
ಶಂ ನಃ ಪರ್ವತಾ ಧ್ರುವಯೋ ಭವಂತು ಶಂ ನಃ ಸಿಂಧವಃ ಶಮು ಸಂತಾಪಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶಂ | ನಃ | ಸೂರ್ಯಃ | ಉರುಚಿಕ್ಷಾಃ | ಉತ್ | ಏತು | ಶಂ | ನಃ | ಚತಸ್ರಃ | ಪ್ರದಿಶಃ | ಭವಂತು |
ಶಂ | ನಃ | ಪರ್ವತಾಃ | ಧ್ರುವಯಃ | ಭವಂತು | ಶಂ | ನಃ | ಸಿಂಧವಃ | ಶಂ | ಊಂ ಇತಿ | ಸಂತು
ಆಪಃ || ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಸೂರ್ಯ ಉರುಚಿಕ್ಷಾ ವಿಸ್ತೀರ್ಣತೇಜಾಃ ಸನ್ನದೇತು | ಉದ-
ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತು | ಚತಸ್ರಃ ಪ್ರದಿಶೋ ಮಹಾದಿಶೋಽಪಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವಂತು |
ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಪರ್ವತಾ ಧ್ರುವಯೋ ಧ್ರುವಾ ಭವಂತು | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ
ಸಿಂಧವೋ ನದ್ಯೋಽಪಿ ಭವಂತು | ಆಪಶ್ಚ ನಃ ಶಮು ಶಾಂತ್ಯಾ ಏವ ಸಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಸೂರ್ಯಃ—ಸೂರ್ಯನು | ಉರುಚಿಕ್ಷಾಃ—ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹರಡಿದ
ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ | ಉದೇತು—ಉದಯಿಸಲಿ. | ಚತಸ್ರಃ—ನಾಲ್ಕು ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ | ಪ್ರದಿಶಃ—ಮಹಾದಿಕ್ಕು
ಗಳೂ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಸಾಧಕರಾಗಿ | ಭವಂತು—ಇರಲಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ |
ಪರ್ವತಾಃ—ಪರ್ವತಗಳೂ | ಧ್ರುವಯಃ—ಶಾಶ್ವತಗಳಾಗಿ | ಭವಂತು—ಇರಲಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿ
ಕಾರಕವಾಗಿ | ಸಿಂಧವಃ—ನದಿಗಳೂ ಪ್ರವಹಿಸಲಿ. | ಆಪಃ—ಉದಕಗಳೂ | ಶಮು—ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿಯೇ |
ಸಂತು—ಪ್ರವಹಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಸೂರ್ಯನು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹರಡಿದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಉದಯಿಸಲಿ. ಮಹಾದಿಕ್ಕು
ಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಸಾಧಕವಾಗಿರಲಿ. ಪರ್ವತಗಳೂ ನಮಗೆ ಶಾಂತಿದಾಯಕವಾದ ಶಾಶ್ವತಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿ.
ನದಿಗಳೂ ಉದಕಗಳೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿದಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರವಹಿಸಲಿ.

English Translation

May the wide-seeing sun rise (for) our happiness : may the four
quarters of the horizon (exist for) our felicity : may the firm-set mountains
be (for) our happiness : may the rivers, may the waters, be (diffused) for our
happiness.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂ ನೋ ಅದಿತಿರ್ಭವಂತು ವ್ರತೇಭಿಃ ಶಂ ನೋ ಭವಂತು ಮರುತಃ ಸ್ವರ್ಕಾಃ |
ಶಂ ನೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಶಮು ಪೂಷಾ ನೋ ಅಸ್ತು ಶಂ ನೋ ಭವಿತ್ತಂ ಶಮ್ನು-
ಸ್ತು ವಾಯುಃ || ೯ ||

ಸದಸಾತಃ

ಶಂ | ನಃ | ಆದಿತಿಃ | ಭವತು | ವ್ರತೇಭಿಃ | ಶಂ | ನಃ | ಭವಂತು | ಮರುತಃ | ಸ್ವರ್ಗಾಕಾಶಃ |

ಶಂ | ನಃ | ವಿಷ್ಣುಃ | ಶಂ | ಊಂ ಇತಿ | ಪೂಷಾ | ನಃ | ಅಸ್ತು | ಶಂ | ನಃ | ಭವಿತ್ರಂ | ಶಂ | ಊಂ
ಇತಿ | ಅಸ್ತು | ವಾಯುಃ || ೯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆದಿತೀರ್ಧೇವೀ ವ್ರತೇಭಿರ್ವ್ರತೈಃ ಕರ್ಮಭಿಃ ಸಾರ್ಧಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವತು | ಸ್ವರ್ಗಾಃ ಶೋಭನಸ್ತುತಯೋ ಮರುತೋಽಪಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಸಂತು | ವಿಷ್ಣು ವ್ಯಾಪಕೋ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ ಅಸ್ತು | ಪೂಷಾ ದೇವೋಽಪಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಮು ಶಾಂತ್ಯಾ ಏವಾಸ್ತು | ಭವಿತ್ರಂ ಭುವನಮಂತರಿಷ್ಟಮುದಕಂ ವಾ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ ಅಸ್ತು | ವಾಯುರಪಿ ನಃ ಶಮು ಶಾಂತ್ಯಾ ಏವಾಸ್ತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಆದಿತಿಃ—ದೇವತಾತ್ಮಕಾದ ಆದಿತಿಯು | ವ್ರತೇಭಿಃ—ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳೊಡನೆ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಸಾಧಕಳಾಗಿ | ಭವತು—ಇರಲಿ. | ಸ್ವರ್ಗಾಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ | ಮರುತಃ—ಮರುತ್ತುಗಳೂ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಕಾರಕರಾಗಿರಲಿ. | ವಿಷ್ಣುಃ—ವಿಷ್ಣುವೂ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಶಂ—ಶಾಂತಿದಾಯಕನಾಗಿರಲಿ. | ಪೂಷಾ—ಪೂಷದೇವನೂ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಶಮು—ಶಾಂತಿದಾಯಕನಾಗಿಯೇ | ಅಸ್ತು—ಇರಲಿ. | ಭವಿತ್ರಂ—ಭೂತಗಳಿಗೆ ಮೂಲತತ್ತ್ವವು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಕಾರಕವಾಗಿರಲಿ. | ವಾಯುಃ—ವಾಯುವೂ ಸಹ | ಶಮು—ಶಾಂತಿಗಾಗಿಯೇ | ಅಸ್ತು—ಇರಲಿ. |

ಭಾವಾರ್ಥ

ದೇವತಾತ್ಮಕಾದ ಆದಿತಿಯು ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಸಾಧಕಳಾಗಿರಲಿ. ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಕಾರಕರಾಗಿರಲಿ. ವಿಷ್ಣುವೂ ನಮಗೆ ಶಾಂತಿದಾಯಕನಾಗಿರಲಿ. ಪೂಷದೇವನೂ ನಮಗೆ ಶಾಂತಿಕಾರಕನಾಗಿಯೇ ಇರಲಿ. ಭೂತಗಳಿಗೆ ಮೂಲತತ್ತ್ವವೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಯನ್ನಂಟುಮಾಡಲಿ. ವಾಯುವೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ.

English Translation

May Aditi, with holy observances, be (for) our happiness : may the glorified Maruts be (friendly to) our felicity ; may Vishnu, may Pushan, be (promoters of) our happiness : may the firmament be propitious to us ; may Vayu (blow for) our happiness.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂ ನೋ ದೇವಃ ಸವಿತಾ ತ್ರಾಯಮಾಣಃ | ಶಂ ನೋ ಭವಂತೂಷ್ಠಸೋ ವಿ-
ಭಾತಿಃ |

ಶಂ ನಃ ಪರ್ಜನ್ಯೋ ಭವತು ಪ್ರಜಾಭ್ಯಃ ಶಂ ನಃ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ಪತಿರಸ್ತು
ಶಂಭುಃ || ೧೦ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶಂ | ನಃ | ದೇವಃ | ಸವಿತಾ | ತ್ರಾಯಮಾಣಃ | ಶಂ | ನಃ | ಭವಂತು | ಉಷಸಃ | ವಿಭಾತೀಃ |
ಶಂ | ನಃ | ಪರ್ಜನ್ಯಃ | ಭವತು | ಪ್ರಜಾಭ್ಯಃ | ಶಂ | ನಃ | ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ | ಪತಿಃ | ಅಸ್ತು | ಶಂಭುಃ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ದೇವಃ ಕ್ರೀಡನಾದಿಗುಣಯುಕ್ತಃ ಸವಿತಾ ತ್ರಾಯಮಾಣೋ ರಕ್ಷಣೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತೈ
ಭವತು | ವಿಭಾತೀವೃಷ್ಟಿಂತ್ಯ ಉಷಸೋಽಪಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತೈ ಭವಂತು | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ
ಪ್ರಜಾಭ್ಯಃ ಪರ್ಜನ್ಯೋಽಪಿ ಶಂ ಭವತು | ಶಂಭುಃ ಸುಖಸ್ಯ ಭಾವಯಿತಾ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ಬೆತಿನೋಽಸ್ಮಾಕಂ
ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ ಅಸ್ತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವಃ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ | ಸವಿತಾ—ಸವಿತೃವು | ತ್ರಾಯಮಾಣಃ—ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ | ನಃ—ನಮ್ಮ |
ಶಂ—ಶಾಂತಿಕಾರಕನಾಗಿ | ವಿಭಾತೀಃ—ಪ್ರಭಾಯುಕ್ತರಾದ | ಉಷಸಃ—ಉಷಸ್ಸುಗಳೂ ಕೂಡ | ನಃ—ನಮ್ಮ
ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಭವಂತು—ಇರಲಿ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಪ್ರಜಾಭ್ಯಃ—ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ | ಪರ್ಜನ್ಯಃ—ಪರ್ಜನ್ಯನು
ಶಂ—ಭವತು—ಶಾಂತಿದಾಯಕನಾಗಿ | ಶಂಭುಃ—ಸುಖಕಾರಕನಾದ | ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ಪತಿಃ—ಕ್ಷೇತ್ರಪತಿಯು |
ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಇರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಸವಿತೃವು ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಕಾರಕನಾಗಿ. ಪ್ರಭಾಯುಕ್ತರಾದ
ಉಷಸ್ಸುಗಳೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪರ್ಜನ್ಯನು ಶಾಂತಿದಾಯಕನಾಗಿ. ಸುಖಕಾರಕ
ನಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಪತಿಯು ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ.

English Translation

May the divine preserving Savitri be (radiant for) our happiness :
may the opening dawns (break for) our happiness : may Parjanya be (the
granter of happiness) to our posterity : may Shambhu, the lord of strength,
be (the conferrer of) happiness upon us.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂ ನೋ ದೇವಾ ವಿಶ್ವದೇವಾ ಭವಂತು ಶಂ ಸರಸ್ವತೀ ಸಹ ಧೀಭಿರಸ್ತು |

ಶಮುಭಿಷಾಚಿಃ ಶಮು ರಾತಿಷಾಚಿಃ ಶಂ ನೋ ದಿವ್ಯಾಃ ಸಾರ್ಥಿವಾಃ ಶಂ ನೋ
ಅಪ್ಯಾಃ || ೧೧ ||

ಪದವಾಕಃ

ಶಂ | ನಃ | ದೇವಾಃ | ವಿಶ್ವದೇವಾಃ | ಭವಂತು | ಶಂ | ಸರಸ್ವತೀ | ಸಹ | ಧೀಭಿಃ | ಅಸ್ಮು |

ಶಂ | ಅಭಿಷಾಚಿಃ | ಶಂ | ಊಂ ಇತಿ | ರಾತಿಷಾಚಿಃ | ಶಂ | ನಃ | ದಿವ್ಯಾಃ | ಸಾರ್ಥಿವಾಃ | ಶಂ | ನಃ |
ಅಪ್ಯಾಃ || ೧೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವಿಶ್ವದೇವಾ ಬಹುಸ್ತೋತ್ರಕಾ ದೇವಾ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತೈಃ ಭವಂತು | ಸರಸ್ವತೀ ಚ
ಧೀಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಕರ್ಮಾಭಿರ್ವಾ ಸಹ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ ಅಸ್ಮು | ಅಭಿಷಾಚೋ ಯಜ್ಞಮಭಿತಃ
ಸೇವಮಾನಾಶ್ಚ ನಃ ಶಂ ಶಾಂತೈಃ ಭವಂತು | ರಾತಿಷಾಚೋ ದಾನಂ ಸೇವಮಾನಾ ಅಪಿ ಶಮು ಶಾಂತ್ಯಾ
ಏವ ಭವಂತು | ದಿವ್ಯಾ ದಿವಿ ಭವಾಶ್ಚ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತೈಃ ಭವಂತು | ಸಾರ್ಥಿವಾಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ
ಸಂಭೂತಾಶ್ಚ ನಃ ಶಂ ಭವಂತು | ಅಪ್ಯಾ ಅಪ್ಸಂತರಿಕ್ಷೇ ಭವಾಶ್ಚ | ಅಕಾಶಮಾವ ಇತ್ಯಂತರಿಕ್ಷನಾಮಸು
ಪಾಶಾತ್ | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತೈಃ ಭವಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಿಶ್ವದೇವಾಃ—ಬಹುವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ | ದೇವಾಃ—ದೇವತೆಗಳು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—
ಶಾಂತಿಕಾರಕರಾಗಿ | ಭವಂತು—ಇರಲಿ. | ಸರಸ್ವತೀ—ಸರಸ್ವತಿಯು | ಧೀಭಿಃ ಸಹ—ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳೊಡನೆ |
ಶಂ—ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಅಸ್ಮು—ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ | ಅಭಿಷಾಚಿಂ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರೂ | ಶಂ—ನಮ್ಮ
ಶಾಂತಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿರಲಿ | ರಾತಿಷಾಚಿಃ—ದಾನಾರ್ಹರೂ | ಶಮು—ನಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿರಲಿ | ದಿವ್ಯಾಃ—ದ್ಯು
ಲೋಕೋತ್ಪನ್ನರೂ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ | ಸಾರ್ಥಿವಾಃ—ಪೃಥಿವ್ಯುತ್ಪನ್ನರೂ ನಮಗೆ ಸುಖ
ಕಾರಕರಾಗಿರಲಿ | ಅಪ್ಯಾಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷದೇವತೆಗಳೂ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಶಂ—ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಬಹುವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಕಾರಕರಾಗಿರಲಿ. ಸರಸ್ವತಿಯು ತನ್ನ
ಕರ್ಮಗಳೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ. ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ. ದಾನಾ
ರ್ಹರೂ ನಮ್ಮ ಸುಖಕಾರಕರಾಗಿರಲಿ. ದ್ಯುಲೋಕೋತ್ಪನ್ನರೂ, ಪೃಥಿವ್ಯುತ್ಪನ್ನರೂ, ಅಂತರಿಕ್ಷೋತ್ಪನ್ನರೂ ಅವ
ದೇವತೆಗಳು ನಮಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ.

English Translation

May the devine universal gods be (favourable) to our felicity : may
Saraswati, with holy rites, be happiness : may those who assist at sacrifices,
those who are liberal of gifts, be (conducive to) our happiness : may cele-
stial, terrestrial, and acquatic things be (subservient to) our happincss.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂ ನಃ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಪತಯೋ ಭವಂತು ಶಂ ನೋ ಅವಂತಃ ಶಮು ಸಂತು
ಗಾವಃ |

ಶಂ ನ ಋಭವಃ ಸುಕೃತಃ ಸುಹಸ್ತಾಃ ಶಂ ನೋ ಭವಂತು ಪಿತರೋ ಹವೇಷು ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶಂ | ನಃ | ಸತ್ಯಸ್ಯ | ಪತಯಃ | ಭವಂತು | ಶಂ | ನಃ | ಅವಂತಃ | ಶಂ | ಊಂ ಇತಿ | ಸಂತು |
ಗಾವಃ |

ಶಂ | ನಃ | ಋಭವಃ | ಸುಕೃತಃ | ಸುಹಸ್ತಾಃ | ಶಂ | ನಃ | ಭವಂತು | ಪಿತರಃ | ಹವೇಷು ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ಸತ್ಯಸ್ಯ ಪತಯಃ ಪಾಲಕಾಃ ಸತ್ಯಶೀಲಾ ದೇವಾ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವಂತು | ಅವಂತೋಽಶ್ವಾಶ್ಚ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವಂತು | ಗಾವೋಽಪಿ ನಃ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವಂತು | ಸುಕೃತಃ ಸುಕರ್ಮಾಣಃ ಸುಹಸ್ತಾಃ ಶೋಭನಹಸ್ತಾ ಋಭವೋಽಪಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಸಂತು | ಹವೇಷು ಸ್ತೋತ್ರೇಷು ಸತ್ಸು ಪಿತರೋಽಪಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸತ್ಯಸ್ಯ ಪತಯಃ—ಸತ್ಯಪಾಲಕರಾದ ದೇವತೆಗಳು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ ಭವಂತು—ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ | ಅವಂತಃ—ಅಶ್ವಗಳು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ. | ಗಾವಃ—ಗೋವುಗಳೂ | ಶಂ—ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ. | ಸುಕೃತಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವರೂ | ಸುಹಸ್ತಾಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಹಸ್ತವುಳ್ಳವರೂ ಆದ | ಋಭವಃ—ಮುಖಗಳೂ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ | ಹವೇಷು—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಪಿತರಃ—ಪಿತೃಗಳೂ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಭವಂತು—ಇರಲಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಸತ್ಯಪಾಲಕರಾದ ದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಕಾರಕರಾಗಿರಲಿ. ಅಶ್ವಗಳೂ, ಗೋವುಗಳೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ. ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವರೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಹಸ್ತವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಮುಖಗಳೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ. ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳೂ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ.

English Translation

May the lords of truth be (propitious to) our happiness : may horses, may cattle, (contribute to) our happiness : may the virtuous, the dexterous Ribhus, be to us (for) felicity : may the Progenitors be (promoters of) our happiness at the seasons of worship.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂ ನೋ ಅಜ ಏಕಪಾದ್ವೇವೋ ಅಸ್ತು ಶಂ ನೋ ಹಿರ್ಬುಧ್ವ್ಯಃ ೧ ಶಂ ಸ-
ಮುದ್ರಃ |

ಶಂ ನೋ ಅಪಾಂ ನಸಾತ್ವೇರುರಸ್ತು ಶಂ ನಃ ಪೃಶ್ನಿ ಭವತು ದೇವಗೋಪಾಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶಂ | ನಃ | ಅಜಃ | ಏಕಪಾದ್ | ದೇವಃ | ಅಸ್ತು | ಶಂ | ನಃ | ಅಹಿಃ | ಬುಧ್ವ್ಯಃ | ಶಂ | ಸಮುದ್ರಃ |

ಶಂ | ನಃ | ಅಪಾಂ | ನಸಾತ್ | ಪೇರುಃ | ಅಸ್ತು | ಶಂ | ನಃ | ಪೃಶ್ನಿಃ | ಭವತು | ದೇವಗೋಪಾಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಜ ಏಕಪಾದಜ ಏಕಪಾದ್ವಾನ್ಮಧೇಯೋ ದೇವೋ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ ಅಸ್ತು |
ಅಹಿರ್ಬುಧ್ವ್ಯಶ್ಚ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ ಅಸ್ತು | ಸಮುದ್ರೋಽಪಿ ನಃ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ ಅಸ್ತು |
ಪೇರುರುಪದ್ರವೇಭ್ಯಃ ಸಾರಯಿತಾಪಾಂ ನಸಾದಪಾಂ ನಸಾನ್ಮಾನ್ಮಧೇಯೋಽಪಿ ದೇವೋ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ
ಶಂ ಶಾಂತ್ಯಾ ಅಸ್ತು | ದೇವಗೋಪಾ ದೇವಾ ಗೋಪಯಿತಾರೋ ಯಸ್ಯಾಂ ಸಾ ಪೃಶ್ನಿರ್ಮರುತಾಂ
ಮಾತಾ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಂ ಶಾಂತ್ಯೈ ಭವತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಜ ಏಕಪಾದ್—ಅಜಏಕಪಾದ್ವಂಶ್ಚ ಕನಾದ | ದೇವಃ—ದೇವನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಕಾ
ರಕನಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಇರಲಿ. | ಅಹಿರ್ಬುಧ್ವ್ಯಃ—ಅಹಿರ್ಬುಧ್ವ್ಯದೇವನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಕಾರಕ
ನಾಗಿರಲಿ. | ಸಮುದ್ರಃ—ಸಮುದ್ರವು | ಶಂ—ಶಾಂತಿಸಾಧಕವಾಗಿರಲಿ. | ಪೇರುಃ—ಉಪದ್ರವಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸ
ತಕ್ಕ | ಅಪಾಂ ನಸಾತ್—ಅಪಾಂನವಾತ್ವಂಶ್ಚ ಕನಾದ ದೇವನು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಶಾಂತಿಗಾಗಿ | ಅಸ್ತು—
ಇರಲಿ. | ದೇವಗೋಪಾಃ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ | ಪೃಶ್ನಿಃ—ಪೃಶ್ನಿಯು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಶಂ—ಸುಖದಾತ
ಳಾಗಿ | ಭವತು—ಇರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅಜಏಕಪಾದ್ವಂಶ್ಚ ಕನಾದ ದೇವನು ನಮಗೆ ಶಾಂತಿಕಾರಕನಾಗಿರಲಿ. ಅಹಿರ್ಬುಧ್ವ್ಯದೇವನು ನಮಗೆ
ಶಾಂತಿಕಾರಕನಾಗಿರಲಿ. ಸಮುದ್ರವು ನಮಗೆ ಶಾಂತಿಸಾಧಕವಾಗಿರಲಿ. ಉಪದ್ರವಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸತಕ್ಕ ಅಪಾಂನ
ವಾತ್ವಂಶ್ಚ ಕನಾದ ದೇವನು ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗಾಗಿರಲಿ. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಪೃಶ್ನಿಯು ನಮಗೆ ಸುಖದಾತ
ಳಾಗಿರಲಿ.

English Translation

May the divine Aja-ekapad be (favourable to) our happiness: May Ahir-
budhnya, may the firmament, be (promotive of) our happiness: may the

grandson of the waters, the protector, be (the securer of) our felicity : may Prishni, of whom the gods are the guardians, be to us (granter of) happiness.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅದಿತ್ಯಾ ರುದ್ರಾ ವಸವೋ ಜುಷಂತೇದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ ನವೀಯಃ |

ಶೃಣ್ವಂತು ನೋ ದಿವ್ಯಾಃ ಪಾರ್ಥಿವಾಸೋ ಗೋಜಾತಾ ಉತ ಯೇ ಯಜ್ಞ-
ಯಾಸಃ || ೧೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅದಿತ್ಯಾಃ | ರುದ್ರಾಃ | ವಸವಃ | ಜುಷಂತ | ಇದಂ | ಬ್ರಹ್ಮ | ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ | ನವೀಯಃ |

ಶೃಣ್ವಂತು | ನಃ | ದಿವ್ಯಾಃ | ಪಾರ್ಥಿವಾಸಃ | ಗೋಜಾತಾಃ | ಉತ | ಯೇ | ಯಜ್ಞಯಾಸಃ || ೧೪ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ನವೀಯೋ ನವತರಮಸ್ತಾಭಿಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣಮಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಮಾದಿತ್ಯಾ ದಿವ್ಯಾಃ | ಅದಿ-
ತಿತ್ಯಾಃ | ಋ. ೧-೪೯-೧೦ | ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ರುದ್ರಾ ಅಂತರಿಕ್ಷಾ ವಸವಃ ಪಾರ್ಥಿವಾಶ್ಚ ಜುಷಂತ |
ಜುಷಂತಾಂ | ಸೇವಂತಾಂ | ಅಸ್ಯೇ ದಿವ್ಯಾ ದಿವಿ ಭವಾಃ ಪಾರ್ಥಿವಾಸಃ ಪಾರ್ಥಿವಾ ಗೋಜಾತಾ ಗೋಃ
ಪೃಶ್ನೇರ್ಜಾತಾಃ | ನಾಕೋ ಗೌರಿತಿ ಸಾಧಾರಣನಾಮಸು ಸಾಠಾತ್ | ಉತಾಪಿ ಚ ಯೇ ಯಜ್ಞಯಾ-
ಸೋ ಯಜ್ಞಾರ್ಹಾಃ ತೇ ಸರ್ವೇಽಪಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಹವಂ ಶೃಣ್ವಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ—ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದೂ | ನವೀಯಃ—ನೂತನವಾದುದೂ ಅದ | ಇದಂ ಬ್ರಹ್ಮ
ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಅದಿತ್ಯಾಃ—ದ್ಯುಲೋಕೋತ್ಪನ್ನರಾದ ಅದಿತೃರೂ | ರುದ್ರಾಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷಸ್ಥರಾದ ರುದ್ರರೂ |
ವಸವಃ—ಪೃಥಿವೀಸ್ಥರಾದ ವಸುಗಳೂ | ಜುಷಂತ—ಸೇವಿಸಲಿ | ದಿವ್ಯಾಃ—ದ್ಯುಲೋಕೋತ್ಪನ್ನರೂ | ಪಾರ್ಥಿ-
ವಾಸಃ—ಪೃಥಿವೀಸ್ಥರೂ | ಗೋಜಾತಾಃ—ಪೃಶ್ನಿ ಪುತ್ರರೂ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಯೇ—ಯಾರು | ಯಜ್ಞ-
ಯಾಸಃ—ಯಜ್ಞಾರ್ಹರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ | ನಃ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಶೃಣ್ವಂತು—ಕೇಳಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದೂ, ನೂತನವಾದುದೂ ಅದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ದ್ಯುಲೋಕೋತ್ಪನ್ನರಾದ ಅದಿ-
ತೃರೂ ಅಂತರಿಕ್ಷಸ್ಥರಾದ ರುದ್ರರೂ ಪೃಥಿವೀಸ್ಥರಾದ ವಸುಗಳೂ ಸೇವಿಸಲಿ. ದ್ಯುಲೋಕೋತ್ಪನ್ನರೂ ಪೃಥಿವೀಸ್ಥರೂ
ಪೃಶ್ನಿ ಪುತ್ರರೂ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞಾರ್ಹರಾದ ಸಕಲರೂ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಲಿ.

English Translation

May the Adityas, the Rudras, the Vasus, be gratified by this new and now repeated praise : may celestial and terrestrial (beings), the progeny of the cow, (Prishni), and those who were entitled to worship, hear our (invocations).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯೇ ದೇವಾನಾಂ ಯಜ್ಞಯಾ ಯಜ್ಞಯಾನಾಂ ಮನೋರ್ಯಜತ್ರಾ
ಅಮೃತಾ ಋತಜ್ಞಾಃ |

ತೇ ನೋ ರಾಸಂತಾಮುರುಗಾಯನುದ್ಯಯೋಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೧೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯೇ ದೇವಾನಾಂ | ಯಜ್ಞಯಾಃ | ಯಜ್ಞಯಾನಾಂ | ಮನೋಃ | ಯಜತ್ರಾಃ | ಅಮೃತಾಃ | ಋ-
ತಜ್ಞಾಃ |
ತೇ | ನಃ | ರಾಸಂತಾಂ | ಉರುಗಾಯಂ | ಅದ್ಯ | ಯೋಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಜ್ಞಯಾನಾಂ ಯಜನೀಯಾನಾಂ ದೇವಾನಾಮಪಿ ಯಜ್ಞಯಾ ಯಜನೀಯಾ ಮನೋಃ
ಪ್ರಜಾಪತೇಕ್ಷ ಯಜತ್ರಾ ಯಜನೀಯಾ ಅಮೃತಾ ಮರಣರಹಿತಾ ಋತಜ್ಞಾಃ ಸತ್ಯಜ್ಞಾ ಯೇ ದೇವಾಃ
ಸಂತಿ ತೇ ಸರ್ವ ಉರುಗಾಯಂ ಬಹುಕೀರ್ತಿಂ ಪುತ್ರಮದ್ಯ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ರಾಸಂತಾಂ | ಪ್ರಯಚ್ಛಂತು |
ಸಿದ್ಧಿ ಏವೋತ್ತಮಃ ಪಾದಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಜ್ಞಯಾನಾಂ—ಯಜ್ಞಾರ್ಹರಾದ | ದೇವಾನಾಂ—ದೇವತೆಗಳೂ | ಯಜ್ಞಯಾಃ—ಪೂಜ್ಯರಾದ
ವರೂ | ಮನೋಃ—ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೂ | ಯಜತ್ರಾಃ—ಪೂಜ್ಯರೂ | ಅಮೃತಾಃ—ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತರೂ | ಋ-
ತಜ್ಞಾಃ—ಸತ್ಯಜ್ಞರೂ ಆದ | ಯೇ—ಯಾವ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳಿರುವರೋ | ತೇ—ಆ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳೂ |
ಉರುಗಾಯಂ—ಬಹಳ ಕೀರ್ತಿಯುತನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು | ಅದ್ಯ—ಈಗ | ನಃ—ನಮಗೆ | ರಾಸಂತಾಂ—
ಕೂಡಲೆ | (ನಿತ್ಯ ದೇವತೆಗಳೆ)ಯೋಯಂ—ನೀವು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—
ಕಲ್ಪಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಜ್ಞಾರ್ಹರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪೂಜ್ಯರಾದವರೂ, ಪ್ರಜಾಪತಿಗೂ ಪೂಜ್ಯರೂ, ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತರೂ, ಸತ್ಯಕ್ಕೂ ಅದ ಯಾವ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳಿರುವರೋ ಅ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳೂ ಬಹಳ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಈಗ ನಮಗೆ ಕೊಡಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

May those who are the most adorable of the adorable divinitievs, those who were the adored of Manu, those who are immortal, the observers of truth, bestow upon us this day (a son) of widely-spread renown : and do you ever cherish us with blessings.

ವೇದಾರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶೇನ ತಮೋ ಹಾರ್ದಂ ನಿವಾರಯನ್ |

ಪುನುರ್ಥಾಂಶ್ಚ ತುರೋ ದೇಯಾದ್ವಿದ್ಯಾತೀರ್ಥಮುದೇಶ್ವರಃ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಾಧಿರಾಜಪರಮೇಶ್ವರ ವೈದಿಕಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕ ಶ್ರೀವೀರಬುಕ್ಕ ಭೂಪಾಲ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಧುರಂಧರೇಣ ಸಾಯಣಾಚಾರ್ಯೇಣ ವಿರಜಿತೇ ಮಾಧವೀಯೇ

ವೇದಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶೇ ಋಕ್ಸಂಹಿತಾಭಾಷ್ಯೇ ಸಂಚಮಾಷ್ಟಕೇ

ತೃತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ||

|| ಹಿಂ ತತ್ಸತ್ ||

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಸಹಿತವೂ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾನುವಾದಯುತವೂ ಆದ ಋಗ್ವೇದಸಂಹಿತೆಯ

ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.

ಯದಪ್ತರಪದಭ್ರಷ್ಟಂ ಮಾತ್ರಾಹೀನಂ ತು ಯದ್ಭವೇತ್ |

ತತ್ಸರ್ವಂ ಕ್ಷಮ್ಯತಾಂ ದೇವ ವಾಗೀಶ್ವರ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ||

|| ಶುಭಂ ಭೂಯಾತ್ ||

|| ಮಂಗಳಂ ||

విగ్రహాద్భూతాః సుమనసః సర్వాభానామృతకృమేః ।
యం నత్నా కృతకృత్యాః స్మృత్తం నమామి గజాననం ॥

|| ಶ್ರೀಃ ||

|| ಶ್ರೀ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ||

ವಾಗೀಶಾವ್ಯಾಃ ಸುಮನಸಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಾನಾಮುಪಕರ್ಮೇ |
ಯಂ ನತ್ಯಾ ಕೃತಕೃತ್ಯಾಃ ಸ್ಯುಸ್ತಂ ನಮಾಮಿ ಗಣಾನನಂ ||
ಯಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಪೇದಾ ಯೋ ವೇದೇಭ್ಯೋಽಬಿಲಂ ಜಗತ್ |
ನಿರ್ಮಮೇ ತಮಹಂ ವಂದೇ ವಿದ್ಯಾತಿರ್ಥಮಹೇಶ್ವರಂ ||
ವೇದಃ ಶಿವಃ ಶಿವೋ ವೇದೋ ವೇದಾಧ್ಯಾಯಾ ಸದಾಶಿವಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ವೇದಮೇವ ಸದಾ ಜಪೇತ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯ ಸಹಿತಾ

ಮುಗ್ಧೇದ ಸಂಹಿತಾ

(ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾರ್ಥಾನುವಾದ ವಿವರಣೆ ಸಹಿತವಾಗಿ)

|| ಪಂಚಮಾಷ್ಟಕೇ ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ ||

ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

|| ಸಪ್ತಮ ಮಂಡಲಂ ||

ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲದ ಸೂಕ್ತಗಳು

ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಥ ಪಂಚಮಾಷ್ಟಕೇ ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯ ಆರಭ್ಯತೇ | ತತ್ರ ಷಡನುವಾಕಾತ್ಮಕಸ್ಯ ವಾಸಿ-
ಷ್ಯಸ್ಯ ಸಪ್ತಮಸ್ಯ ಮಂಡಲಸ್ಯ ತೃತೀಯೇಽನುವಾಕೇ ಒಪ್ಪವಿಂಶತಿ ಸೂಕ್ತಾನಿ | ತತ್ರ ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮೀತಿ ನ-
ವಚ್ಚಂ ತೃತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಮಾರ್ಷಂ ಪ್ರೈಷ್ಟಭಂ ಪೂರ್ವವದ್ವೈಶ್ವದೇವಂ | ಅನುಕ್ರಾಂತಂ
ಚ | ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ನವೇತಿ || ವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಈಗ ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗು-
ವುದು. ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತೆಯ ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು. ಈ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಆರು ಅನುವಾಕಗಳಿ-
ರುವುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಅನುವಾಕಗಳನ್ನೂ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸೂಕ್ತಗಳಿರುವ ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕ-
ದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಸೂಕ್ತಗಳನ್ನೂ ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಈಗ ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ

ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮಂಡಲದ್ರಷ್ಟೃವಾದ ವಸಿಷ್ಠನೇ ಋಷಿಯು; ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು; ತ್ರಿಷ್ವಪ್ ಛಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ನವ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಸೂಕ್ತ—೩೫

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೩೬ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೧, ೨ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕಂಖ್ಯೆ ೯ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ||

ಛಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ವಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮೈತು ಸದನಾದ್ವತಸ್ಯ ವಿ ರತ್ತಿಭಿಃ ಸಸೃಜೇ ಸೂರ್ಯೋ ಗಾಃ ।

ವಿ ಸಾನುನಾ ಪೃಥಿವೀ ಸಸ್ರೇ ಉರ್ವೀ ಪ್ರಥು ಪ್ರತೀಕಮಧ್ಯೇಧೇ ಅಗ್ನಿಃ ॥೧॥

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ಬ್ರಹ್ಮ | ಏತು | ಸದನಾತ್ | ಋತಸ್ಯ | ವಿ | ರತ್ತಿಭಿಃ | ಸಸೃಜೇ | ಸೂರ್ಯಃ | ಗಾಃ |

ವಿ | ಸಾನುನಾ | ಪ್ರಥಿವೀ | ಸಸ್ರೇ | ಉರ್ವೀ | ಪ್ರಥು | ಪ್ರತೀಕಂ | ಅಧಿ | ಅ | ಈಧೇ | ಅಗ್ನಿಃ ॥೧॥

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಋತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಸದನಾತ್ ಸ್ಥಾನಾದ್ವೇವಯಜನದೇಶಾದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸ್ತುತ್ಯಾನ್ ಸೂರ್ಯಾದೀಷ್ಟೈತು | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಗಚ್ಛತು | ಕಿಂ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ತದಾಹ | ಸೂರ್ಯಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರೇರಕಃ ಶೋಭನವೀರ್ಯೋ ನಾ ದೇವೋ ರಶ್ಮಿಭಿರಾತ್ಮೀಯೈಃ ಕಿರಣೈರ್ಗಾ ಅಪೋ ವೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕಾನಿ ವಿ ಸಸೃಜೇ | ವಿಸೃಜತಿ | ವಿಮುಂಚತಿ | ಪ್ರವರ್ಷತಿ | ಶೂಯತೇ ಹಿ | ಯಾಭಿರಾದಿತ್ಯಸ್ತಪತಿ ರಶ್ಮಿಭಿಃ ಸ್ತಾಭಿಃ ಪರ್ವನ್ಯೋ ವರ್ಷತೀತಿ | ಸ್ಮೃತಿಶ್ಚ ಭವತಿ | ಅದಿತ್ಯಾಜ್ಜಾಯತೇ ವೃಷ್ಟಿರ್ವಪ್ಸೇರನ್ನಂ ತತಃ ಪ್ರಜಾ ಇತಿ | ಅತ ಈದೃಶಂ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸೂರ್ಯಸ್ಯೈವ ವಿದ್ಯತೇ ನಾನ್ಯಸ್ಯ ಚಿದಿತ್ಯನೇನ ಪಾದೇನ ಸೂರ್ಯಃ ಸ್ತೂಯತೇ | ಅಹಿ ಚ ಪೃಥಿವೀ ಪ್ರಥಿತಾ ಭೂಮಿಃ ಸಾನುನಾ ಸಮುಚ್ಚಿತ್ತೇನ ಸರ್ವತಾದಿ-ನೋರ್ವೀ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಾ ಸತೀ ವಿ ಸಸ್ರೇ | ವಿಸರತಿ | ನ್ಯಾಪ್ನೋತಿ | ತಥಾಗ್ನಿಃ ಪ್ರಥು ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಪ್ರ-ತೀಕಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಅವಯನಂ ದೇವಯಜನಲಕ್ಷಣಂ ಸ್ಥಾನಮಧಿ || ಅಧಿಪರೀ ಅನರ್ಥಕಾವಿತ್ಯೇಧೇಃ ಕ-ರ್ಮಪ್ರವಚನೀಯಸಂಜ್ಞಾಯಾಂ ಕರ್ಮಪ್ರವಚನೀಯಯುಕ್ತ ಇತಿ ಸಪ್ರಮ್ಯರ್ಥೇ ದ್ವಿತೀಯಾ | ಈ-ದೃಶೇ ಸ್ಥಾನ ಐಧೇ | ಆದೀಶ್ಯತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞಃ | ಸದನಾತ್—ಪ್ರದೇಶದಿಂದ | ಬ್ರಹ್ಮ—ಸ್ತೋತ್ರವು | ಪ್ರ ಏತು—ದೇವತೆಗಳ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗಲಿ | ಸೂರ್ಯಃ—ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನಾದ ಸೂರ್ಯನು | ರಶ್ಮಿಭಿಃ—ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ | ಗಾಃ—ಉದಕಗಳನ್ನು | ವಿ ಸಸ್ಯಜೇ—ಸುರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. | ಪೃಥಿವೀ—ಪೃಥ್ವಿಯು | ಸಾನುನಾ—ತನ್ನ ಎತ್ತರವಾದ ಸರ್ವತಾದಿಗಳಿಂದ | ಉರ್ವೀ—ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು | ವಿ ಸಸ್ಯೇ—ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ. | ಅಗ್ನೀ—ಅಗ್ನಿಯು | ಪೃಥು—ವಿಸ್ತೃತನಾಗಿ ಬೆಳೆದು | ಪ್ರತೀಕಂ ಅಧಿ—ಪೃಥ್ವಿಯ ಯಜ್ಞಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ | ಏಧೇ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಜ್ಞಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರವು ದೇವತೆಗಳ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗಲಿ. ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನಾದ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಉದಕಗಳನ್ನು ಸುರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪೃಥ್ವಿಯು ತನ್ನ ಎತ್ತರವಾದ ಸರ್ವತಾದಿಗಳಿಂದ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ. ಅಗ್ನಿಯು ಯಜ್ಞಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Let the prayer proceed from the hall of the sacrifice, for Surya with his rays lets loose the waters: the spacious earth spreads (studded) with mountains, and Agni blazes on the extensive plains.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಈ ಋಕ್ಕಿನ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿ ರಶ್ಮಿಭಿಃ ಸಸ್ಯಜೇ ಸೂರ್ಯೇ ಗಾಃ | ಸರ್ವವಸ್ತು ಪ್ರೇರಿಸುವ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ರಶ್ಮಿಗಳ ಮೂಲಕ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ವೃಷ್ಟ್ಯದಕವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ವೃಷ್ಟಿಗೂ ಏನು ಸಂಬಂಧ ಎಂದರೆ—ಯಾಭಿರಾದಿತ್ಯಸ್ತಪತಿ ರಶ್ಮಿಭಿಸ್ತಾಭಿಃ ಸರ್ವನೋ ವರ್ಷತಿ (ಶ್ರೀ. ಅ. ೧೦-೬೩) ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದಂತೆ, ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ ಸಮುದ್ರಾದಿಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಉದಕವನ್ನು ತನ್ನ ರಶ್ಮಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹೀರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಉದಕಗಳು ಅವೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವುವು. ಆ ಮೇಘಗಳಲ್ಲಿರುವ ಉದಕವನ್ನು ಸರ್ವವಸ್ತು (ವೃಷ್ಟ್ಯಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯು) ವೃಷ್ಟಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಸುರಿಸುವನು. ಸಮುದ್ರದ ಉದಕಗಳು ಅವಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನ ರಶ್ಮಿಗಳೇ ಕಾರಣವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಪ್ರಕೃತ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಅದಿತ್ಯಾಜ್ಞಾಯತೇ ವೃಷ್ಟಿಃ ವೃಷ್ಟೇರನ್ಯಂ ತತಃ ಪ್ರಜಾಃ | ಅದಿತ್ಯನಿಂದ ವೃಷ್ಟಿಯೂ, ವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅನ್ನದ್ಯಾಹಾರಗಳೂ, ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗಿರುವರೇಂದು ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯವೂ ಹೇಳುವುದು. ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ವೃಷ್ಟಿಯು (ಮಳೆಯು) ಹುಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನ ರಶ್ಮಿಗಳೇ ಕಾರಣವು ಎಂದು ಅಧುನಿಕವಿಜ್ಞಾನವೂ ತಿಳಿಸುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇನಾಂ ವಾಂ ಮಿತ್ರಾನರುಣಾ ಸುವೃಕ್ತಿಮಿಷಂ ನ ಕೃಣ್ವೇ ಅಸುರಾ
ನವೀರುಃ |

ಇನೋ ವಾಮುನ್ಯಃ ಪದವೀರದಬ್ಧೋ ಜನಂ ಚ ಮಿತ್ರೋ ಯತತಿ ಬ್ರುವಾಣಃ || ೨ ||

ಪದವಾಣಃ

ಇಮಾಂ | ವಾಂ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಸುವೃಕ್ತಿಂ | ಇಷಂ | ನ | ಕೃಣ್ಣೇ | ಅಸುರಾ | ನವೀಯಃ |
ಇನಃ | ವಾಂ | ಅನ್ಯಃ | ಪದವೀಃ | ಅದಬ್ಧಃ | ಜನಂ | ಚ | ಮಿತ್ರಃ | ಯತತಿ | ಬ್ರುವಾಣಃ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಸುರಾಸುರೌ ಬಲವಂತೌ ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣೌ ವಾಂ ಯುನಾಭ್ಯಾಮಿಷಂ
ನ ಹವಿರಸುನೈವಿವ ನವೀಯೋ ನವೀಯಸೀಮಿಮಾಮಸ್ತದೀಯಾಂ ಪುರೋವರ್ತಿನೀಂ ಸುವೃಕ್ತಿಂ
ಸ್ತುತಿಂ ಕೃಣ್ಣೇ | ಅಹಂ ಸ್ತೋತಾ ಕರೋಮಿ | ವಾಂ ಯುವಯೋರನೋಽನ್ಯತರ ಇನಃ ಪ್ರಭುರದಬ್ಧಃ
ಶತ್ರುಭಿರಹಿಂಸಿತೋ ವರುಣಃ ಪದವೀಃ ಪದಸ್ಯ ಸ್ಥಾನಸ್ಯ ಪ್ರಜನಯಿತಾ | ವರುಣೋ ಹಿ ಧರ್ಮಾರ್ಥಮ-
ಯೋರ್ಧಾರಯಿತೇತಿ ಪದವೀರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ಬ್ರುವಾಣೋಽಸ್ಮಾಭಿಃ ಸ್ತೂಯಮಾನೋ ಮಿತ್ರತ್ವ ಜನಂ
ಸರ್ವಂ ಪ್ರಾಣಿಜಾತಂ ಯತತಿ | ಯಾತಯತಿ | ಪ್ರವರ್ತಯತಿ | ಶಘಾ ಚ ಶ್ರೂಯತೇ | ಮಿತ್ರೋ ಜ-
ನಾನ್ಯಾತಯತಿ ಬ್ರುವಾಣಃ | ಋ. ೩. ೫. ೧ | ಇತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಸುರಾ—ಶಕ್ತಿಯುತರಾದ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರ ಮತ್ತು ವರುಣದೇವತೆಗಳೇ, | ವಾಂ—
ನಿಮ್ಮನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ | ಇಷಂ ನ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಂತೆ | ನವೀಯಃ—ನೂತನವಾದ | ಇಮಾಂ ಸುವೃಕ್ತಿಂ—
ಈ ಉತ್ತಮಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಕೃಣ್ಣೇ—ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತೇನೆ. | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ | ಅನ್ಯಃ—ಒಬ್ಬನಾದ ವರುಣನು
ಇನಃ—ಜಗತ್ಪ್ರಭುವಾಗಿಯೂ | ಅದಬ್ಧಃ—ಅಪ್ರತಿಹತನಾಗಿಯೂ | ಪದವೀಃ—ಧರ್ಮಾರ್ಥಮಗಳ ಧಾರಕ
ನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ. | ಬ್ರುವಾಣಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತನಾಗತಕ್ಕ | ಮಿತ್ರಃ ಚ—ಮಿತ್ರನೂ ಸಹ | ಜನಃ—ಸಕಲ
ಪ್ರಾಣಿಜಾತಿಗಳನ್ನೂ | ಯತತಿ—ಕ್ರಿಯಾಯುಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಶಕ್ತಿಯುತರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರ ಮತ್ತು ವರುಣದೇವತೆಗಳೇ, ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಂತೆ ನಿಮ್ಮನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ
ಈ ಉತ್ತಮವೂ ನೂತನವೂ ಆದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ವರುಣನು ಜಗತ್ಪ್ರಭು
ವಾಗಿಯೂ, ಅಪ್ರತಿಹತನಾಗಿಯೂ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಮಗಳ ಧಾರಕನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ. ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತನಾಗತಕ್ಕ
ಮಿತ್ರನೂ ಸಹ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಜಾತಿಗಳನ್ನೂ ಕಾರ್ಯಾಸಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Powerful Mitra and Varuna, to you I offer this new praise as if it
were (sacrificial) food : one of you, (Varuna), the invincible lord, is the guide
to the path (of virtue) : Mitra, when praised, animates men to exertion.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಪದವೀ-ಪದಸ್ಯ ಸ್ಥಾನಸ್ಯ ಪ್ರಜನಯಿತಾ | ವರುಣೋ ಹಿ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಯೋರ್ಧಾರಯಿ-
ತೇತಿ ಪದನೀರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ಪದವೀ ಎಂದರೆ ಸ್ಥಾನವು. ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗ
ದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸುವವನು ವರುಣನು. ಇದನ್ನೇ ವರುಣಸ್ಯ ವ್ರತಾನಿ ಎಂದು ಅನೇಕರೂ ಹೇಳಿ-
ಎಂದರೆ ಆಯಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ, ಮನುಷ್ಯರೂ ತಾವು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮಗಳು ಆನೇಕ ಇರುವುವು. ಅವು
ಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅವು ಪಾಲಿಸುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ವರುಣನ ಕಾರ್ಯವು.
ಈ ಅಧಿಕಾರವು ವರುಣನಿಗೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಇತ್ತಿ ಪದವೀ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಿವರಿಸಿದೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ವಾತಸ್ಯ ಧ್ರುಜತೋ ರಂತ ಇತ್ಯಾ ಅಪೀಪಯಂತ ಧೇನವೋ ನ ಸೂದಾಃ |
ಮಹೋ ದಿವಃ ಸದನೇ ಜಾಯಮಾನೋಽಚಿಕ್ರದತ್ಯಪ್ಪಷಭಃ ಸಸ್ಮಿನ್ನೂಧನ್ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ವಾತಸ್ಯ | ಧ್ರುಜತಃ | ರಂತೇ | ಇತ್ಯಾಃ | ಅಪೀಪಯಂತ | ಧೇನವಃ | ನ | ಸೂದಾಃ |
ಮಹಃ | ದಿವಃ | ಸದನೇ | ಜಾಯಮಾನಃ | ಅಚಿಕ್ರದತ್ | ಅಪ್ಪಷಭಃ | ಸಸ್ಮಿನ್ | ಉಧನ್ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಧ್ರುಜತೋ ಗಚ್ಛತೋ ವಾತಸ್ಯ ವಾಯೋರಿತ್ಯಾ ಗತಯ ಆ ರಂತೇ | ಅಭಿತೋ ರಮಂತೇ |
ತಥಾ ಸೂದಾಃ || ಸೂದ ಪ್ರೇರಣ ಇತಿ ಧಾತುಃ || ಪ್ರೇರಸ್ಯ ಪ್ರೇರಯಿತ್ಯೋ ಧೇನವೋ ನ | ನೇತಿ
ಚಾರ್ಥೇ | ಗಾವಶ್ವಾಪೀಪಯಂತ | ಸ್ವಾಯಂತೇ | ಏಧಂತೇ | ಅಪಿ ಚ ಮಹೋ ಮಹತೋ ದಿವೋ
ದ್ಯೋತಮಾನಸ್ಯಾ ದಿತ್ಯಸ್ಯ ಸದನೇ ಸ್ಥಾನೇಂತರಿಕ್ಷೇ ಜಾಯಮಾನ ಉತ್ಪನ್ನಮಾನೋ ವೃಷಭೋ
ವರ್ಷಣಶೀಲಃ ಪರ್ಜನ್ಯಃ ಸಸ್ಮಿನ್ನೂಧನ್ ತಸ್ಮಿನ್ನಂತರಿಕ್ಷೇಽಚಿಕ್ರದನ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ಧ್ರುಜತಃ-ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕ | ವಾತಸ್ಯ-ವಾಯುವಿನ | ಇತ್ಯಾಃ-ಗಮನವ್ಯಾಪಾರಗಳು | ಆ ರಂತೇ-
ಕ್ರೀಡಾತ್ಮಕವಾಗಿವೆ. | ಸೂದಾಃ-ಪ್ರೇರದಾಯಕಗಳಾದ | ಧೇನವಃ ನ-ಧೇನುಗಳೂ ಸಹ | ಅಪೀಪಯಂತ-
ಪುಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ. | ಮಹಃ-ಮಹತ್ವಾದ | ದಿವಃ-ಅದಿತ್ಯನ | ಸದನೇ-ಸ್ಥಾನವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ | ಜಾಯ-
ಮಾನಃ-ಉತ್ಪನ್ನನಾಗತಕ್ಕವನೂ | ವೃಷಭಃ-ವೃಷ್ಟಿಕಾರಕನೂ ಆದ ಪರ್ಜನ್ಯನು | ಸಸ್ಮಿನ್ ಉಧನ್-
ಅದೇ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ | ಅಚಿಕ್ರದತ್-ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸರ್ವದಾ ಸಂಚರಿಸುವ ಶೀಲವುಳ್ಳ ವಾಯುವಿನ ಗಮನವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಕ್ರೀಡಾತ್ಮಕವಾಗಿವೆ. ಪ್ರೇರದಾಯಕ
ಗಳಾದ ಧೇನುಗಳೂ ಸಹ ಪುಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಹತ್ವನಾದ ಅದಿತ್ಯನ ಸ್ಥಾನವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗ
ತಕ್ಕವನೂ ವೃಷ್ಟಿಕಾರಕನೂ ಆದ ಪರ್ಜನ್ಯನು ಅದೇ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The movements of the restless wind sport around : the milk-yielding cows are in good condition : the showerer generated in the dwelling of the mighty sun has cried aloud in that his place of abiding, the (firmament).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಗಿರಾ ಯ ಏತಾ ಯುನಜದ್ಧರೀ ತ ಇಂದ್ರ ಪ್ರಿಯಾ ಸುರಥಾ ಶೂರ ಧಾಯೂ |

ಪ್ರ ಯೋ ಮನ್ಯುಂ ರಿಕ್ಷತೋ ಮಿನಾತ್ಯಾ ಸುಕ್ರತುಮರ್ಯಮಣಿಂ ವ-
ವೃತ್ಯಾಂ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಗಿರಾ | ಯಃ | ಏತಾ | ಯುನಜತ್ | ಹರೀ ಇತಿ | ತೇ | ಇಂದ್ರ | ಪ್ರಿಯಾ | ಸುರಥಾ | ಶೂರ |
ಧಾಯೂ ಇತಿ |

ಪ್ರ | ಯಃ | ಮನ್ಯುಂ | ರಿಕ್ಷತಃ | ಮಿನಾತಿ | ಅ | ಸುಕ್ರತುಂ | ಅರ್ಯಮಣಿಂ | ವವೃತ್ಯಾಂ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಸ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವೋದ್ಧರ್ಚೆ ಇಂದ್ರಸ್ತುತಿರಪರೋದರ್ಯಮ್ ಸ್ತುತಿಃ | ಹೇ ಶೂರ ವಿಕ್ರಾಂ-
ತೇಂದ್ರ ತೇ ತವ ಪ್ರಿಯಾ ಪ್ರಿಯಾ ಸುರಥಾ ಸುಷ್ಕುರಂಹಣಾ ಧಾಯೂ ಧಾರಕಾವೇತ್ಯತಾ ಹರೀ ತ್ವದೀ-
ಯಾವತ್ತ್ವಾ ಯೋ ಜನೋ ಗಿರಾ ಸ್ತುತಿರೂಪಯಾ ವಾಚಾ ಯುನಜತ್ ರಥೇ ಯುಂಜ್ಯಾತ್ ಹೇ ಇಂದ್ರ
ತ್ವಮಸ್ಯ ಯಾಗಮಾಯಾಹೀತಿ ಶೇಷಃ | ಯೋದರ್ಯಮಾ ರಿಕ್ಷತೋ ಹಿಂಸಿತುಮಿಚ್ಛತಃ ಶತ್ರುೋಃ
ಸಂಬಂಧಿನಂ ಮನ್ಯುಂ ಕೋಪಂ ಪ್ರ ಮಿನಾತಿ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಹಿಂಸಿಸ್ತಿ ಸುಕ್ರತುಂ ಶೋಭನಕರ್ಮಾಣಮು-
ರ್ಯಮಣಿಮಾ ವವೃತ್ಯಾಂ | ಸ್ತುತ್ಯಾವರ್ತಯಾಮಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶೂರ-ಸರಾಕ್ರಮಿಯಾದ | ಇಂದ್ರ-ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, | ತೇ-ನಿನ್ನ | ಪ್ರಿಯಾ-ಪ್ರೀತಪಾತ್ರವಾ
ಯವೂ | ಸುರಥಾ-ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಚಲಿಸುವವೂ | ಧಾಯೂ-ಧಾರಕನಾದವೂ ಆದ | ಏತಾ ಹರೀ-ಈ ಅಶ್ವ
ಗಳನ್ನು | ಯಃ-ಯಾವ ಯಜಮಾನನು | ಗಿರಾ-ತನ್ನ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ | ಯುನಜತ್-
ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿಸುವನೋ ಅವನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಹೋಗು. | ಯಃ-ಯಾವ ಅಧ್ಯಮದೇವನು | ರಿಕ್ಷತಃ-ಹಿಂಸಾಕಾ
ರಕನಾದ ಶತ್ರುವಿನ | ಮನ್ಯುಂ-ಕೋಪವನ್ನು | ಪ್ರ ಮಿನಾತಿ-ಪುರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡುವನೋ, ಅಂತಹ
ಸುಕ್ರತುಂ-ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ | ಅರ್ಯಮಣಿಂ-ಆರ್ಯಮದೇವನನ್ನು | ಅ ವವೃತ್ಯಾಂ-ಸ್ತುತಿಯಿಂದ
ಆರಾಧಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರವಾದವೂ, ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಚಲಿಸುವವೂ, ಧಾರಕವಾದವೂ ಆದ ಈ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಯಾವ ಯಜಮಾನನು ತನ್ನ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿಸುವನೋ ಅವನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಹೋಗು. ಯಾವ ಅರೈಮದೇವನು ಹಿಂಸಾಕಾರಕನಾದ ಶತ್ರುವಿನ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡುವನೋ ಅಂತಹ ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ ಅರೈಮದೇವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Hero, Indra, (come to the sacrifice of the man) who, by his adoration has harnessed (to your car) these your favourite, graceful, and vigorous horses : may I bring hither Aryaman, the doer of good deeds, who baffles the wrath of the malevolent.

ಸಂಹಿತಾನಾಥಃ

ಯಜಂತೇ ಅಸ್ಯ ಸಖ್ಯಂ ವಯಶ್ಚ ನಮಸ್ವಿನಃ ಸ್ವ ಋತಸ್ಯ ಧಾಮನ್ ।

ವಿ ಪೃಕ್ಷೋ ಬಾಬಧೇ ನೃಭಿಃ ಸ್ತವಾನ ಇದಂ ನಮೋ ರುದ್ರಾಯ ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ॥

ಶಬ್ದಾರ್ಥಃ

ಯಜಂತೇ | ಅಸ್ಯ | ಸಖ್ಯಂ | ವಯಃ | ಚ | ನಮಸ್ವಿನಃ | ಸ್ವೇ | ಋತಸ್ಯ | ಧಾಮನ್ |

ವಿ | ಪೃಕ್ಷಃ | ಬಾಬಧೇ | ನೃಭಿಃ | ಸ್ತವಾನಃ | ಇದಂ | ನಮಃ | ರುದ್ರಾಯ | ಪ್ರೇಷ್ಯಂ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅನಯಾ ರುದ್ರಃ ಸ್ತೂಯತೇ | ನಮಸ್ವಿನೋ ಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣಾನ್ನವಂತಃ ಸ್ವೇ ಸ್ವಕೀಯ ಋತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಧಾಮನ್ ಧಾಮನಿ ಸ್ಥಾನೇ | ಸ್ವಕೀಯೇ ಯಜ್ಞಗೃಹೇ ಸ್ಥಿತಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ವಯಶ್ಚ ಗಂತಾರಃ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕುರ್ವಾಣಾ ಯಜಮಾನಾ ಅಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸಖ್ಯಂ ಸಖಿತೈರಮುದ್ರಿತೈ ಯಜಂತೇ | ಪೂಜಯಂತು | ನೃಭಿನೇತ್ಯುಭಿಃ ಸ್ತವಾನಃ ಸ್ತೂಯಮಾನೋ ರುದ್ರಃ ಪೃಕ್ಷೋಽಸ್ತಂ ಸ್ತೋತ್ರೈಷು ವಿ ಬಾಬಧೇ | ವಿ ಬಾಬ್ಧಾತಿ | ದದಾತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ರುದ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಿಯತಮಮಿದಂ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ರುದ್ರಾಯ ಮಯಾ ಕ್ರಿಯತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಮಸ್ವಿನಃ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರೂ | ಸ್ವೇ—ತಮ್ಮ | ಋತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞದ | ಧಾಮನ್—ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ | ವಯಶ್ಚ—ಕರ್ಮನಿರತರೂ ಆದ ಯಜಮಾನರು | ಅಸ್ಯ—ರುದ್ರನ | ಸಖ್ಯಂ—ಸಖಿತವನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ಯಜಂತೇ—ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. | ನೃಭಿಃ—ಯಜಮಾನರಿಂದ | ಸ್ತವಾನಃ—ಸ್ತುತನಾಗುವ ಈ ರುದ್ರನು | ಪೃಕ್ಷಃ—ಅನ್ನವನ್ನು | ವಿ ಬಾಬಧೇ—ಅವರಲ್ಲಿ ತುಂಬುತ್ತಾನೆ. | ಪ್ರೇಷ್ಯಂ—ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ | ಇದಂ ನಮಃ—ಈ ಸ್ತುತಿಯು | ರುದ್ರಾಯ—ರುದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರೂ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಯಜ್ಞಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮನಿರತರಾಗಿರುವವರೂ ಅದ ಯಜಮಾನರು ರುದ್ರನ ಸಖತ್ವವನ್ನು ದೈಶಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಜಮಾನರಿಂದ ಸ್ತುತನಾಗತಕ್ಕ ಈ ರುದ್ರನು ಅವರಲ್ಲಿ ಅನ್ನವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಾನೆ. ಅಕ್ಕುತ್ತಮವಾದ ಈ ಸ್ತುತಿಯು ರುದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

English Translation

Let the offers of adoration, engaging (in pious acts), worship (Rudra) in their own hall of sacrifice, (solicitous) of his friendship : praised by the leaders (of rites), he lavishes food (upon them) : this most acceptable adoration is addressed to Rudra.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ಯತ್ಸಾಕಂ ಯಶಸೋ ವಾವಶಾನಾಃ ಸರಸ್ವತೀ ಸಪ್ತಥೀ ಸಿಂಧುಮಾತಾ |

ಯಾಃ ಸುಷ್ವಯಂತ ಸುದುಘಾಃ ಸುಧಾರಾ ಅಭಿ ಸ್ವೇನ ಪಯಸಾ ಪೀ-

ಪ್ಯಾನಾಃ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ಯತ್ | ಸಾಕಂ | ಯಶಸಃ | ವಾವಶಾನಾಃ | ಸರಸ್ವತೀ | ಸಪ್ತಥೀ | ಸಿಂಧುಮಾತಾ |

ಯಾಃ | ಸುಷ್ವಯಂತ | ಸುದುಘಾಃ | ಸುಧಾರಾಃ | ಅಭಿ | ಸ್ವೇನ | ಪಯಸಾ | ಪೀಪ್ಯಾನಾಃ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯದ್ವಾಸಾಂ ಗಂಗಾದೀನಾಂ ನದೀನಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಸಿಂಧುಮಾತಾಪಾಂ ಮಾತೃಭೂತಾ ಸರಸ್ವತೀ-
ತದಾಪ್ಯಾ ನದೀ ಸಪ್ತಥೀ ಸಪ್ತಮೀ ಭವತಿ ಸುದುಘಾಃ ಕಾಮಾನ್ ದೋಗ್ಧಂ ಸುಶಕ್ಯಾಃ ಸುಧಾರಾಃ
ಶೋಭನಧಾರೋಪೇತಾಶ್ಚ ನದ್ಯಃ ಸುಷ್ವಯಂತ ಸುಷ್ವಯಂತೇ | ಗತಿಕರ್ವ್ಯತತ್ | ಪ್ರವಹಂತಿ | ಸ್ವೇನ
ಸ್ವೇನೇನ ಪಯಸೋದಕೇನಾಭಿ ಪೀಪ್ಯಾನ್ಯಾ ಯಾಶ್ಚಾಭಿವರ್ಧಯಂತ್ಯೋ ಯಶಸೋಽನ್ನವತ್ಯೋ
ವಾವಶಾನಾಃ ಕಾಮಯಮಾನಾ ನದ್ಯಃ ಸಾಕಂ ಯುಗಪದೇವಾ ಗಚ್ಛಂತು || ಆ ಇತ್ಯುಪಸರ್ಗಸ್ಯ ಯೋ-
ಗ್ಯಪ್ರಿಯೋಧ್ಯಾಹಾರಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯತ್—ಯಾವ ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳ ನಡುವೆ | ಸಿಂಧುಮಾತಾ—ಉದಕಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಮಾತೃಪ್ರಾಯವಾದ |
ಸರಸ್ವತೀ—ಸರಸ್ವತೀನದಿಯು | ಸಪ್ತಥೀ—ವಿಳನೆಯದಾಗಿರುವದೋ ಅಂತಹ | ಸುದುಘಾಃ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದ
ವಾದವು | ಸುಧಾರಾಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಪ್ರವಾಹಗಳುಳ್ಳವೂ ಅದ ಆ ನದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ | ಸುಷ್ವಯಂತ—ಪ್ರವಹಿಸು-
ತ್ತವೆ. | ಸ್ವೇನ—ತಮ್ಮ | ಪಯಸಾ—ಉದಕದಿಂದ | ಅಭಿ ಪೀಯಮಾನಾಃ—ಪುಷ್ಕವಾಗತಕ್ಕ | ಯಾಃ—

ಯಾವ ನದಿಗಳು | ಯಶಸಃ — ಅನ್ನ ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ | ನಾವಶಾನಾಃ—ಜಗತ್ಪ್ರಾಣವನ್ನ ಪೇಕ್ಷಿಸುವವಾ
ಗಿಯೂ ಇರುವವೋ ಆ ನದಿಗಳು | ಸಾಕಂ—ಒಟ್ಟಿಗೆ | ಆ (ಗಚ್ಛಂತು)—ಪ್ರವಹಿಸಿ ಬರಲಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಯಾವ ಗಂಗಾನದಿಗಳ ನಡುವೆ ಉದಕಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಮಾತೃಪ್ರಾಯವಾದ ಸರಸ್ವತೀನದಿಯು ವಿವೇಚನೆಯದಾಗಿ
ರುತ್ತದೋ ಅಂತಹ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದವಾದವೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಪ್ರವಾಹಗಳುಳ್ಳವೂ ಆದ ನದಿಗಳು ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ.
ತಮ್ಮ ಉದಕದಿಂದ ಪುಷ್ಪವಾಗತಕ್ಕೆ ಯಾವ ನದಿಗಳು ಅನ್ನ ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣವನ್ನ ಪೇಕ್ಷಿಸುವವಾ
ಗಿಯೂ ಇರುವವೋ, ಆ ನದಿಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಬರಲಿ.

English Translation

May the seventh (stream), Saraswathi, the mother of the Sindhu and
those rivers that flow copious and fertilizing, bestowing abundance of food,
and nourishing (the people) by their waters, come at once together.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ಉತ ತ್ಯೇ ನೋ ಮರುತೋ ಮಂದಸಾನಾ ಧಿಯಂ ತೋಕಂ ಚ ವಾಜಿ-
ನೋಽವಂತು |

ಮಾ ನಃ ಪರಿ ಖ್ಯದಕ್ಷರಾ ಚರಂತೀ ಅವಿವೃಧನ್ಯಂ ತೇ ರಯಿಂ ನಃ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ | ತ್ಯೇ | ನಃ | ಮರುತಃ | ಮಂದಸಾನಾಃ | ಧಿಯಂ | ತೋಕಂ | ಚ | ವಾಜಿನಃ | ಅವಂತು |

ಮಾ | ನಃ | ಪರಿ | ಖ್ಯತ್ | ಅಕ್ಷರಾ | ಚರಂತೀ | ಅವಿವೃಧನ್ | ಯುಜ್ಯಂ | ತೇ | ರಯಿಂ | ನಃ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

|| ೨ || ಉತಾಪಿ ಚ ಮಂದಸಾನಾ ನೋದಮಾನಾ ವಾಜಿನೋ ವೇಗವಂತಸ್ತೇ ತೇ ಮರುತೋ ನೋಽ
ಸ್ಮದೀಯಂ ಧಿಯಂ ಯಜ್ಞಾಖ್ಯಂ ಕರ್ಮ ತೋಕಂ ಚಾಸ್ಮದೀಯಂ ಪುತ್ರಂ ಚಾವಂತು | ರಕ್ಷಂತು |
ಅಕ್ಷರಾ ವ್ಯಾಪ್ತಾ ಚರಂತೀ ವಾಗ್ದೇವತಾ ಚ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಪರಿ ತೈಕ್ತಾಸ್ಮದ್ಭೃತೀಕ್ತಾನನ್ಯನ್ಯಾ
ಖ್ಯತ್ ಮಾ ದ್ರಾಕ್ಷೀತ್ | ತೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾ ಮರುತೋ ವಾಕ್ಯ ಯುಜ್ಯಂ ಯುಕ್ತಮಪಿ ನೋಽಸ್ಮ-
ದೀಯಂ ರಯಿಂ ಧನಮವಿವೃಧನ್ | ವರ್ಧಯಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉತ—ಮತ್ತು | ಮಂದಸಾನಾಃ—ಕರ್ಮಯುಕ್ತರಾದವರೂ | ವಾಜಿನಃ—ವೇಗಗಾಮಿಗಳೂ | ತ್ಯೇ—
ಪ್ರಸಿದ್ಧರೂ ಆದ | ಮರುತಃ—ಮರುದ್ಭೇವತೆಗಳು | ನಃ ಧಿಯಂ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕರ್ಮವನ್ನೂ | ತೋಕಂ ಚ—
ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ | ಅವಂತು—ರಕ್ಷಿಸಲಿ. | ಅಕ್ಷರಾ—ನಾಶರಹಿತಳೂ | ಚರಂತೀ—ಕರ್ಮವ್ಯಾಪಕಳೂ ಆದ

ವಾಗ್ದೇವಿಯು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಪರಿ—ತ್ಯಜಿಸಿ | ಮಾ ಖ್ಯತ್—ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಸೇರದಿರಲಿ. | ತೇ—ಅದೇ ಮರುತ್ತುಗಳೂ ಮತ್ತು ವಾಗ್ದೇವಿಯೂ ಸಹ | ಯುಜ್ಯಃ—ನಮ್ಮೊಡನೆ ಇರಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೋಸ್ಕರ | ಅವೀವ್ಯಧನ್—ಬೆಳೆಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಹರ್ಷಯುಕ್ತರಾದವರೂ, ವೇಗಗಾಮಿಗಳೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧರೂ ಆದ ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕರ್ಮವನ್ನೂ, ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ನಾಶರಹಿತಳೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕಳೂ ಆದ ವಾಗ್ದೇವಿಯು ನಮ್ಮನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಬೇರೆ ಯವರನ್ನು ಸೇರದಿರಲಿ. ಅದೇ ಮರುತ್ತುಗಳೂ ಮತ್ತು ವಾಗ್ದೇವಿಯೂ ಸಹ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಇರಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧನವನ್ನು ನಮಗಾಗಿ ಅಧಿಕಗೊಳಿಸಲಿ.

English Translation

May these joyous and swift-going Maruts protect our sacrifice and our offspring : let not the imperishable goddess of speech, deserting us, speak (kindly) to our (adversaries) : and may both (she and the Maruts) associated augment our riches.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ವೋ ಮಹೀಮರಮತಿಂ ಕೃಣುಧ್ವಂ ಪ್ರ ಪೂಷಣಂ ವಿದಧ್ಯಂ ನ
ವೀರಂ |

ಭಗಂ ಧಿಯೋ ವಿತಾರಂ ನೋ ಅಸ್ಯಾಃ ಸಾತಾ ವಾಜಂ ರಾತಿಷಾಚಂ ಪು
ರಂಧಿಂ || ೮ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ವಃ | ಮಹೀಂ | ಅರಮತಿಂ | ಕೃಣುಧ್ವಂ | ಪ್ರ | ಪೂಷಣಂ | ವಿದಧ್ಯಂ | ನ | ವೀರಂ |

ಭಗಂ | ಧಿಯಃ | ಅವಿತಾರಂ | ನಃ | ಅಸ್ಯಾಃ | ಸಾತಾ | ವಾಜಂ | ರಾತಿಷಾಚಂ | ಪುರಂಧಿಂ | ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಸ್ತೋತಾರಃ ವೋ ಯೋಯಮರಮತಿಮುಪರತಿರಹಿತಾಂ ಮಹೀಂ ಮಹತೀಂ ಭೂವಿಂ ಪ್ರ ಕೃಣುಧ್ವಂ | ಅಹ್ವಯತ | ತಥಾ ವಿದಧ್ಯಂ ಯಜ್ಞಾರ್ಹಂ ವೀರಂ ನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರೇರಕಂ ಚ ಪೂಷಣಮೇತನ್ನಾಮಕಂ ದೇವಂ ಪ್ರ ಕೃಣುಧ್ವಂ | ತಥಾಸ್ಯಾ ಧಿಯೋ ನೋಸ್ಯದೀಯಸ್ಯಾಸ್ಯ ಕರ್ಮಣೋವಿತಾರಂ ರಕ್ಷಿತಾರಂ ಭಗಂ ದೇವಂ ಚಾಹ್ವಯತ | ಅಪಿ ಚ ಸಾತಾವಸ್ತದೀಯೋ ಯಜ್ಞೇ ಯುದ್ಧೇ ವಾ ವಾಜವೃಭೂಣಾಮನೈತನುಂ ದೇವಮಾಹ್ವಯತ | ಕೀದೃಶಂ ವಾಜಂ | ರಾತಿಷಾಚಂ ದಾನಸೇವಕಂ ಪುರಂಧಿಂ ಪುರಾಣಾಂ ಧಾರಯಿತಾರಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೇ,) ವಃ—ನೀವು | ಅರಮತಿಂ—ಹಿಂಸಾನರ್ಜಿತಳೂ | ಮಹೀಂ—ಮಹಾತ್ಮಳೂ
ಅದ ಭೂದೇವಿಯನ್ನು | ಪ್ರ ಕೃಣುಧ್ವಂ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯಿರಿ. | ವಿವಿಧಂ—ಯಜ್ಞಾಹವನೂ | ವೀರಂ—
ಜಗತ್ಪ್ರೇರಕನೂ ಆದ | ಪೂಷಣಂ ನ—ಪೂಷದೇವನನ್ನು ಸಹ | ಪ್ರ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯಿರಿ | ನಃ—ನಮ್ಮ |
ಅಸ್ಯಾಃ ಧಿಯಃ—ಈ ಕರ್ಮದ | ಅವಿತಾರಂ—ರಕ್ಷಕನಾದ | ಭಗಂ—ಭಗದೇವನನ್ನು ಕರೆಯಿರಿ. | ಸಾತಾ—
ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ರಾತಿಷಾಚಂ—ದಾನಪ್ರಿಯನೂ | ಪುರಂಧಿಂ—ಪುರಧಾರಕನೂ ಆದ | ವಾಜಂ—(ಮುಖ್ಯ
ಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ) ವಾಜನನ್ನು ಕರೆಯಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೇ, ಹಿಂಸಾನರ್ಜಿತಳೂ, ಮಹಾತ್ಮಳೂ ಆದ ಭೂದೇವಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯಿರಿ.
ಯಜ್ಞಾಹವನೂ, ಜಗತ್ಪ್ರೇರಕನೂ ಆದ ಪೂಷದೇವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯಿರಿ. ನಮ್ಮ ಈ ಕರ್ಮದ ರಕ್ಷಕನಾದ
ಭಗದೇವನನ್ನು ಕರೆಯಿರಿ. ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ದಾನಪ್ರಿಯನೂ, ಪುರಧಾರಕನೂ ಆದ ವಾಜನನ್ನು ಕರೆಯಿರಿ.

English Translation

Invoke, (worshippers), the nourishing earth, and the adorable hero,
Pushan: (invoke) Bhaga, the protector of this our sacrifice and Vaja, the
sustainer of old, the liberal of gifts to our solemnity.

ಸಂಹಿತಾಸಾಹಿತ್ಯ

ಅಚ್ಛಾಯಂ ವೋ ಮರುತಃ ಶ್ಲೋಕಃ ಏತ್ವಚ್ಛಾ ದಿಷ್ಟಂ ನಿಷಿಕ್ತಪಾಮು
ವೋಭಿಃ |

ಉತ ಪ್ರಜಾಯೈ ಗೃಣತೇ ವಯೋ ಧುಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೯ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಚ್ಛ | ಅಯಂ | ವಃ | ಮರುತಃ | ಶ್ಲೋಕಃ | ಏತು | ಅಚ್ಛ | ದಿಷ್ಟಂ | ನಿಷಿಕ್ತಪಾಮಂ | ಅವೋಭಿಃ |
ಉತ | ಪ್ರಜಾಯೈ | ಗೃಣತೇ | ವಯಃ | ಧುಯುಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಜ್ಞಪ್ರಾಪ್ತೃಚ್ಛಾಯಂ ವ ಇತಿ ಚಮುನಿನಃ ಸ್ತಂ ಸ್ತಂ ಚಮುನಮಭಿವೃದ್ಧೇಯಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ
ಚ | ಅಚ್ಛಾಯಂ ವೋ ಮರುತಃ ಶ್ಲೋಕಃ ಏತ್ವಿತ್ಯೇತಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಶಃ | ಅ. ೬-೧೨ | ಇತಿ ||
ಹೇ ಮರುತಃ ವೋ ಯುಷ್ಮಾನಯಂ ಶ್ಲೋಕೋಽಸ್ಮದೀಯಮಿದಂ ಸ್ತೋತ್ರಮಚ್ಛೇತು | ಅ-
ಭಿವಚ್ಛೇತು | ನಿಷಿಕ್ತಪಾಮಂ ನಿಷಿಕ್ತಸ್ಯ ರಕ್ಷಿತಾರಂ | ಯದ್ವಾ | ಚಮುನೇ ನಿಷಿಕ್ತಾನಾಂ ಸೋಮಾ-

ನಾಂ ಸಾಕಾರಂ ಅವೋಳಿರಸ್ಯ ದ್ವಿಷಯರಕ್ಷಣೈರ್ಯುಕ್ತಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಚಾಸ್ಮದೀಯಂ ಸ್ತೋತ್ರಮಚ್ಛೇತು |
ಉತಾಹಿ ಚ ಮರುತೋ ವಿಷ್ಣುಕ್ಲೃಣಿತೇ ಸ್ತುವತೇ ಮಹ್ಯಂ ಪ್ರಜಾಯೈ ಪುತ್ರರೂಪಾಂ ಪ್ರಜಾಂ ಮ-
ಯೋಽನ್ಯಂ ಚ ಧುಃ | ಅಧುಃ | ದಧತು | ಹೇ ಮರುತೋ ಹೇ ವಿಷ್ಣೋ ಯೂಯಂ ಸ್ತಸ್ತಿ ಛಿರವಿಶಾತ್ಮ-
ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ಪಾತ | ರಕ್ಷತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ವಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಅಯಂ ಶ್ಲೋಕಃ—ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು |
ಅಚ್ಛೇದತು—ಸಮಾಪಿಸಲಿ. | ನಿಷಿಕ್ರಪಾಂ—ಗರ್ಭರಕ್ಷಕನಾದವನೂ | ಅವೋಳಿಃ—ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ
ಆದ | ವಿಷ್ಣುಂ—ವಿಷ್ಣುವನ್ನು | ಅಚ್ಛೇ—ಸಮೀಪಿಸಲಿ. | ಉತ—ಮತ್ತು | ಗೃಣಿತೇ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ನನಗೆ
ಪ್ರಜಾಯೈ—ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ | ವಯಃ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ಧುಃ—ಕೊಡಲಿ. | (ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ ಮತ್ತು
ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ) ಯೂಯಂ—ನೀವು | ಸ್ತಸ್ತಿ ಛಿಃ—ಕಲ್ಪಾಣಗಳಿಂದ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾ
ಗಲೂ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಲಿ. ಗರ್ಭರಕ್ಷಕನಾದವನೂ, ರಕ್ಷಣೆ
ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಲಿ. ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ನನಗೆ ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ ಅನ್ನಗಳನ್ನೂ ಆ
ದೇವತೆಗಳು ಕೊಡಲಿ. ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ ಮತ್ತು ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಪಾಣಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು
ಯಾವಾಗಲೂ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

May this praise come Maruts, before you : (may it come) before
Vishnu, the guardian of the embryo, with his protecting-faculties : may they
both bestow upon (me), their adorer, progeny and food ; and ever cherish
us with blessings.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಯಜ್ಞಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಋತ್ವಿಜರು ಆಚ್ಛಾಯಂ ವಃ ಎಂಬ ಋಕ್ವನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಚಮಸಪಾತ್ರೆ
ಗಳನ್ನು ಅಭಿಮರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ಚಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ—ಆಚ್ಛಾಯಂ ವೋ ಮರುತಃ ಶ್ಲೋಕ ಏ-
ಕ್ಷಿತ್ಯೇತಯಾಭಿವ್ಯುಕ್ತಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೭-೧೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಆ ವೋ ವಾಹಿಷ್ಯ ಇತ್ಯಷ್ಟರ್ಚಂ ಚತುರ್ಥಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಷ್ಟಕಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂ ವೈಶ್ವ-
ದೇವಂ | ಅನುಕ್ರಮ್ಯತೇ ಚ | ಆ ವೋಽಷ್ಟಾವಿತಿ || ವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಆ ವೋ ವಾಹಿಷ್ಯಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಋಕ್ವುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ದೇವ

ತೆಯು ; ತ್ರಿಪ್ತವಾಂಛೆವಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆ ವೋಲಿಷ್ಠ ಎಂಬ ಹೇಳುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವು
ಶೈಲಿಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೩೭

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೩೭ ||

ಅಪ್ಪಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೩, ೪ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್—೮ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ವಿಶ್ವದೇವಾಃ ||

ಭಂದಿ—ತ್ರಿಪ್ತವಾಃ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ವೋ ವಾಹಿಷೋ ವಹತು ಸ್ತವಧ್ಯೈ ರಥೋ ವಾಜಾ ಋಭುಕ್ಷಣೋ
ಅಮೃತಃ |

ಅಭಿ ತ್ರಿಪ್ತಪ್ತೈಃ ಸವನೇಷು ಸೋಮೈರ್ಮದೇ ಸುತಿಪ್ರಾ ಮಹಭಿಃ ಪೃಣಧ್ವಂ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ವಃ | ವಾಹಿಷಃ | ವಹತು | ಸ್ತವಧ್ಯೈ | ರಥಃ | ವಾಜಾಃ | ಋಭುಕ್ಷಣಃ | ಅಮೃತಃ |

ಅಭಿ | ತ್ರಿಪ್ತಪ್ತೈಃ | ಸವನೇಷು | ಸೋಮೈಃ | ಮದೇ | ಸುತಿಪ್ರಾಃ | ಮಹಭಿಃ | ಪೃಣಧ್ವಂ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅನೇನ ದ್ವೈಚೇನರ್ಭವಃ ಸ್ತೂಯಂತೇ | ಋಭುಕ್ಷಣೋ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ತೇಜಸೋ ನಿವಾಸ-
ಭೂತಾ ಹೇ ವಾಜಾ ಋಭವಃ ವಾಹಿಷೋ ವೋಧ್ಯತಮಃ ಸ್ತವಧ್ಯೈ ಸ್ತೋತುಮಾರ್ಹೋಮೃತಃ ಕೇ-
ನಾಪ್ಯಹಿಂಸಿತೋ ಯುಷ್ಮದೀಯೋ ರಥೋ ವೋ ಯುಷ್ಮಾನಾ ವಹತು | ಆ ಸಮಂತಾದಸ್ತದೀಯಂ
ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರಾಪಯತು | ಹೇ ಸುತಿಪ್ರಾಃ ಶೋಭನಹನವಃ ಯೂಯಂ ತೇನ ರಥೇನಾಗತ್ಯ ಸವನೇಷು ಸ್ವ-
ದೀಯಯಜ್ಞೇಷು ಮದೇ ಮದವಿಮಿತ್ರೇ ತ್ರಿಪ್ತಪ್ತೈಃ ಕ್ಷೀರದಧಿಸಕ್ತುಮಿತ್ಯೈರ್ಮಹಭಿರ್ಮದದ್ವಿಃ ಸೋ
ಮೈರಭಿ ಪೃಣಧ್ವಂ | ಯುಷ್ಮದೀಯಂ ಜಲರಮಭಿಪೂರಯತ | ಸ ರಥೋ ಯುಷ್ಮಾನಾವಹತಿತಿ ಪೂ-
ರ್ವೇಣಾನ್ವಯಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಋಭುಕ್ಷಣಃ—ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ನಿವಾಸಭೂತರಾದ | ವಾಜಾಃ—ಎಲೈ ಋಭುಗಳೇ, | ವಾಹಿಷಃ—ಉತ್ತಮ
ವಾಗಿ ವಹಿಸಬಲ್ಲದೂ, | ಸ್ತವಧ್ಯೈ—ಸ್ತುತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದೂ | ಅಮೃತಃ—ಅಹಿಂಸಿತವಾದುದೂ ಅಥವಾ
ರಥಃ—ನಿಮ್ಮ ರಥವು ! ವಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಆ ವಹತು—ಕರೆತರಲಿ | ಸುತಿಪ್ರಾಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕನ್ನೆಯುಳ್ಳ
ಎಲೈ ಋಭುಗಳೇ, | ಸವನೇಷು—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ | ಮದೇ—ನಿಮ್ಮ ಹರ್ಷನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ತ್ರಿಪ್ತಪ್ತೈಃ—
ಕ್ಷೀರಾದ್ಯಾಶ್ರಯಣದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ | ಮಹಭಿಃ—ಮಹತ್ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವೂ ಆದ | ಸೋಮೈಃ—ಸೋಮ
ರಸಗಳಿಂದ | ಅಭಿ ಪೃಣಧ್ವಂ—ನಿಮ್ಮ ಉದರಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ತೇಜಸ್ವಿಗೆ ನಿವಾಸಭೂತರಾದ ಎಲೈ ಋಭುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ವಹಿಸಬಲ್ಲದೂ, ಸ್ತುತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದೂ, ಅಹಿಂಸಕವಾದುದೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ರಥವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆತರಲಿ. ಉತ್ತಮವಾದ ಕೆನ್ನೆಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಋಭುಗಳೇ, ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಹರ್ಷನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಪ್ರೇರಾದ್ರವ್ಯಶ್ರೇಯಣದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವೂ, ಮಹತ್ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವೂ ಆದ ಸೋಮರಸಗಳಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಉದರಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

English Translation

Vajas, possessors of energy, let your capacious, commendable, and unobstructed chariot bring you (hither): be satiated, handsome-chinned, with the copious triply-combined libations (poured out) for your exhilaration at our sacrifices.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಈ ಋಕ್ತೆನಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದಿನ ಋಕ್ತೆನಲ್ಲಿಯೂ ಋಭುಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಋಭುಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾವು ಹಿಂದೆಯೇ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇವೆ.

ಸಂಹಿತಾಸಾರಾಂಶ

ಯೋಯಂ ಹ ರತ್ನಂ ಮಘವತ್ಸು ಧತ್ವ ಸ್ವರ್ಧಶ ಋಭುಕ್ಷಣೋ ಅಮೃಕ್ತಂ |
ಸಂ ಯಜ್ಞೇಷು ಸ್ವಧಾವಂತಃ ಪಿಬಧ್ವಂ ವಿ ನೋ ರಾಧಾಂಸಿ ಮತಿಭಿರ್ದ-
ಯಧ್ವಂ || ೨ ||

ಪದಸಾರಾಂಶ

ಯೋಯಂ | ಹ | ರತ್ನಂ | ಮಘವತ್ಸು | ಧತ್ವ | ಸ್ವರ್ಧಶಃ | ಋಭುಕ್ಷಣಃ | ಅಮೃಕ್ತಂ |
ಸಂ | ಯಜ್ಞೇಷು | ಸ್ವಧಾವಂತಃ | ಪಿಬಧ್ವಂ | ವಿ | ನಃ | ರಾಧಾಂಸಿ | ಮತಿಭಿಃ | ದಯಧ್ವಂ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಋಭುಕ್ಷಣೋ ಹೇ ಋಭವಃ ಸ್ವರ್ಧಶಃ ಸ್ವರ್ಗಂ ವಶ್ಯಂತೋ ಯೋಯಂ ಹ ಯೋಯಂ-
ಮೇವ ಮಘವತ್ಸು ಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣಾನ್ನವತ್ಸುಸ್ಯಾಸು ನಿಮಿತ್ತೇಷ್ಟಮೃಕ್ತಮಹಿಸಿತಂ | ಚೋರಾದಿಭಿರ್ನಾ-
ವತ್ಸುತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ || ರತ್ನಂ ರಮಣೀಯಂ ದತ್ತ | ಧಾರಯಥ | ತದನಂತರಂ ಸ್ವಧಾವಂತೋ ಬಲವಂತ-
ಸ್ಯೇ ಯೋಯಂ ಯಜ್ಞೇಷು ದೀಯಯಜ್ಞೇಷು ಸಂ ಪಿಬಧ್ವಂ | ಸಮ್ಯಕ್ ಸೋಮಂ ಪಿಬತ | ಅಸಿ
ಚ ಯೋಯಂ ಮತಿಭಿರ್ದಯಧ್ವಂ ರಾಧಾಂಸಿ ಧನಾನಿ ವಿ ದಯಧ್ವಂ | ವಿಶೇಷೇಣ ದತ್ತ ||

ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ

ಋಭುಕ್ಷಣಃ—ಎಲೈ ಋಭುಗಳೇ, | ಸ್ವರ್ಧಶಃ—ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ನೋಡತಕ್ಕ | ಯೋಯಂ ಹ—
ನೀವು | ಮಘವತ್ಸು—ಹವಿಷ್ಣು ನಮಗಾಗಿ | ಅಮೃಕ್ತಂ—ಅಹಿಂಸಿತವಾದ | ರತ್ನಂ—ಧನವನ್ನು | ಧತ್ವ—

ಕೊಡಿರಿ. | ಸ್ವಧಾವಂತಃ—ಶಕ್ತಿಯುತರಾದ ನೀವು | ಯಜ್ಞೇಷು—ನಮ್ಮಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ | ಸಂ ಪಿಬಧ್ವಂ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಮಪಾನಮಾಡಿರಿ. | ಮತಿಭಿಃ—ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳಿಂದ | ನಃ—ನಮಗೆ | ರಾಧಾಂಸಿ—ಉತ್ತಮವಾದ ಧನಗಳನ್ನು | ವಿ ದಯೆಧ್ವಂ—ಅಧಿಕವಾಗಿ ಕೊಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಋಭುಗಳೇ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ನೋಡತಕ್ಕ ನೀವು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ನಮಗಾಗಿ ಅಹಿಂಸಿತವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡಿರಿ. ಶಕ್ತಿಯುತರಾದ ನೀವು ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಮಪಾನಮಾಡಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಧನವನ್ನು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಕೊಡಿರಿ.

English Translation

For you, Ribhukshins, beholders of heaven, preserve unmolested the precious (treasure) for us who are affluent (in sacrificial offerings): do you, who are possessed of strength, drink fully at (our) solemnities, and with (favourable) minds bestow upon us riches.

ಸಂಹಿತಾಸಂಹಿತೆ

ಉವೋಚಿಛಂ ಹಿ ಮಘವನ್ತೇಷ್ಠಂ ಮಹೋ ಅರ್ಭಸ್ಯ ವಸುನೋ ವಿಭಾಗೇ |

ಉಭಾ ತೇ ಪೂರ್ಣಾ ವಸುನಾ ಗಭಸ್ತೀ ನ ಸೂನೃತಾ ನಿ ಯಮತೇ ವಸನ್ಯಾ

ಪದಪಾಠಃ

ಉವೋಚಿಛಂ | ಹಿ | ಮಘವನ್ | ದೇಷ್ಠಂ | ಮಹಃ | ಅರ್ಭಸ್ಯ | ವಸುನಃ | ವಿಭಾಗೇ |

ಉಭಾ | ತೇ | ಪೂರ್ಣಾ | ವಸುನಾ | ಗಭಸ್ತೀ | ಇತಿ | ನ | ಸೂನೃತಾ | ನಿ | ಯಮತೇ | ವಸನ್ಯಾ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉವೋಚಿಛೇತ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪಂಚರ್ಚಿ ಇಂದ್ರದೇವತಾಕಾಃ | ಹೇ ಮಘವನ್ ಧನವನ್ನಿಂದ್ರ ತ್ವಂ ಮಹೋ ಮಹತೋರ್ಧ್ವಾಲ್ಪಸ್ಯ ಚಿ ವಸುನೋ ಧನಸ್ಯ ವಿಭಾಗೇ ಪರಿಚರಣಾನುಕೂಲೇ ದಾನನಿಮಿತ್ತೇ ದೇಷ್ಠಂ ಧನಮುಪೋಚಿಛಂ ಹಿ | ಸೇವಸೇ ಖಲು || ಉಚಿತಃ ಸೇವಾಕರ್ಮ || ತಥಾ ತೇ ತ್ವದೀಯಾವುಭೋಭಾ ಗಭಸ್ತೀ ಬಾಹೂ ವಸುನಾ ಧನೇನ ಪೂರ್ಣಾ | ಸಂಪೂರ್ಣಾ ಭವತಃ | ತೇ ತ್ವದೀಯಾ ಸೂನೃತಾ ವಾಗ್ವಸನ್ಯಾ ವಸುನಿ ಧನಾನಿ ನ ನಿ ಯಮತೇ | ನ ನಿ ಯಚ್ಛತಿ | ಯದ್ವಾ | ವಸನ್ಯಾ ವಸುಷು ಧನೇಷು ಸಾಧುಃ ಸೂನೃತಾ ವಾಗ್ವನೇನ ಸಂಪೂರ್ಣಾ ತ್ವದೀಯಾ ಬಾಹೂ ನ ನಿಯಚ್ಛತಿ | ನಾಲ್ಪಂ ಪ್ರದಾಪಯತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಘವನ್—ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, | (ತ್ವಂ—ನೀನು) | ಮಹಃ—ಮಹತ್ವಾದುದೂ | ಅರ್ಭಸ್ಯ—ಅಲ್ಪವಾದುದೂ ಆದ | ವಸುನಃ—ಧನದ | ವಿಭಾಗೇ—ಹಂಚಿಕೆಗಾಗಿ | ದೇಷ್ಠಂ—ದಾನಾರ್ಹವಾದ

ಧನವನ್ನು | ಉವೋಚಿಥ ಹಿ—ಹೊಂದಿದ್ದೀಯೆ. | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಉಭಾ ಗಭಸ್ತೀ—ನಿರಡು ಬಾಹುಗಳೂ
ವಸುನಾ—ಧನದಿಂದ | ಪೂರ್ಣಾ—ತುಂಬಿವೆ. | ಸೂನೃತಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯ | ವಸವ್ಯಾ—ಧನ
ಗಳನ್ನು | ನ ನಿಯಮತೇ—ತಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಮಹತ್ತಾದುದೂ, ಅಲ್ಪವಾದುದೂ ಆದ ಧನದ ಹಂಚಿಕೆಗಾಗಿ
ದಾನಾರ್ಹವಾದ ಧನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದೀಯೆ. ನಿನ್ನ ನಿರಡು ಬಾಹುಗಳೂ ಧನದಿಂದ ತುಂಬಿವೆ. ಉತ್ತಮವಾದ
ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯ ಧನಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

English Translation

You Maghavan, have determined what is to be given in the appor-
tionment of much or of little wealth, for both your hands are full of treasures
and your sincere (promises) of riches do not restrain them.

ವಾಣೀವಿವರಣೆಗಳು

ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತೃಮಿಂದ್ರ ಸ್ವಯಶಾ ಯುಭುಕ್ಷಾ ವಾಜೋ ನ ಸಾಧುರಸ್ತಮೇಷ್ಯಾ ಕ್ವಾ |

ವಯಂ ನು ತೇ ದ್ರಾಶ್ವಾಂಸಃ ಸ್ಯಾಮ ಬ್ರಹ್ಮ ಕೃಣ್ವಂತೋ ಹರಿವೋ ವ-

ಸಿಷ್ಯಾಃ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತೃಂ | ಇಂದ್ರ | ಸ್ವಯಶಾಃ | ಯುಭುಕ್ಷಾಃ | ವಾಜಃ | ನ | ಸಾಧುಃ | ಅಸ್ತಂ | ಬ್ರಹ್ಮ | ಯುಕ್ವಾ |

ವಯಂ | ನು | ತೇ | ದ್ರಾಶ್ವಾಂಸಃ | ಸ್ಯಾಮ | ಬ್ರಹ್ಮ | ಕೃಣ್ವಂತಃ | ಹರಿವಃ | ವಸಿಷ್ಠಾಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಸ್ವಯಶಾ ಅಸಾಧಾರಣಕೀರ್ತಿರ್ಯುಭುಕ್ಷಾ ಯುಭುನಿವಾಸಕೆ ಯುಭೂಣಾಮಿತ್ಯರೋ
ವಾ ತ್ವಂ ಸಾಧುಃ ಸಾಧಕೋ ವಾಜೋ ನಾನ್ಯನಿವ ಯುಕ್ವಾ ಯುಕ್ವಣಃ ಸ್ತೋತುರ್ಮಮಾಸ್ತಂ ಗೃಹ-
ಮೇಷಿ | ಪ್ರಾಪ್ತುಹಿ | ಸ್ವದ್ಯ ವಸಿಷ್ಠಾ ಏತತ್ಸಂಜ್ಞಾ ಕಾ ಯುಷಯೋ ವಯಂ ಹೇ ಹರಿವಃ ಸ್ವಕೀಯಾ-
ಶ್ವೋತೇತೇಂದ್ರತೇ ಕ್ವದರ್ಥಂ ದ್ರಾಶ್ವಾಂಸೋ ಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣಾನ್ಯಂ ದತ್ತವಂತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಕೃ-
ಣ್ವಂತಃ ಈರ್ವಂತ್ವಸಂತಃ ಸ್ಯಾಮ | ಭವೇಮು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, | ಸ್ವಯಂಶಾಃ—ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ | ಋಭುಷಾಃ—
ಶೇಷಸ್ಥಿಗೆ ನಿವಾಸಕನೂ ಆದ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಸಾಧುಃ—ಸರ್ವಕಾರ್ಯಸಾಧಕನಾಗಿ | ವಾಜಃ ನ—ತೃಪ್ತಿದಾಯ
ಕವಾದ ಅನ್ನದಂತೆ | ಋಕ್ವಾಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ನನ್ನ | ಅಸ್ತಂ—ಗೃಹಕ್ಕೆ | ಏಷಿ—ದಯಮಾಡು | ಹರಿವಃ—
ಅಶ್ವಯುಕ್ತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನು—ಈಗ | ವಸಿಷ್ಠಾಃ—ವಸಿಷ್ಠಸಂಜ್ಞಕರಾದ | ವಯಂ—ನಾವು | ತೇ—
ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ | ದಾಶಾಂಷಃ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವವರಾಗಿ | ಬ್ರಹ್ಮ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಕೃಣಂತಃ—ನಿರ್ಮಿ
ಸುತ್ತಾ | ಸ್ಯಾಮ—ಇರುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಶೇಷಸ್ಥಿಗೆ ನಿವಾಸಕನೂ ಆದ ನೀನು ಸರ್ವ
ಕಾರ್ಯಸಾಧಕನಾಗಿ ತೃಪ್ತಿದಾಯಕವಾದ ಅನ್ನದಂತೆ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ನಮ್ಮ ಗೃಹಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡು. ಅಶ್ವಯುಕ್ತ
ನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ವಸಿಷ್ಠಸಂಜ್ಞಕರಾದ ನಾವು ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವವರಾಗಿ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು
ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾ ಇರುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Do you, Indra, who are Ribhukshin, and of especial renown, who,
like food, are the fulfiller (of wants), come to the dwelling of the worshipper;
lord of bay horses, may we, Vashisthas, be today the donors (of the offer-
ings) to you, the celebrators of your praise.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸನಿತಾಸಿ ಪ್ರವತೋ ದಾಶುಷೇ ಚಿದ್ಯಾಭಿವಿವೇಷೋ ಹರ್ಯಶ್ಚ ಧೀಭಿಃ |

ವವನ್ಮಾ ನು ತೇ ಯುಜ್ಯಾಭಿರೂತೀ ಕದಾ ನ ಇಂದ್ರ ರಾಯ ಆ ದಶಸ್ಯೇಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸನಿತಾ | ಅಸಿ | ಪ್ರವತಃ | ದಾಶುಷೇ | ಚಿತ್ | ಯಾಭಿಃ | ವಿವೇಷಃ | ಹರ್ಯಶ್ಚ | ಧೀಭಿಃ |

ವವನ್ಮಾ | ನು | ತೇ | ಯುಜ್ಯಾಭಿಃ | ಉತೀ | ಕದಾ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ರಾಯಃ | ಆ | ದಶಸ್ಯೇಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಹರ್ಯಶ್ಚ ಹರಿನಾಮಕಾಶ್ಚೇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಯಾಭಿಧೀಭಿರಸ್ಮದೀಯಾಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿವಿವೇಷಃ
ವ್ಯಾಪ್ನೋಷಿ ಸ ತ್ವಂ ದಾಶುಷೇ ಚಿದ್ಭವಿವತ್ಪ್ರವತೇ ಯಜಮಾನಾಯಾಸಿ ಪ್ರವತಃ ಪ್ರವಣಸ್ಯ ಧನಸ್ಯ
ಸನಿತಾಸಿ | ದಾಶಾ ಭವಸಿ | ಅಸಿ ಚಿ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಕದಾ ಕಸ್ತಿನ್ಮಾಲೇ ರಾಯೋ ಧ-
ನಾನ್ಯಾ ದಶಸ್ಯೇಃ | ಪ್ರಯಚ್ಛೇಃ | ನ್ವದ್ಯ ತೇ ತವ ಯುಜ್ಯಾಭಿಯೋಗ್ಯಾಭಿರೂತೌತಿಭಿಃ ರಪ್ತಾಭಿಃ-
ಕುಸ್ಮ | ತ್ವಾಂ ಸಂಭಜೇಮಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಹರ್ಯಶ್ವ—ಹರಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, | ಯಾಭಿಃ—ಯಾವ | ಭೀಭಿಃ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ವಿವೇಷಃ—ವ್ಯಾಪ್ತತನಾಗುವೆಯೋ ಅಂತಹ ನೀನು | ದಾಶುಷೇ ಚಿತ್—ಹವಿದಾರ್ತನಾದ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ಪ್ರವತಃ—ಪ್ರಭೂತವಾದ ಧನದ | ಸನಿತಾ ಅಸಿ—ದಾತನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, | ನಃ—ನಮಗೆ | ಕದಾ—ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ | ರಾಯಃ—ಧನಗಳನ್ನು | ಆ ದಶಸ್ಯೇಃ—ಕೊಡುವೆ. | ನು—ಈಗ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಯುಜ್ಯಾಭಿಃ—ಉಚಿತವಾದ | ಊತೀ—ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ | ವವನ್ತು—ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಹರಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನೀನು ಹವಿದಾರ್ತನಾದ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಪ್ರಭೂತವಾದ ಧನಪ್ರದನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮಗೆ ನೀನು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವೆ. ಈಗ ನಿನ್ನ ಉಚಿತವಾದ ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Lord of bay horses, you are the giver of the descending (wealth) to the donor (of the oblation), by whose sacred rites you are magnified: when do you bestow upon us riches: when may we be secure by your appropriate protections.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವಾಸಯಸೀವ ವೇಧಸತ್ತ್ವಂ ನಃ ಕದಾ ನ ಇಂದ್ರ ವಚಸೋ ಬುಬೋಧಃ |

ಅಸ್ತಂ ತಾತ್ಯಾ ಧಿಯಾ ರಯಿಂ ಸುವೀರಂ ಪೃಕ್ಷೋ ನೋ ಅರ್ವಾ ನುಹೀತ
ವಾಜೀ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವಾಸಯಸೀವ | ವೇಧಸಃ | ತ್ವಂ | ನಃ | ಕದಾ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ವಚಸಃ | ಬುಬೋಧಃ |

ಅಸ್ತಂ | ತಾತ್ಯಾ | ಧಿಯಾ | ರಯಿಂ | ಸುವೀರಂ | ಪೃಕ್ಷಃ | ನಃ | ಅರ್ವಾ | ನಿ | ಉಹೀತ | ವಾಜೀ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಕದಾ ಕಸ್ಮಿನ್ಕಾಲೇ ನೋಽಸ್ಮದೀಯಂ ವಚಸೋ ವಚೋರೂಪಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಬುಬೋಧಃ | ಅವಗಚ್ಛೇ | ತಥಾ ಸ ತ್ವಂ ವೇಧಸಃ ಸ್ತೋತ್ರೈನಸ್ಮಾನ್ವಾಸಯಸೀವ | ಇವೇದಾನೀಮುರ್ಥೇ | ಇದಾನೀಂ ಸ್ವಕೀಯೇ ಸ್ಥಾನೇವ ಸ್ಥಾಪಯಸಿ | ಕಿಂಚಿ ವಾಜೀ ಬಲವಾನರ್ವಾ ವೇಗವಾಂಸ್ತದೀಯೋಽಶ್ವಸ್ತಾತ್ಯಾ || ತನೋತೇರಿದಂ ರೂಪಂ || ಸಂತತಯಾ ಧಿಯಾಸ್ಮಕ್ಷೈರಿತಯಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಹೇತುಭೂತ

ಯಾ ಸುವೀರಂ ಶೋಭನಪುತ್ರೋಪೇತಂ ರಯಿಂ ತ್ವದೀಯಂ ಧನಂ ಪೃಕ್ಷೋಽನ್ನಂ ಚ ನೋಽಸ್ಮದೀ-
ಯಮಸ್ತಂ ಗೃಹಂ ಸ್ಮೃಹೀತ | ನಿವಹೇತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಕದಾ—ಯಾವಾಗ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ವಚಸಃ—ಸ್ತೋತ್ರ
ವನ್ನು | ಬುಬೋಧಃ—ತಿಳಿಯುವೆ. | ವೇಧಸಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು | ವಾಸಯಿಸೀವ—ನಮ್ಮ ಸ್ಥಾನ
ದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ವಾಸಿಸುವಂತೆ ಯಾವಾಗ ಮಾಡುವೆ. | ನಾಜೀ—ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ | ಅರ್ವಾ—ನಿನ್ನ ಆಶ್ರವ |
ತಾತ್ಯಾ—ಸರ್ವದಾ | ಧಿಯಾ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ | ಸುವೀರಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ
ಕೂಡಿದ | ರಯಿಂ—ನಿನ್ನ ಧನವನ್ನೂ | ಪೃಕ್ಷಃ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಅಸ್ತಂ—ಗೃಹಕ್ಕೆ | ನಿ ಉಹೀತ
—ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಯಾವಾಗ ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಯುವೆ ? ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ನಮ್ಮ
ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ವಾಸಿಸುವಂತೆ ಯಾವಾಗ ಮಾಡುವೆ ? ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ನಿನ್ನ ಆಶ್ರವ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪ್ರತಿ
ಫಲವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿನ್ನ ಧನವನ್ನೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಗೃಹಕ್ಕೆ
ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಿ.

English Translation

When, Indra, will you appropriate our praise : at present you estab-
lish us (your) adorers in our dwelling : let your swift horse, (influenced) by
our protracted solemnity, convey to our abode riches, male offspring, and food

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಭಿ ಯಂ ದೇವೀ ನಿರ್ಫತಿತ್ವಿದೀಶೇ ನಕ್ಷಂತ ಇಂದ್ರಂ ಶರದಃ ಸುಪೃಕ್ಷಃ |

ಉಸ ತ್ರಿಬಂಧುರ್ಜರದಷ್ಟಿಮೇತ್ಯಸ್ತವೇಶಂ ಯಂ ಕೃಣಂತ ಮರ್ತಾಃ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಭಿ | ಯಂ | ದೇವೀ | ನಿರ್ಫಯಿತಿ | ಚಿತ್ | ಈಶೇ | ನಕ್ಷಂತೇ | ಇಂದ್ರಂ | ಶರದಃ | ಸುಪೃಕ್ಷಃ |

ಉಸ | ತ್ರಿಬಂಧುಃ | ಜರತ್ ಅಷ್ಟಿಂ | ಏತಿ | ಅಸ್ತವೇಶಂ | ಯಂ | ಕೃಣಂತ | ಮರ್ತಾಃ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ದೇವೀ ದ್ಯೋತಮಾನಾ ನಿರ್ಫತಿತ್ವಿದ್ಯೋಮಿರಪೀಶೇ || ಕೃತ್ಯಾರ್ಥೇ ಕೇನ್ಮತ್ತಯಃ || ಈತಿ-
ತನ್ಯಾಸ್ತಭೂತಾ ಸತೀ ಯಮಿಂದ್ರಮಭಿ ನಕ್ಷತೇ ವ್ಯಾಪ್ನೋತಿ | ಸುಪೃಕ್ಷಃ ಶೋಭನಾನ್ನೈರುಪೇತಾಃ
ಶರದಃ ಸಂವತ್ಸರಾಶ್ಚ ಯಮಿಂದ್ರಂ ನಕ್ಷಂತೇ ವ್ಯಾಪ್ನಂತಿ | ಮರ್ತಾ ಮರಣಧರ್ಮಾಣಃ ಸ್ತೋತಾರೋ

ವಯಂ ಯಮಿಂದ್ರಮಸ್ತವೇಶಂ ಸ್ವಕೀಯೇ ಸ್ಥಾನೇನುಪವಿಶಂತಂ ಕೃಣವಂತೆ ಕುರ್ವಂತಿ | ತ್ರಿಭು-
ವಾಸ್ತುಯಾಣಾಂ ಲೋಕಾನಾಂ ಬಂಧಕೋ ವಿಧಾರಕಃ ಸ ಇಂದ್ರೋ ಜರದಕ್ಷಿಣಂ ಜರಜ್ಜೀರ್ಣಮಷ್ಟಿರಶನಂ
ಯಸ್ಯ ಬಲಸ್ಯ ಹೇತುಭೂತಂ ತದ್ಬಲಮುಪೈತಿ | ಉಪಗಚ್ಛತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವೀ—ದೇವತಾತ್ಮಳಾದ | ನಿರ್ಯತಿಶ್ಚಿತ್—ಭೂದೇವಿಯೂ ಸಹ | ಈಶೇ—ಸ್ವತಂತ್ರಳಾಗಿದ್ದರೂ |
ಯಂ ಇಂದ್ರಂ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಅಭಿ (ನಪ್ತೇ)—ಅಶ್ರಯಿಸುವಳೋ | ಸುಪ್ತಪ್ತಃ—ಉತ್ತಮನಾದ
ಅನ್ನೋಪೇತಗಳಾದ | ಶರದಃ — ಸಂವತ್ಸರಗಳೂ | ನಪ್ತಂತೇ — ಯಾವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸುವಳೋ |
ಮರ್ತಾಃ—ಮಾನವರೂ ಸಹ | ಯಂ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಅಸ್ತವೇಶಂ—ತನ್ನ ದ್ಯುಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೇ
ತನ್ನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ | ಕೃಣವಂತೆ—ಮಾಡುವರೋ ಅಂತಹ | ತ್ರಿಬಂಧುಃ—ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೂ ಆಪ್ತ
ನಾದ ಇಂದ್ರನು | ಜರದಕ್ಷಿಣಂ—ಅತಿಪ್ರಭೂತನಾದ ಬಲವನ್ನು | ಉಪೇತಿ—ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದೇವತಾತ್ಮಳಾದ ಭೂದೇವಿಯೂ ಸಹ ಸ್ವತಂತ್ರಳಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸುವಳೋ, ಉತ್ತ
ಮನಾದ ಅನ್ನಯುಕ್ತಗಳಾದ ಸಂವತ್ಸರಗಳೂ ಯಾವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸುವಳೋ, ಮಾನವರೂ ಸಹ ಯಾವ
ಇಂದ್ರನನ್ನು ತನ್ನ ದ್ಯುಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೇ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವರೋ ಅಂತಹ ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೂ ಆಪ್ತ
ನಾದ ಇಂದ್ರನು ಅತಿಪ್ರಭೂತನಾದ ಬಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. (ಬಲಯುತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.)

English Translation

Indra, the upholder of the three regions, whom the divine Nirriti
acknowledges as ruler, whom abundant years pass over, whom mortals
detain from his own abode, approaches to (recruit) his decaying strength.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ನೋ ರಾಧಾಂಸಿ ಸವಿತಃ ಸ್ತವಧ್ಯಾ ಆ ರಾಯೋ ಯಂತು ಪರ್ವತಸ್ಯ
ರಾತೌ |

ಸದಾ ನೋ ದಿವ್ಯಃ ಪಾಯುಃ ಸಿಷಕ್ತು ಯೂಯಂ ಸಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೮ ||

ಪದಸಾರಃ

ಆ ನಃ | ರಾಧಾಂಸಿ | ಸವಿತರಿತಿ | ಸ್ತವಧ್ಯೈ | ಆ | ರಾಯಃ | ಯಂತು | ಪರ್ವತಸ್ಯ | ರಾತೌ |

ಸದಾ | ನಃ | ದಿವ್ಯಃ | ಪಾಯುಃ | ಸಿಷಕ್ತು | ಯೂಯಂ | ಸಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಸವಿತೆ: ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರೇರಕ ದೇವ ತ್ವತ್ಪ್ರಕಾಶಾತ್ ಸ್ವಧ್ಯೈ ಸ್ತೋತುಂ ಧೋಗ್ಯಾನಿ ರಾಧಾಂಸಿ
ಧನಾನಿ ನೋಽಸ್ಮಾನಾ ಯಂತು | ಅಗಚ್ಛಂತು | ಪರ್ವತಸ್ಯ | ಪರ್ವತ ಇತಿ ಕಶ್ಚಿದಿಂಧ್ರಸ್ಯ ಸಖಾ | ಏತ-
ತ್ಸಂಜ್ಞಕಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ರಾತಾ ದಾನೇ ಸತಿ ರಾಯೋ ಧನಾನ್ಯಸ್ಮಾನಾ ಯಂತು | ಪಾಯು: ಸರ್ವಸ್ಯ ಪಾ-
ಲಕೋ ದಿವ್ಯೋ ದಿವಿ ಭವಃ ಸ ಇಂದ್ರ: ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಸಿಷಕ್ತು | ರಕ್ಷಕತ್ವೇನ ಸೇವತಾಂ |
ಅಸ್ತಿಸ್ತೋತ್ರೇ ಯೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾ ದೇವಾಸ್ತೇ ಸರ್ವೇ ಯೂಯಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿ: ಕಲ್ಯಾಣೈಃ
ಸಹಾ ಪಾತ | ಪಾಲಯತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸವಿತೆ:—ಎಲೈ ಸವಿತೃವೇ, | ಸ್ವಧ್ಯೈ—ಸ್ತುತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ | ರಾಧಾಂಸಿ—ನಿನ್ನ ಸಂಪತ್ತುಗಳು |
ನಃ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ಅ ಯಂತು—ಬರಲಿ. | ಪರ್ವತಸ್ಯ—ಪರ್ವತದೇವನ | ರಾತಾ—ಉದಾರನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ |
ರಾಯಃ—ಅವನ ಧನಗಳು | ಅ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಲಿ. | ಪಾಯುಃ—ಜಗತ್ಪಾಲಕನೂ | ದಿವ್ಯಃ—ದ್ವೈ-
ಲೋಕಸ್ಥನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸಿಷಕ್ತು—ರಕ್ಷಣೆಗೊಡನೆ ಸೇವಿ-
ಸಲಿ (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಸದಾ—
ಯಾವಾಗಲೂ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಸವಿತೃವೇ, ಸ್ತುತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ನಿನ್ನ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿ. ಉದಾರಿಯಾದ ಪರ್ವತ
ದೇವನ ಸಂಪತ್ತುಗಳೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಲಿ. ಜಗತ್ಪಾಲಕನೂ, ದ್ವೈಲೋಕಸ್ಥನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನು ಯಾವಾ-
ಗಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಣೆಗೊಡನೆ ಬಂದು ಸೇವಿಸಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣ
ದಾನಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

May riches worthy of laudation come, Savitri to us: riches that are
in the bestowal of Parvata: may the heavenly protector (of all) ever preserve
us: and do you, (universal gods), ever cherish us with blessings.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸವಿತೃ, ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನ ಸ್ನೇಹಿತನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಪರ್ವತ ಎಂಬ ದೇವತೆಯ
ಸ್ತುತಿಗಳಿವೆ.

ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಉದು ಸ್ಯ ದೇವ ಇತ್ಯಷ್ಟಾರ್ಚಂ ಪಂಚಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಪಣಂ ತ್ರೈಷ್ಠುಭಂ ಸವಿತೃದೇ-
ವತಾಕಂ | ಸಪ್ತಮ್ಯಷ್ಟಮ್ಯಾ ವಾಜಿದೇವತಾಕೇ | ಭಗಮುಗೋಽವಸ ಇತ್ಯರ್ಧಾರ್ಚೋ ಭಗದೇವತೈಃ
ಸಾವಿತ್ರೋ ವಾ | ತಥಾ ಜಾನುಕ್ರಮಜಿಕಾ | ಉದು ಸ್ಯ ಸಾವಿತ್ರಮಂತ್ರೇ ವಾಜಿನಾ ಭಗಮಿತಿ ಭಾಗ್ಯೋ
ವಾರ್ಧರ್ಚ ಇತಿ || ಗತಃ ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಉದು ಸ್ಯ ದೇವಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮುನಿಯು, ಸವಿತೃವು ದೇವತೆಯು;

ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್‌ಭಂಧಸ್ತು. ಅದರಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಏಳು ಮತ್ತು ಎಂಟನೆಯ ಋಕ್ಕುಗಳು ನಾಜಿರ್ದೇವತಾಕವು. ಭಗಮು-
ಗ್ನೋವಸೇ ಎಂಬ ಆರನೆಯ ಋಕ್ಕಿನ ಉತ್ತರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ಭಗ ಅಥವಾ ಸವಿತೃವು ದೇವತೆಯು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ
ಯಲ್ಲಿ ಉದು ಸ್ಯ ಸಾವಿತ್ರಮಂತ್ರೇ ನಾಜಿನೌ ಭಗಮಿತಿ ಭಾಗೋಽರ್ಧರ್ಚಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿ
ಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೩೮

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಹ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೩೮ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೫ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಖ್ಯೆ—೮ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—೧. ೫, ೬ ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ. ಸವಿತಾ. | ೬ ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾರ್ಧ. ಸವಿತಾ

ಭಗೋ ನಾ | ೭, ೮. ನಾಜಿನಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉದು ಸ್ಯ ದೇವಃ ಸವಿತಾ ಯಯಾಮು ಹಿರಣ್ಮಯೀಮನುತಿಂ ಯಾಮುತಿ-
ಶ್ರೇತ್ |

ನೂನಂ ಭಗೋ ಹವ್ಯೋ ಮಾನುಷೇಭಿರ್ವಿ ಯೋ ರತ್ನಾ ಪುರುಷಸುರ್ದ-
ಧಾತಿ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ್ | ಉಂ ಇತಿ | ಸ್ಯಃ | ದೇವಃ | ಸವಿತಾ | ಯಯಾಮು | ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ | ಅಮುತಿಂ | ಯಾಂ |
ಅಶಿಶ್ರೇತ್ |

ನೂನಂ | ಭಗಃ | ಹವ್ಯಃ | ಮಾನುಷೇಭಿಃ | ವಿ | ಯಃ | ರತ್ನಾ | ಪುರುಷಸುಃ | ದಧಾತಿ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸವಿತಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರೇರಕಃ ಸ್ಯ ಸ ದೇವೋ ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ ಸುವರ್ಣಮಯೀಂ ಯಾಮುಮತಿಂ |
ರೂಪನಾಪ್ನುತೌ | ರೂಪಂ | ಪ್ರಭಾವಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಶಿಶ್ರೇತ್ ಅಶ್ರಯತಿ ತಾಮುಮತಿಮುದ್ಯಯಾಮು |
ಉದ್ಯಚ್ಛತಿ | ಉದ್ಗಮಯತಿ | ಉ ಇತಿ ಪಾದಪೂರಣಃ | ನೂನಮದ್ಯ ಭಗೋ ಭಜನೀಯೋ ಯಃ ಸ-
ವಿತಾ ಮಾನುಷೇಭಿರ್ಮನುಷ್ಯಃ ಸ್ತೋತ್ರಭಿರ್ಮಯೋ ಹವನೀಯಃ ಸ್ತೋತವ್ಯೋ ಭವತಿ | ಪುರುಷಸು-
ರ್ಬಹುಧನೋ ಯೋ ದೇವಃ ಸ್ತೋತ್ರಭ್ಯೋ ರತ್ನಾ ರತ್ನಾನಿ ರಮಣೀಯಾನಿ ಧನಾನಿ ವಿ ದಧಾತಿ ಕ-
ರೋತಿ | ಸ ಸವಿತಾ ದೇವಸ್ತಾಮುಮತಿಮುದ್ಯಯಾಮೇತಿ ಪೂರ್ವೇಣ ಸಂಬಂಧಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನೂನಂ—ಈಗ | ಭಗಃ—ಪೂಜ್ಯನಾದವನೂ | ಮಾನುಷೇಭಿಃ—ಮಾನವರಿಂದ | ಹವ್ಯಃ—ಸ್ತುತಿಸಲ್ಲ
ದುನವನೂ | ಪುರುಷಸುಃ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೂ ಅಪ | ಯಃ—ಯಾವ ಸವಿತೃದೇವನು | ರತ್ನಾ—

ರಮಣೀಯಗಳಾದ ಧನಗಳನ್ನು | ವಿ ದಧಾತಿ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವನೋ | ಸ್ಮೃತಿ—ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ |
ದೇವಃ—ದೇವತಾತ್ಮನೂ ಆದ | ಸವಿತಾ—ಸವಿತೃದೇವನು | ಹಿರಣ್ಮಯೀಂ—ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ | ಯಾಂ
ಅಮತಿಂ—ಯಾವ ಪ್ರಭಾಯುತವಾದ ರೂಪವನ್ನು | ಅಶ್ರೇತ—ಹೊಂದಿರುವನೋ ಆದನ್ನು | ಉದ್ಯಯಾಮು—
ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾ ಹರಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪೂಜ್ಯನೂ, ಮಾನವರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ, ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಯಾವ ಸವಿತೃದೇ
ವನು ರಮಣೀಯಗಳಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವನೋ ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ದೇವತಾತ್ಮನೂ ಆದ ಸವಿ
ತೃವು ಸುವರ್ಣಮಯವೂ, ಪ್ರಭಾಯುತವೂ ತನ್ನ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The divine Savitri has diffused the golden radiance on high, of which
he is the asylum : verily Bhaga is to be adored by men who, abounding in
wealth, distributes treasures (amongst them)

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉದು ತಿಷ್ಠ ಸವಿತಃ ಶ್ರುಧ್ಯೈ ಸ್ಯ ಹಿರಣ್ಯಪಾಣೇ ಪ್ರಭೃತಾವೃತಸ್ಯ |
ವ್ಯುರ್ವೀಂ ಪೃಥ್ವೀಮವತಿಂ ಸೃಜಾನ ಆ ನೃಭ್ಯೋ ಮರ್ತಭೋಜನಂ
ಸುವಾನಃ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ್ | ಊಂ ಇತಿ | ತಿಷ್ಠ | ಸವಿತರಿತಿ | ಶ್ರುಧಿ | ಆಸ್ಯ | ಹಿರಣ್ಯಪಾಣೇ | ಪ್ರಭೃತ್ | ಋತಸ್ಯ |
ವಿ | ಉರ್ವೀಂ | ಪೃಥ್ವೀಂ | ಅವತಿಂ | ಸೃಜಾನಃ | ಆ | ನೃಭ್ಯಃ | ಮರ್ತಭೋಜನಂ | ಸುವಾನಃ ||

ಸಾರಾಂಶಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಸವಿತಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರೇರಯಿತರ್ದೇವ ತ್ವಮುತಿಷ್ಠ | ಉರ್ಧ್ವಂ ಗಚ್ಛ | ತತೋ ಹೇ ಹಿರ-
ಣ್ಯಪಾಣೇ ಹೇ ಸುವರ್ಣಹಸ್ತ ತ್ವಮಸ್ತದಭೀಶಿತಪ್ರದಾನಾಯತೇಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಪ್ರಭೃತಾ ಪ್ರಣಯ-
ನೇತ್ಯಸ್ಯ ಸ್ಯಾದೀಯಮಿದಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಶ್ರುಧಿ | ಶೃಣು | ಉ ಇತಿ ಪೂರಣಃ | ಕೀದೃಶಸ್ತುಂ | ಉರ್ವೀಂ
ವಿಸ್ತೀರ್ಣಾಂ ಪೃಥ್ವೀಂ ಪ್ರಭಿತಾಮವತಿಂ ರೂಪಂ ಪ್ರಭಾಂ ವಿ ಸೃಜಾನೋ ವಿಸೃಜನ್ಮುಭ್ಯೋ ನೇತ್ಯಭ್ಯಃ
ಸ್ತೋತ್ರಭ್ಯೋ ಮರ್ತಭೋಜನಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಭೋಗಯೋಗ್ಯಂ ಧನಮಾ ಸುವಾನಃ ಪ್ರೇರಯನ್ |
ಏವಂಭೂತಸ್ತಮಿದಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಶೃಣ್ವತಿ ಸಂಬಂಧಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸವಿತಃ—ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನಾದ ಎಲೈ ಸವಿತೃವೇ, | ಉತಿಷ್ಠ—ಉದಯಿಸು | ಹಿರಣ್ಯಪಾಣೇ—ಸುವರ್ಣ
ರೂಪದ ಹಸ್ತಗಳುಳ್ಳ ಎಲೈ ಸವಿತೃವೇ, | ಉರ್ವೀಂ—ವಿಸ್ತೃತವಾದುದೂ | ಪೃಥ್ವೀಂ—ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸು

ವುದೂ ಆದ | ಅಮೃತಿಂ—ಪ್ರಭಾರೂಪವನ್ನು | ವಿ ಸೃಜಾನಃ—ಹರಡುತ್ತಲೂ | ನೈಭ್ಯಃ—ನೇತೃಗಳಾದ ಸ್ತುತಿ-
ಕರ್ತರಿಗೆ | ಮರ್ತಭೋಜನಂ—ಮಾನವರ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧನವನ್ನು | ಆ ಸುವಾನಃ—ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡು-
ತ್ತಲೂ | ಬೃತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞದ | ಪ್ರಭೃತ್—ಅರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಅಸ್ಯ—ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಶ್ರುಧಿ-
ಕೇಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನಾದ ಎಲೈ ಸವಿತೃವೇ, ಉದಯಿಸು. ಸುವರ್ಣರೂಪದ ಹಸ್ತಗಳುಳ್ಳ ಎಲೈ ಸವಿತೃವೇ,
ವಿಸ್ತೃತವಾದುದೂ, ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವುದೂ ಆದ ಪ್ರಭಾರೂಪವನ್ನು ಹರಡುತ್ತಲೂ, ನೈತೃಗಳಾದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತ-
ರಿಗೆ ಮಾನವರ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಲೂ, ಯಜ್ಞದ ಆರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಈ
ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳು.

English Translation

Rise up, Savitri : hear (our solicitations) upon the celebration of this
ceremony, (you who are) diffusing light over the spacious earth, and bestow-
ing human enjoyments upon men.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಸಿ ಸ್ತುತಃ | ಸವಿತಾ ದೇವೋ ಅಸ್ತು ಯಮಾ ಚಿದ್ವಿಶ್ವೇ ವಸವೋ ಗೃಣಂತಿ |
ಸ ನಃ ಸ್ತೋಮಾನ್ನಮಸ್ಯ ಗೃಶ್ವನೋ ಧಾದ್ವಿಶ್ವೇಭಿ ಸಾತು ಪಾಯುಭಿರ್ನಿ
ಸೂರೀನ್ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಸಿ | ಸ್ತುತಃ | ಸವಿತಾ | ದೇವಃ | ಅಸ್ತು | ಯಂ | ಆ | ಚಿತ್ | ವಿಶ್ವೇ | ವಸವಃ | ಗೃಣಂತಿ |
ಸಃ | ನಃ | ಸ್ತೋಮಾನ್ | ನಮಸ್ಯಃ | ಚನಃ | ಧಾತ್ | ವಿಶ್ವೇಭಿಃ | ಸಾತು | ಪಾಯುಭಿಃ | ನಿ |
ಸೂರೀನ್ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಸಿ ಚ ಸವಿತಾ ದೇವೋಽಸ್ಮಾಭಿಃ ಸ್ತುತೋಽಸ್ತು | ಅಸ್ಮದೀಯಾಃ ಸ್ತುತಿಃ ಕೃಣೋತಿಶ್ವೇ-
ರ್ಭಃ | ವಿಶ್ವೇ ವಸವಶ್ಚಿತ್ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ಅಸಿ ಯಂ ಸವಿತಾರಮಾ ಗೃಣಂತಿ ಅಭಿಷ್ಠುವಂತಿ ನಮಸ್ಯಃ
ಸರ್ವೈರ್ನಮಸ್ಕರಣೀಯಃ ಸ ದೇವಃ ಸ್ತೋಮಾನ್ನೋಽಸ್ಮದೀಯಾನಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಚನೋಽನ್ಯಂ ಧಾತ್ |
ದಧಾತು | ಅನ್ಯಥಲಾನಿ ಕರೋತು | ವಿಶ್ವೇಭಿರ್ವಿಶ್ವೈಃ ಸರ್ವೈಃ ಪಾಯುಭಿಃ ಪಾಲಯೈಃ ಸೂರೀನ್ ಸ್ತೋ-
ತ್ಯನಸ್ಮಾನ್ನಿ ಸಾತು | ನಿಶರಾಂ ಪಾಲಯತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಸಿ—ಮತ್ತು | ದೇವಃ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ | ಸವಿತಾ—ಸವಿತೃನು | ಸ್ತುತಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಡುವನಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಆಗಲಿ. | ವಿಶ್ವೇ—ಸಮಸ್ತರಾದ | ವಸವಃ ಚಿತ್—ವಸುಸಂಜ್ಞ ಕರಾದ ದೇವತೆಗಳೂ | ಯಂ—ಯಾವ ಸವಿತೃನನ್ನು | ಆ ಗೃಣಂತಿ—ಸ್ತುತಿಸುವರೋ | ನಮಸ್ಕಃ—ಪೂಜ್ಯನಾದ | ಸಃ—ಅದೇ ಸವಿತೃನು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಸ್ತೋಮಾನ್—ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನೂ | ಚಿನಃ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ಧಾತ್—ಧರಿಸಲಿ. | ವಿಶ್ವೇಭಿಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಪಾಯುಭಿಃ—ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ | ಸೂರೀನ್—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು | ನಿ ಷಾತು—ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಸವಿತೃನು ನಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಡಲಿ. ವಸುಸಂಜ್ಞ ಕರಾದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ಯಾವ ಸವಿತೃನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವರೋ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಅದೇ ಸವಿತೃನು ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನೂ ಅನ್ನಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಲಿ. ಸಕಲ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

English Translation

Glorified be the divine Savitri, whom all the gods praise : may that adorable (divinity) requite our praises (with) food : may he always protect the devout with all his protections.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಭಿ ಯಂ ದೇವ್ಯದಿತಿಗೃಣಂತಿ ಸವಂ ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುರ್ಬುಷಾಣಾ |

ಅಭಿ ಸಮ್ರಾಜೋ ವರುಣೋ ಗೃಣಂತ್ಯಭಿ ಮಿತ್ರಾಸೋ ಅರ್ಯಮಾ-
ಜೋಷಾಃ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಭಿ | ಯಂ | ದೇವೀ | ಅದಿತಿಃ | ಗೃಣಂತಿ | ಸವಂ | ದೇವಸ್ಯ | ಸವಿತುಃ | ಬುಷಾಣಾ |

ಅಭಿ | ಸಂರಾಜಃ | ವರುಣಃ | ಗೃಣಂತಿ | ಅಭಿ | ಮಿತ್ರಾಸಃ | ಅರ್ಯಮಾ | ಸ್ರಜೋಷಾಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ದೇವೀ ದ್ಯೋತಮಾನಾದಿತಿರದೀನಾ ದೇವಮಾತಾ ಯಂ ಸವಿತಾರಮಭಿ ಗೃಣಂತಿ ಅಭಿಷ್ಠಾತಿ ಕೇದ್ರತೀ | ಸವಿತುರ್ದೇವಸ್ಯೈವ ಸವಂ ಪ್ರಸವಮನುಜ್ಞಾಂ ಬುಷಾಣಾ ಸೇವಮಾನಾ | ಸಮ್ರಾಜಃ ಸಮ್ಯ-
ಗ್ರಾಜಮಾನಾ ವರುಣಃ | ಉಪಲಕ್ಷಣಮೇತತ್ | ವರುಣಾದಯೋ ದೇವಾ ಯಂ ಸವಿತಾರಮಭಿ ಗೃಣಂತಿ
ಅಭಿಷ್ಠುಂತಿ | ಮಿತ್ರಾಸೋ ಮಿತ್ರಾದಯಶ್ಚ ಸಜೋಷಾಃ ಸಮಾನಪ್ರೀತಿರರ್ಯಮೈತತ್ಸಂಜ್ಞ ಕೋ ದೇ-
ವಶ್ಚ ಯಾಮುಭಿ ಗೃಣಂತಿ | ಸ ನಃ ಸ್ತೋಮಾಂಶ್ಚ ನೋ ಧಾದಿತಿ ಪೂರ್ವಯರ್ಜಾ ಸಂಬಂಧಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವಸ್ಯ—ಪ್ರಭಾಯುತನಾದವನೂ | ಸವಿತುಃ—ಪ್ರೇರಕನಾದವನೂ ಆದ ಸವಿತ್ಯವಿನ | ಸವಂ—ಅನು
ಜ್ಞೇಯನ್ನು | ಜುಷಾಣಾ—ಸೇವಿಸುವವಳೂ | ದೇವೀ—ದೇವತಾತ್ಮಳೂ ಆದ | ಅದಿತಿಃ—ಅದಿತಿದೇವಿಯು |
ಯಂ—ಯಾವ ಸವಿತ್ಯವನ್ನು | ಅಭಿ ಗೃಣಾತಿ—ಸ್ತುತಿಸುವಳೋ | ಸಮ್ರಾಜಃ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಭುತ್ವವುಳ್ಳ |
ವರುಣಃ—ವರುಣಾದಿವೇವತೆಗಳೂ | ಅಭಿ (ಗೃಣಂತಿ)—ಯಾವ ಸವಿತ್ಯವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವರೋ | ಸಜೋಷಾಃ—
ಸಮಾಸವಾದ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ | ಮಿತ್ರಾಸಃ—ಮಿತ್ರಾದಿಗಳೂ | ಅರ್ಯಮಾ—ಅರ್ಯಮಸಂಜ್ಞ ಕನಾದ ದೇವನೂ | ಅಭಿ
ಗೃಣಂತಿ—ಯಾರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವರೋ ಆ ಸವಿತ್ಯವು ನಮ್ಮ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರಭಾಯುತನೂ ಪ್ರೇರಕನೂ ಆದ ಯಾವ ಸವಿತ್ಯವಿನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನೇ ಸೇವಿಸುವವಳೂ, ದೇವತಾತ್ಮಳೂ
ಆದ ಅದಿತಿದೇವಿಯು ಯಾವ ಸವಿತ್ಯವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಳೋ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಭುತ್ವವುಳ್ಳ ವರುಣಾದಿವೇವತೆಗಳೂ
ಯಾವ ಸವಿತ್ಯವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವರೋ ಸಮಾಸವಾದ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ ಮಿತ್ರಾದಿಗಳೂ ಅರ್ಯಮದೇವನೂ ಯಾರನ್ನು
ಪ್ರಶಂಸಿಸುವರೋ ಆ ಸವಿತ್ಯವು ನಮ್ಮ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಲಿ.

English Translation

Whom the divine Aditi, delighting at the birth of the divine Savitri,
glorifies, whom the supreme sovereigns, Varuna, Mitra, Aryaman, (and
other gods), consentaneously adore.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಭಿ ಯೇ ಮಿಥೋ ವನುಷಃ ಸಸಂತೇ ರಾತಿಂ ದಿವೋ ರಾತಿಷಾಚಃ ಸ್ವ-
ಧಿವ್ಯಾಃ |

ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನಃ ಉತ ನಃ ಶೃಣೋತು ವರುತ್ರೀಕಥೇನುಭಿನಿ ಪಾತು || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಭಿ | ಯೇ | ಮಿಥಃ | ವನುಷಃ | ಸಸಂತೇ | ರಾತಿಂ | ದಿವಃ | ರಾತಿಷಾಚಃ | ಸ್ವಧಿವ್ಯಾಃ |

ಅಹಿಃ | ಬುಧ್ನಃ | ಉತ | ನಃ | ಶೃಣೋತು | ವರುತ್ರೀ | ಏಕಥೇನುಭಿಃ | ನಿ | ಪಾತು || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ರಾತಿಷಾಚೋ ದಾನಸೇವಿನೋ ವನುಷಃ ಸಂಭಕ್ತಾರೋ ಯೇ ಯಜಮಾನಾ ಮಿಥಃ ಪರಸ್ಪರೇ
ಸಂದತಾ ಭೂತ್ಯಾ ಸವಿತಾರಮುಭಿಲಕ್ಷ್ಯ ಸಸಂತೇ ಪರಿಚರಂತಿ | ಕೀದೃಶಂ | ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಸ್ಯ ಸ್ವ-
ಧಿವ್ಯಾ ಭೂಮೇಶ್ವ ರಾತಿಂ ಮಿತ್ರಭೂತಂ | ಉತಾಪಿ ಚಾಹಿರ್ಬುಧ್ನಃ | ಬುಧ್ನೇಽಂತರಿಕ್ಷೇ ಭವೋ ಬು-
ಧ್ನಃ | ಏತೀಶ್ಯಹಿಃ | ಏತತ್ಪದವ್ಯಯಾಭಿಧೋ ಮಧ್ಯಮಸ್ಥಾನೋಽಗ್ನಿ ರಹಿರ್ಬುಧ್ನಃ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ |

ಸವಿತುಮೀತ್ರಭೂತಃ ಸೋಽಸಿ ತೇಷಾಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸವಿತೃವಿಷಯಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಶೃಣೋತು |
ತಥಾ ವರೂಶ್ರೀ ವಾಗ್ಧೇವೀ ಚ ಸವಿತೃಸಹಿತಾ ಸತ್ಯೇಕಧೇನುಭಿರ್ಮುಖ್ಯಾಭಿಗೋಭಿರ್ನಿ ಪಾತು | ನಿತಿ-
ರಾಮಸ್ಯಾನ್ವಲಯತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದಿವಃ—ದ್ಯುಲೋಕಕ್ಕೂ | ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ—ಪೃಥ್ವಿಗೂ | ರಾತಿಂ—ಮಿತ್ರಭೂತನಾದ ಸವಿತೃವನ್ನು | ರಾತಿ-
ಷಾಚಃ—ದಾನವನ್ನು ಸೇವಿಸುವವರೂ | ವನುಷಃ—ಅವನಿಂದ ದತ್ತವಾದುದನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವರೂ ಆದ | ಯೇ
—ಯಾವ ಯಜಮಾನರು | ಮಿಥಃ—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು | ಅಭಿ ಸಪಂತೇ—ಸೇವಿಸುವರೋ | ನಃ—ಅಂತಹ
ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಶೃಣೋತು—ಸವಿತೃವು ಕೇಳಲಿ. | ಉತ—ಮತ್ತು | ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನಾ—ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ
ದೇವನೂ ಕೇಳಲಿ. | ವರೂಶ್ರೀ—ರಕ್ಷಕಳಾದ ವಾಗ್ಧೇವಿಯೂ | ಏಕಧೇನುಭಿಃ—ಮುಖ್ಯವಾದ ಧೇನುಗಳೊಡ
ಗೂಡಿ | ನಿ ಪಾತು—ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸವಿತೃವಿನಿಂದ ದತ್ತವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಯಾವ ಯಜಮಾನರೊಪರಾಧ ನಾವು ದ್ಯುಲೋ
ಕಕ್ಕೂ, ಪೃಥ್ವಿಗೂ ಮಿತ್ರ ಭೂತನಾದ ಸವಿತೃವನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೂಡಿಕೊಂಡು ಸೇವಿಸುವವೋ ಅಂತಹ ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರ
ವನ್ನು ಸವಿತೃವು ಕೇಳಲಿ. ಮತ್ತು ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನಾದೇವನೂ ಕೇಳಲಿ. ಮತ್ತು ರಕ್ಷಕಳಾದ ವಾಗ್ಧೇವಿಯೂ ಮುಖ್ಯ
ವಾದ ಧೇನುಗಳೊಡಗೂಡಿ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

English Translation

Whom those solicitous for wealth, those enjoying (it), mutually wor-
ship, the benefactor of heaven and earth : may Ahirbhadhnya hear us : may
the protectress, (the goddess of speech), cherish us with excellent cattle.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅನು ತನ್ನೋ ಜಾಸ್ತತಿಮರ್ಫಂಸೀಷ್ಟ ರತ್ನಂ ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುರಿಯಾನಃ |
ಭಗಮುಗ್ರೋವಸೇ ಜೋಹವೀತಿ ಭಗಮುಗ್ರೋ ಅಧ ಯಾತಿ ರತ್ನಂ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅನು | ತತ್ | ನಃ | ಜಾಸ್ತತಿಃ | ಮಂಸೀಷ್ಟ | ರತ್ನಂ | ದೇವಸ್ಯ | ಸವಿತುಃ | ಇಯಾನಃ |
ಭಗಂ | ಉಗ್ರಃ | ಅವಸೇ | ಜೋಹವೀತಿ | ಭಗಂ | ಅನುಗ್ರಃ | ಅಧ | ಯಾತಿ | ರತ್ನಂ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಯಾನೋಽಸ್ಮಾಭಿರ್ಯಾಚ್ಯಮಾನೋ ಜಾಸ್ತತಿಃ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪಾಲಕಃ ಸವಿತಾ ದೇವಃ ಸವಿ-
ತುರ್ದೇವಸ್ಯ ಸ್ವಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿ ರತ್ನಂ ರಮಣೀಯಂ ತತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಧನಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಮನು ಮಂಸೀಷ್ಟ |
ಅನುಮನ್ಯತಾಂ | ಉಗ್ರ ಓಹಸ್ವೀ ಸ್ತೋತಾ ಭಗಂ ಭಜನೀಯಂ ಸವಿತಾರಂ ಭಗಂಜ್ಞಕಂ ದೇವಂ ವಾ-

ನಸೇ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ರಕ್ಷಣಾಯ ಜೋದವೀತಿ | ಭೃಶಂ ಹ್ವಯತಿ | ಅಧಾಸಿ ಜಾನುಗ್ನೋಽಸಮರ್ಥಃ
ಸೋಽತಾ ಭಗನೇತತ್ಸಂಜ್ಞಾಕಂ ಸವಿತಾರಂ ನಾ ರತ್ನಂ ರಮಣೀಯಂ ತತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಧನಂ ಯಾತಿ |
ಯಾಚತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಯಾನೇ—ನಮ್ಮಿಂದ ಯಾಚಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ | ಜಾಸ್ವತಿಃ—ಪ್ರಜಾಪಾಲಕನೂ ಆದ ಸವಿತೃವು |
ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುಃ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ತನ್ನ | ರತ್ನಂ—ಆಕರ್ಷಕವೂ | ತತ್—ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ ಆದ ಧನವನ್ನು |
ನಃ—ನಮಗೆ | ಅನು ಮಂಸೀಷ್ಟ—ಬದಗಿಸಿಕೊಡಲಿ. | ಉಗ್ರಃ—ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಸ್ತೋತ್ರವು | ಭಗಂ—
ಪೂಜ್ಯನಾದ ಭಗದೇವನನ್ನು | ಅವಸೇ—ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ಜೋದವೀತಿ—ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಕರೆಯು
ತ್ತಾನೆ. | ಅಥ—ಮತ್ತು | ಅನುಗ್ರಃ—ಆಸಮರ್ಥನಾದ ಸ್ತೋತ್ರವು | ಭಗಂ—ಭಗದೇವನನ್ನು | ರತ್ನಂ—ಧನ
ವನ್ನು | ಯಾತಿ—ಬೇಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಮ್ಮಿಂದ ಯಾಚಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ, ಪ್ರಜಾಪಾಲಕನೂ ಆದ ಸವಿತೃವು ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ತನ್ನದೇ ಆದ
ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಬದಗಿಸಿಕೊಡಲಿ. ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಸ್ತೋತ್ರವು ಪೂಜ್ಯನಾದ ಭಗದೇವನನ್ನು
ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಅನೇಕಬಾರಿ ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆಸಮರ್ಥನಾದ ಸ್ತೋತ್ರವು ಭಗದೇವನಿಂದ ಧನವನ್ನು
ಬೇಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

May the protector of progeny, when solicited, consent to bestow upon
us the precious (wealth) of the divine Savitri : the ardent (adorer) invokes
repeatedly Bhaga for protection ; the less ardent solicits Bhaga for wealth.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ಶಂ ನೋ ಭವಂತು ವಾಚಿನೋ ಹವೇಷು ದೇವತಾತಾ ಮಿತದ್ರವಃ ಸ್ವರ್ಕಾಃ |

ಜಂಭಯಂತೋಽಹಿಂ ವೃಕಂ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಸನೇಮ್ಯ ಸ್ಮದ್ಯಯವನ್ನಮೀವಾಃ || ೭ ||

ಪದಮಾಳ

ಶಂ | ನಃ | ಭವಂತು | ವಾಚಿನಃ | ಹವೇಷು | ದೇವತಾತಾ | ಮಿತದ್ರವಃ | ಸ್ವರ್ಕಾಃ |

ಜಂಭಯಂತಃ | ಅಹಿಂ | ವೃಕಂ | ರಕ್ಷಾಂಸಿ | ಸನೇಮಿ | ಅಸ್ಮತ್ | ಯುಯವನ್ | ಅಮೀವಾಃ || ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವೈಶ್ವದೇವೇ ಸರ್ವಣಿ ವಾಚಿನಸ್ಯ ಹವಿಷಃ ಶಂ ನೋ ಭವಂತಿತ್ಯಾದಿಕೇ ದ್ವೇ ಯಾಚ್ಯಾನುನಾ-
ಕೇ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಶಂ ನೋ ಭವಂತು ವಾಚಿನೋ ಹವೇಷು ವಾಚೇವಾಚೇಽನತ ವಾಚಿನೋ ನ
ಇತ್ಯಾರ್ಥಜ್ಞ ರನವಾನಂ ಯಾಚ್ಯಾಂ | ಅ. ೨-೧೩ | ಇತಿ ||

ದೇವತಾತಾ ದೇವತಾತಾ ಯಜ್ಞೇ ಹವೇಷ್ಟಸ್ಮದೀಯೇಷು ಸ್ತೋತ್ರೇಷು ಮಿತದ್ರವೋ ಮಿತ-
ದ್ರವಣಾ ಮಿತಮಾರ್ಗಾಃ ಸ್ವರ್ಕಾಃ ಶೋಭನಾನ್ನಾ ವಾಜಿನಃ ಏತದಭಿಧಾಯಿಕಾ ದೇವಾ ನೋಽಸ್ತಾಕಂ
ಶಂ ಸುಖಾಯ ಭವಂತು | ಅಸಿ ಚಾಹಿಮಾಗತ್ಯ ಹಂತಾರಂ ವೃಕಂ ವಸೂನಾಮಾದಾತಾರಂ | ಜೋರಮಿತಿ
ಶೇಷಃ | ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಚ ಜಂಭಯಂತೋ ಹಿಂಸಂತೋ ವಾಜಿನೋ ದೇವಾಃ ಸನೇಮಿ | ಪುರಾಣನಾಮ್ಪ-
ತತ್ | ಪುರಾತನಾ ಅಮೀವಾ ರೋಗಾನಸ್ತದಸ್ಮತ್ತೋ ಯುಯವನ್ | ಪೃಥಕ್ಕೃವಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವತಾತಾ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಹವೇಷು—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಪಾಠವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ | ಮಿತದ್ರವಃ—
ನಿಯಮಿತವಾದ ಮಾರ್ಗಗಳುಳ್ಳವರೂ | ಸ್ವರ್ಕಾಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಅನ್ನವುಳ್ಳವರೂ | ವಾಜಿನಃ—ಶಕ್ತಿಯುತರೂ
ಅದ ದೇವತೆಗಳು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಸುಖಾರ್ಥವಾಗಿ | ಭವಂತು—ಇರಲಿ. | ಅಹಿಂ—ಮಾರ್ಗನಿರೋಧವನ್ನೂ
ವೃಕಂ—ಲೋಭಿಯೂ ಅದ ಜೋರನನ್ನೂ | ರಕ್ಷಾಂಸಿ—ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ | ಜಂಭಯಂತಃ—ಹಿಂಸಿಸುವ ರೇವತೆ
ಗಳು | ಸನೇಮಿ—ಪುರಾತನಗಳಾದ | ಅಮೀವಾಃ—ರೋಗಗಳನ್ನು | ಅಸ್ಮತ್—ನಮ್ಮಿಂದ | ಯುಯವನ್—
ಬೇರೆಮಾಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಿಯಮಿತವಾದ ಮಾರ್ಗಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಅನ್ನವಂತರೂ ಶಕ್ತಿಯುತರೂ ಅದ ದೇವತೆಗಳು
ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಪಾಠವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಸುಖಾರ್ಥವಾಗಿರಲಿ. ಮಾರ್ಗನಿರೋಧವನ್ನೂ, ಲೋಭಿಯೂ ಅದ
ಜೋರನನ್ನೂ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಹಿಂಸಿಸುವ ದೇವತೆಗಳು ಪುರಾತನಗಳಾದ ರೋಗಗಳನ್ನು ನಮ್ಮಿಂದ ಬೇರೆಮಾಡಲಿ.

English Translation

May the Vajins, with slackened speed, bringing excellent food, be
(disposed) for our happiness, upon our invocations at the worship of the gods:
destroying the murderer, the robber, the Rakshas and keeping from us an-
cient maladies.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ವೈಶ್ವದೇವರ್ವದಲ್ಲಿ ವಾಜಿ ಎಂಬ ದೇವತೆಯನ್ನು ದ್ವೀಶಿ ಮಾಡುವ ಹವಿಸಿನ ಹೋಮದಲ್ಲಿ ಶಂ ನೋ
ಭವಂತು ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ಕನ್ನು ಇದರ ಮುಂದಿನ ಋಕ್ಕನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಯಾಜ್ಞಾ ಮತ್ತು ಅನುಪಾಕ್ಯಾಮಂತ್ರಗಳ
ನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ ಶಂ ನೋ ಭವಂತು ವಾಜಿನೋ ಹವೇಷು ವಾಜೇವಾಜೀ
ಽವತ ವಾಜಿನೋ ನ ಇತ್ಯೂರ್ಧ್ವಜ್ಞಾರನವಾನಂ ಯಾಜ್ಯಾಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೨.೧೬) ನಿರ್ವಹಿಸಿ
ರುವುದು.

ವಾಜಿನಃ—ವಾಜಿನ್ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯಾಸ್ವರು ವಾಜೀ ವೇಜನವಾನ್ (ನಿ. ೨-೨೮) ವೇಗಗಮನವುಳ್ಳ ಅಶ್ವವು
ಎಂದು ಅರ್ಥವಿವರಣೆಮಾಡಿದಾರೆ. ಪ್ರಕೃತ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಾಜಿನಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಪ್ರಥಮಾಬಹುವಚನಾಂತವಾಗಿದ್ದು
ವಾಜಿಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ರಶ್ಮಿಗಳು ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥವೂ ಇರುವುದು.
ವಾಜಿನಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾಸ್ವರು ಪ್ರಕೃತ ಋಕ್ಕನ್ನೇ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದು
ಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ನಿರುತ್ತವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ.—

ಸುಖಾ ನೋ ಭವಂತು ವಾಚಿನೋ ಹ್ಯಾನೇಷು ದೇವತಾತಾ ಯಜ್ಞೇ ಮಿತದ್ರವಃ ಸುಮಿತ-
ದ್ರವಃ | ಸ್ವರ್ಕಾಃ ಸ್ವಂಚನಾ ಇತಿ ವಾ ಸ್ವರ್ಚನಾ ಇತಿ ವಾ ಸ್ವರ್ಚಿಷ ಇತಿ ವಾ | ಜಂಭ-
ಯಂತೋಽಹಿಂ ಚ ವೃಕಂ ಚ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಚ ಕ್ಷಿಪ್ರಮಸ್ಮದ್ಯಾವಯಂತುಮಿವಾ ದೇವಾಶ್ವಾ
ಇತಿ ವಾ || (ನಿ. ೧೨-೪೪)

ವಾಚಿನ್ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವೇಗಗಮನವುಳ್ಳ ಅಶ್ವವು ಅಥವಾ ದೇವಾಶ್ವವು ಎಂದರ್ಥವು. ಇಲ್ಲಿ ವಾಚಿನಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಬಹು
ವಚನದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವೇಗಗಮನವುಳ್ಳ ದೇವಾಶ್ವಗಳು ಅಥವಾ ದೇವತೆಗಳು ಎಂದರ್ಥವು. ದೇವತಾತಾ
ಎಂದರೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ;

ಮಿತದ್ರವಃ ಸುಮಿತದ್ರವಃ ಮಿತದ್ರವಣಾ ಮಿತಮಾರ್ಗಾಃ | ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅಶ್ವವು ಸಾರಥಿಯ
ಅಧೀನಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಹೋಗುವ ವೇಗಕ್ಕೆ ಸಾರಥಿಯ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಒಂದು ಮಿತಿಯುಂಟು. ಸಾರಥಿಯ
ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅದು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅಥವಾ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ ವೇಗವು
ಮಿತವಾಗಿರುವುದು ಎಂದರೆ ನಿಯಮನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವುದು ಎಂದರ್ಥವು. ಅಥವಾ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಹೇಳುವಂತೆ
ಮಿತಮಾರ್ಗಾಃ ಒಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಎಂದರೆ ಸಾರಥಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಅದ್ವ-
ರಿಂದ ಮಿತಮಾರ್ಗ ಅಥವಾ ಮಿತದ್ರವಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಈ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವುದು.

ಸ್ವರ್ಕಾಃ—ಸ್ವರ್ಕಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯಾಸ್ಮರು—ಸ್ವಂಚನಾ ಇತಿ ವಾ | ಶೋಭನಂ ಅಂಚಂತಿ ಗಚ್ಛಂತಿ |
ಚೆನ್ನಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ತಮವಾದ ಪದವಿಶ್ವೇಪದಿಂದ ಹೋಗುವುದಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಕಾಃ ಎಂದು ಹೆಸರು; ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಚಿ-
ನಾಃ ಶೋಭನಂ ವಾ ಅರ್ಚನಂ ಯೇಷಾಂ ಸ್ತುತಿಃ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಎಂದರೆ ಇದರ ಗುಣಗಳನ್ನು
ಶ್ಲಾಘಿಸುವರು ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಚಿನಾಃ ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಕಾಃ ಎಂದು ಹೆಸರು; ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಚಿಷಃ ವಾ ಯೇಷಾಂ
ಶೋಭನಾ ಅರ್ಚಿಷೋ ದೀಪ್ತಯಃ ತ ಆಗಚ್ಛಂತು | ಇದರ ಶರೀರಕಾಂತಿಯು ಬಹಳ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿರು-
ವುದು. ಧೃಷ್ಟಪುಷ್ಪವಾದ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಕೊಬ್ಬಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮದಿಂದ ಇರುವುದೂ ಮಿಂಚುತ್ತಿರುವ
ಶರೀರಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ ಅದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಚಿಷಃ ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಕಾಃ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಎಂದ
ಸ್ವರ್ಕಾಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮೂರುವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದಾರೆ. ಮಿತದ್ರವಃ ಸ್ವರ್ಕಾಃ ಎಂಬ ಎರಡು ಶಬ್ದ-
ಗಳೂ ವಾಚಿನಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣಗಳು.

ಅಹಿಂ ಚ ವೃಕಂ ಚ ರಕ್ಷಾಂಸಿ—ಅಹಿಂ ಆಗತ್ಯ ಹಂತಾರಂ | ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡುಬಂದು ಕೊಲ್ಲುವ ಶತ್ರು
ವಿಗೆ ಅಹಿಂ ಎಂದು ಹೆಸರು; ವೃಕಂ ವಸೂನಾಮಾದಾತಾರಂ ಅಥವಾ ಯಶ್ಚ ಪೃಕಸ್ತಸ್ಮರೋ ಮುಷ್ಣಾತಿ |
ಧನಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಕಳ್ಳನಿಗೆ ವೃಕ ಎಂದು ಹೆಸರು; ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಯೇಽಸ್ಮಾನ್ ರಹಸಿ ಕ್ಷಿಣ್ಣಂತಿ | ನಮಗೆ
ತಿಳಿಯದಂತ ಗುಹ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಅಥವಾ ರಹಸ್ಯಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವ ರಾಕ್ಷಸಗಳಿಗೆ
ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಮೂರುವಿಧವಾದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಈ ದೇವತೆಗಳು ಹಿಂಸಿಸಲಿ ಮತ್ತು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ
ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಿರ್ವಚನದ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಸಂಹಿತಾಶಾಃ

ವಾಚೇನಾಚೇನತ ವಾಚಿನೋ ನೋ ಧನೇಷು ವಿಪ್ರಾ ಅಮೃತಾ ಋತಜ್ಞಾಃ |

ಅಸ್ಯ ಮಧ್ವಃ ಪಿಬತ ಮಾದಯಧ್ವಂ ತ್ವಷ್ಟಾ ಯಾತ ಪಥಿಭಿರ್ಧೀವಯಾಸೈಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವಾಜೇನಾಜೇ | ಅವತ | ವಾಜಿನಃ | ನಃ | ಧನೇಷು | ವಿಪ್ರಾಃ | ಅಮೃತಾಃ | ಋತಂಜ್ಞಾಃ |
 ಅಸ್ಯ | ಮಧ್ವಾಃ | ಪಿಬತ | ಮಾದಯಧ್ವಂ | ತೃಪ್ತಾಃ | ಯಾತ | ಪಥಿಭಿಃ | ದೇವಯಾನೈಃ || ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ವಾಜಿನ ಏತನ್ಮಾನುಕಾ ದೇವಾ ವಿಪ್ರಾ ಮೇಧಾವಿನೋಽಮೃತಾ ಅಮರಬಿಧರ್ಮಾಃ ಋತಂಜ್ಞಾಃ ಸತ್ಯಂ ಜಾನಂತಃ ಏವಂಭೂತಾಃ ಸಂತೋ ಯೂಯಂ ವಾಜೇ ವಾಜೇ ಸರ್ವೇಷು ಯುದ್ಧೇಷು ನೋಽಸ್ಯಾನ್ತನೇಷು ಧನನಿಮಿತ್ತೇಷ್ವವತ | ಪಾಲಯತ | ತತೋ ಯೂಯಮಸ್ಯ ಮಧ್ವೋ ಮಧು-
 ರೋಪೇತಮಿಮಂ ಸೋಮಂ ಪಿಬತ | ಸೋಮಪಾನಾಂತರಂ ಮಾಧಯಧ್ವಂ | ಯೂಯಂ ತೃಪ್ತಾ ಭ-
 ವತ | ತತಸ್ತೃಪ್ತಾ ಯೂಯಂ ದೇವಯಾನೈರ್ದೇವಗಮನಸಾಧನೈಃ ಪಥಿಭಿರ್ಮಾರ್ಗೈರ್ಯಾತಃ | ಗಚ್ಛತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಾಜಿನಃ—ವಾಜಿಸಂಜ್ಞ ಕರಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ | ವಿಪ್ರಾಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳೂ | ಅಮೃತಾಃ—ಮರಣ
 ಧರ್ಮರಹಿತರೂ | ಋತಂಜ್ಞಾಃ—ಸತ್ಯವನ್ನರಿತವರೂ ಆದ ನೀವು | ವಾಜೇನಾಜೇ—ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ
 ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಧನೇಷು—ಧನನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ಅವತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. | ಮಧ್ವಾಃ—ಮಧುರವಾದ | ಅಸ್ಯ—ಈ
 ಸೋಮವನ್ನು | ಪಿಬತ—ಪಾನಮಾಡಿರಿ. | ಮಾದಯಧ್ವಂ—ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಿರಿ. | ತೃಪ್ತಾಃ—ತೃಪ್ತರಾದ
 ನೀವು | ದೇವಯಾನೈಃ—ದೇವತೆಗಳು ಸಂಚರಿಸುವ | ಪಥಿಭಿಃ—ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ | ಯಾತ—ಹೊರಟುಕೊಡಿರಿ. |

ಭಾವಾರ್ಥ

ವಾಜಿಸಂಜ್ಞ ಕರಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ಮೇಧಾವಿಗಳೂ, ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತರೂ, ಸತ್ಯವನ್ನರಿತವರೂ ಆದ
 ನೀವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಧನನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. ಮಧುರವಾದ ಈ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನ
 ಮಾಡಿರಿ. ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಿರಿ. ತೃಪ್ತರಾದ ನೀವು ದೇವಯಾನಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಸಂಚರಿಸಿರಿ.

English Translation

Wise, immortal Vajins, observers of truth defend us in every conflict,
 and for the sake of wealth : drink of this sweet (Soma beverage), be exila-
 rated (thereby) and satisfied ; proceed by the paths traversed by the gods.

ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಊರ್ಧ್ವೋ ಅಗ್ನಿರಿತಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಂ ಷಷ್ಠಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಷ್ಠಂ ತ್ರೈಷ್ವಭಂ ವೈಶ್ವದೇವಂ |
 ಊರ್ಧ್ವಾಃ ಸಪ್ತ ವೈಶ್ವದೇವಂ ತ್ವಿತ್ಯನುಕ್ರಮಣಿಕಾ || ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ || ದ್ವಿತೀಯೇ
 ಭಂದೋಮೇ ಪ್ರಲುಗತಸ್ತು ಊರ್ಧ್ವೋ ಅಗ್ನಿರಿತಿ ವೈಶ್ವದೇವಸ್ತುಚಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಊರ್ಧ್ವೋ
 ಅಗ್ನೀಃ ಸುಮತಿಂ ವಸೋ ಅಶ್ರೇದತ ಸ್ಯಾ ನಃ ಸರಸ್ವತೀ ಜುಷಾಣೇತಿ ಪ್ರಲುಗಂ | ಅ. ೮-೧೦ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಊರ್ಧ್ವೋ ಅಗ್ನಿಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಋಕ್ಪುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು; ತ್ರಿಪ್ತವ್ ಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಊರ್ಧ್ವೋ ಸಪ್ತ ವೈಶ್ವದೇವಂ ತು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಲೈಂಗಿಕವು. ಎರಡನೆಯ ಭಂದೋಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರ ಉಗಶಸ್ತಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ಊರ್ಧ್ವೋ ಅಗ್ನಿಃ ಎಂದು ವೇದಲಾಗುವ ಮೂರು ಋಕ್ಪುಗಳನ್ನು ವೈಶ್ವದೇವತೃಜವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ ಊರ್ಧ್ವೋ ಅಗ್ನಿಃ ಸುಮತಿಂ ವಸ್ತೋ ಅಶ್ರೇಷ್ಠತ ಸ್ಯಾ ನಃ ಸರಸ್ವತೀ ಜುಷಾಣೇತಿ ಪ್ರ ಉಗಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೧೦) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೩೯

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೩೯ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೬ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಪಂಕ್ತಿ—೭ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಪ್ತವ್ ||

ಸಂಹಿತಾಸಾಧಕಃ

ಊರ್ಧ್ವೋ ಅಗ್ನಿಃ ಸುಮತಿಂ ವಸ್ತೋ ಅಶ್ರೇಷ್ಠತೀಚೀ ಜುಷಾಣೇದೇವ-
ತಾತಿಮೇತಿ |

ಭೇಜಾತೇ ಅದ್ರೀ ರಥ್ಯೇವ ಪಂಥಾಮೃತಂ ಹೋತಾ ನ ಇಷಿತೋ ಯಜಾತಿ ||

ಪದಸಾಧಕಃ

ಊರ್ಧ್ವೋ | ಅಗ್ನಿಃ | ಸುಮತಿಂ | ವಸ್ತುಃ | ಅಶ್ರೇಷ್ಠ | ಪ್ರತೀಚೀ | ಜುಷಾಣಃ | ದೇವತಾತಿಂ | ಏತಿ |
ಭೇಜಾತೇ ಇತಿ | ಅದ್ರೀ ಇತಿ | ರಥ್ಯೇವ | ಪಂಥಾಂ | ಮೃತಂ | ಹೋತಾ | ನಃ | ಇಷಿತಃ | ಯಜಾತಿ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಗ್ನಿರಂಗನಾದಿಗುಣವಿಶಿಷ್ಟ ಊರ್ಧ್ವ ಉದ್ಯಮನಃ ಸರ್ಗ ವಸ್ತೋ ವಾಸಕಸ್ಯ ಸ್ತೋತುಃ ಸು-
ಮತಿಮಸ್ಮದೀಯಾಂ ಶೋಭನಾಂ ಸ್ತುತಿಮಶ್ರೇಷ್ಠ | ಶ್ರಯತು | ಸೇವತಾಂ | ಪ್ರತೀಚೈಭಿಮುಖೀ ಜು-
ಷಾಣಃ ಸರ್ವಾಸಾಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಜರಯಿತ್ಯುಪೋದೇವತಾ ದೇವತಾತಿಂ ಯಜ್ಞಮೇತಿ | ಗಚ್ಛತಿ | ಅದ್ರೀ
ಅದ್ರಿಯಂತಾ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತಾ ಪಶ್ಚೀಯಜಮಾನಾ ಪಂಥಾಂ ಪಂಥಾನಂ ಯಜ್ಞಮಾರ್ಗಂ ರಥ್ಯೇವ ರಥಿ-
ನಾನಿವ ಭೇಜಾತೇ | ಸೇವೇತೇ | ತಥೇಷಿತಃ ಸಂಪ್ರೇಷಿತೋ ನೋಽಸ್ಮದೀಯೋ ಹೋತಾ ಮೃತಂ
ಯಜ್ಞಂ ಯಜಾತಿ | ಯಜತು | ಕರೋತ್ಪ್ರಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿದೇವನು | ಉರ್ಧ್ವಃ—ಉರ್ಧ್ವಮುಖನಾಗಿ ಅವಿರ್ಭವಿಸಿ | ವಸ್ತೇ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನ |
 ಮನುತಿಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಅಶ್ರೇತ್—ಸೇವಿಸಲಿ. | ಪ್ರತೀಚೀ—ನಮಗಭಿಮುಖಳಾಗಿರುವವಳೂ
 ಜೂರ್ಣಿಃ—ಪ್ರಜೆಗಳ ಕ್ಷಯಕಾರಕಳೂ ಆದ ಉಷೋದೇವಿಯು | ದೇವತಾತಿಂ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ಏತಿ—ಬರುತ್ತಾಳೆ |
 ಅದ್ರೀ—ಭಕ್ತಿಯುತರಾದ ಯಜಮಾನ ದಂಪತಿಗಳು | ಪಂಥಾಂ—ಯಜ್ಞಮಾರ್ಗವನ್ನು | ರಥೈವ—ರಥಿಕರಂತೆ |
 ಭೇಜಾತೇ—ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. | ಇಸಿತಃ—ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಹೋತಾ—ಹೋತೃವು | ಋತಂ—
 ಯಜ್ಞವನ್ನು | ಯಜಾತಿ—ನಿರ್ವಹಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅಗ್ನಿದೇವನು ಉರ್ಧ್ವಮುಖನಾಗಿ ಅವಿರ್ಭವಿಸಿ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿ.
 ನಮಗಭಿಮುಖಳಾಗಿರುವವಳೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕ್ಷಯಕಾರಕಳೂ ಆದ ಉಷೋದೇವಿಯು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಭಕ್ತಿ
 ಯುತರಾದ ಯಜಮಾನದಂಪತಿಗಳು ಯಜ್ಞಮಾರ್ಗವನ್ನು ರಥಿಕರಂತೆ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
 ನಮ್ಮ ಹೋತೃವು ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲಿ.

English Translation

Let Agni, risen on high, accept the praise of the worshipper : she
 who makes (all creatures) old, looking to the west, goes to the sacrifice : the
 pious pair, like two raiders in a chariot, follow the path (of the ceremony) :
 let the Hotri, as enjoined, celebrate the rite.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ'ವಾವ್ಯಜೇ ಸುಪ್ರಯಾ ಬರ್ಹಿರೇಷಾವಾ ವಿಶ್ವತೀವ ಬೀರಿಟಿ ಇಯಾತೇ |
 ವಿಶಾಮುಕ್ತೋರುಷಸಃ ಪೂರ್ವಹೂತೌ ವಾಯುಃ ಪೂಷಾ ಸ್ವಸ್ತಯೇ ನಿ-
 ಯುತ್ವಾನ್ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ವಾವ್ಯಜೇ | ಸುಪ್ರಯಾಃ | ಬರ್ಹಿಃ | ಏಷಾಂ | ಆ | ವಿಶ್ವತೀ ಇವೇತಿ ವಿಶ್ವತೀ ಇವ | ಬೀರಿಟೀ |
 ಇಯಾತೇ ಇತಿ |
 ವಿಶಾಂ | ಆಕ್ತೋಃ | ಉಷಸಃ | ಪೂರ್ವಹೂತೌ | ವಾಯುಃ | ಪೂಷಾ | ಸ್ವಸ್ತಯೇ | ನಿಯುತ್ವಾನ್ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ಏಷಾಂ ಯಜಮಾನಾನಾಂ ಸಂಬಂಧಿ ಸುಪ್ರಯಾಃ ಶೋಭನಾನ್ನೇನ ಯುಕ್ತಂ ಬರ್ಹಿಃ ಕುಶ-
 ಮಯಂ ಪ್ರ ವಾವ್ಯಜೇ | ಸ್ವವ್ಯಜ್ಯತೇ | ಆಸಾಧ್ಯತೆ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ವಿಶ್ವತೀವ | ಇವೇತೀದಾನೀಮರ್ಥೇ |
 ಇದಾನೀಮಸ್ತದ್ವಿಯಾನಾಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪಾಲಕೌ ನಿಯುತ್ವಾನ್ | ನಿಯುಚ್ಛಬ್ದೇನ ಬಡವಾ ಉಚ್ಯಂತೇ |

ತದ್ವಾನ್ವಾಯುಃ ಪೂಷಾ ಚ ವಿಶಾಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಸ್ವಸ್ತಯೇ ಪ್ಲೇಮಾಯಾಕ್ನೋ ರಾತ್ರೇಃ ಸಂಬಂಧಿನ್ಯಾ ಉಷಸಃ ಸಕಾಶಾತ್ಪೂರ್ವಹೂಪೌ ಪೂರ್ವಸ್ವಿನ್ಯಾಹ್ವಾನೇ ಸತಿ ಬೀರಿಟೇಽನ್ತರಿಕ್ಷ ವಿಯಾತೇ | ಆಗಚ್ಛತಾಂ | ಯದ್ವಾ | ವಿಶ್ವತೀನೇತ್ಯುಪಮಾ | ವಿಶಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಬೀರಿಟೇ ಗಣೇ ವಿಶ್ವತೀನ ರಾಜಾನ್ಯಾ ಯಥಾಗಚ್ಛತಾಂ ತದ್ವತ್ | ಅಸ್ತಿನ್ನಜ್ಞೇ ವಿಶಾಮಿತ್ಯುಭಯತ್ರ ಸಂಬಧ್ಯತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಿಷಾಂ—ಯಜಮಾನರ | ಸುಪ್ರಯಾಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಅನ್ನದಿಂದ ಕೂಡಿದ | ಬರ್ಹಿಃ—ದರ್ಭಾಸನವು ಪ್ರ ವಸ್ತುಜೇ—ಹರಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. | ವಿಶ್ವತೀನ—ಪ್ರಜಾಪಾಲಕರಾದ ರಾಜರಂತೆ | ನಿಯುತ್ಯಾನ್ ವಾಯುಃ—ನಿಯುತ್ಸಂಕ್ಷಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ವಾಯುವೂ | ಪೂಷಾ—ಪೂಷದೇವನೂ | ವಿಶಾಂ—ಪ್ರಜೆಗಳ | ಸ್ವಸ್ತಯೇ—ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ | ಅಕ್ನೋಃ—ರಾತ್ರಿಸಂಬಂಧಿಯಾದ | ಉಷಸಃ—ಉಷಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ | ಪೂರ್ವಹೂತಾ—ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾದ ಆಹ್ವಾನನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ಬೀರಿಟೇ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ | ಆ ಇಯಾತೇ—ದಯಮಾಡಲಿ. |

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಜಮಾನರ ಉತ್ತಮವಾದ ಅನ್ನ ಯುಕ್ತವಾದ ದರ್ಭಾಸನವು ಹರಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರಜಾಪಾಲಕರಾದ ರಾಜರಂತೆ ನಿಯುತ್ಸಂಕ್ಷಕವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ವಾಯುವೂ ಪೂಷದೇವನೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ರಾತ್ರಿಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಉಷಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾದ (ಪಾತಕಾಲದ) ಆಹ್ವಾನನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ದಯಮಾಡಲಿ.

English Translation

The food-bestowing sacred grass of these (the worshippers) is strewn : may the two lords of people, Vayu, with the Niyut steeds, and Pushan, invoked before the dawn upon the close of the night, appear now in the firmament for the welfare of mankind.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಬೀರಿಟೇ—ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಮಾಡಿದಾರೆ. ಬೀರಿಟೇ ಎಂದರೆ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಒಂದು ಅರ್ಥವನ್ನೂ ವಿಶಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಬೀರಿಟೇ ಗಣೇ ವಿಶ್ವತೀನ ರಾಜಾನ್ಯಾ ಮನುಷ್ಯರ ಅಥವಾ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪಾಲಕರಾದ ರಾಜರಂತೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬೀರಿಟೇ ಎಂದರೆ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಹೇಳಿದಾರೆ.

ಯಾಸ್ತುರು ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಮಾಡಿದಾರೆ—

ಬೀರಿಟೇ | ಬೀರಿಟಂ ತೈಟೀಕಿರಂತರಿಕ್ಷಮೇವಮಾಹ ಪೂರ್ವಂ ವಯತೇರುತ್ತರಮಿರತೇ-
ವರ್ಯಾಂಸೀರಂತೈಸ್ತ್ರಿನ್ ಭಾಂಸಿ ನಾ | ತದೇತದಸ್ಯಾಮ್ಯಚ್ಯುದಾಹರಂತೈಃ ಸಿಗಿಮೋ
ಭವತಿ ||

(ನಿ. ೫-೨೨)

ಬೀರಿಟಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಂತರಿಕ್ಷವೆಂದರ್ಥವು ಎಂದು ತೈಟೀಕಿ ಎಂಬ ಆಚಾರ್ಯರ ಮತವು. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಈಶಬ್ದದ ಪೂರ್ವಾರ್ಥವಾದ ಬೀರಿ ಅಥವಾ ವೀರಿ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವು ವೇದ ಭಾತುವಿನಿಂದಲೂ ಉತ್ತರಾರ್ಥವಾದ ಅಂಟಿ ಎಂಬ ಭಾಗವು ಆರ್ ಎಂಬ ಭಾತುವಿನಿಂದಲೂ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಬೀರಿಟಂ ಅಥವಾ ಬೀರಿಟಂ ಎಂದಾಗಿದೆ ಎಂದಿದೆ

ಪಕ್ಷಿಗಳು ಈರ್ ಎಂದರೆ ಸಂಚರಿಸು ಎಂದರ್ಥವು. ಇರತೇರ್ವಯಾಂಸೀರಂತ್ಯೈಸ್ತಿನಿ | ಪಕ್ಷಿಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ (ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ) ಸಂಚರಿಸುವುದರಿಂದ ವೀರಿಟಿ ಅಥವಾ ಬೀರಿಟಿಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಂತರಿಕ್ಷವೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಉಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅಥವಾ ಭಾಂಸಿ ವಾ ಎಂದರೆ ಭಾಸೋಲತ್ರ ನಕ್ಷತ್ರಾದೀನಾಂ ತನ್ಯಂತೇ ಈ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ನಕ್ಷತ್ರಾದಿ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಂಡಲಗಳ ಚಲನವಲನಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಬೀರಿಟಿ ಎಂದರೆ ಅಂತರಿಕ್ಷವು ಎಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾಸ್ಯರು ಪ್ರಕೃತ ಋಕ್ಕುನ್ನೇ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ.—

ಪ್ರವೃಜ್ಯತೇ ಸುಪ್ರಾಯಣಂ ಬರ್ಹಿರೇಷಾಮೇಯಾತೇ ಸರ್ವಸ್ಯ ಸಾತಾರೌ ವಾ ಪಾಲಯಿತಾ-
ರೌ ವಾ | ಬೀರಿಟಿಮಂತರಿಕ್ಷಂ ಭಿಯೋ ವಾ ಭಾಸೋ ವಾ ತತಃ | ಅಪಿ ವೋಪಮಾರ್ಥೇ
ಸ್ಯಾತ್ ಸರ್ವಪತೀ ಇವ ರಾಜಾನ್ ಬೀರಿಟೇ ಗಣೇ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ರಾತ್ರಾಃ ವಿನಾಸೇ
ಪೂರ್ವಸ್ಯಾಮುಭಿಹೂತೌ ನಾಯುತ್ಯಾನ್ ನಿಯುತ್ಯಾನ್ ಪೂಷಾ ಚ ಸ್ವಸ್ತೈಯನಾಯ ||
ನಿಯುತ್ಯಾನ್ ನಿಯುತೋಽಸ್ಯಾಶ್ವಾಃ ನಿಯುತೋ ನಿಯಮನಾದ್ವಾ ನಿಯೋಜನಾದ್ವಾ ||

(ನಿ. ಜ. ೨೮)

ಪ್ರಕೃತ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಾಯು ಮತ್ತು ಪೂಷನ್ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವತೆಗಳು ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಎಂದರೆ ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಪಾಲಕರಾವವರು ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಾಪಾಡತಕ್ಕವರು. ಇಂತಹ ಈ ದೇವತೆಗಳ ಅಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಯಜ್ಞವೇದಿಯಲ್ಲಿ ಮೆತ್ತಗಿರುವ ಒರ್ಹಿ ಎಂಬ ದರ್ಭೆಗಳು ಆಸನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹರಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಬೀರಿಟಿ ಎಂದರೆ ಅಂತರಿಕ್ಷವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಯವು ಅಥವಾ ಬೆಳಕು ತಂಬಿರುವುದರಿಂದ ಬೀರಿಟಿ ಎಂದರೆ ಅಂತರಿಕ್ಷವು ಎಂದರ್ಥವು. ಅಥವಾ ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ಉಪಮಾನ (ಹೋಲಿಕೆ)ವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿರಬಹುದು. ಈ ಉಪಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬೀರಿಟಿ ಎಂದರೆ ಗಣೇ (ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ) ಎಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಸರ್ವರಿಗೂ ಪಾಲಕರಾದ ರಾಜರು ಮನುಷ್ಯರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಹೇಗೆ ಗೌರವಾನ್ವಿತರಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವರೋ ಅದರಂತೆ ಎಂದು ಬೀರಿಟಿಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಗಣ ಅಥವಾ ಗುಂಪು ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಉಷಸಃ ಪೂರ್ವಹೂತೌ ಎಂದರೆ ರಾತ್ರಾಃ ವಿನಾಸೇ ಪೂರ್ವಸ್ಯಾಮುಭಿಹೂತೌ ರಾತ್ರಿಯ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಉಷಸ್ಸಿನ ಅವಿರ್ಭಾವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ವಾಯುದೇವನೂ ಪೂಷನೂ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯೊಡಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ನಿಯುತ್ಯಾನ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಿಯುತ್ ಎಂಬ ಅಶ್ವಗಳುಳ್ಳ ವಾಯುದೇವನು ಎಂದರ್ಥವು. ವಾಯುದೇವನ ಅಶ್ವಗಳಿಗೆ ನಿಯುತಃ ಎಂದು ಹೆಸರು. (ನಿ. ೨-೨೮) ಈ ವಿಶೇಷವು ವಾಯುವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಪೂಷನಿಗೆ ಅಲ್ಲ. ನಿಯುತಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಈ ಅಶ್ವದ ಗಮನವು ನಿಯಮನಾದ್ವಾ ನಿಯಮನಕ್ಕೆ (ಸಾರಥಿಯ ಹತೋಟಿಗೆ) ಒಳಪಟ್ಟಿರುವುದು ಅಥವಾ ನಿಯೋಜನಾದ್ವಾ—ಈ ಅಶ್ವವನ್ನು ರಥಕ್ಕೆ ಹೊಡೆವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಾಯುವಿನ ಅಶ್ವಕ್ಕೆ ನಿಯುತ್ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದು ಎಂದು ನಿರ್ವಚನಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಸಂಹಿತಾಸಾರಃ

ಜ್ಞಯಾ ಅತ್ರ ವಸವೋ ರಂತ ದೇವಾ ಉರಾಂತರಿಕ್ಷೇ ಮರ್ಜಯಂತ
ಶುಭಾಃ |

ಅರ್ವಾಕ್ಷಥ ಉರುಜ್ರಯಃ ಕೃಣುಧ್ವಂ ಶ್ರೋತಾ ದೂತಸ್ಯ ಜಗ್ಮುಷೋ
ನೋ ಅಸ್ಯ ೩ ||

ಪದವಾಚಃ

ಜ್ಯಯಾಃ | ಅತ್ರ | ವಸವಃ | ರಂತ | ದೇವಾಃ | ಉರಾ | ಅಂತರಿಕ್ಷೇ | ಮರ್ಜಯಂತ | ಶುಭ್ರಾಃ |

ಅರ್ವಾಕ್ | ಪಥಃ | ಉರುಜ್ರಯಃ | ಕೃಣುಧ್ವಂ | ಶ್ರೋತ | ದೂತಸ್ಯ | ಜಗ್ಮುಷಃ | ನಃ | ಅಸ್ಯ |

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವಸವೋ ವಸುಸಂಜ್ಞಕಾ ದೇವಾ ಅತ್ರಾಸ್ತಿಸ್ತಂಜ್ಞೇ ಜ್ಯಯಾಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಭವಾ ರಂತ | ರಮು-
ಯಂತಾಂ | ಉರಾ ವಿಸ್ತೀರ್ಣೇಽಂತರಿಕ್ಷೇ ಸ್ಥಿತಾಃ ಶುಭ್ರಾ ದೀಪ್ಯಮಾನಾ ಮರುತಶ್ಚ ಮರ್ಜಯಂತ |
ಪರಿಚರ್ಯಂತೇ | ಹೇ ಉರುಜ್ರಯಃ ಪ್ರಭೂತಗಮನಾ ವಸವೋ ಮರುತಶ್ಚ ಯೋಯಂ ಪಥೋ
ಯುಷ್ಮದೀಯಾನ್ಯಾರ್ಗನರ್ವಾಗಸ್ಯದಭಿಮುಖಂ ಯಥಾ ಭವತಿ ತಥಾ ಕೃಣುಧ್ವಂ | ಕುರುತ | ಅಪಿ ಚ
ಯೋಯಂ ಜಗ್ಮುಷೋ ಯುಷ್ಮಾನ್ಪ್ರತಿ ಗತವತೋ ನೋಽಸ್ಮದೀಯಸ್ಯಾಸ್ಯ ದೂತಸ್ಯಾಗ್ನೇರಾಹ್ವಾನಂ
ಶ್ರೋತ | ಶೃಣುತ | ಅಗ್ನಿರ್ಹಿ ಯಜಮಾನಾನಾಂ ದೂತಃ ಸನ್ನೇವಾನಾಹ್ವಯತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಸವಃ—ವಸುಸಂಜ್ಞಕರಾದ | ದೇವಾಃ—ದೇವತೆಗಳು | ಅತ್ರ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಜ್ಯಯಾಃ—ಪೃಥ್ವಿ
ಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನರಾದವರಾಗಿ | ರಂತ—ಕ್ರೀಡಿಸಲಿ. | ಉರಾ—ವಿಸ್ತೃತವಾದ | ಅಂತರಿಕ್ಷೇ—ಅಂತರಕ್ಷಸ್ಥರೂ |
ಶುಭ್ರಾಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರೂ ಆದ ಮರುತ್ತುಗಳು | ಮರ್ಜಯಂತ—ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. | ಉರುಜ್ರಯಃ—
ವೇಗಗಾಮಿಗಳಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಮತ್ತು ವಸುಗಳೇ | ಪಥಃ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ | ಅರ್ವಾಕ್—
ಅಭಿಮುಖವಾಗಿರುವಂತೆ | ಕೃಣುಧ್ವಂ—ನಿಮ್ಮ ಸಂಚಾರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿರಿ. | ಜಗ್ಮುಷಃ—ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿ-
ರುವವನೂ | ನಃ—ನಮ್ಮ ಪರವಾದ | ಅಸ್ಯ ದೂತಸ್ಯ—ದೇವದೂತನೂ ಆದ ಈ ಅಗ್ನಿಯ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು |
ಶ್ರೋತ—ಕೇಳಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವಸುಸಂಜ್ಞಕರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಕ್ರೀಡಿಸಲಿ. ವಿಸ್ತೃತವಾದ
ಅಂತರಕ್ಷಸ್ಥರೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನರೂ ಆದ ಮರುತ್ತುಗಳು ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ವೇಗಗಾಮಿಗಳಾದ ಎಲೈ ಮರು-
ತ್ತುಗಳೇ, ಮತ್ತು ಎಲೈ ವಸುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಸಂಚಾರವು ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿರುವಂತಿರಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ
ಬರುತ್ತಿರುವವನೂ, ನಮ್ಮ ಪರವಾದ ದೇವದೂತನೂ ಆದ ಈ ಅಗ್ನಿಯ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

English Translation

May the divine Vasus sport in this occasion upon the earth : the
brilliant (Maruts) in the expansive firmament are being worshipped : swift-
moving deities, direct your paths towards us : hear (the words) of this our
messenger, (Agni), approaching to you.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಸುಗಳನ್ನೂ, ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಸುಗಳು ಯಾರು ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾಸ್ಮರು ಈರಿತಿ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ.—

ವಸವೋ ಯದ್ವಿವಸತೇ ಸರ್ವಮಗ್ನಿರ್ವಸುಭಿರ್ವಾಸವ ಇತಿ ಸಮಾಖ್ಯಾ ತಸ್ಯಾತ್ ಪೃಥಿವೀ-
ಸ್ಥಾನಾಃ | ಇಂದ್ರೋ ವಸುಭಿರ್ವಾಸವ ಇತಿ ಸಮಾಖ್ಯಾ ತಸ್ಯಾನ್ಯಧ್ಯಸ್ಥಾನಾಃ | ವಸವ ಆ-
ದಿತ್ಯ ರಶ್ಮಿಯೋ ವಿನಾಸನಾತ್ತಸ್ಯಾದ್ಧ್ಯಸ್ಥಾನಾಃ ||

(ನಿ. ೧೨-೪೧)

ವಸವ: ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಆಚ್ಛಾದಿಸಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವವರು ಎಂದರ್ಥವು. ಹೇಗೆಂದರೆ ವಸವ: ಎಂಬ (ಅಷ್ಟೈ ವಸವ:) ದೇವತೆಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯೂ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಅಗ್ನಿಯು ಪೃಥಿವೀಸ್ಥಾನದೇವತೆಯಾದ್ದರಿಂದಲೂ ವಸುಗಳು ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಇವರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನೂ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಇಂದ್ರನು ಮಧ್ಯಸ್ಥಾನದೇವತೆಯಾದ್ದರಿಂದಲೂ ವಸುಗಳು ಮಧ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು (ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು) ವ್ಯಾಪಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಇನ್ನು ವಸವ: ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಆದಿತ್ಯನ ರಶ್ಮಿಗಳು ಎಂದರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಆಗ್ನಿ: ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ವಸುಗಳು ಸ್ವರ್ಗ ಅಥವಾ ದ್ಯುಸ್ಥಾನವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ವಸುಗಳು ತ್ರಿಸ್ಥಾನ ಎಂದರೆ ಪೃಥಿವೀ, ಅಂತರಿಕ್ಷ, ದ್ಯೌಃ ಎಂಬ ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ವಸವ: ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಈ ವಸವ: ಎಂಬ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗವಿರುವ ಎಂಟು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಯಾಸ್ಮರು ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದಾರೆ. ಒಂದು ವಾಚಸನೇಯಸಂಹಿತೆಯ (ಶುಕ್ಲ ಯಜುರ್ವೇದ) ಮಂತ್ರವು, ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕೃತ ಋಕ್ಕು. ಈ ಋಕ್ಕಿಗೂ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ.—

ಜ್ಞಯಾ ಅತ್ರ ವಸವೋಽರಮಂತ ದೇವಾ ಜ್ಞಾ ಪೃಥಿವೀ ತಸ್ಯಾಂ ಭವಾ ಉರಾ ಚಾಂತರಿಕ್ಷೇ
ಮಾರ್ಜಯಂತ ಗಮಯಂತ ಶುಭ್ರಾಃ ಶೋಭಮಾನಾ ಆರ್ವಾಚಿ ಏನಾನ್ ಪಥೋ ಬಹು
ಜನಾಃ ಕುರುಧ್ವಂ ಶೃಣುತ ದೂತಸ್ಯ ಜಗ್ಮುಸೋ ನೋ ಆಸ್ಯಾಗ್ನೀಃ ||

(ನಿ. ೧೨-೪೨)

ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಸುಗಳು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರಾಗಿ ಕ್ರೇಡಿಸಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾ ಎಂದರೆ ಪೃಥಿವಿಯು (ನಿ. ೨-೫) ಆ ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವವರು ವಸುಗಳು ಮತ್ತು ಈ ವಸುಗಳು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಿಸುವರು. ಇವರು ಬಹಳ ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾಗಿಯೂ ಇರುವರು. ಎಲೈ ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಗಳಾದ ಮರು ತ್ತುಗಳೇ ಮತ್ತು ವಸುಗಳೇ ನಮ್ಮ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿರಿ. ಮತ್ತು ದೂತಭಾವವನ್ನು ವಹಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ಅಗ್ನಿಯ ಆಹ್ವಾನರೂಪವಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರಿ ಎಂದು ನಿರ್ವಚನದ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತೇ ಹಿ ಯಜ್ಞೇಷು ಯಜ್ಞಯಾಸ ಉನಾಃ ಸಧಸ್ತಂ ವಿಶ್ವೇ ಅಭಿ ಸಂತಿ
ದೇವಾಃ |

ತಾ ಅಧ್ವರ ಉಶತೋ ಯಶ್ಯಾಗ್ನೀ ಶುಷ್ವೀ ಭಗಂ ನಾಸತ್ಯಾ ಪುರಂಧಿಂ || ೪೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತೇ | ಹಿ | ಯಜ್ಞೇಷು | ಯಜ್ಞೀಯಾಸಃ | ಊಮಾಃ | ಸಧಸ್ಥಂ | ವಿಶ್ವೇ | ಅಭಿ | ಸಂತಿ | ದೇವಾಃ
ತಾನ್ | ಅಧ್ವರೇ | ಉಶತಃ | ಯಕ್ಷಿ | ಅಗ್ನೇ | ಶ್ರುಷ್ಟೀ | ಭಗಂ | ನಾಸತ್ಯಾ | ಪುರಂದ್ರಂ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಜ್ಞೇಷು ಯಾಗೇಷು ತೇ ಹಿ ತೇ ಖಲು ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಯಜ್ಞೀಯಾಸೋ ಯಜ್ಞಾಹಾರ್ ಊಮಾ
ರಕ್ಷಕಾ ವಿಶ್ವೇ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸಧಸ್ಥಂ ಸಹಸ್ಥಾನಮಭಿ ಸಂತಿ | ಅಭಿಭವಂತಿ | ಆಕ್ರಾಮಂತಿ | ಹೇ
ಅಗ್ನೇ ಅಧ್ವರೇ ಸ್ಮದೀಯೇ ಯಜ್ಞ ಉಶತಃ ಕಾಮಯಮಾನಾಂ ಸ್ತಾನ್ದೇವಾನ್ಯಕ್ಷಿ | ಯಜ | ತಥಾ
ಶ್ರುಷ್ಟೀ | ಪ್ರಪುನಾಮ್ಯತತ್ | ಪ್ರಪುಂ ಭಗಮೇತತ್ಸಂಜ್ಞಕಂ ದೇವಂ ನಾಸತ್ಯಾ ನಾಸತ್ಯಾವಶ್ವಿನೌ ಚ
ಪುರಂದ್ರಂ ಪುರೂಷಾಂ ಧ್ಯಾತಾರಮಿಂದ್ರಂ ಚ ಯಜ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಜ್ಞೇಷು—ನಮ್ಮ ಯಾಗಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ | ತೇ ಹಿ—ಪ್ರಸಿದ್ಧರೂ | ಯಜ್ಞೀಯಾಸಃ—ಪೂಜಾರ್ಹರೂ
ಉಮಾಃ—ರಕ್ಷಕರೂ ಆದ | ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ—ಸಕಲದೇವತೆಗಳೂ | ಸಧಸ್ಥಂ—ಯಜ್ಞ ಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಅಭಿಸಂತಿ
—ಸುತ್ತಲೂ ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. | ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, | ಅಧ್ವರೇ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಉಶತಃ—
ಯಜ್ಞಾಪೇಕ್ಷೆಗಳಾದ | ತಾನ್—ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು | ಯಕ್ಷಿ—ಪೂಜಿಸು. | ಶ್ರುಷ್ಟೀ—ಪ್ರಪುನಾಗಿ | ಭಗಂ—
ಭಗದೇವನನ್ನೂ | ನಾಸತ್ಯಾ—ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನೂ | ಪುರಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಮ್ಮ ಯಾಗಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರೂ, ಪೂಜಾರ್ಹರೂ ರಕ್ಷಕರೂ ಆದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಯಜ್ಞ
ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾಪೇಕ್ಷೆಗಳಾದ ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು
ಪೂಜಿಸು. ಭಗನನ್ನೂ, ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಇಂದ್ರನನ್ನೂ ಪ್ರಪುನಾಗಿ ಆರಾಧಿಸು.

English Translation

These universal adorable guardian deities occupy a common station
at sacrifices : worship, Agni, those divinities, deservers (of oblations) at the
ceremony, the swift Bhaga, the Nasatyas and Purandhi.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಗ್ನೇ ಗಿರೋ ದಿವ ಆ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಮಿತ್ರಂ ವಹ ವರುಣಮಿಂದ್ರಮಗ್ನಿಂ |

ಆರ್ಯಮುಣುದತ್ತಿಂ ವಿಷ್ಣುಮೇಷಾಂ ಸರಸ್ವತೀ ಮರುತೋ ಮಾದ-
ಯಂತಾಂ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅ | ಅಗ್ನೇ | ಗಿರಃ | ದಿವಃ | ಅ | ಸೃಥಿವ್ಯಾಃ | ಮಿತ್ರಂ | ವಹ | ವರುಣಂ | ಇಂದ್ರಂ | ಅಗ್ನಿಂ |

ಅ | ಅರ್ಯವಾಣಂ | ಅದಿತಿಂ | ವಿಷ್ಣುಂ | ಏಷಾಂ | ಸರಸ್ವತೀ | ಮರುತಃ | ಮಾದಯಂತಾಂ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ತ್ವಂ ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಾತ್ಪ್ರಕಾಶಾದ್ಗಿರೋ ಗರಣೀಯಾನ್ ಸ್ತುತ್ಯಾ ನೈವಾನಸ್ಮ-
ದೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರತ್ಯಾ ವಹ | ಅಹ್ವಾನಂ ಕುರು | ಸೃಥಿವ್ಯಾ ಅಂತರಿಕ್ಷಾಚ್ಛಾ ವಹ | ಕಾನ್ತೇವಾನಿತಿ
ತದುಚ್ಯತೇ | ಮಿತ್ರಮೇತತ್ಸಂಜ್ಞಕಂ ವರುಣಂ ಚೇಂದ್ರಂ ಚ ದೇವೇಷು ದೇವತಾಸ್ವರೂಪೇಣಾವಸ್ಥಿತಂ
ಚಾಗ್ನಿಮರ್ಯಮಾಣಮೇತತ್ಸಂಜ್ಞಕಮದಿತಿಮದೀನಾಂ ಸೃಥಿವೀಂ ಚ ವಿಷ್ಣುಂ ಚ | ಏವಂಭೂತಾನ್ದೇ-
ವಾನೇಷಾಮಸ್ಮಾಕಂ ಯಜಮಾನಾನಾಮರ್ಥಾಯಾ ವಹ | ಸರಸ್ವತೀ ವಾಗ್ಗೇವತಾ ಚ ಮರುತಶ್ಚ ಮಾದ-
ಯಂತಾಂ | ಅಸ್ಮದೀಯೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈರ್ಹವಿರ್ಭಿಶ್ಚ ಮಾದ್ಯಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, | ದಿವಃ—ದ್ಯುಲೋಕದಿಂದ | ಗಿರಃ—ಸ್ತುತೃಹರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು |
ಅ ವಹ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ. | ಸೃಥಿವ್ಯಾಃ—ಸೃಥಿಯಿಂದಲೂ | ಅ—ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ |
ಮಿತ್ರಂ—ಮಿತ್ರನನ್ನೂ | ವರುಣಂ—ವರುಣನನ್ನೂ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನೂ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿದೇವನನ್ನೂ |
ಅರ್ಯಮಾಣಂ—ಅರ್ಯಮನನನ್ನೂ | ಅದಿತಿಂ—ಸೃಥಿಯನ್ನೂ | ವಿಷ್ಣುಂ—ವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ | ಏಷಾಂ—ಋಣಮಾನ
ರಾದ ನಮಗಾಗಿ | ಅ—ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ | ಸರಸ್ವತೀ—ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯೂ | ಮರುತಃ—ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳೂ
ಮಾದಯಂತಾಂ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಹವಿಸ್ಸಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗಲಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ದ್ಯುಲೋಕದಿಂದ ಸ್ತುತೃಹರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.
ಸೃಥಿಯಿಂದಲೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ. ಮಿತ್ರನನ್ನೂ, ವರುಣನನ್ನೂ, ಇಂದ್ರನನ್ನೂ, ಅಗ್ನಿದೇವನನ್ನೂ, ಅರ್ಯಮ-
ನನ್ನೂ, ಸೃಥಿಯನ್ನೂ, ವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ, ಯಜಮಾನರಾದ ನಮಗಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ. ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯೂ,
ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳೂ ನಮ್ಮ ಹವಿಸ್ಸಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗಲಿ.

English Translation

Bring, Agni, whether from heaven or earth, the adorable deities,
Mitra, Varuna, Indra and Agni, Aryaman, Aditi and Vishnu; (for the good)
of these (worshippers): and may Saraswati and Maruts be delighted (by our
offerings).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ರರೇ ಹವ್ಯಂ ಮತಿಭಿರ್ಯಜ್ಞಯಾನಾಂ ನಕ್ಷತ್ಕಾಮಂ ಮರ್ತ್ಯಾನಾಮಸಿನ್ವನಾ |

ಧಾತಾ ರಯಿಮವಿದಸ್ಯಂ ಸದಾಸಾಂ ಸಕ್ಷೀಮಹಿ ಯುಜ್ಯೇಭಿರ್ನು ದೇವೈಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ರರೇ | ಹವ್ಯಂ | ಮತಿಃ | ಯಜ್ಞಯಾನಾಂ | ನಕ್ಷತ್ | ಕಾಮಂ | ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ | ಅಸಿನ್ಸನ್ |
ಧಾತ | ರಯಿಂ | ಅವಿದಸ್ಯಂ | ಸದಾಸಾಂ | ಸಕ್ಷೀಮಹಿ | ಯುಜ್ಯೇಭಿಃ | ನು | ದೇವೈಃ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಜ್ಞಯಾನಾಂ | ಚತುರ್ಥ್ಯರ್ಥೇ ಷಷ್ಠೀ | ಯಜ್ಞಾರ್ಹೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯೋ ಮತಿಭಿರಸ್ಮ-
ದೀಯಾಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಸಹ ಹವ್ಯಂ ಹವೀ ರರೇ | ಆಸ್ಮಾಭಿರ್ದೀಯಂತೇ | ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾ-
ಮಸ್ಮಾಕಂ ಕಾಮಮಭಿಲಾಷಮಸಿನ್ಸನ್ನಪ್ರತಿಬಧ್ನನ್ನಗ್ನಿನಕ್ಷತ್ | ಅಸ್ಮದೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ ವ್ಯಾಪ್ನೋ-
ತು | ಹೇ ದೇವಾಃ ಯೋಯಮವಿದಸ್ಯಮನುಪಕ್ಷಪಣೀಯಂ ಸದಾಸಾಂ ಸರ್ವದಾ ಸಂಭಜನೀಯಂ
ರಯಿಂ ಧನಂ ಧಾತ | ಆಸ್ಮಭ್ಯಂ ದತ್ತ | ನೃದ್ಯ ವಯಂ ಯುಜ್ಯೇಭಿಃ ಸಹಾಯೇಭ್ಯಾತ್ಮೇರಿಹ ಯಜ್ಞೇ
ಸಮಾಗತ್ಯೇರ್ಧೇವೈಃ ಸಕ್ಷೀಮಹಿ | ಯದ್ವಾ | ನ್ವಿತ್ಯುಪಮಾರ್ಥೇ | ಯುಜ್ಯೇಭಿರ್ನು ಬಂಧುಭಿರಿವ ದೇವೈಃ
ಸಕ್ಷೀಮಹಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಜ್ಞಯಾನಾಂ—ಪೂಜಾರ್ಹರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ | ಮತಿಃ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳೊಡಗೂಡಿದ | ಹವ್ಯಂ
—ಹವಿಸ್ಸು | ರರೇ—ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ. | ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ—ಯಜಮಾನರಾದ ನಮ್ಮ | ಕಾಮಂ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥ
ವನ್ನು | ಅಸಿನ್ಸನ್—ತಡೆಯದಿರುವ ಅಗ್ನಿಯು | ನಕ್ಷತ್—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದೊಂದಿಗೆ ಐಕ್ಯವಾಗಲಿ. (ಎಲೈ ದೇವತೆ
ಗಳೇ,) ಅವಿದಸ್ಯಂ—ನಾಶವಾಗದಿರುವುದೂ | ಸದಾಸಾಂ—ಸರ್ವದಾ ಪೂಜ್ಯವಾದುದೂ ಆದ | ರಯಿಂ—ಧನ
ವನ್ನು | ಧಾತ—ನಮಗೆ ಕೊಡಿರಿ. | ನು—ಈಗ | ಯುಜ್ಯೇಭಿಃ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರುವ | ದೇವೈಃ—
ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ | ಸಕ್ಷೀಮಹಿ—ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವೆವು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪೂಜಾರ್ಹರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹವಿಸ್ಸು ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಜಮಾನ
ರಾದ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ತಡೆಯದ ಅಗ್ನಿಯು ಯಜ್ಞದೊಂದಿಗೆ ಐಕ್ಯವಾಗಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನಾಶವಾಗ
ದಿರುವುದೂ, ಸರ್ವದಾ ಪೂಜ್ಯವಾದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡಿರಿ. ನಾವು ಈಗ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ
ರುವ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವೆವು.

English Translation

The oblation is offered together with praises to the adorable deities :
may (Agni), unaverse to the desire of mortals, be present : bestow (upon us,
gods), unwasting, all-benefiting riches; and may we to-day be associated
with the assembled deities.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನೂ ರೋದಸೀ ಅಭಿಷ್ಟತೇ ವಸಿಷ್ಠೈರ್ಯುತಾವಾನೋ ವರುಣೋ ಮಿತ್ರೋ
ಅಗ್ನಿಃ |

ಯಚ್ಚಂತು ಚಂದ್ರಾ ಉಪಮಂ ನೋ ಅರ್ಕಂ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ
ಸದಾ ನಃ || ೭ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನು | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಅಭಿಸ್ತುತೇ ಇತ್ಯುಭಿಸ್ತುತೇ | ವಸಿಷ್ಠೈಃ | ಋತವಾನಃ | ವರುಣಃ | ಮಿತ್ರಃ |
ಅಗ್ನಿಃ |

ಯಚ್ಚಂತು | ಚಂದ್ರಾಃ | ಉಪಮಂ | ನಃ | ಅರ್ಕಂ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ನೃದ್ಯ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ವಸಿಷ್ಠೈರಸ್ಮಾಭಿಃ | ಪೂಜಾರ್ಥಂ ಬಹುವಚನಂ | ಅಭಿ-
ಷ್ಟುತೇ ಅಭಿತಃ ಸರ್ವತಃ ಸ್ತುತೇ ಅಭೂತಾಂ | ತಥಾ ಋತಾವಾನೋಽಸ್ಮಾಭಿಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣೈರ್ಯಜ್ಞೈ-
ರುಪೇತಾ ವರುಣೋ ಮಿತ್ರೋಽಗ್ನಿಶ್ಚೈವಂಭೂತಾ ದೇವಾ ಅಸ್ಮಾಭಿರಭಿಷ್ಟುತಾ ಆಸನ್ | ಚಂದ್ರಾ ಅ-
ಹ್ಲಾದಕಾ ದೇವಾ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಮರ್ಕಮರ್ಚನೀಯಮನ್ನಮುಪಮಂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಂ ಯಚ್ಚಂತು |
ಪದತು | ಸೂಕ್ತೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾ ಯೇ ದೇವಾಸ್ತೇ ಸರ್ವೇ ಯೂಯಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿರವಿವಾಚೈಃ
ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ಪಾತ | ಪಾಲಯತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನು—ಈಗ | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು | ವಸಿಷ್ಠೈಃ—ವಸಿಷ್ಠಸಂಜ್ಞಕರಾದ ನಮ್ಮಿಂದ | ಅಭಿ-
ಷ್ಟುತೇ—ಸ್ತುತರಾಗುತ್ತಾರೆ. | ಋತಾವಾನಃ—ಯಜ್ಞಯುಕ್ತರಾದ | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ | ಮಿತ್ರಃ—
ಮಿತ್ರನೂ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯೂ ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತರಾಗುತ್ತಾರೆ. | ಚಂದ್ರಾಃ—ಅಹ್ಲಾದಕಾರಕರಾದ ಸಕಲ ದೇವತೆ
ಗಳೂ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಉಪಮಂ—ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ | ಅರ್ಕಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಯಚ್ಚಂತು—ಕೊಡಲಿ.
(ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣ
ಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು ವಸಿಷ್ಠಸಂಜ್ಞಕರಾದ ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಯಜ್ಞಯುಕ್ತರಾದ ವರುಣ,
ಮಿತ್ರ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಹ್ಲಾದಕಾರಕರಾದ ಸಕಲದೇವತೆಗಳೂ ನಮಗೆ
ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Heaven and earth are now glorified by the Vashithas, as are Varuna,
the object of worship, and Mitra and Agni : may they, the conferrers of joy,
bestow upon us excellent food : and do you (all) ever cherish us with blessings.

ನಲವತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಓ ಶ್ರುಷ್ಟಿರಿತಿ ಸಪ್ತರ್ಚಂ ಸಪ್ತಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂ ವೈಶ್ವದೇವಂ | ಓ ಶ್ರುಷ್ಟಿರಿತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಓ ಶ್ರುಷ್ಟಿಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಪುಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು; ತ್ರಿಪುಷ್ಪ ಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಓ ಶ್ರುಷ್ಟಿಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಸೂಕ್ತ—೪೦

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೪೦ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೭ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಪುಕ್ಕಂಪೈ—೭ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಪುಷ್ಪಂ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಓ ಶ್ರುಷ್ಟಿರ್ವಿದಧ್ಯಾ ೩ ಸಮೇತು ಪ್ರತಿಸ್ತೋಮಂ ದಧೀಮಹಿ ತುರಾಣಾಂ |

ಯದದ್ಯ ದೇವಃ ಸವಿತಾ ಸುವಾತಿ ಸ್ಯಾಮಾಸ್ಯ ರತ್ನಿನೋ ವಿಭಾಗೇ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಓ ಇತಿ | ಶ್ರುಷ್ಟಿಃ | ವಿದಧ್ಯಾ | ಸಂ | ಏತು | ಪ್ರತಿ | ಸ್ತೋಮಂ | ದಧೀಮಹಿ | ತುರಾಣಾಂ |

ಯತ್ | ಅದ್ಯ | ದೇವಃ | ಸವಿತಾ | ಸುವಾತಿ | ಸ್ಯಾಮ | ಅಸ್ಯ | ರತ್ನಿನಃ | ವಿಭಾಗೇ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ದೇವಾಃ ವಿದಧ್ಯಾ ವಿದಧೇನ ತ್ವದೀಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಂಸಾದ್ಯಾ ಶ್ರುಷ್ಟಿಃ ಸುಖಮಸ್ಯಾನೋ ಆ ಸಮೇತು | ಆಸಚ್ಛತು | ಅಥವಾ ಶ್ರುಷ್ಟಿರ್ವೇಗವತೀ ವಿದಧ್ಯಾ ವಿದಧೇ ಯಜ್ಞೇ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾಸ್ಮ—ದೀಯಾ ಸ್ತುತಿಯುಷ್ಣಾನಾಗಚ್ಛತು|ವಯಂ ತುರಾಣಾಂ ವೇಗವತಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಸ್ತೋಮಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಪ್ರತಿ ದಧೀಮಹಿ | ಕುರ್ವೀಮಹಿ | ಅದ್ಯೇದಾನೀಂ ಸವಿತಾ ದೇವೋ ಯದ್ಧನಂ ಸುವಾತಿ ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ಪ್ರೇ ರಯೇತ್ ರತ್ನಿನೋ ರಮಣೀಯಧನವತೋಽಸ್ಯ ಸವಿತುಸ್ತಸ್ಯ ಧನಸ್ಯ ವಿಭಾಗೇ ದಾನೇ ಸ್ಯಾಮ | ವಯಂ ಭವೇಮ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ವಿದಧ್ಯಾ—ಯಜ್ಞಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯು | ಶ್ರುಷ್ಟಿಃ—ವೇಗವಾಗಿ | ಓ ಸಮೇತು—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲಿ. | (ಅಥವಾ ನಿಮ್ಮಿಂದ ದತ್ತವಾದ ಸುಖಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಸೇರಿ

ಕೊಳ್ಳಲಿ ತುರಾಣಾಂ—ಶಕ್ತಿಯುತರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ | ಸ್ತೋಮಂ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಪ್ರತಿ
 ಪಢೀಮಾಹಿ—ನಾವು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇವೆ. | ಅದ್ಯ—ಈಗ | ದೇವಃ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ | ಸವಿತಾ—ಸವಿತೃಃ |
 ಯತ್—ಯಾವ ಧನವನ್ನು | ಸುವತಿ—ನಮಗೆ ಒದಗಿಸುವನೋ | ರತ್ನಿನಃ—ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾದ | ಅಸ್ಯ—ಆದೇ
 ಧನದ | ವಿಭಾಗೇ—ದಾನಕ್ಕೆ | ಸ್ಯಾಮು—ನಾವು ಅರ್ಹರಾಗುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಶ್ವೆ ದೇವತೆಗಳೇ, ಯಜ್ಞಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯು ವೇಗವಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲಿ.
 ಶಕ್ತಿಯುತರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ನಾವು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇವೆ. ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಸವಿತೃವು
 ನಮಗೆ ಯಾವ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸುವನೋ, ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾದ ಆದೇ ಧನದ ದಾನಕ್ಕೆ ನಾವು ಅರ್ಹರಾಗುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

May the satisfaction derived from pious rites come to us as we con-
 template the glorification of the swift-moving (divinities): may we be includ-
 ed in the apportionment by that wealth-bestowing deity (of the riches)
 which the divine Savitri to-day distributes.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಮಿತ್ರಸ್ತನ್ನೋ ವರುಣೋ ರೋದಸೀ ಚ ದ್ಯುಭಕ್ತಮಿಂದ್ರೋ ಅರ್ಯಮಾ
 ದದಾತು |

ದಿದೇಷ್ಟು ದೇವ್ಯದೀ ರೇಕ್ಣೋ ವಾಯುಶ್ಚ ಯನ್ನಿಯುನ್ಯತೇ ಭಗಶ್ಚ ||೨||

ಪದಮಾಠಃ

ಮಿತ್ರಃ | ತತ್ | ನಃ | ವರುಣಃ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಚ | ದ್ಯುಭಕ್ತಂ | ಇಂದ್ರಃ | ಅರ್ಯಮಾ |
 ದದಾತು |

ದಿದೇಷ್ಟು | ದೇವೀ | ಅದೀತಿಃ | ರೇಕ್ಣಃ | ವಾಯುಃ | ಚ | ಯತ್ | ನಿಯುನ್ಯತೇ ಇತಿ | ನಿಯುನ್ಯತೇ |
 ಭಗಃ | ಚ || ೨ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ಮಿತ್ರೋ ದೇವೋ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ತತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಧನಂ ದದಾತು | ಪ್ರಯಚ್ಛತು | ತಥಾ ವರು-
 ಣೋ ದದಾತು | ರೋದಸೀ ಚ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ಚಿ ದತ್ತಾಂ | ತಥೇಂದ್ರೋ ದ್ಯುಭಕ್ತಂ ದ್ಯುಭಿದ್ಯೋ-
 ತಮಾನ್ಯಃ ಸ್ತೋತ್ರಭಿಃ ಸೇವಿತಂ ತದ್ಧನಂ ದದಾತು | ಅರ್ಯಮಾ ಚಿ ದದಾತು | ತಥಾದಿತೀರ್ವೇವೀ
 ರೇಕ್ಣೋ ಧನಂ ದಿದೇಷ್ಟು | ತದ್ಧನಮಸ್ಮಭ್ಯಂ ದಿಶತು | ವಾಯುಶ್ಚ ಭಗಶ್ಚೋಭಾ ದೇವಾ ಯದ್ಧನಂ
 ನಿಯುನ್ಯತೇ ಆಸ್ತಾನಿ ತರಾಂ ಯೋಜಯೇತಾಂ ತದ್ಧನಮಿತಿ ಪೂರ್ವಣ ಸಂಬಂಧಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರದೇವನು | ಸಃ—ನಮಗೆ | ತತ್—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಧನವನ್ನು | ದದಾತು—ಕೊಡಲಿ. |
 ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ ಕೊಡಲಿ. | ರೋದಸೀ ಚ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೂ ಕೊಡಲಿ. | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು |
 ದ್ಯುಭಕ್ತಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುವ ಧನಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿ. | ಅರ್ಯಮಾ—ಅರ್ಯನೂ
 ಒದಗಿಸಲಿ. | ವಾಯುಶ್ಚ—ವಾಯುವೂ | ಭಗಶ್ಚ—ಭಗದೇವನೂ | ಯಾತ್—ಯಾವ ಧನವನ್ನು | ನಿಯುನ್ವತೇ
 —ನಮಗೆ ಒದಗಿಸುವರೋ | ರೇಕ್ಷಃ—ಅದೇ ಧನವನ್ನು | ದೇವೀ—ದೇವತಾತ್ಮಕಾದ | ಆದಿತಿಃ—ಆದಿತಿಯೂ |
 ದಿದೇಷ್ವ—ಒದಗಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರದೇವನು ನಮಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ವರುಣನೂ, ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೂ, ಇಂದ್ರನೂ
 ಮತ್ತು ಅರ್ಯನೂ ಸಹ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಅನುಭವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡಲಿ. ವಾಯುವೂ
 ಮತ್ತು ಭಗದೇವನೂ ಯಾವ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಒದಗಿಸುವರೋ, ಅದೇ ಧನವನ್ನು ದೇವತಾತ್ಮಕಾದ ಆದಿತಿಯೂ
 ಒದಗಿಸಲಿ.

English Translation

May Mitra and Varuna, heaven and earth, Indra and Aryaman,
 give us that (wealth) which is merited by brilliant (laudations): may the
 divine Aditi be disposed to give us riches, which Vayu and Bhaga may
 preserve ever in our keeping.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸೇದುಗ್ರೋ ಅಸ್ತು ಮರುತಃ ಸ ಶುಷ್ಕೀ ಯಂ ಮತ್ಯೈಂ ಪೃಷದಶ್ಚಾ ಅನಾಥಃ |
 ಉತೇಮಗ್ನಿಃ ಸರಸ್ವತೀ ಜುನಂತಿ ನ ತಸ್ಯ ರಾಯಃ ಪರ್ಯೇತಾಸ್ತಿ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಃ | ಇತ್ | ಉಗ್ರಃ | ಅಸ್ತು | ಮರುತಃ | ಸಃ | ಶುಷ್ಕೀ | ಯಂ | ಮತ್ಯೈಂ | ಪೃಷತ್ ಅಶ್ವತಃ |
 ಅನಾಥಃ |
 ಉತ್ | ಅಂ | ಅಗ್ನಿಃ | ಸರಸ್ವತೀ | ಜುನಂತಿ | ನ | ತಸ್ಯ | ರಾಯಃ | ಪರ್ಯೇತಾಸ್ತಿ | ಅಸ್ತಿ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಪೃಷದಶ್ವಾಃ | ಪೃಷಚ್ಚಬ್ಧೇನ ಕೇಚಿನ್ಮೃಗವಿಶೇಷಾ ಉಚ್ಯಂತೇ | ತ ಏವಾಶ್ವಾ ವಾಹಾ
 ಯೇಷಾಂ ತೇ | ಏವಂಭೂತಾ ಹೇ ಮರುತೋ ರುದ್ರಪುತ್ರಾ ದೇವಾಃ ಯೂಯಂ ಮತ್ಯೈಂ ಮರುಣ
 ಧರ್ಮಾಣಂ ಯಂ ಯಜಮಾನಮನಾಥ ಸಾಲಯೇತ ಸೇತ್ಸ ಏವ ಯಜಮಾನ ಉಗ್ರೋಽಸ್ತು | ಓಜಸ್ವೀ
 ಭವತು | ತಥಾ ಸ ಶುಷ್ಕೀ ಬಲನಾನ್ ಭವತು | ತಥೋತಾಸಿ ಜಾಗ್ನಿರಂಗನಾದಿಗುಣಯುಕ್ತೋ ದೇವಃ

ಸರಸ್ವತೀ ವಾಗ್ವೇವತಾ ಚೇತ್ಯಾ ದ್ಯಾಃ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ಈಮೇನಂ ಯಜಮಾನಂ ಜುನಂತಿ | ಪ್ರವರ್ತ-
ಯಂತಿ | ತಸ್ಯ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿನೋ ರಾಯೋ ಧನಸ್ಯ ಕಕ್ಷಿದಪಿ ಪರ್ಯೇತಾ ಪರಿಗಂತಾ ನಾಸ್ತಿ
ನಾಶಕೋ ನ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಪ್ರವರ್ತತಾಃ—ಮೃಗರೂಪವಾದ ಅಶ್ವಗಳುಳ್ಳ | ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಮತ್ಯೇಂ—
ಮಾನವರಾದ | ಯಂ—ಯಾವ ಯಜಮಾನನನ್ನು | ಅನಾಥ—ರಕ್ಷಿಸುವಿರೋ | ಸೇತ್—ಅವನೇ | ಉಗ್ರಃ—
ಅತ್ಯಂತ ವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಆಗಲಿ. | ಸಃ—ಅವನೇ | ಶುಷ್ಕೀ—ಶಕ್ತಿಯುತನಾಗಲಿ. | ಉತ—
ಮತ್ತು | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿ ದೇವನೂ | ಸರಸ್ವತೀ—ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯೂ | ಈಂ—ಈ ಯಜಮಾನನನ್ನು | ಜುನಂತಿ
—ಉತ್ತೇಜನಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. | ತಸ್ಯ—ಈ ಯಜಮಾನನ | ರಾಯಃ—ಧನಕ್ಕೆ | ಪರೈತಾ—ಅಪಹಾರಕನು |
ನ ಅಸ್ತಿ—ಯಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮೃಗರೂಪದ ಅಶ್ವಗಳುಳ್ಳ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಮಾನವನಾದ ಯಾವ ಯಜಮಾನನನ್ನು ನೀವು ರಕ್ಷಿಸು-
ವಿರೋ, ಅವನೇ ಅತ್ಯಂತ ವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಆಗಲಿ. ಅವನೇ ಶಕ್ತಿಯುತನಾಗಲಿ. ಅಗ್ನಿಯೂ, ಸರಸ್ವತಿಯೂ
ಅವನನ್ನೇ ಉತ್ತೇಜನಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಯಜಮಾನನ ಧನಕ್ಕೆ ಅಪಹಾರಕನು ಯಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

English Translation

Maruts, whose steeds are the spotted deer, may the mortal whom you
protect be resolute, be strong, for him Agni and Saraswati also defend, and
there be no despoiler of his riches.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಯಂ ಹಿ ನೇತಾ ವರುಣ ಋತಸ್ಯ ಮಿತ್ರೋ ರಾಜಾನೋ ಅರ್ಯಮಾ-
ವ್ರೋ ಧುಃ |
ಸುಹವಾ ದೇವ್ಯದಿತಿರನರ್ವ ತೇ ನೋ ಅಂಹೋ ಅತಿ ಪರ್ಷನ್ನರಿಷ್ವಾನ್ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಯಂ | ಹಿ | ನೇತಾ | ವರುಣಃ | ಋತಸ್ಯ | ಮಿತ್ರಃ | ರಾಜಾನಃ | ಅರ್ಯಮಾ | ಅಸಃ | ಧುರಿತಿ ಧುಃ |
ಸುಹವಾ | ದೇವೀ | ಅದಿತಿಃ | ಅನರ್ವಾ | ತೇ | ನಃ | ಅಂಹಃ | ಅತಿ | ಪರ್ಷನ್ | ಅರಿಷ್ವಾನ್ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಋತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಸತ್ಯಸ್ಯ ನಾ ನೇತಾ ಪ್ರಾಪಯಿತಾಯಂ ಹ್ಯಯಂ ಖಲು ವರುಣಕ್ಕೆ ಮಿತ್ರ-
ಶ್ಚಾರ್ಯಮಾ ಚೈತೇ ರಾಜಾನಃ ಸಮರ್ಥಾ ದೇವಾ ಅಪೋನ್ಮದೀಯಂ ಯಜ್ಞಾದಿಲಕ್ಷಣಂ ಕರ್ಮ ಧುಃ |
ಅಧುಃ | ಭಧತಿ | ಅನರ್ವಾ ಕೇನಾಪ್ಯಪ್ರತಿಗತಾ ದೇವೀ ದ್ಯೋತಮಾನಾದಿತಿರದೀನಾ ದೇವಮಾತಾ ಸು-

ಹನಾ ಶೋಭನಾಹ್ವಾನಾ ಭವತಿ | ತೇ ವರುಣಾದಯೋ ದೇವಾ ಅರಿಷ್ಟಾನಿಬಾಧಿತಾನ್ ಸತೋ ನೋ-
ಸ್ಮಾನಂಹೋ ದುರಿತಮತಿ ಸರ್ಷನ್ | ಅತಿಪಾರಯಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಋತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞದ | ನೇತಾ—ನಿರ್ವಾಹಕನಾದ | ಅಯಂ ಹಿ ವರುಣಃ—ಈ ವರುಣನೂ | ಮಿತ್ರಃ
—ಮಿತ್ರನೂ | ಅರ್ಯಮಾ—ಅರ್ಯಮನೂ | ರಾಜಾಸಃ—ಪ್ರಭುಗಳಾದ ಈ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ | ಅಪಃ—ನಮ್ಮ ಈ
ಕರ್ಮವನ್ನು | ಧುಃ—ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. | ಅನರ್ವಾ—ಅಹಿಂಸಿತಳಾದವಳೂ | ದೇವೀ—ದೇವತಾತ್ಮಳೂ ಆದ |
ಅದಿತಿಃ—ಅದಿತಿಯು | ಸುಹವಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. | ತೇ—ಈ ವರುಣಾದಿ ದೇವತೆ
ಗಳೆಲ್ಲರೂ | ಅರಿಷ್ಟಾನ್—ಅಬಾಧಿತರಾದ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಅಂಹಃ—ಪಾಪದಿಂದ | ಅತಿ ಸರ್ಷನ್—
ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಜ್ಞ ನಿರ್ವಾಹಕನಾದ ವರುಣನೂ, ಮಿತ್ರನೂ, ಅರ್ಯಮನೂ, ಪ್ರಭುಗಳಾದ ಈ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ, ನಮ್ಮ
ಈ ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಹಿಂಸಿತಳೂ, ದೇವತಾತ್ಮಳೂ ಆದ ಅದಿತಿಯು ಉತ್ತಮವಾದ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ
ಪಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ವರುಣಾದಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅಬಾಧಿತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾಪದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

English Translation

This Varuna, the leader of the rite, and the royal Mitra and Arya-
man, uphold my acts, and the divine unopposed Aditi, earnestly invoked:
may they convey us safe beyond evil.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಮೀಲ್ತುಷೋ ವಯಾ ವಿಷ್ಣೋರೇಷಸ್ಯ ಪ್ರಭೃಥೇ ಹವಿರ್ಭಃ |
ವಿದೇ ಹಿ ರುದ್ರೋ ರುದ್ರಿಯಂ ಮಹಿತ್ವಂ ಯಾಸಿಷ್ಟಂ ವರ್ತಿಸ್ವಿನಾ ವಿರಾ-
ವತ್ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಸ್ಯ | ದೇವಸ್ಯ | ಮೀಲ್ತುಷಃ | ವಯಾಃ | ವಿಷ್ಣೋಃ | ಏಷಸ್ಯ | ಪ್ರಭೃಥೇ | ಹವಿರ್ಭಃ |
ವಿದೇ | ಹಿ | ರುದ್ರಃ | ರುದ್ರಿಯಂ | ಮಹಿತ್ವಂ | ಯಾಸಿಷ್ಟಂ | ವರ್ತಿಃ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಇರಾವತ್ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರಭೃಥೇ ಹವಿರ್ಭಾರ್ಥವೀರೂಪೈರನ್ನೈರೇಷಸ್ಯ ಪ್ರಾಪಣೀಯಸ್ಯ ಮೀಲ್ತುಷಃ ಕಾಮಾನಾಂ
ಸೇಕ್ತುರ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವದೇವಾತ್ಮಕಸ್ಯಾಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ | ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವಾ ದೇವತಾಃ | ಏ. ಬ್ರಾ. ೧-೧ |
ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಅನ್ಯೇ ದೇವಾ ವಯಾಃ ಶಾಖಾ ಇವ ಭವಂತಿ | ರುದ್ರೋ ದೇವೋ ರುದ್ರಿಯಂ ರುದ್ರಸಂ-
ಬಂಧಿ ಸುಖಂ ಮಹಿತ್ವಂ ಮಹತ್ತ್ವಂ ಚ ವಿದೇ ಹಿ | ಅಸ್ಮಾನ್ಪ್ರಾಪಯತಿ ಖಲು | ಅಸಿ ಚ ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾ

ದೇವಾ ಯುವಾಪಿರಾವದ್ಧಿವಿರ್ಲಕ್ಷಣಾನ್ನಯುಕ್ತಂ ವರ್ತಿರಸ್ಮದೀಯಂ ಗೃಹಂ ಯಾಸಿಷ್ಟಂ | ಅಯಾಸಿಷ್ಟಂ
ಆಗಚ್ಛತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಪ್ರಭೃಥೇ—ಅರ್ಪಿತವಾದ | ಹವಿರ್ಭಿಃ—ಹವಿಸ್ಸುಗಳ ಮೂಲಕ | ಏಷಸ್ಯ—ಸಮೀಪಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ |
ಮೀಳ್ಪುಷಃ—ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ | ದೇವಸ್ಯ—ದೇವತಾತ್ಮನೂ ಆದ | ಅಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ—ಈ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ |
ವಯಾಃ—ಇತರ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶಾಖಾರೂಪರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ. | ರುದ್ರಃ—ರುದ್ರದೇವನು | ರುದ್ರಿಯಂ—
ರುದ್ರಸಂಬಂಧವಾದ ಸುಖವನ್ನೂ | ಮಹಿತ್ವಂ—ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ | ವಿದೇ ಹಿ—ನಮಗೆ ಒದಗಿಸಲಿ. | ಅಶ್ವಿನೌ
—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, | ಇರಾವತ್—ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ | ವರ್ತಿಃ—ನಮ್ಮ ಗೃಹಕ್ಕೆ | ಯಾಸಿಷ್ಟಂ—
ದಯಮಾಡಿರಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ, ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ, ದೇವತಾತ್ಮನೂ ಆದ ಈ
ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಇತರ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶಾಖಾರೂಪರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ. ರುದ್ರದೇವನು ರುದ್ರಸಂಬಂಧವಾದ ಸುಖ
ವನ್ನೂ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ ನಮಗೆ ಒದಗಿಸಲಿ. ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಮ್ಮ ಗೃಹಕ್ಕೆ
ವಯಮಾಡಿರಿ.

English Translation

I propitiate with oblations the ramifications of that divine attainable
Vishnu, the showerer of benefits: Rudra, bestow upon us the magnificence
of his nature: the Aswins have come to our dwelling abounding with (sacri-
ficial) food.

ಸಂಹಿತಾರ್ಥ

ಮಾತ್ರ ಪೂಷನ್ನಾಘೃಣ ಇರಸ್ತೋ ವರೂತ್ರೀ ಯದ್ವಾತ್ರಿಷಾಚಿತ್ತ್ವ ರಾಸನ್ |
ಮಯೋಭುವೋ ನೋ ಅವಂತೋ ನಿ ಪಾಂತು ವೃಷ್ಟಿಂ ಪರಿಜ್ಞಾ ವಾತೋ
ದದಾತು || ೬ ||

ಪದಾರ್ಥ

ಮಾ | ಅತ್ರ | ಪೂಷನ್ | ಅಘೃಣೇ | ಇರಸ್ತುಃ | ವರೂತ್ರೀ | ಯತ್ | ರಾತ್ರಿಷಾಚಿಃ | ಚ | ರಾಸನ್ |
ಮಯೋಭುವಃ | ನಃ | ಅವಂತಃ | ನಿ | ಪಾಂತು | ವೃಷ್ಟಿಂ | ಪರಿಜ್ಞಾ | ವಾತಃ | ದದಾತು || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಘೃಣೇ ಪ್ರಾಪ್ತದೀಪ್ತೇ ಏವಂಭೂತ ಹೇ ಪೂಷನ್ ದೇವ ಅತ್ರಾಸ್ತಿಸ್ತಾನೇ ಮೇರಸ್ತುಃ |
ವಿಘಾತಂ ಮಾ ಕೃಥಾಃ | ವರೂತ್ರೀ ಸರ್ವೈರ್ವರಣೀಯಾ ಸರಸ್ವತೀ ರಾತ್ರಿಷಾಚಿತ್ತ್ವ | ರಾತ್ರಿರ್ವಾನ್ | ತಸ್ಯ

ಸಂಭಕ್ತ್ಯೋ ದೇವತತ್ತ್ವೈಶ್ಚ ಯದ್ಭಸಂ ರಾಸನ್ ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛೇಯುಃ | ಅತ್ರ ಮಾ ಕೃಥಾ ಇತಿ
ಪೂರ್ವೇಣ ಸಂಬಂಧಃ | ಕಿಂಚಿ ಮಯೋಭುವಃ ಸುಖಸ್ಯ ಭಾವಕಾ ಅವಂತೋ ಗಚ್ಛಂತೋ ದೇವಾ
ನೋಽಸ್ಮಾನ್ನಿ ಪಾಂತು | ನಿತರಾಂ ಪಾಲಯಂತು | ಪರಿಜ್ಞಾ ಪರಿತೋ ಗಂತಾ ವಾತೋ ವಾಯುರ್ವೃಷ್ಟಿಂ
ವೃಷ್ಟಿಲಕ್ಷಣಮುದಕಂ ದದಾತು | ಪ್ರಯಚ್ಛತ್ವಸ್ತುಭ್ಯಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಘ್ರಣೇ—ಪ್ರಭಾಯುತನಾದ | ಪೂಷನ್—ಎಲೈ ಪೂಷದೇವನೇ, | ವರುತ್ತೀ—ಸಕಲರ ಆದರಣೆಗೆ
ಪಾತ್ರಳಾದ ಸರಸ್ವತಿಯೂ | ರಾತಿಷಾಚಶ್ಚ—ಉದಾರದಾನಿಗಳಾದ ದೇವಪತ್ನಿಯರೂ | ಯತಃ—ಯಾವ ಧನವನ್ನು
ರಾಸನ್—ನಮಗೆ ಕೊಡುವರೋ | ಅತ್ರ—ಈ ದಾನಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ | ಮಾ ಇರಸ್ಯ—ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಡ. |
ಮಯೋಭುವಃ—ಸುಖಕಾರಕರೂ | ಅವಂತಃ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರತಕ್ಕವರೂ ಆದ ದೇವತೆಗಳು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು
ನಿ ಪಾಂತು—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಲಿ. | ಪರಿಜ್ಞಾ—ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚರಿಸುವ | ವಾತಃ—ವಾಯುವು | ವೃಷ್ಟಿಂ—
ವೃಷ್ಟಿರೂಪವಾದ ಉದಕವನ್ನು | ದದಾತು—ಒದಗಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರಭಾಯುತನಾದ ಎಲೈ ಪೂಷದೇವನೇ, ಸಕಲರ ಆದರಣೆಗೆ ಪಾತ್ರಳಾದ ಸರಸ್ವತಿಯೂ, ಉದಾರದಾನಿಗ
ಳಾದ ದೇವಪತ್ನಿಯರೂ, ಯಾವ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡುವರೋ ಆ ದಾನಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಡ.
ಸುಖಕಾರಕರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರತಕ್ಕವರೂ ಆದ ದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚರಿಸುವ
ವಾಯುವು ವೃಷ್ಟಿರೂಪವಾದ ಉದಕವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಿ.

English Translation

Resplendent Pushan, oppose not (hindrance) on this occasion : may the
protectress, (Saraswati), and the liberal (wives of the gods), grant us wealth:
may the over-moving deities, the sources of happiness, protect us : may the
circumambient Vata send us rain.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸೂ ರೋದಸೀ ಅಭಿಷ್ಠತೇ ವಸಿಷ್ಠೈರ್ಯತಾನೋ ವರುಣೋ ಮಿತ್ರೋ
ಅಗ್ನಿಃ |

ಯಚ್ಛಂತು ಚಂದ್ರಾ ಉಪಮಂ ನೋ ಅರ್ಕಂ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ
ಸದಾ ನಃ || ೭ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸು | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಅಭಿಷ್ಠತೇ ಇತ್ಯಭಿಸ್ತುತೇ | ವಸಿಷ್ಠೈಃ | ಯತೃವಾನಃ | ವರುಣಃ | ಮಿತ್ರಃ |
ಅಗ್ನಿಃ |
ಯಚ್ಛಂತು | ಚಂದ್ರಾಃ | ಉಪಮಂ | ನಃ | ಅರ್ಕಂ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪೂರ್ವಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೇಯಂ | ಅಪರಾರ್ಥಸ್ತು | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ವರುಣಾದಯೋ ದೇವಾಶ್ಚ
ವಸಿಷ್ಠೈರಸ್ಮಾಭಿರಭಿಷ್ಠತಾ ಭವಂತಿ | ಏವಂಭೂತಾ ಅಹ್ಲಾದಕಾ ದೇವಾಃ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಮನ್ನಮಸ್ಮಭ್ಯಂ
ದದತು | ಅಸ್ಮಿನ್ ಸೂಕ್ತೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ಯೂಯಂ ಕಲ್ಯಾಣೈರಸ್ಮಾನ್ನವದಾ ಸಾ-
ಲಯತ ||

ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥ

ನು—ಈಗ | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು | ವಸಿಷ್ಠೈಃ—ವಸಿಷ್ಠಸಂಜ್ಞಕರಾದ ನಮ್ಮಿಂದ | ಅಭಿ-
ಷ್ಠತೇ—ಸ್ತುತರಾಗುತ್ತಾರೆ. | ಋತಾನಾನಃ—ಯಜ್ಞಯುಕ್ತರಾದ | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ | ಮಿತ್ರಃ—
ಮಿತ್ರನೂ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯೂ ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತರಾಗುತ್ತಾರೆ. | ಚಂದ್ರಾಃ—ಅಹ್ಲಾದಕಾರಕರಾದ ಸಕಲ ದೇವತೆ
ಗಳೂ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಉಪಮಂ—ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ | ಅರ್ಕಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಯಚ್ಚಂತು—ಕೊಡಲಿ. |
(ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣ
ಗಳಿಂದ | ಸಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು ಈಗ ವಸಿಷ್ಠಸಂಜ್ಞಕರಾದ ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಯಜ್ಞಯುಕ್ತರಾದ ವರು
ಣನೂ, ಮಿತ್ರನೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಹ್ಲಾದಕಾರಕರಾದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ನಮಗೆ
ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ
ರಕ್ಷಿಸಿ.

English Translation

Heaven and earth are now glorified by the Vasishtas, as are Varuna
the object of worship, and Mitra and Agni : may they, the conferrers of
joy, bestow upon us excellent food : and you (all) ever cherish us with
blessings.

ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರಾತರಗ್ನಿಮಿತಿ ಸಪ್ತರ್ಚಮಷ್ಟಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರಾನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ಪ್ರಾತರ್ಭಾಗಂ ಜಗ-
ತ್ಯಾದ್ಯಾ ಲಿಂಗೋಕ್ತದೇವತಾಂತೋಪಸ್ಯೇತಿ | ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಃ | ಆದ್ಯಾ ಜಗತೀ ಶಿಷ್ಟಾಸ್ತಿಷ್ಠಭಃ |
ಆದ್ಯಾಗ್ನಿಂ ದ್ರಾದಿದೇವತ್ಯಾ ದ್ವಿತೀಯಾದ್ಯಾಃ ಪಂಚ ಭಗದೇವತ್ಯಾಃ ಸಪ್ತಮ್ಯುಪೋದೇವತ್ಯಾ | ಅತ್ರ
ಕೇಚಿದಾಹುಃ | ನಿವೇಷ್ಟುಕಾಮೋ ರೋಗಾತೋ ಭಗಸೂಕ್ತಂ ಜಪೇತ್ಸದಾ | ನಿವೇಶಂ ವಿಶತಿ ಪಿಸ್ತಂ
ಕೋಗೈಶ್ಚ ಪರಿಮಂಚ್ಯತೇ | ಋಗ್ವಿ- ೨-೨೫ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರಾತರಗ್ನಿಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತರ್ಭಾಗಂ ಜಗತ್ಯಾದ್ಯಾ ಲಿಂಗೋಕ್ತದೇವತಾ-
ನ್ಮೋಷಸ್ಯಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಋಕ್ಕು ಜಗತ್ತೀಭಂದಸ್ತವು; ಉಳಿದ ಋಕ್ಕುಗಳು ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಭಂದಸ್ತವು. ಮೊದಲನೆಯ ಋಕ್ಕಿಗೆ ಅಗ್ನಿಂ ದ್ರಾದಿಗಳು ದೇವತೆಯು; ಎರಡರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಐದು ಋಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಭಗನ ದೇವತೆಯು; ಏಳನೆಯ ಋಕ್ಕು ಉಷೋದೇವ ತಾಕವು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನ್ಯಾಸವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುವರು—

ನಿವೇಷ್ಟುಕಾನೋ ರೋಗಾತೋ ಭಗಸೂಕ್ತಂ ಜಪೇತ್ಸದಾ |

ನಿವೇಶಂ ವಿಶತಿ ಪ್ರಪಂ ರೋಗೈಶ್ಚ ಪರಿಮುಚ್ಯತೇ ||

(ಮುಗ್ಧಿಧಾನ. ೨-೨೫)

ಹೊಸಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವವನೂ, ರೋಗದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದವನೂ ಈ ಭಗಸೂಕ್ತವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಜಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ರೋಗವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ಹೊಸಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು ಎಂದು ಈ ಸೂಕ್ತದ ಫಲಶ್ರುತಿಯಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೪೧

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೪೧ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೮ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕಂಖ್ಯೆ—೭ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—೧. ಲಿಂಗೋಕ್ತದೇವತಾಃ | ೨-೩. ಭಗಃ | ೭, ಉಷಾಃ ||

ಭಂದಃ—೧. ಜಗತ್ತೀ | ೨-೭. ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರಾತರಗ್ನಿಂ ಪ್ರಾತರಿಂದ್ರಂ ಹವಾಮಹೇ ಪ್ರಾತರ್ವಿತ್ರಾವರುಣಾ ಪ್ರಾತ-
ರತ್ವಿನಾ |

ಪ್ರಾತರ್ಭಗಂ ಪೂಷಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತಿಂ ಪ್ರಾತಃ ಸೋಮಮುತ ರುದ್ರಂ
ಹುವೇನು || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರಾತಃ | ಅಗ್ನಿಂ | ಪ್ರಾತಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಹವಾಮಹೇ | ಪ್ರಾತಃ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಪ್ರಾತಃ | ಅತ್ವಿನಾ |
ಪ್ರಾತಃ | ಭಗಂ | ಪೂಷಣಂ | ಬ್ರಹ್ಮಣಃ | ಸತಿಂ | ಪ್ರಾತರಿತಿ | ಸೋಮಂ | ಉತ | ರುದ್ರಂ | ಹುವೇನು ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರಾತರುಷಃಕಾಲೇಽಗ್ನಿಂ ದೇವಂ ಹವಾಮಹೇ | ವಯಂ ಸ್ತೋತಾರ ಅಹ್ಮಯಾಮುಃ | ತಥಾ
ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಇಂದ್ರಂ ಹವಾಮಹೇ | ತಥಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವಹೋರಾತ್ರಾಭಿಮಾನಿನಾ

ದೇವಾ ಪ್ರಾತರ್ವಯಂ ಹವಾಮಹೇ | ತಥಾಪಿನಾ ದೇವಾನಾಂ ಭಿಷಜಾ ಪ್ರಾತರ್ವಯಂ ಹವಾಮಹೇ |
ತಥಾ ಪ್ರಾತರ್ಭಗಂ ದೇವಂ ಪೂಷಣಂ ದೇವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತತಿಂ ಮಂತ್ರಾಭಿಮಾನಿನಮೇತತ್ಸಂಜ್ಞಕಂ ಚಾ-
ಹ್ವಯಾಮುಃ | ತಥಾ ಪ್ರಾತಃ ಸೋಮಮೇತತ್ಸಂಜ್ಞಕಂ ದೇವಮುತಾಸಿ ಚಿ ರುದ್ರಂ ದೇವಂ ಚಿ ಹುರ್ವೇಮು
ಅಹ್ವಯಾಮುಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಪ್ರಾತಃ—ಈ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಹವಾಮಹೇ—ನಾವು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. |
ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನೂ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. | ಪ್ರಾತಃ—ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನೂ
ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. | ಅಶ್ವಿನಾ—ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು | ಪ್ರಾತಃ—ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. | ಭಗಂ—ಭಗ
ನನ್ನೂ | ಪೂಷ್ಣಂ—ಪೂಷದೇವನನ್ನೂ | ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತತಿಂ—ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತತಿಯನ್ನೂ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. | ಪ್ರಾತಃ—
ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಸೋಮಂ—ಸೋಮದೇವನನ್ನೂ | ಉತ—ಮತ್ತು | ರುದ್ರಂ—ರುದ್ರನನ್ನೂ | ಹುರ್ವೇಮು—
ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ, ಇಂದ್ರನನ್ನೂ, ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನೂ, ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನೂ
ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಈ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಭಗನನ್ನೂ, ಪೂಷದೇವನನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತತಿಯನ್ನೂ, ಸೋಮದೇವ
ನನ್ನೂ ರುದ್ರನನ್ನೂ ಸಹ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

English Translation

We invoke at dawn Agni: at dawn Indra: at dawn Mitra and
Varuna: at dawn the Ashwins: at dawn Bhaga, Pushan, Brahmanaspathi:
at dawn Soma and Rudra.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಭಗಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗವೂ, ಭಗದೇವತೆಯ ಸ್ತುತಿಯಿರುವ ಮಕ್ಕುಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಭಗದೇವತಾಸರ
ವಾಗಿರುವ ಒಟ್ಟು ಸೂಕ್ತವು ಇದೊಂದೇ ಎಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಸೂಕ್ತವು (ಮ. ಸಂ. ೭-೪೧) ಮಾತ್ರ. ಆದರೂ ಇತರ ದೇವ
ತೆಗಳೂ ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭಗನ ಹೆಸರು ಸುಮಾರು ೬೦ ಸಲ ಪಠಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಭಗಶಬ್ದಕ್ಕೆ
“ದಾತೃವು, ಹಂಚಿಕೊಡುವವನು” ಎಂದರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಗಶಬ್ದವು ಇಪ್ಪತ್ತುಸಲ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ
ಸಮೀಪದೇವತೆಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದೆ. ಈ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹಂಚುವವನು
ಎಂದೇ ಕಲ್ಪನೆ. ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ ವೇದಲಾದ ದೇವತೆಗಳ ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುವಾಗ ಭಗನಿಗೆ ಹೋಲಿಸುವುದೇ
ರೂಢಿಯು. ಭಗಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಭಾಗ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಸಂಪತ್ತು ಎಂದೂ ಅರ್ಥವು. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಮಾರು ೨೦ಕಡೆ
ಈ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಎರಡನೆಯ ಮುಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಗದೇವತೆಯನ್ನು ಹಂಚುವವನು ಎಂದು ಕರೆದಿರು
ವುದಲ್ಲದೆ, ಮನುಷ್ಯರು ತಾವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತಾಗಲೆಂದು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆ
(ಮ. ಸಂ. ೫-೪೬-೬) ಅವನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಡಲೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇದೆ.

ಉಷೋದೇವತೆಯು ಭಗನ ಸಹೋದರಿಯೆಂದೂ (ಮ. ಸಂ. ೧-೧೨೩-೫) ಭಗನ ಕಣ್ಣು ರಶ್ಮಿಗಳಿಂದ
ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದೆಯೆಂದೂ (ಮ. ಸಂ. ೨-೫೪-೧೪) ಹೇಳಿದೆ. ಯಾಸ್ಕರು (ನಿ. ೧೨-೧೩) ಭಗನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ
ಓಡಿಯನೆಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರಾತೃರ್ಜಿತಂ ಭಗಂನುಗ್ರಂ ಹುನೇಮ ವಯಂ ಪುತ್ರಮದಿತೇರ್ಯೋ ವೀ-
ಧರ್ತಾ |

ಆಧೃಷ್ಟಿದ್ಯಂ ಮನ್ಯಮಾನಸ್ತುರಶ್ಚಿದ್ರಾಜಾ ಚಿದ್ಯಂ ಭಗಂ ಭಕ್ಷೀತ್ಯಾಹ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರಾತೃರ್ಜಿತಂ | ಭಗಂ | ಉಗ್ರಂ | ಹುನೇಮ | ವಯಂ | ಪುತ್ರಂ | ಅದಿತೇಃ | ಯಃ | ವಿಧರ್ತಾ |
ಆಧೃಃ | ಚಿತ್ | ಯಃ | ಮನ್ಯಮಾನಃ | ತುರಃ | ಚಿತ್ | ರಾಜಾ | ಚಿತ್ | ಯಂ | ಭಗಂ | ಭಕ್ಷಿ | ಇತಿ |
ಆಹ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯೋ ಭಗೋ ದೇವೋ ವಿಧರ್ತಾ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಜಗತೋ ಧಾರಕೋ ಜಿತಂ ಜಯತೀಲಮುಗ್ರಮು-
ದ್ಗಾರ್ಜಮದಿತೇಃ ಪುತ್ರಂ ಭಗಂ ದೇವಂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಏವ ವಯಂ ಹುನೇಮ | ಅಹ್ವಯಾಮುಃ | ಆ-
ಧೃಷ್ಟಿದಿವ್ಯೋನಿ ಸ್ತೋತಾ ಯಂ ಭಗಂ ದೇವಂ ಮನ್ಯಮಾನಃ ಸ್ತುವನ್ ಭಗಂ ಭಜನೀಯಂ ಧನಂ
ಭಕ್ಷಿ ಭಜ ವಿಭಜ ಮಹ್ಯಂ ದೇಹೀತ್ಯಾಹ ಬ್ರವೀತಿ | ತುರಶ್ಚಿತ್ | ತುರತಿಗರ್ತಿಕರ್ಮಾ | ಪ್ರಾಪ್ತೃಪ್ರಸೋನಸಿ
ರಾಜಾ ಚಿತ್ ಸಮರ್ಥೋನಿ ಜನೋ ಯಂ ಭಗಂ ದೇವಂ ಭಜನೀಯಂ ಧನಂ ಮಹ್ಯಂ ಭಕ್ಷಿ ದೇಹೀ-
ತ್ಯಾಹ | ತಂ ಭಗಂ ಪ್ರಾತರೇವ ವಯಂ ಹುನೇನೇತಿ ಸಂಬಂಧಃ ||

ಪ್ರತಿಸದಾರ್ಥ

ಆಧೃಷ್ಟಿತ್—ದರಿವ್ರನಾದ ಸ್ತೋತ್ರವು | ಯಂ—ಯಾವ ಭಗನನ್ನು | ಮನ್ಯಮಾನಃ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ |
ಭಗಂ—ಪೂಜ್ಯವಾದ ಧನವನ್ನು | ಭಕ್ಷಿ—ನನಗೆ ಕೊಡು | ಇತಿ—ಎಂಬುದಾಗಿ | ಆಹ—ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನೋ |
ತುರಶ್ಚಿತ್—ಧನವಂತನೂ | ರಾಜಾ ಚಿತ್—ಪ್ರಭುವಾದರೂ | ಯಂ—ಯಾವ ಭಗನನ್ನೇ | ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನೋ
ಅಂತಹವನೂ | ಯಃ—ಯಾರು | ವಿಧರ್ತಾ—ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಧಾರಕನಾಗಿರುವನೋ ಅಂತಹವನೂ | ಪ್ರಾತೃ-
ರ್ಜಿತಂ—ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಯತೀಲನೂ | ಉಗ್ರಂ—ಅಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ | ಅದಿತೇಃ—ಅದಿತಿಯ |
ಪುತ್ರಂ—ಪುತ್ರನೂ ಆದ | ಭಗಂ—ಭಗದೇವನನ್ನು | ವಯಂ—ನಾವು | ಪ್ರಾತಃ—ಈ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಹು-
ನೇಮ—ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸ್ತೋತ್ರವು ದರಿವ್ರನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಭುವಾಗಲಿ, ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಹ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಭಗನನ್ನೇ
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ “ನನಗೆ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡು” ಎಂಬುದಾಗಿ ಯಾವ ಭಗನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನೋ, ಯಾರು
ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಧಾರಕನೂ, ಅಂತಹ ಜಯತೀಲನೂ, ಅಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ, ಅದಿತಪುತ್ರನೂ ಆದ ಭಗದೇವ
ನನ್ನು ನಾವು ಈ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

We invoke at dawn the victorious fierce Bhaga, the son of Aditi, who
is the sustainer (of the world), to whom the poor man praising him applies.

saying, give (me wealth), to whom the opulent prince (addresses the same prayer).

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಈ ಋತ್ವಿಗೆ ಯಾಸ್ವರು ನಿರುಕ್ತವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ—

ಪ್ರಾತರ್ಜಿತಂ ಧನಮುಗ್ರಂ ಹೃಯೇಮ ವಯಂ ಪುತ್ರಮದಿತೇರ್ಯೋ ವಿಧಾರಯಿತಾ ಸರ್ವ-
ಸ್ಯಾಧೃಷ್ಟಿದ್ಯಂ ಮನ್ಯಮಾನ ಆಧ್ಯಾಲುರ್ದರಿದ್ರಸ್ತುರಶ್ವಿತಃ | ತುರ ಇತಿ ಯಮನಾಮ ತರ-
ತೇರ್ವಾ ತ್ವರತೇರ್ವಾ ತ್ವರಯಾ ತೂರ್ಣಗತಿಯೇಮೋ ರಾಜಾ ಚಿದ್ಯಂ ಭಗಂ ಭಕ್ಷಿತಾಹು||
ಅಂಧೋ ಭಗ ಇತ್ಯಾಹುರನುತ್ಸೃಪ್ತೋ ನ ದೃಶ್ಯತೇ | ಪ್ರಾಶಿತ್ರಮಸ್ಯಾಪ್ತೀಣೀ ನಿರ್ಜಘಾ-
ನೇತಿ ಚಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಂ | ಜನಂ ಭಗೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವಾ ವಿಜ್ಞಾಯತೇ ಜನಂ ಗಚ್ಛಿತ್ಯಾದಿತ್ಯ
ಉದಯೇನ ||

(ನಿ. ೧೨-೧೪)

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಯಶೀಲನಾದವನೂ, ಬಲಶಾಲಿಯೂ, ಅದಿತಿಯ ಪುತ್ರನೂ, ಸಮಸ್ತನನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಕಾಪಾಡುವ
ವನೂ ಆದ ಭಗನೆಂಬ ದೇವತೆಯನ್ನು ನಾವು ಈ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ದರಿದ್ರನಾಗಲಿ, ಧನಿಕ
ನಾಗಲಿ ಧನಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ಭಗನನ್ನು ಧನವನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ತುರಃ ಎಂಬ
ಶಬ್ದವೂ ಯಮ ಎಂಬ ಶಬ್ದವೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಸೂಚಕಪದಗಳು. ಈ ತುರಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ದಾಟು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ
ತರತಿ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಜಾಗ್ರತೆಮಾಡು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ತ್ವರತಿ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಸ್ವಪ್ನವಾಗಬಹುದು.
ಯಮನು ವೇಗಗಮನವುಳ್ಳವನು. ರಾಜನೂ ಸಹ ಈ ಭಗದೇವನನ್ನು ನನಗೆ ಪುಣ್ಯವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು
ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಈ ಭಗನು ಅಂಧನೆಂದು (ಕುರುಡನೆಂದು) ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ಎಂದರೆ ಈ ದೇವನು ಯಾರ ದೃಷ್ಟಿಗೂ
ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. (ಭಗನು ಸೂರ್ಯನು ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ) ಇನ್ನೂ ಉದಯವಾಗದಿರುವಾಗ ಈ ದೇವನು ಯಾರಿಗೂ
ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಶಿತ್ರಮಸ್ಯಾಪ್ತೀಣೀ ನಿರ್ಜಘಾನ | ಪ್ರಾಶಿತ್ರನಂಬವನು ಈ ದೇವನ
ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದನು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಕ್ಯವೂ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿರುವುದು. ಈ
ಭಗವು (ಅದೃಷ್ಟ, ಐಶ್ವರ್ಯ) ಮನುಷ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಎಂದರೆ, ಭಗವು ಅಥವಾ ಅದಿ
ತ್ಯನು ಉದಯಾನಂತರ ರಶ್ಮಿಗಳ ಮೂಲಕ ಜನರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವನು ಎಂದು ನಿರ್ವಚನಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಭಗ ಪ್ರಣೇತರ್ಭಗ ಸತ್ಯರಾಧೋ ಭಗೇಷಾಂ ಧಿಯಮುದನ್ವಾ ದದನ್ತಃ |

ಭಗ ಪ್ರಣೋ ಜನಯ ಗೋಭಿರಶ್ವೈರ್ಭಗ ಪ್ರ ನೈಘ್ನೈವಂತಃ ಸ್ಯಾಮ ||೩||

ಪದಪಾಠಃ

ಭಗ | ಪ್ರ | ನೇ | ತರಿತಿ | ಪ್ರ | ನೇ | ತಃ | ಭಗ | ಸ | ತ್ಯ | ರಾ | ಧಃ | ಭಗ | ಇ | ಮಾಂ | ಧಿ | ಯಂ | ಉತ್ | ಅವ |
ದ | ದತ್ | ನಃ |

ಭಗ | ಪ್ರ | ನಃ | ಜ | ನಯ | ಗೋ | ಭಿಃ | ಅ | ಶ್ವೈಃ | ಭಗ | ಪ್ರ | ನೈ | ಘ್ನ | ಭಿಃ | ನೈ | ವಂತಃ | ಸ್ಯಾ | ಮ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಭಗ ದೇವ ತ್ವಂ ಪ್ರಣೇತಾ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ನೇತಾಸಿ | ತಾದೃಶ ಪ್ರಣೇತರ್ಹೇ ಭಗ ತ್ವಂ ಸತ್ಯ-
ರಾಧಃ ಸತ್ಯಧನೋಽಸಿ | ತಾದೃಶ ಸತ್ಯರಾಧೋ ಹೇ ಭಗ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ದದತ್ ಕಾಮಾನ್ಸ್ಮಯ-
ಚ್ಛನ್ನಿಮಾಮಸ್ಮದೇಯಾಂ ಧಿಯಂ ಸ್ತುತಿಮುದನ | ಉದ್ರಕ್ಷ | ಸಫಲಯುಕ್ತಾಂ ಕುರು | ಹೇ ಭಗ ತ್ವಂ
ಗೋಭಿರಶ್ವೈಶ್ಚ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಪ್ರ ಜನಯ | ಪೋದ್ಯೋತಾನ್ ಕುರು | ಹೇ ಭಗ ತ್ವಪ್ತಸಾದಾಪ್ತ-
ಯಂ ನೃಭಿರ್ನೇತೃಭಿಃ ಪುತ್ರಾದಿಭಿರ್ನೃವಂತೋ ಮನುಷ್ಯವಂತಃ ಪ್ರ ಸ್ಯಾಮ | ಪ್ರಭವೇಮ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಪ್ರಣೇತಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾದ | ಭಗ—ಎಲೈ ಭಗದೇವನೇ | (ತ್ವಂ—ನೀನು) | ಸತ್ಯ-
ರಾಧಃ—ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. | ಭಗ—ಎಲೈ ಭಗದೇವನೇ, | ನಃ—ನಮಗೆ | ದದತ್—
ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ | ಇಮಾಂ ಧಿಯಂ—ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಉದನ—ಫಲಯುಕ್ತವಾಗು
ವಂತೆ ಮಾಡು. | ಭಗ—ಎಲೈ ಭಗದೇವನೇ, | ಗೋಭಿಃ—ಗೋವುಗಳಿಂದಲೂ | ಅಶ್ವೈಃ—ಅಶ್ವಗಳಿಂದಲೂ
ಕೂಡಿ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಪ್ರ ಜನಯ—ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. | ಭಗ—ಎಲೈ ಭಗನೇ, | ನೃಭಿಃ—
ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ | ನೃವಂತಃ—ಪರಿವಾರವುಳ್ಳವರಾಗಿ | ಪ್ರ ಸ್ಯಾಮ—ನಾವು ಉತ್ತಮಸ್ಥಿತಿಯುಳ್ಳವರಾಗು
ವಂತೆ ಆಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾದ ಎಲೈ ಭಗದೇವನೇ, ನೀನು ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಆಗಿ
ದ್ದೀಯೆ. ಎಲೈ ಭಗನೇ, ನಮಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತ ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಫಲಯುಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು.
ಗೋವುಗಳಿಂದಲೂ, ಅಶ್ವಗಳಿಂದಲೂ ನಾವು ಕೂಡಿರುವಂತೆ ಮಾಡು. ನಾವು ಪುತ್ರಾದಿಪರಿವಾರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರು
ವಂತೆ ಆಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

English Translation

Bhaga chief leader of rites, Bhaga faithful promiser of wealth, Bhaga
granting (our wishes), fructify this ceremony, enrich us with cattle and
horses : may we, Bhaga, be eminent with male decendants and followers.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉತೇದಾಸೀಂ ಭಗವಂತಃ ಸ್ಯಾಮೋತ ಪ್ರಸಿತ್ವ ಉತ ಮಧ್ಯೇ ಅನ್ಯಾಂ |

ಉತೋದಿತಾ ಮಘವನ್ಮೂರ್ಯಸ್ಯ ವಯಂ ದೇವಾನಾಂ ಸುಮತೌ ಸ್ಯಾಮ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ | ಇದಾಸೀಂ | ಭಗವಂತಃ | ಸ್ಯಾಮ | ಉತ | ಪ್ರಸಿತ್ವೇ | ಉತ | ಮಧ್ಯೇ | ಅನ್ಯಾಂ |

ಉತ | ಉತ್-ಇತಾ | ಮಘವನ್ | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ | ವಯಂ | ದೇವಾನಾಂ | ಸುಮತೌ | ಸ್ಯಾಮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉತಾಸಿ ಚೇದಾನೀಂ ವಯಂ ಭಗವಂತಃ ಸ್ಯಾಮು | ಹೇ ಭಗ ಭಗೇನ ತ್ವಯಾ ಸ್ವಾಮಿನಾ
ಯುಕ್ತಾ ಭವೇಮು | ಯದ್ವಾ | ಭಗವಂತೋ ಧನವಂತಃ ಸ್ಯಾಮು | ಉತಾಸಿ ಚ ಪ್ರಸಿತ್ಯೇಹ್ಯಾಂ ಪ್ರಾ-
ಪ್ತೇ ಪೂರ್ವಾಹ್ನೇ ಭಗವಂತಃ ಸ್ಯಾಮು | ಉತಾಸಿ ಚಾಹ್ಯಾಂ ದಿವಸಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಭಗ-
ವಂತಃ ಸ್ಯಾಮು | ಉತಾಸಿ ಚ ಹೇ ಮಘವನ್ಧನವನ್ಧಗ ದೇವ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರೇರಕಸ್ಯ
ದೇವಸ್ಯೋದಿತೋದಿತಾವುಪಯೇ ಸತಿ ವಯಂ ತ್ವದನುಗ್ರಹಾದ್ವೇನಾನಾಮಿಂದ್ರಾದೀನಾಂ ಸುಮತಾವ-
ನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಾ ಸ್ಯಾಮು | ಭವೇಮು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉತ—ಮತ್ತು | ಇದಾನೀಂ—ಈಗ | (ವಯಂ—ನಾವು | ಭಗವಂತಃ—ಪೂಜ್ಯನಾದ ಭಗದೇವನ
ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಂವತಾಗಲಿ.) ಧನವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಆಗೋಣ. | ಉತ—ಮತ್ತು | ಪ್ರಸಿತ್ಯೇ—ಪೂರ್ವಾಹ್ನ
ದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತರಾಗಿರೋಣ. | ಉತ—ಮತ್ತು | ಅಹ್ಯಾಂ—ಅಹಸ್ಸಿನ | ಮಧ್ಯೇ—ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧನವಂತ
ರಾಗಿರುವಂತಾಗಲಿ. | ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಭಗವೇ, | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ—ಸೂರ್ಯನ | ಉದಿತಾ—
ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ | ವಯಂ—ನಾವು | ದೇವಾನಾಂ—ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳ | ಸುಮತಾ—ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ
ಸ್ಯಾಮು—ಇರುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದಿನವೆಲ್ಲಾ ನಾವು ಭಗದೇವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸೋಣ. ಎಲೈ ಭಗದೇವನೇ, ದಿನದ ಪೂರ್ವಾಹ್ನ
ದಲ್ಲೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ನಾವು ಧನವಂತರಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಸೂರ್ಯೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ಇಂದ್ರಾ
ದಿದೇವತೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು.

English Translation

May we now have Bhaga (for our lord), whether in the forenoon or
at mid-day, or at sun-rise : may we, Maghavan, enjoy the favour of the gods.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಭಗ ಏವ ಭಗವಾ ಅಸ್ತು ದೇವಾಪ್ತೇನ ವಯಂ ಭಗವಂತಃ ಸ್ಯಾಮು |
ತಂ ತ್ವಾ ಭಗ ಸರ್ವ ಇಚ್ಛೋಹವೀತಿ ಸ ನೋ ಭಗ ಪುರಃಪತಾ ಭವೇಹ ||೩||

ಪದಪಾಠಃ

ಭಗಃ | ಏವ | ಭಗವಾನ್ | ಅಸ್ತು | ದೇವಾಃ | ತೇನ | ವಯಂ | ಭಗವಂತಃ | ಸ್ಯಾಮು |
ತಂ | ತ್ವಾ | ಭಗ | ಸರ್ವಃ | ಇತ್ | ಇಚ್ಛೋಹವೀತಿ | ಸಃ | ನಃ | ಭಗ | ಪುರಃಪತಾ | ಭವ | ಇಹ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ದೇವಾಃ ಭಗೋ ದೇವ ಏವ ಭಗವಾನ್ ಧನವಾನಸ್ತು | ತೇನ ಭಗೇನ ದೇವೇನ ಧನೇನ
ವಾ ವಯಂ ಭಗವಂತಃ ಸ್ಯಾಮ | ಧನವಂತೋ ಭವೇಮ | ಹೇ ಭಗ ತಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಸರ್ವ
ಇತ್ಸರ್ವ ಏವ ಜನೋ ಜೋಹವೀತಿ | ಭೃಶಂ ಪುನಃಪುನರ್ವಾಹ್ಯಯತಿ | ಹೇ ಭಗ ದೇವ ಸ ತ್ವಮಿಹಾ-
ಸ್ತಿಸ್ಯಜ್ಞೇ ನೋಽಸ್ಯಾಕಂ ಪುರವಿತಾ ಪುರೋಗಂತಾ ಭವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವಾಃ—ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, | ಭಗ ಏವ—ಭಗದೇವನು ಮಾತ್ರ | ಭಗವಾನ್—ಧನವಂತನಾಗಿ |
ಅಸ್ತು—ಅಗರಲಿ. | ತೇನ—ಅ ಭಗನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ | ವಯಂ—ನಾವು | ಭಗವಂತಃ—ಧನವಂತರಾಗಿ |
ಸ್ಯಾಮ—ಅಗರುವಂತಾಗಲಿ. | ಭಗ—ಎಲೈ ಭಗದೇವನೇ, | ತಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಸರ್ವ
ಇತ್—ಸಕಲ ಜನರೂ | ಜೋಹವೀತಿ—ಪದೇಪದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. | ಭಗ—ಎಲೈ ಭಗದೇವನೇ, | ಸಃ—
ಅಂತಹ ನೀನು | ಇಹ—ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಪುರವಿತಾ—ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿ | ಭವ—
ಅಗರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ಭಗದೇವನು ಮಾತ್ರ ಧನವಂತನಾಗಿರಲಿ. ಭಗನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾವೂ ಧನವಂತ
ರಾಗುವಂತಾಗಲಿ. ಎಲೈ ಭಗದೇವನೇ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಕಲ ಜನರೂ ಪದೇಪದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎಲೈ
ಭಗದೇವನೇ, ನೀನು ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿರು.

English Translation

May Bhaga, gods, be the possessor of opulence, and through him,
may we be possessed of wealth, every one verily repeatedly invokes you,
Bhaga : Bhaga, be our proceder at this solemnity.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸಮುಧ್ವರಾಯೋಷಸೋ ನಮಂತ ದಧಿಕ್ರಾವೇನ ಶುಚಯೇ ಪದಾಯು |

ಅರ್ವಾಚೀನಂ ವಸುವಿದಂ ಭಗಂ ನೋ ರಥೈವಿವಾಶ್ವಾ ವಾಜಿನ ಆ ವಹಂತು ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಂ | ಅಧ್ವರಾಯ | ಉಷಸಃ | ನಮಂತ | ದಧಿಕ್ರಾವೇನ | ಶುಚಯೇ | ಪದಾಯು |

ಅರ್ವಾಚೀನಂ | ವಸುವಿದಂ | ಭಗಂ | ನಃ | ರಥೈವಿವಾ | ಆಶ್ವಾಃ | ವಾಜಿನಃ | ಆ | ವಹಂತು || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಶುಚಯೇ ಶುದ್ಧಾಯ ಗಮನಯೋಗ್ಯಾಯ ಪದಾಯು ಸ್ಥಾನಾಯ ದಧಿಕ್ರಾವೇನಾಶ್ವೋ ಯಥಾ
ತಥೋಷಸ ಉಷೋದೇವತಾ ಅಧ್ವರಾಯಾಸ್ತದೀಯಾಯ ಯಾಗಾಯ ಸಂ ನಮಂತ | ಸಂಗಚಂತು |

ವಾಜಿನೋ ವೇಗವಂತೋಽಶ್ವಾ ರಥಮಿವ ರಥಂ ಯಥಾ ತಥೋಷಸೋರ್ವಾಚೀನಮಸ್ತದಭಿಮುಖಂ
ವಸುವಿದಂ ಧನಸ್ಯ ಪ್ರಾಪಕಂ ಭಗಂ ದೇವಂ ನೋಽಸ್ಮಾಸ್ತೃತ್ಯಾ ವಹಂತು | ಅನಯಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶುಚಿಯೇ—ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ | ಪದಾಯ—ಸ್ಥಾನಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ | ದಧಿಕ್ರಾವೇವ—ಅಶ್ವದಂತೆ | ಉಷ-
ಸಃ—ಉಷೋದೇವತೆಗಳು | ಅಧ್ವರಾಯ—ನಮ್ಮ ಯಾಗಕ್ಕೆ | ಸಂ ನಮಂತೆ—ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲಿ. |
ವಾಜಿನಃ—ವೇಗಗಾಮಿಗಳಾದ | ಅಶ್ವಾಃ—ಅಶ್ವಗಳು | ರಥಮಿವ—ರಥವನ್ನು ವಹಿಸುವಂತೆ | (ಉಷಸಃ—
ಉಷಸ್ಸುಗಳು) | ಅರ್ವಾಚೀನಂ—ನಮಗಭಿಮುಖನಾದವನೂ | ವಸುವಿದಂ—ಧನಪ್ರಾಪಕನೂ ಆದ | ಭಗಂ—
ಭಗದೇವನನ್ನು | ನಃ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ಆ ವಹಂತು—ಕರೆತರಲಿ. |

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಾನಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ, ಅಶ್ವದಂತೆ ಇರುವ ಉಷೋದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿ
ಕೊಳ್ಳಲಿ. ವೇಗಗಾಮಿಗಳಾದ ಅಶ್ವಗಳು ರಥವನ್ನು ವಹಿಸುವಂತೆ ಉಷಸ್ಸುಗಳು ನಮಗಭಿಮುಖನಾದವನೂ, ಧನ
ಪ್ರಾಪಕನೂ ಆದ ಭಗದೇವನನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರಲಿ.

English Translation

May the Dawns come to our sacrifice as a horse to a suitable station :
as rapid steeds convey a chariot, so may the Dawns bring to us Bhaga, down-
descending, charged with riches.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಶ್ವಾವತೀಗೋಮತೀರ್ನ ಉಷಾಸೋ ವೀರವತೀಃ ಸದಮುಚ್ಛಂತು ಭದ್ರಾಃ
ಘೃತಂ ದುಹಾನಾ ವಿಶ್ವತಃ ಪ್ರಪೀತಾ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಶ್ವಾವತೀಃ | ಗೋಮತೀಃ | ನಃ | ಉಷಸಃ | ವೀರವತೀಃ | ಸದಂ | ಉಚ್ಛಂತು | ಭದ್ರಾಃ |
ಘೃತಂ | ದುಹಾನಾಃ | ವಿಶ್ವತಃ | ಪ್ರಪೀತಾಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೭ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ಭದ್ರಾ ಭಜನೀಯಾ ಉಷಸ ಉಷೋದೇವತಾ ಅಶ್ವಾವತೀರಶ್ವವತ್ಯೋಽಶ್ವಸಹಿತಾಃ ಸತೋ
ಗೋಮತೀಗೋಮತೃತ್ಯ ವೀರವತೀರ್ವೀರವತ್ಯಃ ಪುತ್ರಾದಿಜನೋಪೇತಾಶ್ಚ ಭವಂತ್ಯೋ ನೋಽಸ್ತೃಭ್ಯಂ
ಸದಂ ಸರ್ವದೋಚ್ಛಂತು | ವ್ಯುಚ್ಛಂತು | ನೈಶಂ ತನೋ ವಿನಾಸಯಂತು | ಕೀದೃಶ್ಯಃ | ಘೃತಮುದಕಂ
ದುಹಾನಾಃ ಸಿಂಚಂತ್ಯೋ ವಿಶ್ವತಃ ಸರ್ವೈರ್ಗುಣೈಃ ಪ್ರಪೀತಾಃ ಪ್ರವೃದ್ಧಾಃ | ಏವಂಭೂತಾ ಉಷಸಸ್ತಮ
ಉಚ್ಛಂತು | ಅಸ್ತಿನ ಸೂಕ್ತೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾ ಹೇ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಯೂಯಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಸದಾ
ಸರ್ವದಾ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಕಲ್ಯಾಣೈಃ ಪಾತ | ಪಾಲಯತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಘೃತಂ—ವೃಷ್ಟಿರೂಪವಾದ ಉದಕವನ್ನು | ದುಹಾಸಾಃ—ಕರೆಯುವವರೂ | ವಿಶ್ವತಃ—ಸರ್ವ ಗುಣ
ಗಳಿಂದಲೂ | ಪ್ರಸೀತಾಃ—ಪುಷ್ಟರಾದವರೂ | ಭದ್ರಾಃ—ಮಂಗಳಕಾರಕಿಯರೂ ಆದ | ಉಷಸಃ—ಉಷೋ
ದೇವತೆಗಳು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಅಶ್ವಾವತೀಃ—ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವರಾಗಿಯೂ | ಗೋಮತೀಃ—ಗೋವುಗಳ
ನ್ನು ಕೊಡುವವರಾಗಿಯೂ | ವೀರವತೀಃ—ವೀರವಂತರಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ
ನಃ—ನಮಗೋಸ್ಕರ | ಸದಂ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಉಚ್ಯಂತು—ಕತ್ತಲನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲಿ. (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ)
ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—
ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾನಾರ್ಥ

ವೃಷ್ಟಿರೂಪವಾದ ಉದಕವನ್ನು ಕರೆಯುವವರೂ, ಸರ್ವ ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಪುಷ್ಟರಾದವರೂ, ಮಂಗಳಕಾರಕಿ
ಯರೂ ಆದ ಉಷೋದೇವತೆಗಳು ನಮಗೆ ಅಶ್ವಗಳನ್ನೂ, ಗೋವುಗಳನ್ನೂ, ವೀರವಂತರಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ
ಕೊಟ್ಟು ನಮಗೋಸ್ಕರ ಯಾವಾಗಲೂ ಕತ್ತಲನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾ
ಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

May the auspicious Dawn ever break, bestowing horses and cattle and
male descendants, shedding water, and endowed with all good things : and
do you ever cherish us with blessings.

ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ.

ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಇತಿ ಷಡ್ವಚಂ ನವಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಮಾರ್ಷಂ ಶ್ರೈಷ್ಟಭಂ ವೈಶ್ವದೇವಂ |
ಅತ್ರಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಷಡ್ವೈಶ್ವದೇವಂ ತ್ವಿತಿ || ಸೂಕ್ತವಿನ್ವಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ ||
ತ್ವತೀಯೇ ಛಂದೋಮೇ ಪ್ರಉಗಶಸ್ತೇ ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಇತಿ ವೈಶ್ವದೇವಸ್ತೃಚಃ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ಪ್ರ
ಬ್ರಹ್ಮಾಣೋ ಅಂಗಿರಸೋ ನಕ್ಷಂತ ಸರಸ್ವತೀಂ ದೇವಯಂತೋ ಹವಂತೇ | ಅ. ೪-೧೧ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇವರಲ್ಲಿ ಆರು ಪುಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಪುಷಿಯು, ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು;
ಶ್ರೈಷ್ಟವು ಛಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಷಡ್ವೈಶ್ವದೇವಂ ತು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತ
ವಿನ್ವಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು. ತ್ವತೀಯ ಛಂದೋಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಉಗಶಸ್ತಮಂತ್ರಪಠನಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ
ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಪುಕ್ಕುಗಳನ್ನು ವೈಶ್ವದೇವತ್ವಜವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ
ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೋ ಅಂಗಿರಸೋ ನಕ್ಷಂತ ಸರಸ್ವತೀಂ ದೇವಯಂತೋ ಹವಂತೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೪-
೧೧) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೪೨

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೪೨ ||

ಅಪ್ಪಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೯ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ-ಮುಕ್ತಂಜಿ—೬ ||

ಮುಷೀ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಮೃಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಅಂಗಿರಸೋ ನಕ್ಷಂತ ಪ್ರ ಕ್ರಂದನುರ್ನಭನ್ಯಸ್ಯ ವೇತು |

ಪ್ರ ಧೇನವ ಉದಪುತ್ರೋ ನವಂತ ಯುಜ್ಯಾತಾಮದ್ರೀ ಅಧ್ವರಸ್ಯ ಪೇಶಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ಬ್ರಹ್ಮಣಃ | ಅಂಗಿರಸಃ | ನಕ್ಷಂತ | ಪ್ರ | ಕ್ರಂದನುಃ | ನಭನ್ಯಸ್ಯ | ವೇತು |

ಪ್ರ | ಧೇನವಃ | ಉದಪುತ್ರಃ | ನವಂತ | ಯುಜ್ಯಾತಾಂ | ಅದ್ರೀ ಇತಿ | ಅಧ್ವರಸ್ಯ | ಪೇಶಃ || ೧

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽಂಗಿರಸಃ ಏತನ್ನಾಮಕಾ ಯಜಯಿಃ ಪ್ರ ನಕ್ಷಂತ | ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ನುಂತು
 ಕ್ರಂದನುಃ ಪರ್ಜನ್ಯೋ ನಭನ್ಯಸ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಸ್ಯಾಸ್ತದೀಯಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಪ್ರ ವೇತು | ಪ್ರಕರ್ಷಣೇಚ್ಛತು |
 ಧೇನವಃ ಪ್ರೀಣಯಿತ್ಯೋ ನದ್ಯ ಉದಪುತ್ರಃ ಉದಕಾನಿ ಸಿಂಚಂತ್ಯಃ ಪ್ರ ನವಂತ | ಸರ್ಪಂತು | ಅದ್ರೀ
 ಅದ್ರಿಯಂತಾ ಪತ್ನೀಯಜಮಾನಾವಧ್ವರಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಪೇಶೋ ರೂಪಂ ಯುಜ್ಯಾತಾಂ | ಯೋಜ-
 ಯೇತಾಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಬ್ರಹ್ಮಣಃ—ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ | ಅಂಗಿರಸಃ—ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳು | ಪ್ರ ನಕ್ಷಂತ—ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿ
 ರಲಿ. | ಕ್ರಂದನುಃ—ಪರ್ಜನ್ಯನು | ನಭನ್ಯಸ್ಯ—ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಪ್ರ ವೇತು—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಚ್ಛಿಸಲಿ |
 ಧೇನವಃ—ತೃಪ್ತಿಕಾರಕಗಳಾದ ನದಿಗಳು | ಉದಪುತ್ರಃ—ಪೂರ್ಣಪ್ರವಾಹಗಳನ್ನು ಹರಿಸುತ್ತ | ಪ್ರ ನವಂತ—
 ಪ್ರವಹಿಸಲಿ. | ಅದ್ರೀ—ಯಜ್ಞವನ್ನು ಆದರಿಸುವ ಪತ್ನೀಯಜಮಾನರು | ಅಧ್ವರಸ್ಯ—ಯಜ್ಞದ | ಪೇಶಂ-
 ರೂಪವನ್ನು | ಯುಜ್ಯಾತಾಂ—(ಹಂದಿ) ಸೇವಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿರಲಿ. ಪರ್ಜನ್ಯನು ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪೂರ್ಣ
 ವಾಗಿ ಇಚ್ಛಿಸಲಿ. ತೃಪ್ತಿಕಾರಕಗಳಾದ ನದಿಗಳು ಪೂರ್ಣಪ್ರವಾಹಗಳನ್ನು ಹರಿಸುತ್ತ ಪ್ರವಹಿಸಲಿ. ಯಜ್ಞವನ್ನು
 ಆದರಿಸುವ ಪತ್ನೀಯಜಮಾನರು ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯರಾಗಿ ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿ.

English Translation

May the Brahmanas, the Angirasas, be every-where present : may Krandanu be conscious of (our) adoration : may the rivers glide along, distributing water : may the pious couple, (the Yajamana and his wife), conjointly appreciate the beauty of the sacrifice.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸುಗಂಧೇ ಅಗ್ನೇ ಸನವಿತ್ತೋ ಅಧ್ವಾ ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸುತೇ ಹರಿತೋ ರೋಹಿತಶ್ಚ
ಯೇನಾ ಸದ್ಯನ್ವರುಷಾ ವೀರನಾಹೋ ಹುವೇ ದೇವಾನಾಂ ಜನಿಮಾನಿ ಸತ್ತಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸುಗಂಧಃ | ತೇ | ಅಗ್ನೇ | ಸನವಿತ್ತಃ | ಅಧ್ವಾ | ಯುಕ್ತ್ವಾ | ಸುತೇ | ಹರಿತಃ | ರೋಹಿತಃ | ಚ |
ಯೇ | ನಾ | ಸದ್ಯನ್ | ಅರುಷಾಃ | ವೀರನಾಹಃ | ಹುವೇ | ದೇವಾನಾಂ | ಜನಿಮಾನಿ | ಸತ್ತಃ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಸನವಿತ್ತಃ ಸನಾಚ್ಛಿರಕಾಲಾದಾರಭ್ಯ ಲಬ್ಧಸ್ತೇ ತ್ವದೀಯೋಽಧ್ವಾ ಮಾರ್ಗಃ ಸುಗಂಧಃ ಸುಷ್ಮ ಗಂಧವ್ಯೋ ಭವತು | ಕಿಂಚಿ ಹರಿತಃ ಶ್ಯಾಮವರ್ಣಾ ರೋಹಿತಶ್ಚ ಲೋಹಿತವರ್ಣಾಶ್ಚೇತ್ಯುಭಯವಿಧಾ ಯೇ ನಾ ಯೇ ಚ ತೇ ತ್ವದೀಯಾ ಅಶ್ವಾಃ ಸದ್ಯನ್ ಸದ್ಯನಿ ಯಜ್ಞಗೃಹೇ ವೀರನಾಹೋ ವೀರಂ ಶೂರಂ ತ್ವಾಂ ವಹಂತೋಽರುಷಾ ಆರೋಚಮಾನಾ ಭವಂತಿ ತಾಂಶ್ಚ ತ್ವಂ ಸು ಯುಕ್ತ್ವಾ | ತ್ವದೀಯೇ ರಥೇ ಸುಷ್ಮ ಸಂಯೋಜಯ | ನಿಸತ್ತೋ ಯಜ್ಞಗೃಹೇ ನಿಷಕ್ನೋಽಹಂ ಹೋತಾ ಸನ್ ದೇವಾನಾಮಿಂದ್ರಾದೀನಾಂ ಜನಿಮಾ ಜನಾನ್ ಸಂಘಾನ್ದುವೇ | ಆಹ್ವಯಾಮಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಗ್ನೇ—ನಲ್ಯೇ ಅಗ್ನಿ ಯೇ, | ಸನವಿತ್ತಃ—ಚಿರಕಾಲದಿಂದ ಲಬ್ಧವಾದ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಅಧ್ವಾ—ಮಾರ್ಗವು | ಸುಗಂಧಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾಗಿವೆ. | ಸುತೇ—ಸೋಮಾಭಿಷವಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಹರಿತಃ—ಶ್ಯಾಮವರ್ಣವುಳ್ಳವೂ | ರೋಹಿತಶ್ಚ—ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳವೂ ಆದ | ಯೇ ನಾ—ಯಾವ ಅಶ್ವಗಳು | ಸದ್ಯನ್—ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ | ವೀರನಾಹಃ—ವೀರರ ವಾಹಕಗಳಾಗಿಯೂ | ಅರುಷಾಃ—ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವವೋ ಅವುಗಳನ್ನ | ಯುಕ್ತ್ವಾ—ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿಸು. | ಸತ್ತಃ—ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ನಾನು | ದೇವಾನಾಂ—ಇಂದ್ರಾದೀನತೆಗಳ | ಜನಿಮಾನಿ—ಗುಂಪನ್ನು | ಹುವೇ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಲ್ಯೇ ಅಗ್ನಿ ಯೇ, ಚಿರಕಾಲದಿಂದ ಲಬ್ಧವಾದ ನಿನ್ನ ಮಾರ್ಗವು ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾಗಿವೆ. | ಸೋಮಾಭಿಷವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾಮವರ್ಣವುಳ್ಳವೂ, ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳವೂ, ಆದ ಯಾವ ಅಶ್ವಗಳು ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ

ವೀರರ ವಾಹಕಗಳಾಗಿಯೂ, ಅಕರ್ಷಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವವೋ ಅವುಗಳನ್ನು ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿಸು. ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ನಾನು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Pleasant, Agni, be your long-familiar path : yoke for the libation the day, the ruddy horses, who brilliant-shining, are the conveyers of (you), the hero, to the hall of sacrifice, where seated, I invoke the companion of the gods.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸಮು ವೋ ಯಜ್ಞಂ ಮಹಯನ್ಮನೋಭಿಃ ಪ್ರ ಹೋತಾ ಮಂದ್ರೋ ರಿರಿಚೇ
ಉಪಾಕೇ |

ಯಜಸ್ವ ಸು ಪುರ್ವಣೀಕ ದೇವಾನಾ ಯಜ್ಞ ಯಾಮರಮತಿಂ ವವೃತ್ಯಾಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಂ | ಊಂ ಇತಿ | ವಃ | ಯಜ್ಞಂ | ಮಹಯನ್ | ನಮಃಽಭಿಃ | ಪ್ರ | ಹೋತಾ | ಮಂದ್ರಃ | ರಿರಿಚೇ
ಉಪಾಕೇ |

ಯಜಸ್ವ | ಸು | ಪುರುಷನೀಕ | ದೇವಾನ್ | ಆ | ಯಜ್ಞಯಾಂ | ಅರಮತಿಂ | ವವೃತ್ಯಾಃ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ದೇವಾಃ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಯಜ್ಞಂ ನಮೋಭಿಸಮಸ್ಕಾರೈರ್ಯುಕ್ತಾ ಇಮೇ ಸ್ತೋತಾ-
ರೋ ವಾ ಯಜಮಾನಾ ವಾ ಸಂ ಮಹಯನ್ | ಸಮ್ಯಕ್ ಪೂಜಯಂತಿ | ಉ ಇತಿ ಪೂರಕಃ | ಮಂದ್ರಃ
ಸ್ತುತೀಲ ಉಪಾಕೇಽಸ್ಮಾಕಂ ಸಮಾಪೇ ಸ್ಥಿತೋಽಸ್ಮದೀಯೋ ಹೋತಾ ಪ್ರ ರಿರಿಚೇ | ಅನ್ಯೇಭ್ಯೋ
ಹೋತೃಭ್ಯೋಽತಿರಿಚ್ಯತೇ | ಹೇ ಯಜಮಾನ ತ್ವಂ ದೇವಾನ್ ಸು ಸುಷ್ಕ ಯಜಸ್ವ | ಹೇ ಪುರ್ವಣೀಕ
ಬಹುತೇಜಸ್ವಿನ್ಮಗ್ನೇ ತ್ವಂ ಯಜ್ಞಯಾಂ ಯಜ್ಞಾರ್ಹಾಮರಮತಿಂ ಭೂಮಿಮಾ ವವೃತ್ಯಾಃ | ಅವರ್ತಯ |
ತಥಾ ಚ ನಿಗಮಂತರೇ | ಆ ನೋ ಮಹೀಮರಮತಿಂ ಸಜೋಷಾಃ | ಋ. ೫-೪೩-೬ | ಇತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ.) ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಯಜ್ಞಂ—ಯಜ್ಞವನ್ನು | ನಮೋಭಿಃ—ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಈ
ಡಿಡ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು | ಸಂ ಮಹಯನ್—ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. | ಉಪಾಕೇ—ನಮ್ಮ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿರುವವನೂ |
ಮಂದ್ರಃ—ಸ್ತುತೀಲನೂ ಆದ | ಹೋತಾ—ಹೋತೃವು | ಪ್ರ ರಿರಿಚೇ—ಇತರರಿಗಿಂತಲೂ ಮೀರಿದ ಅತಿಶಯ
ವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. (ಎಲೈ ಯಜಮಾನನೇ.) | ದೇವಾನ್—ದೇವತೆಗಳನ್ನು | ಸು—ಅತಿಶಯವಾಗಿ | ಯಜಸ್ವ

—ಪೂಜಿಸು. | ಪುರ್ವಣೇಕ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, | ಯಜ್ಞಯಾಂ—ಯಜ್ಞಾರ್ಹವಾದ
ಅರಮತಿಯಂ—ಭೂಮಿಯನ್ನು | ಆ ವನ್ಯತ್ಯಾಃ—ಆವರಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕರಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ
ಸಮಾಪದಲ್ಲಿರುವವನೂ, ಸ್ತುತಿಯನ್ನೂ ಆದ ಹೋತೃವು ಇತರರಿಗಿಂತಲೂ ಮಾರಿದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಾನೆ.
ಎಲೈ ಯಜಮಾನರೇ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಪೂಜಿಸು. ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ,
ಯಜ್ಞಾರ್ಹವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆವರಿಸು.

English Translation

The (worshippers) offer you, (gods), this sacrifice, with prostrations :
the ministrant priest, who is near us repeating pious praise, excels (all others)
worship well the gods : resplendent (Agni), make the venerable earth revolve

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯದಾ ವೀರಸ್ಯ ರೇವತೋ ದುರೋಣೇ ಸ್ಯೋನತೀರತಿಧಿರಾಚಿಕೇತತ್ |

ಸುಪ್ರೀತೋ ಅಗ್ನಿಃ ಸುಧಿತೋ ದಮ ಆ ಸ ವಿಶೇ ದಾತಿ ನಾರ್ಯಮಿಯುತ್ಯೈ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯದಾ | ವೀರಸ್ಯ | ರೇವತಃ | ದುರೋಣೇ | ಸ್ಯೋನತೀರತಿಃ | ಅತಿಥಿಃ | ಅಚಿಕೇತತ್ |

ಸುಪ್ರೀತಃ | ಅಗ್ನಿಃ | ಸುಧಿತಃ | ದಮೇ | ಆ | ಸಃ | ವಿಶೇ | ದಾತಿ | ನಾರ್ಯಂ | ಇಯುತ್ಯೈ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅತಿಥಿಃ ಸರ್ವೇಷಾಮತಿಥಿಭೂತೋಽಗ್ನಿಯದಾ ವೀರಸ್ಯ ವೀರಕಸ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಾಂ ಪ್ರೇರ-
ಯತೂ ರೇವತೋ ಹವಿಸ್ಸುತೋ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ದುರೋಣೇ ಗೃಹೇ ಸ್ಯೋನತೀಃ ಸುಖೇನ ಶಯನೀಯ
ಅಚಿಕೇತತ್ ಪ್ರಜ್ಞಾಯತೇ ಅಗ್ನಿರ್ದಮೇ ಯಜ್ಞಗೃಹೇ ಸುಧಿತಃ | ಆಕಾರಶ್ಚಾರ್ಥಃ | ಸುನಿಹಿತಶ್ಚ ಸುಷ್ಣ
ನಿಹಿತಃ ಸನ್ ಯದಾ ಸುಪ್ರೀತೋ ಭವತಿ ತದಾ ಸೋಽಗ್ನಿರಿಯತ್ಯಾ ಉಪಗಚ್ಛಂತೈ ವಿಶೇ ಪ್ರಜಾಯಿ-
ವಾರ್ಯಂ ವರಣೀಯಂ ಧನಂ ದಾತಿ | ದದಾತಿ | ಪ್ರಯುಚ್ಯತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅತಿಥಿಃ—ಪೂಜ್ಯವಾದ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯು | ಯದಾ—ಯಾವಾಗ | ವೀರಸ್ಯ—ಸ್ತುತಿಪ್ರೇರಕನಾದ
ವನೂ | ರೇವತಃ—ಹವಿಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಯಜಮಾನನ | ದುರೋಣೇ—ಗೃಹದಲ್ಲಿ | ಸ್ಯೋನತೀಃ—ಸುಖವಾಗಿ
ಮಲಗಿರುವವನಾಗಿ | ಅಚಿಕೇತತ್—ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವನೋ ಆಗ | ಸುಧಿತಃ—ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತನಾದವನೂ |
ಸುಪ್ರೀತಃ—ತೃಪ್ತನೂ ಆದ | ಸಃ—ಅಗ್ನಿಯು | ಇಯುತ್ಯೈ—ತನ್ನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವ | ವಿಶೇ—ಯಜಮಾನ-
ರಿಗೆ | ದಮೇ—ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ | ನಾರ್ಯಂ—ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಧನವನ್ನು | ದಾತಿ—ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪೂಜ್ಯನಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಸ್ತುತಿಪ್ರೇರಕನೂ, ಹವಿಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಯಜಮಾನನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸುಖಶಾಯಿಯಾಗಿರುವನೆಂದು ಯಾವಾಗ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವನೋ, ಆಗ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತನೂ ತೃಪ್ತನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯು ತನ್ನ ಸಮೀಪಿಸುವ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

When Agni, reposing at his ease in the dwelling of the liberal worshipper, is welcomed as a guest, thus suitably placed in the hall of sacrifice, he gives well-pleased, desirable (wealth) to the people who approach him.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಮಂ ನೋ ಅಗ್ನೇ ಅಧ್ವರಂ ಜುಷಸ್ವ ಮರುತ್ಸಿಂಧ್ರೇ ಯಶಸಂ ಕೃಧಿ ನಃ |

ಆ ನಕ್ತಾ ಬರ್ಹಿಃ ಸದತಾಮುಷಾಸೋಶಂತಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಯಜೇಹ ||

ಸದಪಾಠಃ

ಇಮಂ | ನಃ | ಅಗ್ನೇ | ಅಧ್ವರಂ | ಜುಷಸ್ವ | ಮರುತ್ಸಂ | ಇಂದ್ರೇ | ಯಶಸಂ | ಕೃಧಿ | ನಃ |

ಆ | ನಕ್ತಾ | ಬರ್ಹಿಃ | ಸದತಾಂ | ಉಷಸಾ | ಉಶಂತಾ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಯಜ | ಇಹ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮದೀಯಮಿಮಮಧ್ವರಂ ಯಜ್ಞಂ ಜುಷಸ್ವ | ಸೇವಸ್ವ | ಕಿಂಚಿ ಮರುತ್ಸಿಂಧ್ರಸ್ಯ ಸಖಿಭೂತೇಷು ದೇವೇಷ್ವಿಂದ್ರೇ ಚ ಯಶಸಂ ಯಶೋಯುಕ್ತಂ ಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣಾ-
ನ್ಮವಂತಂ ನೋಽಸ್ಮದೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ ಹೇ ಅಗ್ನೇ ತ್ವಂ ಕೃಧಿ | ಕುರು | ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾ
ನಕ್ತಾ ರಾತ್ರಿಶ್ಲೋಷಸಾ ದಿವಸಶ್ಚ | ಅಹರ್ನಿಶೇ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಬರ್ಹಿರ್ಬಹುಷಿ ಕುಶಮಯ ಆ ಸದತಾಂ |
ಉಪವಿತಾಂ | ಅಸಿ ಚ ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಉಶಂತೋಶಂತಾ ಯಜ್ಞಮಿಚ್ಛಂತಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾ-
ವರುಣಾ ದೇವಾವಿಹಾಸ್ಮಿನ್ಯಜ್ಞೇ ಯಜ ಪೂಜಯ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಇಮಂ ಅಧ್ವರಂ—ಈ ಯಾಗವನ್ನು | ಜುಷಸ್ವ—
ಸೇವಿಸು. | ಮರುತ್ಸು—ಮರುತ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ಇಂದ್ರೇ—ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ | ಯಶಸಂ—ಹವಿರ್ಯುಕ್ತವಾದ |
ನಃ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞವನ್ನು | ಕೃಧಿ—ಸ್ಥಾಪಿಸು. | ನಕ್ತಾ—ರಾತ್ರಿದೇವತೆಯೂ | ಉಷಸಾ—ಅಹಸ್ಸಿನ ದೇವ-
ತೆಯೂ | ಬರ್ಹಿಃ—ನಮ್ಮ ದರ್ಭಾಸನದ ವೇಲೆ | ಆ ಸದತಾಂ—ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿ. | (ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ,)
ಉಶಂತಾ—ಯಜ್ಞಭಾಗವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನು | ಇಹ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ |
ಯಜ—ಪೂಜಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನಮ್ಮ ಈ ಯಾಗವನ್ನು ಸೇವಿಸು. ಮರುತ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ ಹವಿಯುಕ್ತ ವಾದ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸು. ರಾತ್ರಿದೇವತೆಯೂ ಅಹಸ್ಸಿನ ದೇವತೆಯೂ ನಮ್ಮ ದರ್ಭಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿ. ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಯಜ್ಞಭಾಗವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಮಿತ್ರವರುಣರನ್ನು ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸು.

English Translation

Be gratified, Agni, by this our sacrifice : render our (worship) renowned among Indra and the Maruts : let the days and nights sit down on the sacred grass ; worship (Agni), at this rite, Mitra and Varuna, desiring (the oblation).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏವಾಗ್ನಿಂ ಸಹಸ್ಯಂ ॥ ವಸಿಷ್ಠೋ ರಾಯಸ್ತಾಮೋ ವಿಶ್ವಪ್ಸೌಸ್ಯ ಸೌತಃ ।

ಇಷಂ ರಯಿಂ ಪಪ್ರಥದ್ವಾಜಮಸ್ಮೇ ಯೂಯಂ ಸಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ॥

ಪದಜಾತಃ

ಏವ | ಅಗ್ನಿಂ | ಸಹಸ್ಯಂ | ವಸಿಷ್ಠಃ | ರಾಯಃ | ಕಾಮಃ | ವಿಶ್ವಪ್ಸೌಸ್ಯ | ಸೌತಃ |

ಇಷಂ | ರಯಿಂ | ಪಪ್ರಥತ್ | ವಾಜಂ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ಯೂಯಂ | ಸಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ॥

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವಸಿಷ್ಠಃ ಏತದಾಖ್ಯಾ ಬುಷೀ ರಾಯಸ್ತಾಮಃ ಪಶ್ವಾದಿಧನಾನೀಚ್ಛನ್ನೇವೈವಮುಕ್ತಪ್ರಕಾರೇಣ ಸಹಸ್ಯಂ | ಸಹೋ ಬಲಂ | ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಂ | ತದ್ವಂತಮಿತಿ ನಾ | ಅಗ್ನಿಂ ದೇವಂ ವಿಶ್ವಪ್ಸೌಸ್ಯ ಪುರು ರೂಪಸ್ಯ ಧನಸ್ಯ ಲಾಭಾಯ ಸೌತಃ | ಏವಂಭೂತೋಽಗ್ನಿರಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಭ್ಯಮಿಷಮನ್ನಂ ರಯಿಂ ಧನಂ ವಾಜಂ ಬಲಂ ಚ ಪಪ್ರಥತ್ | ಪ್ರಥಯತು | ವಿಸ್ತಾರಯತು | ದದಾತ್ಪ್ರತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಸ್ಮಿನ್ನೂಕ್ತೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಯೂಯಮಸ್ತಾನ್ನಲಾಭ್ಯಃ ಸರ್ವದಾ ಸಾಲಯತ ॥

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಸಿಷ್ಠಃ—ವಸಿಷ್ಠಬುಷಿಯು | ರಾಯಸ್ತಾಮಃ—ಧನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ | ಏವ—ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ | ಸಹಸ್ಯಂ—ಶಕ್ತಿಪುತ್ರನಾದ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ವಿಶ್ವಪ್ಸೌಸ್ಯ—ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಧನಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ | ಸೌತಃ—ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದನು | (ಇಂತಹ ಅಗ್ನಿಯು) ಅಸ್ಮೇ—ನಮಗೆ | ಇಷಂ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನೂ | ವಾಜಂ—ಬಲವನ್ನೂ | ಪಪ್ರಥತ್—ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ ಕೊಡಲಿ. | (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ಯೂಯಂ—ನೀವು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಸಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಧನಾವೇಕ್ಷೆಯಾದ ವಸಿಷ್ಠ ಮುಷಿಯು ಶಕ್ತಿ ಪುತ್ರನಾದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಅನೇಕ ರೂಪವಾದ ಧನಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಲೆ ವರ್ಣಿತವಾದಂತೆ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಸ್ತುತನಾದ ಅಗ್ನಿಯು ನಮಗೆ ಪ್ರಭೂತವಾದ ಧನವನ್ನೂ, ಆನ್ನವನ್ನೂ, ಬಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಕೊಡಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Thus has Vasishtha, wishing for riches, glorified the vigorous Agni for the sake of every sort of wealth : may he bestow upon us food, riches, strength : and do you, (gods), ever cherish us with blessings.

ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಪ್ರ ವೋ ಯಜ್ಞೇಷ್ವಿತಿ ಪಂಚಾರ್ಚಂ ದಶಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠ ಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಷ್ಠುಭಂ ವೈಶ್ವ-
ದೇವಂ | ಪ್ರ ವಃ ಪಂಚೇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಸೂಕ್ತವಿವಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ || ಪ್ರಥಮೋ ಭಂದೋಮೋ
ಪ್ರ ಉಗತಸ್ತ್ರೇ ಪ್ರ ವೋ ಯಜ್ಞೇಷ್ವಿತಿ ವೈಶ್ವದೇವಸ್ತುಚಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಪ್ರ ವೋ ಯಜ್ಞೇಷು ದೇ-
ವಯಂತೋ ಅರ್ಚನ್ ಪ್ರ ಕ್ಷೋದಸಾ ಧಾಯಸಾ ಸಸ್ರ ಏಷೇತಿ ಪ್ರ ಉಗಂ | ಅ. ೮-೯ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ ವೋ ಯಜ್ಞೇಷು ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮುಷಿಯು ; ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ದೇವ
ತೆಯು, ತ್ರಿಷ್ಠುಪ್ ಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರ ವಃ ಪಂಚ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋ
ಗವು ಲೈಂಗಿಕವು. ಪ್ರಥಮಭಂದೋಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರ ಉಗತಸ್ತುಮಂತ್ರ ಪಠನಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರ ವೋ ಯಜ್ಞೇಷು ಎಂದು
ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು ವೈಶ್ವದೇವತ್ವವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ-ಪ್ರ
ವೋ ಯಜ್ಞೇಷು ದೇವಯಂತೋ ಅರ್ಚನ್ ಪ್ರ ಕ್ಷೋದಸಾ ಧಾಯಸಾ ಸಸ್ರ ಏಷೇತಿ ಪ್ರ ಉಗಂ ಎಂಬ
ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೯) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೪೩

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೪೩ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೧೦ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತುಂಖ್ಯ—೫ ||

ಮುಷಿ—ವಸಿಷ್ಠ ||

ದೇವತಾ—ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಠುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ

ಪ್ರ ವೋ ಯಜ್ಞೇಷು ದೇವಯಂತೋ ಅರ್ಚನ್ದ್ಯಾನಾ ನಮೋಽಭಿಃ ಪೃಥಿವೀ

ಇಷ್ಯಾಂ |

ಯೇಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯಸಮಾನಿ ವಿಪ್ರಾ ವಿಷ್ವಗ್ವಿಯಂತಿ ವನಿನೋ ನ ಶಾಖಾಃ ||

ಪದಸೂತಃ

ಪ್ರ | ವಃ | ಯಜ್ಞೇಷು | ದೇವ್ರಯಂತಃ | ಅರ್ಚನ್ | ದ್ಯಾವಾ | ನಮಃಽಭಿಃ | ಪೃಥಿವೀ ಇತಿ
ಇಷಧ್ಯೈ |

ಯೇಷಾಂ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ಅಸಮಾನಿ | ವಿಪ್ರಾಃ | ವಿಷ್ವಕ್ | ವ್ರಿಯಂತಿ | ವನಿನಃ | ನ | ಶಾಖಾಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ದೇವಯಂತೋ ದೇವಾನ್ತಾಮಯಮಾನಾ ವಿಪ್ರಾ ಯಜ್ಞೇಷು ನಮೋಭಿಃ ಸ್ತುತಿರ್ಭರ್ತೃವಿಭಿ-
ರ್ವಾ ವೋ ಯುಷ್ಮಾನಿಷಧ್ಯಾ ಅಭಿಪ್ರಾಪ್ತಂ ಪ್ರಾರ್ಚನ್ | ಪಾರ್ಚಯಂತಿ | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಸ್ತುತಂತಿ |
ದ್ಯಾವಾ ದಿವಂ ಚ ಪೃಥಿವೀ ಭೂಮಿಂ ಚ ಪ್ರಸ್ತುತಂತಿ | ಯೇಷಾಂ ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಮೇಧಾವಿನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ
ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ವನಿನೋ ನ ಶಾಖಾ ವೃಕ್ಷಸ್ಯ ಶಾಖಾ ಇವ ವಿಷ್ವಗ್ವಿಶ್ವತೋ ವಿಯಂತಿ | ಗಚ್ಛಂತಿ | ತೇ
ವಿಪ್ರಾಃ ಪ್ರಾರ್ಚಿಸ್ತಿತಿ ಪೂರ್ವೇಣ ಸಂಬಂಧಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ,) ಯೇಷಾಂ — ಯಾವ ಸ್ತುತಿರ್ಕರ್ತನ | ಅಸಮಾನಿ — ಅಸಾಧಾರಣಗಳಾದ |
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳು | ವನಿನಃ—ವೃಕ್ಷದ | ಶಾಖಾಃ ನ—ಕೊಂಬೆಗಳಂತೆ | ವಿಷ್ವಕ್—ಸರ್ವತ್ರ | ವಿ-
ಯಂತಿ — ಹರಡುತ್ತವೆಯೋ ಅಂತಹ | ದೇವಯಂತಃ—ದೇವತೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವವರೂ |
ವಿಪ್ರಾಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಆದ ಯಜಮಾನರು (ಸ್ತುತಿರ್ಕರ್ತರು) | ಯಜ್ಞೇಷು—ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ | ನಮೋಭಿಃ—
ಹವಿಸ್ಸುಗಳೊಡಗೂಡಿ | ವಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಇಷಧ್ಯೈ—ಸಮಾಪಿಸಲು | ಪ್ರಾರ್ಚನ್—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸು-
ತ್ತಾರೆ. | ದ್ಯಾವಾ—ದ್ಯುಲೋಕವನ್ನೂ | ಪೃಥಿವೀಂ—ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ಯಾವ ಸ್ತುತಿರ್ಕರ್ತರ ಅಸಾಧಾರಣಗಳಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ವೃಕ್ಷದ ಕೊಂಬೆಗಳಂತೆ
ಸರ್ವತ್ರ ಹರಡುತ್ತವೆಯೋ ಅಂತಹ ದೇವತೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವವರೂ ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಆದ ಸ್ತುತಿ
ರ್ಕರ್ತರು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಮಾಪಿಸಲು ಹವಿಸ್ಸುಗಳೊಡಗೂಡಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ದ್ಯುಲೋಕ
ವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನೂ ಸಹ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Devout worshippers seek to attain you, gods, by praises at sacrifices :
they (worship) the heaven and earth, they of whom the diversified adora-
tions spread everywhere like the branches of trees.

ಸಂಹಿತಾಸೂತಃ

ಪ್ರ ಯಜ್ಞ ಏತು ಹೇತ್ವೋ ನ ಸಸ್ತಿರುದ್ಯಚ್ಛಧ್ವಂ ಸಮನಸೋ ಘೃತಾಚೀಃ |

ಸ್ತೋತೇ ಬರ್ಹಿರಧ್ವರಾಯ ಸಾಧೂರ್ಧ್ವಾ ಶೋಚೀಂಷಿ ದೇವಯೂನ್ಯಸುಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ಯಜ್ಞಃ | ಏತು | ಹೇತ್ವಃ | ನ | ಸಪ್ತಿಃ | ಉತ್ | ಯಚ್ಚೈಧ್ವಂ | ಸಮನಸಃ | ಘೃತಾಚೀಃ |
ಸ್ತೋತೇ | ಬರ್ಹಿಃ | ಅಧ್ವರಾಯ | ಸಾಧು | ಉರ್ಧ್ವಾ | ಶೋಚೀಂಷಿ | ದೇವಯೂನಿ | ಅಸ್ತುಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಯಮಸ್ತದೀಯೋ ಯಜ್ಞಃ ಪ್ರೈತು | ದೇವಾನ್ಸ್ತುತಿ ಗಚ್ಛತು | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಹೇ-
ತ್ಯೋ ನ ಸಪ್ತಿಃ ಶೀಘ್ರಗಾಮ್ಯಶ್ಲೋ ಯಥಾ ತದ್ವತ್ | ಹೇ ಋತ್ವಿಜಃ ಸರ್ವೇ ಯೂಯಂ ಸಮನಸಃ
ಸದೃಶಮನಸ್ಯಾಃ ಸಂತೋ ಘೃತಾಚೀಃ ಸ್ತುಚಿ ಉದ್ಯಚ್ಛೈಧ್ವಂ | ಹಸ್ತ ಉದ್ಯಮ್ಯ ಧಾರಯತ | ತಥಾ-
ಧ್ವರಾಯ ಯಾಗಂ ಕರ್ತುಂ ಸಾಧು ಸಾಧಕಂ ಬರ್ಹಿಃ ಕುಶಮಯಂ ಸ್ತೋತೇ | ವೇದ್ಯಾಂ ಛಾ-
ಯತ | ಹೇ ಅಗ್ನೇ ದೇವಯೂನಿ ದೇವಾನ್ಯಮಯಮಾನಾನಿ ತ್ವದೀಯಾನಿ ಶೋಚೀಂಷ್ಯರ್ಚೀಂಷ್ಯಾ-
ರ್ಧ್ವಾರ್ಧ್ವಮುಖಾನ್ಯಸುಃ | ತಿಷ್ಠಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಜ್ಞಃ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞವು | ಹೇತ್ವಃ—ವೇಗಗಾಮಿಯಾದ | ಸಪ್ತಿಃ ನ—ಅಶ್ವದಂತೆ | ಪ್ರ ಏತು—
ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಸೇರಲಿ. | (ಎಲೈ ಋತ್ವಿಕ್ಯಗಳೇ), ಸಮನಸಃ—ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸು
ಳ್ಳವರಾಗಿ | ಘೃತಾಚೀಃ—ಸುಕ್ತಾತ್ರೆಯನ್ನು | ಉದ್ಯಚ್ಛೈಧ್ವಂ—ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿರಿ. | ಅಧ್ವರಾಯ—ಯಜ್ಞನಿರ್ವಹಣ
ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ | ಸಾಧು—ತತ್ಪರರಾದ | ಬರ್ಹಿಃ—ದರ್ಭಾಸನವನ್ನು | ಸ್ತೋತೇ—ವೇದಿಯಲ್ಲಿ ಹರಡಿರಿ. | (ಎಲೈ
ಅಗ್ನಿಯೇ), ದೇವಯೂನಿ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ | ಶೋಚೀಂಷಿ—ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸುಗಳು | ಉರ್ಧ್ವಾರ್ಧ್ವ-
ಮೇಲುಮುಖವಾಗಿ | ಅಸ್ತುಃ—ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞವು ವೇಗಗಾಮಿಯಾದ ಅಶ್ವದಂತೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಸೇರಲಿ. ಎಲೈ
ಋತ್ವಿಕ್ಯಗಳೇ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸುಕ್ತಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಿರಿ. ಯಜ್ಞನಿರ್ವಹಣ
ಕಾರ್ಯ ತತ್ಪರರಾದ ದರ್ಭಾಸನವನ್ನು ವೇದಿಯಲ್ಲಿ ಹರಡಿರಿ. ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ
ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸುಗಳು ಮೇಲುಮುಖವಾಗಿ ಎದ್ದುನಿಲ್ಲಲಿ.

English Translation

Let the sacrifice proceed like a swift courser (to the gods): elevate,
(priests), with one accord, your ladles, charged with butter: spread for the
solemnity the sacred grass: let the flames (of the burnt-offering) to the gods
ascend on high.

ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ

ಆ ಪುತ್ರಾಸೋ ನ ಮಾತರಂ ವಿಭೃತ್ಯಾಃ ಸಾನ್ ದೇವಾಸೋ ಬರ್ಹಿಷಃ
ಸದಂತು

ಆ ವಿಶ್ವಾಚೇ ವಿದಥ್ಯಾಮನಕ್ತ್ವಗ್ನೇ ಮಾ ನೋ ದೇವತಾತಾ ಮೃಧಸ್ಯಃ ||೩||

ಪದವಾಚಃ

ಆ | ಪುತ್ರಾಸಃ | ನ | ಮಾತರಂ | ವಿಭೃತ್ಯಾಃ | ಸಾನ್ | ದೇವಾಸಃ | ಬರ್ಹಿಷಃ | ಸದಂತು |

ಆ | ವಿಶ್ವಾಚೇ | ವಿದಥ್ಯಾಂ | ಅನಕ್ತ್ವ | ಅಗ್ನೇ | ಮಾ | ನಃ | ದೇವತಾತಾ | ಮೃಧಸ್ಯಃ | ಕರಿತಿ ಕಃ ||೩||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮಾತರಂ ಜನನೀಂ ವಿಭೃತ್ಯಾ ವಿಶೇಷೇಣ ಭರ್ತವ್ಯಾಃ ಪುತ್ರಾಸೋ ನ ಪುತ್ರಾ ಇವ ತದ್ವದಸ್ಯಾ-
ಕಂ ಭರಣೀಯಾ ದೇವಾಸೋ ದೇವಾ ಬರ್ಹಿಷಃ ಕುಶಮಯಸ್ಯ ವೇದ್ಯಾಮಾಸ್ತೀರ್ಣಸ್ಯ ಸಾನ್ವಪುನ್ನತೇ
ದೇಶ ಆ ಸದಂತು | ಉಪವಿಶಂತು | ಹೇ ಅಗ್ನೇ ವಿದಥ್ಯಾಂ ಯಜ್ಞಯೋಗ್ಯಾಂ ತ್ವದೀಯಾಂ ಜ್ಞಾಲಾಂ
ವಿಶ್ವಾಚೇ | ನಿಶ್ಚಂ ಸರ್ವಂ ಹವಿರಂಚಿತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವಿಶ್ವಾಚೇ ಜುಹುಃ | ಅನಕ್ತ್ವ | ಆ ಸಮಂತಾಸ್ತೀಂ-
ಚಿತು | ದೇವತಾತಾ ದೇವತಾತಾ ಯುದ್ಧೇ ನೋಽಸ್ಯಾಕಂ ಮೃಧೋ ಹಿಂಸಕಾನ್ ಹೇ ಅಗ್ನೇ ತ್ವಂ
ಮಾ ಕಃ | ಮಾ ಕಾರ್ಷೀಃ | ಯಜ್ಞವಾಚಿಕೋ ದೇವತಾತಿಶಬ್ದೋಽತ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ವರ್ತತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಾತರಂ—ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ | ವಿಭೃತ್ಯಾಃ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಭರಿಸತಕ್ಕ | ಪುತ್ರಾ-
ಸೋ ನ—ಪುತ್ರರಂತೆ | ದೇವಾಸಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ಭರಿಸಲ್ಪಡುವ ದೇವತೆಗಳು | ಬರ್ಹಿಷಃ—ದರ್ಭಾಸನದ |
ಸಾನ್—ಉನ್ನತಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ | ಆ ಸದಂತು—ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿ. | ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, | ವಿದಥ್ಯಾಂ—
ಪೂಜಾರ್ಯೋಗ್ಯವಾದ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾಲೆಯಲ್ಲಿ | ವಿಶ್ವಾಚೇ—ಸಕಲ ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುವ ಜುಹೂಪಾತ್ರೆಯು |
ಆ ಅನಕ್ತ್ವ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸುರಿಯಲಿ. | (ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ) ದೇವತಾತಾ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಮೃಧಃ
—ಹಿಂಸಕರನ್ನು | ಮಾ ಕಃ—ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಭರಿಸಲ್ಪಡುವ ಪುತ್ರರಂತೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಭರಿಸಲ್ಪಡುವ
ದೇವತೆಗಳು ದರ್ಭಾಸನದ ಉನ್ನತವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿ. ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ ಪೂಜಾರ್ಯೋಗ್ಯವಾದ
ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಸುರಿಯುವ ಜುಹೂಪಾತ್ರೆಯು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸುರಿಯಲಿ. ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ
ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಹಿಂಸಕರನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಬೇಡ.

English Translation

Let the gods sit down on the summit of the sacred grass, like the
children nursed on the (lap of the) mother : let the full ladle, Agni, pour

the oblation) on the sacrificial flame: gives us not up to our adversaries in battle.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತೇ ಸೀಷಪಂತ ಜೋಷಮಾ ಯಜಶ್ಚಾ ಋತಸ್ಯ ಧಾರಾಃ ಸುದುಘಾ ದು-
ಹಾನಾಃ |

ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ ಪೋ ಅದ್ಯ ಮಹ ಆ ವಸೂನಾಮಾ ಗಂತನ ಸಮನಸೋ ಯತಿ ಸ್ಥ ||

ಪದಪಾಠಃ

ೇ | ಸೀಷಪಂತ | ಜೋಷಂ | ಆ | ಯಜಶ್ಚಾಃ | ಋತಸ್ಯ | ಧಾರಾಃ | ಸುದುಘಾಃ | ದುಹಾನಾಃ |

ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ | ವಃ | ಅದ್ಯ | ಮಹಃ | ಆ | ವಸೂನಾಂ | ಆ | ಗಂತನ | ಸಮನಸಃ | ಯತಿ | ಸ್ಥ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಜಶ್ಚಾ ಯಜನೀಯಾಸ್ತು ಇಂದ್ರಾದಿವೇದೋ ದೇವಾ ಋತಸ್ಯೋದಕಸ್ಯ ಸುದುಘಾಃ ಸುಖೇನ
ಪೋಗ್ನಂ ಶಕ್ಯಾ ಧಾರಾ ದುಹಾನಾ ವರ್ಷಂತೋ ಜೋಷಂ ಪರ್ಯಾಪ್ತಂ ಯಥಾ ಭವತಿ ತಥಾ ಆ ಸೀ-
ಷಪಂತ | ಸಪತಿಃ ಪರಿಚರಣಾರ್ಥಃ | ಸ್ತುತಿಭಿರಾ ಸಮಂತಾತ್ರರ್ಯಜೀಚರಣ | ಅಸ್ಮಾನ್ನರಿಚರಣಂ ಕು-
ರ್ವಂತು | ಸ್ತೀಕುರ್ವಂತಿತಿ ಯಾವತ್ | ಅದ್ಯಾಸ್ತಿನೀ ಹೇ ದೇವಾಃ ವಸೂನಾಂ ಧನಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇ
ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಪೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಂ ಮಹೋ ಮಹನೀಯಂ ಧನಮಾ ಗಚ್ಛತು | ಯೂಯಮಪಿ
ಸಮನಸ್ಸಲ್ಯಮತಯಃ ಸಂತ ಆ ಗಂತನ | ಆಗಚ್ಛತ | ಹೇ ದೇವಾಃ ಯೂಯಮಾ ಯತಿ ಸ್ಥ ಆಗಂತ-
ನೇತಿ ಸಂಬಂಧಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಜಶ್ಚಾಃ—ಪೂಜ್ಯರಾದ | ತೇ—ಇಂದ್ರಾದಿವೇದವೇದಗಳು | ಋತಸ್ಯ—ಉದಕವನ್ನು | ಸುದುಘಾಃ—
ಕರಿಯಲು ಶಕ್ತರಾಗಿಯೂ | ಧಾರಾಃ—ವೃಷ್ಟಿಧಾರೆಗಳನ್ನು | ದುಹಾನಾಃ—ಸುರಿಸುವವರಾಗಿಯೂ | ಜೋಷಂ—
ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆ | ಆ ಸೀಷಪಂತ—ನಮ್ಮಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡಲಿ. (ಅಥವಾ ನಮಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡು
ವಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಚರಿಸಲಿ) | (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ಅದ್ಯ—ಈ ಯಾಗದ ದಿನ | ವಸೂನಾಂ—ಧನಗಳ ನಡುವೆ
ಯೆಲ್ಲಾ | ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ—ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ | ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಮಹಃ—ಪೂಜ್ಯವಾದ ಧನವು | ಆ ಗಂತನ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ
ಬಂದುಸೇರಲಿ. | (ನೀವೂ ಸಹ) | ಸಮನಸಃ—ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ | ಆ ಗಂತನ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು
ಸೇರಿಕೊಳ್ಳರಿ. | ಯತಿ ಸ್ಥ—ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಉದಕವನ್ನು ಕರಿಯಲು ಶಕ್ತರಾದವರೂ, ವೃಷ್ಟಿಧಾರೆಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುವವರೂ, ಪೂಜ್ಯರೂ ಆದ ಇಂದ್ರಾದಿ
ದೇವತೆಗಳು ನಮಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಚರಿಸಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ಈ ಯಾಗದ ದಿನ
ಧನಗಳ ನಡುವೆಯೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ನಿಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಧನವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಲಿ. ನೀವೂ ಸಹ ಒಂದೇ
ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದುಗೂಡಿ ಬಂದುಸೇರಿರಿ.

English Translation

May the adorable deities, who are the bestowers of water, the shedders of showers, be fully propitiated (by our praises) : may the most precious and commendable of your treasures (be ours) to-day : and do you with one accord come hither.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏ॒ನಾ ನೋ॑ ಅ॒ಗ್ನೇ॑ ವಿ॒ಕ್ಷ್ವಾ ದ॑ಶ॒ಸ್ಯ ತ್ವ॑ಯಾ ವ॒ಯಂ ಸ॑ಹಸಾವ॒ನ್ನಾ ಸ್ಕಾ॑ಃ |
ರಾ॒ಯಾ ಯು॑ಜಾ ಸ॒ಧಮಾ॑ದೋ ಅ॒ರಿಷ್ಟಾ॑ ಯೂ॒ಯಂ ಪಾ॑ತ ಸ್ತ॒ಸ್ತೃಭಿಃ॑ ಸ॒ದಾ
ನಃ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಏ॒ನ | ನಃ | ಅ॒ಗ್ನೇ | ವಿ॒ಕ್ಷು | ಆ | ದ॑ಶ॒ಸ್ಯ | ತ್ವ॑ಯಾ | ವ॒ಯಂ | ಸ॑ಹಸಾವ॒ನ್ | ಆ॒ಸ್ಕಾಃ |
ರಾ॒ಯಾ | ಯು॑ಜಾ | ಸ॒ಧಮಾ॑ದಃ | ಅ॒ರಿಷ್ಟಾಃ | ಯೂ॒ಯಂ | ಪಾ॑ತ | ಸ್ತ॒ಸ್ತೃಭಿಃ | ಸ॒ದಾ | ನಃ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅ॒ಗ್ನೇ ಏವೈ॒ವಂ ಸ್ತುತ॑ಸ್ತ॒ವಂ ವಿ॒ಕ್ಷು ಪ್ರ॑ಜಾಸು ಮಧ್ಯೇ ನೋ॒ಽಸ್ಮಭ್ಯ॑ಮಾ ದಶ॒ಸ್ಯ | ಧ॑ನ-
ಮುಭಿಪ್ರಯುಚ್ಯ | ಹೇ ಸಹಸಾವ॒ನ್ನವನ್ನ॑ಗ್ನೇ ತ್ವಯಾಸ್ಕಾಃ ಅಸ್ತ॒ನ್ನಾ ವ॒ಯಂ ಯು॑ಜಾ ನಿತ್ಯಯುಕ್ತೇನ
ರಾಯಾ ಧನೇನ ಸಧಮಾದಃ ಸಹ ಮಾದ್ಯಂತೋ॒ಽರಿಷ್ಟಾ॑ ಅಹಿಂಸಿತಾ ಭವೇಮ | ಅ॒ಸ್ತೃಭಿಃ॑ ಪ್ರತಿ-
ಪಾದಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಯೂ॒ಯಂ ನೋ॒ಽಸ್ಮಾನ್ಪ್ರ॑ಲ್ಯಾಕೈಃ ಸರ್ವದಾ ಪಾಲಯತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅ॒ಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, | ಏ॒ನ—ಕೀರಿತಿ ಸ್ತುತನಾದ ನೀನು | ವಿ॒ಕ್ಷು—ಪ್ರಜೆಗಳ ನಡುವೆ | ನಃ—
ನಮಗೆ | ಆ ದಶ॒ಸ್ಯ—ಧನವನ್ನು ಕೊಡು. | ಸ॑ಹಸಾವ॒ನ್—ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, | ತ್ವ॑ಯಾ—
ನಿನ್ನಿಂದ | ಆ॒ಸ್ಕಾಃ—ತೃಪ್ತಿಸಲ್ಲದಿರುವ | ವ॒ಯಂ—ನಾವು | ಯು॑ಜಾ—ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಸಂಯುಕ್ತವಾಗಿರುವ
ರಾಯಾ—ಧನದಿಂದ | ಸ॒ಧಮಾ॑ದಃ—ಬಟ್ಟಿಗೆ ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವವರಾಗಿಯೂ | ಅ॒ರಿಷ್ಟಾಃ—ಅಹಿಂಸಿತರಾ-
ಗಿಯೂ ಆಗಿರುವಂತಾಗಲಿ. | (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ), ಯೂ॒ಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸ॒ದಾ—ಯಾವಾ-
ಗಲೂ | ಸ್ತ॒ಸ್ತೃಭಿಃ—ಕಲ್ಪಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾ॑ತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅ॒ಗ್ನಿಯೇ, ಕೀರಿತಿ ಸ್ತುತನಾದ ನೀನು ಪ್ರಜೆಗಳ ನಡುವೆ ನಮಗೆ ಧನವನ್ನು ಕೊಡು. ಶಕ್ತಿಯುತ-
ನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನಿನ್ನಿಂದ ತೃಪ್ತಿಸಲ್ಲದಿರುವ ನಾವು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಸಂಯುಕ್ತವಾಗಿರುವ ಧನದ
ಸಹಾಯದಿಂದ ಬಟ್ಟಿಗೆ ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವವರಾಗಿಯೂ, ಅಹಿಂಸಿತರಾಗಿಯೂ ಆಗಿರುವಂತಾಗಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆ-
ಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಪಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Be glorified, Agni : grant us (wealth) among the people : may we, vigorous Agni, ever be undeserted by you, but always be rejoicing and unmolested in the possession of riches : and do you, (gods), ever cherish us with blessings.

ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ದಧಿಕ್ರಾಂ ವ ಇತಿ ಪಂಚರ್ಚಮೇಕಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಷ್ಠಂ ದಧಿಕ್ರಾಂ ದೇವತಾಕಂ |
ಅಧ್ಯಾ ಜಗತೀ ಸಾ ತು ದಧಿಕ್ರಾದಿಲಿಂಗೋಕ್ತದೇವತಾಕಾ ಶಿಷ್ಯಾಶ್ಚ ತಸ್ಯ ಸ್ತೃಷ್ಟುಭಿಃ | ಅನುಕ್ರಮ್ಯತೇ ಹಿ |
ದಧಿಕ್ರಾಂ ದಾಧಿಕ್ರಂ ಜಗತ್ಯಾಧ್ಯಾ ಲಿಂಗೋಕ್ತದೇವತೇತಿ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ದಧಿಕ್ರಾಂ ವಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ದಧಿಕ್ರಾವಾ ಎಂಬುದು ದೇವತೆಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಋಕ್ಕು ಜಗತಿರ್ಭಂದಸ್ತವು, ಮತ್ತು ದಧಿಕ್ರಾ ಮೊದಲಾದ ಲಿಂಗೋಕ್ತ ದೇವತಾಕವು. ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಋಕ್ಕುಗಳೂ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್‌ಭಂದಸ್ತವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ದಧಿಕ್ರಾಂ ದಾಧಿಕ್ರಂ ಜಗತ್ಯಾಧ್ಯಾ ಲಿಂಗೋಕ್ತದೇವತಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೪೪

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೪೪ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೧೧ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲರುವ ಋಕ್ಕುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ—೫ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—೧. ಲಿಂಗೋಕ್ತದೇವತಾಃ | ೨-೫. ದಧಿಕ್ರಾಃ ||

ಭಂಧ—೧. ಜಗತೀ | ೨-೫. ತ್ರಿಷ್ಟುಪಃ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ದಧಿಕ್ರಾಂ ವಃ ಪ್ರಥಮಮತ್ವಿನೋಷಸಮಗ್ನಿಂ ಸಮಿದ್ಧಂ ಭಗಮೂತಯೇ
ಹುವೇ |

ಇಂದ್ರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಪೂಷಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಪತೀಮಾದಿತ್ಯಾನ್ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಅಸಃ

ಸ್ಯಃ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ದಧಿಕ್ರಾಂ | ವಃ | ಪ್ರಥಮಂ | ಅತ್ವಿನಾ | ಉಷಸಂ | ಅಗ್ನಿಂ | ಸಂಯದ್ಧಂ | ಭಗಂ | ಊತಯೇ | ಹುವೇ |

ಇಂದ್ರಂ | ವಿಷ್ಣುಂ | ಪೂಷಣಂ | ಬ್ರಹ್ಮಣಃ | ಸತೀಂ | ಅದಿತ್ಯಾನ್ | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಇತಿ | ಅಸಃ |

ಸ್ಯಂ | ರಿತಿ ಸ್ಯಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಸ್ತೋತಾರಃ ಪೋ ಯುಷ್ಮಾಕಮೂತಯೇ ರಕ್ಷಣಾಯ ಪ್ರಥಮಂ ದಧಿಕ್ರಮಶ್ಚಾಭಿಮಾ-
ನಿನೀಂ ದೇವತಾಂ ಹುವೇ | ಅಹ್ವಯಾಮಿ | ತತೋಽಶ್ವಿನಾಶ್ವಿದೇವಾವುಷಸಮುಷೋದೇವತಾಂ ಚ ಸ-
ಮಿದಂ ಸಮಗ್ನೀಪ್ತಮಗ್ನಿಂ ಚ ಭಗನುತೇದಾಖ್ಯಂ ದೇವಂ ಚಾಹ್ವಯಾಮಿ | ಇಂದ್ರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಪೂ-
ಷಣಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತತಿಮಾದಿತ್ಯಾನ್ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಅಪ ಉದಕದೇವತಾಃ ಸ್ಯಃ ಸೂರ್ಯಮಿತ್ಯೇ-
ತಾನ್ದೇವಾನಾಹ್ವಯಾಮಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಸ್ತೋತೃಗಳೇ) ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಊತಯೇ—ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ಪ್ರಥಮಂ—ಮೊದಲು | ದಧಿ-
ಕ್ರಾಂ—ಅಶ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯನ್ನು | ಹುವೇ—ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. | (ಅನಂತರ) ಅಶ್ವಿನಾ—ಅಶ್ವಿನಿದೇವತೆಗ-
ಳನ್ನೂ | ಉಷಸಂ—ಉಷೋದೇವತೆಯನ್ನೂ | ಸಮಿದ್ಧಂ—ಪ್ರಜ್ವಲಿತನಾದ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ | ಭಗಂ
ಭಗದೇವನನ್ನೂ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನೂ | ವಿಷ್ಣುಂ—ವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ | ಪೂಷ-
ಣದೇವನನ್ನೂ | ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತತಿಂ—ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತತಿಯನ್ನೂ | ಆದಿತ್ಯಾನ್—ಆದಿತ್ಯರನ್ನೂ | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ—
ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನೂ | ಅಪಃ—ಅಭ್ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ | ಸ್ಯಃ—ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಭಾನಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಸ್ತೋತೃಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಮೊದಲು ಅಶ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.
ಅನಂತರ ಅಶ್ವಿನಿದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಉಷೋದೇವತೆಯನ್ನೂ, ಪ್ರಜ್ವಲಿತನಾದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ, ಭಗನನ್ನೂ, ಇಂದ್ರ,
ಪೂಷ, ವಿಷ್ಣು, ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತತಿ, ಆದಿತ್ಯರು, ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು, ಅಭ್ದೇವತೆಗಳು, ಸೂರ್ಯ, ಈ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆ-
ಗಳನ್ನೂ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

For your preservation (worshippers), I invoke, first, Dadhikra, then
the Ashwins, the Dawn, the kindled Agni, Bhaga, Indra, Vishnu, Pushan,
Brahmanaspati, the Adityas, heaven and earth, the waters, the sun.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಪ್ರಕೃತಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದಧಿಕ್ರಾ ಎಂಬ ದೇವತೆಯ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಉಷೋದೇವತೆ, ಅಗ್ನಿ, ಭಗ, ಇಂದ್ರ, ವಿಷ್ಣು,
ಪೂಷನ್, ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತತಿ, ಆದಿತ್ಯರು, ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು, ಉದಕಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು ಇವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ್ತುತಿಸ-
ಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮುಂದಿನ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ದಧಿಕ್ರಾ ಎಂಬ ದೇವತೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ದೇವತೆಗಳ ರಥಮಹಕಗಳಾದ ಅಶ್ವಗಳಲ್ಲದೆ ಇತರ ಕೆಲವು ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಋಗ್ವೇದ
ದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದಧಿಕ್ರಾ, ತಾರ್ಕ್ಷಶಿ, ವೈದ್ವ, ಏತಶ ಎಂಬವು ಮುಖ್ಯವಾವು. ಪ್ರಕೃತ ಸೂಕ್ತ
ದಲ್ಲಿ ದಧಿಕ್ರಾ ಎಂಬ ಅಶ್ವದೇವತೆಯ ಸ್ತುತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಈ ದೇವತೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಿಸ-
ಲಾಗಿದೆ. ಅಶ್ವದೇವತೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ದಧಿಕ್ರಾ ಎಂಬ ದೇವತೆಯೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಋಗ್ವೇದದ ೪-೩೮, ೪-೩೯,
೪-೪೦, ೭-೪೪ ಈ ನಾಲ್ಕು ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಶ್ವದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಈ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ದಧಿಕ್ರಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ
ಪ್ರಯೋಗವು ಹನ್ನೆರಡು ಸಲವೂ ದಧಿಕ್ರಾವನ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗವು ಹತ್ತು ಸಲವೂ ಇರುವುದು. ಇತರ

ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರಸ್ತಾವವು ವಿಶೇಷವಾಗಿಲ್ಲ. ನಿರುಕ್ತದಲ್ಲಿ ದಧಿಕ್ರಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಆಶ್ವನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಪಠಿಸಲಾಗಿದೆ. (೨-೧-೧೪). ಈ ಆಶ್ವನು ಬಹಳ ವೇಗಶಾಲಿ. (ಋ. ಸಂ. ೪-೩೮-೨-೯; ೪-೩೯-೧); ಆನೇಕ ರಥಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಆಶ್ವನಾಗಿದೆ. (೭-೪೪-೪) ಅದು ರಥಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಓಡುತ್ತದೆ. (೪-೩೮-೩); ಅದರ ವೇಗವನ್ನು ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ. (೪-೩೮-೩ ೯); ರಕ್ಷಿಗಳ ತಿರುವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧಾವಿಸುತ್ತದೆ. (೪-೪೦-೪) ಇದಕ್ಕೆ ರೆಕ್ಕೆಗಳೂ ಉಂಟು ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ಇದೆ. ಮತ್ತು ಇದರ ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಶೈಲನಪಕ್ಷಿಯ ರೆಕ್ಕೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. (೪-೪೦-೩೫೩) ಕೆಲವು ಕಡೆ ಇದನ್ನು ಶೈಲನ ಪಕ್ಷಿಯೆಂದೇ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. (೪-೩೮-೩೫೫) ಋ. ಸಂ. ೪-೪೦-೫ ನೇ ಹುಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಹಂಸ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ವಸು; ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಹೋವ್ಯ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಉಪವಿಷ್ಟನಾಗಲು ಅಧಿಷ್ಠಿತ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಗ್ನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ದಧಿಕ್ರನೂ ಒಬ್ಬ ನೀರ. ಇವನು ದಸ್ಯುಜನರನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿ ಜಯಶಾಲಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. (ಋ. ಸಂ. ೪-೩೮-೧, ೨, ೩, ೫ ೭) ಸಹಸ್ರಾರು ಜನಗಳನ್ನೆದುರಿಸಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುವಾಗ ಶತ್ರುಗಳು ಅವನಿಗೆ ಹೆದರುತ್ತಾರೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಳ್ಳೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾಪಂಗಡಗಳು ಅವನನ್ನೆದ್ದೇರಿಸಿ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. (೪-೩೮-೮, ೫, ೪). ಅದು ಎಲ್ಲಾ ಪಂಗಡಗಳಿಗೂ ಸೇರಿದೆ. ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ನೀರನ್ನಾವರಿಸುವಂತೆ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಐದು ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಅವರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ೪-೩೮-೨, ೪, ೧೦) ಜಯಶಾಲಿಯಾದ ಈ ಆಶ್ವನನ್ನು ಮಿತ್ರಾನರುಣರು ಪೂರುಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. (೪-೩೯-೨; ೪-೩೮-೧, ೨). ಮನುಷ್ಯರ ಅನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವರು ದಧಿಕ್ರಾ ಎಂಬ ಆಶ್ವನನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿದ್ವೀಪನ ಮಾಡುವಾಗ ದಧಿಕ್ರಾವನೆಂಬ ಆಶ್ವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. (೭-೪೧-೬) ಉಷೋದೇವತೆಯು ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಅವನೂ ಆಹೂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. (೪-೩೯-೧; ೪-೪೦-೧) ದಧಿಕ್ರಾವನಂತೆ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖರಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಉಷೋದೇವತೆಯರನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ. (೭-೪೧-೬) ಈ ದೇವತೆಯು ಉಷೋದೇವತೆ, ಅಗ್ನಿ, ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಸ್ತುತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. (೩-೬೦-೧, ೭-೯೪-೧ ರಿಂದ ೪; ೧೦-೧೦೧-೧). ಆದರೆ ದಧಿಕ್ರಾವನಿಗೇ ಮೊದಲನೆಯ ಆಹ್ವಾನ (೭-೪೪-೧)

ಪದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಈ ಆಶ್ವದ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳು ಏನೂ ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ರಾ ಎಂದರೆ ಚದುರಿಸುವ ಎಂದರ್ಥವಾಗಬಹುದು ಎಂದರೆ ಸೂರ್ಯೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ದಧಿಯಂತಿರುವ ಹಿಮವನ್ನು ಚದುರಿಸುವವನು ಎಂದಾಗಬಹುದು. ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವೇ ಈ ದಧಿಕ್ರಾ ಎಂಬ ದೇವತೆಯರ ಬಹುದೊಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ದಧಿಕ್ರನಿಗೆ ಉಷೋದೇವತೆಯೊಡನೆ ವಿಶೇಷ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದು. ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಆಶ್ವ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಿಯೆಂದು ಅನೇಕವೇಳೆ ಹೆಸರಿದೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಯೋಧನ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೆಂದು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ದಧಿಕ್ರನು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ದಧಿಕ್ರನು ಅಗ್ನಿಯ ರೂಪವಿಶೇಷವೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಇದು ದೇವತೆಯೇ ಅಲ್ಲ ಒಂದು ಉತ್ತಮಾಶ್ವ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ದಧಿಕ್ರಾಮು ನಮಸಾ ಬೋಧಯಂತ ಉದೀರಾಣಾ ಯಜ್ಞಮುಪಸ್ತಯಂತಃ
ಇಳಾಂ ದೇವೀಂ ಬರ್ಹಿಷಿ ಸಾದಯಂತೋತ್ತಿನಾ ವಿಪ್ರಾ ಸುಹವಾ ಹು-
ವೇನು || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ದಧಿಕ್ರಾಂ | ಉಂ ಇತಿ | ನಮಸಾ | ಬೋಧಯಂತಃ | ಉತ್ಕೃತರಾಣಾಃ | ಯಜ್ಞಂ | ಉಪ್ಸಪ್ತ-
ಯಂತಃ |
ಇಳಾಂ | ದೇವೀಂ | ಬರ್ಹಿಷಿ | ಸಾದಯಂತಃ | ಅತ್ತಿನಾ | ವಿಪ್ರಾ | ಸುಹವಾ | ಹುವೇನು || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ದಧಿಕ್ರಾಮೇತನ್ಮಾಮಕಮಪ್ಯವಿಶೇಷಂ ದೇವಂ ನಮಸಾ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಬೋಧಯಂತಃ
ಪ್ರಜ್ಞಾಪಯಂತಃ ಉದೀರಾಣಾಃ ಪ್ರೇರಯಂತೋ ಯಜ್ಞಂ ಯಾಗಮುಪಸ್ತಯಂತ ಉಪ್ಸಪ್ತ-
ಮಮಾಣಾ ವಯಂ ಬರ್ಹಿಷೀಳಾಂ ಹವೀರೂಪಾಂ ದೇವೀಂ ಸಾದಯಂತ ಆಸ್ಥಾಪಯಂತಃ ಸುಹವಾ
ಶೋಭನಾಹ್ವಾನಾ ವಿಪ್ರಾ ವಿಪ್ರಾ ಮೇಧಾವಿನಾವತ್ಶಿನಾತ್ಶಿನಾ ದೇವಾ ಹುವೇನು | ಅಹ್ವಯಾಮ | ಉ
ಇತಿ ಪೂರಣಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದಧಿಕ್ರಾಂ—ದಧಿಕ್ರಾಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯನ್ನು | ನಮಸಾ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ಬೋಧ-
ಯಂತಃ—ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುತ್ತಲೂ | ಉದೀರಾಣಾಃ—ತ್ವರೆಗೊಳಿಸುತ್ತಲೂ | ಯಜ್ಞಂ—ಯಾಗವನ್ನು | ಉಪ-
ಸ್ತಯಂತಃ—ಆರಂಭಿಸುತ್ತಲೂ | ಬರ್ಹಿಷಿ—ದರ್ಭಾಸಸದ ಮೇಲೆ | ದೇವೀಂ—ದೇವತಾತ್ಮಳಾದ | ಇಳಾಂ—
ಇಳಾದೇವಿಯನ್ನು | ಸಾದಯಂತಃ—ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಲೂ | (ವಯಂ—ನಾವು) | ಸುಹವಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಅಹ್ವಾ-
ನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರೂ, | ವಿಪ್ರಾ—ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಆದ | ಅತ್ತಿನಾ—ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು | ಹುವೇನು—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ
ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದಧಿಕ್ರಾಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುತ್ತಲೂ, ತ್ವರೆಗೊಳಿಸು-
ತ್ತಲೂ, ಯಾಗವನ್ನು ಆರಂಭಗೊಳಿಸುತ್ತಲೂ ದರ್ಭಾಸಸದ ಮೇಲೆ ದೇವತಾತ್ಮಳಾದ ಇಳಾದೇವಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸು-
ತ್ತಲೂ ನಾವು ಉತ್ತಮವಾದ ಅಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರೂ, ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಆದ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ
ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Arousing and animating Dadhikra, proceeding diligently with the
sacrifice: seating the divine Ila on the sacred grass, let us invoke the intelli-
gent and worthily-invoked Ashwins.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ದಧಿಕ್ರವಾಣಂ ಬುಬುಧಾನೋ ಅಗ್ನಿಮುಪ ಬ್ರುವ ಉಷಸಂ ಸೂರ್ಯಂ
ಗಾಂ ।

ಬ್ರಧ್ನಂ ಮೃತ್ವತೋರ್ವರುಣಸ್ಯ ಬಭ್ರುಂ ತೇ ವಿಶ್ವಾಸ್ಮದ್ಧುರಿತಾ ಯಾವ-
ಯಂತು ॥ ೩ ॥

ಪದಪಾಠಃ

ದಧಿಕ್ರವಾಣಂ | ಬುಬುಧಾನಃ | ಅಗ್ನಿಂ | ಉಪ | ಬ್ರುವೇ | ಉಷಸಂ | ಸೂರ್ಯಂ | ಗಾಂ |

ಬ್ರಧ್ನಂ | ಮೃತ್ವತೋಃ | ವರುಣಸ್ಯ | ಬಭ್ರುಂ | ತೇ | ವಿಶ್ವಾ | ಅಸ್ಮತ್ | ದುಃಸ್ವತಾ | ಯವಯಂತು ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ದಧಿಕ್ರವಾಣಮಶ್ವವಿಶೇಷಂ ಬುಬುಧಾನಃ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಬೋಧಯನ್ನಹಮಗ್ನಿಂ ದೇವಮುಪ
ಬ್ರುವೇ | ಉಪಸ್ತಮಿ | ತಥಾ ಬೋಷಸಮುಷೋದೇವತಾಂ ಸೂರ್ಯಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರೇರಕಂ ದೇವಂ
ಗಾಂ ಭೂಮಿಂ | ನಾಗ್ಧೀವತಾಂ ನಾ | ಏವಂಭೂತಾನ್ನೇವಾನಹಮುಪಸ್ತಮಿ | ಮಂಶ್ವತೋಃ | ಮನ್ಯ-
ಮಾನಾನ್ ಸ್ತುವತೋ ಜನಾಂಶ್ಚೇತಯತೇ ಜಾನಾತೀತಿ ಯದ್ವಾಭಿಮನ್ಯಮಾನಾಂಶ್ಚಾತಯತೇ ನಾಶ-
ಯತೀತಿ ಮಂಶ್ವತುಃ | ತಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯ ಬ್ರಧ್ನಂ ಮಹಾಂತಂ ಬಭ್ರುಂ ಪಿಂಗಲವರ್ಣಮಶ್ವಂ ತಸ್ಯಾನಯ-
ನಾರ್ಥಮುಹಮುಪ ಬ್ರುವೇ | ತೇ ದೇವಾ ಅಸ್ಮದಸ್ಮತ್ಪ್ರೋ ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ದುರಿತಾ ದುರಿ-
ತಾನಿ ಪಾಪಾನಿ ಯವಯಂತು | ಪೃಥಕ್ಕುವಂತು ॥

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದಧಿಕ್ರವಾಣಂ—ದಧಿಕ್ರವಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವಿಶೇಷವನ್ನು | ಬುಬುಧಾನಃ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚರ
ಗೊಳಿಸುವ ನಾನು | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಉಪ ಬ್ರುವೇ—ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ತ್ರೇನಿ. | ಉಷಸಂ—ಉಷೋದೇವಿ
ಯನ್ನೂ | ಸೂರ್ಯಂ—ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನೂ | ಗಾಂ—ವಾಗ್ಧೀವಿಯನ್ನೂ | ಮಂಶ್ವತೋಃ—ಸ್ತುತಿಹರ್ತೃಗಳೂ
ಉತ್ತೇಜನಗೊಳಿಸುವ | ವರುಣಸ್ಯ—ವರುಣನ | ಬ್ರಧ್ನಂ—ಮಹತ್ತ್ವದ್ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದೂ | ಬಭ್ರುಂ—ಹೊಂಬಣ್ಣ
ವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಅಶ್ವವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ. | ತೇ—ಈ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ | ಅಸ್ಮತ್—ನಮ್ಮಿಂದ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮ
ಸ್ತವಾದ | ದುರಿತಾ—ಪಾಪಗಳನ್ನು | ಯವಯಂತು—ಜೀರೆಮಾಡಲಿ. (ನಾಶಪಡಿಸಲಿ)

ಭಾವಾರ್ಥ

ದಧಿಕ್ರವಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವವಿಶೇಷವನ್ನು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವ ನಾನು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸು
ತ್ತೇನೆ. ಉಷೋದೇವಿಯನ್ನೂ, ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ, ವಾಗ್ಧೀವಿಯನ್ನೂ, ಸ್ತುತಿಹರ್ತೃಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡತಕ್ಕ
ವರುಣನ ಮಹತ್ತ್ವದ್ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಅಶ್ವವನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ
ನಮ್ಮಿಂದ ಸಮಸ್ತವಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಲಿ. (ನಾಶಪಡಿಸಲಿ)

English Translation

Propitiating Dadhikravan, I glorify Agni, Ushas, the sun, the earth, the great brown horse of Varuna, who is mindful of his adorers : may they put far away from us all iniquities.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ದಧಿಕ್ರಾವಾ ಪ್ರಥಮೋ ವಾಜ್ಞರ್ವಾಗ್ರೇ ರಥಾನಾಂ ಭವತಿ ಪ್ರಜಾನನ್ |

ಸಂವಿದಾನ ಉಷಸಾ ಸೂರ್ಯೇಣಾದಿತ್ಯೇಭಿರ್ವಸುಭಿರಂಗಿರೋಭಿಃ || ೪ ||

ಪದಮಾಠಃ

ದಧಿಕ್ರಾವಾ | ಪ್ರಥಮಃ | ವಾಜೀ | ಅರ್ವಾ | ಅಗ್ರೇ | ರಥಾನಾಂ | ಭವತಿ | ಪ್ರಜಾನನ್ |

ಸಂವಿದಾನಃ | ಉಷಸಾ | ಸೂರ್ಯೇಣ | ಅದಿತ್ಯೇಭಿಃ | ವಸುಭಿಃ | ಅಂಗಿರಃಭಿಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರಥಮಃ ಸರ್ವೇಷಾಮಶ್ವಾನಾಂ ಮುಖ್ಯೋ ವಾಜೀ ಶೀಘ್ರಗಾಮ್ಯರ್ವಾ ಗಮನಶೀಲೋ ದಧಿಕ್ರಾವಾಶ್ಚರೂಪೋ ದೇವಃ ಪ್ರಜಾನನ್ ರಥಸಂಯೋಜನೀಯಾಂಸ್ತಾಂಸ್ತಾಶ್ಚಾನಧಿಷ್ಠಾಯ ಜ್ಞಾತವ್ಯಾನಿ ಸಮ್ಯಗ್ಜಾನನ್ ರಥಾನಾಮಗ್ರೇ ಪ್ರಮುಖೋ ಭವತಿ | ಕೀಡ್ಯಶೋಽಶ್ವಃ | ಉಷಸೋಷೋದೇವತಯಾ ಸೂರ್ಯೇಣ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರೇರಕೇಣ ದೇವೇನಾದಿತ್ಯೇಭಿರಾದಿತ್ಯೈಶ್ಚ ವಸುಭಿಶ್ಚಾಂಗಿರೋಭಿರ್ದೇವೈಃ ಸಹ ಸ್ತೋತವ್ಯೈರ್ಬುಧಿಭಿಶ್ಚ ಸಂವಿದಾನಃ ಸಮ್ಯಗ್ಜಾನನ್ | ಐಕಮತ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉಷಸಾ—ಉಷೋದೇವಿಯೊಡನೆಯೂ | ಸೂರ್ಯೇಣ—ಸೂರ್ಯನೊಡನೆಯೂ | ಅದಿತ್ಯೇಭಿಃ—ಅದಿತ್ಯರೊಡನೆಯೂ | ವಸುಭಿಃ—ವಸುಗಳೊಡನೆಯೂ | ಅಂಗಿರೋಭಿಃ—ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳೊಡನೆಯೂ | ಸಂವಿದಾನಃ—ಒಂದುಗೂಡಿದವನೂ | ಪ್ರಥಮಃ—ಅಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಅತಿ ಮುಖ್ಯನೂ | ವಾಜೀ—ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಯೂ | ಅರ್ವಾ—ಗಮನಶೀಲನೂ ಆದ | ದಧಿಕ್ರಾವಾ—ದಧಿಕ್ರಾವಂಜ್ಞಕನಾದ ಅಶ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವನು | ಪ್ರಜಾನನ್—ತೀಯಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನಾಗಿ | ರಥಾನಾಂ—ರಥಗಳ | ಅಗ್ರೇ—ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ | ಭವತಿ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಉಷೋದೇವಿಯೊಡನೆಯೂ, ಸೂರ್ಯನೊಡನೆಯೂ, ಅದಿತ್ಯರೊಡನೆಯೂ, ವಸುಗಳೊಡನೆಯೂ, ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳೊಡನೆಯೂ, ಒಂದುಗೂಡಿದವನೂ, ಅಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಅತಿ ಮುಖ್ಯನೂ, ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಯೂ, ಗಮನಶೀಲನೂ ಆದ ದಧಿಕ್ರಾವಂಜ್ಞಕನಾದ ಅಶ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವನು ತೀಯಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನಾಗಿ ರಥಗಳ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ (ಮುಂದುಗಡೆ) ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Dahikravan, the swift steed, the first (of horses), knowing (his office), is in the front of the chariots (of the gods), consentient with Ushas, with Surya, with the Adityas, with the Vasus, with the Angirasas.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ನೋ ದಧಿಕ್ರಾಃ ಪಥ್ಯಾಮನಕ್ಸ್ಯತಸ್ಯ ಪಂಥಾಮನ್ವೇತವಾ ಉ |

ಶೃಣೋತು ನೋ ದೈವ್ಯಂ ಶರ್ಧೋ ಅಗ್ನಿಃ ಶೃಣ್ವಂತು ವಿಶ್ವೇ ಮಹಿಷಾ
ಅಮೂರಾಃ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ನಃ | ದಧಿಕ್ರಾಃ | ಪಥ್ಯಾಂ | ಅನಕ್ಸ್ಯ | ಋತಸ್ಯ | ಪಂಥಾಂ | ಅನ್ಯುಪತವ್ಯೇ | ಊಂ ಇತಿ |

ಶೃಣೋತು | ನಃ | ದೈವ್ಯಂ | ಶರ್ಧಃ | ಅಗ್ನಿಃ | ಶೃಣ್ವಂತು | ವಿಶ್ವೇ | ಮಹಿಷಾಃ | ಅಮೂರಾಃ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ದಧಿಕ್ರಾ ಅಪ್ಸರೂಪೋ ದೇವ ಋತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಪಂಥಾಂ ಪಂಥಾನಂ ಮಾರ್ಗಮನ್ವೇತವಾ ಅನುಗಂತುಂ ಪ್ರವೃತ್ತಾನಾಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಪಥ್ಯಾಂ ಪದವೀಮಾನಕ್ಸ್ಯ | ಉದಕೇನಾಸಿಂಚತು | ಉ ಇತಿ ಪೂರಣಃ | ದೈವ್ಯಂ ಶರ್ಧೋ ದೇವಸಂಬಂಧಿ ಬಲಮೀದ್ಯಗ್ನೌಪೋಽಗ್ನಿರ್ನೋಽಸ್ಮದೀಯಂ ಹವಂ ಶೃಣೋತು | ಅಮೂರಾ ಅಮೂಢಾ ಮಹಿಷಾ ಮಹಾಂತೋ ವಿಶ್ವೇ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ಅಸ್ಮದೀಯಂ ಹವಂ ಶೃಣ್ವಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದಧಿಕ್ರಾಃ—ದಧಿಕ್ರಾದೇವನು | ಋತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞದ | ಪಂಥಾಂ—ಮಾರ್ಗವನ್ನು | ಅನ್ವೇತವ್ಯೇ—ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಪಥ್ಯಾಂ—ಸಂಚಾರಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು | ಆ ಅನಕ್ಸ್ಯ—ಉದಕದಿಂದ ಸೇಕಿಸಲಿ. | ದೈವ್ಯಂ—ದೇವಸಂಬಂಧಿಯಾದ | ಶರ್ಧಃ—ಬಲರೂಪನಾದ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯು | ನಃ—ನಮ್ಮ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು | ಶೃಣೋತು—ಕೇಳಲಿ. | ಅಮೂರಾಃ—ಪ್ರಾಚ್ಛರೂ | ಮಹಿಷಾಃ—ಮಹಾತ್ಮರೂ ಆದ | ವಿಶ್ವೇ—ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ | ಶೃಣ್ವಂತು—ನಮ್ಮ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಕೇಳಲಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ದಧಿಕ್ರಾದೇವನು ಯಜ್ಞದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವ ನಮಗೆ ಸಂಚಾರಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಉದಕದಿಂದ ಸೇಕಿಸಲಿ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಲರೂಪನಾದ ಅಗ್ನಿಯು ನಮ್ಮ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಕೇಳಲಿ. ಪ್ರಾಚ್ಛರೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ ಆದ ಸಕಲದೇವತೆಗಳೂ ನಮ್ಮ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಕೇಳಲಿ.

English Translation

May Dadhikra sprinkle our path (with water), that we may follow the road of sacrifice : may Agni, the strength of the gods, hear our (invocation) : may the mighty, unperplexed, universal deities hear it.

ನಲವತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆ ದೇವೋ ಯಾತ್ರಿತಿ ಚತುರ್ಯಚಂ ದ್ವಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ಸವಿತೃದೇವತಾಕಂ
 ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂ | ಆ ದೇವಶ್ಚ ತುಷ್ಕಂ ಸಾವಿತ್ರಮಿತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಪೂೞ್ಣೇ ದಶರಾತ್ರೇ ಚತುರ್ಥೇಽಹನಿ
 ವೈಶ್ವದೇವಶಸ್ತ್ರ ಇದಂ ಸಾವಿತ್ರನಿವಿದ್ಧಾನ್ || ಸೂತ್ರೈತೇ ಹಿ | ಚತುರ್ಥೇಽಹನ್ಯಾ ದೇವೋ ಯಾತು.... |
 ಅ. ೮-೮ || .....ಇತ್ಯೇಷಾ ವಸಾನುವಾಕ್ಯಾ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಆ ದೇವೋ ಯಾತು ಸವಿತಾ ಸುರತ್ನಃ
 ಸ ಘಾ ನೋ ದೇವಃ ಸವಿತಾ ಸಹಾನಾ | ಅ. ೩-೭ | ಇತಿ || ಅಶ್ವಮೇಧೇಽನುಸವನಂ ತಿಸ್ರಃ ಸಾವಿತ್ರೈ
 ಇಷ್ಟಯಃ | ತತ್ರ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಯಾಮಿಷ್ಟ್ಯಾ ಯಾಜ್ಯೇಯಂ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಯ ಇಮಾ ವಿಶ್ವಾ ಜಾತಾನ್ಯಾ
 ದೇವೋ ಯಾತು | ಅ. ೧೦-೬ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಆ ದೇವೋ ಯಾತು ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ
 ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಬುಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಬುಷಿಯು; ಸವಿತೃವು ದೇವತೆಯು;
 ತ್ರೈಷ್ಟುಪ್ ಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಆ ದೇವಶ್ಚ ತುಷ್ಕಂ ಸಾವಿತ್ರಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪೂೞ್ಣ
 ವೆಂಬ ದಶರಾತ್ರ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನಸ ವೈಶ್ವದೇವಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರ ಪಠನಮಾಡುವಾಗ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಸವಿತೃ
 ದೇವತಾಕವಾದ ನಿವಿದ್ಧಾನೇಯಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶೌತಸೂತ್ರದ ಚತುರ್ಥೇಽ-
 ಹನ್ಯಾ ದೇವೋ ಯಾತು.....ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.....ಯಲ್ಲಿ ಆ ದೇವೋ
 ಯಾತು ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವೇದಲನೆಯ ಬುಕ್ಕನ್ನು ವಪಾಹೇಮದಲ್ಲಿ ಅನುವಾಕ್ಯಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇ-
 ಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶೌತಸೂತ್ರದ—ಆ ದೇವೋ ಯಾತು ಸವಿತಾ ಸುರತ್ನಃ ಸ ಘಾ ನೋ ದೇವಃ ಸವಿತಾ
 ಸಹಾನಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೩-೭) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದಲ್ಲಿ ಅನುಸವನಕರ್ಮದಲ್ಲಿ
 ಸವಿತೃಸಂಬಂಧವಾದ ಮೂರು ಇಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಬುಕ್ಕನ್ನು
 ಯಾಜ್ಞಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶೌತಸೂತ್ರದ ಯ ಇಮಾ ವಿಶ್ವಾ ಜಾತಾನ್ಯಾ
 ದೇವೋ ಯಾತು ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೧೦-೬) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೪೫

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೪೫ ||
 ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೧೨ ||
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಬುಕ್ಕಂಖ್ಯೆ—೪ ||
 ಬುಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||
 ದೇವತಾ—ಸವಿತಾ ||
 ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ದೇವೋ ಯಾತು ಸವಿತಾ ಸುರತ್ನೋಽಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯಾ ವಹಮಾನೋ ಅಶ್ವೈಃ
ಹಸ್ತೇ ದಧಾನೋ ನರ್ಯಾ ಪುರೂಣಿ ನಿವೇಶಯಂತ್ವಾ ಪ್ರಸುವಂತ್ವಾ ಭೂಮು ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ದೇವಃ | ಯಾತು | ಸವಿತಾ | ಸುರತ್ನಃ | ಅಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯಾಃ | ವಹಮಾನಃ | ಅಶ್ವೈಃ |
ಹಸ್ತೇ | ದಧಾನಃ | ನರ್ಯಾ | ಪುರೂಣಿ | ನಿವೇಶಯಂ | ಚ | ಪ್ರಸುವಂ | ಚ | ಭೂಮು || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸುರತ್ನಃ ಶೋಭನರತ್ನೋಪೇತೋಽಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯಾಃ ಸ್ವಕೀರ್ಯೇನ ತೇಜಸಾಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯ ಪೂರಯಿ-
ತಾಶ್ವೈಃ ಸ್ವಕೀರ್ಯೈರ್ವಾಹೈರ್ವಹಮಾನ ಉಹ್ಯಮಾನಃ ಸವಿತಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರೇರಕೋ ದೇವ ಆ ಯಾತು |
ಆಗಚ್ಛತು | ಕೀದೃತಃ | ನರ್ಯಾ ನರ್ಯಾಣಿ ಮನುಷ್ಯಹಿತಾನಿ ಪುರೂಣಿ ಬಹೂನಿ ಧನಾನಿ ಹಸ್ತೇ
ಪಾಣೌ ದಧಾನೋ ದಾತುಂ ಧಾರಯಂ ಭೂಮು ಭೂತಾನಿ ನಿವೇಶಯಂತ್ವ ರಾತ್ರೀಷು ಸ್ವೇ ಸ್ಥಾನೇ ಸ್ಥಾ-
ಪಯಂತ್ವ ಪ್ರಸುವಂತ್ವಾಹಃಸು ಪ್ರೇರಯಂತ್ವ | ಏವಂಭೂತಃ ಸವಿತಾ ದೇವ ಆ ಯಾತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನರ್ಯಾ—ಮಾನವಂಗೆ ಹಿತಕಾರಿಗಳಾದ | ಪುರೂಣಿ—ಆಧಿಕವಾದ ಧನಗಳನ್ನು | ಹಸ್ತೇ—ಕೈಯಲ್ಲಿ |
ದಧಾನಃ—ಧರಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ, | ಭೂಮು—ಸಕಲ ಭೂತಗಳನ್ನೂ | ನಿವೇಶಯಂತ್ವ—ರಾತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ
ಸ್ವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಲೂ | ಪ್ರಸುವಂತ್ವ—ಹಗಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇರುವವನೂ |
ಸುರತ್ನಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಧನೋಪೇತನೂ | ಅಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯಾಃ—ಸ್ವಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸುವ
ವನೂ | ಅಶ್ವೈಃ—ಅಶ್ವಗಳಿಂದ | ವಹಮಾನಃ—ವಹಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ | ಸವಿತಾ—ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನೂ ಆದ |
ದೇವಃ—ಸವಿತೃದೇವನು | ಆ ಯಾತು—ದಯಮಾಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಾನವಂಗೆ ಹಿತಕಾರಿಗಳಾದ ಆಧಿಕವಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಸಕಲ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ರಾತ್ರಿ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಲೂ, ಹಗಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇರುವವನೂ, ಉತ್ತಮ-
ವಾದ ಧನೋಪೇತನೂ, ಸ್ವಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸುವವನೂ, ಅಶ್ವಗಳಿಂದ ವಹಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ,
ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನೂ ಆದ ಸವಿತೃದೇವನು ದಯಮಾಡಲಿ. (ಉದಯಿಸಲಿ)

English Translation

Borne by his steeds, may the divine Savitri, who is possessed of pre-
cious treasure, and filling the firmament (with radiance), come hither, hold-
ing in his hands many things good for man, and (both) tranquillizing and
animating living beings.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉದಸ್ಯ ಬಾಹೂ ಶಿಥಿರಾ ಬೃಹಂತಾ ಹಿರಣ್ಯಯಾ ದಿವೋ ಅಂತಾ ಅನಷ್ಟಾಂ
ನೂನಂ ಸೋ ಅಸ್ಯ ಮಹಿಮಾ ಪನಿಷ್ಠ ಸೂರಶ್ಚಿದಸ್ಯಾ ಅನು ದಾದಪಸ್ಯಾಂ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ್ | ಅಸ್ಯ | ಬಾಹೂ ಇತಿ | ಶಿಥಿರಾ | ಬೃಹಂತಾ | ಹಿರಣ್ಯಯಾ | ದಿವಃ | ಅಂತಾನ್ | ಅನಷ್ಟಾಂ |
ನೂನಂ | ಸಃ | ಅಸ್ಯ | ಮಹಿಮಾ | ಪನಿಷ್ಠ | ಸೂರಃ | ಚಿತ್ | ಅಸ್ಮೈ | ಅನು | ದಾತ್ | ಅಪಸ್ಯಾಂ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಶಿಥಿರಾ ಶಿಥಿಲಾ ದಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರಸಾರಿತಾ ಬೃಹಂತಾ ಬೃಹಂತಾ ಮಹಾಂತಾ ಹಿರಣ್ಯಯಾ ಹಿರ-
ಣ್ಯಯಾ ಸುವರ್ಣಮಯಾವಸ್ಯ ಸವಿತುಃ ಸಂಬಂಧಿನಾ ಬಾಹೂ ಹಸ್ತೌ ದಿವೋಽತರಿಕ್ಷಸ್ಯಾಂತಾನ್ ಪ-
ರ್ಯಂತಾನುದನಷ್ಟಾಂ | ಉದ್ಧೌರ್ವ ಸಂತಾ ವ್ಯಾಪ್ತವತಾಂ | ನೂನಮದ್ಯಾಸ್ಯೇದ್ವಿಗ್ಭೂತಸ್ಯ ಸವಿತುಃ ಸ
ತಾದ್ಯಶೋ ಮಹಿಮಾ ಮಹತ್ತ್ವಂ ಪನಿಷ್ಠ | ಅಸ್ಯಾಭಿಃ ಸ್ತೂಯತೇ | ಸೂರಶ್ಚಿದಸ್ಯಾಸ್ಯಸ್ಮೈ ಸವಿ-
ತ್ಪ್ರೇಪಸ್ಯಾಂ ಕರ್ಮೇಚ್ಛಾಮನು ದಾತ್ | ಅನುದದಾತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಸ್ಯ—ಈ ಸವಿತೃವಿನ | ಶಿಥಿರಾ—ದಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹರಡಿದವೂ | ಬೃಹಂತಾ—ವಿಸ್ತೃತವಾದವೂ |
ಹಿರಣ್ಯಯಾ—ಸುವರ್ಣಮಯವಾದವೂ ಆದ | ಬಾಹೂ—ಹಸ್ತಗಳು | ದಿವಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷದ | ಅಂತಾನ್—
ಕೊನೆಯ ಭಾಗಗಳನ್ನು | ಉದನಷ್ಟಾಂ—ಅವರಿಸಿ ಹರಡಿದೆ. | ನೂನಂ—ಈಗ | ಅಸ್ಯ—ಇಂತಹ ಸವಿತೃವಿನ |
ಸಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ | ಮಹಿಮಾ—ಮಹತ್ವವು | ಪನಿಷ್ಠ—ಪ್ರಶಂಸಿತವಾಗುತ್ತದೆ. | ಸೂರಶ್ಚಿತ್—ಸೂರ್ಯನೂ
ಕೂಡ | ಅಸ್ಮೈ—ಈ ಸವಿತೃವಿಗೆ | ಅಪಸ್ಯಾಂ—ಕರ್ಮೇಚ್ಛೆಯನ್ನು | ಅನು ದಾತ್—ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹರಡಿದವೂ, ವಿಸ್ತೃತವಾದವೂ, ಸುವರ್ಣಮಯವಾದವೂ ಆದ ಈ ಸವಿತೃವಿನ ಹಸ್ತಗಳು
ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅವರಿಸಿ ಹರಡಿದೆ. ಈಗ ಇಂತಹ ಸವಿತೃವಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮಹತ್ವವು ಪ್ರಶಂಸಿತ
ವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನೂ ಸಹ ಈ ಸವಿತೃವಿಗೆ ಕರ್ಮೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ.

English Translation

May the outspread, vast, and golden arms of Savitri extend to the
ends of the sky : verily his greatness is glorified (by us) : may the sun impart
energy unto him.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸ ಘಾ ನೋ ದೇವಃ ಸವಿತಾ ಸಹಾವಾ ಸಾವಿಷದ್ವ ಸುಪತಿರ್ವಸೂನಿ ।

ವಿಶ್ರಯಮಾಣೋ ಅಮತಿಮುರೂಚೀಂ ಮರ್ತಭೋಜನಮಧ ರಾಸತೇ ನಃ॥

ಪದಮಾತೆ

ಸಃ | ಘ | ನಃ | ದೇವಃ | ಸವಿತಾ | ಸಹೃವಾ | ಆ | ಸಾವಿಷತ್ | ವಸುಷತಿಃ | ವಸೂನಿ |

ವಿಶ್ರಯಮಾಣಃ | ಅಮತಿಂ | ಉರೂಚೀಂ | ಮರ್ತಭೋಜನಂ | ಅಧ | ರಾಸತೇ | ನಃ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸಾವಿತ್ರೇ ಪತಾ ಪುರೋಡಾಶಸ್ಯ ಹವಿಷೋಃ ಸ ಘಾ ನ ಇತಿ ದ್ವೇ ಅನುವಾಕ್ಯೇ | ಸೂತ್ರೇ ಪೂರ್ವಮುದಾಹೃತಂ || ಆ ಶ್ವಮೇಧಿಕೇಷು ಸಾವಿತ್ರೇಷ್ಟಿಷು ತೃತೀಯಾಷ್ಟಾಮಿಷ್ಟಾಮೇ ಏವ ಯಾಜ್ಞಾನುವಾಕ್ಯೇ | ಸೂತಿ ತಂ ಚ | ಸ ಘಾ ನೋ ದೇವಃ ಸವಿತಾ ಸಹಾವೇತಿ ದ್ವೇ | ಆ ೧೦-೩ | ಇತಿ ||

ಸಹಾವಾ | ತೇಜೋಽಂತರಾಣ್ಯಭಿಭಾವುಕಂ ತೇಜೋ ಯಸ್ಯ ಸಃ | ವಸುಷತಿರ್ಧನಾಂ ಸಾಲಕಃ ಸ ಸವಿತಾ ದೇವೋ ನೋಽಸ್ಯಭ್ಯಂ ವಸೂನಿ ಧನಾನ್ಯಾ ಸಾವಿಷತ್ | ಆ ಸಮಂತಾಪ್ತೇರಯತಿ | ಘೀತಿ ಪೂರಣಃ | ಸ ಸವಿತಾ ದೇವ ಉರೂಚೀಂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಗಮನಾಮುತಿಂ ರೂಪಂ | ದೀಪ್ತಿಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ವಿಶ್ರಯಮಾಣೋ ನಿಷೇವಮಾಣಃ ಸನ್ನಧಾಧುನಾ ನೋಽಸ್ಯಭ್ಯಂ ಮರ್ತಭೋಜನಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಭೋಗಯೋಗ್ಯಂ ಧನಂ ರಾಸತೇ | ದದಾತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸಹಾವಾ—ಸಕಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, | ವಸುಷತಿಃ—ಧನಪಾಲಕನೂ | ಸಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆದ | ಸವಿತಾ ದೇವಃ—ಸವಿತೃದೇವನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ವಸೂನಿ—ಧನಗಳನ್ನು | ಆ ಸಾವಿಷತ್ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಿ. | ಉರೂಚೀಂ—ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹರಡಿದ | ಅಮತಿಂ—ರೂಪವನ್ನು | ವಿಶ್ರಯಮಾಣಃ—ಸೇವಿಸುತ್ತಾ | ಅಧ—ಈಗ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಮರ್ತಭೋಜನಂ—ಮಾನವರ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧನವನ್ನು | ರಾಸತೇ—ಕೊಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸಕಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಧನಪಾಲಕನೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆದ ಸವಿತೃದೇವನು ನಮಗೆ ಧನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಿ. ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹರಡಿದ ರೂಪವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ ಈಗ ನಮಗೆ ಮಾನವರ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ.

English Translation

May the divine Savitri, who is endowed with energy, the lord of treasure, bestow treasures upon us concentrating infinite lustre : may he bestow upon us wealth, the source of the enjoyment of mortals.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಸವಿತೃಸಂಬಂಧವಾದ ಪಶುಯಾಗದಲ್ಲಿ ಪುರೋಡಾಶ ಮತ್ತು ಹವಿಸ್ಸಿನ ಹೋಮದಲ್ಲಿ ಸ ಘಾ ನಃ ಎಂಬ ಈ ಮುಕ್ತವನ್ನು ಇದರ ಮುಂದಿನ ಮುಕ್ತವನ್ನು (೪ನೇ ಮುಕ್ತವನ್ನು) ಅನುವಾಕ್ಯಾಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವ

ಸೂತ್ರವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಶ್ವಮೇಧಯಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಸಾವಿತ್ರೀಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಇನ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಬುಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಯಾಜ್ಞ ಮುತ್ತು ಅನುವಾಕ್ಯಾಮಂತ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಆಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ಸ ಘಾ ನೋ ದೇವಃ ಸವಿತಾ ಸದಾವೇತಿ ದ್ಯೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೧೦-೬) ವಿವೃತವಾಗುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಮಾ ಗಿರಃ ಸವಿತಾರಂ ಸುಜಿಹ್ವಂ ಪೂರ್ಣಗಭಸ್ತಿಮಿಾಳತೇ ಸುಪಾಣಿಂ |

ಚಿತ್ರಂ ವಯೋ ಬೃಹದಸ್ಮೇ ದಧಾತು ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಇಮಾಃ | ಗಿರಃ | ಸವಿತಾರಂ | ಸುಜಿಹ್ವಂ | ಪೂರ್ಣಗಭಸ್ತಿಂ | ಈಳತೇ | ಸುಪಾಣಿಂ |

ಚಿತ್ರಂ | ವಯಃ | ಬೃಹತ್ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ದಧಾತು | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಮಾ ಈದ್ಯುಗ್ಲೂತಾ ಗಿರಃ | ಗೃಣಂತಿ ಸ್ತುವಂತೀತಿ ಗಿರಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಪ್ರಜಾಃ | ಯದ್ವಾ | ಇಮಾಃ ಸ್ತುತಿರೂಪಾ ವಾಚಃ | ಸುಜಿಹ್ವಂ ಶೋಭನಜಿಹ್ವಂ | ಶೋಭನವಾಚಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಪೂರ್ಣಗಭಸ್ತಿಂ ಸಂಪೂರ್ಣಧನಹಸ್ತಂ ಸವಿತಾರಂ ದೇವಮಿಾಳತೇ | ಸ್ತುವಂತಿ | ಸ ಚ ಸವಿತಾ ಚಿತ್ರಂ ಚಾಯನೀಯಂ ಬೃಹನ್ನಹದ್ವಯೋಽನ್ಯಮಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಾಸು ದಧಾತು | ಯದ್ವಾ | ಅಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ಪ್ರಯೇಚ್ಛತು | ಹೇ ಸವಿತೃಪ್ರಮುಖಾ ದೇವಾ ಯೂಯಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಕಲ್ಯಾಣೈಃ ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ಪಾತ | ಪಾಲಯತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಮಾಃ ಗಿರಃ—ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತುತಿಗಳು | ಪೂರ್ಣಗಭಸ್ತಿಂ—ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಧನದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಹಸ್ತವುಳ್ಳವನೂ | ಸುಜಿಹ್ವಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ವಾಕ್ಯುಳ್ಳವನೂ, | ಸುಪಾಣಿಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಪಾಣಿಯುಳ್ಳವನೂ | ಸವಿತಾರಂ—ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನೂ ಆದ ಸವಿತೃವನ್ನು | ಈಳತೇ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತವೆ. | ಚಿತ್ರಂ—ಅಕರ್ಷಕವಾದುದೂ, | ಬೃಹತ್—ಮಹತ್ತಾದುದೂ ಆದ | ವಯಃ—ಅನ್ಯವನ್ನು | ಅಸ್ಮೇ—ನಮಗೆ | (ಈ ಸವಿತೃವು) ದಧಾತು—ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಿ. | (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತುತಿಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಧನದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಹಸ್ತವುಳ್ಳವನೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ವಾಕ್ಯುಳ್ಳವನೂ, ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನೂ ಆದ ಸವಿತೃವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತವೆ. ಅಕರ್ಷಕವಾದುದೂ, ಮಹತ್ತಾದುದೂ ಆದ ಅನ್ಯವನ್ನು ನಮಗೆ ಈ ಸವಿತೃವು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

These praises glorify the eloquent-tongued, dextrous-handed, whose hands are full (of wealth): may he bestow upon us manifold and abundant food: and do you, (gods), ever cherish us with blessings.

ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಪೀಠಿಕೆ

ಈ ಸೂಕ್ತವು ರುದ್ರದೇವತಾಕವಾದುದು. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನ ಸ್ಥಾನವು ಅಷ್ಟೇನೂ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯು ಬಲ್ಲ. ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ರುದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸೂಕ್ತಗಳು, ಒಂದು ಸೂಕ್ತದ ಭಾಗ, ಒಂದು ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಸೋಮದೇವತೆಯೊಡನೆ, ಇಷ್ಟೇ ಈ ದೇವತೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದು. ರುದ್ರನ ಹೆಸರು ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಲ ಮಾತ್ರ ಪಠಿತವಾಗಿದೆ.

ಅವನ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಈ ರೀತಿ ಇದೆ. ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಕೈ (೨-೩೩-೭) ಬಾಹುಗಳು (೨-೩೩-೩; ವಾ. ಸಂ. ೧೬-೧) ಮತ್ತು ದೃಢವಾದ ಅಂಗಗಳು (೨-೩೩-೧೧) ಇವೆ. ಅವನ ಶುಭಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿವೆ. ಅವನ ಶರೀರವು ಕಂದುಬಣ್ಣದ್ದು (೨-೩೩-೫). ಅವನ ರೂಪವು ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವಷ್ಟು ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳದ್ದು (೧-೧೧೪-೫) ಮತ್ತು ಅವನು ಅನೇಕ ರೂಪವುಳ್ಳವನು (೨-೩೩-೯). ಜ್ವಲಿಸುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆಯೂ ಸುರ್ವಾ ದಂತೆಯೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ (೧-೪೩-೫). ಸುಪರ್ಣಾಭರಣಗಳನ್ನೂ (೨-೩೩-೯) ಮತ್ತು ನಾನಾವರ್ಣದ ಹೊಗಳುವ ಕಂಠಹಾರವನ್ನೂ ಧರಿಸಿದಾನೆ (೨-೩೩-೧೦) ರಥದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದಾನೆ (೨-೩೩-೪). ವಾಜಸನೇಯ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಸಂಹಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಅವನು ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ (ಅ. ವೇ. ೧೧-೨೨ ಮತ್ತು ೭; ವಾ. ಸಂ. ೧೬-೭). ಅವನಿಗೆ ಉದರ, ಬಾಯಿ, ನಾಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಲ್ಲುಗಳು ಇವೆ (ಅ. ವೇ. ೧೧-೨೬). ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಕಪ್ಪು ಮತ್ತು ಅವನ ಬೆನ್ನ ಕೆಂಪು (ಅ. ವೇ. ೧೫-೧-೭, ೮). ಅವನ ಕಂಠವು ನೀಲಿ (ವಾ. ಸಂ. ೧೬-೭) ಮತ್ತು ಕೇಶವೂ ನೀಲಿ (ಅ. ವೇ. ೨೭-೭). ಅವನದು ತಾಮ್ರವರ್ಣ, ಕೆಂಪುಬಣ್ಣ (ವಾ. ಸಂ. ೧೬-೭). ಚರ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿದಾನೆ (ವಾ. ಸಂ. ೩-೬೧; ೧೬-೫೧) ಮತ್ತು ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ. (ವಾ. ಸಂ. ೧೬-೨, ೩, ೪)

ಅವನ ಬಳಿ ಅಕ್ರಮಣಸಾಧನವಾದ ಅನೇಕ ಆಯುಧಗಳಿವೆ. ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದಾನೆ. (೨-೩೩-೩) ಅವನ ಬಾಣವು ಆಕಾಶದಿಂದ ವಿಸ್ಮಯವಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತದೆ (೭-೪೬-೩). ಅವನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ (೨-೩೩-೧೦, ೧೧; ೫-೪೨-೧೧; ೧೦-೧೫-೬). ಆ ಬಾಣಗಳು ಬಲಿಷ್ಠವಾದವು ಮತ್ತು ವೇಗವುಳ್ಳವು (೭-೪೬-೧). ಅವನು ಕೃಶನು ಮತ್ತು ಇತರ ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳೊಡನೆ ಸ್ತುತನಾಗಿದಾನೆ (೧೦-೬೪-೮). ಅಥರ್ವವೇದದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಧನುರ್ಧಾರಿಯೆಂತಲೇ ಸಂಜ್ಞೆ (ಅ. ವೇ. ೧-೨೮-೧; ೬-೯೩-೧; ೧೫-೫೧ ರಿಂದ ೭) ಅಥರ್ವವೇದ ಮತ್ತು ಇತರ ವೇದಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಧನುಸ್ಸು ಬಾಣ, ಆಯುಧ, ವಜ್ರಾಯುಧ, ಗದೆ ಇವುಗಳು ಘಡೀಪದೇ ಪ್ರಸಕ್ತವಾಗಿವೆ. (ಅ. ವೇ. ೧-೨೮-೫; ಶ. ಬ್ರಾ. ೯-೧೦-೬ ಇತ್ಯಾದಿ).

ರುದ್ರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪದೇಪದೇ ಪ್ರಸಕ್ತವಾಗುವ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಅವನಿಗೂ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ. ರುದ್ರನು ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ತಂದೆಯು (೧-೧೧೪-೬, ೯; ೨-೩೩-೧) ಅಥವಾ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳು ರುದ್ರನ ಪುತ್ರರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ರುದ್ರರು, ರುದ್ರಿಯರು ಎಂದೂ ಹೆಸರು. ಪೃಥ್ವಿಯೆಂಬ ಗೋವಿನ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಕೆಟ್ಟಲ್ಲಿನಿಂದ ರುದ್ರನು ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು (೨-೩೪-೨). ಆದರೆ ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದ ಯುದ್ಧಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವಂತೆ ರುದ್ರ ಮತ್ತು ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ರುದ್ರನು ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ತೊಡಗಿಲ್ಲ. ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕವೇಳೆ ರುದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದ ತ್ರ್ಯಂಬಕನೆಂಬ ಹೆಸರು ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. (ವಾ. ಸಂ. ೩-೫೮; ಶ. ಬ್ರಾ. ೨-೬-೨೯) ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದುಕಡೆ ಮಾತ್ರ (೬-೫೯-೧೨) ಅವನಿಗೆ ಈ ಹೆಸರಿದೆ. ಈ ಪದಕ್ಕೆ ಮೂರುಮಂದಿ ಜನನಿಯರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಎಂದರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಮೂರುಜನ ಮಾತೃಗಳೆಂದರೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ಅಥವಾ ವಿಶ್ವದ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಿರಬಹುದು. ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಜಿತಾ ಎಂಬುವಳು ರುದ್ರನ ಪತ್ನಿಯು. ಆದರೆ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳು ಅವನ ಸೋದರಿ (ವಾ. ಸಂ. ೩-೫). ರುದ್ರನ ಪತ್ನಿಯ ನಾಮಗಳಾದ ಉಮಾ ಮತ್ತು ಪಾರ್ವತೀ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ತೈತ್ತಿರೀಯ ಆರಣ್ಯಕ ಮತ್ತು ಕೇನೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿದೆ.

ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಮಾನರೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರನೂ ಒಬ್ಬನು (೨-೧-೬). ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವನೂ ಅಗ್ನಿಯೂ ಒಂದು (ಅ. ವೇ. ೮-೮೭-೧; ತೈ. ಸಂ. ೫-೪-೩-೧; ೫-೫-೭-೪; ೬. ಬ್ರಾ. ೬-೧-೩-೧೦; ೯-೧-೧-೧) ರುದ್ರ ಎಂಬುದು ಅನೇಕವೇಳೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅನೇಕ ಸಲ ಈ ಶಬ್ದವು ಅಗ್ನಿಗೂ, ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳಿಗೂ ವಿಶೇಷಣಪದವಾಗಿ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ರುದ್ರನಿಗೆ ಶರ್ವ ಮತ್ತು ಭವ ಎಂಬ ಎರಡು ಹೆಸರುಗಳು (ವಾ. ಸಂ. ೧೬-೧೮). ಈ ಎರಡು ಹೆಸರುಗಳೂ ಅವನ ನಾಶಕಾರಕವಾದ ಬಾಣಗಳೂ ಅರ್ಜವೇದದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಕ್ತವಾಗಿವೆ. (ಅ. ವೇ. ೨-೨೭-೬; ೬-೯೩-೧; ೧೦-೧-೨೩; ೧೧-೨-೧, ೧೨). ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶರ್ವ, ಭವ, ರುದ್ರ ಎಂಬುವರು ಬೇರೆಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳೆಂಬ ಭಾವನೆ ಇರುವಂತಿದೆ. ಶರ್ವ ಮತ್ತು ಭವರು ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರರು. ಮತ್ತು ಬೇರೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಆಸಕ್ತರು (ಸಾಂ. ಶ್ರೌ. ಸೂ. ೪-೨೦-೧). ಅಗ್ನಿ, ಅಶನಿ, ಪಶುಪತಿ, ಭವ, ಶರ್ವ, ಈಶಾನ, ಮಹಾದೇವ, ಉಗ್ರದೇವ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ದೇವತೆಯ ನಾನಾರೂಪಗಳು (ವಾ. ಸಂ. ೩೯-೮). ರುದ್ರ, ಶರ್ವ, ಪಶುಪತಿ, ಉಗ್ರ, ಅಶನಿ, ಭವ ಈಶಾನ, ಮತ್ತು ಮಹಾದೇವ ಇವುಗಳು ಅಗ್ನಿಯ ಎಂಟು ರೂಪಗಳು. (ಶ. ಬ್ರಾ. ೬-೧-೩-೭; ಸಾಂಖ್ಯ. ಬ್ರಾ. ೬-೧); ಶರ್ವ, ಭವ, ಪಶುಪತಿ ಮತ್ತು ರುದ್ರ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಗ್ನಿಯ ನಾಮಗಳು (ಶ. ಬ್ರಾ. ೧-೭-೩-೮) ಈ ಮೇಲಿನ ನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಅಶನಿ ಎಂಬುದು ವಿದ್ಯುತ್ ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿ ಕುಮಾರನ ಹೆಸರು. (ಶ. ಬ್ರಾ. ೬-೧-೩-೧೦) ಆದರೆ ಸಾಂಖ್ಯಯನ ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ ಅದು ಇಂದ್ರನ ನಾಮವೆಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮನೆಯಿಂದ ಓಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗೋವುಗಳು ರುದ್ರನ ಆಘಾತಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವುದು ಹೆಚ್ಚು; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವುಗಳು ಅವನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಪಶುಪತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

ರುದ್ರನು ಘೋರರೂಪಿ (೨-೩೩-೬, ೧೧; ೧೦-೧೩-೫) ಮತ್ತು ಕ್ರೂರಮೃಗದಂತೆ ನಾಶಕಾರಕನು (೨-೩೩-೧೧). ಅವನು ಆಕಾಶದ ಕೆಂಪುಭಾಯೆಯ ವರಾಹ (೧-೧೧೪-೫), ವೃಷಭ (೨-೩೩-೭, ೮, ೧೫) ಉದಾತ್ತಸ್ಥಭಾ ವನುಗಳನ್ನು (೬-೧೦-೪) ಬಲಾಢ್ಯನು (೧-೪೩-೧; ೧-೧೧೪-೧) ಬಲಾಢ್ಯರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಬಲಿಷ್ಠನು. (೨-೩೩-೩) ಆಪ್ರತಿ ಹತನು (೬-೪೬-೧) ಸರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ಮೀರಿಸಿದವರಿಲ್ಲ (೨-೩೩-೧೦) ವೇಗಶಾಲಿಯು (೧೦-೯೨-೫). ಚುರುಕುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು (೧-೧೧೪-೪) ತರುಣನು (೫-೬೦-೫) ಮತ್ತು ಇವನು ವೃದ್ಧನಾಗುವುದಿಲ್ಲ (೬-೪೯-೧೦).

ಅಸುರನಾಮಧೇಯನು (ಶ. ೪೨-೧೧) ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಮಹಾ ಅಸುರನು (೨-೧-೬) ಆತ್ಮವಿಖ್ಯಾತನು (೧-೧೨೯-೨ ; ೧೦-೯೨೯) ವೀರರನ್ನು ಆಳುತ್ತಾನೆ. (೧ ೧೧೪-೧, ೨) ಇವನು ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯು (೨-೩೩-೯) ಮತ್ತು ಜನಕನು (೬-೯೯-೧೦) ; ಅವನು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವವನು (೬-೪೬-೧) ಮತ್ತು ತನ್ನ ವಿಧಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಜಗದಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ದೇವಮಾನವರ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. (೬-೪೬-೨) ; ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆ ಯಿಂದಲೇ ನದಿಗಳು ಹರಿದು ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆರ್ದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. (೧೦-೯೨-೫) ; ಅವನು ಬುದ್ಧಿ ಶಾಲಿಯು (೧-೪೩-೧) ಜ್ಞಾನಿ (೧-೧೧೪-೪) ಮತ್ತು ಉದಾರಿಯು (೨-೩೩-೭ ; ೬-೪೯-೧೦) , ಅದ್ವರಿಂದಲೇ ಅನೇಕ ಸಲ ಅವನನ್ನು ಮಿಥ್ಯಾ (ಉದಾರಿ) ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. (೧-೧೧೪-೩) ಮತ್ತು ಇತರ ವೇದ ಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗವು ರುದ್ರನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು. ಅವನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸ್ತುತ್ಯನು. (೨-೩೩-೬) ಮತ್ತು ಮಂಗಳಕರನು (ಶಿವ. ೧೦-೯೨-೯)

ಕೆಡಕುಮಾಡುವುದು ಇವನ ವಿಶೇಷಸ್ವಭಾವವಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಅವನ ಬಾಣದ ಭಯ, ಅವನ ಕೋಪದ ಅನಿಷ್ಟಪರಿಣಾಮಗಳು ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿವೆ. ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾದುವಾಗ, ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳು, ಮಕ್ಕಳು, ಅನುಯಾಯಿಗಳು, ದನಕರುಗಳು, ಅಪ್ಪಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೋಪದಿಂದ ಕೊಲ್ಲಬಾರದೆಂದೂ, ಹಿಂಸಿಸಬಾರದೆಂದೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ (೧-೧೧೪-೭, ೮) ಮತ್ತು ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಗಳನ್ನು ಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು (೨-೩೩-೧) ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಇತರರನ್ನು ಅದರಿಂದ ದ್ವಂದ್ವ ಮಾಡಬೇಕು (೨-೩೩-೧೧, ೧೪) ಕೋಪಬಂದಾಗ ತನ್ನ ಆಯುಧವನ್ನು ವಿಮುಖವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು, ತನ್ನ ಸ್ತುತಿ ಕರ್ತರನ್ನು ತೊಂದರೆಪಡಿಸಬಾರದು (೬-೨೮-೭ ; ೬-೪೬-೨, ೩, ೪) ಗೋವುಗಳನ್ನೂ, ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ ವಧಿಸುವ ಇವನ ಆಯುಧವನ್ನು ತಮ್ಮಿಂದ ದೂರ ಇಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾರೆ. (೨-೩೩-೧) ಕೋಪತಾಪಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಾರದೆಂದೂ (೨-೩೩-೪, ೫, ೬, ೧೫) ಆಹಾರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೃಪೆ ಇಡಬೇಕೆಂದೂ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಮೊರೆಯಿ ಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. (೧೦-೧೬೯-೧) ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ವಧಿಸುವವನೆಂಬ (ನೈಫೇ) ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವಿರು. (೪-೩೬-೬) ಎಂದರೆ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಮನುಷ್ಯರೆಂದು ಭಾವನೆ. ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ವಧಿಸಲು ಅವೇಶ್ವರನು. (೮. ಸ್ತ. ೪- ೮-೩೨). ಇವನ ಕೋಪದ ವಿಷಯವು ಇತರ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪದೇಪದೇ ಈ ವಿಷ ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು ಅವನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ (ವಾ. ಸಂ. ೩-೬೧ ; ಅ. ವೇ. ೧-೨೮-೫, ಇಷ್ಟಾದಿ) ಸ್ವರ್ಗೀಯಾ ಗ್ನಿಯನ್ನು (ವಿದ್ಯುತ್) ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಾರದೆಂದೂ, ಸಿಡಿಲು ಬೀರಿಸ್ತುಳ್ಳದ್ದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಬೇ ಕೆಂದೂ ಬೇಡಿದ್ದಾರೆ. (ಅ. ವೇ. ೧೧-೨-೨೬ ; ೧೦-೧-೨೩) ; ಜ್ವರ, ಕೆಮ್ಮು, ವಿಷ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಇವನು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ (ಅ. ವೇ. ೧೧-೨-೨೨, ೨೬). ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಕೊಂದ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಅಗಿಯದೆ ನುಂಗುವ ಅಗಲವಾದ ಬಾಯುಳ್ಳ, ಸದಾ ಬೊಗಳುವ ನಾಯಿಗಳೂ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಇವೆ. (ಅ. ವೇ. ೧೦-೧-೩೦ ; ವಾ. ಸಂ. ೧೬-೨೮) ಹೆದೆಯೇರಿಸಿದ ಅವನ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ನಾಶಮಾಡುವನೋ ಎಂದು ದೇವತೆ ಗಳಿಗೂ ಹುಳುಗಳಿಗೂ ಭಯ. (ಶ. ಬ್ರಾ. ೯-೧-೧೧, ೬) ಮಹಾದೇವನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಇವನು ಗೋವುಗಳನ್ನು ವಧಿಸು ತ್ತಾನೆ. (ತಾಂಡ್ಯ. ಮಹಾ. ಬ್ರಾ. ೬-೯-೭) ಸಮಸ್ತ ಭಯಂಕರ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿನಾದವನು. (ಐ. ಬ್ರಾ. ೩-೩೩- ೧) ಇವನ ಭಯಂಕರ ಗುಣಗಳಿಂದಲೇ ಇವನು ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಸೂತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ ರುದ್ರನು ಹಿಂದುಳಿದನು (ಶ. ಬ್ರಾ. ೧-೭-೩- ೧). ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಹುತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದಮೇಲೆ ಉಳಿದ ಶೇಷವು ರುದ

ನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ. (ಆಪ್ತ. ಧರ್ಮ. ಸೂ. ೨-೪-೨೩). ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನವು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದಿ ಆದರೆ ರುದ್ರನು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ. (ತೈ. ಸಂ. ೬-೧-೧೧). ಇವನು ರಾತ್ರಿಸ್ವಭಾವನಾದುದರಿಂದಲೇ ಇತರ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಧ್ವಂಸದೇವತೆಯಾಗಿ ಸೇರುವನೊಡನೆ ಒಂದು ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ತುತನಾಗಿದಾನೆ. (೬-೭೪)

ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಪುರಾಣಾದಿಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ರುದ್ರನ ಭೇದಕರವಾದ ಮತ್ತು ಕೇಡಕನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಅನೇಕ ಗುಣಗಳಿಗೆ ವಾಚಸನೇಯ ಸಂಹಿತೆ ಮೊದಲಾದ ವೈದಿಕಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ರುದ್ರನು ಪಿಶಾಚಾದಿಗಳಂತೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನಿಷ್ಟಕಾರಕನಲ್ಲ. ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಆಗಬಹುದಾದ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿದಾನೆ (೧-೧೧೪-೧, ೨; ೨-೩೩-೬) ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ (೧-೪೩-೬). ರೋಗಗಳನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಇವನಿಗುಂಟೆಂದು ಪದೇಪದೇ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇವನು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ (೭-೪೬-೩). ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಔಷಧಗಳಿವೆ. (೧-೧೧೪-೫) ಎಲ್ಲಾ ಔಷಧಿಗಳೂ ಇವನಿಗಧೀನವಾಗಿವೆ. (೫-೪೨-೧೧) ಮತ್ತು ಇವನ ಹತ್ತಿರ ಸಹಸ್ರಾರು ಔಷಧಗಳಿವೆ (೭-೪೬-೩). ಅವನ ಹಸ್ತವೇ ರೋಗಗಳನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು (೨-೩೩-೭). ತನ್ನ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ವೀರರನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ವೈದ್ಯರಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಉತ್ತಮ ವೈದ್ಯನು (೨-೩೩-೪) ಮತ್ತು ಅವನ ಔಷಧಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆರಾಧಕನು ನೂರುವರ್ಷ ಜೀವಿಸಲು ಆಶಿಸುತ್ತಾನೆ. (೨-೩೩-೨) ಪೂಜೆಮಾಡುವವರ ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಶುಭರೂಪವಾಗುವಂತೆಯೂ (೭-೪೬-೨) ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ರೋಗರುಜಿನಗಳಿಲ್ಲದೆ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರುವಂತೆಯೂ, ಪಶುಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಅನುಕೂಲನಾಗುವಂತೆಯೂ (೧-೧೧೪-೧) ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿದಾನೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಜಲಾಪ, ಜಲಾಪಭೇಷಜ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಶೇಷಣಗಳಿವೆ (೧-೪೩-೪; ಅ. ವೇ. ೨-೨೭-೬ ಇಲ್ಲಿ ಔಷಧಿಗಳೆಂದರೆ ವೈಷ್ಣಿಜಲವಿರಬಹುದು. ರುದ್ರನ ವಿದ್ಯಾ ಮತ್ತು ಅವನ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಕ್ತಿಗಳೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. (೭-೪೬-೩). ವೈದ್ಯಸ್ವಭಾವದ ಈ ರುದ್ರನು ಇತರ ರುದ್ರರೊಡನೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿದಾನೆ (೭-೪೫-೬) ರುದ್ರನ ಜಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಪುತ್ರರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಕ್ತಿಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. (೨-೩೩-೧೩) ರುದ್ರನ ಈ ಶಕ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಯು ಇತರ ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. (ವಾ. ಸಂ. ೩-೫೯; ಅ. ವೇ. ೨-೨೭-೬) ಆದರೆ ಅವನ ವಿನಾಶಕಾರಕಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವಷ್ಟು ಸಲ್ಲ ಈ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಕ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ರೋಗ ಪರಿಹಾರ ಮತ್ತು ಅದರ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ರುದ್ರನನ್ನು ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನೇಕ ಯಾಗಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. (ಅ. ಗೃ. ೪-೮-೪೦; ಕೌ. ಸೂ. ೫೧-೭)

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಮಾ ರುದ್ರಾಯೇತಿ ಚತುರ್ಮುಚಿಂ ತ್ರಯೋದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಪಣಂ ರುದ್ರದೇವತಾಕಂ | ಅಂತ್ಯಾ ತ್ರಿಷ್ಠಪ್ ಲಿಷ್ಠಾ ಜಗತ್ಯಃ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ಇಮಾ ರೌದ್ರಂ ತ್ರಿಷ್ಠಬಂಕಮಿತಿ || ಶೂಲಗವಾದಿಷು ರೌದ್ರಯಜ್ಞೇಷ್ವನೇನ ಸೂಕ್ತೇನೋದೀರ್ಘೀ ದಿಗುಪಸ್ಥೇಯಾ | ಸೂತ್ರೈತೇ ಹಿ | ಇಮಾ ರುದ್ರಾಯ ಸ್ಥಿರಧನ್ವನ ಇತಿ ಸರ್ವರುದ್ರಯಜ್ಞೇಷು ವಿಶಾಮುಪಸ್ಥಾನಂ | ಅ. ಗೃ. ೪-೯-೨೧ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಇಮಾ ರುದ್ರಾಯಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮುಷಿಯು; ರುದ್ರನು ದೇವತೆಯು;

ಈ ಸೂತ್ರದ ಕೊನೆಯ ಮಕ್ಕು ತ್ರಿಷ್ಠಪ್ಥಂಭದಸ್ತವು; ಉಳಿದ ಮಕ್ಕುಗಳು ಜಗತೀಭದಸ್ತವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಮಾ ರುದ್ರಂ ತ್ರಿಷ್ಠಬಂತಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಶಾಲಗವನೇ ಮೊದಲಾದ ರುದ್ರಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಉತ್ತರದಿಕ್ವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಉಪಸ್ಥಾನಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನ ಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರದ ಇಮಾರುದ್ರಾಯ ಸ್ಥಿರಧನ್ಯನ ಇತಿ ಸರ್ವರುದ್ರಯಜ್ಞೇಷು ದಿಶಾಮುಪಸ್ಥಾನಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ಗೃ. ೪.೯. ೨೧) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೪೬

ಮಂಡಲಿ—೬ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೪೬ ||
ಆಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೧೩ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕುಂಟು—೪ ||
ಮುಖ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||
ದೇವತಾ—ರುದ್ರಃ ||
ಭಂದಃ—೧-೩-೪ ಜಗತೀ | ೪. ತ್ರಿಷ್ಠಪ್ಥಂ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಮಾ ರುದ್ರಾಯ ಸ್ಥಿರಧನ್ಯನೇ ಗಿರಃ ಕ್ಷಿಪ್ರೇಷವೇ ದೇವಾಯ ಸ್ವಧಾವ್ನೇ |
ಅಷಾಞ್ಣಾಯ ಸಹಮಾನಾಯ ವೇಧಸೇ ತಿಗ್ಮಾಯುಧಾಯ ಭರತಾ ಶ್ವಣೋ-
ತು ನಃ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಇಮಾಃ | ರುದ್ರಾಯ | ಸ್ಥಿರಧನ್ಯನೇ | ಗಿರಃ | ಕ್ಷಿಪ್ರೇಷವೇ | ದೇವಾಯ | ಸ್ವಧಾವ್ನೇ |
ಅಷಾಞ್ಣಾಯ | ಸಹಮಾನಾಯ | ವೇಧಸೇ | ತಿಗ್ಮಾಯುಧಾಯ | ಭರತ | ಶ್ವಣೋತು | ನಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಸ್ಮದೀಯಾಃ ಸ್ತೋತಾರಾಃ ಯೂಯಮಿಮಾ ಗಿರಃ ಸ್ತುತೀ ರುದ್ರಾಯೈತನ್ನಾಮಕಾಯ ದೇವಾಯ ಭರತ | ಧಾರಯತ | ಕೀದೃಶಾಯ | ಸ್ಥಿರಧನ್ಯನೇ ದೃಢಧನುಷ್ಠಾಯ ಕ್ಷಿಪ್ರೇಷವೇ ಶೀಘ್ರ-
ಗಾಮಿಬಾಣಾಯ ಸ್ವಧಾವ್ನೇಽನ್ಯವತೇಽಷಾಞ್ಣಾಯ ಕೇನಾಪ್ಯನಭಿಭೂತಾಯ ಸಹಮಾನಾಯ ಶತ್ರು-
ಣಾಮಭಿಭವಿತ್ರೇ ವೇಧಸೇ ವಿಧಾತ್ರೇ ತಿಗ್ಮಾಯುಧಾಯ ತೀವ್ರಸ್ತ್ರಾಯ | ಏವಂಛೂತಾಯ ರುದ್ರಾಯ ಸ್ತುತೀರ್ಭರತ | ಸ ಚ ರುದ್ರೋ ನೋಽಸ್ಮದೀಯಾಃ ಸ್ತುತೀಃ ಶ್ವಣೋತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಸ್ತೋತೃಗಳೇ,) ಇಮಾಃ ಗಿರಃ—ಈ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು | ಸ್ಥಿರಧನ್ಯನೇ—ದೃಢವಾದ ಧನುಸ್ಸುಳ್ಳ
ವನೂ, | ಕ್ಷಿಪ್ರೇಷವೇ—ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುವ ಬಾಣವುಳ್ಳವನೂ, | ಸ್ವಧಾವ್ನೇ—ಅನ್ಯವಂತನೂ, | ಅಷಾ-
ಞ್ಣಾಯ—ಅಪ್ರತಿಹತನೂ, | ಸಹಮಾನಾಯ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ | ವೇಧಸೇ—ಜಗ

ನಿರ್ಮಾಪಕನೂ | ತಿಗ್ಮಾಯುಧಾಯೆ—ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಆಯುಧವುಳ್ಳವನೂ | ದೇವಾಯೆ—ದೇವತಾತ್ಮನೂ ಆದ
ರುದ್ರಾಯೆ — ರುದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲು | ಭರತ — ಧರಿಸಿರಿ. | (ಆದೇ ರುದ್ರನು) ನಃ — ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು |
ಶೃಣೋತು—ಕೇಳಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರಗರ್ಭೇ, ಈ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ದೃಢವಾದ ಧನುಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುವ ಬಾಣವುಳ್ಳ
ವನೂ, ಅನ್ನವಂತನೂ, ಅಪ್ರತಿಹತನೂ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಜಗನ್ನಿರ್ಮಾಪಕನೂ,
ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಆಯುಧಗಳುಳ್ಳವನೂ, ದೇವತಾತ್ಮನೂ ಆದ ರುದ್ರನಿಗೆ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸಿರಿ. ಆದೇ ರುದ್ರನು ನಮ್ಮ
ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಿ.

English Translation

Offer these praises to the divine Rudra, armed with the strong bow
and fast-flying arrows, the bestower of food, the invincible, the conqueror,
the creator, the wielder of sharp weapons : may he hear our (praises).

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ರುದ್ರಶ್ಲೋಕಾರ್ಪಣವನ್ನು ಯಾಸ್ವರು ಈ ರೀತಿ ವಿವರಿಸಿದಾರೆ—

ರುದ್ರೋ ರೌತೀತಿ ಸತಃ | ರೋರೂಯಮಾಣೋ ದ್ರುವತೀತಿ ನಾ ರೋದಯತೇರ್ವಾ |
ಯದರುದತ್ತದ್ವುದ್ರಸ್ಯ ರುದ್ರತ್ವಂ ಇತಿ ಕಾತಕಂ | ಯದರೋದೀತ್ತದ್ವುದ್ರಸ್ಯ ರುದ್ರತ್ವಂ
ಇತಿ ಹಾರಿದ್ರವಿಕಂ | ತಸ್ಯೈಷಾ ಭವತಿ ||

(ನಿ. ೧೦-೬)

ರುದ್ರಶಬ್ದವು ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಿರಿಚು, ಕೂಗು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ರೌತಿ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ ಕಿರಿಚುತ್ತಾ ಓಡು ಎಂಬ
ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ರು ಪೂರ್ವಕವಾದ ದ್ರುವತಿ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಫರ್ಜಿಸು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ರುದ್ ಧಾತುವಿನಿಂದ
ದಾಗಲಿ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಬಹುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯದರುದತ್ತದ್ವುದ್ರಸ್ಯ ರುದ್ರತ್ವಂ-ಈ ದೇವನು ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ
ಗರ್ಜನೆಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ರುದ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ಕಾತಕಶ್ರುತಿಯು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ.
ಮತ್ತು ಇವನು ಗರ್ಜನೆಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಈ ದೇವನಿಗೆ ರುದ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಗರ್ಜನೆಮಾಡುವುದು ಇವನ
ಸ್ವಭಾವಗುಣವು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ಯದರೋದೀತ್ತದ್ವುದ್ರಸ್ಯ ರುದ್ರತ್ವಂ ಎಂಬ ಹಾರಿದ್ರವಿಕೇ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವೂ
ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಈ ರುದ್ರದೇವನ ವಿಷಯವನ್ನು
ತಿಳಿಸುವ ಮಕ್ಕನು ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ—

ಇಮಾ ರುದ್ರಾಯ ಸ್ಥಿರಧನ್ಯನೇ ಗಿರಃ ಕ್ಷಿಪ್ರೇಷವೇ ದೇವಾಯ ಸ್ತುಧಾಮ್ನೇ |

ಅಷಾಲ್ಮಾಯ ಸಹಮಾನಾಯ ವೇಧಸೇ ತಿಗ್ಮಾಯುಧಾಯ ಭರತಾ ಶೃಣೋತು ನಃ ||

(ಮಾ. ಸಂ. ೭-೮೬-೧)

ಇಮಾ ರುದ್ರಾಯ ದೃಢಧನ್ಯನೇ ಗಿರಃ ಕ್ಷಿಪ್ರೇಷವೇ ದೇವಾಯಾನ್ನವತೇಷಾಞ್ಞಾಯಾನ್ನೈಃ
ಸಹಮಾನಾಯ ವಿಧಾತ್ರೇ ತಿಗ್ಮಾಯುಧಾಯ ಭರತಾ ಶೃಣೋತು ನಃ |

ತಿಗ್ಗಂ ತೇಜತೇರುತ್ಸಾರಕರ್ಮಣಃ |

ಅಯುಧಮಾಯೋಧನಾತ್ | ತಸ್ಯೈಷಾ ಪರಾಭವತಿ ||

(ನಿ. ೧೦—೬)

ಈ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ರುದ್ರದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿರಿ. ಈ ದೇವನ ಧನಸ್ಸು ದೃಢವಾಗಿರುವುದು. ಇವನ ಧನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊರಹೊರಡುವ ಬಾಣಗಳು ಬಹಳ ವೇಗಗಮನವುಳ್ಳವು. ಈ ದೇವನು ಒಹಳ ಅನ್ಯಯುಕ್ತನಾಗಿರುವನು ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಸ್ತುತಿಸುವವರಿಗೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ದೇವನ ಬಹಳ ಅನ್ನದಾಹಾರಗಳಿರುವವು. ಈ ದೇವನು ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವನು. ಆದರೆ ಇವನು ಮಾತ್ರ ಅಪ್ರತಿಹತನು. ಜನಗಳು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ನಿಯಮಕನು. ಇವನ ಅಯುಧವು ಅತಿ ತೀಕ್ಷ್ಣ (ಹರಿತೃವಾಗಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಈ ದೇವನು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಕೇಳಲಿ ಎಂದು ನಿರ್ವಚನಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ತಿಗ್ಗಶಬ್ದವು ತಿರ್ಜ್-ಹಂತಮಾದು ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಬಹಳ ಹರಿತವಾದ ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದು. ಅಯುಧವೆಂದರೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಸಾಧನವು ಎಂದರ್ಥವು. ಈ ರುದ್ರದೇವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುವುದು. (ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೂರನೆಯ ಋಕ್ವಿನ ವಿಕೀಪವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸ ಹಿ ಪ್ರಯೇಣ ಪ್ರಮೃತ್ಯ ಜನ್ಮನಃ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯೇನ ದಿವ್ಯಸ್ಯ ಚೇತತಿ |

ಅವನ್ನಂತೀರುಪ ನೋ ದುರತ್ಕರಾನಮಿವೋ ರುದ್ರ ಜಾಸು ನೋ ಭವ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಃ | ಹಿ | ಪ್ರಯೇಣ | ಪ್ರಮೃತ್ಯ | ಜನ್ಮನಃ | ಸಾಂಽರಾಜ್ಯೇನ | ದಿವ್ಯಸ್ಯ | ಚೇತತಿ |

ಅವನ್ | ಅವಂತೀಃ | ಉಪ | ನಃ | ದುರಃ | ಚರ | ಅನಮಿವಃ | ರುದ್ರ | ಜಾಸು | ನಃ | ಭವ || ೨ |

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸ ಹಿ ಸ ಖಲು ರುದ್ರೋ ದೇವಃ ಪ್ರಮೃತ್ಯ | ಪ್ರಮಾಯಾಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಭವಃ | ತಸ್ಯ ಜನ್ಮನೋ ಜನಸ್ಯ ಪ್ರಯೇಣೈಶ್ವರ್ಯೇಣ ಚೇತತಿ | ಪ್ರಜ್ಞಾಯತೇ | ದಿವ್ಯಸ್ಯ ಜನಸ್ಯ ಚ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯೇನೈಶ್ವರ್ಯೇಣ ಪ್ರಜ್ಞಾಯತೇ | ಶೇಷಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತಃ | ಹೇ ರುದ್ರ ದೇವ ತ್ವಂ ಜಾವಂತೀಸ್ತಾಂ ಸ್ತೋತ್ರೈಸ್ತುರ್ವಯಂತೀರ್ನೋಽಸ್ಮದೀಯಾಃ ಪ್ರಜಾ ಅವನ್ ಪಾಲಯನ್ ದುರೋ ದುರ್ಯಾಣ್ಯಸ್ಮದೀಯಾನಿ ಗೃಹಾಣ್ಯುಪ ಚರ | ಉಪಗಚ್ಛ | ಈಂಚ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮದೀಯಾಸು ಪ್ರಜಾಸ್ತನಮಿವಾಃ | ಅಮಾನಾ ರೋಗಃ | ತಾಮಕುರ್ವನ್ ಭವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸ ಹಿ—ಅದೇ ರುದ್ರನು | ಪ್ರಮೃತ್ಯ—ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾದ | ಜನ್ಮನಃ—ಜನರಿಗೆ | ಪ್ರಯೇಣ—ತನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಮೂಲಕ | ಚೇತತಿ—ಗೋಚರನಾಗುತ್ತಾನೆ. | ದಿವ್ಯಸ್ಯ—ದೇವಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ | ಸಾಮ್ರಾ-

ಜ್ಯೇನ—ತನ್ನ ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಅರಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. | ರುದ್ರ—ಎಲೈ ರುದ್ರದೇವನೇ, | ಅವಂತೀ—ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಪಡಿಸುವ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಅವನ್—ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ | ದುರಃ—ನಮ್ಮ ಗೃಹಗಳಿಗೆ | ಉಪಚರ—ಬಂದುಸೇರು. | ನಃ ಜಾಸು—ನಮಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ | ಅನಮಿಾವಃ—ರೋಗಪ್ರತಿಬಂಧಕನಾಗಿ | ಭವ—ಆಗಿರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ರುದ್ರನು ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾದ ಜನರಿಂದ ತನ್ನ ಸಂಪತ್ತಿನ ರೂಪದಿಂದಲೂ, ದ್ಯುಲೋಕೋತ್ಪನ್ನರಾದ ಜನರಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದಲೂ ಅರಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಎಲೈ ರುದ್ರದೇವನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಪಡಿಸುವ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ನಮ್ಮ ಗೃಹಗಳಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರು. ನಮಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಪ್ರತಿಬಂಧಕನಾಗಿ ಆಗಿರು.

English Translation

He is known by his rule over those of terrestrial birth, by his sovereignty over those of celestial (origin) : protecting our progeny, Rudra, propitiating you (by praise), come to our dwellings, and be to them a guardian against disease.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯಾ ತೇ ದಿದ್ಯುದವಸ್ತುಷ್ಠಾ ದಿವಸ್ವರಿ ಹ್ವಯಾ ಚರತಿ ಪರಿ ಸಾ ವೃಣಿಕ್ತು ನಃ |
ಸಹಸ್ರಂ ತೇ ಸ್ವಸಿನಾತ ಭೇಷಜಾ ಮಾ ನಸ್ತೋಕೇಷು ತನಯೇಷು ರೀರಿಷಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಾ | ತೇ | ದಿದ್ಯುತ್ | ಅವಸ್ತುಷ್ಠಾ | ದಿವಃ | ಪರಿ | ಹ್ವಯಾ | ಚರತಿ | ಪರಿ | ಸಾ | ವೃಣಿಕ್ತು | ನಃ |
ಸಹಸ್ರಂ | ತೇ | ಸ್ವಸಿನಾತ | ಭೇಷಜಾ | ಮಾ | ನಃ | ತೋಕೇಷು | ತನಯೇಷು | ರೀರಿಷಃ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ರುದ್ರ ತೇ ವೈದ್ಯತಾತ್ಮನಸ್ತವ ಸಂಬಂಧಿನೀ ದಿವಸ್ವರ್ಯಂತರಿಕ್ಷಸಕಾಶಾದವಸ್ತುಷ್ಠಾ ವಿಮುಕ್ತಾ ಯಾ ದಿದ್ಯುದಚನಿರೂಪಾ ಹೇತಿ: ಹ್ವಯಾ ಪ್ರಿತ್ಯಾ ಪ್ರಿತೌ ವಾ ಚರತಿ ವರ್ತತೇ ಸಾ ದಿದ್ಯು-ನೋಽಸ್ಮಾನ್ನರಿ ವೃಣಿಕ್ತು | ಪರಿತ್ಯಜತು | ಅಪಿ ಚ ಹೇ ಸ್ವಸಿನಾತ ತೇ ತವ ಸಹಸ್ರಂ ಬಹೂನಿ ಭೇಷಜಾ ಭೇಷಜಾನಿ ಯಾನ್ಯೌಷಧಾನಿ ಸಂತಿ ತಾನ್ಯಸ್ಮಭ್ಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛೇತಿ ಶೇಷಃ | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ತೋಕೇಷು ಪುತ್ರೇಷು ತನಯೇಷು ಚ ಮಾ ರೀರಿಷಃ | ಹಿಂಸಾಂ ಮಾ ಕೃಥಾಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ರುದ್ರದೇವನೇ,) ತೇ—ನಿನಗೆ ಸೇರಿದುದೂ | ದಿವಸ್ವರಿ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ | ಅವಸ್ತುಷ್ಠಾ—ಬಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೂ ಆದ | ಯಾ ವಿದ್ಯುತ್—ಯಾವ ವಿದ್ಯುದ್ದ್ರವ್ಯವಾದ ಆಯುಧವು | ಹ್ವಯಾ—ಪೃಥ್ವಿಯಮೇಲೆ | ಚರತಿ

—ಸಂಚರಿಸುವುದೋ | ಸಾ—ಅದೇ ಶಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಆಯುಧವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಪರಿ ವ್ಯಣಿಕ್ತು—ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಿ | ಸ್ವಸಿವಾತೆ—ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವಾದ ವ್ಯವಹಾರವುಳ್ಳ ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ, | ತೇ—ನಿನ್ನಲ್ಲಿ | ಸಹಸ್ರಂ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ | ಭೇಷಜಾ—ಔಷಧಿಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. | ನಃ—ನಮ್ಮ | ತೋಕೇಷು—ಪುತ್ರರಲ್ಲಿಯೂ | ತನಯೋಷು—ತತ್ಪುತ್ರರಲ್ಲಿಯೂ (ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೂ) | ಮಾ ರೀರಿಷಃ—ಹಿಂಸೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಡ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ರುದ್ರದೇವನೇ, ನಿನಗೆ ಸೇರಿದುದೂ, ಅಂತರಕ್ಷದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೂ ಆದ ಯಾವ ವಿದ್ಯುದ್ರೂಪವಾದ ಆಯುಧವು ಪೃಥ್ವಿಯಮೇಲೆ ಸಂಚರಿಸುವುದೋ ಅದೇ ಶಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಆಯುಧವು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಿ. ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವಾದ ವ್ಯವಹಾರವುಳ್ಳ ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಔಷಧಿಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಸ್ವತ್ರರಗೂ, ತತ್ಪುತ್ರರಗೂ ಹಿಂಸೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಡ.

English Translation

May your blazing (weapon), which, discharged from heaven traverses the earth, avoid us : yours, appeaser of the wind, are a thousand medicaments: inflict not evil upon our sons and grandsons.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ರುದ್ರಶಬ್ದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ವಿವರಿಸುವಾಗ ಯಾಸ್ವರು ಈ ಋಕ್ಕನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇದಕ್ಕೂ ನಿರುಕ್ತವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ—

ಯಾ ತೇ ದಿದ್ಯುಃಪವಸ್ತೃಷ್ಠಾ ದಿವಸ್ಪರಿ ದಿವೋಽಧಿ | ದಿದ್ಯುತ್ ದ್ಯುತೇರ್ವಾಃ ದ್ಯುತೇರ್ವಾಃ
ದ್ಯೋತತೇರ್ವಾಃ | ಹ್ವಯಾ ಚರತಿ ಹ್ವಾ ಪೃಥಿವೀ ತಸ್ಯಾಂ ಚರತಿ ತಯಾ ಚರತಿ ವಿಹ್ವಾ
ಪಯಂತೀ ಚರತೀತಿ ವಾ, | ಪರಿವ್ಯಣಿಕ್ತು ನಃ ಸಾ ಸಹಸ್ರಂ ತೇ ಸ್ವಾಪ್ತವಚನಭೈಷಜಾಽನಿ
ಮಾ ನಸ್ತ್ವಂ ಪುತ್ರೇಷು ಚ ಪುತ್ರೇಷು ಚ ರೀರಿಷಃ |

ತೋಕಂ ತುದ್ಯುತೇಃ | ತನಯಂ ತನೋತೇಃ ||

ಅಗ್ನಿರಸಿ ರುದ್ರ ಉಚ್ಯತೇ | ತಸ್ಮೈಷಾ ಭವತಿ |

ಜರಾಬೋಧ ತದ್ವಿನಿಧಿ ವಿಶೇವಿಶೇ ಯಜ್ಞಿಯಾಯ |

ಸ್ತೋಮಂ ರುದ್ರಾಯ ದ್ಯುತೀಕಂ || ಜರಾ ಸ್ತುತಿ.....ದರ್ಶನೀಯಂ ||

(ಐ. ೧೦-೭).

ಎಲೈ ರುದ್ರದೇವನೇ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಎಸೆಯಲ್ಪಡುವ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ನಿನ್ನ ಆಯುಧವು ನಮ್ಮನ್ನು ತಾಕದಿರಲಿ. ದಿದ್ಯುತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಕತ್ತರಿಸು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ದ್ಯುತಿಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಪ್ರಯೋಗಿಸು, ಹಿಂಸಿಸು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ದ್ಯುತಿ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾಶಿಸು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ದ್ಯುತ್ (ದ್ಯೋತತಿ) ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಬಹುದು. ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಎಂಬರ್ಥವಿರುವುದು. ಹ್ವಯಾ ಚರತಿ | ಹ್ವಾ ಎಂದರೆ ಪೃಥಿವಿಯು. ಹ್ವಯಾ ಚರತಿ ಎಂದರೆ ಪೃಥಿವಿಯಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಪೃಥಿವಿಯೊಡನೆ ಚಲಿಸುವುದು ಎಂಬರ್ಥವು. ಅಥವಾ ಚಲಿಸುತ್ತಾ ನಾಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು ಎಂದೂ ಅರ್ಥವು. ಇಂತಹ ರುದ್ರದೇವನ ವಿನಾಶಕರವಾದ ಆಯುಧವು ನಮಗೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ, ನಮಗೆ ತಾಕದೆ ನಮ್ಮಮೇಲೆ ಹಾದುಹೋಗಲಿ. (ಸ್ವಸಿವಾತೆ =

ಸ್ವಾಪ್ತನಚ್ಛನ್) ಹಿತಕರವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳುಳ್ಳ ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಸಾವಿರಾರು ಔಷಧಗಳಿವೆ. ನೀನು ನಮ್ಮ ಪುತ್ರ ರನ್ನೂ, ಪೌತ್ರರನ್ನೂ ಹಿಂಸಿಸಬೇಡ. ತೋಕಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಇದನ್ನು ಮಾಡು, ಪ್ರೇರಿಸು, ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ತುಡ್ (ನೂಕು, ತಳ್ಳು, ಪ್ರೇರಿಸು) ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಪುತ್ರನು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ತಂದೆಯಿಂದ ಇಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡು ಎಂದು ಪ್ರೇರಿತನಾಗುವ ಪುತ್ರನು ಎಂದರ್ಥವು. ತನಯ ಶಬ್ದವು ತನು ವಿಸ್ತಾರೇ-
ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಪೌತ್ರನು ಅಥವಾ ಮೊಮ್ಮಗನು ಎಂದರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರು-
ವುದು. ಕುಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರಮಾಡಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವವನು ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಅಗ್ನಿಯೂ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ—ಜರಾಜೋಥ ತದ್ವಿವಿಧಿ ವಿಶೇವಶೇ ಯಜ್ಞಿಯಾಯ | ಸ್ತೋಮಂ ರುದ್ರಾಯ ವೃತೀಕಂ ಎಂಬ ಮುಕ್ತೇ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗುವುದು ಎಂದು ನಿರುಕ್ತದ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಮಾ ನೋ ವಧೀ ರುದ್ರ ಮಾ ಪರಾ ದಾ ಮಾ ತೇ ಭೂಮು ಪ್ರಸಿತಾ ಹೀಳಿ-
ತಸ್ಯ |

ಆ ನೋ ಭಜ ಬರ್ಹಿಷಿ ಜೀವಶಂಸೇ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಮಾ | ನಃ | ವಧೀಃ | ರುದ್ರ | ಮಾ | ಪರಾ | ದಾಃ | ಮಾ | ತೇ | ಭೂಮು | ಪ್ರಸಿತಾ | ಹೀಳಿತಸ್ಯ |

ಆ | ನಃ | ಭಜ | ಬರ್ಹಿಷಿ | ಜೀವಶಂಸೇ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ರುದ್ರ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ನಾ ವಧೀಃ | ಮಾ ಹಿಂಸೀಃ | ತಥಾ ಮಾ ಪರಾ ದಾಃ | ಮಾ ಚಿ-
ತ್ಯಾಪ್ತೇಃ | ಅಸಿ ಚಿ ಹೀಳಿತಸ್ಯ ಕೃದ್ವಸ್ಯ ತೇ ತವ ಪ್ರಸಿತಾ ಪ್ರಕರ್ಷಣಾ ಬಂಧನೇ ವಯಂ ಚಿ ಮಾ
ಭೂಮು | ಕಿಂಚಿ ಜೀವಶಂಸೇ ಜೀವೈರಾಶಂಸನೀಯೇ ಬರ್ಹಿಷಿ ಯಜ್ಞೇ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ನಾ ಭಜ | ಭಾಗಿನಃ
ಕುರು | ಹೇ ರುದ್ರಪ್ರಮುಖಾ ದೇವಾಃ ಯೂಯಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ನಲ್ಯಾಣೈಃ ಸರ್ವದಾ ಪಾಲಯತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ರುದ್ರ—ಎಲೈ ರುದ್ರನೇ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಮಾ ವಧೀಃ—ಹಿಂಸಿಸಬೇಡ. | ಮಾ ಪರಾ ದಾಃ—ಶತ್ರು-
ಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಡ, | ಹೀಳಿತಸ್ಯ—ಕೃದ್ವನಾದ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಪ್ರಸಿತಾ—ಬಂಧನದಲ್ಲಿ | ಮಾ ಭೂಮು—
ನಾವು ಸಿಕ್ಕದಿರುವಂತಾಗಲಿ. | ಜೀವಶಂಸೇ—ಬದುಕಿಗೆ ಆಪೇಕ್ಷಿತವಾದ | ಬರ್ಹಿಷಿ—ಯಾಗದಲ್ಲಿ | ನಃ—
ನಮ್ಮನ್ನು | ಆ ಭಜ—ಭಾಗಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು
ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ ! ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿ. |

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎವೈ ರುದ್ರನೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಬೇಡ. ನಮ್ಮನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಡ. ಕೃದ್ಧನಾದ ನೀನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಸಿಕ್ಕದಿರುವಂತಾಗಲಿ. ಬದುಕಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವೂ, ಮಾನವರಿಂದ ಆಶಂಸಿತವೂ ಆದ ಯುಷ್ಮದ್ವಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಭಾಗಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. ಎವೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Harm us not, Rudra : abandon us not : let us not fall under the bondage of you when displeased : make us partakers of the life-promoting sacrifice : and do you, (gods), ever cherish us with blessings.

ನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆಪೋ ಯಂ ವ ಇತಿ ಚತುರ್ವಚಂ ಚತುರ್ದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮು-
ಬ್ದೀವತಾಕಂ | ಆಪೋ ಯಮಾಪಮಿತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ ಚ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಆಪೋ ಯಂ ವಃ—ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇವರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಆಪಃ (ಉದಕಗಳು) ದೇವತೆಯು; ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ಪಾಠವಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಆಪೋ ಯಮಾಪಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೪೭

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೪೭ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೧೪ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಟು—೪ ||

ಋಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಆಪಃ ||

ಛಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆಪೋ ಯಂ ವಃ ಪ್ರಥಮಂ ದೇವಯಂತ ಇಂದ್ರಪಾನಮೂರ್ವಿಕೃಣ್ವ-
ತೇಳಃ |

ತಂ ವೋ ವಯಂ ಶುಚಿಮರಿಪ್ರಮದ್ಯಘೃತಪುಷ್ಪಂ ಮಧುಮಂತಂ ವನೇನು

ಪದಸಾಹಿತಿ

ಆಪಃ | ಯಂ | ವಃ | ಪ್ರಥಮಂ | ದೇವ್ರಯಂತಃ | ಇಂದ್ರಪಾನಂ | ಊರ್ಮಿಂ | ಅಕೃಣ್ಣತ | ಇಳಃ |
ತಂ | ವಃ | ವಯಂ | ಶುಚಿಂ | ಅರಿಪ್ರಂ | ಅದ್ಯ | ಘೃತಪ್ರಸಂ | ಮಧುಮಂತಂ | ವನೇಮು ||೧||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ದೇವಯಂತೋ ದೇವಾನಿಚ್ಛಂತೋಽಧ್ವರ್ಯವೋ ಹೇ ಅಪೋ ಹೇ ಅಭ್ಯೇವತಾಃ ವೋ
ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಕಾರ್ಯಭೂತಮಿಂದ್ರಪಾನಮಿಂದ್ರೇಣ ಪಾತವ್ಯಮಿಳಿ ಇಳಾಯಾ ಭೂಮ್ಯಾಃ ಸಂಭೂತಂ
ಯಮೂರ್ಮಿಂ ಸೋಮಾಖ್ಯಂ ಯಂ ರಸಂ ಪ್ರಥಮಂ ಪುರಾಕೃಣ್ಣತ ಅಭಿಷವಣಿವಚನಾದಿಭಿಃ ಸಮಸ್ತ-
ವತ ಅದ್ಯೇದಾನೀಂ ವಯಮುಪಿ ವೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಂ ತಮೂರ್ಮಿಂ ವನೇಮು | ಸಂಭಜೇಮಹಿ |
ಕೇದೃಶಂ | ಶುಚಿಂ ಶುದ್ಧಮರಿಪ್ರಂ ಪಾಪರಹಿತಂ ಘೃತಪ್ರಸಂ ವೃಷ್ಟಿಲಕ್ಷಣಮುದಕಂ ಸಿಂಚಂತಂ
ಮಧುಮಂತಂ ಮಧುರರಸೋಪೇತಂ | ಏವಂಭೂತಂ ತಂ ವನೇಮೇತಿ ಸಂಬಂಧಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಆಪಃ—ನೀರಿಗೆ ಅಭ್ಯೇವತೆಗಳೇ, | ವಃ—ನಿಮಗೆ ಸೇರಿದುದೂ | ಇಂದ್ರಪಾನಂ—ಇಂದ್ರನಪಾನಕ್ಕೆ
ಯೇಗ್ಯವಾದುದೂ | ಇಳಃ—ಪೃಥ್ವಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದೂ ಅದ | ಯಂ ಊರ್ಮಿಂ—ಯಾವ ಸೋಮರೂ
ಪದ ರಸವನ್ನು | ಪ್ರಥಮಂ—ಮೊದಲು | ದೇವಯಂತಃ—ದೇವಪೂಜಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾದ ಅಧ್ವರ್ಯುಗಳು | ಅಕೃ-
ಣ್ಣತ—ಅಭಿಷವಾದಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದಿದೋ, | ತಂ—ಅಂತಹುದೂ | ವಃ—ನಿಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದೂ |
ಶುಚಿಂ—ಪರಿಶುದ್ಧವಾದುದೂ | ಅರಿಪ್ರಂ—ಪಾಪರಹಿತವಾದುದೂ | ಘೃತಪ್ರಸಂ—ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸತ
ಕ್ಕದ್ದು | ಮಧುಮಂತಂ—ಮಧುರರಸೋಪೇತವಾದುದೂ ಅದ ಸೋಮವನ್ನು | ಅದ್ಯ—ಈ ಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ |
ವಯಂ—ನಾವೂ ಸಹ | ವನೇಮು—ಆರಾಧಿಸುವಂತಾಗಲಿ. (ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ)

ಭಾವಾರ್ಥ

ನೀರಿಗೆ ಅಭ್ಯೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಸೇರಿದುದೂ, ಇಂದ್ರ ಪಾನಕ್ಕೆ ಯೇಗ್ಯವಾದುದೂ, ಪೃಥ್ವಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ
ವಾದುದೂ ಅವ ಯಾವ ಸೋಮರೂಪದ ರಸವನ್ನು ಮೊದಲು ದೇವಪೂಜಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾದ ಅಧ್ವರ್ಯುಗಳೂ ಅಭಿಷವಾ
ದಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದಿದೋ ಅಂತಹುದೂ, ನಿಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದೂ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದುದೂ, ಪಾಪರಹಿತವಾದುದೂ
ವೃಷ್ಟಿಯ ಸುರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಮಧುರರಸೋಪೇತವಾದುದೂ ಅದ ಸೋಮವನ್ನು ಈ ಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಆರಾಧಿಸು
ವಂತಾಗಲಿ. (ಪಾನಮಾಡುವಂತಾಗಲಿ)

English Translation

We solicit from you, waters, to-day, that pure, faultless, rain-shedd-
ing, sweet essence of the earth, which the devout have first consecrated as
the beverage of Indra.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತಮೂರ್ಮಿಮಾವೋ ಮಧುಮತ್ತಮಂ ವೋಪಾಂ ನಸಾದವತ್ವಾಶುಹೇ
ಮಾ |

ಯಸ್ಮಿನ್ನಿಂದ್ರೋ ವಸುಭಿರ್ಮಾದಯಾತೇ ತಮಶ್ಯಾಮ ದೇವಯಂತೋ ವೋ
ಅದ್ಯ || ೨ ||

ಪದಮಾರ್ಥ:

ತಂ | ಉಮಿಂ | ಅಪಃ | ಮಧುಮತ್ಸಮಂ | ವಃ | ಅಪಾಂ | ನಸಾತ್ | ಅವತು | ಅಶ್ರುಹೇಮಾ ||
ಯಸ್ಮಿನ್ | ಇಂದ್ರಃ | ವಸುಭಿಃ | ಮಾದಯಾತೇ | ತಂ | ಅಶ್ಯಾಮ | ದೇವಯಂತಃ | ವಃ | ಅದ್ಯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಪ ಏತತ್ಸಂಜ್ಞಾ ಕಾ ದೇವಾಃ ವೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಂ ಮಧುಮತ್ಸಮಂ ರಸವತ್ಸಮಂ ತು-
ಮೂಮಿಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಸೋಮಾಖ್ಯಂ ರಸಮಾಶುಹೇಮಾ ಶೀಘ್ರಗತಿರಪಾಂ ನಸಾದೇತದಾಖ್ಯೋ ದೇ-
ವೋಽವತು | ಸಾಲಯತು | ಇಂದ್ರೋ ಯಸ್ಮಿನ್ನಾರ್ಮ ವಸುಭಿರ್ವಾಸಕೈರ್ದೇವೈಃ ಸಹ ಮಾದಯಾತೇ
ಮಾದ್ಯೇತ್ ಅದ್ಯಾ ಸ್ಮಿನ್ನಿನೇ ದೇವಯಂತೋ ದೇವಕಾಮಾ ವಯಂ ವೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಂ ತಮೂಮಿ-
ಮಶ್ಯಾಮ | ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾಮ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಪಃ—ಎಲೈ ಅಬ್ಬೇವತೆಗಳೇ, | ವಃ—ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಯಾದುದೂ, | ತಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ |
ಮಧುಮತ್ಸಮಂ—ಅತ್ಯಂತ ರುಚಿಕರವಾದುದೂ ಆದ | ಉಮಿಂ—ಸೋಮರೂಪವಾದ ರಸವನ್ನು | ಅಶು-
ಹೇಮಾ—ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಯಾದವನೂ | ಅಪಾಂ ನಸಾತ್—ಅಪಾಂನಪಾತ್ಸಂಜ್ಞಾ ಕೂಡ ಆದ ದೇವನು | ಅವತು—
ರಕ್ಷಿಸಲಿ. | ಯಸ್ಮಿನ್—ಯಾವ ಈ ಸೋಮರಸದಲ್ಲಿ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ವಸುಭಿಃ—ವಸುಸಂಜ್ಞಾ ಕರಾದ ದೇ-
ವತೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು | ಮಾದಯಾತೇ—ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ ಅಂತಹುದೂ | ವಃ—ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂ-
ಧಿಯಾದುದೂ ಆದ | ತಂ—ಅದೇ ರಸವನ್ನು | ಅದ್ಯ—ಈ ಯಾಗದಲ್ಲಿ | ದೇವಯಂತಃ—ದೇವಪೂಜಾಕಾಂಕ್ಷಿ-
ಗಳಾದ ನಾವೂ ಸಹ | ಅಶ್ಯಾಮ—ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಬ್ಬೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಯಾದುದೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ, ಅತ್ಯಂತ ರುಚಿಕರವಾದುದೂ
ಆದ ಸೋಮರೂಪದ ರಸವನ್ನು ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಯೂ, ಅಪಾಂನಪಾತ್ಸಂಜ್ಞಾ ಕೂಡ ಆದ ದೇವನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ಯಾವ ಈ
ಸೋಮರಸದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ವಸುಸಂಜ್ಞಾ ಕರಾದ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ ಅಂತ
ಹುದೂ ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಯಾದುದೂ ಆದ ಅದೇ ರಸವನ್ನು ಈ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವಪೂಜಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾದ ನಾವೂ ಸಹ
ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

May the swift-moving grandson of the waters protect, waters, your
most sweet essence wherewith may Indra and the Vasus be delighted : and
may we, devoted to the gods, partake (of it).

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಅಪಾಂ ನಪಾತ್— ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯಾಸ್ಕರು— **ಅಪಾಂ ನಪಾತ್ತನೊನಪ್ತಾ** ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ (ನಿ. ೧೦-೧೮) ನಪಾದಿತ್ಯನಂತರಾಯಾಃ ಪ್ರಜಾಯಾ ನಾಮಧೇಯಂ ನಿರ್ಣತತಮಾ ಭವತಿ (ನಿ. ೮-೬). **ಅಪಾಂ ನಪಾತ್** ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ತನೊನಪಾತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಪಾಂ ನಪಾತ್ ಎಂಬ ಎರಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕಪದಗಳು ಸೇರಿ ಅಪಾಂನಪಾತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದವಾಗಿದೆ. **ಅಪಾಂ** ಎಂದರೆ ಉದಕಗಳ ಎಂದರ್ಥವು. **ನಪಾತ್** ಎಂದರೆ ಪುತ್ರನ ಅನಂತರ ಹುಟ್ಟುವ ಸಂತತಿಕೆ ಎಂದರೆ ಪೌತ್ರ ಅಥವಾ ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ಹೆಸರು. ಉದಕಗಳ ಮೊಮ್ಮಗನು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಈ ಶಬ್ದವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ—

ಅಪೋಽತ್ರ ತನ್ನ ಉಚ್ಯಂತೇ | ತತಾ ಅಂತರಿಕ್ಷೇ ತಾಭ್ಯ ಓಷಧಿವನಸ್ತತಯೋ ಜಾಯಂತೆ
ಓಷಧಿವನಸ್ತತಿಭ್ಯ ಏಷ ಜಾಯತೇ ||

(ನಿ. ೮-೬)

ಉದಕಗಳಿಂದ ಓಷಧಿವನಸ್ತತಿಗಳು (ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳು) ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಓಷಧಿವನಸ್ತತಿಗಳಿಂದ (ವೃಕ್ಷ, ಮರ, ಆರಣಿ) ಅಗ್ನಿಯು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವನಸ್ತತಿಸಂಬಂಧವಾದ ಎಂದರೆ ಮರದ ಅರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಡೆದು ಅಗ್ನಿ ಯನ್ನು ಉತ್ಪತ್ತಿಮಾಡುವುದು ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯು. ಅದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಓಷಧಿವನಸ್ತತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ರೀತಿ ಉದಕಗಳಿಂದ ವನಸ್ತತಿ (ವೃಕ್ಷ)ಯೂ ವನಸ್ತತಿಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಉದಕಗಳಿಗೆ ಪೌತ್ರ ಅಥವಾ ಮೊಮ್ಮಗನೆಂದಾಯಿತು. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಅಪಾಂನಪಾತ್ ಎಂಬುದು ಅಗ್ನಿಯ ರೂಪವಿಶೇಷವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕದೇವತೆಯೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

ಈ ದೇವತೆಯ ವಿಷಯವಾದ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕಸೂಕ್ತವೂ (೨-೩೫) ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎರಡು ಋಕ್ಕುಗಳೂ (ಋ. ಸಂ. ೧೦-೩೦-೩, ೪) ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿವೆ. ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತೈದು ಈ ದೇವತೆಯ ಹೆಸರು ಪಠಿತವಾಗಿದೆ.

ಈ ದೇವತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಅಪಾಂನಪಾದ್ವೇವತೆಯು ಸುತ್ತಲೂ ನೀರು ನಿಂತಿತ್ತು. ಯುವಕನಾದ ಇವನನ್ನು ನೀರು ಸುತ್ತಲಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಇವನಿಗೆ ಮೂವರು ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಲಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮಾತೃಗಳ ಸ್ತನ್ಯವನ್ನು ಅವನು ಪಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ. (೨-೩೫-೩, ೫) ವೃಷಭರೂಪನಾದ ಅವನು ಅವರಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಶಿಶುರೂಪನಾದ ಅವನು ಅವರ ಸ್ತನ್ಯಪಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವರು ಅವನನ್ನು ಚುಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವನು ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಾಷ್ಠಾದಿ(ಸೌದೆ)ಗಳ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಾನೆ. (೧೦-೩೦-೪). ಮಿಂಚನ್ನೇ ತನ್ನ ವಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ವೇಗವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುವ ಸುಖಾರ್ಣವರ್ಣದ ನೀರು ಅವನನ್ನು ಮಹಿಷಿ ಚಕ್ರಾಕಾರವಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತದೆ. (೧-೯೫-೪, ೫) ಇವನ ಶರೀರವು ಸ್ಪರ್ಶದಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತದೆ. ಸ್ಪರ್ಶಾರ್ಥದಿಂದ ಜನಿಸಿ ಇವನು ತನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅತ್ಯುನ್ನತಪ್ರದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಕಳೆಗುಂದದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಉದಕಗಳು ತಮ್ಮ ಪುತ್ರನ ಅಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಫೃತವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಂದು ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸುತ್ತಲೂ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಇವನ ಮುಖವು ಬಂಗಾರದ ವರ್ಣದ್ದು. ಇದನ್ನು ಕಣ್ಣೆಯರು ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವನಿಗೆ ತುಪ್ಪವೇ ಆಹಾರ. ಯಾರ ಗಮನಕ್ಕೂ ಬಾರದ ದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವ ಗೋವು ಒಂದಿದೆ. ಮನೋವೇಗವುಳ್ಳ

ಅಶ್ವಗಳು ಇವನನ್ನೂ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇವನಿಗೂ ನದಿಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಇವನೇ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಜನಿಸು ವಂತೆ ಮಾಡಿದವನು. ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ಅಂಶಗಳು. ಈ ದೇವತಾಕವಾದ ಸೂಕ್ತದ ಕೊನೆಯ ಶುಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವನೇ ಅಗ್ನಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅನೇಕ ಅಗ್ನಿದೇವತಾಕವಾದ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಆಪಾನಪಾತ್ ಎಂದು ಕರೆದಿದೆ (ವಾ. ಸಂ. ೮-೨೪).

ಆಪಾನಪಾದ್ದೇವತೆಯ ಹೆಸರು ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆಜವಿಕಪಾತ್ (೨-೬-೧-೬; ೬-೨೫-೧೩) ಅಹಿರ್ಬುದ್ಧಿ (೧-೧೮೬-೫, ೨-೩೧-೬, ೬-೨೫-೧೩) ಸವಿತೃ (೨-೩೧-೬, ೬-೫೦-೧೩) ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಸ್ತುತನಾಗಿದಾನೆ. ಸವಿತೃವೂ ಅಗ್ನಿಯ ಒಂದು ರೂಪವೇಷವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಸವಿತೃವನ್ನೂ ಒಂದುಕಡೆ (೧-೨೨-೬) ಆಪಾನಪಾತ್ ಶಬ್ದದಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಬಂಗಾರದ ಬಣ್ಣದವನೂ, ಮಿಂಚಿನ ಉಜ್ವಲ ವನ್ನೂ, ಅತ್ಯುನ್ನತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವನೂ, ಗುಪ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೀಯುವವನೂ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ವನೂ ನೀರಿನ ಮಗನೂ, ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿದುಬರುವವನೂ, ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಮನೆಯ ಪರಿಣಿತನಿರಿಸುವವನೂ ಆದ ಆಪಾನಪಾದ್ದೇವತೆಯು ಮೇಘಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಮಿಂಚಿನರೂಪನಾದ ಅಗ್ನಿಯೇ ಇರಬಹುದು. ಅಗ್ನಿಯು ಆಪಾನಪಾತ್ ಎಂದೂ ನೀರಿನ ಗರ್ಭವೆಂದೂ (ಆಪಾಂ ಗರ್ಭಃ) ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ (೬-೯-೩; ೧೦-೭೦-೩) ಆ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಮನುಷ್ಯರ ಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತನಾಗಿದಾನೆ (೩-೫-೩) ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ವಾಸ (೮-೪೩-೯). ಸಸ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಗರ್ಭರೂಪನಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಅರಣಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಾನೆ (೩-೧-೧೩) ಅಗ್ನಿಗೆ ಅಪ್ರೇಃ ಸೂನುಂ- ಪರ್ವತಪುತ್ರನೆಂದು (೧೦-೨೦-೭) ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಪರ್ವತಾಕಾರವಾದ ಮೇಘದಿಂದ ಜನಿತನಾದ ವಿದ್ಯುತ್ತೇ ಪರ್ವತಪುತ್ರನಿರಬೇಕು. ಅಗ್ನಿಯು ತೃತೀಯರೂಪವು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ, ಸಾಗರದಲ್ಲಿ, ಆಕಾಶದ ಶ್ವರದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ನೀರಿನ ಮಡಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾಗುತ್ತದೆ (೧೦-೪೫-೧, ೨, ೩) ಎಂಬ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಆಪಾನಪಾತ್ ದೇವತೆಯೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕು. ಈ ದೇವತೆಯು ನೀರಿನ ದೇವತೆ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ವಿದ್ಯುತ್ ಇವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ನಾನಾಂಗತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಎಡೆಗೊಟ್ಟಿವೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶತಪತಿತ್ಯಾಃ ಸ್ವಧಯಾ ಮದಂತೀರ್ದೇವೀರ್ದೇವಾನಾನಾಮಸಿ ಯಂತಿ ಸಾಘಃ |

ತಾ ಇಂದ್ರಸ್ಯ ನ ಮಿನಂತಿ ವ್ರತಾನಿ ಸಿಂಧುಭ್ಯೋ ಹವ್ಯಂ ಘೃತವಜ್ಜು-
ಹೋತ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶತಪತಿತ್ಯಾಃ | ಸ್ವಧಯಾ | ಮದಂತೀಃ | ದೇವೀಃ | ದೇವಾನಾಂ | ಅಸಿ | ಯಂತಿ | ಸಾಘಃ |

ತಾಃ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ | ನ | ಮಿನಂತಿ | ವ್ರತಾನಿ | ಸಿಂಧುಭ್ಯಃ | ಹವ್ಯಂ | ಘೃತವತ್ | ಜುಹೋತ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಶತಪತಿತ್ಯಾಃ ಶತಂ ಬಹುನಿ ಪತಿತ್ಯಾಣಿ ಪಾವನಾನಿ ರೂಪಾಣಿ ಯಾಸಾಂ ತಾಃ ಸ್ವಧಯಾ ಸ್ವ-
ಕಾರ್ಯಭೂತೇನಾನ್ವೇನ ಮದಂತೀರ್ಜನಾನ್ಮಾದಯಂತ್ಯೋ ದೇವೀರ್ದೇವ್ಯೋ ದ್ಯೋತಮಾನಾ

ಆಪೋ ದೇವಾನಾಮಿಂದ್ರಾದೀನಾಂ ಸಾಥಃ ಸ್ಥಾನಮಪಿ ಯಂತಿ | ಪ್ರವಿಶಂತಿ | ತಾಸ್ತದ್ವತ್ಯ ಆಪ ಇಂ-
ದ್ರಸ್ಯ ಪ್ರೀಣಾನಿ ವೃತಾನಿ ಯಜ್ಞಾದೀನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ನ ಮಿನಂತಿ | ನ ಹಿಂಸಂತಿ | ಉತ್ಪಾದಯಂತೀ-
ತ್ಯರ್ಥಃ ಹೇ ಅಧ್ವರ್ಯವಃ ಯಾಯಾಂ ಸಿಂಧುಭೃಸ್ತಾಭ್ಯೋಽದ್ಭ್ಯೋ ಘೃತವದುಸಸ್ತರಣಾಭಿಘ-
ರಣಲಕ್ಷಣಾಜ್ಞಯುಕ್ತಂ ಹವ್ಯಂ ಪುರೋಡಾಶಾದಿಕಂ ಹನಿರ್ಜುಹೋತ | ಜುಹುತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶತಪತಿತ್ರಾಃ—ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಶುದ್ಧಿಕಾರಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವೂ, | ಸ್ವಧಯಾ—ತಮ್ಮಿಂದಲೇ
ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಅನ್ನದಿಂದ | ಮದಂತೀಃ—ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವುವೂ | ದೇವೀಃ—ಪ್ರಕಾಶಯುತವೂ ಆದ
ಉದಕಗಳು | ದೇವಾನಾಂ—ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳ | ಸಾಥಃ—ಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಅಪಿ ಯಂತಿ—ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆ |
ತಾಃ—ಅದೇ ಉದಕಗಳು | ಇಂದ್ರಸ್ಯ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾದ | ವೃತಾನಿ—ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು |
ನ ಮಿನಂತಿ—ಹಿಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ. | (ಎಲೈ ಅಧ್ವರ್ಯುಗಳೇ) ಸಿಂಧುಭೃಃ—ಪ್ರವಾಹಾತ್ಮಕಗಳಾದ ಅದೇ ಉದಕಗಳಿಗೆ |
ಘೃತವತ್—ಅಜ್ಞಪೂರಿತವಾದ | ಹವ್ಯಂ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು | ಜುಹೋತ—ಆಹುತಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಶುದ್ಧಿಕಾರಕವಾದ ಅನೇಕರೂಪವುಳ್ಳವೂ, ತಮ್ಮಿಂದಲೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಅನ್ನದಿಂದ ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದು
ವುವೂ, ಪ್ರಕಾಶಯುತವೂ ಆದ ಉದಕಗಳು ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಉದಕಗಳು
ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾದ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ಅಧ್ವರ್ಯುಗಳೇ, ಪ್ರವಾಹಾತ್ಮಕಗಳಾದ
ಅದೇ ಉದಕಗಳಿಗೆ ಅಜ್ಞಪೂರಿತವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಆಹುತಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿ.

English Translation

The divine Waters, the purifiers of many, gratifying men with food,
pursue the paths of the gods: they impede not the sacred rites of Indra:
offer, (priests), the butter-charged oblation to the rivers.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಶತಪತಿತ್ರಾಃ—ಶತಂ ಬಹುನಿ ಪತಿತ್ರಾಣಿ ಸಾವನಾನಿ ರೂಪಾಣಿ ಯಾಸಾಂ ತಾಃ ಬಹುವಿಧವಾದವೂ
ಶುದ್ಧಿಕಾರಕವೂ ಆದ ರೂಪಗಳುಳ್ಳ ಉದಕಗಳು ಎಂದು ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ವಿವರಣೆಯು. ಪವಿತ್ರಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅನೇಕಾರ್ಥ-
ಗಳಿರುವವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾಸ್ತುರು ಈರಿತಿ ವಿನರಿಸಿದಾರೆ—

ಪವಿತ್ರಂ | ಪವಿತ್ರಂ ಪುನಾತೇ | ಮಂತ್ರಃ ಪವಿತ್ರಮುಚ್ಯತೇ | ಯೇನ ದೇವಾಃ ಪವಿ-
ತ್ರೇಣಾತ್ಮಾನಂ ಪುನತೇ ಸದಾ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿರುವುದು. ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರೇಣ
ಎಂದರೆ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಎಂದರ್ಥವು. ಯಾವ ಮಂತ್ರಪಠನಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಶುದ್ಧರನ್ನಾಗಿ
ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರೋ ಅಂತಹ ಮಂತ್ರವು ಎಂದು ವಾಕ್ಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

(ನಿ. ೫-೬)

ಪವಿತ್ರಶಬ್ದವು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ಪುನಾತಿಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಮಂತ್ರವು ಪಠನಮಾಡುವ
ವರನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಪವಿತ್ರವೆಂದರೆ ಮಂತ್ರವು ಎಂದರ್ಥವಾಗುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯೇನ ದೇವಾಃ
ಪವಿತ್ರೇಣಾತ್ಮಾನಂ ಪುನತೇ ಸದಾ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿರುವುದು. ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರೇಣ
ಎಂದರೆ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಎಂದರ್ಥವು. ಯಾವ ಮಂತ್ರಪಠನಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಶುದ್ಧರನ್ನಾಗಿ
ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರೋ ಅಂತಹ ಮಂತ್ರವು ಎಂದು ವಾಕ್ಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

ರತ್ನಯಃ ಪವಿತ್ರಮುಚ್ಯಂತೇ | ಗಭಸ್ತಿಪೂತೋ ನೃಭರದ್ರಿಭಿಃ ಸುತಃ | ಇತ್ಯಪಿ ನಿಗಮೋ
ಭವತಃ ||

ರಶ್ಮಿಗಳೂ ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗಭಸ್ತಿಪೂತಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೇಲೆ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಎರಡು ಶ್ರುತಿ
ವಾಕ್ಯಗಳೂ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿವೆ.

ಅಸಃ ಪವಿತ್ರಮುಚ್ಯಂತೇ | ಶತಪವಿತ್ರಾಃ ಸ್ವಧಯಾ ಮದಂತೀಃ | ಬಹೂದಕಾಃ
(ನಿ. ೫-೬)

ಪವಿತ್ರಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಉದಕಗಳು ಎಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. ಶತಪವಿತ್ರಾಃ ಎಂಬ ಪ್ರಕೃತಮುಕ್ತನ ವಾಕ್ಯವೇ ಈ ವಿಷಯ
ದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತ್ಯುದಾಹರಣೆಯು. ಇಲ್ಲಿ ಶತಪವಿತ್ರಾಃ ಎಂದರೆ ಒಹಳವಾದ ಉದಕಗಳು ಎಂದರ್ಥವು.

ಅಗ್ನಿಃ ಪವಿತ್ರಮುಚ್ಯತೇ | ವಾಯುಃ ಪವಿತ್ರಮುಚ್ಯತೇ | ಸೋಮಃ ಪವಿತ್ರಮುಚ್ಯತೇ |
ಸೂರ್ಯಃ ಪವಿತ್ರಮುಚ್ಯತೇ | ಇಂದ್ರಃ ಪವಿತ್ರಮುಚ್ಯತೇ | ಆಗ್ನಿಃ ಪವಿತ್ರಂ ಸ ಮಾ
ಪುನಾತು ವಾಯುಃ ಸೋಮಃ ಸೂರ್ಯ ಇಂದ್ರಃ ಪವಿತ್ರಂ ತೇ ಮಾ ಪುನಂತು ಇತ್ಯಪಿ
ನಿಗಮೋ ಭವತಿ ||

ಶುದ್ಧೀಕಾರಕವಾದ ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಲಿ, ದೇವತೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಪವಿತ್ರಶಬ್ದದಿಂದ ಕರೆಯುವುದು ರೂಢಿಯು. ಈ
ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಸೋಮ, ಸೂರ್ಯ, ಇಂದ್ರ ಈ ದೇವತೆಗಳೂ ಪವಿತ್ರಶಬ್ದವಾಚ್ಯರು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸುವ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವೇ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ.

ದೇವಾನಾಮಪಿ ಯಂತಿ ಪಾಥಃ—ಈ ಉದಕಗಳು ದೇವತೆಗಳ ಸಂಚಾರಮಾರ್ಗವನ್ನು ಎಂದರೆ ಅಂತರಿಕ್ಷ
ವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಕಗಳು ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಂದರೇನು ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿನರಣೆಯು ಅವಶ್ಯ
ಕವು. ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಚಂಡರಶ್ಮಿಗಳಿಂದ ತಪ್ಪುವಾದ ಸಮುದ್ರಾದಿಜಲಾಶಯಗಳು ಅವಿಯೂಹದಿಂದ ಮೇಘಗಳಾಗಿ
ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಮೇಘಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನವು ಅಂತರಿಕ್ಷವೇ ಆಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಉದಕಗಳು ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು
ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವು ಎಂದರೆ ಮೇಘರೂಪದಿಂದಿರುವ ಉದಕಗಳು ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತವೆ ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.
ಇದೇ ವಿಷಯವು ಮುಂದಿನ ಋಕ್ಕಿನ ಯೋ ಸೂರ್ಯಃ ರಶ್ಮಿಭಿಃ ತತಾನ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ
ರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯಾಃ ಸೂರ್ಯೋ ರಶ್ಮಿಭಿರಾತತಾನ ಯಾಭ್ಯ ಇಂದ್ರೋ ಅರದದ್ಧಾತು-
ಮೂರ್ವಿಂ |

ತೇ ಸಿಂಧವೋ ವರಿವೋ ಧಾತನಾ ನೋ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಾಃ | ಸೂರ್ಯಃ | ರಶ್ಮಿಭಿಃ | ಅತತಾನ | ಯಾಭ್ಯಃ | ಇಂದ್ರಃ | ಅರದದ | ಗಾತುಂ | ಉರ್ವಿಂ |

ತೇ | ಸಿಂಧವಃ | ವರಿವಃ | ಧಾತನ | ನಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸೂರ್ಯೋ ದೇವೋ ಯಾ ಅಪೋ ರಶ್ಮಿಭಿಃ ಸ್ವಕೀರ್ಯೈಃ ಕಿರಣೈರಾತತಾನ ವಿಸ್ತಾರಯತಿ | ಸೂರ್ಯೋ ಹಿ ರಶ್ಮಿಭಿರುದಕಸಾರಮಾದಾಯ ವರ್ಷತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಯಾಭ್ಯೋಽದ್ಭುತ್ಯೋಮಿಂ || ಅ. ತೇರಿದಂ ರೂಪಂ || ಗಮನಯೋಗ್ಯಂ ಗಾತುಂ ಮೇಘೇಭ್ಯೋ ನಿರ್ಗಮನಸಾಧನಂ ಮಾರ್ಗಮಿಂದ್ರೋ ಹ್ಯರದತ್ ವಜ್ರೇಣ ಮೇಘಾಂಸ್ತಾಡಯನ್ನೈಯಚ್ಚೈತಿ ಹೇ ಸಿಂಧವ ಅಪಃ ತೇ ಯೂಯಂ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ವರಿವೋ ಧನಂ ಧಾತನ | ಧತ್ತ | ಪ್ರಯಚ್ಛತ || ತ ಇತಿ ಸಿಂಧುಶಬ್ದೇನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತ್ವತ್ಪಲ್ಲಿಂಗತ್ವಂ || ಹೇ ಅದ್ವೇವತಾಃ ಯೂಯಂ ಸರ್ವದಾ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ನಲ್ಯಾಣೈಃ ಸಾಲಯತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸಿಂಧವಃ—ಪ್ರವಾಹಾತ್ಮಕಗಳಾದ | ಯಾಃ—ಯಾವ ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಸೂರ್ಯಃ—ಸೂರ್ಯನು | ರಶ್ಮಿಭಿಃ—ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ | ಅತತಾನ—ವಿಸ್ತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನೋ | ಯಾಭ್ಯಃ—ಯಾವ ನಿಮ್ಮ ಮೂಲಕ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಉಮಿಂ—ಗಮನಸಾಧನವಾದುದೂ, | ಗಾತುಂ—ಮೇಘಗಳಿಗೆ ಸಂಚಾರಯೋಗ್ಯವಾದುದೂ ಅವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು | ಅರದತ್—(ವಜ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ) ನಿರ್ಮಿಸಿದನೋ | ತೇ—ಅಂತಹ ನೀವು | ನಃ—ನಮಗೆ | ವರಿವಃ—ಧನವನ್ನು | ಧಾತನ—ಕೊಡಿರಿ. | (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಸಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರವಾಹಾತ್ಮಕಗಳಾದ ಎಲೈ ಉದಕಗಳೇ, ಯಾವ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ವಿಸ್ತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನೋ, ಯಾವ ನಿಮ್ಮ ಮೂಲಕ ಇಂದ್ರನು ಗಮನಸಾಧನವಾದುದೂ, ಮೇಘಗಳಿಗೆ ಸಂಚಾರಯೋಗ್ಯವಾದುದೂ ಅವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ವಜ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದನೋ ಅಂತಹ ನೀವು ನಮಗೆ ಧನವನ್ನು ಕೊಡಿರಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Waters, whom the sun has evaporized by his rays, for whom Indra has opened a path by which to issue, bestow upon us wealth : and do you (also) ever cherish us with blessings.

ನಲವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಋಭುಕ್ಷಣ ಇತಿ ಚತುರ್ಯಚಂ ಪಂಚದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮ್ಭು ದೇವತಾಕಂ | ಅಂತ್ಯಾಯಾ ವಿಕಲ್ಪೇನ ಏತೇ ದೇವಾ ದೇವತಾ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ಋಭುಕ್ಷಣ ಅರ್ಭವಮಂತ್ಯಾ ವೈಶ್ವದೇವೀ ವೇತಿ || ದಶಮೋಹನಿ ವೈಶ್ವದೇವತಸ್ತು ಅರ್ಭವನಿದ್ವಾ ನಂ | ಸೂಕ್ತೈತೇ ಹಿ | ಋಭುಕ್ಷಣ ಇತ್ಯಾರ್ಭವಂ | ಅ. ೮. ೧೨ || ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಋಭುಕ್ಷಣಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಸ್ಥನು ಋಷಿಯು; ಋಭುಗಳು ದೇವತೆಯು, ಕೋನೆಯು ಋಕ್ಕಿಗೆ ಋಭುಗಳು ಅಥವಾ ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಋಭುಕ್ಷಣ ಅರ್ಥವು ಮಂತ್ಯಾ ವೈಶ್ವದೇವೀ ವಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಯಾಗದ ಹತ್ತನೆಯ ದಿನ ವೈಶ್ವದೇವಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಪಠನ ಮಾಡುವಾಗ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಋಭುದೇವತಾಕವಾದ ನಿವಿದ್ಧಾನೀಯ ಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ-ಋಭುಕ್ಷಣ ಇತ್ಯಾರ್ಥವಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೧೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೪೮

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೪೮ ||
ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೧೫ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಟೆ—೪ ||
ಋಷಿ—ವಸಿಸ್ಥಃ ||
ದೇವತಾ—೧-೩. ಋಭವಃ | ೪. ಋಭವೋ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ವಾ ||
ಭಂದಃ—ಪ್ರಪ್ನುರ್ವ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಋಭುಕ್ಷಣೋ ವಾಜಾ ಮಾದಯದ್ವ್ಯಮಸ್ಮೇ ನರೋ ಮಘವಾನಃ ಸುತಸ್ಯ |

ಆ ವೋನಾರ್ವಚಃ ಕೃತವೋ ನ ಯಾತಾಂ ವಿಭ್ನೋ ರಥಂ ನರ್ಯಂ ವರ್ತಯಂತು || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಋಭುಕ್ಷಣಃ | ವಾಜಾಃ | ಮಾದಯದ್ವ್ಯಂ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ನರಃ | ಮಘವಾನಃ | ಸುತಸ್ಯ |

ಆ | ವಃ | ಅರ್ವಾಚಃ | ಕೃತವಃ | ನ | ಯಾತಾಂ | ವಿಭ್ನಃ | ರಥಂ | ನರ್ಯಂ | ವರ್ತಯಂತು || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಋಭುಕ್ಷೇತ್ಯುಭೂಣಾಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠಸ್ಯಾಖ್ಯಾ ನಾಜ ಇತಿ ತು ಕನಿಷ್ಠಸ್ಯ | ಅತ್ರಾರ್ಭುಕ್ಷಣೋ ವಾಜಾ ಇತಿ ಬಹುವಚನೇನರ್ಭವಸ್ತ್ರಯೋ ಗೃಹ್ಯಂತೇ | ಹೇ ಋಭುಕ್ಷಣೋ ವಾಜಾ ನರೋ ನೇತಾರೋ ಮಘವಾನೋ ಧನವಂತ ಏವಂಭೂತಾ ಹೇ ಋಭವಃ ಯೂಯಮಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಾಸು ಸ್ಥಿತೇನ ಸುತಸ್ಯಾಭಿಷುತೇನ ಸೋಮೇನ ಮಾದಯದ್ವ್ಯಂ | ತೃಪ್ತಾ ಭವತಃ ನೇತಿ ಸಂಪ್ರತ್ಯರ್ಥೇ | ಇದಾನೀಂ ಯಾತಾಂ ಗಚ್ಛತಾಂ ವೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಾಃ ಕೃತವಃ ಕರ್ಮಣಾಂ ಕರ್ತಾರೋ ವಿಭ್ನೋ ವಿಭವಃ ಸಮರ್ಥಾ ಆಶ್ವಾ ಅರ್ವಾಚೋನಾರ್ವಾಂಚೋನಾರ್ವಾಭಿಮುಖಾ ನರ್ಯಂ ಮನುಷ್ಯಹಿತಂ ರಥಂ ಯುಷ್ಮದೀಯಮಾ ವರ್ತಯಂತು | ಅಗಮಯಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಾಜಾಃ—ಅನ್ಯವಂತರಾದ | ಋಭುಕ್ಷಣಃ—ನಿಲೈ ಋಭುಗಳೇ, | ನರಃ—ಕರ್ಮನೇತೃಗಳೂ | ಮಘವಾನಃ—ಧನವಂತರೂ ಆದ ನೀವು | ಅಸ್ಮೇ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವುದೂ | ಸುತಸ್ಯ—ಹಿಂದಿರುವುದೂ ಆದ ಸೋಮಪೂ

ದಿಂದ | ಮಾದಯಧ್ಯಂ—ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಿ. | ನ—ಈಗ | ಯಾತಾಂ—ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕ | ವಃ—ನಿಮ್ಮ |
 ಋತವಃ—ಕರ್ಮಸಾಧಕಗಳೂ | ವಿಭ್ಯಃ—ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವೂ ಆದ ಅಶ್ವಗಳು | ಅರ್ವಾಚಃ—ನಮಗಭಿಮುಖ
 ವಾಗಿದ್ದು | ನರ್ದಂ—ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದ | ರಥಂ—ನಿಮ್ಮ ರಥವನ್ನು | ಆ ವರ್ತಯಂತು—ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ
 ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅನ್ಯವಂತರಾದ ಎಲೈ ಋಭುಗಳೇ, ಕರ್ಮನೇತೃಗಳೂ, ಧನವಂತರೂ ಆದ ನೀವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವುದೂ, ಹಿಂದಿ
 ರುವುದೂ ಆದ ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಿ. ಈಗ ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕ ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮಸಾಧಕಗಳೂ,
 ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವೂ ಆದ ಅಶ್ವಗಳು ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದು ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದ ನಿಮ್ಮ ರಥವನ್ನು ನಮ್ಮ
 ಕಡೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲಿ.

English Translation

Ribhu, (Vibhu), and Vaja, leaders of rites, possessors of opulence, be
 exhilarated by our effused (libation) : may your active and powerful (horses)
 bring to our presence your chariot, beneficial to mankind.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಋಭುಗಳೆಂಬ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಋಭುಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾವು ಹಿಂದೆ
 ಅನೇಕಾನರ್ಥ ವಿವರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಸುಧನ್ವಾ ಎಂಬ ಋಷಿಯ ಪುತ್ರರಾದ ಋಭು, ವಿಭು, ವಾಜ ಎಂಬ ಮೂರುಮಂದಿಯು
 ತಮ್ಮ ಸತ್ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದಲೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದುದರಿಂದಲೂ ದೇವತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದರೆಂದು ಪ್ರಸಿ
 ದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಇವರು ತೃಪ್ತವಿಗಿ ಶಿಷ್ಯರು. ಮತ್ತು ಕುಶಲಕಲಾಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರು. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ವಜ್ರಾ
 ಯುಧವನ್ನೂ ಅಶ್ವಿನಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ರಥವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಒಂದಾಗಿದ್ದ ಚಮಸಪಾತ್ರ
 ಯನ್ನು ನಾಲ್ಕಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೆಂದೂ, ವೃದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಯುವಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆಂದೂ
 ಇವರ ಕಲ್ಯಾಣವುಳ್ಳವರಾದ ವಿವರಣೆ ಇದೆ. ಇವರ ವಿಷಯವಾದ ವಿವರಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಋ. ಭಾಗ 3. ಪುಟ 4 ಮತ್ತು
 3-16 ; 5-658 ; 8-668 ; 8-671, 8-693 ; 8-699 ; 8-704 ಈ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಋಭುಃ | ವಿಭುಃ | ವಾಜಃ | ವಃ | ಸ್ಯಾಮ | ವಿಭ್ಯಃ | ವಿಭುಭಿಃ | ಶವಸಾ | ಶವಾಂಸಿ |
 ವಾಜೋ | ಅಸ್ಮಾ | ಅವತು | ವಾಜಸಾತಾವಿಂದ್ರೇಣ | ಯುಜಾ | ತರುಷೇಮು
 ನೃತ್ರಂ || ೨ ||

ಪದಸೂತ್ರಃ

ಋಭುಃ | ವಿಭುಃ | ವಾಜಃ | ವಃ | ಸ್ಯಾಮ | ವಿಭ್ಯಃ | ವಿಭುಭಿಃ | ಶವಸಾ | ಶವಾಂಸಿ |
 ವಾಜಃ | ಅಸ್ಮಾ | ಅವತು | ವಾಜಸಾತಾ | ಇಂದ್ರೇಣ | ಯುಜಾ | ತರುಷೇಮು | ನೃತ್ರಂ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಋಭುವಃ ಋಭುಭಿಯುಷ್ಣಾಭಿರ್ವಯಮ್ನಭುಃ | ಉರುಭವಂತೀತ್ಯಭವಃ | ಸಂತೋಽ
ವಿಭುಭಿಯುಷ್ಣಾಭಿರ್ವಿಭ್ಯೋ ವಿಭವತ್ಯ ಸಂತಃ ಶವಂಸಿ ಶತ್ರುಣಾಂ ಬಲಾನಿ ಶವಸ್ಯ ಯುಷ್ಮದೀಯೇನ
ಬಲೇನಾಭಿ ಸ್ಯಾಮ | ಅಭಿಭವೇಮ | ತಥಾ ವಾಜಸಾತೌ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ವಾಜ ಏತತ್ಸಂಜ್ಞಕ ಋಭುರ-
ಸ್ಯಾನವತು | ಪಾಲಯತು | ಅಪಿ ಚ ಯುಜಾ ಸಹಾಯಭೂತೇನೇಂದ್ರೇಣ ವೃತ್ರಂ ಶತ್ರುಂ ವಯಂ
ತರುಷೇಮ | ಹನಾಮ | ಪ್ರಾಯೇಣಾರ್ಭಪೋಽಸೀಂದ್ರೇಣ ಸಹ ಸ್ತೂಯಂತ ಇತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಋಭುಗಳೇ) ವಃ ಋಭುಭಿಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾದ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಸೇರಿ | ಋಭುಃ—ವಿಷ್ಣುಕವಾದ
ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ | ವಿಭುಭಿಃ—ಸಂಪದ್ವಿಭವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿಯೂ | ಶವಂಸಿ—ಶತ್ರುಗಳ ಬಲಗಳನ್ನು | ಶವಸಾ—ನಮ್ಮ ಬಲದಿಂದ | ಅಭಿ ಸ್ಯಾಮ—
(ನಾವು) ಸೋಲಿಸುವಂತಾಗಲಿ | ವಾಜಸಾತೌ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ | ವಾಜಃ—ನಿಮ್ಮ ನಡುವೆ ವಾಜನು | ಅಸ್ಮಾನ್—
ನಮ್ಮನ್ನು | ಅವತು—ರಕ್ಷಿಸಲಿ | ಯುಜಾ—ನಮಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿರುವ | ಇಂದ್ರೇಣ—ಇಂದ್ರನೊಡಗೂಡಿ |
ವೃತ್ರಂ—ನಿರೋಧಕನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು | ತರುಷೇಮ—ನಾವು ನಾಶಪಡಿಸುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಋಭುಗಳೇ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾದ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಸೇರಿ ವಿಷ್ಣುಕವಾದ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಸಂಪ-
ದ್ವಿಭವರಾದ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸಂಪದ್ವಿಭವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿಯೂ ಶತ್ರುಗಳ ಬಲವನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಲದಿಂದ ನಾವು
ಸೋಲಿಸುವಂತಾಗಲಿ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ವಾಜನು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ನಮಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿರುವ
ಇಂದ್ರನೊಡಗೂಡಿ ನಿರೋಧಕನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು ನಾವು ನಾಶಪಡಿಸುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Mighty with the Ribhus, opulent with the Vibhus, may we overcome
by strength the strength (of our foes): may Vaja defend us in battle: with
Indra, our ally, may we destroy the enemy.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತೇ ಚಿದ್ಧಿ ಪೂರ್ವೀರಭಿ ಸಂತಿ ಶಾಸಾ ನಿಶ್ವಾ ಅರ್ಯ ಉಪರತಾತಿ ವನ್ತನ್ ||

ಇಂದ್ರೋ ನಿಭ್ವಾ ಋಭುಕ್ಷಾ ವಾಜೋ ಅರ್ಯಃ ಶತ್ರೋರ್ವಿಘ್ನತ್ಯಾ ಕೃಣಾ
ವನ್ತಿ ಸ್ತಮ್ನಂ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತೇ | ಚಿತ್ | ಹಿ | ಪೂರ್ವೀಃ | ಅಭಿ | ಸಂತಿ | ಶಾಸಾ | ವಿಶ್ವಾನ್ | ಅರ್ಯಃ | ಉಪರತಾತಿ | ವಸ್ತನ್ |
 ಇಂದ್ರಃ | ವಿಶ್ವಾನ್ | ಬುಭುಕ್ಷಾಃ | ವಾಜಃ | ಅರ್ಯಃ | ಶತ್ರುಃ | ಮಿಥತ್ಯಾ | ಕೃಣವನ್ | ವಿ |
 ನೃಮ್ಲಂ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತೇ ತಾದೃಶಾ ಇಂದ್ರ ಬುಭವಶ್ಚ ಪೂರ್ವೀರ್ಬಹಿರಸ್ತಚ್ಛತ್ರಸೇನಾಃ ಶಾಸಾ ಶಾಸನೇನ ಸ್ವಕೀ-
 ಯಯಾಜ್ಞಯಾ | ಯದ್ವಾ | ವಿಶಸ್ಯತೇ ಹಿಂಸ್ಯತೇನೇನೇತಿ ಶಾಸಶಬ್ದ ಅಯುಧವಾಜೀ | ತೇನ | ಅಭಿ
 ಸಂತಿ | ಅಭಿಭವಂತಿ | ಚಿದ್ವೀತೀನಮ್ ಪೂರಣಾ | ಕಿಂಚೋಪರತಾತಿ || ಸಪ್ತಮ್ಯಾ ಲುಕ್ || ಉಪರೈರು-
 ಪಲೈಃ ಸಾಪಾಣಸದೃಶೈರಾಯುಧೈಸ್ತಾಯತೇ ವಿಸ್ತಾರ್ಯತ ಇತ್ಯುಪರತಾತಿ ಯುದ್ಧಂ | ತಸ್ಮಿನ್ನಿಶ್ವಾನ್
 ಸಮಸ್ತಾನರ್ಯೋರೀಷ್ಟ್ರಾಶ್ಚೈತೃನ್ವನ | ಹಿಂಸಂತಿ | ವಿಭ್ವಾ ಬುಭುಕ್ಷಾ ವಾಜಃ ವಿತತ್ತ್ವಂಜ್ಞಕಾ ಬುಭವ-
 ಶ್ಚೇಂದ್ರಶ್ಚಾರ್ಯಃ ಶತ್ರುಣಾಮುಭಿಗಂತಾರಃ ಸಂತಃ ಶತ್ರುಃ ಸಂಬಂಧಿ ನೃಮ್ಲಂ ಬಲಂ ಮಿಥತ್ಯಾ ||
 ಮೇಥತೇರಿದಂ ರೂಪಂ || ಮಿಥತಿಹಿಂಸಾ | ತಯಾ ವಿ ಕೃಣವನ್ | ವಿಕುರ್ವಂತು | ವಿನಾಶಯಂತ್ಸಿ-
 ತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ತೇ—ಪೂರ್ವೀಕ್ತಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಬುಭುಗಳು | ಪೂರ್ವೀಃ—ಅನೇಕಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಶತ್ರು
 ಸೇನೆಗಳನ್ನು | ಶಾಸಾ—ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ | ಅಭಿ ಸಂತಿ ಹಿ—ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಸೋಲಿಸುತ್ತಾರೆ | ಉಪರತಾತಿ—
 ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ | ವಿಶ್ವಾನ್—ಸಮಸ್ತರಾದ | ಅರ್ಯಃ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ | ವಸ್ತನ್—ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ | ವಿಭ್ವಾ—
 ವಿಭ್ವನೂ, | ಬುಭುಕ್ಷಾಃ—ಬುಭುಕ್ಷನೂ | ವಾಜಃ—ವಾಜನೂ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನೂ | ಅರ್ಯಃ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು
 ಸುತ್ತುವರಿದವರಾಗಿ | ಶತ್ರುಃ—ಶತ್ರುವಿನ | ನೃಮ್ಲಂ—ಬಲವನ್ನು | ಮಿಥತ್ಯಾ—ಹಿಂಸಾರೂಪದಿಂದ | ವಿ
 ಕೃಣವನ್—ನಾಶಪಡಿಸಲಿ.

ಪದಪಾಠಃ

ಪೂರ್ವೀಕ್ತಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಬುಭುಗಳು ಅನೇಕಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಶತ್ರುಸೇನೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ
 ನಿರ್ಮನದಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಸೋಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಭ್ವನೂ,
 ಬುಭುಕ್ಷನೂ, ವಾಜನೂ, ಇಂದ್ರನೂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದವರಾಗಿ ಶತ್ರುವಿನ ಬಲವನ್ನು ಹಿಂಸಾರೂಪದಿಂದ
 ನಾಶಪಡಿಸಲಿ.

English Translation

They verily, (Indra and the Ribhus), overcome multitudes by their
 prowess : they overcome all enemies in the missile conflict : may Indra,
 Vibhwan Ribhukshin and Vaja, the subduers of foes, annihilate by their
 wrath the strength of the enemy.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನೋ ದೇವಾಸೋ ವರಿವಃ ಕರ್ತನಾ ನೋ ಭೂತ ನೋ ವಿಶ್ವೇವಸೇ ಸ-
ಜೋಷಾಃ |

ಸಮಸ್ಮೇ ಇಷಂ ವಸವೋ ದದೀರನ್ಯಾಯಂ ಸಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||೪||

ಪದಪಾಠಃ

ನು | ದೇವಾಸಃ | ವರಿವಃ | ಕರ್ತನ | ನಃ | ಭೂತ | ನಃ | ವಿಶ್ವೇ | ಅವಸೇ | ಸಜೋಷಾಃ |

ಸಂ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ಇಷಂ | ವಸವಃ | ದದೀರನ್ | ಯಾಯಂ | ಸಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ||೪||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ದೇವಾಸೋ ದೇವಾ ದ್ಯೋತಮಾನಾ ಋಭವಃ ಯಾಯಂ ನೈದ್ಯ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ವರಿವೋ
ಧನಂ ಕರ್ತನ | ಕುರುತ | ಪ್ರಯಚ್ಛತ | ತಥಾ ವಿಶ್ವೇ ಸರ್ವ ಋಭವೋ ಯಾಯಂ ಸಜೋಷಾಃ ಸದ
ಪ್ರೀಯಮಾಣಾಃ ಸಂತೋ ನೋಽಸ್ಮಾಕಮವಸೇ ರಕ್ಷಣಾಯ ಭೂತ | ಭವತ | ಅಸಿ ಚ ವಸವಃ ಪ್ರಶಸ್ಯಾ
ಋಭವ ಇಷಮನ್ಯಮಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ಸಂ ದದೀರನ್ | ಸಂ ಪ್ರಯಚ್ಛೇಯುಃ | ಹೇ ಋಭವಃ ಯಾಯಾ-
ಮಸ್ಮಾನ್ ಸರ್ವದಾ ಕಲ್ಯಾಣೈ ರಕ್ಷತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವಾಸಃ—ದೇವತಾತ್ಮಕರಾದ ಎಲೈ ಋಭುಗಳೇ, | ನು—ಈಗ | ನಃ—ನಮಗೆ | ವರಿವಃ—ಧನ
ವನ್ನು | ಕರ್ತನ—ಒದಗಿಸಿರಿ. | ವಿಶ್ವೇ—ನೀವೆಲ್ಲರೂ | ಸಜೋಷಾಃ—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ |
ನಃ—ನಮ್ಮ | ಅವಸೇ—ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ಭೂತ—ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿರಿ. | ವಸವಃ—ಪ್ರಶಸ್ತರಾದ ಋಭುಗಳು |
ಇಷಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಅಸ್ಮೇ—ನಮಗೆ | ಸಂ ದದೀರನ್—ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಿ. | (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ಯಾಯಂ
—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಸಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದೇವತಾತ್ಮರಾದ ಎಲೈ ಋಭುಗಳೇ, ನಮಗೆ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿರಿ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹರ್ಷವನ್ನು
ಹೊಂದಿದವರಾಗಿರಿ. ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಕರಾಗಿರಿ. ಪ್ರಶಸ್ತರಾದ ಋಭುಗಳು ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಿ. ಎಲೈ ದೇವ
ತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Grant us, deities, this day opulence : may you all, well pleased alike,
be (ready) for our protection : may the exalted (Ribhus) bestow upon us
food : and do you (all) ever cherish us with blessings.

ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸಮುದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ಇತಿ ಚತುರ್ಮುಚಿಂ ಪೋಡಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಷ್ಠಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮಬ್ಜೀ-
ವತಾಕಂ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ಸಮುದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ಆಪಮಿತಿ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುನಾದವು—ಸಮುದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು ; ಆಪಃ (ಉದಕಗಳು)
ದೇವತೆಯು ; ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ-ಸಮುದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ಆಪಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು.
ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೪೯

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೪೯ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೧೬ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಪೈ—೪ ||

ಋಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಆಪಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸಮುದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾಃ ಸಲಿಲಸ್ಯ ಮಧ್ಯಾತ್ಮನಾನಾ ಯಂತ್ಯನಿವಿಶಮಾನಾಃ |

ಇಂದ್ರೋ ಯಾ ವಪ್ರೀ ವೃಷಭೋ ರರಾದ ತಾ ಅಪೋ ದೇವೀ ರಿಹ ಮಾಮು-
ವಂತು || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಮುದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾಃ | ಸಲಿಲಸ್ಯ | ಮಧ್ಯಾತ್ಮ | ಪುನಾನಾಃ | ಯಂತ್ರಿ | ಅನಿವಿಶಮಾನಾಃ |

ಇಂದ್ರಃ | ಯಾಃ | ವಪ್ರೀ | ವೃಷಭಃ | ರರಾದ | ತಾಃ | ಅಪಃ | ದೇವೀಃ | ಇಹ | ಮಾಂ | ಅವಂತು ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸಮುದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾಃ ಸಮುದ್ರೋರ್ವರ್ಣವೋ ಜ್ಯೇಷ್ಠಃ ಪ್ರತಸ್ಯತಮೋ ಯಾಸಾಮಪಾಂ ತಾಃ |
ಸಲಿಲಸ್ಯ | ಅಂತರಿಕ್ಷನಾಮೈತತ್ | ಅಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯ ಮಧ್ಯಾನ್ಮಧ್ಯಮಿಕಾತ್ಮಾನಾದ್ಯಂತಿ | ಗಚ್ಛಂತಿ | ಕೀ-
ದೃಶ್ಯಃ | ಪುನಾನಾ ವಿಶ್ವಂ ಶೋಭಯಂತ್ಯೋನಿವಿಶಮಾನಾಃ ಸರ್ವದಾ ಗಚ್ಛಂತೈಃ | ವಪ್ರೀ ವಪ್ರಭ್ಯು-
ದ್ಯುಷಭಃ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತೇಂದ್ರೋ ಯಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಅಪೋ ರರಾದ ಲಿಖತಿ ದೇವೀರ್ದೇವ್ಯಸ್ತಾ
ಅಪ ಇಹಾಸ್ಥಿಪ್ತಂದೇಶೇ ಸ್ಥಿತಂ ಮಾಮವಂತು | ರಕ್ಷಂತು | ಅಭಿ ಗಚ್ಛಂತು ವಾ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಪುನಾನಾಃ—ಜಗತ್ತನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದೂ | **ಅನಿವಿಶಮಾನಾಃ**—ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೇ ಪ್ರವಹಿಸುವುದೂ | **ಸಮುದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾಃ**—ಸಮುದ್ರವೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಉಳ್ಳವೂ ಅದ ಉದಕಗಳು | **ಸಲಿಸ್ಯ**—ಅಂತರಿಕ್ಷದ | **ಮಧ್ಯಾತ್**—ಮಧ್ಯಭಾಗದಿಂದ | **ಯಂತಿ**—ಹರಿದುಬರುತ್ತವೆ | **ವಜ್ರೀ**—ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವನೂ | **ವೃಷಭಃ**—ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಅದ | **ಇಂದ್ರಃ**—ಇಂದ್ರನು | **ಯಾಃ**—ಯಾವ ಉದಕಗಳನ್ನು | **ರರಾಧ**—(ತಡೆಯನ್ನು) ಸೀಳಿ ಪ್ರವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನೋ, | **ದೇವೀಃ**—ದೇವತಾತ್ಮಕಾದ | **ತಾಃ ಅಪಃ**—ಅದೇ ಉದಕಗಳು (ಉದಕಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು) | **ಇಹ**—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ | **ಮಾಂ**—ನನ್ನನ್ನು | **ಅವಂತು**—ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಜಗತ್ತನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದೂ, ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೇ ಪ್ರವಹಿಸುವುದೂ ಸಮುದ್ರವೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಉಳ್ಳವೂ ಅದ ಉದಕಗಳು ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಿಂದ ಹರಿದು ಬರುತ್ತವೆ. ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವನೂ, ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಅದ ಇಂದ್ರನು ಯಾವ ಉದಕಗಳನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಹರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದನೋ, ದೇವತಾತ್ಮಕವಾದ ಅದೇ ಉದಕಗಳು (ಉದಕಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು) ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

English Translation

The waters, with their ocean-chief, proceed from the midst of the firmament, purifying (all things), flowing unceasingly: may the divine waters, whom the thunder-bearing Indra, the showerer, sent forth, protect me here (on earth).

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಸಮುದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾಃ—ಸಮುದ್ರವೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಉದಕಗಳು ಎಂದರ್ಥವು. ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಉದಕಗಳೆಲ್ಲ ಸಮುದ್ರವೇ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವು. ಎಂದರೆ ಕೆರೆ, ಕೊಳ, ಭಾವಿ, ಕುಂಟೆ, ನದಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜಲಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ಭಾಗವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಎಂದರೆ ಸಮುದ್ರದ ನೀರು ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ತಪ್ಪುವಾಗಿ ಅವೆಯ ರೂಪದಿಂದ ಮೇಘಮಂಡಲಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ಆ ಮೇಘಗಳು ವೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲಕ ಸುರಿಸುವ ಉದಕಗಳಿಂದ ಬಹುಭಾಗವು ನದಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಪುನಃ ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಭಾಗ ಕೆರೆ, ಕುಂಟೆ ಸರೋವರ ಮೊದಲಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದು (ಇಂಗಿ) ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪದೂರದವರೆಗೂ ಹೋಗಿ ಘಟ್ಟಿಯಾದ ಬಂಡೆಯು ಸಿಕ್ಕಿದನಂತರ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿರುವುದು. ಈ ನೀರಿಗೆ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಗಳ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದಿಂದ ಇದು ಅವಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವ ಸಂಭವವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತೀಪದವೂ ವರ್ಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ವೃಷ್ಟ್ಯದಕದ ಕೆಲವು ಭಾಗವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಹೋಗಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇದರ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಭಾವಿಯನ್ನು ವೋದವಾಗಿ ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಜಲವೇ ಈ ವಿಧವಾದ ನೀರು. ಈ ನೀರೂ, ಕೆರೆ, ಕೊಳ, ನದಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ನೀರೂ ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನಂತೆ ಉಪ್ಪಾಗಿರದೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿಯೂ ಸಿಹಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಅವಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವ ಜಲವು ಸಮುದ್ರದ

ಲ್ಲಿರುವ ಉಪ್ಪನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗದೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ನೀರುಮಾತ್ರ ಅವಿಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಉದಕಗಳು ಉಪ್ಪಾಗಿದರೆ ಸಿಹಿಯಾಗಿರುವುವು. ಸಮುದ್ರದ ನೀರು ಉಪ್ಪಾಗಿರಲು ಕಾರಣ ವೇಗೇಂದರೆ ಭೂಮಿಯು ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದಾಗ ಅವೆಯರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಮ್ಲ ಜನಕವೂ (Oxygen) ಜಲಜನ ಕವೂ (Hydrogen) ಸಂಯೋಗವಾಗಿ ಜಲವು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಆಗ ಅದು ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಒಣ್ಣುವೂ, ರುಚಿಯೂ, ವಾಸನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಜಲವೆಲ್ಲಾ ಭೂಮಿಯ ತಗ್ಗಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನಾವರಿಸಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತು. ಇದೇ ಸಮುದ್ರವು. ಬರಬರುತ್ತಾ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಯಿಂದ ಸಮುದ್ರದ ನೀರು ಕಾದು ಕೆಲವು ಭಾಗ ಅವೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ಅಂತರಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೇಘವಾಗಿ ಕೆಲವು ಕಾಲವಿದ್ದು ಬಳಿಕ ಮಳೆಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ನದಿಯಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವುದು. ವೃಷ್ಟ್ಯದಕವು ನದಿಯಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ ವಾಗ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಇತರ ಖನಿಜಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವುದು. ಮಣ್ಣು ಮುಂದಾದ ವಸ್ತುಗಳು ನೀರಿನೊಡನೆ ಕೆಲವು ಕಾಲವಿದ್ದರೂ ನೀರು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದ ನಂತರ ಆ ಮಣ್ಣು ಸಮುದ್ರತಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಡುವುದು. ತಿಳಿನೀರು ಮಾತ್ರ ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನೊಡನೆ ಬೆರೆತುಹೋಗುವುದು. ಆದರೆ ನದಿಯು ಹರಿಯುವಾಗ ನೀರಿನೊಡನೆ ಬೆರೆತ ಖನಿಜ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಪ್ಪು (Chloride) ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕರಗಿರುವುದರಿಂದ ನದಿಯು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದಮೇಲೂ ಈ ಉಪ್ಪು ಆ ನೀರಿನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಸಮುದ್ರದ ನೀರನ್ನು ಉಪ್ಪನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಈಗೀತಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ತಂದು ಸೇರಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಈ ಕಾರ್ಯವು ಕೋಟ್ಯಂತರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸಮುದ್ರದ ನೀರು ಈಗಿರುವಂತೆ ಬಹಳ ಉಪ್ಪಿನಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಪ್ರತೀವರ್ಷವೂ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ನದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪ್ಪು ಸೇರುತ್ತದೆಯೇ ಎನಹ ಆ ಉಪ್ಪು ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಮೇಣ ಸಮುದ್ರದ ನೀರು ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪ್ಪಾಗುವುದು. ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಉಪ್ಪಿನ ಅಂಶದಿಂದಲೂ, ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಉಪ್ಪಿನ ಅಂಶದಿಂದಲೂ ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಕೋಟಿವರ್ಷಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬಹುದು.

ಸಂಹಿತಾಶಾಸ್ತ್ರಃ

ಯಾ ಆಪೋ ದಿವ್ಯಾ ಉತ ವಾ ಸ್ರವಂತಿ ಖನಿತ್ರಿಮಾ ಉತ ವಾ ಯಾಃ ಸ್ವಯಂಜಾಃ |

ಸಮುದ್ರಾರ್ಥಾ ಯಾಃ ಶುಚಯಃ ಸಾವಕಾಸಾ ಆಪೋ ದೇವೀರಿಹ ಮಾಮಂವಂತು || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಾಃ | ಆಪಃ | ದಿವ್ಯಾಃ | ಉತ | ವಾ | ಸ್ರವಂತಿ | ಖನಿತ್ರಿಮಾಃ | ಉತ | ವಾ | ಯಾಃ | ಸ್ವಯಂಜಾಃ | ಸಮುದ್ರಾರ್ಥಾಃ | ಯಾಃ | ಶುಚಯಃ | ಸಾವಕಾಃ | ತಾಃ | ಆಪಃ | ದೇವೀಃ | ಇಹ | ಮಾಂ | ಅವಂತು || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಾ ಆಪೋ ದಿವ್ಯಾ ಅಂತರಿಕ್ಷಭವಾಃ ಸಂತಿ | ಉತ ನಾಪಿ ಚ ಯಾ ಆಪೋ ನದ್ಯಾದಿಗತಾಃ ಸತ್ಯಃ ಸ್ವಂತಿ ಗಚ್ಛಂತಿ | ಯಾತ್ವ ಖನಿತ್ರಿಮಾಃ ಖನನೇನ ನಿವೃತ್ತಾಃ | ಉತ ನಾಪಿ ಚ ಯಾಃ ಸ್ವಯಂ-ಜಾಃ ಸ್ವಯಮೇವ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಂತ್ಯಃ ಸಮುದ್ರಾರ್ಥಾಃ | ಸಮುದ್ರ ಏನಾರ್ಥೋ ಗಂತವ್ಯೋ ಯಾಸಾಂ ತಾಃ ಸಮುದ್ರಾರ್ಥಾಃ | ತುಚಯೋ ದೀಪ್ತಿಯುಕ್ತಾಃ ಪಾವಕಾಃ ಶೋಧಯಿತ್ಯುಕ್ತ ಭವಂತಿ | ತಾ ಆಪೋ ಮಾಮವಂತಿತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಾಃ ಆಪಃ—ಯಾವ ಉದಕಗಳು | ದಿವ್ಯಾಃ—ದ್ಯುಲೋಕೋತ್ಪನ್ನವಾಗುವೆಯೋ, | ಉತ ನಾ—ಮತ್ತು | ಸ್ವಂತಿ—ಪ್ರವಾಹಾತ್ಮಕವಾಗುವೆಯೋ, | ಉತ ನಾ—ಅಲ್ಲದೇ, | ಯಾಃ—ಯಾವ ಉದಕಗಳು | ಖನಿತ್ರಿಮಾಃ—ತಡೆಯನ್ನು ಸೀಳುವುದರಿಂದ ಹೊರಹೊರಟು ಹರಿಯುವವೋ, | ಉತ ನಾ—ಅದೂ ಅಲ್ಲದೇ, | ಯಾಃ—ಯಾವ ಉದಕಗಳು | ಸ್ವಯಂಜಾಃ—ತಾವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿ | ಸಮುದ್ರಾರ್ಥಾಃ—ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರುವವೋ | ದೇವೀಃ—ದೇವತಾತ್ಮಗಳಾದ | ತಾ ಆಪಃ—ಅದೇ ಉದಕಗಳು | ಇಹ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ | ಮಾಂ—ನನ್ನನ್ನು | ಅವಂತು—ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಯಾವ ಉದಕಗಳು ದ್ಯುಲೋಕೋತ್ಪನ್ನವಾಗುವೆಯೋ ಮತ್ತು ಯಾವುವು ಪ್ರವಾಹಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೋ, ಅಲ್ಲದೇ ಯಾವ ಉದಕಗಳು ತಮ್ಮ ತಡೆಯನ್ನು ಸೀಳುವುದರಿಂದ ಹೊರಹೊರಟು ಹರಿಯುವವೋ ಅಲ್ಲದೇ, ಯಾವ ಉದಕಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರುವವೋ ದೇವತಾತ್ಮಗಳಾದ ಅದೇ ಉದಕಗಳು ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

English Translation

May the waters that are in the sky, or those that flow (on the earth), those (whose channels) have been dug, or those that have sprung up spontaneously, and those that seek the ocean, all pure and purifying, may those divine waters protect me here (on earth).

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಯಾ ಆಪಃ ದಿವ್ಯಾಃ—ದ್ಯುಲೋಕ ಅಥವಾ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಉದಕಗಳು ಎಂದರೆ ಮೇಘಮಂಡಲಗಳಿಂದ ವೃಷ್ಟಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಸುರಿಯುವ ಮಳೆಯನೀರು.

ಉತ ನಾ ಸ್ವಂತಿ—ಹರಿಯುವ ನೀರು ಎಂದರೆ ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ ಹರಿಯುವ ನದಿಯ ನೀರು.

ಯಾ ಖನಿತ್ರಿಮಾಃ—ಅಗೆಯುವ ಸಾಧನಗಳಾದ ಗುದ್ದಲಿ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಅಗೆದು ತೋಡಿಸುವ ಭಾವಿ, ಕೊಳ ಮೊದಲಾದ ಜಲಾಶಯಗಳ ನೀರು.

ಯಾಃ ಸ್ವಯಂಜಾಃ—ಭೂಮಿ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶೇಖರವಾಗಿ ಬುಗ್ಗೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಮೂಲಕ ಉಕ್ಕಿಬರುವ ನೀರು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯಾಸಾಂ ರಾಜಾ ವರುಣೋ ಯಾತಿ ಮಧ್ಯೇ ಸತ್ಯಾನ್ಯತೇ ಅವಸತ್ಯ-

ಇನ್ನಾನಾಂ |

ಮಧುಶ್ವತಃ ಶುಚಿಯೋ ಯಾಃ ಪಾವಕಾಸ್ತಾ ಅಪೋ ದೇವೀರಿಹ ಮಾನು-

ವಂತು || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಾಸಾಂ | ರಾಜಾ | ವರುಣಃ | ಯಾತಿ | ಮಧ್ಯೇ | ಸತ್ಯಾನ್ಯತೇ ಇತಿ | ಅವಸತ್ಯನ್ | ಜನಾನಾಂ |
ಮಧುಶ್ವತಃ | ಶುಚಿಯಃ | ಯಾಃ | ಪಾವಕಾಃ | ತಾಃ | ಅಪಃ | ದೇವೀಃ | ಇಹ | ಮಾಂ | ಅವಂತು ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವರುಣೋ ಯಾಸಾಮಸಾಂ ರಾಜಾ ಸ್ವಾಮಿ ಮಧ್ಯೇ ಮಧ್ಯಮಲೋಕೇ ಯಾತಿ ಗಚ್ಛತಿ | ಕಿಂ
ಕುರ್ವನ್ | ಜನಾನಾಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಸತ್ಯಾನ್ಯತೇ ಸತ್ಯಂ ಚಾನ್ಯತಂ ಚಾವಸತ್ಯನ್ | ಜಾನನ್ನಿತ್ಯರ್ಥಃ |
ಯಾ ಅಪೋ ಮಧುಶ್ವತೋ ರಸಂ ಹರಂತ್ಯಃ ಶುಚಿಯೋ ದೀಪ್ತಿಯುಕ್ತಾಃ ಪಾವಕಾಃ ಶೋಧಯಿತ್ಯಃ
ತಾ ಅಪೋ ದೇವ್ಯೋ ಮಾಂ ರಕ್ಷಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಧ್ಯೇ—ಮಧ್ಯಮಲೋಕಸ್ಥನಾದ | ವರುಣಃ—ವರುಣದೇವನು | ಜನಾನಾಂ—ಪ್ರಜೆಗಳ | ಸತ್ಯಾ-
ನ್ಯತೇ—ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಅಸತ್ಯಜೀವನಗಳನ್ನು | ಅವಸತ್ಯನ್—ನೋಡುತ್ತ | ಯಾಸಾಂ—ಯಾವ ಉದಕಗಳಿಗೆ |
ರಾಜಾ—ಪ್ರಭುವಾಗಿ | ಯಾತಿ—ಸಂಚರಿಸುವನೋ | ಯಾಃ—ಯಾವ ಉದಕಗಳು | ಮಧುಶ್ವತಃ—ಮಧುರ
ನಾದ ರಸಗಳನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತಲೂ | ಶುಚಿಯಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿಯೂ | ಪಾವಕಾಃ—ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕಗಳಾಗಿಯೂ
ಇರುವವೋ | ದೇವೀಃ—ದೇವತಾತ್ಮಗಳಾದ | ತಾಃ ಅಪಃ—ಅದೇ ಉದಕಗಳು | ಇಹ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಿರತ
ನಾದ | ಮಾಂ—ನನ್ನನ್ನು | ಅವಂತು—ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

ಭಾನಾರ್ಥ

ಮಧ್ಯಮಲೋಕಸ್ಥನಾದ ವರುಣದೇವನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಅಸತ್ಯಜೀವನಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಯಾವ
ಉದಕಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವನೋ ಯಾವ ಉದಕಗಳು ಮಧುರವಾದ ರಸಗಳನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತಲೂ, ಪ್ರಕಾಶ
ಮಾನವಾಗಿಯೂ, ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವವೋ ದೇವತಾತ್ಮಗಳಾದ ಅದೇ ಉದಕಗಳು ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ
ನಿರತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

English Translation

Those whose sovereign, Varuna, passes in the middle sphere, discriminating the truth and falsehood of mankind : those shedding sweet showers, pure and purifying : may those divine waters protect me here (on earth).

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಯಾಸಾಂ ರಾಜಾ ವರುಣಃ—ಯಾಸಾಂ ಉದಕಾನಾಂ ರಾಜಾ ವರುಣಃ | ಉದಕಗಳಿಗೆ ರಾಜನಾದ ವರುಣನು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಎಂದರೆ ಉದಕಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯಾದ ವರುಣನು ಎಂದರ್ಥವು. ವರುಣೋಽಸಾ ಮಧಿಪತೀ—ಎಂದು ತ್ರೈತ್ತೀಯಶ್ರುತಿನಾಕ್ಯವೂ ಇರುವುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ವರುಣನು ರಾತ್ರ್ಯಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು. ಮೃತ್ರೆಂ ನಾ ಅಹಃ | ವಾರುಣೇ ರಾತ್ರಿಃ ಎಂದರೆ ಮಿತ್ರನು ಅಹಸ್ಸಿಗೂ ವರುಣನು ರಾತ್ರಿಗೂ ಅಧಿಪತಿಯು ಎಂದು ತ್ರೈತ್ತೀಯಶ್ರುತಿಯೇ ಹೇಳುವುದು.

ರಾಜಾ ವರುಣಃ—ಇಲ್ಲಿ ವರುಣನನ್ನು ರಾಜಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಕರೆದಿದೆ. ಅನೇಕಕಡೆ ವರುಣನನ್ನು ಅಥವಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನೂ ಸಮ್ರಾಜ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ವರುಣನು ಜನಗಳು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸತ್ಯ ಅನ್ಯತೆಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವನೆಂದೂ ಅವನ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವರೆಂದೂ ಅನೇಕಕಡೆ ಹೇಳಿದೆ. ಪ್ರಕೃತ ಮುಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾನ್ವತೇ ಅವ ಸತ್ಯನ್ ಜನಾನಾಂ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ವರುಣನ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವರೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವರುಣನಿಗೆ ಧೃತವ್ರತ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗವು ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯಾಸು ರಾಜಾ ವರುಣೋ ಯಾಸು ಸೋಮೋ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಯಾಸೂರ್ಜಂ ಮದಂತಿ |

ವೈಶ್ವಾನರೋ ಯಾಸ್ವಗ್ನಿಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ಯಾ ಆಪೋ ದೇವೀರಿಹ ಮಾಮವಂತು ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಾಸು | ರಾಜಾ | ವರುಣಃ | ಯಾಸು | ಸೋಮಃ | ವಿಶ್ವೇ | ದೇವಾಃ | ಯಾಸು | ಉರ್ಜಂ | ಮದಂತಿ |

ವೈಶ್ವಾನರಃ | ಯಾಸು | ಅಗ್ನಿಃ | ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ | ತಾಃ | ಆಪಃ | ದೇವೀಃ | ಇಹ | ಮಾಂ | ಅವಂತು ||೪||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಸಾಂ ರಾಜಾ ವರುಣೋ ಯಾಸ್ವಪ್ತು ವರ್ತತೇ | ಸೋಮೋ ಯಾಸ್ವಪ್ತು ವರ್ತತೇ | ಯಾಸ್ವಪ್ತು ಸ್ಥಿತಾ ವಿಶ್ವೇ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ಉರ್ಜಮನ್ಯಂ ಮದಂತಿ | ವೈಶ್ವಾನರೋಽಗ್ನಿರ್ಯಾಸು ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ | ತಾ ಆಪೋ ದೇವ್ಯ ಇಹ ಸ್ಥಿತಂ ಮಾಮವಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಾಸು—ಯಾವ ಉದಕಗಳ ಮಧ್ಯೆ | ರಾಜಾ—ಪ್ರಭುವಾದ | ವರುಣಃ—ವರುಣದೇವನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನೋ | ಯಾಸು—ಯಾವ ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ | ಸೋಮಃ—ಸೋಮದೇವನು ಸ್ಥಿತನಾಗಿರುವನೋ | ಯಾಸು—ಯಾವ ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ | ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ—ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ | ಉರ್ಜಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಮದಂತಿ—ಸವಿಯುರೋ | ಯಾಸು—ಯಾವ ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ | ವೈಶ್ವಾನರಃ—ವಿಶ್ವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ನೇತೃವಾದ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯು |

ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ—ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಡಗಿದ್ದನೋ | ದೇವೀಃ—ದೇವತಾತ್ಮಗಳಾದ | ತಾಃ ಅಪಃ—ಅದೇ ಉದಕಗಳು | ಇಹ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ | ಮಾಂ—ನನ್ನನ್ನು | ಅವಂತು—ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರಭುವಾದ ವರುಣದೇವನು ಯಾವ ಉದಕಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನೋ ಯಾವ ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಮ ದೇವನು ಸ್ಥಿತನಾಗಿರುವನೋ ಯಾವ ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಅನ್ನವನ್ನು ಸವಿಯುವನೋ ಯಾವ ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ ವೈಶ್ವಾನರರೂಪಿಯಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದನೋ ದೇವತಾತ್ಮಗಳಾದ ಅದೇ ಉದಕಗಳು ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

English Translation

May they in which their king, Varuna, in which Soma, abides, in which the gods delight (to receive) the sacrificial food, into which Agni Vaishwanara entered, may those divine waters protect me here (on earth).

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ವೈಶ್ವಾನರರೋ ಯಾಸು ಅಗ್ನಿಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ—ವೈಶ್ವಾನರರೂಪಿಯಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಯಾವ ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಗೂಢವಾಗಿದ್ದನೋ ಆ ಉದಕಗಳು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅಗ್ನಿಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಏತಕ್ಕೆ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದನು ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೂರ್ವತೀತಾಸವು ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿಯೂ ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿಯೂ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು—

ಅಗ್ನೇಃ ಪೂರ್ವೇ ಭಾತರೋ ಅರ್ಥಮೇತಂ ರಥೀವಾಧ್ಯಾನಮನ್ಯಾವರೀವುಃ |

ತಸ್ಮಾದ್ವಿಯೋ ವರುಣ ದೂರಮಾಯಂ ಗೌರೋ ನಪ್ತೇಪ್ನೋರವಿಜೇ ಜ್ಯಾಯಾಃ ||

ಕುರ್ಮಸ್ತ ಅಯುರಜರಂ ಯದಗ್ನೇ ಯಥಾ ಯುಕ್ತೋ ಜಾತವೇದೋ ನ ರಿಷ್ಯಾಃ |

ಆಥಾ ವಹಾಸಿ ಸುಮನಸ್ಯ ಮಾನೋ ಭಾಗಂ ದೇವೇಭ್ಯೋ ಹವಿಷಃ ಸುಜಾತಃ ||

ಪ್ರಯಾಜಾನ್ತೇ ಅನುಯಾಜಾಂಶ್ಚ ಕೇವಲಾನೂರ್ವಸ್ಯಂತಂ ಹವಿಷೋ ದತ್ತ ಭಾಗಂ |

ಘೃತಂ ಜಾಪಾಂ ಪುರುಷಂ ಚೌಷಧೀನಾಮಗ್ನೇಶ್ಚ ದೀರ್ಘಮಾಯುರಸ್ತು ದೇವಾಃ ||

ತವ ಪ್ರಯಾಜಾ ಅನುಯಾಜಾಶ್ಚ ಕೇವಲ ಉರ್ವಸ್ಯಂತೋ ಹವಿಷಃ ಸಂತು ಭಾಗಾಃ |

ತವಾಗ್ನೇ ಯಜ್ಞೋ ೩ ಯಮಸ್ತು ಸರ್ವಸ್ತುಭ್ಯಂ ನಮಂತಾಂ ಪ್ರದಿಶಶ್ಚ ತಸ್ರಃ ||

(ಮು. ಸಂ. ೧೦-೫೧-೬ ರಿಂದ ೯)

ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಗ್ನಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಿಚಾರವೇನೆಂದರೆ—ಅಗ್ನಿಗೆ ಭೂಪತಿಃ, ಭುವನಪತಿಃ, ಭೂತಾನಾಂ ಪತಿಃ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮೂವರು ಜ್ಯೇಷ್ಠಸಹೋದರರಿದ್ದರು. ಅವರೂ ಅಗ್ನಿಯಂತೆಯೇ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನರು ಅರ್ಪಿಸುವ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡುವಾಗ ವಪ್ರಸದೃಶವಾದ ವಷಟ್ಪಾಠಶಬ್ದಪೂರ್ವಕವಾದ ಹೋಮಗಳಿಂದ ಈ ಮೂವರು ಸಹೋದರರೂ ಮೃತರಾದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಕಿರಿಯವನಾದ ಅಗ್ನಿಯು ತನಗೂ ಆ ದಿಶೆ ಸಂಭವಿಸಬಹುದೆಂದು ಭೀತನಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ದೇವತೆಗಳು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದೆ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವಾಗ ನೀರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮೀನುಗಳು ಅಗ್ನಿಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇರುವನೆಂದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದವು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು

ಅಗ್ನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವನೊಡನೆ ಈ ರೀತಿ ಸಂಭಾಷಿಸಿದರು. ಈ ಸಂಭಾಷಣೆಯೇ ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ದೇವತೆಗಳು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಎದ್ದು ಬರಬೇಕೆಂದೂ ಹಿಂದಿನಂತೆ ತಮಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಅಗ್ನಿಯು, ತನ್ನ ಸಹೋದರರು ಮೃತರಾದುದರಿಂದ ತನಗೂ ಅದೇ ಗತಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂದೂ ಆದ್ದರಿಂದ ತಾನು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ದೇವತೆಗಳು ಮರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೆದರಬೇಡವೆಂದೂ ನೀನಿಗೆ ಮರಣದ ಭಯವುಂಟಾಗದಂತೆ ಮಾಡುವೆವೆಂದೂ ಹೇಳಲು ಅಗ್ನಿಯು ಪುನಃ ಇಂತೆಂದು—ಒಳ್ಳೆಯದು, ಮರಣ ಭಯವನ್ನು ನನಗೆ ತಪ್ಪಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಜಾ, ಅನೂಯಾಜಾ, ಉರ್ಜಸ್ವತ್, ಸ್ವಿಷ್ಟಸ್ವತ್ ಅಭ್ಯರ್ಥಾಗ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡಬೇಕು ಎಂದನು. ದೇವತೆಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದೊಪ್ಪಿ ಅವನು ಕೇಳಿದ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುವಂತೆಯೂ, ಸರ್ವರೀಡಲೂ ನಮಸ್ಕೃತನಾಗುವಂತೆಯೂ, ದೀರ್ಘಾಯುವಾಗುವಂತೆಯೂ ವರವನ್ನಿತ್ತು ಪೂರ್ವದಂತೆ ಹವಿರ್ಹವನಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ನೀಯಮಿಸಿದರು ಎಂದು ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು. ಯಜುರ್ವೇದದ ತೈತ್ತಿರೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ಇರುವುದು.

ಅಗ್ನೇಸ್ತಯೋ ಜ್ಯಾಯಾಗ್ಂಸೋ ಭ್ರಾತರ ಅಸನ್ನೇ ದೇವೇಭ್ಯೋ ಹವ್ಯಂ ವಹಂತೇ ಸ್ವಾಮಿಯಂತ ಸೋಽಗ್ನಿ ರಬಿಭೇದಿತ್ವಂ ನಾವಸ್ಯ ಅರ್ತಿಮಾರಿಷ್ಯತೀತಿ ಸ ನಿಲಾಯತ ಸೋಽಪಃ ಸ್ವಾವಿಶತ್ತಂ ದೇವತಾಃ ಪ್ರೈಷಮೈಚ್ಛಂತಂ ಮತ್ಕೈಃ ಸ್ವಾವಿನೀತ್ರಮಪಶಶದಿ ಯಾಥಿಯಾ ತ್ವಾ ವಧ್ಯಾಸುಯೋ ಮಾ ಸ್ತಾವೋಚಿ ಇತಿ ತಸ್ಮಾನ್ಮತ್ಕೈಂ ಧಿಯಾಧಿಯಾ ಘ್ನಂತಿ ಶಸ್ತ್ರೋ ಹಿ ತಮನ್ಯವಿಂದಸ್ತಮಬ್ರುವನ್ನುವ ನ ಅ ವರ್ತಸ್ವ ಹವ್ಯಂ ನೋ ವದೇತಿ ಸೋಽಗ್ನಿವೀದ್ಯರಂ ವ್ಯಹೈ ಯದೇವ ಗೃಹೀತಸ್ಯಾಹುತಸ್ಯ ಬಹಿಃ ಪರಿಧಿಸ್ತಂ ದಾತ್ರೇನ್ಮೇ ಭ್ರಾತೃಪಾಂ ಭಾಗಧೇಯಮಸದಿತಿ ತಸ್ಮಾದ್ಯದ್ಗೃಹೀತಸ್ಯಾಹುತಸ್ಯ ಬಹಿಃಪರಿಧಿ ಸ್ತಂದತಿ ತೇಷಾಂ ತದ್ಭಾಗಧೇಯಂ ತಾನೇವ ತೇನ ಪ್ರೀಣಾತಿ ಪರಿಧೀನ್ವರಿ ದಧಾತಿ ರಕ್ಷಸಾಮಪಹತ್ಯೈ ||

(ತೈ. ಸಂ. ೩.೬.೬-೧,೨)

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಗೆ ಮೂರು ಮಂದಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಸಹೋದರರಿದ್ದರು. ಅವರು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಮೃತರಾಗಲು ಅಗ್ನಿಯು ತನಗೂ ಆ ಗತಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದೆಂದು ಹೆದರಿ ಓಡಿಹೋಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣದಂತೆ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ದೇವತೆಗಳು ಅಗ್ನಿಯು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದನೆಂದು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವಾಗ ನೀರಿನಲ್ಲಿಿದ್ದ ಒಂದು ಮೀನು, ಅಗ್ನಿಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿರುವನೆಂದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿತು. ಮೀನು ಈ ಚಾಡಿನಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಗ್ನಿಗೆ ಕೋಪಬಂದು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಜನರು ಬಲೆ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಶಪಿಸಿದನು. ಆದರಂತೆ ಈಗಲೂ ಜನರು ಮೀನುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂದು ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವರು. ಬಳಿಕ ದೇವತೆಗಳು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನೀನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ನಮಗೆ ಹವಿರ್ಹವನಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿರು ಎನ್ನುಲು ಅದಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಯು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡುವಾಗ ಪರಿಧಿಯು (ರಾಕ್ಷಸರು ಬಂದು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಫ್ರಮಾಡದಂತೆ ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಡುವ ದರ್ಭವಿಶೇಷಗಳಿಗೆ ಪರಧಿಯೆಂದು ಹೆಸರು.) ಹೊರಗಡೆ ಎಂದರೆ ಈಚೆ ಬೀಳುವ ಆಜ್ಞವೇ ಮೊದಲಾದ ಆಹುತಿಗಳ ಭಾಗವು ನನ್ನ ಸಹೋದರರಿಗೆ ಹವಿರ್ಭಾಗವಾಗುವಂತೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ತಾನು ನೀರಿನಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದು ಪೂರ್ವದಂತೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಒಯ್ಯುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ದೇವತೆಗಳು ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಅರೀತಿ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಇತ್ಯಾದಿ ಉಪಾಖ್ಯಾನವಿದೆ.

ಐವತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆ ಮಾಂ ಮಿತ್ರಾವರುಣೇತಿ ಚತುರ್ಮಚಂ ಸಸ್ತದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ | ಚತುರ್ಥ್ಯತಿ
ತಿಜಗತೀ ವ್ಯೂಹೇನ ಶಕ್ವರೀ ವಾದಿಸ್ತಿಸ್ತೋ ಜಗತ್ಯೇ | ಪ್ರಥಮಾ ಮೈತ್ರಾವರುಣೇ ದ್ವಿತೀಯಾ-
ಗ್ನೇಯಾ ತೃತೀಯಾ ವೈಶ್ವದೇವೀ ಚತುರ್ಥೀ ಗಂಗಾದಿನದೀದೇವತಾಕಾ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಮಣಿಕಾ |
ಆ ಮಾಂ ಮೈತ್ರಾವರುಣ್ಯಾಗ್ನೇಯಾ ವೈಶ್ವದೇವೀ ನದೀಸ್ತುತಿರ್ಜಾಗತಮಂತ್ಯಾತಿಜಗತೀ ಶಕ್ವರೀ ವೇತಿ ||
ಅಸ್ಯ ಸೂಕ್ತಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯೈಚಂ ವಿಷಾದಿಹರಣೇ ವಿನಿಯೋಗೋ ಲಿಂಗಾದವಗಂತವ್ಯಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಆ ಮಾಂ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೇ
ಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು ; ಈ ಸೂಕ್ತದ
ಮೊದಲ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳು ಜಗತೀಭಂದಸ್ತವು. ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಅತಿಜಗತೀ ಅಥವಾ ಶಕ್ವರೀಭಂದಸ್ತವು. ಮೊದ
ಲನೆಯ ಋಕ್ಕಿಗೆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ದೇವತೆಯು ; ಎರಡನೆಯ ಋಕ್ಕಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯು ದೇವತೆಯು ; ಮೂರನೆಯಋಕ್ಕಿಗೆ
ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು ; ನಾಲ್ಕನೆಯ ಋಕ್ಕಿಗೆ ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳು ದೇವತೆಯು. ಆ ಮಾಂ ಮೈತ್ರಾವರು-
ಣ್ಯಾಗ್ನೇಯಾ ವೈಶ್ವದೇವೀ ನದೀಸ್ತುತಿರ್ಜಾಗತಮಂತ್ಯಾತಿಜಗತೀ ಶಕ್ವರೀ ವಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ
ಸೂಕ್ತದ ಪ್ರತಿಋಕ್ಕಿನ ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಅರ್ಥಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಷಾದಿಹರಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿ
ಯಬೇಕು.

ಸೂಕ್ತ—೫೦

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೫೦ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೧೭ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಖ್ಯೆ—೪ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—೧. ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ೨. ಅಗ್ನಿಃ | ೩. ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ | ೪. ನದಯಃ ||

ಭಂದಃ—೧-೩ ಜಗತೀ | ೪. ಅತಿಜಗತೀ ಶಕ್ವರೀ ವಾ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ಮಾಂ ಮಿತ್ರಾವರುಣೇಹ ರಕ್ಷತಂ ಕುಲಾಯಯದ್ವಿಶ್ವಯನ್ಮಾನ ಆ ಗನ್ |

ಅಜಕಾವಂ ದುದ್ಯತೀಕಂ ತಿರೋ ದಧೇ ಮಾ ಮಾಂ ಪದ್ಯೇನ ರಪಸಾ ವಿದ-

ತ್ಸುರುಃ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ಮಾಂ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಇಹ | ರಕ್ಷತಂ | ಕುಲಾಯಯತ್ | ವಿಶ್ವಯತ್ | ಮಾ | ನಃ | ಆ |
ಗನ್ |

ಅಜಕಾವಂ | ದುದ್ಯತೀಕಂ | ತಿರಃ | ದಧೇ | ಮಾ | ಮಾಂ | ಪದ್ಯೇನ | ರಪಸಾ | ವಿದತ್ | ತ್ಸುರುಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಯುನಾಮಿಹಾಸ್ಥಿಲ್ಲೋಕೇ ಮಾಮಾ ರಕ್ಷತಂ | ಅ-
ಭಿಮುಖ್ಯೇನ ಸಾಲಯತಂ | ಕುಲಾಯಯತ್ | ಕುಲಾಯಂ ಸ್ಥಾನಂ | ತತ್ಪುರ್ವದ್ವಿಶ್ವಯದ್ವಿಶೇಷೇಣ
ವರ್ಧಮಾನಂ ವಿಷಂ ನೋಽಸ್ಥಾನಾ ಅಭಿಮುಖ್ಯೇನ ಮಾ ಗನ್ | ಮಾ ಗಮತ್ | ಮಾ ಗಚ್ಛತು | ತಥಾ-
ಜಕಾಮಂ | ಅಜಕಾ ನಾಮ ರೋಗವಿಶೇಷಃ | ತದ್ವದ್ವರ್ಧಶೀಕಂ ದುರ್ದಶನಂ ವಿಷಂ ತಿರೋ ದಧೇ |
ತಿರೋ ಧತ್ತಾಂ | ನಶ್ಯತ್ಪ್ರತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾ ತ್ವರುಶ್ಚದ್ವಿಗಾಮಾ | ಜಿಹ್ವಗಃ ಸರ್ಪ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಮಾಂ ಸ-
ದ್ಯೇನ ಸಾಧಭವೇನ ರಪಸಾ | ರಪಿಃ ಶಬ್ದಕರ್ಮಾ | ಶಬ್ದೇನ ಮಾ ವಿದತ್ | ನ ಜಾನಾತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, | ಇಹ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಮಾಂ—ನನ್ನನ್ನು | ಅ ರ-
ಕ್ಷತಂ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. | ಕುಲಾಯಯತ್—ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ, | ವಿಶ್ವಯತ್—ಸರ್ವತ್ರ ಪುಷ್ಟಿ
ಗೊಳ್ಳುವುದೂ ಆದ ವಿಷವು | ನಃ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ಮಾ ಅ ಗನ್—ಬಂದು ಸಮಾಪಿಸದಿರಲಿ. | ಅಜಕಾಮಂ—
ರೋಗಕಾರಕವಾದುದೂ | ದುದ್ವರ್ಶೀಕಂ—ನೋಡಲು ಅಸಹ್ಯವಾದುದೂ ಆದ ವಿಷವು | ತಿರೋದಧೇ—ಮಾಯ
ವಾಗಲಿ. | ತ್ವರುಃ—ವಕ್ರಗಾಮಿಯಾದ ಸರ್ಪವು | ಮಾಂ—ನನ್ನನ್ನು | ಸದ್ಯೇನ—ನನ್ನ ಪಾದದ ಚಲನದಿಂದ
ಉಂಟಾಗುವ | ರಪಸಾ—ಶಬ್ದದಿಂದ | ಮಾ ವಿದತ್—(ನನ್ನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು) ತಿಳಿಯದಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ,
ಸರ್ವತ್ರ ಪುಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳುವುದೂ ಆದ ವಿಷವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಸಮಾಪಿಸದಿರಲಿ. ರೋಗಕಾರಕವಾದುದೂ,
ನೋಡಲು ಅಸಹ್ಯವಾದುದೂ ಆದ ವಿಷವು ಮಾಯವಾಗಲಿ. ವಕ್ರಗಾಮಿಯಾದ ಸರ್ಪವು ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಪಾದದ
ಚಲನದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಶಬ್ದದಿಂದ (ನನ್ನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು) ತಿಳಿಯದಿರಲಿ.

English Translation

Mitra and Varuna, protect me here (in this world): let not the insidi-
ous and spreading (poison) reach me : may the equally malignant and undis-
cernible (venom) disappear : let not the tortuous (snake) recognize me by
the sound of my footsteps.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯದ್ವಿಜಾನುನ್ವರುಷಿ ವಂದನಂ ಭುವದಷ್ಟೀನಂತೌ ಪರಿ ಕುಲ್ಪಾ ಚ ದೇಹತ್ |

ಅಗ್ನಿನ್ವಚ್ಛೋಚನ್ನಪ ಬಾಧತಾಮಿತೋ ಮಾ ಮಾಂ ವದ್ಯೇನ ರಪಸಾ ವಿದ-

ತ್ವನುರುಃ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯೇತ್ | ವ್ರಿಜಾಮನ್ | ಪರುಷಿ | ವಂದನಂ | ಭುವತ್ | ಅಷ್ಟೀವಂತಃ | ಪರಿ | ಕುಲ್ಪಾ | ಚ | ದೇಹತ್ |
 ಅಗ್ನಿಃ | ತತ್ | ಶೋಚನ್ | ಅಪ | ಬಾಧತಾಂ | ಇತಃ | ಮಾಂ | ಮಾಂ | ಪದ್ಯೇನ | ರಸಸಾ | ವಿದತ್ |
 ತ್ವಯಃ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವಂದನಮೇತತ್ಸಂಕ್ಷುಕಂ ಯದ್ವಿಷಂ ವಿಜಾಮನ್ ವಿವಿಧಜನ್ಮಿನಿ ಪರುಷಿ ವೃಕ್ಷಾದೀನಾಂ ಪರ್ವಣಿ
 ಭುವತ್ ಉದ್ಭವೇತ್ | ಯಚ್ಚ ವಿಷಮಷ್ಟೀವಂತಾ ಜಾನುನೀ ಕುಲ್ಪಾ ಗುಲ್ಪಾ ಚ ಪರಿ ದೇಹತ್ || ದಿಹ
 ಉಪಚಿಯೇ || ಉಪಚಿತಂ ಕುರ್ಯಾತ್ | ಅಗ್ನಿದೇವಃ ಶೋಚನ್ ದೀಪ್ಯಮಾನಃ ಸನ್ನಿತೋಽಸ್ಮಾಜ್ಜ-
 ನಾತ್ತದ್ವಿಷಮಶ ಬಾಧತಾಂ | ಅಪಹಂತು | ಶಿಷ್ಯಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ವಂದನಂ—ವಂದನಸಂಕ್ಷುಕವಾದ | ಯತ್—ಯಾವ ವಿಷವು | ವಿಜಾಮನ್—ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ |
 ಪರುಷಿ—ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳ ಗಿಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ | ಭುವತ್—ಉದ್ಭವಿಸುವುದೋ | (ಯತ್—ಯಾವುದು) ಅಷ್ಟೀವಂತಾ—
 ಮೋಣಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ | ಕುಲ್ಪಾ ಚ—ಪಾದಗಳ ಸಂದಿಗಳಲ್ಲೂ | ಪರಿ ದೇಹತ್—ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದೋ | ತತ್—
 ಆ ವಿಷವನ್ನು | ಶೋಚನ್—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿದೇವನು | ಇತಃ—ನಮ್ಮ ಜಾಗದಿಂದ | ಅಪ
 ಬಾಧತಾಂ—ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸಿ ನಾಶಪಡಿಸಲಿ. | ತ್ವಯಃ—ನಕ್ರಗಾಮಿಯಾದ ಸರ್ಪವು | ಮಾಂ—ನನ್ನನ್ನು |
 ಪದ್ಯೇನ—ನನ್ನ ಪಾದದ ಚಲನದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ | ರಸಸಾ—ಶಬ್ದದಿಂದ | ಮಾ ವಿದತ್—(ನನ್ನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು)
 ತಿಳಿಯದಿರಲಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥಃ

ವಂದನಸಂಕ್ಷುಕವಾದ ಯಾವ ವಿಷವು ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳ ಗಿಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವುದೋ
 ಯಾವುದು ಮೋಣಕಾಲುಗಳ ಸಂದಿಗಳಲ್ಲೂ ಪಾದಗಳ ಸಂದಿಗಳಲ್ಲೂ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದೋ ಆ ವಿಷವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶ
 ಮಾನನಾದ ಅಗ್ನಿದೇವನು ನಮ್ಮ ಜಾಗದಿಂದ ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸಿ ನಾಶಪಡಿಸಲಿ. ನಕ್ರಗಾಮಿಯಾದ ಸರ್ಪವು ನನ್ನನ್ನು
 ನನ್ನ ಪಾದದ ಚಲನದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಶಬ್ದದಿಂದ ತಿಳಿಯದಿರಲಿ.

English Translation

May the brilliant Agni counteract that poison which is generated in
 the manifold knots (of trees) and the like, or which is smeared upon the
 knees or ankles: let not the tortuous snake recognize me by the sound of my
 footsteps.

ಸಂಹಿತಪಾಠಃ

ಯಚ್ಚೈಲ್ಮಲಾ ಭವತಿ ಯನ್ನದೀಷು ಯದೋಷಧೀಷ್ಟುಃ ಪರಿ ಜಾಯತೇ
 ವಿಷಂ |

ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾ ನಿರಿತಸ್ತತ್ಸುನಂತು ಮಾ ಮಾಂ ಪದ್ಯೇನ ರಸಸಾ ವಿದತ್ತಸುರುಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯತ್ | ಶಲ್ಮಲೌ | ಭವತಿ | ಯತ್ | ನದೀಷು | ಯತ್ | ಓಷಧೀಭ್ಯಃ | ಪರಿ | ಜಾಯತೇ | ವಿಷಂ |
ವಿಶ್ವೇ | ದೇವಾಃ | ನಿಃ | ಇತಃ | ತತ್ | ಸುವಂತು | ಮಾ | ಮಾಂ | ಪದ್ಯೇನ | ರಸಸಾ | ವಿದತ್ |
ತ್ಸುರುಃ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯದ್ವಿಷಂ ಶಲ್ಮಲಾನೇತತ್ಸಂಜ್ಞ ಕೇ ವೃಕ್ಷೇ ಭವತಿ | ಯದ್ವಿಷಂ ನದೀಷು ತತ್ರಸ್ಥಾಪ್ತು ಸ್ವಾಧು-
ಭವತಿ | ಪರೀತಿ ಪಂಚಮೃಥಾನುನಾದೀ | ಓಷಧೀಭ್ಯಃ ಸಕಾಶಾದ್ಯದ್ವಿಷಂ ಜಾಯತೇ ಉತ್ಪದ್ಯತೇ |
ವಿಶ್ವೇ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಸ್ತದ್ವಿಷಮಿತೋಽಸ್ಮಾಜ್ಜನಾದ್ವೇಶಾದ್ವಾ ನಿಃ ಸುವಂತು | ನಿಃಶೇಷೇಣ ಪ್ರೇರ-
ಯಂತು | ಮಾ ಮಾಮಿತಿ ಶಿಷ್ಟಂ ವಾಖ್ಯಾತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ಯತ್—ಯಾವ ವಿಷವು | ಶಲ್ಮಲೌ—ಶಲ್ಮಲಿಯೆಂಬ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ | ಭವತಿ—ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದೋ |
ಯತ್—ಯಾವ ವಿಷವು | ನದೀಷು ಪರಿ—ನದಿಗಳಿಂದಲೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದೋ | ಯತ್ ವಿಷಂ—ಯಾವ
ವಿಷವು | ಓಷಧೀಭ್ಯಃ—ಓಷಧಿಗಳಿಂದಲೂ | ಜಾಯತೇ—ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದೋ, | ತತ್—ಆ ವಿಷವನ್ನು |
ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ—ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ | ಇತಃ—ನಮ್ಮಿಂದ | ನಿಃ ಸುವಂತು—ಓಡಿಸಿ ನಾಶಪಡಿಸಲಿ. | ತ್ಸುರುಃ—
ವಕ್ರಗಾಮಿಯಾದ ಸರ್ಪವು | ಪದ್ಯೇನ—ನನ್ನ ಕಾಲಿನ ಚಲನದ | ರಸಸಾ—ಶಬ್ದದಿಂದ | ಮಾಂ—ನನ್ನ ಇರುವಿಕೆ
ಯನ್ನು | ಮಾ ವಿದತ್—ಅರಿಯದಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ

ಯಾವ ವಿಷವು ಶಲ್ಮಲಿಯೆಂಬ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದೋ, ಯಾವ ವಿಷವು ನದಿಗಳಿಂದಲೂ ಉತ್ಪನ್ನ
ವಾಗುವುದೋ, ಆ ವಿಷವನ್ನು ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ನಮ್ಮಿಂದ ಓಡಿಸಿ ನಾಶಪಡಿಸಲಿ. ವಕ್ರಗಾಮಿಯಾದ ಸರ್ಪ
ನನ್ನ ಕಾಲಿನ ಚಲನದ ಶಬ್ದದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯದಿರಲಿ.

English Translation

The poison that is in the Shalmali tree, in rivers, or which is genera-
ted from plants, may the universal gods remove from hence : let not the
tortuous (snake) recognize me by the sound of my footsteps.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯಾಃ ಪ್ರವತೋ ನಿವತ ಉದ್ವತ ಉದ್ವಸ್ತತೀರನುದಕಾಶ್ಚ ಯಾಃ |

ತಾ ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ ಪಯಸಾ ಪಿನ್ವಮಾನಾಃ ಶಿನಾ ದೇವೀರಶಿಸದಾ ಭವಂತು ಸ.
ವಾರ್ ನದ್ಯೋ ಅಶಿಮಿದಾ ಭವಂತು || ೪ ||

ಪದವಾಣಿಃ

ಯಾಃ | ಪ್ರವತಃ | ನಿವತಃ | ಉತ್ವತಃ | ಉದನ್ವತೀಃ | ಅನುದಕಾಃ | ಚ | ಯಾಃ |
ತಾಃ | ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ | ಪಯಸಾ | ಪಿನ್ವಮಾನಾಃ | ಶಿನಾಃ | ದೇವೀಃ | ಅಶಿಸದಾಃ | ಭವಂತು | ಸರ್ವಾಃ |
ನದ್ಯೋಃ | ಅಶಿಮಿದಾಃ | ಭವಂತು ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಾ ನದ್ಯೋ ಪ್ರವತಃ ಪ್ರವಣದೇಶೇ ಗಚ್ಛಂತ್ಯಃ | ಯಾ ನಿವತೋ ನಿಮ್ಮದೇಶೇ ಗಚ್ಛಂತ್ಯಃ |
ಯಾ ಉದ್ವತ ಉನ್ನತದೇಶೇ ಗಚ್ಛಂತ್ಯಃ | ಯಾ ಉದನ್ವತೀರುದನ್ವತೃ ಉದಕಯುಕ್ತಾಃ | ಅನುದಕಾ-
ಶ್ಚೋದಕರಹಿತಾಶ್ಚ ಯಾ ನದ್ಯೋ ಯಾಂತಿ | ಪಯಸೋದಕೇನ ಪಿನ್ವಮಾನಾ ವಿಶ್ವಮಾಪ್ನಾಯಯಂ-
ತೋ ದೇವೀರ್ದೇವ್ಯೋ ದ್ಯೋತಮಾನಾಸ್ತಾಪ್ತೃಶ್ಚೋ ನದ್ಯೋಽಸ್ತುಭ್ಯಮಶಿಸದಾಃ | ಶಿಸದಂ
ನಾಮ ರೋಗವಿಶೇಷಃ | ತದಕುರ್ವತ್ಯಃ ಸತ್ಯಃ ಶಿನಾಃ ಕಲ್ಯಾಣೋ ಭವಂತು | ಅಸಿ ಚ ಸರ್ವಾಸ್ತಾ
ನದ್ಯೋಽಶಿಮಿದಾಃ | ಶಿಮಿರ್ವಧಕರ್ಮಾ | ಅಂಹಿಸಾಪ್ರದಾ ಭವಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಾಃ—ಯಾವ ನದಿಗಳು | ಪ್ರವತಃ—ತಪ್ಪಲುಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವವೋ | ನಿವತಃ—ಯಾವ
ನದಿಗಳು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವವೋ | ಉದ್ವತಃ—ಯಾವುವು ಉನ್ನತಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವವೋ |
ಉದನ್ವತೀಃ—ಯಾವುವು ಉದಕಭರಿತವಾಗಿರುವವೋ | ಅನುದಕಾಶ್ಚ—ಯಾವುವು ಉದಕರಹಿತವಾಗಿರುವವೋ |
ಯಾಃ—ಯಾವ ನದಿಗಳು | ಪಯಸಾ—ಉದಕದಿಂದ | ಪಿನ್ವಮಾನಾಃ—ಸಕಲ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ |
ದೇವೀಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿರುವವೋ | ತಾಃ—ಆ ಸಕಲ ನದಿಗಳೂ | ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ—ನಮಗೆ | ಅಶಿಸದಾಃ—
ರೋಗಕಾರಕವಲ್ಲದಂತೆಯೂ | ಶಿನಾಃ—ಮಂಗಳಕಾರಕವಾಗಿಯೂ | ಭವಂತು—ಆಗರಲಿ. | ಸರ್ವಾಃ ನದ್ಯೋಃ—
ಆ ಸಕಲ ನದಿಗಳೂ | ಅಶಿಮಿದಾಃ—ಹಿಂಸಾರಹಿತಗಳಾಗಿಯೂ | ಭವಂತು—ಆಗರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವ ನದಿಗಳು ತಪ್ಪಲುಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವವೋ, ಯಾವುವು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವವೋ
ಯಾವುವು ಉನ್ನತಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವವೋ, ಯಾವುವು ಉದಕಭರಿತವಾಗಿರುವವೋ, ಯಾವುವು ಉದಕರಹಿತ
ವಾಗಿರುವವೋ ಯಾವ ನದಿಗಳು ಉದಕಗಳಿಂದ ಸಕಲ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ ತುಂಬಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿರುವವೋ, ಆ
ಸಕಲ ನದಿಗಳೂ ನಮಗೆ ರೋಗಕಾರಕವಾಗದಂತೆಯೂ, ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವಾಗಿರುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿ. ಆ ಸಕಲ ನದಿ
ಗಳೂ ನಮಗೆ ಹಿಂಸಾರಹಿತಗಳಾಗಿರಲಿ.

English Translation

May the divine rivers, whether flowing down declivities, in hollow places or upwards, whether filled with water, or dry, nourishing all with their water be auspicious to us communicating not disease: may all the rivers be unproductive of harm.

ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸೀತಿಕೆ

ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ಅದಿತ್ಯರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದಿತ್ಯರೆಂದರೆ ಅದಿತಿಪುತ್ರರು ಎಂದರ್ಥವು. ಆದರೆ ಈ ದೇವತೆಗಳು ಯಾರು, ಇವರ ಸ್ವರೂಪವೇನು ಎಂದು ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆಮಾಡುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ಅದಿತ್ಯರಬ್ಬದ ರೂಪನಿಷ್ಠತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಅನಂತರ ಅದಿತ್ಯರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಮಾಡುವೆವು. ಅದಿತ್ಯನೆಂದರೆ, ಅದಿತಿಪುತ್ರನಾದ ಸೂರ್ಯನು ಎಂಬರ್ಥವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಈ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಬಂತೆಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಯಾಸ್ಕರು ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಈರೀತಿ ಹೇಳಿದಾರೆ.—

ಅದಿತ್ಯಃ ಕಸ್ಮಾದಾತತ್ರೇ ರಸಾನಾದತ್ತೇ ಭಾಸಂ ಜ್ಯೋತಿಷಾಮಾದೀಶ್ವೋ ಭಾಸೇತಿ ವಾ-
ದಿತೇಃ ಪುತ್ರ ಇತಿ ವಾ ||

(ನಿ. ೨-೧೩)

ಅದಿತ್ಯನು ಯಾರು ? ಎಂದರೆ—

- (೧) ಅದತ್ತ ಇತಿ ಅದಿತ್ಯಃ | ಸ್ವೀಕರಿಸುವವನು, ಗ್ರಹಿಸುವವನು ಅಥವಾ ಆಕರ್ಷಿಸುವವನು ಎಂದು ಅದಿತ್ಯರಬ್ಬಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವು. ಏನನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವವನು ಎಂದರೆ, ರಸಾನ್—ಉದಕಗಳನ್ನು ತನ್ನ ರಶ್ಮಿಗಳ ಮೂಲಕ ಆಕರ್ಷಿಸುವವನು. ಹೀಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉದಕವು ಮೇಘರೂಪದಿಂದ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಸಮುದ್ರಾದಿ ಜಲಾಶಯಗಳಿಂದ ರಶ್ಮಿಗಳ ಮೂಲಕ ಉದಕವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅದಿತ್ಯನೆಂದು ಹೆಸರು.
- (೨) ಅಥವಾ ಅದತ್ತೇ ಭಾಸಂ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ | ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುವುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶವು ಇತರ (ಚಂದ್ರಾದಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ) ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಆ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ ಅದಿತ್ಯನೆಂದು ಹೆಸರು.
- (೩) ಅಥವಾ ಅದೀಶ್ವೋ ಭಾಸೇತಿ ವಾ | ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಥವಾ ಸುತ್ತಲೂ (ರಶ್ಮಿಗಳ ಮೂಲಕ) ಅವನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದರಿಂದ ಅದಿತ್ಯನೆಂದು ಹೆಸರು.
- (೪) ಅಥವಾ ಅದಿತೇಃ ಪುತ್ರ ಇತಿ ವಾ | ದೇವಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿ ದೇವಿಯ ಪುತ್ರನಾದುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅದಿತ್ಯನೆಂದು ಹೆಸರು ಎಂದು ನಿರ್ವಚನದ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಆದಿತ್ಯಶಬ್ದವು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾದಾಗೆಲ್ಲಾ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅರ್ಥವನ್ನಾದರೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಪ್ರಕೃತಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯಾನಾಂ ಮೊದಲಾದ ಆದಿತ್ಯಶಬ್ದದ ಬಹುವಚನಪ್ರಯೋಗವಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯ ಶಬ್ದವು ಸೂರ್ಯನಿಗೇ ಅಲ್ಲದೇ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ನಿರುತ್ತಕಾರರೇ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ—

ಏವಮನ್ಯಾಗಾಮಸಿ ದೇವತಾನಾಮಾದಿತ್ಯಪ್ರವಾದಾಃ ಸ್ತುತಯೋ ಭವಂತಿ | ತದ್ಭೃತಸ್ಮಿ-
ತ್ರಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯಾರ್ಯಮ್ನೋ ದಕ್ಷಸ್ಯ ಭಗಸ್ಯಾಂಶಸ್ಯೇತಿ ||

(ನಿ. ೨-೧೩)

ಆದಿತ್ಯಪರವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳು ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಅರ್ಯಮಾ, ದಕ್ಷ, ಭಗ, ಅಂಶ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಎಂದರೆ ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆದಿತ್ಯರೆಂದು (ಇವರು ಅದಿತಿಯ ಪುತ್ರರಾದುದರಿಂದ) ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ; ಎಂಬ ಹೇಳಿ ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ—

ಇಮಾ ಗಿರ ಆದಿತ್ಯೇಭ್ಯೋ ಘೃತಸ್ಯಾ ಸನಾದ್ರಾಜಭ್ಯೋ ಜುಹ್ವಾ ಜುಹೋಮಿ |
ಶೃಣೋತು ಮಿತ್ರೋ ಅರ್ಯಮಾ ಭಗೋ ನಸ್ತು ವಿಜಾತೋ ವರುಣೋ ದಕ್ಷೋ ಅಂಶಃ ||

(ಋ. ಸಂ. ೨-೨೭-೧)

ಎಂಬ ಋಕ್ಕನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದಾರೆ. ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ, ಅರ್ಯಮಾ, ಭಗ, ಧಾತಾ, ವರುಣ, ದಕ್ಷ, ಅಂಶ ಎಂಬವರು ಆದಿತ್ಯರೆಂದೂ ಇವರು ಆರು ಮಂದಿಯೆಂದೂ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ,

ಅಥಾಸಿ ಮಿತ್ರಾವರುಣಯೋಃ | ಆದಿತ್ಯಾ ದಾನುನಸ್ತುತಿಃ ||

(ನಿ. ೨-೧೩)

ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನೂ ಆದಿತ್ಯರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುವುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—

ತಾ ಸಮ್ರಾಜಾ ಘೃತಾಸುತಿಃ ಆದಿತ್ಯಾ ದಾನುನಸ್ತುತಿಃ |
ಸರ್ಜೇತೇ ಅನವದ್ವರಂ ||

(ಋ. ಸಂ. ೨-೪೧-೬)

ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನೂ ಆದಿತ್ಯರೆಂದು ಕರೆದಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ—

ಪ್ರ ಸ ಮಿತ್ರ ಮರ್ತೋ ಅಸ್ತು ಪ್ರಯಸ್ತಾನ್ಯಸ್ಯ ಆದಿತ್ಯ ಶಿಕ್ಷತಿ ವ್ರತೇನ |
ನ ಹಸ್ಯತೇ ನ ಜೀಯತೇ ತ್ನೋತೋ ನೈನಮಂಯೋ ಅಶ್ನೋತ್ಯಂತಿತೋ ನ ದೂರಾತ್ ||

(ಋ. ಸಂ. ೩-೫೯-೨)

ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ತುತಿಸುವಾಗ ಇವನನ್ನೂ ಆದಿತ್ಯನೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದೆ.

ಅಥಾಸಿ ವರುಣಸ್ಯೈಕಸ್ಯ | ಅಥಾ ವಯಮಾದಿತ್ಯ ವ್ರತೇ ತವ | ವ್ರತಮಿತಿ ಕರ್ಮನಾಮ |
ವೃಣೋತೀತಿ ಸತಃ ||

(ನಿ. ೨-೧೩)

ಮಿತ್ರನನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದಂತೆಯೇ ವರುಣನೆಂಬ ಒಂದೇ ದೇವತೆಯನ್ನು ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ವರುಣನನ್ನು ಆದಿತ್ಯನೆಂದೇ ಹೇಳಿದೆ.—

ಉದುತ್ತಮಂ ವರುಣ ಪಾಶಮಸ್ಮದನಾಥಮಂ ವಿ ಮಧ್ಯಮಂ ಶ್ರಧಾಯಿ |

ಅಥಾ ವಯಮಾದಿತ್ಯ ವ್ರತೇ ತವಾನಾಗಸೋ ಅದಿತಯೇ ಸ್ಯಾಮ ||

(ಋ. ಸಂ. ೧-೨೪-೧೫)

ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವರುಣನನ್ನು ಆದಿತ್ಯನೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ.

ಇನ್ನು ಆದಿತ್ಯರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳ ಸಂಖ್ಯಾಸಂಮಿತಿ ಎಷ್ಟು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಇಮಾ ಗಿರ ಆದಿತ್ಯೇಭ್ಯಃ (ಋ. ಸಂ. ೨-೨೭-೧) ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ, ಅರ್ಯಮಾ, ಭಗ, ವರುಣ, ದಕ್ಷ, ಅಂಶ ಎಂದು ಆರು ಮಂದಿ ದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಇವರೇ ಆದಿತ್ಯರೆಂದು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ತುವಿಜಾತಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಿರುಕ್ತಕಾರರು ಬಹು-ಜಾತಶ್ಚ ಧಾತಾ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ—ತುವಿಜಾತಿ ಬಹುನಾಮ | ಸರ್ವವಿಧಾತ್ವತ್ಯಾದ್ಯಹು-ಜನ್ಮಾ ಧಾತಾ ಯಾವದಧಿಕಾರಂ ಜನ್ಮೇತಿ | ತುವಿಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಒಹು, ಅನೇಕ ಎಂದರ್ಥ. ಜನ್ಯವೆಂದರೆ ಅಧಿಕಾರ. ತುವಿಜಾತ ಎಂದರೆ, ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳುಳ್ಳ ಸರ್ವವಿಧಾತ್ಯವಾದ, ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾದ ಧಾತಾ ಎಂದರ್ಥವು ಎಂದು ತುವಿಜಾತಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಧಾತನೂ ಸೇರಿ ಏಳು ಮಂದಿ ಆದಿತ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಮತ್ತು ಸಪ್ತ ದಿಶೋ ನಾನಾ ಸೂರ್ಯಃ ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಏಳು ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ (ಋ. ಸಂ. ೯-೧೧೪-೩) ನಾಮನಿರ್ದೇಶವಿಲ್ಲ. ದೇವಾ ಆದಿತ್ಯಾ ಯೇ ಸಪ್ತ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಆದಿತಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಾಗ ಋ. ಸಂ. ೧೦-೨೭-೮, ೯ ಎಂಬ ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಆದಿತಿಗೆ ಎಂಟುಮಂದಿ ಪುತ್ರರೆಂದೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಏಳು ಜನರನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದಳೆಂದೂ ಮಾರ್ತಾಂಡನೇಂಬ ಎಂಟನೆಯವನನ್ನು ತಾನೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಪೋಷಿಸಿದಳೆಂಬುದನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಮಾರ್ತಾಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದವರ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶವಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥವೇನಾದ ೮-೯-೨೧ನೇ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಋ. ಸಂ. ೧೦-೨೭-೮ನೇ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಆದಿತಿಗೆ ಎಂಟುಮಂದಿ ಪುತ್ರರೆಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಋ. ಸಂ. ೨೭-೨೧ನೇ ಋಕ್ಕಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ಸಾಯಣರು ಆದಿತ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಜುರ್ವೇದದ ತೈತ್ತರೀಯಾರಣ್ಯಕದ ಅಷ್ಟೈ ಪುತ್ರಾಸೋ ಆದಿತೇಃ | . . . . | ತಾನನುಕ್ರಮಿಸ್ವಾಮಾಃ | ಮಿತ್ರಶ್ಚ ವರುಣಶ್ಚ | ಧಾತಾ ಚಾರ್ಯಮಾ ಚ | ಅಗ್ಂಶಶ್ಚ ಭಗಶ್ಚ | ಇಂದ್ರಶ್ಚ ವಿವಸ್ವಾಗ್ಶ್ಚೇತ್ಯೇತೇ (ತೈ. ಆ. ೧-೧೩-೩) ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಧಾತಾ, ಅರ್ಯಮಾ, ಅಂಶ, ಭಗ, ಇಂದ್ರ, ವಿವಸ್ವಾನು ಎಂಬ ಆದಿತಿಯ ಎಂಟು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಾರೆ.

ಉದಗಾದಯಮಾದಿತ್ಯಃ (ಋ. ಸಂ. ೧-೫೦-೧೨) ಉದಪಪ್ತದಸೌ ಸೂರ್ಯಃ (ಋ. ಸಂ. ೧-೧೯೧-೯) ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಆದಿತ್ಯನಿಗೂ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಆದಿತೇಯನಾದ ಎಂದರೆ ಆದಿತಿ ಪುತ್ರನಾದ ಅಗ್ನಿಯೇ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತನಾಗಿದಾನೆ; ಅಗ್ನಿಯು ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಥಿವಾನ್ನಿ ರೂಪದಿಂದಲೂ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯುತಾನ್ನಿ (ಮಿಂಚು) ರೂಪದಿಂದಲೂ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯರೂಪದಿಂದಲೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಗೂ ಸೂರ್ಯ ಅಥವಾ ಆದಿತ್ಯನೆಂಬ ಹೆಸರು ಸಲ್ಲುವುದು. ಆದಿತ್ಯರ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೈತ್ತರೀಯಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಈರಿತಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ—

ಆದಿತಿಃ ಪುತ್ರಕಾಮಾ | ಸಾಧ್ಯೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಾದನಮಸಚಿತ್ | ತಸ್ಯಾ ಉಚ್ಛೇಷಣಮದದುಃ | ತತ್ಪ್ರಾಶ್ನಾತ್ | ಸಾ ರೇತೋಽಧತ್ತ | ತಸ್ಯೈ ಧಾತಾ ಚಾರ್ಯಮಾ ಚಾಜಾಯೀತಾಂ | ಸಾ ದ್ವಿತೀಯಮಸಚಿತ್ | ತಸ್ಯಾ ಉಚ್ಛೇಷಣಮದದುಃ | ತತ್ಪ್ರಾಶ್ನಾತ್ || ಸಾ ರೇತೋಽಧತ್ತ | ತಸ್ಯೈ ಮಿತ್ರಶ್ಚ ವರುಣಶ್ಚಾಜಾಯೀತಾಂ | ಸಾ ತೃತೀಯಮಸಚಿತ್ | ತಸ್ಯಾ ಉಚ್ಛೇಷಣಮದದುಃ | ತತ್ಪ್ರಾಶ್ನಾತ್ | ಸಾ ರೇತೋಽಧತ್ತ | ತಸ್ಯಾ ಅಗ್ಂಶಶ್ಚ

ಭಗವ್ಯಾ ಜಾಯೇತಾಂ | ಸಾ ಚತುರ್ಥಮವಚತ್ | ತಸ್ಯಾ ಉಚ್ಛೇಷಣಮದದುಃ | ತತ್ಪ್ರಾ-
ಶ್ನಾತ್ | ಸಾ ರೇತೋಽಧತ್ತ | ತಸ್ಯಾ ಇಂದ್ರಶ್ಚ ವಿವಸ್ವಾಗ್ ಶ್ವಾ ಜಾಯೇತಾಂ ||

(ಶ್ರೀ. ಬ್ರಾ. ೧-೧-೯-೧, ೨, ೩)

ಅದಿತಿವೇದಿಯು ತನಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಪಟ್ಟೆಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಸಾಧ್ಯರನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮದನ
ರೂಪವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸರ್ವಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದಳು. ಅವರು ಆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಭುಜಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಶೇಷ
ವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಅವಳು ಅದನ್ನು ಭುಜಿಸಿದಾಗ ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅದಿತಿಗೆ ಧಾತಾ, ಅರ್ಯಮಾ
ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು (ಅವಳೆಯಾಗಿ) ಜನಿಸಿದರು. ಇದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಆಚರಿಸಿದಾಗ ಮಿತ್ರ ಮತ್ತು
ಮರುಣರೂ, ಮೂರನೆಯ ಸಲ ಅಂಶ ಮತ್ತು ಭಗರೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಲ ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ವಿವಸ್ವಾನ್ ಎಂಬಿಬ್ಬರು
ಪುತ್ರರೂ ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು ಇನ್ನರೇ ಅದಿತ್ಯರು ಎಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠರೀಯಬ್ರಾಹ್ಮಣವು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಇದೇ ವಿಷಯವಾಗಿ
ಶತಸಥಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಈ ವಿವರಣೆ ಇದೆ—

ಸ ಮಾಸಾ ಏವ ನಾಚಂ ಮಿಥುನಂ ಸಮಭವತ್ ದ್ವಾದಶದ್ರವ್ಯಾನ್ ಭ್ಯಭವತ್ | ತೇ ದ್ವಾ-
ದಶ ಆದಿತ್ಯಾ ಅಸೃಜ್ಯಂತ ತಾನ್ ದಿಕ್ಷೂಸಾದಧತ್ ||

(ಶ. ಬ್ರಾ. ೬-೧-೨೮)

ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ನಾಪ್ತನೊಡನೆ ತನ್ನ ಮಾನಸಿಕವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಆಗ ಹನ್ನೆರಡು ದ್ರವ್ಯಾತ್ಮಕ
ವಾದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅದರ ಫಲವೇ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರ ಆವಿರ್ಭಾವವು. ಆಗ ಅವರನ್ನು ದಿಕ್ಪುಗಳ
ಪಾಲಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಇರಿಸಿದನು ಎಂದಿದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದಿತ್ಯರ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಇತರ ಶ್ರುತಿ
ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಏನುತರ್ಕಿಸಬಹುದು.

ಕತಮ ಆದಿತ್ಯಾ ಇತಿ | ದ್ವಾದಶ ವೈ ಮಾಸಾಃ ಸಂವತ್ಸರಸ್ಯೈತ ಆದಿತ್ಯಾ ಏತೇ ಹಿಂದಂ
ಸರ್ವಮಾದದಾನಾ ಯಂತಿ ತೇ ಯದಿದಂ ಸರ್ವಮಾದದಾನಾ ಯಂತಿ ತಸ್ಮಾದಾದಿತ್ಯಾ ಇತಿ ||

(ಶ. ಬ್ರಾ. ೧೧-೬-೨೮)

ಅದಿತ್ಯರು ಎಷ್ಟು ಮಂದಿ? ಅದಿತ್ಯರು ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ. ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಮಾಸಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳೇ
ಅದಿತ್ಯರು. ಆ ಮಾಸಗಳೇ ಸಕಲವನ್ನೂ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅದಿತ್ಯರೆಂದು
ಹೆಸರು ಎಂದಿದೆ. ಇದೇ ಅದಿತ್ಯರ ವಿಷಯಕವಾದ ಕಥೆಯು ಶ್ರೇಷ್ಠರೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ—

ಆದಿತ್ಯಾಶ್ವಾಗಿರಸಶ್ಚ ಸುವರ್ಗೇ ಲೋಕೇಽಸ್ತರ್ಧಂತ | ತೇಽಂಗಿರಸ ಅದಿತ್ಯೇಭ್ಯಃ |
ಅಮುನಾದಿತ್ಯಮಶ್ವಗ್ಂಶ್ವೇತಂ ಭೂತಂ ದಕ್ಷಿಣಾಮನಯತ್ | ತೇಽಬ್ರುವನ್ | ಯನ್ನೋಽ
ವೇಷ್ಯ | ಸ ವರ್ಯೋಽಭೂದಿತಿ | ತಸ್ಮಾದಶ್ವಗ್ಂ ಸವರ್ಯೋಽತ್ಯಾಹ್ವಯಂತಿ | ತಸ್ಮಾದ್ವಿಜ್ಞೇ
ವರೋ ದೀಯತೇ | ಯತ್ಪ್ರಜಾಪತಿರಾಲಬ್ಧೋಽಶ್ವೋಽಭವತ್ | ತಸ್ಮಾದಶ್ವೋ ನಾಮ |
ಯಚ್ಚೈಯದರುರಾಸೀತ್ | ತಸ್ಮಾದರ್ವಾ ನಾಮ | ಯಶ್ಚದ್ಯೋ ವಾಜಸ್ತನ್ಮಮಜಯತ್ |
ತಸ್ಮಾದ್ವಾಜೇ ನಾಮ | ಯದಸುರಾಣಾಂ ಲೋಕಾನಾದತ್ತ | ತಸ್ಮಾದಾದಿತ್ಯೋ ನಾಮ ||

(ಶ್ರೀ. ಬ್ರಾ. ೩-೯-೨೧-೧, ೨)

ಹಿಂದೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅದಿತ್ಯರೂ ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದರು. ಶ್ವೇತಾಶ್ವರೂಪನಾಗಿದ್ದ ಅದಿತ್ಯನನ್ನು ಅಂಗಿ
ರಸ್ಸುಗಳು ಅದಿತ್ಯರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣಾರೂಪದಲ್ಲರ್ಪಿಸಿದರು. ಆಗ ಅದಿತ್ಯರು ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು-ನೀವು ತಂದಿರುವ

ಈ ಆದಿತ್ಯನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂಪನಾಗಿದಾನೆ, ಎಂದರು. ಆದಿತ್ಯರು ಅಶ್ವರೂಪಿಯಾದ ಆದಿತ್ಯನನ್ನು ಸ ವರ್ಯಃ (ಅವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು) ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಶ್ವವು ಸವರ್ಯಃ ಎಂದೇ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರವು ದತ್ತವಾಯಿತು. ಯಜ್ಞಾರ್ಪಣಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದುದರಿಂದ ಅಶ್ವ ವೆಂದೂ, ಚಕ್ಷುರ್ವೇದನೆಯನ್ನು ನುಭವಿಸಿದುದರಿಂದ ಅರ್ವವೆಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳನ್ನಲ್ಲಾ ತನ್ನ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ವಾಚೀ ಎಂದೂ ಅಸುರರಿಂದ ಅವರ ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಸಿದುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಆದತ್ತ (ಆದಿತ್ಯ) ನೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದಾನೆ, ಎಂದು ಆದಿತ್ಯಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಇದೇ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ತ್ರೈಶಿರೀಯಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ—

ಯೋಽಸೌ ತಸನ್ನದೇತಿ | ಸ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರಾಣಾನಾದಯೋದೇತಿ |

ಇತ್ಯಾದಿ

(ತೈ. ಅ. ೧-೧೪-೧)

ಯಾವ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುವನೋ ಅವನು ಸಕಲ ಭೂತಗಳ (ಪ್ರಾಣಿಗಳ) ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು (ಆ + ದಾ) ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಆದಿತ್ಯನೆಂದು ಹೆಸರು. ಹೀಗೆ ಆದಿತಿಪುತ್ರನಿಂದಲೇ ಆದಿತ್ಯರೆಂಬುದೂ ಅಥವಾ ಆದಾನಕ್ರಿಯಾವಿಶಿಷ್ಟರಾದುದರಿಂದಲೇ ಆದಿತ್ಯರೆಂಬುದೂ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶವೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

ಈಗೆ ಆತ್ಮಗುಣವರ್ಣನವೇ ಆದಿತ್ಯಪದದ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾದರೆ ಅದು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಆದಿತಿಪುತ್ರತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಾದರೆ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾದಿಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಎರಡನೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಆಗ ಆದಿತಿಪುತ್ರತ್ವವುಮಂದಿ ಎಂಬುದೂ ನಿಷ್ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಲ್ಲ. ಆರು, ಏಳು, ಎಂಟು ಹನ್ನೆರಡು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಸಂಖ್ಯಾನಿರ್ದೇಶಗಳಿವೆ. ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಕೆಲವು ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದೆ. ಪುರಾಣಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ, ರವಿ, ಸೂರ್ಯ, ಭಾನು, ಬಿಗ್, ಪೂರ್ವಾ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ, ಮರೀಚಿ, ಆದಿತ್ಯ, ಸವಿತ್ರ, ಅರ್ಕ, ಭಾಸ್ಕರ ಎಂದು ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರ ನಾಮನಿರ್ದೇಶವಿದೆ.

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆದಿತ್ಯಾನಾಮಿತಿ ತ್ರೈಚಮನ್ವಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಥಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮಾದಿತ್ಯದೇವತಾಕಂ | ಅನುಕ್ರಮ್ಯತೇ ಚ | ಆದಿತ್ಯಾನಾಂ ತ್ರೈಚಮಾದಿತ್ಯಂ ತ್ವಿತಿ || ಗತಃ ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗಃ || ಆದಿತ್ಯದೇವತಾಕೇ ಪಶವಾದಿತ್ಯಾನಾಮವಸೇತಿ ವಸಾಯಾ ಅನುವಾಕ್ಯಾ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಆದಿತ್ಯಾನಾಮವಸಾನೂತನೇನೇಮಾ ಗಿರ ಆದಿತ್ಯೇಭ್ಯಃ | ಅ. ೩-೮ | ಇತಿ || ಆದಿತ್ಯಗ್ರದಸ್ಯಾನಾಮವಾಕ್ಯಾ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಆದಿತ್ಯಾನಾಮವಸಾನೂತನೇನ ಹೋತಾ ಯಜ್ಞದಾದಿತ್ಯಾನ್ | ಅ. ೮-೧೭ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಆದಿತ್ಯಾನಾಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಬದಿನೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಪುಟಿಯು; ಆದಿತ್ಯರು ದೇವತೆಯು; ತ್ರೈಷ್ಟುಪಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಆದಿತ್ಯಾನಾಂ ತ್ರೈಚಮಾದಿತ್ಯಂ ತು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದಿತ್ಯದೇವತಾಸಂಬಂಧವಾದ ಋತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯಾನಾಮವಸಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಋಕ್ಕನ್ನು ವಪಾಹೋಮದಲ್ಲಿ ಅನುವಾಕ್ಯಾಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ಆದಿತ್ಯಾನಾಮವಸಾನೂತನೇನೇಮಾ ಗಿರ ಆದಿತ್ಯೇಭ್ಯಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ

(ಆ. ೩-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಆದಿತ್ಯಗೃಹದೋಮದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಮುಕ್ತರ್ಥೋ ಅನುವಾಕ್ಯಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಸರಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ರಯನಶ್ಚಿತಸೂತ್ರದ—ಆದಿತ್ಯಾನಾಮವಸಾ ನೂತನೇನ ದೋತಾ ಯಜ್ಞದಾದಿತ್ಯಾನ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೫-೧೭) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೫೧

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ್—೩ || ಸೂಕ್ತ—೫೧ ||
ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೧೮ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಖ್ಯೆ—೩ ||
ಮುಖ್ಯ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||
ದೇವತಾ—ಆದಿತ್ಯಾಃ ||
ಛಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಠುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆದಿತ್ಯಾನಾಮವಸಾ ನೂತನೇನ ಸಕ್ಷೀಮಹಿ ಶರ್ಮಣಾ ಶಂತಮೇನ |

ಅನಾಗಾಸ್ತೇ ಅದಿತಿತ್ವೇ ತುರಾಸ ಇಮಂ ಯಜ್ಞಂ ದಧತು ಶ್ರೋಷ-
ಮಾಣಾಃ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆದಿತ್ಯಾನಾಂ | ಅವಸಾ | ನೂತನೇನ | ಸಕ್ಷೀಮಹಿ | ಶರ್ಮಣಾ | ಶಂತಮೇನ |

ಅನಾಗಾಸ್ತೇ | ಅದಿತಿತ್ವೇ | ತುರಾಸಃ | ಇಮಂ | ಯಜ್ಞಂ | ದಧತು | ಶ್ರೋಷಮಾಣಾಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆದಿತ್ಯಾನಾಮದಿತೇಃ ಪುತ್ರಾಣಾಮೇತತ್ಸಂಜ್ಞಕಾನಾಂ ದೇವಾನಾಮವಸಾ ರಕ್ಷಣೇನ | ತದ್ಭೇತು-
ಭೂತೇನೇತ್ಯರ್ಥಃ | ನೂತನೇನಾದ್ಯಂತನೇನ ಶಂತಮೇನ | ಶಂ ಸುಖಂ | ಅತಿಶಯೇನ ತತ್ಪರಣೇನ
ಶರ್ಮಣಾ | ಶರ್ಮಣಿ ಗೃಹನಾಮೃತೇ | ಗೃಹೇಣ ಸಕ್ಷೀಮಹಿ | ವಯಂ ಸಂಗಜ್ಞೀಮಹಿ | ತುರಾಸ-
ಸ್ತುರಾಸ್ತುರಿತಾ ಆದಿತ್ಯಾಃ ಶ್ರೋಷಮಾಣಾ ಅಸ್ತದೀಯಾಃ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಪ್ರಣೀತೋ ಯಜ್ಞಂ ಯ-
ಜ್ಞಾರಮಿಮಂ ಜನಮನಾಗಾಸ್ತೇನಸರಾಧತ್ವೇ ಚಾದಿತಿತ್ವೇಲದೀನತ್ವೇ ಚ ದಧತು | ಸ್ಥಾಪಯಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಆದಿತ್ಯಾನಾಂ—ಆದಿತ್ಯರ | ಅವಸಾ—ರಕ್ಷಣೆಯ ಫಲವಾದುದೂ | ನೂತನೇನ—ನೂತನವಾದುದೂ |
ಶಂತಮೇನ—ಅತ್ಯಂತ ಸುಖಕಾರಕವಾದುದೂ ಆದ | ಶರ್ಮಣಾ—ಗೃಹದೊಂದಿಗೆ | ಸಕ್ಷೀಮಹಿ—ನಾವು ಸೇರಿ
ಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಲಿ. | ತುರಾಸಃ—ವೇಗಗಮಿಗಳೂ | ಶ್ರೋಷಮಾಣಾಃ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳತಕ್ಕವರೂ
ಆದ ಆದಿತ್ಯರು | ಯಜ್ಞಂ—ಯಜ್ಞಕರ್ತನಾದ | ಇಮಂ—ಈ ಯಜಮಾನನನ್ನು | ಅನಾಗಾಸ್ತೇ—ಪಾಪ
ರಹಿತವಾದುದೂ | ಅದಿತಿತ್ವೇ—ದೈತ್ಯರಹಿತವಾದುದೂ ಆದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ | ದಧತು—ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅದಿತ್ಯರ ರಕ್ಷಣೆಯ ಫಲವಾದುದೂ, ನೂತನವಾದುದೂ, ಅತ್ಯಂತ ಸುಖಕಾರಕವಾದುದೂ ಆದ ಗೃಹ ದೊಂದಿಗೆ ನಾವು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಲಿ. ವೇಗಗಾಮಿಗಳೂ, ಸಮೃದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕೇಳತಕ್ಕವರೂ ಆದ ಅದಿತ್ಯರು ಯಜ್ಞಕರ್ತನಾದ ಈ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಪಾಪರಹಿತವಾದುದೂ, ದೈನ್ಯರಹಿತವಾದುದೂ ಆದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿ.

English Translation

May we, through the protection of the Adityas, be in the enjoyment of a new and comfortable dwelling : may the swift-moving Adityas, listening to our praises, preserve this their worshipper in sinlessness and independence.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅದಿತ್ಯಾಸೋ ಅದಿತೀಮಾರ್ಗದಯಂತಾಂ ಮಿತ್ರೋ ಅರ್ಯಮಾ ವರುಣೋ

ರಜಿಷ್ಠಾಃ |

ಅಸ್ಮಾಕಂ ಸಂತು ಭುವನಸ್ಯ ಗೋಪಾಃ ಪಿಬಂತು ಸೋಮಮವಸೇ ನೋ

ಅದ್ಯ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅದಿತ್ಯಾಸಃ | ಅದಿತಿಃ | ಮಾರ್ಗದಯಂತಾಂ | ಮಿತ್ರಃ | ಅರ್ಯಮಾ | ವರುಣಃ | ರಜಿಷ್ಠಾಃ |

ಅಸ್ಮಾಕಂ | ಸಂತು | ಭುವನಸ್ಯ | ಗೋಪಾಃ | ಪಿಬಂತು | ಸೋಮಂ | ಅವಸೇ | ನಃ | ಅದ್ಯ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅದಿತ್ಯಾಸೋ ಅದಿತಿರಾತ್ಮಾದಿತ್ಯಗೃಹಸ್ಯ ಯಾಜ್ಞಾ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಅದಿತ್ಯಾಸೋ ಅದಿತಿ-
ಮಾರ್ಗದಯಂತಾಮಿತಿ ನೈತಂ ಗೃಹಮೀಕ್ಷೇತ ಹೂಯಮಾನಂ | ಅ. ೫. ೧೭ | ಇತಿ ||

ಅದಿತ್ಯಾಸ ಅದಿತ್ಯಾ ದೇವಾ ಅದಿತಿಶ್ವೇಷಾಂ ಮಾತಾ ಚ | ಯದ್ವಾ | ಅದಿತಿರಿತಿ ದೇವವಿಶೇ-
ಷಣಂ | ಅದಿತಿರದಿತಿಯೋದೀನಾಃ | ರಜಿಷ್ಠಾ ಅತಿಶಯೇನರ್ಜವೋ ಮಿತ್ರೋರ್ಯಮಾ ವರುಣ-
ಶ್ಚೈತತ್ಸಂಜ್ಞಾಕಾ ಮಾರ್ಗದಯಂತಾಂ | ತೃಪ್ತಾಃ ಸಂತು | ಭುವನಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಜಗತೋ ಗೋಪಾ ರಕ್ಷಕಾ
ವಿವಂಭುತಾ ದೇವಾ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಸಂತು | ಅಸ್ಮಾಕಮೇವ ರಕ್ಷಕಾ ಭವಂತೈತ್ಯರ್ಥಃ | ಅದ್ಯಾಸ್ಥಿತ್ತಿನೇ
ನೋದ್ಯಾಕಮವಸೇ ರಕ್ಷಣಾಯ ಸೋಮಮಸ್ಮಾಭಿರಭಿಷುತಂ ಪಿಬಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅದಿತ್ಯಾಸಃ—ಅದಿತ್ಯರೂ | ಅದಿತಿಃ—ಅದಿತಿದೇವತೆಯೂ | ರಜಿಷ್ಠಾಃ—ಅತ್ಯಂತ ನೇರವಾದ ಮಾರ್ಗ
ವನ್ನನುಸರಿಸುವ | ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರನೂ | ಅರ್ಯಮಾ—ಅರ್ಯಮನೂ | ವರುಣಃ—ವರುಣದೇವನೂ | ಮಾರ್ಗ-
ದಯಂತಾಂ—ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ. | ಭುವನಸ್ಯ—ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ | ಗೋಪಾಃ—ರಕ್ಷಕರಾದ ಈ ದೇವತೆಗಳು |

ಅಸ್ಮಾಕಂ-ನಮಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿ | ಸಂತು-ಅಗರಲಿ | ಅದ್ಯ-ಈ ಯಾಗದಿನದಲ್ಲಿ | ನಃ-ನಮ್ಮ | ಅವಸೇ
—ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ಸೋಮಂ-ಸೋಮವನ್ನು | ಸಿಬಂತು-ಪಾನಮಾಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅದಿತ್ಯರೂ, ಅದಿತಿಯೂ, ಅತ್ಯಂತ ಋಜುಗಾಮಿಗಳಾದ ಮಿತ್ರ, ಆರ್ಯಮ ಮತ್ತು ನರೂಣರೂ ಹರ್ಷವನ್ನು
ಹೊಂದಲಿ. ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ರಕ್ಷಕರಾದ ಈ ದೇವತೆಗಳು ನಮಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿರಲಿ. ಈ ಯಾಗದಿನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ
ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಲಿ.

English Translation

May the Adityas and Aditi, and the upright Mitra, Aryaman, and
Varuna, be exhilarated (by the libation): may the guardians of the world
be ours also: may they drink the Soma to-day for our preservation.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಅದಿತ್ಯಾಸೋ ಅದಿತಿಃ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ಕನ್ನು ಅದಿತ್ಯಗೃಹಹೋಮದಲ್ಲಿ ಯಾಜ್ಞಾನುಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸ
ಬೇಕೆಂದು ಅರ್ಚಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ ಅದಿತ್ಯಾಸೋ ಅದಿತೀರ್ಮಾದಯಂತಾಮಿತಿ ನೈತಂ ಗೃಹಮೀಕ್ಷೇತ
ಹೂಯಮಾನಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೫-೧೭) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅದಿತ್ಯಾ ವಿಶ್ವೇ ಮರುತಶ್ಚ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಶ್ಚ ವಿಶ್ವ ಋಭವಶ್ಚ ವಿಶ್ವೇ |

ಇಂದ್ರೋ ಅಗ್ನಿರಶ್ವಿನಾ ತುಷ್ಟುವಾನಾ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅದಿತ್ಯಾಃ | ವಿಶ್ವೇ | ಮರುತಃ | ಚ | ವಿಶ್ವೇ | ದೇವಾಃ | ಚ | ವಿಶ್ವೇ | ಋಭವಃ | ಚ | ವಿಶ್ವೇ |

ಇಂದ್ರಃ | ಅಗ್ನಿಃ | ಅಶ್ವಿನಾ | ತುಷ್ಟುವಾನಾಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅದಿತ್ಯಾ ಅದಿತೇಃ ಪುತ್ರಾ ವಿಶ್ವೇ ಸರ್ವೇ ದ್ವಾದಶಸಂಖ್ಯಾಕಾ ಅರ್ಕಾ ವಿಶ್ವೇ ಮರುತಶ್ಚ ಸರ್ವ
ಏಕೋನಸಂಚಾರಶ್ಚಂಪ್ಯೋವೇತಾಶ್ಚ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಶ್ಚ ವಿಶ್ವ ಋಭವಶ್ಚ ಇಂದ್ರೋ ಅಗ್ನಿರಶ್ವಿನಾಸ್ತಿನಾವೇ-
ತಶ್ಚಂಜ್ಯಕಾ ಏವಂಭೂತಾ ಯೇ ದೇವಾಸ್ತುಷ್ಟುವಾನಾ ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಸ್ತುತಾ ಬಭೂವುಃ ಸರ್ವೇ ತೇ ದೇವಾ
ಯೂಯಂ ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಕಲ್ಯಾಣೈಃ ಪಾತ | ರಕ್ಷತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಿಶ್ವೇ ಅದಿತ್ಯಾಃ-ಸಕಲವಾದ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರೂ | ವಿಶ್ವೇ ಮರುತಃ-ಸಕಲ ಮರುತ್ತುಗಳೂ | ವಿಶ್ವೇ
ದೇವಾಶ್ಚ-ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳೂ | ವಿಶ್ವೇ ಋಭವಶ್ಚ-ಸಕಲ ಋಭುಗಳೂ (ಮೂವರು) | ಇಂದ್ರಃ-ಇಂದ್ರನೂ |

ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯೋ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೂ | ತುಷ್ಠವಾನಾಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. (ಇಂತಹ ಪ್ರಶಂಸೆಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೇ) | ಯೋಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತುತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಸಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸಕಲ ಅದಿತ್ಯರೂ, ಸಕಲ ಮರುತ್ತುಗಳೂ, ನಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳೂ, ಸಕಲ ಋಭುಗಳೂ, ಇಂದ್ರನೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ, ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೂ ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಶಂಸೆಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿ.

English Translation

All the Adityas, all the Maruts, all the gods, all the Ribhus, Indra, Agni, and the Ashwins, (have been) glorified (by us) : do you all ever cherish us with blessings.

ಐನತ್ತರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅದಿತ್ಯಾಸೋ ಅದಿತಯ ಇತಿ ತೃಣಾತ್ಮಕಮೇಕೋನವಿಂಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಷ್ಠಂ ತ್ರೈ-
ಷ್ಟುಭನಾದಿತ್ಯದೇವತಾಕಂ | ಅದಿತ್ಯಾಸ ಇತ್ಯನುಕ್ರಮಣಿಕಾ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಅದಿತ್ಯಾಸೋ ಅದಿತಯಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತೆಂ-
ಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಋಕ್ಪುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಅದಿತ್ಯರು
ದೇವತೆಯು; ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದಿತ್ಯಾಸಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗ
ವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೫೨

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೫೨ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೧೯ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಪಂಖ್ಯೆ—೩ ||

ಋಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಅದಿತ್ಯಾಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅದಿತ್ಯಾಸೋ ಅದಿತಯಃ ಸ್ಯಾನ್ತು ಪೂರ್ವೋತ್ತಮಾ ವಸವೋ ಮರ್ತ್ಯತಾ |

ಸಸೇನು ಮಿತ್ರಾ ಮರುಣಾ ಸನಂತೋ ಭವೇನು ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಭವಂತಃ ||

ಶರವಾಣಿ

ಅದಿತ್ಯಾಸಃ | ಅದಿತಯಃ | ಸ್ಯಾಮು | ಪೂಃ | ದೇವತಾ | ವಸವಃ | ಮರ್ತ್ಯತಾ |

ಸನೇಮು | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಸನಂತಃ | ಭವೇಮು | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಇತಿ | ಭವಂತಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅದಿತ್ಯಾಸ ಅದಿತ್ಯಾ ದೇವಾಃ || ವ್ಯತ್ಯಯೇನಾದ್ಯುದಾತ್ತತ್ವಾಭಾವಃ || ಯದ್ವಾ || ಅದಿತ್ಯಾ ನಾಮುಮ ಅದಿತ್ಯಾಃ || ತಸ್ಯೇದಮಿತ್ಯರ್ಥೇ ಪ್ರಾಗ್ವೈದ್ಯೋ ಣ್ಯಪ್ರತ್ಯಯಃ || ಅದಿತ್ಯಾಣಾಂ ಶೇಷಭೂತಾ ವಯಮದಿತಯೋಽಖಂಡನೀಯಾಃ ಸ್ಯಾಮು | ಭವೇಮು | ದೇವತಾ ದೇವೇಷು ವಸವೋ ವಾಸಕಾ ದೇವಾಃ ಯುಷ್ಮದೀಯಂ ಪೂಃ ಪಾಲನಂ ಮರ್ತ್ಯತಾ ಮನುಷ್ಯೇಷ್ಯಸ್ಯಾಸು ಭವತು | ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಸನಂತೋ ಯುವಾಂ ಸಂಭಜಂತೋ ವಯಂ ಸನೇಮು | ಯುವಾಭ್ಯಾಂ ದತ್ತಂ ಧನಂ ಸಂಭಜೇಮು | ಹೇ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ದ್ಯಾವಾ-ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಯುವಯೋಃ ಪ್ರಸಾದಾದ್ವಯಂ ಭವಂತೋ ಭವೇಮು | ಭೂತಿಮಂತಃ ಸ್ಯಾಮು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅದಿತ್ಯಾಸಃ—ಎಲೈ ಅದಿತ್ಯರೇ | (ವಯಂ—ನಾವು) ಅದಿತಯಃ—ಯಾವ ನ್ಯೂನತೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ಜೀವನವುಳ್ಳವರಾಗಿ | ಸ್ಯಾಮು—ಇರುವಂತಾಗಲಿ. | ದೇವತಾ—ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲಾ | ವಸವಃ—ಪೂಜ್ಯರಾದ ಎಲೈ ವಸುಗಳೇ | ಪೂಃ—ನಿಮ್ಮ ಪಾಲನಕರ್ಮವು | ಮರ್ತ್ಯತಾ—ಮಾನವರಾದ ನಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರಲಿ. | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ | ಸನಂತಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ನಾವು | ಸನೇಮು—ನಿಮ್ಮಿಂದ ದತ್ತವಾದ ಧನವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಲಿ. | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ—ಎಲೈ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೇ | ಭವಂತಃ—ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿರುವ ನಾವು | ಭವೇಮು—ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತರಾಗುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅದಿತ್ಯರೇ, ನಾವು ಯಾವ ನ್ಯೂನತೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ಜೀವನವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಎಲೈ ವಸುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಪಾಲನಕರ್ಮವು ಮಾನವರಾದ ನಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರಲಿ. ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ನಾವು ನಿಮ್ಮಿಂದ ದತ್ತವಾದ ಧನವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಲಿ. ಎಲೈ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿರುವ ನಾವು ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತರಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ.

English Translation

Adityas, may we be independent : Vasus, (dwelling) among the gods, may your protection (extend) to mortals : offering (oblations to you), Mitra and Varuna, may we partake (of your bounty) : may we, heaven and earth, exist (through your favour).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಮಿತ್ರಸ್ತನ್ನೋ ವರುಣೋ ಮಾಮಹಂತ ಶರ್ಮ ತೋಕಾಯ ತನಯಾಯ
ಗೋಪಾಃ |

ಮಾ ವೋ ಭುಜೇಮಾನ್ಯಜಾತಮೇನೋ ಮಾ ತತ್ಕರ್ಮ ವಸವೋ ಯಚ್ಛೇ-
ಯಧ್ವೇ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಮಿತ್ರಃ | ತತ್ | ನಃ | ವರುಣಃ | ಮಮಹಂತೆ | ಶರ್ಮ | ತೋಕಾಯ | ತನಯಾಯ | ಗೋಪಾಃ |
ಮಾ | ವಃ | ಭುಜೇಮ | ಅನ್ಯಜಾತಂ | ಏನಃ | ಮಾ | ತತ್ | ಕರ್ಮ | ವಸವಃ | ಯತ್ |
ಚಯಧ್ವೇ || ೨ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ಮಿತ್ರೋ ವರುಣೋಽಹರ್ನಿಶಾಭಿಮಾನಿನೌ ದೇವಾವೇತದಾಧ್ಯಾಃ ಸರ್ವ ಆದಿತ್ಯಾ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ
ತತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಶರ್ಮ ಸುಖಂ ಮಮಹಂತೆ | ಮಹಂತಿರ್ದಾಸಕರ್ಮಾಃ | ದದತು | ಗೋಪಾ ವಿಶ್ವಸ್ಯ
ರಕ್ಷಕಾಸ್ತೇ ದೇವಾಸ್ತೋಕಾಯಾಸ್ಮ ದೀಯಾಯ ಪುತ್ರಾಯ ತನಯಾಯ ತತ್ಪುತ್ರಾಯ ಚ ಶರ್ಮಾ
ಪ್ರಯಚ್ಛಂತು | ಅಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ತುತಿಃ | ಹೇ ದೇವಾಃ ವೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಾ ವಯಮನ್ಯಜಾತಮನ್ಯೇ-
ನೋತ್ಪಾದಿವೇನಃ ಪಾಪಂ ಮಾ ಭುಜೇಮ | ಮಾ ಭುಕ್ತವಂತಃ ಸ್ಯಾಮ | ಹೇ ವಸವೋ ಪಾಸಕಾ
ದೇವಾಃ ಯದ್ವೇನ ಯುಷ್ಮದಪ್ರಿಯೇಣ ಕರ್ಮಣಾ ಚಯಧ್ವೇ ಯೋಯಮಸ್ಯಾನ್ಯಾಶಂತೆ ತತ್ತದ್ವ-
ಶಂ ಕರ್ಮ ವಯಂ ಮಾ ಕರ್ಮ | ಮಾ ಕಾರ್ಷ್ವ || ಲುಣಾ ಕರೋತೇರುತ್ತಮಸ್ಯ ಬಹುವಚನಂ |
ಮಂತ್ರೇ ಘನದ್ವರೇತ್ಯಾದಿನಾ ಚ್ಛೇಲೋಪಪಾಠಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರನೂ | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ | ನಃ—ನಮಗೆ | ತತ್—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ | ಶರ್ಮ—
ಸುಖವನ್ನು | ಮಮಹಂತೆ—ಕೊಡಲಿ. | ಗೋಪಾಃ—ವಿಶ್ವರಕ್ಷಕರಾದ ಆದಿತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳು | ತೋಕಾಯ—
ನಮ್ಮ ಪುತ್ರರಿಗೂ | ತನಯಾಯ—ತತ್ಪುತ್ರರಿಗೂ ಆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ. | (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ವಃ—
ನಿಮಗೆ ಸೇರಿದ ನಾವು | ಅನ್ಯಜಾತಂ—ಬೇರೊಬ್ಬರಿಂದ ಕೃತವಾದ | ಏನಃ—ಪಾಪದ ಫಲವನ್ನು | ಮಾ ಭು-
ಜೇಮ—ಅನುಭವಿಸುವಂತೆ ಆಗದಿರಲಿ. | ವಸವಃ—ವಸುಸಂಜ್ಞಕರಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, | ಯತ್—ಯಾವ
ಪಾಪಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ | ಚಯಧ್ವೇ—ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಬಹುದೋ | ತತ್—ಅಂತಹ ಪಾಪ
ಕರ್ಮವನ್ನು | ಮಾ ಕರ್ಮ—ನಾವು ಮಾಡದಿರುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾನಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರನೂ, ವರುಣನೂ, ನಮಗೆ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ವಿಶ್ವರಕ್ಷಕರಾದ ಆದಿತ್ಯಾದಿ
ದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮ ಪುತ್ರರಿಗೂ ತತ್ಪುತ್ರರಿಗೂ ಆ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಸೇರಿದ ನಾವು
ಬೇರೊಬ್ಬರಿಂದ ಕೃತವಾದ ಪಾಪದ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸದೇ ಇರುವಂತಾಗಲಿ. ವಸುಸಂಜ್ಞಕರಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆ
ಗಳೇ, ಯಾವ ಪಾಪಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಬಹುದೋ ಅಂತಹ ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ನಾವು
ಮಾಡದಿರುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

May Mitra and Varuna bestow upon us felicity: (may they) the guardians (of all men, bestow felicity) upon our sons and grandsons: let us not suffer (gods), for offences committed by another: let us not, Vasus, do any act by which you may be offended.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತುರಣ್ಯೋಽಂಗಿರಸೋ ನಕ್ಷತ್ರಂ ರತ್ನಂ ದೇವಸ್ಯ ಸವಿತುರಿಯಾನಾಃ |

ಪಿತಾ ಚ ತನ್ನೋ ಮಹಾನ್ಯಜತ್ರೋ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸಮನಸೋ ಜುಷಂತ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತುರಣ್ಯೋಃ | ಅಂಗಿರಸಃ | ನಕ್ಷತ್ರಂ | ರತ್ನಂ | ದೇವಸ್ಯ | ಸವಿತುಃ | ಇಯಾನಾಃ |

ಪಿತಾ | ಚ | ತತ್ | ನಃ | ಮಹಾನ್ | ಯಜತ್ರಃ | ವಿಶ್ವೇ | ದೇವಾಃ | ಸಮನಸಃ | ಜುಷಂತ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತುರಣ್ಯೋ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಸು ತ್ವರಿತಾ ಅಂಗಿರಸಃ ಏತನ್ನಾಮಕಾ ಋಷಯ ಇಯಾನಾಃ ಸವಿತಾರಂ ಯಾಚಮಾನಾಃ ಸಂತಃ ಸವಿತುಃ ಪ್ರೇರಕಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿ ರತ್ನಂ ರಮಣೀಯಂ ಯದ್ಭವಂ ನಕ್ಷತ್ರಂ ಆಶ್ವಿವಂತ | ಉತ್ತರಾರ್ಧಗತತಚ್ಚಿಬ್ಧಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಯಜ್ಞಬ್ದೀದ್ರಾತ್ರಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಯತೇ | ಯಜತ್ರೋ ಯಜನತೀಲೋ ಮಹಾನ್ ಪ್ರಭೂತಃ ಪಿತಾ ಚ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಪಿತೃಭೂತೋ ವರುಣಶ್ಚ | ಯದ್ವಾ | ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪಿತಾ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ | ವಿಶ್ವೇ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸಮನಸಃ ಸಮಾನಮನಸ್ಸಾಸ್ತತ್ಪ್ರಾ-
ವೃಶಂ ರತ್ನಂ ನೋಽಸ್ಮಾಙ್ವಾಷಂತ | ಸೇವಯಂತು | ಯದ್ವಾ | ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ದದತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ತುರಣ್ಯೋಃ—ಯಜ್ಞಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ | ಅಂಗಿರಸಃ—ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳು | ಇಯಾನಾಃ—ಸವಿತ್ಯವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತ | ದೇವಸ್ಯ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ | ಸವಿತುಃ—ಸವಿತ್ಯದೇವನಿಂದ | ರತ್ನಂ—ಆರಕ್ಷಕವಾದ ಧನವನ್ನು | ನಕ್ಷತ್ರಂ—ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. | ಯಜತ್ರಃ—ಪೂಜ್ಯನೂ | ಮಹಾನ್—ಮಹತ್ತ್ವವುಳ್ಳವನೂ | ಪಿತಾ ಚ—ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪಿತೃಭೂತನೂ ಆದ ಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ (ಅಥವಾ ವಸಿಷ್ಠಪಿತೃವಾದ ವರುಣನು) | ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ—ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ | ಸಮನಸಃ—ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ | ತತ್—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಜುಷಂತ—ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಜ್ಞಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳು ಸವಿತ್ಯವನ್ನು ಯಾಚಿಸಿ ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಸವಿತ್ಯನಿಂದ ಆರಕ್ಷಕವಾದ ಧನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜ್ಯನೂ, ಮಹತ್ತ್ವವುಳ್ಳವನೂ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪಿತೃಭೂತನೂ ಆದ

ಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ ಮತ್ತು ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂತೋಷಪಸಲಿ.

English Translation

The Angirasas, prompt (in worship), soliciting him, obtain precious (wealth) from Savitri : may the mighty adorable parent, and the universal god, alike favourably minded, approve (of the donation).

ಐನತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಂಜಿಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರ ದ್ಯಾವಾ ಯಜ್ಞೈರಿತಿ ತೃಚಾತ್ಮಕಂ ವಿಂಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಪಣಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂ ದ್ಯಾವಾ-
ಪೃಥಿವ್ಯಂ | ಅನುಕ್ರಮ್ಯಕೇ ಚ | ಪ್ರ ದ್ಯಾವಾ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಮಿತಿ || ಚತುರ್ಥೋದನಿ ವೈಶ್ವದೇವಶ್ಚ
ಇದಂ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯನಿವಿದ್ಧಾನಂ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಆ ದೇವೋ ಯಾತು ಪ್ರ ದ್ಯಾವೇತಿ ನಾಸಿಷ್ಠಂ |
ಅ. ೮-೮ | ಇತಿ || ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೇ ಪಶೌ ವಸಾಪುರೋಡಾಶಯೋಃ ಪ್ರ ದ್ಯಾವೇತಿ ದ್ವೇ ಋಚಾ
ಯಾಜ್ಞೇ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಪ್ರ ದ್ಯಾವಾ ಯಜ್ಞೈಃ ಪೃಥಿವೀ ನಮೋಭಿರಿತಿ ದ್ವೇ | ಅ. ೮-೮ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ ದ್ಯಾವಾ ಯಜ್ಞೈಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟತ್ತನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು
ದೇವತೆಯು; ತ್ರಿಷ್ಟುಭಂಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರ ದ್ಯಾವಾ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರು
ವುದು. ಯಾಗದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ ವೈಶ್ವದೇವಶ್ಚಮಂತ್ರಪಠನನಾಡುವಾಗ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ
ದೇವತಾಕವಾದ ನಿವಿದ್ಧಾನಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ ಆ ದೇವೋ ಯಾತು ಪ್ರ
ದ್ಯಾವೇತಿ ನಾಸಿಷ್ಠಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ
ಮಾಡುವ ಪರುಷಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರ ದ್ಯಾವಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನುವಪಾ ಮತ್ತು ಪುರೋ
ಡಾಶಹೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಯಾಜ್ಞಮಂತ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ—ಪ್ರ
ದ್ಯಾವಾ ಯಜ್ಞೈಃ ಪೃಥಿವೀ ನಮೋಭಿರಿತಿ ದ್ವೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೫೩

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೫೩ ||
ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೨೦ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಶೈಃ—೩ ||
ಋಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||
ದೇವತಾ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ||
ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಭಂ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ದ್ಯಾವಾ ಯಜ್ಞೈಃ ಪೃಥಿವೀ ನಮೋಭಿಃ ಸಬಾಧ ಈಳೇ ಬೃಹತೀ
ಯಜತ್ತೇ |

ತೇ ಚಿದ್ಧಿ ಪೂರ್ವೇ ಕವಯೋ ಗೃಣಂತಃ ಪುರೋ ಮಹೀ ದಧಿರೇ ದೇವ-
ಪುತ್ರೇ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ದ್ಯಾವಾ | ಯಜ್ಞೈಃ | ಪೃಥಿವೀ ಇತಿ | ನಮಃಭಿಃ | ಸಬಾಧಃ | ಈಳೇ | ಬೃಹತೀ ಇತಿ |
ಯಜತ್ರೇ ಇತಿ |

ತೇ ಇತಿ | ಚಿತ್ | ಹಿ | ಪೂರ್ವೇ | ಕವಯಃ | ಗೃಣಂತಃ | ಪುರಃ | ಮಹೀ ಇತಿ | ದಧಿರೇ | ದೇವ-
ಪುತ್ರೇ ಇತಿ ದೇವಪುತ್ರೇ | ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಜತ್ರೇ ಯಜನೀಯೇ ಬೃಹತೀ ಬೃಹತ್ಯಾ ಮಹತ್ಯಾ ದ್ಯಾವಾ ಪೃಥಿವೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ
ಯಜ್ಞೈರ್ಯಾಗೈರ್ನಮೋಭಿಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಶ್ಚಾಹಂ ಸ್ತೋತಾ ಸಬಾಧೋ ಬಾಧಾಸಹಿತಃ | ಋತ್ವಿಜಾಂ
ಸಂಬಾಧಯುಕ್ತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಪ್ರೇಳೇ | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಸ್ತಾಮಿ | ಮಹೀ ಮಹತ್ಯಾ ದೇವಪುತ್ರೇ |
ದೇವಾಃ ಪುತ್ರಾಃ ಯಯೋಸ್ತೇ | ತೇ ಚಿದ್ಧಿ ತಾದೃಶ್ಯಾ ಖಲ್ವಸಿ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ಪೂರ್ವೇ ಪುರಾತನಾಃ
ಕವಯೋ ಗೃಣಂತಃ ಸ್ತುವಂತಃ ಪುರೋ ದಧಿರೇ | ಪುರಸ್ತಾತ್ಸಾಂ ಪಯಾಮಾಸುಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಜತ್ರೇ—ಪೂಜಾರ್ಹರೂ | ಬೃಹತೀ—ಮಹತ್ವಸ್ಯರೂಪವುಳ್ಳವರೂ ಆದ | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ—
ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು | ಯಜ್ಞೈಃ—ಯಾಗಗಳಿಂದಲೂ | ನಮೋಭಿಃ—ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ | ಸಬಾಧಃ
—ಋತ್ವಿಕ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿಯೂ | ಪ್ರ ಈಳೇ—ನಾನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ. | ಮಹೀ—ಮಹತ್ವಸ್ಯ
ರೂಪವುಳ್ಳವರೂ | ದೇವಪುತ್ರೇ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪುತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದವರೂ ಆದ | ತೇ ಚಿದ್ಧಿ—ಅ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿ
ವಿಗಳನ್ನೇ | ಪೂರ್ವೇ—ಪುರಾತನರಾದ | ಕವಯಃ—ಋಷಿಗಳು | ಗೃಣಂತಃ—ಸ್ತುತಿಸಿ | ಪುರಃ ದಧಿರೇ—
ಯಜ್ಞಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದುಗಡೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪೂಜಾರ್ಹರೂ, ಮಹತ್ವಸ್ಯರೂಪವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು ಯಾಗಗಳಿಂದಲೂ, ನಮಸ್ಕಾರ
ಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ, ಋತ್ವಿಕ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿಯೂ ನಾನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮಹತ್ವಸ್ಯರೂಪ
ವುಳ್ಳವರೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪುತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದವರೂ ಆದ ಆ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನೇ ಪುರಾತನರಾದ ಋಷಿಗಳು
ಸ್ತುತಿಸಿ ಯಜ್ಞಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

English Translation

Attended by a concourse (of priests), I worship the adorable and
mighty Heaven and Earth with sacrifices and praises, those two great ones

of whom the gods are the sons, whom ancient sages glorifying have formerly detained.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ಪೂರ್ವಜೇ ಪಿತರಾ ನಮ್ಯಸೀಭಿರ್ಗೀರ್ಭಿಃ ಕೃಣುಧ್ವಂ ಸದನೇ ಋತಸ್ಯ |

ಅ ನೋ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ದೈವ್ಯೇನ ಜನೇನ ಯಾತಂ ಮಹಿ ವಾಂ ವರೂಢಂ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ಪೂರ್ವಜೇ ಇತಿ ಪೂರ್ವಜೇ | ಪಿತರಾ | ನಮ್ಯಸೀಭಿಃ | ಗೀರ್ಭಿಃ | ಕೃಣುಧ್ವಂ | ಸದನೇ ಇತಿ |
ಋತಸ್ಯ |

ಅ | ನಃ | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಇತಿ | ದೈವ್ಯೇನ | ಜನೇನ | ಯಾತಂ | ಮಹಿ | ವಾಂ | ವರೂಢಂ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆಗ್ರಯಣೇ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೈಕಕಪಾಲಸ್ಯ ಪ್ರ ಪೂರ್ವಜೇ ಇತಿ ಯಾಜ್ಞಾ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ |
ಮಹೀ ದ್ಯಾಃ ಪೃಥಿವೀ ಚ ನಃ ಪ್ರ ಪೂರ್ವಜೇ ಪಿತರಾ ನಮ್ಯಸೀಭಿಃ | ಅ. ೨೯ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಅಸ್ಮದೀಯಾಃ ಸ್ತೋತಾರಃ ಯೂಯಂ ನಮ್ಯಸೀಭಿರ್ನವತರಾಭಿರ್ಗೀರ್ಭಿಃ ಸ್ತುತಿರೂಪಾಭಿ-
ರ್ವಾಗ್ಗೃಹ್ಣಂತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಸದನೇ ಸ್ಥಾನಭೂತೇ ಪೂರ್ವಜೇ ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಜಾತೇ ಪಿತರಾ ಪಿತರಾ ವಿ-
ಶ್ವಸ್ಯ ಮಾತಾಪಿತೃಭೂತೇ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ಪ್ರ ಕೃಣುಧ್ವಂ | ತುರಸ್ಕುರುತ | ಅಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ತುತಿಃ |
ಹೇ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ಯುವಾಂ ದೈವ್ಯೇನ ದೇವಸಂಬಂಧಿನಾ ಜನೇನ ಸಹ ನೋ-
ಸ್ಯಾನಭ್ಯಾ ಯಾತಂ | ಅಗಚ್ಛತಂ | ಕಿಮರ್ಥಮಾಯಾತಮಿತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ವಾಂ ಯುವಯೋರ್ವರೂಢ-
ಮಸ್ಮಾಭಿವರಣೀಯಂ ಮಹಿ ಮಹತ್ | ಯದ್ಧನಮಸ್ತೀತಿ ಶೇಷಃ | ತದ್ಧನಮಸ್ಮಭ್ಯಂ ದೀಯತಾ-
ಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎವೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ನಮ್ಯಸೀಭಿಃ — ನೂತನವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತಗಳಾದ | ಗೀರ್ಭಿಃ — ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ |
ಋತಸ್ಯ — ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ಸದನೇ — ಆಧಾರಭೂತರೂ | ಪೂರ್ವಜೇ — ಪ್ರಥಮೇತ್ಯನ್ವರೂ | ಪಿತರಾ — ಜಗತ್ತಿ-
ಗೆಲ್ಲಾ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳೂ ಆದ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು | ಪ್ರ ಕೃಣುಧ್ವಂ — ಪುರಸ್ಕರಿಸಿ ಆರಾಧಿಸಿರಿ. | ದ್ಯಾವಾ-
ಪೃಥಿವೀ — ಎವೈ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೇ, | ದೈವ್ಯೇನ — ದೇವಸಂಬಂಧಿಯಾದ | ಜನೇನ — ಜನಸಮೂಹದೊಡನೆ |
ನಃ — ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ಅ ಯಾತಂ — ಬನ್ನಿರಿ. | ವಾಂ — ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಯಾದುದೂ | ವರೂಢಂ — ನಮ್ಮಿಂದ ಅನೇ-
ಕತನಾದುದೂ | ಮಹಿ — ಪ್ರಭೂತವಾದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರಗಳೇ, ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಆಧಾರಭೂತರೂ, ಪ್ರಥಮೋತ್ಪನ್ನರೂ, ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳೂ ಆದ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು ನೂತನವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತಗಳಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪುರಸ್ಕರಿಸಿ ಆರಾಧಿಸಿ. ಎಲೈ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೇ, ನಮ್ಮಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದುದೂ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ ನಮಗೆ ಕೊಡಲು ದೇವಜನರೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿರಿ.

English Translation

Place before (us) in the hall of sacrifice, with new songs, the ancient parents (of all beings): come to us, Heaven and Earth, with the celestial people, for vast is your protecting (wealth).

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಆಗ್ರಯಣೀಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡುವ ಏಕಕಪಾಲಹೋಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪೂರ್ವಜೇ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ಕನ್ನು ಯಾಜ್ಞಾಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ ಮಹೀದ್ಯಾಃ ಪೃಥಿವೀ ಚ ನಃ ಪ್ರಪೂರ್ವಜೇ ಪಿತರಾ ನಮ್ಯಸೀಭಿಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೨-೯) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ಉತೋ ಹಿ ವಾಂ ರತ್ನಧೇಯಾನಿ ಸಂತಿ ಪುರೂಣಿ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಸುದಾಸೇ |
ಅಸ್ಮೇ ಧತ್ತಂ ಯದಸದಸ್ಯ ಧೋಯು ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೩ ||

ಪದವಾಕ್ಯ

ಉತೋ ಇತಿ | ಹಿ | ವಾಂ | ರತ್ನಧೇಯಾನಿ | ಸಂತಿ | ಪುರೂಣಿ | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಇತಿ | ಸುದಾಸೇ |
ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ಧತ್ತಂ | ಯತ್ | ಅಸತ್ | ಅಸ್ಯ ಧೋಯು | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ |
ನಃ || ೩ ||

ಸಾಯಣಿಭಾಷ್ಯಂ

ಉತೋ ಹೃಷಿ ಚ ಖಲು ಹೇ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ವಾಂ ಯುವಯೋಃ ಸು-
ದಾಸೇ ಶೋಭನಕವಿದರ್ಶನಾಯ ಯಜಮಾನಾಯ ದೇಯಾನಿ ಪುರೂಣಿ ಬಹೂನಿ ರತ್ನಧೇಯಾನಿ ರಮ-
ಣೀಯಾನಿ ಧನಾನಿ ಸಂತಿ | ಭವಂತಿ | ತೇಷಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಯದ್ಧನಮಸ್ತು ಧೋಯು | ಕೃಧುಕೋ ಹ್ರಸ್ವಃ |
ಅಹ್ರಸ್ವಮನಲ್ಪಮಸತ್ ಭವೇತ್ ತದ್ಧನಮಸ್ಮೇ ಅಸ್ಯಭ್ಯಂ ಧತ್ತಂ | ಪ್ರಯಚ್ಛತಂ | ಹೇ ದ್ಯಾವಾಪೃ-
ಥಿವ್ಯಾ ಯೂಯಂ ಯುವಾಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಸರ್ವದಾ ಕಲ್ಯಾಣೈಃ ಪಾತ | ಪಾಲಯತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ—ಎಲೈ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೇ, | ಉತೋ ಹಿ—ಅಲ್ಲದೇ | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ | ಸು-
ದಾಸೇ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ | ರತ್ನಧೇಯಾನಿ—ರಮಣೀಯವಾದ ಧನಗಳು |
ಪುರಾಣಿ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ | ಸಂತಿ—ಇರುತ್ತವೆ. | ಯತ್—ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಾಗವು | ಅಸ್ತಧೋಯಂ—
ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ | ಅಸತ್—ಇರುವುದೋ ಅದನ್ನು | ಅಸ್ತೇ—ನಮಗೆ | ಧತ್ತಂ—ಕೊಡಿರಿ. | ಯೂಯಂ—ನೀವು
ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೇ, ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ರಮಣೀಯ
ವಾದ ಧನಗಳು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಾಗವು ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿರುವುದೋ ಅದನ್ನು
ನಮಗೆ ಕೊಡಿರಿ. ಎಲೈ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Many, Heaven and Earth, are the treasures fit to be given to the
pious donor (of the oblation): give to us that wealth which is unlimited: and
do you ever cherish us with blessings.

ಐನತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವಾಸ್ಮೋಷ್ವತ ಇತಿ ತೃಚಾತ್ಮಕಮೇಕವಿಂಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂ ವಾಸ್ಮೋ-
ಷ್ವತ್ಯಂ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಮ್ಯತೇ | ವಾಸ್ಮೋಷ್ವತೇ ವಾಸ್ಮೋಷ್ವತ್ಯಮಿತಿ || ಸ್ವಾರ್ತೇ ಗೃಹನಿರ್ಮಾಣೇ
ವಾಸ್ಮೋಷ್ವತ ಇತಿ ಚತಸ್ರಭಿಃ ಪ್ರತ್ಯೈಚಂ ಜುಹುಯಾತ್ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ವಾಸ್ಮೋಷ್ವತೇ ಪ್ರತಿ ಜಾ-
ನೀಹ್ಯಸ್ಮಾನಿತಿ ಚತಸ್ರಭಿಃ ಪ್ರತ್ಯೈಚಂ ಹುತ್ವಾ | ಅ. ಗೃ. ೨-೯-೯ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ವಾಸ್ಮೋಷ್ವತೇ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬುಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಬುಹಿಯು; ವಾಸ್ಮೋಷ್ವತಿಯು ದೇವ
ತೆಯು; ತ್ರಿಷ್ಟುಪಾಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ವಾಸ್ಮೋಷ್ವತೇ ವಾಸ್ಮೋಷ್ವತ್ಯಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು
ಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಗೃಹನಿರ್ಮಾಣಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ಮೋಷ್ವತೇ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೂರು ಬುಕ್ಕು
ಮತ್ತು ಮಂದಿನ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಬುಕ್ಕು ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಬುಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಬುಕ್ತಿನಿಂದಲೂ ಒಂದೊಂದು
ಆಹುತಿಯಂತೆ ಹೋಮನಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರದ—ವಾಸ್ಮೋಷ್ವತೇ ಪ್ರತಿ ಜಾನೀಹ್ಯಸ್ಮಾ-
ನಿತಿ ಚತಸ್ರಭಿಃ ಪ್ರತ್ಯೈಚಂ ಹುತ್ವಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ಗೃ. ೨-೯-೯) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೫೪

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೫೪ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೨೧ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಬುಕ್ಲಂಖ್ಯೆ—೩ ||

ಬುಕ್ಲಂ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ವಾಸ್ದೇವತಃ ||

ಭಂಡಿ—ತ್ರಿಪುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವಾಸ್ದೇವತೇ ಪ್ರತಿ ಜಾನೀಹ್ಯಸ್ಮಾನ್ತಾನೇತೋ ಅನಮೀವೋ ಭವಾ ನಃ
ಯತ್ಪ್ರಮದೇ ಪ್ರತಿ ತನ್ನೋ ಜುಷಸ್ತ ಶಂ ನೋ ಭವ ದ್ವಿಪದೇ ಶಂ ಚತು-
ಷ್ಟದೇ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವಾಸ್ದೇಃ | ಪತೇ | ಪ್ರತಿ | ಜಾನೀಹಿ | ಅಸ್ಮಾನ್ | ಸುತಾವೇಶಃ | ಅನಮೀವಃ | ಭವ | ನಃ |

ಯತ್ | ತ್ವಾ | ಈಮದೇ | ಪ್ರತಿ | ತತ್ | ನಃ | ಜುಷಸ್ತ | ಶಂ | ನಃ | ಭವ | ದ್ವಿಪದೇ | ಶಂ | ಚ-
ತುಷ್ಟದೇ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ದೇ ವಾಸ್ದೇವತೇ ಗೃಹಸ್ಯ ಪಾಲಯಿತೇರ್ವ ತ್ವಮಸ್ಮಾಂಸ್ತದೀಯಾನ್ ಸ್ತೋತೃನಿತಿ
ಪ್ರತಿ ಜಾನೀಹಿ | ಪ್ರಬುದ್ಯಸ್ವ | ತದನಂತರಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸ್ತಾವೇಶಃ ಶೋಭನಿನೇಶೋಽನಮೀ-
ವೋಽರೋಗಕೃಚ್ಛ ಭವ | ಕಿಂಚಿ ವಯಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಯದ್ಭಸಮೀಮಹೇ ಯಾಚಾಮಹೇ ತ್ವಮಪಿ
ತದ್ಭಸಂ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಪ್ರತಿ ಜುಷಸ್ವ | ಪ್ರಯಚ್ಛ | ಅಪಿ ಚ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ದ್ವಿಪದೇ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿ-
ಜನಾಯ ಶಂ ಸುಖಕರೋ ಭವ | ಚತುಷ್ಟದೇ ಸ್ತದೀಯಾಯ ಗವಾಶ್ವಾದಿವರ್ಗಾಯ ಚ ಶಂ ಸುಖ-
ಕರೋ ಭವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಾಸ್ದೇವತೇ—ಗೃಹಪಾಲಕನಾದ ಎಲೈ ವಾಸ್ದೇವತಿದೇವನೇ, | ಅಸ್ಮಾನ್—ನಮ್ಮನ್ನು | ಪ್ರತಿ
ಜಾನೀಹಿ—ನಿನ್ನ ಪೂಜಕರೆಂದು ತಿಳಿ, | ನಃ—ನಮಗೆ | ಸ್ತಾವೇಶಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ವಸತಿದಾಯಕನೂ | ಅನ-
ಮೀವಃ—ರೋಗನಾಶಕನೂ | ಭವ—ಆಗರು, | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನಿಂದ | ಯತ್—ಯಾವ ಧನವನ್ನು | ಈಮದೇ—
ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆಯೋ | ತತ್—ಆ ಧನವನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಪ್ರತಿ ಜುಷಸ್ವ—ಕೊಡು, | ನಃ—ನಮ್ಮ |
ದ್ವಿಪದೇ—ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ | ಶಂ—ಸುಖಕಾರಕನಾಗಿ | ಭವ—ಆಗು, | ಚತುಷ್ಟದೇ—ಪಶ್ವಾದಿಗಳಿಗೂ
ಶಂ—ಸುಖಕಾರಕನಾಗು,

ಭಾವಾರ್ಥ

ಗೃಹಪಾಲಕನಾದ ಎಲೈ ವಾಸ್ತೋಷ್ಠತಿದೇವನೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ನಿನ್ನ ಆರಾಧಕರೆಂದು ತಿಳಿ. ನಮಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ವಸತಿದಾಯಕನೂ, ರೋಗನಾಶಕನೂ ಆಗು. ನಿನ್ನಿಂದ ಯಾವ ಧನವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆಯೋ ಆ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡು. ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ, ಪಶ್ವಾದಿಗಳೂ ಸುಖಕಾರಕನಾಗು.

English Translation

Protector of the dwelling, recognize us : be to us an excellent abode, the non-infliter of disease : whatever we ask of you, be pleased to grant : be the bestower of happiness on our bipeds and quadrupeds.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ವಾಸ್ತೋಷ್ಠತಿ ಎಂಬ ದೇವತೆಯ ವಿಷಯವಾದ ವಿವರಣೆಗಾಗಿ ಇದೇ ಭಾಗದ ೫೫ನೇ ಸೂತ್ರದ ಒಂದನೇ ಮಕ್ಕಿನ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವಾಸ್ತೋಷ್ಠತೇ ಪ್ರತರಣೋ ನ ಏಧಿ ಗಯಸ್ಥಾನೋ ಗೋಭಿರಶ್ವೇಭಿರಿಂದೋ |

ಅಜರಾಸೇ ಸಖ್ಯೇ ಸ್ಯಾಮ ಪಿತೇವ ಪುತ್ರಾನ್ ಪ್ರತಿ ನೋ ಜುಷಸ್ವ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವಾಸ್ತೋಃ | ಪ್ರತೇ | ಪ್ರತರಣಃ | ನಃ | ಏಧಿ | ಗಯಸ್ಥಾನಃ | ಗೋಭಿಃ | ಅಶ್ವೇಭಿಃ | ಇಂದೋ ಇತಿ |

ಅಜರಾಸಃ | ತೇ | ಸಖ್ಯೇ | ಸ್ಯಾಮ | ಪಿತಾ ಇವ | ಪುತ್ರಾನ್ | ಪ್ರತಿ | ನಃ | ಜುಷಸ್ವ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ವಾಸ್ತೋಷ್ಠತೇ ಗೃಹಸ್ಯ ಪಾಲಯಿತರ್ದೇವ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಪ್ರತರಣಃ ಪ್ರವರ್ಧಕೋ ಗಯಸ್ಥಾನೋ ಗಯಸ್ಥಾನ್ಯದೀಯಸ್ಯ ಧನಸ್ಯ ಸ್ಥಾಯಯಿತಾ ಪ್ರವರ್ಧಕಃ ಏಧಿ | ಭವ | ಹೇ ಇಂದೋ ಸೋಮವದಾಹ್ನಾದಕ ತೇ ತ್ವಯಾ ಸಹ ಸಖ್ಯೇ ಸತಿ ವಯಂ ಗೋಭಿಃ ಪಶುಭಿರಶ್ವೇಭಿರಶ್ವೈಶ್ಚ ಸಹಿತಾ ಅಜರಾಸೋ ಜರಾರಹಿತಾಃ ಸ್ಯಾಮ | ಭವೇಮ | ವಿನಾಶರಹಿತಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಪಿತೇವ ಪುತ್ರಾನ್ ಯಥಾ ಪಿತಾ ಪುತ್ರಾನ್ಪ್ರಕ್ಷತೇನ ಸೇವತೇ ತಥಾ ತ್ವಮಪಿ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ಪ್ರತಿ ಜುಷಸ್ವ | ಸೇವಸ್ವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಾಸ್ತೋಷ್ಠತೇ—ಎಲೈ ವಾಸ್ತೋಷ್ಠತಿದೇವನೇ, | ನಃ—ನಮಗೆ | ಪ್ರತರಣಃ—ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನಾಗಿರು | ಗಯಸ್ಥಾನಃ—ನಮ್ಮ ಗೃಹದ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನಾಗಿಯೂ | ಏಧಿ—ಆಗರು. | ಇಂದೋ—ಆಹ್ಲಾದಕರನಾದ ಎಲೈ ದೇವನೇ, | ತೇ—ನಿನ್ನೊಡನೆ | ಸಖ್ಯೇ—ಮಿತ್ರತ್ವವಿರಲಾಗಿ | (ವಯಂ—ನಾವು) | ಗೋಭಿಃ—ಗೋವುಗಳಿಂದಲೂ | ಅಶ್ವೇಭಿಃ—ಅಶ್ವಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ | ಅಜರಾಸಃ—ಕ್ಷಯರಹಿತರಾಗಿ | ಸ್ಯಾಮ—ಬದುಕು

ವಂತಾಗಲಿ | ಸಿತಾ—ತಂದೆಯು | ಪುತ್ರಾನ್ ಇವ—ನುಕೃಳನ್ನು ಆದರಿಸಿ ಕಾಪಾಡುವಂತೆ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಪ್ರತಿ ಜುಷಸ್ವ—ಸಲಹು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ವಾಸ್ತೋಷ್ವತಿದೇವನೇ, ನಮಃ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನಾಗಿಯೂ, ನಮ್ಮ ಗೃಹದ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನಾಗಿಯೂ ಆಗದು. ಆಪ್ತದಕಾರಕನಾದ ಎಲೈ ದೇವನೇ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಮಿತ್ರತ್ವವಿರಲಾಗಿ ನಾವು ಗೋವುಗಳೆಂಬಲೂ, ಆಶ್ವಗಳೆಂಬಲೂ ಕೂಡಿ, ಪ್ರಯಶಸ್ತರಾಗಿ ಬದುಕುವಂತಾಗಲಿ. ತಂದೆಯು ನುಕೃಳನ್ನು ಆದರಿಸಿ ಕಾಪಾಡುವಂತೆ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಸಲಹು.

English Translation

Protector of the dwelling, be our preserver and the augments of our wealth : possessed of cattle and horses, Indra, may we, through your friendship, be exempt from decay : be favourable to us like a father to his sons.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ವಾಸ್ತೋಷ್ವತೇ ಶಗ್ಮಯಾ ಸಂಸದಾ ತೇ ಸಕ್ಷೀಮಹಿ ರಣ್ಣಿಯಾ ಗಾತುಮತ್ಯಾ |

ಪಾಹಿ ಕ್ಷೇಮ ಉತ ಯೋಗೇ ವರಂ ನೋ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ

ಸದಾ ನಃ || ೩ ||

ಪದಮಾಲಾ

ವಾಸ್ತೋಃ | ಪತೇ | ಶಗ್ಮಯಾ | ಸಂಸದಾ | ತೇ | ಸಕ್ಷೀಮಹಿ | ರಣ್ಣಿಯಾ | ಗಾತುಮತ್ಯಾ |
ಪಾಹಿ | ಕ್ಷೇಮೇ | ಉತ | ಯೋಗೇ | ವರಂ | ನಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ವಾಸ್ತೋಷ್ವತೇ ದೇವ ಶಗ್ಮಯಾ ಸುಖಕರ್ಯಾ ರಣ್ಣಿಯಾ ರಮಣೀಯೆಯಾ ಗಾತುಮತ್ಯಾ ಧನವತ್ಯಾ ತೇ ತ್ವಯಾ ದೇಯಯಾ ಸಂಸದಾ ಸ್ಥಾನೇನ ಸಕ್ಷೀಮಹಿ | ವಯಂ ಸಂಗಚ್ಛೇಮಹಿ | ತ್ವಮಪಿ ಕ್ಷೇಮೇ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯ ರಕ್ಷಣಿ ಉತಾಪಿ ಚ ಯೋಗೇ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಪಣೇ ವರಂ ವರಣೀಯಂ ನೋಽಸ್ಮದೀಯಂ ಧನಂ ಪಾಹಿ | ರಕ್ಷ | ಹೇ ವಾಸ್ತೋಷ್ವತೇ ಯೂಯಂ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಸರ್ವದಾ ಕಲ್ಯಾಣೈಃ ಪಾತ | ಪಾಹಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಾಸ್ತೋಷ್ವತೇ—ಎಲೈ ವಾಸ್ತೋಷ್ವತಿದೇವನೇ, | ಶಗ್ಮಯಾ —ಸುಖವನ್ನೊದ್ದುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು, | ರಣ್ಣಿಯಾ—ರಮಣೀಯವಾದುದು | ಗಾತುಮತ್ಯಾ—ಧನಯುಕ್ತವಾದುದು | ತೇ—ನಿನ್ನಿಂದ ದತ್ತವಾದುದು | ಆದ | ಸಂಸದಾ—ಗೃಹದೊಡನೆ | ಸಕ್ಷೀಮಹಿ—ನಾವು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಲಿ. | ಉತ—ಮತ್ತು | ಕ್ಷೇಮೇ—

ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದಲೂ | ಯೋಗೇ—ನಮಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದುದನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವುದರಿಂದಲೂ | ವರಂ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ | ನಃ—ನಮ್ಮ ಧನವನ್ನು | ಪಾಹಿ—ರಕ್ಷಿಸು | (ಎಲೈ ವಾಸ್ತೋಷ್ವತಿ ದೇವತೆಯೇ) ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತೆ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ವಾಸ್ತೋಷ್ವತಿದೇವನೇ, ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದೂ, ರಮಣೀಯವಾದುದೂ, ಧನವುಳ್ಳವನಾದುದೂ ಆದ ಗೃಹದೊಡನೆ ನಾವು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಲಿ. ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದಲೂ, ನಮ್ಮ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದುದನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಎಲೈ ವಾಸ್ತೋಷ್ವತಿದೇವತೆಯೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Protector of the dwelling, may we be possessed of a comfortable, delightful, opulent abode, bestowed by you : protect our wealth, whether in possession or expectation : and do you, (gods) ever cherish us with blessings.

ಐವತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಮೀವಹೇತ್ಯುಷ್ಣಚೇಂದ್ರಾಂಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅದ್ಯಾ ಗಾಯತ್ರೀ ಪಂಚಮ್ಯಾದ್ಯಾ ಕೃತಸ್ಮೋಽನುಷ್ಠುಭೋ ದ್ವಿತೀಯಾದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತ ಉಪರಿಷ್ಠಾದ್ಭೃದತ್ಯಃ | ತ್ರೈಷ್ಠಕಾ ಚತುರ್ಥಾದ್ಯಾಪತಕೀ ಬೃಹತೀ ತಲ್ಲಕ್ಷಣಯೋಗಾತ್ | ಅದ್ಯಾ ವಾಸ್ತೋಷ್ವತಿದೇವತಾಕಾಶಿಷ್ಠಾ ಐಂದ್ರ್ಯಃ | ತಥಾ ಚಾನುಷ್ಠಾಂಶಂ | ಅಮೀವಹಾಷ್ಟೈ ವಾಸ್ತೋಷ್ವತ್ಯಾದ್ಯಾ ಗಾಯತ್ರೀ ಶೇಷಾಸ್ತುಪರಿಷ್ಠಾದ್ಭೃದತ್ಯಾದಯೋಽನುಷ್ಠುಭಃ ಪ್ರಸ್ಥಾನೈಃ ಉಪನಿಷದಿತಿ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ || ಬೃಹದ್ದೇವತಾಯಾಂ ಯದುಕ್ತಂ ತದಿವ ಲಬ್ಧಿತೇ | ವರುಣಸ್ಯ ಗೃಹಾನ್ರಾತ್ರೌ ವಸಿಷ್ಠಃ ಸ್ವಪ್ನಮಾಚರನ್ | ಪ್ರವಿನೇಶಾಥ ತಂ ತತ್ರ ಶ್ವಾ ನದನ್ನಭ್ಯವರ್ತತ || ಕ್ರಂದಂತಂ ಸಾರನೇಯಂ ಸ ಧಾವಂತಂ ದಷ್ಟುಮುದ್ಯತಂ | ಯದರ್ಜುನೇತಿ ಚಿದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಸಾಂತ್ಯಯಿತ್ಯಾಹ್ಯಸೂಪುಪತ್ | ಏವಂ ಪ್ರಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಜನಮಸ್ಯಂ ಚಿ ವಾರುಣಂ | ಬೃ. ೮೧-೮೨ | ಇತಿ || ಅತ್ರ ಕೇಚಿತ್ಪ್ರಸರೇವಮಾಹುಃ | ಆಸಾಂ ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿನಿಶ್ಚಂ ತು ಕಥಾಸು ಪರಿಕಲ್ಪಿತೇ | ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಪಿತೋಽನ್ಯಾರ್ಥೇ ತ್ರಿರಾತ್ರಾಲಬ್ಧಭೋಜನಃ | ಚತುರ್ಥರಾತ್ರೌ ಜಾರ್ಯಾರ್ಥಂ ವಾರುಣಂ ಗೃಹಮೇತ್ಯನು || ಕೋಷ್ಠಾಗಾರೇ ಪ್ರವೇಶಾಯ ಪಾಲಕಶ್ಚಾದಿಸುಪ್ತಯೇ | ಯದರ್ಜುನೇತಿ ಸಪ್ತಚೇಂದ್ರದರ್ಶ ಚಿ ಜಜಾಪ ಚೇತಿ ||

ಅನುನಾದವು—ಅಮೀವಹಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೂರನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಇವತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇವರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಮಕ್ಕಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತುಫಃ ಐಹ

ನೆಯ ಮುಕ್ತಿನಿಂದ ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳು ಅನುಷ್ಠಪ್ತಭಂದಸ್ತು; ಎರಡನೆಯ ಮುಕ್ತಿನಿಂದ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು ಉಪರಿಷ್ಠಾಪ್ತರಾದರೂ ಎಂಬ ಭಂದಸ್ತಿನವು. ತ್ರೈವ್ಯಕಾ ಚತುರ್ಥಾದ್ಯಾದಿಶಃ ಬೃಹದೀ ಎಂಬ ಒಂದು ಭಂದಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿದ್ದು ಮೊದಲನೆಯ ಮೂರು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳೂ ಇದ್ದರೆ ಅದು ಉಪರಿಷ್ಠಾಪ್ತರಾದರೂ ಭಂದಸ್ತಿನವು. ಈ ಸೂತ್ರದ ಮೊದಲನೆಯ ಮಕ್ಕಿಗೆ ವಾಸ್ತೋಪನೆಯ ದೇವತೆಯು; ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು. ಅನುಕ್ರಮಣೀಯಲ್ಲಿ-ಆಮಿವಹಾಷ್ಟೈ ವಾಸ್ತೋಪನಾತ್ಯಾದ್ಯಾ ಗಾಯತ್ರೀ ಶೇಷಾಸ್ತೃಪರಿಷ್ಠಾಪ್ತಾಹತ್ಯಾದಯೋಽನುಷ್ಠಭಃ ಪ್ರಸಜ್ಜಪಿನ್ಯ ಉಪನಿಷತ್ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸೂತ್ರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶೌನಕೋಕ್ತವಾದ ಬೃಹದ್ದೇವತಾ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ವಿವರಣೆ ಇದೆ—

ವರುಣಸ್ಯ ಗೃಹಾನ್ ರಾತ್ರೌ ವಸಿಷ್ಠಃ ಸ್ವಪ್ನಮಾಚರನ್ |

ಪ್ರವಿವೇಶಾಥ ತಂ ತತ್ರ ಶ್ವಾ ನದನ್ಯಭ್ಯವರ್ತತ ||

ಕ್ರಂದಂತಂ ಸಾರಮೇಯಂ ಸ ಧಾವಂತಂ ದಷ್ಟಮುದ್ಯತಂ |

ಯದರ್ಜುನೇತಿ ಚ ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಸಾಂಕ್ಷಯಿತ್ವಾ ಹ್ಯಸೂಷುಪತ್ |

ಏವಂ ಪ್ರಸಜ್ಜಪಯಾಮಾಸ ಜನಮಸ್ಯಂ ಚ ವಾರುಣಂ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೬-೧೧, ೧೨, ೧೩.)

ಒಂದು ದಿವಸ ರಾತ್ರಿ ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಯು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೇ (ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ) ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಪಿತೃವಾದ ವರುಣನ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿದ್ದ ಒಂದು ನಾಯಿಯು ಬೊಗಳುತ್ತಾ ಈ ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಕಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ತನ್ನನ್ನು ಕಚ್ಚಲು ಒರುತ್ತಿರುವ ಈ ನಾಯಿಯನ್ನು ವಸಿಷ್ಠನು ಕಂಡು ಯದರ್ಜುನ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಸೂತ್ರದ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳಿಂದ (೨-೩ ಮಕ್ಕಳು) ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ನಿದ್ರೆಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು ಎಂದಿದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವರು.—

ಆಸಾಂ ಪ್ರಸಜ್ಜಪಿನಿತ್ವಂ ತು ಕಥಾಸು ಪರಿಕಲ್ಪಿತೇ |

ವಸಿಷ್ಠಸ್ತೃಪಿತೋಽನ್ಯಾರ್ಥಿ ತ್ರಿರಾತ್ರಾಲಬ್ಧಭೋಜನಃ |

ಚತುರ್ಥರಾತ್ರೌ ಚಾರ್ಯಾರ್ಥಂ ವಾರುಣಂ ಗೃಹಮೇತ್ಯ ತು |

ಕೋಷ್ಠಾಗಾರೇ ಪ್ರವೇಶಾಯ ಸಾಲಕಶ್ವಾದಿಸುಪ್ತಯೇ |

ಯದರ್ಜುನೇತಿ ಸಪ್ತರ್ಚಂ ದವರ್ತ ಚ ಜಜಾಪ ಚ ||

(ಅನು. ಭಾ. ೭-೫೫)

ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠನು ಮೂರು ದಿನಗಳವರೆಗೂ ಯಾವ ಆಹಾರವೂ ದೊರೆಯದೆ ಉಪವಾಸದಿಂದಲೂ, ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾಗಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸದ ರಾತ್ರಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವರುಣನ ಮನೆಗಾರನೂ ಹೋಗಿ ಕದ್ದದರೂ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿಂದು ಬರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ವರುಣನ ಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆಗ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ನಾಯಿಯು ಇವನನ್ನು ಕಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಬರಲು ಆಗ ವಸಿಷ್ಠನು ಹೆದರಿ ಯದರ್ಜುನ ಸಾರಮೇಯ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಸೂತ್ರದ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳಿಂದ (೨-೩ ಮಕ್ಕಳಿಂದ) ಆ ನಾಯಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ನಿದ್ರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪತಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಮಂತ್ರದ್ರಷ್ಟೃವಾದ ಮುನಿಯಾದನು ಎಂದು ಮಹಾಭಾರತದ ಅನುಶಾಸನಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೫೫

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೫೫ ||
 ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೨೨ ||
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂವ್ಯುಂಘ್ರಂ ||
 ಮುಷ್ಠಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||
 ದೇವತಾ—೧. ವಾಸೋದೇವತಾಃ | ೨. ಅ. ಇಂದ್ರಃ ||
 ಛಂದಃ—೧. ಗಾಯತ್ರೀ | ೨. ಅ. ಉಪರಿಷ್ಠಾಪ್ತಾಃ ||
 ೫—೭, ಅನುವಾಕಃ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅವಿವ್ರಹಾ ವಾಸ್ತೋಷ್ವತೇ ವಿಶ್ವಾ ರೂಪಾಣ್ಯಾವಿಶನ್ |

ಸಖಾ ಸುಶೇವ ಏಧಿ ನಃ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅವಿವ್ರಹಾ | ವಾಸ್ತೋಃ | ಪತೇ | ವಿಶ್ವಾ | ರೂಪಾಣಿ | ಆವಿಶನ್ |

ಸಖಾ | ಸುಶೇವಃ | ಏಧಿ | ನಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ವಾಸ್ತೋಷ್ವತೇ ಗೃಹಸ್ಯ ಪಾಲಕೈತತ್ಸಂಜ್ಞಕ ದೇವ ಅಮಿವಹಾಮಿವಾಜಾನಾಂ ರೋಗಾಣಾಂ
 ನಾಶಕಸ್ತ್ವಂ ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ಬಹೂನಿ ರೂಪಾಣ್ಯಾವಿಶನ್ ಪ್ರವಿಶನ್ | ಯದ್ಯದ್ರೂಪಂ ಕಾಮಯಂತೇ
 ತತ್ತದ್ವೇವಾ ವಿಶಂತಿ | ನಿ. ೧೦-೧೭ | ಇತಿ ಯಾಸ್ಯಃ | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸಖಾ ಮಿತ್ರಭೂತಃ ಸುಶೇವಃ
 ಸುಷ್ಮ ಸುಖಕರ ಏಧಿ | ಭವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಾಸ್ತೋಷ್ವತೇ—ಎಲೈ ವಾಸ್ತೋಷ್ವತಿದೇವನೇ, ಅಮಿವಹಾ—ರೋಗನಾಶಕನಾದ ನೀನು | ವಿಶ್ವಾ
 —ಅನೇಕವಿಧವಾದ | ರೂಪಾಣಿ—ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು | ಆವಿಶನ್—ಹೊಂದುತ್ತ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಸಖಾ—ಮಿತ್ರ
 ನಾಗಿಯೂ | ಸುಶೇವಃ—ಸುಖಕಾರಕನಾಗಿಯೂ | ಏಧಿ—ಅಗಿರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ವಾಸ್ತೋಷ್ವತಿದೇವನೇ, ರೋಗನಾಶಕನಾದ ನೀನು ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತ
 ನಮಗೆ ಮಿತ್ರನಾಗಿಯೂ, ಸುಖಕಾರಕನಾಗಿಯೂ ಆಗಿರು.

English Translation

Protector of the dwelling, remover of disease, assuming all (kinds of)
 forms, be to us a friend the granter of happiness.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ವಾಸ್ತೋತ್ಪತ್ತಿಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ವಿವರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾಸ್ಕರು ಈ ಋಕ್ಸಿಗೆ ನಿರುಕ್ತವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ.

ವಾಸ್ತೋತ್ಪತ್ತಿಃ | ವಾಸ್ತುರ್ವಸತೇರ್ನಿವಾಸಕರ್ಮಣಸ್ತಸ್ಯ ಸಾತಾ ವಾ ಸಾಅಯಿತಾ ವಾ ||
ತಸ್ಯೈಷಾ ಭವತಿ || ಅವಿವಾಹಾ ವಾಸ್ತೋತ್ಪತ್ತೇ ವಿಶ್ವಾರೂಪಾಣ್ಯಾವಿಶನ್ | ಸಖಾ ಸುಶೇವ
ಏಧಿನಃ ||

ಅಭ್ಯಮನಹಾ ವಾಸ್ತೋತ್ಪತ್ತೇ ಸರ್ವಾಣಿ ರೂಪಾಣ್ಯಾವಿಶನ್ ಸಖಾ ನಃ ಸುಸುಖೋ ಭವ |
ಶೇವ ಇತಿ ಸುಖನಾಮ ಶಿಷ್ಯತೇರ್ವಕಾರೋ ನಾಮಕರಣೋನ್ಮಾಸ್ತಾನ್ತರೋಪಲಿಂಗೀ |
ವಿಭಾಷಿತಗುಣಃ ಶಿವಮಿತ್ಯಪ್ಯಸ್ಯ ಭವತಿ | ಯದ್ರೂಪಂ ಕಾಮಯಂತೇ ತತ್ತದ್ವೈವತಾ ಭವತಿ |
ರೂಪಂ ರೂಪಂ ಮಘವಾ ಬೋಧವೀತಿ ಇತ್ಯಪಿ ನಿಗಮೋ ಭವತಿ ||

(ನಿ. ೧೦-೧೭)

ವಾಸ್ತುಶಬ್ದವು ವಸ್-ವಾಸಿಸು ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಾಸಮಾಡುವ ಗೃಹವೆಂದರ್ಥವಿರು
ವುದು. ದಂತಿ ಎಂದರೆ ಗ್ವಾಮಿಯು ಅಥವಾ ರಕ್ಷಕನು. ಅದರಿಂದ ವಾಸ್ತೋತ್ಪತ್ತಿ ಯೆಂದರೆ ವಾಸಮಾಡುವ ಗೃಹಕ್ಕೆ
ಸ್ವಾಮಿಯು ಅಥವಾ ಅದರ ಸಂರಕ್ಷಕನು ಎಂದರ್ಥವು. ಈ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ವಿವರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕೃತ
ಮುಕ್ತನ್ನೇ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅರ್ಥವಿವರಣೆಮಾಡಿರುವರು.

ಎಲೈ ಗೃಹಾಧಿಪತಿಯೇ, ನೀನು ರೋಗಗಳ ನಾಶಕನು. ನೀನು ನಾನಾರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗಿ
ದ್ದೀಯೆ. ನೀನು ನಮಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖಕರನಾದ ಎಂದರೆ ಹಿತಕಾರಿಯಾದ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿರು ಎಂದು ಈ
ಮಂತ್ರದ ಅರ್ಥವು. ಶೇವಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸುಖವೆಂದರ್ಥವು. ಈ ಶಬ್ದವು ಶಿಷ್ಯ ಎಂಬ ಧಾತುವಿಗೆ ವ ಎಂಬ
ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿ ಶಿವ ಎಂದಾಗಿ ಅನಂತರ ಶಿಕಾರಕ್ಕೆ ಗುಣ ಬಂದು ಶೇ ಎಂದಾಗಿರುವುದು. ಎಂದರೆ ಶೇವ ಎಂಬ
ರೂಪವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಶಿವ ಎಂಬ ಶಬ್ದವೂ ಇದೇ ಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ.

ಈ ವಾಸ್ತೋತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ದೇವನು ಯಾರು ಎಂದರೆ ಈ ದೇವನಿಗೆ ರೋಗಗುಣಗಳನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸುವ
ಶಕ್ತಿಯಿರುವದರಿಂದ ವಾಸ್ತೋತ್ಪತ್ತಿಯೆಂದರೆ ರುದ್ರನೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ದೇವತೆಗಳು ತಮಗೆ ಯಾವ ರೂಪ
ವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಷ್ಟಬಂದರೆ ಆಯಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬಲ್ಲರು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರೂಪಂರೂಪಂ ಮ-
ಘವಾ ಬೋಧವೀತಿ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವೇ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯದರ್ಜುನ ಸಾರಮೇಯ ದತಃ ಪಿತಂಗ ಯಚ್ಛೇ |

ವೀನ ಭ್ರಾಜಂತ ಋಷಯ ಉಪ ಸ್ತಕ್ಷೇಷು ಬಸ್ತತೋ ನಿ ಪು ಸ್ವಪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯತ್ | ಅರ್ಜುನ | ಸಾರಮೇಯ | ದತಃ | ಪಿತಂಗ | ಯಚ್ಛೇ |

ವೀನ | ಭ್ರಾಜಂತೇ | ಋಷಯಃ | ಉಪ | ಸ್ತಕ್ಷೇಷು | ಬಸ್ತತಃ | ನಿ | ಸು | ಸ್ವಪ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅರ್ಜುನ ಶ್ರೇತ ಹೇ ಸಾರಮೇಯ | ಸರಮಾ ನಾಮ ದೇವಶುನೀ | ತಸ್ಯಾಃ ಕುಲೋದ್ಭವ
ಹೇ ಪಿತೃಣ ಕೇಷುಚಿದಂಗೇಷು ಪಿಂಗಲವರ್ಣೈವಂಭೂತ ಹೇ ಶುನಕ ತ್ವಂ ದತೋ ದಂತಾನ್ಯದ್ಯದಾ ಯು-
ಚ್ಯಸೇ ನಿವೃಣೋಷಿ | ಅಸ್ಮಾನ್ನ ಸ್ವಾಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತದಾನೀಂ ನಿವೇ ಭ್ರಾಜಂತ ಋಷ್ಯಯೋ ಯಥಾಂಸು-
ಭಾನಿ ನಿಶೇಷೇಣ ಭಾಸಂತೇ ತಥೋಪಾಸ್ತತ್ಸಮೀಪೇ ಬಪ್ತತೋ ಭಕ್ಷಯತಸ್ತವ ದಂತಾಃ ಸ್ತುಕ್ಯೇಷು
ಸ್ತುಕ್ಯಾಸು ಭಾಸಂತೇ | ಸ್ತುಕ್ಯಾಶ್ಚ ಒಷ್ಠಪ್ರದೇಶವಿಶೇಷವಾಚೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾಭೂತಸ್ತಾಮಿದಾನೀಂ ಸು
ಸುಷ್ಕು ನಿ ಸ್ವಪ | ನಿತರಾಂ ನಿದ್ರಾಂ ಕುರು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅರ್ಜುನ—ಶ್ರೇತವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ | ಪಿತೃಣ—ಕೆಲವು ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ಸಾರ
ಮೇಯ—ಸರಮಾಪುತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಸಾರಮೇಯನೇ | ಯುಚ್—ಯಾವಾಗ | ದತೇ—ದಂತಗಳನ್ನು | ಯು-
ಚ್ಯಸೇ—ತೆರೆದು ತೋರಿಸುವೆಯೋ ಆಗ | ನಿ ಭ್ರಾಜಂತೇ—ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ | ಋಷ್ಯಯು ಇವ—
ಆಯುಧಗಳಂತೆ | ಉಪ ಬಪ್ತತೇ—ಕಚ್ಚಲು ಬಾಯಿ ತೆಗೆದು ನನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವ ದಂತಗಳು | ಸ್ತುಕ್ಯೇಷು
—ತಮ್ಮ ಒಪ್ಪಡುಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತವೆ. (ಆದರೂ ಸಹ) ಸು—ಅತಿಶಯವಾಗಿ | ನಿ ಸ್ವಪ—ಬಾಯಿಯನ್ನು
ನಿದ್ರೆಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಶ್ರೇತವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ, ಕೆಲವು ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನೂ ಸರಮಾಪುತ್ರನೂ ಆದ ಎಲೈ ಸಾರ
ಮೇಯನೇ (ನಾಯಿಯೇ) ನನ್ನನ್ನು ಕಚ್ಚಲು ಬಾಯಿತೆರೆದು ಯಾವಾಗ ನಿನ್ನ ದಂತಗಳನ್ನು ಆಗಲಿಸಿ ತೋರಿಸು
ವೆಯೋ ಆಗ ಆ ನಿನ್ನ ದಂತಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಆಯುಧಗಳಂತೆ ತಮ್ಮ ಒಪ್ಪಡುಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ
ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಸಹ ನೀನು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ನಿದ್ರೆಮಾಡು.

English Translation

White offspring of Sarama, with tawny limbs, although barking you
display your teeth against me, bristling like lances in your gums, never-
theless, go quietly to sleep,

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವರುಣನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಯಿನ್ನು ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಯು ಸಾರಮೇಯ ಎಂದು
ಸಂಬೋಧಿಸಿದಾನೆ. ಸರಮೇ ಎಂಬುದು ದೇವಶುನಿಯು ಎಂದರೆ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ನಾಯಿಯು. ಆ
ನಾಯಿಯ ಮರೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಸಾರಮೇಯ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸರಮೇಯು ಇಂದ್ರನ ಆಜ್ಞಾನು
ಸಾರವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದ ಪಣಿಗಳೆಂಬ ಅಸುರರನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಅವ
ರೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣೆಮಾಡಿ, ದೇವತೆಗಳ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಅಪಹೃತವಾದ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು
ಋರಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತೆಂದು ಹತ್ತನೆಯ ಮಂಡಲದ ೧೦೮ನೇ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆ ಇದೆ. ಈ ಸರಮೇಯ ವಿಷಯ
ವನ್ನು ನಾವು ಬೇರೆಕಡೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಪ್ರಕೃತ ಋಕ್ವಿನಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ನಾಯಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೃಹದ್ದೇವತೋಕ್ತವಾದ ಒಂದು ಪೂರ್ವೀತಿ
ಹಾಸವಿದೆ.—

ವರುಣಸ್ಯ ಗೃಹಾನ್ರಾತ್ರ್ ವಸಿಷ್ಠಃ ಸ್ವಪ್ನೇ ಆಚರತ್ |
ಪ್ರವೀಣಶಾಘ ತಂ ತತ್ರ ಶ್ವಾ ನದನ್ನಭ್ಯಧಾವತಃ ||
ಕ್ರಂದಂತಂ ಸಾರಮೇಯಂ ಸ ಧಾವಂತಂ ದಷ್ಟುಮುದ್ಯತಂ |
ಯದರ್ಜುನೇತಿ ಚ ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಸಾಂತಯಿತ್ವಾ ವ್ಯಸಂಷ್ಟಪತ್ |
ಸ ತಂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಯಾಮಾಸ ಜನಮನ್ಯಂ ಚ ವಾರುಣಂ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೬-೧೩)

ಒಂದು ದಿವಸ ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದೆ ತಿರಗಾಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ತಂದೆ
ಯಾದ ವರುಣನ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದನು. ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಒಂದು ನಾಯಿಯು ಇವನನ್ನು
ಕಚ್ಚುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೊಗಗಳುತ್ತ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿತು. ಅದನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಪ್ರಕೃತ ಸೂಕ್ತದ
ಯದರ್ಜುನ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಸೂಕ್ತದ ೨-೮ ಋಕ್ಪುಗಳಿಂದ ಆ ನಾಯಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ
ಅದನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ವರುಣನ ಕಡೆಯ ಜನರನ್ನೂ ನಿದ್ರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು ಎಂಬ ಕಥೆ ಇದೆ. ಈ ನಾಯಿ
ಯನ್ನೂ ಭೃತ್ಯಾದಿ ಜನರನ್ನೂ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ನಿದ್ರಿಸುವಂತೆಮಾಡಿದ ವಿಷಯವೇ ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸ್ತೇನಂ ರಾಯ ಸಾರಮೇಯ ತಸ್ತರಂ ವಾ ಪುನಸ್ತರ |

ಸ್ತೋತ್ಸಾನಂದ್ರಸ್ಯ ರಾಯಸಿ ಕಿಂ ಸ್ಮಾನ್ದ ಚ್ಚುನಾಯಸೇ ನಿ ಷು ಸ್ತಪ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸ್ತೇನಂ | ರಾಯ | ಸಾರಮೇಯ | ತಸ್ತರಂ | ವಾ | ಪುನಸ್ತರ ||

ಸ್ತೋತ್ಸಾನ್ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ | ರಾಯಸಿ | ಕಿಂ | ಅಸ್ಮಾನ್ | ದ್ವಚ್ಚುನಾಯಸೇ | ನಿ | ಸು | ಸ್ತಪ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಪುನಸ್ತರ | ಗತಮೇವ ದೇಶಂ ಪುನಃ ಸರತೀತಿ ಪುನಃಸರಃ | ತಾದ್ಯಗ್ನೌತ ಹೇ ಸಾರ-
ಮೇಯ ತ್ವಂ ಸ್ತೇನಂ | ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಧನಾಪಹಾರೀ ಸ್ತೇನಃ | ತಂ ತಸ್ತರಂ | ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಧನಾಪಹಾರೀ ತಸ್ತರಃ
ತಂ ವಾ ರಾಯ | ಗಚ್ಛ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ ಸ್ತೋತ್ಸಾನಸ್ಮಾನ್ ಕಿಂ ರಾಯಸಿ | ಗಚ್ಛಸಿ | ಅಸ್ಮಾನ್ದಚ್ಚುನಾ-
ಯಸೇ | ಕಿಂ ಬಾಧಸೇ | ನಿ ಷು ಸ್ತಪ | ಅತ್ಯಂತಂ ನಿಧ್ರಾಂ ಕುರು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಪುನಃಸರ—ಪುನಃಪುನಃ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಚರತಕ್ಕ | ಸಾರಮೇಯ—ಎಲೈ ಸಾರಮೇಯವೇ | ಸ್ತೇನಂ
—ಕದಿಯತಕ್ಕ | ತಸ್ತರಂ ವಾ—ಕಳ್ಳನನ್ನು ಮಾತ್ರ | ರಾಯ—ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗು. | ಇಂದ್ರಸ್ಯ—

ಇಂದ್ರನ | ಸ್ತೋತ್ರೋನ್—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು | ಕಿಂ ರಾಯಸಿ—ಯಾತಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವೆ ? |
ಅಸ್ಮಾನ್—ನಮ್ಮನ್ನು | ದುಚ್ಛುನಾಯಸೇ—ಯಾತಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಧಿಸುವೆ ? | ನಿ ಸು ಸ್ವಪ—ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ನಿದ್ರೆಮಾಡು
ಭಾವಾರ್ಥ

ಪುನಃಪುನಃ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಎಲೈ ಸಾರಮೇಯವೇ, ಧನಾಪಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕಳ್ಳನನ್ನು
ಮಾತ್ರ ನೀನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಇಂದ್ರನ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವೆ ?
ಏತಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವೆ ? ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ನಿದ್ರೆಮಾಡು.

English Translation

Offspring of Sarama, returning (to the charge), attack the pilferer or
the thief: why do you assail the worshippers of Indra? why do you inti-
midate us? go quietly to sleep.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತ್ವಂ ಸೂಕರಸ್ಯ ದದೃಹಿ ತವ ದರ್ಶತುಃ ಸೂಕರಃ |

ಸ್ತೋತ್ರೋನ್ ಇಂದ್ರಸ್ಯ ರಾಯಸಿ ಕಿನ್ಮಸ್ಮಾನ್ ದುಚ್ಛುನಾಯಸೇ ನಿ ಸು ಸ್ವಪ || ೪ ||

ಪದಮಾತಃ

ತ್ವಂ | ಸೂಕರಸ್ಯ | ದದೃಹಿ | ತವ | ದರ್ಶತುಃ | ಸೂಕರಃ |

ಸ್ತೋತ್ರೋನ್ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ | ರಾಯಸಿ | ಕಿಂ | ಅಸ್ಮಾನ್ | ದುಚ್ಛುನಾಯಸೇ | ನಿ | ಸು | ಸ್ವಪ || ೪ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಸಾರಮೇಯ ತ್ವಂ ಸೂಕರಸ್ಯ ವರಾಹಸ್ಯ || ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥೇ ಸ್ಪಷ್ಟೀ || ದದೃಹಿ | ವಿದಾ-
ರಯ | ಸೂಕರೋಽಪಿ ತವ ದರ್ಶತುಃ | ವಿದಾರಯತು | ಯುವಯೋರ್ನಿತ್ಯವೈರಿತ್ವಾತ್ | ಅಸ್ಮಾನ್ಮಾ-
ದಶೇತ್ಯರ್ಥಃ || ಸ್ತೋತ್ರೋನಿತ್ಯರ್ಥಚೇಃ ಪೂರ್ವಸ್ಯಾವೃತ್ತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಸಾರಮೇಯವೇ) ತ್ವಂ—ನೀನು | ಸೂಕರಸ್ಯ—ಹಂದಿಯನ್ನು | ದದೃಹಿ—ಕಚ್ಚು | ಸೂಕರಃ
ವರಾಹವು | ತವ—ನಿನ್ನನ್ನು | ದರ್ಶತುಃ—ಕಚ್ಚಲಿ. | ಇಂದ್ರಸ್ಯ—ಇಂದ್ರನ | ಸ್ತೋತ್ರೋನ್—ಸ್ತುತಿಕರ್ತ
ರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು | ಕಿಂ ರಾಯಸಿ—ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವೆ ? | ಅಸ್ಮಾನ್—ನಮ್ಮನ್ನು | (ಕಿಂ) ದು-
ಚ್ಛುನಾಯಸೇ—ಏತಕ್ಕೆ ಹಿಂಸಿಸುವೆ ? | ನಿ ಸು ಸ್ವಪ—ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ನಿದ್ರೆಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಸಾರಮೇಯವೇ, ನೀನು ಹಂದಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚು. ಹಂದಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಚ್ಚಲಿ. ಪರಸ್ಪರ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ
ಮಾತ್ರ ಕಲಹವಾಗಲಿ. ಇಂದ್ರನ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವೆ ? ನಮ್ಮನ್ನು
ಏತಕ್ಕೆ ಹಿಂಸಿಸುವೆ ? ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ನಿದ್ರೆಮಾಡು.

English Translation

Do you rend the hog : let the hog rend you : why do you assail the worshippers of Indra ? why do you intimidate us ? go quietly to sleep.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸಸ್ತು ಮಾತಾ ಸಸ್ತು ಪಿತಾ ಸಸ್ತು ಶ್ವಾ ಸಸ್ತು ವಿಶ್ವತೀಃ ।

ಸಸಂತು ಸರ್ವೇ ಜ್ಞಾತಯಃ ಸಸ್ತಯಮುಭಿತೋ ಜನಃ ॥ ೫ ॥

ಪದಪಾಠಃ

ಸಸ್ತು | ಮಾತಾ | ಸಸ್ತು | ಪಿತಾ | ಸಸ್ತು | ಶ್ವಾ | ಸಸ್ತು | ವಿಶ್ವತೀಃ |

ಸಸಂತು | ಸರ್ವೇ | ಜ್ಞಾತಯಃ | ಸಸ್ತು | ಆಯಂ | ಅಭಿತಃ | ಜನಃ ॥ ೫ ॥

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಸಾರಮೇಯ ಮಾತಾ ತ್ವದೀಯಾ ಜನನೀ ಸಸ್ತು | ಸ್ವಪತು | ಪಿತಾ ಚ ಸಸ್ತು | ಶ್ವಾ ಸಾರಮೇಯೋ ಭವಾನ್ ಸಸ್ತು | ವಿಶ್ವತಿರ್ಜಾಮಾತಾ ಯದ್ವಾ ವಿಶಾಂ ಜನಾನಾಂ ಪಾಲಕೋ ಗೃಹೀ ಸಸ್ತು | ಸರ್ವೇ ಜ್ಞಾತಯೋ ಬಂಧವೋಽಪಿ ಸಸಂತು | ಸ್ವಪಂತು | ಅಭಿತಃ ಪರಿತಃ ಸ್ಥಿತೋಽಯಮಪಿ ಸರ್ವೋ ಜನಃ ಸಸ್ತು | ಸ್ವಪತು ॥

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಸಾರಮೇಯವೇ,) ಮಾತಾ—ನಿನ್ನ ಜನನಿಯು | ಸಸ್ತು—ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡಲಿ. | ಪಿತಾ—ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು | ಸಸ್ತು—ನಿದ್ರೆಮಾಡಲಿ. | ಶ್ವಾ—ಸರಮಾಪುತ್ರನಾದ ನೀನೂ | ಸಸ್ತು—ನಿದ್ರೆಮಾಡು. | ವಿಶ್ವತೀಃ—ಗೃಹಜನರ ಪಾಲಕನಾದ ಯಜಮಾನನೂ | ಸಸ್ತು—ನಿದ್ರೆಮಾಡಲಿ. | ಸರ್ವೇ ಜ್ಞಾತಯಃ—ಸಕಲ ಬಂಧು ಜನರೂ | ಸಸಂತು—ನಿದ್ರೆಮಾಡಲಿ. | ಅಭಿತಃ—ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ | ಆಯಂ ಜನಃ—ಈ ಪರಿವಾರಜನರೆಲ್ಲರೂ | ಸಸ್ತು—ನಿದ್ರೆಮಾಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಸಾರಮೇಯವೇ, ನಿನ್ನ ಜನನಿಯು ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡಲಿ. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯೂ ನಿದ್ರೆಮಾಡಲಿ. ಸರಮಾಪುತ್ರನಾದ ನೀನೂ ನಿದ್ರೆಮಾಡು. ಗೃಹಜನರ ಪಾಲಕನಾದ ಯಜಮಾನನೂ ನಿದ್ರೆಮಾಡಲಿ. ಸಕಲ ಬಂಧು ಜನರೂ ನಿದ್ರೆಮಾಡಲಿ. ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಈ ಪರಿವಾರಜನರೆಲ್ಲರೂ ನಿದ್ರೆಮಾಡಲಿ.

English Translation

Let the mother sleep, let the father sleep, let the dog sleep, let the lord of the house sleep, let all the kindred sleep, let the people (who are stationed) around sleep.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯ ಆಸ್ತೇ ಯಶ್ಚ ಚರತಿ ಯಶ್ಚ ಪಶ್ಯತಿ ನೋ ಜನಃ |

ತೇಷಾಂ ಸಂ ಹನ್ಮೋ ಅಕ್ಷಾಣಿ ಯಥೇದಂ ಹರ್ಮ್ಯಂತಥಾ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಃ | ಆಸ್ತೇ | ಯಃ | ಚ | ಚರತಿ | ಯಃ | ಚ | ಪಶ್ಯತಿ | ನಃ | ಜನಃ |

ತೇಷಾಂ | ಸಂ | ಹನ್ಮಃ | ಅಕ್ಷಾಣಿ | ಯಥಾ | ಇದಂ | ಹರ್ಮ್ಯಂ | ತಥಾ || ೬ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ಯೋ ಜನ ಆಸ್ತೇ ಅಸ್ತಿಸ್ತದೇಶೇ ತಿಷ್ಠತಿ ಯಶ್ಚ ಚರತಿ ಗಚ್ಛತಿ ಯಶ್ಚ ಜನೋ ನೋಽಸ್ಮಾ-
ನ್ಪಶ್ಯತಿ ಏವಂಭೂತಾನಾಂ ತೇಷಾಂ ಜನಾನಾಮಕ್ಷಾಣೀಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಸಂ ಹನ್ಮಃ | ಸಂಹನಾಮು | ಸಂಹ-
ತಿರ್ನಿಮೀಲನಂ | ನಿಮೀಲಯಾಮೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಇದಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣೋಪಲಭ್ಯಮಾನಂ ಹರ್ಮ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ-
ದಾದಿಸ್ಥಾವರಾತ್ಮಕಂ ವಸ್ತುಜಾತಂ ಯಥಾ ನಿಶ್ಚಲಂ ಭವತಿ ತಥೇನೇ ಸರ್ವೇ ಜನಾ ನಿಶ್ಚಲಾ ಭವಂತಿ-
ತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಃ—ಯಾವ ಜನರು | ಆಸ್ತೇ—ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆಯೋ | ಯಶ್ಚ—ಯಾರು | ಚರತಿ—ಸಂಚರಿಸು-
ವರೋ | ಯಶ್ಚ ಜನಃ—ಯಾವ ಜನರು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಪಶ್ಯತಿ—ನೋಡಬಲ್ಲರೋ | ತೇಷಾಂ—ಆ ಎಲ್ಲ
ಜನರ | ಅಕ್ಷಾಣಿ—ಚಕ್ಷುರಾದೀಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು | ಇದಂ ಹರ್ಮ್ಯಂ—ಈ ಉಪ್ಪರಿಗೆಮನೆಯು | ಯಥಾ—ಯಾವ
ರೀತಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿರುವುದೋ | ತಥಾ—ಹಾಗೆ ಇವರೂ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿರುವಂತೆ | ಸಂ ಹನ್ಮಃ—ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ
ಬಿಡುತ್ತೇವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜನರು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆಯೋ, ಯಾರು ಸಂಚರಿಸುವರೋ, ಯಾರು ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಬಲ್ಲರೋ
ಆ ಎಲ್ಲ ಜನರ ಚಕ್ಷುರಾದೀಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸಹ ಈ ಉಪ್ಪರಿಗೆಮನೆಯು ಯಾವ ರೀತಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿರುವುದೋ ಅದೇ
ರೀತಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿಬಿಡುವಂತೆ ನಾವು ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಬಿಡುತ್ತೇವೆ.

English Translation

The man who sits, or he who walks, or he who sees us, of these we
shut up the eyes, so that they may be as unconscious as the mansion.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸಹಸ್ರಶ್ಯಂಗೋ ವೃಷಭೋ ಯಃ ಸಮುದ್ರಾದ್ರದಾಚರತ್ |

ತೇನಾ ಸಹಸ್ಯೇನಾ ವಯಂ ನಿ ಜನಾನ್ತಾಸ್ವಪಯಾಮುಸಿ || ೭ ||

ಪದಮಾಳಃ

ಸಹಸ್ರೈಶ್ಚಂಗಳಃ | ವೃಷಭಃ | ಯಃ | ಸಮುದ್ರಾತ್ | ಉತ್ಪಾದಚರತ್ |

ತೇನ | ಸಹಸ್ಯೇನ | ವಯಂ | ನಿ | ಜನಾನ್ | ಸ್ವಾಪಯಾಮುಸಿ || ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸಹಸ್ರಶ್ಚಂಗಳಃ ಸಹಸ್ರಕಿರಣೋ ವೃಷಭೋ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತಾ ಯಃ ಸೂರ್ಯಃ ಸಮು-
ದ್ರಾದಂಬುಧೇಃ ಸಕಾಶಾದುದಾಚರತ್ ಉದಾಗಚ್ಛತಿ ಸಹಸ್ಯೇನಾಭಿಭವಿತ್ರಾ ತೇನ ಸೂರ್ಯೇಣ ವಯಂ
ಸ್ತೋತಾರೋ ಜನಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಷ್ವಾಪಯಾಮುಸಿ | ನಿಶರಾಂ ಸ್ವಾಪಯಾಮುಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸಹಸ್ರಶ್ಚಂಗಳಃ—ಸಾವಿರಾರು ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳವನೂ | ವೃಷಭಃ—ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಆದ | ಯಃ—
ಯಾವ ಸೂರ್ಯನು | ಸಮುದ್ರಾತ್—ಸಮುದ್ರದಿಂದ | ಉದಾಚರತ್—ಉದಯಿಸಿ ಬರುವನೋ | ಸಹಸ್ಯೇವ—
ಸಕಲವನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವ | ತೇನ—ಆ ಸೂರ್ಯನ ಸಹಾಯದಿಂದ | ವಯಂ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಾವು | ಜನಾನ್
—ಈ ಸಕಲ ಜನರನ್ನೂ | ನಿ ಷ್ವಾಪಯಾಮುಸಿ—ನಿಶ್ಚಲರಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವೆವು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸಾವಿರಾರು ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಆದ ಯಾವ ಸೂರ್ಯನು ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಉದಯಿಸಿಬರು
ವನೋ, ಅಂತಹ ಸಕಲವನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವ ಆ ಸೂರ್ಯನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಾವು ಈ ಸಕಲ ಜನ
ರನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಿಶ್ಚಲರಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವೆವು.

English Translation

We put men to sleep through the irresistible might of the bull with a
thousand horns, (sun) who rises out of the ocean.

ಸಂಹಿತಾಮಾಳಃ

ಪ್ರೋಷ್ಣೇಶಯಾ ವಹ್ಯೇಶಯಾ ನಾರೀರ್ಯಾಸ್ತಲ್ಪತೀವರೀಃ |

ಪ್ರಿಯೋ ಯಾಃ ಪುಣ್ಯಗಂಧಾಸ್ತಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಸ್ವಾಪಯಾಮುಸಿ || ೮ ||

ಪದಮಾಳಃ

ಪ್ರೋಷ್ಣೇಶಯಾಃ | ವಹ್ಯೇಶಯಾಃ | ನಾರೀಃ | ಯಾಃ | ತಲ್ಪತೀವರೀಃ |

ಪ್ರಿಯಾಃ | ಯಾಃ | ಪುಣ್ಯಗಂಧಾಃ | ತಾಃ | ಸರ್ವಾಃ | ಸ್ವಾಪಯಾಮುಸಿ || ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಾ ಯಾದೃಶ್ಯೋ ನಾರೀನಾರ್ಯಃ ಸ್ತ್ರೀಯಃ ಪ್ರೋಷ್ಯೇಶಯಾಃ ಪ್ರಾಂಕಣೇ ಶಯಾನಾಃ |
ಯಾ ವಹ್ಯೇಶಯಾಃ | ವಹ್ಯಂ ವಾಹನಂ | ತಸ್ಮಿಂಶ್ಚಯಾನಾಃ | ಯಾಸ್ತಲ್ಪಶೀವರೀಸ್ತಲ್ಪಶಯಾಃ | ಯಾಃ
ಸ್ತ್ರೀಯಃ ಪುಣ್ಯಗಂಧಾಃ ಮಂಗಲ್ಯಗಂಧಾಃ | ತಾಸ್ತದೃಶೀಃ ಸರ್ವಾಃ ಸ್ತ್ರೀಃ ಸ್ವಾಪಯಾಮಸಿ | ವಯಂ
ನಿದ್ರಾಂ ಕಾರಯಾಮಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಾಃ ನಾರೀಃ—ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯರು | ಪ್ರೋಷ್ಯೇಶಯಾಃ—ಹೊರಗಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವರೋ |
ವಹ್ಯೇಶಯಾಃ—ಯಾರು ಮಂಚಗಳ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವರೋ, | ತಲ್ಪಶೀವರೀಃ—ಯಾರು ಸುಪ್ತಸ್ಥಿಗೆಯ ಮೇಲೆ
ಮಲಗಿರುವರೋ | ಯಾಃ ಸ್ತ್ರೀಯಃ—ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯರು | ಪುಣ್ಯಗಂಧಾಃ—ಮಂಗಳಕರವಾದ ಗಂಧಯುಕ್ತರಾಗಿ
ರುವರೋ | ತಾಃ ಸರ್ವಾಃ—ಅ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ | ಸ್ವಾಪಯಾಮಸಿ—ನಿದ್ರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವೆವು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೊರಗಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವರೋ ಅವರನ್ನೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಂಚಗಳ ಮೇಲೆ
ಮಲಗಿರುವರನ್ನೂ, ಸುಪ್ತಸ್ಥಿಗೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವರನ್ನೂ ಮತ್ತು ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಂಗಳಕರವಾದ
ಸುಗಂಧಯುಕ್ತರಾಗಿರುವರೋ ಅವರನ್ನೂ, ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ ಸಹ ನಿದ್ರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ.

English Translation

We put to sleep all those women who are lying in the courtyard, in
litter on the bed, the women who are decorated with holiday perfumes.

ಐವತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಪೀಠಿಕೆ

ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ
ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪರಿಚಯ

ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳನ್ನು ರುದ್ರಪುತ್ರರೆಂದು ಕರೆಯುವ ರೂಢಿಇದೆ. ಇವರು ರುದ್ರಪುತ್ರರು
ಹೇಗಾದರು ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾಯಣರು ಈರಿತಿ ವಿವರಿಸಿದಾರೆ—

ರುದ್ರೋ ಯದ್ವೋ ಮರುತೋ ರುಕ್ಮವಕ್ಷಸೋ ವೃಷಾಙಿಃ ಸುಕ್ತ ಉಧನಿ ||

(ಬು. ಸಂ. ೨-೩೪-೨)

ಎಂಬ ಮುಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ ಮರುತ್ಯಗಳು ರುದ್ರಪುತ್ರರಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕಥೆ ಇರುವು
ದರಿಂದ ಇವರನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುವಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಈ ವಿಶೇಷಣವನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದೆ. ಈ ಮುಕ್ತನ್ನು ಎನ
ರಿಸುವಾಗ ಸಾಯಣಾಚಾರ್ಯರು ಇನ್ನೊಂದು ಕಥೆಯನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಪೃಶ್ನಿರ್ನಾನಾರ್ವಣಾ ಇಯಂ ಭೂಮಿಃ ಪುರಾ ಗೋರೂಪಧರಾಸೀತ್ | ತಸ್ಯಾಂ ಮ.
ಹೇಲೋ ವೈಸೋ ಭೂತ್ವಾ ಮರುತ ಉತ್ಪಾದಯಾಮಾಸೇತ್ಯಾ ಚಕ್ಷತೇ ||

(ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯ. ಋ. ಸಂ. ೭-೩೪-೨)

ನಾನಾರ್ವಣವುಳ್ಳ ಪೃಥ್ವಿಯು ಹಿಂದೆ ಗೋರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದಾಗ ಮಹೇಶನು ವೃಷಭರೂಪದಿಂದ ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು
ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿದನು ಎಂಬ ಕಥೆಯಿದೆ ಎಂದು ಸಾಯಣರು ರುದ್ರನ ಮತ್ತು ಮರುತ್ತುಗಳ ಪಿತಾವುತ್ರಸಂಬಂಧವನ್ನು
ತಿಳಿಸಿದಾರೆ. ಮತ್ತು ಮೇಲಿನ ಋ. ಸಂ. ೨-೩೪-೨ ನೇ ಋಕ್ಸನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕಥೆಯು ತೈತ್ತಿರೀಯಸಂಹಿತೆಯ
ಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ ಉದಾಹರಿಸಿದಾರೆ.

ಪೃಶ್ನಿಯೈ ವೈ ಪಯಸೋ ಮರುತೋ ಜಾತಾಃ |

(ತೈ. ಸಂ. ೨-೨-೧೧-೪)

ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೆ ರುದ್ರಪುತ್ರರೆಂದೇ ಸಂಬೋಧನೆ ಇದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—

ಪ್ರ ಯೇ ಶುಂಭಂತೇ ಜನಯೋ ನ ಸಪ್ತಯೋ ಯಾಮನ್ರುದ್ರಸ್ಯ ಸೂನವಃ ಸುದಂಸಸಃ |

(ಋ. ಸಂ. ೧-೮೧-೧)

ಇದಂ ಪಿತ್ರೇ ಮರುತಾಮುಚ್ಯತೇ ವಜಃ ಸ್ವಾದೋ ಸ್ವಾದೀಯೋ ರುದ್ರಾಯ ವಧ್ವನಂ |
ರಾಸ್ವಾ ಚ ನೋ ಅಮೃತ ಮರ್ತಭೋಜನಂ ತ್ಮನೇ ತೋಕಾಯ ತನಯಾಯ ಮೃಳ ||

(ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೪-೬)

ಎಂಬ ಋಕ್ಯುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹೀಗೆಯೇ ಋ. ಸಂ. ೧-೧೬೮-೯ ; ೨-೩೩-೧ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೆ ರುದ್ರಪುತ್ರರೆಂಬ ವಿಶೇಷಣವಿದೆ. ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ೧-೧೧೪-೬ ನೇ ಋಕ್ಯನ್ನು ವಿನಯವಾಗಿ
ಸಾಯಣರು ಇನ್ನೊಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—

ರುದ್ರಸ್ಯ ಚ ಮರುತಾಂ ಪಿತ್ರತ್ವಮೇವಮಾಖ್ಯಾಯತೇ | ಪುರಾ ಕದಾಚಿದಿಂದ್ರೋಽಸು-
ರಾನ್ ಜಿಗಾಯ | ತದಾನೀಂ ದಿತಿರಸುರಮಾತಾ ಇಂದ್ರಹನನಸಮರ್ಥಂ ಪುತ್ರಂ ಕಾಮಯು-
ಮಾನಾ ತಪಸಾ ಭರ್ತುಃ ಸಕಾಶಾದ್ಭರ್ಥಂ ಲೇಭೇ | ಇಮಂ ವೃತ್ತಾಂತಮವಗಚ್ಛನ್ನಿಂದ್ರೋ
ವಜ್ರಹಸ್ತಸನ್ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪೋ ಭೂತ್ವಾ ತಸ್ಯಾ ಉದರಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ತಂ ಗರ್ಭಂ ಸಪ್ತಧಾ
ಬಿಭೇದ | ಪುನರಪ್ಯೇಕೈಕಂ ಸಪ್ತಖಂಡಮಕರೋತ್ | ತೇ ಸರ್ವೇ ಗರ್ಭೈಕದೇಶಾಯೋ
ನೇರ್ನಿಗತ್ಯ ಅರುದನ್ | ಏತಸ್ಮಿನ್ನವಸರೇ ಲೀಲಾರ್ಥಂ ಗಚ್ಛಂತಾ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇ-
ಶ್ವರಾ ಇಮಾನ್ ದದೃಶುಃ | ಮಹೇಶಂ ಪ್ರತಿ ಪಾರ್ವತೀ ಏವಮಪೋಚತ್ | ಇಮೇ
ಮಾಂಸಖಂಡಾ ಯಥಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಪುತ್ರಾಃ ಸಂಪದ್ಯತಾಮೇವಂ ತ್ವಯಾ ಕಾರ್ಯಂ ಮಯಿ
ಚೇತ್ವೀತಿರಸ್ತೀತಿ | ಸ ಚ ಮಹೇಶ್ವರಸ್ತಾನ್ ಸಮಾನರೂಪಾನ್ ಸಮಾನವಯಸಃ ಸಮಾ-
ನಾಲಿಂಕಾಶಾನ್ ಪುತ್ರಾನ್ ಕೃತ್ವಾ ಗೌರ್ಯೈ ಪ್ರದದಾ ತನೇಮೇ ಪುತ್ರಾಃ ಸಂತಿತಿ | ಅತಃ
ಸರ್ವೇಷು ಮಾರುತೇಷು ಸೂಕ್ತೇಷು ಮರುತೋ ರುದ್ರಪುತ್ರಾ ಇತಿ ಸ್ತೂಯಂತೇ | ರಾ-
ದ್ರೇಷು ಚ ಮರುತಾಂ ಪಿತಾ ರುದ್ರ ಇತಿ ||

(ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯ. ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೪-೬)

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದುಸಲ ಇಂದ್ರನು ಅಸುರರನ್ನು ಜಯಿಸಿದನು. ಆಗ ಅಸುರಮಾತೆಯಾದ ದಿತಿಯು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಸಮರ್ಥನಾದ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದಳು. ಇಂದ್ರನು ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದು ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಅವಳ ಉದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆ ಗರ್ಭವನ್ನು ಏಳುಭಾಗವಾಗಿ ಸೀಳಿದನು. ಆಗುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನೂ ಪುನಃ ಏಳೇಳು ತುಂಡುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಮಾತೃಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರಿಬ್ಬರೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಇವನ್ನು ನೋಡಿ ಪಾರ್ವತಿಯು ಮರುಕಗೊಂಡು, ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು, ಎಲೈ ಪ್ರಿಯನೇ, ನೀನಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿರುವುದಾದರೆ ಅಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಮಾಂಸಖಂಡಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ಆಗ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವರನ್ನಾಗಿಯೂ, ಒಂದೇ ವಯಸ್ಸಿನವರಾಗಿಯೂ, ಒಂದೇವಿಧ ಅಲಂಕಾರವುಳ್ಳವರನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿ ಪುತ್ರರುಸರಾದ ಅವರನ್ನು-ಇವು ನಿನ್ನ ಪುತ್ರರಾಗಲಿ ಎಂದು ಗೌರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದುದರಿಂದ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ರುದ್ರಪುತ್ರರೆಂದೂ, ರುದ್ರಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೆ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳ ತಂದೆಯೆಂದೂ ಹೇಳುವ ರೂಢಿ ಬಂದಿತೆಂದು ಸಾರು-ಇರು ಈ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಾಹಚರ್ಯ

ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸಾಹಚರ್ಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು. ಇಂದ್ರನಿಗೂ, ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ರಾಜಪ್ರಜಾಸಂಬಂಧವೂ, ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಯಜ್ಞಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಹವಿಸ್ಸಿನ ಅರ್ಪಣೆಯೂ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಾಸುರನೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಸಹಾಯಮಾಡುವುದೂ ಸಂಹಿತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕಕಡೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ಇಂದ್ರನು ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಉಳಿದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿದ್ದವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪೂರ್ವಕಥೆಯು ಶತಪಥಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿರುವುದು.

ಆತಿಥ್ಯೇನ ವೈ ದೇನಾ ಇಷ್ಟಾಃ | ತಾನ್ತ್ಸಮದನಿಂದತ್ತೇ ಚತುರ್ಥಾ ವೈದ್ರವಸ್ತುನೋಽನ್ಯಸ್ಯ
ಶ್ರಿಯಾತಿಷ್ಠ ಮಾನಾ ಅಗ್ನಿರ್ವಸುಭಿಸ್ತೋನೋ ರುದ್ರೈರ್ವರಣ ಆದಿತ್ಯೈರಂದ್ರೋ ಮರು-
ದ್ಧಿಬ್ಯಹಸ್ತತಿವಿಶ್ವೈರ್ವೇಷೈಃ ||

(ಶ. ಬ್ರಾ. ೩-೪-೨-೧)

ಹಿಂದೆ ದೇವತೆಗಳು ಆತಿಥ್ಯಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದಾಗ ಅವರವರಲ್ಲೇ ವೈಮನಸ್ಸುಂಟಾಗಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸೇರಲಿಷ್ಟಪಡದೆ ನಾಲ್ಕು ಗುಂಪುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದರು. ಆಗ ಅಗ್ನಿಯು ವಸುಗಳೊಂದಿಗೂ, ಸೋಮನು ರುದ್ರರೊಂದಿಗೂ, ವರುಣನು ಆದಿತ್ಯರೊಂದಿಗೂ, ಇಂದ್ರನು ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೂ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗುಂಪುಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಎಂಬ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳೊಡನೆ ಸಾಹಚರ್ಯವನ್ನು ಬಿಳಿಸಿ ಅವರೊಡನೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಇಂದ್ರನೇ ರಾಜನೆಂದೂ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಗಳೇ ಪ್ರಜೆಗಳೆಂದೂ ಅನೇಕಕಡೆ ಹೇಳಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—

ಕ್ಷತ್ರಂ ನಾ ಇಂದ್ರೋ ವಿಶೋ ಮರುತೋ ವಿಶಾ ವೈ ಪ್ತತ್ರಿಯೋ ಬಲನಾನ್ ಭವತಿ ||

(ಶ. ಬ್ರಾ. ೪-೩-೩-೬)

ಇಂದ್ರನು ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ರಾಜನು, ಮರುತ್ತುಗಳೇ ಪ್ರಜೆಗಳು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಹಕಾರದಿಂದಲೇ ರಾಜನು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಆಗುತ್ತಾನೆಂದೂ ಮರುತ್ತುಗಳ ಸಾಹಾಯದಿಂದ ಇಂದ್ರನ ಸರಾಕ್ರಮವು ವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತೆಂದೂ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾದ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವೂ, ಸಾಹಚರ್ಯವೂ ಇರುವುದರಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರನನ್ನೂ ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಕ್ರಮವೂ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಅನವದ್ಯೈರಳಿ ದ್ಯುಭಿರ್ಮುಖಃ ಸಹಸ್ವದರ್ಚತಿ |

ಗಣೈರಿಂದ್ರಸ್ಯ ಕಾಮ್ಯೈಃ ||

(ಮು. ಸಂ. ೧-೬-೮)

ಮಂದ್ರಾಃ ಸುಜಿಹ್ವಾಃ ಸ್ವರಿತಾರ ಆಸಭಿಃ ಸಂಮಿಶ್ರಾ ಇಂದ್ರೋ ಮರುತಃ ಪರಿಷ್ಕುಭಃ |

(ಮು. ಸಂ. ೧೬೬-೧೧)

ಸ ನೋ ಮರುದ್ಭಿವ್ಯಷಭ ಶ್ರವೋ ಧಾ ಉಗ್ರೇಭಿಃ ಸ್ಥವಿರಃ ಸಹೋದಾಃ |

(ಮು. ಸಂ. ೧-೧೬೧-೫)

ಇತ್ಯಾದಿ ಬುಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಅಹ್ವಾನವೂ ಹವಿರರ್ಪಣೆಯೂ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಾಹಚರ್ಯವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಮರುತ್ವಾನ್ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವಿದೆ. ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿರುವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಮರುತ್ವಾನ್ ಎಂದೇ ಕರೆದಿದೆಯೆಂದು ಬೃಹದ್ದೇವತೆಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಈ ದೇವತೆಗಳ ಸಂಬಂಧಸೂಚಕವಾದ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ.

ವೇರುದ್ಭಿಃ ಸಹ ಯತ್ರೇಂದ್ರೋ ಮರುತ್ವಾಂಸ್ತತ್ರ ಸೋಽಭವತ್ |

(ಬೃ. ದೇ. ೪-೫೬)

ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ವಿಶೇಷವಿವರಣೆ

ಪುರಾಣಾದಿಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಆಧುನಿಕಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮರುತ್, ವಾಯು ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಶಬ್ದಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ ಅಥವಾ ವಾಯುದೇವತೆ ಎಂದೇ ಅರ್ಥಮಾಡಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ರೂಢಿ ಇದೆ. ಆದರೆ ಬುಗ್ಗೇದದಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಯೋಗ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಸ್ಪರ ಬಹಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ವಾಯು ಅಥವಾ ವಾತ ಎಂದರೆ ಅಂತರಿಕ್ಷ ಅಥವಾ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಗಾಳಿ ಅಥವಾ ವಾಯುದೇವತೆ. ಗಾಳಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಾಯುದೇವತೆ ಎಂಬ ವ್ಯವಹಾರವೇ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಮತ್ತು ಈ ದೇವತೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಏಕವಚನಪ್ರಯೋಗವೇ ಇರುವುದು. ಆದರೆ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಹುವಚನಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೇ ವ್ಯವಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲವು ವಾಯು ಮತ್ತು ಮರುತ್ತುಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ವಾಯುವಿನ ಗುಣವರ್ಣನೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿಲ್ಲ. ವಾಯುವು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವುದರಿಂದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಾನದೇವತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದಾನೆ. ಮರುತ್ತುಗಳು ಅನೇಕರಾದ್ದರಿಂದ ಇವರನ್ನು ದೇವಗಣವೆಂದು ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಇದೆ. ಸಸ್ತೃಗಣಾವೈ ವೈ ಮರುತಃ, ಮಾರುತಂ ಶರ್ಧಃ; ಮಾರುತಂ ಗಣಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಇದೇ ಅರ್ಥವಿರುವ ಇತರ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದೇ ರೂಢಿಯು. ಇವರೂ ವಾಯುವಿನಂತೆ ಮಧ್ಯಮಸ್ಥಾನ (ಅಂತರಿಕ್ಷ) ದೇವತೆಗಳೇ ಆಗಿದಾರೆ.

ಮರುತ್ತುಗಳು ಅತಿರಭಸದಿಂದ ಬೀಸುವ ಚಂಡಮಾರುತದ ಸ್ವರೂಪವು. ಮುಂಗಾರುಮಳೆ ಹುಯ್ಯುವಾಗ ಮಳೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅಥವಾ ಮಳೆಯು ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಗಾಳಿಯು ಅತಿರಭಸವಾಗಿ ಬೀಸುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಭವದ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿದೆ. ರಭಸದಿಂದ ಬೀಸುವ ಈ ಚಂಡಮಾರುತವನ್ನೇ ಮರುದ್ವೇಷವೆಗಳ ಸಂಘ ಎಂದು ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಮಳೆಯು ಹುಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅಥವಾ ಹುಯ್ಯುವಾಗ ಗಾಳಿಯು ರಭಸವು ವಿಶೇಷವಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಳೆಗೂ ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೂ ವಿಶೇಷ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪ್ಪಣಿ, ಜಲಸ್ಯ ಸೇಕ್ತಾರಃ ನೀರಿನಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತೋಯಿಸುವವರು ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಗುಡುಗು, ಮಿಂಚು, ಸಿಡಿಲು ಇವುಗಳಿಂದಲೂ, ಅತಿರಭಸವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿರುವ ಗಾಳಿಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವ ವೃಷ್ಟಿಗೆ ವೃತ್ತಕನಾದಿರೂಪವಾದ ಇಂದ್ರನ ಸಂಬಂಧವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಮರುದ್ವೇಷತೆಗಳಿಗೂ ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಸ್ನೇಹವೂ ಸಾಹಚರ್ಯವೂ ಇರುವುದೆಂದು ಅನೇಕಕಡೆ ಹೇಳಿದೆ. ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸದೆ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಮೇಘಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ವೃತ್ತನನ್ನು ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿ ಮಳೆಗರೆಯಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ವೃಷ್ಟಿಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳನ್ನು ಚದುರಿಸಿ ಮಳೆಹುಯ್ಯಂತೆ ಮರುತ್ತುಗಳು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವೃಷ್ಟಿಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಮರುತ್ತುಗಳು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೂ ವಿಶೇಷರೀತಿಯ ಸಖ್ಯವಿದೆ. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮರುತ್ವಾನ್ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವು ಸಹ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಿದೆ.

ಮರುತಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನ

ಯಾಪ್ತರು ಮರುತಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಈರೀತಿ ಹೇಳಿದಾರೆ—

ಅಥಾತೋ ಮಧ್ಯಮಸ್ಥಾನಾದ ದೇವಗಣಾಃ | ತೇಷಾಂ ಮರುತಃ ಪ್ರಥಮಾಗಾಮಿನೋ ಭವಂತಿ | ಮರುತಃ | ಮರುತೋ ಮಿತರಾವಿಣೋ ವಾ ಮಿತರೋಚಿನೋ ವಾ ಮಹದ್ವ್ರ-
ವಂತೀತಿ ವಾ ||

(ನಿ. ೧೧-೧೪)

ಎಂದರೆ, ಈಗ ಮಧ್ಯಮಸ್ಥಾನವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷಸ್ಥ ದೇವಗಣಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಈ ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಥಮಸ್ಥಾನವು. ಮರುತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಮಿ + ರು ಎಂಬ ಎರಡು ಧಾತುಗಳಿಂದ ಸಿಪ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಕ್ಲಾಪ್ತವಾದ ಎಂದರೆ ಅಳತೆಗೆ ಸರಿಯಾದ, ಒಂದೇವಿಧವಾದ ಅಥವಾ ಒಂದೇಸಮನಾದ ಶಬ್ದಮಾಡುವವರಾದ್ದರಿಂದ ಈ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮರುತ್ತುಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಅಥವಾ ಮಿ+ರುಚ್ ಎಂಬ ಧಾತುಗಳಿಂದ ಮರುತ್ ಶಬ್ದವು ಸಿಪ್ಪನ್ನವಾದರೆ ಒಂದೇಸಮನಾದ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವರು ಎಂದೂ, ಮಹತ್ಪೂರ್ವಕವಾದ ದ್ರು ಧಾತುವಿನಿಂದ ಸಿಪ್ಪನ್ನವಾದರೆ ಬಹಳವಾಗಿ, ರಭಸವಾಗಿ ಬೀಸುವವರು ಅಥವಾ ಜಲಿಸುವವರು ಎಂದೂ ನಿರ್ವಚನದ ಅರ್ಥವು.

ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವ

ಮರುದ್ವೇಷತೆಗಳ ವಿವರಣೆ

ಈ ಮರುದ್ವೇಷತೆಗಳಿಗೆ ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಡುಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ೩೩ ಪೂರ್ವ ಸೂಕ್ತಗಳು ಇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಇಂದ್ರನೊಡನೆ ೭ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಪೂಷನ್ ಎಂಬ ದೇವತೆ

ಗಳೊಡನೆ ಒಂದೊಂದು ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ಒಟ್ಟು ೪೨ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಇವರು ಸ್ತುತರಾಗಿದಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಗಣ ಅಥವಾ ಶರ್ಧ (೧-೩೬-೧) ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೂ ಒಹುವಜನಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೂ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವರು ರುದ್ರನ ಪುತ್ರರು. ಅನೇಕಕಡೆ ಅವರನ್ನು ರುದ್ರರೆಂದೇ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ (೧-೩೯-೪, ೭ ಇತ್ಯಾದಿ) ಕೆಲವುಗಳಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ರುದ್ರಿಯ ರೆಂದೂ (೧-೩೮-೭; ೨-೩೪-೧೦ ಇತ್ಯಾದಿ) ಹೆಸರಿದೆ. ಪೃಥ್ವಿಯ ಪುತ್ರರು (೨-೩೪-೨; ೫-೫೨-೧೬; ೫-೬೦-೫; ೫-೬೬-೩) ಪೃಥ್ವಿಮಾತರೇ (ಪೃಥ್ವಿಯೇ ತಾಯಿಯಾಗಿ ಉಳ್ಳವರು) ಎಂದೂ ಅನೇಕಕಾಲ ಕರೆದಿದೆ. (೧-೨೩-೧೦; ಅ. ೩೬, ೫-೨೧-೧೧. ಇತ್ಯಾದಿ) ಪೃಥ್ವಿ ಎಂಬ ಗೋವೇ (೫-೫೨-೧೬) ಅಥವಾ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಗೋವೇ (೮-೮೩-೧) ಅವರ ಜನನಿಯು. ಅವರನ್ನು ಗೋಮಾತರೇ ಎಂದೂ ಕರೆದಿದೆ. (೧-೮೫-೩; ೮-೨೦-೮) ಈ ಗೋವು ಪ್ರಾಯಶಃ ಚಂದನಾರುತದ ನಾನಾವರ್ಣರಂಜಿತವಾದ ಮೇಘವಿರಬಹುದು. ದೊಡ್ಡದಾದ ಕೆಚ್ಚಲುಳ್ಳ ಗೋವುಗಳು ಉರಿಯುತ್ತಾ ಬರುತ್ತವೆ (೨-೩೪-೫) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅವು ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಿಂಚು, ಸಿಡಿಲುಗಳಿಂದಕೂಡಿದ ಮೇಘಗಳೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಪೃಥ್ವಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿದಾಗ ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು ಅಗ್ನಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದೆ (೬-೬೬-೧, ೨, ೩) ಸಿಡಿಲಿನ ನೂವಿ ನಿಂದ ಮರುತ್ತುಗಳು ಜನಿಸಿದರು. (೧-೨೩-೧೨) ಅಗ್ನಿಯು ಅವರಿಗೆ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವು ಅಥವಾ ಅವರನ್ನು ಪಡೆದನು (೬-೩೬-೮; ೧-೭೧-೮). ವಾಯುವು ಅವರನ್ನು ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟನು (೧-೧೩೪-೪) ಮತ್ತು ಅವರು ಆಕಾಶದ ಪುತ್ರರು (೧೦-೭೭-೨) ಮತ್ತು ಆಕಾಶದ ವೀರರು. (೧-೬೪-೪; ೧-೧೨೨-೧; ೫-೫೪-೧೦) ಅಥವಾ ಆಕಾಶದ ಗಂಡುಗಳು (೩-೫೪-೧೩; ೫-೫೯-೬). ಒಂದು ಕಡೆ ಅವರಿಗೆ ಸಮುದ್ರವು ತಾಯಿ (ಸಮುದ್ರ ಮಾತರೇ) ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. (೧೦-೭೮-೬) ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಯೋಗಿಗಳು) ತಮ್ಮಿಂದ ತಾವೇ ಜನಿಸಿದವರು) ಎಂದೂ (೧-೧೭೮-೨; ೫-೮೭-೨) ಹೇಳಿದೆ.

ಅವರು ಸಹೋದರರಾದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠ, ಕನಿಷ್ಠ. ಎಂಬ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ (೫-೫೯-೬; ೫-೬೦-೫) ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸಮಾನವಯಸ್ಸಿನವರು (೧-೧೬೫-೧). ಅವರೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳೆದವರು (೫-೫೬-೫; ೭-೫೮-೧) ಮತ್ತು ಒಂದೇವಿಧವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರು (೮-೨೦-೧ ಮತ್ತು ೨೧). ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನ (೫-೫೩-೩) ಮತ್ತು ಒಂದೇ ವಾಸಸ್ಥಳ (೧-೧೬೫-೧; ೭-೫೬-೧) ಅವರು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆದರು (೫-೫೫-೭) ಅಥವಾ ಮೂರುಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದರು (೫-೬೦-೬). ಅವರು ಪರ್ವತವಾಸಿಗಳೆಂದೂ ಒಂದುಕಡೆ (೮-೮೩-೧, ೨) ಹೇಳಿದೆ.

ಇಂದ್ರಾಣಿಯ ಅವರಿಗೆ ಮಿತ್ರಳು. ಇಂದ್ರಾಣಿ (೧೦-೮೬-೯) ಮತ್ತು ಸರಸ್ವತಿಯೊಡನೆ (೭೯-೬-೨) ಕಲೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಕುರಿತ ಬಾಂಧವ್ಯವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದು ರೋದಸೀ (ದ್ರಾವ್ಯಾಪ್ಯಾಢೀ ಅಥವಾ ರುದ್ರಪತ್ನಿ) ಎಂಬ ದೇವತೆಯೊಡನೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅವಳು ಅವರಿಗೆ ಸುಖಸಾಧನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಾ ಅವರೊಡನೆ ರಥದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುತ್ತಾಳೆ (೫-೫೬-೮) ಅಥವಾ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುತ್ತಾಳೆ (೬-೬೬-೬). ಅವಳ ಹೆಸರು ಬರುವ ಐದುಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು (೧-೧೬೭-೪, ೫). ಆದುದರಿಂದ ಅಪ್ಪಿನೀದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯಿಯಂತೆ ಅವಳು ಅವರ ನಥುವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಭದ್ರಜಾನಯಃ (ಸುಂದರಳಾದ ಭಾರ್ಯೆಯುಳ್ಳವರು (೫-೬೧-೪) ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವು. ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ವರರಿಗೆ (೫-೬೦-೪) ಅಥವಾ ಯುವಕರಾದ ಪ್ರಣಯಿಗಳಿಗೆ (೧೦-೭೮-೬) ಹೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ತೇಜಸ್ಸು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪ್ರಸಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಸುನರ್ಣವರ್ಣದವರು, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಉಜ್ಜ್ವಲವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವರು, ಜ್ವಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಈಷದ್ರಕ್ಷವರ್ಣವುಳ್ಳವರು. (೬-೬೬-೨; ೭-೫೯-೧೧)

೮-೭-೭) ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ವಾಲೆಗಳಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ. (೧೦-೭೮-೩) ಅಗ್ನಿಯ ರೂಪವುಳ್ಳವರು ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಯ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವರು (೧೦-೮೪-೧; ೩-೨೬-೫) ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಅಗ್ನಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದೆ. (೧೦-೭೮-೨) ಅವರು ಅಗ್ನಿಯಂತೆ (೨-೩೪-೧) ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಪ್ರದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ (೬-೬೬-೨) ಇದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯೆಂದೇ ಹೆಸರು (೩-೨೬-೪) ಸರ್ವಗಳ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವರು (ಅಹಿಭಾನವಃ ೧-೧೭೨-೧). ಸರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ (೮-೭-೧) ಅವರು ಸ್ವಭಾವಗಳು (ಸ್ವತಃ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವವರು. ೧-೩೭-೨ ಇತ್ಯಾದಿ) ಈ ವಿಶೇಷಣವು ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ತೇಜಸ್ವಿಗಳು ಜಾಡ್ವಲ್ಯಮಾನರು ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಪದೇಪದೇ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. (೧-೧೬೫-೧೨)

ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ಯುತ್ತಿನೊಡನೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. (೫-೫೪-೨, ೩, ೧೧; ೧-೬೪-೫) ಮರುತ್ಸುಗಳು ಫೃತವನ್ನು ಎಂದರೆ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುವಾಗ ವಿದ್ಯುತ್ತುಗಳು ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹಸುಬುಲಗುತ್ತಾರೆ (೧-೧೬೮-೮; ೫-೫೨-೬) ಮರುತ್ಸುಗಳು ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯುವಾಗ ಕರುವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಾ ಹಸುವು ಅರಜುವಂತೆ ಸಿಡಿಲು ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತದೆ (೭-೩೬-೧೩). ವಿದ್ಯುತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಎಂದರೆ ವಿದ್ಯುತ್ತು ಸಮಾಪ್ತವದವಾಗಿ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿರುವ ಐದು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಹೊರತಾಗಿ ಉಳಿದುದೆಲ್ಲವೂ ಮರುತ್ ಅವರಿಂದ ರೊಡನೆಯೇ ಇದೆ. ಅವರು ಸಿಡಿಲನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. (೮-೭೨೫; ೫-೫೪-೧೧) ಸಿಡಿಲೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಅನಂದ (೫-೫೪-೩). ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಭರ್ಜಿಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭರ್ಜಿ ಅಥವಾ ಮುಷ್ಠಿ ಎಂಬುದೂ ಸಿಡಿಲೇ ಇರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಮುಷ್ಠಿವಿದ್ಯುತ್—ಸಿಡಿಲನ್ನೇ ಭರ್ಜಿಯನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವವರು ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವಿದೆ (೧-೧೬೮-೫; ೫-೫೨-೧೩) ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಭಂಗಾರದಿಂದ (೮-೭೩-೨) ಮಾಡಿದ ಕೊಡಲಿಯೂ ಆಯುಧವೆಂದಿದೆ (೧-೩೭-೨; ೧-೮೮-೩; ೫-೩೩-೪; ೫-೫೭-೨; ೮-೨೦-೪) ೫-೫೭-೨; ೮-೨೦-೪) ಒಂದು ಸಲ ಅವರು ನಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬ ವರ್ಣನೆಯೂ ಇದೆ. ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಧನುರ್ಬಾಣಧಾರಿಗಳೆಂದೂ (೫-೫೩-೪; ೫-೫೭-೨; ೮-೨೦-೪, ೧೨) ಒಂದುಸಲ ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರುವ ಬಿಲ್ಲುಗಾರರೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಅವರಿಗೆ ಆಸರೂಪ. ಅವರು ಪುಷ್ಪಹಾರ ಮೊದಲಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. (೫-೫೩-೪). ಭಂಗಾರದ ನಡುಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ (೫-೫೫-೬). ವಿವಾಹಾರ್ಥಿಯಾದ ಶ್ರೀಮಂತನಂತೆ ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಸುವರ್ಣಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ (೫-೬೦-೪). ಬಾಹು ಪುರಿ, ಕಾಲಂದಿಗೆಗಳು ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಭರಣಗಳು. ಈ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾದ ಅವರು ನಕ್ಷತ್ರರಂಜಿತವಾದ ಆಕಾಶದಂತೆ ಅಥವಾ ಮೋಡದಿಂದ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಮಳೆಯ ಹನಿಗಳಂತೆ ಧ್ವಜವುಳ್ಳವರು. ಅವರ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಭಲ್ಲೆಗಳೂ, ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಂದಿಗೆಗಳೂ, ಎದೆಯಮೇಲೆ ಸುವರ್ಣಾಭರಣಗಳೂ, ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಡಕಾರು ತ್ತಿರುವ ಸಿಡಿಲುಗಳೂ, ತಲೆಯಮೇಲೆ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ತಿರಸ್ತ್ರಾಣಗಳೂ ಇವೆ (೫-೫೪-೧೧).

ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಮಿಂಚಿನಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ (೧-೮೮-೧, ೩-೫೪-೧೩) ಅವು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದವು. (೫-೫೭-೧) ಮತ್ತು ಅವಕ್ಕೆ ಚಿನ್ನದ ಚಕ್ರಗಳು ಅಥವಾ ನೇಮಿಗಳು (೧-೬೪-೧೧; ೧-೫೪-೫) ಇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಯುಧಗಳಿವೆ. (೫-೫೭-೬) ನೀಲನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೆ (೧-೮೭-೨) ರಥವನ್ನು ಎಳೆಯುವ ಕುದುರೆಗಳು ಕಂದುಬಣ್ಣದವು (೧-೮೮-೨; ೫-೫೭-೪) ಆ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಭಂಗಾರದ ಗೊರಸುಗಳಿವೆ. (೮-೭೩-೭) ಅವು ಮನೋವೇಗವುಳ್ಳವು. (೧-೮೫-೪) ಈ ಅಶ್ವಗಳು ಚುಕ್ಕೆಗಳಲ್ಲವು. ಪೃಷದಪ್ತರೆಂದು (ಚುಕ್ಕೆ

ಚುಕ್ಕೆಯಾಗಿರುವ ಅಶ್ವಗಳುಳ್ಳವರು ಇವರಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಹೆಸರಿದೆ. ಇವರ ರಥಕ್ಕೆ ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಾರೆಂದು (೧-೩೯-೬) ಇದೆ. ಇವರು ಗಾಳಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ರಥಕ್ಕೆ ಅಶ್ವವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದಾರೆಂದು (೫-೫೮-೭) ಹೇಳಿದೆ.

ಮರುತ್ತುಗಳು ಆಕಾಶದಂತೆ ಬೃಹದಾಕಾರವುಳ್ಳವರು (೫-೫೭-೪) ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ್ದಾರೆ (೧೦-೭೭-೩) ಅವರ ಮಹತ್ವದೊಳಗಿನ ಅಸರಿಮಿತವಾದುದು (೫-೫೮-೨). ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಮಿತಿಯನ್ನು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಲಾರರು (೧-೧೬-೯). ಅವರು ಯುವಕರು (೧-೬೪-೨ ; ೧-೧೬೫-೨ ; ೫-೪೭-೧೫) ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ವಾರ್ಧಕ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ (೧-೬೪-೩). ಅವರು ಅಮರರು, ಉತ್ಸಾಹಶಾಲಿಗಳು, ಓಜಸ್ವಿಗಳು, ಕೋಳಿಯಿಲ್ಲದವರು (೧-೬೪-೨, ೧೨) ಮತ್ತು ಧೂಳಿ ಇಲ್ಲದವರು (೬-೬೬-೨) ಭಯಂಕರರೂಪವುಳ್ಳವರು (೧-೧೯-೪) ಸಿಡುಕುಸ್ವಭಾವದವರು (೭-೫೬-೮) ಭಯಂಕರರು (೫-೫೬-೨, ೩ ; ೭-೫೮-೨). ದುಷ್ಟವೃಗಗಳಂತೆ ಭೀಕರರು (೨-೩೪-೧). ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಅಥವಾ ಕರುಗಳಂತೆ ಪ್ರೇತಾಕೃತರು (೧-೧೬೬-೨, ೭-೫೬-೧೬೬ ; ೧೦-೭೮-೬). ಕಪ್ಪಾದ ಬೆನ್ನುಗಳುಳ್ಳ ಹಂಸಗಳಂತಿದ್ದಾರೆ (೭-೫೯-೭). ಅಯೋಮಯವಾದ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳುಳ್ಳ ಕಾಡುಹಂದಿಗಳಂತೆಯೂ (೧-೮೮-೫) ಸಿಂಹಗಳಂತೆಯೂ (೧-೬೪-೮) ಇದ್ದಾರೆ.

ಅವರು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ (೧-೧೬೯-೭ ಇತ್ಯಾದಿ). ಆ ಧ್ವನಿಯೇ ಗುಡುಗು (೧-೨೩-೧೧) ಮತ್ತು ಅದು ಗಾಳಿಬೀಸುವ ಶಬ್ದವು (೭-೫೬-೩) ಅವರು ಬಂದರೆ ಆಕಾಶವು ಭಯದಿಂದ ಅರಚುತ್ತದೆಯೋ ಎನ್ನುವಂತಿದೆ (೮-೭೭-೨೬) ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಕಂಪಿಸುವಂತೆಯೂ, ಭೂಮಿ ಅಥವಾ ಎರಡು ಲೋಕಗಳನ್ನು ನಡಗುವಂತೆಯೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರಥನೇಮಿಗಳಿಂದ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಜೂರುಜೂರುಮಾಡುತ್ತಾರೆ (೧-೬೪-೧೧, ೫-೫೭-೯) ಅವರು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿ ಬಂದು ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ (೮-೨೪) ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸಿ ಕಾಡಾನೆಗಳಂತೆ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ (೧-೩೯-೫ ; ೧-೬೪-೭). ಕಾಡುಗಳು ಅವರಿಗೆ ಹೆದರಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗುತ್ತವೆ. (೫-೬೦-೨) ಪರ್ವತಗಳಂತೆ ಅಪ್ರತಿಹತರಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಭೂಮಿಗಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಎಸೆಯುತ್ತಾರೆ (೧-೬೪-೩). ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಅವರಿಗೆ ಹೆದರುತ್ತವೆ (೧-೮೫-೮) ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತಾರೆ (೧೦-೭೮-೩). ಧೂಳನ್ನು ಸುಳಿಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಾರೆ (೧-೬೪-೧೨). ಗಾಳಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಗಾಳಿಯ ಶಬ್ದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ (೭-೫೬-೩). ಗಾಳಿಯ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾರೆ (೮-೭-೩, ೪, ೧೭) ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಶ್ವವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ (೫-೫೮-೭).

ಮಳೆಗರೆಯುವುದೇ ಅವರ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಮಳೆಯು ಅವರ ಉದ್ದವು (೫-೫೭-೪). ಅವರು ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾರೆ (೧-೩೮-೯). ಎರಡು ಪ್ರಪಂಚಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಳೆ ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಬೀಸುತ್ತಾರೆ (೧-೬೪-೬ ; ೮-೭-೧೬). ಮಳೆಯು ಅವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ (೫-೫೬-೧೦). ನೀರನ್ನು ತರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮಳೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. (೫-೫೮-೩) ಮಳೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ (೫-೫೯-೧) ಸೂರ್ಯನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮಳೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚುತ್ತಾರೆ (೫-೫೯-೫). ಮಳೆಗರೆದಾಗ ಮೋಡಗಳಿಂದ ಕತ್ತಲನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ (೧-೩೮-೯). ಗಾಳಿಯೊಡನೆ ವೇಗವಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತಾ ಹಿಮವನ್ನೆ ರಚಿಸುತ್ತಾರೆ (೮-೭-೪) ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಬಾಣಿ, ಮೋಡ (೫-೫೬-೬ ; ೫-೫೯-೮) ಮತ್ತು ಪರ್ವತಪ್ರವಾಹಗಳು ನೀರುಸುರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ (೫-೫೯-೭). ಅವರು ಧಾವಿಸುವಾಗ ನೀರು ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ (೫-೭೮-೬) ಅವರ ಈ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಭೂಲೋಕದ ನದಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ಮರುದ್ವೈಧಾ (ಮರುತ್ತುಗಳಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದು (೧೦-೭೫-೫) ಎಂಬ

ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ರುದ್ರಪುತ್ರರ ಬೆವರೇ ಮಳೆಯಾಯಿತು (ಚಿ-ಚೃ-೭). ಮರುತ್ತುಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ವೃಷ್ಟಿಯು ಆಲಂಕಾರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರೇರ (೧-೧೬೬-೩) ಫೃತ (೧-೮೫-೩; ೧೦-೮೮-೪) ಪ್ರೇರ ಮತ್ತು ಫೃತ (೧-೬೪-೬) ಎನಿಸಿ ಕೊಂಡಿದೆ. ವಸಂತಕಾಲ (ಮಧುವನ್ನೇ) ಸುರಿಸುತ್ತಾರೆ (೧-೮೫-೧೧). ಅಥವಾ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಧುವಿನಿಂದ ತೋಯಿಸುತ್ತಾರೆ (ಚಿ-ಚೃ-೮). ರಮ್ಯದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಳೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಸುರಿಸುತ್ತಾರೆ (ಅ. ವೇ. ೪-೨೭-೪). ಅವರು ಸುರಿಸುವ ಮಳೆಯ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಮಿಂಚು, ಗುಡುಗುಗಳು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ನೀರನ್ನು ಸುರಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮರುತ್ತುಗಳು ಘರ್ಜಿಸುತ್ತಾ ರಭಸದಿಂದ ನುಗ್ಗುತ್ತಾರೆ (ಚಿ-ಚೃ-೩). ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಗಾಳಿ, ಮಿಂಚು, ಸಿಡಿಲುಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಚ್ಚಲಿನಿಂದ ಸ್ಪರ್ಗಿಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದೋಹನಮಾಡಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಾಲಿನಿಂದ ತುಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ (೧-೬೪-೫). ಅವರಿಂದ ದುಗ್ಧವಾದ ಚಿಲುಮೆಯು ಘರ್ಜಿಸುತ್ತದೆ. (೧-೬೪-೬) ಅವರಿಂದ ಉದಕವು ಸುರಿಸಿದಾಗ ಆಕಾಶವು ಕೆಂಪಣ್ಣದ ವೃಷಭವು ಗುಟುರುಹಾಕುತ್ತದೆ (ಚಿ-ಚೃ-೬). ಅಶ್ವವು ನೀರನ್ನು ಸೃಜಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ (೧-೬೪-೬) ಆಕಾಶದ ಮಳೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ. ಅಶ್ವದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಪ್ರವಾಹಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ (ಚಿ-೮೩-೬) ಅಶ್ವದೊಡನೆ ಸೇರಿ ನೀರನ್ನು ಟುಮಾಡುವಾಗ, ಮರುತ್ತುಗಳು ಸ್ಪರ್ಧಾರಣದವರಾಗುತ್ತಾರೆ (೨-೩೪-೧೩) ಮೇಘಗಳು ಧ್ವನಿಗೈಯ್ಯುವಾಗ ಪ್ರವಾಹಗಳು ಮರುತ್ತುಗಳ ರಥನೇಮಿಗಳ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತವೆ. (೧-೧೬೮-೮). ಇಂದ್ರನು ಸುರಿಸುವ ನೀರಿಗೆ ಮರುತ್ವತೀ (ಮರುದ್ವೇನತೆಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದವು) ಎಂದು ಹೆಸರು (೧-೮೦-೪) ವೃಷ್ಟಿಕಾರಕರೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ಪುರುವೃಷ್ಟಾಃ (ಚಿ-ಚಿ-೫) ಅಥವಾ ವೃಷ್ಟಿಃ (೧-೬೪-೨) ಹೆಚ್ಚಾದ ಜಲಬಿಂದುಗಳುಳ್ಳವರು ಮತ್ತು ಸುದಾನವಃ (ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆದಿರುವವನು) ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಅವರು ಶಾವನನ್ನು ಕಡಿಸು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ (ಚಿ-ಚೃ-೧) ಆದರೆ ಅವರೇ ಕತ್ತಲನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ (೭-೫೩-೨೦) ಬೆಳಕನ್ನು ಟುಮಾಡಿ (೧-೮೬-೧೦) ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ದಾರಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ (೮-೭೮) ವಾಯುವಿನ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದಾರೆ. (ಚಿ-ಚಿ-೨) ಭೂಭಾಗಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತೇಜೋವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಕಾಶಭಾಗಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲಸಿ ಎದರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿದಾರೆ (೮-೮೩-೯, ೧೦).

ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಬರುವ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಗಾಯಕರೆಂದು ಕರೆದಿರುಹುದು (ಚಿ-ಚಿ-೧; ಚಿ-೬೦-೮; ಚಿ-೩೫-೯). ಅವರು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಗಾಯಕರು (ಚಿ-ಚಿ-೫) ಅವರು ಗಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ (೧-೧೯-೪; ೧-೧೬೬-೭) ಅವರು ಹಾಡುತ್ತಾ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. (೮-೨೯-೧೦). ಕೊಳಲು ಉದಾತ್ತಾ ಪರ್ವತವನ್ನು ಸಿಳಿದರು (೧-೮೫-೧೦) ಇಂದ್ರನು ಹಿಂಪನ್ನು ವಧಿಸಿದಾಗ ಮರುತ್ತುಗಳು ಅವನಿಗಾಗಿ ಗಾಣಮಾಡಿ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು (ಚಿ-೨೯-೨; ಚಿ-೩೦-೬). ಗಾನಮಾಡಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಟುಮಾಡಿದರು (೧-೮೫-೨). ಅವರ ಗಾನವೆಂದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಬರುವ ಶಬ್ದ (೪-೨೨-೪) ಆದರೂ ಅದು ಸ್ವತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ (೩-೧೪-೪) ಇಂದ್ರಸಹಿತರಾಗಿರುವಾಗ ಅವರು ಋತ್ವಿಜರೆಂದು ಆಹಾರಾಗು ತ್ತಾರೆ (ಚಿ-೨೯-೩) ಮತ್ತು ಋತ್ವಿಜರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದಾರೆ (೧೦-೭೮-೧). ಅವರೇ ಮೊದಲು ಯಾಗಮಾಡಿದವರು (೨-೩೬-೨). ಶಿಷ್ಯರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಶುದ್ಧಿಮಾಡಿದವರೂ ಇವರೇ. ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಉದ್ದೀಪಿಸಿಗೊಳಿಸಿದವರು ಭೃಗುಗಳು (೧೦-೧೨೨-೫). ಇತರ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಇವರೂ ಸೋಮಪಾನಮಾಡಿದವರಂದು (೨-೩೬-೨; ೮-೮೩-೯, ೧೦, ೧೧, ೧೨ ಇತ್ಯಾದಿ) ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದಾರೆ.

ಗುಡುಗು, ಮಳೆ ಮತ್ತು ಇವರೂ ಒಂದು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಇವರು ಇಂದ್ರನ ಸ್ನೇಹಿತರು. ಸರ್ಪೋದ್ಯೋಗಿಗಳಾಗಿ ಅವನೊಡನೆ ನಿಕಟಬಾಂಧವ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸ್ತುತಿ ಗಾನ ಇವುಗಳಿಂದ (೧.೧೬೫ ೧೧ ಇತ್ಯಾದಿ) ಇಂದ್ರನ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ. (೩-೩೫.೯, ೬-೧೭-೧೧). ವೃತ್ರನೊಡನೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮರುತ್ತುಗಳೇ ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯಕರು (೮-೬೫-೨, ೩ ; ೧೦-೧೧೩-೩). ತ್ರಿತ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರರಿಗೆ ಅವರು ವೃತ್ರವಧೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತಾರೆ (೮-೭.೨೪). ವೃತ್ರವಧವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಗಾನಮಾಡುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿದಾರೆ (೮-೭೮-೧, ೨, ೩). ಆಹಿ ಮತ್ತು ಶಂಬರನೊಡನೆ ಇಂದ್ರನು ಮಾಡಿದ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಮರುತ್ತುಗಳು ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿದರು (೩-೪೭-೩, ೪). ಮರುತ್ಸಹಿತನಾಗಿಯೇ ಇಂದ್ರನು ಬೆಳಕು (೮-೬೫-೪) ಮತ್ತು ಗೋವುಗಳನ್ನು (೧-೬-೫). ಪಡೆದನು. ಮತ್ತು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಆಧಾರಭೂತನಾದನು (೭-೪೭-೫) ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಇವರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದಾನೆ (೧-೧೦೦, ೧೦೧, ೧೬೫ ಮತ್ತು ೧೦-೬೫ ನೆಯಸೂಕ್ತಗಳು) ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳೇ ಈ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವತಂತ್ರರು. ಇಂದ್ರನಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿ ಮರುತ್ತುಗಳು ವೃತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಾರೆ (೧-೨೩-೯). ವೃತ್ರಸುರನ ಕೇಲುಗಳನ್ನು ಬೇರೆಮಾಡಿದರು (೮-೭.೨೩) ಅಪಹೃತವಾದ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದರು (೨-೩೪-೧). ಇತರ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಇವರಿಗೂ ಇಂದ್ರನೇ ನಾಯಕನು (೧-೨೩-೮ ಇತ್ಯಾದಿ) ಇಂದ್ರನಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿಯೇ ಇವರು ಇರುವರು (೧೦-೧೨೮-೨). ಅವರು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪುತ್ರಸದೃಶರು (೧-೧೦೦-೫) ಅವನ ಭ್ರಾತೃಗಳನ್ನಿಹಿ ಕೊಂಡಿದಾರೆ (೧-೧೭೦-೨). ಒಂದೆಡೆ ಸಲಮಾತ್ರ ಮರುತ್ತುಗಳು ಇಂದ್ರನ ಕೈಬಿಟ್ಟರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆಹಿಯೊಡನೆ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಯುದ್ಧಮಾಡುವಂತೆ ಸನ್ನಿವೇಶವೊದಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ (೧-೧೬೫-೬) ಅವನನ್ನು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರು (೮-೭-೩೧) ಒಂದು ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಾತ್ರ ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಇವರಿಗೂ ದ್ವೇಷವೆಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮರುತ್ತುಗಳು- ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ವಧಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವುದೇಕೆ? ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ವಧಿಸಬೇಡ ಎಂದು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಿದಾರೆ (೧-೧೭೦-೨ ; ೧-೧೨೧-೬). ಕೈತ್ತರೀಯಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ (ತೈ. ಬ್ರಾ. ೨-೭-೧೧-೧) ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೂ ಘರ್ಷಣೆಯಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಮರುತ್ತುಗಳು ಇಂದ್ರನೊಡನೆ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾದ ಗುಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ರುದ್ರನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಜನರನ್ನೂ ಸಿಡಿಲು ತೊಂದರೆಪಡಿಸದಂತೆಯೂ ಅವರ ದುರಾಗ್ರಹವು ಅವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಂತೆಯೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿದಾರೆ (೭-೫೬-೯). ಅವರು ಎಸೆಯುವ ಬಾಣ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು (೧-೧೭೨-೨) ಸಿಡಿಲು (೭-೫೭-೪) ಗೋವು ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ವಧಿಸುವ ವಜ್ರಾಯುಧ (೭-೫೬-೧೭) ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿದಾರೆ. ಅವರಿಂದ ಕೆಡಕುಂಟಾಗಬಹುದು (೧-೩೯-೮). ಅವರು ಕುಪಿತರಾಗಬಾರದೆಂದು ಬೇಡಲಾಗಿದೆ. (೧-೭೦-೧ ; ೭-೫೮-೫). ಅವರಿಗೆ ಸರ್ಪಗಳಂತೆ ಕೋಪಬರುತ್ತದೆ (೧-೬೪-೮, ೯) ರುದ್ರನಂತೆ ಇವರಿಂದಲೂ ಸಿಂಧು, ಆಸಿಕ್ನೆ ಎಂಬ ನದಿಗಳೂ, ಸಮುದ್ರಗಳೂ ಮತ್ತು ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿರುವ ಓಸಧಿಗಳೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿ ದಾರೆ (೮-೨೦-೨೩, ೨೪, ೨೫-೨೬) ಶುದ್ಧವೂ ಅನುಕೂಲವೂ ಸುಖಕರವೂ ಆದ ಚಿಕ್ಕಿತ್ತಾನುಧಾನಗಳು ಮರುತ್ಸಹಿತನಾದ ರುದ್ರನಲ್ಲಿವೆ (೨-೨೩-೧೩) ಅದನ್ನು ಮರುತ್ತುಗಳು ಮಳೆಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ (೫-೫೩-೧೪) ಆದುದರಿಂದ ಓಸಧಿ ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಉದಕವೇ ಇರಬೇಕು. ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಇವರಿಗೂ ಪಾವಕ (ಶುದ್ಧಿಮಾಡುವವರು) ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗವಿದೆ. (೭-೫೬-೧೨ ಇತ್ಯಾದಿ)

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮರುತ್ಪನ್ನಗಳು ಚಂಡಮಾರುತದ ಅಥವಾ ರಭಸದಿಂದ ಬೀಸುವ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ದೇವತೆಗಳೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮರುತ್ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಗಾಳಿ ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥವಾದುದು ಆಧುನಿಕಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತವೆಂದು ತೋರಿದರೂ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಗುಣಗಳನ್ನು ಆದರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಐವತ್ತೆರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಥ ಚತುರ್ಥೇನುವಾಕೇ ಪಂಚದಶ ಸೂಕ್ತಾನಿ | ತತ್ರ ಕ ಈಂ ವ್ಯಕ್ತಾ ಇತಿ ಪಂಚವಿಂಶತ್ಯೈ-
ಚಂ ಪ್ರಥಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ಮರುದ್ವೇವತಾಕಂ | ಅದ್ಯಾ ಏಕಾದಶ ದ್ವಿಸದಾ ವಿಂಶತ್ಯೈ-
ಕ್ಷರಾ ವಿರಾಜಃ ಶಿಷ್ಯಾಕ್ಷತುರ್ದಶ ತ್ರಿಷ್ಪದಃ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ಯಾಂತಂ | ಕ ಈಂ ಪಂಚಾಧಿಕಾ ಮಾರುತಂ
ಹಾದ್ಯಾ ಏಕಾದಶ ದ್ವಿಸದಾ ಇತಿ || ದಶರಾತ್ರೇ ಚತುರ್ಥೇದನ್ಯಾಗ್ನಿಮಾರುತೇ ಶಸ್ತ್ರ ಇದಂ ಮಾರುತ-
ನಿವಿದ್ಧಾನಂ | ಸೂತ್ರೈತೇ ಹಿ | ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ ಸುಮತೌ ಕ ಈಂ ವ್ಯಕ್ತಾ ನರಃ | ಅ. ೪.೮ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಸೂಕ್ತಗಳಿರುವುವು. ಅವು
ಗಳಲ್ಲಿ ಕ ಈಂ ವ್ಯಕ್ತಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಈ
ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಮರುತ್ಯುಗಳು ದೇವತೆಯು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಹನ್ನೊಂದು ಋಕ್ಕು
ಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ದ್ವಿಸದಾ ವಿರಾಟ್ ಎಂಬ ಛಂದಸ್ಸಿನವು. ಉಳಿದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಋಕ್ಕುಗಳು ತ್ರಿಷ್ಪದಾ
ಛಂದಸ್ಸಿನವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕ ಈಂ ಪಂಚಾಧಿಕಾ ಮಾರುತಂ ಹಾದ್ಯಾ ಏಕಾದಶ ದ್ವಿಸದಾ ಎಂದು
ಹೇಳಿರುವುದು. ದಶರಾತ್ರವೆಂಬ ಯಾಗದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ ಅಗ್ನಿಮಾರುತಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತ
ವನ್ನು ಮಾತುತನಿವಿದ್ಧಾನಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೇತಸೂತ್ರದ ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ
ಸುಮತೌ ಕ ಈಂ ವ್ಯಕ್ತಾ ನರಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೪-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೫೬

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೫೬ ||
ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೨೩, ೨೪, ೨೫, ೨೬ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಟೈ—೨೫ ||
ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||
ದೇವತಾ—ಮರುತಃ ||
ಛಂದಃ—೧.೧೧ ದ್ವಿಸದಾ | ೧೨-೨೫ ತ್ರಿಷ್ಪದಾ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಕ ಈಂ ವ್ಯಕ್ತಾ ನರಃ ಸನೀಲಾ ರುದ್ರಸ್ಯ ಮರ್ಯಾ ಅಧಾ ಸ್ವಶ್ವಾಃ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಕೇ | ಈಂ | ವಿಸ್ತಾಕ್ತಾಃ | ನರಃ | ಸನೀಲಾಃ | ರುದ್ರಸ್ಯ | ಮರ್ಯಾಃ | ಅಧ | ಸ್ವಾಶ್ವಾಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವ್ಯಕ್ತಾಃ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತಾ ನರೋ ನೇತಾರಃ ಸನೀಳಾಃ ಸಮಾನಾಕಸೋ ರುದ್ರಸ್ಯ ಮಹಾದೇ. ಸಸ್ಯ ಪುತ್ರಾ ಮರ್ಯಾ ಮರ್ಯೇಭ್ಯೋ ನೈಭ್ಯೋ ಹಿತಾ ಅಧಾಪಿ ಚ ಸ್ವಶ್ವಾಃ ಶೋಭನವಾಹಾ ಈಮಿಮ ವಿನಂಭೂತಾಃ ಕೇ ಭವಂತೀತಿ ರೂಪಾತಿಶಯಾದ್ವಿಸಿರಾಶ್ಚರ್ಯೇಣಾಹ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸ ನೀಳಾಃ—ಸಮಾನವಾದ ವಾಸಸ್ಥಾನವುಳ್ಳವರೂ, | ವ್ಯಕ್ತಾಃ—ಕಾಂತಿಯುತರೂ | ನರಃ—ಮಾರ್ಗ ದರ್ಶಕರೂ | ರುದ್ರಸ್ಯ—ರುದ್ರಪುತ್ರರೂ | ಮರ್ಯಾಃ—ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಗಳೂ | ಅಧ—ಮತ್ತು | ಸ್ವಶ್ವಾಃ —ಉತ್ತಮವಾದ ಆಶ್ವವುಳ್ಳವರೂ ಆದ | ಈಂ—ಈ ದಿವ್ಯವೃತ್ತಿಗಳು | ಕೇ—ಯಾರಾಗಿರಬಹುದು ?

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸಮಾನವಾದ ವಾಸಸ್ಥಾನವುಳ್ಳವರೂ, ಕಾಂತಿಯುತರೂ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೂ, ರುದ್ರಪುತ್ರರೂ, ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮವಾದ ಆಶ್ವವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಈ ದಿವ್ಯವೃತ್ತಿಗಳು ಯಾರಾಗಿರಬಹುದು ?

English Translation

Who are these resplendent chiefs, the dwellers in one abode, the sons of Rudra, friends of man, at present well mounted ?

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನಕಿರ್ದೇಷಾಂ ಜನೂಂಷಿ ವೇದ ತೇ ಅಂಗ ವಿದ್ರೇ ಮಿಥೋ ಜನಿತ್ರಂ || ೨ ||

ಪದಕಾಠಃ

ನಕಿಃ | ಹಿ | ಏಷಾಂ | ಜನೂಂಷಿ | ವೇದ | ತೇ | ಅಂಗ | ವಿದ್ರೇ | ಮಿಥಃ | ಜನಿತ್ರಂ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಏಷಾಂ ಮರುತಾಂ ಜನೂಂಷಿ ಜನ್ಮಾನಿ ನಕಿರ್ದೇ ವೇದ | ಕಶ್ಚಿದಪಿ ನ ಖಲು ಜಾನಾತಿ | ತೇ ತಾ ದ್ಯಶಾ ಮರುತೋ ಮಿಥಃ ಪರಸ್ಪರಂ ಜನಿತ್ರಂ ರುದ್ರಪೃಷ್ಠಿಭ್ಯಾಂ ಸಕಾಶಾತ್ಪ್ರಿದುರ್ಭೂತಂ ಸ್ವಕೀಯಂ ಜನ್ಮಾಂಗ ವಿದ್ರೇ | ಸ್ವಯಮೇವ ವಿದಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಏಷಾಂ—ಈ ಮರುತ್ತುಗಳ | ಜನೂಂಷಿ—ಜನ್ಮಗಳನ್ನು | ನಕಿಃ ಹಿ ವೇದ—ಯಾರೂ ಅರಿತಿಲ್ಲ. | ತೇ —ಮಹದ್ಭೂತವುಳ್ಳ ಆದೇ ಮರುತ್ತುಗಳು | ಮಿಥಃ—ತಾವೇ ಪರಸ್ಪರ | ಜನಿತ್ರಂ—ರುದ್ರ ಮತ್ತು ಪೃಷ್ಠಿಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮವನ್ನು | ಅಂಗ—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ | ವಿದ್ರೇ—ಅರಿತಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ಮರುತ್ತುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವನ್ನು ಅರಿತವರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಮಹತ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಇದೇ ಮರುತ್ತುಗಳು ರುದ್ರ ಮತ್ತು ಪೃಷ್ಠಿಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾವೇ ಪರಸ್ಪರ ಅರಿತಿದ್ದಾರೆ.

English Translation

No one indeed knows their origin, they alone respectively know their birth.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಭಿ ಸ್ವಪೂರ್ಣಾರ್ಥೋ ವಪಂತ ವಾತಸ್ವನಸಃ ಶೈನಾ ಅಸ್ಪೃಧ್ರನ್ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಭಿ | ಸ್ವಪೂರ್ಣಃ | ಮಿಥಃ | ವಪಂತ | ವಾತಸ್ವನಸಃ | ಶೈನಾಃ | ಅಸ್ಪೃಧ್ರನ್ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮರುತಃ ಸ್ವಪೂರ್ಣಃ ಸ್ವಕೀಯೈಃ ಪವನೈಃ ಸಂಚರಣೈಃ ಸ್ವಯಮೇವ ಸಂಚರಂತೋ ಮಿಥಃ ಪರಸ್ಪರಮಭಿ ವಪಂತ | ಸಂಗಚ್ಯಂತೇ | ಅಪಿ ಚ ವಾತಸ್ವನಸೋ ವಾಯುವತ್ಸ್ವನಂತಃ ಶಬ್ದಾಯಮಾನಾಃ ಶೈನಾಃ || ಶೈವಜ್ಞಗತಾವಿತಿ ಧಾತೋ ರೂಪಂ || ಗಮನಶೀಲಾಃ | ಯದ್ವಾ | ಶೈನಾ ಇತಿ ಲುಪ್ತೋಪಮನೋತತ್ | ಶೈನಾಃ ಪಕ್ಷಿಣಃ | ತದ್ವದ್ಗಚ್ಯಂತಃ | ಅಸ್ಪೃಧ್ರನ್ | ಪರಸ್ಪರಂ ರೂಪಸಂದರ್ಯಾದಿಭಿಃ ಸ್ಪರ್ಧಂತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸ್ವಪೂರ್ಣಃ—ತಮ್ಮ ಪವನವೇಗಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಚರಿಸುವ ಮರುತ್ತುಗಳು | ಮಿಥಃ—ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ | ಅಭಿ ವಪಂತ—ಬಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. | ವಾತಸ್ವನಸಃ—ವಾಯುವಿನಂತೆ ಶಬ್ದಮಾಡತಕ್ಕವರೂ | ಶೈನಾಃ—ಶೈನಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಗಮನವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಮರುತ್ತುಗಳು | ಅಸ್ಪೃಧ್ರನ್—ತಮ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ತಾವೇ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ತಮ್ಮ ಪವನವೇಗಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಚರಿಸುವ ಮರುತ್ತುಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಬಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ವಾಯುವಿನಂತೆ ಶಬ್ದಮಾಡತಕ್ಕವರೂ, ಶೈನಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಗಮನವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಮರುತ್ತುಗಳು ತಮ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ತಾವೇ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

They go together by their own pure paths: roaring like the wind, fleet as falcons, they mutually rival each other.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏತಾನಿ ಧೀರೋ ನಿಷ್ಠಾ ಚಿಕೇತ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದೋ ಮಹೀ ಜಭಾರ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಏತಾನಿ | ಧೀರಃ | ನಿಷ್ಠಾಃ | ಚಿಕೇತ | ಸೃಷ್ಟಿಃ | ಯತ್ | ಊರ್ಧಃ | ಮಹೀ | ಜಭಾರ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಧೀರೋ ಧೀಮಾ ಇಷ್ಟೋ ಜನೋ ನಿಷ್ಯಾ ನಿಷ್ಯಾ ನಿ ಶ್ವೇತವರ್ಣಾನ್ಯೇತಾನಿ ಮರುದಾತ್ಮ-
ಕಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಚಿಕೇತ | ಜಾನೀಯಾತ್ | ಕಿಂತು ನ ಸರ್ವೇ ಜನಾ ಜಾನಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಮಹೀ ಮ-
ಹತೀ ಸೃಷ್ಟಿಮ್‌ಮರುತಾಂ ಜನನೀ ಯದ್ವಾನಿ ಮರುದಾತ್ಮಕಾನಿ ಭೂತಾನ್ಯಾಥ ಉಧನ್ಯಂತರಿಷ್ಟೇ ಸ್ವ-
ಕೀರ್ಯೇ ಜತರೇ ವಾ ಜಭಾರ ಬಭಾರ | ಏತಾನಿ ಚಿಕೇತೇತಿ ಪೂರ್ವೇಣ ಸಂಬಂಧಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಹೀ—ಮಹತ್ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ | ಸೃಷ್ಟಿಃ—ರುದ್ರಪತ್ನಿಯಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯು | ಯತ್—ಯಾವ ಈ ಮರು-
ತ್ವತ್ವಗಳನ್ನು | ಉಧಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷರೂಪವಾದ ತನ್ನ ಜತರದಲ್ಲಿ | ಜಭಾರ—ಧರಿಸಿದಳೋ | ಏತಾನಿ—ಅಂತಹ |
ನಿಷ್ಯಾ—ಶ್ವೇತವರ್ಣವುಳ್ಳ ಈ ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು | ಧೀರಃ—ಪ್ರಾಜ್ಞನು ಮಾತ್ರ | ಚಿಕೇತ—ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಹತ್ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವಳೂ ರುದ್ರಪತ್ನಿಯೂ ಆದ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಯಾವ ಈ ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು ಅಂತರಿಕ್ಷರೂಪ-
ವಾದ ತನ್ನ ಜತರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದಳೋ, ಅಂತಹ ಶ್ವೇತವರ್ಣವುಳ್ಳ ಈ ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಜ್ಞನು ಮಾತ್ರ ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ

English Translation

The sage may know those white-complexioned beings (the Maruts)
whom the vast Prishni bore at her udder.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸಾ ವಿಟ್ಟುವೀರಾ ಮರುದ್ಧಿರಸ್ತು ಸನಾತ್ಸಹಂತೀ ಪುಷ್ಯಂತೀ ನೃಮ್ಣಂ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಾ | ವಿಟ್ | ಸುವೀರಾ | ಮರುತ್‌ಽಭಿಃ | ಅಸ್ತು | ಸನಾತ್ | ಸಹಂತೀ | ಪುಷ್ಯಂತೀ | ನೃಮ್ಣಂ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸಾ ವಿಟ್ ಸಾ ಪ್ರಜಾ ಮರುತಃ ಪರಿಚರತಿ | ಸಾ ಪ್ರಜಾ ಮರುದ್ಧಿರ್ಹೇತುಭಿಃ ಸನಾಚ್ಛಿರಾತ್ಸ-
ಹಂತೀ ಶತ್ರುನಭಿಭವಂತೀ ನೃಮ್ಣಂ ಧನಂ ಬಲಂ ವಾ ಪುಷ್ಯಂತೀ ಲಭಂತೀ ಸುವೀರಾ ಶೋಭನಪುತ್ರ-
ಯುಕ್ತಾಸ್ತು | ಭವತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸಾ ವಿಟ್—ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಪ್ರಜೆಗಳು | ಮರುದ್ಧಿಃ—ಮರುತ್ತುಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು |
ಸನಾತ್—ಬಹುಕಾಲ | ಸಹಂತೀ—(ಶತ್ರುಗಳನ್ನು) ಸೋಲಿಸುತ್ತಲೂ | ನೃಮ್ಣಂ—ಧನವನ್ನು | ಪುಷ್ಯಂತೀ—
ಹೊಂದುತ್ತಲೂ | ಸುವೀರಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿಯೂ | ಅಸ್ತು—ಆಗಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಪ್ರಜೆಗಳು ಮರುತ್ತುಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಬಹುಕಾಲ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು
ಸೋಲಿಸುತ್ತಲೂ ಧನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿಯೂ ಆಗಿರಲಿ.

English Translation

May the people, through (the favours of) the Maruts, always be victorious, possessed of male posterity, and in the enjoyment of wealth.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯಾಮಂ ಯೇಷಾಃ ಶುಭಾ ಶೋಭಿಷ್ಠಾಃ ಶ್ರಿಯಾ ಸಂಮಿಶ್ರಾ ಓಜೋಭಿ-
ರುಗ್ರಾಃ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಾಮಂ | ಯೇಷಾಃ | ಶುಭಾ | ಶೋಭಿಷ್ಠಾಃ | ಶ್ರಿಯಾ | ಸಂಮಿಶ್ರಾಃ | ಓಜೋಭಿಃ | ಉಗ್ರಾಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮರುಶೋ ಯಾಮಂ ಯಾತವ್ಯಂ ಗಂತವ್ಯಂ ಪ್ರದೇಶಂ ಯೇಷಾ ಯಾತ್ಯತಮಾ ಅತಿಶಯೇನ
ಗಂತಾರಃ ಶುಭಾಲಂಕಾರೇಣ ಶೋಭಿಷ್ಠಾ ಅತಿಶಯೇನ ಶೋಭಯುಕ್ತಾಃ ಶ್ರಿಯಾ ಕಾಂತಾಃ ಸಂಮಿಶ್ರಾಃ
ಸಂಗಜ್ಞಮಾನಾ ಓಜೋಭಿರ್ಬಲೈರುಗ್ರಾ ಉದ್ಗೂರ್ಣಾಃ | ಏವಂಧೂತಾ ಭವಂತೀತಿ ಶೇಷಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಮರುತಃ—ಮರುತ್ತುಗಳು) | ಯಾಮಂ—ಸೇರಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಯೇಷಾಃ—ಅತಿಶಯ
ವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಸೇರುವವರೂ | ಶುಭಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ | ಶೋಭಿಷ್ಠಾಃ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುವವರೂ |
ಶ್ರಿಯಾ—ಕಾಂತಿಯೊಡನೆ | ಸಂಮಿಶ್ರಾಃ—ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವವರೂ | ಓಜೋಭಿಃ—ತಮ್ಮ ಬಲಗಳೊಡನೆ |
ಉಗ್ರಾಃ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮರುತ್ತುಗಳು ಸೇರಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಸೇರುವವರೂ, ಕಾಂತಿಯೊಡನೆ ಹೊಂದಿ
ಕೊಂಡಿರುವವರೂ ತಮ್ಮ ಬಲಗಳೊಡನೆ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The Maruts rapidly repair to the place (of their destination), richly decorated with ornaments, invested with beauty, terrible by their strength.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉಗ್ರಂ ವ ಓಜಃ ಸ್ಥಿರಾ ಶವಾಂಸ್ಯಧಾ ಮರುದ್ವಿಗ್ಗಣಸ್ತು ವಿಷ್ಣಾನ್ || ೭ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉಗ್ರಂ | ವಃ | ಓಜಃ | ಸ್ಥಿರಾ | ಶವಾಂಸಿ | ಅಥ | ಮರುತ್ಯಾಃ | ಗಣಃ | ತುವಿಷ್ಣಾನ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮರುತಃ ಪೋ ಯುಷ್ಮಾಕಮೋಜಸ್ತೇಜ ಉಗ್ರಮುದ್ಗೋಣಂ ಭವತು | ಶವಾಂಸಿ ಯುಷ್ಮದೀಯಾಃ ಬಲಾಃ ಸ್ಥಿರಾ ಸ್ಥಿರಾಣಿ ಕೃತ್ವಿದನಪರ್ತವ್ಯಾಃ ಭವಂತು | ಅಧಾಪಿ ಚ ಮರುದ್ವಿಗ್ಗಣೋ ಮರುತಾಂ ಸಂಘಸ್ತುವಿಷ್ಣಾವ್ ವೃದ್ಧಿಮಾನ್ಯವತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ) ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಹೀಜ—ತೇಜಸ್ಸು | ಉಗ್ರಂ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿರಲಿ. | ಶವಾಂಸಿ—ನಿಮ್ಮ ಬಲಗಳು | ಸ್ಥಿರಾ—ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಲಿ. | ಅಧ—ಮತ್ತು | ಮರುದ್ವಿಃ—ಮರುತ್ತುಗಳ | ಗಣಃ—ಸಂಘವು | ತುವಿಷ್ಣಾವ್—ಪುಷ್ಪಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದುದಾಗಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸು ಅಧಿಕವಾಗಿರಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಬಲಗಳು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಲಿ. ಮತ್ತು ಮರುತ್ತುಗಳ ಸಂಘವು ಪುಷ್ಪಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದುದಾಗಿರಲಿ.

English Translation

Terrible by your strength, steadfast your energies, prosperous be the company of the Maruts.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶುಭ್ರೋ ವಃ ಶುಷ್ಕಃ ಕೃದ್ಧೀ ಮನಾಂಸಿ ಧುನಿಮುನಿರಿವ ಶರ್ಧಸ್ಯ
ಧೃಷ್ಣೋಃ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶುಭ್ರಃ | ವಃ | ಶುಷ್ಕಃ | ಕೃದ್ಧೀ | ಮನಾಂಸಿ | ಧುನಿಃ | ಮುನಿಃ ೨ ಇವ | ಶರ್ಧಸ್ಯ | ಧೃಷ್ಣೋಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮರುತಃ ಪೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಶುಷ್ಕೋ ಬಲಂ ಶುಭ್ರಃ ಸರ್ವತಃ ಶೋಭಮಾನಂ | ಕಿಂಚಿ ಪೋ ಮನಾಂಸಿ ಕೃದ್ಧೀ ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು ಶತ್ರುಹನನಾರ್ಥಂ ಕ್ರೋಧನಶೀಲಾಃ | ಧೃಷ್ಣೋರ್ಧರ್ಷಣಶೀಲಸ್ಯ ಶರ್ಧಸ್ಯ ಬಲವತೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಸ್ಯ ಗಣಸ್ಯ ಧುನಿರ್ವೃಷ್ಟಾದೀನಾಂ ಕಂಪಯಿತುರ್ವಗೋ ಮುನಿರಿವ | ಮನನಾಂತುನೀ ಸ್ತೋತಾ | ಸ ಯಥಾ ಬಹುವಿಧಂ ಶಬ್ದಮುತ್ಪಾದಯತಿ ಏವಂ ಬಹುವಿಧಶಬ್ದಸ್ಯೋತ್ಪಾದಕ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ) ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಶುಷ್ಕಃ—ಬಲವು | ಶುಭ್ರಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿದೆ. | ಮನಾಂಸಿ—ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸುಗಳು | ಕೃದ್ಧೀ—ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಾಗಿದೆ. | ಧೃಷ್ಣೋಃ—ಶತ್ರುವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವುದೂ | ಶರ್ಧಸ್ಯ—ಶಕ್ತಿಯುತವಾದುದೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ಗಣದ | ಧುನಿಃ—ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ವೇಗವು | ಮುನಿರಿವ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನ ಶಬ್ದದಂತೆ ಶಬ್ದಾತ್ಮಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಬಲವು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದಾಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಶತ್ರುವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವುದೂ, ಶಕ್ತಿಯುತವಾದುದೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ಗಣದ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳನ್ನು ಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ವೇಗವು ಸ್ತುತಿಕರ್ತನ ಶಬ್ದದಂತೆ ಶಬ್ದಾತ್ಮಕವಾದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

English Translation

Glorious is your vigour, unrelenting are your minds : (the exertion) of your irresistible force, the agitator (of the trees), is like (the manifold tone of the prayers of) a muni.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸನೇಮ್ಯ ಸ್ಮದ್ಯುಯೋತ ದಿದ್ಯುಂ ಮಾ ಪೋ ದುರ್ಮುತಿರಿಹ ಪ್ರಣಿಜ್ಞಃ || ೯ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸನೇಮಿ | ಅಸ್ಮತ್ | ಯುಯೋತ | ದಿದ್ಯುಂ | ಮಾ | ವಃ | ದುಃಸ್ವಮತಿಃ | ಇಹ | ಪ್ರಣಿಕ್ | ನಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

[ಹೇ ಮರುತಃ ಸನೇಮಿ ಪುರಾಣಂ ದಿದ್ಯುಮಾಯುಧಮಸ್ಯದಸ್ಮತ್ಕೋ ಯುಯೋತ | ಪೃಥ-
ಕ್ಯುರುತ | ಪೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಾ ದುರ್ಮತಿಃ ಕ್ರೂರಮತಿರಿಹಾಸ್ತಿಸ್ವರ್ಮಣಿ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ನಾ ಪ್ರಣಿಕ್
ಮಾ ವ್ಯಾಪ್ನೋತು ||]

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ) ಸನೇಮಿ—ಪುರಾತನವಾದ | ದಿದ್ಯುಂ—ನಿಮ್ಮ ಆಯುಧವನ್ನು | ಅಸ್ಮತ್—
ನಮ್ಮಿಂದ | ಯುಯೋತ—ಬೇರೆಮಾಡಿರಿ | ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ದುರ್ಮತಿಃ—ಕ್ರೂರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯು | ಇಹ—ಈ
ಕರ್ಮಕಾಲದಲ್ಲಿ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಮಾ ಪ್ರಣಿಕ್—ವ್ಯಾಪಿಸದಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಪುರಾತನವಾದ ನಿಮ್ಮ ಆಯುಧವನ್ನು ನಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಬರಮಾಡದಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಾ
ರೂಪವಾದ ಬುದ್ಧಿಯು ಈ ಕರ್ಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಆವರಿಸದಿರಲಿ.

English Translation

Withhold from us your ancient blazing (weapon) : let not your dis-
pleasure light upon us at this sacrifice.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರಿಯಾ ವೋ ನಾನು ಹುನೇ ತುರಾಣಾಮಾ ಯತ್ತಪನ್ನರುತೋ ನಾನ-
ಶಾನಾಃ || ೧೦ ||

ಪದಸಾತಃ

ಪ್ರಿಯಾ | ವಃ | ನಾಮ | ಹುವೇ | ತುರಾಣಾಂ | ಆ | ಯತ್ | ತ್ವಪತ್ | ಮರುತಃ | ವಾವಶಾನಾಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

[ಹೇ ಮರುತಃ ತುರಾಣಾಂ ಶತ್ರುಣಾಂ ಹಿಂಸಕಾನಾಂ ತ್ವರಾವತಾಂ ವಾ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಪ್ರಿಯಾ ಪ್ರಿಯೇಣ ನಾಮ ನಾಮ್ನಾ ಹುವೇ | ಆಹ್ವಯಾಮಿ | ಯದ್ಯೇನಾನೇನ ವಾವಶಾನಾಃ ಕಾಮಯ-
ಮಾನಾಃ ಸಂತಸ್ತೃಪತ್ ತ್ವಪ್ತಿಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ||]

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ | ಯತ್—ಯಾವ ನನ್ನ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು | ವಾವಶಾನಾಃ—ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ
ದವರಾಗಿ | ತ್ವಪತ್—ನೀವು ತ್ವಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವಿರೋ ಆ ರೀತಿ | ತುರಾಣಾಂ—ಶತ್ರುಹಿಂಸಕರಾದ | ವಃ—
ನಿಮ್ಮ | ಪ್ರಿಯಾ—ಹಿತಕರವಾದ | ನಾಮ—ಹೆಸರಿನ ಉಚ್ಚಾರದಿಂದ | ಆ ಹುವೇ—ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಯಾವ ನನ್ನ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದವರಾಗಿ ನೀವು ತ್ವಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವಿರೋ
ಆ ರೀತಿ, ಶತ್ರುಹಿಂಸಕರಾದ ನಿಮ್ಮ ಹಿತಕರವಾದ ಹೆಸರನ್ನು ಪಠಿಸಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I invoke your beloved names, Maruts, destroyers (of foes), that they
who are desirous of the offering may be satisfied.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ

ಸ್ವಾಯುಧಾಸ ಇಷ್ಠಿಣಃ ಸುನಿಷ್ಠಾ ಉತ ಸ್ವಯಂ ತನ್ಯಃ ಶುಂಭಮಾನಾಃ ||

ಪದಸಾತಃ

ಸ್ವಾಯುಧಾಸಃ | ಇಷ್ಠಿಣಃ | ಸುನಿಷ್ಠಾಃ | ಉತ | ಸ್ವಯಂ | ತನ್ಯಃ | ಶುಂಭಮಾನಾಃ || ೧೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸ್ವಾಯುಧಾಸಃ ಸ್ವಾಯುಧಾಃ ಶೋಭನಾಸ್ತ್ರ ಇಷ್ಠಿಣೋ ಗಂತಾರಃ ಸುನಿಷ್ಠಾಃ ಶೋಭನಾಲಂ-
ಕಾರಾ ಉತಾಸಿ ಚ ತನ್ಯಃ ಸ್ವಕೀಯಾನಿ ಶರೀರಾಣಿ ಶುಂಭಮಾನಾಃ ಸ್ವಯಮೇವ ಶೋಭಯಂತೋ
ಮರುತ ಏವಂಭೂತಾ ಭವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸ್ವಾಯುಧಾಸಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನವರೂ | ಇಷ್ಠಿಣಃ—ಸಂಚಾರಶೀಲರೂ | ಸುನಿಷ್ಠಾಃ—
ಉತ್ತಮವಾದ ಅಲಂಕಾರವುಳ್ಳವರೂ | ಉತ—ಮತ್ತು | ತನ್ಯಃ—ತಮ್ಮ ಶರೀರಗಳನ್ನು | ಸ್ವಯಂ ಶುಂಭ-
ಮಾನಾಃ—ತಾವೇ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೂ ಆದ ಮರುತ್ತುಗಳು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಉತ್ತಮವಾದ ಅಸ್ತ್ರಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಸಂಚಾರಶೀಲರೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಅಲಂಕಾರವ್ಯುತ್ಕರ್ಷವರೂ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೂ ಆದ ಮರುತ್ರುಗಳು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Bearers are (the Maruts) of bright weapons, rapid are they in motion wearers of brilliant ornaments and, self-irradiators of their persons.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶುಚೀ ವೋ ಹವ್ಯಾ ಮರುತಃ ಶುಚೀನಾಂ ಶುಚಿಂ ಹಿನೋಮ್ಯಧ್ವರಂ

ಶುಚಿಭ್ಯಃ |

ಋತೇನ ಸತ್ಯಮೃತಸಾಪ ಆಯಾಜ್ಯಾಚಿಜನ್ಮಾನಃ ಶುಚಿಯಃ ಸಾವಕಾಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶುಚೀ | ವಃ | ಹವ್ಯಾ | ಮರುತಃ | ಶುಚೀನಾಂ | ಶುಚಿಂ | ಹಿನೋಮಿ | ಅಧ್ವರಂ | ಶುಚಿಭ್ಯಃ |

ಋತೇನ | ಸತ್ಯಂ | ಋತಸಾಪಃ | ಆಯನ್ | ಶುಚಿಜನ್ಮಾನಃ | ಶುಚಿಯಃ | ಸಾವಕಾಃ || ೧೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮಾರುತೇ ಸತಾ ಶುಚೀ ವೋ ಹವ್ಯೇತಿ ವಸಾಯಾ ಅನುವಾಕ್ಯಾ | ಸೂಕ್ತಿತಂ ಚ | ಶುಚೀ ವೋ ಹವ್ಯಾ ಮರುತಃ ಶುಚೀನಾಂ ನೂ ಸ್ಥಿರಂ ಮರುತಃ | ಅ. ೩-೭ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಮರುತಃ ಶುಚೀನಾಂ ಶುದ್ಧಾನಾಂ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಶುಚೀ ಶುಚೀನಿ ಹವ್ಯಾ ಹವ್ಯಾನಿ ಹವೀಂಷಿ ಭವಂತು | ಶುಚಿಭ್ಯಃ ಪ್ರಕಾಶಮಾನೇಭ್ಯೋ ಯುಷ್ಮಭ್ಯಂ ಶುಚಿಂ ಶುದ್ಧಮಧ್ವರಂ ಯಾಗಂ ಹಿನೋಮಿ | ಅಹಂ ಪ್ರೇರಯಾಮಿ | ಋತಸಾಪ ಋತಮುದಕಂ ಸ್ವಶಂಶೋ ಮರುತ ಋತೇನ ಸತ್ಯೇನೈವ ಸತ್ಯಮಾಯನ್ | ಗಚ್ಛಂತಿ | ಕೀದೃಶಾಃ | ಶುಚಿಜನ್ಮಾನಃ ಶೋಭನಜನನಾಃ ಶುಚಿಯೋ ದೀಪ್ಯಮಾನಾಃ ಸಾವಕಾಃ ಶೋಭಕಾಃ | ಏವಂಭೂತಾ ಗಚ್ಛಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ರುಗಳೇ, | ಶುಚೀನಾಂ—ಶುದ್ಧರಾದ | ವಃ—ನಿಮಗೆ | ಶುಚೀ—ಶುದ್ಧವಾದ ಹವ್ಯಾ—ಹವಿಸ್ಸುಗಳು ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತವೆ. | ಶುಚಿಭ್ಯಃ—ಶುದ್ಧರಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೈವಿಸಿ | ಶುಚಿಂ—ಶುದ್ಧವಾದ | ಅಧ್ವರಂ—ಯಾಗವನ್ನು | ಹಿನೋಮಿ—ನರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆ. | ಶುಚಿಜನ್ಮಾನಃ—ಶುದ್ಧವಾದ ಜನ್ಮವ್ಯುತ್ಕರ್ಷವರೂ | ಶುಚಿಯಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರೂ | ಸಾವಕಾಃ—ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕರೂ ಆದ ಮರುತ್ರುಗಳು | ಋತಸಾಪಃ—ಋತವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತ | ಋತೇನ—ಸತ್ಯದಿಂದ | ಸತ್ಯಂ—ಸತ್ಯವನ್ನು | ಆಯನ್—ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಶುದ್ಧರಾದ ನಿಮಗೆ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಹವಿಸ್ಸುಗಳು ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಶುದ್ಧರಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಯಾಗವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಶುದ್ಧವಾದ ಜನ್ಮವುಳ್ಳವರೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನರೂ, ಶುದ್ಧಕಾರಕರೂ ಆದ ಮರುತ್ತುಗಳು ಉದಕವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Pure oblations be offered, Maruts, to you who are pure : the shedders of water proceed by truth to truth, pure, purifying, of pure birth.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಮರುದ್ವೇಶವೆಗಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಮಾಡುವ ಪಶುಯಾಗದಲ್ಲಿ ಶುಚೀ ವೋ ಹವ್ಯಾ ಎಂಬ ಈ ಹುಕ್ಕನ್ನು ಅನುವಾಕ್ಯಾನುಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ- ಶುಚೀ ವೋ ಹವ್ಯಾ ಮರುತಃ ಶು-ಚೀನಾಂ ನೂ ಸ್ಥಿರಂ ಮರುತಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೩-೭) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ಅಂಸೇಷ್ವಾ ಮರುತಃ ಖಾದಯೋ ವೋ ವಕ್ಷ್ಯಸು ರುಕ್ಮಾ ಉಪಶಿತ್ತಿಯಾಣಾಃ

ವಿ ವಿದ್ಯುತೋ ನ ವೃಷ್ಟಿಭೀ ರುಚಾನಾ ಅನು ಸ್ವಧಾಮಾಯುಧೈರ್ಯಚ್ಚ-
ಮಾನಾಃ || ೧೩ ||

ಪದವಾಕ್ಯ

ಅಂಸೇಷು | ಅ | ಮರುತಃ | ಖಾದಯಃ | ವಃ | ವಕ್ಷ್ಯಸು | ರುಕ್ಮಾಃ | ಉಪಶಿತ್ತಿಯಾಣಾಃ |

ವಿ | ವಿದ್ಯುತಃ | ನ | ವೃಷ್ಟಿಭಿಃ | ರುಚಾನಾಃ | ಅನು | ಸ್ವಧಾಂ | ಆಯುಧೈಃ | ಯಚ್ಚಮಾನಾಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮರುತಃ ಅಂಸೇಷು ಯುಷ್ಮದೀಯೇಷು ಸ್ತಂಧಪ್ರದೇಶೇಷು ಖಾದಯೋಽಲಂಕಾರವಿ-ಶೇಷಾ ಆ ಮುಕ್ತಾ ಭವಂತೀತಿ ಶೇಷಃ | ಸುರುಕ್ಮಾಃ ಸುಷ್ಕ ರೋಚಮಾನಾ ಹಾರಾ ವೋ ಯುಷ್ಮ-ದೀಯಂ ವಕ್ಷ್ಯ ಉರಃಪ್ರದೇಶಮುಪಶಿತ್ತಿಯಾಣಾ ಆಶ್ರಿತಾ ಭವಂತಿ | ಕಿಂ ಚ ಹೇ ಮರುತಃ ವೃಷ್ಟಿಭಿರ್ವ-ರ್ಷ್ಯಃ ಸಾರ್ಥಂ ವಿದ್ಯುತೋ ನ ತಡಿತೋ ಯಥಾ ರುಚಾನಾ ರೋಚಮಾನಾಸ್ತಾದ್ಯಗ್ಗೃತಾ ಯೋಯಿ-ಮಾಯುಧೈರ್ಮೇಘಫತಾದನೈಃ ಸ್ವಧಾಮುದಕಮನು ಯಚ್ಚಮಾನಾಃ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತೋ ವಿ ಚರಣೇತಿ ಶೇಷಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಅಂಸೇಷು—ನಿಮ್ಮ ಸ್ತಂಧಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ | ಖಾದಯಃ—ಆಲಂ-ಕಾರವಿಶೇಷಗಳು | ಅ (ಮುಕ್ತಾ)—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿವೆ. | ವಃ | ವಕ್ಷ್ಯಸು—ನಿಮ್ಮ ಎದೆಗಳಮೇಲೆ | ರುಕ್ಮಾಃ—

ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಹಾರಗಳು | ಉಪಶಿಶ್ರಿಯಾಣಾಃ—ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. | ವೃಷ್ಟಿಭಿಃ—ಮಳೆಯೊಡನೆ ಕೂಡಿದ
ನಿಮ್ಮತೋ ನ—ಮಿಂಚುಗಳಂತೆ | ಆಯುಧೈಃ—ನಿಮ್ಮ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ | ರುಚಾನಾಃ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ
ನೀವು | ಸ್ವಧಾಂ—ಉದಕವನ್ನು | ಅನು ಯಜ್ಞಮಾನಾಃ—ಒದಗಿಸುತ್ತ | ವಿ (ಚರಥ)—ಸಂಚರಿಸುತ್ತೀರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಿಮ್ಮ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಂಧಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರವಿಶೇಷಗಳು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿವೆ. ನಿಮ್ಮ ಎದೆ
ಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಹಾರಗಳು ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಮಳೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಮಿಂಚುಗಳಂತೆ ನಿಮ್ಮ
ಆಯುಧಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ನೀವು ಉದಕವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತ ಸಂಚರಿಸುತ್ತೀರಿ.

English Translation

Bright ornaments, Maruts are on your shoulders, shining (necklaces)
are pendant on your breasts, glittering with rain, like lightnings, you are
distributing the waters with your weapons.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ಬುಧ್ನಾ ವ ಈರತೇ ಮಹಾಂಸಿ ಪ್ರ ನಾಮಾನಿ ಪ್ರಯಜ್ಞವಸ್ತಿರಧ್ವಂ |

ಸಹಸ್ರಿಯಂ ದಮ್ಯಂ ಭಾಗಮೇತಂ ಗೃಹಮೇಧೀಯಂ ಮರುತೋ ಜುಷಧ್ವಂ

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ಬುಧ್ನಾ | ವಃ | ಈರತೇ | ಮಹಾಂಸಿ | ಪ್ರ | ನಾಮಾನಿ | ಪ್ರಯಜ್ಞವಃ | ತಿರಧ್ವಂ |

ಸಹಸ್ರಿಯಂ | ದಮ್ಯಂ | ಭಾಗಂ | ಏತಂ | ಗೃಹಮೇಧೀಯಂ | ಮರುತಃ | ಜುಷಧ್ವಂ || ೧೪ ||

ಸಾಯುಜಾಭಾಷ್ಯಂ

ಗೃಹಮೇಧೀಯೇ ಪ್ರ ಬುಧ್ನಾ ವ ಇತಿ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಯಾಜ್ಞಾ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಪ್ರ ಬು-
ಧ್ನಾ ವ ಈರತೇ ಮಹಾಂಸೀತಿ ಪುಷ್ಟಿಮಂತಾ ವಿರಾಜೌ ಸಂಯಾಜ್ಯೇ | ಅ. ೨-೧೮ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಮರುತಃ ಪೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಾಃ ಬುಧ್ನಾ ಬುಧ್ನಾಸ್ಯಂತರಿಕ್ಷೇ ಭವಾನಿ ಮಹಾಂಸಿ
ತೇಜಾಂಸಿ ಪ್ರೇರತೇ | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಗಚ್ಛಂತಿ | ಕಿಂ ಚ ಹೇ ಪ್ರಯಜ್ಞವಃ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಯಷ್ಟವ್ಯಾ
ಮರುತಃ ಯೂಯಂ ನಾಮಾನಿ | ಪಾಂಸೂನ್ನಮಯಂತೀತಿ ನಾಮಾನ್ಯುದಕಾನಿ | ಪ್ರ ತಿರಧ್ವಂ | ವರ್ಧ-
ಯತ | ಹೇ ಮರುತಃ ಯೂಯಂ ಸಹಸ್ರಿಯಂ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕಂ ದಮ್ಯಂ ದಮೇ ಗೃಹೇ ಭವಂ ಗೃಹ-
ಮೇಧೀಯಂ ಗೃಹಮೇಧಿಗುಣೇಭ್ಯೋ ಯುಷ್ಮಭ್ಯಂ ದೇಯಮೇತತಮೇತಾದ್ಯಶಂ ಭಾಗಂ ಜುಷಧ್ವಂ |
ಸೇವಧ್ವಂ | ಏಕಂ ಭಾಗಂ ಸಹಸ್ರಿಯಮುತಿ ಕಥಮಾಹ | ತಥಾ ಚ ಶ್ಲೂಯತೇ | ಯಾವದೇಕಾ ದೇವ-
ತಾ ಕಾಮಯತೇ ಯಾವದೇಕಾ ತಾವದಾಹುತಿಃ ಪ್ರಥತೇ ನ ಹಿ ತವಸ್ತಿ ಯತ್ತಾವದೇವ ಸ್ಯಾದ್ವಾ-
ಜ್ಞುಯೇತಿತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ) ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಬುಧ್ನಾ—ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ವಾದ | ಮಹಾಂಸಿ—ತೇಜಸ್ಸುಗಳು | ಪ್ರ ಕುರತೇ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಹರಡಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. | ಪ್ರಯಜ್ಯವಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಪೂಜೆಗೆ ಅರ್ಹರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ | ನಾಮಾನಿ—ಉದಕಗಳನ್ನು | ಪ್ರ ತಿರಧ್ವಂ—ಅಧಿಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. | ಮರುತಃ. ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಸಹಸ್ರಿಯಂ—ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದುದೂ, | ದಮ್ಯಂ—ಗೃಹಕ್ಕೆ ವಾದುದೂ, | ಗೃಹ ಮೇಧೀಯಂ—ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿತವಾಗುವ ನಿಮಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗುವುದೂ ಆದ | ಏತಂ ಭಾಗಂ—ಈ ಯಜ್ಞಭಾಗ ವನ್ನು | ಜುಷಧ್ವಂ—ಸೇವಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಗಳು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಹರಡಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಉತ್ತಮವಾದ ಪೂಜೆಗೆ ಅರ್ಹರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಉದಕವನ್ನು ಅಧಿಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. ಎಲೈ ಮರು ತ್ತುಗಳೇ, ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದುದೂ, ಗೃಹಕ್ಕೆ ವಾದುದೂ, ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿತವಾಗುವ ನಿಮಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗುವುದೂ ಆದ ಈ ಯಜ್ಞಭಾಗವನ್ನು ಸೇವಿಸಿರಿ.

English Translation.

Your celestial splendours, Maruts, spread wide : objects of worship, you send down (the waters) that beat down (the dust) : accept, Maruts this your portion of the domestic worship of the household multiplied a thousand fold.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಗೃಹಮೇಧೀಯವೆಂಬ ಇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರ ಬುಧ್ನಾ ವಃ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ಕನ್ನು ಪ್ರಧಾನಾಹುತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾಜ್ಯ ಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಪ್ರ ಬುಧ್ನಾ ವ ಕುರತೇ ಮಹಾಂಸೀತಿ ಪುಷ್ಟಿ ಮಂತಾ ವಿರಾಜಾ ಸಂಯಾಜ್ಯೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೨-೧೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ

ಯದಿ ಸ್ತುತಸ್ಯ ಮರುತೋ ಅಧೀರ್ಭೇತ್ಥಾ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ವಾಜಿನೋ ಹವೀಮನ್ |
ಮಕ್ಷೂ ರಾಯಃ ಸುವೀರ್ಯಸ್ಯ ದಾತ ನೂ ಚಿದ್ಯಮನ್ಯ ಅದಭದರಾನಾ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯದಿ | ಸ್ತುತಸ್ಯ | ಮರುತಃ | ಅಧೀರ್ಭ | ಇತ್ಥಾ | ವಿಪ್ರಸ್ಯ | ವಾಜಿನಃ | ಹವೀಮನ್ |
ಮಕ್ಷು | ರಾಯಃ | ಸುವೀರ್ಯಸ್ಯ | ದಾತ | ನು | ಚಿತ್ | ಯಂ | ಅನ್ಯಃ | ಅದಭಿತ್ | ಅರಾನಾ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವಾಜಿನೋ ಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣಾನ್ನವತೋ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಮೇಧಾವಿನೋ ಮಮ ಸಂಬಂಧಿನಿ ಹವೀಮನ್
ಹವಿಸ್ಮತಿ ಹವಿಷಾ ಯುಕ್ತೇ ಸ್ತೋತ್ರೇ ಕ್ರಿಯಮಾಣೇ ಸತಿ ಹೇ ಮರುತಃ ಯೂಯಂ ಯದಿ ಯಸ್ಮಾ-
ತ್ಕಾರಣಾತ್ ಸ್ತುತಸ್ಯ ಸ್ತುತಂ ಮದೀಯಂ ಸ್ತೋತ್ರವಿಪ್ರೇತ್ಯಮನೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣಾಧೀಥ ಅವಗಚ್ಛಥ
ತಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಾತ್ ಹೇ ಮರುತಃ ಯೂಯಂ ಸುವೀರ್ಯಸ್ಯ ಶೋಭನಪುತ್ರೋಪೇತಸ್ಯ ರಾಯೋ
ರಾಯಂ ಧನಂ | ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥೇ ಷಷ್ಠೀ | ಮಹ್ವ ಶೀಘ್ರಂ ದಾತ | ದತ್ತ | ಅರಾವಾಶಿಃ ಶತ್ರುಭೂ-
ತೋಽನ್ಯೋ ಜನೋ ಯಂ ರಾಯಂ ನೂ ಚಿದಾದಭತ್ ನೈವಾಳಿಹನ್ಯಾತ್ | ತದ್ಧನಮಸ್ಮಭ್ಯಂ ದ-
ತ್ತೇತಿ ಸಂಬಂಧಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ವಾಜಿನಃ—ಹವಿಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ | ವಿಪ್ರಸ್ಯ—ಮೇಧಾವಿಯೂ ಆದ
ನನ್ನಿಂದ | ಹವೀಮನ್—ಹವಿಯುಕ್ತವಾದ ಸ್ತುತಿಪಠನವಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಯದಿ—ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ |
ಸ್ತುತಸ್ಯ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಇತ್ಯಾ — ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ | ಅಧೀಥ — ತಿಳಿಯುವಿರೋ,
(ಆದುದರಿಂದಲೇ) | ಸುವೀರ್ಯಸ್ಯ—ಉತ್ತಮವಾದ ವೀರಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, | ಅರಾವಾ—ಶತ್ರು
ವಾದ | ಅನ್ಯಃ—ಬೇರೊಬ್ಬನು | ಯಂ—ಯಾವುದನ್ನು | ನೂ ಚಿತ್—ಸುಲಭವಾಗಿ | ಅ ದಭತ್—ಆಪದರಿಸ
ಲಾರನೋ ಅಂತಹುದೂ ಆದ | ರಾಯಃ—ಧನವನ್ನು | ಮಹ್ವ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ | ದಾತ—ಕೊಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಹವಿರ್ವತನೂ, ಮೇಧಾವಿಯೂ ಆದ ನನ್ನಿಂದ ಹವಿಯುಕ್ತವಾದ ಸ್ತುತಿಪಠನವಾ
ಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅರಿಯುವಿರೋ ಆದುದ
ರಿಂದಲೇ ಉತ್ತಮವಾದ ವೀರಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಶತ್ರುವಾದ ಅನ್ಯಪುರುಷನಿಂದ ಅಪಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ
ದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕೊಡಿರಿ.

English Translation

If, Maruts, you justly appreciate the praise of the devout offerer of
(sacrificial) food, conjoined with oblations, then promptly bestow (upon us)
riches, comprehending excellent male posterity, such as no unfriendly man
can take away.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅತ್ಯಾಸೋ ನ ಯೇ ಮರುತಃ ಸ್ವಂಚೋ ಯಕ್ಷದೃಶೋ ನ ಶುಭಯಂತ

ಮರ್ಯಾಃ |

ತೇ ಹರ್ಯಾಷ್ಠಾಃ ಶಿಶವೋ ನ ಶುಭ್ರಾ ವತ್ಸಾಸೋ ನ ಪ್ರಕ್ರೀಳಿನಃ ಪ-

ಯೋಧಾಃ || ೧೬ ||

ಸಪ್ತಮಾಂಶಃ

ಅತ್ಯಾಸಃ | ನ | ಯೇ | ಮರುತಃ | ಸ್ವಂತಂಚಃ | ಯಕ್ಷದೃಶಃ | ನ | ಶುಭಯಂತ | ಮರ್ಯಾಃ |
ತೇ | ಹಮ್ಯೇಲಸಾಃ | ಶಿಶವಃ | ನ | ಶುಭ್ರಾಃ | ವತ್ಸಾಸಃ | ನ | ಪ್ರಕ್ರೀಲಿನಃ | ಸಯೋಧಾಃ || ೧೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮರುದ್ಭ್ಯಃ ಕ್ರೀಳಿಭ್ಯಃ ಸಪ್ತಕಪಾಲಮಿತ್ಯನ್ಯಾತ್ಯಾಸ ಇತಿ ಯಾಜ್ಞಾ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಅತ್ಯಾಸೋ ನ ಯೇ ಮರುತಃ ಸ್ವಂತಂಚೋ ಜುಷ್ವೋ ದಮೂನಾಃ | ಅ. ೨-೧೮ | ಇತಿ ||

ಅತ್ಯಾಸೋ ನಾತ್ಯಾಃ ಸತತಗಾಮಿನೋಽಶ್ವಾ ಇವ ಸ್ವಂತಂಚಃ ಸುಷ್ವ ಗಚ್ಛಂತೋ ಯೇ ಮರುತೋ ಯಕ್ಷದೃಶೋ ನ ಮರ್ಯಾ ಯಕ್ಷಸ್ಯೋತ್ಪವಸ್ಯ ಪ್ರಷ್ವಾರೋ ಮನುಷ್ಯಾ ಇವ ಶುಭಯಂತ ಶೋಭಂತೇ ಹಮ್ಯೇಲಸಾ ಹಮ್ಯೇಲ ಸ್ಥಿತಾಃ ಶಿಶವೋ ನ ಕುಮಾರಾ ಇವ ಶುಭ್ರಾಃ ಶೋಭಮಾನಾ ವತ್ಸಾಸೋ ನ ವತ್ಸಾ ಇವ ಪ್ರಕ್ರೀಲಿನಃ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಕ್ರೀಡಮಾನಾಸ್ತೇ ಮರುತಃ ಸಯೋಧಾಃ ಸಯಸ ಉದಕಸ್ಯ ಧಾರಯತಾರೋ ದಾತಾರೋ ವಾ ಭವಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯೇ ಮರುತಃ—ಯಾವ ಮರುತ್ತುಗಳು | ಅತ್ಯಾಸೋ ನ—ವೇಗಗಾಮಿಗಳಾದ ಅಶ್ವಗಳಂತೆ | ಸ್ವಂತಂಚಃ—ಪ್ರೀತ್ಯವಾದ ಗತಿಯುಳ್ಳವರೋ, | ಯಕ್ಷದೃಶಃ—ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ನೋಡತಕ್ಕ | ಮರ್ಯಾಃ ನ—ಮಾನವರಂತೆ | ಶುಭಯಂತ—ಶೋಭಿಸುವರೋ | ಹಮ್ಯೇಲಸಾಃ—ಉಪರಿಗೆಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ | ಶಿಶವೋ ನ—ಎಳೆಯ ಮಕ್ಕಳಂತೆ | ಶುಭ್ರಾಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರೋ | ವತ್ಸಾಸೋ ನ—ಎಳೆಯ ಕರುಗಳಂತೆ | ಪ್ರಕ್ರೀಲಿನಃ—ಅಟವಾಡುತ್ತಿರುವರೋ | ತೇ—ಅದೇ ಮರುತ್ತುಗಳು | ಸಯೋಧಾಃ—ಉದಕಧಾರಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭಾನಾರ್ಥ

ವೇಗಗಾಮಿಗಳಾದ ಅಶ್ವಗಳಂತೆ ಉತ್ತಮನಾದ ಗತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಆಲಂಕರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಮಾನವರಂತೆ ಶೋಭಿಸುವವರೂ, ಉಪರಿಗೆಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಎಳೆಯಮಕ್ಕಳಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವವರೂ, ಎಳೆಯ ಕರುಗಳಂತೆ ಅಟವಾಡುತ್ತಿರುವವರೂ ಆದ ಮರುತ್ತುಗಳು ಉದಕಧಾರಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

English Translation.

The swift-moving Maruts are like rapid horses, shining like men gazing at a festival : innocent as children in the (paternal) mansion, frolicksome as calves, they are the dispensers of water.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಮರುದ್ಭ್ಯಃ ಕ್ರೀಳಿಭ್ಯಃ ಸಪ್ತಕಪಾಲಂ ಎಂಬ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡುವ ಕಾಮ್ಯೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ (ತೈ. ಸಂ. ೧-೮-೪-೨) ಅತ್ಯಾಸಃ ಎಂಬ ಈ ಮಕ್ಕನ್ನು ಯಾಜ್ಞಾನುಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಶರೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಅತ್ಯಾಸೋ ನ ಯೇ ಮರುತಃ ಸ್ವಂತಂಚೋ ಜುಷ್ವೋ ದಮೂನಾಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೨-೧೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಕೀರ್ತನಾಳೆ

ದಶಸ್ಯಂತೋ ನೋ ಮರುತೋ ಮೃಳಂತು ವರಿವಸ್ಯಂತೋ ರೋದಸೀ ಸು-
ಮೇಕೇ |

ಅರೇ ಗೋಹಾ ನೃಹಾ ವಧೋ ವೋ ಅಸ್ತು ಸುಮ್ಮೇಭಿರಸ್ಮೇ ವಸವೋ
ನಮಧ್ವಂ || ೧೭ ||

ಪದಮಾಳೆ

ದಶಸ್ಯಂತಃ | ನಃ | ಮರುತಃ | ಮೃಳಂತು | ವರಿವಸ್ಯಂತಃ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಸುಮೇಕೇ ಇತಿ ಸು-
ಮೇಕೇ |

ಅರೇ | ಗೋಹಾ | ನೃಹಾ | ವಧಃ | ವಃ | ಅಸ್ತು | ಸುಮ್ಮೇಭಃ | ವಸವಃ |
ನಮಧ್ವಂ || ೧೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮರುತೋ ನೋದಸ್ಯಭ್ಯಂ ದಶಸ್ಯಂತೋ ಧನಾನಿ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಃ ಸುಮೇಕೇ ಸುರುತೋ ರೋ-
ದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ವರಿವಸ್ಯಂತಃ ಸ್ವಮಹಿಮ್ನಾ ಪೂರಯಂತೋ ಮೃಳಂತು | ಮೃಳಂ ಮೃಗಂ |
ಅಸ್ಮಾನ್ನುಖಯುಕ್ತಾನ್ ಕುರ್ವಂತು | ಅಹಿ ಚ ಹೇ ವಸವೋ ವಾಸಕಾ ಮರುತಃ ಗೋಹಾ ನೃಹಾ
ಮೇಘಸ್ಥಾನಾಮುದಕಾನಾಂ ಭೇದಕೋ ನೃಹಾ ನೃಣಾಂ ಶತ್ರುಜನರಾಜಾಃ ವಧೋ ವಸವಾಃ
ನಧ ಅಯುಧಮಾರೇಽಸ್ತು | ಅಸ್ಮತ್ತೋ ದೂರೇ ಭವತು | ದೂರಾಭಿವಾಂಶಃ ಸುಮ್ಮೇಭಃ ಸು-
ಸುಖೈಃ ಸಹಾಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಾಸು ನಮಧ್ವಂ | ಸ್ವಯಮೇವಾಭಿವಾಂಶಃ ಭವತು

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ಮರುತ್ತುಗಳು | ನಃ—ನಮಗೆ | ದಶಸ್ಯಂತಃ—ದಶಸ್ಯಂತರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವರು | ರೋ-
ಮೇಕೇ—ಉತ್ತಮವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ವರಿವಸ್ಯಂತಃ ಸುಮೇಕೇ ಸುರುತೋ ರೋ-
ಗಳಿಂದ ತುಂಬುತ್ತಲೂ | ಮೃಳಂತು—ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಖಪಡಿಸಲಿ | ವಸವಃ—ವಸವರನ್ನು ಸುಖಪಡಿಸಲಿ |
ಗಳೇ, | ಗೋಹಾ—ಮೇಘವನ್ನು ಸೀಳಿ ಉದಕವನ್ನು ಸುರಿಸುವುದೂ, ಶತ್ರುಜನರನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದೂ
ವೂ ಆದ | ವಃ ವಧಃ—ನಿಮ್ಮ ಅಯುಧವು | ಅರೇ ಅಸ್ತು—ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಖಪಡಿಸುವುದು | ವಸವಃ
ನಿಮ್ಮ ಸುಖಸಾಧನಗಳೊಡನೆ | ಅಸ್ಮೇ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ನಮಧ್ವಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವರು

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮರುತ್ತುಗಳು ನಮಗೆ ಧನಪ್ರದರಾಗಿಯೂ, ಅಕರ್ಷಣೀಯರಾಗಿಯೂ, ಸುಖಪ್ರದರಾಗಿಯೂ, ಸುಖಪ್ರದರಾಗಿಯೂ
ಪ್ರಭಾವಗಳಿಂದ ತುಂಬುತ್ತಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಖಪಡಿಸಲಿ. ವಸವರನ್ನು ಸುಖಪಡಿಸಲಿ. ವಸವರನ್ನು ಸುಖಪಡಿಸಲಿ.
ಸೀಳಿ ಉದಕವನ್ನು ಸುರಿಸುವುದೂ, ಶತ್ರುಜನರನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದೂ, ಸುಖಪ್ರದರಾಗಿಯೂ, ಸುಖಪ್ರದರಾಗಿಯೂ
ವಾಗಲಿ. ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಸುಖಸಾಧನಗಳೊಡನೆ ಸುಮ್ಮೇಭಃ ಸುಸುಖೈಃ ಸಹಾಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಾಸು ನಮಧ್ವಂ

English Translation

May the munificent Maruts, filling the beautiful heaven and earth with their glory, make us happy: your fatal weapon, the render of clouds, the destroyer of men, be far from us: bend down to us, Vasus with blessings.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ವೋ ಹೋತಾ ಜೋಹವೀತಿ ಸತ್ತಃ ಸತ್ತಾಚೀಂ ರಾತಿಂ ಮರುತೋ
ಗೃಣಾನಃ |

ಯ ಈವತೋ ವೃಷಣೋ ಅಸ್ತಿ ಗೋಪಾಃ ಸೋ ಅದ್ವಯಾವೀ ಹವತೇ ವ
ಉಕ್ಥೈಃ || ೧೮ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ವಃ | ಹೋತಾ | ಜೋಹವೀತಿ | ಸತ್ತಃ | ಸತ್ತಾಚೀಂ | ರಾತಿಂ | ಮರುತಃ | ಗೃಣಾನಃ |

ಯಃ | ಈವತಃ | ವೃಷಣಃ | ಅಸ್ತಿ | ಗೋಪಾಃ | ಸಃ | ಅದ್ವಯಾವೀ | ಹವತೇ | ವಃ | ಉಕ್ಥೈಃ || ೧೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮಾರುತೇ ಪಶಾವಾ ವೋ ಹೋತೇತ್ಯೇಷಾನುವಾಕ್ಯಾ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚಿ ಆ ವೋ ಹೋತಾ ಜೋ
ಹವೀತಿ ಸತ್ತಃ ಪ್ರ ಚಿತ್ರಮರ್ಕಂ ಗೃಣತೇ ತುರಾಯ | ಅ. ೩-೭ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಮರುತಃ ಸತ್ತೋ ಹೋತೃಪದನೇ ನಿಷಣ್ಣೋಽಸ್ತದೀಯೋ ಹೋತಾ ಸತ್ತಾಚೀಂ ಸ-
ರ್ವತೋ ಗಮನಶೀಲಂ ರಾತಿಂ ತ್ವದೀಯಂ ದಾನಂ ಗೃಣಾನಃ ಸ್ತುವನ್ ವೋ ಯುಷ್ಮಾನಾ ಜೋಹ-
ವೀತಿ | ಭೃಶಮಾಸ್ತಯತಿ | ಹೇ ವೃಷಣಃ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತಾರೋ ಮರುತಃ ಯೋ ಹೋತೇ-
ವತೋ ಗಚ್ಛತೋ ವ್ಯಾಪಾರವತೋ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಗೋಪಾ ಅಸ್ತಿ ಯುಷ್ಮದಾಹ್ವಾನನಿಮಿತ್ತೇನ ರಕ್ಷ-
ಕೋ ಭವತಿ ಸ ಹೋತಾಪ್ತಯಾವೀ ಮಾಯಾರಹಿತಃ ಸನ್ನೋ ಯುಷ್ಮಾನುಕ್ಥೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈರ್ಹವತೇ |
ಸ್ತುತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಸತ್ತಃ—ಸ್ತುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ | ಹೋತಾ—ಹೋತೃವು |
ಸತ್ತಾಚೀಂ—ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪಿಸುವುದೂ | ರಾತಿಂ—ನಿಮ್ಮಿಂದ ದತ್ತವಾದುದೂ ಅದ ದಾನವನ್ನು | ಗೃಣಾನಃ—
ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ | ವಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಆ ಜೋಹವೀತಿ—ಪದೇಪದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. | ವೃಷಣಃ—ಕಾಮವರ್ಷಕ
ರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಯಃ—ಯಾವ ಹೋತೃವು | ಈವತಃ—ಕರ್ಮನಿರತನಾದ ಯಜಮಾನನಿಗೆ |
ಗೋಪಾಃ ಅಸ್ತಿ—ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವನೋ | ಸಃ—ಅದೇ ಹೋತೃವು | ಅದ್ವಯಾವೀ—ವಂಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ | ವಃ—
ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಉಕ್ಥೈಃ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ | ಹವತೇ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ತನ್ನ ನಿಯಮಿತವಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಹೋತೃವು ಸರ್ವತಃ ಪ್ರಾಪಿಸುವುದೂ ನಿಮ್ಮಿಂದ ದತ್ತವಾದುದೂ ಆದ ದಾನವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪದೇಪದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕಾಮನರ್ಪಕರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಯಾವ ಹೋತೃವು ಕರ್ಮನಿರತನಾದ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವನೋ ಅದೇ ಹೋತೃವು ಯಾವ ವಂಚನೆಯೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Praising your universal liberality, Maruts, the ministrant priest repeatedly worships you seated (in the sacrificial chamber): he, showerers (of benefits), who is the guardian of the zealous (worshipper), he, (the priest) who is void of insincerity, glorifies you with hymns.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳನ್ನು ದೈವೀತಿಸಿ ಮಾಡುವ ಪಶುಯಾಗದಲ್ಲಿ ಆ ವೋ ಹೋತಾ ಎಂಬ ಈ ಬುಕ್ಕನ್ನು ಅನು ಪ್ರಾಪ್ಯಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ ಆ ವೋ ಹೋತಾ ಜೋಹವೀತಿ ಸತ್ತಃ ಪ್ರ ಚಿತ್ರಮರ್ಕಂ ಗೃಣತೇ ತುರಾಯಿ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ- ೩-೭) ವಿಶ್ವತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಮೇ ತುರಂ ಮರುತೋ ರಾಮಯಂತೀಮೇ ಸಹಃ ಸಹಸ್ರ ಆ ನಮಂತಿ ।

ಇಮೇ ಶಂಸಂ ವನುಷ್ಯತೋ ನಿ ಪಾಂತಿ ಗುರು ದ್ವೇಷೋ ಅರರುಷೇ ದಧಂತಿ ॥ ೧೯ ॥

ಪದಪಾಠಃ

ಇಮೇ | ತುರಂ | ಮರುತಃ | ರಮಯಂತಿ | ಇಮೇ | ಸಹಃ | ಸಹಸ್ರಃ | ಆ | ನಮಂತಿ |

ಇಮೇ | ಶಂಸಂ | ವನುಷ್ಯತಃ | ನಿ | ಪಾಂತಿ | ಗುರು | ದ್ವೇಷಃ | ಅರರುಷೇ | ದಧಂತಿ ॥ ೧೯ ॥

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಮ ಈದೃಶೋ ಮರುತಸ್ತುರಂ ಕರ್ಮಸು ಪ್ರಿಶ್ರವಂತಂ ಯಜಮಾನಂ ರಮಯಂತಿ | ಕ್ರೀಡಯಂತಿ | ಇಮೇ ಮರುತಃ ಸಹಃ ಸಹಸ್ರಾ ಬಲೇನ ಸಹಸೋ ಬಲವತೋ ಜನಾನಾ ನಮಂತಿ | ಇಮೇ ಮರುತೋ ವನುಷ್ಯತೋ ಹಿಂಸಕಾತ್ಪುರುಷಾಞ್ಶಂಸಂ ಶಂಸಕಂ ಸ್ತೋತಾರಂ ನಿ ಪಾಂತಿ | ನಿತರಾಂ ಪಾಲಯಂತಿ | ಅರರುಷೇ ಹವಿರಪ್ರಯಚ್ಛತೇ ಜನಾಯಃ ಗುರು ಮಹದ್ವೇಷೋಽಪ್ರಿಯಂ ದಧಂತಿ | ಕುರ್ವಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಮೇ ಮರುತಃ—ಈ ಮರುತ್ತುಗಳು | ತುರಂ—ಕರ್ಮಾಸಕ್ತನಾದ ಯಜಮಾನನನ್ನು | ರಮಯಂತಿ—ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ | ಇಮೇ—ಈ ಮರುತ್ತುಗಳು | ಸಹಃ—ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ | ಸಹಸಃ—ಶಕ್ತಿಯುತರಾದ ಜನರನ್ನು | ಅ ನಮಂತಿ—ಕುಗ್ಗಿಸುತ್ತಾರೆ | ಇಮೇ—ಈ ಮರುತ್ತುಗಳು | ವನುಷ್ಯತಃ—ಹಿಂಸಕನಾದ ಶತ್ರುವಿನಿಂದ | ಶಂಸಂ—ಪ್ರಶಸ್ತನಾದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನನ್ನು | ನಿ ಪಾಂತಿ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ | ಅರರುಷೇ—ಅದಾತ್ಮನಾದ ಜನರಿಗೆ | ಗುರು—ಅಧಿಕವಾದ | ದ್ವೇಷಃ—ಕೆಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು | ದಧಂತಿ—ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ಮರುತ್ತುಗಳು ಕರ್ಮಾಸಕ್ತನಾದ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಕ್ತಿಯುತರಾದ ಶತ್ರುಜನರನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಮರುತ್ತುಗಳು ಹಿಂಸಕನಾದ ಶತ್ರುವಿನಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತನಾದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಾತ್ಮನಾದ ಲೋಭಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಕೆಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

English Translation

These, Maruts, give pleasure to the zealous (worshipper) : these humble the strength of the strong man : these protect their adorers from the malignant : they entertain severe displeasure towards the withholder of offerings.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ

ಇಮೇ ರಥ್ರಂ ಚಿನ್ಮರುತೋ ಜುನಂತಿ ಭೃಮಿಂ ಚಿದ್ಯಥಾ ವಸವೋ ಜುಷಂತಃ |

ಅಸ ಬಾಧಧ್ವಂ ವೃಷಣಸ್ತಮಾಂಸಿ ಧತ್ತ ವಿಶ್ವಂ ತನಯಂ ತೋಕಮಸ್ಮೇ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಇಮೇ | ರಥ್ರಂ | ಚಿತ್ | ಮರುತಃ | ಜುನಂತಿ | ಭೃಮಿಂ | ಚಿತ್ | ಯಥಾ | ವಸವಃ | ಜುಷಂತಃ |
ಅಸ | ಬಾಧಧ್ವಂ | ವೃಷಣಃ | ತಮಾಂಸಿ | ಧತ್ತ | ವಿಶ್ವಂ | ತನಯಂ | ತೋಕಂ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಮೇ ಮರುತೋ ರಥ್ರಂ ಚಿತ್ ಸಮೃದ್ಧಮಪಿ ಜನಂ ಜುನಂತಿ | ಪ್ರೇರಯಂತಿ | ಭೃಮಿಂ ಚಿದ್ಭ್ರಮಣೀಲಮಪಿ ದರಿದ್ರಂ ಜುನಂತಿ | ಪ್ರೇರಯಂತಿ | ವಸವೋ ವಾಸಕಾ ದೇವಾ ಯುಷ್ಮಾನ್ಯಥಾ ಜುಷಂತ ಕಾಮಯೇರಸಂ ದೇ ವೃಷಣಃ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತಾರಃ ತೇ ಯೂಯಂ ತಮಾಂಸ್ಯಪ ಬಾ-

ಧಧ್ವಂ | ನಾಶಯತೆ | ಅಪಿ ಜಾಸ್ತೇ ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ ವಿಶ್ವಂ ಬಹುಲಂ ತೋಕಂ ಪುತ್ರಂ ತನಯಂ ಪೌತ್ರಂ
ಚ ಧತ್ತ | ಪ್ರಯಚ್ಛತೆ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಮೇ ಮರುತಃ—ಈ ಮರುತ್ತುಗಳು | ರಧ್ವಂ ಚಿತ್—ಸಂಪದ್ವೃದ್ಧನನ್ನು | ಜುನಂತಿ—ಪ್ರೇರಿಸು
ತ್ತಾರೆ. | ಭೈಮಿಂ ಚಿತ್—ದರಿದ್ರನನ್ನೂ ಸಹ ಪ್ರೇರಿಸಿ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. | ವೃಷಣಃ—ಕಾಮವರ್ಷ
ಕರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ | ಯಥಾ—ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ | ವಸವಃ—ವಸತಿದಾಯಕರಾದ ದೇವತೆಗಳು | ಜು-
ಷಂತೆ—ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅಶಿಸುವರೋ ಅರಿತಿ | ತಮಾಂಸಿ—ಕತ್ತಲೆಗಳನ್ನು | ಅಪ ಬಾಧಧ್ವಂ—ನಾಶಪಡಿಸಿರಿ.
ಸಿರಿ. | ಅಸ್ತೇ—ನಮಗೆ | ವಿಶ್ವಂ—ಅನೇಕವಾಗಿ | ತೋಕಂ—ಪುತ್ರರನ್ನೂ | ತನಯಂ—ಪೌತ್ರರನ್ನೂ |
ಧತ್ತ—ಕೊಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ಮರುತ್ತುಗಳು ಸಂಪದ್ವೃದ್ಧನನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ಪ್ರೇರಿಸುವರೋ, ದರಿದ್ರನನ್ನೂ ಅದೇ ರೀತಿ ಪ್ರೇರಿಸಿ
ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾಮವರ್ಷಕರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ವಸತಿದಾಯಕರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಯಾವ ರೀತಿ
ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅಶಿಸುವರೋ ಅರಿತಿ ಕತ್ತಲೆಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿರಿ. ನಮಗೆ ಅನೇಕವಾಗಿ ಪುತ್ರರನ್ನೂ
ಪೌತ್ರರನ್ನೂ ಕೊಡಿರಿ.

English Translation

These, Maruts, encourage the prosperous man : they encourage the
(poor) wanderer : they, as Vasus, are pleased (with you): showerers (of ben-
efits), dissipate the darkness : grant us many sons and grandsons.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ಮಾ ವೋ ದಾತ್ರಾನ್ಮರುತೋ ನಿರರಾಮ ಮಾ ಪಶ್ಚಾದ್ಧೃಘ ರಥ್ಯೋ
ವಿಭಾಗೇ |

ಅ ನಃ ಸ್ವಾರ್ಹೇ ಭಜತನಾ ವಸವ್ಯೇ ಯದೀಂ ಸುಜಾತಂ ವೃಷಣೋ ವೋ
ಅಸ್ತಿ || ೨೧ ||

ಪದವಾಕ್ಯ

ಮಾ | ವಃ | ದಾತ್ರಾತ್ | ಮರುತಃ | ನಿಃ | ಅರಾಮ | ಮಾ | ಪಶ್ಚಾತ್ | ದೃಘ | ರಥ್ಯಃ | ವಿಸ್ವಭಾಗೇ |

ಅ | ನಃ | ಸ್ವಾರ್ಹೇ | ಭಜತನ | ವಸವ್ಯೇ | ಯತ್ | ಈಂ | ಸುಜಾತಂ | ವೃಷಣಃ | ವಃ | ಅಸ್ತಿ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮರುತಃ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ದಾತ್ರಾದ್ವಾನಾನ್ಮಾನಿರರಾಮ | ವಯಂ ಮಾ ನಿರ್ಗಮಾಮ |
ಯೂಯಮಸ್ವಾರಿತ್ಯಕ್ತಾನ್ಯೇಭ್ಯೋ ಧನಂ ಮಾ ದತ್ತೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಹೇ ರಥ್ಯೋ ರಥಮಂತೋ

ಮರುತಃ ವಿಭಾಗೇ ಯುಷ್ಮದೀಯಸ್ಯ ಧನಸ್ಯ ದಾನೇ ಪಶ್ಚಾನ್ಮಾ ದಘ್ನು | ದಘ್ನತಿರ್ಗತಿಕರ್ಮಾ | ವಯಂ
ಪಶ್ಚಾದ್ಭಾಗಿನೋ ಮಾ ಭೂಮ | ಯೂಯಂ ಪ್ರಥಮಮಸ್ಯ ಭ್ಯಮೇವ ದತ್ತೇತಿ ಯಾವತ್ | ಸ್ವಾರ್ಥೇ
ಸ್ವುಹಣೀಯೇ ವಸವ್ಯೇ ಧನಸಮೂಹೇ ಯೂಯಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ಮಾ ಭಜತನ | ಭಾಗಿನಃ ಕುರುತ | ಹೇ
ವೃಷಣೋ ವರ್ಷಿತಾರೋ ಮರುತಃ ಪೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಸುಜಾತಂ ಶೋಭನಜನಂ ಯದ್ವಸವ್ಯಮಸ್ತಿ
ತಸ್ಮಿನ್ಭಾಗಿನಃ ಕುರುತೇತಿ ಸಂಬಂಧಃ | ಈಮಿತಿ ಪೂರಣಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ದಾತ್ರಾತ್—ದಾನದಿಂದ | ಮಾ ನಿರರಾಮ—
ನಾವು ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಕೊಂದದಂತೆ ಇರಲಿ. | ರಥ್ಯಃ—ರಥವಂತರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ | ವಿಭಾಗೇ—ನಿಮ್ಮ
ದಾನದ ಸ್ವೀಕಾರದಲ್ಲಿ | ಪಶ್ಚಾತ್ ಮಾ ದಘ್ನು—ನಾವು ಕೊನೆಯ ಅಂಶದ ಭಾಗಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. |
ಸ್ವಾರ್ಥೇ—ಆತ್ಮಸೇವಿತವಾದುದೂ, | ವಸವ್ಯೇ—ವಿಸ್ತೃತವಾದುದೂ ಆದ ಧನಸಮೂಹಕ್ಕೆ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು |
ಆ ಭಜತನ—ಭಾಗಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. | ವೃಷಣಿಃ—ಕಾಮವರ್ಷಕರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ | ವಃ—
ನಿಮಗೆ ಸೇರಿದುದೂ | ಸುಜಾತಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಜನಭರಿತವಾದುದೂ ಆದ | ಯತ್ ಅಸ್ತಿ—ಯಾವ ನಿಮ್ಮ
ಸಂಪತ್ತಿರುವುದೋ ಅದಕ್ಕೆ ನಾವು ಭಾಗಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ದಾನವನ್ನು ನಮಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ತಪ್ಪಿಸಬೇಡಿರಿ. ರಥವಂತರಾದ ಎಲೈ
ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ದಾನದ ಸ್ವೀಕಾರದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೊನೆಯ ಅಂಶದ ಭಾಗಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಆತ್ಮ
ಸೇವಿತವಾದುದೂ, ವಿಸ್ತೃತವಾದುದೂ ಆದ ಧನಸಮೂಹಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಭಾಗಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. ಕಾಮವರ್ಷಕ
ರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಸೇರಿದುದೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಜನಭರಿತವಾದುದೂ ಆದ ಯಾವ ನಿಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತಿರು
ವುದೋ ಅದಕ್ಕೆ ನಾವು ಭಾಗಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.

English Translation

Never, Maruts, may we be excluded from your bounty : let us not,
lords of chariots, be lost in its apportionment : make us sharers in that
desirable opulence which, showerers (of benefits), is born of you.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸಂ ಯದ್ಧ ನಂತ ಮನ್ಯು ಭರ್ಜನಾಸಃ ಶೂರಾ ಯಹ್ವೀಷ್ಟೋಷಧೀಷು ವಿಕ್ಷು |

ಅಥ ಸ್ಮಾ ನೋ ಮರುತೋ ರುದ್ರಿಯಾಸಸ್ತಾತಾರೋ ಭೂತ ಸೃತನಾ-
ಸ್ತಯಃ || ೨೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಂ | ಯತ್ | ಹನಂತೆ | ಮನ್ಯುಭಿಃ | ಜನಾಸಃ | ಶೂರಾಃ | ಯೆಹ್ವೇಷು | ಓಷಧೀಷು | ವಿಹ್ವು |

ಅಥ | ಸ್ತು | ನಃ | ಮರುತಃ | ರುದ್ರಿಯಾಸಃ | ತ್ರಾತಾರಃ | ಭೂತಃ | ಪೃತನಾಸು | ಅರ್ಯಃ || ೨೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯದ್ಯದಾ ಶೂರಾ ವಿಕ್ರಾಂತಾ ಜನಾಸೋ ಜನಾ ಯೆಹ್ವೇಷು ಮಹತೀಸ್ತೋಷಧೀಷು ವಿಹ್ವು ಪ್ರಜಾಸು ಚ ಜೇತವ್ಯಾಸು ಮನ್ಯುಭಿಃ ಕೋಪೈರಭಿಮಾನೈರ್ವಾ ಸಂ ಹನಂತೆ ಸಂಗಚ್ಛಂತೇ ಅಥ ತದಾ-
ನೀಂ ಹೇ ರುದ್ರಿಯಾಸೋ ರುದ್ರಪುತ್ರಾ ಹೇ ಮರುತಃ ಯೋಯಂ ಪೃತನಾಸು ಯುದ್ಧೇಷ್ವಯೋರೇತೇ
ಶತ್ರುಃ ಸಕಾಶಾನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ತ್ರಾತಾರೋ ಭೂತಃ | ರಕ್ಷಕಾ ಭವತಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ರುದ್ರಿಯಾಸಃ—ರುದ್ರಪುತ್ರರಾದ | ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಪೃತನಾಸು—ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ |
ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಶೂರಾಃ—ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ | ಜನಾಸಃ—ಜನರು | ಯೆಹ್ವೇಷು—ಮಹತ್ವದ |
ಓಷಧೀಷು—ಓಷಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ವಿಹ್ವು—ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂದು | ಮನ್ಯುಭಿಃ
—ತಮ್ಮ ಕ್ರೋಧಗಳೊಡಗೂಡಿ | ಸಂ ಹನಂತೆ—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವರೇ | ಅಥ—ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ |
ಅರ್ಯಃ—ಶತ್ರುವಿನಿಂದ | ನಃ—ನಮಗೆ | ತ್ರಾತಾರಃ—ರಕ್ಷಕರಾಗಿ | ಭೂತಃ—ಆಗಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ರುದ್ರಪುತ್ರರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಜನರು ಮಹತ್ವದ
ಓಷಧಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಲು ತಮ್ಮ ಕ್ರೋಧಗಳೊಡಗೂಡಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವರೇ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಶತ್ರುವಿನಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

When heroic men filled with wrath, assemble for (the sake of conquer-
ing) many plants and people, then Maruts, sons of Rudra, be our defenders
in battles against our enemies.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಭೂರಿ ಚಕ್ರ ಮರುತಃ ಸಿತ್ತ್ಯಾಣ್ಣುಕ್ಥಾನಿ ಯಾ ವಃ ಶಸ್ತ್ರಂತೇ ಪುರಾ ಚಿತ್ |

ಮರುದ್ಧಿರುಗ್ರಃ ಪೃತನಾಸು ಸಾಳ್ವಾ ಮರುದ್ಧಿರಿತ್ಸನಿತಾ ವಾಜಮರ್ವಾ || ೨೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಭೂರಿ | ಚಕ್ರ | ಮರುತಃ | ಪಿತ್ರಾಣಿ | ಉಕ್ಥಾ | ಯಾ | ವಃ | ಶಸ್ಯಂತೇ | ಪುರಾ | ಚಿತ್ |
ಮರುತೌಭಿಃ | ಉಗ್ರಃ | ಪೃತನಾಸು | ಸಾಳ್ವಾ | ಮರುತೌಭಿಃ | ಇತ್ | ಸನಿತಾ | ವಾಜಂ | ಅರ್ವಾ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮರುತಃ ಯೂಯಂ ಭೂರಿ ಭೂರೀಣಿ ಬಹೂನಿ ಪಿತ್ರಾಣ್ಯಸ್ಮತ್ಪಿತೃಸಂಬಂಧೀನಿ ಧನದಾನಾ.
ದೀನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಚಕ್ರ | ಕೃತವಂತೋ ಭವತ | ಪುರಾ ಚಿತ್ ಪೂರ್ವಕಾಲೇಽಪಿ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಮುಕ್ಥಾನಿ
ಪ್ರಶಸ್ಯಾನಿ ಯಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಶಸ್ಯಂತೇ ಪ್ರಖ್ಯಾಯಂತೇ ತಾನಿ ಚಕ್ರೇತಿ ಸಂಬಂಧಃ | ಉಗ್ರ ಓಜಸ್ವೀ
ಪೃತನಾಸು ಯುದ್ಧೇಷು ಮರುದ್ಧಿಯುಷ್ಮಾಭಿರ್ಹೇತುಭಿಃ ಸಾಳ್ವಾ ಶತ್ರುಜಾಮುಭಿಭವಿತಾ ಭವತಿ | ಮ.
ರುದ್ಧಿರಿನ್ಮರುದ್ಧಿಯುಷ್ಮಾಭಿರೇವ ಹೇತುಭಿರರ್ವಾ ಸ್ತೋತ್ರೈರಭಿಗಂತಾ ವಾಜಮನ್ಯಂ ಸನಿತಾ ಸಂಭಕ್ತಾ
ಭವತಿ | ಯದ್ವಾ | ಅರ್ವಾಶ್ವೇ ವಾಜಂ ಯುದ್ಧಂ ಸನಿತಾ ಭವತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ನಿಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಪುರಾ ಚಿತ್—ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೆಯೂ. | ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಯಾ
ಉಕ್ಥಾ | ಶಸ್ಯಂತೇ—ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳು ಪ್ರಶಸ್ಯವಾಗಿ ಇದ್ದವೋ ಅಂತಹ | ಭೂರಿ—ಅಧಿಕವಾದುದೂ | ಪಿ.
ತ್ರಾಣಿ—ನಮ್ಮ ಪಿತೃದಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೂ ಆದ ದಾನಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ಚಕ್ರ—ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದೀರಿ.
ಉಗ್ರಃ—ಅಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನು | ಪೃತನಾಸು—ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ | ಮರುದ್ಧಿಃ—ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿ |
ಸಾಳ್ವಾ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಬಲ್ಲವನಾಗುತ್ತಾನೆ | ಅರ್ವಾ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಸಮಾಪಿಸುವ ಸ್ತುತಿರರ್ಥವು | ಮರು
ದ್ಧಿರಿತ್—ಮರುತ್ತುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ | ವಾಜಂ—ಅನ್ನಕ್ಕೆ | ಸನಿತಾ—ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಿಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಪಿತೃದಿಗಳಿಗಲ್ಲಾ ಹಿತವಾದ ಯಾವ ದಾನಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ
ದ್ದೀರೋ ಆ ಪ್ರಶಸ್ಯವಾದ ಕರ್ಮಗಳು ಈಗಲೂ ಪ್ರಶಂಸಿತವಾಗುತ್ತಿವೆ. ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯವಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಓಜಸ್ವಿಯು
ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಬಲ್ಲನು. ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವ ಸ್ತುತಿರರ್ಥವು ಮಾತ್ರ ಮರುತ್ತುಗಳ
ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

English Translation

You have bestowed, Maruts, many (benefits) on our forefathers,
which praiseworthy (benefits) have been celebrated in former times : by the
(favour of the) Maruts the fierce (warrior) is victorious in combats : by the
(favour of the) Maruts the worshipper ever obtains food.

ಸಂಹಿತಾಭಾಷ್ಯ

ಅಸ್ಮೇ ವೀರೋ ಮರುತಃ ಶುಷ್ಕೈಸ್ತು ಜನಾನಾಂ ಯೋ ಅಸುರೋ ವಿ-
ಧರ್ತಾ |

ಅಪೋ ಯೇನ ಸುಕ್ಷಿತಯೇ ತರೇಮಾಧ ಸ್ವಮೇಕೋ ಅಭಿ ವಃ ಸ್ಯಾಮು ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ವೀರಃ | ಮರುತಃ | ಶುಷ್ಕೀ | ಅಸ್ತು | ಜನಾನಾಂ | ಯಃ | ಅಸುರಃ | ವಿಧರ್ತಾ |

ಅಪಃ | ಯೇನ | ಸುಕ್ಷಿತಯೇ | ತರೇಮ | ಅಧ | ಸ್ವಂ | ಓಕಃ | ಅಭಿ | ವಃ | ಸ್ಯಾಮು || ೨೪ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮರುತಃ ಅಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಾಕಂ ವೀರಃ ಪುತ್ರಃ ಶುಷ್ಕೈಸ್ತು | ಬಲವಾನ್ಯಮತು | ಅಸುರಃ ಪ್ರ-
ಜ್ಞಾನಾನ್ಯೋ ಜನಾನಾಂ ಶತ್ರುಜನರಗಿ | ವಿಧರ್ತಾ ವಿಧಾರಕಃ | ಯೇವ ಪುತ್ರೇಣ ವಯಂ ಸುಕ್ಷಿತಯೇ
ಸುಷ್ಕ ನಿವಾಸಾಯಾಪ ಆಪ್ತವತಃ ಶತ್ರುಂಸ್ತರೇಮ ಹಿಂಸೇಮ | ಸ ಪುತ್ರೋ ಬಲವಾನಸ್ತಿಸ್ತು ಪೂ-
ರ್ವಜಾನ್ಯಯಃ | ಅಧಾಪಿ ಚ ವೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಾ ವಯಂ ಸ್ವನೋಕ ಆತ್ಮೀಯಂ ಸ್ಯಾನಮುಭಿ
ಸ್ಯಾಮು | ಅತಿಷ್ಠೇಮು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಅಸ್ಮೇ—ನಮ್ಮ | ಅಸುರಃ—ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನಾದ | ಯಃ—ಯಾವ
ನಮ್ಮ ಪುತ್ರನು | ಜನಾನಾಂ—ಶತ್ರುಜನರಗಿ | ವಿಧರ್ತಾ—ನಿರೋಧಕನಾಗಿರುವನೋ | ಯೇನ—ಯಾವ ಪುತ್ರನ
ಸಹಾಯದಿಂದ | ಸುಕ್ಷಿತಯೇ—ಉತ್ತಮವಾದ ಗೃಹಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ | ಅಪಃ—ವ್ಯಾಪಕನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು | ತರೇಮ
—ನಾವು ಹಿಂಸಿಸಬಲ್ಲೆವೋ ಅಂತಹ | ವೀರಃ—ವೀರಪುತ್ರನು | ಶುಷ್ಕೀ—ಬಲಯುತನಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಆಗಲಿ. |
ಅಧ—ಮತ್ತು | ವಃ—ನಿಮಗೆ ಸೇರಿದ ನಾವು | ಸ್ವಂ ಓಕಃ—ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ವಾಸಗೃಹವನ್ನು | ಅಭಿ ಸ್ಯಾಮು—
ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಮ್ಮ ವೀರಪುತ್ರನು ಬಲಯುತನಾಗಲಿ. ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತನಾದ ಯಾವನು ಶತ್ರು
ಜನರಗೆ ನಿರೋಧಕನಾಗಿರುವನೋ, ಯಾವ ಪುತ್ರನ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಾವು ಶತ್ರುವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಉತ್ತಮವಾದ
ಗೃಹವನ್ನು ಪಡೆಯಬಲ್ಲೆವೋ ಅಂತಹ ನಮ್ಮ ಪುತ್ರನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಅರಾಧಕರಾದ ನಾವು
ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ವಾಸಗೃಹಗಳನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

May our male progeny, Maruts, be vigorous, one who is intelligent,
the scatterer of (hostile) men, by whom we may cross the water (of enmity)
to a secure dwelling : may we, your (servants), dwell in our own abode.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತನ್ನ ಇಂದ್ರೋ ವರುಣೋ ಮಿತ್ರೋ ಅಗ್ನಿರಾಪ ಓಷಧೀರ್ವನಿನೋ ಜು-
ಷಂತ |

ಶರ್ಮನ್ತಾಮು ಮರುತಾಮುಪಸ್ಥೇ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ

ಪದಪಾಠಃ

ತತ್ | ನಃ | ಇಂದ್ರಃ | ವರುಣಃ | ಮಿತ್ರಃ | ಅಗ್ನಿಃ | ಆಪಃ | ಓಷಧೀಃ | ವನಿನಃ | ಜುಷಂತ |

ಶರ್ಮನ್ | ಸ್ತಾಮು | ಮರುತಾಂ | ಉಪಸ್ಥೇ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೨೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪೂರ್ವಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೇಯಂ | ಅಪ್ಪರಾರ್ಥಸ್ತು | ಇಂದ್ರಾದಯೋ ದೇವಾ ಅಸ್ತದೀಯಂ
ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸೇವಂತಾಂ | ಮರುತಾಮುಪಸ್ಥಾನೇ ವರ್ತಮಾನಾ ವಯಂ ಸುಖೇ ಸ್ಯಾಮು | ಹೇ ಮರುತಾಃ
ಯೂಯಂ ಸರ್ವದಾಸ್ಮಾನವಿನಾಶೈಃ ಪಾಲಯತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಃ—ನಮ್ಮ | ತತ್—ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನೂ | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ | ಮಿತ್ರಃ
—ಮಿತ್ರನೂ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯೂ | ಆಪಃ—ಅಬ್ಧಿವತೆಗಳೂ | ಓಷಧೀಃ—ಓಷಧಿಗಳೂ | ವನಿನಃ—ವೃಕ್ಷ
ಗಳೂ | ಜುಷಂತ—ಸೇವಿಸಲಿ. | (ವಯಂ—ನಾವು) | ಮರುತಾಂ—ಮರುತ್ತುಗಳ | ಉಪಸ್ಥೇ—ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ
ಕುಳಿತವರಾಗಿ | ಶರ್ಮನ್—ಸುಖಕರವಾದ ಗೃಹದಲ್ಲಿ | ಸ್ಯಾಮು—ಇರುವಂತಾಗಲಿ. | (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ,
ಯೂಯಂ—ನೀವು) | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—
ರಕ್ಷಿಸಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಇಂದ್ರನೂ, ವರುಣನೂ, ಮಿತ್ರನೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ, ಅಬ್ಧಿವತೆಗಳೂ, ಓಷಧಿಗಳೂ,
ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಸೇವಿಸಲಿ. ನಾವು ಮರುತ್ತುಗಳ ಸಮೀಪವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಸುಖಕರವಾದ ಗೃಹದಲ್ಲಿರುವಂತಾಗಲಿ. ಎಲೈ
ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿ.

English Translation

May Indra, Varuna, Mitra, Agni, the waters, the plants, the trees,
be pleased with us : may we recline in happiness upon the lap of the Maruts :
and do you ever cherish us with blessings.

ಐವತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮಧ್ಯೋ ವ ಇತಿ ಸಪ್ತಚರ್ಚಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂ ಮರುದ್ವೇವ-
ತಾಕಂ | ಮಧ್ಯಃ ಸಪ್ತೇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ದಶರಾತ್ರೇ ಪಪ್ತೇಽಹನ್ಯಾಗ್ನಿಮಾರುತ ಇದಂ ಮಾರುತನಿವಿ-
ದ್ಧಾನಂ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ಮಧ್ಯೋ ವೋ ನಾಮ ಸ ಪ್ರತ್ಯರ್ಥೇತ್ಯಾಗ್ನಿಮಾರುತಂ | ಅ. ೮-೮ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಮಧ್ಯೋ ವಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮುಷಿಯು; ಮರುತ್ತುಗಳು ದೇವತೆಯು; ತ್ರೈಷ್ಟುಪ್
ಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಃ ಸಪ್ತ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ದಶರಾತ್ರವೆಂಬ ಯಾಗದ ಆರನೆಯ ದಿನಸ
ಆಗ್ನಿಮಾರುತಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ನಿವಿಧಾನಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾ
ಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ ಮಧ್ಯೋ ವೋ ನಾಮ ಸ ಪ್ರತ್ಯರ್ಥೇತ್ಯಾಗ್ನಿಮಾರುತಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೮)
ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೫೭

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೫೭ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೨೭ ||

ಸೂಕ್ತ ದ್ವಂದ್ವಯ ಮುಕ್ತಂತ್ಯು—೭ ||

ಮುಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಮರುತಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಸಾರಃ

ಮಧ್ಯೋ ವೋ ನಾಮ ಮಾರುತಂ ಯಜತ್ರಾಃ ಪ್ರ ಯಜ್ಞೇಷು ಶವಸಾ
ಮದಂತಿ |

ಯೇ ರೇಜಯಂತಿ ರೋದಸೀ ಚಿದುರ್ವೀ ಪಿನ್ವಂತ್ಯುತ್ನಂ ಯದಯಾಸು-
ರುಗ್ರಾಃ || ೧ ||

ಪದಸಾರಃ

ಮಧ್ಯಃ | ವಃ | ನಾಮ | ಮಾರುತಂ | ಯಜತ್ರಾಃ | ಪ್ರ | ಯಜ್ಞೇಷು | ಶವಸಾ | ಮದಂತಿ |

ಯೇ | ರೇಜಯಂತಿ | ರೋದಸೀ | ಇತಿ | ಚಿತ್ | ಉರ್ವೀ | ಇತಿ | ಪಿನ್ವಂತಿ | ಉತ್ನಂ | ಯತ್ |

ಅಯಾಸುಃ | ಉಗ್ರಾಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಯಜತ್ತಾ ಯಜನೀಯಾ ಮರುತಃ ಪೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಂ ಮಾರುತಂ ಮರುತ್ಸಂಬಂಧಿ
ನಾಮ ನಾಮಧೇಯಂ ಮಧ್ವೋ ಮಧವೋ ಮಾದಯಿತಾರಃ ಸ್ತೋತಾರೋ ಯಜ್ಞೇಷು ಯಾಗೇಷು
ಶವಸಾ ಬಲೇನ ಪ್ರ ಮದಂತಿ | ಪ್ರಕರ್ಷಣ ಸ್ತುಂತಿ | ಉಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠಃ ಸ್ತುಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಯೇ ಮರುತ
ಉರ್ವೀ ವಿಸ್ತೀರ್ಣೇ ರೋದಸೀ ಚಿದ್ವ್ಯಾವಾಪ್ಯಧಿವ್ಯಾವಸಿ ರೇಜಯಂತಿ ಕಂಪಯಂತಿ ಕಿಂಚೋತ್ಸಂ
ಮೇಘಂ ಪಿನ್ನಂತಿ ವರ್ಷಯಂತಿ ಉಗ್ರಾ ಉದ್ಗ್ರಾಣಾ ಯದ್ಯೇ ಮರುತೋಽಯಾಸುಃ ಯಾಂತಿ ಸರ್ವತ್ರ
ಗಚ್ಛಂತಿ | ತೇಷಾಂ ಮರುತಾಂ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ನಾಮ ಪ್ರ ಮದಂತೀತಿ ಪೂರ್ವಜಾನ್ಯಯಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಜತ್ತಾಃ—ಪೂಜ್ಯರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಯೇ—ಯಾವ ನೀವು | ಉರ್ವೀ—ವಿಸ್ತೃತವಾದ |
ರೋದಸೀ ಚಿತ್—ದ್ರಾವ್ಯವಾಪ್ಯಧಿವಿಗಳನ್ನ ಸಹ | ರೇಜಯಂತಿ—ಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವಿರೋ | ಯತ್—
ಯಾವ ನೀವು | ಉಗ್ರಾಃ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವರಾಗಿ | ಅಯಾಸುಃ—ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚರಿಸುವಿರೋ ಅಂತಹ |
ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಮಾರುತಂ—ಮರುತ್ಸಂಬಂಧಿಯಾದ | ನಾಮ—ನಾಮಧೇಯವನ್ನು | ಮಧ್ವಃ—ನಿಮಗೆ ಹರ್ಷ
ಜನಕರಾದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು | ಯಜ್ಞೇಷು—ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ | ಶವಸಾ—ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ | ಪ್ರ ಮದಂತಿ—ಹರ್ಷ
ಜನಕವಾಗುವಂತೆ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪೂಜಾರ್ಹರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಯಾವ ನೀವು ವಿಸ್ತೃತವಾದ ದ್ರಾವ್ಯವಾಪ್ಯಧಿವಿಗಳನ್ನು ಕಂಪಿಸುವಂತೆ
ಮಾಡುವಿರೋ ಮತ್ತು ಮೇಘವನ್ನು ವೃಷ್ಟಿಕಾರಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವಿರೋ, ಯಾವ ನೀವು ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವು
ಳ್ಳವರಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚರಿಸುವಿರೋ ಅಂತಹ ನಿಮ್ಮ ಮರುತ್ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ನಾಮಧೇಯವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹರ್ಷಕಾರ
ಕರಾದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಹರ್ಷಜನಕವಾಗುವಂತೆ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Adorable (Maruts), the worshippers vigorously celebrate at sacrifices
your appellation of company of the Maruts, they who cause the spacious
heaven and earth to tremble, the clouds to rain, and move everywhere
terrible.

ಸಂಹಿತಾಸಾರಃ

ನಿಚೇತಾರೋ ಹಿ ಮರುತೋ ಗೃಣಂತಂ ಪ್ರಣೇತಾರೋ ಯಜಮಾನಸ್ಯ
ಮನ್ತ |
ಅಸ್ಮಾಕಮದ್ಯ ವಿದಧೇಷು ಬರ್ಹಿರಾ ವೀತಯೇ ಸದತ ಪಿಸ್ತಿಯಾಣಾಃ ||೨||

ಸದವಾತಃ

ನೈಚೇತಾರಃ | ಹಿ | ಮರುತಃ | ಗೃಣಂತಂ | ಪ್ರೇತೇತಾರಃ | ಯಜಮಾನಸ್ಯ | ಮನ್ಮ |

ಅಸ್ಮಾಕಂ | ಅದ್ಯ | ವಿದಥೇಷು | ಬರ್ಹಿಃ | ಆ | ವೀತಯೇ | ಸದತ | ಸಿಪ್ರಿಯಾಣಾಃ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯೇ ಮರುತೋ ಗೃಣಂತಂ ಸ್ತುವಂತಂ ಜನಂ ನಿಚೇತಾರೋ ಹಿ ಮೃಗಯಮಾಣಾ ಭವಂತಿ
ಖಲು ಅಪಿ ಚ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಮನ್ಮಾಭಿಮತಂ ಕಾಮಂ ಪ್ರೇತೇತಾರಶ್ಚ ಭವಂತಿ | ಅಪರೋಽರ್ಧಾರ್ಜಃ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತಃ | ಹೇ ಮರುತಃ ಯೂಯಂ ಸಿಪ್ರಿಯಾಣಾಃ ಪ್ರೀಯಮಾಣಾಃ ಸಂತೋಽದ್ಯಾಸ್ಮಿನ್ನಿವಸೇತ್-
ಸ್ಮಾಕಂ ವಿದಥೇಷು ಯಜ್ಞೇಷು ವೀತಯೇ ಸೋಮಸ್ಯ ಭಕ್ಷಣಾಯ ಬರ್ಹಿರ್ಬರ್ಹಿಷಿ ಕುಶಮಯ ಆ
ಸದತ | ಅಸೀದತ | ಉಪವಿಶತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ಮರುತ್ತುಗಳು | ಗೃಣಂತಂ—ಸ್ತುತಿಸುವ ಜನವನ್ನು | ನಿಚೇತಾರೋ ಹಿ—ಹುಡುಕಿ
ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. | ಯಜಮಾನಸ್ಯ—ಯಜ್ಞಕರ್ತನ | ಮನ್ಮ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು | ಪ್ರೇತೇತಾರಃ—ನೆರ-
ವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. | (ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ) ಸಿಪ್ರಿಯಾಣಾಃ—ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ನೀವು | ಅದ್ಯ—ಈ ಯಾಗ
ದಿನದಲ್ಲಿ | ಅಸ್ಮಾಕಂ—ನಮ್ಮ | ವಿದಥೇಷು—ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ | ವೀತಯೇ—ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಬರ್ಹಿಃ
—ದರ್ಭಾಸನದ ಮೇಲೆ | ಆ ಸದತ—ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಭಾನಾರ್ಥ

ಮರುತ್ತುಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಯಜ್ಞಕರ್ತನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ
ವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ನೀವು ಈ ಯಾಗದಿನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞ
ಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ದರ್ಭಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

English Translation

The Maruts verily are the benefactors of him who praises them, the
gratifiers of the wishes of the institutor of the solemnity: do you, being
pleased, sit down to-day upon the grass at our ceremony, to partake (of the
sacrificial food).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನೈತಾವದನ್ಯೇ ಮರುತೋ ಯಥೇಮೇ ಭ್ರಾಜಂತೇ ರುಕ್ಮ್ರಾಯುಧೈಸ್ತ-

ನೂಭಿಃ |

ಆ ರೋದಸೀ ವಿಶ್ವಪಿಶಃ ಪಿಶಾನಾಃ ಸಮಾನಮಂಜ್ವಂಜತೇ ಶುಭೇ ಕಂ | ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನ | ಏತಾವತ್ | ಅನ್ಯೇ | ಮರುತಃ | ಯಥಾ | ಇಮೇ | ಭ್ರಾಜಂತೇ | ರುಕ್ಮೈಃ | ಆಯುಧೈಃ |
ತನೂಭಿಃ |

ಅ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ವಿಶ್ವಸಿಶಃ | ಸಿಶಾನಾಃ | ಸಮಾನಂ | ಅಂಜಿ | ಅಂಜತೇ | ಶುಭೇ | ಕಂ || ೩

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಮು ಈದೃಶಾ ಮರುತೋ ಯಥಾ ಯತ್ಪರಿಮಾಣಂ ಧನಾದಿಕಂ ದದತಿ ಅನ್ಯೇ ಮರುದ್ವ್ಯಕ್ತಿ-
ರಿಕ್ತಾ ದೇವಾ ಏತಾವದ್ಧನಾದಿಕಂ ನ ದದ್ಮುರಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತೇ ಚ ರುಕ್ಮೈ ರೋಚಮಾನೈರಾಭರಣೈರಾ-
ಯುಧೈಃ ಸ್ವಕೀಯಾಸ್ತ್ರೈಸ್ತನೂಭಿರಾತ್ತೀಯೈಃ ಕೇವಲೈರಂಗೈಶ್ಚ ಭ್ರಾಜಂತೇ | ಸರ್ವದಾ ಭಾಸಂತೇ | ಕ-
ಶ್ಚಿದೇಕವಾಕ್ಯತಾಮಾಹ | ಯಥೇನೇ ಮರುತೋ ರುಕ್ಮಾದಿಭಿರ್ಭ್ರಾಜಂತೇ ನೈತಾವದೇತದ್ವ್ಯಕ್ತಿರಿಕ್ತಾ
ಭ್ರಾಜಂತ ಇತಿ | ಅಸಿ ಚ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೌ ಸಿಶಾನಾಃ ಪ್ರಕಾಶಯಂತೋ ವಿಶ್ವಸಿಶೋ ನ್ಯಾ-
ಪ್ತದೀಪ್ತಯ ಏವಂಭೂತಾ ಮರುತಃ ಶುಭೇ ಕೋಭಾಯೈ ಸಮಾನಂ ಸದೃಶರೂಪಮಂಜ್ಯಾಭರಣಮಾಂ-
ಜತೇ | ಸ್ವಕೀಯಾವಯವೇಷ್ಯಭಿವ್ಯಕ್ತೀಕುರ್ವಂತಿ | ಕಮಿತಿ ಪೂರಣಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಮೇ ಮರುತಃ—ಈ ಮರುತ್ತುಗಳು | ಯಥಾ—ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವರೋ
ಏತಾವತ್—ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ | ಅನ್ಯೇ—ಇತರ ದೇವತೆಗಳು | ನ—ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. | (ತೇ—ಅವರು) |
ರುಕ್ಮೈಃ—ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳವೂ | ಆಯುಧೈಃ—ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವೂ ಆದ | ತನೂಭಿಃ—ಶರೀರ
ಗಳಿಂದ | ಭ್ರಾಜಂತೇ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ. | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು | ಸಿಶಾನಾಃ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ
ಮಾಡುತ್ತಲೂ | ವಿಶ್ವಸಿಶಃ—ಸರ್ವತ್ರ ಹರಡಿದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಮರುತ್ತುಗಳು | ಶುಭೇ—ತಮ್ಮ ದೇಹದ
ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ | ಸಮಾನಂ—ಒಂದೇ ರೂಪವುಳ್ಳ | ಅಂಜಿ—ಅಭರಣವನ್ನು | ಅ ಅಂಜತೇ—ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿ-
ರುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮರುತ್ತುಗಳು ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವರೋ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ
ಇತರ ದೇವತೆಗಳು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳವೂ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವೂ ಆದ ಶರೀರಗಳಿಂದ
ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಲೂ, ಸರ್ವತ್ರ ಹರಡಿದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ
ವರೂ ಆದ ಮರುತ್ತುಗಳು ತಮ್ಮ ದೇಹದ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೇ ರೂಪವುಳ್ಳ ಅಭರಣವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.

English Translation

No other (deities give) such (good things) as the Maruts, as they shine
with brilliant (ornaments), weapons, and persons: illumining heaven and
earth, wide radiating, they heighten their common lustre for (our) good,

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಮುಧಕ್ಕಾ ವೋ ಮರುತೋ ದಿದ್ಯುತ್ ಸ್ತು ಯದ್ವ ಆಗಃ ಪುರುಷತಾ ಕರಾಮು
ಮಾ ವಸ್ತು ಸ್ಯಾಮಸಿ ಭೂಮಾ ಯಜತ್ರಾ ಅಸ್ಮೀ ವೋ ಅಸ್ತು ಸುಮತಿಶ್ಚ-
ನಿಷ್ಠಾ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಮುಧಕ್ | ಸಾ | ವಃ | ಮರುತಃ | ದಿದ್ಯುತ್ | ಅಸ್ತು | ಯತ್ | ವಃ | ಆಗಃ | ಪುರುಷತಾ | ಕರಾಮು |
ಮಾ | ವಃ | ತಸ್ಯಾಂ | ಆಸಿ | ಭೂಮು | ಯಜತ್ರಾಃ | ಅಸ್ಮೀ ಇತಿ | ವಃ | ಅಸ್ತು | ಸುಮತಿಃ |
ಚನಿಷ್ಠಾ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮರುತಃ ವೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಾ ಸಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ದಿದ್ಯುದ್ಧೇತಿರ್ಯಥಗಸ್ತು | ಅಸ್ಮತ್ಪ್ರಾಪ್ಯ-
ಥಗ್ವಂತು | ಯದ್ವಿದ್ಯುಸಿ ವಯಂ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಮಾಗೋಽಪರಾಧಂ ಪುರುಷತಾ ಪುರುಷತಯಾ ಮ-
ನುಷ್ಯತ್ವೇನ ಕರಾಮು ಕರನಾಮು | ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಹಿ ಪ್ರಮಾದಃ ಸುಲಭ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಹೇ ಯಜತ್ರಾ
ಯಜನೀಯಾ ಮರುತಃ ವೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಾಯಾಂ ತಸ್ಯಾಂ ದಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಾಪ್ಯದಪಿ ಮಾ ಭೂಮು | ಚನಿ-
ಷ್ಠಾನ್ನವತ್ತಮಾ | ಅತಿಶಯೇನಾನ್ನಪ್ರದೇತ್ಯರ್ಥಃ | ವೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಾ ಸುಮತಿರನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿ-
ರಸ್ಮೀ ಅಸ್ಮಾಸ್ವಸ್ತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ವಃ — ನಿಮಗೆ ಸೇರಿದುದೂ | ಸಾ — ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ ಆದ |
ದಿದ್ಯುತ್—ಆಯುಧವು | ಮುಧಕ್ ಅಸ್ತು—ನಮ್ಮಿಂದ ದೂರವಾಗಿರಲಿ | ಯಜತ್ರಾ—ಯಜ್ಞಾರ್ಹರಾದ
ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಯತ್—ಒಂದುವೇಳೆ | ವಃ—ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ | ಆಗಃ—ಪಾಪವನ್ನು | ಪುರುಷತಾ—
ಮನುಷ್ಯಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಒಂದುವೇಳೆ | ಕರಾಮು—ಮಾಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ | ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ತಸ್ಯಾಂ—ಆಯುಧಕ್ಕೆ |
ಆಸಿ—ಕೊಂಚವೂ | ಮಾ ಭೂಮು—ವಶವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. | ಚನಿಷ್ಠಾ—ಅತಿಶಯವಾದ ಅನ್ನಯುಕ್ತ
ವಾದ | ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಸುಮತಿಃ—ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯು | ಅಸ್ಮೀ—ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ | ಅಸ್ತು—ಇರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಸೇರಿದುದೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ ಆದ ಆಯುಧವು ನಮ್ಮಿಂದ ದೂರವಾಗಿರಲಿ.
ಯಜ್ಞಾರ್ಹರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಒಂದುವೇಳೆ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪಾಪವನ್ನು ಆಚ-
ರಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಆಯುಧಕ್ಕೆ ಕೊಂಚವೂ ವಶವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಅತಿಶಯವಾದ ಅನ್ನಯುಕ್ತವಾದ
ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯು ನಮ್ಮ ಮೇಲಿರಲಿ.

English Translation

May that blazing (weapon) of yours, Maruts, be far from us, although, through human infirmities, we offer you offence : let us not adorable Marute be exposed to your (shaft) : may your favour, the source of abundance, ever be shown into us.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಹೈತೇ ಚಿದತ್ರ ಮರುತೋ ರಣಂತಾನವದ್ಯಾಸಃ ಶುಚೆಯಃ ಪಾವಕಾಃ |
ಪ್ರ ಸೋನತ ಸುಮತಿಭಿಯಜತ್ರಾಃ ಪ್ರ ನಾಜೇಭಿಸ್ತಿರತ ಪುಷ್ಯಸೇ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಹೈತೇ | ಚಿತ್ | ಅತ್ರ | ಮರುತಃ | ರಣಂತ | ಅನವದ್ಯಾಸಃ | ಶುಚೆಯಃ | ಪಾವಕಾಃ |
ಪ್ರ | ನಃ | ಅವತ | ಸುಮತಿಭಿಃ | ಯಜತ್ರಾಃ | ಪ್ರ | ನಾಜೇಭಿಃ | ತಿರತ | ಪುಷ್ಯಸೇ | ನಃ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅತ್ರಾಸ್ತಿಸ್ತೈತೇ ಚಿದಸ್ಮದೀಯೇ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಣ್ಯೇವ ಮರುತೋ ರಣಂತ | ರಮಂತಾಂ |
ಕೇದೃಶಾ ಮರುತಃ | ಅನವದ್ಯಾಸೋನಂದಿತಾಃ ಶುಚೆಯೋ ದೀಪ್ತಿಯುಕ್ತಾಃ ಪಾವಕಾಃ ಶೋಧಕಾ
ಏವಂಭೂತಾ ಇತಿ | ಕಿಂಚಿ ಹೇ ಮರುತೋ ಯಜತ್ರಾ ಯಜನೀಯಾಃ ಯೂಯಂ ನೋಸ್ಮಾನ್ ಸು-
ಮತಿಭಿರನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಭಿಃ ಸುಷ್ಪತಿಭಿರ್ಹೇತುರ್ಭಿರ್ವಾ ಪ್ರಾವತ | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಪಾಲಯತ | ತಥಾ
ನೋಸ್ಮಾನ್ವಾಜೇಭಿರ್ವಾಜೈರನ್ನೈಃ ಪುಷ್ಯಸೇ ಪೋಷಾರ್ಥಂ ಪ್ರ ತಿರತ | ಪ್ರವರ್ಧಯಂತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅನವದ್ಯಾಸಃ—ದೋಷರಹಿತರೂ | ಶುಚೆಯಃ—ಕಾಂತಿಯುತರೂ | ಪಾವಕಾಃ—ಶುದ್ಧಿಕಾರಕರೂ
ಅದ | ಮರುತಃ—ಮರುತ್ತುಗಳು | ಅತ್ರ ಹೈತೇ ಚಿತ್—ಈ ನಮ್ಮ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ | ರಣಂತ—ಹರ್ಷ
ವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ. | (ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ) | ಯಜತ್ರಾಃ—ಪೂಜ್ಯರಾದ ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸುಮತಿಭಿಃ
—ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಗಳಿಂದ | ಪ್ರ ಅವತ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ನಾಜೇಭಿಃ—ಅನ್ನಗಳಿಂದ
ಪುಷ್ಯಸೇ—ಪುಷ್ಟಿಯುತವಾದ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ | ಪ್ರ ತಿರತ—ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದೋಷರಹಿತರೂ, ಕಾಂತಿಯುತರೂ, ಶುದ್ಧಿಕಾರಕರೂ ಅದ ಮರುತ್ತುಗಳು ಈ ನಮ್ಮ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ
ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ. ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.
ನಮ್ಮನ್ನು ಅನ್ನಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಟಿಯುತವಾದ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.

English Translation

May the Maruts, who are irreproachable, pure, and purifying. delight in this our ceremony: protect us, adorable Maruts, with favourable thoughts: be ever anxious to sustain us with food.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉತ ಸ್ತುತಾಸೋ ಮರುತೋ ವ್ಯಂತು ವಿಶ್ವೇಭಿರ್ನಾಮಭಿರ್ನರೋ ಹವೀಂಷಿ
ದದಾತ ನೋ ಅಮೃತಸ್ಯ ಪ್ರಜಾಯೈ ಜಿಗೃತ ರಾಯಃ ಸೂನೃತಾ ಮಘಾನಿ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ | ಸ್ತುತಾಸಃ | ಮರುತಃ | ವ್ಯಂತು | ವಿಶ್ವೇಭಿಃ | ನಾಮಭಿಃ | ನರಃ | ಹವೀಂಷಿ |
ದದಾತ | ನಃ | ಅಮೃತಸ್ಯ | ಪ್ರಜಾಯೈ | ಜಿಗೃತ | ರಾಯಃ | ಸೂನೃತಾ | ಮಘಾನಿ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉತಾಸಿ ಚ ಸ್ತುತಾಸ ಏವಮಸ್ಯಾಭಿಃ ಸ್ತುತಾ ಮರುತೋ ಹವೀಂಷಿ ವ್ಯಂತು | ಭಕ್ಷಯಂತು
ಕೀದೃಶಾಃ | ವಿಶ್ವೇಭಿರ್ವಿಶ್ವೇಭಿರ್ನಾಮಭಿರುದಕೈಃ ಸಹಿತಾ ನರೋ ನೇತಾರಃ | ಶೇಷಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ತುತಃ |
ಹೇ ಮರುತಃ ನೋಽಸ್ಮದೀಯಾಯೈ ಪ್ರಜಾಯೈ ಸಂತತಯೇಽಮೃತಸ್ಯಾಮೃತಮುದಕಂ ದದಾತ
ದತ್ತ | ತಥಾ ಹವಿಷೋ ದಾತುರ್ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಸೂನೃತಾ ಸೂನೃತಾನಿ ಸುಷ್ಕ ನೃತ್ಯಂತಿ ಶೋಭನ-
ಯೋಗ್ಯಾನಿ ಮಘಾನಿ ಧನಾನಿ ಜಿಗೃತ | ಉದಿರತ | ಪ್ರಯಚ್ಛತೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಿಶ್ವೇಭಿಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ನಾಮಭಿಃ—ಉದಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ | ನರಃ—ನೇತೃಗಳೂ | ಉತ
ಮತ್ತು | ಸ್ತುತಾಸಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿತರೂ ಆದ | ಮರುತಃ—ಮರುತ್ತುಗಳು | ಹವೀಂಷಿ—ನಮ್ಮ ಹವಿಸ್ಸು
ಗಳನ್ನು | ವ್ಯಂತು—ಭಕ್ಷಿಸಲಿ. | (ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ) ನಃ—ನಮ್ಮ | ಪ್ರಜಾಯೈ—ಸಂತತಿಗೆ | ಅಮೃತಸ್ಯ—
ಉದಕವನ್ನು | ದದಾತ—ಕೊಡಿರಿ. | ಸೂನೃತಾ—ಮಂಗಳಪ್ರದವೂ ಪ್ರಶಸ್ತವೂ ಆದ | ಮಘಾನಿ—ಧನಗಳನ್ನು |
ಜಿಗೃತ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸಮಸ್ತವಾದ ಉದಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರೂ ನೇತೃಗಳೂ ಮತ್ತು ನಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿತರೂ ಆದ ಮರುತ್ತು
ಗಳು ನಮ್ಮ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಲಿ. ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಮ್ಮ ಸಂತತಿಗೆ ಉದಕವನ್ನು ಒದಗಿಸಿರಿ. ಮಂಗಳ
ಪ್ರದವೂ ಪ್ರಶಸ್ತವೂ ಆದ ಧನಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡಿರಿ.

English Translation

May the glorified Maruts partake of the oblations, they who accompanied by the bending waters, are the leaders of rites : bestow water, Maruts, upon our progeny, return suitable opulence for (the donation of sacrificial) riches.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ಸ್ತುತಾಸೋ ಮರುತೋ ವಿಶ್ವ ಊತೀ ಅಚ್ಚ ಸೂಸೀನ್ಮನವತಾತಾ
ಜಿಗಾತ |

ಯೇ ನಸ್ತುನಾ ಶತಿನೋ ವರ್ಧಯಂತಿ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೭ ||

ಪದಸಾಠಃ

ಆ | ಸ್ತುತಾಸಃ | ಮರುತಃ | ವಿಶ್ವೇ | ಊತೀ | ಅಚ್ಚ | ಸೂರೀನ್ | ಸರ್ವತಾತಾ | ಜಿಗಾತ |

ಯೇ | ನಃ | ತ್ವನಾ | ಶತಿನಃ | ವರ್ಧಯಂತಿ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮರುತಃ ಸ್ತುತಾಸ ಏನಮಸ್ಮಾಭಿಃ ಸ್ತುತಾ ವಿಶ್ವೇ ಸರ್ವೇ ಯೂಯಮೂತ್ಯೂತ್ಯಾ ರಕ್ಷಯಾ
ಸಹಿತಾಃ ಸೂರೀನ್ ಸೋತೃನಚ್ಚಾಭಿಲಕ್ಷ್ಯ ಸರ್ವತಾತಾ ಸರ್ವತಾತಾ ಯಜ್ಞ ಆ ಜಿಗಾತ | ಆಗಚ್ಛತ |
ಯೇ ಮರುತಸ್ತುನಾಶ್ವನೋಽಸ್ಮಾನ್ಶಾತಿನಃ ಶತಸಂಖ್ಯಾಕಾನ್ಯರ್ಧಯಂತಿ | ಯಥಾ ವಯಂ ಪುತ್ರ-
ಪೌತ್ರಾದಿಭಿಃ ಶತಿನೋ ಭವೇಮ | ತಥಾ ವರ್ಧಯಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತೇ ಯೂಯಮಾ ಜಿಗಾತೇತಿ ಪೂ-
ರ್ವೇಣ ಸಂಭಂಧಃ | ಏವಂಭೂತಾ ಮರುತಃ ಯೂಯಂ ಸರ್ವದಾಸ್ಮಾನ್ಪಾಲಯತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ನಲ್ಯೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಯೇ—ಯಾವ ನೀವು | ತ್ವನಾ—ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ | ನಃ—
ನಮ್ಮನ್ನು | ಶತಿನಃ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ | ವರ್ಧಯಂತಿ—ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವಿರೋ ಅಂತಹವರೂ | ಸ್ತುತಾಸಃ—
ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೂ ಆದ | ವಿಶ್ವೇ—ನೀವೆಲ್ಲರೂ | ಊತೀ—ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ | ಸೂರೀನ್
ಅಚ್ಚ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಮ್ಮ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಸರ್ವತಾತಾ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಆ ಜಿಗಾತ—ಬನ್ನಿರಿ. |
ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—
ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಲ್ಯೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಯಾವ ನೀವು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವಿರೋ
ಅಂತಹವರೂ ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೂ ಆದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಮಗೆ ಅಭಿ-
ಮುಖವಾಗಿ ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿರಿ. ನೀವು-ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation.

Glorified Maruts, do you all come at the time of sacrifice to the presence of the worshippers along with your protections, for you are they who, of your own will, multiply our hundreds: do you ever cherish us with blessings.

ಏವತ್ತಮಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರ ಸಾಕಮುಕ್ಷೇ ಇತಿ ಷಡ್ಯಚಿಂ ತೃತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಷ್ಠಂ ತ್ರೈಪ್ಪಭಂ ಮರುದ್ವೇವ-
ಶಾಕಂ | ಅನುಕ್ರಾಂತಂ ಚ | ಪ್ರ ಸಾಕಮುಕ್ಷೇ ಷಡಿತಿ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ ಸಾಕಮುಕ್ಷೇ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು, ಮರುತ್ತುಗಳು ದೇವತೆಯು ; ತ್ರಿಪ್ಪವು ಛಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರ ಸಾಕಮುಕ್ಷೇ ಷಟ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೫೮

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೩ || ಸೂಕ್ತ—೫೮ ||

ಅಪ್ಪಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೨೮ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಟು—೬ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಮರುತಃ ||

ಛಂದಃ—ತ್ರಿಪ್ಪವು ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ಸಾಕಮುಕ್ಷೇ ಅರ್ಚಿತಾ ಗಣಾಯ ಯೋ ದೈವ್ಯಸ್ಯ ಧಾಮ್ನಸ್ತು ವಿಷ್ಣಾನ್ |

ಉತ ಕ್ಷೋದಂತಿ ರೋದಸೀ ಮಹಿತ್ವಾ ನಕ್ಷಂತೇ ನಾಕಂ ನಿರ್ಯತೇರವಂ-

ಶಾತ್ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ಸಾಕಂಽಉಕ್ಷೇ | ಅರ್ಚಿತ | ಗಣಾಯ | ಯಃ | ದೈವ್ಯಸ್ಯ | ಧಾಮ್ನಃ | ತುವಿಷ್ಣಾನ್ |

ಉತ | ಕ್ಷೋದಂತಿ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಮಹಿತ್ವಾ | ನಕ್ಷಂತೇ | ನಾಕಂ | ನಿರ್ಯತೇ | ಅವಂಶಾತ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಸ್ತೋತಾರಃ ಯೋಯಂ ಸಾಕಮುಷ್ಣೇ ಸತತಂ ವರ್ಷಿತ್ರೇ ಗಣಾಯ ಮರುತ್ಸಮೂಹಾಯ
ಪ್ರಾರ್ಚಿತ | ಸ್ತೋತ್ರಂ ಪ್ರೋಚ್ಛಾರಯತ | ಯೋ ಮರುದ್ಗಣೋ ದೈವ್ಯಸ್ಯ ದೇವಸಂಬಂಧಿನೋ
ಧಾಮ್ನಃ ಸ್ವರ್ಗಖ್ಯಸ್ಯ ಸ್ಥಾನಸ್ಯ ತುವಿಷ್ಣಾನ್ ವೃದ್ಧಿಮಾನ್ಭವತಿ | ಸರ್ವೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಪ್ರವೃದ್ಧ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಸ್ಮೈ ಗಣಾಯೇತಿ ಪೂರ್ವೇಣ ಸಂಬಂಧಃ | ಉತಾಹಿ ಚ ಮರುತೋ ಮಹಿತ್ವಾ ಸೃಕ್-
ಯೇನ ಮಹತ್ವೇನ ಸಹಿತಾ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ಘೋದಂತಿ | ಭಂಜಂತಿ | ತಥಾ ನಿರ್ಯತೇ-
ಭೂಮೇರವಂಶಾದಂತರಿಕ್ಷಾಚ್ಚ ನಾಕಂ ಸ್ವರ್ಗಂ ನಕ್ಷಂತೇ | ವ್ಯಾಪ್ನುಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೇ) ಯಃ—ಯಾವ ಮರುದ್ಗಣವು | ದೈವ್ಯಸ್ಯ—ದೇವನಿವಾಸವಾದ | ಧಾಮ್ನಃ—
ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ | ತುವಿಷ್ಣಾನ್—ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವುದೋ | ಅಂತಹುದೂ | ಸಾಕಮುಷ್ಣೇ—ಅನು-
ಸ್ಯೂತವಾಗಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುವುದೂ ಆದ | ಗಣಾಯ—ಮರುದ್ಗಣವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ | ಪ್ರಾರ್ಚಿತ—ಸ್ತುತಿಯನ್ನ
ಪಿಸಿರಿ. | ಉತ—ಮತ್ತು | (ಮರುತಃ—ಮರುತ್ತುಗಳು) | ಮಹಿತ್ವಾ—ತಮ್ಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ | ರೋದಸೀ
ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನೂ | ಘೋದಂತಿ—ಕುಗ್ಗಿಸುತ್ತಾರೆ. | ನಿರ್ಯತೇಃ—ಭೂಮಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು | ಅವಂಶಾತ್
—ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಮೂಲಕ | ನಾಕಂ—ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ | ನಕ್ಷಂತೇ—ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೇ, ಯಾವ ಮರುದ್ಗಣವು ದೇವನಿವಾಸವಾದ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲವಾ-
ಗಿರುವುದೋ ಅಂತಹುದೂ ಅನುಸ್ಯೂತವಾಗಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುವುದೂ ಆದ ಮರುದ್ಗಣವನ್ನು ಉದ್ವೇಷಿಸಿ ಸ್ತುತಿಯ
ನ್ನಪಿಸಿರಿ. ಮರುತ್ತುಗಳು ತಮ್ಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭೂಮಿಯಿಂದ
ಹಿಡಿದು ಅಂತರಿಕ್ಷದಮೂಲಕ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Offer worship to the company (of the Maruts), the associated dispen-
sers of moisture, which is powerful over the celestial region : the Maruts,
by their greatness, oppress both heaven and earth : they spread from the
earth and the firmament to heaven,

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಜನೂತ್ಥಿದ್ವೋ ಮರುತಸ್ತೇಷ್ಯೇಣ ಭೀಮಾಸ್ತು ವಿಮನ್ಯವೋಽಯಾಸಃ |

ಪ್ರಯೇ ಮಹೋಭಿರೋಜಸೋತ ಸಂತಿ ವಿಶ್ವೋ ವೋ ಯಾಮನ್ಯಯತೇ
ಸ್ವರ್ಧೃಕ್ || ೨ ||

ಸದಮಾತಃ

ಜನಾಃ | ಚಿತ್ | ವಃ | ಮರುತಃ | ಪ್ರೇಷ್ಯೇಣ | ಭೀಮಾಸಃ | ತುವ್ರಿಮನ್ಯವಃ | ಆಯಾಸಃ |

ಶ್ರೀ | ಯೇ | ಮಹೇಶ್ವರಃ | ಒಷಸಾ | ಉತ | ಸಂತಿ | ವಿಶ್ವಃ | ವಃ | ಯಾಮನ್ | ಭಯಶ್ಶೇ | ಸ್ವಃ-
ದ್ವಕ್ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಭೀಮಾಸೋ ಭೀಮಾಸ್ತು ವಿಮನ್ಯವಃ ಪ್ರಸೃದ್ಧಮತಯೋಽಯಾಸೋ ಗಂತಾರ ಇತಿ ತ್ರೀಣಿ
ಸಂಭೋಧನಾನಿ | ಏವಂಭೂತಾ ಹೇ ಮರುತೇ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಜನಾರ್ಜನ್ಮ ಪ್ರೇಷ್ಯೇಣ ದೀಪ್ತೇನ
ರುದ್ರೇಣ ಬಭೂವೇತಿ ಶೇಷಃ | ಉತಾಪಿ ಚ ಯೇ ಮರುತೋ ಮಹೋಭಿಶ್ಚೇಜೋಭಿರಾಜಸಾ
ಬಲೇನ ಚ ಸ್ತು ಸಂತಿಪ್ರಭವಂತಿ ತೇಷಾಂ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಯಾಮನ್ ಯಾಮನಿ ಗಮನೇ ವಿಶ್ವಃ
ಸ್ಯದ್ಯಕ್ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ದ್ರಾಪ್ಯ ಸರ್ವೋ ಜೀವಸಮೂಹಃ | ಯದ್ವಾ | ಸ್ವರಂತರಿಹಂ | ತತ್ಪಶ್ಯತೀತಿ
ವೃತ್ತಃ ಸ್ಯದ್ಯಕ್ | ಸರ್ವದೋತ್ತಿಸ್ತಸ್ಯ ತೈರ್ಥಃ | ಭಯತೇ | ಬಿಭೇತಿ ||

ಸೃತಿಪದಾರ್ಥ

ಭೀಮಾಸಃ—ಭಯಂಕರರೂ | ತುನಿಮನ್ಯಃ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಮತಿಯುಳ್ಳವರೂ | ಆಯಾಗೇ—
ಗಮನಶೀಲರೂ ಆದ | ಮರುತಃ—ನಿವೃತ್ತಿ ಮರುತ್ಯುಗಳೇ | ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಜನಾಃ—ಜನ್ಮವು | ಶ್ವೇಷ್ಯೇಣ—
ಪ್ರಭಾಯುತನಾದ ರುದ್ರನಿಂದ ಉಂಟಾಗಿದೆ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಯೇ—ಯಾವ ನೀವು | ಮಹೋಭಿಃ—ನಿಮ್ಮ
ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ | ಓಜಸಾ—ಬಲದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ | ಪ್ರ ಸಂತಿ—ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾಗಿರುವೀರೇ ಅಂತಹ |
ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಯಾಮನ್—ಸಂಚಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಸ್ವರ್ಧ್ವಕ್—ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವ (ವೃಕ್ಷದಂತೆ) |
ವಿಶ್ವಃ—ಸಮಸ್ತ ಜನವೂ | ಭಯತೇ—ಭಯಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಭಯಂಕರರೂ, ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಮತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಗಮನಶೀಲರೂ ಆದ ಎಲ್ಲ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಜನ್ಮ ಪ್ರಭಾಯುತನಾದ ರುದ್ರನಿಂದ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಯಾವ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ ಬಲದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾಗಿರುವುದೋ ಅಂತಹ ನಿಮ್ಮ ಸಂಚಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂಕಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಜನವೂ (ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ) ಭಯಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

English Translation

Formidable, high-spirited, quick-moving Maruts, your birth is from the illustrious Rudra : every gazer on the sun is alarmed with the course of you who are pre-eminent in lusture and strength.

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಾಪವರ್ಣ:

ಬೃಹದ್ವಯೋ ಮುಘನದ್ವ್ಯೋ ದಧಾತ ಜುಜೋಃಷ್ವಿನ್ತುರುತಃ ಸುಷ್ಪತಿಂ ನಃ

ಗತೋ ನಾಧ್ವಾ ವಿ ತಿರಾತಿ ಜಂತುಂ ಪ್ರ ಣಃ ಸ್ವಾರ್ಹಾಭಿರೂತಿಭಿಸ್ತಿರೇತ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಬೃಹತ್ | ವಯಃ | ಮಘವತ್ಸಭ್ಯಃ | ದಧಾತ | ಜುಜೋಷನ್ | ಇತ್ | ಮರುತಃ | ಸ್ವಸ್ತುತಿಂ | ನಃ |
ಗತಃ | ನ | ಅಧ್ವಾ | ವಿ | ತಿರಾತಿ | ಜಂತುಂ | ಪ್ರ | ನಃ | ಸ್ವಾರ್ಹಾಭಿಃ | ಊತಿಭಿಃ | ತಿರೇತ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮರುತಃ ಯೂಯಂ ಮಘವದ್ಭ್ಯೋ ಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣಾನ್ನವದ್ಭ್ಯೋಽಸ್ಯಭ್ಯಂ ಬೃಹನ್ನಹ-
ದ್ಭ್ಯೋಽಸ್ಯಂ ದಧಾತ | ಪ್ರಯಚ್ಛತ | ನೋಽಸ್ಯದೀಯಾಂ ಸುಷ್ಪುತಿಂ ಶೋಭನಂ ಸ್ತೇತ್ರಂ ಜುಜೋಷ-
ನ್ನಿತ್ | ಸೇವಂತಾಮೇವ | ಗತೋ ಮರುದ್ಭಿಃ ಪ್ರಾಪ್ತೋಽಧ್ವಾ ಮಾಗೋ ಜಂತುಂ ಪ್ರಾಣಿನಂ ನ ವಿ
ತಿರಾತಿ | ನಾಹಂತಿ | ಉದಕೇನಾಪ್ಯಾಯಯತ್ಯೇವ | ಯದ್ವಾ | ವಿತಿರತಿರ್ವರ್ಧನಾರ್ಥಃ | ನೇತಿ ಚಾರ್ಥಃ |
ಮರುದ್ಭಿರ್ಗತೋ ಮಾರ್ಗಶ್ಚ ಜಂತುಂ ವರ್ಧಯತಿ | ತಥಾ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಸ್ವಾರ್ಹಾಭಿಃ ಸ್ಪೃಹಣೀ-
ಯಾಭಿರೂತಿಭಿಃ ರಕ್ಷಾಭಿಃ ಪ್ರ ತಿರೇತ | ಪ್ರವರ್ಧಯತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಮಘವದ್ಭ್ಯಃ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ನಮಗೆ | ಬೃಹತ್—
ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ | ವಯಃ—ಅನ್ನವನ್ನು | ದಧಾತ—ಕೊಡಿರಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಸುಷ್ಪುತಿಂ—ಉತ್ತಮವಾದ
ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಜುಜೋಷನ್ನಿತ್—ಖಂಡಿತ ಸೇವಿಸಿರಿ. | ಗತಃ—ಮರುತ್ತುಗಳು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ | ಅಧ್ವಾ—
ಮಾರ್ಗವು | ಜಂತುಂ—ಪ್ರಾಣಿಸಮೂಹವನ್ನು | ನ ವಿ ತಿರಾತಿ—ಹಿಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ. | (ಅಲ್ಲದೆ) ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು |
ಸ್ವಾರ್ಹಾಭಿಃ—ಆಪೇಕ್ಷಿತಗಳಾದ | ಊತಿಭಿಃ—ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದ | ಪ್ರ ತಿರೇತ—ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ನಮಗೆ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡಿರಿ. ನಮ್ಮ
ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಖಂಡಿತ ಸೇವಿಸಿರಿ. ಮರುತ್ತುಗಳು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಮಾರ್ಗವು ಪ್ರಾಣಿಸಮೂಹವನ್ನು
ಹಿಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿತಗಳಾದ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

Grant, Maruts, to us who are affluent (in sacrificial offering) abun-
dant food : accept complacently our earnest praise : the path you follow is
not hurtful to living beings : may it increase our (prosperity) by (your) desi-
rable protections.

ಸಂಹಿತಾನಾಥಃ

ಯುಷ್ಮೋತೋ ವಿಪ್ರೋ ಮರುತಃ ಶತಸ್ವೀ ಯುಷ್ಮೋತೋ ಅರ್ವಾ ಸ-
ಹುರಿಃ ಸಹಸ್ರೀ |

ಯುಷ್ಮೋತಃ ಸಮ್ರಾಳುತ ಹಂತಿ ವೃತ್ರಂ ಪ್ರ ತದ್ವೋ ಅಸ್ತು ಧೂತಯೋ
ದೇಷ್ಣಂ || ೪ ||

ಪದಮಾತಃ

ಯುಷ್ಮಾಽಊತಃ | ವಿಪ್ರಃ | ಮರುತಃ | ಶತಸ್ವೀ | ಯುಷ್ಮಾಽಊತಃ | ಅರ್ವಾ | ಸಹುರಿಃ | ಸಹಸ್ರೀ |
ಯುಷ್ಮಾಽಊತಃ | ಸಮ್ರಾಳುತಃ | ಉತ | ಹಂತಿ | ವೃತ್ರಂ | ಪ್ರ | ತತ್ | ವಃ | ಅಸ್ತು | ಧೂತಯಃ |
ದೇಷ್ಣಂ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮರುತಃ ಯುಷ್ಮೋತೋ ಯುಷ್ಮಾಭೀ ರಕ್ಷಿತೋ ವಿಪ್ರಃ ಸ್ತೋತಾ ಶತಸ್ವೀ ಶತಸಂ-
ಖ್ಯೋಪೇತಧನವಾನ್ಯವತಿ | ಯುಷ್ಮೋತೋ ಯುಷ್ಮಾಭೀ ರಕ್ಷಿತೋರ್ವಾಭಿಗಂತಾ ಸಹುರಿಃ ಶತ್ರುಜಾ-
ಮಭಿಭವತಾ ಸ್ತೋತಾ ಸಹಸ್ರೀ ಸಹಸ್ರಧನವಾನ್ಯವತಿ | ಯುಷ್ಮೋತೋ ಯುಷ್ಮಾಭೀ ರಕ್ಷಿತಃ ಸಮ್ರಾಟ್
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಯುಕ್ತೋ ಭವತಿ | ಉತಾಸಿ ಚ ವೃತ್ರಂ ಶತ್ರುಂ ಹಂತಿ | ಯುಷ್ಮದ್ರಕ್ಷಕೋ ಹಿ ನಸ್ತಿ | ಹೇ
ಧೂತಯಃ ಕಂಪಯಿತಾರೋ ಮರುತಃ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಭಿರ್ದತ್ತಂ ತತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ದೇಷ್ಣಂ ಧನಂ ಸ್ತಾಸ್ತು |
ಪ್ರಭೂತಂ ಭವತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಯುಷ್ಮೋತಃ—ನಿಮ್ಮಿಂದ ರಕ್ಷಿತನಾದ | ವಿಪ್ರಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನು |
ಶತಸ್ವೀ—ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಧನವಂತನಾಗಿ ಆಗುತ್ತಾನೆ. | ಯುಷ್ಮೋತಃ—ನಿಮ್ಮಿಂದ ರಕ್ಷಿತನಾದ | ಅರ್ವಾ—
ನಿಮ್ಮ ಆರಾಧಕನು | ಸಹುರಿಃ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವವನಾಗಿ ಆಗುತ್ತಾನೆ. | ಸಹಸ್ರೀ—ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕ
ವಾದ ಧನವಂತನಾಗಿಯೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ | ಯುಷ್ಮೋತಃ—ನಿಮ್ಮಿಂದ ರಕ್ಷಿತನು | ಸಮ್ರಾಟ್—ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಿ
ಆಗುತ್ತಾನೆ. | ಉತ—ಮತ್ತು | ವೃತ್ರಂ—ಶತ್ರುವನ್ನು | ಹಂತಿ—ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. | ಧೂತಯಃ—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ
ಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ | ವಃ—ನಿಮ್ಮಿಂದ ದತ್ತವಾದುದೂ | ತತ್—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ ಆದ |
ದೇಷ್ಣಂ—ಧನವು | ಪ್ರ ಅಸ್ತು—ಅಧಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮಿಂದ ರಕ್ಷಿತನಾದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನು ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವೂ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವೂ ಆದ
ಧನವಂತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಆರಾಧಕನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅಂತಹ ಯಜಮಾನನು ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಕಲವನ್ನು ನಡಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮಿಂದ ದತ್ತವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧನವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಿ.

English Translation

The pious man protected, Maruts, by you, is the possessor of hundreds; the assailant, overcomer (of his foes), protected by you, is the possessor of thousands : protected by you, the Emperor slays his enemy : may the wealth that is given, agitators, by you ever be abundant.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತೌ ಆ ರುದ್ರಸ್ಯ ಮಿಾಳ್ವಾ ಷೋ ವಿವಾಸೇ ಕುವಿನ್ದಂ ಸಂತೇ ಮರುತಃ ಪುನರ್ನಃ

ಯತ್ಸಸ್ತರ್ತಾ ಜಿಹೀಳಿರೇ ಯದಾವಿರವ ತದೇನ ಈಮಹೇ ತುರಾಣಾಂ ||೫||

ಪದಸಾಠಃ

ತಾನ್ | ಆ | ರುದ್ರಸ್ಯ | ಮಿಾಳ್ವಾ | ಷಃ | ವಿವಾಸೇ | ಕುವಿತ್ | ನಂಸಂತೇ | ಮರುತಃ | ಪುನಃ | ನಃ |

ಯತ್ | ಸಸ್ತರ್ತಾ | ಜಿಹೀಳಿರೇ | ಯತ್ | ಆವಿಃ | ಅವ | ತತ್ | ಏನಃ | ಈಮಹೇ | ತುರಾಣಾಂ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮಿಾಳ್ವಾ ಷಃ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತೂ ರುದ್ರಸ್ಯೇತ್ಯರಸ್ಯ ಪುತ್ರಾಂಸ್ತಾನ್ಮರುತ ಆ ವಿವಾಸೇ | ಅಹಂ ಹೋತಾ ಪರಿಚರಾಮಿ | ತೇ ಮರುತೋ ನೋಽಸ್ಯಾಭ್ಯಂ ಕುವಿದ್ವಹುಕ್ಯತಃ ಪುನರ್ಭೂಯೋ ನಂಸಂತೇ | ನಮಂತಾಂ | ಅಭಿಮುಖೀಭವಂತು | ಕುವಿಚ್ಛೇದ್ಯೇನೈವ ಪುನಃಶಬ್ದಾರ್ಥಸ್ಯ ಲಬ್ಧತ್ವಾ-ತ್ಪುನಃ ಶಬ್ದಗ್ರಹಣಂ ಕಿಮರ್ಥಂ | ಆದರಾರ್ಥಂ | ಸಸ್ತರ್ತಾಂತರ್ಹಿತೇನಾಪ್ರಕಾಶೇನ ಯದ್ಯೇನೈನಸಾ ಜಿಹೀಳಿರೇ ಮರುತಃ ಕ್ವುಭ್ಯೇಯುಃ ಆವಿಃ ಪ್ರಕಾಶೇನ ಯದ್ಯೇನೈನಸಾ ಚ ಜಿಹೀಳಿರೇ ತುರಾಣಾಂ ಪ್ರಸ್ತಾಣಾಂ ಮರುತಾಂ ಸಂಬಂಧಿ ತದುಭಯಮೇನೋಽಪರಾಧಮವೇಮಹೇ | ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ವಯಮ-ಸಸಯಾಮುಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿಾಳ್ವಾ ಷಃ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನಾದ | ರುದ್ರಸ್ಯ—ರುದ್ರಪುತ್ರರಾದ | ತಾನ್—ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು | ಆ ವಿವಾಸೇ—ಆರಾಧಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ. | ಮರುತಃ—ಅದೇ ಮರುತ್ತುಗಳು | ಪುನಃ ಕುವಿತ್—(ಪುನಃಪುನಃ) ಅನೇಕವೇಳೆ | ನಃ—ನಮ್ಮಕಡೆಗೆ | ನಂಸಂತೇ—ಬಗ್ಗುತ್ತಾ ಎದುರುಗೊಂಡು ಬರಲಿ. | ಸಸ್ತರ್ತಾ—ಹೊರಗಡೆ ಪ್ರಕಾಶವಾಗದ | ಯತ್—ಯಾವ ಪಾಪದಿಂದ | ಜಿಹೀಳಿರೇ—ಮರುತ್ತುಗಳು ಕೋಪಗೊಳ್ಳಬಹುದೋ | ಆವಿಃ—ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ | ಯತ್—ಯಾವ ಪಾಪದಿಂದ ಅವರು ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವರೋ | ತುರಾಣಾಂ—ತೀವ್ರಗಾಮಿ

ಗಲಾದ ಆ ಮರುತ್ತುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ | ತೆತೋ—ಆ ಎರಡುವಿಧವಾದ | ಏನೇ—ಪಾಪವನ್ನೂ | ಅವ-
ಈಮಹೇ—ನಾವು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನಾದ ರುದ್ರನ ಪುತ್ರರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದೇ ಮರುತ್ತು
ಗಳು ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಅನೇಕವೇಳೆ ಬರಲಿ. ಹೊರಗಡೆ ಪ್ರಕಾಶವಾಗದಿರುವುದೂ, ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗುವುದೂ
ಆದ ಯಾವ ಎರಡು ವಿಧವಾದ (ಅಂತರಂಗಬಹಿರಂಗಗಳೆಂಬ) ಪಾಪದಿಂದ ಮರುತ್ತುಗಳು ಅಗ್ರಹಗೊಳ್ಳುವರೋ ಅವರ
ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಆ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾವು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತೇವೆ.

English Translation

I adore those sons of the showerer, Rudra : may the Maruts, repea-
tly invoked, again come to us : may we expiate (by praise) whatever we
have committed secretly or openly against the swift-moving Maruts, by
which they are displeased.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ನಂಸಂತೇ—ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯಾಸ್ಕರು ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ—ಕುವಿನ್ಯಂಸಂತೇ ಮರುತಃ ಪುನರ್ನಃ
(ನಿ. ೪-೧೫) ಪುನರ್ನೋ ನಮಂತೇ ಮರುತಃ ಎಂದರೆ ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳು ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪುನಃಪುನಃ
ಬಗ್ಗಿ ಬರುವರು. ನಂಸಂತೇ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಮಂತೇ-ಬಗ್ಗುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವಿವರಣೆಮಾಡಿದಾರೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ಸಾ ವಾಚಿ ಸುಷ್ಪತಿರ್ನುಘೋನಾಮಿದಂ ಸೂಕ್ತಂ ಮರುತೋ ಜುಷಂತ

ಅರಾಚ್ಚಿದ್ವೇಷೋ ವೃಷಣೋ ಯುಯೋತ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ

ಸದಾ ನಃ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ಸಾ | ವಾಚಿ | ಸುಷ್ಪತಿಃ | ಮುಘೋನಾಂ | ಇದಂ | ಸುತುಲುಕ್ತಂ | ಮರುತಃ | ಜುಷಂತ |

ಅರಾತ್ | ಚಿತ್ | ದ್ವೇಷಃ | ವೃಷಣಃ | ಯುಯೋತ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ಮುಘೋನಾಂ ಧನವತಾಂ ಮರುತಾಂ ಸಂಬಂಧಿನೀ ಸುಷ್ಪತಿಯಾ ತೋಭನಾ ಸ್ತುತಿರಸ್ತಿ-
ನ್ನೂಕ್ತೇ ಕೃತಾ ಸಾ ಸ್ತುತಿರಸ್ತುಭಿಃ ಪ್ರ ವಾಚಿ | ಪ್ರೋಕ್ತಾಸೀತ್ | ಮರುತ ಇದಮಿಾಭ್ಯಗ್ನುತಂ ಸೂ-
ಕ್ತಂ ಜುಷಂತ | ಸೇವಂತಾಂ | ಹೇ ವೃಷಣಃ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತಾರಃ ಯೂಯಂ ದ್ವೇಷೋ ದ್ವೇ-
ಷಾಂಸಿ ಶತ್ರುನಾರಾಚ್ಛಿದ್ವಿರಾದೇವ ಯುಯೋತ | ಅಸ್ಮತ್ತಃ ಪೃಥಕ್ಯುತ | ಯೂಯಂ ನೋಽಸ್ಮಾ-
ನ್ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸರ್ವದಾ ರಕ್ಷತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಘೋನಾಂ—ಧನವಂತರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೋಸ್ಕರ | ಸುಷ್ಪತೀ—ಯಾವ ಸ್ತುತಿಯು ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವುದೋ | ಸಾ—ಆ ಸ್ತುತಿಯು | ಪ್ರ ವಾಚಿ—ಪರಿತವಾಗಿದೆ. | ಮರುತೇ—ಮರುತ್ತುಗಳು | ಇದಂ ಸೂಕ್ತಂ ಈ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಜುಷಂತೆ—ಸೇವಿಸಲಿ. | ವೃಷಣಿ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ದ್ವೇಷೇ—ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಆರಾಚ್ಛಿತ್—ದೂರದೇಶದಿಂದಲೇ | ಯಯೋತೆ—ಬೇರೆಮಾಡಿರಿ. | (ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ) ಯೋಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ — ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತುತಿಭಿಃ — ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಧನವಂತರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು ದೈಶಿಸಿ ಯಾವ ಸೂಕ್ತವು ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ಸೂಕ್ತವು ನಮ್ಮಿಂದ ಪರಿತವಾಗಿದೆ. ಮರುತ್ತುಗಳು ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿ. ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ದೂರದೇಶದಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಮಾಡಿರಿ. ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

The pious praise of the opulent Maruts has been recited : may the Maruts be gratified by this hymn : remove far from us, showerers (of benefits), those who hate us : and ever cherish us with blessings.

ಏವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಂ ತ್ರಾಯಧ್ಯ ಇತಿ ದ್ವಾದಶಚರ್ಚಂ ಚತುರ್ಥಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರೇಯಮನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ಯಂ ತ್ರಾಯಧ್ಯೇ ದ್ವಾದಶ ತ್ರಿಪ್ರಗಾಥಾದಿ ನವಮ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತೋ ಗಾಯತ್ರೋಽಂತ್ಯಾನುಷ್ಠುಬ್ರದ್ರೀ ವೃತ್ಯುವಿನೋಚಿನೀತಿ | ಆದ್ಯಾತ್ಯತೀಯಾಪಂಚಮ್ಯೇ ಬೃಹತ್ಯೋ ದ್ವಿತೀಯಾಚತುರ್ಥೀಷಷ್ಠ್ಯಃ ಸ-ತೋಬೃಹತ್ಯಃ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಷ್ಟಮ್ಯಾವನುಕ್ತತ್ವಾತ್ಪ್ರಿಷ್ಟಭಾ ನವಮಾದಶಮ್ಯೇಕಾದಶ್ಯೋ ಗಾಯತ್ರೈಃ | ದ್ವಾದಶ್ಯನುಷ್ಠುಪ್ ಸಾ ಚ ರುದ್ರದೇವತಾಕಾ | ಶಿಷ್ಠಾ ಮಾರುತೈಃ || ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಯಂ ತ್ರಾಯಧ್ಯೇ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಯಂ ತ್ರಾಯಧ್ಯೇ ದ್ವಾದಶ ತ್ರಿಪ್ರಗಾಥಾದಿ ನವಮ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತೋ ಗಾಯತ್ರೋಽಂತ್ಯಾನುಷ್ಠುಬ್ರದ್ರೀ ವೃತ್ಯುವಿನೋಚಿನೀ ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಮತ್ತು ಐದನೆಯ ಋಕ್ಕುಗಳು ಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತವು. ಎರಡು, ನಾಲ್ಕು, ಆರನೆಯ ಋಕ್ಕುಗಳು ಸತೋಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತವು. ಏಳು ಮತ್ತು ಎಂಟನೆಯ ಋಕ್ಕುಗಳು ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಭಂದಸ್ತವು.

ಒಂಭತ್ತು, ಹತ್ತು ಮತ್ತು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಋಕ್ಕುಗಳು. ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತುವು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಋಕ್ಕು ಅನುಸ್ತುಪ್ ಭಂದಸ್ತುವು ಮತ್ತು ರುದ್ರದೇವತಾಕವು. ಉಳಿದ ಋಕ್ಕುಗಳು ಮರುದ್ದೇವತಾಕವು. ಸೂಕ್ತವಿಸ್ತೀಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಸೂಕ್ತ—೫೯

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೫೯ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೪ || ವರ್ಗ—೨೯, ೩೦ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕಂಖ್ಯೆ—೧೨ ||

ಮುಷ್ಠಿ—ವಸ್ತಿಷ್ಠಿ ||

ದೇವತಾ—೧೦೧೧. ಮರುತಃ | ೧೨ ರುದ್ರಃ (ಮೃತ್ಯುವಿನೋಚ್ಚಿನಃ ಬೌಹ್) ||

ಭಂದಃ—೧, ೩, ೫, ಬೃಹತಃ | ೨, ೪, ೬, ಸತೋಬೃಹತಃ |

೭, ೮, ತ್ರಿಪುಷ್ಠಃ | ೯-೧೦ ಗಾಯತ್ರೀ | ೧೨ ಅನುಸ್ತುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಸಾಹಿತಿ

ಯಂ ತ್ರಾಯಧ್ವಂ ಇದಮಿದಂ ದೇವಾಸೋ ಯಂ ಚ ನಯಥ |

ತಸ್ಮೈ ಅಗ್ನೇ ವರುಣ ಮಿತ್ರಾರ್ಯಮನ್ಮರುತಃ ಶರ್ಮ ಯಚ್ಚತ || ೧ ||

ಪದಸಾಹಿತಿ

ಯಂ | ತ್ರಾಯಧ್ವಂ | ಇದಂ ಇದಂ | ದೇವಾಸಃ | ಯಂ | ಚ | ನಯಥ |

ತಸ್ಮೈ | ಅಗ್ನೇ | ವರುಣ | ಮಿತ್ರ | ಅರ್ಯಮನ್ | ಮರುತಃ | ಶರ್ಮ | ಯಚ್ಚತ || ೧ ||

ಸಾಂಯಜಞಾಪ್ಯಂ

ಹೇ ದೇವಾಸೋ ದೇವಾಃ ಇದಮಿದಮಿತೋ ಭಯಹೇತೋರ್ಯಂ ಸ್ತೋತಾರಂ ತ್ರಾಯಧ್ವೇ ಪಾಲಯಧ್ವೇ | ಯಂ ಚ ಸ್ತೋತಾರಂ ನಯಥ ಸನ್ಮಾರ್ಗಂ ಪ್ರಾಪಯಥ | ಹೇ ಅಗ್ನೇ ವರುಣ ಮಿತ್ರಾರ್ಯಮನ್ ಹೇ ಮರುತ ಏವಂಭೂತಾ ಹೇ ದೇವಾಃ ತಸ್ಮೈ ಸ್ತೋತ್ರೇ ಶರ್ಮ ಸುಖಂ ಯಚ್ಚತ | ದತ್ತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿ ಯೇ, | ವರುಣ—ಎಲೈ ವರುಣನೇ, | ಮಿತ್ರ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, | ಅರ್ಯಮನ್—ಎಲೈ ಅರ್ಯಮನೇ, | ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ | ದೇವಾಸಃ—ಎಲೈ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೇ, | ಇದಮಿದಂ—ಸಕಲ ಭಯಹೇತುಗಳಿಂದಲೂ | ಯಂ—ಯಾವ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನನ್ನು | ತ್ರಾಯಧ್ವೇ—ರಕ್ಷಿಸುವಿರೋ | ಯಂ ಚ—ಯಾವನನ್ನು | ನಯಥ—ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯುವಿರೋ | ತಸ್ಮೈ—ಅಂತಹ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಿಗೆ | ಶರ್ಮ—ಸುಖವನ್ನು | ಯಚ್ಚತ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡಿರಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿ ಯೇ, ಎಲೈ ವರುಣನೇ, ಎಲೈ ಅರ್ಯಮನೇ, ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಎಲೈ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೇ, ಸಕಲ ಭಯಹೇತುಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಿರೋ ಯಾವನನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯುವಿರೋ ಅಂತಹ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಿರಿ.

English Translation

Agni, Varuna, Mitra, Maruts, grant happiness, gods, to him whom you preserve from (the perils of) this (world), whom you guide here (to the paths of virtue).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯುಷ್ಮಾಕಂ ದೇವಾ ಅವಸಾಹನಿ ಪ್ರಿಯ ಈಜಾನಸ್ತರತಿ ದ್ವಿಷಃ |

ಪ್ರ ಸ ಕ್ಷಯಂ ತಿರತೇ ವಿ ಮಹೀರಿಷೋ ಯೋ ವೋ ವರಾಯ ದಾಶತಿ ||೨||

ಪದಪಾಠಃ

ಯುಷ್ಮಾಕಂ | ದೇವಾಃ | ಅವಸಾ | ಅಹನಿ | ಪ್ರಿಯೇ | ಈಜಾನಃ | ತರತಿ | ದ್ವಿಷಃ |

ಪ್ರ | ಸಃ | ಕ್ಷಯಂ | ತಿರತೇ | ವಿ | ಮಹೀಃ | ಇಷಃ | ಯಃ | ವಃ | ವರಾಯ | ದಾಶತಿ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ದೇವಾಃ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಯುಷ್ಮದೀಯೇನಾವಸಾ ರಕ್ಷಣೇನ ಪ್ರಿಯೇಽಹನಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಪ್ರಿಯಭೂತೇ ಸುತಾಭಿಧಾನೇ ದಿವಸ ಈಜಾನ ಇಷ್ಟವಾ ಇಜ್ಞಾನೋ ದ್ವಿಷಃ ಶತ್ರುಂಸ್ತರತಿ | ಆಕ್ರಾಮತಿ | ಸ ಯಜಮಾನಃ ಕ್ಷಯಂ ಸ್ವಕೀಯಂ ನಿವಾಸಂ ಪ್ರ ತಿರತೇ | ಪ್ರವರ್ಧಯತಿ | ಯೋ ಯಜಮಾನೋ ವೋ ಯುಷ್ಮಭ್ಯಂ ಮಹೀರ್ಮಹಾಂತೀಷೋ ಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣಾನ್ಯನ್ನಾನಿ ವರಾಯ ನಿವಾರಣಾಯ ಯೂಯಂ ನಾನ್ಯತ್ರ ಗಚ್ಛತಾಸ್ಮದೀಯಾನ್ಯೇವ ಹವೀಂಷಿ ಸ್ವೀಕುರುತೇತಿ ನಿರೋಧನಂ ಕರ್ತುಂ ವಿ ದಾಶತಿ ವಿಶೇಷೇಣ ದದಾತಿ | ಅತಃ ಏವ ಸ ಸ್ವಕೀಯಂ ನಿವಾಸಂ ವರ್ಧಯತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವಾಃ—ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, | ಯುಷ್ಮಾಕಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಸಾ—ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ | ಪ್ರಿಯೇ ಅಹನಿ—ನಿಮಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ಯಜ್ಞದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ | ಈಜಾನಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಯಜಮಾನನು | ದ್ವಿಷಃ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ತರತಿ—ಜಯಿಸುತ್ತಾನೆ. | ಯಃ—ಯಾವ ಯಜಮಾನನು | ವಃ—ನಿಮಗೆ | ಮಹೀಃ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ | ಇಷಃ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು | ವರಾಯ—ನೀವು ಬೇರೊಬ್ಬ ಯಜಮಾನನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿ ಸಲು | ವಿ ದಾಶತಿ—ವಿಶೇಷರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸುವನೋ | ಸಃ—ಅದೇ ಯಜಮಾನನು | ಕ್ಷಯಂ—ತನ್ನ ನಿವಾಸ ಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಪ್ರ ತಿರತೇ—ಬಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ನಿಮಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ಯಜ್ಞದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಯಜಮಾನನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ನೀವು ಬೇರೆ ಯಜಮಾನನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿ ಸಲು ಯಾರು ನಿಮಗೆ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವರೋ ಅದೇ ಯಜಮಾನನು ತನ್ನ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Through your protection, gods, the man who worships on an auspicious day overcomes his adversaries: he who offers abundant (sacrificial) food to you to detain you (at his rite) enlarges his habitation.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನಹಿ ವಶ್ವರಮಂ ಚನ ವಸಿಷ್ಠಃ ಪರಿಮಂಸತೇ |

ಅಸ್ಮಾಕಮದ್ಯ ಮರುತಃ ಸುತೇ ಸಚಾ ವಿಶ್ವೇ ಪಿಬತ ಕಾಮಿನಃ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನಹಿ | ವಃ | ಚರಮಂ | ಚನ | ವಸಿಷ್ಠಃ | ಪರಿಮಂಸತೇ |

ಅಸ್ಮಾಕಂ | ಅದ್ಯ | ಮರುತಃ | ಸುತೇ | ಸಚಾ | ವಿಶ್ವೇ | ಪಿಬತ | ಕಾಮಿನಃ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿವರ್ಷೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಮಧ್ಯೇ ಚರಮಂ ಚನಾವರಮಸಿ ನಹಿ ಪರಿಮಂಸತೇ | ವರ್ಷಯಿತ್ವಾ ನ ಸ್ತೌತಿ | ಕಿಂತು ಸರ್ವಾನ್ವೇವ ಯುಷ್ಮಾನ್ ಸ್ತೌತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಅದ್ಯಾಸ್ಮಿನ್ನಿನ್ದ್ರೇಸ್ಮಾಕಮಂದೀಯೇ ಸುತೇ ಸೋಮೇನ್ದ್ರಭಿಷುತೇ ಸತಿ ಹೇ ಮರುತಃ ಕಾಮಿನಃ ಸೋಮಂ ಕಾಮಯಮಾನಾ ವಿಶ್ವೇ ಋಣಯಂ ಸಚಾ ಸಂಗತ್ಯ ಪಿಬತ | ಪಾನಂ ಕುರುತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಕಾಮಿನಃ—ಸೋಮಾಪೇಕ್ಷಿಗಳಾದ | ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ವಃ—ನಿಮ್ಮಗಳ ನಡುವೆ | ಚರಮಂ ಚನ—ಅತ್ಯಂತ ಕನಿಷ್ಠನನ್ನು ಸಹ | ವಸಿಷ್ಠಃ—ವಸಿಷ್ಠನು | ನಹಿ ಪರಿಮಂಸತೇ—ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದ್ಯ—ಈ ಯಾಗದಿನದಲ್ಲಿ | ಅಸ್ಮಾಕಂ—ನಮ್ಮಿಂದ | ಸುತೇ—ಸೋಮವು ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು ಅರ್ಪಿತವಾಗುವಾಗ | ವಿಶ್ವೇ—ನೀವೆಲ್ಲರೂ | ಸಚಾ—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ | ಪಿಬತ—ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಸೋಮಾಪೇಕ್ಷಿಗಳಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ನಡುವೆ ಅತ್ಯಂತ ಕನಿಷ್ಠನನ್ನು ಸಹ ವಸಿಷ್ಠನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಯಾಗದಿನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಸೋಮವು ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು ಅರ್ಪಿತವಾಗುವಾಗ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ.

English Translation

Vashistha overlooks not the very lowest amongst you: Maruts, who are desirous (of the libation), do you all drink together to-day of our effused Soma juices.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನಹಿ ನ ಉತಿಃ ಪೃತನಾಸು ಮರ್ಧತಿ ಯಸ್ಮಾ ಅರಾಧ್ವಂ ನರಃ ।

ಅಭಿ ನ ಆರ್ವತ್ಸುಮುರ್ತಿನವೀಯಸೀ ತೂಯಂ ಯಾತ ಪಿಸೀಷವಃ ॥ ೪ ॥

ಪದಪಾಠಃ

ನಹಿ | ನಃ | ಉತಿಃ | ಪೃತನಾಸು | ಮರ್ಧತಿ | ಯಸ್ಮಾ | ಅರಾಧ್ವಂ | ನರಃ |

ಅಭಿ | ನಃ | ಆ | ಆರ್ವತ್ | ಸುಮುತಿಃ | ನವೀಯಸೀ | ತೂಯಂ | ಯಾತ | ಪಿಸೀಷವಃ ॥ ೪ ॥

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮರುತಃ ಪೋ ಯುಷ್ಮದೀಯೋತಿ ರಕ್ಷಾ ಪೃತನಾಸು ಯುದ್ಧೇಷು ನಹಿ ಮರ್ಧತಿ | ನ ಖಲು ಹಿ ನಸ್ತಿ | ಶತ್ರುಭಿಃ ಕೃತಾಂ ಹಿಂಸಾಂ ನ ಸಹತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಹೇ ನರೋ ನೇತಾರಃ ಯೂಯಂ ಯಸ್ಮೈ ಜನಾಯಾರಾಧ್ವಂ ಕಾಮಾನದಧ್ವಂ ತಂ ಜನಂ ನ ಹಿ ನಸ್ತೀತಿ ಸಂಬಂಧಃ | ನವೀಯಸೀ ನಮತರಾ ಪೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಾ ಸುಮುತಿರನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿರಭ್ಯಾವರ್ತ | ಅಸ್ಮಾನಭ್ಯಾವರ್ತತಾಂ | ತಥಾ ಹೇ ಪಿಸೀಷವಃ ಸೋಮಪಾನಕಾಮಾಃ ಯೂಯಮಪಿ ತೂಯಂ ಪ್ರೀಪ್ಯಂ ಯಾತ | ಅಗಚ್ಛತ ॥

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನರಃ—ನೇತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಯಸ್ಮೈ—ಯಾವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ಅರಾಧ್ವಂ—ನೀವು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಿರೋ, ಅವನನ್ನು | ನಃ—ನಿಮ್ಮ | ಉತಿಃ—ರಕ್ಷಣೆಯು | ಪೃತನಾಸು—ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ | ನಹಿ ಮರ್ಧತಿ—ಹಿಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ. | ನವೀಯಸೀ—ನೂತನವಾದ | ನಃ—ನಿಮ್ಮ | ಸುಮುತಿಃ—ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯು | ಅಭ್ಯಾವರ್ತ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ತಿರುಗಲಿ. | ಪಿಸೀಷವಃ—ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಪೇಕ್ಷಿಸುವ ನೀವು ತೂಯಂ—ಪ್ರೀಪ್ಯವಾಗಿ | ಯಾತ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನೇತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಯಾವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ನೀವು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಿರೋ, ಅವನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯು ಯುದ್ಧಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ನೂತನವಾದ (ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ) ಅನುಗ್ರಹ ಬುದ್ಧಿಯು ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಲಿ. ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಪೇಕ್ಷಿಸುವ ನೀವೂ ಸಹ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ.

English Translation

Your protection, leaders (of rites), yields no detriment to him whom you defend in battles : may your latest favour return to us : come quickly, eager to drink the Soma.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ

ಓ ಷು ಘೃಷ್ಟಿರಾಧಸೋ ಯಾತನಾಂಧಾಂಸಿ ಪೀತಯೇ |

ಇಮಾ ವೋ ಹವ್ಯಾ ಮರುತೋ ರರೇ ಹಿ ಕಂ ನೋ ಷ್ವಂ ನೃತ್ಯ ಗಂತನ ||

ಪದವಾಕ್ಯಃ

ಓ ಇತಿ | ಸು | ಘೃಷ್ಟಿರಾಧಸಃ | ಯಾತನ | ಅನ್ಧಾಂಸಿ | ಪೀತಯೇ |

ಇಮಾ | ವಃ | ಹವ್ಯಾ | ಮರುತಃ | ರರೇ | ಹಿ | ಕಂ | ನೋ ಇತಿ | ಸು | ಅನ್ಯತ್ರ | ಗಂತನ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಘೃಷ್ಟಿರಾಧಸಃ ಪರಸ್ಪರಘೃಷ್ಟಾಃ ಸುಸಂಹತಾನಿ ರಾಧಾಂಸಿ ಯೇಷಾಂ ತೇ ಹೇ ಮರುತಃ
ಯೋಯಮಂಧಾಂಸಿ ಸೋಮಲಕ್ಷಣಾನಿ ಹವೀಂಸಿ ಪೀತಯೇ ಭಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ ಸು ಸುಷ್ಣೋ ಯಾತನ
ಆಯಾತ | ಹಿ ಯಸ್ಮಾತ್ಪಾರಣಾತ್ ಹೇ ಮರುತಃ ವೋ ಯುಷ್ಮಭ್ಯಮೀಮಾನಾನಿ ಹವ್ಯಾ ಹವ್ಯಾನಿ
ಹವೀಂಸಿ ರರೇ ಅಹಂ ದದಾಮಿ ಅತಃ ಕಾರಣಾದ್ಯುಯಮನ್ಯತ್ರ ನೋ ಷು ಗಂತನ | ಮಾ ಗಚ್ಛತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಘೃಷ್ಟಿರಾಧಸಃ—ಶೇಖರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಧನವುಳ್ಳ | ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಹಿ—ಯಾವ
ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ವಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ | ಇಮಾ ಹವ್ಯಾ—ಈ ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು | ರರೇ—ನಾನು ಅರ್ಪಿಸುವನೋ
ಅದುದರಿಂದಲೇ | ಅಂಧಾಂಸಿ—ಈ ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು | ಪೀತಯೇ—ಸೇವಿಸಲು | ಸು—ಅತಿಶಯವಾಗಿ | ಓ
ಯಾತನ—ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ. | ಅನ್ಯತ್ರ—ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ | ನೋ ಷು ಗಂತನ—ಖಂಡಿತ ಹೋಗಬೇಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಧನವನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿರುವ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ಈ ಹವಿಸ್ಸು
ಗಳನ್ನು ನಾನು ಅರ್ಪಿಸುವೆನೋ, ಆ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಈ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ.
ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಖಂಡಿತ ಹೋಗಬೇಡಿರಿ.

English Translation

Do you whose riches are connected together come to partake of the
(sacrificial) viands, for, Maruts, I offer to you these oblations, therefore go
not away to any other (sacrifice).

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ

ಆ ಚ ನೋ ಬರ್ಹಿಃ ಸದತಾಂತಾ ಚ ನಃ ಸ್ವಾರ್ಹಾಣಿ ದಾತವೇ ವಸು |

ಅಸ್ರೇಧಂತೋ ಮರುತಃ ಸೋಮೈ ಮಧೌ ಸ್ವಾಹೇಹ ಮಾದಯಾಧ್ವೈ ||

ಸದಶಾತಃ

ಅ | ಚ | ನಃ | ಬರ್ಹಿಃ | ಸದತ | ಅನಿತ | ಚ | ನಃ | ಸ್ವಾರ್ಹಾಣಿ | ದಾತವೇ | ವಸು |

ಅಸ್ರೇಧಂತಃ | ಮರುತಃ | ಸೋಮೈ | ಮಧೌ | ಸ್ವಾಹಾ | ಇಹ | ಮಾದಯಾಧ್ವೈ || ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮರುತಃ ಯೂಯಂ ನೋಸ್ಯ ಸ್ಮದೀಯೇ ಬರ್ಹಿಃ ಕುಶಮಯೇ ಬರ್ಹಿಷ್ಯಾ ಸದತ ಚ | ಉಪವಿತತ | ಸ್ವಾರ್ಹಾಣಿ ಸ್ವೈಹಣೀಯಾನಿ ವಸು ವಸೂನಿ ಧನಾನಿ ದಾತವೇಸ್ಯ ಸ್ಮದ್ಯಂ ದಾತುಂ ನೋಸ್ಯ- ಸ್ವಾನವಿತ ಚ | ಅಗಚ್ಛತ ಚ | ಹೇ ಮರುತಃ ಅಸ್ರೇಧಂತೋಽಹಿಂಸಂತೋ ಯೂಯಮಿಹಾಸ್ತಿನೈಃ ಸೋಮೈ ಮಧೌ ಮದಕರೇ ಸೋಮೈ ಸೋಮಾತ್ಮಕೇ ಹವಿಸಿ ಸ್ವಾಹಾ ಸ್ವಾಹಾಕಾರೇಣ ಮಾದಯಾಧ್ವೈ | ಮಾದಯಾಧ್ವಂ | ಮಾದ್ಯತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ,) ನಃ--ನಮ್ಮ | ಬರ್ಹಿಃ--ದರ್ಭಾಸನದಮೇಲೆ | ಅ ಸದತ--ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ. | ಸ್ವಾರ್ಹಾಣಿ--ಅತ್ಯಪೇಕ್ಷಿತಗಳಾದ | ವಸು--ಧನಗಳನ್ನು | ದಾತವೇ--ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ | ನಃ--ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ಅನಿತ ಚ--ಬನ್ನಿರಿ. | ಮರುತಃ--ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಅಸ್ರೇಧಂತಃ--ಅಹಿಂಸಕರಾದ ನೀವು | ಇಹ--ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಸ್ವಾಹಾ -- ಸ್ವಾಹಾಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅರ್ಪಿತವಾಗುವ | ಮಧೌ -- ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದುದೂ | ಸೋಮೈ--ಸೋಮಾತ್ಮಕವೂ ಆದ ಹವಿಸಿನಲ್ಲಿ | ಮಾದಯಾಧ್ವೈ--ತ್ಯಪ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಮ್ಮ ದರ್ಭಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನಮಗೆ ಅತ್ಯಪೇಕ್ಷಿತಗಳಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ. ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಹಿಂಸಾಹಿತರಾದ ನೀವು ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹರ್ಷಕಾರಕವೂ, ಸೋಮಾತ್ಮಕವೂ ಆದ ಹವಿಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಹಾಕಾರಪೂರ್ವಕವಾದ ತ್ಯಪ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿರಿ.

English Translation

Sit down on our sacred grass: come to bestow upon us desirable riches: doing no harm, Maruts delight in the sweet Soma libation presented at this season.

ಸಂಹಿತಾಶಾತಃ

ಸಸ್ತಪ್ತಿದ್ಧಿ ತಸ್ತಗಃಶುಂಭಮಾನಾ ಆ ಹಂಸಾಸೋ ನೀಲಪೃಷ್ಠಾ ಅಪಸ್ತನ್ |

ವಿಶ್ವಂ ಶರ್ಘೋ ಅಭಿತೋ ಮಾ ನಿ ಸೇದ ನರೋ ನ ರಣಾಃ ಸವನೇ
ಮದಂತಃ || ೭ ||

ಪದಸಾತಃ

ಸಸ್ವರಿತಿ | ಚಿತ್ | ಹಿ | ತನ್ವಃ | ಶುಂಭಮಾನಾಃ | ಅ | ಹಂಸಾಸಃ | ನೀಲಪ್ರಷ್ಠಾಃ | ಅಪಸ್ತನ್ |
ವಿಶ್ವಂ | ಶರ್ಘಃ | ಅಭಿತಃ | ಮಾ | ನಿ | ಸೇದ | ನರಃ | ನ | ರಣಾಃ | ಸವನೇ | ಮದಂತಃ | ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸಸ್ವರಂತರ್ಹಿತಾ ಮರುತಸ್ತನ್ವಃ ಸ್ವಕೇಯಾನ್ಯಂಗಾನಿ ಶುಂಭಮಾನಾ ಅಲಂಕರಣೈಃ ಶೋಭ-
ಯಂತೋ ಮರುತೋ ನೀಲಪ್ರಷ್ಠಾ ಅಸಿತವರ್ಣಾ ಹಂಸಾಸೋ ಹಂಸಾ ಇವಾಪಸ್ತನ್ | ಅಪತಂತು |
ಅಗಚ್ಛಂತು | ವಿಶ್ವಂ ಶರ್ಘೋ ವ್ಯಾಪ್ತೋ ಮರುದ್ಧಣೋ ಮಾ ಮಾಮುಭಿತಃ ಸಮಂತಾನ್ನಿ ಸೇದ | ನಿ-
ಸೇದತು | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಸವನೇಽಸ್ಮದೀಯೇ ಯಜ್ಞೇ ಮದಂತೋ ಹೃಷ್ಯಂತೋ ರಣಾ ರಮ-
ಣೀಯಾ ನರೋ ನ ಮನುಷ್ಯಾ ಇವ ತದ್ಭತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸಸ್ವಃ—ಗೂಢವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಮರುತ್ತುಗಳು | ತನ್ವಃ—ತಮ್ಮ ಅಂಗಗಳನ್ನು | ಶುಂಭಮಾನಾಃ—
ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು | ನೀಲಪ್ರಷ್ಠಾಃ—ನೀಲವಾದ ಬೆನ್ನುಳ್ಳ | ಹಂಸಾಸಃ—ಹಂಸಗಳಂತೆ | ಅ ಅಪಸ್ತನ್—
ಇಳಿದು ಬರಲಿ | ಸವನೇ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಮದಂತಃ—ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವವರೂ | ರಣಾಃ—ಅಕರ್ಷ-
ಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವರೂ ಆದ | ನರೋ ನ—ಮುಖಗಾದಿಗಳಂತೆ | ವಿಶ್ವಂ ಶರ್ಘಃ—ಸಕಲ ಮರುದ್ಧಣವೂ |
ಮಾ ಅಭಿತಃ—ನನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ | ನಿ ಸೇದ—ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಹೊರಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾಶವೇ ಇರುವ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಮರುತ್ತುಗಳು ತಮ್ಮ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು
ನೀಲವರ್ಣದ ಬೆನ್ನುಳ್ಳ ಹಂಸಗಳಂತೆ ಇಳಿದುಬರಲಿ. ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವವರೂ, ಅಕರ್ಷಕ-
ವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಮುಖಗಾದಿಗಳಂತೆ ಸಕಲ ಮರುದ್ಧಣವೂ ಸಹ ನನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿ.

English Translation

May the Maruts yet unrevealed, decorating their persons, descend
like black-backed swans : let the entire company gather round me like
happy men rejoicing together at a solemn rite.

ಸಂಹಿತಾಸಾತಃ

ಯೋ ನೋ ಮರುತೋ ಅಭಿ ದುರ್ಯೋಧಾಯುಸ್ತಿರತ್ಯಂತಾನಿ ವಸವೋ
ಜಿಹ್ವಾಂಸತಿ |

ದ್ರುಹಃ ಪಾಶಾನ್ಪ್ರತಿ ಸ ಮುಚೀಷ್ಟ್ಯ ತಪಿಷ್ಠೇನ ಹನ್ಮನಾ ಹಂತನಾ ತಂ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಃ | ನಃ | ಮರುತಃ | ಅಭಿ | ದುಃಪ್ರಕಾಂಯುಃ | ತಿರಃ | ಚಿತ್ತಾನಿ | ವಸವಃ | ಚಿಘಾಂಸತಿ |

ದ್ರುಹಃ | ಪಾಶಾನ್ | ಪ್ರತಿ | ಸಃ | ಮುಚೀಷ್ಟ್ಯ | ತಪಿಷ್ಠೇನ | ಹನ್ಮನಾ | ಹಂತನ | ತಂ || ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸಾಕಮೇಧೇಷು ಮರುದ್ಭ್ಯಃ ಸಾಂತಪನೇಭ್ಯ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಯೋ ನೋ ಮರುತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಾನು-
ವಾಕ್ಯಾ ಸಾಂತಪನಾ ಇದಮಿತಿ ಯಾಜ್ಞಾ | ತಥಾ ಚ ಸೂತ್ರೀತಂ | ಸಾಂತಪನಾ ಇದಂ ಹವಿಯೋ ನೋ
ಮರುತೋ ಅಭಿದುರ್ವ್ಯಕಾಂಯುಃ | ಅ. ೨-೧೮ | ಇತಿ ||

ಹೇ ವಸವಃ ಪ್ರಶಸ್ತಾ ಹೇ ಮರುತಃ ನೋಽಸ್ಮದೀಯಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ದುರ್ವ್ಯಕಾಂಯುರಲೋಭಸಂ
ಕ್ರುಧ್ಯಂಸ್ತಿರಸ ವ್ಯೇಕ್ತಿರಸ್ತತೋ ಯೋ ಜನೋಽಭಿ ಚಿಘಾಂಸತಿ ಅಭಿಮುಖ್ಯೇನ ಹಂತುಮಿಚ್ಛತಿ ಸ
ಜನೋ ದ್ರುಹಃ ಪಾಪಾನಾಂ ದೋಗ್ಧವರ್ಗುರಾಣ್ಯ ಪಾಶಾನಸ್ತಾಸು ಪ್ರತಿ ಸ ಮುಚೀಷ್ಟ್ಯ | ಬಧ್ನೀಯಾತ್ |
ಯೂಯಂ ತಂ ಜನಂ ತಪಿಷ್ಠೇನ ತಪ್ತತಮೇನ ಹನ್ಮನಾ ಹನನಸಾಧನೇನಾಯುಧೇನ ಹಂತನ | ಹತ |
ಹಿಂಸ್ರ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಸವಃ—ಪ್ರಶಸ್ತರಾದ | ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಚಿತ್ತಾನಿ—ಮನಸ್ಸು
ಗಳನ್ನು | ದುರ್ವ್ಯಕಾಂಯುಃ—ಕ್ರೂರವಾಗಿ ನೋಯಿಸುವವನೂ | ಯಃ—ಯಾರು | ಅಭಿ ಚಿಘಾಂಸತಿ—
ನಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಚ್ಛಿಸುವನೋ | ಸಃ—ಆವನೂ | ದ್ರುಹಃ—ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸಕನಾದ ವರುಣನ | ಪಾಶಾನ್—
ಪಾಶಗಳನ್ನು | ಪ್ರತಿ ಸ ಮುಚೀಷ್ಟ್ಯ—ನಮ್ಮಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಹುದು. | ತಂ—ಅಂತಹ ಜನವನ್ನು | ತಪಿ-
ಷ್ಠೇನ—ದಹಿಸತಕ್ಕ | ಹನ್ಮನಾ—ಆಯುಧಗಳಿಂದ | ಹಂತನ—ಕೊಲ್ಲರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರಶಸ್ತರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಯಾರು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ನೋಯಿಸುವನೋ,
ಯಾರು ನಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಚ್ಛಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ಜನರು ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸಕನಾದ ವರುಣನ ಪಾಶಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ
ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಹುದು, ಅಂತಹ ಜನರನ್ನು ನಿಮ್ಮ ದಹನಾತ್ಮಕವಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಕೊಲ್ಲರಿ.

English Translation

The man, Maruts, who wounds our feelings, he who rebuked by all,
yet seeks, Vasus, to kill us, he would bind us in the bonds of (Varuna), the
avenger (of iniquity), such a man do you destroy with a consuming fatal
weapon.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಮರುದ್ವೈಃ ಸಾಂತಪನೇಭ್ಯಃ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡುವ ಸಾಕಮೇಧಹೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಯೋ ನೋ ಮರುತಃ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ಕನ್ನು ಅನುವಾಕ್ಯಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿರಿಸಿ, ಸಾಂತಪನಾ ಇದಂ ಎಂಬ ಮಂದಿನ ಋಕ್ಕನ್ನು (೯ ನೇ ಋಕ್ಕನ್ನು) ಯಾಜ್ಞಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿರಿಸಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಸಾಂತಪನಾ ಇದಂ ಹವಿಯೋ ನೋ ಮರುತೋ ಅಭಿ ದುಹ್ಯಣಾಯಾಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೨-೧೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸಾಂತಪನಾ ಇದಂ ಹವಿರ್ಮರುತಸ್ತಜ್ಜುಜುಷ್ಯನ |

ಯುಷ್ಮಾಕೋತಿ ರಿಶಾದಸಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಾಂತಪನಾಃ | ಇದಂ | ಹವಿಃ | ಮರುತಃ | ತತ್ | ಜುಜುಷ್ಯನ |

ಯುಷ್ಮಾಕ | ಊತಿ | ರಿಶಾದಸಃ || ೯ ||

ಸಾಮಾನ್ಯಾಪ್ಯಂ

ಸಾಂತಪನಾಃ ಶತ್ರುಹಂಸಕರಾದ ಹೇ ಮರುತಃ ಇದಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣೋಪಲಭ್ಯಮಾನಂ ಹ-
ವಿಯುಷ್ಮಭ್ಯಂ ಕಲ್ಪಿತಮಿತಿ ಶೇಷಃ | ಹೇ ರಿಶಾದಸೋ ರಿಶತಾಂ ಹಿಂಸತಾಮಸಿತಾರೋ ರಿಶಾನಾಮ-
ತ್ತಾರೋ ವಾ ಯೂಯಂ ಯುಷ್ಮಾಕ ಯುಷ್ಮಾಕಮೂತ್ಯೂತ್ಯಾ ರಕ್ಷಯಾ ತತ್ತಾದ್ಯಶಂ ಹವಿರ್ಜುಜು-
ಷ್ಯನ | ಸೇವಧ್ವಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸಾಂತಪನಾಃ—ಶತ್ರುಹಿಂಸಕರಾದ | ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಇದಂ ಹವಿಃ—ಈ ಹವಿಸ್ಸು
ನಿಮ್ಮನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ. | ರಿಶಾದಸಃ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ನೀವು | ಯುಷ್ಮಾಕಂ—ನಿಮ್ಮ
ಊತಿ—ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ | ತತ್—ಆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು | ಜುಜುಷ್ಯನ—ಸೇವಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಶತ್ರುಹಿಂಸಕರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ಈ ಹವಿಸ್ಸು ನಿಮ್ಮನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ. ಶತ್ರುಗಳನ್ನು
ನಾಶಮಾಡುವ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸಿರಿ.

English Translation

Maruts, destroyers of foes, this oblation is designed for you : do you,
who are the devourers of enemies, (coming) with your protections, graciously
accept it.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಗೃಹಮೇಧಾಸ ಆ ಗತ ಮರುತೋ ಮಾಸ ಭೂತನ |

ಯುಷ್ಮಾಕೋತಿ ಸುದಾನವಃ || ೧೦ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಗೃಹಮೇಧಾಸಃ | ಆ | ಗತ | ಮರುತಃ | ಮಾ | ಅಸ | ಭೂತನ |

ಯುಷ್ಮಾಕ | ಊತಿ | ಸುದಾನವಃ || ೧೦ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಗೃಹಮೇಧಾಸ ಇತಿ ಗೃಹಮೇಧೀಯಸ್ಯ ಹವಿಷೋಽನುವಾಕ್ಯಾ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಗೃಹಮೇಧಾಸ ಆ ಗತ ಪ್ರ ಬುಧ್ವಾ ನ ಈರತೇ ಮಹಾಂಸಿ | ಆ. ೨-೧೮ | ಇತಿ ||

ಗೃಹಮೇಧಾಸೋ ಗೃಹೇ ಪ್ರಿಯಮಾಣೋ ಯಜ್ಞೋ ಯೇಷಾಂ ತೇ ಸುದಾನವಃ ಶೋಭನದಾನಾ ಹೇ ಮರುತಃ ಯೂಯಂ ಯುಷ್ಮಾಕ ಯುಷ್ಮಾಕಮೂತ್ಯೂತ್ಯಾ ರಕ್ಷಯಾ ಯುಕ್ತಾ ಆ ಗತ | ಆಸ್ಮದೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಚ್ಛತ | ಹೇ ಮರುತಃ ಮಾಸ ಭೂತನ | ಅನಗತಾ ಮಾ ಭವತ || ಭೂಸ್ರಾಸ್ತಾವಿತಿ ಧಾತುಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಗೃಹಮೇಧಾಸಃ—ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೆ ಯೋಗ್ಯರೂ | ಸುದಾನವಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನಿಗಳೂ ಆದ | ಮರುತಃ—ನಿಮ್ಮ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, | ಯುಷ್ಮಾಕಂ—ನಿಮ್ಮ | ಊತಿ—ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ | ಆ ಗತ—ಬನ್ನಿರಿ. | ಮಾಸ ಭೂತನ—ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಗೃಹದ ಪೂಜೆಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಪಾತ್ರರೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನಿಗಳೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ ಬನ್ನಿರಿ. ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಡಿರಿ.

English Translation

Objects of domestic worship, munificent Maruts, come with your protections : go not away.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಗೃಹಮೇಧೀಯೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಗೃಹಮೇಧಾಸಃ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ಕನ್ನು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಹೋಮಮಾಡುವಾಗ ಅನುವಾಕ್ಯಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ ಗೃಹಮೇಧಾಸ ಆಗತ ಪ್ರ ಬುಧ್ವಾ ನ ಈರತೇ ಮಹಾಂಸಿ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೨-೧೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಹೇಹ ವಃ ಸ್ವತವಸಃ ಕವಯಃ ಸೂರ್ಯತ್ವಚಃ |

ಯಜ್ಞಂ ಮರುತ ಆ ವೃಣೇ || ೧೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಇಹೇಹ | ವಃ | ಸ್ವತವಸಃ | ಕವಯಃ | ಸೂರ್ಯತ್ವಚಃ |

ಯಜ್ಞಂ | ಮರುತಃ | ಆ | ವೃಣೇ || ೧೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವೈಶ್ವದೇವೇ ಪರ್ವಣಿ ಮಾರುತಸ್ಯಾನುನಾಕ್ಯಾ ಇಹೇಹ ವಃ ಇತ್ಯೇಷಾ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಇಹೇಹ ವಃ ಸ್ವತವಸಃ ಪ್ರ ಚಿತ್ರಮರ್ಕಂ ಗೃಣಿತೇ ತುರಾಯ | ಅ. ೨-೧೬ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಸ್ವತವಸಃ ಸ್ವಾಯಿತ್ತಬಲಾಃ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರವೃದ್ಧಾ ವಾ ಹೇ ಕವಯಃ ಕ್ರಾಂತದರ್ಶಿನಃ ಸೂರ್ಯತ್ವಚಃ ಸೂರ್ಯವರ್ಣಾ ಏವಂಭೂತಾ ಹೇ ಮರುತಃ ಯೋಯಮಿಹೇಹೇಹೈವಾಸ್ತದೀಯಂ ಯಜ್ಞಮಾ ವೃಣೇ | ಅಭಜಾಮಿ | ಕಲ್ಪಯಾಮಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ಸ್ವತವಸಃ—ಸ್ವಯಂ ಸಂಪಾದಿತವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ | ಕವಯಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳೂ | ಸೂರ್ಯತ್ವಚಃ—ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಭಾಯುತರೂ ಆದ | ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ವಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ನೆರವೇರಿಸಿದ | ಇಹೇಹ ಯಜ್ಞಂ—ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ | ಆ ವೃಣೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ

ಸ್ವಯಂ ಸಂಪಾದಿತವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಭಾಯುತರೂ ಆದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ನೆರವೇರಿಸಿದ ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Maruts of independent strength, who are far-seeing, glorious as the sun, come hither, come hither, I invoke you to the sacrifice.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ವೈಶ್ವದೇವಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಹೇಹ ವಃ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ಕನ್ನು ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡುವ ಹೋಮದಲ್ಲಿ ಅನುವಾಕ್ಯಾ ಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ—ಇಹೇಹ ವಃ ಸ್ವತವಸಃ ಪ್ರ ಚಿತ್ರಮರ್ಕಂ ಗೃಣಿತೇ ತುರಾಯ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೨-೧೬) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತ್ಯಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ ಸುಗಂಧಿಂ ಪುಷ್ಪಿನರ್ಧನಂ |

ಉರ್ವಾರುಕಮಿವ ಬಂಧನಾನ್ಮತ್ಯೋರ್ಮುಕ್ತೀಯ ಮಾಮೃತಾತ್ || ೧೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತ್ಯಂಬಕಂ | ಯಜಾಮಹೇ | ಸುಗಂಧಿಂ | ಪುಷ್ಟಿವರ್ಧನಂ |

ಉರ್ವಾರುಕಮಿವ | ಬಂಧನಾನ್ಮತ್ಯೋರ್ಮುಕ್ತೀಯ | ಮಾಮೃತಾತ್ || ೧೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅತ್ರ ಶೌನಕಃ | ತ್ರಿರಾತ್ರಂ ನಿಯತೋಽಪೋಷ್ಯ ಶ್ರವಯೇತ್ಪ್ರಾಯಸಂ ಚರಂ | ತೇನಾಹುತಿ-
ಶತಂ ಪೂರ್ಣಂ ಜುಹುಯಾಚ್ಛಂಸಿತವ್ರತಃ || ಸಮುದ್ಧಿತ್ಯ ಮಹಾದೇವಂ ತ್ರ್ಯಂಬಕಂ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇತ್ಯು-
ಚಾ | ಏತತ್ಪ್ರವರ್ತತಂ ಕೃತ್ವಾ ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ಸುಖೀ || ಋಗ್ವಿ. ೨. ೧೨ | (ತ್ರಯಾಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು-
ರುದ್ರಾಣಾಮಂಬಕಂ ಸಿತರಂ ಯಜಾಮಹ ಇತಿ ಶಿಷ್ಯಸಮಾಹಿತೋ ವಸಿಷ್ಠೋ ಬ್ರವೀತಿ | ಕಿಂವಿಶಿಷ್ಟ-
ಮಿತ್ಯತೇ ಅದ | ಸುಗಂಧಿಂ ಪ್ರಸಾರಿತಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಂ | ಪುನಃ ಕಿಂ ವಿಶಿಷ್ಟಂ | ಪುಷ್ಟಿವರ್ಧನಂ | ಜಗದ್ವಿಜಂ
ಉರುಶಕ್ತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಉಪಾಸಕಸ್ಯ ವರ್ಧನಂ | ಅಣಿಮಾದಿಶಕ್ತಿವರ್ಧನಂ | ಅತಸ್ತತ್ಪ್ರಸಾದಾದೇವ
ಮೃತ್ಯೋರ್ಮರಣಾತ್ಸಂಸಾರಾದ್ವಾ ಮುಕ್ತೀಯ | ಮೋಚಯ | ಯಥಾ ಬಂಧನಾದುರ್ವಾರುಕಂ ಕರ್ಕ-
ಟೇಫಲಂ ಮುಚ್ಯತೇ ತದ್ವನ್ಮರಣಾತ್ಸಂಸಾರಾದ್ವಾ ಮೋಚಯ | ಕಿಂ ಮರ್ಯಾದೀಕೃತ್ಯ | ಅಮೃತಾತ್ |
ಸಾಯುಜ್ಯತಾಮೋಕ್ಷಸರ್ವಯಂ ತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಥ ತೈತ್ತಿರೀಯಭಾಷ್ಯೇ | ತ್ರ್ಯ. ಸಂ. ೧. ೪. ೨ |
ಶೋಭನಃ ಶರೀರಗಂಧಃ ಪುಣ್ಯಗಂಧೋ ವಾ ಯಸ್ಯಾಸೌ ಸುಗಂಧಿಃ | ಯಥಾವೃಕ್ಷಸ್ಯ ಸಂಪುಷ್ಟಿತಸ್ಯ
ದೂರಾದ್ಗಂಧೋ ವಾತ್ಯೇವಂ ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಕರ್ಮಣೋ ದೂರಾದ್ಗಂಧೋ ವಾತೀತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಪುಷ್ಟಿಂ
ಶರೀರಧನಾದಿವಿಷಯಾಂ ವರ್ಧಯತೀತಿ ಪುಷ್ಟಿವರ್ಧನಃ | ತಾದ್ಯಶಂ ತ್ರ್ಯಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ |
ಪೂಜಯಾಮಾಃ | ಲೋಕೇ ಯಥೋರ್ವಾರುಕಫಲಾನಿ ಬಂಧನಾದ್ವ್ಯುತಾತ್ಸಯೇನೇವ ಮುಚ್ಯಂತೇ
ತದ್ವದಹಂ ತ್ರ್ಯಂಬಕಪ್ರಸಾದೇನ ಮೃತ್ಯೋರ್ಮುಕ್ತೀಯ | ಮೋಚನಯುಕ್ತೋ ಭೂಯಾಸಂ |
ಅಮೃತಾಚ್ಚಿರಜೀವಿತಾತ್ಸರ್ವಗಾದೇರ್ವಾ ಮಾ ಮುಕ್ತೀಯ | ಚತುರ್ಥಪಾದಾರ್ಥೇಮಂತ್ರಸ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯ-
ತಿಶಯಂ ದರ್ಶಯತಿ | ತ್ರ್ಯಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹ ಇತ್ಯಾಹ ಮೃತ್ಯೋರ್ಮುಕ್ತೀಯ ಮಾಮೃತಾದಿತಿ
ವಾನ್ಯತದಾಹೇತಿ ||)

ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ

ಸುಗಂಧಿಂ—ಪುಣ್ಯಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಸುಗಂಧವುಳ್ಳವನೂ | ಪುಷ್ಟಿವರ್ಧನಂ—ಜಗತ್ತುಪ್ಪ್ರಿಯವನ್ನು ಅಧಿಕ
ಗೊಳಿಸುವವನೂ ಅದ | ತ್ರ್ಯಂಬಕಂ—ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೂ ಸಿತ್ಯವಾದ ಪರತತ್ತ್ವವನ್ನು | (ಜಗದೀಶ್ವರನನ್ನು)
ಯಜಾಮಹೇ—ಪೂಜಿಸುತ್ತೇವೆ. | ಬಂಧನಾತ್—ತನ್ನ ತೊಟ್ಟಿನಿಂದ | ಉರ್ವಾರುಕಮಿವ—ಉರ್ವಾರುಕ
ಫಲವು ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವಂತೆ | ಮೃತ್ಯೋಃ—ಮರಣರ್ಮುಕ್ತವುಳ್ಳ ಸಂಸಾರದಿಂದ | ಮುಕ್ತೀಯ—ನಾವು ಬದು
ಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆ ಅವನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ. | ಮಾ ಅಮೃತಾತ್—ಮುಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾವು ದೂರವಾಗುವಂತೆ
ಅಗದಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪುಣ್ಯಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಸುಗಂಧವುಳ್ಳವನೂ, ಜಗತ್ತುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅಧಿಕಗೊಳಿಸುವವನೂ, ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೂ ಪಿತೃವೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ನಾವು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇವೆ. ತನ್ನ ತೊಟ್ಟಿನಿಂದ ಉರ್ವಾರುಕಫಲವು ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವಂತೆ, ಮರಣಧರ್ಮವುಳ್ಳ ಸಂಸಾರದಿಂದ ನಾವು ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ. ಅದರ ಮುಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾವು ದೂರವಿರದಂತೆ ಆಗಲಿ.

English Translation

We worship Tryambaka, whose fame is fragrant, the augmenter of increase : may I be liberated from death, and, like the Urvaruka from its stalk, but not to immortality : [let us worship Tryambaka, whose fame is fragrant, the augmter of increase : may I be liberated from death like the Urvaruka from its stalk, but not into immortality.]

ವಿಕೀರ್ಷವಿಷಯಗಳು

ಈ ಋಕ್ಕಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶೌನಕಮಹರ್ಷಿಯು ತಮ್ಮ ಋಗ್ವಿಧಾನವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿರುವರು—

ತ್ರಿರಾತ್ರಂ ನಿಯತೋಪೋಷ್ಯ ಶ್ರವಯೇತ್ಸಾಯಸಂ ಚರಂ |

ತೇನಾಹುತಿಶತಂ ಪೂರ್ಣಂ ಜುಹುಯಾಚ್ಯಂಸಿತವ್ರತಃ ||

ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಮಹಾದೇವಂ ತ್ರ್ಯಂಬಕಂ ತ್ರ್ಯಂಬಕೇತ್ಯೌಚಾ |

ಏತತ್ಪರ್ವಶತಂ ಕೃತ್ವಾ ಜೀವೇದ್ವರ್ಷಶತಂ ಸುಖೀ ||

(ಋಗ್ವಿಧಾನ. ೨-೩೧೪, ೩೧೫)

ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳು ಎಂದರೆ ಮೂರು ದಿನಗಳು ಪೂರ್ವ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಪಾಯಸವನ್ನೂ ಚರು (ಅನ್ನ)ವನ್ನೂ ಪಕ್ವಮಾಡಿ ಆ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ನೂರು ಹೋಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಹಾದೇವನಾದ ತ್ರ್ಯಂಬಕದೇವತೆಯನ್ನು ತ್ರ್ಯಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ಕಿನಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನೂರು ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಆ ಪುರುಷನು ನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ಜೀವಿಸಿರುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ.

ತ್ರ್ಯಂಬಕಂ—ತ್ರಯಾಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುರುದ್ರಾಣಾಮಂಬಕಂ ಪಿತರಂ | ತ್ರ್ಯಂಬಕನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರೆಂಬ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೂ ತಂದೆ ಅಥವಾ ಪಾಲಕನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೆಂದರ್ಥವು.

ಸುಗಂಧಿಂ—ಪ್ರಸಾರಿತಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಂ | ಈ ದೇವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಸರ್ವತ್ರ ಹರಿದಿರುವುದು.

ಪುಷ್ಪಿವರ್ಧನಂ—ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬೀಜಸ್ವರೂಪನು ಮತ್ತು ಈ ದೇವನ ಶಕ್ತಿಯು ಅಪರಿಮಿತವಾದುದು ಅಥವಾ ತನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸನಮಾಡುವವನನ್ನು ಧನಧಾನ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೈದುವಂತೆ ಮಾಡುವನು. ಅಥವಾ ಅಣಿಮಾದಿಶಕ್ತಿಗಳ ವರ್ಧಕನು.

ಉರ್ವಾರುಕಮಿವ ಬಂಧನಾತ್—ಉರ್ವಾರುಕಫಲವು ಹಣ್ಣಾದಮೇಲೆ ಯಾವರೀತಿ ತೊಟ್ಟಿನಿಂದ ಬೇಗನೆ ಬಿಡಲ್ಪಡುವುದೋ ಎಂದರೆ ಕಳಚಿಬೀಳುವುದೋ ಅದರಂತೆ ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

ಯಜುರ್ವೇದದ ತ್ರೈತ್ತೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿಯೂ (ತೈ. ಸಂ. ೧-೮-೬೨) ಈ ಮಂತ್ರವು ಪಠಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯು ಈ ರೀತಿ ಇರುವುದು—

ಸುಗಂಧಿಂ—ಶೋಭನಃ ಶರೀರಗಂಧಃ ಪುಣ್ಯಗಂಧೋ ವಾ ಯಸ್ಯಾಸೌ ಸುಗಂಧಿಃ | ಯಥಾ ವೃಕ್ಷಸ್ಯ ಸಂಪುಷ್ಪಿತಸ್ಯ ದೂರಾದ್ಗಂಧೋ ವಾತ್ಯೇವಂ ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಕರ್ಮಣೋ ದೂರಾದ್ಗಂಧೋ ವಾತಿ (ತೈ. ಆ. ೧೦-೯) ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ || ಉತ್ತಮವಾದ ಶರೀರಗಂಧ ಎಂದರೆ ವಾಸನೆಯುಳ್ಳವನು. ಘನುಘಮಿಸ್ತು ರುವ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನು. ಅಥವಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ವೃಕ್ಷವು ತನ್ನ ಹೂವುಗಳ ಗಂಧ ವನ್ನು ಎಂದರೆ ವಾಸನೆಯನ್ನು ವಾಯುವಿನಮೂಲಕ ಬಹುದೂರ ಬೀರುವಂತೆ ಉತ್ತಮಕಲಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುರುಷನ ಕೀರ್ತಿಯು ಬಹುದೂರ ವ್ಯಾಪಿಸುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಗನ್ನಿ ಯಾಮಕನೂ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೂ ಆದ ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನ ಕೀರ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಪುಷ್ಪಿವರ್ಧನಂ—ಪುಷ್ಪಿಂ ಶರೀರಧನಾದಿವಿಷಯಾಂ ವರ್ಧಯಂತೀತಿ ಪುಷ್ಪಿವರ್ಧನಃ | ತಾದೃತಂ ತ್ರೈಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹೇ ಪೂಜಯಾಮಾಃ | ಶರೀರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಆಹಾರಾದಿಪುಷ್ಪಿಯನ್ನೂ ಧನಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವವನಾದ್ದರಿಂದ ಈ ದೇವನಿಗೆ ಪುಷ್ಪಿವರ್ಧನನೆಂದು ವಿಶೇಷಣವಿದೆ. ಇಂತಹ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ತ್ರೈಂಬಕ ನಾಮಕ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸೋಣ.

ಲೋಕೇ ಯಥೋರ್ವಾರುಕಫಲಾನಿ ಬಂಧನಾದ್ವೃಂತಾತ್ ಸ್ವಯಮೇವ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಶಬ್ದ- ದಹಂ ತ್ರೈಂಬಕಪ್ರಸಾದೇನ ಮೃತ್ಯೋರ್ಮುಗ್ಧತೇಯ ನೋಚನಯುಕ್ತೋ ಭೂಯಾಸಂ | ಆಮೃತಾಚ್ಚಿ ರ ಜೀವಿತಾತ್ ಸ್ವರ್ಗಾದೇರ್ವಾ ಮಾ ಮುಕ್ತೀಯ | ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನಾವು—ಉರ್ವಾರುಕಫಲವು ಹಣ್ಣು ದೊಡ್ಡನೆಯೇ ತಾನಾಗಿ ತೊಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಕಚ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಆದರಂತೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರ ಬಂಧವು ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬಹುಕಾಲ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂತಾಗಲಿ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ನಾವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗದಂತಾಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ—ತ್ರೈಂಬಕಂ ಯಜಾಮಹ ಇತ್ಯಾಹ | ಮೃತ್ಯೋರ್ಮುಗ್ಧತೇಯ ಮಾಮೃತಾದಿತಿ ವಾನ್ಯತದಾಹ | (ತೈ. ಬ್ರಾ. (೧-೬-೧೦.೫) ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಕ್ಯ ಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುವರು.

ನೇದಾರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶೇನ ತಮೋಹಾರ್ದಂ ನಿವಾರಯನ್ |

ಪ್ರಮಥಾಂಕ್ಷತುರೋ ದೇಯಾದ್ವಿದ್ಯಾತಿರ್ಥಮಹೇಶ್ವರಃ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಾಧಿರಾಜಪರಮೇಶ್ವರ ವೈದಿಕಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕ ಶ್ರೀವೀರಬುಕ್ಕಭೂಪಾಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಧುರಂಧರೇಣ ಸಾಯಣಾಚಾರ್ಯೇಣ ವಿರಚಿತೇ ಮಾಧವೀಯೇ ನೇದಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶೇ ಋಕ್ಕಂಹಿತಾಭಾಷ್ಯೇ ಪಂಚಮಾಷ್ಟಕೇ ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ

|| ಓಂ ತತ್ಸತ್ ||

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಸಹಿತವೂ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾನುವಾದಯುತವೂ ಆದ ಋಗ್ವೇದಸಂಹಿತೆಯ ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

॥ ಶ್ರೀ ಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥

ವಾಗ್ವೀಶಾದ್ಯಾಃ ಸುಮನಸಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಾನಾಮುಪಶ್ರುತುಃ |
ಯಂ ನತ್ಯಾ ಕೃತಕೃತ್ಯಾಃ ಸ್ತುತುಂ ನಮಾಮಿ ಗಜಾನನಂ ||
ಯಸ್ಯ ಸ್ತುತಿಸ್ತುತಂ ವೇದಾ ಯೋ ವೇದೇಭ್ಯೋಽನ್ಯಬಲಂ ಜಗತ್ |
ನಿರ್ಮಮೇ ತಮಹಂ ಪಂದೇ ವಿದ್ಯಾತೀರ್ಥಮುಪೇಶ್ವರಂ ||
ವೇದಃ ಶಿವಃ ಶಿವೋ ವೇದೋ ವೇದಾಧ್ಯಾಯಾ ಸದಾಶಿವಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ವೇದಮೇವ ಸದಾ ಜಪೇತ್ ||
ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯ ನಿಗಮಾಭಿಜ್ಞಃ ಪಂಚಮಸ್ಯ ಚತುರ್ಥಕಂ |
ಅಧ್ಯಾಯಂ ಸಾಯಂಜಾಣಾರ್ಯಪಂಚಮಂ ವ್ಯಾಕರೋತ್ಕಥಂ ||

ಸಾಯಂಜಾಣಾರ್ಯ ಸಹಿತಾ

ಯುಗ್ವೇದಸಂಹಿತಾ

(ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾರ್ಥಾನುವಾದ ವಿವರಣೆ ಸಹಿತವಾಗಿ)

॥ ಪಂಚಮಾಷ್ಟಕೇ ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

॥ ಸಪ್ತಮ ಮಂಡಲಂ ॥

ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲದ ಸೂಕ್ತಗಳು

ಅರವತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಪೀಠಿಕೆ

ಸೂರ್ಯದೇವತೆಯ ವಿಷಯ

ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ಇದರ ಮುಂದಿನ ಆರು ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಸ್ತುತಿಯೂ ಅನಂತರ ಮಿತ್ರಾನುರೂಪ ಸ್ತುತಿಯೂ ಇರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ವಿಷಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಅನಂತರ ಮಿತ್ರಾನುರೂಪ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿಮಿಶ ಮಾಡುವೆವು.

ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿಯೂ ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕಕಡೆ ಹಗಲಿಗೆ ಮಿತ್ರನು ಅಧಿಪತಿಯೆಂದೂ, ರಾತ್ರಿಗೆ ವರುಣನು ಅಧಿಪತಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಮೃತ್ಯುಂ ವಾ ಅಹಃ | ವಾರಿಣೀ ರಾತ್ರಿಃ || ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕ ವಾಕ್ಯೋದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಮಿತ್ರಾನುರೂಪನಿಗೂ ಏನು ಸಂಬಂಧ ಎಂದರೆ

ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೂರ್ಯನು ಮಿತ್ರನ ಮತ್ತು ವರುಣನ ಕಣ್ಣುಗಳಂತಿರುವವನು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.— ಚಕ್ಷುರ್ಮಿತ್ರಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯಾಕ್ಷೀ (ಮ. ಸಂ. ೧-೧೧೫-೧) ಚಕ್ಷುರ್ಮಿತ್ರಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯ (ಮ. ಸಂ. ೭-೬೩-೧) ನಮೋ ಮಿತ್ರಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯ ಚಕ್ಷುಸೇ (ಮ. ಸಂ. ೧೦-೩೭-೧) ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮಿತ್ರ ಮತ್ತು ವರುಣರ ಚಕ್ಷುಸ್ಸೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಸೂರ್ಯನು ದ್ಯುಲೋಕದ ಪುತ್ರನು (ದಿವಸ್ಪುತ್ರಾಯ ಸೂರ್ಯಾಯ ಶಂಸತೆ. ೧೦-೩೭-೧) ಕೆಲವೆಡೆ ಸೂರ್ಯನು ಆದಿತಿಯ ಪುತ್ರನೆಂದೂ ಪರಿಗಣಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. (ಸೂರ್ಯಮಾದಿತೇಯಂ ೧೦-೮೮-೧) ಸೂರ್ಯನು ರಥದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ರಥವನ್ನು ಒಂದು ಅಥವಾ ಅನೇಕ ಕುದುರೆಗಳು ಎಳೆಯುತ್ತವೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಏಳು ಕುದುರೆಗಳು ಅವನ ರಥವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. (ಸಪ್ತಶ್ವಾ ದರಿತಃ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ೧-೧೧೫-೩, ೪) ಸೂರ್ಯನು ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಆತ್ಮನು ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ ಅವರುಗಳ ಜಲನವಲನಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜಡವಸ್ತುಗಳ ಜಲನವಲನಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನೇ ಕಾರಣವು. (ಸೂರ್ಯ ಆತ್ಮಾ ಜಗತಸ್ತಸ್ಯುಷ್ಣ ೧-೧೧೫-೧) ಸೂರ್ಯನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತರಾಗಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುತ್ತಾರೆ. (ನೂನಂ ಜನಾಃ ಸೂರ್ಯೇಣ ಪ್ರಸೂತಾ ಅಯನ್ಯಥಾಂಸಿ ಕೃಣವನ್ಯಥಾಂಸಿ ೭-೬೩-೪) ಅವನು ಬಹುದೂರದವರಿಗೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಬಲ್ಲನು, ಮನುಷ್ಯರು ಮಾಡುವ ಒಳ್ಳೆಯ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. (೧-೫೦-೨, ೭; ೭-೬೧-೧; ೭-೬೩-೧, ೪ ಇತ್ಯಾದಿ)

ಯಾಸ್ಯರು ಸೂರ್ಯಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ—

ಸೂರ್ಯಃ ಸರ್ವೇವಾರ್, ಸುವರ್ತೇವಾರ್, ಸ್ವೀರ್ಯತೇವಾರ್ ||

(ನಿ. ೧೨-೧೪)

ಎಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ. ಎಂದರೆ ಸೂರ್ಯಶಬ್ದವು ಸ್ಯ—ಸಂಚರಿಸು ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಸೂರ್ಜ—ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡು ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಪ್ರೇರಿಸು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ಸು + ಈರಯತಿ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ. ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿ ಅಂತರಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಡ ಬಿಡದೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕನ್ನು ಸೇರಿ ಅಸ್ತನಾಗುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಸಂಚಾರವು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ, ಸಸ್ಯಾದಿಗಳೂ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವವು. ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ತಪ್ಪವಾದಿ ವಾಯುವು ತನ್ನ ಜಲನವಲನಗಳಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧ ವೈತ್ಯಸಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಶಾಖದಿಂದಲೇ ಸಮುದ್ರಾದಿ ಜಲಾಶಯಗಳ ನೀರು ಅವಿಯಾಗಿ ಅಂತರಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೇಘರೂಪದಿಂದ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಿ ಸಸ್ಯಾದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಸಸ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಮನುಷ್ಯರೂ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುವರು. (ಅದ್ಭುತಿ ಓಷಧಯಃ | ಓಷಧೀಭ್ಯೋಽಸ್ಯಂ | ಅನ್ಯಾತ್ಪುರುಷಃ || ತೈ. ಉ. ೨-೧-೧). ಜಡವಸ್ತುಗಳ ಜಲನವಲನಗಳೂ ಕೂಡ ಸೂರ್ಯನ ಶಾಖದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವವು. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಸೂರ್ಯ ಆತ್ಮಾ ಜಗತಸ್ತಸ್ಯುಷ್ಣ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಕಾಂತಿಸಮೂಹವಾಗಿರುವ ಸೂರ್ಯನು ಮಂಡಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವವನಾದರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ಶಾಖದಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಕಾರಣ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಆಯಾಯ ಕಾಲಕ್ಕೆನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುವವನಾಗಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಲಿಸುವ (ಪ್ರಾಣಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ) ಸ್ಥಿರವಾದ (ಜಡವಸ್ತುಗಳ) ವಸ್ತುಗಳ ಕಾರ್ಯ

ವರ್ಗದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುವನು. ಸೂರ್ಯನು ಉದಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದಕೂಡಲೇ ಮೃತರಂತೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತರಾಗಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಲು ಜ್ಞಾನವೂ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಸೂರ್ಯನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವುದು.

ಯೋಽಸೌ ತಪನ್ನ ದೇತಿ | ಸ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರಾಣಾನಾದಾಯೋ ದೇತಿ | .....

ಅಸೌ ಯೋಽಸ್ತಮೇತಿ | ಸ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರಾಣಾನಾದಾಯಾಸ್ತಮೇತಿ | .....

ಅಸೌ ಯ ಆಪೂರ್ಯತಿ | ಸ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರಾಣೈರಾಪೂರ್ಯತಿ |

(ತೈ. ಆ. ೧-೧೪-೧)

ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ-ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತಂಗತನಾಗುವಾಗ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ಚಲನವಲನಾದಿಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ತನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಅದರಿಂದ ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಾಗದೆ ಸಿದ್ಧಾಪದನಶರಣಾಗಮರು. ಪುನಃ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುವಾಗ ಆ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ತನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಂದು ಉದಯಿಸುವನು. ಆಗ ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಉತ್ಸಾಹರೂಪವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತುಂಬುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಸೂರ್ಯನು ರೋತವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಶ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಉದಯಾಸ್ತಗಳಿಂದ ಜೀವಜೀವಿವೈವಿಧ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಸ್ವಾವರಜಂಗಮವಾದ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಜಾತಗಳಿಗೂ ಅತ್ಯೂರ್ಜಿವೇವಾತ್ಮನೂ ಆಗಿರುವನೆಂದು ಸೂರ್ಯನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

ಇದಲ್ಲದೆ ಈಗಿನ ವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೂ (Scientific view) ಸೂರ್ಯನೇ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳ ಚಲನವಲನಗಳಿಗೂ ಕಾರಣನು. ಸೂರ್ಯನಿಂದಲೇ ನಾವು ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ (energy) ಪಡೆಯುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಚಲನವಲನಾದಿಗಳಿಗೂ, ಅಂತರೀಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವಾಯುವಿನ ಚಲನ, ಮೇಘಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ವೃಷ್ಟಿವರ್ಷಣ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಡಬಿಡದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಸ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿ, ನದಿಗಳ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ ಚಲನ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಸೂರ್ಯನೇ ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳೇ ಕಾರಣವು. ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ಅಂಧಕಾರವು ಆವರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯ ಚಲನವೂ ಸಹ ನಡೆಯಲಾರದು. ಅದುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಆತ್ಮಾ ಜಗತ್ಸತ್ಯಸ್ತು ಸತ್ಯ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ-The sun is the source of all the energies so far as this world (earth) is concerned ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗುವುದು.

ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಆದಿತ್ಯ, ಪೂಷಾ, ಮಿತ್ರ, ಸವಿತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇ ಬೇರೆ, ಆದಿತ್ಯನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇ ಬೇರೆ. ಪೂಷಾ, ಮಿತ್ರ, ಸವಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದು. ಸೂರ್ಯನ ಗುಣಗಳು ಮಿತ್ರ ಮೊದಲಾದ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಾದರೂ, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಕಡೆ ಆದಿತ್ಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳೆಂದೇ ಪರಿಗಣನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ವೇದ

ಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ದೇವತೆಯು ಅವನ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಗುಣಸಹಿತವಾದ ದೇವತೆಯೇ ಬೇರೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು, ಹೇಗೆಂದರೆ- ಇಂದ್ರನು ಮರುತ್ಥಾನಿಂದ್ರಃ ಮಹಾನಿಂದ್ರಃ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಇಂದ್ರನೇ ಬೇರೆ, ಮರುತ್ಥಾನಿಂದ್ರ (ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳೊಡನಿರುವ ಇಂದ್ರನು) ನೇ ಬೇರೆ, ಮಹಾನಿಂದ್ರ (ಮಹತ್ತ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಇಂದ್ರನೇ) ಬೇರೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಆಯಾಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ನುಸಾರವಾಗಿ ಅವರುಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲಾಗುವುದು. ಅದರಂತೆ ಅಗ್ನಿಃ ಅಗ್ನಿಃಪಾವಕಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಭೇದಗಳೂ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದು.

ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಋಕ್ಕುಗಳು ಈ ರೀತಿ ಇವೆ. ಅವು ಯಾವವೆಂದರೆ—

ಮ. ಸಂ.	೧—೫೦ ನೇ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ	೧ ರಿಂದ ೧೩ ವರೆಗಿನ	೧೩ ಋಕ್ಕುಗಳು
೨೨	೧—೧೧೫	೧ ೨ ೬ ೨	೬ ೨
೨೨	೪—೪೦	೫ ನೇ ಋಕ್ಕು	೧ ೨
೨೨	೫—೪೦	೫ ೨	೧ ೨
೨೨	೭—೬೦	೧ ೨	೧ ೨
೨೨	೭—೬೨	೧ ರಿಂದ ೩ ೨	೩ ೨
೨೨	೭—೬೩	೧ ರಿಂದ ೪ $\frac{೧}{೨}$ ೨	೪ $\frac{೧}{೨}$ ೨
೨೨	೭—೬೬	೧೪ ರಿಂದ ೧೬ ೨	೩ ೨
೨೨	೮—೧೦೧	೧೧ ರಿಂದ ೧೨ ೨	೨ ೨
೨೨	೧೦—೩೭	೧ ರಿಂದ ೧೨ ೨	೧೨ ೨
೨೨	೧೦—೧೫೮	೧ ರಿಂದ ೫ ೨	೫ ೨
೨೨	೧೦—೧೭೦	೧ ರಿಂದ ೪ ೨	೪ ೨
೨೨	೧೦—೧೮೯	೧ ರಿಂದ ೩ ೨	೩ ೨

ಈ ಋಕ್ಕುಗಳು ಮಾತ್ರ ಸೂರ್ಯನ ಪರವಾಗಿವೆ. ಸೂರ್ಯನ ಪರವಾದ ಋಕ್ಕುಗಳು ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ವಿಷಯವಾದ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಸರಣೆಯು.

ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಸೂಕ್ತಗಳು ೫ ಪೂರ್ವಾ ಸೂಕ್ತಗಳೂ ಇತರ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಋಕ್ಕುಗಳೂ ಒಟ್ಟು ೬೦ ವರೆಗೆ ಋಕ್ಕುಗಳು ಇರುವವು. ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಾದ ದೇವತೆ ಬೇರೆಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕೇ ಅಗ್ನಿಯ ಮುಖ (ಮ. ಸಂ. ೧೦-೭-೩) ಸೂರ್ಯನ ನೇತ್ರವು ಅನೇಕಕಡೆ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. (೫-೪೦-೮ ಇತ್ಯಾದಿ) ಆದರೆ ಅವನೇ ಮಿತ್ರ ವರುಣ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಯ ಚಕ್ಷುಸ್ಸು (೧-೧೫-೧) ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೂ ನಿಕಟಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಮೃತನಾದ ಮನುಷ್ಯನ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯವು ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ (೧೦-೧೬-೩; ೧೦-೯೦-೩; ೧೦-೧೫೮-೩, ೪). ಸೂರ್ಯನು ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಒಡೆಯನು (ಅ. ವೇ. ೫-೨೪-೯). ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆಕಾಶ, ಭೂಮಿ, ನೀರು

ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆಚೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ (ಅ. ವೇ. ೧೩-೧೪-೫). ಅವನು ದೂರದರ್ಶಿ, ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬರೂರ ನೋಡ ಬಲ್ಲನು. (೭-೩೫-೮ ; ೧೦-೩೭-೧) ಸರ್ವದರ್ಶಿ (೧-೫೦-೨). ಎಲ್ಲ ಪ್ರಪಂಚದ ಗೂಢಭಾರಿ (೪-೧೩-೩) ಸ್ಥಾನರ ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ, ಮಾನವರು ಮಾಡುವ ಒಳ್ಳೆಯ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. (೧-೫೦-೭ ; ೬-೫೧-೨ ; ೭-೬೦-೨ ; ೭-೬೧-೧ ; ೭-೬೩-೧, ೪). ಸೂರ್ಯನ ಉದಯದಿಂದ ಜಾಗೃತರಾಗಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. (೭-೬೩-೪). ಅವನು ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ. (೭-೬೩-೨, ೩) ಚರಾಚರವಸ್ತುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅವನೇ ಆತ್ಮ, ಅವನೇ ರಕ್ಷಕ (ಬು.ಸಂ. ೧-೧೧೫-೧ ; ೭-೬೦-೨) ಅವನ ರಥಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಕುದುರೆ (೭-೬೩-೨) ಅಥವಾ ಏಳು ಕುದುರೆಗಳಿವೆ (೫-೪೫ ೯) ಅಥವಾ ಏಳುಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಗಳಿವೆ. (ಪರಿತಃ) (೧-೫೦-೮, ೯ ; ೭-೬೦-೩) ಅಥವಾ ಏಳು ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಗಳಾದ ಕುದುರೆಗಳಿವೆ. (೪-೧೩-೩)

ವರುಣನು ಸೂರ್ಯನಿಗೋಸ್ಕರ ಅವನು ಸಂಚರಿಸಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ (೧-೨೪-೮ ; ೭-೮೭-೧) ಅಥವಾ ಮಿತ್ರ, ವರುಣ ಮತ್ತು ಅರ್ಯಮರು ಮೂವರೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ (೭-೬೦-೪). ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖ ಅವನ ದೂತನು (೬-೫೮-೩). ಸೂರ್ಯನು ಉಷೋದೇವತೆಯ ಮಡಿಲಿನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ ಹೊರಹೊರಡುತ್ತಾನೆ. (೭-೬೩-೩). ಕೆಲವುಕಡೆ ಉಷೋದೇವತೆಯನ್ನು ಸೂರ್ಯನ ಪತ್ನಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ (೭-೭೫-೫).

ಸೂರ್ಯನು ಅದಿತಿಯ ಮಗನಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅದಿತ್ಯ ಅಥವಾ ಅದಿತೇಯ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಒಂದಿದೆ (೧-೫೦-೧೨ ; ೧-೧೯೧-೯ ; ೮-೯೦-೧೧ ; ೧೦-೮೮-೧೧) ಆದರೆ ಇವನೂ ಅದಿತ್ಯರೂ ಭಿನ್ನರು (೮-೩೫-೧೩, ೧೪). ದ್ಯುಲೋಕಿಯು ಅವನ ಜನಕನು (೧೦-೩೭-೧) ಅವನು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಜನಿಸಿದವನು. ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದರು (೧೦-೭೨-೭). ಅಗ್ನಿಯ ರೂಪಾಂತರವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. (೧೦-೮೮-೧೧) ಅವನು ವಿರಾಟ್ರೂಪದ ಪುರುಷನ ನೇತ್ರದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದನು (೧೦-೯೦-೧೩).

ನಾನಾದೇವತೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇಂದ್ರನು ಅವನನ್ನು ಜನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ (೨-೧೨-೪) ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು (೩-೪೪-೨ ; ೪-೭೮-೭) ಇಂದ್ರಾವಿಷ್ಣುಗಳು ಅವನ ಜನಕರು (೮-೯೯-೪). ಬೆಳಕಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಇಂದ್ರಾ ಸೋಮರು ಬೆಳೆಸಿದರು (೬-೭೨-೨). ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ಅವನನ್ನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು (೭-೮೨-೩). ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶವು ಸೋಮನಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು (೬-೪೪-೨೩ ; ೯-೯೭-೪೧). ಸೋಮನಿಂದಲೇ ಸೂರ್ಯನು ಜನಿಸಿದನು (೯-೯೬-೫ ; ೯-೧೧೦-೫). ಸೋಮದೇವತೆಯೇ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು (೯-೬೩-೭) ಅಥವಾ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು (೯-೧೦೭-೭). ಸೂರ್ಯನ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಒಹಳಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ (೧೦-೩-೨) ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಏರುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು (೧೦-೧೫೬-೪) ಅಗ್ನಿಯೇ. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಧಾತೃವೇ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ರೂಪುಗೊಳಿಸಿದನು (೧೦-೧೯೦-೩). ಅಂಗಿರಸರ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಆಕಾಶವನ್ನು ಏರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು (೧೦-೬೨-೩). ಸೂರ್ಯನ ಜನ್ಮಸಂಬಂಧವಾದ ಈ ಮಹತ್ವಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವೇ ಸೂಚಿತವಾಡಂತಿದೆ.

ಅನೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಫಕ್ಷಿ (೧೦-೧೭೭-೧, ೨) ಯೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಅವನು ಪುಷ್ಪವಾದ ಒಂದು ಫಕ್ಷಿ (೫-೪೭-೩) ಸೂರ್ಯನು ಹಾರುತ್ತಾನೆ. (೧-೧೧೯-೯) ಅವನನ್ನು ಹಾರುತ್ತಿರುವ ಗಡುಗನಿಗೆ ಹೊಲಿಸಿದೆ (೭-೬೩-೫) ಒಂದುಕಡೆ ಗಡುಗನೆಂದೇ ಕರೆಯಿದೆ. (೫-೪೫-೯)

ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅವನು ವೃಷಭ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿ ಎಂತಲೂ (೫-೪೭-೩) ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಚುಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳ ವೃಷಭ ಎಂತಲೂ ಪಕ್ಷಿ ಎಂತಲೂ (೧೦-೧೮೯-೧ ; ೫-೪೭-೩) ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಉಷ್ಣೋದೇವಿಯು ತಂದ ಶ್ರೇತನರ್ಣದ ಮತ್ತು ಉಜ್ವಲವಾದ ಅಶ್ವವೆಂದೂ ಒಂದುಕಡೆ ಕರೆದಿದೆ (೭-೭೭-೩) ಸೂರ್ಯನ ಸಮಾಪ್ತಗಳೇ ಅವನ ರಶ್ಮಿಗಳು (೮-೬೧-೧೬) ಏಕೆಂದರೆ ಈ ರಶ್ಮಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಒಯ್ಯು ತರುತ್ತವೆ.

ಒಂದೊಂದುಸಲ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಜಡಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಅವನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ರತ್ನ (೭-೬೩-೪ ; ೭-೫೧-೧) ಆಕಾಶಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿರುವ ನಾನಾವರ್ಣದ ಶಿಲೆ (೫-೪೭-೩ ; ೮-೫೨-೬-೧-೨-೩) ಅವನು ಒಂದು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಆಯುಧ. ಅದನ್ನು ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ಮಳೆ ಮೋಡಗಳಿಂದ ಮರೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ. (೫-೬೩-೪) ಅವನು ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಪವಿ ಎಂಬ ಆಯುಧ (೫-೬೨-೨) ಅವರಿಬ್ಬರಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ರಥ (೫-೬೩-೭) ಸೂರ್ಯನೇ ಒಂದು ಚಕ್ರ (೧-೧೭೫-೫ ; ೪-೩೦-೪) ಸೂರ್ಯನ ರಥಚಕ್ರದ ವಿಷಯವು (೪-೨೮-೨ ; ೫-೨೯-೧೦) ಅನೇಕಕಡೆ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೋಸ್ಕರ (೭-೬೩-೧), ಮನುಷ್ಯರು ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳಿಗೋಸ್ಕರ (೧-೫೦-೫) ಅವನು ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕತ್ತಲನ್ನು ಹಿಡಿಸುತ್ತಾನೆ. (೧೦-೩೭-೪) ಚರ್ಮದಂತೆ ತಮಸ್ಸನ್ನು ಸುರುಳಿ ಸುತ್ತುತ್ತಾನೆ. (೭-೬೩-೧) ಚರ್ಮವೊಂದನ್ನು ಎಸೆಯುವಂತೆ ಅವನ ಕಾಂತಿಯು ತಮಸ್ಸನ್ನು ನೀರಿನೊಳಕ್ಕೆ ಎಸೆಯುತ್ತದೆ (೪-೧೩-೪) ಅವನು ಅಂಧಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಟಗಾತಿಯರನ್ನೂ ಜಯಿಸುತ್ತಾನೆ. (೧-೧೯೧-೮ ; ೭-೧೦೪-೨೪) ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಚಂಡವಾದ ತಾಪದ ವಿಷಯವನ್ನು ಎರಡುಕಡೆ ಹೇಳಿದೆ. (೭-೭೪-೧೯ ; ೯-೧೦೭-೨೦) ಮುಗ್ಧರಾದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಕ್ರೂರದೇವತೆಯಲ್ಲ. ಈ ಅಂಶವು ಅಧರ್ವವೇದ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಸೂರ್ಯನು ಜೀವಿತದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಾನೆ. (೮-೪೮-೭) ರೋಗರುಜಿನಗಳನ್ನೂ ಕೆಟ್ಟ ಕನಸುಗಳನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸುತ್ತಾನೆ. (೧೦-೩೭-೪) ಸೂರ್ಯೋದಯದ ದರ್ಶನವೆಂದರೆ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಬದುಕುವುದು ಎಂದರ್ಥ. (೪-೨೫-೪ ; ೭-೫೨-೫) ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಸೂರ್ಯನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿವೆ. (೧-೧೬೪-೧೪) ಮತ್ತು ಆಕಾಶವೂ ಅವನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆ. (೧೦-೮-೫-೧) ಅವನಿಗೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನೆಂದು ಹೆಸರು. (೧೦-೧೭೦-೪) ಅವನ ಮಹತ್ವದಿಂದ ಅವನು ದೇವತೆಗಳ ಪುರೋಹಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. (೮-೯೦-೧೨) ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಾವು ಪಾಪರಹಿತರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಮನುಷ್ಯರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. (೭-೬೦-೧ ; ೭-೬೨-೨) ಒಂದು ಸಲ ಇಂದ್ರನು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ ಅವನ ರಥಚಕ್ರವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿವನು. (೧-೧೭೫-೪ ; ೪-೩೦-೪) ಎಂದಿದೆ.

ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ವಿಮರ್ಶೆ

ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ಪ್ರತ್ಯೇಕದೇವತೆಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಂಪ್ರತಿಹವಾಗಿ (ಒಟ್ಟಿಗೆ) ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಮಂತ್ರಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಇವರು ಸೂರ್ಯನ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಾದ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರಿನ ಅಂಶದೇವತೆಗಳೆಂದು ಕೆಲವು ಕಡೆಯೂ ಮತ್ತೆ ಬೇರೆಕಡೆ ಈ ದೇವತೆಗಳು ಅಗ್ನಿಯ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳೆಂದೂ ವರ್ಣಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ತ್ವಮಾಗ್ನೇ ವರುಣೋ ಜಾಯಸೇ ಯತ್ತಸ್ತಂ ಮಿತ್ರೋ ಭವಸಿ ಯತ್ಸಮಿಧಃ |

(ಋ. ಸಂ. ೫-೨.೧)

ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು ಉತ್ಪನ್ನನಾದಾಗ ಅವನಿಗೆ ವರುಣನೆಂದೂ, ಜೆನ್ನಾಗಿ ಹೊತ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಧಗಧಗನೆ ಉಂಟಾಗಿ ಮಿತ್ರನಾದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಮಿತ್ರನೆಂದೂ ಹೆಸರುಗಳನೆಯೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ತ್ರೈತ್ತೀಯಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ—

ಮಿತ್ರೋಽಸಿ ವರುಣೋಽಸೀತ್ಯಾಹ | ಮೃತ್ರಂ ವಾ ಅಹಃ | ವಾರುಣೇ ರಾತ್ರೀಃ | ಅಹೋ ರಾತ್ರಾಭ್ಯಾನ್ವೇನೈನಮುಪಾವಹತಿ |

(ಶ್ರೈ. ಬ್ರಾ. ೧-೭ ೧೦-೧)

ಮಿತ್ರನು ಹಗಲಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯೆಂದೂ, ವರುಣನು ರಾತ್ರಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ದೇವತೆಗಳು ಕೆಲವುಕಡೆ ಸೂರ್ಯನ ಅಂಶದೇವತೆಗಳೆಂದೂ, ಕೆಲವುಕಡೆ ಅಗ್ನಿಯ ಬೇರೆಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳೆಂದೂ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಮಿತ್ರಃ—ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರನು ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರನು ಸೂರ್ಯನ ಬೇರೊಂದು ಹೆಸರಾದರೂ ಮಿತ್ರನಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ ಎಂದರೆ ವೈಯಕ್ತಿಕಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ. ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ, ವರುಣ ಎಂಬುವರು ಅದಿತಿಯ ಪುತ್ರರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರನ್ನು ಅದಿತ್ಯರೆಂದು ಅನೇಕಕಡೆ ಕರೆದಿದೆ. ಈ ಅದಿತ್ಯರು ಎಂದರೆ ಅದಿತೀಪುತ್ರರು ಆರುಮಂದಿಯೆಂದು—

ಇಮಾ ಗಿರ ಅದಿತ್ಯೇಭ್ಯೋ ಘೃತಸ್ಯಾಃ ಸನಾದ್ರಾಜಭ್ಯೋ ಜುಹ್ವಾ ಜುಹೋಮಿ |

ಶ್ರುಣೋತು ಮಿತ್ರೋ ಅರ್ಯಮಾ ಭಗೋ ನಸ್ತು ವಿಜಾತೋ ವರುಣೋ ದಕ್ಷೋ ಅಂಶಃ ||

(ಋ. ಸಂ. ೨-೨೭-೧)

ಎಂದರೆ, ಮಿತ್ರ, ಅರ್ಯಮಾ, ಭಗ, ವರುಣ, ದಕ್ಷ ಅಂಶ ಎಂದು ಆರುಜನರ ಹೆಸರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ದೇವಾ ಅದಿತ್ಯಾ ಯೇ ಸಪ್ತ ತೇಭಿಃ ಸೋಮಾಭಿ ರಕ್ಷ ನ ಇಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ತವ ||

(ಋ. ಸಂ. ೯-೧೧೪-೩)

ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅದಿತೀಪುತ್ರರು ಏಳುಜನರೆಂದಿದೆ.

ಅಷ್ಟ್ವೈ ಪುತ್ರಾಸೋ ಅದಿತೇರ್ಯೇ ಜಾತಾಸ್ತನ್ಯ ೧ ಸ್ವರಿ |

ದೇವಾ ಉಪಪ್ರೈತ್ಸಪ್ತಭಿಃ ಸರಾ ಮಾರ್ತಾಂಡಮಾಸ್ಯತ್ ||

ಸಪ್ತಭಿಃ ಪುತ್ರೈರದಿತೀರುಪ ಪ್ರೈತ್ಸ್ಯೋರ್ಯಂ ಯುಗಂ |

ಪ್ರಜಾಯೈ ಮೃತ್ಯುನೇ ತ್ವತ್ಪುನರ್ಮಾರ್ತಾಂಡಮಾಭರತ್ ||

(ಋ. ಸಂ. ೧೦-೭೨ ಅ, ೯)

ಎಂಬ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅದಿತಿಗೆ ಮೊದಲು ಏಳು, ಅನಂತರ ಮಾರ್ತಾಂಡನೆಂದು ಒಬ್ಬನು, ಒಬ್ಬ ಎಂಟುಮಂದಿ ಪುತ್ರರಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ತ್ರೈತ್ತೀಯಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ—

ಅಷ್ಟ್ವೈ ಪುತ್ರಾಸೋ ಅದಿತೇಃ | ಯೇ ಜಾತಾಸ್ತನ್ಯಃ ಪರಿ | ದೇವಾ ಉಪಪ್ರೈತ್ಸಪ್ತಭಿಃ |

ಸರಾಮಾರ್ತಾಂಡಮಾಸ್ಯತ್ | ಸಪ್ತಭಿಃ ಪುತ್ರೈರದಿತೀಃ | ಉಪಪ್ರೈತ್ಸ್ಯೋರ್ಯಂ ಯುಗಂ | ಪ್ರ

ಜಾಯೈ ಮೃತ್ಯುನೇ ತತ್ | ಸರಾ ಮಾರ್ತಾಂಡಮಾಭರದಿತೀಃ | ತಾನನುಕಮಿಷ್ಯಾಮಃ | ಮಿ

ತ್ರಕ್ಷ್ಮ ವರುಣಕ್ಷ್ಮ | ಧಾತಾ ಜಾರ್ಯಮಾ ಚ | ಅಗ್ಂಶಕ್ಷ್ಮ ಭಗಕ್ಷ್ಮ | ಇಂದ್ರಕ್ಷ್ಮ ವಿವಸ್ವಾಗ್-

ಕ್ಷ್ಮೇತೇ ||

(ಶ್ರೈ. ಅ. ೧-೧೩-೩)

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅದಿತಿಗೆ ಇದ್ದ ಎಂಟುಮಂದಿ ಪುತ್ರರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ. ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಧಾತಾ, ಅರ್ಯಮಾ, ಅಂತ್ಯ ಭಗ, ಇಂದ್ರ, ವಿವಸ್ವಾನ್ ಎಂಬುವರೇ ಆ ಎಂಟು ಜನರು ಎಂದಿದೆ. ಇದೇ ವಿಷಯವು ಕೈತ್ತಿರಿಯಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ

ಅದಿತಿಃ ಪುತ್ರಕಾಮಾ | ಸಾಧ್ಯೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಾದನಮಪಚತ್ | ತಸ್ಯಾ ಉಚ್ಛೇಷಣಮದದುಃ | ತತ್ಪ್ನಾಶ್ಚಾತ್ | ಸಾ ರೇತೋಧತ್ತ | ತಸ್ಯೈ ಧಾತಾ ಚಾರ್ಯಮಾ ಚಾಜಾಯೇತಾಂ | ಸಾ ದ್ವಿತೀಯಮಪಚತ್ | ತಸ್ಯಾ ಉಚ್ಛೇಷಣಮದದುಃ | ತತ್ಪ್ನಾಶ್ಚಾತ್ | ಸಾ ರೇತೋಧತ್ತ | ತಸ್ಯೈ ಮಿತ್ರಶ್ಚ ವರುಣಶ್ಚಾಜಾಯೇತಾಂ | ಸಾ ತೃತೀಯಮಪಚತ್ | ತಸ್ಯಾ ಉಚ್ಛೇಷಣಮದದುಃ | ತತ್ಪ್ನಾಶ್ಚಾತ್ | ಸಾ ರೇತೋಧತ್ತ | ತಸ್ಯಾ ಅಗ್ಂಶಶ್ಚ ಭಗಶ್ಚಾಜಾಯೇತಾಂ | ಸಾ ಚತುರ್ಥಮಪಚತ್ | ತಸ್ಯಾ ಉಚ್ಛೇಷಣಮದದುಃ | ತತ್ಪ್ನಾಶ್ಚಾತ್ | ಸಾ ರೇತೋಧತ್ತ | ತಸ್ಯಾ ಇಂದ್ರಶ್ಚ ವಿವಸ್ವಾಗ್ಶ್ಚಾಜಾಯೇತಾಂ ||

(ಶ್ರೀ. ಬ್ರಾ ೧-೧-೯-೧,೨,೩)

ಎಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅದಿತಿಯು ಎಂಟುಮಂದಿ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದ ವಿಷಯವು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಈ ಎಂಟು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಅರ್ಯಮಾ ಎಂಬ ಮೂರು ಮಂದಿಯೇ ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು. ಋ. ಸಂ. ೨.೨೭ ನೇ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಅರ್ಯಮಾ ಎಂಬವರ ಲೋಕೋಪಕಾರಕವಾದ ಸಾಹಸಕೃತ್ಯತಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ಮಿತ್ರಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಯಾಸ್ಮರು ತಮ್ಮ ನಿರುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಈಡೇರಿತೆಳಿಸಿದಾರೆ—

ಮಿತ್ರಃ ಪ್ರಮಿತೇಸ್ತ್ರಾಯತೇ ಸಮಿನ್ಯಾನೋ ದ್ರವತೀತಿ ನಾ | ಮೇದಯತೇರ್ವಾ ||

(ನಿ. ೧೦-೨೧)

ಮಿತ್ರಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇನು, ಎಂದರೆ—ಮಿತ್ರಃ ಕಸ್ಮಾತ್ | ಸ ಹಿ ಪ್ರಮಿತೇಃ ತ್ರಾಯತೇ | ಪ್ರಮಿತಿಃ ಮರಣಂ | ತತಃ ಸರ್ವಲೋಕಂ ತ್ರಾಯತೇ ವರ್ಷದ್ವಾರೇಣ || ಪ್ರಮಿತಿ ಎಂದರೆ ಮರಣವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಆ ಮೂಲಕ ಅನ್ನಾದ್ಯಾಹಾರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ, ಹಸಿವಿನಿಂದ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಮರಣಭಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನಾದ್ದರಿಂದ ಈ ದೇವತೆಗೆ ಮಿತ್ರನೆಂದು ಹೆಸರು. ಸಮಂತಲೋ ಮಿನ್ಯಾನಃ ಉದಕೇನ ದ್ರವತೀ ಅಂತರಿಕ್ಷಲೋಕೇ | ಈ ದೇವತೆಯು ಉದಕಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಮೇಘಗಳ ಮೂಲಕ ಸುತ್ತಲೂ ಎಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಎಂದರೆ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಲೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನಾದ್ದರಿಂದ ಈ ದೇವತೆಗೆ ಮಿತ್ರನೆಂದು ಹೆಸರು ಎಂದು ಮೂರುವಿಧವಾದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ—

ಮಿತ್ರೋ ಜನಾನ್ ಯಾತಯಾತಿ ಬೃನಾಣೋ ಮಿತ್ರೋ ದಾಧಾರ ಪೃಥಿವೀಮುತ ದ್ಯಾಂ | ಮಿತ್ರಃ ಕೃಷ್ಣೀರನಿಮಿಷಾಭಿ ಚಷ್ಟೇ ಮಿತ್ರಾಯ ಹವ್ಯಂ ಘೃತವಜ್ಜು ಹೋತ ||

(ಋ. ಸಂ. ೩-೫೯-೧)

ಎಂಬ ಮಕ್ಕನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಈ ಮಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರನು ಕೃಷ್ಣಾದಿಹರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ವೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿ ಜನರಿಗೆ ಅನ್ನಾದ್ಯಾಹಾರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಾ ಭೂಲೋಕದ ಜನರನ್ನೂ ಸ್ವರ್ಗನಿವಾಸಿಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಪೋಷಿಸುವನು. ಎಲೈ ಮನುಷ್ಯರೇ, ಇಂತಹ ಮಿತ್ರದೇವನಿಗೆ ಘೃತಮಿತ್ರತವಾದ ಹವರಾದಿಗಳನ್ನು

ಅರ್ಪಿಸಿ ಎಂದು ಮಿತ್ರನ ಅಸಾಧಾರಣಗುಣಗಳನ್ನೂ ಲೋಕೋಪಕಾರವನ್ನೂ ಬಹುಜಿನ್ನಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರನ ಪರವಾಗಿ ಇರುವ ಸೂಕ್ತವೆಂದರೆ ೯ ಬುಕ್ಕುಗಳುಳ್ಳ ಮೂರನೇ ಮಂಡಲದ ೫೯ನೇ ಸೂಕ್ತಮಾತ್ರ. ಇತರ ಕಡೆ ಮಿತ್ರನು ವರುಣನೊದಲಾದ ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತನಾಗಿದಾನೆ.

ಮಿತ್ರ ಮತ್ತು ವರುಣರ ಸಾಹಚರ್ಯವು ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಿತ್ರನೊಬ್ಬನೇ ದೇವತೆಯಾಗಿರುವ ಸೂಕ್ತವು ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಒಂದು ಮಾತ್ರವಿರುವುದು (ಋ. ಸಂ. ೩-೫೯). ಅಲ್ಲಿಯೂ ಈ ದೇವತೆಯ ಸ್ತುತಿಭಾಗವು ಅಸ್ಪಷ್ಟ. ಆದರೆ ವೊದಲನೆಯ ಬುಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಿತ್ರನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದೇ ಸೂಕ್ತದ ಐದನೆಯ ಬುಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ-

ಮಹಾ ಆದಿತೋ ನಮಸೋಪಸದ್ಯೋ ಯಾತಯಿಜ್ಜನೋ ಗೃಣತೇ ಸುಶೇವಃ |

(ಋ. ಸಂ. ೩-೫೯-೫)

ಈ ಮಿತ್ರನನ್ನು ಮನುಷ್ಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿಸುವ ಮಹನೀಯನಾದ ಆದಿತ್ಯನೆಂದು ಕರೆದಿದೆ. ಈ ಅರ್ಥವಿರುವ ಯಾತಯಿಜ್ಜನಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು

ವ್ರತೇನ ಸ್ಥೋ ಧ್ರುವಕ್ಷೇಮಾ ಧರ್ಮಣಾ ಯಾತಯಿಜ್ಜನಾ |

(ಋ. ಸಂ. ೫-೭೨-೨)

ಎಂಬ ಬುಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರಾವರುಣರಿಬ್ಬರ ಪರವಾಗಿಯೂ

ಮಿತ್ರಸ್ತಯೋರ್ವರುಣೋ ಯಾತಯಿಜ್ಜನೋಽರ್ಯಮಾ ಯಾತಯಿಜ್ಜನಃ |

(ಋ. ಸಂ. ೧-೧೩೬-೩)

ಎಂಬ ಬುಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ ವರುಣ ಅರ್ಯಮಾ ಎಂದು ಮೂರುಮಂದಿಯ ಪರವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಋ. ಸಂ. ೩-೫೯ನೆಯ ಸೂಕ್ತದ ಪ್ರಕಾರ ಮಿತ್ರನು ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಅಧಾರನಾಗಿದಾನೆ. ಮನುಷ್ಯರು ಐದು ಪಂಗಡಗಳು (ಪಂಚಜನಾಃ) ಅವನಿಗೆ ವಿಧೇಯರಾಗಿದಾರೆ. ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗಲ್ಲ. ಅವನು ಜೀವನಾಧಾರನಾಗಿದಾನೆ ಎಂದು ಮಿತ್ರನ ಗುಣವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ಋ. ಸಂ. ೫-೮೧-೪ರಲ್ಲಿ ಸವಿತ್ರ ಮತ್ತು ಮಿತ್ರನು ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದೂ ವಾಜಸನೇಯ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ (ವಾ. ಸಂ. ೪-೩) ಮಿತ್ರನ ನಿಯಮಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ವಿಷ್ಣುವು ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟನೆಂದೂ, ಋ. ಸಂ. ೫-೩-೧ರಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು ಉತ್ಪನ್ನನಾದಾಗ ವರುಣನು, ದೀಪ್ತನಾದಾಗ ಮಿತ್ರನು ಎಂದೂ,

ಮಿತ್ರೋ ಅಗ್ನಿರ್ಭವತಿ ಯತ್ಸಮಿಧ್ಧೋ ಮಿತ್ರೋ ಹೋತಾ ವರುಣೋ ಜಾತವೇದಾಃ |

ಮಿತ್ರೋ ಅಧ್ವರ್ಯುರಿಸಿರೋ ದಮೂನಾ ಮಿತ್ರಃ ಸಿಂಧೂನಾಮುತ ಪರ್ವತಾನಾಂ ||

(ಋ. ಸಂ. ೩-೫-೪)

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞಲಿತವಾದ ಅಗ್ನಿಯೇ ಮಿತ್ರನೆಂದೂ, ಈ ಮಿತ್ರನೇ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹೋತೃವೂ, ಅಧ್ವರ್ಯುವೂ, ವರುಣನೂ, ಜಾತವೇದಸ್ತೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯೂ ಅಗಿರುವನೆಂದೂ, ಇವನು ನದಿಗಳಿಗೂ ಪರ್ವತಗಳಿಗೂ ಸ್ಥೇಹಿತ (ಹಿತಕಾರ) ನೆಂದೂ ಮಿತ್ರನ ಗುಣಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ.

ಮಿತ್ರ ಶಬ್ದವು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯಪದವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಸಾಯಣರ ಮತ. ಮಿ ಮತ್ತು ತ್ರಾ ಎರಡು ಧಾತುಗಳೂ ಸೇರಿ ಮಿತ್ರಶಬ್ದವು ನಿತ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಈ ಶಬ್ದದ ಅವಯವಾರ್ಥವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಕರ್ಷಣ ಸರ್ವ್ಯಮಾರ್ಯತೇ ಜ್ಞಾಯತೇ ತಥಾ ಸರ್ವಾನ್ ವೃಷ್ಟಿಪ್ರದಾನೇನ ತ್ರಾಯತ ಇತಿ ವಾ

ಮಿತ್ರಃ ಸೂರ್ಯಃ | ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಎರಡು ಗುಣಗಳೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಮಿತ್ರಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮಿತ್ರನೆಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸ್ನೇಹಿತ, ಹಿತಕಾರಿ ಎಂಬರ್ಥವು ಕೆಲವುಕಡೆ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ—

ಮಿತ್ರಂ ದೇವಾ ಅಬ್ರುವನ್ದ್ರೋಮಗ್ಂ ರಾಜಾನಗ್ಂ ಹನಾಮೇತಿ ಸೋಽಬ್ರವಿನ್ನಾ-
ಹಗ್ಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ವಾ ಅಹಂ ಮಿತ್ರಮಸ್ಮೀತಿ |

(ತೈ. ಸಂ. ೬-೪-೮-೧)

ಒಂದುಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಹಿಂಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಮಿತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದರು—ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ನಾವು ಸೋಮರಾಜನನ್ನು (ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು) ಸಂಹಾರಮಾಡೋಣ (ಜಜ್ಞ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಹಿಂಡೋಣ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಅವಕ್ಕೆ ಮಿತ್ರನು— ಎಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೇ, ನಾನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಮಿತ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದನು. ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳು ಮಿತ್ರನ ಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುವಾಗಿವೆ.

ವರುಣಃ—ವರುಣೋ ವೃಣೋತಿತಿ ಸತಃ (ನಿ. ೧೦-೨) ಮೇಘಸಮೂಹದಿಂದ ಆವೃತನಾದ್ದರಿಂದ ಈ ದೇವತೆಗೆ ವರುಣನೆಂದು ಹೆಸರು ಎಂದು ಯಾಸ್ಕರ ನಿರ್ವಚನವಿದೆ.

ವರುಣನು ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ದೇವತೆ, ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನು. ವರುಣದೇವತಾಕವಾದ ಮಂತ್ರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ವರುಣದೇವತಾಕವಾದ ಸೂಕ್ತಗಳು ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು. ಆದರೆ ಮಿತ್ರಾವರುಣವನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಸೂಕ್ತಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಇವೆ.

ವರುಣನಿಗೆ ಮಾನುಷದೇಹ, ಮಾನುಷವ್ಯಾಪಾರಗಳುಂಟು. ಆದರೆ ಭೌತಿಕ ಶರೀರ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವನ ನೈತಿಕವ್ಯಾಪಾರಾದಿಗಳ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅವನಿಗೆ ಮುಖ, ಕಣ್ಣು, ತೋಳುಗಳು, ಕೈಗಳು ಮತ್ತು ಪಾದಗಳಿವೆ, ರಥ ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ, ಪಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಅವನ ಶರೀರವ್ಯಾಪಾರಗಳ ವಿವರಣೆ ಇದೆ. ಆಗ್ನಿ, ಮಿತ್ರ, ಮತ್ತು ವರುಣರಿಗೆ ಸೂರ್ಯನೇ ನೇತ್ರನೆಂದು—

ಚಿತ್ರಂ ದೇವಾನಾಮುದಗಾದನೀಕಂ ಚಕ್ಷುರ್ಮಿತ್ರಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯಾಗ್ನೇಃ |

(ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೫-೧)

ಉದು ತೈಚ್ಛಕ್ಷುರ್ಮಹಿ ಮಿತ್ರಯೋರೌ ಏತಿ ಪ್ರಿಯಂ ವರುಣಯೋರದಬ್ಧಂ |

(ಋ. ಸಂ. ೬-೫೧-೧)

ಉದ್ವಾಂ ಚಕ್ಷುರ್ವರುಣ ಸುಪ್ತತೀಕಂ ದೇವಯೋರೇತಿ ಸೂರ್ಯಸ್ತತನ್ವಾನ್ |

(ಋ. ಸಂ. ೭-೬೧-೧)

ಚಕ್ಷುರ್ಮಿತ್ರಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯ ದೇವಶ್ಚರ್ಮೇವ ಯಃ ಸಮವಿವ್ಯಕ್ ತಮಾಂಸಿ |

(ಋ. ಸಂ. ೭-೬೧-೩)

ನನೋ ಮಿತ್ರಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯ ಚಕ್ಷುಸೇ ಮಹೋ ದೇವಾಯ ತದ್ವತಂ ಸಪರ್ಯತ |

(ಋ. ಸಂ. ೧೦-೩೬-೧)

ಎಂಬ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಸೂರ್ಯನು ಇವನಿಗೆ ನೇತ್ರಪ್ರಾಯನೆಂಬ ವಿಷಯವು ಮಿತ್ರಾ ವರುಣದೇವತಾಕವಾದ ಸೂಕ್ತಗಳ ಮೊದಲನೆಯ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬಂದಾ ಗಲೆಲ್ಲಾ ನೊದಲು ಗೋಚರವಾಗುವುದೇ ಈ ಅಂಶವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಋ. ಸಂ. ೭-೬೬-೧೦ನೆಯ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಯಮಾ, ಮಿತ್ರ ವರುಣರು ಸೂರ್ಯನೇತ್ರರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ವರುಣನು ದೂರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನು (ಉರು-ಚಿಕ್ಷಸಂ) ಎಂದು (ಋ. ಸಂ. ೧-೨೫-೫ ; ೧-೨೫-೧೬) ಮೊದಲಾದ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಅ ನೋ ಬರ್ಹೀ ರಿತಾದಸೋ ವರುಣೋ ಮಿತ್ರೋ ಅರ್ಯಮಾ |

ಸೀದಂತು ಮನುಷೋ ಯಥಾ ||

(ಋ. ಸಂ. ೧-೨೬-೪)

ವ್ರತೇನ ಸ್ಥೋ ಧ್ರುವಕ್ಷೇಮಾ ಧರ್ಮಣಾ ಯಾತಯಿಷ್ಯ ನಾ |

ನಿ ಬರ್ಹಿಷಿ ಸದತಂ ಸೋಮಸೀತಯೇ ||

(ಋ. ಸಂ. ೫-೭೨-೨)

ಇತ್ಯಾದಿ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಮಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ಮಿತ್ರ ವರುಣ ಅರ್ಯಮರನ್ನು ಯಜ್ಞವೇದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಸುವ ದರ್ಭೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಯದೀ ಸಖಾಯಾ ಸಖ್ಯಾಯ ಸೋಮೈಃ ಸುತೇಳಿಃ ಸುಪ್ರಯಸಾ ಮಾದಯೈತೇ |

(ಋ. ಸಂ. ೪-೪೧-೩)

ಇತ್ಯಾದಿ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ವರುಣನು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಸೋಮಪಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಬಿಭ್ರದ್ವಾಪಿಂ ಹಿರಣ್ಮಯಂ ವರುಣೋ ವಸ್ತ ನಿರ್ಜಹಂ |

ಸರಿ ಸ್ತುತೋ ನಿ ಷೇದಿರೇ ||

(ಋ. ಸಂ. ೧-೨೫-೧೩)

ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವರುಣನು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಮೇಲುಹೊದಿಕೆ ಅಥವಾ ನಿಲುವಂಗಿಯನ್ನೂ (ಕವಚವನ್ನು) ಮತ್ತು ಹೊಳೆಯುವ ಉಡುಪನ್ನೂ ಧರಿಸುತ್ತಾನೆಂಬ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ವರುಣನ ರಥವು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದುದು, ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಪ್ರಚೋದಕವಾದ ಜಾವಟಿಗಳಿವೆ. ಮಿತ್ರಾವರು ಣರು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಎತ್ತರವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ರಥಾರೋಹಣಮಾಡುತ್ತಾರೆ. (ಋ. ಸಂ. ೫-೬೩-೧) ಇತ್ಯಾದಿ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ.

ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ವಾಸಗೃಹವು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದುದು. ಮತ್ತು ಅದು ಮೇಲುಲೋಕದಲ್ಲಿದೆ. ವರು ಣನು ಅಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು—

ನಿ ಷಸಾದ ಧೈತವ್ರತೋ ವರುಣಃ ಪಸ್ತಾಃ ೩ ಸ್ತಾಃ |

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಯ ಸುಕ್ರತುಃ ||

ಅತೋ ವಿಶ್ವಾನ್ಯದ್ಭುತಾ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಅಭಿ ಪಶ್ಯತಿ |

ಕೃತಾನಿ ಯಾ ಚ ಕರ್ತಾ ||

(ಋ. ಸಂ. ೧-೨೫-೧೦, ೧೧)

ಪ್ರಸಂಚದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ವಾಸಸ್ಥಾನವು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದು; ಬಹಳ ಎತ್ತರ ವಾದುದು, ಸಹಸ್ರಸ್ತಂಭಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ದೃಢವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಸಹಸ್ರದ್ವಾರಗಳಿವೆ. (ಋ. ಸಂ. ೭-೮೮-

೫). ಸರ್ವದರ್ಶಿಯಾದ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹೊರಟು ಮಿತ್ರವರುಣರ ಮನೆಗೆ ಮನುಷ್ಯರ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಅವರ ಪ್ರಿಯವಾದ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವರ್ಣನೆಗಳೂ ಇವೆ. ವರುಣನು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಮಿತ್ರಸಹಿತನಾಗಿ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಅನೇಕಕಡೆ ರಾಜನೆಂಬ ರಬ್ಬದಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಅಬುದ್ಧೇ ರಾಜಾ ವರುಣೋ ವನಸ್ಯೋದ್ವಂ ಸ್ತೂಪಂ ದದತೇ ಪೂತದಕ್ಷಃ |

(ಋ. ಸಂ. ೧-೨೪.೭)

ತ್ವಂ ವಿಶ್ವೇಷಾಂ ವರುಣಾಸಿ ರಾಜಾ ಯೇ ಚ ದೇವಾ ಅಸುರ ಯೇ ಚ ಮರ್ತಾಃ |

(ಋ. ಸಂ. ೨-೨೭-೧೦)

ತೇನ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಭುವನಸ್ಯ ರಾಜಾ ಯಮಂ ನ ವೃಷ್ಟಿವೃಕ್ಷ್ಯಂ ನ ಸ್ತಿ ಭೂಮಿ |

(ಋ. ಸಂ. ೫-೮೫-೩)

ಇತ್ಯಾದಿ ಯಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ವರುಣನು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ರಾಜನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ವರುಣನಲ್ಲದೇ ಇಂದ್ರ, ಯಮ, ಸೋಮ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ರಾಜನೆಂಬ ಗೌರವಸೂಚಕವಾದ ಹೆಸರಿದೆ.

ಇಂದ್ರನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಕಥೆಗಳು ಅನೇಕವಿವೆ. ಆದರೆ ವರುಣನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ತೀರಾಮಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಒಂದಾದರೂ ಕಥೆಗಳಿಲ್ಲ. ವರುಣನು ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ನೈತಿಕವಿಧಿಗಳ ನಿಯಾಮಕನೆಂದು (ವರುಣಸ್ಯ ವೃತಾನಿ) ಬಹಳವಾಗಿ ಹೊಗಳಿದೆ. ಮಿತ್ರವರುಣರ ದೈವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಯಾ ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಇದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಾಗ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವರಿಗಿರುವ ಗೂಢವಾದ ಶಕ್ತಿ ಎಂತಲೂ ಅರ್ಥ. ಒಳ್ಳೆಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರವರುಣರಿಗೆ ಈ ಪದವು ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಕೆಟ್ಟ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಅಸುರಶಬ್ದಾರ್ಥದಂತೆ ಮಾಯಾಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಎರಡರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ. ತನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಗೂಢವಾದ ಈ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವರುಣನು ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅಳತೆಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಅಳೆಯುವಂತೆ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯನು ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ದಾಟುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಮಳೆಮೋಡಗಳಿಂದ ಮಸಕಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಮಧುಮಿಶ್ರಿತವಾದ (ಸಿಹಿಯಾದ) ಹನಿಗಳು ಉದುರುತ್ತವೆ. (ಋ. ಸಂ. ೫-೬೩-೪). ಆಕಾಶವು ಮಳೆಗರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಮಾಯಾ ಎಂಬ ಪದವು ಋ. ಸಂ. ೬-೪೮-೪; ೭-೨೮-೪; ೧೦-೯೯-೧೦; ೧೦-೧೪೭-೫ ಮೊದಲಾದ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವರುಣನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತಿಯಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವವನು ವರುಣನು. ಅವನೇ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಮತ್ತು,

ಅಸೀದದ್ವಿಶ್ವಾ ಭುವನಾನಿ ಸಮ್ರಾಡ್ವಿಶ್ವೇತ್ತಾನಿ ವರುಣಸ್ಯ ವೃತಾನಿ |

(ಋ. ಸಂ. ೮-೪೨-೧)

ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ, ವರುಣನು ಸಮ್ರಾಟೋಕ್ತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಮಾಡುವನೆಂದೂ, ಅವನ ನಿಯಮಾದಿಗಳು ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವುವೆಂದೂ,

ತಿಸ್ರೋ ದ್ಯಾವೋ ನಿಹಿತಾ ಅಂತರಸ್ತಿಸ್ತಿಸ್ತೋ ಭೂಮೀರುಪರಾಃ ಪದ್ಮಿಧಾನಾಃ |

(ಋ. ಸಂ. ೭-೪೬-೫)

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮೂರು ಉದ್ಧರ್ವಲೋಕಗಳೂ, ಮೂರು ಭೂ (ಆಧೋ) ಲೋಕಗಳೂ ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ವರುಣ ಮತ್ತು ಮಿತ್ರರು ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಳುತ್ತಾರೆ (ಋ. ಸಂ. ೫-೬೩-೭). ಅವರೇ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ರಕ್ಷಕರು (ಋ. ೨-೨೭-೪). ವರುಣನು ಸ್ವರ್ಗ, ಭೂಮಿ, ಆಕಾಶಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತನಾಗಿದಾನೆ (ಋ. ಸಂ. ೫-೬೪-೧, ೪). ಅವನು ಉದಕದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ, ಕಲ್ಪನಮೇಲೆ ಸೋಮನನ್ನೂ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಸೂರ್ಯನಿಗೋಸ್ಕರ ಅಗಲವಾದ ದಾರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದಾನೆ. ವರುಣ, ಮಿತ್ರ ಮತ್ತು ಅರ್ಯಮರು ಸೂರ್ಯನಿಗೋಸ್ಕರ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ (ಋ. ಸಂ. ೩-೬೦-೪) ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ಮುಕ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ವರುಣನ ಅಧಿಕಾರದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ.

ತೈತ್ತಿರೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ (ತೈ. ಸಂ. ೬-೪-೮-೩) ಮಿತ್ರೋಽಹರಜನಯದ್ವರುಣೋ ರಾತ್ರೀ-ಎಂದರೆ ಮಿತ್ರನು ಹಗಲನ್ನೂ ವರುಣನು ರಾತ್ರಿಯನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದರೆಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ— ಮೃತ್ಯಂ ವಾ ಆಹಃ | ನಾರಾಣೀ ರಾತ್ರೀ | ಎಂದರೆ ಮಿತ್ರನು ಹಗಲಿಗೆ ಅಧಿಸತಿಯೆಂದೂ ವರುಣನು ರಾತ್ರಿಗೆ ಅಧಿಸತಿಯೆಂದೂ ಅನೇಕಕಡೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ (ತೈ. ಸಂ. ೨-೧-೭-೪) ವರುಣನು ಮೃತುಗಳನ್ನು ವಿಭಜಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ವೇದ ಮಾಸೋ ಧೃತವ್ರತೋ ದ್ವಾದಶ ಪ್ರಜಾವತಃ |

ವೇದಾ ಯ ಉಪಜಾಯತೇ ||

(ಋ. ಸಂ. ೧-೨೫-೮)

ಎಂಬಲ್ಲಿ ವರುಣನಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಮಾಸಗಳೂ ತಿಳಿದಿವೆಯೆಂದೂ,

ವಿ ಯೇ ದಧುಃ ಶರದಂ ಮಾಸಮಾದಹರ್ಯಂಜು ಮುಕ್ತಂ ಚಾದ್ಯಚಂ |

ಅನಾಸ್ಯಂ ವರುಣೋ ಮಿತ್ರೋ ಅರ್ಯಮಾ ಪ್ವತ್ರಂ ರಾಜಾನ ಆಶತ ||

(ಋ. ಸಂ. ೭-೬೬-೧೧)

ಎಂಬ ಮುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ ವರುಣ ಅರ್ಯಮರು, ಶರತ್ಕಾಲ, ತಿಂಗಳು, ಹಗಲು ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿದರು ಎಂದೂ ಹೇಳಿದೆ.

ಉದಕವನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸುವವನೂ ವರುಣನೇ ಎಂದು ಅನೇಕಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ನದಿಗಳು ಹರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುವವನೂ ಅವನೇ. ಅವನ ಅಜ್ಞೆಯಂತೆಯೇ ಅವು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ (ಋ. ಸಂ. ೨-೨೮-೪) ನದಿಗಳು ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಾ ಸಮುದ್ರದೊಳಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ತಂದು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ತುಂಬಿರುವುದು ಅವನ ಗೂಢವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ (ಋ. ಸಂ. ೫-೮೫-೬). ವರುಣ ಮತ್ತು ಮಿತ್ರರು ನದಿಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯರು. ವರುಣನು ಸಾಗರಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾದ ಅಂಶವಾದರೂ ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವುದು ಅಸರೂಪ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದು ಅಮುಖ್ಯವೆಂದೇ ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವರುಣನು ಜಲಾಧಿಪತಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದಾನೆ. ಮತ್ತು ವರುಣನು ಅಪ್ಪದಿಕ್ಕಿನಲಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯೆಂದು ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯ. ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಮರ್ಥನೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವರುಣನಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದೆಲ್ಲಾ ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ನೀರಿನೊಡನೆಯೇ. ವೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಡುವ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ವರುಣ ಮತ್ತು ಮಿತ್ರರೇ ಮುಖ್ಯರಾದವರು. ಸರ್ವತಗಳೆಲ್ಲಾ ಮೋಡಗಳಿಂದ ಅವೃತವಾಗಿರುವಾಗ ಋಷಿಮೇಲಾದ ಬಾನಿಯಿಂದ (ಮೋಡದಿಂದ) ಸ್ವರ್ಗ, ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಆಕಾಶಗಳಿಗೆ ನೀರ್ಗರೆದು ಭೂಮಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ

ವರುಣನು ನೆನೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವನು ಎಂದು ಋ. ಸಂ. ೫-೪೫-೩, ೪ನೆಯ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಒಂದು ಇಡೀ ಸೂಕ್ತವೇ (ಋ. ಸಂ. ೫-೬೩ನೇ ಸೂಕ್ತ) ಅವರ ಮಗಳಿರೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದೆ. ತ್ರೈತ್ತೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ (ತ್ವೈ. ಸಂ. ೫-೫-೪-೧) ಅಪೋ ವರುಣಸ್ಯ ಪತ್ನಯ ಆಸನ್—ಉದಕಗಳು ವರುಣನ ಪತ್ನಿಯರೆಂದೂ (ತ್ವೈ. ಸಂ. ೬-೪-೩-೨) ಮಿತ್ರಾವರುಣೌ ನಾ ಅಸಾಂ ನೇತಾರೌ—ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ನೀರಿಗೆ ನಾಯಕರು ಎಂದೂ ಹೇಳಿದೆ.

ವರುಣನ ಶಾಸನಗಳು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಪದೇಪದೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಧೃತವ್ರತ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಮಿತ್ರಾವರುಣರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಈ ವಿಶೇಷಣವಿದೆ.

ಪರಿ ಧಾಮಾನಿ ಮರ್ಯುತದ್ವರುಣಸ್ಯ ಪುರೋ ಗಯೇ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಅನು ವ್ರತಂ ನಭಂ.
ತಾಮನ್ಯುಕೇ ಸಮೇ ||

(ಋ. ಸಂ. ೮-೪೧-೭)

ನ ನಾಂ ದೇವಾ ಅಮೃತಾ ಆ ಮಿನಂತಿ ವ್ರತಾನಿ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಧ್ರುವಾಣಿ ||

(ಋ. ಸಂ. ೫-೬೯-೪)

ಇತ್ಯಾದಿ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾರ್ಯಮರ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆಂದೂ, ಅನಾದಿದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಅವರ ಧೃತವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾರಲಾರರೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ನಿಯಮ (ಮಿತ್ರ) ಮತ್ತು ಬೆಳಕಿಗೆ ನಿಯಾಮಕರು. ಈ ಶಾಸನಗಳ ಬಲದಿಂದಲೇ ಅವರು ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಗುಣವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ, ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ ಆದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಇತರ ಸಾಧಾರಣದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಸತ್ಯ (ಮಿತ್ರ) ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಅಭ್ಯವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವವರು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ರಕ್ಷಕರು (ಮಿತ್ರಸ್ಯ ಗೋಪಾಃ) ಅಥವಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವವರು ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವು ಮಿತ್ರಾವರುಣರಿಗೆ ಅನೇಕವೇಳೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ವರುಣನ ಶಕ್ತಿಯು ಅಗಾಧವಾದುದು. ಹಾರುವ ಪಕ್ಷಿಗಳಾಗಲಿ, ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳಾಗಲಿ, ಅವನ ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಯ ಮೇರೆಯನ್ನು ಸೇರಲಾರವು, ಅವನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾರಲಾರವು, ಅವನ ಕೋಪವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರವು. ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಸೀಮೆಯ ಎಲ್ಲೆ ಕಟ್ಟನ್ನು ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ನದಿಗಳು ಕೂಡ ತಲೆಸಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತವೂ ವರುಣನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿವೆ. ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಸತಿಗಳೂ, ಮೂರು ಸ್ವರ್ಗಗಳೂ ಮೂರು ಭೂಲೋಕಗಳೂ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿವೆ. ವರುಣನು ಸರ್ವಜ್ಞನು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಹಾರಾಟ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನಾವೆಗಳ ಸಂಚಾರ, ದೂರ ಗಾಮಿಯಾದ ವಾಯುವಿನ ಗತಿ ಇನ್ನೆಲ್ಲವೂ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಕಳೆದುಹೋದ ಅಥವಾ ಮುಂದೆ ಬರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಅವನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳು, ಯೋಚನೆಗಳು, ಉಪಾಯಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ವರುಣನಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ. ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಭೂಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದಾಚೆ ಇರುವುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವನು ಗ್ರಹಿಸಬಲ್ಲನು. ಆಕಾಶದಾಚೆ ಎಷ್ಟೋದೂರ ಒಡೀಹೋದರೂ ಯಾರೂ ವರುಣನ ವೃಷ್ಟಿಪಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನೀತಿನಿಯಾಮಕನಾದುದರಿಂದ ವರುಣನಿಗೆ ಪಾಪವೆಂದರೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವನ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಲ್ಲಂಘಿಸಿದರೂ ಕೋಪ. ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಅವನು ಬಹಳ ಕ್ರೂರಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪಾಪಿಗಳನ್ನು ಬಂಧಿ

ಸುವ ವರುಣನ ಪಾಶವು ಋ. ಸಂ. ೧-೨೪-೧೫ ; ೧-೨೫-೧೧ ; ೬-೨೪-೪ ; ೧೦-೮೫-೨೪ ಮೊದಲಾದ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆ ಪಾಶವು ಅನ್ಯತವಾದಿಯನ್ನು ಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ, ಸತ್ಯವಾದಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಯುವೋ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಬೃಹದಿಸ್ತತಿ ದ್ಯೌರ್ಯಾ ಸೇತೃಭಿರರಜ್ಜುಭಿಃ ಸಿನೀಥಃ |

ಸರಿ ನೋ ಹೇಳೋ ವರುಣಸ್ಯ ವೃಜ್ಯಾ ಉರುಂ ನ ಇಂದ್ರಃ ಕೃಣಿವದು ಲೋಕಂ ||

(ಋ. ಸಂ. ೭-೮೪-೨)

ಎಂಬ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನೊಡನಿರುವ ವರುಣನು ಹಗ್ಗವಿಲ್ಲದ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಪಾಶ ವೆಂಬ ಶಬ್ದವು ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿದೇವತಾಕವಾದ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದುಕಡೆ ಮಾತ್ರ ಒಂದಿದೆ. ಆಗ್ನಿ, ಅವನ ಭಕ್ತ ರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿರುವ ಪಾಶವನ್ನು ಬಿಡಿಸು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪಾಶಬಂಧನ, ಪಾಶ ವಿನೋಚನ ಎಂಬ ಕಾರ್ಯಗಳು ವರುಣನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಮಿತ್ರಸಹಿವನಾದ ವರುಣನು ಅನ್ಯತವನ್ನು ಓಡಿಸುವವನು, ದ್ವೇಷಿಸುವವನು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಿಸುವವನು. ಮಿತ್ರಾನುರೂಪನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ, ತಾತ್ಕಾರದಿಂದಿರುವವರನ್ನೂ ಶಿಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ವರುಣನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುವವರನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ; ಪಾಶದಿಂದ ಬಿಚ್ಚುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಪಾಪಪರಿಹಾರಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವತಃ ಮಾಡಿದ ಪಾಪದಿಂದ ಮಾತ್ರ ವಲ್ಲ, ಅವನ ಪೂರ್ವಿಕರು ಮಾಡಿದ ಪಾಪದಿಂದಲೂ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕ್ಷಮೆ, ವಿಧಿಪ ಲ್ಪಟ್ಟ ನಿಯಮಗಳನ್ನೇ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಅನಂತರ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುವವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತೃತಿಯಿಂದ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಕನಿಕರವನ್ನು ತೋರುತ್ತಾನೆ. ವರುಣನಲ್ಲಿ ನೂರಾರು, ಸಾವಿರಾರು ಔಷಧಗಳಿವೆ. ಅವನು ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ದೂರ ಓಡಿಸುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹಾರಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಪ್ರಾಣಾಪಹಾರ ಮಾಡಬಲ್ಲನು, ಜೀವದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಬಲ್ಲನು. ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ವರುಣನ ಗುಣವರ್ಣನೆಯು ಅನೇಕ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿವೆ.

ಅರವತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತತ್ರ ಯದದ್ಯ ಸೂರ್ಯೇತಿ ದ್ವಾದಶರ್ಚಿಂ ಸಂಜಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರಾನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ಯದದ್ಯ ಮೃತ್ರಾವರುಣಂ ತು ನೈ ಸೌರ್ಯಾದ್ಯೇತಿ | ಮಂಡಲದ್ರಷ್ಟಾ ವಸಿಷ್ಠ ಋಷಿಃ | ಅನುಕ್ರತ್ಯಾ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಃ | ತು ವಾ ಇತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾದೇತದಾದಿನಿ ಸಪ್ತ ಸೂಕ್ತಾನಿ ಮಿತ್ರಾವರುಣದೇವತಾಣಿ | ಆದ್ಯಾ ಸೂರ್ಯದೇವತಾ || ವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಯದದ್ಯ ಸೂರ್ಯ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯದದ್ಯ ಮೃತ್ರಾವರುಣಂ ತು ನೈ ಸೌರ್ಯಾದ್ಯಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಈ ಮಂಡಲದ್ರಷ್ಟೃವಾದ ವಸಿಷ್ಠನೇ ಋಷಿಯು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಿನ ಏಳು ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಕೆಲವು ಋಕ್ಕುಗಳು ಸೂರ್ಯದೇವತಾಕವಾಗಿಯೂ ಬಳಿಕ ಉಳಿದ ಋಕ್ಕುಗಳು ಮಿತ್ರಾವರುಣದೇವತಾಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವುವು. ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಸ್ಸು. ವಿನಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಸೂಕ್ತ—೬೦

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೬೦ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೧, ೨ ||

ಸೂಕ್ತದ್ವಯವ ಋಕ್ಪಂಖ್ಯೆ—೧೨ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—೧. ಸೂರ್ಯಃ | ೨-೧೨. ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಪುಷ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯದದ್ಯ ಸೂರ್ಯ ಬ್ರವೋನಾಗಾ ಉದ್ಯನ್ನಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯ ಸತ್ಯಂ |
ವಯಂ ದೇವತ್ರಾದಿತೇ ಸ್ಯಾಮ ತವ ಪ್ರಿಯಾಸೋ ಅರ್ಯಮನ್ಯುಣಂತಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯತ್ | ಅದ್ಯ | ಸೂರ್ಯ | ಬ್ರವಃ | ಅನಾಗಾಃ | ಉತ್ಸಯನ್ | ಮಿತ್ರಾಯ | ವರುಣಾಯ | ಸತ್ಯಂ |
ವಯಂ | ದೇವತ್ರಾ | ಅದಿತೇ | ಸ್ಯಾಮ | ತವ | ಪ್ರಿಯಾಸಃ | ಅರ್ಯಮನ್ | ಗೃಣಂತಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಸೂರ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರೇರಕೈತನ್ನಾಮಕ ದೇವ ಉದ್ಯನ್ನದಯಂಸ್ತುಂ ಯದ್ಯದ್ಯದ್ಯಸ್ಮಿ-
ನ್ನನುಷ್ಠಾನಕಾಲೇಸ್ಯಾನ್ವವಃ ಬ್ರೂಯಾಃ | ಕಿಮಿತಿ | ಅನಾಗಾ ಅನಾಗಸ ಇತಿ | ಏತೇಸಸಾಪಾ ಇತಿ
ಯದಿ ದೇವೇಷು ಮಧ್ಯೇ ಬ್ರೂಯಾಸ್ತರ್ಹಿ ವಯಂ ಹೇ ಅದಿತೇ ಅದೀನ ದೇವ ದೇವತ್ರಾ ದೇವೇಷು
ದೇವಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಮಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯ ಚ ಸತ್ಯಮವಿತಥಂ ಸ್ಯಾಮ | ಅನಾಗಸೋ ಭವೇಮು |
ಕಿಂಚಿ ಹೇ ಅರ್ಯಮನ್ ದಾತೃಸ್ತಾಂ ಗೃಣಂತಃ ಸ್ತುವಂತಸ್ತವ ಪ್ರಿಯಾಸಃ ಪ್ರಿಯಾಃ ಸ್ಯಾಮ | ತ್ವ-
ಕ್ಷೇಮವಿಷಯಾ ಭವೇಮು | ಯದ್ವಾ | ಉತ್ತರಾರ್ಧ ಏಕಂ ವಾಕ್ಯಂ | ಹೇ ಅದಿತೇ ಹೇ ಅರ್ಯಮ-
ನ್ಯುಕ್ತಲಕ್ಷಣ ದೇವ ವಯಂ ದೇವೇಷು ಮಧ್ಯೇ ತ್ವಾಂ ಗೃಣಂತಸ್ತನ್ನೈವ ಪ್ರಿಯಾಃ ಸ್ಯಾಮ | ಯದಿ
ಮಾಂ ದೇವೇಷ್ವಸಾಪಂ ಬ್ರೂಯಾಸ್ತರ್ಹಿ ತೈರಯಮನಪರಾಧೀತ್ಯನುಗೃಹೀತೃಸ್ತಾಂ ಸ್ತುತ್ವಾ ತವ
ಪ್ರಿಯೋ ಭವೇಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅದಿತೇ—ಪೂರ್ಣಾತ್ಮನಾದ | ಸೂರ್ಯ—ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೇ, | ಉದ್ಯನ್—ಉದಯವನ್ನು ಹೊಂದುವ
ನೀನು | ಅದ್ಯ—ಈ ಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಅನಾಗಾಃ—(ಈ ಯಜಮಾನರು) ಪಾಪರಹಿತರು ಎಂಬುದಾಗಿ |
ಮಿತ್ರಾಯ—ಮಿತ್ರನಿಗೂ | ವರುಣಾಯ—ವರುಣನಿಗೂ | ಬ್ರವಃ—ಹೇಳಿದ್ದೇ ಆದರೆ | (ಕರ್ತೃ—ಅಗ) ವಯಂ
—ನಾವು | ದೇವತ್ರಾ—ದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ | ಸತ್ಯಂ—ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ವ್ಯವಹಾರವುಳ್ಳವರಾಗಿ | ಸ್ಯಾಮ—
ಪರಿಗಣಿತರಾಗುತ್ತೇವೆ. | ಅರ್ಯಮನ್—ಎಲೈ ಆರ್ಯದೇವನೇ, | ಗೃಣಂತಃ—ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ನಾವು |
ತವ—ನಿನಗೆ | ಪ್ರಿಯಾಸಃ—ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾಗುವಂತೆ ಆಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪೂರ್ಣಾತ್ಮನಾದ ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೇ, ಉದಯವನ್ನು ಹೊಂದುವ ನೀನು ಈ ಯುಗಕಾಲದಲ್ಲಿ “ಈ ಯಜಮಾನರು ಪಾಪರಹಿತರು” ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಿತ್ರನಿಗೂ ವರುಣನಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ, ಅಗ ನಾವು ದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾತ್ಮಕನಾದ ವ್ಯವಹಾರವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಎಲೈ ಆದ್ಯಮನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ನಾವು ನಿನಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾಗಿರುವಂತೆ ಆಗಲಿ.

English Translation

Surya, when rising to-day, declare the truth to Mitra and Varuna, that we are void of sin : may we, Aditi, be (approved of) among the gods : praising you, Aryaman, may we be dear to you.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏಷ ಸ್ಯ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ನೃಚಕ್ಷಾ ಉಭೇ ಉದೇತಿ ಸೂರ್ಯೋ ಅಭಿ ಜ್ಞನ್ |

ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಸ್ಥಾತುರ್ಜಗತ್ತ್ವ ಗೋಪಾ ಋಜು ಮರ್ತೇಷು ವೃಜಿನಾ ಚ ಸತ್ಯನ್ ||

ಪದಸಾಠಃ

ಏಷಃ | ಸ್ಯಃ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ನೃಚಕ್ಷಾಃ | ಉಭೇ ಇತಿ | ಉತ್ | ಏತಿ | ಸೂರ್ಯಃ | ಅಭಿ | ಜ್ಞನ್

ವಿಶ್ವಸ್ಯ | ಸ್ಥಾತುಃ | ಜಗತ್ | ಚ | ಗೋಪಾಃ | ಋಜು | ಮರ್ತೇಷು | ವೃಜಿನಾ | ಚ | ಸತ್ಯನ್ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಏಷ ಪುರತೋ ದೃಶ್ಯಮಾನಃ ಸ್ಯ ಸ ಸರ್ವೈಃ ಸ್ತುತೃತ್ವೇನ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋ ನೃಚಕ್ಷಾ ನೃಣಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ದ್ರಷ್ಟಾ ಸೂರ್ಯ ಉಭೇ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾವಭ್ಯಭಿಲಕ್ಷೋದೇತಿ ಜ್ಞನ್ನಂತರಿಷ್ಟೇ ಗಚ್ಛನ್ | ಸ ವಿಶೇಷ್ಯತೇ | ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಸ್ಥಾತುಃ ಸ್ಥಾವರಸ್ಯ ಜಗತೋ ಜಂಗಮಸ್ಯ ಚ ಗೋಪಾ ಗೋಪಾಯಿತಾ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ | ಮರ್ತೇಷು ಮನುಷ್ಯೇಷು ಸ್ಥಿತಾನ್ಯೈಜ್ಞಜಾನಿ ಸುಕ್ತತಾನಿ ವೃಜಿನಾನಿ ಪಾಪಾನಿ ಚ ಸತ್ಯನ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ. | ಸ್ಥಾತುಃ—ಸ್ಥಾವರಾತ್ಮಕವೂ | ಜಗತೇ—ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವೂ ಆದ | ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಚ—ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ | ಗೋಪಾಃ—ರಕ್ಷಕನೂ | ಏಷಃ—ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುವವನೂ | ಸ್ಯಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ | ನೃಚಕ್ಷಾಃ—ಮಾನವರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡತಕ್ಕವನೂ ಆದ | ಸೂರ್ಯಃ—ಸೂರ್ಯನು | ಮರ್ತೇಷು—ಮಾನವರಲ್ಲಿರುವ | ಋಜು—ಸತ್ಯಜೀವನವನ್ನೂ | ವೃಜಿನಾ ಚ—ಅಸತ್ಯಜೀವನವನ್ನೂ | ಪತ್ಯನ್—ನೋಡುತ್ತಲೂ | ಜ್ಞನ್—ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲೂ | ಉಭೇ ಅಭಿ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ | ಉದೇತಿ—ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರನವರುಣರೇ, ಸ್ಥಾವರಾತ್ಮಕವೂ, ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವೂ ಆದ ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ ರಕ್ಷಕನೂ, ಜಗತ್ತಿಗಿಲ್ಲಾ ಗೋಚರಿಸುವವನೂ, ಮಾನವರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡತಕ್ಕವನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನು ಮಾನವರಲ್ಲಿರುವ ಸತ್ಯಜೀವನವನ್ನೂ, ಅಸತ್ಯಜೀವನವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಲೂ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲೂ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

This Surya, the beholder of man, rises, Mitra and Varuna, upon both (heaven and earth), moving (in the sky): he who is the preserver of all that is stationary or moveable, witnessing the upright acts or the sins of mortals.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಯುಕ್ತ ಸಪ್ತ ಹರಿತಃ ಸದಸ್ಥಾ ದ್ಯೌಃ ಈಂ ವಹಂತಿ ಸೂರ್ಯಂ ಘೃತಾಚೀಃ
ಧಾಮಾನಿ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಯುನಾಕುಃ ಸಂ ಯೋ ಯೂಥೇವ ಜನಿಮಾನಿ
ಚಿಷ್ಟೇ || ೩ ||

ಪದಸಾಠಃ

ಅಯುಕ್ತ | ಸಪ್ತ | ಹರಿತಃ | ಸಧಸ್ಥಾತ್ | ಯಾಃ | ಈಂ | ವಹಂತಿ | ಸೂರ್ಯಂ | ಘೃತಾಚೀಃ |
ಧಾಮಾನಿ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಯುನಾಕುಃ | ಸಂ | ಯಃ | ಯೂಥಾಽವ | ಜನಿಮಾನಿ | ಚಿಷ್ಟೇ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಯುವಯೋರಾಗಮನಾಯ ಸಧಸ್ಥಾತ್ ಸದಸ್ಥಾನಾದಂತರಿಕ್ಷಾದಂತರಿಕ್ಷೇ ಸಪ್ತ ಸರ್ವಜನ್ಯಭಾನಾನೇತತ್ತ್ವಂಖ್ಯಾಕಾನ್ವಾ ಹರಿತೋ ಹರಿದ್ವರ್ಣಾನಶ್ವಾನಯುಕ್ತ | ಯುಕ್ತವಾನ್ಯಥೇ | ಹರಿತ ಅದಿತ್ಯಸ್ಯೇತಿ ಹಿ ನಿರುಕ್ತಂ | ಯಾ ಹರಿತ ಈನೇನಂ ಸೂರ್ಯಂ ದೇವಂ ಘೃತಾಚೀಘೃತಾಂಚಿನಾ ಉದಕಸತ್ಯಃ | ಉದಕಸೃದಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾದೃಶ್ಯಃ ಸತ್ಯೋ ವಹಂತಿ ತಾ ಅಯುಕ್ತ | ಅಥೋದಿತಃ ಸನ್ಮಾನಾನಿ ಸ್ಥಾನಾನಿ ಲೋಕಾಣ್ಣಾನಿಮಾನಿ ಜನ್ಮಾನಿ | ಜನ್ಮಭಾಜಃ ಪ್ರಾಣಿನ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾಂಶ್ಚ ಯುನಾಕುರ್ಯುವಾಂ ಕಾಮಯಮಾನೋ ಯೋ ದೇವಃ ಸಂಚಿಷ್ಟೇ ಸಮ್ಯಕ್ ಸತ್ಯತಿ ಯೂಥೇವ ಗೋಯೂಥಾನೀವ ಯೂಥಪಾಃ | ಸ ಯಥಾ ಸರ್ವಂ ಯೂಥಂ ತದವಾಂತರಗೋವ್ಯಕ್ತಿಂ ಚಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಸತ್ಯತಿ ತದ್ವಲ್ಲೋಕಾನ್ಪ್ರಾಣಿನಶ್ಚ ಸತ್ಯತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರನವರುಣರೇ, | ಯಾಃ—ಯಾವ ಅಶ್ವಗಳು | ಘೃತಾಚೀಃ—ಉದಕಭರಿತಗಳಾಗಿ | ಈಂ ಸೂರ್ಯಂ—ಈ ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು | ವಹಂತಿ—ವಹಿಸುತ್ತವೆಯೋ ಅಂತಹ | ಸಪ್ತ—ಸಪ್ತ

ಸಂಖ್ಯಾಕವೂ | ಹರಿತೇ—ಪಟ್ಟಿವರ್ಣವುಳ್ಳವೂ ಆದ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು | ಸಧಸ್ಥಾತ್—ನಿಮಗೆಲ್ಲಾ ಸಮಾನಸ್ಥಾನವಾದ
ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ | ಅಯುಕ್ತ—ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿಸಿದ್ದಾನೆ. | ಯುವಾಕುಃ—ನಿಮ್ಮ ಸಂಗವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವ
ಯಃ—ಯಾವ ಅದೇ ಸೂರ್ಯನು | ಯೋಥೇವ—ಗೋಪಾಲಕನು ತನ್ನ ಗೋಸಮೂಹಗಳನ್ನೆಲ್ಲ
ವೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ | ಧಾಮಾನಿ—ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ | ಜನಿಮಾನಿ—ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ | ಸಂ ಚಿವ್ವೇ—
ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರವರುಣರೇ, ಯಾವ ಅಶ್ವಗಳು ಉದಕಭರಿತಗಳಾಗಿ ಈ ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು ನುಹಿಸುತ್ತವೆಯೋ
ಅಂತಹ ಸಪ್ತಸಂಖ್ಯಾಕವೂ ಪಟ್ಟಿವರ್ಣವುಳ್ಳವೂ ಆದ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ನಿಮಗೆಲ್ಲಾ ಸಮಾನಸ್ಥಾನವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ
ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಿಮ್ಮ ಸಂಗವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಯಾವ ಅದೇ ಸೂರ್ಯನು, ಗೋಪಾಲ
ಕನು ತನ್ನ ಗೋಸಮೂಹಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ
ನೋಡುತ್ತಾನೆ

English Translation

He has harnessed his seven bay steeds Mītra and Varuna, (to come-
from your common dwelling-place, (the firmament): the horses that, shed-
ding water convey that Surya who, friendly to you both, (contemplates all)
regions, and looks carefully upon living creatures as (a herdsman) upon
the herd.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉದ್ವಾಂ ಪ್ರಕ್ಲಾಸೋ ಮಧುಮಂತೋ ಅಸ್ತು ರಾ ಸೂರ್ಯೋ ಅರುಹಚ್ಛಕ್ರ-
ಮಣೀಃ |
ಯಸ್ಮಾ ಆದಿತ್ಯಾ ಅಧ್ವನೋ ರದಂತಿ ಮಿತ್ರೋ ಅರ್ಯಮಾ ವರುಣಃ ಸ-
ಜೋಷಾಃ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ್ | ನಾಂ | ಪ್ರಕ್ಷಾಸಃ | ಮಧುಮಂತಃ | ಅಸ್ತುಃ | ಆ | ಸೂರ್ಯಃ | ಅರುಹತ್ | ಶುಕ್ರಂ | ಅಣೀಃ
ಯಸ್ಮೈ | ಆದಿತ್ಯಾಃ | ಅಧ್ವನಃ | ರದಂತಿ | ಮಿತ್ರಃ | ಅರ್ಯಮಾ | ವರುಣಃ | ಸಜೋಷಾಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಿತ್ರವರುಣಾ ನಾಂ ಯುವಯೋರರ್ಥಾಯ ಪ್ರಕ್ಷಾಸೋನ್ಮಾನಿ ಚರುಪುರೋಡಾಶಾ-
ದೀನಿ ಮಧುಮಂತೋ ಮಾಧುರ್ಯೋಪೇತಾನಿ ತತ್ಪ್ರಾಧನಾನ್ಯೋಷಧ್ಯಾದೀನಿ ವೋದಸ್ಯಃ | ಸಂಸಾದಿ-

ಕಾನ್ಯಾಸನಂ | ಸೂರ್ಯಶ್ಚ ಶುಕ್ರಂ ದೀಪ್ತಮರ್ಜೋಽರ್ಣವಮಂತರಿಷ್ಟಮಾರುಹತ್ | ಅರೋಹತಿ |
ಯಸ್ಮೈ ಸೂರ್ಯಾಯ ತದ್ಗಮನಾರ್ಥಮಾದಿತ್ಯಾ ಅದಿತೇಃ ಪುತ್ರಾ ದೇವಾ ಅಧ್ವನೋ ಮಾರ್ಗಾನ್ತದಂತಿ
ವಿಲಿಖಂತಿ ಸಾಧಯಂತಿ | ಕೇ ತೇ | ಮಿತ್ರೋಽರ್ಯಮಾ ವರುಣಶ್ಚೈತೇ ತ್ರಯೋಽಪಿ ದೇವಾಃ ಸರ್ಜೋ-
ಷಸಃ ಸಮಾನಪ್ರೀತಯಃ ಸಂತಃ | ಸ ದೇವ ಆರುಹದತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಮಿತ್ರವರುಣರೇ) ನಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೈಶಿಸಿ | ಪೃತ್ವಾಸಃ—ಚರುಪುರೋಡಾಶಾದ್ಯನ್ನಗಳು |
ಮಧುಮಂತಃ—ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ | ಉದಸ್ಥಾಃ—ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿವೆ. | ಯಸ್ಮೈ—ಯಾವ ಸೂರ್ಯ
ನಿಗಾಗಿ | ಸರ್ಜೋಷಾಃ—ಸಮಾನಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರೂ | ಅದಿತ್ಯಾಃ—ಅದಿತಿಪುತ್ರರೂ ಆದ | ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರನೂ |
ಅರ್ಯಮಾ—ಅಧ್ಯಮನೂ | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ | ಅಧ್ವನಃ—ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು | ರದಂತಿ—ಬಿಡಿಸಿ ಸಿದ್ಧ
ಪಡಿಸುವರೋ | ಸೂರ್ಯಃ—ಆ ಸೂರ್ಯನು | ಶುಕ್ರಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ | ಅರ್ಣಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು |
ಆರುಹತ್—ಹತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾನಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರವರುಣರೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೈಶಿಸಿ ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚರುಪುರೋಡಾಶಾದ್ಯನ್ನಗಳು
ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿವೆ. ಯಾವ ಸೂರ್ಯನಿಗಾಗಿ ಅದಿತಿಪುತ್ರರೂ ಸಮಾನಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಮಿತ್ರ, ಅರ್ಯಮ,
ಮತ್ತು ವರುಣರು ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವರೋ ಆ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು
ಹತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

English Translation.

For you (Mitra and Varuna), the sweet-flavoured viands have been
prepared : the sun has ascended the shining firmament, for whom the Adit-
yas and the consentient Mitra, Varuna, Aryaman make ready the paths.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಮೇ ಚೇತಾರೋ ಅನ್ಯತಸ್ಯ ಭೂರೇರ್ವಿತ್ರೋ ಅರ್ಯಮಾ ವರುಣೋ

ಹಿ ಸಂತಿ |

ಇಮ ಯತಸ್ಯ ನಾವ್ಯಧುದುರೋಣೇ ಶಗ್ಮಾಸಃ ಪುತ್ರಾ ಅದಿತೇರದಬ್ಧಾಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಇಮೇ | ಚೇತಾರಃ | ಅನ್ಯತಸ್ಯ | ಭೂರೇಃ | ಮಿತ್ರಃ | ಅರ್ಯಮಾ | ವರುಣಃ | ಹಿ | ಸಂತಿ |

ಇಮೇ | ಯತಸ್ಯ | ನಾವ್ಯಧುಃ | ದುರೋಣೇ | ಶಗ್ಮಾಸಃ | ಪುತ್ರಾಃ | ಅದಿತೇಃ | ಅದಬ್ಧಾಃ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಮೇ ಮಿತ್ರೋಽರ್ಯಮಾ ವರುಣಶ್ಚ ತ್ರಯೋಽಸ್ಯ ನೈತಸ್ಯ ಪಾಪಸ್ಯ ಭೂರೇಃ ಪೃಥೂತಸ್ಯ
ಚೇತಾರೋ ಹಂತಾರಃ ಸಂತಿ | ಭವಂತಿ ಹಿ | ಇಮೇ ಮಿತ್ರಾದಯಃ ಋತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ದುರೋಣೇ
ಗೃಹೇ ವನ್ಯಧುಃ | ವರ್ಧಂತೇ ಹವಿಷಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಚ | ಕೀದೃಶಾಸ್ತೇ | ಶಗ್ಮಾಸಃ ಸುಖಕರಾ ಅದಿತೇಃ
ಪುತ್ರಾ ಅದಿತ್ಯಾಃ ಅಹಿಂಸಿತಾಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರನೂ | ಅರ್ಯಮಾ—ಅರ್ಯಮನೂ | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ | ಇಮೇ—ಈಮೂರು
ದೇವತೆಗಳೂ | ಭೂರೇಃ—ಅಧಿಕವಾದ | ಅಸೃತಸ್ಯ—ಪಾಪಕ್ಕೆ | ಚೇತಾರಃ—ನಾಶಕರಾಗಿ | ಸಂತಿ ಹಿ—ಆಗು
ತ್ತಾರೆ. | ಶಗ್ಮಾಸಃ—ಸುಖಕಾರಕರೂ | ಅದಿತೇಃ ಪುತ್ರಾಃ—ಅದಿತಿಪುತ್ರರೂ | ಅದಿತ್ಯಾಃ—ಅಹಿಂಸಿತರೂ ಆದ |
ಇಮೇ—ಈ ದೇವತೆಗಳು | ಋತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞದ | ದುರೋಣೇ—ಗೃಹದಲ್ಲಿ | ವನ್ಯಧುಃ — (ಹವಿಸ್ಸಿಂಹದ)
ಪುಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರನೂ, ಅರ್ಯಮನೂ, ವರುಣನೂ ಈ ಮೂರು ದೇವತೆಗಳೂ ಅಧಿಕವಾದ ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವವ
ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸುಖಕಾರಕರೂ, ಅದಿತಿಪುತ್ರರೂ, ಅಹಿಂಸಿತರೂ ಆದ ಈ ದೇವತೆಗಳು ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹವಿಸ್ಸಿಂಹದ
ಪುಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

English Translation

These (deities), Mitra, Aryaman, Varuna are the detectors of much
untruth : these unconquered sons of Aditi, dispensers of happiness, are
magnified in the hall of sacrifice.

ಸಂಹಿತಾಸಾತಃ

ಇಮೇ ಮಿತ್ರೋ ವರುಣೋ ದೂಳಭಾಸೋಽಚೇತಸಂ ಚಿಚ್ಚಿತಯಂತಿ ದಕ್ಷೈಃ
ಅಸಿ ಕ್ರತುಂ ಸುಚೇತಸಂ ವತಂತಸ್ತೀರಶ್ಚಿದಂಹಃ ಸುಪಥಾ ನಯಂತಿ || ೬ ||

ಪದಸಾತಃ

ಇಮೇ | ಮಿತ್ರಃ | ವರುಣಃ | ದುಃಪದಭಾಸಃ | ಅಚೇತಸಂ | ಚಿತ್ | ಚಿತಯಂತಿ | ದಕ್ಷೈಃ |
ಅಸಿ | ಕ್ರತುಂ | ಸುಚೇತಸಂ | ವತಂತಃ | ಶಿರಃ | ಚಿತ್ | ಅಂಹಃ | ಸುಪಥಾ | ನಯಂತಿ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಮು ಅದಿತ್ಯಾ ಮಿತ್ರೋ ವರುಣಶ್ಚ | ಏತದ್ವೈಯಮರ್ಯಮ್ನೋಽಪ್ಯುಪಲಕ್ಷಣಂ | ಏತೇ ದೂ-
ಳಭಾಸೋ ದುರ್ದಭಾ ಅನಭಿಭಾವ್ಯಾ ಅಚೇತಸಂ ಚಿದಪ್ರಜ್ಞಾನಮನುಷ್ಠಾನವಿಷಯಜ್ಞಾನರಹಿತಮಸಿ

ದಿವ್ಯೈಃ ಸಾಮರ್ಥ್ಯೈಃ ತಯಂತಿ | ಅಸಿ ಸುಚೇತಸಂ ಪ್ರಕೃಷ್ಟಜ್ಞಾನವಂತಂ ಪುರುಷಂ ಕೃತುಂ ಕರ್ತಾರಂ
ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವಂತಂ ವತಂತೋ ಗಚ್ಛಂತೋಽಂಧೋ ಮುಷ್ಟುತಂ ತಿರಸ್ಕಿತ್ತಿರೋ ನಯಂತೋಽಸ್ತಾ-
ನ್ಸುಸಥಾ ಶೋಭನೇನ ಮಾರ್ಗೇಣ ನಯಂತಿ | ಪ್ರಾಪಯಂತ್ಯಭಿಮತಂ ಯಜ್ಞಂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಕಂ ನಾ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರೇ—ಮಿತ್ರನೂ | ವರುಣಿ—ವರುಣನೂ (ಮತ್ತು ಅರ್ಯಮನೂ) | ಇಮೇ—ಈ ಮೂರು ದೇವತೆ
ಗಳೂ | ದೂಳಭಾಸಃ—ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ | ಅಚೇತಸಂ ಚಿತ್—ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಜ್ಞಾನ
ರಹಿತನನ್ನೂ ಸಹ | ದಿವ್ಯೈಃ—ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ | ಗಚ್ಛಂತಿಯಂತಿ—ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. | ಅಸಿ—ಮತ್ತು
ಸುಚೇತಸಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನೂ | ಕೃತುಂ—ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವವನೂ ಆದ ಪುರುಷ
ನಲ್ಲಿಗೆ | ವತಂತಃ—ಹೋಗಿ | ಅಂಹಃ—ಅವನ ಪಾಪವನ್ನು | ತಿರಸ್ಕಿತ್—ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾ | ಸುಸಥಾ—
(ಅವನನ್ನು) ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ | ನಯಂತಿ—ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಆದಿತಿಪುತ್ರರಾದ ಮಿತ್ರ, ಅರ್ಯಮ, ಮತ್ತು ವರುಣ ಈ ಮೂರು ದೇವತೆಗಳೂ ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ಶಕ್ತಿ
ಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಅರಿಯದ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಸಹ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸು
ತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನೂ, ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವವನೂ ಆದ ಪುರುಷನನ್ನು ಸಮಾ
ಪಿಸಿ ಅವನ ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತ ಅವನನ್ನು ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ.

English Translation

These, the unsubdued Mitra, Varuna, and Aryaman, animate with
energies the unconscious (sleepers): repairing to the intelligent performer
(of pious acts), they lead (him), by safe paths (to heaven), removing all
iniquity.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಮೇ ದಿವೋ ಅಸಿಮಿಷಾ ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ ತ್ವಿಕಿತ್ವಾಂಸೋ ಅಚೇತಸಂ ನಯಂತಿ |
ಪ್ರವ್ರಾಜೇ ಚಿನ್ತದ್ಯೋ ಗಾಧಮಸ್ತಿ ಪ್ರಾರಂ ನೋ ಅಸ್ಯ ವಿಷ್ವಿತಸ್ಯ ಪರ್ಷನ್ ||

ಪದಸಾತಃ

ಇಮೇ | ದಿವಃ | ಅಸಿಮಿಷಾ | ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ | ತ್ವಿಕಿತ್ವಾಂಸಃ | ಅಚೇತಸಂ | ನಯಂತಿ |

ಪ್ರವ್ರಾಜೇ | ಚಿತ್ | ನದ್ಯಃ | ಗಾಧಂ | ಅಸ್ತಿ | ಪ್ರಾರಂ | ನಃ | ಅಸ್ಯ | ವಿಷ್ವಿತಸ್ಯ | ಪರ್ಷನ್ || ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇನೋ ಮಿತ್ರಾದಯೋ ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಸ್ಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾಶ್ಚ ಸಂಬಂಧಿನೋನಿಮಿಷಾನಿಮಿ-
ಷೇಣ ಸರ್ವದಾ ಚಿಕಿತ್ಸಾಂಸೋ ಜಾನಂತಃ | ಕಂ | ಅಚೇತಸಮಜ್ಞಾನಂ | ನಯಂತಿ | ಪ್ರಾಪಯಂತಿ
ಕರ್ಮಾಣಿ | ಪ್ರವ್ರಾಜೇ ಚಿತ್ ಪ್ರವರ್ಣೇಸ್ಯತೃಂತನಿನ್ಮೂಲಸಿ ದೇಶೇ ನದ್ಯೋ ನದ್ಯಾ ಗಾಧಮಸ್ತಿ |
ಭವತಿ ಯುಷ್ಮತ್ಪ್ರಾಮಾಥ್ಯಾತ್ | ತೇ ಮಹಾಂತೋ ನೋಸ್ಯಾಕಮಸ್ಯ ವಿಷ್ವಿತಸ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿತಸ್ಯ ಕರ್ಮ-
ಣಃ ಪಾರಂ ಪರ್ಷನ್ | ಪಾರಯಂತು | ನಯಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಇನೋ—ಮಿತ್ರ, ವರುಣ ಮತ್ತು ಅರ್ಯಮದೇವತೆಗಳು | ದಿವಃ—ದ್ಯುಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದೂ |
ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ—ಪೃಥಿವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದೂ ಆದ | ಅಚೇತಸಂ—ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು | ಅನಿಮಿಷಾ—ಎವೆಯಿಕ್ಕದ
ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ | ಚಿಕಿತ್ಸಾಂಸಃ—ಅರಿಯುತ್ತ | ನಯಂತಿ—ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. | ನದ್ಯಾಃ—ನದಿಯ |
ಪ್ರವ್ರಾಜೇ ಚಿತ್—ಅತ್ಯಂತ ಆಳವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ | ಗಾಧಂ ಅಸ್ತಿ—(ಈ ದೇವತೆಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ
ದಿಂದ) ತಳವು ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. | (ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಈ ದೇವತೆಗಳು) ನಃ—ನಮ್ಮ | ವಿಷ್ವಿತಸ್ಯ—ವ್ಯಾಪಕವಾದ |
ಅಸ್ಯ—ಈ ಕರ್ಮದ | ಪಾರಂ—ದಡಕ್ಕೆ | ಪರ್ಷನ್—ಒಯ್ಯಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರ, ವರುಣ ಮತ್ತು ಅರ್ಯಮದೇವತೆಗಳು, ದ್ಯುಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದೂ, ಪೃಥಿವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದೂ
ಆದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅರಿಯುತ್ತ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇವತೆ
ಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ನದಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಆಳವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ತಳವು ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಮಹಾತ್ಮರಾದ
ಈ ದೇವತೆಗಳು ವಿಶ್ವವಾದ ಈ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನೆರವೇರುವಂತೆ ಮಾಡಲಿ. (ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕವಾ
ದುದೂ ಕರ್ಮರೂಪವಾದುದೂ ಆದ ಈ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿಸಲಿ).

English Translation

(Beholding) with unclosing eyes, and cognizant (of the things) of
heaven and earth, they conduct the ignorant man (to duty): in the lowest
depth of the river, (through them), there is a bottom : may they lead us to
the opposite shore of the vast expanse.

ಸಂಹಿತಾಸಾರಃ

ಯದ್ಗೋಪಾನಂದದ್ವಿತಿಃ | ಶರ್ಮ ಭದ್ರಂ ಮಿತ್ರೋ ಯಚ್ಛಂತಿ ವರುಣಃ

ಸುದಾಸೇ |

ತಸ್ಮಿನ್ನಾ ತೋಕಂ ತನಯಂ ದಧಾನಾ ಮಾ ಕರ್ಮ ದೇವದೇವತೆನ ತುರಾಸಃ ||

ಪದವಾಳಿ

ಯತ್ | ಗೋಸಾವತ್ | ಅದಿತಿಃ | ಶರ್ಮ | ಭದ್ರಂ | ಮಿತ್ರಃ | ಯಚ್ಛಂತಿ | ವರುಣಃ | ಸುದಾಸೇ |
ತಸ್ಮಿನ್ | ಅ | ತೋಕಂ | ತನಯಂ | ದಧಾನಾಃ | ಮಾ | ಕರ್ಮ | ದೇವಹೇಳನಂ | ತುರಾಸಃ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಚ್ಛರ್ಮ ಸುಖಂ ಗೃಹಂ ವಾ ಗೋಸಾವದ್ರಕ್ಷಣೋಪೇತಂ ಭದ್ರಂ ಸ್ತುತ್ಯಮದಿತಿರದೀನೋಽ
ಯಮಾದಿತಿರ್ವಾ ಮಿತ್ರೋ ವರುಣಶ್ಚೈತೇ ತ್ರಯೋ ದೇವಾಃ ಸುದಾಸೇ ಸುದಾನಾಯ ಮಹ್ಯಂ ಯು
ಚ್ಛಂತಿ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ ತಸ್ಮಿನ್ ಶರ್ಮಣಿ ತೋಕಂ ಪುತ್ರಂ ತನಯಂ ತತ್ಪುತ್ರಾದಿಕಂ | ಅಥವಾ ತನಯೋ
ಶಬ್ದೋಽಪತ್ಯಸಾಮಾನ್ಯವಚನಃ | ತೋಕಂ ಬಲವಂತಂ ಪುತ್ರಮಾ ಸರ್ವತೋ ದಧಾನಾ ಧಾರಯಂತೋ
ವಯಂ ಹೇ ತುರಾಸೋ ಗಮನಾಯ ತ್ವರಮಾಣಾಃ ದೇವಹೇಳನಂ ದೇವಾನಾಂ ಮಿತ್ರಾದೀನಾಂ ಕೋ-
ಪನಂ ಮಾ ಕರ್ಮ | ಮಾ ಕಾರ್ಷ್ವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅದಿತಿಃ—ಪೂರ್ಣರೂಪನಾದ ಅರ್ಯಮನೂ | ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರನೂ | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ (ಈ ಮೂರು
ದೇವತೆಗಳೂ) | ಸುದಾಸೇ—ಉತ್ತಮವಾದ ಹವಿಸ್ಸರ್ಪಿಸುವ ನನಗೆ | ಗೋಸಾವತ್—ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ
ಭದ್ರಂ—ಮಂಗಳಕರವಾದುದೂ ಅದ | ಯತ್ ಶರ್ಮ—ಯಾವ ಗೃಹವನ್ನು | ಯಚ್ಛಂತಿ—ಕೊಡುವದೋ |
ತಸ್ಮಿನ್—ಆ ಗೃಹದಲ್ಲಿ | ತೋಕಂ—ಪುತ್ರರನ್ನು | ತನಯಂ—ಪೌತ್ರರನ್ನು | ಅ ದಧಾನಾಃ—ಸರ್ವತ್ರ
ಹೊಂದಿರುವ ನಾನು (ಮತ್ತು ನಮ್ಮವರು) | ತುರಾಸಃ—ಆತುರವುಳ್ಳವರಾಗಿ | ದೇವಹೇಳನಂ—ದೇವತೆಗಳ
ಕೋಪವನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು | ಮಾ ಕರ್ಮ—ಮಾಡದಿರುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪೂರ್ಣರೂಪನಾದ ಅರ್ಯಮನೂ, ಮಿತ್ರನೂ, ವರುಣನೂ ಈ ಮೂರು ದೇವತೆಗಳೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಹವಿಸ್ಸ
ನ್ನರ್ಪಿಸುವ ನನಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಮಂಗಳಕರವಾದುದೂ ಅದ ಯಾವ ಗೃಹವನ್ನು ಕೊಡುವದೋ ಆ
ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪೌತ್ರರನ್ನೂ ಸರ್ವತ್ರ ಪಡೆದು ನಾನೂ ಮತ್ತು ನಮ್ಮವರೂ, ಆತುರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿ
ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕೋಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸದಂತೆ ಆಗಲಿ.

English Translation

Including our sons and grandsons in that preserving and auspicious
felicity which Aditi, Mitra and Varuna confer upon the liberal donor (of
the oblation), may we never, acting precipitately, incur the displeasure of
the deities.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅವ ವೇದಿಂ ಹೋತ್ರಾಭಿಯೇತ ರಿಪಃ ಕಾಶ್ವಿದ್ವರುಣಧ್ರುತಃ ಸಃ |

ಪರಿದ್ವೇಷೋಭಿರರ್ಯಮಾ ವೃಣಕ್ತುರುಂ ಸುದಾಸೇ ವೃಷಣಾ ಉ ಲೋಕಂ

ಪದಪಾಠಃ

ಅವ | ವೇದಿಂ | ಹೋತ್ರಾಭಿಃ | ಯೇತೇ | ರಿಪಃ | ಕಾಃ | ಚಿತ್ | ವರುಣಧ್ರುತಃ | ಸಃ |

ಪರಿ | ದ್ವೇಷಃ | ಭಿಃ | ಅರ್ಯಮಾ | ವೃಣಕ್ತು | ಉರುಂ | ಸುದಾಸೇ | ವೃಷಣಾ | ಉಂ | ಇತಿ | ಲೋಕಂ

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಿತ್ರಾದಯಃ ಸೋಽಸ್ಮದ್ವೇಷೀ ವೇದಿಂ ಯಾಗಸಾಧನಂ ಹೋತ್ರಾಭಿಃ | ವಾಣ್ಣವೈ-
ತತ್ | ವಾಗ್ಗುಪಾಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಸಾಧಮವ ಯೇತೇ | ವೇದ್ಯಾಂ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕುರ್ವಂತೇವಾನ್ ಸ್ತು-
ಯಾದಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅವಪೂರ್ವೋ ಯಜತಿ ಸ್ತಾಗಾರ್ಥಃ | ಸ ಕಿಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾದಿತಿ ತತ್ರಾಹ | ವರುಣ-
ಧ್ರುತೋ ವರುಣೇನ ತ್ವಯಾ ಹಿಂಸಿತಃ ಸ ಕಾಶ್ವಿದ್ರಿಪೋ ಹಿಂಸಾಃ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾದಿತಿ ಶೇಷಃ | ಅಸ್ಮಾಂ-
ಸ್ವರ್ಯಮಾ ದೇವೋ ದ್ವೇಷೋಭಿದ್ವೇಷ್ಯಾಭೀ ರಕ್ಷಸೈಭ್ಯತಿಭಿಃ ಪರಿ ವೃಣಕ್ತು | ವರ್ಜಯತು |
ಉರುಂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಲೋಕಂ ಸ್ಥಾನಂ ಸುದಾಸೇ ಶೋಭನದಾನಾಯ ಮಹ್ಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಂ ಹೇ ವೃ-
ಷಣಾ ವರ್ಷಕಾ ಕಾಮಾನಾಂ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

(ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೇ) ಸಃ—ನಮ್ಮ ಶತ್ರುನು | ಹೋತ್ರಾಭಿಃ—(ತನ್ನ ಆಕಾಶವಾದ) ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ
ವೇದಿಂ—ಯಜ್ಞವೇದಿಯನ್ನು | ಅವ ಯೇತೇ—ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ. | ವರುಣಧ್ರುತಃ—ವರುಣನಿಂದ ಪೀಡಿತ
ನಾದ ಅವನು | ಕಾಶ್ವಿದ್—ಕೆಲವು | ರಿಪಃ—ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನಾ ಹೊಂದಲಿ. | ಅರ್ಯಮಾ—ಆರ್ಯಮದೇವನು |
ದ್ವೇಷೋಭಿಃ—ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ | ಪರಿ ವೃಣಕ್ತು—ನಮ್ಮನ್ನು ಬೇರೆಮಾಡಲಿ. | ವೃಷಣಾ—ಕಾಮವರ್ಷಕ
ರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, | ಸುದಾಸೇ—ಹವಿಷ್ಪ್ರದನಾದ ನನಗೆ | ಉರುಂ—ವಿಸ್ತೃತವಾದ | ಲೋಕಂ—
ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡಿರಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮ ಶತ್ರುನು ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಪಠಿಸದೆ ತನ್ನ ಯಜ್ಞವೇದಿಯನ್ನು ಕಳೆದು
ಕೊಳ್ಳಲಿ. ವರುಣನಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಅವನು ಅನೇಕ ಹಿಂಸೆಗೂ ಪಾತ್ರನಾಗಲಿ. ಆರ್ಯಮದೇವನು ನಮ್ಮನ್ನು ನಮ್ಮ
ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಮಾಡಲಿ. ಕಾಮವರ್ಷಕರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ಹವಿಷ್ಪ್ರದನಾದ ನನಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ
ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿರಿ.

English Translation

Let my adversary desecrate the altar by (ill-expressed) praises : repell-
ed by Varuna, may he (undergo) various sufferings : may Aryaman defend
us from those who hate us : confer, showerers (of benefits), a vast region
upon the liberal donor (of oblations).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸಸ್ತತ್ತ್ವದ್ಧಿ ಸಮೃತ್ತಿಸ್ತೈಷ್ಯೇಷಾಮುಪೀಚ್ಯೇನ ಸಹಸ್ರಾ ಸಹಂತೇ |

ಯುಷ್ಮದ್ಧಿಯಾ ವೃಷಣೋ ರೇಜಮಾನಾ ದಕ್ಷಸ್ಯ ಚಿನ್ಮಹಿನಾ ಮೃಳತಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಸ್ತೃತಿ | ಚಿತ್ | ಹಿ | ಸಂಯುತಿಃ | ತೈಷೀ | ಏಷಾಂ | ಅಪೀಚ್ಯೇನ | ಸಹಸ್ರಾ | ಸಹಂತೇ |

ಯುಷ್ಮತ್ | ಭಿಯಾ | ವೃಷಣಃ | ರೇಜಮಾನಾಃ | ದಕ್ಷಸ್ಯ | ಚಿತ್ | ಮಹಿನಾ | ಮೃಳತ | ನಃ || ೧೦ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಏಷಾಂ ಮಿತ್ರಾದೀನಾಂ ಸಮೃತ್ತಿಃ ಸಂಗತಿಃ ಸಂಹತಿರ್ವಾ ಸಸ್ವರಂತರ್ಹಿತಾ ನಿಗೂಢಾ ತೈಷೀ
ದೀಪ್ತಾ ಚ ಭವತಿ | ತಾದೃಶಾ ಏತೇಷುಪೀಚ್ಯೇನ | ಏತದಪ್ಯಂತರ್ಹಿತನಾಮ | ನಿಗೂಢೇನ ಸಹಸ್ರಾ ಬ-
ಲೇನ ಸಹಂತೇ | ಅಭಿಭವಂತೈಸ್ಯದೈಷ್ಯೇಷಾನ್ | ಕಿಂ ಚ ಹೇ ವೃಷಣೋಽಭಿಮತವರ್ಷಕಾ ಮಿತ್ರಾ-
ದಯಃ ಯುಷ್ಮದ್ಧ್ಯುಷ್ಮತೋ ಭಿಯಾ ಭೀತ್ಯಾ ರೇಜಮಾನಾಃ ಕಂಪಮಾನಾ ಭವಂತಿ ವಿರೋಧಿನಃ | ಯ-
ಸ್ಮಾದೇವಂ ತಸ್ಮಾದ್ಧಕ್ಷಸ್ಯ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಬಲಸ್ಯ ಮಹಿನಾ ಮಹಿಮ್ನಾ ಮಹತ್ತೇನ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಮೃ-
ಳತ | ಉಪದಯಾಂ ಕುರುತ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಏಷಾಂ—ಈ ಮಿತ್ರಾದಿ ಮೂರು ದೇವತೆಗಳ | ಸಮೃತ್ತಿಃ—ಸಾಹಚರ್ಯವು | ಸಸ್ತೈಃ—ಅನಿರ್ವಚನೀ
ಯವಾದ | ತೈಷೀ—ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. | ಅಪೀಚ್ಯೇನ—ನಿಗೂಢವಾದ | ಸಹಸ್ರಾ—ಬಲದಿಂದ |
ಸಹಂತೇ—ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುತ್ತಾರೆ. | ವೃಷಣಃ—ಕಾಮವರ್ಷಕರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾದಿಗಳೇ, |
ಯುಷ್ಮತ್—ನಿಮ್ಮ, | ಭಿಯಾ—ಭೀತಿಯಿಂದ | ರೇಜಮಾನಾಃ—ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು ನಡುಗುತ್ತಾರೆ. | ದಕ್ಷಸ್ಯ—
ನಿಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯ | ಮಹಿನಾ—ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಮೃಳತ—ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರಾದಿ ಮೂರು ದೇವತೆಗಳ ಸಾಹಚರ್ಯವು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವರು
ತಮ್ಮ ನಿಗೂಢವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಲ್ಲಾಸೋಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾಮವರ್ಷಕರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾದಿ

ಗಳೇ; ನಿಮ್ಮ ಭೀತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು ನಡುಗುತ್ತಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ನಮಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರಿ.

English Translation

The association of these (three deities) is of mysterious lustre : by their secret strength they overcome (all enemies) : showerers (of benefits), through fear (of you our opponents) are trembling : have mercy upon us in the mightiness of your strength.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಸುಮತಿಮಾಯಜಾತೇ ವಾಜಸ್ಯ ಸಾತೌ ಪರಮಸ್ಯ ರಾಯಃ |

ಸೀಕ್ಷಂತ ಮನ್ಯಂ ಮಘವಾನೋ ಅರ್ಯ ಉರು ಪ್ಲಯಾಯ ಚಕ್ರೀ

ಸುಧಾತು || ೧೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಃ | ಬ್ರಹ್ಮಣೇ | ಸುಮತಿಂ | ಅರ್ಯಜಾತೇ | ವಾಜಸ್ಯ | ಸಾತೌ | ಪರಮಸ್ಯ | ರಾಯಃ |

ಸೀಕ್ಷಂತ | ಮನ್ಯಂ | ಮಘವಾನಃ | ಅರ್ಯಃ | ಉರು | ಪ್ಲಯಾಯ | ಚಕ್ರೀ | ಸುಧಾತು || ೧೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯೋ ಯಜಮಾನೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಪರಿವೃಥಸ್ಯ ಕರ್ಮಣೇ ಯುಷ್ಮತ್ಸ್ತೋತ್ರರೂಪಾಯ ಸುಮತಿಂ ಶೋಭನಾಂ ಬುದ್ಧಿಮಾಯಜಾತೇ ಆಯಜತೇ | ಯಜಿತರತ್ರದಾನೇ | ದದಾತಿ ಕರೋತಿ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ವಾಜಸ್ಯಾನ್ನಸ್ಯ ಸಾತೌ ದಾನೇ ನಿಮಿತ್ತೇ ಪರಮಸ್ಯೋತ್ಕೃಷ್ಟಸ್ಯ ರಾಯೋ ಧನಸ್ಯ ಚ ಸಾತೌ | ತಸ್ಯಾರ್ಥಃ | ಈರಯತಿ ಸ್ತುತೀಃ ಪ್ರೇರಯತೀತ್ಯರಿಃ ಸ್ತೋತಾ | ಮನ್ಯಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಮಘವಾನೋ ದಾನವಂತೋಽರಯಮಾದಯಃ ಸೀಕ್ಷಂತ | ಸಚಂತೇ | ಸೇವಿತ್ವಾ ಚ ತಸ್ಯೋರುಪ್ಲಯಾಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣನಿವಾಸಾಯ ಸುಧಾತು ಸುಧಾಮ ಶೋಭನಸ್ಥಾನಂ ಚಕ್ರೀ | ಕುರ್ವತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಾಜಸ್ಯ—ಅನ್ನದ | ಸಾತೌ—ಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ಪರಮಸ್ಯ—ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ | ರಾಯಃ—ಧನದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೂ | ಯಃ—ಯಾವ ಯಜಮಾನನು | ಬ್ರಹ್ಮಣೇ—ಮಿತ್ರಾದಿಗಳನ್ನರ್ದೀತಿಸಿದ ಸ್ತುತಿಗಾಗಿ | ಸುಮತಿಂ—ತನ್ನ ಉತ್ತಮವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು | ಆ ಯಜಾತೇ—ಅರ್ಪಿಸುವನೋ | ಅರ್ಯಃ—ಅಂತಹ ಸ್ತುತಿ ಕರ್ತನ | ಮನ್ಯಂ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಮಘವಾನಃ—ಧನವಂತರಾದ ಅಶ್ವಮಾದಿಗಳು | ಸೀಕ್ಷಂತ—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. | ಉರುಪ್ಲಯಾಯ—ಅವನು ವಾಸಮಾಡಲು ವಿಶಾಲವಾಗಿರುವ | ಸುಧಾತು—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಚಕ್ರೀ—ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅನ್ಯ ಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಧನದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೂ ಯಾವ ಯಜಮಾನನು ಅಧ್ಯಮಾ ದಿಗಳನ್ನು ದೈವಿಸಿದ ಸ್ತುತಿನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಉತ್ತಮವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ಸ್ತುತಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಧನವಂತರಾದ ಅಧ್ಯಮಾದಿಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಲು ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

These munificent (deities) conjointly accept the praise of the worshipper, and bestow a spacious mansion for a dwelling upon him who, for the sake of food and excellent riches, devotes his mind to your glorification.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಯಂ ದೇವ ಪುರೋಹಿತಿಯು ವಭ್ಯಾಂ ಯಜ್ಞೇಷು ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವ-
ಕಾರಿ ।

ವಿಶ್ವಾನಿ ದುರ್ಗಾ ಪಿಪೃತಂ ತಿರೋ ನೋ ಯೂಯಂ ಸಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ ॥ ೧೨ ॥

ಪದಸಾತಃ

ಇಯಂ | ದೇವಾ | ಪುರೋಹಿತಿಃ | ಯುವಭ್ಯಾಂ | ಯಜ್ಞೇಷು | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಅಕಾರಿ |

ವಿಶ್ವಾನಿ | ದುರ್ಗಾ | ಪಿಪೃತಂ | ತಿರಃ | ನಃ | ಯೂಯಂ | ಸಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ॥ ೧೨ ॥

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅನಯಾ ಸ್ತುತಿಮುಪಸಂಹರತಿ | ಹೇ ದೇವಾ ದೇವಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಯುನಾಭ್ಯಾಂ ಯು-
ನಾಭ್ಯಾಂ ಯಜ್ಞೇಷ್ವಯಂ ಪುರೋಹಿತಿಃ ಪುರಸ್ತಿಯಾ ಪೂಜಾ ಸ್ತುತಿಲಕ್ಷಣಾಕಾರಿ | ಕೃತಾರ್ಥಾತ್ |
ತಾಂ ಸೇವಿತ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ದುರ್ಗಾ ದುಃಖೇನ ಗತನ್ಯಾನ್ಯಪದಸ್ತಿರಃ | ತಿರಸ್ಕರುತಂ | ತಥಾ
ಕೃತ್ವಾ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಪಿಪೃತಂ ಸಾರಯತಂ | ಶಿಷ್ಯೋಃ ಗತಃ ॥

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವಾ—ದೇವತಾತ್ವರಾದ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ನಿಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, | ಯುನಾಭ್ಯಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು
ದೈವಿಸಿ | ಇಯಂ ಪುರೋಹಿತಃ—ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಈ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಪೂಜೆಯು | ಯಜ್ಞೇಷು—
ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ | ಅಕಾರಿ—ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. (ಕದನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ) | ವಿಶ್ವಾನಿ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ದುರ್ಗಾ—

ಅಪತ್ತುಗಳನ್ನು | ತಿರಣಿ—ನಾಶಮಾಡಿರಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸಿಪ್ಪತಂ—ಕಷ್ಟದಿಂದ ದಾಟಿಸಿರಿ. | ಯೂಯಂ—
ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತಂ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದೇವತಾತ್ಮರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೈವೀ ಸಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಈ ಸ್ತುತಿರೂಪ
ಪೂಜೆಯು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ನೀವು ಇದನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ ಸಮಸ್ತನಾದ ಅಪತ್ತುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾ
ಡಿರಿ. ನಮ್ಮನ್ನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ದಾಟಿಸಿರಿ. ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Excellent Mitra and Varuna, to you this adoration at sacrifices is
addressed : remove from us all difficulties, and ever cherish us with blessings

ಅರವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉದ್ವಾಂ ಚಕ್ಷುರಿತಿ ಸಪ್ತರ್ಚಂ ಷಷ್ಠಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಷ್ಠಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂ ಮೈತ್ರಾವರುಣಂ |
ಉದ್ವಾಂ ಸಪ್ತೇತ್ಯನುಕ್ರಮಾಚಿಕಾ || ವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಉದ್ವಾಂ ಚಕ್ಷುಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಅರವೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಋಕ್ಪುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ದೇವತೆಯು; ತ್ರೈಷ್ಟು
ಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಉದ್ವಾಂ ಸಪ್ತ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು, ವಿನಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಸೂಕ್ತ—೬೧

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೬೧ ||
ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೩ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿದವ ಋಕ್ಯಂಜೈ—೭ ||
ಋಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||
ದೇವತಾ—ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ||
ಛಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉದ್ವಾಂ ಚಕ್ಷುರ್ವರುಣ ಸುಪ್ರತೀಕಂ ದೇವಯೋರೇತಿ ಸೂರ್ಯಸ್ತತನ್ನಾನ್ |

ಅಭಿ ಯೋ ವಿಶ್ವಾ ಭುವನಾನಿ ಚಪ್ತೇ ಸ ಮನ್ಯುಂ ಮರ್ತ್ಯೇಷ್ವಾ ಚಿಕೇತ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ್ | ವಾಂ | ಚಕ್ಷುಃ | ವರುಣಾ | ಸುಪ್ರತೀಕಂ | ದೇವಯೋಃ | ಏತಿ | ಸೂರ್ಯಃ | ತತನ್ಯಾನ್ |
ಅಭಿ | ಯಃ | ವಿಶ್ವಾ | ಭುವನಾನಿ | ಚಕ್ಷೇ | ಸಃ | ಮನ್ಯುಂ | ಮರ್ತ್ಯೇಷು | ಆ | ಚಿಕೀತ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣೌ ದೇವಯೋರ್ದ್ಯೋತಮಾನಯೋರ್ವಾಂ ಯುವಯೋಶ್ಚ ಪುಃ
ಪ್ರಕಾಶಕಂ ತೇಜಃ ಸುಪ್ರತೀಕಂ ಶೋಭನರೂಪಮೇವಂ ರೂಪಃ ಸೂರ್ಯಸ್ತತನ್ಯಾಂಸ್ತೇಜೋ ವಿಸ್ತಾರ-
ಯನ್ನುದೇತಿ | ಉದ್ಗಚ್ಛತಿ | ಅಭೋದಿತೋ ಯೋ ದೇವೋ ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಭುವನಾನಿ ಭೂತಜಾ-
ತಾನ್ಯಭಿ ಚಕ್ಷೇ ಅಭಿಪಶ್ಯತಿ ಸ ದೇವೋ ಮರ್ತ್ಯೇಷು ಪ್ರವೃತ್ತಂ ಮನ್ಯುಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಕರ್ಮ ನಾ
ಚಿಕೀತ | ಆಜಾನಾತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, | ದೇವಯೋಃ—ದೇವತಾತ್ಮರಾದ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಚಕ್ಷುಃ—
ತೇಜೋರೂಪನೂ | ಸುಪ್ರತೀಕಂ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ಸೂರ್ಯಃ—ಸೂರ್ಯನು | ತತ-
ನ್ಯಾನ್—ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತ ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ. | ಯಃ—ಯಾವ ಸೂರ್ಯದೇವನು | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತ
ವಾದ | ಭುವನಾನಿ—ಭೂತಜಾತಗಳನ್ನೂ | ಅಭಿ ಚಕ್ಷೇ—ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ನೋಡುವನೋ | ಸಃ—ಅದೇದೇವನು
ಮರ್ತ್ಯೇಷು—ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಪರಿತವಾದ | ಮನ್ಯುಂ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಆ ಚಿಕೀತ—ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ದೇವತಾತ್ಮರಾದ ನಿಮ್ಮ ತೇಜೋರೂಪನೂ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ
ಆದ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತ ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಸೂರ್ಯದೇವನು ಸಮಸ್ತವಾದ
ಭೂತಜಾತಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ನೋಡುವನೋ ಅದೇ ದೇವನು ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಪರಿತವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು
ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Spreading around the beautiful light, Mitra and Varuna, of you two
divinities, Surya rises: he who beholds all existing beings apprehends the
acts of mortals.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ವಾಂ ಸ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವೃತಾವಾ ನಿಪ್ರೋ ಮನ್ಯಾನಿ ಧೀರ್ಘಶ್ರುದಿ-
ಯರ್ತಿ |

ಯಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಸುಕ್ರತೋ ಅನಾಥಃ ಆ ಯತ್ಕೃತ್ವಾ ನ ಶರದಃ ಪೃಣೈಥೇ ||

ಪದಾರ್ಥಃ

ಪ್ರ | ನಾಂ | ಸಃ | ಮಿತ್ರಾವರುಣೌ | ಋತ್ವನಾ | ವಿಪ್ರಃ | ಮನ್ಮಾಣಿ | ದೀರ್ಘಶ್ರುತಃ | ಇಯತಿ |

ಯಸ್ಯ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ಸುಕ್ರತೋ ಇತಿ | ಸುಕ್ರತೋ | ಅನಾಥಃ | ಆ | ಯತ್ | ಕೃತ್ವಾ | ನ | ಶರದಃ |

ಪೃಣೈಥೇ ಇತಿ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣೌ ನಾಂ ಯುವಯೋರ್ಮಮನ್ಮಾಣಿ ಮನನೀಯಾನಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ. ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋ
ವಿಪ್ರೋ ಮೇಧಾವ್ಯತಾಪಾ ಯಜ್ಞವಾನ್ ದೀರ್ಘಶ್ರುಚ್ಛಿರಕಾಲಂ ಶ್ಲೋಕಾಃ ಏವಮುಕ್ತಲಕ್ಷಣೋ ವ-
ಸಿಷ್ಠ ಇಯತಿ | ಪ್ರೇರಯತಿ | ಯಸ್ಯಾರ್ಥೇಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಪರಿವೃಥಾನಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಹೇ ಸುಕ್ರತೋ ಶೋ-
ಭನಕರ್ಮಾಣಾ ಅನಾಥಃ ರಕ್ಷಣಃ | ಯತ್ಕರ್ಮ ಶರದೋ ಬಹುನ್ ಸಂವತ್ಸರಾನಾ ಪೃಣೈಥೇ ಅಪೂರ-
ಯೇಥೇ ಸ ಉದಿಯತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸುಕ್ರತೋ—ಉತ್ತಮನಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ | ಮಿತ್ರಾವರುಣೌ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, | ಯಸ್ಯ—
ಯಾವ ವಸಿಷ್ಠನ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು | ಅನಾಥಃ—ರಕ್ಷಿಸುವಿರೋ | ಯತ್ ಕೃತ್ವಾ—ಯಾವ ಕರ್ಮ
ವನ್ನು | ಶರದಃ—ಅನೇಕ ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಕಾಲ | ಆ ಪೃಣೈಥೇ—ಪ್ರತಿಫಲದಿಂದ ತುಂಬುವಿರೋ ಅಂತಹ | ಸಃ—
ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ | ವಿಪ್ರಃ—ಮೇಧಾವಿಯೂ | ಋತಾವಾ—ಯಜ್ಞಕರ್ತನೂ | ದೀರ್ಘಶ್ರುತಃ—ಅನೇಕ ಕಾಲಗ-
ಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವವನೂ ಆದ ವಸಿಷ್ಠನು | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿದ | ಮನ್ಮಾಣಿ—ಸ್ತೋತ್ರ-
ಗಳನ್ನು | ಪ್ರೇ ಇಯತಿ—ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾ ಪರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಉತ್ತಮನಾದ ಕರ್ಮಗಳುಳ್ಳ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ಯಾವ ವಸಿಷ್ಠನ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ನೀವು ರಕ್ಷಿಸು-
ವಿರೋ, ಯಾರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅದರಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಕಾಲ ಅವಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುವಿರೋ
ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಮೇಧಾವಿಯೂ ಯಜ್ಞಕರ್ತನೂ ಅನೇಕ ಕಾಲಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವವನೂ
ಆದ ವಸಿಷ್ಠನು ನಿಮ್ಮನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿದ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪರಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The sage, the solemnizer of sacrifice, the ancient hearer (of holy
prayer), earnestly repeats, Mitra and Varuna, your praises: he whose pra-
yers, doers of good deeds, you favour, whose acts (of worship) you recom-
pense not for years.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

“ ನ ಶರದಃ ” ಎನ್ನುವಾಗ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ “ ನ ” ಎಂಬುದರ ಪ್ರಯೋಗದ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಲ್ಲ. ಭಾಷಾಂತರದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ನಿಷೇಧಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಅದೇ ಭಾಷಾಂತರಕಾರನು (Wilson) ತನ್ನ Notes ನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. Sayana passes by ನ which may be conjunction ‘and’ as well as the negative ‘not’. In either case the sense is obscure; it may mean that the merit of the worship is so great that it cannot be adequately rewarded except after a long time.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರೋರೋರ್ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ ಪ್ರ ದಿನ ಋಷ್ವತ್ ಬೃಹತಃ ಸುದಾನೋ |

ಸ್ತತೋ ದಧಾರ್ಥೇ ಒಷಧೀಷು ವಿಕ್ಷ್ವಧಗೃತೋ ಅನಿಮಿಷಂ ರಕ್ಷಮಾಣಾ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ಉರೋಃ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ | ಪ್ರ | ದಿನಃ | ಋಷ್ವತ್ | ಬೃಹತಃ | ಸುದಾನೋ ಇತಿ ಸುದಾನೋ |

ಸ್ತತಃ | ದಧಾರ್ಥೇ ಇತಿ | ಒಷಧೀಷು | ವಿಕ್ಷು | ಯಧಗೃ | ಯತಃ | ಅನಿಮಿಷಂ | ರಕ್ಷಮಾಣಾ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಯುನಾಮುರೋರ್ಮಿಸ್ತೀರ್ಣಾಯಾಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಅಪಿ ಪ್ರ | ಪ್ರರಿಚಾರ್ಥೇ | ಅಸ್ಯೇದೇವ ಪ್ರ ರಿಚೇ | ಋ. ೧-೬೧-೯ | ಇತ್ಯಾ ದಿಷು ಪ್ರಶಬ್ದಸ್ಯ ರಿಚಿ ಇತ್ಯನೇನ ಸಹ ಸಂಬಂಧದರ್ಶನಾದತ್ತಾಪೃಚಿಕ್ರಿಯಾಧ್ಯಾಹಾರೇಣ ರಿಚಿ ಇತಿ ಯೋಚ್ಯಂ | ತಥಷ್ಟಾದ್ವಂದ್ವೈರ್ಮಹತೋ ಬೃಹತಃ ಸ್ವರೂಪತೋಽತಿಮಹತೋ ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಾದಪಿ ಪ್ರ ರಿಚಾರ್ಥೇ ಹೇ ಸುದಾನೋ ಶೋಭನದಾನಾ | ಕಿಂಚಾಷಧೀಷು ವಿಕ್ಷು ಪ್ರಜಾಸು ನಿಮಿತ್ತಭೂತಾಸು ಪ್ರಜಾಸು ಚೇತಿ ವಾ ಸ್ತತೋ ರೂಪಂ ದಧಾರ್ಥೇ | ಧಾರಯೇಥೇ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಾ | ಯಧಗೃತ ಯಧಕ್ಕೆತ್ಯೇನ ಯತೋ ವಿವೇಕಾತ್ ಸತ್ಯೇನ ಗಚ್ಛತೋ ಜನಾನನಿಮಿಷಮವ್ಯವಧಾನೇನ ಸರ್ವದಾ ರಕ್ಷಮಾಣಾ ಸಾಲಯಂತಾ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ನೀವು | ಉರೋಃ—ವಿಷ್ಪತವಾದ | ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ—ಪೃಥ್ವಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ | ಪ್ರ—ಮೀರಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದೀರಿ. | ಸುದಾನೋ—ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನವಂತರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, | ಋಷ್ವತ್—ಅಧಿಕವಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳದ್ದು | ಬೃಹತಃ—ಮಹತ್ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು ಅದ | ದಿನಃ—

ದ್ಯುಲೋಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ | ಪ್ರ—ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದೀರಿ. | ಯದ್ಧಕ್ ಯತಃ — ಸತ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
ಷ್ಯವಹರಿಸುವ ಜನರನ್ನು | ಅನಿಮಿಷಂ—ಸರ್ವದಾ | ರಕ್ಷಮಾಣಾ—ರಕ್ಷಿಸುವವರಾಗಿ | ಓಷಧೀಷು—ಒಷಧಿಗ
ಳಲ್ಲಿಯೂ | ವಿಷ್ಣು—ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ಸ್ವಶಃ—ಸುಂದರವಾದ ರೂಪವನ್ನು | ದಧಾಥೇ—ತುಂಬಿದ್ದೀರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರವರುಣರೇ, ನೀವು ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪೃಥ್ವಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಮೀರಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದೀರಿ. ಉತ್ತಮ
ದಾನವಂತರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರವರುಣರೇ, ಅಧಿಕವಾದ ಗುಣಭರಿತವಾದುದೂ, ಮಹತ್ತ್ವಪೂರ್ವಕವಾದ್ದೂ ಅದ ದ್ಯು
ಲೋಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದೀರಿ. ಸತ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಜನರನ್ನು ಸರ್ವದಾ
ರಕ್ಷಿಸುವವರಾಗಿ ಒಷಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುಂದರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದೀರಿ.

English Translation

You are vaster, Mitra and Varuna, than the ample earth, vaster,
bounteous donors, than the glorious and expansive heaven: you maintain
beauty in plants and in people, diligent observers of truth, and vigilantly
protecting (us).

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಪ್ರ—ಪ್ರ ರಿರಿಚಾಥೇ | ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರ ಎಂಬ ಉಪಸರ್ಗದ ಜತೆಗೆ ಯಾವ ಕ್ರಿಯಾಪದವೂ ಇಲ್ಲದ್ದ
ರಿಂದ ರಿರಿಚಾಥೇ ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ, ಹಿಂದೆ ಇದೇ ಸಂದರ್ಭ
ವಿರುವ ಋ. ಸಂ. ೧-೬೧-೯ ನೇ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ಯೇದೇವ ಪ್ರ ರಿರಿಚೇ ಪ್ರ ಎಂಬ ಉಪಸರ್ಗದ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ರಿರಿಚೇ
ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಪ್ರಯೋಗವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಪ್ರ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ರಿರಿಚೇ ಎಂಬ
ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗವಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ
ವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿದೆಯೆಂದೂ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ವಿವರಿಸಿ ಅದರಂತೆ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಮಾಡಿದಾರೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶಂಸಾ ಮಿತ್ರಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯ ಧಾಮ ಶುಷ್ಕೋ ರೋದಸೀ ಬದ್ಧಧೇ ಮಹಿತ್ವಾ

ಅಯನ್ಮಾಸಾ ಅಯಜ್ಞನಾಮವೀರಾಃ ಪ್ರ ಯಜ್ಞಮನ್ತಾ ವೃಜನಂ ತಿರಾತೇ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶಂಸ | ಮಿತ್ರಸ್ಯ | ವರುಣಸ್ಯ | ಧಾಮ | ಶುಷ್ಕಃ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಬದ್ಧಧೇ | ಮಹಿತ್ವಾ |

ಅಯನ್ | ಮಾಸಾಃ | ಅಯಜ್ಞನಾಂ | ಅವೀರಾಃ | ಪ್ರ | ಯಜ್ಞಮನ್ತಾ | ವೃಜನಂ | ತಿರಾತೇ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಋಷೇ ಮಿತ್ರಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯ ಚ ಧಾಮ ತೇಜಃಸ್ಥಾನಂ ಶಂಸ | ಸ್ತುಹಿ | ಯಯೋರ್ಧೇ-
ವಯೋಃ ಶುಷ್ಕೋ ಬಲಂ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೌ ಸಹ ವರ್ತಮಾನೇ ಮಹಿತ್ವಾ ಸ್ವಮಹತ್ತ್ವೇನ
ಬದ್ಧಭೇ ಬಧ್ಯಾತಿ ಪೃಥಕ್ಸ್ಥಾನಯತಿ ಇಯಂ ಪೃಥಿವೀಯಂ ದ್ಯೌರಿತಿ ಪೃಥಕ್ಪ್ರರೋತಿ | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ
ಸಹಾಸ್ತಾಮಿತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಅಯಂಜ್ಞಾನಾನನುಷ್ಠಾತ್ಯಾಣಾಂ ಮಾಸಾಃ ಕಾಲವಯಮಾ ಅವೀರಾ ಅಪುತ್ರಾ
ಏನಾಯನ್ | ಯಂತು | ಗಚ್ಛಂತು | ತದ್ವಿಪರೀತೋ ಯಜ್ಞಮನ್ಮಾ ಯಜ್ಞಾರ್ಥಂ ಮತಿಮಾನ್ಯಜ್ಞಾ
ವೃಜನಂ ಬಲಂ ಪ್ರತಿರಾತೇ | ಪ್ರವರ್ಧಯತು | ಪ್ರಪೂರ್ವಸ್ತಿರಿವರ್ಧನಾರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶುಷ್ಕಃ—ಯಾವ ಮಿತ್ರವರುಣರ ಬಲವು | ರೋದಸೀ—ಒಟ್ಟಿಗಿದ್ದ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು | ಮ-
ಹಿತ್ವಾ—ತನ್ನ ಮಹತ್ವದಿಂದ | ಬದ್ಧಭೇ—ಬೇರೆ ಮಾಡಿ ಇರಿಸಿತೋ ಅಂತಹ | ಮಿತ್ರಸ್ಯ—ಮಿತ್ರನ | ವರು-
ಣಸ್ಯ—ವರುಣನ | ಧಾಮ—ತೇಜೋಯುತವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಶಂಸ—ಪ್ರಶಂಸಿಸು. | ಅಯಂಜ್ಞಾನಾಂ—
ಯಾಗಾನುಷ್ಠಾನರಹಿತರಾದವರ | ಮಾಸಾಃ—ಕಾಲಗಳು | ಅವೀರಾಃ—ಪುತ್ರಾದಿರಹಿತವಾಗಿ | ಅಯನ್—ಕಳಿ
ಯಲಿ | ಯಜ್ಞಮನ್ಮಾ—ಯಾಗಾನುಷ್ಠಾನಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು | ವೃಜನಂ—ತನ್ನ ಬಲವನ್ನು | ಪ್ರತಿರಾತೇ—
ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವ ಮಿತ್ರವರುಣರ ಬಲವು ನೊದಲು ಒಟ್ಟಿಗಿದ್ದ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಹತ್ವದಿಂದ ಬೇರೆ
ಮಾಡಿ ಇರಿಸಿತೋ ಅಂತಹ ಮಿತ್ರವರುಣರ ತೇಜೋಯುತವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸು. ಯಾಗಾನುಷ್ಠಾನರಹಿ
ತರಿಗೆ ಪುತ್ರಾದಿಸಂಪತ್ತುಗಳಿಲ್ಲದೇ ಅವರ ಆಯಸ್ಸು ಕಳಿಯಲಿ. ಯಜ್ಞಕರ್ತನೂ ಕರ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ ತನ್ನ
ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ.

English Translation

Praise the splendour of Mitra and Varuna, whose strength, by its
mightiness, keeps heaven and earth asunder: may the days of those who
offer not worship pass without male descendants: may he who delights in
sacrifice increase in prosperity.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ರೋದಸೀ—ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು ಎಂದರೆ ಭೂಮಿಯೂ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದವು.
ಅವುಗಳನ್ನು ಮಿತ್ರವರುಣರು ತಮ್ಮ ಮಾಹಾತ್ಮೆಯಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಮಾಡಿ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ
ದರು ಎಂಬ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಇದನ್ನು ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಸಹಾಸ್ತಾಂ (ತೈ. ಬ್ರಾ. ೧-೧-೩-೨) ಎಂಬ
ಶ್ರುತಿಮಾತೃವು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಮೂರಾ ವಿಶ್ವಾ ನೃಷಣಾವಿನಾವಾಂ ನ ಯಾಸು ಚಿತ್ರಂ ದದ್ಯತೇ ನ ಯಕ್ಷಂ

ದ್ರುಹಃ ಸಚಂತೇ ಅನ್ಯತಾ ಜನಾನಾಂ ನ ವಾಂ ನಿಷ್ಯಾನ್ಯಚಿತೇ ಅಭೂವನ್ ||

ಸದಸಾತಿ

ಅಮೂರಾ | ವಿಶ್ವಾ | ವ್ಯಷಣ್ | ಇಮಾಃ | ವಾಂ | ನ | ಯಾಸು | ಚಿತ್ರಂ | ದದ್ಯತೇ | ನ | ಯಶ್ವಂ |

ದ್ರುಹಃ | ಸಚಂತೇ | ಅನ್ಯತಾ | ಜನಾನಾಂ | ನ | ವಾಂ | ನಿಷ್ಯಾನ್ಯ | ಅಚಿತೇ | ಅಭೂವನ್ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಮೂರಾಮೂಢಾ ಹೇ ವಿಶ್ವಾ ವ್ಯಾಪ್ತಾ ಹೇ ವ್ಯಷಣ್ ವರ್ಷಿತಾರ್ಥಾ ವಾಂ ಯುವಾಭ್ಯಾ-
ಮಿಮಾ ಇಮಾನಿ ಸ್ತುತಿವಚಾಂಸಿ ಕ್ರಿಯಂತೇ | ಯಾಸು ಸ್ತುತಿಷು ಚಿತ್ರಮಾಶ್ಚರ್ಯಂ ನ ದದ್ಯತೇ ನ
ದೃಶ್ಯತೇ ನ ಯಶ್ವಂ ನ ಪೂಜಾ ದೃಶ್ಯತೇ | ಯುವಾಭ್ಯಾಂ ಮಹಿಮ್ನೋಽಸಿ ಮಹತ್ತ್ವಾತ್ ಪ್ರಯತ್ನೇನ
ಕ್ರಿಯಮಾಣಮಪಿ ಸ್ತೋತ್ರಂ ನ ಚಮತ್ಕರೋತಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಜನಾನಾಮನ್ಯತಾಸ್ತುತ್ಯವಿಷಯಾಣಿ ಸ್ತೋ-
ತ್ರಾಣಿ ದ್ರುಹೋ ದೋಗ್ಧಾರಃ ಸಚಂತೇ | ಸೇವಂತೇ | ನ ಮಹಂತಃ | ವಾಂ ಯುವಾಭ್ಯಾಂ ಕ್ರಿಯ-
ಮಾಣಾನಿ ನಿಷ್ಯಾನ್ಯಂತರ್ಹಿತಾನಿ ರಹಸ್ಯಾನ್ಯಪಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣ್ಯಚಿತೇಽಜ್ಞಾನಾಯ ನಾಭೂವನ್ | ನ ಭವಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಮೂರಾ—ವಿನೇಕಿಗಳೂ | ವಿಶ್ವಾ—ವ್ಯಾಪಕರೂ | ವ್ಯಷಣ್—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರೂ ಆದ ನಿಲೈ
ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, | ಯಾಸು—ಯಾವ ಸ್ತುತಿಗಳಲ್ಲಿ | ಚಿತ್ರಂ—ಯಾವ ಚಮತ್ಕಾರಗಳೂ | ನ ದದ್ಯತೇ—ಕಾರಣ
ವುದಿಲ್ಲವೋ | ನ ಯಶ್ವಂ—ಯಾವ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ | ಇಮಾಃ—ಈ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯ
ಗಳು | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೈವಿಸಿ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ. | ಜನಾನಾಂ—ಅಪ್ರಮಾಣಿಕರಾದ ಜನರ | ಅನ್ಯತಾ—ಅಸ-
ದೃಶ್ಯಗಳ | ದ್ರುಹಃ—ದೋಗ್ಧಾತ್ಮಕಗಳಾಗಿ | ಸಚಂತೇ—ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೈವಿಸಿದ
ನಿಷ್ಯಾಣಿ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳು ರಹಸ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ | ಅಚಿತೇ—ನಿಮ್ಮಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡದೇ | ನ ಅಭೂವನ್—
ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ವಿನೇಕಿಗಳೂ, ವ್ಯಾಪಕರೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರೂ ಆದ ನಿಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ಯಾವ ಅಸಜ್ಜನರ ಸ್ತುತಿ
ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚಮತ್ಕಾರಗಳಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ದುರ್ವಾಕ್ಯಗಳು
ನಿಮಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅಪ್ರಮಾಣಿಕರೂ, ದೋಗ್ಧಾತ್ಮಕರೂ ಆದ ವಾಕ್ಯಗಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕ್ರೋಧ
ಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರಾದ ನಮ್ಮಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾಗುವ ಸ್ತುತಿಗಳು ರಹಸ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವು
ನಿಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದೇ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ನೀವು ಅವನ್ನು ಮಂಡಿತ ಸೇವಿಸುತ್ತೀರಿ.

English Translation

Unperplexed, all-pervading showerers (of benefits), these (praises)
are for you, in which nothing surprising, no adoration (worthy of you), is

beheld : the insincere commendations of men serve as offences : eulogies of you, although offered in secret, are not unappreciated.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸಮು ವಾಂ ಯಜ್ಞಂ ಮಹಯಂ ನಮೋಭಿರ್ಹವೇ ವಾಂ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ
ಸಬಾಧಃ |

ಪ್ರ ವಾಂ ಮನ್ಮಾನ್ಯಚಸೇ ನವಾನಿ ಕೃತಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಜುಜುಷನ್ಮನಾನಿ | ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಂ | ಊಂ ಇತಿ | ವಾಂ | ಯಜ್ಞಂ | ಮಹಯಂ | ನಮಃ | ಭಿಃ | ಹವೇ | ವಾಂ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ |

ಸಬಾಧಃ |

ಪ್ರ | ವಾಂ | ಮನ್ಮಾನಿ | ಯಚಸೇ | ನವಾನಿ | ಕೃತಾನಿ | ಬ್ರಹ್ಮ | ಜುಜುಷನ್ | ಇಮಾನಿ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ವಾಂ ಯುವಯೋರ್ಯಜ್ಞಂ ನಮೋಭಿರ್ಹವಮಸ್ತಾರ್ಥಃ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಸಮು
ಮಹಯಂ | ಸಂಪೂಜಯಾಮ್ಯಹಂ | ತದರ್ಥಂ ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ವಾಂ ಸಬಾ-
ಧೋ ಬಾಧಾಯುಕ್ತೋಽಹಂ ಹವೇ | ಅದ್ವಯಾಮಿ ಬಾಧಾಪರಿಹಾರಾಯ | ವಾಂ ಯುವಾಮೃಚಸೇ
ಸೇವಿತುಂ ನವಾನಿ ನೂತನಾನಿ ಸ್ತುತಾನಿ ನಾ ಮನ್ಮಾನಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಪ್ರ ಭವಂತ್ರಿತ್ಯರ್ಥಾಹಾರಃ | ಕೃ-
ತಾನಿ ಮಯಾ ಸಮೂಹೀಕೃತಾನೀಮಾನೀದಾನೀಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಿವೃಥಾನಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ
ಯುವಾಂ ಜುಜುಷನ್ | ಪ್ರೀಣಯಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ,) ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ | ನಮೋಭಿಃ — ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ |
ಯಜ್ಞಂ—ಯಜ್ಞವನ್ನು | ಸಮು ಮಹಯಂ—ಪೂಜಾರೂಪದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—
ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, | ಸಬಾಧಃ—ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಅವ್ಯತನಾದ ನಾನು | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಹವೇ—ಕರೆ-
ಯುತ್ತೇನೆ. | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಯಚಸೇ—ಸೇವಿಸಲು | ನವಾನಿ—ನೂತನಗಳಾದ | ಮನ್ಮಾನಿ—ಸ್ತೋತ್ರ-
ಗಳು | ಪ್ರ (ಭವಂತಿ)—ನಿರ್ಮಿತವಾಗುತ್ತವೆ. | ಕೃತಾನಿ—ಪಡ್ನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತಗಳಾದ | ಇಮಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮ—ಈ
ಸ್ತೋತ್ರಗಳು | ಜುಜುಷನ್—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹರ್ಷಗೊಳಿಸಲಿ.

ಛಾಪಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಪೂಜಾರೂಪದಲ್ಲಿ
ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಅವ್ಯತನಾದ ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನು

ಸೇವಿಸಲು ನೂತನಗಣಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ನಿರ್ಮಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ನನ್ನಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹರ್ಷಗೊಳಿಸಲಿ.

English Translation

I offer sacrifice to you two with praises, I invoke you, Mitra and Varuna, when in trouble : may the present hymns be capable of gratifying you : may these (my) prayers be acceptable to you both.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಯಂ ದೇವ ಪುರೋಹಿತಿಯು ವಭ್ಯಾಂ ಯಜ್ಞೇಷು ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವ-
ಕಾರಿ |

ವಿಶ್ವಾನಿ ದುರ್ಗಾ ಪಿಸ್ವತಂ ತಿರೋ ನೋ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಇಯಂ | ದೇವಾ | ಪುರೋಹಿತಿಃ | ಯುವಭ್ಯಾಂ | ಯಜ್ಞೇಷು | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಅಕಾರಿ |

ವಿಶ್ವಾನಿ | ದುರ್ಗಾ | ಪಿಸ್ವತಂ | ತಿರಃ | ನಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅನಯಾ ಸ್ತುತಿಮುಪಸಂಹರತಿ | ದೇ ದೇವಾ ದೇವೌ ಮಿತ್ರಾವರುಣೌ ಯವಭ್ಯಾಂ ಯುವಾ-
ಭ್ಯಾಂ ಯಜ್ಞೇಷ್ವೀಯಂ ಪುರೋಹಿತಿಃ ಪುರಸ್ತಿಯಾ ಪೂಜಾ ಸ್ತುತಿಲಕ್ಷಣಾಕಾರಿ | ಕೃತಾರ್ಥೋ | ತಾಂ
ಸೇವಿತ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ದುರ್ಗಾ ದುಃಖೇನ ಗಂತವ್ಯಾನ್ಯಪದಸ್ತಿರಃ | ತಿರಸ್ಕರುತಂ | ತಥಾ ಕೃತ್ವಾ
ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಪಿಸ್ವತಂ ಸಾರಯತಂ | ಶಿಷ್ಯೋ ಗತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವಾ—ದೇವತಾತ್ವರಾದ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, | ಯುವಾಭ್ಯಾಂ—ನಿಮ್ಮ
ನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ | ಇಯಂ ಪುರೋಹಿತಿಃ—ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಈ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಪೂಜೆಯು | ಯ-
ಜ್ಞೇಷು—ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ | ಅಕಾರಿ—ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. | (ಇದನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ) ವಿಶ್ವಾನಿ—ಸಮಸ್ತವಾದ |
ದುರ್ಗಾ—ಆಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ | ತಿರಃ—ನಾಶಮಾಡಿರಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಪಿಸ್ವತಂ—ಕಷ್ಟದಿಂದ ದಾಟಿಸಿರಿ. |
ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—
ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದೇವತಾತ್ಮರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೈಶಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಪೂಜೆಯು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ ಸಮಸ್ತವಾದ ಆಪತ್ತುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿರಿ. ನಮ್ಮನ್ನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ದಾಟಿಸಿರಿ. ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

To you, divine Mitra and Varna, to you this adoration at sacrifice is addressed: remove from us all difficulties, and ever cherish us with blessings.

ಅರವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉತ್ಸೂರ್ಯ ಇತಿ ಷಡ್ವಚಂ ಸಪ್ತಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರಾನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ಉತ್ಸೂರ್ಯಃ
ಷಳಾದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ರಃ ಸೌರ್ಯ ಇತಿ | ವಸಿಷ್ಠ ಬುಷಿಃ | ತ್ರಿಷ್ಠಪ್ ಭಂದಃ | ಆದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ರಃ ಸೂರ್ಯದೇವ-
ತ್ಯಾಃ ಶಿಷ್ಪಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣದೇವತ್ಯಾಃ || ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಉತ್ಸೂರ್ಯಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಉತ್ಸೂರ್ಯಃ ಷಳಾದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ರಃ ಸೌರ್ಯಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ತ್ರಿಷ್ಠಪ್ ಭಂದಸ್ತು; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯನು ದೇವತೆಯು; ಉಳಿದ ಋಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ದೇವತೆಯು. ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಸೂಕ್ತ—೬೨

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೬೨ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ | ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೪ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಖ್ಯೆ—೬ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—೧—೩. ಸೂರ್ಯಃ | ೪—೬. ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ||

ಭಂದ—ತ್ರಿಷ್ಠಪ್ |

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉತ್ಸೂರ್ಯೋ ಬೃಹದ್ದರ್ಚೀಂಷ್ಯ ಶ್ರೇತ್ವರು ವಿಶ್ವಾ ಜನಿಮು ಮಾನುಷಾಣಾಂ |
ಸಮೋ ದಿವಾ ದದೃಶೇ ರೋಚಮಾನಃ ಕೃತ್ವಾ ಕೃತಃ ಸುಕೃತಃ ಕತಃ ಭಿ-
ರ್ಭೂತಾ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ್ | ಸೂರ್ಯಃ | ಬೃಹತ್ | ಅರ್ಚೀಂಷಿ | ಅಶ್ರೇತ್ | ಪುರು | ವಿಶ್ವಾ | ಜನಿಮ | ಮಾನುಷಾಣಾಂ |
 ಸಮಃ | ದಿನಾ | ದದೃಶೇ | ರೋಚಮಾನಃ | ಕೃತ್ವಾ | ಕೃತಃ | ಸುಕೃತಃ | ಕರ್ತೃಭಿಃ | ಭೂತ್ ||೧||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸೂರ್ಯಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರೇರಕೋ ದೇವೋ ಬೃಹದತ್ಯಧಿಕಂ ಪುರು ಪುರೂಃ ಬಹುನ್ಯರ್ಚೀಂಷಿ
 ತೇಜಾಂಸ್ಯುದಶ್ರೇತ್ | ಉಧ್ವಂ ಶ್ರಯತಿ | ಕಿಂ ಪ್ರತಿ | ಮಾನುಷಾಣಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ವಿಶ್ವಾ ಸ-
 ವಾಣಿ ಜನಿಮ ಜನಿಮಾನಿ ಜನಾನ್ | ಜನತಬ್ಬಃ ಸಂಘವಚನಃ | ತಾನ್ಪ್ರತ್ಯುದಶ್ರೇತ್ | ಸ ದೇವೋ
 ದಿನಾಹನಿ ರೋಚಮಾನಃ ಸನ್ ಸಮೋ ದದೃಶೇ | ಏಕರೂಪಃ ಪ್ರತಿಯುತಃ ಸಸ್ತೃಶ್ಯತೇ | ತಸ್ಯಾ-
 ಶ್ಚುರುಷಂ ಪುರುಷಂ ಪ್ರತ್ಯಾದಿತ್ಯೋ ಭವತೀತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ | ಸ ದೇವಃ ಕೃತ್ವಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ಕರ್ತಾ ಕೃತಃ
 ಸಂಪಾದಿತಃ ಪ್ರಜಾಪತಿನಾ ಕರ್ತೃಭಿಃ ಸ್ತುತಿಕರ್ತೃಭಿಃ ಸುಕೃತಃ ಸುತತ್ಯಾ ತೀಕ್ಷ್ಣೀಕೃತೋ ಭೂತ್ |
 ಭವತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸೂರ್ಯಃ—ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನಾದ ಸೂರ್ಯನು | ಬೃಹತ್—ಪ್ರಭೂತವಾದುದು | ಪುರು—ಅನೇಕವಿಧ
 ವಾದುದು ಆದ | ಅರ್ಚೀಂಷಿ—ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸುಗಳನ್ನು | ಉದಶ್ರೇತ್—ಉಧ್ವಮುಖವಾಗಿ ಹರಡುತ್ತಾನೆ. |
 ಮಾನುಷಾಣಾಂ—ಮಾನವರ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಜನಿಮ—ಸಂಘಗಳ ಮೇಲೂ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸುಗಳನ್ನು
 ಹರಡುತ್ತಾನೆ. | ದಿನಾ—ಅಹಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ | ರೋಚಮಾನಃ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ | ಸಮಃ—ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಒಂದೇ ವಿಧ
 ವಾಗಿ | ದದೃಶೇ—ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. | ಕೃತ್ವಾ—ಸಕಲವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವನೂ | ಕೃತಃ—ತಾನೇ ಪ್ರಜಾಪತಿ
 ಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನು | ಕರ್ತೃಭಿಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಂದ | ಸುಕೃತಃ—ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪ
 ಟ್ಟವನಾಗಿ | ಭೂತ್—ಆಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನಾದ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಭೂತವಾದುದು, ಅನೇಕವಿಧವಾದುದು ಆದ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸುಗಳನ್ನು
 ಉಧ್ವಮುಖವಾಗಿ ಹರಡುತ್ತಾನೆ. ಮಾನವರ ಸಮಸ್ತ ಸಂಘಗಳ ಮೇಲೂ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಹರಡುತ್ತಾನೆ.
 ಅಹಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಸಕಲವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವನೂ
 ತಾನೇ ಪ್ರಜಾಪತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನು ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಂದ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ
 ಆಗುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Surya spreads his vast and numerous rays over all the crowds of men;
 shining bright by day, he is beheld (by all) the same, the creator, the crea-
 ted, he is glorified by his worshippers.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರತಿ ಪುರೋ ನ ಉದ್ಗಾ ಏಭಿಃ ಸ್ತೋಮೇಭಿರೇತತೇಭಿರೇವೈ |
 ಪ್ರ ಸೋ ಮಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯ ವೋಚೋನಾಗಸೋ ಅರ್ಯಮ್ನೇ
 ಅಗ್ನಯೇ ಚ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸಃ | ಸೂರ್ಯ | ಪ್ರತಿ | ಪುರಃ | ನಃ | ಉತ್ | ಗಾಃ | ಏಭಿಃ | ಸ್ತೋಮೇಭಿಃ | ಏತತೇಭಿಃ | ಏವೈಃ |
 ಪ್ರ | ನಃ | ಮಿತ್ರಾಯ | ವರುಣಾಯ | ವೋಚಃ | ಅನಾಗಸಃ | ಅರ್ಯಮ್ನೇ | ಅಗ್ನಯೇ | ಚ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಸೂರ್ಯ ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ತಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ಪ್ರತಿ ಪುರಃ ಪುರಸ್ತಾದುದ್ಗಾಃ | ಉದ್ಗಾಚ್ಛಿ | ಕೈಃ
 ಸಾಧನೈಃ | ಏಭಿಃ ಸ್ತೋಮೇಭಿಃ ಸ್ತೋಮೈಃ ಸ್ತುತ್ಯೈರೇತತೇಭಿರೇತವರ್ಜೈಃ || ಸ್ವಾರ್ಥಿಕಃ ಶಕಾರಃ ಯಾ
 ಜರಂತಾ ಯುವಶಾ ತಾ | ಋ. ೧-೧೬೧-೭ | ಪುರುಷಃ ಕೃಷ್ಣಶವಾಸ್ಯುತ್ಪರತಃ | ಐ. ಬ್ರಾ. ೫-೧೪ | ಇತ್ಯಾ-
 ದಿವತ್ || ತಾದೃಶೈರೇವೈರ್ಗಮನಶೀಲೈರಶ್ವೈರುದ್ಗಾಃ | ಅಥ ತಥಾ ಕೃತ್ವಾಸ್ತಾಭಿಃ ಸ್ತುತಃ ಸನ್ಮೋ-
 ಸ್ಮಾನಾಗಸೋಽಪಾಪಾನ್ಪ್ರ ವೋಚಃ | ಕೇಭ್ಯಃ | ಮಿತ್ರಾಯ ವರುಣಾಯಾರ್ಯಮ್ನೇಽಗ್ನಯೇ ಚ |
 ಅತ್ರ ಸೌರ್ಯ ಇತರೇಷಾಂ ಮಿತ್ರಾದೀನಾಂ ಸಂಕೀರ್ತನಂ ತೇಷಾಮಪಿ ನಿಪಾತಭಾಕ್ತ್ವಾದವಿರುದ್ಧಂ |
 ಏವಂ ಪೂರ್ವಶ್ಲೋತ್ರರತ್ರ ಚ ಮೃತ್ವಾವರುಣೇಽರ್ಯಮಾದೀನಾಂ ಸಂಕೀರ್ತನಮಪಿ ನ ವಿರುದ್ಧತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸೂರ್ಯ—ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೇ | ಸಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನು | ಸ್ತೋಮೇಭಿಃ—ಪ್ರಶಸ್ತವಾದುದೂ |
 ಏತತೇಭಿಃ—ಪ್ರಭಾಯುತವಾದವೂ ಆದ | ಏಭಿಃ ಏವೈಃ—ಈ ಅಶ್ವಗಳೊಡಗೂಡಿ | ನಃ ಪ್ರತಿ—ನಮಗಭಿಮುಖ
 ನಾಗಿ | ಪುರಃ—ನಮ್ಮ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ | ಉದ್ಗಾಃ—ಉದಯಿಸಿ ಬಾ. | ಮಿತ್ರಾಯ—ಮಿತ್ರನಲ್ಲಿಯೂ | ವರು-
 ಣಾಯ—ವರುಣನಲ್ಲಿಯೂ | ಅರ್ಯಮ್ನೇ—ಅರ್ಯಮನಲ್ಲಿಯೂ | ಅಗ್ನಯೇ ಚ—ಅಗ್ನಿಯ ಮುಂದೆಯೂ |
 ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಅನಾಗಸಃ—ಪಾಪರಹಿತರೆಂಬುದಾಗಿ | ಪ್ರ ವೋಚಃ—ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಹೇಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಸೂರ್ಯದೇವನೇ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದವೂ, ಪ್ರಭಾಯುತವಾದವೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಅಶ್ವ
 ಗಳೊಡಗೂಡಿ ನಮಗಭಿಮುಖನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿ ಬಾ. ಮಿತ್ರನಲ್ಲಿಯೂ, ಅರ್ಯಮನು ಮತ್ತು
 ಅಗ್ನಿಯು ಮುಂದೆಯೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾಪರಹಿತರೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ತಿಳಿಸು.

English Translation

Rise up before us, Surya, with your glorious white horses : declare us free from sin to Mitra, Varuna, Aryaman and Agni.

ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ

ವಿ ನಃ ಸಹಸ್ರಂ ಶುರುಧೋ ರದಂತ್ವತಾವಾನೋ ವರುಣೋ ಮಿತ್ರೋ ಅಗ್ನಿಃ
ಯಚ್ಚಂತು ಚಂದ್ರಾ ಉಪಮಂ ನೋ ಅರ್ಕಮಾ ನಃ ಕಾಮಂ ಪೂಪುರಂತು
ಸ್ತವಾನಾಃ || ೩ ||

ಪದವಾಚಃ

ವಿ | ನಃ | ಸಹಸ್ರಂ | ಶುರುಧಃ | ರದಂತು | ಋತ್ವನಾಃ | ವರುಣಃ | ಮಿತ್ರಃ | ಅಗ್ನಿಃ |
ಯಚ್ಚಂತು | ಚಂದ್ರಾಃ | ಉಪಮಂ | ನಃ | ಅರ್ಕಂ | ಅ | ನಃ | ಕಾಮಂ | ಪೂಪುರಂತು |
ಸ್ತವಾನಾಃ || ೩ ||

ಸಾಂಯೋಭಾಷ್ಯಂ

ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಶುರುಧಃ ಶುಚೀರ್ದುಃಖಸ್ಯ ಪ್ರತಿರೋಧ್ಯಾ ರುಃಖವಾನಾಃ ಸತ್ಯವಂತೋ ವರು-
ಣಾದಯಃ ಸಹಸ್ರಂ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕಂ ಧನಂ ವಿರದಂತು | ವಿತರಂತು | ಅಥವಾ ಶುರುಧ ಉತ್ತಲಿ-
ಕ್ಷಣಾಃ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕಾ ಓಷಧೀ ರದಂತು | ಕಿಂ ಚ ತೇ ಚಂದ್ರಾ ಆಹ್ಲಾದಕಾರಿಣೋಽಸ್ಮಭ್ಯಮು-
ಪಮಂ ಸ್ತುತ್ಯಮರ್ಕಮರ್ಚನೀಯಂ ಯಚ್ಚಂತು | ಕಿಂಚಿ ಸ್ತವಾನಾ ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಸ್ತೂಯಮಾನಾ ನೋಽ
ಸ್ಮಾಕಂ ಕಾಮಮಪೇಕ್ಷಿತಂ ಪೂಪುರಂತು | ಪೂರಯಂತು | ಹೇ ಸೂರ್ಯ ತ್ವಯಾನುಜ್ಞಾತಾ ಇತಿ
ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಸ್ತುತಿಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶುರುಧಃ—ದುಃಖನಾಶಕರೂ | ಋತಾವಾನಾಃ—ಸತ್ಯವಾಲಕರೂ ಆದ | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ |
ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರನೂ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯೂ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಸಹಸ್ರಂ—ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಧನವನ್ನು | ವಿ
ರದಂತು—ನಮಗೆ ಕೊಡಲಿ | ಚಂದ್ರಾಃ—ಆಹ್ಲಾದಕಾರಕರಾದ ಈ ದೇವತೆಗಳು | ಉಪಮಂ—ಅಸಾಧಾರ
ಣವೂ | ಅರ್ಕಂ—ಪೂಜ್ಯವೂ ಆದ ಅನ್ನವನ್ನು | ನಃ ಯಚ್ಚಂತು—ನಮಗೆ ಕೊಡಲಿ | ಸ್ತವಾನಾಃ—ನಮ್ಮಿಂದ
ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಈ ದೇವತೆಗಳು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಕಾಮಂ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು | ಆ ಪೂಪುರಂತು—ತುಂಬಿ
ಕೊಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದುಃಖನಾಶಕರೂ, ಸತ್ಯವಾಲಕರೂ ಆದ ವರುಣನೂ ಮಿತ್ರನೂ ಅಗ್ನಿಯೂ ನಮಗೆ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ
ಧನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಆಹ್ಲಾದಕಾರಕರಾದ ಈ ದೇವತೆಗಳು ಅಸಾಧಾರಣವೂ ಪೂಜ್ಯವೂ ಆದ ಅನ್ನವನ್ನು ನಮಗೆ
ಕೊಡಲಿ. ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಈ ದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡಲಿ.

English Translation

May Varuna, Mitra, and Agni, the alleviators of pain, the observers of truth, bestow upon us thousands (of riches) : may they, the givers of delight, grant us excellent (food) : glorified by us, may they fulfil our desires

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ

ದ್ಯಾವಾಭೂಮಿಾ ಅದಿತೇ ತ್ರಾಸೀಥಾಂ ನೋ ಯೇ ನಾಂ ಜಜ್ಞಃ ಸುಜನಿ-
ಮಾನ ಋಷ್ಯೇ |

ಮಾ ಹೇಳೇ ಭೂಮು ವರುಣಸ್ಯ ವಾಯೋರ್ಮಾ ಮಿತ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಿಯತಮಸ್ಯ
ನೃಣಾಂ || ೪ ||

ಪದವಾಕ್ಯಃ

ದ್ಯಾವಾಭೂಮಿಾ ಇತಿ | ಅದಿತೇ | ತ್ರಾಸೀಥಾಂ | ನಃ | ಯೇ | ನಾಂ | ಜಜ್ಞಃ | ಸುಜನಿಮಾನಃ |
ಋಷ್ಯೇ ಇತಿ |

ಮಾ | ಹೇಳೇ | ಭೂಮು | ವರುಣಸ್ಯ | ವಾಯೋರ್ಮಾ | ಮಾ | ಮಿತ್ರಸ್ಯ | ಪ್ರಿಯತಮಸ್ಯ | ನೃಣಾಂ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ದ್ಯಾವಾಭೂಮಿಾ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ಹೇ ಅದಿತೇಽಖಂಡನೀಯೇ | ಏತದ್ವ್ಯಾಭೂ-
ಮ್ಯೋರೇವೈಕವಚನೇನ ಸಂಬೋಧನಂ | ಹೇ ಋಷ್ಯೇ | ಮಹನ್ನಾಮೃತಂ | ಹೇ ಮಹತ್ತ್ವಾ ನೋ-
ಸ್ತಾಂಸ್ತ್ರಾಸೀಥಾಂ | ರಕ್ಷತಂ | ಯೇ ವಯಂ ಸುಜನಿಮಾನಃ ಶೋಭನಜನ್ಮಾನೋ ನಾಂ ಯುವಾಂ
ಜಜ್ಞಃ ಜ್ಞಾತವಂತಃ ಸ್ಮ | ಕಿಂ ಚ ವಯಂ ವರುಣಸ್ಯ ಹೇಳೇ ಕ್ರೋಧೇ ಮಾ ಭೂಮು | ತಥಾ ವಾಯೋ-
ರ್ಮಾ ಭೂಮು | ತಥಾ ನೃಣಾಂ ಸ್ತುತಿನೇತ್ಯುಣಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಪ್ರಿಯತಮಸ್ಯ ಮಿತ್ರಸ್ಯ ಹೇಳೇ ಮಾ
ಭೂಮು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ಅದಿತೇ—ಪೂರ್ಣವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರೂ | ಋಷ್ಯೇ—ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳವರೂ ಆದ | ದ್ಯಾವಾ-
ಭೂಮಿಾ—ಎರೈ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೇ, | ಯೇ—ಯಾವ ನಾವು | ಸುಜನಿಮಾನಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಜನ್ಮಗಳು
ಳ್ಳವರಾಗಿ | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು | ಜಜ್ಞಃ—ಅರಿತಿದ್ದೇವೆಯೋ ಅಂತಹ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ತ್ರಾ-
ಸೀಥಾಂ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ | (ವಯಂ—ನಾವು) | ವರುಣಸ್ಯ—ವರುಣನ | ಹೇಳೇ—ಕ್ರೋಧಕ್ಕೆ | ಮಾ ಭೂಮು—
ವಶರಾಗದಂತೆ ಮಾಡಿರಿ | ವಾಯೋರ್ಮಾ—ವಾಯುವಿನ ಕೋಪಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ | ನೃಣಾಂ—
ಮಾನವರಿಗೆ | ಪ್ರಿಯತಮಸ್ಯ—ಅತಿಯಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡುವ | ಮಿತ್ರಸ್ಯ—ಮಿತ್ರನ ಕೋಪಕ್ಕೂ | ಮಾ—
ನಾವು ವಶರಾಗುವಂತೆ ಆಗದಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಖಂಡಾತ್ಮಕವಲ್ಲದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರೂ, ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಎಲೈ ದ್ವೈವಾಪ್ಯಧಿವಿಗಳೇ, ಯಾವ ನಾವು ಉತ್ತಮವಾದ ಜನ್ಮವುಳ್ಳವರಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದೇವೆಯೋ ಅಂತಹ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. ನಾವು ವರುಣನ ಕ್ರೋಧಕ್ಕೆ ವಶವಾಗುವಂತೆ ಆಗದಿರಲಿ. ವಾಯುವಿನ ಕೋಪಕ್ಕೂ ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಯಾದ ಮಿತ್ರನ ಕೋಪಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರರಾಗುವಂತೆ ಆಗದಿರಲಿ.

English Translation.

Indivisible and mighty heaven and earth protect us who, of fortunate birth, have knowledge of you both : let us not incur the displeasure of Varuna, or of Vayu, or of Mitra, the best beloved of men.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ಬಾಹವಾ | ಸಿಸೃತಂ ಜೀವಸೇ | ನ ಆ ನೋ | ಗವ್ಯಾತಿಮುಕ್ಷತಂ ಘೃತೇನ |

ಆ ನೋ ಜನೇ | ಶ್ರವಯತಂ ಯುನಾನಾ | ಶ್ರುತಂ ಮೇ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಹವೇನಾ || ಚ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ಬಾಹವಾ | ಸಿಸೃತಂ | ಜೀವಸೇ | ನಃ | ಆ | ನಃ | ಗವ್ಯಾತಿಂ | ಉಕ್ಷತಂ | ಘೃತೇನ |

ಆ | ನಃ | ಜನೇ | ಶ್ರವಯತಂ | ಯುನಾನಾ | ಶ್ರುತಂ | ಮೇ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಹವಾ | ಇಮಾ || ಚ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರ ಬಾಹವೇತಿ ಪಂಚಮಿಾ ವೈಶ್ವಾವರುಣೇ ಪಶೌ ಪಶುಪುರೋಡಾಶಸ್ಯ ಯಾಜ್ಞಾ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಪ್ರ ಬಾಹವಾ ಸಿಸೃತಂ ಜೀವಸೇ ನೋ ಯದ್ವಂಹಿಷ್ಯಂ ನಾತಿವಿಧೇ ಸುದಾನಾ | ಅ. ೩-೮ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ದೇವಾ ಬಾಹವಾ ಯುನಾಭ್ಯಾಂ ಬಾಹೂ ಪ್ರ ಸಿಸೃತಂ | ಪ್ರಸಾರಯತಂ ಹವಿಸ್ವೀಕಾರಾಯ ಧನಪ್ರದಾನಾಯ ವಾ | ಕಿಮರ್ಥಮಿತಿ | ನೋ ಜೀವಸೇಽಸ್ಮಾಕಂ ಜೀವನಾಯ | ಕಿಂಚಿ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಗವ್ಯಾತಿಂ | ಗಾವೋ ಯಂತಿ ಗಚ್ಛಂತೈತ್ರೆತಿ ಗವ್ಯಾತಿಗೋಮಾರ್ಗಭೂಮಿಃ | ತಾಂ ತೃಣಾದಿಪುರೋಹಾಯ ಘೃತೇನೋದಕೇನಾ ಸಮಂತಾದುಕ್ಷತಂ | ಸಿಂಚಿತಂ | ಕಿಂಚಿ ನೋಽಸ್ಮಾ ಇನ್ದ್ರನೇಽಸ್ಮತ್ಸಮಾನೇ ಮನುಷ್ಯಸಮೂಹೇ ವಾ ನೋಽಸ್ಮಾ ಇನ್ದ್ರವಯತಂ | ವಿಶ್ರುತಂ ಕುರುತಂ | ಹೇ ಯುನಾನಾ ನಿತ್ಯಯಾವನೌ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತೌ ವಾ ಯುನಾಂ ಮೇ ಮಮೇಮಾಽನಿ ಹನಾಹ್ವಾನಾನಿ ಶ್ರುತಂ | ಶೃಣುತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಜೀವಸೇ—ಉತ್ತಮವಾದ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ |
 ಬಾಹವಾ—ನಿಮ್ಮ ಎರಡು ಬಾಹುಗಳನ್ನು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಹರಡಿರಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಗವ್ಯಾತಿಂ—ಗೋವುಗಳ
 ಸಂಚರಿಸುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು | ಪೃಥೇನ—ಉದಕದಿಂದ | ಆ ಉಪ್ಪತಂ—ಸರ್ವತ್ರ ತೋಯಿಸಿರಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು
 ಜನೇ—ಉತ್ತಮಜನರ ಮುಂದೆ | ಆ ಶ್ರವಯತಂ—ಪ್ರಖ್ಯಾತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರಿ. | ಯುವಾನಾ—ನಿತ್ಯತರುಣ
 ರಾದ ನೀವು | ಮೇ—ನನ್ನ | ಇಮಾ ಜನಾ—ಈ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು | ಶ್ರುತಂ—ಕೇಳಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ನಮ್ಮ ಉತ್ತಮವಾದ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಎರಡು ಬಾಹುಗಳನ್ನೂ ದೀರ್ಘವಾಗಿ
 ಹರಡಿರಿ. ನಮ್ಮ ಗೋವುಗಳು ಸಂಚರಿಸುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉದಕದಿಂದ ಸರ್ವತ್ರ ತೋಯಿಸಿರಿ. ನಮ್ಮನ್ನು ಉತ್ತಮ
 ವಾದ ಜನರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. ನಿತ್ಯತರುಣರಾದ ನೀವು ನನ್ನ ಈ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

English Translation

Stretch forth your arms for the prolongation of our existence, bedew
 with water the pastures of our cattle, render us honoured amongst men;
 ever youthful Mitra and Varuna, hear these my invocations.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನೆದ್ದೇಟಿಸಿ ಮಾಡುವ ಪಶುಹೋಮದಲ್ಲಿ ಪುರೋಡಾಶ ಹೋಮಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರ ಬಾಹವಾ
 ಎಂಬ ಈ ಹುಕ್ಕನ್ನು ಯಾಜ್ಞಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಪ್ರ ಬಾಹವಾ ಸಿ-
 ಸೃತಂ ಜೀವಸೇ ನೋ ಯದ್ಬಂಹಿಷಂ ನಾತಿವಿಧೇ ಸುದಾನೋ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೩-೮) ವಿವೃತ
 ವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನೋ ಮಿತ್ರೋ ವರುಣೋ ಅರ್ಯಮಾ ನಸ್ತುನೇ ತೋಕಾಯ ವರಿವೋ
 ದಧಂತು |

ಸುಗಾ ನೋ ವಿಶ್ವಾ ಸುಪಥಾನಿ ಸಂತು ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
 ನಃ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನು | ಮಿತ್ರಃ | ವರುಣಃ | ಅರ್ಯಮಾ | ನಃ | ತ್ತುನೇ | ತೋಕಾಯ | ವರಿವಃ | ದಧಂತು |

ಸುಗಾ | ನಃ | ವಿಶ್ವಾ | ಸುಪಥಾನಿ | ಸಂತು | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮಿತ್ರೋ ವರುಣೋರ್ಯಮಾ ಚೈತೇ ತ್ರಯೋ ದೇವಾ ನೃದ್ಯ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ತ್ವನ ಆತ್ಮನ
ಆತ್ಮಹಿತಾಯ ತೋಕಾಯ ಪುತ್ರಾಯ ಚ ವರಿವೋ ಧನಂ ದಧಂತು | ಪ್ರಯಚ್ಛಂತು | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ
ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಗಂತವ್ಯಾನಿ ಸುಗಾ ಸುಗಮನಾನಿ ಸುಪಥಾನಿ ಚ ಸಂತು | ಭವಂತು | ಶಿಷ್ಯಂ ಗತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರನೂ | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ | ಅರ್ಯಮಾ—ಅರ್ಯಮನೂ | ನು—ಈಗ | ನಃ-
ನಮಗೆ | ತ್ವನೇ—ಸ್ವಂತಕ್ಕೂ | ತೋಕಾಯ—ನಮ್ಮ ಪುತ್ರನಿಗೂ | ವರಿವಃ—ಧನವನ್ನು | ದಧಂತು—ಕೊಡಲಿ
ನಃ—ನಮ್ಮ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಸುಗಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗಗಳು | ಸುಪಥಾನಿ—ಉತ್ತಮವಾದ
ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದವಾಗಿ | ಸಂತು—ಆಗಿರಲಿ. | (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—
ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಸಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರನೂ, ವರುಣನೂ, ಅರ್ಯಮನೂ, ಈಗ ನಮ್ಮ ಸ್ವತಃ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ
ಧನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ನಮ್ಮ ಸಮಸ್ತವಾದ ಉತ್ತಮಮಾರ್ಗಗಳೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದವಾಗಿ
ಆಗಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

May Mitra, Varuna, Aryaman grant affluence to us and to our pros-
terity : may all paths be easy of access unto us : and do you ever cherish us
with blessings.

ಅರವತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉದ್ವೇತೀತಿ ಷಡ್ಯಚಮವ್ಯಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂ | ಅದ್ಯಾಕ್ಷತಸ್ತಃ
ಪಂಚಮ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯದೇವತ್ಯಾ ಅವಶಿಷ್ಟಾತ್ರಯೋರ್ಧರ್ಜಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣದೇ-
ವತ್ಯಾಃ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ಉದ್ವೇತೀತಿ ಚಾರ್ಧಪಂಚಮಾ ಇತಿ || ವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಉದ್ವೇತಿ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಛಂದಸ್ಸು. ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ
ಮೊದಲಿನ ನಾಲ್ಕು ಋಕ್ಕುಗಳೂ ಐದನೆಯ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವೂ ಸೂರ್ಯದೇವತಾಕವು. ಉಳಿದ ಮೂರು
ಅರ್ಧ ಋಕ್ಕುಗಳು ಎಂದರೆ ಒಂದೂವರೆ ಋಕ್ಕು ಮಿತ್ರಾವರುಣದೇವತಾಕವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಉದ್ವೇ-
ತೀತಿ ಚಾರ್ಧಪಂಚಮ್ಯಾಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಸೂಕ್ತ—೬೩

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೬೩ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೫ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಪಂಚ್ಯ—೬ ||

ಯುಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—೧....೪, ೫ ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ. ಸೂರ್ಯಃ | ೫ ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾರ್ಧ,

೬. ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಪುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉದ್ಯೇತಿ ಸುಭಗೋ ವಿಶ್ವಚಕ್ಷಾಃ ಸಾಧಾರಣಃ ಸೂರ್ಯೋ ಮಾನುಷಾಣಾಂ |

ಚಕ್ಷುರ್ಮಿತ್ರಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯ ದೇವಶ್ಚರ್ಮೇವ ಯಃ ಸಮವಿವ್ಯಕ್ತಿಮಾಂಸಿ ||೧||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ್ | ಉಂ ಇತಿ | ಏತಿ | ಸ್ವಭಗಃ | ವಿಶ್ವಚಕ್ಷಾಃ | ಸಾಧಾರಣಃ | ಸೂರ್ಯಃ | ಮಾನುಷಾಣಾಂ |

ಚಕ್ಷುಃ | ಮಿತ್ರಸ್ಯ | ವರುಣಸ್ಯ | ದೇವಃ | ಚರ್ಮೇವ | ಯಃ | ಸ್ವಂತವಿವ್ಯಕ್ತ್ | ತಮಾಂಸಿ ||೧||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉದ್ಯೇತಿ ಉದ್ಗಚ್ಛತ್ಯಯಂ ಸೂರ್ಯಃ ಸುಭಗಃ ಶೋಭನಭಾಗ್ಯಃ ಸುಷ್ಪ ಭಜನೀಯೋ ನಾ
 ವಿಶ್ವಚಕ್ಷಾಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಾನುಷಾಣಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸಾಧಾರಣಃ | ಸಾಧಾರಣ-
 ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದಕಶ್ರುತಿಃ ಪೂರ್ವಮುದಾಹೃತಾ | ಮಿತ್ರಸ್ಯ ವರುಣಸ್ಯ ಚ ಚಕ್ಷುಃ ಪ್ರಕಾಶಕೋ ದೇವೋ
 ದ್ಯೋತಮಾನಃ | ಯೋ ದೇವಶ್ಚರ್ಮೇವ ಚರ್ಮಜೀವ ತಮಾಂಸಿ ಸಮವಿವ್ಯಕ್ತ್ ಸಹ ವಿಚಿತಿ ಸಂವೇ-
 ಪ್ಪಯತಿ ಸ ಮಹಾನುಭಾವೋ ದೇವ ಉದ್ಯೇತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಃ—ಯಾರು | ಚರ್ಮೇವ—ಚರ್ಮದಂತೆ ಹರಡಿರುವ | ತಮಾಂಸಿ—ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯನ್ನು | ಸಮ-
 ವಿವ್ಯಕ್ತ್—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಚದುರಿಸುವನೋ ಅಂತಹವನೂ | ಮಿತ್ರಸ್ಯ—ಮಿತ್ರನಿಗೂ | ವರುಣಸ್ಯ—ವರುಣನಿಗೂ |
 ಚಕ್ಷುಃ—ಕಣ್ಣಿನಂತಿರುವವನೂ | ದೇವಃ—ದೇವತಾತ್ಮನೂ | ಮಾನುಷಾಣಾಂ—ಸಕಲಮಾನವರಿಗೂ | ಸಾಧಾ-
 ರಣಃ—ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನೂ | ವಿಶ್ವಚಕ್ಷಾಃ—ಸಕಲವನ್ನು ನೋಡಬಲ್ಲವನೂ | ಸುಭಗಃ—
 ಕಲ್ಯಾಣಾತ್ಮಕನೂ ಆದ | ಸೂರ್ಯಃ—ಸೂರ್ಯನು | ಉದ್ಯೇತಿ—ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಚರ್ಮದಂತೆ ಹರಡಿರುವ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಚದುರಿಸುವವನೂ, ಮಿತ್ರನಿಗೂ ವರುಣನಿಗೂ
 ಕಣ್ಣಿನಂತಿರುವವನೂ ದೇವತಾತ್ಮನೂ, ಸಕಲ ಮಾನವರಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನೂ, ಸಕಲವನ್ನು
 ನೋಡಬಲ್ಲವನೂ, ಕಲ್ಯಾಣಾತ್ಮಕನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The auspicious Surya rises, the eye of all, the common (parent) of men: the divine eye of Mitra and of Varuna, who breaks through the glooms as through (investing) skin.

ಸಂಹಿತಾಭಾಷೆ

ಉದ್ಯೇತಿ ಪ್ರಸವಿತಾ ಜನಾನಾಂ ಮಹಾನ್ಯೇತುರರ್ಣವಃ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ |

ಸಮಾನಂ ಚಕ್ರಂ ಪರ್ಯಾವಿವೃತ್ಸನ್ಯದೇತಲೋ ವಹತಿ ಧೂಷ್ಯ ಯುಕ್ತಃ ||

ಪದಮಾಠಃ

ಉತ್ | ಊಂ ಇತಿ | ಏತಿ | ಪ್ರಸವಿತಾ | ಜನಾನಾಂ | ಮಹಾನ್ | ಕೇತುಃ | ಅರ್ಣವಃ | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ |

ಸಮಾನಂ | ಚಕ್ರಂ | ಪರ್ಯಾವಿವೃತ್ಸನ್ | ಯುತ್ | ಏತಃ | ವಹತಿ | ಧೂಷ್ಯಸು | ಯುಕ್ತಃ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಯಂ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಸೂರ್ಯಃ || ವಿಭಕ್ತಿವ್ಯತ್ಯಯಃ || ಉದ್ಯೇತಿ | ಉದ್ಗಚ್ಛತಿ | ಕೀದೃಶೋಽಯಂ | ಜನಾನಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರಸವಿತಾ ಸರ್ವೇಷು ಕರ್ಮಸ್ವನುಜ್ಞಾತಾ ಮಹಾನ್ ಪೂಜ್ಯಃ ಕೇತುಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಾಪಕೋರ್ಣವ ಉದಕಪ್ರದಃ | ಕಿಂ ಕುರ್ಮನ್ನುದೇತಿಲಿತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ಸಮಾನಂ ಸರ್ವೇಷಾಮೇಕರೂಪಮೇಕಮೇವ ಚಕ್ರಂ ರಥಾಂಗಂ ಚರಣಶೀಲಂ ರಥಂ ವಾ ಪರ್ಯಾವಿವೃತ್ಸನ್ ಪರ್ಯಾವರ್ತಯಿತುಮಿಚ್ಛನ್ | ಯದ್ರಥಚಕ್ರಂ ಧೂಷ್ಯ ರಥಸ್ಯ ಯುಕ್ತ ಏತಶ ಏತಶವರ್ಣೋ ಹರಿತವರ್ಣೋಽಶ್ವೋ ವಹತಿ | ಏಕೋ ಅಶ್ವೋ ವಹತಿ ಸಪ್ತನಾಮಾ | ಋ. ೧. ೧೩೪. ೨ | ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯುತ್—ಯಾವ ರಥಚಕ್ರವನ್ನು | ಧೂಷ್ಯ—ರಥದ ನೊಗಕ್ಕೆ | ಯುಕ್ತಃ—ಯೋಜಿತವಾದುದೂ | ಏತಃ—ಪಚ್ಛಿವರ್ಣದ್ದೂ ಅದ ಅಶ್ವವು | ವಹತಿ—ವಹಿಸುವುದೋ ಅಂತಹ | ಸಮಾನಂ—ಸಕಲ ವಿಶ್ವಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಅದ | ಚಕ್ರಂ—ರಥಚಕ್ರವನ್ನು | ಪರ್ಯಾವಿವೃತ್ಸನ್—ತಿರುಗಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತ | ಮಹಾನ್—ಪೂಜ್ಯನೂ | ಕೇತುಃ—ಪ್ರಜ್ಞಾಪಕನೂ | ಅರ್ಣವಃ—ಉದಕಪ್ರದನೂ | ಜನಾನಾಂ—ಸಕಲ ಮಾನವರಿಗೂ | ಪ್ರಸವಿತಾ—ಕರ್ಮಪ್ರೇರಕನೂ ಅದ | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ—ಸೂರ್ಯನು | ಉದ್ಯೇತಿ—ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ರಥದ ನೊಗಕ್ಕೆ ಯೋಜಿತವಾದುದೂ, ಪಚ್ಛಿವರ್ಣದ್ದೂ ಅದ ಅಶ್ವವು ಯಾವ ರಥಚಕ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುವುದೋ, ಸಕಲ ವಿಶ್ವಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಅದ ಆ ರಥಚಕ್ರವನ್ನು ಉರುಳಿಸುತ್ತ ಪೂಜ್ಯನೂ, ಪ್ರಜ್ಞಾಪಕನೂ, ಉದಕಪ್ರದನೂ, ಸಕಲ ಮಾನವರಿಗೂ ಕರ್ಮಪ್ರೇರಕನೂ ಅದ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The animator of men arises, the great rain-shedding banner of Surya rolling on the universal wheel, which the white steeds yoked to his car drag along.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವಿಭ್ರಾಜಮಾನ ಉಷಸಾಮುಪಸ್ಥಾ ದ್ವೇಭೈರುದೇತ್ಯನುಮದ್ಯಮಾನಃ |

ಏಷ ಮೇ ದೇವಃ ಸವಿತಾ ಚಚ್ಚಂದ್ರಯಃ ಸಮಾನಂ ನ ಪ್ರಮಿನಾತಿ ಧಾಮ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವಿಭ್ರಾಜಮಾನಃ | ಉಷಸಾಂ | ಉಪಸ್ಥಾತ್ | ರೇಭ್ಯಃ | ಉತ್ | ಏತಿ | ಅನುಮದ್ಯಮಾನಃ |

ಏಷಃ | ಮೇ | ದೇವಃ | ಸವಿತಾ | ಚಚ್ಚಂದ್ರ | ಯಃ | ಸಮಾನಂ | ನ | ಪ್ರಮಿನಾತಿ | ಧಾಮ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಯಂ ಸೂರ್ಯೋ ವಿಭ್ರಾಜಮಾನೋ ವಿಶೇಷೇಣ ದೀಪ್ಯಮಾನ ಉಷಸಾಮುಪಸ್ಥಾದುಪಸ್ಥೇ ಮಧ್ಯೇ ರೇಭ್ಯಃ ಸ್ತೋತ್ರಭಿರನುಮದ್ಯಮಾನಃ ಸನ್ನದೇತಿ | ಕಿಂಚೈಷ ದೇವೋ ದ್ಯೋತಮಾನಃ ಸವಿತಾ ಮೇ ಮಹ್ಯಂ ಚಚ್ಚಂದ್ರ | ಉಪಚ್ಚಂದ್ರಯತಿ ಕಾಮಾನ್ | ಏಷ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಕ ಇತಿ | ಯೋ ದೇವಃ ಸಮಾನಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಮೇಕರೂಪಂ ಧಾಮ ಸ್ವೀಯಂ ತೇಜಸ್ಥಾನಂ ನ ಪ್ರಮಿನಾತಿ ನ ಹಿನಸ್ತಿ ನ ಸಂಕೋಚಯತಿ ಸ ದೇವ ಉದೇತೀತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯಃ—ಯಾವ ದೇವನು | ಸಮಾನಂ—ಸಕಲ ಲೋಕಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ | ಧಾಮ—ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು | ನ ಪ್ರಮಿನಾತಿ—ಸಂಕೋಚಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ | ವಿಭ್ರಾಜಮಾನಃ—ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವವನೂ | ರೇಭ್ಯಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಂದ | ಅನುಮದ್ಯಮಾನಃ—ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನು | ಉಷಸಾಂ—ಉಷಸ್ಸುಗಳ | ಉಪಸ್ಥಾತ್—ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಿಂದ | ಉದೇತಿ—ಉದಯಿಸಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. | ದೇವಃ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ | ಏಷಃ ಸವಿತಾ—ಈ ಸವಿತೃವು | ಮೇ—ನನಗೆ | ಚಚ್ಚಂದ್ರ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವ ದೇವನು ಸಕಲ ಲೋಕಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಸಂಕೋಚಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ವಿಶೇಷರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವವನೂ, ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನು ಉಷಸ್ಸುಗಳ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಉದಯಿಸಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಈ ಸವಿತೃವು ನನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Delighted by the praises (of his worshippers), the radiant sun rises from the lap of the dawns : that divine sun gratifies my desires, who limits not the lustre that is common (to all).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ದಿವೋ ರುಕ್ಮ ಉರುಚಿಕ್ಷಾ ಉದೇತಿ ದೂರೇ ಅರ್ಥಸ್ತರಣಿಭ್ರಾಜಮಾನಃ ।

ನೂನಂ ಜನಾಃ ಸೂರ್ಯೇಣ ಪ್ರಸೂತಾ ಅಯನ್ನರ್ಥಾನಿ ಕೃಣವನ್ನಪಾಂಸಿ ||

ಪದಪಾಠಃ

ದಿವಃ | ರುಕ್ಮಃ | ಉರುಚಿಕ್ಷಾಃ | ಉತ್ | ಏತಿ | ದೂರೇ ಅರ್ಥಃ | ತರಣಿಃ | ಭ್ರಾಜಮಾನಃ |

ನೂನಂ | ಜನಾಃ | ಸೂರ್ಯೇಣ | ಪ್ರಸೂತಾಃ | ಅಯನ್ | ಅರ್ಥಾನಿ | ಕೃಣವನ್ | ಅಪಾಂಸಿ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಯಂ ಸೂರ್ಯೋ ರುಕ್ಮೋ ರೋಚಿಮಾನ ಉರುಚಿಕ್ಷಾಃ ಪ್ರಭೂತತೇಜಾಶ್ಚ ಸನ್ನಿವೋದಂತರಿಕ್ಷಾದುದೇತಿ | ಯದ್ವಾ | ದಿವೋದಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯ ರುಕ್ಮ ಅಭರಣಸ್ಥಾನೀಯಃ | ಕೀದೃಶೋದಯಂ | ದೂರೇ ಅರ್ಥೋ ದೂರೇಗಂತಾ || ಅರ್ಥೋದರ್ಶನಃ || ದೂರೇ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯಮಾನೋ ವಾ | ತರಣಿಸ್ತಾರಕೋ ಭ್ರಾಜಮಾನೋ ದೀಪ್ಯಮಾನಃ ಸನ್ನುದೇತಿ | ನೂನಂ ನಿಶ್ಚಯಂ ಜನಾಃ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಾಣಿನಃ ಸೂರ್ಯೇಣ ಪ್ರೇರಕೇಣ ದೇವೇನ ಪ್ರಸೂತಾ ಅನುಜ್ಞಾತಾಃ ಪ್ರೇರಿತಾಃ ಸಂಶೋಧ್ಯಥಾನಿ ಗಂತವ್ಯಾನ್ಯನುಷ್ಠೇಯಾನ್ಯಪಾಂಸಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕೃಣವನ್ | ಕುರ್ವಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೂರೇ ಅರ್ಥಃ—ಬಹುದೂರ ಸಂಚರಿಸುವವನೂ | ತರಣಿಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ದಾಟುವವನೂ | ಭ್ರಾಜಮಾನಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ | ರುಕ್ಮಃ—ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನೂ | ಉರುಚಿಕ್ಷಾಃ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಅದ ಸೂರ್ಯನು | ದಿವಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ | ಉದೇತಿ—ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ. | ನೂನಂ—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ | ಜನಾಃ—ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ | ಸೂರ್ಯೇಣ—ಸೂರ್ಯನಿಂದ | ಪ್ರಸೂತಾಃ—ಪ್ರೇರಿತರೂ ಯೂ | ಅಯನ್—ಕರ್ತವ್ಯಾಭಿಮುಖರಾಗಿಯೂ | ಅರ್ಥಾನಿ—ತಮ್ಮ ಅನುಷ್ಠೇಯವಾದ | ಅಪಾಂಸಿ—ಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ಕೃಣವನ್—ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಬಹುದೂರ ಸಂಚರಿಸುವವನೂ, ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ದಾಟುವವನೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ, ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನೂ, ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಅದ ಸೂರ್ಯನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ

ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿಯೂ, ಕರ್ತವ್ಯಾಭಿಮುಖರಾಗಿಯೂ, ತಮ್ಮ ಅನುಷ್ಠೇಯವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಎಂದರೆ. ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದ ಸಕಲರೂ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಾಭಿಮುಖರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The bright and glorious sun rises from the firmament far-going, traversing (the heavens), diffusing light : verily all brings animated by Surya proceed and execute their assigned labours.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯತ್ರ ಚಕ್ರರಮ್ಯತಾ ಗಾತುಮಸ್ಮೈ ಶ್ಯೇನೋ ನ ದೀಯಂತೈತಿ ಪಾಠಃ |

ಪ್ರತಿ ವಾಂ ಸೂರ ಉದಿತೇ ವಿಧೇಮು ನಮೋಭಿಮಿತ್ರಾವರುಣೋತ ಹವ್ಯೈಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯತ್ರ | ಚಕ್ರಃ | ಅಮೃತಾಃ | ಗಾತುಂ | ಅಸ್ಮೈ | ಶ್ಯೇನಃ | ನ | ದೀಯನ್ | ಅನು | ಏತಿ | ಪಾಠಃ |

ಪ್ರತಿ | ವಾಂ | ಸೂರೇ | ಉತ್ಥೇ | ವಿಧೇಮು | ನಮಃ | ಭಿಃ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಉತ | ಹವ್ಯೈಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯತ್ರ ಯಸ್ಮಿನ್ನಂತರಿಕ್ಷೇವಮೃತಾ ಅಮರಣಧರ್ಮಾಣಃ ಪೂರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಅಸ್ಮೈ ಸೂರ್ಯಾಯ ಗಾತುಂ ಮಾರ್ಗಂ ಚಕ್ರಃ ಅಕುರ್ವನ್ ತತ್ಪಾಠೋಽಂತರಿಕ್ಷಮನ್ವೇತಿ | ಅನುಗಚ್ಛತಿ | ಕ ಇವ | ದೀಯನ್ ಗಚ್ಛಿಷ್ಯೋನೋ ನ ಶಂಸನೀಯಗಮನೋ ಗೃಧ್ರ ಇವ | ಅಯಮರ್ಧಚ್ಛೇಃ ಸೂರ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ | ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ವಾಂ ಯುವಾಂ ಸೂರೇ ಸೂರ್ಯ ಉದಿತೇ ಸತಿ ಪ್ರಾತಃ ಸವನೇ ನಮೋಭಿನಮಸ್ತುಭ್ಯೇ ಸ್ತುತಿಭಿರುತಾಸಿ ಚ ಹವ್ಯೈರ್ಹವಿರ್ಭಿಶ್ಚ ಪ್ರತಿ ವಿಧೇಮು | ಪರಿಚರೇಮು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯತ್ರ—ಯಾವ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ | ಅಮೃತಾಃ—ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳು | ಅಸ್ಮೈ—ಈ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ | ಗಾತುಂ—ಸಂಚರಿಸುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು | ಚಕ್ರಃ—ನಿರ್ಮಿಸಿದರೋ | ಪಾಠಃ—ಅದೇ ಅಂತರಿಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ | ದೀಯನ್—ವೇಗವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವ | ಶ್ಯೇನೋ ನ—ಶ್ಯೇನಪಕ್ಷಿಯಂತೆ | ಅನ್ವೇತಿ—ಸೂರ್ಯನು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಸೂರೇ ಉದಿತೇ—ಸೂರ್ಯ ಉದಯಿಸಿದಾಗ (ಪ್ರಾತಃಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ) | ನಮೋಭಿಃ—ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಹವ್ಯೈಃ—ಹವಿಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಯೂ | ಪ್ರತಿ ವಿಧೇಮು—ಉಪಚರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮರಣಾರ್ಥಮರಹಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಈ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸಂಚರಿಸುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರೋ ಅದೇ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ವೇಗವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಶೈಲವಸ್ಥೆಯಂತೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಎಲೈ ಮಿತ್ರನವರುಣರೇ, ಸೂರ್ಯನ ಉದಯವಾದೊಡನೆಯೇ (ಪ್ರಾತಃಸಂಕಾಲದಲ್ಲ) ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಮಸ್ಕಾರ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ, ಹವಿಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಯೂ ಉಪಚರಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

He travels the path which the immortals have prepared for his course darting along like a hawk : we worship you, Mitra and Varuna, when the sun has risen, with praises and oblations.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಪಾಠಃ :-ಯಾಸ್ವರು ಈ ಮುಕ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಪಾಠಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪಾಠೋಽನ್ತರಿಕ್ಷಂ ಪಥಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ | ಶೈಲೋ ನ ದೀಯಂತೇ ನೈತಿ ಪಾಠಃ ಇತ್ಯಪಿ ನಿಗಮೋ ಭವತಿ (ನಿ. ೬-೭) ಎಂದು ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ. ಎಂದರೆ ಪಾಠಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವು ಎಂದರ್ಥವಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಸಂಚರಿಸುವ ಮಾರ್ಗವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷವು ಎಂದು ವಿನಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಪಂಥಾಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು-ಪಂಥಾಃ ಪತತೇವಾ ಪದ್ಧತೇವಾ ಪಂಥತೇವಾ (ನಿ. ೨-೨೮) ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವರು. ಎಂದರೆ ಪಂಥಾಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಬೀಳು ಎಂಬರ್ಥವಿರುವ ಪಂಥಾ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಹೋಗು ಎಂಬರ್ಥವಿರುವ ಪಥಾ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ, ನಿಜವಾಗಿ ಎಂಬರ್ಥವಿರುವ ಪಂಥಾ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿದಾರೆ. ಈ ಮೂರು ಧಾತುಗಳೂ ಗತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುವು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನೂ ಮಿತ್ರೋ ವರುಣೋ ಅರ್ಯಮಾ ನಸ್ತನೇ ತೋಕಾಯ ವರಿವೋ
ದಧಂತು |

ಸುಗಾ ನೋ ವಿಶ್ವಾ ಸುಪಥಾನಿ ಸಂತು ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ

ಪದಮಾತಃ

ನು | ಮಿತ್ರಃ | ವರುಣಃ | ಅರ್ಯಮಾ | ನಃ | ತ್ತನೇ | ತೋಕಾಯ | ವರಿವಃ | ದಧಂತು |

ಸುಗಾ | ನಃ | ವಿಶ್ವಾ | ಸುಪಥಾನಿ | ಸಂತು | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮಿತ್ರೋ ವರುಣೋಽರ್ಯಮಾ ಚೈತೇ ತ್ರಯೋ ದೇವಾ ನೃದ್ಯ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ತ್ವನ ಆತ್ಮನ
ಆತ್ಮಹಿತಾಯ ತೋಕಾಯ ಪುತ್ರಾಯ ಚ ವರಿವೋ ಧನಂ ದಧಂತು | ಪ್ರಯಚ್ಛಂತು | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ
ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಗತವ್ಯಾನಿ ಸುಗಾ ಸುಗಮನಾನಿ ಸುಪಥಾನಿ ಚ ಸಂತು | ಭವಂತು | ಶಿಷ್ಯಂ ಗತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರನೂ, | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ, | ಅರ್ಯಮಾ—ಅರ್ಯಮನೂ | ನು—ಈಗ | ನಃ—
ನಮಗೆ | ತ್ವನೇ—ಸ್ವಂತಕ್ಕೂ | ತೋಕಾಯ—ನಮ್ಮ ಪುತ್ರರಿಗೂ | ವರಿವಃ—ಧನವನ್ನು | ದಧಂತು—ಕೊಡಲಿ
ನಃ—ನಮಗೆ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಸುಗಾ—ಸಂಚಾರಮಾರ್ಗಗಳೂ | ಸುಪಥಾನಿ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಚಾ
ರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ | ಸಂತು—ಆಗಲಿ. | (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ಯೂಯಂ—ನೀವು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ
ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಪಾಣಗಳಿಂದ | ಸಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರನೂ, ವರುಣನೂ, ಅರ್ಯಮನೂ ಈಗ ನಮ್ಮ ಸ್ವಂತಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಪುತ್ರರಿಗೂ ಧನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ.
ನಮ್ಮ ಮಾರ್ಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು
ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಲ್ಪಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

May Mitra, Varuna, Aryaman grant affluence to us and to our pos-
terity : may all paths be easy of access to us, and do you ever cherish us with
blessings.

ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ದಿವಿ ಪ್ತಯಂತೇತಿ ಸಂಚರ್ಚಂ ನವಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ಮೈತ್ರಾವರುಣಂ | ದಿವಿ
ಸಂಚೇತ್ಯನುಕ್ರಮಣಿಕಾ || ತೈತ್ತಿರಿಯೇ ಛಂದೋಮೇ ಪ್ರಉಗಶಸ್ತ್ರ ಅದ್ಯಸ್ತುಚೋ ಮೈತ್ರಾವರುಣಸ್ಯ |
ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ದಿವಿ ಪ್ತಯಂತಾ ರಣಸಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಮಾ ವಿಶ್ವವಾರಾಶ್ಚಿನಾ ಗತಂ ನಃ | ಅ. ೮-೧೧ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ದಿವಿ ಪ್ತಯಂತಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ದೇವತೆಯು;
ಶ್ರೀಷ್ಠಪೌಛಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಿವಿ ಸಂಚಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ತೈತ್ತಿರಿಯು ಛಂದೋಮದಲ್ಲಿ
ಪ್ರಉಗಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರ ಸಠನಮಾಡುವಾಗ ಮಿತ್ರಾವರುಣದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೀತಿಸಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಋಕ್ಕು
ಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ ದಿವಿ ಪ್ತಯಂತಾ ರಣಸಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಮಾ ವಿಶ್ವವಾರಾ-
ಶ್ಚಿನಾ ಗತಂ ನಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೧೧) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೬೪

ವ೦ಡಲ—೬ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೬೪ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೬ ||

ಸೂಕ್ತ ಪಠ್ಯವನ ಋಕ್ಕಂಟೈ—೫ ||

ಋಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ||

ಛಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಠುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಶಾಖಾಃ

ದಿವಿ ಕ್ಷಯಂತಾ ರಜಸಃ ಸೃಥಿನ್ಯಾಂ ಪ್ರ ವಾಂ ಘೃತಸ್ಯ ನಿರ್ಣಿಜೋ ದದೀ-
ರನ್ ||

ಹವ್ಯಂ ನೋ ಮಿತ್ರೋ ಅರ್ಯಮಾ ಸುಜಾತೋ ರಾಜಾ ಸುಕ್ಷತ್ರೋ ವ-
ರುಣೋ ಜುಷಂತ || ೧ ||

ಪದಗಾಥೆ

ದಿವಿ | ಕ್ಷಯಂತಾ | ರಜಸಃ | ಸೃಥಿನ್ಯಾಂ | ಪ್ರ | ವಾಂ | ಘೃತಸ್ಯ | ನಿರ್ಣಿಜಃ | ದದೀರನ್ ||

ಹವ್ಯಂ | ನಃ | ಮಿತ್ರಃ | ಅರ್ಯಮಾ | ಸುಜಾತಃ | ರಾಜಾ | ಸುಕ್ಷತ್ರಃ | ವರುಣಃ | ಜುಷಂತ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ದಿವಿ ದ್ಯುಲೋಕೇಽಂತರಿಕ್ಷೇ ಸೃಥಿನ್ಯಾಂ ಚ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ರಜಸ ಉದಕಸ್ಯ ಕ್ಷಯಂತಾ |
ಕ್ಷಯತಿತ್ಯರ್ಥಕರ್ಮಾ | ಸ್ವಾಮಿನೌ ಭವಥಃ | ಹೇಮಿತ್ರಾವರುಣೌ ವಾಂ ಯುನಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರೇರಿತಾ
ಮೇಘಾ ಘೃತಸ್ಯ ನಿರ್ಣಿಜ ಉದಕಸ್ಯ ರೂಪಾಣಿ ದದೀರನ್ | ದದತೇ | ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ | ಅಥವಾ ವಾಂ
ಯುನಾಭ್ಯಾಂ ಘೃತಸ್ಯ ನಿರ್ಣಿಜೋ ರೂಪಾಣಿ | ಘೃತಾನೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾನಿ ದದೀರನ್ | ದೀಯಂತೇ |
ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸಂಬಂಧಿ ಹವ್ಯಂ ಮಿತ್ರಃ ಸುಜಾತಃ ಸುಷ್ಮ ಪ್ರಾರುಭೋತೋಽರ್ಯಮಾ ರಾಜಾ
ಸರ್ವಸ್ಯ ಸ್ವಾಮೀ ಸುಕ್ಷತ್ರಃ ಶೋಭನಬಲೋ ವರುಣಶ್ಚೈತೇ ಜುಷಂತ | ಸೇವಂತಾಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದಿವಿ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ | ಸೃಥಿನ್ಯಾಂ—ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ | ರಜಸಃ—ಉದಕಕ್ಕೆ |
ಕ್ಷಯಂತಾ—ಬಡೆಯರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಮೇಘಗಳು | ಘೃತಸ್ಯ
ನಿರ್ಣಿಜಃ—ಉದಕದ ಧಾರೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು | ದದೀರನ್—ಕೊಡುತ್ತವೆ. (ಸುರಿಸುತ್ತವೆ) | [ಅಥವಾ
ವಾಂ—ನಿಮಗಾಗಿ | ಘೃತಸ್ಯ ನಿರ್ಣಿಜಃ—ಅಚ್ಚರೂಪದ ಹವಿಸ್ಸುಗಳು | ದದೀರನ್—ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತವೆ.]
ನಃ—ನಮ್ಮ, ನಿಂದರೆ ನಾವು ಅರ್ಪಿಸುವ | ಹವ್ಯಂ—ಈ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು | ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರನೂ | ಸುಜಾತಃ—ಶ್ರೇಷ್ಠ.

ವಾಗಿ ಜನಿಸಿದ | ಅರ್ಯಮಾ—ಅರ್ಯಮನೂ | ರಾಜಾ—ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾದವನೂ | ಸುಪ್ತೇತಿ—ಉತ್ತಮ
ವಾದ ಒಲವುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ, ಈ ಮೂವರೂ | ಜುಷಂತ—ಸೇವಿಸಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಭೂವ್ಯಂತರಿಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಉದಕಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ಮೇಘಗಳು
ನಿಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿಯೇ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಸುರಿಸುತ್ತವೆ. (ಅಥವಾ ಹವಿಸ್ಸಿನ ರೂಪದಿಂದಿರುವ
ಘೃತವು ನಮಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ) ಈಗ ನಾವು ಅರ್ಪಿಸುವ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಮಿತ್ರನೂ ಉತ್ತಮಜನವುಳ್ಳ ಅರ್ಯ
ಮನೂ, ಸಕಲರಿಗೂ ಪ್ರಭುವೂ ಉತ್ತಮ ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆದ ವರುಣನೂ ಈ ಮೂವರೂ ಸೇವಿಸಲಿ.

English Translation

Ruling over the waters that are in heaven and earth, impelled by you
(the clouds) assume the form of rain : may the auspiciously manifested
Mitra, the rayal Aryaman, the powerful Varuna accept our oblation.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ರಾಜಾನಾ ಮಹ ರುತಸ್ಯ ಗೋಪಾ ಸಿಂಧುಪತೀ ಪ್ತತ್ರಿಯಾ ಯಾತಮ್-
ವಾರ್ಹ |

ಇಳಾಂ ನೋ ಮಿತ್ರಾವರುಣೋತ ವೃಷ್ಟಿಮವ ದಿವ ಇನ್ವತಂ ಜೀರದಾನೂ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ರಾಜಾನಾ | ಮಹಃ | ಋತಸ್ಯ | ಗೋಪಾ | ಸಿಂಧುಪತೀ | ಇತಿ ಸಿಂಧುಪತೀ | ಪ್ತತ್ರಿಯಾ | ಯಾತಂ |
ಅವಾರ್ಹ |

ಇಳಾಂ | ನಃ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಉತ | ವೃಷ್ಟಿಂ | ಅವ | ದಿವಃ | ಇನ್ವತಂ | ಜೀರದಾನೂ | ಇತಿ ಜೀರ
ದಾನೂ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ರಾಜಾನಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ಸ್ವಾಮಿನಾ ಹೇ ಮಹೋ ಮಹತ ಋತಸ್ಯೋದಕಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ
ಗೋಪಾ ಗೋಪಾಯಿತಾರಾ || ಸುಬಾಮಂತ್ರಿತೇ ಪರಾಂಗವತ್ಪ್ತರ ಇತಿ ಪರಾಂಗವದ್ಭಾವಾತ್ ಸತ್ಯಾ-
ಮಂತ್ರಿತಸಮುದಾಯಸ್ಯ ನಿಘಾತತ್ವಂ || ಹೇ ಸಿಂಧುಪತೀ ನದ್ಯಾಃ ಪಾಲಯಿತಾರಾ ಹೇ ಪ್ತತ್ರಿಯಾ ಬಲ-
ವಂತಾ ಯುವಾಮಾರ್ಗಗಸ್ತದಭಿಮುಖಮಾ ಯಾತಂ | ಆಗಚ್ಛತಂ | ಕಿಂ ಚಿ ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ
ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಹೇ ಜೀರದಾನೂ ಕ್ಷಿಪ್ರದಾನಾ ಯುವಾಂ ನೋಽಸ್ಯ ಭೃಮಿಳಾನ್ನುಮುತಾಃ ಚಿ
ಪುಷ್ಟಿಂ ಚಿ ತಕ್ಷಾಧಿಕಾಂ ವೃಷ್ಟಿಂ ಚಿ ದಿವೋಽಂತರಿಕ್ಷಾದನಾವಸ್ತಾದಿನ್ವತಂ | ಪ್ರೇರಯತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ರಾಜಾನಾ—ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾದವರೂ | ಮಹಃ—ಮಹತ್ವಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರೂ | ಯತಸ್ಯ—ಉದಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ಗೋಪಾ—ರಕ್ಷಕರಾದವರೂ | ಸಿಂಧುಸತೀ—ನದಿಗಳ ಪಾಲಕರೂ | ಪ್ತತ್ರಿಯಾ—ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾನರುಣರೇ ನೀವು | ಅರ್ವಾಕ್—ನಮಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಆ ಯಾತಂ—ಬನ್ನಿರಿ. | ಮಿತ್ರಾನರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾನರುಣರೇ | ಜೀರದಾನೂ—ಬೇಗನೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವರಾದ ನೀವು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಇಥಾಂ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಪುಷ್ಪಿಂ—ಪುಷ್ಪಪ್ರದವಾದ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ | ದಿವಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ | ಅವ—ಅಭೋಮುಖವಾಗಿ | ಇನ್ನತಂ—ಬೀಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾದವರೂ, ಮಹನೀಯರೂ, ಉದಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಕರೂ, ನದಿಗಳ ಪಾಲಕರೂ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾನರುಣರೇ, ನೀವು ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬನ್ನಿರಿ. ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾನರುಣರೇ, ಬೇಗನೆ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ನೀವು ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನೂ, ಪುಷ್ಪಪ್ರದವಾದ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಅಭೋಮುಖವಾಗಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿರಿ.

English Translation

Soverigns, mighty preservers of water, powerful lords of rivers, come to our presence : send down to us, munificent Mitra and Varuna, from the firmament, sustenance and rain.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಮಿತ್ರಸ್ತನ್ನೋ ವರುಣೋ ದೇವೋ ಅರ್ಯಃ ಪ್ರ ಸಾಧಿಷ್ಠೇಭಿಃ ಪಥಿಭಿರ್ನ-
ಯಂತು |

ಬ್ರವದ್ಯಥಾ ನ ಆದರಿಃ ಸುದಾಸ ಇಷಾ ಮದೇಮ ಸಹ ದೇವಗೋಪಾಃ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಮಿತ್ರಃ | ತತ್ | ನಃ | ವರುಣಃ | ದೇವಃ | ಅರ್ಯಃ | ಪ್ರ | ಸಾಧಿಷ್ಠೇಭಿಃ | ಪಥಿಭಿಃ | ನಯಂತು |

ಬ್ರವತ್ | ಯಥಾ | ನಃ | ಆತ್ | ಅರಿಃ | ಸುದಾಸೇ | ಇಷಾ | ಮದೇಮ | ಸಹ | ದೇವಗೋಪಾಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮಿತ್ರೋ ವರುಣೋ ದೇವೋರ್ಯೋರ್ಯಮಾ ಚೈತೇ ತ್ರಯೋಽಪಿ ನೋಽಸ್ಯಾಂಸತ್ತದಾ ಯದಾಸ್ಮಾಕಮಪೇಕ್ಷಿತಂ ತದಾ ಸಾಧಿಷ್ಠೇಭಿಃ ಸಾಧಕತಮೈಃ ಪಥಿಭಿರ್ಮಾರ್ಗೈರ್ನಯಂತು | ಪ್ರಾಪ-

ಯಂತು | ಕಿಂಚಿ ನೋಸ್ಯಾನ್ ಸುದಾಸೇ ಶೋಭನದಾನಾಯ ಜನಾಯಾರಿರರ್ಯಮಾ ಯಥಾ ಬ್ರವತ್
ಅಸಾವನುಕಂಸ್ಯ ಇತಿ ಬ್ರೂಯಾತ್ ತಥಾ ಕುರ್ವಂತು | ಅರ್ಯಮ್ನಃ ಪುನರಭಿಧಾನಮಾದರಾರ್ಥಂ |
ದೇವಗೋಪಾ ದೇವಾ ಯೋಯಂ ಗೋಪಾಯಿತಾರೋ ಯೇಷಾಮಸ್ಯಾಕಂ ತೇ ವಯಮಿಷಾ
ಯುಷ್ಮಾಭಿದಾರ್ತಮ್ಯೇನಾನ್ನೇನ ಸಹ ಪುತ್ರಾದಿಸಹಿತಾ ಮದೇಮು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರನೂ, | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ, | ಅರ್ಯಮಾ—ಅರ್ಯಮನೂ ಈ ಮೂವರೂ |
ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ತತ್—ನಾವು ಅನೇಕ್ಷಿಸಿದಾಗ | ಸಾಧಿಷ್ಠೇಭಿಃ—ಸಾಧನಭೂತವಾದ | ಪಥಿಭಿಃ—ಮಾರ್ಗ
ಗಳಿಂದ | ನಯಂತು—ನಿರ್ದಿಷ್ಟಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲಿ. (ಮತ್ತು) | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು ಎಂದರೆ ನಮ್ಮ ವಿಷಯವನ್ನು |
ಸುದಾಸೇ—ಉತ್ತಮದಾನಿಗಳಾದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ | ಅರಿಃ—ಅರ್ಯಮನು | ಯಥಾ ಬ್ರವತ್—ಅಂಕಮಾಡಲಿ. |
ದೇವಗೋಪಾಃ—ದೇವತೆಗಳಾದ ನಿಮ್ಮಿಂದ ರಕ್ಷಿತರಾದ ನಾವು | ಇಷಾ—ನೀವು ನಮಗೆ ಕೊಡುವ ಅನ್ನದಿಂದ |
ಸಹ—ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿ | ಮದೇಮು—ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಅರ್ಯಮಾ ಎಂಬ ಈ ಮೂವರು ದೇವತೆಗಳೂ ಸೇರಿ ನಾವು ಅನೇಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಯೋಗ
ವಾದ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲಿ. ನಾವು ಉತ್ತಮವಾದ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರೆಂಬ
ವಿಷಯವನ್ನು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಯಮನು ತಿಳಿಸಲಿ. ದೇವತೆಗಳಾದ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿತರಾದ ನಾವು, ನೀವು ಕೊಡುವ
ಅನ್ನದ್ಯಾಹಾರಗಳಿಂದ ಪುತ್ರಾದಿಸಹಿತರಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿರುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation.

May Mitra, Varuna, the divinie Aryaman, conduct us by the most
practicable paths, then, (when we desiaie their guidance), accordingly as
Aryaman promises to the liberal donor (of oblations), may we, enjoying the
protection of the gods, rejoice in abundance, together with posterity.

ಸಂಹಿತಾಸಾರ್ಥ

ಯೋ ವಾಂ ಗತಂ ಮನಸಾ ತಕ್ಷದೇತಮೂರ್ಧ್ವಾಂ ಧೀತಿಂ ಕೃಣವದ್ಧಾರ್-
ಯಚ್ಚ |
ಉಕ್ಷೇಧಾಂ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಘೃತೇನ ತಾ ರಾಜಾನಾ ಸುಕ್ಷೀಣಸ್ತರ್ಪಯೇ-
ಥಾಂ || ೪ ||

ಸದಸಾಕಾಃ

ಯಃ | ವಾಂ | ಗರ್ತಂ | ಮನಸಾ | ತಕ್ಷತ್ | ಏತಂ | ಉಧ್ವಾಂ | ಧೀತಿಂ | ಕೃಣವತ್ | ಧಾರಯತ್ |
ಚ |

ಉಚ್ಛೇಧಾಂ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಘೃತೇನ | ತಾ | ರಾಜಾನಾ | ಸುಪ್ತೀಃ | ತರ್ಪಯೇಥಾಂ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಯೋ ವಾಂ ಯುವಯೋರೇತಂ ಗರ್ತಂ ರಥಂ ಮನಸಾ ತಕ್ಷತ್ ಸ್ತೋ-
ಮೇನ ಸಂಕಲ್ಪಯೇತ್ ತಥಾ ಕೃತ್ಯೋಧ್ವಾಮುನ್ಮತಾಂ ಧೀತಿಂ ಕರ್ಮ ಸ್ತುತಿರೂಪಂ ಕೃಣವತ್
ಕುರ್ಯಾತ್ ಉಚ್ಛೇಃ ಸ್ತುಯಾತ್ ಏವಂ ಕೃತ್ವಾ ಧಾರಯಚ್ಛೇ ಯಾಗೇ ಧಾರಯೇತ್ ಹೇ ರಾಜಾಃ
ಸ್ವಾಮಿನಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ತಾ ತಾ ಯುವಾಂ ಜನಂ ಘೃತೇನೋದಕೇನೋಪೇಥಾಂ
ಸಿಂಚತಂ | ತಸ್ಮೈ ಸುಪ್ತೀಃ ಶೋಭನನಿನಾಸಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ತರ್ಪಯೇಥಾಂ | ಯಥಾ ಸುಪ್ತಯೋ
ಭವಂತಿ ತಥಾ ತರ್ಪಯೇಥಾಮಿತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ) ಯಃ—ಯಾವ ಪುರುಷನು | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಏತಂ ಗರ್ತಂ—ಈ ರಥವನ್ನು
ಮನಸಾ—ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಎಂದರೆ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ | ತಕ್ಷತ್—ಸ್ತುತಿಸಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸುವನೋ (ಮತ್ತ) | ಉಧ್ವಾಂ—
ಉನ್ನತವಾದ ಎಂದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ | ಧೀತಿಂ—ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು | ಕೃಣವತ್—ಉಚ್ಛೇದನಿಯಿಂದ
ನಿರ್ಮಿಸಿ (ಸ್ತುತಿಸಿ) | ಧಾರಯಚ್ಛೇ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸುವನೋ ಆ ಪುರುಷನನ್ನು | ರಾಜಾನಾ—ಸರ್ವರಿಗೂ
ಸ್ವಾಮಿಗಳಾದ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ | ತಾ—ಆ ನೀವು | ಘೃತೇನ—ವೃಷ್ಟಿರೂಪವಾದ
ಉದಕದಿಂದ | ಉಚ್ಛೇಧಾಂ—ಸೇಕಿಸಿರಿ. (ಅವನಿಗೆ) | ಸುಪ್ತೀಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು |
ತರ್ಪಯೇಥಾಂ—ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ಯಾವ ಪುರುಷನು ನಿಮ್ಮ ರಥವನ್ನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ತುತಿಸಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸು-
ವನೋ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಉಚ್ಛೇದನಿಯಿಂದ ಪಠಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ಪುರುಷನನ್ನು
ಎಲೈ ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರಭುಗಳಾದ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ವೃಷ್ಟಿದಳಗಳಿಂದ ಸೇಕಿಸಿರಿ ಎಂದರೆ ಅವನಿಗಾಗಿ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು
ಸುರಿಸಿರಿ ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿರಿ.

English Translation

Mitra and Varuna, bedew with water him who fabricates your cha-
riot in his mind, offering high praise, and confirming it (by sacrifice) :
render, sovereign (deities), the people well affected towards him.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏಷ ಸೋಮೋ ವರುಣ ಮಿತ್ರ ತುಭ್ಯಂ ಸೋಮಃ ಶುಕ್ರೋ ನ ವಾಯು-
ವೇದ್ಯಯಾಮಿ ।

ಅವಿಷ್ಯಂ ಧಿಯೋ ಜಿಗೃತಂ ಪುರಂಧೀರ್ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ

ಪದಪಾಠಃ

ಏಷಃ | ಸೋಮಃ | ವರುಣ | ಮಿತ್ರ | ತುಭ್ಯಂ | ಸೋಮಃ | ಶುಕ್ರಃ | ನ | ವಾಯವೇ | ಆಯಾಮಿ |
ಅವಿಷ್ಯಂ | ಧಿಯಃ | ಜಿಗೃತಂ | ಪುರಂಧೀಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅನಯಾ ಸ್ತುತಿಮುಪಸಂಹರತಿ | ಹೇ ವರುಣ ಹೇ ಮಿತ್ರ ತುಭ್ಯಂ ಯುವಯೋರ್ವಾಯನೇ
ವಾಯುರ್ಗಂಧಾತ್ಮಕಃ | ಸ ಏವಾಯಮಾ | ತಸ್ಮೈ ಚೈಷ ಸೋಮಃ ಸ್ತವೋದಯಾಮಿ | ಆಕಾರಿ |
ಕಿಮಿವ | ಶುಕ್ರೋ ದೀಪ್ತಃ ಸೋಮೋ ನ ಯುಷ್ಮತ್ಪ್ರಭಂ ಪ್ರೀತಿಕರಃ ಸೋಮೋ ಯಥಾ ದೀಯತೇ
ತದ್ಭಕ್ | ಧಿಯಃ ಕರ್ಮಾಣ್ಯಸ್ಮದೀಯಾನ್ಯವಿಷ್ಯಂ | ರಕ್ಷತಂ | ಪುರಂಧೀಃ ಸ್ತುತೀರ್ಜಿಗೃತಂ | ಪ್ರಬು-
ಧ್ಯತಂ | ಅನ್ಯದ್ಗತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವರುಣ—ಎಲೈ ವರುಣನೇ, ಮಿತ್ರ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, | ತುಭ್ಯಂ—ನಿಮಗೋಸ್ಕರ ಎಂದರೆ ನಿಮ್ಮ
ನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿಯೂ | ವಾಯವೇ—ಸಂಚಾರಶೀಲನಾದ ಅರ್ಯಮನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿಯೂ | ಶುಕ್ರಃ—ಶುಭ್ರವಾದ |
ಸೋಮಃ ನ—ಸೋಮರಸದಂತೆ ನಿಮಗೆ ಹಿತಕರವಾದ | ಏಷಃ ಸೋಮಃ—ಈ ಸ್ತುತಿಯು | ಆಯಾಮಿ—
ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. | ಧಿಯಃ—ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನ್ನು | ಅವಿಷ್ಯಂ—(ವಿಷ್ಣುಗಳಲ್ಲದಂತೆ) ರಕ್ಷಿಸಿರಿ
ಪುರಂಧೀಃ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು | ಜಿಗೃತಂ—(ಕೇಳಿ) ತಿಳಿಯಿರಿ. ಎಲೈ ಮಿತ್ರನರುಣಾದಿವೇನತೆಗಳೇ |
ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಪಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—
ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರವರುಣರೇ, ಎಲೈ ಅರ್ಯಮನೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಶುಭ್ರವಾದ ಸೋಮರಸದಂತೆ ನಿಮಗೆ ಹಿತ
ಕರವಾದ ಈ ಸ್ತುತಿಯು ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. ಈಗ ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯಜ್ಞಾದಿಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣುರಹಿತವ
ನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಿರಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು
ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಪಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Varuna and Mitra, this praise, pure as the Soma libation, has been offered to you, and also Aryaman, (to you): protect our rites: be awake to our praises: and do you ever cherish us with blessings.

ಅರವತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರತಿ ವಾಂ ಸೂರ ಇತಿ ಪಂಚಚರ್ಚಿ ದಶಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಚನಂ ಮೈತ್ರಾವರುಣಂ |
ಪ್ರತಿ ವಾಮಿತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ದ್ವಿತೀಯೇ ಛಂದೋಮೇ ಪ್ರಲುಗತಸ್ತ್ರೇಷ್ಯೇಷ್ವಚಿಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ |
ಪ್ರತಿ ವಾಂ ಸೂರ ಇತಿ ಉದಿತೇ ಸೂಕ್ತೈರ್ಭೇನುಃ ಪ್ರತ್ಯಸ್ಯ | ಅ. ೮-೧೦ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾಚವು—ಪ್ರತಿ ವಾಂ ಸೂರೇ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ನಾವುನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮುಷಿಯು; ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ವೇದವೆಯು ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರತಿ ವಾಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ದ್ವಿತೀಯಛಂದೋಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಲುಗತಪ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಪ್ರತಿ ವಾಂ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಮುಕ್ತುಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಗನುವಾದುದು ಅಪ್ಪ ಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಪ್ರತಿ ವಾಂ ಸೂರ ಉದಿತೇ ಸೂಕ್ತೈರ್ಭೇನುಃ ಪ್ರತ್ಯಸ್ಯ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೧೦) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೬೫

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೬೫ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೭ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಖ್ಯೆ—೫ ||

ಮುಷಿ—ವಸಿಷ್ಠ ||

ದೇವತಾ—ಮಿತ್ರಾವರುಣ ||

ಛಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಠುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ

ಪ್ರತಿ ವಾಂ ಸೂರ ಉದಿತೇ ಸೂಕ್ತೈರ್ಮಿತ್ರಂ ಹುವೇ ವರುಣಂ ಪೂತದಕ್ಷಂ |
ಯಯೋರಸುರ್ಯಂ ನ ಮುಕ್ತಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಯಾಮನ್ ಚಿತಾ ಜಿಗತ್ಸು

ಪದಸೂತಃ

ಪ್ರತಿ | ವಾಂ | ಸೂರೇ | ಉತ್ಥೇ | ಸುತಃ | ಮಿತ್ರಂ | ಹುವೇ | ವರುಣಂ | ಪೂತದಕ್ಷಂ |
ಯಯೋರಃ | ಅಸುರ್ಯಂ | ಅಕ್ಷಿತಂ | ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ | ವಿಶ್ವಸ್ಯ | ಯಾಮನ್ | ಅಚಿತಾ | ಜಿಗತ್ಸು |

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸೂರೇ ಸೂರ್ಯ ಉದಿತೇ ಪ್ರಾತಃಸವನೇ ಮಿತ್ರಂ ಪೂತದಕ್ಷಂ ಶುದ್ಧಬಲಂ ವರುಣಂ ನಾಂ
ಸೂಕ್ತೈರ್ಹವೇ | ಆಹ್ವಯೇ | ಯಯೋರ್ಮಿತ್ರಾವರುಣಯೋರಕ್ಷಿತಮುಕ್ತೀಣಮತ ಏವ ಜ್ಯೇಷ್ಠಮ್.
ಸೂರ್ಯಂ ಬಲವಾಚಿತಾಚಿತ ಉಪಚಿತೇ ಶೂರಸಂಘೈರಾಪೇತೇ ಯಾಮನ್ ಯಾಮನಿ ಸಂಗ್ರಾಮೇ
ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಶತ್ರುಸಂಘಸ್ಯ ಜಿಗತ್ಸು ಜೀತ್ಯ ಭವತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸೂರೇ—ಸೂರ್ಯನು | ಉದಿತೇ—ಉದಯಿಸಲು ಪ್ರಾತಸ್ಸವನದಲ್ಲಿ | ಮಿತ್ರಂ—ಮಿತ್ರನನ್ನೂ | ಪೂತ
ದಕ್ಷಂ—ಶುದ್ಧಬಲವುಳ್ಳ | ವರುಣಂ—ವರುಣನನ್ನೂ | ನಾಂ—ಈ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ | ಸೂಕ್ತೈಃ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯ
ಗಳಿಂದ | ಹುವೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. | ಯಯೋಃ—(ಯಾವ) ಆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರ | ಅಕ್ಷಿತಂ—ನಾಶ
ರಹಿತವಾದುದೂ | ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೂ ಆದ | ಅಸೂರ್ಯಂ—ಬಲವು | ಆಚಿತಾ—ಶತ್ರುಶೂರು
ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿದವ | ಯಾಮನ್—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ | ವಿಶ್ವಸ್ಯ—ಸಮಸ್ತಶತ್ರುಸಮೂಹವನ್ನು |
ಜಿಗತ್ಸು—ಜಯಿಸುವುದಾಗಿರುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾವ ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ನಾಶರಹಿತವಾದುದೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೂ ಆದ ಬಲವು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ
ರುವ ಶತ್ರುಸಮೂಹವನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿರುವುದೋ ಅಂತಹ ಮಿತ್ರನನ್ನೂ ಶುದ್ಧಬಲವುಳ್ಳ ವರುಣನನ್ನೂ
ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಪ್ರಾತಸ್ಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ
ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

When the sun has risen, I invoke Mitra and you, Varuna, of pure
vigour, whose imperishable and superior might is triumphant in the crowded
conflict over all enemies.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ತಾ ಹಿ ದೇವಾನಾಮಸುರಾ ತಾವರ್ಯಾ ತಾ ನಃ ಪ್ರೀತೀಃ ಕರತಮೂರ್ಜ-
ಯಂತೀಃ |

ಅಶ್ಯಾಮು ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ವಯಂ ನಾಂ ದ್ಯಾವಾ ಚ ಯತ್ರ ಪ್ರೀಪಯನ್-
ಹಾ ಚ || ೧ ||

ಪದವಾಕ್ಯ

ತಾ | ಹಿ | ದೇವಾನಾಂ | ಅಸುರಾ | ತಾ | ತಾವರ್ಯಾ | ತಾ | ನಃ | ಪ್ರೀತೀಃ | ಕರತಂ | ಮೂರ್ಜಯಂತೀಃ |
ಅಶ್ಯಾಮು | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ವಯಂ | ನಾಂ | ದ್ಯಾವಾ | ಚ | ಯತ್ರ | ಪ್ರೀಪಯನ್ | ಅಹಾ | ಚ ||೧||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತಾ ಹಿ ತೌ ಖಿಲು ದೇವೌ ದೇವಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇಽಸುರಾ ಬಲವಂತೌ | ಅರ್ಯಾರ್ಯೌ ತೌ
ಸರ್ವಸ್ಯೇಶ್ವರೌ | ತಾ ತೌ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಪ್ರೀತೀಃ ಪುತ್ರಾದಿರೂಪಾಃ ಪ್ರಜಾ ಊರ್ಜಯಂತೀಃ ಪ್ರವೃದ್ಧಾಃ
ಕರತಂ | ಕುರುತಂ | ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ವಯಂ ನಾಂ ಯುವಾವಶ್ಯಮು | ವ್ಯಾ-
ಪ್ನುಯಾಮು | ಯತ್ರ ಯಸ್ಯಾಂ ಯುವಯೋರ್ವ್ಯಾಪ್ತೌ ದ್ಯಾವಾ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೌ | ಸರ್ವದಾ
ತಯೋಃ ಸಹಭಾವಾದಯಮರ್ಥೋ ಲಭ್ಯತೇ | ಆಹಾ ಚ | ಏತದ್ವಾತ್ರೇದುಪಲಕ್ಷಣಂ | ಅಹೋರಾ-
ತ್ರಾಣಿ ಚ ಪೀಪಯನ್ ಅಸ್ಮಾನ್ ಸ್ಯಾಯೋರೀಯುಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ತಾ ಹಿ—ಆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ | ದೇವಾನಾಂ—ದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ | ಅಸುರಾ—ಶಕ್ತಿವಂತರಾಗಿ
ದ್ದಾರೆ. | ಅರ್ಯಾ ತೌ—ಸರ್ವರಿಗೂ ಒಡೆಯರಾದ | ತಾ—ಆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಪ್ರೀತೀಃ—
ಪುತ್ರಾದಿಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು | ಊರ್ಜಯಂತೀಃ—ಪ್ರವೃದ್ಧರಾಗುವಂತೆ | ಕರತಂ—ಮಾಡಲಿ. | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—
ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ | ವಯಂ—ನಾವು | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ | ಆಶ್ಯಾಮು—ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ. |
ಯತ್ರ ದ್ಯಾವಾ—ನೀವು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ (ಯಾವ) ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು | ಆಹಾ ಚ—ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳೂ ಸಹ
ಪೀಪಯನ್—ನಮ್ಮನ್ನು ತೃಪ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರಿಬ್ಬರೇ ದೇವತೆಗಳೇ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲವರಾಗಿ
ದಾರೆ. ಸರ್ವರಿಗೂ ಒಡೆಯರಾದ ಆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಸಂತತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರವರ್ಧಮಾಕರಗುವಂತೆ
ಮಾಡಲಿ. ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ನಾವು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸಮೀಪವರ್ತಿಗಳಾಗಿರಲಿ. ನೀವು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಈ ದ್ಯಾವಾ
ಪೃಥಿವಿಗಳೂ ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳೂ ಸಹ ನಮಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ.

English Translation

They verily are mighty among the gods : they are rulers : they bestow
upon us a numerous posterity : may we obtain you, Mitra and Varuna,
whether on earth or in heaven, and wherever the (passing) days may
preserve us.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ತಾ ಭೂರಿಪಾಶಾವನ್ವತಸ್ಯ ಸೇತೂ ದುರತ್ಯೇತೂ ರಿಪವೇ ಮರ್ತ್ಯಾಯ |

ಋತಸ್ಯ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಸ್ತಥಾ ವಾಮುಪೋ ನ ನಾವಾ ದುರಿತಾ ತರೇಮು ||

ಪದಪಾಠಃ

ತಾ | ಭೂರಿಪಾಶಾ | ಅನ್ಯತಸ್ಯ | ಸೇತೋ ಇತಿ | ದುರತ್ಯೇತೋ ಇತಿ ದುಃಖತೈತೋ | ರಿಪನೇ |
ಮರ್ತ್ಯಾಯ |

ಋತಸ್ಯ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಪಥಾ | ವಾಂ | ಅಪಃ | ನ | ನಾನಾ | ದುಃಖತಾ | ತರೇಮು || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತಾ ತಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಭೂರಿಪಾಶಾ ಪ್ರಭೂತಬಂಧನಸಾಧನಪಾಲೋಪೇತಾವನ್ಯತಸ್ಯ ಯಾಗ-
ರಹಿತಸ್ಯ ಸೇತೋ ಸೇತುವದ್ಬಂಧಕಾ ರಿಪನೇ ಮರ್ತ್ಯಾಯ ವೈರಿಜನಾಯ ದುರತ್ಯೇತೋ ದುರತಿಕ್ರಮಾ
ಭವತಃ | ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ತಾದೃಶಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ನಾಂ ಯುವಯೋರರ್ಬುತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಯು-
ವಯೋರರ್ಥಾಯಾಸುಷ್ಣೀಯಮಾನಸ್ಯ ಯಾಗಸ್ಯ ಪಥಾ ಮಾರ್ಗೇಣ ದುರಿತಾ ದುಃಖಾನಿ ತರೇಮು ನಾ-
ವಾಪೋ ನ ಪ್ರಭೂತಾನ್ಯುದಕಾನೀವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ತಾ—ಆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರು | ಭೂರಿಪಾಶಾ—ಬಂಧನಸಾಧನವಾದ ಪಾಶವುಳ್ಳವರು | ಅನ್ಯತಸ್ಯ—
ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವವರಿಗೆ | ಸೇತೋ — ಸೇತುವೆಯಂತೆ ಬಂಧನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರು |
ರಿಪನೇ—ಶತ್ರುವಾದ | ಮರ್ತ್ಯಾಯ—ಮಾನವನಿಂದ | ದುರತ್ಯೇತೋ—ಸಮೀಪಿಸ್ಪೃಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದವರು |
ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಈವಿಧಗುಣವಿಶಿಷ್ಟರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಋತಸ್ಯ — ಧನಾಪೇಕ್ಷೆ
ಯಿಂದ ನಾವು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞದ | ಪಥಾ—ಮಾರ್ಗದಿಂದ | ನಾನಾ—ದೋಷಿಯಿಂದ | ಅಪೋ ನ—(ಆಳ
ವಾದ) ನೀರನ್ನು ದಾಟುವಂತೆ | ದುರಿತಾ—ದುಃಖಗಳನ್ನು | ತರೇಮು—ನಾವು ದಾಟುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಪಾಶಗಳು ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವವರನ್ನು ಸೇತುವೆಯಂತೆ ಬಂಧನದಿಂದ
ಕಟ್ಟುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವವು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾವ ಶತ್ರುವಿನವೂ ಸಮೀಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ
ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಹಿತರಾದ ಎಲೈಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ಧನಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಾವು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞದ ಈ ನಿಮ್ಮ ಮಾರ್ಗ
ದರ್ಶನದಿಂದ ಆಳವಾದ ನೀರನ್ನು ದೋಷಿಯಿಂದ ದಾಟುವಂತೆ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನಾವು ದಾಟುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Holders are you of many fetters, barriers against the irreligious,
invincible by hostile mortals : may we cross over all the danger, Mitra and
Varuna, by the path of sacrifice, to you, as (we cross over) water by a boat.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ನೋ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಹವ್ಯಜುಷ್ಠಿಂ ಘೃತೈರ್ಗವ್ಯೋತಿಮುಕ್ಷತಮಿಳಾಭಿಃ |

ಪ್ರತಿ ವಾಮತ್ರ ವರಮಾ ಜನಾಯ ಪ್ರಣೀತಮುದ್ಗೋ ದಿವ್ಯಸ್ಯ ಚಾರೋಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ನಃ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಹವ್ಯಜುಷ್ಠಿಂ | ಘೃತ್ವೈಃ | ಗವ್ಯೂತಿಂ | ಉಕ್ಷತಂ | ಇಳಾಭಿಃ |

ಪ್ರತಿ | ವಾಂ | ಅತ್ರ | ವರಂ | ಆ | ಜನಾಯ | ಪ್ರಣೀತಂ | ಉದ್ಗಃ | ದಿವ್ಯಸ್ಯ | ಚಾರೋಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮೈತ್ರಾವರುಣೇ ಪಶಾನಾ ನೋ ಮಿತ್ರಾವರುಣೇತ್ಯೇಷಾ ಚತುರ್ಥ್ಯನುನಾಕಾಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ |
ಆ ನೋ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಹವ್ಯಜುಷ್ಠಿಂ ಯುವಂ ವಸ್ಮಾಣಿ ಪೀವಸಾ ವಸಾರ್ಥೇ | ಆ. ೪. ಅ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ನೋದ್ರಸ್ಯಾಕಂ ಹವ್ಯಜುಷ್ಠಿಂ ಹವಿಸ್ಸೇವನವಂತಂ ಯು-
ಜ್ಞಮಾ ಗಚ್ಛತಮಿತಿ ಶೇಷಃ | ಆಗತ್ಯ ಚೇಳಾಭಿರನ್ಯೈಃ ಸಹ ಘೃತ್ವೈರುದಕೈರ್ಗವ್ಯೂತಿಮಸ್ಯದೀಯಾಂ
ಭೂಮಿಮುಕ್ಷತಂ | ಸಿಂಚಂತಂ | ನಾಂ ಯುವಾಂ ಪ್ರತ್ಯತ್ರಾಸ್ತೀಲ್ಲೋಕೇ ವರಮುತ್ಪುಷ್ಪಂ ಹವಿಃ
ಸ್ತೋತ್ರಂ ನಾ ಕ ಆ ಯಜ್ಞೇದಿತಿ ಶೇಷಃ | ಅತಃ ಕೇವಲಂ ಕೃಪಯೈವ ದಿವ್ಯಸ್ಯ ದಿವಿ ಭವಸ್ಯ ಚಾರೋ-
ತ್ತರಣೀಯಸ್ಯೋದ್ಗ ಉದಕಸ್ಯ || ಕರ್ಮಣಿ ಷಷ್ಠೀ || ಉಕ್ತಲಕ್ಷಣಮುದಕಂ ಪ್ರಣೀತಂ | ಪ್ರ-
ಯಚ್ಛತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಹವ್ಯಜುಷ್ಠಿಂ—ಹವಿಸ್ಸೇವನವನಾದ
ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ಆ (ಗಚ್ಛತಂ)—ದಯಮಾಡಿಸಿರಿ (ಅನಂತರ) | ಇಳಾಭಿಃ—ಅನ್ನಗಳಿಂದಲೂ | ಘೃತ್ವೈಃ—ಉದಕ
ಗಳಿಂದಲೂ | ಗವ್ಯೂತಿಂ—ನಾವು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು | ಉಕ್ಷತಂ—ಸೇಕಿಸಿರಿ. | ನಾಂ ಪ್ರತಿ—
ನಿಮ್ಮನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ | ಅತ್ರ—ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ | ವರಂ—ಉತ್ಪುಷ್ಪವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅಥವಾ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಆ-
ಯಾವನು ತಾನೇ ಅರ್ಪಿಸಬಲ್ಲನು ? (ಆದ್ದರಿಂದ) | ದಿವ್ಯಸ್ಯ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವೇಷರೂಪದಿರುವ | ಚಾರೋಃ
—ಉತ್ತಮವಾದ | ಉದ್ಗಃ—ವೃಕ್ಷಾದಿವೃಕ್ಷವನ್ನು | ಜನಾಯ—ಜನರಿಗಾಗಿ | ಪ್ರಣೀತಂ—ಬದಗಿಸಿಕೊಡಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ನಿಮಗಾಗಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿ. ಅನಂತರ
ಅನ್ನಾದ್ಯಾಹಾರಗಳಿಂದಲೂ, ವೃಕ್ಷಾದಿವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ನಾವು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಭೂಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೇಕಿಸಿ ತೃಪ್ತಿ
ಪಡಿಸಿ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ ಯಾವ ಪುರುಷನುತಾನೇ ಉತ್ಪುಷ್ಪವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅಥವಾ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಅರ್ಪಿ-
ಸಲು ಸಮರ್ಥನು ? (ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು) ಅನುಗ್ರಹಾತ್ಮಕವಾದಿಂದ) ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಉದಕ
ವನ್ನು ವೃಕ್ಷರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಬದಗಿಸಿಕೊಡಿ.

English Translation

Come, Mitra and Varuna, to our offered oblation : sprinkle our place
of sacrifice with water and viands : (who) in this world (may) present to you

such) excellant (donations) that you may (thereby be induced to) gratify mankind with celestial and beautiful water.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಮಿತ್ರವರುಣರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಮಾಡುವ ಪಶುಹೋಮದಲ್ಲಿ ಆ ನೋ ಮಿತ್ರವರುಣಾ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ವನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾಕ್ಯಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ-ಆ ನೋ ಮಿತ್ರವರುಣಾ ಹವ್ಯಜುಷ್ಠಿಂ ಯುವಂ ವಸ್ತ್ರಾಣಿ ಪೀನಸಾ ವಸಾಘೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೩-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏಷ ಸ್ತೋಮೋ ವರುಣ ಮಿತ್ರ ತುಭ್ಯಂ ಸೋಮಃ ಶುಕ್ರೋ ನ ವಾಯು-
ವೇದಯಾಮಿ ।

ಅವಿಷ್ಠಂ ಧಿಯೋ ಜಿಗೃತಂ ಪುರಂದೀರ್ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ

ಪದಪಾಠಃ

ಏಷಃ | ಸ್ತೋಮಃ | ವರುಣ | ಮಿತ್ರ | ತುಭ್ಯಂ | ಸೋಮಃ | ಶುಕ್ರಃ | ನ | ವಾಯವೇ | ಆಯಾಮಿ
ಅವಿಷ್ಠಂ | ಧಿಯಃ | ಜಿಗೃತಂ | ಪುರಂದೀರಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅನಯಾ ಸ್ತುತಿಮುಪಸಂಹರತಿ | ಹೇ ವರುಣ ಹೇ ಮಿತ್ರ ತುಭ್ಯಂ ಯುವಯೋರ್ವಾಯವೇ |
ವಾಯುರ್ಗಂಧಾಧಿತ್ಯಃ | ಸ ಏವಾರ್ಯಮಾ | ತಸ್ಮೈ ಚೈಷ ಸ್ತೋಮಃ ಸ್ತವೋದಯಾಮಿ | ಅಕಾರಿ |
ಕಿಮಿವ | ಶುಕ್ರೋ ದೀಪ್ತಃ ಸೋಮೋ ನ ಯುಷ್ಮತ್ಯುಭ್ಯಂ ಪ್ರೀತಿಕರಃ ಸೋಮೋ ಯಥಾ ದೀಯತೇ
ತದ್ವತ್ | ಧಿಯಃ ಕರ್ಮಾಣ್ಯಸ್ಮದೀಯಾನ್ಯವಿಷ್ಠಂ | ರಕ್ಷತಂ | ಪುರಂದೀಃ ಸ್ತುತೀರ್ಜಿಗೃತಂ | ಪ್ರಬು-
ಧ್ಯತಂ | ಅನ್ಯದ್ಗತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವರುಣ—ಎಲೈ ವರುಣನೇ, | ಮಿತ್ರ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, | ತುಭ್ಯಂ—ನಿಮಗೋಸ್ಕರ ಎಂದರೆ ನಿಮ್ಮ
ನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿಯೂ | ವಾಯವೇ—ಸಂಚಾರಶೀಲನಾದ ಅರ್ಯಮನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿಯೂ | ಶುಕ್ರಃ—ಶುಭ್ರವಾದ |
ಸೋಮಃ ನ—ಸೋಮರಸದಂತೆ ನಿಮಗೆ ಹಿತಕರವಾದ | ಏಷಃ ಸ್ತೋಮಃ—ಈ ಸ್ತುತಿಯು | ಆಯಾಮಿ—
ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. | ಧಿಯಃ—ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನ್ನು | ಅವಿಷ್ಠಂ—(ವಿಷ್ಣುಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ) ರಕ್ಷಿಸಿ
ಪುರಂದೀಃ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು | ಜಿಗೃತಂ—(ಕೇಳಿ) ತಿಳಿಯಿರಿ. ಎಲೈ ಮಿತ್ರವರುಣಾದಿದೇವತೆಗಳೇ |
ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಪಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—
ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ಎಲೈ ಅರ್ಯಮನೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೈವೀಶಿ ಶುಭ್ರವಾದ ಸೋಮರಸದಂತೆ ನಿಮಗೆ ಹಿತ ಕರವಾದ ಈ ಸ್ತುತಿಯು ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. ಈಗ ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಘ್ನರಹಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಿರಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲಾಪುಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Varuna and Mitra, this praise, pure as the Soma libation, has been offered to you, and also Aryaman, (to you): protect our rites: be awake to our praises: and do you ever cherish us with blessings.

ಅರವತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರ ಮಿತ್ರಯೋರಿತ್ಯೇಕೋನನಿಶತ್ಯಚಮೇಕಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ | ಆಶ್ರೇಯಂ-
ಮನುಕ್ರವಣಿಕಾ | ಪ್ರ ಮಿತ್ರಯೋರೇಕೋನಾ ಗಾಯತ್ರಂ ದಶಮ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತಯಃ ಪ್ರಗಾಥಾಃ ಪುರ-
ಲುಷ್ಟಿಕ್ ಚತುರ್ಥ್ಯಾದ್ಯಾ ದಶಾದಿತ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತಃ ಸಾರ್ಯ ಇತಿ | ದಶಮಾ ಬೃಹತ್ಯೇಕಾದಶೀ ಸತೋಬೃ-
ಹತೀ ದ್ವಾದಶೀ ಬೃಹತೀ ತ್ರಯೋದಶೀ ಸತೋಬೃಹತೀ ಚತುರ್ದಶೀ ಬೃಹತೀ ಪಂಚದಶೀ ಸತೋಬೃ-
ಹತೀ ಷೋಡಶೀ ಪುರಲುಷ್ಟಿಕ್ ಶಿಷ್ಠಾ ಗಾಯತ್ರಃ | ಚತುರ್ಥ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತಯೋದಶ್ಯಂತಾ ಅದಿತ್ಯದೇವ-
ತಾಶ್ಚತುರ್ದಶಾಸ್ತಿಸ್ತಃ ಸಾರ್ಯದೇವತಾಃ | ಅದ್ಯಂತ್ಯಾ ತೃತೀ ಪೂರ್ವವನ್ಮೃತಾವರುಣಾ || ಅಗ್ನಿ
ಷ್ವೋನೇ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ಮೃತಾವರುಣಶ್ಚ ಅದಿತೋ ನವರ್ಚಃ ಶಸ್ಯಾಃ | ಪ್ರ ಮಿತ್ರಯೋ-
ವರುಣಯೋರಿತಿ ನವ | ಅ. ೫-೧೦ | ಇತಿ ಸೂಕ್ತಿತತ್ವಾತ್ || ಪೃಷ್ಠಾಭಿಪ್ಲವಷಡಹಯೋಃ ಸ್ತೋಮ-
ವೃದ್ಧಿನಿಮಿತ್ತಮಾಸಾರ್ಥಾ ಆದ್ಯಾ ಷಡ್ಯಚಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ಪ್ರ ಮಿತ್ರಯೋವರುಣಯೋರಿತಿ
ಷಟ್ | ಅ. ೭-೫ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ ಮಿತ್ರಯೋಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು ಮುಕ್ತಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮುಖ್ಯರು; ಅನುಕ್ರವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರ ಮಿತ್ರಯೋರೇಕೋನಾ ಗಾಯತ್ರಂ ದಶಮ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತಯಃ ಪ್ರಗಾಥಾಃ ಪುರಲುಷ್ಟಿಕ್ ಚತುರ್ಥ್ಯಾದ್ಯಾ ದಶಾದಿತ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತಃ ಸಾರ್ಯ ಇತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಹತ್ತನೆಯ ಮುಕ್ತ ಬೃಹತೀ ಛಂದಸ್ಸು; ಹನ್ನೊಂದನೆಯದು ಸತೋಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸು; ಹನ್ನೆರಡನೆಯದು ಬೃಹತೀ, ಹದಿಮೂರನೆಯದು ಸತೋಬೃಹತೀ, ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯದು ಬೃಹತೀ, ಹದಿನೈದನೆಯದು ಸತೋಬೃಹತೀ, ಹದಿನಾರನೆಯದು ಪುರಲುಷ್ಟಿಕ್ ಛಂದಸ್ಸು; ಉಳಿದ ಮುಕ್ತಗಳು ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಸ್ಸು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮುಕ್ತಿನಿಂದ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಮುಕ್ತಿನವರೆಗೆ (೪-೧೩) ಮುಕ್ತಗಳಿಗೆ ಅದಿತ್ಯರು ದೇವತೆಯು; ಹದಿನಾಲ್ಕರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಮುಕ್ತಗಳಿಗೆ (೧೪-೧೬)

ಸೂರ್ಯನು ದೇವತೆಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಋಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಮಿತ್ರವರುಣರು ದೇವತೆಗಳು. ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಯಾಗದ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಾವರುಣನೆಂಬ ಋತ್ವಿಜನು ಪರಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಒಂಭತ್ತು ಋಕ್ಕುಗಳ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕ ಸೂತ್ರದ-ಪ್ರ ಮಿತ್ರಯೋರ್ವರುಣಯೋರಿತಿ ನವ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೫-೧೦) ವಿನೃತವಾಗಿರುವುದು. ವೃಷ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭಿಷ್ವವಸಡಹಯಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತೋಮವೃದ್ಧಿನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಅವಾಪಾರ್ಥವಾಗಿ ಪರಿಸುವ ಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಅರು ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪರಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ-ಪ್ರ ಮಿತ್ರ-ಯೋರ್ವರುಣಯೋರಿತಿ ಷಟ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೫) ವಿನೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೬೬

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೬೬ ||
ಅಪ್ಪಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೮, ೯, ೧೦, ೧೧ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಪಂಚೈ—೧೯ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—೧೩, ೧೭-೧೯. ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ೪-೧೩. ಅದಿತ್ಯಾಃ | ೧೪-೧೬. ಸೂರ್ಯಃ ||

ಭಂದೇ—೧೯, ೧೭-೧೯. ಗಾಯತ್ರೀ | ೧೦, ೧೨, ೧೪. ಬೃಹತೀ | ೧೧, ೧೩, ೧೫. ಸತೋಬೃಹತೀ | ೧೬. ಪುರಉಷ್ಮಿಕ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ಮಿತ್ರಯೋರ್ವರುಣಯೋಃ ಸ್ತೋಮೋ ನ ಏತು ಶೂಷ್ಯಃ |

ನಮಸ್ವಾನ್ತು ವಿಜಾತಯೋಃ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ಮಿತ್ರಯೋಃ | ವರುಣಯೋಃ | ಸ್ತೋಮಃ | ನಃ | ಏತು | ಶೂಷ್ಯಃ |

ನಮಸ್ವಾನ್ | ತು ವಿಜಾತಯೋಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಮಿತ್ರಯೋರ್ವರುಣಯೋಃ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಯೋರಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಉಭಯತ್ರ ಪ್ರತಿಯೋಗಾಪೇಕ್ಷಯಾ ದ್ವಿವಚನತ್ವಂ | ತುವಿಜಾತಯೋರ್ಬಹುಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಯೋರ್ದೇವಯೋರ್ನೋಽಸ್ಯದೀಯಃ ಶೂಷ್ಯಃ ಸುಖಕರೋ ನಮಸ್ವಾನನ್ಯವಾನ್ ಹವಿರ್ಭಿಯುಕ್ತಃ ಸ್ತೋಮಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಪ್ರೈತು | ಗಚ್ಛತು | ಅದೋರಾತ್ರಂ ವೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವಿತಿ ಶ್ರುತಿಃ | ಅನಯೋರಹೋರಾತ್ರಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾಶ್ಚೈತಯೋಃ ಪುನಃಪುನರಾಗಮನಾದನಯೋಸ್ತುವಿಜಾತತ್ವಂ | ಅಥವಾ ಬಹೂನಾಮುಪಕಾರಾ ಯಾನಯೋಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಾತ್ತುವಿಜಾತತ್ವಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ತುನಿಜಾತಯೋಃ—ಬಹುಜನ್ಮವುಳ್ಳ | ಮಿತ್ರಯೋಃ ವರುಣಯೋಃ—ಮಿತ್ರವರುಣರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸುವ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶೂಷ್ಯಃ—ಸುಖಕರವಾದುದೂ | ನಮಸ್ಕಾರ್—ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ | ಸ್ತೋಮಃ—ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು | ಪ್ರ ಏತು—ಅವರ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮಿತ್ರವರುಣರನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ ನಾವು ಅರ್ಪಿಸುವ ಸುಖಕರವಾದುದೂ, ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಲಿ.

English Translation

May this our propitiatory praise, accompanied by oblations, proceed to you, Mitra and Varuna, of reiterated manifestations.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ತುನಿಜಾತಯೋಃ—ತುನಿ ಎಂದರೆ ಬಹು, ಜಾತ ಎಂದರೆ ಜನ್ಮ. ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳು ಎಂದರೆ ಏನು? ಅಹೋರಾತ್ರೇ ನೈ ಮಿತ್ರವರುಣಾ (ಶ್ಲೋ. ಸಂ. ೨-೪-೧೦-೧); ಮೈತ್ರಂ ವಾ ಆಹಃ | ವಾರುಣೇ ರಾತ್ರಿಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರನು ಹಗಲಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯೆಂದೂ ವರುಣನು ರಾತ್ರಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಹಗಲುರಾತ್ರಿಗಳು ಒಂದಾಗುತ್ತಲೆಂದು ಪರಿವರ್ತನಕ್ರಮದಿಂದ ಪ್ರತಿವಿಧವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳಾದ ಮಿತ್ರವರುಣರಿಗೆ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಾದ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪ್ರಕಾರಾಂತರವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದಾನೆ.

ಮಿತ್ರಯೋಃ ವರುಣಯೋಃ—ಮಿತ್ರವರುಣಯೋರಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಉಭಯತ್ರ ಪ್ರತಿಯೋಗಾ-
ವೇಕ್ಷಯಾ ದ್ವಿವಚನತ್ವಂ | ಇಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ ಮತ್ತು ವರುಣ ಎಂಬ ಎರಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಬ್ದಗಳಿದ್ದು ಉಭಯ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಅನುಕೂಲಕೃತ್ಯಾಗಿಯೂ ಪ್ರತಿಶಬ್ದಕ್ಕೂ ದ್ವಿವಚನವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಯೋಗವು—

ಉದು ತ್ಯಚ್ಚಕ್ಷುರ್ಮಹಿ ಮಿತ್ರಯೋರಾ ಏತಿ ಪ್ರಿಯಂ ವರುಣಯೋರದಬ್ಧಂ |

(ಮ. ಸಂ. ೬-೨೧-೧)

ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮಿತ್ರಯೋಃ ವರುಣಯೋಃ ಎಂಬ ದ್ವಿವಚನಾಂತ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮಿತ್ರವರುಣಯೋಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರವರುಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಿತ್ರ ಅಥವಾ ವರುಣ ಎಂಬ ಒಂದೇ ಶಬ್ದದ ದ್ವಿವಚನವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದೂ ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ—

ಆ ಯದ್ವಾಮಾಯ ಚಕ್ಷುಸಾ ಮಿತ್ರ ವಯಂ ಚ ಸೂರಯಃ |

(ಮ. ಸಂ. ೫-೬೬-೬)

ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರಾ ಎಂಬ ದ್ವಿವಚನಾಂತಶಬ್ದವು (ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ ಎಂದು ಹ್ರಸ್ವವಿದೆ) ಮಿತ್ರವರುಣರಿಬ್ಬರನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧಾರಯಂತಂ ಪೃಥಿವೀಮುತಂ ದ್ಯಾಂ ಮಿತ್ರರಾಜಾನಾ ವರುಣಾ ನನೋಭಿಃ ||

(ಮಂ. ಸಂ. ೫-೬೨-೩)

ಎಂಬ ಮುಕ್ತನಲ್ಲಿ ದ್ವಿವಚನಾಂತಶಬ್ದವಾದ ವರುಣಾ ಎಂಬ ಪದವು ಮಿತ್ರವರುಣರಿಬ್ಬರನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಂತೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯಾ ಧಾರಯಂತ ದೇವಾಃ ಸುದಕ್ಷಾ ದಕ್ಷಸಿತರಾ |

ಅಸುರ್ಯಾಯ ಪ್ರಮಹಸಾ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಾ | ಧಾರಯಂತ | ದೇವಾಃ | ಸುದಕ್ಷಾ | ದಕ್ಷಸಿತರಾ |

ಅಸುರ್ಯಾಯ | ಪ್ರಮಹಸಾ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯಾ ಯಾ ಯುವಾಂ ಧಾರಯಂತ | ಕೇ | ದೇವಾ ಅದಿಕರ್ತಾರೋಽಸುರ್ಯಾಯ ಬಲಕರಣಾಯ | ಕೀದೃಶಾ ಯುವಾಂ | ಸುದಕ್ಷಾ ಶೋಭನಬಲಾ ದಕ್ಷಸಿತರಾ ಬಲಸ್ಯ ಸಾಲಕಾ ಸ್ವಾಮಿನಾ ನಾ | ಬಲಪ್ರದಾವಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಪ್ರಮಹಸಾ ಪ್ರಶೃಷ್ಟತೇಜಸ್ವಾ | ತಾ ಸಾಧಯತಮಿತ್ಯುಕ್ತರಶ್ತ್ರಾನ್ವಯಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಮಿತ್ರವರುಣರೇ) ಸುದಕ್ಷಾ—ಉತ್ತಮಬಲವುಳ್ಳವರೂ | ದಕ್ಷಸಿತರಾ—ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯರೂ ಎಂದರೆ ಮಾನವರಿಗೆ ಬಲಪ್ರದರೂ | ಪ್ರಮಹಸಾ—ಆತ್ಯಂತ ತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ ಆದ | ಯಾ—ಯಾವ ನಿಮ್ಮನ್ನು | ದೇವಾಃ—ದೇವತೆಗಳು | ಅಸುರ್ಯಾಯ—ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಧಾರಯಂತ—ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೋ [ಅಂತಹ ನೀವು ನಮ್ಮ ಯಾಗಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಫಲಪ್ರದವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.]

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರವರುಣರೇ, ಉತ್ತಮವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವರೂ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯರೂ ಆತ್ಯಂತ ತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ ಆದ ಯಾವ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂದಿನ ದೇವತೆಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೋ ಅಂತಹ ನೀವು ನಮ್ಮ ಯಾಗಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಫಲಪ್ರದವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.

English Translation

You whom the gods uphold for their invigoration, both mighty, masters of strength and of diffusive radiance.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯಗಳು ಮುಂದಿನ ಋಕ್ಕಿನ ಅರ್ಥದೊಡನೆ ಸೇರಿ ಅನ್ವಯವಾಗಬೇಕು. ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರವರುಣರ ಗುಣವನೇ ಮಾತ್ರವಿರುವುದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಮುಂದಿನ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತಾ ನಃ ಸ್ತಿಸಾ ತನೂಸಾ ವರುಣ ಜರಿತ್ಯಣಾಂ ।

ಮಿತ್ರ ಸಾಧಯತಂ ಧಿಯಃ ॥ ೩ ॥

ಪದಪಾಠಃ

ತಾ | ನಃ | ಸ್ತಿಸಾ | ತನೂಸಾ | ವರುಣ | ಜರಿತ್ಯಣಾಂ |

ಮಿತ್ರ | ಸಾಧಯತಂ | ಧಿಯಃ ॥ ೩ ॥

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ

ತಾ ತಾ ಸ್ತಿಸಾ | ಸ್ತ್ರಿಯಂತ ಇತಿ ಸ್ತ್ರಯೋ ಗೃಹಾಃ | ತಾನ್ವತೆ ಇತಿ ಸ್ತಿಸಾ | ತನೂಸಾ ತನ್ಯಃ ಸಾತಾರಾ ಹೇ ವರುಣ ಹೇ ಮಿತ್ರ ಉಕ್ತಲಕ್ಷಣಂ ಯುವಾಂ ಜರಿತ್ಯಣಾಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಧಿಯಃ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸ್ತುತಿರೂಪಾಣಿ ಸಾಧಯತಂ | ಸಫಲವಂತಿ ಕುರುತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ತಾ—ಅಂತಹ ಎಂದರೆ ಹಿಂದಿನ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟರಾದವರೂ | ಸ್ತಿಸಾ—ಗೃಹಗಳಿಗೆ ರಕ್ಷಕರಾದವರೂ | ತನೂಸಾ—ನಮ್ಮ ಶರೀರಾದಿಗಳನ್ನು (ಅಪಾಯಕ್ಕೀಡಾಗದಂತೆ) ರಕ್ಷಿಸುವವರೂ ಆದ | ವರುಣ. ಮಿತ್ರ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರನವರುಣರೇ, ನೀವು | ಜರಿತ್ಯಣಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಧಿಯಃ—ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು | ಸಾಧಯತಂ—ಫಲಪ್ರದವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗುಣವಿಶಿಷ್ಟರಾದವರೂ, ಗೃಹಗಳಿಗೂ, ಶರೀರಾದಿಗಳಿಗೂ, ರಕ್ಷಕರಾದವರೂ ಆದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ ಎಲೈ ವರುಣನೇ, ನೀವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಈ ಯಜ್ಞಕರ್ಮವನ್ನು ಫಲಪ್ರದವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.

English Translation.

Protectors of our dwellings, protectors of our persons, Mitra and Varuna, perfect the rites of your adorers.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಸ್ತಿಸಾ—ಸ್ತಾಯಂತೆ ಇತಿ ಸ್ತಯೋ ಗೃಹಾಃ | ತಾನ್ ಪಾತ ಇತಿ ಸ್ತಿಸಾ | ವಾಸಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ತಯಃ ಎಂದರೆ ಗೃಹಗಳು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಪಾಲಕರಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ತಿಸಾ ಎಂಬ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಮಿತ್ರಾ ವರುಣರನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯದ್ಧ್ಯ ಸೂರ ಉದಿತೇನಾಗಾ ಮಿತ್ರೋ ಅರ್ಯಮಾ |

ಸುವಾತಿ ಸವಿತಾ ಭಗಃ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯತ್ | ಅದ್ಯ | ಸೂರೇ | ಉತ್ | ಇತೇ | ಅನಾಗಾಃ | ಮಿತ್ರಃ | ಅರ್ಯಮಾ |

ಸುವಾತಿ | ಸವಿತಾ | ಭಗಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯದ್ಧ್ಯ ನಮಸ್ತಾಕಮಪೇಕ್ಷಿತಂ ತದದ್ಯಾ ಸ್ತಿಸ್ತಾಲ್ಯೇ ಸೂರ ಉದಿತೇ ಸತಿ ಪ್ರಾತಃಸವನೇನಾಗಾಃ ಪಾಸಹಂತಾ ಮಿತ್ರೋರ್ಯಮಾ ಸವಿತಾ ಭಗತ್ಯುತೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಸುವಾತಿ | ಪ್ರೇರಯೇತ್ | ಅಥವಾ | ಅನಾಗಾ ಮಿತ್ರೋರ್ಯಮಾ ದಾತಾ ಭವತು | ತದೀಕ್ಷಿತಂ ಧನಂ ಭಗೋ ಭಜನೀಯಃ ಸವಿತಾ ಸುವಾತಿ | ಪ್ರೇರಯತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯತ್—ನಾವು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಯಾವ ಧನವಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು | ಅದ್ಯ—ಈಗ ಎಂದರೆ ಈ ದಿವಸ | ಸೂರೇ—ಸೂರ್ಯನು | ಉದಿತೇ—ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಪ್ರಾತಸ್ಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಅನಾಗಾಃ—ಪಾಸಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸತಕ್ಕ | ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರನೂ | ಅರ್ಯಮಾ—ಅರ್ಯಮನೂ | ಸವಿತಾ—ಸವಿತೃದೇವನೂ | ಭಗಃ—ಭಗನೆಂಬ ದೇವನೂ ಸಹ | ಸುವಾತಿ—ನಮಗೆ ಲಭಿಸುವಂ ಪ್ರೇರಿಸಲಿ ಎಂದರೆ ಕೊಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಾವು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಧನವನ್ನು ಈ ದಿವಸ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿರುವಾದ ಪ್ರಾತಃಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾಸ ಪರಿಹಾರಕರಾದ, ಮಿತ್ರ, ಅರ್ಯಮಾ, ಸವಿತೃ, ಭಗ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳು ನಮಗೆ ಲಭಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಲಿ ಎಂದರೆ ನಾವು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಕೊಡಲಿ.

English Translation

May Mitra, the destroyer of sin, Aryaman, Savitri, Bhaga, bestow (upon us), to-day at sunrise (what we pray for).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸುಪ್ರಾವೀರಸ್ತು ಸ ಪ್ಲಯಃ ಪ್ರ ನು ಯಾಮನ್ಮದಾನವಃ ।

ಯೇ ನೋ ಅಂಹೋಽತಿಪ್ರತಿ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸುಪ್ರೇಽಅವೀಃ | ಅಸ್ತು | ಸಃ | ಪ್ಲಯಃ | ಪ್ರ | ನು | ಯಾಮನ್ | ಸ್ತದಾನವಃ |

ಯೇ | ನಃ | ಅಂಹಃ | ಅತಿಪ್ರತಿ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸಃ ಪ್ಲಯಃ ಸ ನಿವಾಸಃ ಸುಪ್ರಾವೀರಸ್ತು | ಸುಷ್ಮ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ರಕ್ಷಿತಾಸ್ತು | ಪ್ರಶಬ್ದ ಅದ-
ರಾರ್ಥಃ | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ನು ಪ್ಲಪ್ರಂ ಭವತ್ವಿತಿ ಶೇಷಃ | ಕದೇತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ಹೇ ಸುದಾನವಃ ಸುದಾನಾಃ
ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಯಾಮನ್ ಯಾಮನಿ ಗಮನೇ ಸತಿ | ಕೇದ್ರತಾನಾಂ ಗಮನೇ | ಯೇ ಯೂಯಮಾಗತ್ಯ
ನೋಽಸ್ತಾಕಮಂದಃ ಸಾಪಮತಿಪ್ರತಿ ಅತಿಪಾರಯಥ ತೇಷಾಂ ಗಮನ ಇತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯೇ—ಯಾವ ನೀವು (ಬಂದು) | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಅಂಹಃ—ಪಾಪವನ್ನು | ಅತಿಪ್ರತಿ—ಪರಿಹರಿಸಿ
ನಮ್ಮನ್ನು ಉತ್ತೀರ್ಣರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೋ ಅಂತಹ | ಸುದಾನವಃ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಕೊಡುವ
ಎಲೈ ಮಿತ್ರವರುಣಾರ್ಯಮರೇ (ನಿಮ್ಮ) | ಯಾಮನ್—ಗಮನಾಂತರ | ಸಃ ಪ್ಲಯಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನಮ್ಮ
ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವು | ನು—ಬೇಗನೆ | ಸುಪ್ರಾವೀಃ ಅಸ್ತು—ಸುರಕ್ಷಿತವುಳ್ಳದ್ದಾಗುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರವರುಣಾರ್ಯಮರೇ, ನಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ದಾಟಿಸುವ ನೀವು ನಮ್ಮ
ಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹೋದನಂತರ ನಾವು ವಾಸಮಾಡುವ ಗೃಹವು ಯಾವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗುವುದು.

English Translation

May this our dwelling be well protected, liberal deities, on your
departure, you who purify us from sin.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉತ ಸ್ವರಾಜೋ ಅದ್ವಿತೀದಭ್ಯ ಸ್ಯ ನೃತಸ್ಯ ಯೇ ।

ಮಹೋ ರಾಜಾನ ಈಶತೇ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ | ಸ್ವರಾಜಃ | ಅದಿತಿಃ | ಅದ್ಭುಸ್ಯ | ವ್ರತಸ್ಯ | ಯೇ |

ಮಹಃ | ರಾಜಾನಃ | ಈಶತೇ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉತಾಪಿ ಚ ಯೇ ಮಿತ್ರಾದಯಸ್ತಯಃ ಸ್ವರಾಜಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಸ್ವಾಮಿನೋಽದಿತಿಶ್ಚೇಷಾಂ ಮಾತಾ ಚ ಸಂತಿ ಅದ್ಭುಸ್ಯಾಹಿಂಸಿತಸ್ಯ ಮಹೋ ಮಹತೋ ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ಕರ್ಮಣೋ ರಾಜಾನಃ ಸ್ವಾಮಿನಃ ತ ಈಶತೇ | ಸಮರ್ಥಾ ಭವಂತಿ | ಅಭಿಮತಂ ದಾತುಮಿತಿ ಶೇಷಃ | ಅಥವೈವಂ ಯೋಜ್ಯಂ | ಯೇ ಮಿತ್ರಾದಯೋಽದಿತಿಶ್ಚಾ ದ್ಭುಸ್ಯ ವ್ರತಸ್ಯ ಸ್ವರಾಜ ಈಶ್ವರಾಃ ತೇ ಮಹೋ ಮಹತೋಽಸ್ಮದಭಿಮತಧನಸ್ಯ ರಾಜಾನಃ ಸ್ವಾಮಿನಃ ಸಂತ ಈಶತೇಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ತದ್ಧಾತುಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉತ—ಮತ್ತು | ಯೇ—ಯಾವ ಮಿತ್ರಾನರುಣಾರ್ಯಮರು | ಸ್ವರಾಜಃ—ಸರ್ವರಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳಾಗಿರುವರೋ ಅವರೂ | ಅದಿತಿಃ—ಅನರ ಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿಬೇವಿಯೂ ಸಹ | ಅದ್ಭುಸ್ಯ—ಅಹಿಂಸಿತ (ನಿರ್ವಿಘ್ನ) ವಾದುದೂ | ಮಹಃ—ಮಹತ್ತಾದುದೂ ಆದ | ವ್ರತಸ್ಯ—ಈ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಕ್ಕೆ | ರಾಜಾನಃ—ಪ್ರಭುಗಳಾಗಿ | ಈಶತೇ—ನಮ್ಮ ಅಭಿಮತವನ್ನು ಕೊಡುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರಭುಗಳಾದ ಮಿತ್ರಾನರುಣಾರ್ಯಮರೂ, ಅನರ ಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿಬೇವಿಯೂ ಸಹ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನೆರವೇರುವುದೂ ಮಹತ್ತಾದುದೂ ಆದ ಈ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಒಡೆಯರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

English Translation

And who are sovereign over all, and, with Aditi, preside over this unobstructed and great ceremony.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರತಿ ವಾಂ ಸೂರ ಉದಿತೇ ಮಿತ್ರಂ ಗೃಣೇಷೇ ವರುಣಂ |

ಅರ್ಯಮಣಂ ರಿಶಾದಸಂ || ೭ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರತಿ | ವಾಂ | ಸೂರೇ | ಉತ್ಕೃತೇ | ಮಿತ್ರಂ | ಗೃಣೇಷೇ | ವರುಣಂ |

ಅರ್ಯಮಣಂ | ರಿಶಾದಸಂ || ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರತಿ ವಾಮಿತ್ಯೇಷ ಪ್ರಚಿತ್ತಾ ತುರ್ವಿಂಶಿಕೇದನಿ ಪ್ರಾತಃಸವನೇ ಮೈತ್ರಾವರುಣಸ್ಯ ಪರ್ಯಾ-
ಸಾರ್ಥಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಪ್ರತಿ ವಾಂ ಸೂರ ಉದಿತೇ ವ್ಯಂಕಿರಿಕ್ಷಮತಿರತ್ | ಅ. ೭-೨ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಂ ತ್ವಾಂ ವರುಣಂ ಚ ಯುಸಾಂ ರಿಶಾದಸಂ ಶತ್ರುಣಾಮತ್ತಾರಮು-
ರ್ಯಮಣಂ ಚ ಪ್ರತಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಗೃಣೇಷೇ | ಸ್ತುವೇ | ಕದೇತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ಸೂರೇ ಸೂರ್ಯೇ ದೇವ
ಉದಿತೇ ಸತಿ | ಪ್ರಾತರಿಕ್ಷಾರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ) ಸೂರೇ—ಸೂರ್ಯನು | ಉದಿತೇ—ಉದಯಿಸುವಾಗ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ
ದಲ್ಲಿ | ಮಿತ್ರಂ—ಮಿತ್ರನನ್ನೂ | ವರುಣಂ—ವರುಣನನ್ನೂ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ | ರಿಶಾದಸಂ—ಶತ್ರು
ನಾಶಕನಾದ | ಅರ್ಯಮಣಂ—ಅರ್ಯಮದೇವನನ್ನೂ | ಪ್ರತಿ—ಉದ್ದೇಶಿಸಿ | ಗೃಣೇಷೇ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಈದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ, ವರುಣ,
ಶತ್ರುಹಿಂಸಕನಾದ ಅರ್ಯಮ ಎಂಬ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಧೈರಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I glorify you, Mitra and Varuna, and Aryaman, the consumer of
enemies when the sun has risen.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಯಾಗದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕವೆಂಬ ದಿನದ ಪ್ರಾತಃಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವಾಂ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಈ
ತೃಚನನ್ನು (ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು) ಮೈತ್ರಾವರುಣನೆಂಬ ಋತ್ವಿಜನು ಪರ್ಯಾಸಾರ್ಥವಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವ
ಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ-ಪ್ರತಿ ವಾಂ ಸೂರ ಉದಿತೇ ವ್ಯಂಕಿರಿಕ್ಷಮತಿರತ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೨)
ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ರಾಯಾ ಹಿರಣ್ಮಯಾ ಮತಿರಿಯಮ್ವಕಾಯ ಶವಸೇ |

ಇಯಂ ವಿಪ್ರಾ ಮೇಧಸಾತಯೇ || ೮ ||

ಪದಪಾಠಃ

ರಾಯಾ | ಹಿರಣ್ಮಯಾ | ಮತಿಃ | ಇಯಂ | ಅವ್ಯಕಾಯ | ಶವಸೇ |

ಇಯಂ | ವಿಪ್ರಾ | ಮೇಧಸಾತಯೇ || ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹಿರಣ್ಯಯಾ ಹಿತರಮಣೀಯೇನ ರಾಯಾ ಧನೇನ ಸಹಿತಾಯಾವ್ಯ ಕಾಯಾಹಿಂಸ್ಯಾಯ ಶವ-
ಸೇಽಸ್ಮಾಕಂ ಬಲಾಯೇಯಮಿದಾನೀಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾ ಮತಿಃ ಸ್ತುತಿರ್ಭವತ್ಪ್ರತಿ ಶೇಷಃ || ಹಿರಣ್ಯಯೇ-
ತ್ಯತ್ರ ಸುಪಾಂ ಸುಲುಗತಿ ತ್ವತೀಯೈಕವಚನಸ್ಯ ಯಾಜಾದೇಶಃ || ಕಿಂಚಿ ದೇ ವಿಸ್ತಾಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಾಃ ಇಯಂ
ಮೇ ಚಿ ಸ್ತುತಿರ್ವೇಧಸಾತಯೇ ಯಜ್ಞ ಲಾಭಾಯ ಚಿ ಭವತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಹಿರಣ್ಯಯಾ—ಹಿತಕರವೂ ರಮಣೀಯವೂ ಆದ | ರಾಯಾ—ಧನದಿಂದ | ಅವ್ಯ ಕಾಯ—ಹಿಂಸಾ
ರಹಿತವಾದ | ಶವಸೇ—ನಮ್ಮ ಬಲಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ | ಇಯಂ—ಈಗ ನಾವು ಪಠಿಸುತ್ತಿರುವ | ಮತಿಃ—ಸ್ತುತಿಯು
ಸಾಧನವಾಗಲಿ | ವಿಸ್ತಾಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ | ಇಯಂ—ಈ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯು | ಮೇಧಸಾ-
ತಯೇ—ಯಜ್ಞ ಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಆಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳೇ, ಈಗ ನಾವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೈಶಿಸಿ ಪಠಿಸುತ್ತಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರವು ನಮಗೆ
ಧನಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ, ಬಲಕ್ಕೂ, ಯಜ್ಞ ಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಸಾಧನಭೂತವಾಗಿರಲಿ.

English Translation

May this praise (be effective) for unimpeached strength, along with
golden treasure : may it (be effective), sages, for the fulfilment of (the
objects of) the sacrifice.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತೇ ಸ್ಯಾಮು ದೇವ ವರುಣ ತೇ ಮಿತ್ರ ಸೂರಿಭಿಃ ಸಹ |

ಇಷಂ ಸ್ವಶ್ವ ಧೀಮಹಿ || ೯ ||

ಪದವಾಚಃ

ತೇ | ಸ್ಯಾಮು | ದೇವ | ವರುಣ | ತೇ | ಮಿತ್ರ | ಸೂರಿಭಿಃ | ಸಹ |

ಇಷಂ | ಸ್ವಶ್ವ | ಧೀಮಹಿ | ಚಿ | ಧೀಮಹಿ || ೯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ದೇವ ವರುಣ ತೇ ವಯಂ ತವ ಸ್ತೋತಾರಃ ಸ್ಯಾಮು | ಸಮೃದ್ಧಾ ಭವೇಮು | ನ ಕೇವಲಂ
ವಯಮೇವ ಯಜಮಾನಾಃ ಕಿಂತು ಸೂರಿಭಿಃ ಸ್ತೋತ್ರಭಿರ್ಯುತ್ಪಿಗ್ನಿಃ ಸಹ | ತಥಾ ಹೇ ಮಿತ್ರ ದೇವ
ತೇ ವಯಂ ಸೂರಿಭಿಃ ಸಹ ಸ್ಯಾಮು | ಭವೇಮು | ಕಿಂಚೇಷಮನ್ಯಂ ಸ್ವರುದಕಂ ಚಿ ಧೀಮಹಿ |
ಭಾರಯಾಮಹೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವ-ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ | ವರುಣ-ಎಲೈ ವರುಣನೇ, | ಮಿತ್ರ-ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, | ತೇ-
ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾವು | ಸೂರಿಣಿ-ಸೂರಿತ್ರಮಾಡುವ ಋತ್ವಿದ್ವಂಶರಾದ | ಸಹ-ಸಹಕರಣ | ಸ್ಯಾಮ-
ಸಮೃದ್ಧರಾಗಿರುವಂತಾಗಲಿ | ತೇ-ನಾವು | ಇಷಂ-ಆನ್ನವನ್ನು | ಸ್ಯೇ-ಉದಕವನ್ನು | ದೀಮಹಿ-
ಯಾಚಿಸಿ ಪಾಥ್ಯಪ್ರಾಪ್ತೇವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಎಲೈ ವರುಣನೇ, ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಸಹಿಷ್ಣುನಾಗಿ ಸಮೃದ್ಧರಾಗಿರುವಂತಾಗಲಿ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾವು ಅನ್ನಾದ್ಯಾಹಾರಗಳನ್ನೂ, ವೃಷ್ಟಿದೂಷನಾದ ಉದಕವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾಚಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

English Translation

May we be yours, divine Varuna : may we, along with pious worshippers, be, Mitra, yours : may we obtain food and water.

సంహితాపాఠ:

ಬಹುಃ ಸೂರಚಕ್ಷುಸೋಽಗ್ನಿಜಿಹ್ವಾ ಯತಾವೃಧಃ |

ಶ್ರೀಣಿ ಯೇ ಯೇನುರ್ವಿದಧಾನಿ ಧೀತಿಭಿರ್ವಿಶ್ವಾನಿ ಪರಿಭೂತಿಭಿಃ ||

ಪದೇಪಾಠ:

ಬಹವಃ | ಸೂರ್ಯಚಕ್ಷುಃ | ಅಗ್ನಿಜಿಹ್ವಾಃ | ಯತೃವೃಥಃ |

ತ್ರಿಲೋಕ | ಯೋ | ಯೋಮುಃ | ವಿವಿಧಾನಿ | ಧೀಶ್ವರಿಃ | ವಿಶ್ವಾನಿ | ಪರಿಭೂಶ್ವರಿಃ || ೧೦ ||

ಸಾಯಂಜಿಭಾಷ್ಯಂ

ಆತ್ಮನಿಶಸ್ತ್ರೇ ಬಹವಃ ಸೂರಚಕ್ಷುಃ ಇತಿ ಪ್ರಗಾಢಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಬಹವಃ ಸೂರಚಕ್ಷುಃ ಇತಿ ಪ್ರಗಾಢಃ | ಅ. ೬-೫ | ಇತಿ || ದಶರಾತ್ರೇ ಪಂಚಮೇಽಧ್ಯಾಯೇ ಪ್ರಗಾಢಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ಬಹವಃ ಸೂರಚಕ್ಷುಃ ಇಮಾ ಉ ವಾಂ ದಿನಿಷ್ಕಯಃ | ಅ. ೭-೧೨ | ಇತಿ ||

ಬಹವೋ ಮಹಾಂತಃ ಸೂರಚಕ್ಷುಷಃ ಸೂರ್ಯಸದೃಶಪ್ರಕಾಶಾಃ | ಸೂರಃ ಪ್ರಕಾಶಕೋ ಯೇ-
ಷಾನಿತಿ ನಾ | ಅಗ್ನಿಜಿಹ್ವಾಃ | ಅಗ್ನಿರೇವ ಜಿಹ್ವಾದಸಸಾಧನೋ ಯೇಷಾಂ ತಾದೃಶಾಃ | ಋತಾನ್ಯಥೋಲ-
ಯಜ್ಞಸ್ಯ ವರ್ಧಯಿತಾರೋ ಮಿತ್ರಾದಯಃ | ಕಿಂಚಿ ಯೇ ತ್ರೀಣಿ ವಿಶ್ವಾನಿ ವ್ಯಾಪ್ತಾನಿ ವಿದಥಾನಿ ಕ್ಷಿತ್ಯಾ-
ದಿಸಾ ನಾನಿ ಕ್ಷಿತ್ಯಾದೀನಿ ಪರಿಭೂತಿಭಿಃ ಪರಿಭಾವಪ್ರೇಕ್ಷಾರ್ಥಿಭಿಃ | ಕಮನಭಿಯೇರ್ಮುಃ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ ತೇ

ಪ್ರತಮಾಶತೇತ್ಯುಕ್ತೇ ಶರತ್ ಸಂಬಂಧನೀಯಂ | ಅಥವಾತ್ಮೈವ ಯೇ ತ್ರೀಣಿ ಸ್ಥಾನಾನಿ ಪ್ರಯುಚ್ಛಂತಿ ತೇ
ಬಹುತ್ವಾದಿಗುಣೋಪೇತಾ ಆಗಚ್ಛಂತಿತ್ಯುಕ್ತಾಹಾರ್ಯಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಬಹವಃ — ಮಹತ್ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರೂ | ಸೂರಚಕ್ಷುಃ — ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸಮನಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ
ಬೆಳಗುವವರೂ ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತರಾದವರೂ | ಅಗ್ನಿಜಿಹ್ವಾಃ — ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹವಿರಾದಿ
ಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅಗ್ನಿಯನ್ನೇ ತಮಗೆ ಜಿಹ್ವೆ ಎಂದರೆ ಸಾಧನವಾಗಿ ಉಳ್ಳವರೂ | ಋತಾವೃಥಃ — ಯಜ್ಞ
ವನ್ನು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನೆರವೇರುವಂತೆ ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವವರೂ ಆದ | ಯೇ — ಯಾವ ಮಿತ್ರಾನರುಣಾದಿಗಳಿರುವರೋ
ಆವರು | ವಿಶ್ವಾಸಿ — ಸಮಸ್ತವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ | ತ್ರೀಣಿ ವಿಧಾಢಿ — ಸ್ವೀಕೃದಿ ಮೂರು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು | ಪರಿ-
ಭೂತಿಭಿಃ — ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವಯುಕ್ತವಾದ | ಧೀತಿಭಿಃ — ಕರ್ಮಗಳಿಂದ | ಯೇಮುಃ — ಕೊಡುವರೋ ಆ ಮಿತ್ರಾ
ನರುಣಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಹನೀಯರೂ ಸೂರ್ಯಸದೃಶವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುವವರೂ ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಕಾಂತಿಯು
ನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡುವವರೂ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯ ಜಿಹ್ವೆಯಿಂದ ಜ್ವಾಲೆಯ ಮೂಲಕವೇ ಹವಿ
ರಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವವರೂ, ಯಜ್ಞವರ್ಧಕರೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವಯುತವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ
ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಸ್ವೀಕೃದಿ ಮೂರು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವರೂ ಆದ ಯಾವ ಮಿತ್ರಾನರುಣಾದೀವತೆಗಳಿರುವರೋ
ಆವರು ಈ ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಲಿ.

English Translation

Manifold, radiant as the sun, Agni-tongued augurers of sacrifice,
you who have limited the three universal sacrifices with comprehensive rites.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಆತ್ಮಿನಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಹವಃ ಸೂರಚಕ್ಷುಃ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ವನ್ನು ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಿ
ಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ ಬಹವಃ ಸೂರಚಕ್ಷುಃ ಇತಿ ಪ್ರಗಾಥಾಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೬-೫)
ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ದಶರಾತ್ರವೆಂಬ ಯಾಗದ ಐದನೆಯ ದಿನವೆ ಪ್ರಉಗಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರ ಪಠನ ಮಾಡು
ವಾಗಲೂ ಈ ಋಕ್ವನ್ನು ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ ಬಹವಃ ಸೂರಚ-
ಕ್ಷುಃ ಇಮಾ ಉ ನಾಂ ದಿವಿಷ್ಟಯಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೬-೧೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವಿ ಯೇ ದಧುಃ ಶರದಂ ಮಾಸನಾದಹರ್ಯಜ್ಞ ಮುಕ್ತಂ ಚಾದ್ಯಚಂ |

ಅನಾಸ್ಯಂ ನರುಣೋ ಮಿತ್ರೋ ಅರ್ಯಮಾ ಕ್ಷತ್ರಂ ರಾಜಾನ ಆಶತ ||೧೧||

ಪದಪಾಠಃ

ವಿ | ಯೇ | ದಧುಃ | ಶರವಂ | ಮಾಸಂ | ಆತ್ | ಅಹಃ | ಯಜ್ಞಂ | ಅಕ್ತುಂ | ಚ | ಆತ್ | ಋಚಂ |
ಅನಾಪ್ಯಂ | ವರುಣಃ | ಮಿತ್ರಃ | ಅರ್ಯಮಾ | ಹ್ವತ್ರಂ | ರಾಜಾನಃ | ಆಶತ || ೧೦

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯೇ ಮಿತ್ರಾದಯಃ ಶರವಂ ಸಂವತ್ಸರಂ ವಿ ದಧುಃ ಆಕುರ್ವನ್ ಅದನಂತರಮೇವ ಮಾಸಮ-
ನಂತರಮಹರನಂತರಮಹಾಧ್ಯಂ ಯಜ್ಞಂ ಅದನಂತರಮಕ್ತುಂ ರಾತ್ರಿಂ ಚ ಋಚಂ ಮಂತ್ರಾಂಶ್ಚ |
ಯದ್ವಾ | ಸರ್ವತ್ರಾದಿತ್ಯಯಮಸೀತ್ಯರ್ಥೇ ವರ್ತತೇ | ತಥಾ ಸತಿ ಕ್ರಮೋಽವಿವಕ್ಷಿತಃ | ತೇ ವರುಣೋ
ಮಿತ್ರೋಽರ್ಯಮಾ ಚ ತ್ರಯೋಽನಾಪ್ಯಮನ್ಸೈರಸ್ರಾಪ್ತಂ ಹ್ವತ್ರಂ ಬಲಂ ರಾಜಾನೋ ರಾಜಮಾನಾ
ಆಶತ | ನ್ಯಾಶ್ವವಂತಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯೇ—ಯಾವ ಮಿತ್ರಾದಿವೇಶಿಗಳು | ಶರವಂ—ಸಂವತ್ಸರವೆಂಬ ಕಾಲಪರಿಮಿತಿಯನ್ನೂ | ಆತ್—
ಮತ್ತು (ಅಥವಾ ಅನಂತರ) | ಮಾಸಂ—ಮಾಸವನ್ನೂ (ತಿಂಗಳನ್ನೂ) ಎಂದರೆ ಮಾಸಪರಿಮಿತಿಯನ್ನೂ | ಅಹಃ-
ದಿನವನ್ನೂ | ಯಜ್ಞಂ—ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮವನ್ನೂ | ಅಕ್ತುಂ—ರಾತ್ರಿಕಾಲವನ್ನೂ | ಋಚಂ—ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ |
ವಿದಧುಃ—ನಿರ್ಮಿಸಿದರೋ ಎಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರೋ ಅಂತಹ | ರಾಜಾನಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾದ ಅಥವಾ ಸರ್ವ
ರಿಗೂ ಪ್ರಭುಗಳಾದ | ವರುಣಃ—ವರುಣನೂ | ಮಿತ್ರಃ—ಮಿತ್ರನೂ | ಅರ್ಯಮಾ—ಅರ್ಯಮನೆಂಬ ದೇವನೂ
ಈ ಮೂವರೂ | ಅನಾಪ್ಯಂ—ಇತರರಿಂದ ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವ | ಹ್ವತ್ರಂ—ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು |
ಆಶತೆ—ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ಮಿತ್ರಾದಿವೇಶಿಗಳು ಸಂವತ್ಸರ, ಮಾಸ, ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ ಎಂಬ ಕಾಲಪರಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ಯಜ್ಞಕರ್ಮ,
ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾದ ಮಂತ್ರಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ಮಿಸಿದಾರೆ. ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾದ ಮಿತ್ರ, ವರುಣ,
ಅರ್ಯಮಾ ಎಂಬ ಈ ಮೂರು ಮಂದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಇತರರಿಂದ ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು
ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

English Translation

Who have established the year, and then the month and the day, the
sacrifice, the night, and the holy text, they the royal deities, Varuna, Mitra
Aryaman, enjoy unrivalled might.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತದ್ವೋ ಅದ್ಯ ಮನಾಮಹೇ ಸೂಕ್ತ್ಯಃ ಸೂರ ಉದಿತೇ |

ಯದೋಹತೇ ವರುಣೋ ಮಿತ್ರ ಅರ್ಯಮಾ ಯೂಯಮೃತಸ್ಯ ರಥ್ಯಃ ||

ಸದನಾಥ:

ತತ್ | ವಃ | ಅದ್ಯ | ಮನಾಮಹೇ | ಸ್ವಉಕ್ತ್ಯಃ | ಸೂರೇ | ಉತ್ಥತೇ |

ಯೆಹ್ | ಓಹ್ತೇ | ವರುಣಃ | ಮಿತ್ರಃ | ಅರ್ಯಮಾ | ಯೂಯಂ | ಋತಸ್ಯ | ರಥೈಃ || ೧೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಮದ್ವ್ಯಾಸ್ತಿನ್ಯಾಕಾಲೇ ವೋ ಯುಷ್ಮಾನ್ಮನಾಮಹೇ | ಯಾಚಾಮಹೇ | ಕೃಃ ಸಾ-
ಧನೈಃ | ಸೂಕ್ತೈಃ | ಕಸ್ತಿನ್ಯಾಲೇ | ಸೂರ ಉದಿತೇ | ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ವನಂ ಹೇ ಋತ-
ಸ್ಯೋದಕಸ್ಯ ರಥ್ಯೋ ನೇತಾರಃ ಯೂಯಂ ವರುಣಾದಯ ಓಹತೇ | ಯೂಯಮಿತ್ಯನೇನ ಸಾಮಾ-
ನಾಧಿಕರಣ್ಯದೋಹತ ಇತ್ಯುಕ್ತ ಪುರುಷವ್ಯಕ್ತಯೋಃ | ಓಹಧ್ವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತದ್ವನಂ ಮನಾಮಹ ಇತಿ ||

ಪ್ರತಿಸದಾರ್ಥ

ಉತ್ಪತ್ತಿ—ಉದಕದ | ರಥ್ಯಃ—ನೇತ್ರಗಳಾದ ಲವೈ ಮಿತ್ರಾದಿಗಳೇ | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ಸೂರೀ
ಉದಿಶೇ—ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಯತ್—ಯಾವ ಧನವನ್ನು ಓದತೇ
—ಸ್ಮೇಶ್ವರಜನರಿಗಾಗಿ ವಹಿಸುತ್ತೀರೋ | ತತ್—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಅಂಶದ ಧನವನ್ನು (ನಮಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು)
ವಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಅದ್ಯ—ಈ ಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಸೂಕ್ತೈಃ—ಸ್ಮೇಶ್ವರಾದಿಗಳಿಂದ | ಮನಾಮಹೇ—
ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಜನರಿಗೆ ವೈಷ್ಣವತತ್ವಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವ ಎಲ್ಲೆ ಮಿತ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೇ, ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ನೀವು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಯಾವ ಧನವನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದೀರೋ ಅಂತಹ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಈ ಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆ.

English Translation

Therefore to-day at sunrise we solicit you with hymns for (wealth)
Varuna, Mitra, Aryaman, bearers of water, you convey.

ಸಂಹಿತಾಮಾತೃ

య॒తానా॑న య॒తజా॑తా య॒తావృ॑ధోః ఘో॒రాశో॑ః అన్య॑తద్వి॒ష్ణః ।

ತೇಷಾಂ ವಃ ಸುಮ್ಮೇ ಸುಚ್ಛದಿಗ್ಜ್ಞಮೇ ನರಃ ಸ್ವಾಮ್ಯೇ ಚ ಸೂರಯಃ॥

ಸದಪಾಠಃ

ಯುಕ್ತವಾನಃ | ಯುಕ್ತಜಾತಾಃ | ಯುಕ್ತವೃಥಃ | ಘೋರಾಸಃ | ಅನ್ಯುತ್ಪದ್ವಿಜಃ |

ತೇಷಾಂ | ವಃ | ಸುಮ್ಮೇ | ಸುಚ್ಛಿದ್ರಾಕಮೇ | ನರಃ | ಸ್ಯಾಮ | ಯೇ | ಚ | ಸ್ವಾರಯೇ || ೧೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯೇ ಯೋಯಮೃತಾನಾನಿ ಋತವಂತೋ ಯಜ್ಞವಂತ ಉದಕವಂತೋ ನಾ ಋತಜಾತಾಃ | ಉಕ್ತೃ ಋತಶಬ್ದಾರ್ಥಃ | ತದರ್ಥಮುತ್ಪನ್ನಾಃ | ಅಥವಾ | ಋತಾತ್ರಜಾತತೇಃ ಸಕಾಶಾದುತ್ಪನ್ನಾಃ | ಋತಾವೃಥ ಉಕ್ತಾರ್ಥಸ್ಯ ವರ್ಧಯಿತಾರೋ ಘೋರಾಸೋ ಘೋರಾ ಅನ್ಯತದ್ವಿಷೋಽಯಷ್ಟು-
ದ್ವೇಷಾರಃ ತೇಷಾಂ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಸುಚೈದ್ವಿಷ್ಟಮೇ ಸುಖತಮೇ ಸುಮ್ಮೇ ಧನೇಽತ್ಯಂತರಮು-
ಚೇಯಗೃಹಯುಕ್ತೇ ಸುಖೇ ನಾ ಯೇ ವಯಂ ಯೇ ಜಾನ್ಯೇ ಸೂರಯಃ ಸ್ತೋತಾರಃ ತೇ ಸರ್ವೇ ಸ್ಯಾಮು | ಭವೇಮು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು) ಋತಾನಾಃ—ಯಜ್ಞ ನಿರ್ವಾಹಕರು ಅಥವಾ ಉದಕಪ್ರದರು | ಋತಜಾತಾಃ—ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಥವಾ ಉದಕಪ್ರದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾದವರು | ಋತವೃಥಃ—ಯಜ್ಞ ವನ್ನು ಅಥವಾ ಉದಕವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವವರು | ಘೋರಾಸಃ—ಶತ್ರುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸ ತಕ್ಕವರು | ಅನ್ಯತದ್ವಿಷಃ—ಸುಳ್ಳಾದುವನರನ್ನು ಕಂಡರಾಗದವರು ಅಥವಾ ಯಜ್ಞಮಾಡದಿರುವನರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸು ವವರು | ತೇಷಾಂ ವಃ—ಇಂತಹ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟರಾದ ನಿಮ್ಮ | ಸುಚೈದ್ವಿಷ್ಟಮೇ—ಸುಖಕರವಾದ | ಸುಮ್ಮೇ— ಧನದಾನವಿಷಯದಲ್ಲಿ | ನರಃ—ಯಜಮಾನರಾದ ನಾವೂ | ಯೇ ಚ ಸೂರಯಃ—ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ಇತರ ಜನರೂ ಸಹ | ಸ್ಯಾಮು—ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದೋಣ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾನರುಣಾದಿದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ಯಜ್ಞ ನಿರ್ವಾಹಕರು ಅಥವಾ ವೃಷ್ಟಿದೂಷವಾದ ಉದಕವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವರು, ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಥವಾ ಉದಕಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಉತ್ಪನ್ನರಾದವರು, ಯಜ್ಞವನ್ನು ಅಥವಾ ಉದಕವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವವರು. ಶತ್ರುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು, ಅನ್ಯತ ವಾದಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಜ್ಞಮಾಡದಿರುವನರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವವರು, ಇಂತಹ ನಿಮ್ಮ ಸುಖಕರವಾದ ಧನದಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನರಾದ ನಾವೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ಇತರರೂ ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗು ವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Acceptors of rites, generated for rites, augmenters of rites, fierce ene-
mies of the neglectors of rites, may we, as well as those men who are your
adorers, be in (the enjoyment of) the highest felicity, all confirmed by you.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉದು ತ್ವದ್ವಶತಂ ವಪುರ್ದಿವ ಏತಿ ಪ್ರತಿಹ್ವರೇ |

ಯದೀಮಾಶುರ್ವಹತಿ ದೇವ ಏತತೋ ವಿಶ್ವಸ್ಮೈ ಚಕ್ಷಸೇ ಅರಂ || ೧೪ ||

ಪದಮಾತಃ

ಉತ್ | ಊಂ ಇತಿ | ತೈತ್ | ದರ್ಶತಂ | ವಪುಃ | ದಿವಃ | ಏತಿ | ಪ್ರತಿಹ್ರಸ್ವರೇ |

ಯತ್ | ಈಂ | ಆಶುಃ | ವಹತಿ | ದೇವಃ | ಏತಶಃ | ವಿಶ್ವಸ್ಮೈ | ಚಿಕ್ಷಸೇ | ಅರಂ || ೧೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸೋಮಾತಿರೇಕೇ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ನೈಮಿತ್ತಿಕೇ ಶಸ್ತ್ರ ಉದು ತೈದಿತ್ಯಯಂ ಪ್ರಗಾಘೋಽನುರೂಪಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಬ್ರಣ್ಣಿಹಾ ಆಸಿ ಸೂರ್ಯೋದು ತೈದ್ವರ್ಶತಂ ವಪುರಿತಿ ಪ್ರಗಾಘಾ ಸ್ತೋತಿ. ಯಾನುರೂಪಾ | ಅ. ೬-೭ | ಇತಿ || ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕೇಽದಿನ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇಽಯಮೇವ ವೈಕಲ್ಪಿಕಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಸ್ತೈಚಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಉದು ತೈದ್ವರ್ಶತಂ ವಪುರುದು ತೈ ಮಧುಮತ್ತಮಾಃ | ಅ. ೭-೪ | ಇತಿ ||

ತೈತ್ತದ್ವರ್ಶತಂ ದರ್ಶನೀಯಂ ವಪುರ್ನುಂಡಲಂ ದಿವೋಽಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯ ಪ್ರತಿಹ್ರಸ್ವರೇ ಸಮಾಪ ಉದ್ಯೇತಿ | ಉದೇತಿ | ಉ ಇತಿ ಪೂರಣಃ | ಯದೀಂ ಯದೇತನ್ಮಂಡಲಮಾಶುಃ ಶೀಘ್ರಗಾಮ್ಯೇತಶ ಏತವರ್ಣೋಽಶ್ವೋ ವಹತಿ ಧಾರಯತಿ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ವಿಶ್ವಸ್ಮೈ ಸರ್ವಸ್ಮಾ ಅರಂ ಚಿಕ್ಷಸೇ ಸಮ್ಯಕ್ಸರ್ವಲೋಕದರ್ಶನಾಯ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ತೈತ್—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ | ದರ್ಶತಂ—ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವುದೂ ಅಥವಾ ರಮಣೀಯವಾದುದೂ ಆದ | ವಪುಃ—ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವು | ದಿವಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷದ | ಪ್ರತಿಹ್ರಸ್ವರೇ—ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅಂಜಿನಲ್ಲಿ | ಉದು ಏತಿ—ಉದಯಿಸುತ್ತದೆ. | ಯದೀಂ—ಇಂತಹ ಯಾವ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವಿರುವುದೋ ಅದನ್ನು | ಆಶುಃ ವೇಗವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವ | ಏತಶಃ—ಸೂರ್ಯನ ಅಶ್ವವು | ವಿಶ್ವಸ್ಮೈ ಅರಂ ಚಿಕ್ಷಸೇ—ಸಮಸ್ತಜನರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ವಹತಿ—ವಹಿಸುತ್ತದೆ (ಒಯ್ಯುತ್ತದೆ).

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವುದೂ ಆದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವು ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಅಂಜಿನಲ್ಲಿ ಈಗತಾನೇ ಉದಯಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಂತಹ ಈ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಸಮಸ್ತಜನರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಲೆಂದು ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಯಾದ ಸೂರ್ಯನ ಅಶ್ವವು ಅಂತರಿಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

That beautiful orb (of the sun) rises on the near margin of the sky as the swift, divine, white-coloured (steed) bears it along for the beholding of all men.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೋಮಾತಿರೇಕವಾದಾಗ ನೈಮಿತ್ತಿಕಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ಉದು ತೈತ್ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ವನ್ನು ಅನುರೂಪ ಪ್ರಗಾಘಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಮಾತ್ರದ-

ಬಣ್ಣಹಾ ಅಸಿ ಸೂರ್ಯೋದಯತೈದ್ವರ್ತತಂ ವಪುರಿತಿ ಪ್ರಗಾಢ್ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾನುರೂಪಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೭) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಯಾಗದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕವೆಂಬ ದಿನದ ಮಾರ್ಗ್ಯಾದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಕ್ತಸ್ತೋತ್ರವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ತೋತ್ರಿಯತ್ವಜನನ್ನಾಗಿ ಪರಿಸರೀಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ ಉದಾಹರಣೆ ತೈದ್ವರ್ತತಂ ವಪುರುದು ತೈ ಮಧುಮುತನಾಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶ್ರೀಷ್ಠಃ ಶ್ರೀಷ್ಠೋ ಜಗತ್ಸಸ್ಥಸ್ಥಪ್ತತಿಂ ಸಮಯಾ ವಿಶ್ವಮಾ ರಜಃ |

ಸಸ್ತ ಸ್ವಸಾರಃ ಸುವಿತಾಯ ಸೂರ್ಯಂ ವಹಂತಿ ಹರಿತೋ ರಥೇ || ೧೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಶ್ರೀಷ್ಠಃ ಶ್ರೀಷ್ಠಃ | ಜಗತಃ | ತಸ್ಥಪ್ತತಿಂ | ಸಮಯಾ | ವಿಶ್ವಂ | ಅ | ರಜಃ |

ಸಸ್ತ | ಸ್ವಸಾರಃ | ಸುವಿತಾಯ | ಸೂರ್ಯಂ | ವಹಂತಿ | ಹರಿತಃ | ರಥೇ || ೧೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಶ್ರೀಷ್ಠಃ ಶ್ರೀಷ್ಠಃ ಸರ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಶಿರಃ | ತೃತೀಯಾರ್ಥೇ ಪಂಚಮಾ | ಸ್ವಸ್ಥಿಶಿರಸೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸೂರ್ಯಂ ವಹಂತೀತ್ಯನೇನ ಸಂಬಂಧ್ಯತೇ | ಅಥವಾ ಶಿರಃಶಬ್ದೇನ ಶಿವಾನೃದಾಭೋಃ ಲಕ್ಷ್ಯತೇ | ವೀಶ್ವಯಾ ತಸ್ಯ ಕಾತ್ಯುಷ್ಮಮುಚ್ಯತೇ | ಸರ್ವಸ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಜಗತೋ ಜಂಗಮಸ್ಯ ತಸ್ಥಪ್ತಃ ಸ್ಥಾವರಸ್ಯ ಪತಿಂ ಸ್ವಾಮಿನಂ ರಥೇ ವರ್ತಮಾನಂ ಸೂರ್ಯಂ ಸುವಿತಾಯ ಕಲ್ಯಾಣಾಯ ವಿಶ್ವಂ ರಜಃ ಸಮಯಾ ಸರ್ವಲೋಕಸ್ಯ ಸಮೀಪೇ || ಅಭಿತಃ ಪರಿತಃ ಸಮಯೇತ್ಯಾದಿನಾ | ಮು ೨-೩-೨-೧ | ಸಮಯಾ ಶಬ್ದಯೋಗಾತ್ ದ್ವಿತೀಯಾ || ಸಸ್ತ ಸಸ್ತಸಂಖ್ಯಾಕಾಃ ಸ್ವಸಾರೋಽನ್ಯನಿರಪೇಕ್ಷೇಣ ಸ್ವಯಮೇವ ಸರಂತೋ ರಹರಿತೋ ಹರಿತವರ್ಣಾ ಅಶ್ವಾ ವಹಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶ್ರೀಷ್ಠಶ್ರೀಷ್ಠಃ—ಶಿರಸ್ಸಿನಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ | ಜಗತಃ ತಸ್ಥಪ್ತಃ—ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತಿಗೂ | ಪತಿಂ—ಒಡೆಯನಾದವನೂ | ರಥೇ—ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವವನೂ ಅದ | ಸೂರ್ಯಂ—ಸೂರ್ಯನನ್ನು | ಸುವಿತಾಯ—ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ | ವಿಶ್ವಂ ರಜಃ—ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳ | ಸಮಯಾ—ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ | ಸ್ವಸಾರಃ—ಸ್ವತಃಸಂಚರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ | ಸಸ್ತ ಹರಿತಃ—ಹರಿತವರ್ಣವುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯನ ಏಳು ಕುದುರೆಗಳು | ವಹಂತಿ—ವಹಿಸುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಒಡೆಯನಾದವನೂ, ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವವನೂ ಅದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು, ಸ್ವತಃ (ಇತರರ ಪ್ರೇರಣೆ ಇಲ್ಲದೆ) ಸಂಚರಿಸುವ ಹರಿವರ್ಣವುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯನ ಏಳು ಕುದುರೆಗಳು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಣಿಸುವಂತೆಯೇ ಒಯ್ಯುತ್ತವೆ.

English Translation

The seven gliding steeds convey the sun, the lord of every individual moving of stationary thing, traversing the whole world in his chariot for the good (of all).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ತಚ್ಚಕ್ಷುರ್ದೇವಹಿತಂ ಶುಕ್ರಮುಚ್ಚರತ್ |

ಪಶ್ಯೇಮ ಶರದಃ ಶತಂ ಜೀವೇಮ ಶರದಃ ಶತಂ || ೧೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ತತ್ | ಚಕ್ಷುಃ | ದೇವಹಿತಂ | ಶುಕ್ರಂ | ಉತ್ಪಚರತ್ |

ಪಶ್ಯೇಮ | ಶರದಃ | ಶತಂ | ಜೀವೇಮ | ಶರದಃ | ಶತಂ || ೧೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಚಕ್ಷುಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶಕಂ ದೇವಹಿತಂ ದೇವಾನಾಂ ಹಿತಂ | ತೇಷಾಂ ಹವಿಸ್ಸೀ-
ಕಾರಸ್ಯೈತದಧೀನತ್ಯಾತ್ | ಅಥವಾ ದೇವೇನ ಹಿತಂ | ಶುಕ್ರಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಮುಚ್ಚ-
ರತ್ | ಉದ್ಗಚ್ಛತಿ | ತಚ್ಚರದಃ ಶತಂ ಶತಸಂವತ್ಸರಂ ಪಶ್ಯೇಮ | ಜೀವೇಮ ಶರದಃ ಶತಂ | ಪುನಃ
ಶ್ರುತಿರಾದರಾರ್ಥಾ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ತತ್—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು | ಚಕ್ಷುಃ—ಸಮಸ್ತವಿಶ್ವಕ್ಕೂ ಕಣ್ಣಿನಂತಿರುವುದು ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು
ಬೀರುವುದು | ದೇವಹಿತಂ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದುದು ಅಥವಾ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥವಾಗಿ
ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದು | ಶುಕ್ರಂ—ನಿರ್ಮಲವಾದುದು (ಶುಭ್ರವಾದುದು) ಅದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವು |
ಉಚ್ಚರತ್—ಉದಯಿಸಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ (ಅಥವಾ ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಚಲಿಸು-
ತ್ತದೆ) | ತತ್—ಅಂತಹ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು | ಶರದಃ ಶತಂ—ನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ | ಪಶ್ಯೇಮ—
ನಾವು ನೋಡುವಂತಾಗಲಿ | ಶರದಃ ಶತಂ—ನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ | ಜೀವೇಮ—ನಾವು ಜೀವಿಸಿರುವಂತಾಗಲಿ

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸಮಸ್ತವಿಶ್ವಪಂಚಕ್ಕೂ ಕಣ್ಣಿನಂತಿರುವುದು ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿರುವುದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಿತಕರ
ವಾದುದು ಅಥವಾ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಲೋಕಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದು ಶುಭ್ರವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿ-
ವುದು ಅದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವು ಉದಯಾನಂತರ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ
ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ನಾವು ನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಜೀವಿಸಿದ್ದು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತಾಗಲಿ ಎಂದರೆ ನಾವು ೬ ಹು-
ಕಾಲ ಜೀವಿಸಿರುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

That pure eye (of the universe), beneficial to the gods, rises : may we behold it for a hundred years : may we live a hundred years.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಕಾನ್ಯೇಭಿರದಾಭ್ಯಾ ಯಾತಂ ವರುಣ ದ್ವ್ಯಮುತ್

ಮಿತ್ರಶ್ಚ ಸೋಮಸೀತಯೇ || ೧೭ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಕಾನ್ಯೇಭಿಃ | ಅದಾಭ್ಯಾ | ಆ | ಯಾತಂ | ವರುಣ | ದ್ವ್ಯಮುತ್ |

ಮಿತ್ರಃ | ಚ | ಸೋಮಸೀತಯೇ || ೧೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪೃಷ್ಠಾಭಿಪ್ಲವಷಡಹಯೋಃ ಸ್ತೋಮನಿಮಿತ್ತ ಅನಾಪೇ ಕಾನ್ಯೇಭಿರದಾಭ್ಯೇತಿ ತೈಚಃ |
ಕಾನ್ಯೇಭಿರದಾಭ್ಯೇತಿ ತಿಸ್ರಃ | ಅ. ೭-೫ | ಇತಿ ಹಿ ಸೂಕ್ತಿಕಂ ||

ಹೇ ಅದಾಭ್ಯಾದಂಭನೀಯೌ ಹೇ ವರುಣ ತ್ವಂ ಮಿತ್ರಶ್ಚ ದ್ವ್ಯಮದ್ವ್ಯತಿಮಂತ್ ಯುನಾಂ
ಕಾನ್ಯೇಭಿರಸ್ತೈಶ್ಚೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈರಾ ಯಾತಂ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಸೋಮಸೀತಯೇ ಸೋಮಪಾನಾಯ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅದಾಭ್ಯಾ—ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ | ವರುಣ—ಎಲೈ ವರುಣನೇ ನೀನೂ | ಮಿತ್ರಃ
ಚ—ಮಿತ್ರನೂ | ದ್ವ್ಯಮುತ್—ಪ್ರಕಾಶಯುಕ್ತರಾದ ನೀವಿಬ್ಬರೂ | ಕಾನ್ಯೇಭಿಃ—ನಾವು ಮಾಡುವ ಸ್ತೋತ್ರಗಳ
ಳಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿತರಾಗಿ | ಸೋಮಸೀತಯೇ—ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಆ ಯಾತಂ—ಬನ್ನಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಶತ್ರುಬಾಧಾರಹಿತರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನವರುಣರೇ, ಪ್ರಕಾಶಯುಕ್ತರಾದ ನೀವು ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ
ಪ್ರಶಂಸಿತರಾಗಿ ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿರಿ.

English Translation

Unconquerable, resplendet Varuna and Mitra, (induced) by our praises, come to drink the soma juice.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಪೃಷ್ಠ ಮತ್ತು ಅಭಿಷ್ಠ ವಷಡಹವೆಂಬ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತೋಮಗಳ ಆವಾಪಾರ್ಥವಾಗಿ ಕಾನ್ಯೇಭಿರದಾಭ್ಯಾ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಈ ತೃತೀಯವನ್ನು ಎಂದರೆ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕ ಸೂತ್ರದ ಕಾನ್ಯೇಭಿರದಾಭ್ಯೇತಿ ತಿಸ್ರಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೭-೫) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ದಿವೋ ಧಾಮುಭಿರ್ವರುಣಿ ಮಿತ್ರಶ್ವಾ ಯಾತಮದ್ರುಹಾ ।

ಸಿಬತಂ ಸೋಮಮಾತುಜೀ ॥ ೧೮ ॥

ಪದಪಾಠಃ

ದಿವಃ | ಧಾಮುಭಿಃ | ವರುಣಿ | ಮಿತ್ರಃ | ಚ | ಅ | ಯಾತಂ | ಅದ್ರುಹಾ |

ಸಿಬತಂ | ಸೋಮಂ | ಅತುಜೀ ಇತ್ಯಾತುಜೀ ॥ ೧೮ ॥

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ವರುಣ ತ್ವಂ ಮಿತ್ರಶ್ವಾದ್ರುಹಾದ್ವೋಗ್ಧಾರೌ ಯುವಾಂ ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಸಂಬಂಧಿಭ್ಯೋ ಧಾಮುಭಿರ್ಧಾಮುಭ್ಯ ಸ್ಥಾನೇಭ್ಯಃ | ಸಂಚಿಮ್ಯರ್ಥೇ ತೃತೀಯಾ | ಅಥವಾ ಧಾಮುಭಿಸ್ತೇಜೋಭಿರ್ವಿಭೂತಿಭಿಃ ಸಾರ್ಧಮಾ ಯಾತಂ | ಅಸ್ಮದ್ಯಜ್ಞಮಾಗಚ್ಛತಂ | ಆಗತ್ಯ ಚಾತುಜೀ ಶತ್ರುಜಾಂ ಸರ್ವತೋ ಹಿಂಸಕಾನಾದಾತಾರೌ ವಾ ಧನಾನಾಂ ಏವಂ ರೂಪೌ ಸಂತೌ ಸೋಮಂ ಸಿಬತಂ || ತುಜಿ ಸಿಜಿ ಹಿಂಸಾಬಲಾದಾನನಿಕೇತನೇಷು | ಅತ್ರ ಹಿಂಸಾಯಾಮಾದಾನೇ ವಾ ವರ್ತತೇ |

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವರುಣ—ಎಲೈ ವರುಣನೇ, ನೀನೂ | ಮಿತ್ರಶ್ವ—ಮಿತ್ರನೂ | ಅದ್ರುಹಾ—ಯಾರಿಗೂ ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸದಿರುವ ನೀವಿಬ್ಬರೂ | ದಿವಃ ಧಾಮುಭಿಃ—ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಸ್ಥಾನಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾಶಯುಕ್ತರಾಗಿ | ಆ ಯಾತಂ—(ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ) ದಯಮಾಡಿಸಿ (ಅನಂತರ) | ಅತುಜೀ—ಎಲ್ಲಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಸುವ ಅಥವಾ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕೃತ್ಯಜನರಿಗೆ ಕೊಡುವ ನೀವು | ಸೋಮಂ—ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಸಿಬತಂ—ಪಾನಮಾಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಾರಿಗೂ ದೋಷವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವ ಎಲೈ ಮಿತ್ರವರುಣರೇ, ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಂದ ಹೊರಟು ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ದಯಮಾಡಿ. ಅನಂತರ ಶತ್ರು ಹಿಂಸಕರಾದ ಅಥವಾ ಧನಪುರದಿಂದ ನೀವು ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿರಿ.

English Translation

Gentle Mitra and Varuna, destroyers of foes, come from heaven with your glories, and drink the Soma juice.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ಯಾತಂ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಜುಷ್ವಾಣಾವಾಹುತಿಂ ನರಾ ।

ಪಾತಂ ಸೋಮಂವೃತವೃಧಾ || ೧೯ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ಯಾತಂ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಜುಷ್ವಾಣಾ | ಆಹುತಿಂ | ನರಾ |

ಪಾತಂ | ಸೋಮಂ | ವೃತವೃಧಾ || ೧೯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಹೇ ನರಾ ಯಾಗನೇತಾರೌ ಆಹುತಿಂ ಸೋಮಲಕ್ಷಣಾಂ ಜುಷ್ವಾಣೌ ಪ್ರಿಯಮಾಣೌ ಸಂತಾನಾ ಯಾತಂ | ಆಗಚ್ಛತಂ ಯಜ್ಞಂ | ಆಗತ್ಯ ಚ ಹೇ ಋತಾವೃಧಾ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ವರ್ಧಕೌ ಯುನಾಂ ಸೋಮಂ ಪಾತಂ | ಪಿಬತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನರಾ—ಯಜ್ಞನೇತೃಗಳಾದ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ | ಆಹುತಿಂ—ಸೋಮಲಕ್ಷಣ ನಾದ ಆಹುತಿಯನ್ನು | ಜುಷ್ವಾಣಾ—ಪ್ರೀತಿಸುವವರಾಗಿ (ಅಥವಾ ಸೇವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ) | ಆ ಯಾತಂ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಭೂಮಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ. (ಅನಂತರ) | ಋತಾವೃಧಾ—ಯಜ್ಞವರ್ಧಕರಾದ ನೀವು | ಸೋಮಂ—ಸೋಮರಸ ವನ್ನು | ಪಾತಂ—ಪಾನಮಾಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಜ್ಞನಿರ್ವಾಹಕರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ಯಜ್ಞಾಹುತಿರೂಪವಾದ ಸೋಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ನೀವು ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಭೂಮಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ. ಬಂದನಂತರ ಯಜ್ಞವರ್ಧಕರಾದ ನೀವು ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ.

English Translation.

Come, Mitra and Varuna, leaders of rites, propitiated by the oblation, and drink the Soma, augmenters of the sacred rite.

ಅರವತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸೀತಿಕೆ.

ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದಿನ ಏಳು ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾವು ಹಿಂದೆ ಅನೇಕಾವರ್ತಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಸಹಾಯದ ವಿವರವನ್ನೂ ಮಾತ್ರ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಇಬ್ಬರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ದಸ್ರ ಎಂತಲೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ನಾಸತ್ಯ ಎಂತಲೂ ಹೆಸರುವುದಾದರೂ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ದಸ್ರಾ ಅಥವಾ ನಾಸತ್ಯಾ ಎಂಬ ದ್ವಿವಚನಾಂತರಬದ್ಧದಿಂದಲೇ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ

ಯಾಸ್ಮರು ತಮ್ಮ ನಿರುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದಾರೆ. ಈ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇವರು ಯಾರು ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮತಭೇದವಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಅಶ್ವಿನೌ ಯದ್ವೈಶ್ವನಾತೇ ಸರ್ವಂ ರಸೇನಾನೋ ಜ್ಯೋತಿಷಾನ್ಯಃ | ಅಶ್ವೈರಶ್ವಿನಾ-
ವಿತಾರ್ಣವಾಭಃ | ತತ್ತ್ವಾವಶ್ವಿನೌ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾವಿತ್ಯೇಕೇ | ಅಹೋರಾತ್ರಾವಿತ್ಯೇಕೇ |
ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸಾವಿತ್ಯೇಕೇ | ರಾಜಾನ್ ಪುಣ್ಯಕೃತಾವಿತ್ಯೇಕೇ |

(ನಿ. ೧೨-೧)

ಈ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಉದಕದಿಂದಲೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಪ್ರಕಾಶದಿಂದಲೂ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಎಂದು ಒಂದು ಮತ. ಅಶ್ವಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಎಂದು ಔರ್ವವಾಚಿರೆಂಬವರ ಮತ. ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಇವರು ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಇವರನ್ನು ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಇವರೇ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು. ಐತಿಹಾಸಿಕಾರರ ಮತದಂತೆ ಪುಣ್ಯಕರ್ತರಾದ ಇಬ್ಬರು ರಾಜರುಗಳು ಈ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಯಾಸ್ಮರು ಮತಭೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಋ. ಸಂ. ೧-೧೮-೪ ಮತ್ತು ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಮಂತ್ರವನ್ನೂ ಉದಾಹರಿಸಿ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಶಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು.

ವಸಾತಿಷು ಸ್ತು ಚರಥೋಽಸಿತಾ ಸೇತ್ಯಾವಿವ |

ಕದೇದಮಶ್ವಿನಾ ಯುವಮುಭಿ ದೇನಾ ಅಗಚ್ಛತಂ ||

ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ವಸಾತಿಪುತ್ರನು, ಎಂದರೆ ರಾತ್ರಿಪುತ್ರನು, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಉಷಃ ಪುತ್ರನು ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಋಕ್ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿವರಣೆಗಳಿಂದ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸುವುದಾದರೆ ಕೆಳಗೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಋಕ್ಯುಗಳ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಬಹುದು.

ತೈಷ್ಠಾ ದುಹಿತ್ರೇ ವಹತುಂ ಕೃಣೋತೀತೀದಂ ವಿಶ್ವಂ ಭುವನಂ ಸಮೇತಿ |

ಯಮಸ್ಯ ಮಾತಾ ಸರ್ಯುಹ್ಯಮಾನಾ ಮಹೋ ಜಾಯಾ ವಿವಸ್ವತೋ ನನಾಶ ||

ಅಸಾಗೂಹನ್ನಮೃತಾಂ ಮರ್ತೇಭ್ಯಃ ಕೃತ್ವೀ ಸರ್ವಾರ್ಥಮದಮರ್ವಿಸ್ಯತೇ |

ಉತಾಪ್ತಿನಾವಭರದ್ವೈತದಾಸೀದಜಹಾದು ದ್ವಾ ಮಿಥುನಾ ಸರಣ್ಯಾಃ ||

(ಋ. ಸಂ. ೧೦-೧೭-೧೨, ೨)

ತ್ವಷ್ಟೃವು ತನ್ನ ಮಗಳ ವಿವಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂವರವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚದ ಜನರನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಯಮನ ಮಾತೆಯೂ ವಿವಸ್ವಂತನ ಪತ್ನಿಯೂ ಆದ ಸರಣ್ಯಾದೇವಿಯು ವಿವಾಹವಾದ ನಂತರ ಅದ್ವೈತಳಾದಳು. ಎಂದರೆ ಅಮರ್ತ್ಯರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಈ ಸರಣ್ಯಾದೇವಿಯು ಮರ್ತ್ಯನಾದ ವಿವಸ್ವಂತನನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ್ದರಿಂದ ಅದು ಅನುಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣದಂತೆ ಮರೆಸಿ ಇಟ್ಟರು. ಆಗ ಅವರು ಅವಳನ್ನು ಸರ್ವಾರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ವಿವಸ್ವಂತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಅನಂತರ ಅವಳು ಅಪ್ಪಿನಿದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹಡೆದಳು ಮತ್ತು ಪುತ್ರರಾದ ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಳು ಎಂದು ಈ ಮಕ್ಕಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಮತ್ತು

ಯಮಾ ಚಿದತ್ಯ ಯಮಸೂರಸೂತ ಚಿಹ್ವಾಯಾ ಅಗ್ರಂ ಪತದಾ ಹ್ಯಸ್ಮಾತ್ |

ವಪೂಂಷಿ ಜಾತಾ ಮಿಥುನಾ ಸಚೇತೀ ತನೋಹನಾ ತಪುಷೋ ಬುಧ್ನ ಏತಾ ||

(ಋ. ಸಂ. ೩-೩೯-೩)

ಎಂಬ ಮಕ್ಕನಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಿನಿದೇವತೆಗಳ ಮಾತೆಯು ಯಮಳರನ್ನು (ಅವಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು) ಹಡೆದಳು. ಆ ಯಮಳ ರಿಬ್ಬರೂ ಸಹ ಸರಣೀಕಳಾಗಿ ತಮಸ್ಸನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದರು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅಂದರೆ ಸಾಯಣರು ತಮ್ಮ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಮಸೂಃ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಉಷೋಽಭಿಮಾನಿನೀ ದೇವತಾ ಅತ್ರ ಉಷಃಕಾಲೇ ಅಸೂತ ಎಂದು ಅಪ್ಪಿನೀ ದೇವತೆಗಳ ಮಾತೆಯು ಉಷೋದೇವತೆಯು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಸರ್ವಸಮ್ಮತವೆಂದು ಅನೇಕರು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತ್ವಷ್ಟೃವು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಸರಣ್ಯಾದೇವಿಯನ್ನು ವಿವಸ್ವಂತನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟದ್ದೂ ಅವರಿಂದ ಅಪ್ಪಿನೀ ದೇವತೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದೂ ಬೃಹದ್ದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದೆ—

ಅಭವನ್ನಿಥುನಂ ತ್ವಷ್ಟುಃ ಸರಣ್ಯಾಸ್ತ್ರಿರಿರಾಃ ಸಹ |

ಸ ವೈ ಸರಣ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಯಚ್ಛತ್ಸ್ಯಯಮೇವ ವಿವಸ್ವತೇ ||

ತತಃ ಸರಣ್ಯಾಂ ಜಜ್ಞಾತೇ ಯಮಯನ್ಯೌ ವಿವಸ್ವತೇ |

ತಾ ಚಾಪ್ಯುಭಾ ಯಮಾವೇವ ಜ್ಯಾಯಾಂಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ತು ವೈ ಯಮಃ ||

ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಭರ್ತುಃ ಪರೋಕ್ಷಂ ತು ಸರಣ್ಯಾಃ ಸದೃಶೀಂ ಸ್ತ್ರಿಯಂ |

ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಮಿಥುನಂ ತಸ್ಯಾಂ ಅಶ್ವಾ ಭೂತ್ವಾಪಚಿಕ್ರಮೇ ||

ಅವಿಜ್ಞಾನಾದ್ವಿವಸ್ವಾಂಸ್ತು ತಸ್ಯಾಮಜನಯನ್ಮನುಂ |

ರಾಜರ್ಷಿರಭವತ್ಕ್ರೋಧಿ ವಿವಸ್ವಾನಿವ ತೇಜಸಾ ||

ಸ ವಿಜ್ಞಾಯ ತ್ವಪಕ್ರಾಂತಾಂ ಸರಣ್ಯಾಮೃತರೂಪಿಣೀಂ |

ತ್ವಾಷ್ಟ್ರೀಂ ಪ್ರತಿ ಜಗಾಮಾಶು ವಾಜೀ ಭೂತ್ವಾ ಸಲಕ್ಷಣಃ ||

ಸರಣ್ಯಾತ್ವ ವಿವಸ್ವಂತಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಹಯರೂಪಿಣಂ |

ಮೈಥುನಾಯೋಪಚಿಕ್ರಮ ತಾಂ ಚ ತತ್ರಾರೂರೋಹ ಸಃ ||

ತತಸ್ತಯೋಸ್ತು ವೇಗೇನ ಶುಕ್ರಂ ತದಪತದ್ಭವಿ |

ಉಪಾಜಿಘ್ನಂ ಸಾ ತ್ವತ್ಪಾ ತಚ್ಚೈಕ್ರಂ ಗರ್ಭಕಾಮ್ಯಯಾ ||

ಆಘ್ರಾತಮಾತ್ರಾಚ್ಚೈಕ್ರಾತ್ಪು ಕುಮಾರಾ ಸಂಬಭೂವತುಃ |

ನಾಸತ್ಯೈಕ್ಲೈವ ದಸ್ರಶ್ಚ ಯಾ ಸ್ತುತಾವಸ್ತಿನಾವಿತಿ ||

ಇತಿಹಾಸಮಿಮಂ ಯಾಸ್ತುಃ ಸರಣ್ಯಾದೇವತೇ ದ್ವೈಚೇ |

ವಿಸಸ್ತತಶ್ಚ ತ್ವಷ್ಟುಶ್ಚ ತ್ವಷ್ಟೇತಿ ಸಹ ಮನ್ಯತೇ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೬-೧೬೨ ರಿಂದ ೭-೬)

ತ್ವಷ್ಟುವಿಗೆ ಸರಣ್ಯ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯೂ ತ್ರಿತಿರಸ್ಸೆಂಬ ಪುತ್ರನೂ ಇದ್ದರು. ಅವನು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಸರಣ್ಯವನ್ನು ವಿವಸ್ತಂತನಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಅನಂತರ ವಿವಸ್ತಂತನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸರಣ್ಯವಿನಲ್ಲಿ ಯಮ ಮತ್ತು ಯಮೀ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಅವಳಿಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಮನೇ ಹಿರಿಯನನು. ಒಂದುದಿನ ಪತಿಯಾದ ವಿವಸ್ತಂತನು ಇಲ್ಲದಿರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸರಣ್ಯನು ತನ್ನನ್ನೇ ಹೋಲುವ ಮತ್ತೋರ್ವ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ತನ್ನ ಅವಳಿಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅವಳ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ತಾನು ಅಶ್ವರೂಪನನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿವಸ್ತಂತನಿಗೆ ತೀರ್ಪುಗೊಂಡು ಬೇರೆ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅದ್ವೈತ್ಯವಾಗಿ ದ್ದಳು. ಆದರೆ ವಿವಸ್ತಂತನಿಗೆ ಇದರ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದೆ ಸರಣ್ಯವಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯಾದುದರಿಂದ ಸೇರಿ ದನು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಮನುಷ್ಯ ಸಹ ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿ ರೂಪ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದನು. ಇವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಸಕಲಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿತು. ಕೆಲವುಕಾಲದಮೇಲೆ ವಿವಸ್ತಂತನಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಅರಿವುಂಟಾಯಿತು. ಸರಣ್ಯನು ಅಶ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದಳೆಂದು ತಿಳಿದನಂತರ ತಾನೂ ಸಹ ಪುರುಷಾಶ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತ್ವಷ್ಟುವಿನ ಪುತ್ರಿಯು ಹೋದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಟು ಅವಳನ್ನು ಸೇರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ವಿವಸ್ತಂತನೂ ಅಶ್ವರೂಪನಾಗಿ ಬಂದುದನ್ನು ತಿಳಿದ ಸರಣ್ಯನು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸಂಭೋಗಸುಖವನ್ನಿಚ್ಛಿಸಿದಳು. ಆಗ ವಿವಸ್ತಂತನು ಅವಳ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು. ಅವರ ಪರಸ್ಪರವಾದ ಉತ್ಪಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿವಸ್ತಂತನ ವೀರ್ಯವು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಆಗ ಸರಣ್ಯನು ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಜೈಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸಿದಳು. ಆ ಶುಕ್ರವನ್ನು (ರೇತಸ್ಸನ್ನು) ಮೂಸಿ ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಅವಳಿಗೆ ಗರ್ಭೋತ್ಪತ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ ಅದರಿಂದ ನಾಸತ್ಯ, ದಸ್ರ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಯುವಕರು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಅನಂತರ ಅವರು ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಇವರ ಮಹಿಮೆಯು ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿತು ಎಂದಿದೆ.

ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ರಥವರ್ಣನೆ ಇತ್ಯಾದಿ

ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ರಥವು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದುದು. ಮತ್ತು ಅದರ ಚಕ್ರ ಅಚ್ಚು ವೇದಲಾದ ಭಾಗಗಳಿ ಲ್ಲವೂ ಚಿನ್ನದಿಂದಲೇ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು (ಮು. ಸಂ. ೪-೪೪-೪; ೧-೧೮೦-೧; ೮-೫-೬; ೮-೨೭-೮ ಇತ್ಯಾದಿ). ಅದು ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ರಥ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಚಕ್ರಗಳು, ಮೂರು ನೇಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಭಾಗ ಗಳೂ ಮೂರು ಮೂರು ಇರುವುವು. ಅದು ಮನೋವೇಗವುಳ್ಳದ್ದು. ಮೂರು ಚಕ್ರದ ರಥವೆಂದರೆ ಅವರೊಬ್ಬರೇ. ಇನ್ನೂ ರಿಗೂ ಆ ವಿಧವಾದ ರಥವಿಲ್ಲ.

ಯದಯಾತಂ ಶುಭಸ್ತುತೀ ವರೇಯಃ ಸೂರ್ಯಾಮುಪ |

ಕ್ಷೈಕಂ ಚಕ್ರಂ ನಾಮಾಸೀತ್ ಕ್ಷ ದೇಷ್ಟಾಯ ತಸ್ಯ ತುಃ ||

(ಮು. ಸಂ. ೧೦-೮೫-೧೫)

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾದೇವಿಯ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅವರ ರಥದ ಒಂದು ಚಕ್ರವು ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಐತರೇಯಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸವಿದೆ—

ಪ್ರಜಾಪತೀಃ ಸವಿತುಃ ದುಹಿತರಂ ಸೂರ್ಯಾಂ ಸೋಮಾಯ ರಾಚ್ಛೇ ಸ್ವಾಯಂಚ ತ್ |
ಯೇ ತ್ವಸ್ತೇ ದೇವಾಃ ತಾಂ ವರಯಿತುಮಾಗಚ್ಛನ್ | ತೇಭ್ಯೋ ವಿವಾಹಾದನಂತರಮ್ಬ್ರ-
ಹಸ್ತಮದದಾತ್ | ಯಾದೇತದಾತ್ಮಿನಂ ನಾನು ತಸ್ಮಿನ್ನೇವಾ ವಿವಾಹಮಕುರ್ವನ್ | ಮಮೇವ-
ಮಸ್ತು ಮಮೇದಮಸ್ತಿತಿ | ತೇಬ್ರುವನ್ | ಅಹಿಂ ಧಾವಾಮ | ಯೋ ನೋ ಬೇಷ್ಯತಿ
ತಸ್ಯೇದಂ ಭವಿಷ್ಯತಿತಿ | ತೇಗ್ನೇಗ್ನೃಹಪತೇರುಪರ್ಯಾಧಿತ್ಯಂ ಕಾಷ್ಠಾಂ ಕೃತ್ವಾರಥಿಧಾ-
ವನ್ | ಕಾಷ್ಠಾ ಅಜ್ಯಂತ ಉಚ್ಯತೇ | ಅಶ್ವತೇರಥೇನಾಗ್ನಿರಾಜಿಮಧಾವತ್ | ಗೋಧಿರ-
ರುಣೈರುಷಾಃ | ಹರಿರಥೇನೇಂದ್ರಃ | ಗರ್ಭಭರಥೇನಾಶ್ವಿನಃ | ತತ್ಪ್ರಾಶ್ವಿನಾವಾಂವಂತಿತಾಂ |

ಬ್ರಹ್ಮನು ಸವಿತೃದೇವನ ಸೂರ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಮಗಳನ್ನು ರಾಜನಾದ ಸೋಮನಿಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿದರಲ್ಲವು. ಆಗ ಇತರ ದೇವತೆಗಳು ಅವಳನ್ನು ವರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದರು. ವಿವಾಹವಾದನಂತರ ಅವನು ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಋಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಅಶ್ವಿನಋಕ್ಕುಗಳೆಂಬ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಈ ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳು ತನಗೆ ಬೇಕು, ತನಗೆ ಬೇಕು ಎಂದು ಪರಸ್ಪರ ವಿವಾದಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಅವರು ಒಂದು ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದವರು ಈ ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾಶ್ವಿನೀನಿರ್ಣಯಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಅವರು ಗೃಹಪತಿಯಾದ ಅಗ್ನಿಯ ಬಳಿಯಿಂದ ಅದ್ವಿಗ್ನಹವರಿಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಸ್ಪರ್ಧೆಯೆಂದೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಮೊದಲು ಹೋಗಿ ಸೇರುವರೋ ಅವರೇ ಗೆದ್ದವರೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುವುದೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಿದರು. ಆಗ ಅಗ್ನಿಯು ಹೇಸರಕತ್ತೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ರಥದಿಂದ ಓಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಉದ್ದೇಶದೇವರು ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಂದಳು. ಇಂಥ ತನ್ನ ಹರೀ ಎಂಬ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ರಾಸಭಾ ಎಂಬ ಕತ್ತೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ತಮ್ಮ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅನಂತರ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಾಹನಗಳನ್ನೇರಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಓಡುವಾಗ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಜಯವು ಲಭಿಸಿತು. ಷಣ್ಮಾಸದ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಋಕ್ಕುಗಳು ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತವು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆ ಋಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಅಶ್ವಿನಋಕ್ಕುಗಳೆಂಬ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಎಂಬ ಇತಿಹಾಸವಲ್ಲ. ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ರಥದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯು ಉತ್ತಮಾಗಿದೆ. ಅಶ್ವಿನಿ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ (ಕುದುರೆ)ವ್ಯಕ್ತವು ಎಂದರ್ಥವಾದರೂ ಅವರು ಅಶ್ವಾರೋಹಿಗಳಾದುದರಿಂದ ಆ ಹೆಸರು ಅವರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ರಥವನ್ನು ಎಳೆಯುವ ಆಶ್ವಗಳು (ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧-೨) ಪಕ್ಷಿಗಳು (೬-೬-೬) ಹಂಸಗಳು (೪-೪-೪) ಗರೂಡಪಕ್ಷಿಗಳು (೧-೧೧-೪) ಶ್ರೇಣರೂಪವಾದ ಆಶ್ವಗಳು (೮-೫-೬) ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಮುಖ್ಯವಾಹನವು ಯಾಸ್ಮರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ರಾಸಭಾವಸ್ಥಿನೋಃ (ನಿ. ೨-೨೮) ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ವಾಹನಗಳು ಕತ್ತೆಗಳು ಎಂದು.

ಕದಾ ಯೋಗೋ ವಾಜಿನೋ ರಾಸಭಸ್ಯ ಯೇನ ಯಜ್ಞಂ ನಾಸತ್ಯೋಪಯಾಥಃ

(ಋ. ಸಂ. ೧-೩೪-೯)

ತದ್ವಾಸಭೋ ನಾಸತ್ಯಾ ಸಹಸ್ರಮಾಜಾ ಯಮಸ್ಯ ಪ್ರಥನೇ ಜಿಗಾಯ ||

(ಮ. ಸಂ. ೧:೧೧೬-೨)

ಇತ್ಯಾದಿ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಸಭವೇ (ಕತ್ತೆಯೇ) ಅತ್ತಿನಿದೇವತೆಗಳ ವಾಹನವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಅವರನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಯಜ್ಞಮಾಡುವವರು ಪ್ರಾತಃಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಹ್ವಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸೂಕ್ತ ಪ್ರತಿಯೊಡನೆ ಇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಸೂರ್ಯೋ ಅವರನ್ನು ವರಿಸಿದಳು (ಮ. ಸಂ. ೭-೬೯-೪) ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅವಳ ಪತಿಯರು (೪-೪೩-೬). ಸೂರ್ಯೆಯು ಅವರ ರಥವನ್ನು ವಿರದಳು (ಮ. ಸಂ. ೫-೭೩-೫ ; ೮-೮-೧೦) ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರತಿಯು ಅವರ ರಥವನ್ನು ವಿರುತ್ತಾಳೆ (ಮ. ಸಂ. ೧-೩೪-೫ ; ೧-೧೧೬-೧೭ ; ೧-೧೧೮-೫ ; ೬-೬೩-೫). ಅವರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತಮ್ಮನಳೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ (೭-೬೮-೩) ಮತ್ತು ಅವಳ ರಥದಲ್ಲಿ ಅವರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ (೮-೨೯-೮) ಇತ್ಯಾದಿ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ.

ಅತ್ತಿನಿದೇವತೆಗಳು ಮಾಡಿದ ಸಹಾಯಗಳು

ಅವರು ಜನರಿಗೆ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ—

ಜುಜುರುಷೋ ನಾಸತ್ಯೋತ ವಪ್ರಿಂ ಸ್ರಾಮುಂಚಿತಂ ದ್ರಾಪಿಮಿವ ಚೈವಾನಾತ್ |

ಸ್ರಾತಿರತಂ ಜಹಿತಸ್ಯಾಯುರ್ದಸ್ರಾದಿತ್ವತಿಮಕ್ಕುಣಿತಂ ಕನೀನಾಂ ||

(ಮ. ಸಂ. ೧-೧೧೬-೧೦)

ಚೈವನನೆಂಬ ಋಷಿಯು ಬಹಳ ವೃದ್ಧನಾಗಿ ದೇಹವು ಶಿಥಿಲವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅವನ ಜನರು ಅವನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ಈ ಋಷಿಯು ಅತ್ತಿನಿದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಅವರು ಬಂದು ಇವನ ಶಿಥಿಲವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಕಳೆದು ಯುವಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಇವನ ಪತ್ನಿಗೆ ಪ್ರಿಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ಅವನ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು ಎಂದಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ—

ಯುವಂ ಚೈವನಮತ್ತಿನಾ ಜರಂತಂ ಪುನರ್ಯುವಾನಂ ಚಕ್ರಥುಃ ಶಚೀಭಿಃ |

(ಮ. ಸಂ. ೧-೧೧೭-೧೩)

ನಿಷ್ಪೃಗ್ರಂ ಪಾರಯಥಃ ಸಮುದ್ರಾತ್ಪುನಶ್ಚೈವಾನಂ ಚಕ್ರಥುರ್ಯುವಾನಂ |

(ಮ. ಸಂ. ೧-೧೧೮-೬)

ಪ್ರ ಚೈವಾನಾಜ್ಜುಜುರುಷೋ ವಪ್ರಿಮುಕ್ತಂ ನ ಮುಂಚಥಃ |

ಯುನಾ ಯದೀ ಕೃಥಃ ಪುನರಾ ಕಾಮನ್ಯುಕ್ಷೇ ವಧ್ವಃ ||

(ಮ. ಸಂ. ೫-೭೪-೫)

ಉತ ತ್ಯದ್ವಾಂ ಜುರತೇ ಅತ್ತಿನಾ ಭೂಚೈವಾನಾಯ ಪ್ರತೀತ್ಯಂ ಹವಿದೇ |

(ಮ. ಸಂ. ೭-೬೮-೬)

ಯುವಂ ಚೈವಾನಂ ಜರಸೋಮುಮುಕ್ತಂ ನಿ ಪೇದವ ಉಹಥುರಾಶುಮುಕ್ತಂ |

(ಮ. ಸಂ. ೭-೭೧-೫)

ಯುವಂ ಚೈವಾನಂ ಸನಯಂ ಯಥಾ ರಥಂ ಪುನರ್ಯುವಾನಂ ಚರಥಾಯೈ ತಕ್ಷಣಃ |

(ಉ. ಸಂ. ೧೦-೩೯-೪)

ಈ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೃದ್ಧನಾದ ಚ್ಯವನಋಷಿಯನ್ನು ಯುವಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ಶತ ಪಥಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ವಿಷಯಕವಾದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ.

ಯುವಂ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಜರಣಾಮುಪೇಯುಷಃ ಪುನಃ ಕಲೀರಕ್ಯಣುತಂ ಯುವದ್ವಯಃ |

(ಉ. ಸಂ. ೧೦-೩೯-೮)

ಎಂಬ ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿ ಎಂಬುವನ ಮುಪ್ಪನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಅನನನ್ನು ಯುವಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ.

ಯಾಭಿರ್ವ್ರಂ ವಿಸಿಪಾಸಮುಪಸ್ತುತಂ ಕಲಿಂ ಯಾಭಿರ್ವಿತ್ತಜಾನಿಂ ದುವಸ್ಯಥಃ ||

(ಮು. ಸಂ. ೧-೧೧೨-೧೫)

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕಲಿ ಎಂಬುವನು ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದಾಗ ಅವನಿಗೆ ತಮ್ಮ ನೆರವನ್ನು ನೀಡಿ ಅನೇಕ ಸಹಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಮತ್ತು ಅವರು ವಿನಾದನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಯುವತಿಯರಿಗೋಸ್ಕರ ಒಂದು ರಥವನ್ನೂ (೧-೧೧೨-೧) ಅಥವಾ ಅವನಿಗೆ ಓರ್ವ ಪತ್ನಿಯನ್ನೂ (೧-೧೧೩-೧) ಆಪ್ತಗೃಹಿಸಿದರು. ಅವಳು ಪುರುಷಿತ್ರನ ಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ (ಮು. ಸಂ. ೧-೧೧೩-೨೦ ; ೧೦-೩೯-೩) ಮತ್ತು ಅವಳ ಹೆಸರು ಕಮುಘ್ಯ (೧೦-೩೫-೧೨).

ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬುವನ ಮಗನಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ನಿಗೆ ಕಳೆದುಹೋಗಿದ್ದ ಅವನ ಮಗನನ್ನು ತಂದೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. (ಮು. ಸಂ. ೧-೧೧೬-೨೩; ೧೦-೬೫-೧೨). ಮತ್ತು ಮು. ಸಂ. ೮-೬೫-೧೨, ೩ನೆಯ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಕ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು ಪುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಸೂಚಿತವಾಗಿವೆ.

భుజ్యునిన కథయు సదేశదే శ్లోకల్పట్టిడె. భుజ్యువు తక్కు ఎంబ రాజున వుత్తను. ఇనును సముద్రయానమాడుత్తిరువాగా ముళుగిడోగిగుత్తిరలు అలెగళ మధ్యదల్లి భుజ్యువు ఒందు మెద తుండన్న ఓడిదుకొందు తేలాడుత్తిరును. ఆగ అను అత్తినిదేవతేగళన్న మరణిచ్చును. ఆగనే తియద మహాసాగరదల్లి నూరు కుట్టుగళింద కూడిద నొకేయిల్లి అననన్న కూడిసికొందు అత్తినిదేవతేగళు అనన మనేగి కరిదుకొండు డోగదరు. ఆకాడల్లి హారువంతే తేలాడుత్తిర్, ఒడకుగళ్లుద తడగిన్లల్లి అథవా రెక్కిగళుళ్ళ నాల్కు దోగణిగళల్లి అథవా నూరు పాదగళు మత్తు ఆరు కాదుచిగళుళ్ళ డాదుచ మూరు రథగళల్లి అథవా మనోనివేగవుళ్ళ తమ్మ రథదల్లి వేగళాలిగళాగి హరిదోగళును తమ్మ అత్తగళ సకాయదింద భుజ్యువన్న కుల్చినికొండు ఒందు అనన మనేగి నేరికిదురు. (గ-౧౧౬-౩,౪,౫; ౧౧-౧౧౭-౧౪,౧౫; ౧౧-౧౧౮౨౫,౨; ౨-౬౮-౨; ౧-౧౧౮౩-౬,౨౦; ౧-౧౧౮౪-౬; ౧-౧౧౮౪-౪; ౧-౧౧౮౫-౩; ౬-౬౨-౬; ౨-౬౯-౨; ౮-౫౧-౨౨; ౧౦-౩౯-౪; ౧౦-౪౨-౨; ౧౦-౬౫-౧౨; ౧౦-౧౪౩-౫)

ಯದ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಲಾ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯ ಕಾಲು ಕತ್ತರಿಸಿಹೋಗಲು ಅವಳು ಅತ್ತಿರೋದೇನಂತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ
ದಾಗ ಅವರು ಬಂದು ಅವಳಿಗೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಾಲನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಿದರೆಂದು ಪು. ಸಂ. ೧-೧೧೧-೧೦;
೧-೧೧೧-೧೫; ೧-೧೧೧-೧೧; ೧-೧೧೮-೮; ೧೦-೩೯ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ವಾಹನವಾದ ರಾಸಭವು ತೋಳನ ದೂಪದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಋಷಿಪುತ್ರ ಎಂಬುವನು ತಾನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಕುರಿಗಳ ಮಂದೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದುನೂರು ಕುರಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಆ ತೋಳಕ್ಕೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದರಿಂದ ಅವನ ತಂದೆಗೆ ಕೋಪಬಂದು ಋಷಿಪುತ್ರನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕೀಳಿಸಿ ಕುರುಡನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ತೋಳವು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿತು. ಅವರು ತುಷ್ಟರಾಗಿ ಋಷಿಪುತ್ರನಿಗೆ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. (ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೬-೧೬ ; ೧-೧೧೭-೧೭, ೧೮) ಋ. ಸಂ. ೧-೧೦೦-೧೭ನೆಯ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಋಷಿಪುತ್ರನೆಂಬುವನು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯವಿದೆ.

ಪಾರಾವೃಜನೆಂಬುವನು ಕುರುಡನೂ ಕುಂಟನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಅವನು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಸೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ, ನಡೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟರು. ಎದರಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು (ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೩-೮) ಪಾರಾವೃಜನೆಂಬುವನ ಹೆಸರು ಇಂದ್ರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಬಂದಾಗ ಋ. ಸಂ. ೨-೧೩-೧೨ ; ೨-೧೫-೭ ಎಂಬ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವುದು.

ರೇಭನೆಂಬ ಋಷಿಯನ್ನು ದುಷ್ಟರು ಕೈಕಾಲು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ಒಂದು ಪಾಳುಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಒಂಭತ್ತು ಹಗಲು ಹತ್ತು ರಾತ್ರಿಗಳ ಪರ್ಯಂತರ ಅವನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಸೋಮಶಸವನ್ನು ಸೌಟಿನಿಂದ ಎತ್ತುವಂತೆ ಭಾವಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಜೀವದಾನ ಮಾಡಿದರು (ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೨-೫ ; ೧-೧೧೬-೨೪ ; ೧-೧೧೭-೧೨ ; ೧-೧೧೭-೪ ; ೧-೧೧೮-೬ ; ೧-೧೧೯-೬ ; ೧೦-೩೯-೯)

ವಂದನ ಎಂಬುವನೂ ಇದೇ ರೀತಿ ದುಷ್ಟರಿಂದ ಅವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಕತ್ತಲೆಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ (ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ) ಹಾಕಿದ್ದಾಗ ಅವನನ್ನು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಆಪಾಯದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದರು. (ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೨-೫ ; ೧-೧೧೬-೧೧ ; ೧-೧೧೭-೫ ; ೧-೧೧೮-೬ ; ೧೦-೩೯-೮ ; ೧-೧೧೯-೬, ೭)

ಪಪ್ರವಂತೀಯನಾದ ಕಕ್ಷೀವಂತನಿಗೆ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನೂರಾರು ಜಾಡಿತುಂಬ ಮಧ್ಯ ಅಥವಾ ಮಧುವನ್ನು ಜರಡಿಯಿಂದ ಸುರಿಯುವಂತೆ ಕುದುರೆಯ ಕಾಲು ಗೊರಸಿನಿಂದ ಸುರಿಸಿದರು (ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೬-೭ ; ೧-೧೧೭-೬)

ಅಶ್ವಿ ಎಂಬ ಋಷಿಯು ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಯಿಂದ ಅಂಧಕಾರಾವೃತವಾದ, ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಕಮರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟು ತೊಂದರೆಪಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಅವರುಬಂದು ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆದಿದ ಶಮನಮಾಡಿ ಆಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೈಸಿ ಅವನನ್ನು ಆ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡಿದರು (ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೨-೭ ; ೧-೧೧೬-೮ ; ೧-೧೧೭-೩ ; ೧-೧೧೮-೭ ; ೧-೧೧೯-೬ ; ೫-೭೮-೪, ೫, ೬ ; ೭-೭೧-೫ ; ೮-೬೨-೩, ೪, ೮, ೯ ; ೧೦-೩೯-೯). ಋ. ಸಂ. ೧೦-೮೦-೩ನೆಯ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿಯನ್ನು ಆಗ್ನಿಯು ರಕ್ಷಿಸಿದನೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ.

ವೃದ್ಧಿಮತೀ ಎಂಬುವಳು ತನಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದೆ ಬಂಜೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಅವರು ಅವಳಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಹಸ್ತನೆಂಬ ಓರ್ವ ಪುತ್ರನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. (ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೬-೧೩, ೧-೧೧೭-೨೪ ; ೬-೨೭-೨, ೧೦-೩೯-೭).

ಘೋಷಾ ಎಂಬ ಪ್ರೀಯು ಮದುವೆಯಾಗದೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವಳ ದ್ರಾಘನೆಯಂತೆ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳು ಅವಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪತಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. (ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೭-೭ ೧೦-೩೯-೩, ೬; ೧೦-೪-೫). ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೭-೭ನೇ ಋಕ್ಕಿನ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಘೋಷಾ ಎಂಬ ಪ್ರೀಯು ಕುಷ್ಠರೋಗದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದೂ ಆ ರೋಗವನ್ನು ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳು ವಾಸಿಮಾಡಿದರೆಂದೂ ಸಾಯ ಣವು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ೧೦ನೆಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಈ ಘೋಷಾ ಎಂಬ ಪ್ರೀಯಿಂದ ದೃಪ್ತವಾದ ಎರಡು ಸೂಕ್ತಗಳಿವೆ (೩೯, ೪೦ ಸೂಕ್ತಗಳು)

ಶಯ್ಯೆ ಎಂಬುವನ ಹೆಸುವು ಮುದಿಯಾಗಿ ಕರುವನ್ನು ಹಾಕದಿರುವಾಗ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳು ಆದಸ್ತೆ ಹಾಲುಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು (ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೬-೨೨; ೧-೧೧೭-೨೦; ೧-೧೧೮-೮; ೧-೧೧೯-೬, ೧-೩೯-೧೩)

ಪೇದುವೆಂಬ ರಾಜನಿಗೆ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳು ಇಂದ್ರನಂತೆ ಅತಿಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಒಂದು ಬೇಳೆಕುದುರೆ ಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆಂದೂ, ಅದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಒಹಳವಾದ ವಸ್ತುವಾಹನಾದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ನೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ (ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೬-೬; ೧-೧೧೭-೯; ೧-೧೧೮-೯; ೧-೧೧೯-೧೦; ೭-೭೧-೫; ೧೦-೩೯-೧೦)

ಇದಲ್ಲದೆ ಒಂದನೇ ಮಂಡಲದ ೩, ೧೧೬, ೧೧೭, ೧೧೮, ೧೧೯ನೆಯ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ ಈ ಅತ್ತಿನೀ ದೇವತೆಗಳು ಅನೇಕ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಪಶುಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳೂ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿರುವ ರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ-ಒಂದು ತೋಳವು ಒಂದು ಗುಬ್ಬಿಚ್ಚೆಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ಗುಬ್ಬಿಚ್ಚೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಅದನ್ನು ಆ ತೋಳನ ಬಾಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಕಾಪಾಡಿದರೆಂದು ಋ. ಸಂ. ೧-೧೧೬-೧೪; ೧-೧೧೭-೧೬; ೧-೧೧೮-೮; ೧೦-೩೯-೧೩ ಎಂಬ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲದೆ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಿರುವವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗುವುದು.

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರತಿ ವಾಂ ರಥಮಿತಿ ದಶರ್ಚಿಂ ದ್ವಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಪ್ರತಿ ವಾಂ ದಶಾಶ್ವಿನಂ ತು ತದಿತ್ಯನು-
ಕ್ರಮಣಿಕಾ | ಋಷಿರ್ವಸಿಷ್ಠಃ | ಛಂದಸ್ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ | ತುಹ್ಯಾದಿಪರಿಭಾಷಯೈತದಾದೀನ್ಯಷ್ಟ್ಯ ಸೂಕ್ತಾನ್ಯ-
ಶ್ವಿದೇವತಾನ್ಯನಿ | ಪ್ರಾತರನುವಾಹ ಅತ್ತಿನೀ ಕೃತಾ ತ್ರೈಷ್ಟುಭೇ ಛಂದಸ್ತೇತದಾದಿಸೂಕ್ತಸಪ್ತಕಂ ದ್ವಿತೀ-
ಯವರ್ಜಂ ಶಂಸ್ಯಂ | ತಥಾ ಚ ಸೂತ್ರಂ | ಪ್ರತಿ ವಾಂ ರಥಮಿತಿ ಸಪ್ತಾನಾಂ ದ್ವಿತೀಯಮುದ್ಧರೇತ್ |
ಅ-೪-೧೫ || ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು-ಪ್ರತಿ ವಾಂ ರಥಂ-ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾಹದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವಾಂ ದಶಾಶ್ವಿನಂ ತು ತತ್ ಎಂಬ ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ತ್ರೈಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಸ್ಸು. ಈ ಸೂಕ್ತದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಎಂಟು ಸೂಕ್ತಗಳಿಗೆ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ ದೇವತೆಯು. ಪ್ರಾತರನುವಾಹಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆ ಸಂಬಂಧವಾದ ತ್ರೈಷ್ಟುಪ್‌ಛಂದಸ್ಸಿನ ಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಏಳುಸೂಕ್ತಗಳ- ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು- ಏನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಪ್ರತಿ ವಾಂ ರಥಮಿತಿ ಸಪ್ತಾನಾಂ ದ್ವಿತೀಯಮುದ್ಧರೇತ್ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತದಿಂದ (ಅ. ೪-೧೫) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೬೪

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೬೭ ||
 ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೧೨, ೧೩ ||
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ತಂವ್ಯಂ ೧೦ ||
 ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||
 ದೇವತಾ—ಅಶ್ವಿನೌ ||
 ಭಂದಃ—ತ್ರಿಪದ್ಯಾ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರತಿವಾಂ ರಥಂ ನೃಪತೀ ಜರಥ್ಯ ಹವಿಷ್ಮತಾ ಮನಸಾ ಯಜ್ಞಯೇನ |
 ಯೋ ವಾಂ ದೂತೋ ನ ಧಿಷ್ಣ್ಯಾ ವಜೀಗರಚ್ಛಾ ಸೂನುರ್ನ ಪಿತರಾ ವಿವಕ್ತಿ |

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರತಿ | ವಾಂ | ರಥಂ | ನೃಪತೀ ಇತಿ ನೃಪತೀ | ಜರಥ್ಯ | ಹವಿಷ್ಮತಾ | ಮನಸಾ | ಯಜ್ಞಯೇನ |
 ಯಃ | ವಾಂ | ದೂತಃ | ನ | ಧಿಷ್ಣ್ಯಾ | ಅಜೀಗಃ | ಅಚ್ಛಾ | ಸೂನುಃ | ನ | ಪಿತರಾ | ವಿವಕ್ತಿ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ನೃಪತೀ ನೃಣಾಮೃತ್ಯಿಗೃಹಮಾನಾನಾಂ ಸ್ವಾಮಿನಾವತ್ಸಿನೌ ವಾಂ ಯುವಯೋ ರಥಂ
 ಜರಥ್ಯಾ | ಜರಾ ಸ್ತುತಿಃ | ಸ್ತೋತುಂ ಪ್ರತಿ ಗಚ್ಛಾಮೀತಿ ಶೇಷಃ | ಕೇನ ಸಾಧನೇನೇತಿ ತದ್ವಚ್ಯತೇ |
 ಹವಿಷ್ಮತಾ ಹವಿರ್ಯುಕ್ತೇನ ಯಜ್ಞಯೇನ ಯಜ್ಞಾಹೇಣ ಮನಸಾ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ | ಯೋ ರಥೋ
 ವಾಂ ಹೇ ಧಿಷ್ಣ್ಯಾ ಧಿಷಣಾರ್ಹಾ | ಧಿಷಣಾ ಸ್ತುತಿಃ | ವಾಂ ಯುವಾಂ ದೂತೋ ನ ದೂತ ಇನಾಜೀಗಃ
 ಜಾಗರಯತಿ ಪ್ರಬೋಧಯತಿ ಅಸ್ಮಾನ್ಸ್ತುತಿ ಗಂತುಂ ತಂ ರಥಮುಚ್ಯಾ ವಿವಕ್ತಿ | ಅವಚ್ಛಾ | ಪ್ರಬೋ-
 ಧನೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಸೂನುರ್ನ ಪಿತರಾ ಪುತ್ರೋ ಮಾತಾಪಿತರಾವಿವ | ಅಥವಾತ್ರ ಯೋ ರಥೋ ಯು-
 ವಾಮಜೀಗಃ ತೇನ ರಥೇನ ಗಂತುಂ ಬುಧ್ಯಮಾನ್ ಯುನಾಮುಚ್ಯಾ ವಿವಕ್ತೀತಿ ವಾ ಯೋಜ್ಯಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನೃಪತೀ—ಋತ್ಯಿಗೃಹಮಾನಾದಿ ಮಾನವರಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ |
 ರಥಂ—ರಥನನ್ನು | ಯಜ್ಞಯೇನ—ಯಜ್ಞಾಹವಾದುದೂ | ಹವಿಷ್ಮತಾ—ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದುದೂ
 ಆದ | ಮನಸಾ—ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ | ಜರಥ್ಯ—ಸ್ತುತಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಪ್ರತಿ—ಸಮಾಪಿಸುತ್ತೇನೆ | ಧಿಷ್ಣ್ಯಾ—ನಮ್ಮ
 ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಯಃ—ಯಾವ ನಿಮ್ಮ ರಥವು | ಸೂನುಃ—ಪುತ್ರನು | ಪಿತರಾ—
 ತನ್ನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು | ಆದರದಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸುವಂತೆ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ದೂತೋ ನ—ದೂತನಂತೆ | ಅಜೀಗಃ
 —ಎಬ್ಬಿಸುವುದೋ | (ತಂ—ಅಂತಹ ನಿಮ್ಮ ರಥನನ್ನು) ಅಚ್ಛಾ ವಿವಕ್ತಿ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಋತ್ವಿಗ್ಯಜಮಾನರಾದಿಯಾಗಿ ಸಕಲ ಮಾನವರಿಗೂ ಪ್ರಭುಗಳಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಾನು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಲುಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಾದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ರಥವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ ಪುತ್ರನು ತನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸುವಂತೆ ಯಾವ ನಿಮ್ಮ ರಥವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೂತನಂತೆ ಎಬ್ಬಿಸುವುದೋ ಅಂತಹ ರಥವನ್ನು ನಾನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Lords of men, (I approach) to adore your chariot with devout praise and oblation, I address it as if it were a messenger to awaken you, adorable deities, as a son (addresses) his parents.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಶ್ವೀಂಚ್ಯಗ್ನಿಃ ಸಮಿಧಾನೋ ಅಸ್ಮೇ ಉಪೋ ಅದೃಶ್ನಂತಮಸಕ್ಶಿದಂತಾಃ |

ಅಚೇತಿ ಕೇತುರುಷಸಃ ಪುರಸ್ತಾಚ್ಛ್ರಿಯೇ ದಿವೋ ದುಹಿತುರ್ಜಾಯಮಾನಃ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಶ್ವೀಂಚಿ | ಅಗ್ನಿಃ | ಸಂಧ್ರಇಧಾನಃ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ಉಪೋ ಇತಿ | ಅದೃಶ್ನನ್ | ತಮಸಃ | ಚಿತ್ | ಅಂತಾಃ |

ಅಚೇತಿ | ಕೇತುಃ | ಉಷಸಃ | ಪುರಸ್ತಾತ್ | ಶ್ರಿಯೇ | ದಿವಃ | ದುಹಿತುಃ | ಜಾಯಮಾನಃ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಸ್ಮೇ ಆಸ್ತಾಭಿಃ ಸಮಿಧಾನಃ ಸಮಿಧ್ಯಮಾನಃ ಸನ್ನಗ್ನಿರಶೋಚಿ | ದೀಪ್ಯತೇ | ತಮಸಕ್ಶಿತ್ತಮಸೋಽಪ್ಯಂತಾಃ ಸರ್ವಾಂತಾಃ ಪ್ರದೇಶಾ ಉಪೋ ಅದೃಶ್ನನ್ | ಉಪದೃಶ್ಯಂತೇ ಸರ್ವಾಃ | ಕೇತುಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಾಪಕಃ ಸೂರ್ಯೋ ದಿವೋ ದುಹಿತುರುಷಸಃ ಪುರಸ್ತಾತ್ಪೂರ್ವಸ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ಶ್ರಿಯೇ ಶೋಭಾಯೈ ಜಾಯಮಾನಃ ಸನ್ನಚೇತಿ | ಜ್ಞಾಯತೇ | ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ತಸ್ಮಾದ್ಯವಯೋರಾಗಮನಸಮಯಃ | ಅತಃ ಅಗಚ್ಛತಮಿತಿ ಶೇಷಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಸ್ಮೇ—ನಮ್ಮಿಂದ | ಸಮಿಧಾನಃ—ಜೆನ್ನಾಗಿ ಹೊತ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯು | ಅಶೋಚಿ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ | ತಮಸಕ್ಶಿತ್—ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಆವೃತವಾದ | ಅಂತಾಃ—ಆಕಾಶದ ಅಂಚುಗಳೂ ಸಹ |

ಉಪೋ ಅದೃಶ್ಯನ್—ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಜನರಿಂದ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತವೆ | ಕೇತುಃ—ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಪ್ರಜ್ಞಾಪಕನಾದ ಸೂರ್ಯನು | ದಿವಃ ದುಹಿತುಃ—ಸ್ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಪುತ್ರಿಯೆನಿಸಿದ | ಉಷಸಃ—ಉಷೋದೇವಿಯು | ಪುರಸ್ತಾತ್—ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ | ಶ್ರಿಯೇ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಜಾಯಮಾನಃ—ಉದಯಿಸಿದವನಾಗಿ | ಅಚೇತಿ—ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾನಾರ್ಥ

ಈದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಹೊತ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಗ್ನಿಯು ಜಾಜ್ವಲ್ಮನಾನವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದಾನೆ. ಇದುವರೆಗೂ (ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ) ಅಂಧಕಾರ (ಕತ್ತಲಿನಿಂದ) ಆವೃತವಾಗಿದ್ದ ಆಕಾಶದ ಸುತ್ತಲೂ ಬೆಳಕು ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸಕಲಲೋಕಗಳ ಪ್ರಜ್ಞಾಪಕನಾದ ಸೂರ್ಯನು, ಸ್ವರ್ಗಪುತ್ರಿಯಾದ ಉಷಾದೇವಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಾ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಸಕಲಜನರೂ ನೋಡುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Kindled by us, Agni blazes, the extremities of the darkness are seen nigh at hand, the banner (of the sun) is perceived rising with the glory on the east of the dawn, the daughter of heaven.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಭಿ ನಾಂ ನೂನಮುತ್ಪನ್ನಾ ಸುಹೋತಾ ಸ್ತೋಮೈಃ ಸಿಷಕ್ತಿ ನಾಸತ್ಯಾ
ವಿನಕ್ವಾನ್ |

ಪೂರ್ವೀಭಿಯಾತಂ ಪಠ್ಯಾಭಿರರ್ವಾಕ್ಸ್ಯವಿದಾ ವಸುಮತಾ ರಥೇನ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಭಿ | ನಾಂ | ನೂನಂ | ಅತ್ಪಿ | ಸುಹೋತಾ | ಸ್ತೋಮೈಃ | ಸಿಷಕ್ತಿ | ನಾಸತ್ಯಾ | ವಿನಕ್ವಾನ್ |

ಪೂರ್ವೀಭಿಃ | ಯಾತಂ | ಪಠ್ಯಾಭಿಃ | ಅರ್ವಾಕ್ | ಸ್ವೀದಿದಾ | ವಸುಮತಾ | ರಥೇನ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅತ್ಪಿನಾ ನಾಂ ಯನಾಂ ಸುಹೋತಾ ಸುಷ್ಮ ದೇವಾನಾಂ ಸ್ತೋತಾ ವಿನಕ್ವಾನ್ ಸ್ತುತೀನಾಂ ವಕ್ತೃಹಂ ಹೇ ನಾಸತ್ಯಾ ಸತ್ಯಭೂತಾ | ಇದಮುತ್ಪನ್ನಾವಿತ್ಯತ್ರ ಯೋಜ್ಯಂ | ಸ್ತೋಮೈಃ ಸಿಷಕ್ತಿ | ಸೇವತೇ | ಅತೋಽರ್ವಾಗಸ್ಮದಭಿಮುಖಂ ಪೂರ್ವೀಭಿಃ ಪಠ್ಯಾಭಿಃ ಪೂರ್ವಷ್ಟುಕ್ತೈರ್ಮಾರ್ಗೈಃ ಸ್ವರ್ವಿದಾ ಸ್ವರ್ಗಮುದಕಂ ನಾ ಜಾನತಾ ಸ್ವರಣವತಾ ನಾ ವಸುಮತಾ ಧನವತಾ ನಾ ರಥೇನ ಯಾತಂ | ಗಚ್ಛತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಾಸತ್ಯಾ — ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪರಾದ | ಅಶ್ವಿನಾ — ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ವಾಂ — ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಸುಹೋತಾ — ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಮಾಡಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ | ವಿವಕ್ವಾನ್ — ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ ಆದ ನಾನು | ಸ್ತೋಮ್ಯಃ — ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ | ಸಿವಕ್ತಿ — ಸೇವಿಸುತ್ತೇನೆ. (ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು) ಅರ್ವಾಕ್ — ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಪೂರ್ವೀಭಿಃ — ಹಿಂದಿನಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ | ಪಥ್ಯಾಭಿಃ — ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಹೊರಟು | ಸ್ವರ್ವಿದಾ — ವ್ಯಪ್ತಿಪ್ರದಮಾದುದೂ | ವಸುಮತಾ — ಧನಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ | ರಥೇನ — ರಥದಿಂದ | ಯಾತಂ — ಹೊರಟುಬನ್ನಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ದೇವತೆಗಳಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆಹ್ವಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ಸೇವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಎಂದರೆ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಭೂಮಿಗಳಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪುರಾತನವಾದ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಹೊರಟು ವ್ಯಪ್ತಿಪ್ರದಮಾದುದೂ ಧನಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೊರಟುಬನ್ನಿರಿ.

English Translation

Verily, Aswins, the pious priest repeating (your praises) glorifies you, Nasatyas, with hymns: come therefore by formerly-trodden paths to our presence with your chariot, familiar with heaven, laden with treasure.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಪೋರ್ವಾಂ ನೂನಮಶ್ವಿನಾ ಯುವಾಕುರ್ಹುನೇ ಯದ್ವಾಂ ಸುತೇ
ಮಾಧ್ವೀ ವಸೂಯುಃ |

ಅ ವಾಂ ವಹಂತು ಸ್ಥವಿರಾಸೋ ಅಶ್ವಾಃ ಪಿಬಾಥೋ ಅಸ್ಮೇ ಸುಷುತಾ
ಮಧೂನಿ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಪೋಃ | ವಾಂ | ನೂನಂ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಯುವಾಕುಃ | ಹುನೇ | ಯತ್ | ವಾಂ | ಸುತೇ | ಮಾಧ್ವೀ
ಇತಿ | ವಸುತಯುಃ |

ಅ | ವಾಂ | ವಹಂತು | ಸ್ಥವಿರಾಸಃ | ಅಶ್ವಾಃ | ಪಿಬಾಥಃ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ಸುಷುತಾ | ಮಧೂನಿ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನಿ ಅನೋ ರಕ್ಷತೋರ್ಯುವಾಭ್ಯಾಂ ಯುನಾಕುರ್ಯುವಾಂ ಕಾಮಯಮಾ-
ನೋಽಹಂ ನೂನಮದ್ಯ ಸ್ವಭೂತೋ ಭವಾಮೀತಿ ಶೀಘ್ರಃ | ಯದ್ಯಸ್ಮಾತ್ ಹೇ ಮಾಧ್ವೀ ಮಧುರಸ್ಯ
ಸೋಮಸ್ಯಾರ್ಹ ಮಧುವಿದ್ಯಾಸಂಬಂಧಿಸೌ ನಾ ವಾಂ ಯುವಾಂ ಸುತೇಭಿಷುತೇ ಸೋಮೇ ವಸೂ-
ಯುರ್ವಸುಕಾವೋ ಹುವೇ ಸೌಮಿ ಅತೋ ವಾಂ ಸ್ವಭೂತಃ | ವಾಂ ಯುನಾಮಾ ವಹಂತು | ಕೇ |
ಸ್ಥವಿರಾಸಃ ಸ್ಥೂಲಾಃ ಪ್ರವೃದ್ಧಾ ಅಶ್ವಾಃ | ಏತಯೋರತಿಪ್ರವೃದ್ಧತ್ವಾಜ್ಞೇಪುಗತೇರಪೇಕ್ಷಿತತ್ವಾಜ್ಞೇ ಸ್ಥವಿ-
ರ್ದೀರೇವ ಭಾಷ್ಯಂ | ಆಗಮನಾನಂತರಮಸ್ಮೀ ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಸುಷುತಾ ಸುಷ್ವಾಭಿಷುತಾನಿ ಮಧೂನಿ ಮಧುರ-
ರಸಾನ್ ಪಿಬಾಥಃ | ಪಿಬತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಅನೋ—ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ನಿಮ್ಮ | ಯುನಾಕು—
ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಬಯಸುವ ನಾನು | ನೂನಂ—ಈಗ ನಿಮ್ಮನನಾಗಿದ್ದೇನೆ | ಯತಃ—ಏತಕ್ಕಿಂದರಿ | ಮಾಧ್ವೀ—
ಮಧುರವಾದ ಸೋಮರಸದ ಪಾನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾದ ಅಥವಾ ಮಧುವಿದ್ಯೆಯನ್ನರಿತಿರುವ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ |
ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಸುತೇ—ಸೋಮವು ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ | ವಸೂಯುಃ—ಧನಾಪೇಕ್ಷಿಯಾದ
ನಾನು | ಹುವೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ | ಸ್ಥವಿರಾಸಃ—ಸ್ಥೂಲಾಕಾರವುಳ್ಳ (ಧಸ್ತುಪುಷ್ಪವಾದ) | ಅಶ್ವಾಃ—
ನಿಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳು | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಅವಹಂತು—(ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ) ಕರೆತರಲಿ (ಅನಂತರ ನೀವು) | ಅಸ್ಮೀ—
ನಮ್ಮಿಂದ | ಸುಷುತಾ—ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ | ಮಧೂನಿ—ಮಧುರೋಪೇತವಾದ ಸೋಮರಸಗಳನ್ನು
ಪಿಬಾಥಃ—ಪಾನಮಾಡಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿರುವ ನಾನು ಸಕಲರಿಗೂ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡುವ
ನಿಮ್ಮನನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಧುರವಾದ ಸೋಮರಸದ ಪಾನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾದ ಅಥವಾ ಮಧುವಿದ್ಯೆಯನ್ನರಿತ
ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಧನಾಪೇಕ್ಷಿಯಾದ ನಾನು ಸೋಮರಸವು ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಸ್ಥೂಲಾಕಾರವುಳ್ಳವೂ, ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಗಳೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಮ್ಮ
ಈ ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಗೆ ಕರೆತರಲಿ. ಅನಂತರ ನೀವು ನಮ್ಮಿಂದ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಮಧುರವಾದ ಸೋಮರಸ
ವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ.

English Translation

Relying on you, Aswins, as protectors, desirous of wealth, Madhvas,
I invoke you when the Soma is effused : may your stout horse bring you
(hither) : drink the sweet juice poured out by us.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರಾಚೀಮು ದೇವಾಶ್ವಿನಾ ಧಿಯಂ ಮೇಮೃಧ್ರಾಂ ಸ್ತತಯೇ ಕೃತಂ ನ-
ಸೂಯುಂ |

ವಿಶ್ವಾ ಅವಿಷ್ಣಂ ವಾಜ ಆ ಪುರಂಧೀಸ್ತಾ ನಃ ಶಕ್ತಂ ಶಚೀಪತೀ ಶಚೀಭಿಃ ||

ಪದಸಾಠಃ

ಪ್ರಾಚೀಂ | ಊಂ ಇತಿ | ದೇವಾ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಧಿಯಂ | ಮೇ | ಅಮೃಧ್ರಾಂ | ಸಾಕಯೇ | ಕೃತಂ |
ವಸ್ತುಯುಂ |

ವಿಶ್ವಾಃ | ಅವಿಷ್ಣಂ | ವಾಜೇ | ಆ | ಪುರಂಧೀಃ | ತಾ | ನಃ | ಶಕ್ತಂ | ಶಚೀಪತೀ ಇತಿ | ಶಚೀಪತೀ |
ಶಚೀಭಿಃ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ದೇವಾ ದೇವೌ ಯುವಾಂ ಪ್ರಾಚೀಮೃಜ್ವೀಮಮೃಧ್ರಾಮಹಿಸಿತಾಂ ವಸೂ-
ಯುಂ ಧನಮಿಚ್ಛಂತೀಂ ಮೇ ಮಮ ಧಿಯಂ ಬುದ್ಧಿಂ ಸ್ತುತಿಂ ಕರ್ಮ ವಾ ಸಾಕಯೇ ಲಾಭಾಯೋಚಿ-
ತಾಂ ಕೃತಂ | ಕುರುತಂ | ಕಿಂಚಿ ವಾಜ ಆ ಸಂಗ್ರಾಮೇಽಪಿ ವಿಶ್ವಾಃ ಪುರಂಧೀರಸ್ಯದೀಯೌ ಬುದ್ಧೀರ-
ವಿಷ್ಣಂ | ರಕ್ಷತಂ | ಹೇ ಶಚೀಪತೀ | ಶಚೀತಿ ಕರ್ಮನಾಮ | ಕರ್ಮಣಾಂ ಪಾಲಕೌ ತಾ ತ್ವೌ ಯುವಾಂ
ಶಚೀಭಿರಸ್ಯದೀಯೈಃ ಸ್ತುತ್ಯಾದಿರೂಪೈಃ ಕರ್ಮಭಿರ್ನೋಽಸ್ಯಾ ಇತ್ಯಂ | ಪ್ರಯಚ್ಛತಂ ಧನಮಿತಿ ಶೇಷಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ದೇವಾ—ದೇವತಾತ್ಮರಾದ ನೀವು | ಪ್ರಾಚೀಂ—ಸತ್ಯಾತ್ಮಕ
ವಾದುದೂ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾದುದೂ | ಅಮೃಧ್ರಾಂ—ಅಹಿಂಸಿತವಾದುದೂ | ವಸೂಯುಂ—
ಧನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದೂ ಆದ | ಮೇ ಧಿಯಂ—ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಅಥವಾ ಕರ್ಮವನ್ನು | ಸಾಕಯೇ—
ಫಲಪ್ರದವನ್ನಾಗಿ | ಕೃತಂ—ಮಾಡಿರಿ (ಮತ್ತು) | ವಾಜೇ ಆ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ
ಪುರಂಧೀಃ—ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು | ಅವಿಷ್ಣಂ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ | ಶಚೀಪತೀ—ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಪಾಲಕರಾದ |
ತಾ—ಆ ನೀವು | ಶಚೀಭಿಃ—ನಾವು ಮಾಡುವ ಸ್ತುತ್ಯಾದಿರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು |
ಶಕ್ತಂ—ಧನಯುಕ್ತರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ದೇವತಾತ್ಮರಾದ ನೀವು ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದುದೂ ವಿಷ್ಣು ರಹಿತವಾದುದೂ ಧನವನ್ನು
ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದೂ ಆದ ಈ ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಫಲಪ್ರದವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರಿ, ಮತ್ತು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ನಮ್ಮ
ಬುದ್ಧಿಯು ನಮಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಪಾಲಕರಾದ
ನೀವು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ನಮಗೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಿರಿ.

English Translation

Divine Ashwins, render my sincere and undisturbed adoration, offer-
ed for the sake of riches, (efficacious) for their acquisition : preserve all my

faculties in (the time of) battle: protectors of pious acts, (influenced) by our acts, bestow upon us (wealth).

ಸಂಹಿತಾನಾಥಃ

ಅವಿಷ್ಠಂ ಧೀಷ್ಟತ್ವಿನಾ ನ ಆಸು ಪ್ರಜಾವದ್ರೇತೋ ಅಹ್ರಯಂ ನೋ ಅಸ್ತು |
ಆ ವಾಂ ತೋಕೇ ತನಯೇ ತೂತುಜಾನಾಃ ಸುರತ್ನಾಸೋ ದೇವವೀತಿಂ
ಗಮೇಮು || ೬ ||

ಪದಸಾಥಃ

ಅವಿಷ್ಠಂ | ಧೀಷ್ಠು | ಅಶ್ವಿನಾ | ನಃ | ಆಸು | ಪ್ರಜಾವತ್ | ರೇತಃ | ಅಹ್ರಯಂ | ನಃ | ಅಸ್ತು |
ಆ | ವಾಂ | ತೋಕೇ | ತನಯೇ | ತೂತುಜಾನಾಃ | ಸುರತ್ನಾಸಃ | ದೇವವೀತಿಂ | ಗಮೇಮು || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ನೋಽಸ್ಮಾನಾಸು ಧೀಷ್ಟೇಷು ಕರ್ಮಸ್ವವಿಷ್ಠಂ | ರಕ್ಷತಂ | ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯ-
ಮಹ್ರಯಮಪ್ತೇಣಂ ಪ್ರಜಾವತ್ಪ್ರಾಪ್ತದ್ಯುಪೇತಂ ಪುತ್ರೋತ್ಪಾದನಸಮರ್ಥಂ ರೇತೋಽಸ್ತು | ವಾಂ
ಯುವಯೋರನುಗ್ರಹಾಲ್ಪದೇ ತೋಕೇ ಪುತ್ರೇ ತನಯೇ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತದಾ ಚ ತೂತುಜಾನಾ ಅಭಿಮತಂ
ಧನಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಃ ಸುರತ್ನಾಸಃ ಶೋಭನಧನಾಶ್ಚ ಸಂತೋ ದೇವವೀತಿಂ ದೇವಾನಾಂ ವೀತಿಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿ-
ರ್ಯಸ್ಯಂಸ್ತಾದ್ಯತಂ ಯಜ್ಞಮಾ ಗಮೇಮು | ಆಗಚ್ಛೇಮು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಆಸು ಧೀಷ್ಠು—ಈ ಕರ್ಮಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ |
ಅವಿಷ್ಠಂ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಅಹ್ರಯಂ—ನಾಶರಹಿತವೂ | ಪ್ರಜಾವತ್—ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ
ದುದೂ ಆದ | ರೇತಃ—ಸಂಪತ್ತು | ಅಸ್ತು—ಒದಗಲಿ | ವಾಂ—ನಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ | ತೋ-
ಕೇ—ಪುತ್ರರಿಗೂ | ತನಯೇ—ಪೌತ್ರರಿಗೂ | ತೂತುಜಾನಾಃ—ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಹಂಚುತ್ತಲೂ |
ಸುರತ್ನಾಸಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಧನವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ | ದೇವವೀತಿಂ—ದೇವಪೂಜಾಕಾರ್ಯವಾದ ಯಜ್ಞವನ್ನು |
ಆ ಗಮೇಮು—ನಾವು ನೆರವೇರಿಸುವಂತಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ಕರ್ಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. ನಮಗೆ ನಾಶರಹಿತವೂ, ಪುತ್ರಾದಿ
ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಆದ ಸಂಪತ್ತು ಒದಗಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ನಮ್ಮ ಪುತ್ರರಿಗೂ ಪೌತ್ರಾದಿ
ಗಳಿಗೂ ಧನವನ್ನು ಹಂಚುತ್ತಲೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಧನವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಸಹ ದೇವಪೂಜಾಕಾರ್ಯವಾದ ಯಜ್ಞ
ವನ್ನು ನಾವು ನೆರವೇರಿಸುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Protect us, Aswins, in these pious acts, may our procreative power fail not : but (through your favour) possessing sons and grandsons, distributing desired riches and enjoying ample wealth, may we accomplish the worship of the gods.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏಷ ಸ್ಯ ವಾಂ ಪೂರ್ವಗತ್ವೇನ ಸಖ್ಯೇ ನಿಧಿರ್ಹಿತೋ ಮಾಧ್ವೀ ರಾತೋ
ಅಸ್ಮೀ |

ಅಹೇಳತಾ ಮನಸಾ ಯಾತಮರ್ವಗಶ್ಚಂತಾ ಹವ್ಯಂ ಮಾನುಷೀಷು ವಿಕ್ಷು ||

ಪದಪಾಠಃ

ಏಷಃ | ಸ್ಯಃ | ವಾಂ | ಪೂರ್ವಗತ್ವೇನ | ಸಖ್ಯೇ | ನಿಧಿಃ | ಹಿತಃ | ಮಾಧ್ವೀ | ಇತಿ | ರಾತಃ |
ಅಸ್ಮೀ | ಇತಿ |

ಅಹೇಳತಾ | ಮನಸಾ | ಅ | ಯಾತಂ | ಅರ್ವಾಕ್ | ಅಶ್ಚಂತಾ | ಹವ್ಯಂ | ಮಾನುಷೀಷು | ವಿಕ್ಷು ||೨||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಏಷ ಪುರತೋ ದೀಯಮಾನಃ ಸ್ಯ ಸ ಯುವಯೋಃ ಪ್ರಿಯತೇನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ ಸೋಮೋ ಹೇ ಮಾಧ್ವೀ ಮಧುಪ್ರಿಯಾವತ್ಸಿನೌ ವಾಂ ಯುವಯೋಃ ಪುರತೋ ನಿಧಿರ್ನಿಧಿಸ್ತಾನೀಯೋ ಹಿತಃ ಸ್ವಾಹಿತೋಽಸ್ಮೀ ಅಸ್ತಾಭೀ ರಾತೋ ದತ್ತಃ ಸಂಕಲ್ಪಿತಃ ಸಂನಿಹಿತಃ | ಕಿಮಿವ | ಸಖ್ಯೇ ಸಖ್ಯಾರ್ಥಂ ಪೂರ್ವಗತ್ವೇನ ಪುರತೋ ಗಂತಾ ದೂತ ಇವ | ಸ ಯಥಾ ಪ್ರಿಯಂ ಜನಯನ್ ಸ್ವಾಮಿನಃ ಪುರತೋ ವರ್ತತೆ ತದ್ವದಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ತಸ್ಮಾದಹೇಳತಾಕೃತ್ಯತಾ ಮನಸಾನುಗ್ರಹಯುಕ್ತೇನ ಚೇತಸಾರ್ವಗತ್ಯದಭಿಮುಖಮಾ ಯಾತಂ | ಅಗಚ್ಛಂತಂ | ಅಶ್ಚಂತಾ ಹವ್ಯಂ ಹವಿಃ ಸೋಮಾದಿಕಮಶ್ಚಂತಾವಭ್ಯವಹರಂತಾ | ಕುತ್ರ | ಮಾನುಷೀಷು ವಿಕ್ಷು ಮನುಷ್ಯರೂಪಾಸು ಪ್ರಜಾಸು ವರ್ತಮಾನಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಾಧ್ವೀ—ಮಧುರವಾದ ಸೋಮವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಸ್ಯಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮವು | ಅಸ್ಮೀ—ನಮ್ಮಿಂದ | ರಾತಃ—ಅರ್ಪಿತವಾಗಿ | ಸಖ್ಯೇ—ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು | ಪೂರ್ವಗತ್ವೇನ—ರಾಜನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೂತನು ಅರ್ಪಿಸುವ ನಿಧಿಯಂತೆ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ | ನಿಧಿಃ—ನಿಧಿರೂಪದಲ್ಲಿ | ಹಿತಃ—ಅರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ | ಮಾನುಷೀಷು—ಮಾನವರಾದ | ವಿಕ್ಷು—ಯಜಮಾನರ ನಡುವೆ |

ಹವ್ಯಂ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು | ಅಶ್ವಂತಾ—ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತ | ಅದೇಳಿತಾ—ಕೋಪಗೊಳ್ಳದಿರುವ | ಮನಸಾ—ಮನಸ್ಸಿನೊಡನೆ | ಅರ್ವಾಕ್—ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಆ ಯಾತಂ—ಬನ್ನಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಧುರವಾದ ಸೋಮವನ್ನು ಆವೇಕ್ಷಿಸುವ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಸೋಮವು ನಮ್ಮಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿ, ಸ್ವೀಕರಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ರಾಜನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೂತನು ಅರ್ಪಿಸುವ ನಿಧಿಯಂತೆ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹವಿಸ್ಸಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ. ಮಾನವರಾದ ಯಜಮಾನರ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತ ಕೋಪಗೊಳ್ಳದಿರುವ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬನ್ನಿರಿ.

English Translation

This treasure given by us has been placed, Madhwis, before you, like (an envoy) who has come to the presence (of a prince) for (acquiring his) friendship : come to our presence with benevolent thoughts, accepting the oblations offered amongst human beings.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಏಕಸ್ಮಿನ್ಯೋಗೇ ಭುರಣಾ ಸಮಾನೇ ಪರಿವಾಂ ಸಪ್ತ ಸ್ತವತೋ ರಥೋ
ಗಾತ್ |

ನ ನಾಯಂತಿ ಸುಭ್ಯೋ ದೇವಯುಕ್ತಾ ಯೇ ವಾಂ ಧೂರ್ಷಾ ತರಣಿಯೋ
ವಹಂತಿ || ೮ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಏಕಸ್ಮಿನ್ | ಯೋಗೇ | ಭುರಣಾ | ಸಮಾನೇ | ಪರಿ | ವಾಂ | ಸಪ್ತ | ಸ್ತವತಃ | ರಥಃ | ಗಾತ್ |

ನ | ನಾಯಂತಿ | ಸುಭ್ಯಃ | ದೇವಯುಕ್ತಾಃ | ಯೇ | ವಾಂ | ಧೂರ್ಷಾ | ತರಣಿಯಃ | ವಹಂತಿ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಭುರಣಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ಭರ್ತಾರಾ ಯುವಯೋರೇಕಸ್ಮಿನ್ ಸಮಾನ ಉಭಯಸಾಧಾರಣೇ ಯೋಗೇಽದ್ವಿದ್ವಿಷಯೇ ಸತಿ ವಾಂ ಯುವಯೋ ರಥಃ ಸಪ್ತ ಸ್ತವತಃ ಸರ್ವಣಸ್ವಭಾವಾಃ ಸಪ್ತಸಂಖ್ಯಾಕಾ ವಾ ಗಂಗಾದ್ಯಾಃ ಪರಿ ಗಾತ್ | ಪರಿಗಚ್ಛತಿ | ಶೀಘ್ರಮಾಗಚ್ಛತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತದ್ರಥಾನುಕೂಲಾಃ ಸುಭ್ಯಃ ಸುಭವನಾ ದೇವಯುಕ್ತಾ ದೇವಾಭ್ಯಾಂ ಯುವಾಭ್ಯಾಂ ಯುಕ್ತಾ ಅಶ್ವಾಃ ಶೀಘ್ರಗಮನೇ ನ ನಾಯಂತಿ | ನ ಶುಷ್ಯಂತಿ | ನ ಶ್ವಾಮ್ಯಂತೇ | ಯೇಽಶ್ವಾಃ ವಾಂ ಧೂರ್ಷಾ ರಥಸ್ಯ ತರಣಯಸ್ತಾರಕಾಃ ಶೀಘ್ರಗಂತಾರೋ ವಹಂತಿ ಯುವಾಂ ತೇ ನ ನಾಯಂತೀತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಭೂರಣಾ—ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಭರಿಸುವ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಸಮಾನೇ—ಒಂದೇ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ | ಯೋಗೇ—ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರುವಾಗ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ರಥಂ—ರಥವು | ಸ್ತವತಃ ಸಪ್ತ—ಗಂಗಾದಿ ಏಳು ನದಿಗಳನ್ನೂ | ಪರಿಗಾತ್—ದಾಟಿಸಿ ಕರೆತರುತ್ತದೆ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಧೂರ್ಷು—ರಥಗಳಲ್ಲಿ | ತರಣಿಯಃ—ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಗಳಾದ | ಯೇ—ಯಾವ ಅಶ್ವಗಳು | ವಹಂತಿ—ವಹಿಸುವವೋ ಅಂತಹ | ಸುಭ್ಯೇ—ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ | ದೇವಯುಕ್ತಾಃ—ದೇವತಾತ್ಮರಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಹಿಸುವವೂ ಆದ ಅಶ್ವಗಳು | ನ ವಾಯಂತಿ—ಆಯಾಸಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಭರಿಸುವ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಒಂದೇ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರುವಾಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿಮ್ಮ ರಥವು ಗಂಗಾದಿ ಸಪ್ತನದಿಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿಸಿ ಕರೆತರುತ್ತದೆ. ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಗಳಾದ ಯಾವ ಅಶ್ವಗಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ರಥಗಳಲ್ಲಿ ವಹಿಸುವವೋ ಅಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ, ದೇವತಾತ್ಮರಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಹಿಸುವವೂ ಆದ ಅಶ್ವಗಳು ಆಯಾಸಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

English Translation-

Nourishers of all, the chariot of you two who are associated in a common purpose, traverses the seven flowing (streams): the excellent horses harnessed by the gods, who bear you rapidly, careering in the car, are never wearied.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಸಶ್ಚ ತಾ ಮಘವದ್ಭ್ಯೋ ಹಿ ಭೂತಂ ಯೇ ರಾಯಾ ಮಘದೇಯಂ ಜು-
ನಂತಿ |

ಪ್ರ ಯೇ ಬಂಧುಂ ಸೂನೃತಾಭಿಸ್ತಿರಂತೇ ಗನ್ಯಾ ಸ್ತಂಚಂತೋ ಅಶ್ವಾ ಮಘಾ-
ನಿ || ೯ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಸಶ್ಚ ತಾ | ಮಘವತ್‌ಭ್ಯಃ | ಹಿ | ಭೂತಂ | ಯೇ | ರಾಯಾ | ಮಘದೇಯಂ | ಜುನಂತಿ |

ಪ್ರ | ಯೇ | ಬಂಧುಂ | ಸೂನೃತಾಭಿಃ | ತಿರಂತೇ | ಗನ್ಯಾ | ಸ್ತಂಚಂತಃ | ಅಶ್ವಾ | ಮಘಾನಿ || ೯ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಸಶ್ಚ ತಾ ಕುತ್ರಾಪ್ಯಸೃಜ್ಯಮಾನಾ ಯುವಾಂ ಮಘವದ್ಭ್ಯೋ ಧನವದ್ಭ್ಯೋ ಹವಿಷ್ವದ್ಭ್ಯೋ ಯಜಮಾನೇಭ್ಯಸ್ತೇಷಾಮರ್ಥಾಯ ಭೂತಂ ಹಿ | ಭವತಂ | ತೇಭ್ಯ ಏವಾನುರಕ್ತಾ ಭವತಂ | ಅನು-

ಗ್ರಾಹ್ಯಾ ಏವ ವಿಶೇಷ್ಯಂತೇ | ಯೇ ರಾಯಾ ಧನೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನ ರಾಯಾ ಯುಕ್ತಾ ನಾ ಮಘದೇಯಂ
ದಾತವ್ಯಂ ಮಘಂ ಧನಂ ಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣಂ ನಾ ಜುನಂತಿ ಪ್ರೇರಯಂತಿ ಯಚ್ಛಂತಿ | ಯೇ ಚ ಬಂಧುಂ |
ಷ್ಠೇಹೇನ ಬಧ್ನಾತೀತಿ ಬಂಧುಃ | ತಂ ಸ್ವಸಂಬಂಧಿನಂ | ಅಥವಾ ಫಲೇನ ಬಧ್ನಾತೀತಿ ಬಂಧುರಧ್ವ-
ರ್ಯಾದಿಃ | ತಂ ಸೂನ್ಯತಾಭಿಃ ಪ್ರಿಯಸತ್ಯಾತ್ಮಿಕಾಭಿರ್ವಾಗ್ಧಿಃ ಪ್ರತಿರಂತೇ ಪ್ರವರ್ಧಯಂತಿ | ಪ್ರಪೂರ್ವ-
ಸ್ತಿರತಿವರ್ಧನಾರ್ಥಃ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಃ | ಗಮ್ಯಾ ಗೋರೂಪಾಣ್ಯಶ್ಚಾಶ್ವರೂಪಾಣೀ ಚ ಮಘಾನಿ
ಧನಾನಿ ಸ್ವಂಚಂತೋರ್ಧಿಭ್ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಃ | ತೇಭ್ಯೋ ಮಘವದ್ಭ್ಯೋ ಭೂತಮಿತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ಯೇ—ಯಾರು | ರಾಯಾ—ಧನಯುಕ್ತರಾಗಿ | ಮಘದೇಯಂ—
ಅರ್ಪಣೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದಹವಿಸ್ಸನ್ನು | ಜುನಂತಿ—ಅರ್ಪಿಸುವರೋ | ಯೇ—ಯಾರು | ಗಮ್ಯಾ—ಗೋಯುಕ್ತವೂ |
ಅಶ್ವಾ—ಅಶ್ವಯುಕ್ತವೂ ಆದ | ಮಘಾನಿ—ಧನಗಳನ್ನು | ಸ್ವಂಚಂತಃ—ಹಂಚುತ್ತಾ | ಬಂಧುಂ—ತಮಗೆ
ಸೇರಿದ ಪರಿವಾರವನ್ನು | ಸೂನ್ಯತಾಭಿಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ | ಪ್ರತಿರಂತೇ—ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುವರೋ
ಅಂತಹ | ಮಘವದ್ಭ್ಯಃ—ಹವಿಯುಕ್ತರಾದ ಯಜಮಾನರಿಗಾಗಿ | ಅಸಶ್ಚತಾ—ಅಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ
ಕೂಡಿ | ಭೂತಂ ಹಿ—ಅವರ ರಕ್ಷಕರಾಗಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಧನಯುಕ್ತರಾದ ಯಾರು ಅರ್ಪಣೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ನಿಮಗೆ ಅರ್ಪಿ-
ಕುವರೋ, ಯಾರು ಗೋಯುಕ್ತವೂ ಅಶ್ವಯುಕ್ತವೂ ಆದ ಧನಗಳನ್ನು ಹಂಚುತ್ತ ತಮಗೆ ಸೇರಿದ ಬಂಧುವರ್ಗವನ್ನು
ಉತ್ತಮವಾದ ಆದವವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುವರೋ ಅಂತಹ ಹವಿಯುಕ್ತರಾದ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಅಲಸ್ಯ
ವಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಕೂಡಿ ಅವರ ರಕ್ಷಕರಾಗಿ.

English Translation

Be propitious to those who are affluent (in oblations), who offer the
wealth that is to be offered for the sake of riches : they who encourage a
kinsman with kind commendations, distributing wealth of cattle and of
horses.

ಸಂಹಿತಾಸಾರಃ

ನೂ ಮೇ ಹವನಮಾ ಶೃಣುತಂ ಯುನಾನಾ ಯಾಸ್ವಿಷ್ಟಂ ವರ್ತೀರತ್ವಿನಾವಿರಾ-
ವತ್ |

ಧತ್ತಂ ರತ್ನಾನಿ ಜರತಂ ಚ ಸೂರೀನ್ಮೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತುಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನು | ಮೇ | ಹವಂ | ಆ | ಶೃಣುತಂ | ಯುನಾನಾ | ಯಾಸಿಷ್ಟಂ | ವರ್ತೀ | ಅಶ್ವಿನೌ | ಇರಾವತ್ |
ಧತ್ತಂ | ರತ್ನಾನಿ | ಜರತಂ | ಚ | ಸೂರೀನ್ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೧೦ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಯುನಾನಾ ನಿತ್ಯಯಾವನಾ ನೃದ್ಯ ಯುವಾಂ ಮೇ ಹವಮಸ್ತದೀಯಾಂ ಸ್ತುತಿಮಾ
ಶೃಣುತಂ | ಶ್ರುತ್ವಾ ಚ ಹೇ ಅಶ್ವಿನೌ ಇರಾವದ್ಧನೀರ್ಯುಕ್ತಂ ವರ್ತೀರ್ಗೃಹಂ ಯಾಸಿಷ್ಟಂ | ಆಗಚ್ಛತಂ |
ಆಗತ್ಯ ಚ ರತ್ನಾನಿ ರಮಣೀಯಾನಿ ಧನಾನಿ ದತ್ತಂ | ಧತ್ತಂ | ಸೂರೀನ್ ಸ್ತೋತ್ಯಾ ಇದರತಂ |
ವರ್ಧಯತಂ || ಧಾತುನಾಮನೇಕಾರ್ಥತ್ವಾತ್ || ಶಿಷ್ಟಂ ಸ್ವಷ್ಟಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯುನಾನಾ—ನಿತ್ಯತರುಣರಾದ | ಅಶ್ವಿನೌ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ನು—ಈಗ | ಮೇ—ನನ್ನ
ಹವಂ—ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಆ ಶೃಣುತಂ—ಕೇಳಿರಿ | ಇರಾವತ್—ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ | ವರ್ತೀ—ನಮ್ಮ
ಗೃಹವನ್ನು | ಯಾಸಿಷ್ಟಂ—ಪ್ರವೇಶಿಸಿರಿ | ರತ್ನಾನಿ—ರಮಣೀಯವಾದ ಧನಗಳನ್ನು | ಧತ್ತಂ—ಕೊಡಿರಿ |
ಸೂರೀನ್—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರನ್ನು | ಜರತಂ—ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿರಿ | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು |
ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಮಂಗಳ ದಾನಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಿತ್ಯತರುಣರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಈಗ ಕೇಳಿರಿ. ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ
ನಮ್ಮ ಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿರಿ. ನಮಗೆ ರಮಣೀಯವಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಕೊಡಿರಿ. ಸ್ತುತಿಕರ್ತರನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿರಿ.
ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Ever youthful Ashwins, hear to-day my invocation : come Ashwins, to
the dwelling where the oblation is prepared : grant wealth (to the offerer):
elevate the worshipper : and do you ever cherish us with blessings.

ಅರವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆ ಶುಭ್ರಾ ಯಾತಮಿತಿ ನವರ್ಚಂ ತ್ರಯೋದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಮಾಶ್ವಿನಂ | ಆದಿತಃ
ಸಪ್ತ ವಿರಾಜೋಽಷ್ಟಮೀನವಮ್ಯೌ ತ್ರಿಷ್ಟುಭಾ | ಅನುಕ್ರಮ್ಯತೇ ಚ | ಆ ಶುಭ್ರಾ ನವ ಸಪ್ತದ್ವ್ಯಾ
ವಿರಾಜ ಇತಿ | ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಆ ಶುಭ್ರಾ ಯಾತಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೂರನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಬುಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಬುಷಿಯು; ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು
ದೇವತೆಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಏಳು ಬುಕ್ಕುಗಳು ವಿರಾಟ್‌ಭಂದಸ್ತವು; ಎಂಟು ಮತ್ತು ಒಂಭತ್ತನೆಯ
ಬುಕ್ಕುಗಳು ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್‌ಭಂದಸ್ತವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಆ ಶುಭ್ರಾ ನವ ಸಪ್ತದ್ವ್ಯಾ ವಿರಾಜಃ ಎಂದು
ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಸೂಕ್ತ—೬೮

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೬೮ ||
ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೧೪, ೧೫ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಬುಕ್ತಂಖ್ಯೆ—೯ ||
ಬುಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||
ದೇವತಾ—ಅಶ್ವಿನಾ ||
ಭಂದಃ—೧-೭, ವಿರಾಟ್ | ೮, ೯. ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ |

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ಶುಭ್ರಾ ಯಾತಮಶ್ವಿನಾ ಸ್ವಶ್ವಾ ಗಿರೋ ದಸ್ರಾ ಜುಜುಷಾಣಾ ಯುವಾ-
ಕೋಃ |

ಹವ್ಯಾನಿ ಚ ಪ್ರತಿಭೃತಾ ವೀತಂ ನಃ || ೧ ||

ಸದಪಾಠಃ

ಆ | ಶುಭ್ರಾ | ಯಾತಂ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಸ್ವಶ್ವಾ | ಗಿರಃ | ದಸ್ರಾ | ಜುಜುಷಾಣಾ | ಯುವಾಕೋಃ |
ಹವ್ಯಾನಿ | ಚ | ಪ್ರತಿಭೃತಾ | ವೀತಂ | ನಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಶುಭ್ರಾ ದೀಪ್ತಾ ಸ್ವಶ್ವಾ ಶೋಭನಾಶ್ವಾ ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನಾ ಆ ಯಾತಂ | ಅಸ್ಮದ್ಭಜ್ಯಮಾ-
ಗಚ್ಛತಂ | ದಸ್ರಾ ಶತ್ರುಣಾಮುಪಕ್ಷಸಯಿತಾರೌ ಯುವಾಂ ಯುವಾಕೋರ್ಯುವಾಂ ಕಾಮಯೆ-
ಮಾನಸ್ಯ ಮಮ ಗಿರಃ ಸ್ತುತೀರ್ಬುಜುಷಾಣಾ ಸೇವಮಾನಾ ಭವತಮಿತಿ ಶೇಷಃ | ನ ಕೇವಲಂ ಸ್ತುತಿಂ
ಕಿಂತು ನೋಽಸ್ಮದೀಯಾನಿ ಪ್ರತಿಭೃತಾ ಸಂಭೃತಾನಿ ಹವ್ಯಾನಿ ಹವೀಂಷಿ ಚ ವೀತಂ ಭಕ್ತಯತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಶುಭ್ರಾ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರೂ | ಸ್ವಶ್ವಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳವರೂ ಆದ | ಅಶ್ವಿನಾ—ನಿಶ್ಚಯ
ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಆಯಾತರಿ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ | ದಸ್ರಾ—ಶತ್ರುನಾಶಕರಾದ ನೀವು | ಯುವಾಕೋಃ—
ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನ ಪೇಕ್ಷಿಸುವ ನನ್ನ | ಗಿರಃ—ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು | ಜುಜುಷಾಣಾ—ಸೇವಿಸುತ್ತ | ನಃ—ನಮ್ಮಿಂದ
ಪ್ರತಿಭೃತಾ—ಸಂಪಾದಿತವಾದ | ಹವ್ಯಾಢಿ ಚ—ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನೂ | ವೀತಂ—ಭಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರಕಾಶಮಾನರೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಜಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ.
ಶತ್ರುನಾಶಕರಾದ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನ ಪೇಕ್ಷಿಸುವ ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ ನಮ್ಮಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾದ
ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Illustrious Aswins, lords of handsome horses, come hither, propitiated, Dasras, by the praises of your adorer, and partake of our consecrated oblations.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ವಾಮಂಧಾಂಸಿ ಮದ್ಯಾನ್ಯಸ್ಥರಂ ಗಂತಂ ಹವಿಷೋ ವೀತಯೇ ಮೇ |
ತಿರೋ ಅರ್ಯೋ ಹವನಾನಿ ಶ್ರುತಂ ನಃ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ವಾಂ | ಅಂಧಾಂಸಿ | ಮದ್ಯಾನ್ಯ | ಅಸ್ತುಃ | ಅರಂ | ಗಂತಂ | ಹವಿಷಃ | ವೀತಯೇ | ಮೇ |
ತಿರಃ | ಅರ್ಯಃ | ಹವನಾನಿ | ಶ್ರುತಂ | ನಃ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರ ವಾಮಂಧಾಂಸೀತ್ಯೇಷಾನ್ವಿನಶಸ್ತಯಾಜ್ಞಾ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ಪ್ರ ವಾಮಂಧಾಂಸಿ ಮದ್ಯಾ-
ನ್ಯಸ್ಥರುಭಾ ಪಿಬಿತಮಶ್ವಿನಾ | ಅ-೬-೫ | ಇತಿ ||
ಹೇ ಅಶ್ವಿನೌ ವಾಂ ಯುವಾಭ್ಯಾಂ ಮದ್ಯಾಢಿ ಮದಜನಕಾನ್ಯಂಧಾಂಸಿ ಸೋಮಲಕ್ಷಣಾನ್ಯನ್ನಾನಿ
ಪ್ರಾಸ್ತುಃ | ಪ್ರಾಸ್ತಿಷತ | ಗೃಹೀತಾನ್ಯಾಸನ್ನಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಶೋ ಯುವಾಂ ಮೇ ಮಮ ಹವಿಷೋ
ವೀತಯೇ ಪಾನಾಯಾರಮತ್ಯರ್ಥಂ ತೀಘ್ರಂ ಗಂತಂ | ಅಗಚ್ಛಂತಂ | ಅರ್ಯೋಽರೇರಸ್ಯದ್ವಿರೋಧಿನೋ
ಹವನಾನಿ ತಿರಸ್ತಿರಸ್ಯತ್ಯೇನಃ | ಅಸ್ಮದಾಹ್ವಾನಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತಚ್ಛ್ರುತಂ | ಶೃಣುತಂ || ಶ್ರುತಮಿತ್ಯಸ್ಯ
ಕಾನ್ಯಾದಿತ್ಯಾದಿನಿಘಾತಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ನಾಂ—ನಿಮಗಾಗಿ | ಮದ್ಯಾನ್—ಹರ್ಷಕಾರಕಗಳಾದ | ಅಂಧಾಂಸಿ—
ಸೋಮರೂಪವಾದ ಅನ್ನಗಳು | ಪ್ರ ಅಸ್ತುಃ—ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿವೆ. | ಮೇ—ನನ್ನ | ಹವಿಷಃ—ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು |
ವೀತಯೇ—ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಅರಂ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ | ಗಂತಂ—ಬನ್ನಿರಿ. | ಅರ್ಯಃ—ನಮ್ಮ ಶತ್ರುವಿನ |
ಹವನಾನ್—ಅಹ್ವಾನಗಳನ್ನು | ತಿರಃ—ತಿರಸ್ಕರಿಸಿರಿ. | ನಃ—ನಮ್ಮ ಅಹ್ವಾನವನ್ನು | ಶ್ರುತಂ—ಕೇಳಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮಗಾಗಿ ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ ಸೋಮವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಹವಿಸ್ಸು
ಗಳನ್ನು (ಸೋಮರಸಗಳನ್ನು) ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬನ್ನಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಶತ್ರುವಿನ ಅಹ್ವಾನಗಳನ್ನು
ತಿರಸ್ಕರಿಸಿರಿ. ನಮ್ಮ ಅಹ್ವಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿರಿ.

English Translation

The exhilarating viands have been prepared for you : come quickly
to partake of my oblation : disregarding the invocations of an adversary,
listen to ours.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಪ್ರ ನಾಮಂಧಾಂಸಿ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ಕನ್ನು ಆಶ್ವಿನಶತ್ರುಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಜ್ಞಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇ
ಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಪ್ರ ನಾಮಂಧಾಂಸಿ ಮದ್ಯಾನ್ಯಸ್ಥರುಭಾ ಪಿಬತಮಶ್ವಿನಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರ
ದಿಂದ (ಆ. ೬-೫) ನಿವೃತ್ತವಾಗಿರುವುದು.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ಪ್ರ ನಾಂ ರಥೋ ಮನೋಜವಾ ಇಯರ್ತಿ ತಿರೋ ರಜಾಂಸ್ಯ ಶ್ವಿನಾ ಶತೋತಿಃ |

ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸೂರ್ಯಾವಸೂ ಇಯಾನಃ || ೩ ||

ಪದನಾಕಾಃ

ಪ್ರ | ನಾಂ | ರಥಃ | ಮನೋಜವಾಃ | ಇಯರ್ತಿ | ತಿರಃ | ರಜಾಂಸಿ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಶತಶತೋತಿಃ |

ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ | ಸೂರ್ಯಾವಸೂ ಇತಿ | ಇಯಾನಃ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಸೂರ್ಯಾವಸೂ ಸೂರ್ಯಾಯಾಃ ಸಹ ರಥೇ ವಸಂತಾ ನಾಂ ಯುವಯೋ ರಥೋಽಸ್ತು-
ಭ್ಯಮಸ್ತುಪಧರ್ಮಿಯಾನೋ ಯಾಜ್ಞಮಾನಃ ಸನ್ನಿಯರ್ತಿ | ಅಗಚ್ಛತ್ಯಸ್ತುಪ್ಯಜ್ಞಂ | ಅಥವಾ ನಾಂ

ಪ್ರೇರಯತಿ ಗಮನಾಯ | ಕೀದೃಶೋ ರಥಃ | ಮನೋಜವಾ ಮನೋವೇಗಃ ಶತೋತಿರಪರಿಮಿತಾಸ್ತು-
ದ್ವಿಷಯರಕ್ಷಣಾಃ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ | ರಜಾಂಸಿ ಲೋಕಾಂಸಿ ರಸ್ತಿ ರಸ್ತೃತ್ಯಾತಿಕ್ರಮ್ಯೇಯರ್ತಿತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸೂರ್ಯಾವಸೂ—ಸೂರ್ಯೋಂದಿಗೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ |
ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಮನೋಜವಾ—ಮನೋವೇಗವುಳ್ಳದ್ದು | ಶತೋತಿಃ—ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ರಕ್ಷಣೆಯುಳ್ಳದ್ದು
ಆದ | ರಥಃ—ರಥವು | ರಜಾಂಸಿ—ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ | ತಿರಃ—ದಾಟಿಕೊಂಡು | ಅಸ್ತೃತ್ಯಂ—ನಮಗಾಗಿ |
ಇಯಾಸಃ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟು | ಪ್ರೇ ಇಯರ್ತಿ—ಬರುತ್ತದೆ. (ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆತರುತ್ತದೆ)

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸೂರ್ಯೋಂದಿಗೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಮನೋವೇಗವುಳ್ಳದ್ದು, ಅನೇಕವಿಧ
ವಾದ ರಕ್ಷಣೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಆದ ನಿಮ್ಮ ರಥವು ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ದಾಟಿಕೊಂಡು ನಮಗಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ.
ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆತರುತ್ತದೆ.

English Translation

Your chariot, Ashwins, in which you ride with Surya, hastens towards
us at our solicitation, traversing the regions as swift as thought, and laden
with a hundred blessings.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಯಂ ಹ ಯದ್ವಾಂ ದೇವಯಾ ಉ ಅದ್ರಿರೂರ್ಧ್ವೇ ವಿನಕ್ತಿ ಸೋಮ-
ಸುದ್ವ್ಯವಭ್ಯಾಂ |

ಆ ವಲ್ಲೂ ವಿಪ್ರೇ ನವೃತೀತ ಹವ್ಯೈಃ || ೪ ||

ಪದಾರ್ಥಃ

ಅಯಂ | ಹ | ಯತ್ | ವಾಂ | ದೇವಯಾಃ | ಉಂ ಇತಿ | ಅದ್ರಿಃ | ಉರ್ಧ್ವಃ | ವಿನಕ್ತಿ | ಸೋಮ-
ಸುತ್ | ಯುವಭ್ಯಾಂ |

ಆ | ವಲ್ಲೂ ಇತಿ | ವಿಪ್ರಃ | ನವೃತೀತ | ಹವ್ಯೈಃ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯದ್ಯದಾ ವಾಂ ಯುವಾಂ ಪ್ರತಿ ದೇವಯಾ ದೇವೌ ಯುವಾಂ ಕಾಮಯಮಾನಃ | ಉ ಇತಿ
ಪೂರಣಃ | ಆಯಮದ್ವಿರಭಿಷವಗ್ರಾವಾ ಸೋಮಸುತೌ ಸೋಮಮಭಿಷುಣ್ಣುನ್ ಯುವಭ್ಯಾಂ |
ಯುವಾಭ್ಯಾಮರ್ಥಾಯಾಭಿಷುಣ್ಣುನ್ನಿತಿ ಸಂಬಂಧಃ | ಏವಂ ಕುರ್ವನ್ನೂರ್ಧ್ವ ಉನ್ನತಃ ಸನ್
ವಿವಕ್ತಿ ಉಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠ ಶಬ್ದಯತಿ ತದಾನೀಂ ವಲ್ಲೂ ಸುಂದರೌ ಯುವಾಂ ವಿಶ್ವೇ ಮೇಧಾವೀ ಯಜಮಾನೋ
ಹವ್ಯೈರ್ಹವಿರ್ಭಿರಾ ವವೃತೀತ | ಅವರ್ತಯತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೈಶಿಸಿ | ದೇವಯಾ—ದೇವತೆ
ಗಳಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನ ಪೇಕ್ಷಿಸುವ | ಅಯಂ ಅದ್ವಿಃ—ಈ ಹಿಂಡುವ ಕಲ್ಲು | ಯುವಭ್ಯಾಂ—ನಿಮಗಾಗಿ | ಸೋಮಸುತೌ
—ಸೋಮನನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತ | ಊರ್ಧ್ವಃ—ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು | ವಿವಕ್ತಿ—ಶಬ್ದಮಾಡುವುದೋ ಆಗ | ವಲ್ಲೂ—
ಸುಂದರ ರೂಪರಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು | ವಿಪ್ರಃ—ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಯಜಮಾನನು | ಹವ್ಯೈಃ—ಹವಿಸ್ಸುಗಳಿಂದ | ಆ
ವವೃತೀತ—ಹಿಂತಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಯಾವಾಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೈಶಿಸಿ ದೇವತೆಗಳಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನ ಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಈ ಹಿಂಡುವ
ಕಲ್ಲು ನಿಮಗಾಗಿ ಸೋಮನನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಶಬ್ದಮಾಡುವುದೋ ಆಗ ಸುಂದರರೂಪವಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು
ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಯಜಮಾನನು ಹವಿಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

When the stone, seeking to propitiate you two divinities, is raised aloft
and loudly sounds, expressing for you the Soma juice, then the pious wor-
shipper brings you back, beautiful divinities, by his oblations.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಚಿತ್ರಂ ಹ ಯದ್ವಾಂ ಭೋಜನಂ ನ್ವಸ್ತಿ ನೃತ್ರಯೇ ಮಹಿಷ್ಯಂತಂ ಯು-
ಯೋತಂ |

ಯೋ ವಾಮೋಮಾನಂ ದಧತೇ ಪ್ರಿಯಃ ಸನ್ || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಚಿತ್ರಂ | ಹ | ಯತ್ | ವಾಂ | ಭೋಜನಂ | ನು | ಅಸ್ತಿ | ನಿ | ಅತ್ರಯೇ | ಮಹಿಷ್ಯಂತಂ | ಯು-
ಯೋತಂ |

ಯಃ | ವಾಂ | ಓಮಾನಂ | ದಧತೇ | ಪ್ರಿಯಃ | ಸನ್ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅತ್ತಿನಾ ವಾಂ ಯುವಯೋಶ್ಚಿತ್ರಂ ಚಾಯನೀಯಂ ಯದ್ಭೋಜನಂ ಧನಮಸ್ತಿ ಹ ಅಸ್ತಿ
ಖಲು | ನ್ನಿತಿ ಪೂರಣಃ | ತದಸ್ಮಭ್ಯಂ ದತ್ತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಥ ತಯೋಃ ಸ್ತುತಿಃ | ಅತ್ರಯ ಏತನ್ಮಾ-
ಮಕಾದೃಷೇಃ | ಪಂಚಮ್ಯರ್ಥೇ ಚತುರ್ಥಿ | ತಸ್ಯಾನ್ಮಹಿಷ್ಯಂತಮೃಬೀಸಂ ನಿ ಯುಯೋತಂ | ಸೃಘ-
ಕ್ಯುರುತಂ | ಯೋಽತ್ತಿಃ ಪ್ರಿಯಃ ಸನ್ ಸ್ತೋತೃತ್ವಾದ್ಯುಪಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಿಯಭೂತಃ ಸನ್ ಯುಪಾಭ್ಯಾ-
ಮೇವ ಕೃತಮೋಮಾನಂ ರಕ್ಷಣಂ ಸುಖಂ ದಧತೇ ಧಾರಯತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ವಾಂ—ನಿಮಗೆ ಸೇರಿದ | ಚಿತ್ರಂ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ | ಯತ್ ಭೋಜನಂ—
ಯಾವ ಭೋಗಯೋಗ್ಯವಾದ ಧನವು | ಅಸ್ತಿ ಹ—ಇರುವುದೋ ಅದನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡಿ | ಯಃ—ಯಾವ
ಅತ್ರಿಯು | ಪ್ರಿಯಃ ಸನ್—ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ | ವಾಂ ಓಮಾನಂ—ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವನ್ನು | ದಧತೇ—
ಹೊಂದಿರುವನೋ ಅಂತಹ | ಅತ್ರಯೇ—ಅತ್ರಿಯಿಂದ | ಮಹಿಷ್ಯಂತಂ—ಆತ್ಮಧಿಕವಾದ ಬಂಧನವನ್ನು
ನಿ ಯುಯೋತಂ—ಬೇರೆಮಾಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಸೇರಿದ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಯಾವ ಭೋಗಯೋಗ್ಯವಾದ ಧನವಿರುವುದೋ
ಅದನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡಿ. ಯಾವ ಅತ್ರಿಯು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನೋ
ಅಂತಹ ಅತ್ರಿಯನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿರಿ.

English Translation

Wonderful, verily, is the wealth that is yours : you have liberated
from the cave Atri, who is dear to you, and enjoys your protection.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉತ ತ್ಯದ್ವಾಂ ಜುರತೇ ಅತ್ತಿನಾ ಭೂಚ್ಛ್ವಾನಾಯ ಪ್ರತೀತ್ಯಂ ಹವಿದೇ |

ಅಧಿ ಯದ್ವರ್ಪ ಇತಃ ಲೂತಿ ಧತ್ಯಃ || ೬ ||

ಪದಸೂಚಿ

ಉತ | ತ್ಯತ್ | ವಾಂ | ಜುರತೇ | ಅತ್ತಿನಾ | ಭೂತ್ | ಚ್ಛ್ವಾನಾಯ | ಪ್ರತೀತ್ಯಂ | ಹವಿದೇ |

ಅಧಿ | ಯತ್ | ವರ್ಪಃ | ಇತಃ ಲೂತಿ | ಧತ್ಯಃ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉತಾಸಿ ಚಿ ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ವಾಂ ಯುವಯೋಃ ಕರ್ಮ ಕುರ್ಮತೇ ಜುರತೇ ಜೂರ್ಜಾಯ
ಹವಿದೇ ಹವಿದಾತ್ರೇ ಚೈವಾನಾಯಿತನ್ನಾಮಕಾಯ ಮಹರ್ಷಯೇ ತೃತೃತೃತೀತ್ಯಂ ಪ್ರತಿಗಮನಂ
ತಸ್ಯ ರೂಪಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಾಪ್ತೌ ಭೂತ್ | ಅಭೂತ್ | ಕಿಂ ತದಿತಿ | ಯದ್ವಪೋ ರೂಪಮಿತಲೂತೀತೋ-
ಗಮನಾಬ್ಧಿಂ ಮೃತ್ಯೋಃ ಸಕಾಶಾದಿತಃಸ್ವಾಪ್ತಿರೂಪಮಧಿ ದತ್ತಃ ಅಧ್ಯಧತ್ತಂ | ಯುವಂ ಚೈವಾನ-
ಮಶ್ವಿನಾ ಜರಂತಂ ಪುನರ್ಯುವಾನಂ ಚಿಕ್ರಧುಃ ಶಜೀಭಿಃ | ಋ-೧-೧೧೭-೧೩ | ಇತ್ಯಾದಿಷು ಚೈವಾನಸ್ಯ
ಯುವಯೋರ್ನವೀಕರಣಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉತ—ಮತ್ತು | ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ತೃತ್—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಕರ್ಮವು | ಜುರತೇ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೂ | ಹವಿದೇ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವವನೂ ಆದ | ಚೈವಾನಾಯೆ—
ಚೈವಾನನೆಂಬ ಮಹರ್ಷಿಗೆ | ಪ್ರತೀತ್ಯಂ—ಅವನ ಯೌವನವನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ
ಭೂತ್—ಆಯಿತು | ಯದ್ವಪಃ—ಅವನ ಅದೇ ಸೌಂದರ್ಯವು | ಇತಲೂತಿ—ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವಿಕೆ
ಯನ್ನು | ಅಧಿ ಧತ್ತಃ—ಹೊಂದಿತು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕರ್ಮವು ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೂ, ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವವನೂ
ಆದ ಚೈವಾನನೆಂಬ ಮಹರ್ಷಿಗೆ ಅವನ ಯೌವನವನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಆಯಿತು. ಅವನ
ಅದೇ ಸೌಂದರ್ಯವು ಮೃತ್ಯುವಿನ ಬಾಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

English Translation

Such was your benevolence, Ashwins, to Chyavana, praising¹ and
offering oblations, that you in requital rescued his body from departure.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ಉತ ತ್ಯಂ ಭುಜ್ಯಮಶ್ವಿನಾ ಸಖಾಯೋ ಮಧ್ಯೇ ಜಹುದುರೇವಾಸಃ ಸ-
ಮುದ್ರೇ |

ನಿರೀಂ ಪರ್ಷದರಾವಾ ಯೋ ಯುವಾಕುಃ || ೭ ||

ಪದವಾಕ್ಯ

ಉತ | ತ್ಯಂ | ಭುಜ್ಯಂ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಸಖಾಯಃ | ಮಧ್ಯೇ | ಜಹುಃ | ದುಃಖವಾಸಃ | ಸಮುದ್ರೇ |
ನಿಃ | ಈಂ | ಪರ್ಷತ್ | ಅರಾವಾ | ಯಃ | ಯುವಾಕುಃ || ೭ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉತಾಸಿ ಚಿ ತ್ಯಂ ತಂ ಭುಜ್ಯುಮೇತನ್ನಾಮಾನಂ ಸಮುದ್ರೇ ಮಧ್ಯೇ ಸಮುದ್ರೋದಕಸ್ಯ ಮಧ್ಯೇ ಸಖಾಯೋ ಭುಜ್ಯುಸಖಿಭೂತಾ ದುರೀವಾಸೋ ದುಷ್ಯಗಮನಾ ಜಹುಃ | ತೈತ್ತವಂತಃ | ಈನೋನಂ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯೇ ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ನಿಃ ಪರ್ಷತ್ | ನಿರಪಾರಯಂತಂ | ಯೋ ಭುಜ್ಯುರ್ಯುಪಾಕುರ್ಯುಪಾಂ ಕಾಮಯಿತಾರಾವಾಣಿನಾಭಿಗಂತಾ ಚಿ ತಮೇನಂ ನಿರಪಾರಯಂತಂ | ಆತ್ಮಾಸ್ತಿನೇಷು ಸೂಕ್ತೇಷು ಕಥಾಃ ಸೂಚ್ಯಂತೇ | ಅತ್ರಿಭುಜ್ಯಾದೀನಾಮಗ್ನಿಜಲಾಧಿಭ್ಯೋ ರಕ್ಷಣರೂಪಾಸ್ತಾಃ ಸರ್ವಾ ಮಹತಾ ಪ್ರಪಂಚೇನಾಸ್ತಾಭಿನಾಸತ್ಯಾಭ್ಯಾಂ ಬರ್ಹರಿವ | ಬು. ೧.೧೧೬-೧ | ಇತ್ಯತ್ರ ಪ್ರಪಂಚಿತಾಃ | ತಾಸ್ತತ್ರ ಪ್ರಪ್ಸವ್ಯಾಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉತ—ಮತ್ತು | ಅತ್ರಿನಾ—ಎಲೈ ಅತ್ರಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಯಃ—ಯಾವ ಭುಜ್ಯುವು | ಯುಪಾಕುಃ—ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ | ಅರಾನಾ—ನಿಮ್ಮಲ್ಲೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಿದ್ದನೋ | ತೈಂ ಭುಜ್ಯಂ—ಅ ಭುಜ್ಯುವನ್ನು | ಸಮುದ್ರೇ ಮಧ್ಯೇ—ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ | ಸಖಾಯಃ—ಅವನ ಮಿತ್ರರನ್ನಿಟ್ಟು | ದುರೀವಾಸಃ—ಅವನಿಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸಿದವರು | ಜಹುಃ—ಎಸೆದರೋ ಆಗ | ಈಂ—ಅವನನ್ನು | ನಿಃ ಪರ್ಷತ್—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅತ್ರಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಯಾವ ಭುಜ್ಯುವು ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ, ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮಲ್ಲೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಿದ್ದನೋ, ಅ ಭುಜ್ಯುವನ್ನು ಅವನ ಮಿತ್ರರನ್ನಿಟ್ಟು ತತ್ವಗಳು ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಸೆದಾಗ ಅವನನ್ನು ನೀವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

When faithless friends had abandoned Bhujyu in the midst of the ocean, you brought him to shore, devoted to and relying upon you.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವೃಕಾಯ ಚಿಜ್ಜ ಸಮಾನಾಯ ಶಕ್ತಮುತ ಪ್ರುತಂ ಶಯವೇ ಹೂಯಮಾನಾ |
ಯಾವಘ್ನಾ ಮಸಿನ್ವತಮಪೋ ನ ಸ್ತರ್ಯಂ ಚಿಚ್ಛಕ್ತ್ವೈತ್ತಿನಾ ಶಚೀಭಿಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವೃಕಾಯ | ಚಿತ್ | ಜಸಮಾನಾಯ | ಶಕ್ತಂ | ಉತ | ಶ್ರುತಂ | ಶಯವೇ | ಹೂಯಮಾನಾ |
ಯಾ | ಘ್ನಾಂ | ಅಸಿನ್ವತಂ | ಅಪಃ | ನ | ಸ್ತರ್ಯಂ | ಚಿತ್ | ಶಕ್ತೇ | ಅತ್ರಿನಾ | ಶಚೀಭಿಃ || ೮ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವೃಕಾಯ ಧನಾದಾತ್ರೇ | ಅಭಿಲಷತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಚಿದಿತಿ ಪೂರಣಃ | ಅಥವಾ ಪರೇಭ್ಯೋ
ಧನಾನಿ ಪ್ರಯಚ್ಛತೇ | ಯದ್ವಾ | ವೃಕಾಯ ವೃಕವದ್ಧಿಂಸಕಾಯ | ಏತನ್ನಾಮಕಾಯ ಜಸಮಾನಾಯ
ಕರ್ಮಭಿರುಪಕ್ಷೀಯಮಾಣಾಯರ್ಷಯೇ ಶಕ್ತಂ | ಅಭಿಮತಂ ಧನಮದತ್ತಂ || ಶಕೇದಾರ್ಥನಾರ್ಥಸ್ಯ
ಲುಚ್ಯತೇದ್ಯೋಪಂ | ಅಡಭಾವಶ್ಚಾಂದಸಃ || ಉತಾಸಿ ಚಿ ಶಯೇನ ಏತನ್ನಾಮಕಾಯರ್ಷಯೇ ಹೂಯ-
ಮಾನಾಹೂಯಮಾನೌ ಯುವಾಂ ಶ್ರುತಂ | ಅಶ್ರಣುತಂ | ಯೌ ಯುವಾಮುಘ್ನಾಂ ಗಾಮುಪಿನ್ಯತಂ
ಅಪೂರಯತಂ ಪ್ರೀರೇಣ ಅಪೋ ನಾಧ್ವಿರಿವ ನದೀಂ | ತಾಂ ಯಥೋದಕೇನ ಪೂರಯತಸ್ತದ್ಭತ್ |
ಕೀಡ್ವತೀಮುಘ್ನಾಂ | ಸ್ತರ್ಯಂ ಚಿತ್ ಸ್ತರೀಮುಪಿ ನಿವೃತ್ತಪ್ರಸನಾಂ ವೃದ್ಧಾಮುಪಿ ಶಕ್ತೀ ಶಕ್ತ್ಯಾ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನ ದೋಹನಲಕ್ಷಣೇನ ಯುಕ್ತಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಶಚೀಭಿಯುಷ್ಪದೀಯೈಃ ಕರ್ಮಭಿರ್ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾ-
ವಿತಿ | ಶಯೇನೇ ಚಿನ್ನಾಸತ್ಯಾ ಶಚೀಭಿರ್ಜಸುರಯೇ ಸ್ತರ್ಯಂ ಸಿಪ್ಯಥುರ್ಗಾಂ | ಋ. ೧-೧೧೬-೨೨ |
ಇತ್ಯಾದಿ ಹ್ಯುಕ್ತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಜಸಮಾನಾಯ—ಕರ್ಮದಿಂದ ಶ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದ | ವೃಕಾಯ
ಚಿತ್—ವೃಕನೆಂಬ ಋಷಿಗೂ | ಶಕ್ತಂ—ಅವನು ಇಚ್ಛಿಸಿದ ಧನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಿ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಶಯೇನೇ—
ಶಯುವಿಗಾಗಿ | ಹೂಯಮಾನಾ—ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾದಾಗ | ಶ್ರುತಂ—ಆ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದಿರಿ | ಅಪೋ ನ—
ನದಿಯನ್ನು ಉದಕದಿಂದ ತುಂಬುವಂತೆ | ಯೌ—ನೀವು | ಸ್ತರ್ಯಂಚಿತ್—ಮುದಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ | ಶಕ್ತೀ—
ಕರೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳದ್ದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ | ಶಚೀಭಿಃ—ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ | ಅಘ್ನಾಂ—ಗೋವನ್ನು
ಅಪಿನ್ಯತಂ—ಪ್ರೀರದಿಂದ ತುಂಬಿದಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಳಲಿದ್ದ ವೃಕನೆಂಬ ಋಷಿಗೂ ಅವನು ಇಚ್ಛಿಸಿದ ಧನವನ್ನು
ಕೊಟ್ಟಿರಿ. ಶಯುವಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾದಾಗ ಆ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದಿರಿ. ನದಿಯನ್ನು ಉದಕದಿಂದ ತುಂಬುವಂತೆ,
ಮುದಿಯಾದ ಗೋವನ್ನೂ ಸಹ ಕರೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳದ್ದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು
ಪ್ರೀರದಿಂದ ತುಂಬಿದಿರಿ.

English Translation

You have granted (his desires) to Vrika, exhausted by his devotions :
when called upon you have listened to Sayu ; you have filled the barren cow
(with milk) as (a river) with water : you have (endowed her) with strength,
Ashwins, by your deeds.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವೃಷ ಸ್ಯ ಕಾರುರ್ಜರತೇ ಸೂಕ್ತೈರಗ್ರೇ ಬುಧಾನ ಉಷಸಾಂ ಸುಮನ್ಯಾ |

ಇಷಾ ತಂ ವರ್ಧದಘ್ನಾ ಪಯೋಭಿಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಏಷಃ | ಸ್ಯಃ | ಕಾರುಃ | ಜರತೇ | ಸುಽಉಕ್ತೈಃ | ಅಗ್ರೇ | ಬುಧಾನಃ | ಉಷಸಾಂ | ಸುಮನ್ಮಾ |

ಇಷಾ | ತಂ | ವರ್ಧತ | ಅಘ್ನಾ | ಪಯೋಽಭಿಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಏಷ ಸ್ತೋತಾ ಸ್ಯ ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋ ವಸಿಷ್ಠಃ ಕಾರುಃ ಸ್ತೋತೋಷಸಾಮಗ್ರೇ ಪ್ರಾತಃಸವನೇ ಬುಧಾನೋ ಬುಧ್ಯಮಾನಃ ಸುಮನ್ಮಾ ಲೋಭನಮತಿಃ ಸುಷ್ಪತಿರ್ವಾ ಸೂಕ್ತೈರ್ಜರತೇ | ಸ್ತುತಿ | ತಮಿಷಾನ್ನೇನ ವರ್ಧತ | ವರ್ಧಯತೆಂ || ವಚನವ್ಯತ್ಯಯಃ || ಅಘ್ನಾ ಹಂತವ್ಯಾ ಗೌಶ್ಚ ವರ್ಧತ | ವರ್ಧಯತು | ಅಭವೈಕಮೇವ ವಾಕ್ಯಂ | ಅಘ್ನಾ ಗೌರ್ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಪ್ರತಿನಿಯತಾಗ್ನಿ ಹೋತ್ರಾರ್ಥಾ ಗೌರಿಷಾನ್ನೇನ | ಘೃತಾದಿನೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಪಯೋಭಿಶ್ಚ ತಂ ವಸಿಷ್ಠಂ ವರ್ಧತ | ವರ್ಧಯತು | ಏವ-ಮಾತ್ಮಾನಂ ಪರೋಪ್ಪೇಣ ನಿರ್ದಿದೇಶ | ತಿಷ್ಠಂ ಸ್ತುತ್ಯಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸ್ಯಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ | ಕಾರುಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೂ ಆದ | ಏಷಃ—ಈ ವಸಿಷ್ಠನು | ಉಷಸಾಂ ಅಗ್ರೇ—ಪ್ರಾತಃಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಬುಧಾನಃ—ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು | ಸುಮನ್ಮಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸೂಕ್ತೈಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ಜರತೇ—ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ | ತಂ—ಅವನನ್ನು | ಇಷಾ—ಅನ್ನದಿಂದ ವರ್ಧತ—ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿರಿ | ಅಘ್ನಾ—ಗೋವೂ ಸಹ | ಪಯೋಭಿಃ—ತನ್ನ ಪ್ರೀತರಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಧೃಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿರಿ | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ಈ ವಸಿಷ್ಠನು ಪ್ರಾತಃಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಉತ್ತಮವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಅನ್ನದಿಂದ ಧೃಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿರಿ. ಅವನನ್ನು ಗೋವೂ ಸಹ ತನ್ನ ಪ್ರೀತರಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿರಿ. ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

This your devoted worshipper, waking before the dawn, praises you with hymns : nourish him with food, and let the cow (nourish him) with her milk and do you ever cherish us with blessings.

ಅರವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆ ವಾಂ ರಥ ಇತ್ಯಷ್ಟರ್ಚಂ ಚತುರ್ದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಪಣಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮಾಶ್ವಿನಂ |
ಅನುಕ್ರಮ್ಯತೇ ಚ | ಆ ವಾಂ ರಥೋಽಷ್ಟಾವಿತಿ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕಾಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರಯೋರ್ವಿನಿಯೋಗ ಉಕ್ತಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಆ ವಾಂ ರಥಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು; ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಆ ವಾಂ ರಥೋಽಷ್ಟಾವಿತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಾತರನುವಾಕ ಮತ್ತು ಅಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೬೯

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೬೯ ||
ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೧೬ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕಂಖ್ಯೆ—೮ ||
ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||
ದೇವತಾ—ಅಶ್ವಿನೌ ||
ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅ ವಾಂ ರಥೋ ರೋದಸೀ ಬದ್ಧಧಾನೋ ಹಿರಣ್ಯಯೋ ವೃಷಭಿರ್ಯಾ-
ತ್ವಶ್ವೈಃ |

ಘೃತವರ್ತನಿಃ ಪವಿಭೀ ರುಚಾನ ಇಷಾಂ ವೋಽಲ್ತಾ ನೃಪತಿರ್ವಾಜನೀವಾನ್ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ವಾಂ | ರಥಃ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಬದ್ಧಧಾನಃ | ಹಿರಣ್ಯಯಃ | ವೃಷಭಿಃ | ಯಾತು | ಅಶ್ವೈಃ |
ಘೃತವರ್ತನಿಃ | ಪವಿಭಿಃ | ರುಚಾನಃ | ಇಷಾಂ | ವೋಽಲ್ತಾ | ನೃಪತಿಃ | ವಾಜಿನೀವಾನ್ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಶ್ವಿನೌ ವಾಂ ರಥೋ ವೃಷಭಿಯುರವುರಶ್ವರಶ್ಚೈರಯುಕ್ತಃ ಸನ್ನಾ ಯಾತು | ಯಜ್ಞಮ-
ಸ್ಯದೀಯಂ | ಕೀದೃತೋ ರಥಃ | ರಥೋ ವಿಶೇಷ್ಯತೇ | ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೌ ಬದ್ಧಧಾನೋ
ಬಾಧಮಾನೋ ಹಿರಣ್ಯಯೋ ಹಿರಣ್ಯಯೋ ಘೃತವರ್ತನಿಃ ಘೃತಮುದಕಂ ವರ್ತನ್ಮಾಂ ಯಸ್ಯ ತಾದೃಶಃ
ಪವಿಭೀ ರಥನೇಮಿಭಿರ್ಮಧುಸಾತ್ಮೈರ್ವಾ ರುಚಾನೋ ದೀಪ್ಯಮಾನ ಇಷಾಂ ವೋಽಲ್ತಾ ಯಜಮಾ-

ನೈದೃಶ್ವಾನಾಂ ದವಿಷಾಂ ವಾಹಕೋ ದಾತವ್ಯಾನಾಂ ವಾನ್ಮಾನಾಂ ವೋಲ್ವಾ ನೃಪಶಿರ್ಫಣಾಂ ಯಜ್ಞ-
ಮಾನಾನಾಂ ಸ್ವಾಮೀ ವಾಜಿನೀವಾನನ್ನವಾನ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ರೋದಸೀ—ದ್ರಾವ್ಯವಾಪ್ಯಧಿವಿಗಳನ್ನು | ಬದ್ಧಧಾನಃ—ಆವರಿಸುವುದೂ
ಹಿರಣ್ಮಯಃ—ಸುವರ್ಣನಿರ್ಮಿತವಾದುದೂ | ಘೃತವರ್ತನಿಃ—ಉದಕವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವುದೂ | ಪವಿಭಿಃ—
ತನ್ನ ನೇಮಿಗಳಿಂದ | ರುಜಾನಃ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದೂ | ಇಷಾಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ವೋಲ್ವಾ—ವಹಿಸುವುದೂ
ನೃಪತಿಃ—ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾದುದೂ | ವಾಜಿನೀವಾನ್—ಅನ್ನಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ |
ರಥಃ—ರಥವು | ವೃಷಭಿಃ—ತಾರುಣ್ಯವುಳ್ಳ | ಅಶ್ವೈಃ—ಅಶ್ವಗಳೊಡಗೂಡಿ | ಆ ಯಾತು—ಒರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ದ್ರಾವ್ಯವಾಪ್ಯಧಿವಿಗಳನ್ನು ಆವರಿಸುವುದೂ, ಸುವರ್ಣನಿರ್ಮಿತವಾದುದೂ, ಉದಕ
ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೂ ತನ್ನ ನೇಮಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದೂ, ಅನ್ನವನ್ನು ವಹಿಸುವುದೂ, ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಪ್ರಭು
ವಾದುದೂ, ಅನ್ನ ಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ರಥವು ತಾರುಣ್ಯವುಳ್ಳ ಅಶ್ವಗಳೊಡಗೂಡಿ ಬರಲಿ.

English Translation.

May your golden chariot, drawn by your vigorous horses, blocking
up heaven and earth, come to us, following the track of the waters, radiant
with (glowing) wheels laden with viands, the protector of men, the recepta-
cle of food.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸ ಪಪ್ರಥಾನೋ ಅಭಿ ಪಂಚಿ ಭೂಮಾ ತ್ರಿವಂಧುರೋ ಮನಸಾ ಯಾತು
ಯುಕ್ತಃ |

ವಿಶೋ ಯೇನ ಗಚ್ಛಥೋ ದೇವಯಂತೀಃ ಕುತ್ರ ಚಿದ್ಯಾಮಮಶ್ವಿನಾ
ದಧಾನಾ || ೨ ||

ಪದಮಾಠಃ

ಸಃ | ಪಪ್ರಥಾನಃ | ಅಭಿ | ಪಂಚಿ | ಭೂಮ | ತ್ರಿವಂಧುರಃ | ಮನಸಾ | ಅ | ಯಾತು | ಯುಕ್ತಃ |
ವಿಶಃ | ಯೇನ | ಗಚ್ಛಥಃ | ದೇವಯಂತೀಃ | ಕುತ್ರ | ಚಿತ್ | ಯಾಮಂ | ಅಶ್ವಿನಾ | ದಧಾನಾ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸ ರಥಃ ಪಂಚ ಭೂಮ ಭೂತಾನಿ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿನಃ ಪಪ್ರಥಾನಃ ಪ್ರಥಮಾನಸ್ತ್ರಿವಂಧುರಃ |
ವಂಧುರಮುಚ್ಯಾವಚಂ ಸಾರಥ್ಯವಸ್ಥಾನಂ ಕಾಷ್ಠಮಯಂ | ತಾದೃಶೈಸ್ತ್ರಿಭಿಯುಕ್ತೋ ಮನಸಾಸ್ತು-
ತ್ಪುತ್ಯಾ ಯುಕ್ತೋಭ್ಯಾ ಯಾತು | ಯೇನ ರಥೇನ ದೇವಯಂತೀರ್ವಿಶೋ ಯಜಮಾನಾಸ್ತತಿ
ಗಚ್ಛಥಃ | ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ಕುತ್ರ ಚಿದ್ಯತ್ರ ಕ್ವಾಪಿ ಯಾಮಂ ಗಮನಂ ದಧಾನಾ ಧಾರಯಂತಾ ಯೇನ
ವಿಶೋ ಗಚ್ಛಥಃ ಸ ಯಾತ್ಯತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಕುತ್ರಚಿತ್—ಯಾವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕಾದರೂ | ಯಾಮಂ—
ನಿಮ್ಮ ಸಂಚಾರವನ್ನು | ದಧಾನಾ—ಸಂಹೊದಿಸತಕ್ಕ | ಯೇನ—ಯಾವ ರಥದಿಂದ | ದೇವಯಂತೀಃ—ದೇವ-
ತೆಗಳನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವ | ವಿಶಃ—ಯಜಮಾನರಲ್ಲಿಗೆ | ಗಚ್ಛಥಃ—ಹೋಗುವಿರೋ | ಸಃ—ಅದೇ ರಥವು | ಪಂಚ
ಭೂಮು—ಪಂಚವಿಧವಾದ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ಪಪ್ರಥಾನಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದಾಗಿಯೂ | ತ್ರಿವಂಧುರಃ—ಮೂರು
ಆಸನಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ | ಮನಸಾ—ಧ್ಯಾನಾತ್ಮಕವಾದ ಸ್ತುತಿಯೊಡನೆ | ಯುಕ್ತಃ—ಕೂಡಿ | ಅಭಿ
ಆ ಯಾತು—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಯಾವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಸಂಚಾರವನ್ನು ಸಂಹೊದಿಸತಕ್ಕ
ಯಾವ ರಥದೊಡನೆ ನಿನ್ನ ದೇವತೆಗಳನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವ ಯಜಮಾನರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವಿರೋ ಅದೇ ರಥವು ಪಂಚವಿಧವಾದ
ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದಾಗಿಯೂ, ಮೂರು ಆಸನಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ, ಧ್ಯಾನಾತ್ಮಕವಾದ ಸ್ತುತಿಯೊಡನೆ
ಕೂಡಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿ.

English Translation

Renowned among the five orders of beings, furnished with three
benches, harnessed at will, may it come hither : that (vehicle) wherewith
you repair to devout mortals, whithersoever, Aswins, directing your course.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಸ್ವಶ್ಚಾ ಯಶಸಾ ಯಾತಮರ್ವಾಗ್ಧ ಸ್ತು ನಿಧಿಂ ಮಧುಮಂತಂ ಪಿಬಾಥಃ |

ವಿ ನ್ತಾಂ ರಥೋ ನಧ್ವಾತಿ ಯಾದಮಾನೋನ್ತಾನ್ತಿನೋ ಬಾಧತೇ ವರ್ತ-
ನಿಭ್ಯಾಂ || ೩ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಸ್ವಶ್ಚಾ | ಯಶಸಾ | ಆ | ಯಾತಂ | ಅರ್ವಾಗ್ಧ | ದಸ್ತಾ | ನಿಧಿಂ | ಮಧುಮಂತಂ | ಪಿಬಾಥಃ |

ಏ | ನಾಂ | ರಥಃ | ವಧ್ಯಾ | ಯಾದಮಾನಃ | ಅಂತಾನ್ | ದಿವಃ | ಬಾಧತೇ | ವರ್ತನಿಭ್ಯಾಂ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ದೇವಾ ಸ್ವಶ್ವಾ ಶೋಭನಾಶ್ವೇನ ಯಶಸಾ ಚಾರ್ವಾಕಸ್ಯ ದಧಿಮುಖಂ ಯಾತಂ | ಆಗಚ್ಛತಂ | ಹೇ ದಸ್ರಾ ಶತ್ರುಣಾಮುಪಕ್ಷಪಯಿತಾರಾ ಮಧುಮಂತಂ ಮಧುರರಸೋಪೇತಂ ನಿಧಿಂ ನಿಧಿವನ್ನಿಹಿತಂ ಸೋಮಂ ಪಿಬಾಥಃ | ಪಿಬತಂ | ನಾಂ ಯುವಯೋ ರಥೋ ವಧ್ಯಾ ಸೂರ್ಯಯಾ ಸಹ ಯಾದಮಾನೋ ಗಂತವ್ಯಾನ್ವೃತಿ ಗಚ್ಛನ್ | ಗಮಯನ್ನಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಏವಂ ಕುರ್ವನ್ ವರ್ತನಿಭ್ಯಾಂ ಸ್ವಚಕ್ರಾಭ್ಯಾಂ ಏವೋಽಂತಾನ್ ಪರ್ಯಂತಪ್ರದೇಶಾನ್ ಬಾಧತೇ | ಶೀಘ್ರಗಮನೇನ ಪೀಡಯತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸ್ವಶ್ವಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಯಶಸಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಯಶಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿ | ಅರ್ವಾಕ್—ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಯಾತಂ—ಬನ್ನಿರಿ | ದಸ್ರಾ—ಶತ್ರುನಾಶಕರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳೇ | ಮಧುಮಂತಂ—ರುಚಿಕರವಾದುದೂ | ನಿಧಿಂ—ನಿಧಿಯಂತೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದೂ ಆದ ಸೋಮವನ್ನು ಪಿಬಾಥಃ—ಪಾನಮಾಡಿರಿ | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ರಥಃ—ರಥವು | ವಧ್ಯಾ—ಸೂರ್ಯೋಡನೆ ಕೂಡಿ | ಯಾದಮಾನಃ—ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ | ವರ್ತನಿಭ್ಯಾಂ—ತನ್ನ ಚಕ್ರಗಳೊಡನೆ | ದಿವಃ ಅಂತಾನ್—ಅಂತರಿಕ್ಷಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು | ಬಾಧತೇ—ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಉತ್ತಮವಾದ ಅಶ್ವವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಉತ್ತಮವಾದ ಯಶಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬನ್ನಿರಿ. ಶತ್ರುನಾಶಕರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ರುಚಿಕರವಾದುದೂ, ನಿಧಿಯಂತೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದೂ ಆದ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ರಥವು ಸೂರ್ಯೋಡನೆ ಕೂಡಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ಚಕ್ರಗಳೊಡನೆ ಅಂತರಿಕ್ಷಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ. (ಆತಿಕ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ)

English Translation

Well-horsed and celebrated, come Aswins, to our presence: drink, Dasras, the sweet pledge: your chariot, conveying you, with your spouse, furrows with its two wheels the extremities of the sky.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯುವೋಃ ತ್ರಿಯಂ ಸರಿ ಯೋಷಾವ್ಯಣೇತ ಸೂರೋ ದುಹಿತಾ ಪರಿತಕ್ಮಾಃ-

ಯಾಂ |

ಯದ್ದೇವಯಂತಮನಥಃ ಶಚೀಭಿಃ ಸರಿ ಘ್ರಂಸಮೋಮನಾ ನಾಂ ನಯೋ

ಗಾತ್ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯುವೋಃ | ಶ್ರಿಯಂ | ಸರಿ | ಯೋಷಾ | ಅವ್ಯಣೀತ | ಸೂರಃ | ದುಹಿತಾ | ಪರಿತಕ್ಮ್ಯಾಯಾಂ |
ಯತ್ | ದೇವ್ರಯಂತಂ | ಅವಘಃ | ಶಚೀಭಿಃ | ಪರಿ | ಘ್ರಂಸಂ | ಓಮನಾ | ವಾಂ | ವಯಃ | ಗಾತ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯುವೋರ್ಯುರ್ವಯೋಃ ಶ್ರಿಯಂ | ಶ್ರಯಂತ ಇತಿ ಶ್ರೀ ರಘಃ | ತಂ ಸೇವಾಮೇವ ನಾ
ಯೋಷಾ ಸರ್ವದಾ ಮಿಶ್ರಯಂತೀ ಯೋಷಿತ್ ಸೂರಃ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ದುಹಿತಾ ಪರ್ಯವ್ಯಣೀತ | ಕದಾ |
ಪರಿತಕ್ಮ್ಯಾಯಾಂ ರಾತ್ರೌ ಪರಿತಸ್ತುಕನವತಿ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಯಜ್ಞೇ ವಾ ಗಂತವ್ಯೇ | ಕಿಂ ಚ ಯದ್ಯದಾ
ದೇವಯಂತಂ ದೇವಕಾಮಂ ಯಜಮಾನಂ ಯಜ್ಞಂ ವಾ ಶಚೀಭಿರ್ಯುರ್ವಯೋರ್ಗಮನಾದಿಲಕ್ಷಣೈಃ
ಕರ್ಮಭಿರವಘಃ ರಕ್ಷಘಃ ತದಾನೀಂ ಘ್ರಂಸಂ ದೀಪ್ತಂ ವಯೋನ್ಮೂಲಂ ಸೋಮಾದಿಲಕ್ಷಣಮಾನಾಮ-
ನೇನ ರಕ್ಷಣೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನ ವಾಂ ಪರಿ ಗಾತ್ | ಪರ್ಯಗಾತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ಯುವೋಃ—ನಿಮ್ಮ | ಶ್ರಿಯಂ—ರಘವನ್ನು | ಯೋಷಾ—ಸರ್ವದಾ
ನಿಮ್ಮೊಡನಿರುವ | ಸೂರಃ ದುಹಿತಾ—ಸೂರ್ಯಪುತ್ರಿಯು | ಪರಿತಕ್ಮ್ಯಾಯಾಂ—ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ | ಪರಿ
ಅವ್ಯಣೀತ—ಅಶ್ರಯಿಸಿದಳು | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ದೇವಯಂತಂ—ದೇವತೆಗಳನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವ ಯಜಮಾನನನ್ನು
ಶಚೀಭಿಃ—ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ | ಅವಘಃ—ನೀವು ರಕ್ಷಿಸುವಿರೋ ಆಗ | ಘ್ರಂಸಂ—ಪ್ರಕಾಶಯತವಾದ |
ವಯಃ—ಸೋಮರೂಪವಾದ ಅನ್ನವು | ಓಮನಾ—ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ವಾಂ ಪರಿ—ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೂ
ಗಾತ್—ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ರಘವನ್ನು ಸರ್ವದಾ ನಿಮ್ಮೊಡನಿರುವ ಸೂರ್ಯಪುತ್ರಿಯು ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ
ಅಶ್ರಯಿಸಿದಳು. ಯಾವಾಗ ದೇವತೆಗಳನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವ ಯಜಮಾನನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನೀವು ರಕ್ಷಿಸುವಿರೋ
ಆಗ ಪ್ರಕಾಶಯತವಾದ ಸೋಮಾನ್ನವು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಲಭಿಸುವ ರಕ್ಷಣೆಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

The daughter of Surya made choice of your chariot at the approach
of night : you defend the devout worshipper by your deeds, when the res-
plendent (sacrificial) food proceeds to you to secure your protection.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಓಮನಾ—ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯಾಸ್ಕರು ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ—ಪರಿಘ್ರಂಸಮೋಮನಾ ವಾಂ
ವಯೋನ್ಮೂಲಾತ್ | ಪರ್ಯಗಾದ್ವಾಂ ಘ್ರಂಸಮಹರವನಾಯಾನ್ಮಂ | (ನಿ. ೬-೪) ಎಂದು ನಿರ್ವಚನವನ್ನು
ಹೇಳಿದಾರೆ. ಓಮನಾ ಎಂದರೆ ಅವನಾಯ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಎಂದರ್ಥವು. ಎಂದರೆ ಹವೀರೂಪವಾದ ಅನ್ನದಿಂದ

ನಿಮ್ಮನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ನಿರುಕ್ತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಕಾರರಾದ ದುರ್ಗಾಚಾರ್ಯರು ಕೇಚಿದತ್ತ
ಅವನೇನಾನ್ಯಂ ಇತ್ಯೇವಮಥೀಯತೇ ಭಾಷ್ಯಂ | ತೇಷಾಂ ಯೋಜನಾ ಅವನೇನ ತರ್ಪಣೇನ ಭವತೋ
ನಿಮಿತ್ತಭೂತೇನ ಸರ್ವಯೋಗಾತ್ ಅನ್ಯಂ ಇತಿ | ಪುನರಪಿ ಕೇಚಿತ್—ಅನೇನಾನ್ಯಂ ಇತ್ಯೇವಮಥೀಯತೇ
ಭಾಷ್ಯಂ | ತೇಷಾಂ ಅನೇನ ಮಂತ್ರೇಣ ಅನ್ಯಂ ಪರಿಗಚ್ಛಂತೀತಿ ಯೋಜನಾ ಸ್ಯಾದಿತಿ | ಎಂದು ತಿಳಿದಾರೆ.
ಎಂದರೆ ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಅವನಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅನ್ಯವೆಂದರ್ಥವು—ವಿಕೇಂದರಿ, ಅನ್ಯವು ಹಸಿವಿನ ಬಾಳೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ
ಯನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಅನ್ಯ ಶಬ್ದವನ್ನು ಅವನಶಬ್ದದಿಂದ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇವರವ
ಅರ್ಥಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅನ್ಯವೆಂಬ ಅರ್ಥವೇ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ
ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತಭೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಾರೆ.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯೋ ಹ ಸ್ಯ ವಾಂ ರಥಿರಾ ವಸ್ತ ಉಸ್ರಾ ರಥೋ ಯುಜಾನಃ ಪರಿಯಾತಿ
ವರ್ತಿಃ |

ತೇನ ನಃ ಶಂ ಯೋರುಷಸೋ ವ್ಯುಷ್ಪಾ ನೈತ್ವಿನಾ ವಹತಂ ಯಜ್ಞೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಃ | ಹ | ಸ್ಯಃ | ವಾಂ | ರಥಿರಾ | ವಸ್ತೇ | ಉಸ್ರಾಃ | ರಥಃ | ಯುಜಾನಃ | ಪರಿಯಾತಿ | ವರ್ತಿಃ |

ತೇನ | ನಃ | ಶಂ | ಯೋಃ | ಉಷಸಃ | ವಿಠುಷ್ಪಾ | ನಿ | ನೈತ್ವಿನಾ | ವಹತಂ | ಯಜ್ಞೇ | ಅಸ್ಮಿನ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯೋ ರಥಃ | ಹೇತಿ ಪೂರಣಃ | ಸ್ಯ ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋ ರಥೋ ಹೇ ರಥಿರಾ ರಥಿನಾ || ಮತ್ತೆ-
ರ್ಥೀಯೋ ರಃ || ಉಸ್ರಾಪ್ರೇಜಾಂಸಿ ವಸ್ತೇ ಅಚ್ಛಾದಯತಿ | ಯಶ್ಚ ರಥೋ ಯುಜಾನೋರೈಶ್ಚೈರ್ಯುಕ್ತಃ
ಸನ್ನಿರ್ವಿಮರ್ಶಯ ಯಜಮಾನಗೃಹಂ ವಾ ಪರಿಯಾತಿ ಪರಿಗಚ್ಛತಿ | ತೇನ ರಥೇನ ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನಿ
ನೋಽಸ್ಮಾಕಮಸ್ತಿನೈಶ್ಚ ಉಷಸೋ ವ್ಯುಷ್ಪಾ ಪ್ರಾತಃಕಾಲೇ ಶಂ ಶಮನಾಯ ಸಾಪಾನಾಂ ಯೋರ್ವಿ-
ಶ್ರಜಾಯ ಚ ಸುಖಾನಾಂ ನಿ ವಹತಂ | ನಿತರಾಂ ಪ್ರಾಪ್ನುತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ರಥಿರಾ—ರಥವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವ | ಅಶ್ವಿನಾ—ನಿಶ್ಚಿತ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಯಃ—ಯಾವ ನಿಮ್ಮ
ರಥವು | ಸ್ಯಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು | ಉಸ್ರಾಃ—ತೇಜಸ್ಸುಗಳನ್ನು | ವಸ್ತೇ—ಹೊದ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದೋ | ರಥಃ—
ಯಾವ ರಥವು | ಯುಜಾನಃ—ಅಶ್ವಗಳೊಡನೆ ಯುಕ್ತವಾಗಿ | ವರ್ತಿಃ—ತನ್ನ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ | ಪರಿಯಾತಿ—
ಮತ್ತೆಲೂ ಸಂಚರಿಸುವುದೋ | ತೇನ—ಆ ರಥದೊಡನೆ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಅಸ್ಮಿನ್ ಯಜ್ಞೇ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ

ಉಷಃಸಃ ವೃಷ್ಟೌ—ಉಷಸ್ಸಿನ ಆವಿರ್ಭಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೇ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಶಂ—ಪಾಪಶಮನಕ್ಕಾಗಿಯೂ
ಯೋಃ—ಸುಖಲಾಭಕ್ಕಾಗಿಯೂ | ನಿ ವಹತಂ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಬನ್ನಿರಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ರಥನನ್ನು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಯಾವ ನಿಮ್ಮ ರಥವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ತೇಜಸ್ಸು
ಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿರುವುದೋ, ಯಾವ ರಥವು ಅಶ್ವಗಳೊಡನೆ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತನ್ನ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದೋ
ಆ ರಥದೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಉಷಸ್ಸಿನ ಆವಿರ್ಭಾವಕಾಲದಲ್ಲೇ (ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ) ನಮ್ಮ ಪಾಪಶಮನ
ಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಸುಖಲಾಭಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬನ್ನಿರಿ.

English Translation

Riders in the chariot, Aswins, come for our purification and welfare
to this our sacrifice, at the dawn of day, with that chariot which is clothed
in radiance, and which, when harnessed, traverses its (appointed) road.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನರಾ ಗೌರೇವ ವಿದ್ಯುತಂ ತೃಷ್ಣಾಣಾಸ್ಮಾಕಮದ್ಯ ಸವನೋಪ ಯಾತಂ |

ಪುರುತ್ತಾ ಹಿ ನಾಂ ಮತಿಭಿರ್ಹವಂತೇ ಮಾ ವಾಮನ್ಯೇ ನಿ ಯಮನ್ದೇವ-
ಯಂತಃ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನರಾ | ಗೌರಾಽಽವ | ವಿದ್ಯುತಂ | ತೃಷ್ಣಾಣಾ | ಅಸ್ಮಾಕಂ | ಅದ್ಯ | ಸವನಾ | ಉಪ | ಯಾತಂ |

ಪುರುತ್ತಾ | ಹಿ | ನಾಂ | ಮತಿಭಿಃ | ಹವಂತೇ | ಮಾ | ನಾಂ | ಅನ್ಯೇ | ನಿ | ಯಮನ್ | ದೇವಯಂತಃ

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ನರಾ ನೇತಾರಾವತ್ತಿನೌ ಗೌರೇವ ಗೌರಾ ಮೃಗೀವ ವಿದ್ಯುತಂ ವಿಶೇಷೇಣ ದೀಪ್ಯಮಾನಂ
ಸೋಮಂ ಪ್ರತಿ ತೃಷ್ಣಾಣಾ ತೃಷ್ಣಾಯುಕ್ತಾವದ್ಯಾಸ್ಮಾಕಂ ಸವನಾ ಸವನಾನ್ಯುಪ ಯಾತಂ | ಉಪಾ-
ಗಚ್ಛತಂ | ಪುರುತ್ತಾ ಬಹುಷು ಯಜ್ಞೇಷು ನಾಂ ಯುನಾಂ ಯಜಮಾನಾ ಮತಿಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿರ್ಹವಂತೇ
ಹಿ | ಸ್ತುಂತಿ | ಅತೋ ನಾಂ ಯುನಾಮನ್ಯೇ ಯಷ್ಟಾರೋ ದೇವಯಂತೋ ದೇವೌ ಕಾಮಯಮಾನಾ
ವಾಂ ಯುನಾಂ ಮಾ ನಿ ಯಮನ್ | ಮಾ ನಿಯಂಚ್ಛಂತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನರಾ—ನೇತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಗೌರೇವ—ಬಳಲಿರುವ ಮೃಗದಂತೆ | ತೃಷ್ಣಾಣಾ—
ಸೋಮಕ್ಕಾಗಿ ಆತುರಪಡುವ ನೀವು | ವಿದ್ಯುತಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸೋಮಕ್ಕಾಗಿ | ಅದ್ಯ—ಈಗ |

ಅಸ್ತೌಕಂ—ನಮ್ಮ | ಸವನಾ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ಉಪಯೋತಂ—ಬನ್ನಿರಿ | ಪುರುತ್ತಾ—ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ
ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಮತಿಭಿಃ—ಸ್ತುತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ | ಹವಂತೇ ಹಿ—ಯಜಮಾನರು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ | ವಾಂ—
ನಿಮ್ಮನ್ನು | ದೇವಯಂತಃ—ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಪ್ರೀತಿಸುವ | ಅನ್ಯೇ—ಇತರ ಯಜಮಾನರು | ಮಾ ನಿ ಯಮನ್—
ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಡೆಯದಿರಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನೇತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಬಳಲಿರುವ ಗೌರವ್ಯಗದಂತೆ ಸೋಮನಾಥನಾಗಿ
ಆತುರಪಡುವ ನೀವು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸೋಮಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿರಿ. ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ
ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯಜಮಾನರು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೇವತೆಗಳನ್ನಿಷ್ಟು ಸುವ ಇತರ ಯಜಮಾನರು
ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಡೆಯದಿರಲಿ.

English Translation

Leaders of rite, like (thirsty) cattle, thirsting for the radiant (Soma)
hasten to-day to our sacrifice : in many ceremonies do the pious propitiate
you with praises : let not other devout worshippers detain you.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯುವಂ ಭುಜ್ಯಮವವಿದ್ಧಂ ಸಮುದ್ರ ಉದೂಹಘುರಣೀ ಸೋ ಅಸ್ತಿಧಾನ್ಯಃ
ಪತತ್ತಿಭಿರಶ್ರಮೈರವ್ಯಥಿಭಿದ್ಧಂ ಸನಾಭಿರಶ್ವಿನಾ ಪಾರಯಂತಾ H 2 H

ಪದಪಾಠಃ

ಯುವಂ | ಭುಜ್ಯಂ | ಅವವಿದ್ಧಂ | ಸಮುದ್ರೇ | ಉತ್ | ಉಹಘುಃ | ಅರ್ಣಃ | ಅಸ್ತಿಧಾನ್ಯಃ |
ಪತತ್ತಿಭಿಃ | ಅಶ್ರಮೈಃ | ಅವ್ಯಥಿಭಿಃ | ದಂಸನಾಭಿಃ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಪಾರಯಂತಾ || 2 ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ಯುವಂ ಭುಜ್ಯಮೇತನ್ನಾಮಕಮವವಿದ್ಧಂ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಸಮಿಧಃ ಸಮುದ್ರೇ
ತನ್ನದ್ಯೇ ನಿಮಗ್ನವರ್ಣಸ ಉದಕಾದುದೂಹಘುಃ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಾವಿತಿ ತದುಚ್ಯತೇ | ಅಸ್ತಿಧಾನ್ಯ-
ರಕ್ಷೀಯಮಾಣೈರಶ್ರಮೈರವ್ಯಥಿಭಿಶ್ಚ ಪತತ್ತಿಭಿಃ ಪತನವಧ್ವಿಗಳಮನವಧ್ವೀ ರಥೇ ನಿಯುಕ್ತೈರಶ್ವಿರಶ್ವಿರ್ದಂ-
ಸನಾಭಿಃ ಶಾರೀರೈಃ ಕರ್ಮಭಿಶ್ಚ ಪಾರಯಂತಾ ಪಾರಯಂತಾ ಸಮುದ್ರಮರ್ಣಸ ಉದೂಹಘುರಿತಿ |
ನಾಸತ್ಯಾ ಭುಜ್ಯಮೂಹಘುಃ ಪತಂಗೈಃ | ಋ. ೧-೧೧-೪ | ಇತಿ ಹ್ಯುಕ್ತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಸಮುದ್ರೇ ಅವವಿದ್ಧಂ—ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಎಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟ |
ಭುಜ್ಯಂ—ಭುಜ್ಯವನ್ನು | ಅಸ್ತಿಧಾನ್ಯಃ—ಕ್ಷಯರಹಿತವೂ | ಅಶ್ರಮೈಃ—ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದವೂ | ಅವ್ಯಥಿಭಿಃ—

ದುಃಖರಹಿತವೂ ಆದ | ಪತತ್ರಿಭಿಃ—ಅಶ್ವಗಳೊಡನೆಯೂ | ದಂಸನಾಭಿಃ—ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದಲೂ |
ಪಾರಯಂತಾ—ದಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತ | ಯುವಂ—ನೀವು | ಅರ್ಜಸಃ—ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ | ಉದೂ-
ಹಘಃ—ಎತ್ತಿದಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಭುಜ್ಯುವನ್ನು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷಯರಹಿತವೂ,
ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದವೂ, ದುಃಖರಹಿತವೂ ಆದ ಅಶ್ವಗಳೊಡನೆಯೂ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಸಾಹಸಕರ್ಮಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದಲೂ
ದಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತ ಅವನನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದಿರಿ.

English Translation

You bore up Bhujyu, Aswins, from the waters, when cast into the sea
bearing him to shore by your exertions with your undecaying, unwearied,
unharassed horses.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನೂ ಮೇ ಹವಮಾ ಶ್ವಣುತಂ ಯುವಾನಾ ಯಾಸಿಷ್ಯಂ ವರ್ತಿರತ್ಸಿನಾವಿರಾ-
ವತ್ |

ಧತ್ತಂ ರತ್ನಾನಿ ಜರತಂ ಚ ಸೂರೀನ್ಯಾಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನು | ಮೇ | ಹವಂ | ಆ | ಶ್ವಣುತಂ | ಯುವಾನಾ | ಯಾಸಿಷ್ಯಂ | ವರ್ತಿಃ | ಅತ್ಸಿನೌ | ಇರಾವತ್ |

ಧತ್ತಂ | ರತ್ನಾನಿ | ಜರತಂ | ಚ | ಸೂರೀನ್ | ಯಾಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೧೦ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಯುವಾನಾ ನಿತ್ಯಯಾವನಾ ನೃದ್ಯ ಯುವಾಂ ಮೇ ಹವಮಸ್ತದೀಯಾಂ ಸ್ತುತಿಮಾ
ಶ್ವಣುತಂ | ಶ್ರುತ್ವಾ ಚ ಹೇ ಅತ್ಸಿನೌ ಇರಾವದ್ಧವಿರ್ಯುಕ್ತಂ ವರ್ತಿಗೃಹಂ ಯಾಸಿಷ್ಯಂ | ಅಗಚ್ಛತಂ |
ಅಗತ್ಯ ಚ ರತ್ನಾನಿ ರಮಣೀಯಾನಿ ಧನಾನಿ ಧತ್ತಂ | ದತ್ತಂ | ಸೂರೀನ್ ಸ್ತೋತ್ಯಾ ಇದ ರತಂ |
ವರ್ಧಯತಂ || ಧಾತುನಾಮನೇಕಾರ್ಥತ್ವಾತ್ || ಶಿಷ್ಯಂ ಸೃಷ್ಟಂ ||

ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ

ಯುವಾನಾ—ನಿತ್ಯತರುಣರಾದ | ಅತ್ಸಿನೌ—ಎಲೈ ಅಶ್ವನೀದೇವತೆಗಳೇ | ನು—ಈಗ | ಮೇ—ನನ್ನ
ಹವಂ—ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಆ ಶ್ವಣುತಂ—ಕೇಳಿ | ಇರಾವತ್—ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ | ವರ್ತಿಃ—ನಮ್ಮ
ಗೃಹವನ್ನು | ಯಾಸಿಷ್ಯಂ—ಪ್ರವೇಶಿಸಿ | ರತ್ನಾನಿ—ರಮಣೀಯವಾದ ಧನಗಳನ್ನು | ಧತ್ತಂ—ಕೊಡಿ |

ಸೂರೀನ್—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರನ್ನು | ಜರತಂ—ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿರಿ | ಯೋಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು |
ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಮಂಗಳ ದಾನಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಿತ್ಯತರುಣರಾದ ಎಲೈ ಆಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಈಗ ಕೇಳಿರಿ. ಹವ್ಯಕನಾದ ಕೂಡಿದ
ನಮ್ಮ ಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿರಿ. ನಮಗೆ ರಮಣೀಯವಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಕೊಡಿರಿ. ಸ್ತುತಿಕರ್ತರನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಿರಿ.
ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Ever youthful Aswins, hear to-day my invocation : come Ashwins, to
the dwelling where the oblation is prepared : grant wealth (to the offerer) :
elevate the worshipper : and do you ever cherish us with blessings.

ಎಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆ ವಿಶ್ವವಾರೀತಿ ಸಪ್ತಚರ್ಯಂ ಪಂಚದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಾಪ್ಯಾಪ್ತಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮಾಶ್ವಿನಂ |
ಅನುಕ್ರಮ್ಯತೇ ಚ | ಆ ವಿಶ್ವವಾರಾ ಸಪ್ತೇತಿ | ಪ್ರಾತರನುವಾಕ ಆಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರೇ ಚ ವಿನಿಯೋಗ ಉಕ್ತಃ ||
ಆದ್ಯಸ್ತುಚಸ್ತುತೀಯೇ ಛಂದೋಮೇ ಪ್ರಉಗಶಸ್ತ್ರೇ ವಿನಿಯುಕ್ತಃ | ಆ ವಿಶ್ವವಾರಾಶ್ವಿನಾ ಗತಂ ಸೋದ-
ಯಂ ಸೋಮ ಇಂದ್ರ | ಆ. ೮-೧೧ | ಇತಿ ಸೂತ್ರೀತತ್ಪಾತ್ |

ಅನುವಾದವು—ಆ ವಿಶ್ವವಾರಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಬುಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಬುಹಿಯು; ಆಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು
ದೇವತೆಯು; ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂಧಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಆ ವಿಶ್ವವಾರಾ ಸಪ್ತ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಾತ
ರನುವಾಕ ಮತ್ತು ಆಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು
ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಬುಕ್ಕುಗಳು ತೃತೀಯಭಂದೋಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಉಗಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗವಿ
ರುವುದೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂಕ್ತದ—ಆ ವಿಶ್ವವಾರಾಶ್ವಿನಾ ಗತಂ ಸೋದಯಂ ಸೋಮ ಇಂದ್ರ ಎಂಬ
ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೮-೧೧) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೭೦

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೪ || ಸೂಕ್ತ—೭೦ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೧೭ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಪಂಚ್ಛ—೭ ||

ಋಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಅತ್ತಿನಾ ||

ಛಂದಃ—ತ್ರಿಪುಷ್ಪಾ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ವಿಶ್ವವಾರಾತ್ತಿನಾ ಗತಂ ನಃ ಪ್ರ ತತ್ಸಾ ನಮವಾಚಿ ವಾಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ |

ಅಶ್ವೋ ನ ವಾಜೀ ಶುನಸ್ಪೃಷ್ಠೋ ಅಸ್ತಾದಾ ಯಶ್ವೇದಧುಧ್ವನಸೇ ನ
ಯೋನಿಂ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ವಿಶ್ವವಾರಾ | ಅತ್ತಿನಾ | ಗತಂ | ನಃ | ಪ್ರ | ತತ್ | ಸ್ಥಾನಂ | ಅನಾಚಿ | ವಾಂ | ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ |

ಅಶ್ವಃ | ನ | ವಾಜೀ | ಶುನಸ್ಪೃಷ್ಠಃ | ಅಸ್ತಾತ್ | ಆ | ಯತ್ | ಸೇದಧುಃ | ಧ್ರುವಸೇ | ನ | ಯೋನಿಂ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ದೇ ವಿಶ್ವವಾರಾ ಸರ್ವೈರ್ವರಣೀಯಾವತ್ತಿನಾತ್ತಿನಾ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಯದ್ಯಂ ಯಾಗಮಾ ಗತಂ
ಆಗಚ್ಛತಂ ವಾಂ ಯುವಯೋಸ್ತತ್ಸಾ ನಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ವೇದ್ಯಾಂ ಸ್ತಾನಾಚಿ | ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ | ತದರ್ಥಂ
ಶುನಸ್ಪೃಷ್ಠಃ ಸುಖಕರಪೃಷ್ಠಭಾಗಃ | ಅತ್ಯಂತವಿಪುಲತ್ವಾದಾರೂಢಾನಾಂ ಸುಖಕರಪೃಷ್ಠಭಾಗ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ವಾಜೀ ವೇಗವಾನ್ತೋಽಸ್ತಾತ್ | ತಿಷ್ಠತು ಯುವಯೋಃ ಸಮೀಪೇ | ಯತ್ | ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ |
ಯಮಶ್ವಮಾ ಸೇದಧುಃ ಆಸೀದಧುಃ ಸೋಽಶ್ವಃ | ಯದ್ವಾ | ಯತ್ಸಾ ನಮಾಸೀದಧುಃ ತತ್ಸಾ ನಮಶ್ವ
ಆಶ್ರಯಶ್ಚಿತೋ ಗಮನಾಯ | ಸ್ಥಿತಾ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಧ್ರುವಸೇ ಧ್ರುವಾಯ ನಿವಾಸಾಯ ಯೋನಿ ನ
ಯೋನಿಂ ಸ್ಥಾನಮಿವ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವಿಶ್ವವಾರಾ—ಸಕಲರ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ | ಅತ್ತಿನಾ—ನಿಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ನಃ—ನಮ್ಮ
ಯಾಗಗೃಹಕ್ಕೆ | ಆ ಗತಂ—ಬನ್ನಿರಿ | ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ—ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ | ತತ್ ಸ್ಥಾನಂ—ಆ ಯಾಗಗೃಹದೇಶವು
ವಾಂ—ನಿಮಗಾಗಿಯೇ | ಪ್ರ ಅನಾಚಿ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ | ಧ್ರುವಸೇ—ಶಾಶ್ವತವಾದ ವಾಸಕ್ಕಾಗಿ | ಯೋನಿಂ
ನ—ಗೃಹವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವಂತೆ | ಯತ್—ಯಾವ ಅಶ್ವವನ್ನು | ಆ ಸೇದಧುಃ—ನೀವು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತುಕೊ
ಳ್ಳವಿರೋ ಅಂತಹ | ಶುನಸ್ಪೃಷ್ಠಃ—ಸುಖಕರವಾದ ಸ್ಪೃಷ್ಠಭಾಗವುಳ್ಳದ್ದು | ವಾಜೀ—ವೇಗಗಾಮಿಯಾದುದೂ
ಅದ | ಅಶ್ವಃ—ಅಶ್ವನು | ಅಸ್ತಾತ್—ನಿಮ್ಮ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲ್ಲರ ಆದರಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮ ಯಾಗಗೃಹಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿರಿ. ಶೃಂಗೈಯಲ್ಲಿ
ಆ ಯಾಗಪ್ರದೇಶವು ನಿಮಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಶಾಶ್ವತವಾದ ವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಗೃಹವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದಂತೆ
ಯಾವ ಅಶ್ವವನ್ನು ನೀವು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಿರೋ, ಅಂತಹ ಸುಖಕರವಾದ ಶೃಂಗೈಯಲ್ಲಿಯೂ, ವೇದಗುರು
ಯಾದುದೂ ಆದ ಅಶ್ವವು ನಿಮ್ಮ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿ.

English Translation

All-adored Aswins, come to our (sacrifice), to that place on earth
which has been designated yours, which, like a swift, broad-backed horse,
awaits you, and on which you are seated as firmly as in a dwelling.

ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ

ಸಿಷಕ್ತಿ ಸಾ ವಾಂ ಸುಮತಿಶ್ಚನಿಷ್ಕಾತಾಪಿ ಘರ್ಮಣ ಮನುಷೋ ದುರೋಣೇ |

ಯೋ ವಾಂ ಸಮುದ್ರಾನ್ಸರಿತಃ ಪಿಪತ್ಯೇತಗ್ವಾ ಚಿನ್ಮ ಸುಯುಜಾ ಯು-

ಜಾನಃ || ೨ ||

ಪದಸಾರಃ

ಸಿಷಕ್ತಿ | ಸಾ | ವಾಂ | ಸುಮತಿಃ | ಚನಿಷ್ಕಾ | ಅತಾಪಿ | ಘರ್ಮಣಃ | ಮನುಷಃ | ದುರೋಣೇ |

ಯಃ | ವಾಂ | ಸಮುದ್ರಾನ್ | ಸರಿತಃ | ಪಿಪತ್ಯೇ | ಏತಗ್ವಾ | ಚಿನ್ಮ | ನ | ಸುಯುಜಾ | ಯುಜಾನಃ |

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸಾ ಸುಮತಿರಸ್ಮಾಭಿಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾ ಲೋಭನಾ ಸ್ತುತಿಶ್ಚನಿಷ್ಕಾ ಕಮನೀಯತಮಾತಿಶಯೇನಾ-
ನ್ನತೇ ವಾ ವಾಂ ಯುವಾಂ ಸಿಷಕ್ತಿ | ಸೇವತೇ | ಕಿಂಚಿ ಘರ್ಮಣಃ ಪ್ರವರ್ಗಶ್ಚ ಮನುಷೋ ಮನುಷ್ಯಸ್ಯ
ಯಜಮಾನಸ್ಯ ದುರೋಣೇ ಯಾಗಗೃಹೇತಾಪಿ | ತಪ್ತೋಽಭೂತ್ | ಯದ್ವಾ ಇತ್ಯಪತತ್ಪ್ರವರ್ಗಸ್ಯ
ಘರ್ಮಣ್ಯಂ | ತ್ರೈ. ಅ. ಖ. ೧-೫ | ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ | ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಶಿರಃಸ್ಥಾನೀಯತ್ವಾದಸ್ಯ | ಯೋ ಘರ್ಮಣೇ
ವಾಂ ಯುವಾಂ | ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ನಿತಿ ಶೇಷಃ | ಸಮುದ್ರಾನ್ ಸರಿತಶ್ಚ ಪಿಪತ್ಯೇ ಪೂರಯತಿ ವೃಷ್ಟಿದ್ವಾರಾ |
ಏತಗ್ವಾ ಚಿನ್ಮ | ಚಿದಿತಿ ಪೂರಣಃ | ಆಶ್ವಾವಿವ ಯಥಾ ಸುಯುಜಾ ಸುಷ್ಮ ಯುಕ್ತಾ ರಥೇ ಭವತಸ್ತ-
ಥೇತ್ಯರ್ಥಃ | ನೇತ್ಯುಪಮಾರ್ಥಃ | ತದ್ವದ್ಯುವಾಂ ಯಜ್ಞೇ ಯುಜಾನೋ ಯೋಜಯಿಸ್ಯದ್ವಾಃ | ಸ
ಏವಂ ಕರೋತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸಾ ಸುಮತಿಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯು | ಚೆನ್ನಿಷ್ಠಾ—ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಅನ್ನಯುಕ್ತವಾಗಿ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಸಿಷಕ್ತಿ—ಸೇವಿಸುತ್ತದೆ | ಯಃ—ಯಾವ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯವು | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಏತಗ್ವಾ—ಅಶ್ವಗಳನ್ನು | ಸುಯುಜಾ ನ—ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿಸುವಂತೆ | ಯುಜಾನಃ—ಯಜ್ಞಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತ | ಸಮುದ್ರಾನ್—ಸಮುದ್ರಗಳನ್ನೂ | ಸರಿತಃ—ನದಿಗಳನ್ನೂ | ಪಿಪರ್ತಿ—ಉದಕದಿಂದ ತುಂಬುವುದೋ | ಘರ್ಮಃ—ಅದೇ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯವು | ಮನುಷ್ಯಃ—ಯಜಮಾನನ | ದುರೋಕ್ಷೇ—ಯಾಗಗೃಹದಲ್ಲಿ | ಅತಾಪಿ—ತಪ್ತನಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಅನ್ನದಿಂದ ಕೂಡಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತದೆ. ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿಸುವಂತೆ ಯಾವ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಜ್ಞಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತ ಸಮುದ್ರಗಳನ್ನೂ, ನದಿಗಳನ್ನೂ ಉದಕದಿಂದ ತುಂಬುವುದೋ ಅದೇ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯವು ಯಜಮಾನನ ಯಾಗಗೃಹದಲ್ಲಿ ತಪ್ತನಾಗಿದೆ.

English Translation

This excellent praise, redolent of food, propitiates you : the ewer has been heated in the dwelling of the worshipper, which reaching you, fills the ocean and the rivers (through the rain it obtains), associating you (in the rite), like two well-matched horses in a chariot.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯಾನಿ ಸ್ಥಾನಾನ್ಯತ್ಪಿನಾ ದಧಾಥೇ ದಿವೋ ಯಹ್ವೀಷ್ವೋಷಧೀಷು ವಿಕ್ಷು |

ನಿ ಪರ್ವತಸ್ಯ ಮೂರ್ಧನಿ ಸದಂತೇಷಂ ಜನಾಯ ದ್ರಾಶುಷೇ ವಹಂತಾ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಾನಿ | ಸ್ಥಾನಾನಿ | ಅತ್ತಿನಾ | ದಧಾಥೇ ಇತಿ | ದಿವಃ | ಯಹ್ವೀಷು | ಓಷಧೀಷು | ವಿಕ್ಷು |

ನಿ | ಪರ್ವತಸ್ಯ | ಮೂರ್ಧನಿ | ಸದಂತಾ | ಇಷಂ | ಜನಾಯ | ದ್ರಾಶುಷೇ | ವಹಂತಾ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅತ್ತಿನಾ ಯುನಾಂ ದಿವೋ ದ್ಯೌಲೋಕಾದಾಗತ್ಯ ಯಾನಿ ಸ್ಥಾನಾನಿ ದಧಾಥೇ ಕುರುಥಃ | ಕುತ್ರೇತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ಯಹ್ವೀಷು ಮಹತೀಷ್ವೋಷಧೀಷು ವಿಕ್ಷು ಯಜಮಾನೇಷು ಚ | ತಾ ಯುನಾಂ

ಸರ್ವತಸ್ಯ ಮೇಘಸ್ಥಾಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯ ನಾ ಮೂರ್ಧನಿ ಸ್ಥಾನೇ ಸದಂತಾ ನಿಷಿದಂತಾವಿಷಮನ್ತಂ ದಾಶುಷೇ
ಹವಿರ್ವಾತ್ರೇ ಜನಾಯ ಯಜಮಾನಾಯ ವಹಂತಾ ಪ್ರಾಪಯಂತಃ ಭವತಮಿತಿ ಶೇಷಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ದಿವಃ—ದ್ಯುಲೋಕದಿಂದ ಬಂದು | ಯಶ್ವೀಷು—ಮಹತ್ವದ
ಓಷಧೀಷು—ಓಷಧಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ | ವಿಷ್ವು—ಯಜಮಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ | ಸರ್ವತಸ್ಯ—ಅಂತರಿಕ್ಷದ |
ಮೂರ್ಧನಿ—ಉನ್ನತಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಾಗಲಿ | ಯಾನಿ ಸ್ಥಾನಾನಿ—ಯಾವ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು | ದಧಾಥೇ—ನಿರ್ಮಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳುವರೋ ಆಯಾಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ | ನಿ ಸದಂತಾ—ಕುಳಿತವರಾಗಿ | ದಾಶುಷೇ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ |
ಜನಾಯ—ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ಇಷಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ವಹಂತಾ—ಒದಗಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ದ್ಯುಲೋಕದಿಂದ ಬಂದು ಮಹತ್ವದ ಓಷಧಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ಯಜಮಾನಾದಿಗಳ
ಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಉನ್ನತಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಯಾವ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನೀವು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರೋ, ಆಯಾ
ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವರಾಗಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿರಿ.

English Translation

To whatever places you may descend, Aswins, from heaven, whether
amidst the spreading plants, or amongst men, or sitting on the sunmit of
the clouds, be the bearers of food to the man, the donor (of the oblation),

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಚನಿಷ್ಠಂ ದೇವಾ ಓಷಧೀಷ್ಟಪು ಯದ್ಯೋಗ್ಯಾ ಅಶ್ವೈಕ್ಷೇ ಯುಷೀಣಾಂ |
ಪುರೂಣಿ ರತ್ನಾ ದಧತಾ ನೈಸ್ತೇ ಅನು ಪೂರ್ವಾಣಿ ಚಖ್ಯಥುರ್ಯುಗಾನಿ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಚನಿಷ್ಠಂ | ದೇವಾ | ಓಷಧೀಷು | ಅರ್ಹಸು | ಯತ್ | ಯೋಗ್ಯಾಃ | ಅಶ್ವೈಕ್ಷೇಷತಿ | ಯುಷೀಣಾಂ
ಪುರೂಣಿ | ರತ್ನಾ | ದಧತಾ | ನಿ | ಅಸ್ತೇ | ಇತಿ | ಅನು | ಪೂರ್ವಾಣಿ | ಚಖ್ಯಥುಃ | ಯುಗಾನಿ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ದೇವಾ ದೇವಾ ಯುನಾನೋಷಧೀಷ್ಟೋಷಧಿವಿಕಾರಾಂಶ್ಚ ರುಪುರೋಡಾಶಾದಿಕಾನಪು
ಸೋಮರಸಾಂಶ್ಚ ನಿಷ್ಠಂ | ಆತ್ಯಂತಕಮನೀಯತಮಂ ಕಾಮಯೇಥಾಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ಯಸಾ-

ದ್ಯೋಗ್ಯಾ ಯುವಯೋರುಚಿತಾ ಓಷಧೀರಪತ್ನೀರ್ಷೀಣಾಂ ಸಂಬಂಧಿನೀರತ್ನವೈಥೇ ವ್ಯಾಪ್ತುಃ ತಸ್ಮಾದ್-
ದಸ್ಮದೀಯಾ ಅಸಿ ಕಾಮಯೇಥಾಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ವಾ | ಋಷೀಣಾಮಸ್ತಾಕಮಿತಿ ಪೂಜಾರ್ಥಂ ಬಹು-
ನಚನಂ | ಯದ್ಯಸ್ಮಾದೋಷಧೀಪ್ತಪ್ತು ಚ ಚನಿಪ್ತಂ ಯೋಗ್ಯಾಃ ಸ್ತುತೀಶ್ಚಾತ್ಮವೈಥೇ ತಸ್ಮಾದಸ್ಮೇ
ಅಸ್ಮಾಸು ಪುರೂಶಃ ಬಹೂನಿ ರತ್ನಾ ರಮಣೀಯಾನಿ ಧನಾನಿ ನಿ ದಧತಾ ಪೂರ್ವಾಣಿ ಯುಗಾನಿ ವಿಧುನಾನಿ
ಜಾಯಾಸತಿರೂಪಾಣ್ಯನು ಚ ಖ್ಯುಃ | ಖ್ಯಾತವಂತಾ | ಅನುಕೃಪ್ಯವಂತಾವನುಗ್ರಹಾರ್ಥಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ದೇವಾ—ದೇವಾತ್ಮರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಓಷಧೀಷು—ಓಷಧಿವಿಕಾರಗಳಾದ ಪುರೋಡಾಶಾದಿಗಳನ್ನೂ | ಅಪ್ತು—ಸೋಮರಸಗಳನ್ನೂ | ಚನಿಪ್ತಂ—ನೀವು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೀರಿ | ಯಾತ—ಯಾವ
ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ಯೋಗ್ಯಾಃ—ನಿಮಗೆ ಉಚಿತವಾದುವೂ | ಋಷೀಣಾಂ—ಋಷಿಗಳಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾದುವೂ ಆದ
ಓಷಧಿಗಳನ್ನೂ ಸೋಮರಸಗಳನ್ನೂ | ಅತ್ನವೈಥೇ—ವ್ಯಾಪಿಸುವಿರೋ ಆದುದರಿಂದಲೇ | ಪೂರ್ವಾಣಿ—ಹಿಂದಿನ
ಯುಗಾನಿ—ಯಜ್ಞಕರ್ತರಾದ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು | ಅನು ಚ ಖ್ಯುಃ—ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದಂತೆ | ಅಸ್ಮೇ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ
ಪುರೂಶಃ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ | ರತ್ನಾ—ಧನಗಳನ್ನೂ | ನಿ ದಧತಾ—ಸ್ಥಾಪಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದೇವತಾತ್ಮರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಓಷಧಿವಿಕಾರಗಳಾದ ಪುರೋಡಾಶಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಸೋಮರಸ
ಗಳನ್ನೂ ನೀವು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೀರಿ. ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುವೂ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾದುವೂ
ಆದ ಓಷಧಿಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸೋಮರಸಗಳನ್ನೂ ನೀವು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವಿರೋ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಹಿಂದಿನ ಯಜ್ಞಕರ್ತ
ರಾದ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದಂತೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರಿ.

English Translation

Inasmuch, divine Aswins, as you accept that which is most accept-
able in the plants and the waters, and those (things) which are most suita-
ble to you, the offerings of the Rishis, therefore, bestowing upon us ample
riches, (favour us) as you have favoured former couples.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಶುಶ್ರುವಾಂಸಾ ಚಿದಶ್ವಿನಾ ಪುರೂಣ್ಯಾಭಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಚಕ್ಷ್ಮಾಥೇ ಋಷೀಣಾಂ |

ಪ್ರತಿ ಪ್ರ ಯಾತಂ ನರಮಾ ಜನಾಯಾಸ್ಮೇ ವಾಮಸು ಸುಮತಿಶ್ಚನಿಷ್ಠಾ ||೫||

ಪದಪಾಠಃ

ಶುಶ್ರುವಾಂಸಾ | ಚಿತ್ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಪುರೂಣಿ | ಅಭಿ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ಚಕ್ಷ್ಮಾಥೇ ಇತಿ | ಋಷೀಣಾಂ |

ಪ್ರತಿ | ಪ್ರ | ಯಾತಂ | ವರಂ | ಆ | ಜನಾಯ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ವಾಂ | ಅಸ್ತು | ಸುಮತಿಃ | ಚಿನಿಷ್ಠಾ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಆತ್ಮಿನಾತ್ಮಿನಾ | ಚಿದಿತಿ ಪೂರಣಃ | ಯುವಾಂ ಶುಶ್ರುವಾಂಸಾ ಶ್ರುತವಂತಾ ಸಂತಾ ಪೂರಣಿ ಬಹೂನಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಪರಿವೃಥಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸ್ತುತಿಲಕ್ಷಣಾನ್ಯಾಸೀಶಾಮಸ್ಮಾಕಂ ಸಂಬಂಧೀನ್ಯಭಿ ಚಕ್ಷಾಣೇ | ಅಭಿಪ್ರಾಪ್ಯಾಣೇ ಯುವಾಂ | ಅತೋ ಜನಾಯ ಜನಸ್ಯ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಮಮ ವರಂ ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರತಿ ಪ್ರ ಯಾತಂ | ವಾಂ ಯುವಯೋಶ್ಚ ನಿಷ್ಠೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಾ ಸುಮತಿರನುಗ್ರಹಮತಿರಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಾಸ್ತು ಸ್ತು ಭವತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಶುಶ್ರುವಾಂಸಾ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಬುಷಿಣಾಂ— ಬುಷಿಗಳ | ಪೂರಾಣಿ—ಅಧಿಕವಾದ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ | ಅಭಿ ಚಕ್ಷಾಣೇ—ನೋಡಿದ | ಜನಾಯ—ಯಜಮಾನನಾದ ನನ್ನ | ವರಂ ಪ್ರತಿ—ಯಜ್ಞವನ್ನು ಕಾರಿತು | ಪ್ರ ಯಾತಂ—ಬನ್ನಿರಿ | ಚಿನಿಷ್ಠಾ—ಆತ್ಮತೃಪ್ತವಾದ | ವಾಂ ಸುಮತಿಃ—ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹ ಬುದ್ಧಿಯು | ಅಸ್ಮೇ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಸ್ತು—ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಬುಷಿಗಳ ಅಧಿಕವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿಸಿರಿ ಯಜಮಾನನಾದ ನನ್ನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿರಿ. ಆತ್ಮತೃಪ್ತವಾದ ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಲಿ.

English Translation

Aswins, hearing the many prayers of the Rishis, you look favourably upon (us) : come to the sacrifice of this man, and may your desired favour be (shewn) him.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯೋ ವಾಂ ಯಜ್ಞೋ ನಾಸತ್ಯಾ ಹವಿಷ್ಮಾನ್ಮತೃಪ್ರಹ್ಮಾ ಸಮರ್ಯೋತಿ
ಭವಾತಿ |

ಉಪ ಪ್ರ ಯಾತಂ ವರಮಾ ವಸಿಷ್ಠಮಿಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯಚ್ಯಂತೇ ಯುವಭಾಂ

ಪದಪಾಠಃ

ಯಃ | ವಾಂ | ಯಜ್ಞಃ | ನಾಸತ್ಯಾ | ಹವಿಷ್ಮಾನ್ | ಕೃತೃಪ್ರಹ್ಮಾ | ಸಮರ್ಯಃ | ಭವಾತಿ |

ಉಪ | ಪ್ರ | ಯಾತಂ | ವರಂ | ಆ | ವಸಿಷ್ಠಂ | ಇಮಾ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ಬುಚ್ಯಂತೇ | ಯುವಭಾಂ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಸಾಸತ್ಯಾಶ್ಚಿನೌ ನಾಂ ಯುವಯೋರೋರ್ಯೋ ಯಜ್ಞೋ ಯಜಮಾನಃ ಸಮರ್ಯ ಋತ್ವಿ-
ಗೂಪೈರ್ಮರ್ತೇಭ್ಯಃ ಸಹಿತಃ ಸನ್ ಹವಿಷ್ಮಾನ್ ಹವಿಷಾ ಯುಕ್ತಃ ಕೃತಬ್ರಹ್ಮಾ ಕೃತಸ್ತೋತ್ರರೂಪಕರ್ಮಾ
ಭವಾತಿ ಭವತಿ ತಂ ವರಂ ವರಣೇಯಂ ವಸಿಷ್ಠವೋಪ ಪ್ರ ಯಾತಂ | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣೋಪಾಗಚ್ಛತಂ |
ಇಮೇಮಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಮಂತ್ರಜಾತಾನಿ ಯುವಭ್ಯಾಂ ಯುವಾಭ್ಯಾಮರ್ಥಾಯಾಗಮನಾಯಚ್ಛಂತೇ |
ಸ್ತೂಯಂತೇ | ಕ್ರಿಯಂತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಾಸತ್ಯಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ | ಯಃ ಯಜ್ಞಃ—ಯಾವ
ಯಜಮಾನನು | ಸಮರ್ಯಃ—ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿಯೂ | ಹವಿಷ್ಮಾನ್—ಹವಿಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ |
ಕೃತಬ್ರಹ್ಮಾ—ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವವನಾಗಿಯೂ | ಭವಾತಿ—ಆಗಿರುವನೋ ಅಂತಹ | ವರಂ—ಉತ್ತಮವಾದ
ವಸಿಷ್ಠಂ—ವಸಿಷ್ಠನಲ್ಲಿಗೆ | ಆ ಉಪ ಪ್ರ ಯಾತಂ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಬನ್ನಿರಿ | ಇಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ಈ ಸ್ತುತಿಗಳು
ಯುವಭ್ಯಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿಯೇ | ಋಚ್ಯಂತೇ—ಪಠಿತವಾಗುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಯಾವ ಯಜಮಾನನು ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವ
ನಾಗಿರೋ, ಹವಿಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ಸ್ತುತಿನಿರ್ಮಾಪಕನಾಗಿಯೂ ಆಗಿರುವನೋ ಅಂತಹ ಉತ್ತಮವಾದ ವಸಿಷ್ಠ
ನಲ್ಲಿಗೆ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಬನ್ನಿರಿ. ಈ ಸ್ತುತಿಗಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ ಪಠಿತವಾಗುತ್ತವೆ.

English Translation

Come, [Nasatyas, to the excellent Vasishtha, the worshipper who,
accompanied by the priests, is present, offering oblations and repeating
praises : these prayers are recited to (bring) you (hither).

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಯಂ ಮನೀಷಾ ಇಯಮಶ್ವಿನೌ ಗೀರಿಮಾಂ ಸುವೃಕ್ತಿಂ ವೃಷಣಾ ಜುಷೇ-
ಥಾಂ |

ಇಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಯುವಯೋನ್ಯಗ್ಮನ್ಯಾಯಂ ಪಾತ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಸದಪಾಠಃ

ಇಯಂ | ಮನೀಷಾ | ಇಯಂ | ಅಶ್ವಿನೌ | ಗೀಃ | ಇಮಾಂ | ಸುವೃಕ್ತಿಂ | ವೃಷಣಾ | ಜುಷೇಥಾಂ |

ಇಮಾ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ಯುವಯೋನ್ಯ | ಅಗ್ಮನ್ | ಯೋಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತುತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ ||೭||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ಇಯಂ ಮನಿಷಾ ಸ್ತುತೀರ್ಯವಯೋಃ ಕೃತೇತಿ ಶಿಷಃ | ತದೇವಾದರಾರ್ಥಂ ಪುನರುಚ್ಯತೇ | ಇಯಂ ಗೀಃ ಸ್ತುತಿಃ ಕೃತಾ | ಹೇ ವೃಷಣಾ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಕಾ ಇಮಾಮಸ್ತೃತ್ಯತಾಂ ಸುವೃತ್ತಿಂ ಶೋಭನಾಂ ಸ್ತುತಿಂ ಜುಷೇಥಾಂ | ಸೇವೇಥಾಂ | ಇಮೇಮಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸ್ತುತಿರೂಪಾಣಿ ಯುವಯೋನಿ ಯುವಾಂ ಕಾಮಯಮಾನಾನಿ ಸಂತ್ಯಗ್ಮನ್ | ಗಚ್ಛಂತು ಯುವಾಂ | ಯೂಯಂ ಸಾತೇತಿ ಸಿದ್ಧಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಇಯಂ ಮನೀಷಾ—ಈ ಸ್ತುತಿಯು ನಿಮಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ | ಇಯಂ ಗೀಃ—ಈ ಪ್ರಶಂಸಾವಾಕ್ಯವು ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ | ವೃಷಣಾ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದವಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಇಮಾಂ ಸುವೃತ್ತಿಂ—ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಈ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯವನ್ನು | ಜುಷೇಥಾಂ—ಸೇವಿಸಿರಿ | ಇಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತುತಿಕರ್ಮಗಳು | ಯುವಯೋನಿ—ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನಿಚ್ಛಿಸಿ | ಅಗ್ಮನ್—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಲಿ | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ಸಾತೆ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಈ ಸ್ತುತಿಯು ನಿಮಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದವಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಈ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯವನ್ನು ಸೇವಿಸಿರಿ. ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತುತಿಕರ್ಮಗಳು ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನಿಚ್ಛಿಸಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಲಿ. ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

This adoration, Aswins, this praise (is for you): be gratified, showerers (of benefits), by this laudation : may these eulogies, addressed to you, reach you : and do you ever cherish us with blessings.

ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪಂಚಮೇನುನಾಕೆ ಏಕೋನವಿಂಶತಿ ಸೂಕ್ತಾನಿ | ತತ್ರಾಪ ಸ್ವಸುರಿತಿ ಪದ್ಯಚಂ ಪ್ರಥಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮಾಶ್ವಿನಂ | ಅನುಕ್ರಮ್ಯತೇ ಚ | ಅಪ ಸ್ವಸುಃ ಪಡಿತಿ || ಗತೋ ವಿನ್ಯೋಗಃ ||

ಅನುನಾದವು—ಮುಗ್ಧೀದ ಸಂಹಿತೆಯ ಏಳನೆಯ ಮಂಡಲದ ಐದನೆಯ ಅನುನಾಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು ಸೂಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಃ ಸ್ವಸುಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅರು ಮಕ್ಕಳು ಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮುಷಿಯು ; ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು ; ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಃ ಸ್ವಸುಃ ಪಡಿತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನ್ಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೭೧

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೫ || ಸೂಕ್ತ—೭೧ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೧೮ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೬ ||

ಯುಷಿಃ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಅಶ್ವಿನೌ ||

ಛಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಠುಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ

ಅಸ ಸ್ವಸುರುಷಸೋ ನಗ್ನಿ ಹೀತೇ ರಿಣಕ್ತಿ ಕೃಷ್ಣೀರರುಷಾಯ ಪಂಥಾಂ |

ಅಶ್ವಾಮಘಾ ಗೋಮಘಾ ನಾಂ ಹವೇಮ ದಿವಾ ನಕ್ತಂ ಶರುಮಸ್ತದ್ಯು-
ಯೋತಂ || ೧ ||

ಪದವಾಚಃ

ಅಸ | ಸ್ವಸುಃ | ಉಷಸಃ | ನಕ್ | ಜಿಹೀತೇ | ರಿಣಕ್ತಿ | ಕೃಷ್ಣೀಃ | ಅರುಷಾಯ | ಪಂಥಾಂ |

ಅಶ್ವಮಘಾ | ಗೋಮಘಾ | ನಾಂ | ಹವೇಮ | ದಿವಾ | ನಕ್ತಂ | ಶರುಂ | ಅಸ್ತತ್ | ಯುಯೋತಂ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸ್ವಸುಃ ಸ್ವಸ್ಯ ಸ್ವಾನೀಯಾಯಾ ಉಷಸಃ ಸಕಾಶಾನ್ನಗ್ನಕ್ತಂ ರಾತ್ರಿರಪ ಜಿಹೀತೇ | ಅಪಗಚ್ಛತಿ | ತಸ್ಯಾ ಅವಕಾಶಂ ದತ್ವಾ ಸ್ವಯಮಪಗತೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ್ವಸಾ ಸ್ವಸ್ರೇ ಜ್ಯಾಯಸ್ಯೈ ಹೋನಿಮಾರ್ಚಿಕ್ | ಋ. ೧-೧೩೪-೮ | ಇತ್ಯುಕ್ತಂ | ಕೃಷ್ಣೀಃ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾ ರಾತ್ರಿರರುಷಾಯಾರೋಚಮಾನಾಯಾಹ್ನೇ ಸೂರ್ಯಾಯ ನಾ ಪಂಥಾಂ ಪಂಥಾಂ ಮಾರ್ಗಂ ರಿಣಕ್ತಿ | ರೇಚಿಯತಿ | ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ತಸ್ಯಾದ್ಯುಮಯೋರಾಗಮನಸಮಯತ್ಯಾತ್ ಹೇ ಅಶ್ವಾಮಘಾಶ್ವಧನೌ ಹೇ ಗೋಮಘಾ ಗೋಧನೌ | ಉಭಯೋಃ ಪ್ರದಾತಾರಾವಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಈದೃಶೌ ನಾಂ ಯುವಾಂ ಹವೇಮ | ಸ್ತುಮಃ | ಅಹ್ವಯಾಮಃ | ದಿವಾ ನಕ್ತಂ ಸರ್ವದಾ ಶರುಂ ಹಿಂಸಕಮಸ್ತದಸ್ಮತ್ತೋ ಯುಯೋತಂ | ಪೃಥಕ್ಕುರುತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸ್ವಸುಃ—ತನ್ನ ಸಹೋದರರೂಪಳಾದ | ಉಷಸಃ—ಉಷಸ್ಸಿನಿಂದ | ನಕ್—ರಾತ್ರಿಯು | ಅಪ ಜಿಹೀತೇ—ದೂರ ಸರಿಯುತ್ತಾಳೆ | ಕೃಷ್ಣೀಃ—ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾತ್ರಿಯು | ಅರುಷಾಯ—ಪ್ರಕಾಶ ಮಾನನಾದ ಸೂರ್ಯನಿಗಾಗಿ | ಪಂಥಾಂ—ಮಾರ್ಗವನ್ನು | ರಿಣಕ್ತಿ—ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ | ಅಶ್ವಾಮಘಾ—ಅಶ್ವ ರೂಪವಾದ ಧನವುಳ್ಳವರೂ | ಗೋಮಘಾ—ಗೋರೂಪವಾದ ಧನವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಹವೇಮ—ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ | ದಿವಾನಕ್ತಂ—ಅಹೋರಾತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ | ಶರುಂ—ಹಿಂಸಕನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು | ಅಸ್ತತ್—ನಮ್ಮಿಂದ | ಯುಯೋತಂ—ಬೇರಿಮಾಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ತನ್ನ ಸಮೋಪರಿರೂಪಳಾದ ಉಪಸ್ಥಾನದ ರಾತ್ರಿಯು ದೂರ ಸರಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಈಗತ್ತಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾತ್ರಿಯು ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಸೂರ್ಯನಿಗಾಗಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅಸ್ತಮಾವನಾದ, ಭರ್ವಾಣವಾದ ಗೋರೂಪವಾದ ಧನವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ಹಿಂಸಕನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ದೂರವಾಗಿರಿಸಿರಿ.

❀

English Translation

Night retires before the dawn, the sister (of the Ashwins) : the dark night leaves the path clear for the radiant (sun): upon you, who are affluent in horses, affluent in cattle, we call day and night : keep away from us the malevolent.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉಪಾ¹ಯಾತಂ ದಾಶು²ಷೇ ಮರ್ತ್ಯಾ³ಯ ರಥೇ⁴ನ ನಾಮ⁵ತ್ವಿನಾ⁶ ವಹಂತಾ⁷ ।
ಯುಯುತ⁸ನುಸ್ಯದ⁹ನಿರಾ¹⁰ನುಮೀ¹¹ವಾಂ ದಿನಾ¹² ನಕ್ತಂ¹³ ಮಾ¹⁴ಧ್ವೀ¹⁵ ತ್ರಾ¹⁶ಸೀ¹⁷ಥಾಂ
ನಃ ॥ ೨ ॥

ಪದಪಾಠಃ

ಉಪ¹ಯಾತಂ | ದಾಶು²ಷೇ | ಮರ್ತ್ಯಾ³ಯ | ರಥೇ⁴ನ | ನಾಮ⁵ | ತ್ವಿನಾ⁶ | ವಹಂತಾ⁷ ।
ಯುಯುತಂ | ಅಸ್ಯ⁸ತ್ | ಅನಿ⁹ರಾಂ | ಅಮೀ¹⁰ವಾಂ | ದಿನಾ¹¹ | ನಕ್ತಂ¹² | ಮಾ¹³ಧ್ವೀ¹⁴ | ತ್ರಾ¹⁵ಸೀ¹⁶ಥಾಂ | ನಃ ॥

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾ ಯುನಾಮುಪಾಯಾತಂ | ಉಪಾಗಚ್ಛತಮಸ್ಯದಾಹ್ವಾನಂ ಪ್ರತಿ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ದಾಶುಷೇ ಹವಿಷಾಂ ದಾತ್ರೇ ಯಜಮಾನಾಯ ತದರ್ಥಂ ರಥೇನ ವಾಮಂ ವನನೀಯಂ ಧನಂ ವಹಂತಾ ವಹಂತಾ | ಅಸ್ಯದಸ್ಯತೋ ಯುಯುತಂ | ಸ್ಯಥಕ್ಕುರುತಂ | ಕಿಂ | ಅನಿರಾಂ | ಇರಾನ್ಯಂ | ತದಸ್ಯ-ದಾರಿದ್ರ್ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಮೀವಾಂ ರೋಗಂ ಚ | ಹೇ ಮಾಧ್ವೀ ಮಧುಮಂತಾ ಯುನಾಂ ನೋಸ್ತಸ್ಮಾನ್ ದಿನಾ ನಕ್ತಂ ಸರ್ವದಾ ತ್ರಾಸೀಥಾಂ | ರಕ್ಷತಂ ॥

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಾಧ್ವೀ—ಮಧುಯುಕ್ತರಾದ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ದಾಶುಷೇ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ | ಮರ್ತ್ಯಾಯ—ಯಜಮಾನನಿಗಾಗಿ | ರಥೇನ—ನಿಮ್ಮ ರಥದೊಡನೆ | ನಾಮಾ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ

ಧನವನ್ನು | ವಹಂತಾ—ವಹಿಸಿಕೊಂಡು | ಉಪಾಯೇತಂ—ಬನ್ನಿರಿ | ಅಸ್ತತ್—ನಮ್ಮಿಂದ | ಅನಿರಾಂ—
ಅನ್ನರಹಿತವಾದ ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು | ಯುಯುತಂ—ಬೇರೆಮಾಡಿರಿ | ಅಮೀನಾಂ—ರೋಗದಿಂದ | ನಃ—
ನಮ್ಮನ್ನು | ದಿನಾ ನಕ್ತಂ—ಅಹೋರಾತ್ರವೂ | ತ್ವಾಸೀಥಾಂ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮಧುಯುಕ್ತರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮ
ರಥದೊಡನೆ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಧನವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬನ್ನಿರಿ. ನಮ್ಮಿಂದ ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿರಿ. ನಮ್ಮನ್ನು
ಸರ್ವದಾ ರೋಗರಹಿತರಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Come to the mortal, the donor (of oblations), bringing desired wealth
in your chariot : keep afar from us famine and sickness : day and night,
Madhwis, protect us.

ಸಂಹಿತಾಸಾಹಿತ್ಯ

ಆ ನಾಂ ರಥಮವಮಸ್ಯಾಂ ವೃಷ್ಟೌ ಸುಮ್ಮಾಯವೋ ವೃಷಣೋ ವರ್ತ-
ಯಂತು |

ಸ್ಯಾಮಗಭಸ್ತಿಂ ಮೃತಯುಗ್ಮರಶ್ವೈರಾಶ್ವಿನಾ ವಸುಮಂತಂ ವಹೇಥಾಂ || ೩ ||

ಪದಮಾಲೆ

ಆ | ನಾಂ | ರಥಂ | ಅವಮಸ್ಯಾಂ | ವೃಷ್ಟೌ | ಸುಮ್ಮಾಯವಃ | ವೃಷಣಃ | ವರ್ತಯಂತು |

ಸ್ಯಾಮಗಭಸ್ತಿಂ | ಮೃತಯುಗ್ಮರಶ್ವಃ | ಅಶ್ವೈಃ | ಆ | ಅಶ್ವಿನಾ | ವಸುಮಂತಂ | ವಹೇಥಾಂ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅವಮಸ್ಯಾಮಾಸನ್ನಯಾಂ ವೃಷ್ಟೌವೃಷ್ಟಿಂ ಉಪಸಿ ನಾಂ ಯುವಯೋ ರಥಂ ಸುಮ್ಮಾ-
ಯವಃ ಸುಖೇನ ಯೋಜಯಂತೋಽಶ್ವಾ ವೃಷಣೋ ವರ್ಷಕಾ ಯುನಾಮಾ ವರ್ತಯಂತು |
ಸ್ಯಾಮಗಭಸ್ತಿಂ ಸುಖರಶ್ಮಿಂ ಮೃತರಶ್ಮಿಂ ವಸುಮಂತಂ ಪ್ರದೇಯಧನಯುಕ್ತಂ ರಥಂ ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿ-
ನಾವೃತಯುಗ್ಮರುದಕಯುಕ್ತೈರಶ್ವೈರುದಕಪ್ರದೈರಶ್ವೈರಾ ವಹೇಥಾಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಅವಮಸ್ಯಾಂ—ಆವಿರ್ಭವಿಸಿ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವ | ವೃಷ್ಟೌ—
ಈ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಸುಮ್ಮಾಯವಃ—ಸುಖಕಾರಕಗಳೂ | ವೃಷಣಃ—ಕಾರುಣ್ಯವುಳ್ಳವರೂ

ಆದ ಅಶ್ವಗಳು | ರಥಂ—ನಿಮ್ಮ ರಥವನ್ನು | ಆ ವರ್ತಯಂತು—ಕರೆತರಲಿ | ಸ್ಯೂಮಗಭಸ್ತಿಂ—ಸುಖಕರವಾದ
ರಶ್ಮಿಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ | ವಸುಮಂತಂ—ಧನಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ರಥವನ್ನು | ಋತಯುಗ್ಮಿಃ—ಉದಕ
ಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವ | ಅಶ್ವೈಃ—ಅಶ್ವಗಳಿಂದ | ಆ ವಹೇಥಾಂ—ಹೊತ್ತುತರುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಉಪಸ್ಥಾನವಿಧಿ ಸಮೀಪಿಸುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸುಖಕರಗಳೂ,
ತಾರುಣ್ಯವುಳ್ಳವೂ ಆದ ಅಶ್ವಗಳು ನಿಮ್ಮ ರಥವನ್ನು ಕರೆತರಲಿ. ಸುಖಕರವಾದ ರಶ್ಮಿಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ, ಧನಯುಕ್ತವಾದುದೂ
ಆದ ನಿಮ್ಮ ರಥವನ್ನು ಉದಕಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವ ಅಶ್ವಗಳಿಂದ ಹೊತ್ತುತರುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.

English Translation.

may your docile and vigorous (horses) bring hither your chariot at
the approaching dawn : conduct hither, Ashwins, your radiating, wealth-
laden chariot, with your rain-bestowing steeds.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಯೋ ವಾಂ ರಥೋ ನೃಪತೀ ಅಸ್ತಿ ವೋಲ್ಹಾ ತ್ರಿವಂಧುರೋ ವಸುಮಾ
ಉಸ್ರಯಾಮಾ |

ಆ ನ ಏನಾ ನಾಸತ್ಯೋಪ ಯಾತಮುಭಿ ಯದ್ವಾಂ ವಿಶ್ವಪ್ರೋಕ್ಷೀ ಜಿಗಾತಿ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯಃ | ವಾಂ | ರಥಃ | ನೃಪತೀ ಇತಿ ನೃಪತೀ | ಅಸ್ತಿ | ವೋಲ್ಹಾ | ತ್ರಿವಂಧುರಃ | ವಸುಮಾನ್ |
ಉಸ್ರಯಾಮಾ |

ಆ | ನಃ | ಏನಾ | ನಾಸತ್ಯಾ | ಉಪ | ಯಾತಂ | ಅಭಿ | ಯತ್ | ವಾಂ | ವಿಶ್ವಪ್ರೋಕ್ಷೀಃ | ಜಿಗಾತಿ ||

ಸಾಯಂಜಘಾಪ್ಯಂ

ಹೇ ನೃಪತೀ ನೃಪಾಂ ಋಜಮಾನಾನಾಂ ಪಾಲಕಾವತ್ಸಿನೌ ವಾಂ ಯುವಯೋರ್ಯೋ ರಥೋ
ವೋಲ್ಹಾ ಯುವಯೋರ್ವಾಹುಕೋಽಸ್ತಿ ಸರ್ವದಾ ಸಂನಿಹಿತೋ ವರ್ತತೇ | ಕೀದೃಶೋಽಸೌ |
ತ್ರಿವಂಧುರಃ ಸಾರಥ್ಯಧಿಷ್ಠಾನಸ್ಥಾನತ್ರಯೋಪೇತೋ ವಸುಮಾನ್ದನವಾನುಸ್ರಯಾಮೋಽಸೌ ದಿವಸಂ
ಪ್ರತಿ ಗಂತಾ | ಏನೈತೇನ ರಥೇನ ಹೇ ನಾಸತ್ಯಾತ್ಸಿನೌ ನೋಽಸ್ಮಾನುಸಾ ಯಾತಂ | ಯದ್ವಥೋ ಯಶ್ಚ
ರಥೋ ವಾಂ ವಿಶ್ವಪ್ರೋಕ್ಷೀ ನ್ಯಾಪ್ತರೂಪೋಽಭಿ ಜಿಗಾತಿ ಅಭಿಗಚ್ಛತಿ | ಅಥನಾಹ | ಯದ್ವತ್ಯಾತ್ಸಿ-
ತ್ವಪ್ರೋಕ್ಷೀ ವಸಿಷ್ಠೋ ವಾಂ ಜಿಗಾತಿ ಸ್ತೌತಿ ಅತಃ ಉಪಾಯಾತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಸ್ತೌತೀ—ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಪಾಲಕರಾದ | ನಾಸತ್ಯಾ—ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮ
ಯೇ ರಥಃ—ಯಾವ ರಥವು | ಪೋಷ್ಣಾ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಹಿಸುವುದಾಗಿ | ಅಪ್ತಿ—ಇರುವುದೋ ಅಂತಹುದೂ
ತ್ರಿವಂಧುರಃ—ಮೂರು ಆಸನಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ | ವಸುಮಾನ್—ಧನಯುಕ್ತವಾದುದೂ | ಉಸ್ರಯಾಮಾ—
ದಿನಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವುದೂ (ಮತ್ತು) | ಯತ್—ಯಾವ ರಥವು | ವಿಶ್ವಪ್ಸ್ಮಾಶ್ವಿ—ಅನೇಕ ರೂಪವುಳ್ಳ
ದ್ದಾಗಿ | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಅಭಿ ಜಿಗಾತಿ—ಸಮೀಪಿಸುವುದೋ | ಏನಾ—ಅಂತಹ ರಥದೊಡನೆ | ನಃ—
ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ಉಪ ಆ ಯಾತಂ—ಬನ್ನಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಪಾಲಕರಾದ ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಯಾವ ರಥವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಹಿಸುವುದೋ
ಯಾವುದು ಅನೇಕರೂಪವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವುದೋ ಅಂತಹುದೂ ಮತ್ತು ಮೂರು ಆಸನಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ
ಧನಯುಕ್ತವಾದುದೂ, ದಿನಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವುದೂ ಆಗಿರುವುದೋ ಆ ರಥದೊಡನೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ.

English Translation

With that chariot, lords of men, which is your vehicle, which has
three benches, is laden with wealth, and is the precursor of day, come,
Nasatyas, to us ; with that chariot which traverses (the sky) as your all-
pervading form.

ಸಂತಾಪಾಶಃ

ಯುವಂ ಚೈವಾನಂ ಜರಸೋಮುಮುಕ್ತಂ ನಿ ಪೇದವ ಉಹಥುರಾಶು-
ಮಶ್ವಂ |

ನಿರಂಹಸಸ್ತಮಸಃ ಸ್ವರ್ತಮುತ್ರಿಂ ನಿ ಜಾಹುಷಂ ಶಿಧಿರೇ ಧಾತಮಂತಃ ||೫||

ಪದಪಾಠಃ

ಯುವಂ | ಚೈವಾನಂ | ಜರಸಃ | ಅಮುಮುಕ್ತಂ | ನಿ | ಪೇದವೇ | ಉಹಥುಃ | ಅಶುಂ | ಅಶ್ವಂ |

ನಿಃ | ಅಂಹಸಃ | ತಮಸಃ | ಸ್ವರ್ತಂ | ಅತ್ರಿಂ | ನಿ | ಜಾಹುಷಂ | ಶಿಧಿರೇ | ಧಾತಂ | ಅಂತರಿತಿ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಪ್ತಿನಾ ಯುವಂ ಯುವಾಂ ಚೈವಾನಂ ಜರಸೋ ಜೀರ್ಣಾದ್ರೂಪಾದಮುಮುಕ್ತಂ |
ಅಮುಂಚಿತಂ | ಯುವಂ ಚೈವಾನಮಪ್ತಿನಾ ಜರತಂ ಪುನರ್ಯುವಾನಂ | ಋ. ೧-೧೧೭ ೧೩ | ಇತಿ
ಹ್ಯಸ್ಯಶ್ಚ | ತಥಾ ಪೇದವ ಏತನ್ನಾಮಕಾಯ ರಾಜ್ಞ ಅಶುಂ ಶೀಘ್ರಗಾಮಿನಮಶ್ವಂ ನಿರತಿಹಥುಃ |
ಸ್ವವಹತಂ ಯುದ್ಧೇ | ಯುವಂ ಶ್ವೇತಂ ಪೇದವೇ | ಋ. ೧-೧೧೮ | ಇತಿ ನಿಗಮಃ | ತಥಾತ್ರಿಂ

ಮಹರ್ಷಿಮಂಹಸಃ ಋಬೀರಸಾದಗ್ನೀಃ ಸಕಾಶಾತ್ಸಮಸತ್ಯ ಗುಹಾಂತಃಸ್ಯ ತಾಚ್ಚ ಸಕಾಶಾನ್ವಿಪ್ಸರ್ತಂ | ನೈ-
ಪಾರಯತಂ | ಯುವಮೃಬೀರಸಮುತ ತಪ್ತಮತ್ರಯ ಓಮಸ್ತಂತಂ ಚಕ್ರಧಾಃ | ಋ. ೧೦-೩೯೯ |
ಇತಿ ನಿಗಮಃ | ತಥಾ ಜಾಹುಷಂ ಶಿಥಿರೇ ಶಿಥಿಲೇ ಭ್ರಷ್ಟೇ ಸ್ವರಾಷ್ಟ್ರೇನ ಸ್ತರ್ಮಾಭ್ಯೇ ಪುನರ್ವಿಧಾತಂ |
ನ್ಯಧಾತಂ | ಪರಿತಿಷ್ಠಂ ಜಾಹುಷಂ ವಿಶ್ವತಃ ಸೀಂ | ಋ. ೧-೧೦೬-೨೦ | ಇತಿ ಹ್ಯುಕ್ತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ಯುವಂ—ನೀವು | ಚ್ಯವಾನಂ—ಚ್ಯವಾನನೆಂಬ ಮುಷಿಯನ್ನು | ಜರಸಃ—
ಮುಷ್ಠಿನಿಂದ | ಅಮುಮುಕ್ತಂ—ಪಾರುಮಾಡಿದಿರಿ | ಪೇದವೇ—ಪೇದುವೆಂಬ ರಾಜನಿಗೆ | ಆಶುಂ—ಶೀಘ್ರ
ಗಾಮಿಯಾದ | ಅಶ್ವಂ—ಅಶ್ವವನ್ನು | ನಿಃ ಊಹಧುಃ—ಬದಗಿಸಿದಿರಿ | ಅತ್ರಿಂ—ಅತ್ರಿಯೆಂಬ ಮುಷಿಯನ್ನು
ಅಂಹಸಃ—ಹಿಂಸಾಕಾರಿಯಾದ ಶಾಸದಿಂದಲೂ | ತಮಸಃ—ಕತ್ತಲೆಯಿಂದಲೂ | ನಃ ಸ್ವರ್ತಂ—ಬಡಿಸಿದಿರಿ |
ಜಾಹುಷಂ—ಜಾಹುಷನೆಂಬ ರಾಜನನ್ನು | ಶಿಥಿರೇ—ಭದ್ರಿತವಾದ ಅವನ ದೇಹದ | ಅಂತಃ—ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ |
ನಿಃ ಧಾತಂ—ಪುನಃ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ಚ್ಯವಾನನೆಂಬ ಮುಷಿಯನ್ನು ಮುಷ್ಠಿನಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿದಿರಿ. ಪೇದ
ವೆಂಬ ರಾಜನಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಯಾದ ಅಶ್ವವನ್ನು ಬದಗಿಸಿದಿರಿ. ಅತ್ರಿಯೆಂಬ ಮುಷಿಯನ್ನು ಹಿಂಸಾಕಾರಿ
ಯಾದ ಶಾಸದಿಂದಲೂ ಕತ್ತಲೆಯಿಂದಲೂ ಬಿಡಿಸಿದಿರಿ. ಜಾಹುಷನೆಂಬ ರಾಜನನ್ನು ಭದ್ರಿತವಾಗಿದ್ದ ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ
ಪುನಃ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಿರಿ.

English Translation

You exempted Chyavana from decay : you mounted Pedu upon a
swift charger : you extricated Atri from torture and darkness : you replaced
Jahusha in his rebellious kingdom.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಯಂ ಮುನೀಷಾ ಇಯಮುತ್ಪನ್ನಾ ಗೀರಿಮಾಂ ಸುವೃತ್ತಿಂ ವೃಷಣಾ ಜುಷೇ-

ಥಾಂ |

ಇಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಯುವಯೂನ್ಯಗ್ಮನ್ಯಾಯಂ ಪಾತ ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಇಯಂ | ಮುನೀಷಾ | ಇಯಂ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಗೀಃ | ಇಮಾಂ | ಸುವೃತ್ತಿಂ | ವೃಷಣಾ | ಜುಷೇಥಾಂ |

ಇಮಾ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ಯುವಯೂನ್ಯ | ಅಗ್ಮನ್ಯ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೨ ||

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ಇಯಂ ಮನೀಷಾ ಸ್ತುತಿಯುವಯೋಃ ಕೃತೇತಿ ಶೇಷಃ | ತದೇವಾದ
ರಾರ್ಥಂ ಪುನರುಚ್ಯತೇ | ಇಯಂ ಗೀಃ ಸ್ತುತಿಃ ಕೃತಾ | ಹೇ ವೃಷಣಾ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಕಾ ಇಮಾಮ್
ಸ್ತುತೃತಾಂ ಸುವೃಕ್ತಿಂ ಜುಷೇಥಾಂ | ಸೇವೇಥಾಂ | ಇಮೇಮಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸ್ತುತಿರೂಪಾಣಿ
ಯುವಯೂನಿ ಯುನಾಂ ಕಾಮಯಮಾನಾನಿ ಸಂತ್ಯಗ್ಮನ್ | ಗಚ್ಛಂತು ಯುವಾಂ | ಯೂಯಂ
ಪಾತೇತಿ ಸಿದ್ಧಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ವೃಷಣಾ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರಾದ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಇಯಂ ಮನೀಷಾ—
ಈ ಸ್ತುತಿಯು ನಿಮಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ | ಇಯಂ ಗೀಃ—ಈ ಸ್ತುತಿಯು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ | ಇಮಾಂ
ಸುವೃಕ್ತಿಂ—ಈ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಜುಷೇಥಾಂ—ಸೇವಿಸಿರಿ | ಇಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ನಮ್ಮ ಈ
ಸ್ತುತಿಕರ್ಮಗಳು | ಯುವಯೂನಿ—ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನಿಚ್ಛಿಸಿ | ಅಗ್ಮನ್—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಲಿ |
ಯೂಯಂ—ನೀವು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸ್ತುತಿಸ್ತುತಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—
ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಈ ಸ್ತುತಿಯು ನಿಮಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು
ನಿಮಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿರಿ. ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತುತಿಕರ್ಮಗಳು ನಿಮ್ಮ
ಸೇವೆಯನ್ನಿಚ್ಛಿಸಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಲಿ. ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

This adoration, Ashwins, this praise (is for you) : be gratified,
showerer (of benefits), by this laudation : may these eulogies, addressed to
you, reach you : and do you ever cherish us with blessings.

ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆ ಗೋಮತೇತಿ ಪಂಚರ್ಚಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ ತ್ರೈಪುರ್ವಮಾಶ್ವಿನಂ |
ಅನುಕ್ರಮ್ಯತೇ ಚ | ಆ ಗೋಮತಾ ಪಂಚೇತಿ || ವಿನಿಯೋಗಃ ಪ್ರಾತರನುನಾಕಾಶ್ವಿನತಸ್ತಯೋರುಕ್ತಃ ||
ಅಶ್ವಿನೇ ಪಶಾನಾದ್ಯಾಶ್ಚ ತಸ್ಮೋ ಯಾಚ್ಯಾನುನಾಕಾಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ಆ ಗೋಮತಾ ನಾಸ್ಯಾ
ರಥೇನೇತಿ ಚತುರ್ಥಃ | ಆ-೩-೮ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಆ ಗೋಮತಾ—ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಐದನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮುಷಿಯು; ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು; ತಿಷ್ಠಾ ಪೌ ಛಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಗೋಮತಾ ಪಂಚಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಾತರನುವಾಕ ಮುತ್ತು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮಾಡುವ ಪಶುಹೋಮದಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ನಾಲ್ಕು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು ಯಾಜ್ಞಾ ಮುತ್ತು ಅನುವಾಕ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರುತಸೂತ್ರದ ಆ ಗೋಮತಾ ನಾಸತ್ಯಾ ರಥೇನೇತಿ ಚಿತಸ್ತಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೩-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೭೨

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೫ || ಸೂಕ್ತ—೭೨ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೧೯ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತುಂಖ್ಯ—೫ ||

ಮುಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಅಶ್ವಿನಾ ||

ಛಂದಃ—ತಿಷ್ಠಾಪೌ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ಗೋಮತಾ ನಾಸತ್ಯಾ ರಥೇನಾಶ್ವಾವತಾ ಪುರುಶ್ಚಂದ್ರೇಣ ಯಾತಂ |

ಅಭಿ ವಾಂ ವಿಶ್ವಾ ನಿಯುತಃ ಸಚಂತೇ ಸ್ವಾರ್ಹಯಾ ಶ್ರಿಯಾ ತನ್ನಾ ಶುಭಾನಾ

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ಗೋಮತಾ | ನಾಸತ್ಯಾ | ರಥೇನ | ಅಶ್ವಾವತಾ | ಪುರುಶ್ಚಂದ್ರೇಣ | ಯಾತಂ |

ಅಭಿ | ವಾಂ | ವಿಶ್ವಾಃ | ನಿಯುತಃ | ಸಚಂತೇ | ಸ್ವಾರ್ಹಯಾ | ಶ್ರಿಯಾ | ತನ್ನಾ | ಶುಭಾನಾ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ನಾಸತ್ಯಾಶ್ರಿನೌ ಗೋಮತಾ ಗೋಯುಕ್ತೇನಾಶ್ವಾವತಾಶ್ವಯುಕ್ತೇನ | ಅಶ್ವೈರ್ವೃಷಭೈಶ್ಚೋದೇನೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ವಾ | ಗೋಮತಾ ಗೋಪ್ರದೇನ | ಪುರುಶ್ಚಂದ್ರೇಣ ಬಹುಧನೇನ | ಧನಪ್ರದೇನೇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾದೃಶೇನ ರಥೇನಾ ಯಾತಂ | ಆಗಚ್ಛತಂ | ವಾಂ ವಿಶ್ವಾ ಬಹ್ಯೋಽನಿಯುತಃ ಸ್ತುತಯಃ ಸಚಂತೇ ಸೇವಂತೇಽಸ್ಮತ್ಪ್ರೇರಿತಾಃ | ಹೇ ಸ್ವಾರ್ಹಯಾ ಸ್ವಹಣೀಯಯಾ ಶ್ರಿಯಾ ಶೋಭಯಾ ತನ್ನಾ ಶರೀರೇಣ ಚ ಶುಭಾನಾ ದೀಪ್ಯಮಾನೌ ಯುವಾಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಾಸತ್ಯಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಸ್ವಾರ್ಹಯಾ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ | ಶ್ರಿಯಾ—ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ | ತನ್ನಾ—ಶರೀರದಿಂದ | ಶುಭಾನಾ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ನೀವು | ಗೋಮತಾ—ಗೋಯುಕ್ತವಾದುದೂ |

ಅಶ್ವಾವತಾ—ಅಶ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ | ಪುರುಷ್ಠಂ ದ್ವೇಣಿ—ಅಧಿಕವಾದ ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ | ರಥೇನ—ರಥದೊಡನೆ | ಆ ಯಾತಂ—ಬನ್ನಿರಿ | ನಾಂ ಅಭಿ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸುತ್ತಿ | ವಿಶ್ವಾಃ—ಅನೇಕವಾದ | ನಿಯುತಃ—ಸ್ತುತಿಗಳು | ಸಚಂತೇ—ಸೇವಿಸುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಗೋಯುಕ್ತವಾದುದೂ, ಅಶ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಅಧಿಕವಾದ ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ ರಥದೊಡನೆ ಬನ್ನಿರಿ. ನೀವು ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶರೀರದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅನೇಕವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳು ಸೇವಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

Come, Nasatyas, with your cattle-giving, horse-bestowing, wealth-yielding chariot : all praises gather round you, who are resplendent with admirable beauty of persons.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ನೋ ದೇವೇಭಿರುಪ ಯಾತಮರ್ವಾಕ್ಸಜೋಷಸಾ ನಾಸತ್ಯಾ ರಥೇನ |

ಯುವೋರ್ಹಿ ನಃ ಸಖ್ಯಾ ಪಿತ್ರಾಣಿ ಸಮಾನೋ ಬಂಧುರುತ ತಸ್ಯ ವಿತ್ತಂ ||

ಸದಪಾಠಃ

ಆ | ನಃ | ದೇವೇಭಿಃ | ಉಪ | ಯಾತಂ | ಅರ್ವಾಕ್ | ಸಜೋಷಸಾ | ನಾಸತ್ಯಾ | ರಥೇನ |

ಯುವೋಃ | ಹಿ | ನಃ | ಸಖ್ಯಾ | ಪಿತ್ರಾಣಿ | ಸಮಾನಃ | ಬಂಧುಃ | ಉತ | ತಸ್ಯ | ವಿತ್ತಂ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ನಾಸತ್ಯಾಶ್ವಿನೌ ಯುವಾಂ ದೇವೇಭಿರಿತರೈರ್ದೇವೈಃ ಸಹ ಸಜೋಷಸಾ ಸಮಾನಪ್ರೀತೌ ಸರಸ್ವರಂ ಸಂತೌ ನೋಽಸ್ಮಾಕಮರ್ವಾಗಭಿಮುಖಂ ರಥೇನಾ ಯಾತಂ | ಆಗಚ್ಛಂತಂ | ಆಗಮನೇ ಬಂಧುತ್ವಾತಿತಯಮಾಹ | ಯುವೋರ್ಯುವಯೋರ್ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಚ ಸಖ್ಯಾ ಸಖ್ಯಾಣಿ ಪಿತ್ರಾಣಿ ಪಿತೃತಃ ಪ್ರಾಪ್ತಾನಿ | ನೇದಾನೀಂ ಸ್ತುತ್ಯಾದ್ಯುಪಾಧಿನಾ ಪ್ರಾಪ್ತಾನಿ ಭವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತದೇವಾಹ | ಉತಾಪಿ ಚ ಯುವಯೋರ್ಮಮ ಚ ಬಂಧುಬಂಧಕಃ ಪಿತಾಮಹಃ ಸಮಾನ ಏಕ ಏವ | ತಸ್ಯ ವಿತ್ತಂ || ತಸ್ಯೇತಿ ಕರ್ಮಣಿ ಷಷ್ಠೀ || ತಂ ಬಂಧುಂ ತದ್ಬಂಧುತ್ವಂ ನಾವಿತ್ತಂ | ಜಾನೀತಂ || ವಿವಸ್ಯನ್ಯ-ರುಣಶ್ಲೋಭಾವಸಿ ಕಶ್ಯಪಾದಿತೇರ್ಜಾತೌ ವಿವಸ್ಯನ್ಯನಿಗೋರ್ಜನಕೋ ವರುಣೋ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯೇತೀತ್ಯೇವಂ ಸಮಾನಬಂಧುತ್ವಂ | ತಥಾ ಚ ಬೃಹದ್ದೇವತಾಯಾಮುಕ್ತಂ || ಅಭವನ್ನಿಧುನಂ ತ್ವಷ್ಟುಃ ಸರಣ್ಯಾಪ್ರಿತಿರಾಃ

ಸಹ | ಸ ವೈ ಸರಣ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚೆತ್ಸೈಯಮೇವ ವಿನಸ್ತತೇ || ತತಃ ಸರಣ್ಯಾಂ ಜಾತೇ ತೇ ಯಮು-
ಯಮ್ಯಾ ವಿನಸ್ತತಃ | ತಾವಪ್ಯುಭೌ ಯಮಾನೇವ ಹ್ಯಾಸ್ತಾಂ ಯಮ್ಯಾ ಚ ವೈ ಯಮಃ | ಸೃಷ್ಟ್ವಾ
ಭರ್ತುಃ ಸರೋಕ್ಷಂ ತು ಸರಣ್ಯಾಃ ಸದೃಶೀಂ ಸ್ತ್ರಿಯಂ | ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಮಿಥುನಂ ತಸ್ಯಾಮಶ್ವಾ ಭೂತ್ವಾ
ಪ್ರಚೇಕ್ಮತೇ || ಅವಿಜ್ಞಾನಾದ್ವಿಸ್ತಾಂಸ್ತು ತಸ್ಯಾಮಜನಯನ್ಮನುಂ | ರಾಜರ್ಷಿರಾಸೀಶ್ಚ ಮನುಸಿವ-
ಸ್ತಾನಿವ ತೇಜಸಾ || ಸ ವಿಜ್ಞಾಯ ಆಪಕ್ರಾಂತಾಂ ಸರಣ್ಯಾಮಾತ್ಮರೂಪೀಣಂ | ತ್ವಾಷ್ಟ್ರೀಂ ಪ್ರತಿಜಗಾ-
ಮಾಶು ನಾಜೀ ಭೂತ್ವಾ ಸಲಕ್ಷಣಃ || ಸರಣ್ಯಾಸ್ತು ವಿನಸ್ತಂತಂ ವಿಜ್ಞಾಯ ಹಯರೂಪಿಣಂ | ಮೃಧು-
ನಾಯೋಸಚೇಕ್ರಾಮ ತಾಂ ಚ ತತ್ಪಾರುರೋಹ ಸಃ || ತತಸ್ತಯೋಸ್ತು ನೇಗೇನ ಶುಕ್ರಂ ತದಪತದ್ಭುವಿ |
ಉಪಾಜಿಘ್ರಚ್ಛ ಸಾ ತ್ವತ್ಪಾ ತಚ್ಚೈಕ್ರಂ ಗರ್ಭಕಾಮ್ಯಯಾ || ಅಘ್ರಾಣಮಾತ್ರಾಚ್ಛೈಕ್ರಂ ತತ್ಪ್ರಮಾರಾ-
ಸಂಬಭೂವತುಃ | ನಾಸತ್ಯೈಶ್ಚೈವ ದಸ್ಯಶ್ಚ ಯೌ ಸ್ತುತಾವತ್ಪಿನಾವಹೀತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಾಸತ್ಯಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ದೇವೇಭಿಃ—ಇತರ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ | ಸಜೋಷಸಾ—
ಕೂಡಿದವರಾಗಿ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಅರ್ನಾಹ—ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ | ರಥೇನ—ರಥದೊಡನೆ | ಉಪ ಆಯಾತಂ—
ಬನ್ನಿರಿ | ಯಾವೋಃ—ನಿಮಗೂ | ನಃ—ನನಗೂ ಇರುವ | ಸಖ್ಯಾ—ಮಿತ್ರತ್ವವು | ಪಿತ್ರಾಣಿ—ನಮ್ಮ
ಹಿಂದಿನ ತಲೆಮಾರುಗಳಿಂದಲೂ ಇರುತ್ತವೆ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಬಂಧುಃ—ನಮ್ಮನ್ನು ಬಂಧುತ್ವದಿಂದ ಸೇರಿಸುವ
ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು | ಸಮಾನಃ—ಒಬ್ಬರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ | ತಸ್ಯ—ಅವರ | ವಿತ್ತಂ—ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಯಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ಇತರ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ರಥದೊಡನೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ |
ನಿಮಗೂ ನನಗೂ ಇರತಕ್ಕ ಮಿತ್ರತ್ವವು ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನವರಿಂದಲೂ ಇರುತ್ತದೆ. ನಮಗೆ ಬಂಧುತ್ವವನ್ನು ಒದಗಿಸಿರುವ
ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಒಬ್ಬರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಯಿರಿ.

English Translation

Sharing in satisfaction with the gods, come to our presence,
Nasatyas, with your chariot, for the friendship (that prevails) between you
and us is from our forefathers ; a common ancestor (is ours) : acknowledge
his affinity.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಬಂಧುಃ ಸಮಾನಃ—ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮುಷಿಯಾದ ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಗೂ, ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ
ಬಂಧುತ್ವವಿರುವುದೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ತಂದೆಯಾದ ವಿಸ್ವಂತನೂ,
ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಯ ತಂದೆಯಾದ ವರುಣನೂ ಅದಿತಿ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಮುಷಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನರಾದ ಪುತ್ರರು. ಆದ್ದರಿಂದ
ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಸಹೋದರರು. ಸಹೋದರರ ಮಕ್ಕಳಾದ್ದರಿಂದ ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಗೂ, ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ

ಸಂಬಂಧವಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಬೃಹದ್ದೇವತಾಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅಭವನ್ನಿಥುನಂ ತ್ವಷ್ಟಾಃ ಸರಣ್ಯಾಸ್ತಿಸಿರಾಃ ಸಹ |

ಸ ವೈ ಸರಣ್ಯಾಂ ಸ್ತಾಯಚ್ಛತ್ ಸ್ತಯಮೇವ ವಿವಸ್ವತೇ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೬. ೧೬೨)

ತ್ವಷ್ಟ್ಯವಿಗೆ ಸರಣ್ಯಾ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯೂ, ತ್ರಿಸಿರಸ್ಸೆಂಬ ಪುತ್ರನೂ ಇದ್ದರು. ಅವನು ತನ್ನ ದುಹಿತೆಯಾದ ಸರಣ್ಯಾವನ್ನು ವಿವಸ್ವಂತನಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು.

ತತಃ ಸರಣ್ಯಾಂ ಜಜ್ಞತೇ ಯಮಯಮ್ಯಾ ವಿವಸ್ವತಃ |

ತಾ ಚಾಪ್ಯುಭಾ ಯಮಾನೇವ ಜ್ಯಾಯಾಂಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ತು ವೈ ಯಮಃ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೬. ೧೬೨)

ಅನಂತರ ವಿವಸ್ವಂತನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸರಣ್ಯಾವಿನಲ್ಲಿ ಯಮ ಮತ್ತು ಯಮೀ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಅವಳ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಮನೇ ಮೊದಲನೆಯವನು.

ತ್ವಷ್ಟಾ ಭರ್ತುಃ ಸರೋಕ್ಷಂ ತು ಸರಣ್ಯಾಃ ಸದ್ವಿಶೀಂ ಸ್ತ್ರಿಯಂ |

ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಮಿಥುನಂ ತಸ್ಯಾಂ ಅಶ್ವಾ ಭೂತ್ವಾಪಚಿಕ್ರಮೇ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೬. ೧-೧)

ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ವಿವಸ್ವಂತನು ಇಲ್ಲದಿರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸರಣ್ಯಾವು ತನ್ನನ್ನೇ ಹೋಲುವ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ತನ್ನ ಅವಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅವಳ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ತಾನು ಅಶ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿವಸ್ವಂತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಬೇರೆ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅದೃಶ್ಯಳಾದಳು.

ಅವಿಜ್ಞಾನಾದ್ವಿಸ್ವಾಂಸ್ತು ತಸ್ಯಾಮಜನಯಂತು ||

ರಾಜರ್ಷಿರಭವತ್ಸೋಽಸಿ ವಿವಸ್ವಾನಿವ ತೇಜಸಾ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೭. ೨)

ಆದರೆ ವಿವಸ್ವಂತನಿಗೆ ಇದರ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದೇ, ಸರಣ್ಯಾವಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದನು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಮನುವಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಮನುವೂ ಸಹ ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿದೊಡ್ಡ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದನು. ಇವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿತು.

ಸ ವಿಜ್ಞಾಯ ತ್ವಪಕ್ರಾಂತಾಂ ಸರಣ್ಯಾಮಶ್ವರೂಪಿಣೀಂ |

ತ್ವಾಪ್ತೀಂ ಪ್ರತಿ ಜಗಾಮಾಶು ವಾಜೇ ಭೂತ್ವಾ ಸಲಕ್ಷಣಃ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೭. ೩)

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ವಿವಸ್ವಂತನಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಅರಿವುಂಟಾಯಿತು. ಸರಣ್ಯಾವು ಅಶ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದಾಳೆಂದು ತಿಳಿದನಂತರ ತಾನೂ ಸಹ ಪುರುಷಾಶ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತ್ವಷ್ಟ್ಯವಿನ ಪುತ್ರಿಯು ಹೋದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಟು ಅವಳನ್ನು ಸೇರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು.

ಸರಣ್ಯಾಶ್ಚ ವಿವಸ್ವಂತಂ ವದಿತ್ವಾ ಹಯರೂಪಿಣಂ |

ಮೃಥುನಾಯೋಪಚಿಕ್ರಮ ತಾಂ ಚ ತತ್ರಾರೂರೋಹ ಸಃ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೭. ೪)

ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ವಿವಸ್ತಂತನೂ ಅಶ್ವರೂಪನಾಗಿ ಬಂದುದನ್ನು ತೀದ ಸರಣ್ಯನು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸಂಭೋಗ ಸುಖವನ್ನಿಚ್ಛಿಸಿದಳು. ಆಗ ವಿವಸ್ತಂತನು ಅವಳ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು.

ತತಸ್ತಯೋಸ್ತು ವೇಗೇನ ಶುಕ್ರಂ ತದಪತದ್ಭುವಿ |
ಉಪಾಜಿಘ್ರಚ್ಛ ಸಾ ತ್ವಶ್ಚ ತಚ್ಛುಕ್ರಂ ಗರ್ಭಕಾಮ್ಯಯಾ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೨೫)

ಅವರ ಪರಸ್ಪರವಾದ ಉತ್ಸಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿವಸ್ತಂತನ ಶುಕ್ರವು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಆಗ ಸರಣ್ಯನು ಗರ್ಭವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸಿದಳು.

ಆಘ್ರಾತಮಾತ್ರಾಚ್ಛುಕ್ರಾತ್ಪು ಕುಮಾರೌ ಸಂಬಂಧಾವತುಃ |
ನಾಸತ್ಯಶ್ಚೈವ ದಸ್ರಶ್ಚ ಯೌ ಸ್ತುತಾವತ್ಸಿನಾವತಿ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೨-೬)

ಆ ಶುಕ್ರವನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಅವಳಿಗೆ ಗರ್ಭೀಕೃತ್ವತಿಯುಂಟಾಗಿ ಅದರಿಂದ ನಾಸತ್ಯ ಮತ್ತು ದಸ್ರ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಯುವಕರು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಅನಂತರ ಅವರು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕೂಡಬಲ್ಲೆಂದು ಇವರ ಮಹಿಮೆಯು ಲೋಕಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿತು.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉದು ಸ್ತೋಮಾಸೋ ಅಶ್ವಿನೋರಬುಧ್ರಾ ಇವಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯುಷಸಶ್ಚ ದೇ-
ವೀಃ |

ಅವಿವಾಸನೋ ದಸೀ ಧಿಷ್ಣೋಮೇ ಅಚ್ಛಾ ವಿಪ್ರೋ ನಾಸತ್ಯಾ ವಿವಕ್ತಿ |೨|

ಪದಪಾಠಃ

ಉತ್ | ಊಂ ಇತಿ | ಸ್ತೋಮಾಸಃ | ಅಶ್ವಿನೋಃ | ಅಬುಧ್ರನ್ | ಜಾಮಿ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ಉಷಸಃ | ದೇ-
ವೀವೀಃ |

ಅವಿವಾಸನ್ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಧಿಷ್ಣೋ ಇತಿ | ಇಮೇ ಇತಿ | ಅಚ್ಛ | ವಿಪ್ರಃ | ನಾಸತ್ಯಾ | ವಿವಕ್ತಿ |

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಸ್ತೋಮಾಸಃ ಸೋಮಾಃ ಸ್ತನಾ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನಾವುದ್ಭುಬುಧ್ರನ್ | ಉತ್ಪತ್ವಂ ಬೋಧಯಂತಿ |
ಉ ಇತಿ ಪೂರಣಃ | ಜಾಮಿ | ಬಂಧುನಾಮೃತತ್ | ಬಂಧುಸ್ಥಾನೀಯಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಪರಿವೃಥಾಃ |
ಕರ್ಮಾಣಿ ದೇವೀದ್ಯೋತಮಾನಾ ಉಷಸಃ | ಚಿಕಾರಾದಶ್ವಿನೌ ಚ | ಅಬುಧ್ರನ್ | ವಿಪ್ರೋ ಮೇಧಾವಿ-
ವಸಿಷ್ಠ ಇಮೇ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ಧಿಷ್ಣೋ ಧಿಷಣಾರ್ಹೇ ಸ್ತುತೇ ಅವಿವಾಸನ್ ಪರಿಚರನ್ |
ನಾಸತ್ಯಾಶ್ವಿನಾವಚ್ಛಾಭಿಮುಖಂ ವಿವಕ್ತಿ | ಸೌತಿ ||

ಸ್ತುತಿಪದಾರ್ಥ

ಸ್ತೋಮಾಸಃ—ಸ್ತುತಿಗಳು | ಉದು ಅಬುದ್ಧ್ರನ್—ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ |
 ಜಾಮಿ—ಬಂಧುರೂಪಿಗಳಾದ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ಕರ್ಮಗಳೂ | ದೇವೀಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನಗಳಾದ | ಉಷಸಃ ಚ—
 ಉಷಸ್ಸುಗಳೂ ಅವರನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ | ವಿಪ್ರಃ—ಮೇಧಾವಿಯಾದ ವಸಿಷ್ಠನು | ಭಿಷ್ಣೋ—ಸ್ತುತಿಗೆ
 ಅರ್ಹರಾದ | ಇಮೇ ರೋದಸೀ—ಈ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು | ಆ ವಿನಾಸನ್—ಪೂಜಿಸುತ್ತ | ನಾಸತ್ಯಾ
 ಅಚ್ಯ—ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ | ವಿವಶ್ವಿ—ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸ್ತುತಿಗಳು, ಬಂಧುರೂಪಿಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನಗಳಾದ ಉಷಸ್ಸುಗಳೂ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗ
 ಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ, ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ಸ್ತುತಿಗೆ ಅರ್ಹರಾದ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತ
 ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Praises waken up Ashwins, kindred adorations (arouse them) and the
 celestial dawns : the sage, addressing these laudations to the adorable heaven
 and earth, glorifies the Nasatyas in their presence.

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ

ವಿ ಚೇದುಚ್ಯಂತೈಶ್ಚಿನಾ ಉಷಾಸಃ ಪ್ರ ನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಕಾರವೋ ಭರಂತೇ |
 ಊರ್ಧ್ವಾಂ ಭಾನುಂ ಸವಿತಾ ದೇವೋ ಅಶ್ರೇದ್ಭೃಹದಗ್ನಯಃ ಸಮಿಧಾ
 ಜರಂತೇ || ೪ ||

ಪದಸಾತಃ

ವಿ | ಚ | ಇತ್ | ಉಚ್ಯಂತಿ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಉಷಸಃ | ಪ್ರ | ನಾಂ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ಕಾರವಃ | ಭರಂತೇ |
 ಊರ್ಧ್ವಾಂ | ಭಾನುಂ | ಸವಿತಾ | ದೇವಃ | ಅಶ್ರೇತಃ | ಭೃಹತ್ | ಅಗ್ನಯಃ | ಸಂಽಽಧಾ | ಜರಂತೇ |

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾ ಉಷಾಸ ಉಷಸೋ ವೃಚ್ಯಂತಿ ಚೇತ್ | ತಮಾಂಸಿ ವಿನಾಸಯಂತಿ | ಚೇದಿತಿ
 ಪೂರಣಶ್ಚಾರ್ಥೇ ನಾ | ಸ ಚ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಸೂರ್ಯಾದ್ಯಪೇಕ್ಷಕಃ || ಚೇದ್ಯೋಗಾದನಿರ್ಘಾತಃ || ಅಶೋ
 ಯುವಯೋಃ ಸ್ತುತಿಶಮಯತ್ಯಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಕಾರವಃ ಸ್ತೋತಾರಃ ಪ್ರ ಭರಂತೇ |
 ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಸಂಪಾದಯಂತಿ | ಊರ್ಧ್ವಾಮಶ್ರೇತಃ ಅಶ್ರಯಂತಿ ಭಾನುಂ ತೇಜಃ ಸವಿತಾ ದೇವಃ |
 ಅಗ್ನಯೋಽಸಿ ಸಮಿಧಾ ಸಮಿಂಧನೇನ ಬೃಹದತಿಮಹಜ್ಜರಂತೇ | ಸ್ತೂಯಂತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಶ್ವಿನೌ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಉಷಸಃ ವಿ ಉಚ್ಯಂತಿ ಚೇತ್—ಉಷಸ್ಸುಗಳು ಅವಿರ್ಭವಿಸಿ ಕತ್ತಲನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದೊಡನೆಯೇ | ನಾಂ—ನಮ್ಮನ್ನು ದೈಶಿಸಿ | ಕಾರವಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ಸ್ಮೋತ್ರಗಳನ್ನು | ಪ್ರ ಭರಂತೇ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ | ದೇವಃ—ದೇವಾತ್ಮನಾದ | ಸವಿತಾ—ಸವಿತೃವು | ಊರ್ಧ್ವಂ—ಉನ್ನತವಾಗಿ | ಭಾನುಂ—ತೇಜಸ್ಸನ್ನು | ಅಶ್ವೇತ್—ಅಶ್ರಯಿತಾನೇ | ಅಗ್ನಯೇ—ಅಗ್ನಿಗಳೂ ಸಹ | ಸಮಿಧಾ—ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾಗುವುದರಿಂದ | ಬೃಹತ್—ಅಧಿಕವಾಗಿ | ಜರಂತೇ—ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಉಷಸ್ಸುಗಳು ಅವಿರ್ಭವಿಸಿ ಕತ್ತಲನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದೊಡನೆಯೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ದೈಶಿಸಿ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಸ್ಮೋತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವಾತ್ಮಕನಾದ ಸವಿತೃವು ಉನ್ನತವಾಗಿ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಸರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಗ್ನಿಗಳೂ ಸಹ ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾಗುವುದರಿಂದ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

English Translation

When the dawns arise, your worshippers, Ashwins, proffer you praises : the divine Savitri casts his splendours on high : the fires, with their (kindled) fuel, greatly glorify you.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾನ್ನಾಸತ್ಯಾ ಪುರಸ್ತಾದಾಶ್ವಿನೌ ಯಾತಮಧರಾದುದಕ್ತಾತ್ |

ಆ ವಿಶ್ವತಃ ಪಾಂಚಜನ್ಯೇನ ರಾಯಾ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ಪಶ್ಚಾತ್ತಾತ್ | ನಾಸತ್ಯಾ | ಆ | ಪುರಸ್ತಾತ್ | ಆ | ಅಶ್ವಿನೌ | ಯಾತಂ | ಅಧರಾತ್ | ಉದಕ್ತಾತ್ |

ಆ | ವಿಶ್ವತಃ | ಪಾಂಚಜನ್ಯೇನ | ರಾಯಾ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೫ ||

ಗಾಯತ್ರಿಭಾಷ್ಯಂ

ಆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾದಿತಿ ಪಂಚಮ್ಯಾಶ್ವಿನೇ ಪಶೌ ವಸಾಯಾ ಅನುವಾಕ್ಯಾ | ಸೂತ್ರೀಂ ಚ | ಆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾನ್ನಾಸತ್ಯಾ ಪುರಸ್ತಾದಾ ಗೋಮತಾ ನಾಸತ್ಯಾ ರಥೇನ | ಆ-೩-೮ | ಇತಿ ||

ಹೇ ನಾಸತ್ಯಾಶ್ವಿನೌ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ್ರಶ್ವಾದ್ವೇಶಾದಾ ಯಾತಂ | ತಥಾ ಪುರಸ್ತಾತ್ಯೂರ್ವಸ್ವಾದ್ವೇಶಾತ್ ತಥಾಧರಾದಧಸ್ತನಾದ್ವೇಶಾದಪ್ರೇಣಿತ ಉದಕ್ತಾದುದಗ್ವೇಶಾತ್ | ಸರ್ವಶ್ಚ ಯಾತಮಿತಿ ಸಂಬಂಧಃ | ತಿಂ ಬಹುನಾ ವಿಶ್ವತಃ ಸರ್ವಸ್ವಾದ್ವೇಶಾತ್ಪಾಂಚಜನ್ಯೇನ ಪಂಚಜನಹಿತೇನ ರಾಯಾ ಧನೇನ ಸದಾ ಯಾತಂ | ನಿಷಾದಪಂಚಮಾಶ್ವತ್ಥಾರೋ ವರ್ಣಾಃ ಪಂಚಜನಾಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಾಸತ್ಯಾ—ನಾಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಕರಾದ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಪಶ್ಚಾತ್ತಾತ್—ಪಶ್ಚಿಮ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ | ಆ ಯಾತಂ—ಬನ್ನಿರಿ. | ಪುರಸ್ತಾತ್—ಪೂರ್ವಭಾಗದಿಂದಲೂ | ಆ—ಬನ್ನಿರಿ. | ಅಧರಾತ್—ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಿಂದಲೂ | ಉದಕ್ತಾತ್—ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಿಂದಲೂ | ಆ (ಯಾತಂ)—ಬನ್ನಿರಿ. | ವಿಶ್ವತಃ—ಸಕಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ | ಪಾಂಚಜನ್ಯೇನ—ಐದುವಿಧವಾದ ಜನರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ | ರಾಯಾ—ಧನ ದೊಂದಿಗೆ | ಆ (ಯಾತಂ)—ಬನ್ನಿರಿ. | ಯೋಯಂ—ನೀವು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಪಾತೆ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಾಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಕರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ಪಶ್ಚಿಮಪ್ರದೇಶದಿಂದಲೂ, ಪೂರ್ವಪ್ರದೇಶದಿಂದಲೂ, ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಿಂದಲೂ, ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಿಂದಲೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ. ಐದುವಿಧವಾದ ಜನರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಧನದೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಬನ್ನಿರಿ. ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation.

Come, Nasatyas, from the west, from the east : (come), Aswins from the south, from the north, come from every quarter with riches beneficial for the five classes of men : and do you ever cherish us with blessings.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾತ್ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ಸನ್ನು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನದ್ವೇಶಿಸಿ ಮಾಡುವ ಪಶುಯಾಗದ ವಪಾ ಹೋಮದಲ್ಲಿ ಅನುವಾಕ್ಯಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರುತಸೂತ್ರದ ಆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾನ್ವಾಸತ್ಯಾ ಪುರಸ್ತಾದಾ ಗೋಮತಾ ನಾಸತ್ಯಾ ರಥೇನ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೩-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅತಾರಿಷ್ಟೇತಿ ಪಂಚರ್ಚಿಂ ತೃತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಪ್ತಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮಾಶ್ವಿನಂ | ಅತಾರಿಷ್ಟೇತ್ಯುನುಕ್ರಮಣಿಕಾ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕಾಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರಯೋರುಕ್ಲೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಅತಾರಿಷ್ಟ—ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಐದನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಋಕ್ಸುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು; ತ್ರಿಷ್ಟುಭ ಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅತಾರಿಷ್ಟ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಾತರನುವಾಕ ಮತ್ತು ಅಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೭೩

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೫ || ಸೂಕ್ತ—೭೩ ||
 ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೨೦ ||
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಜ್ಯ—೫ ||
 ಮುಷೀ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||
 ದೇವತಾ—ಅಶ್ವಿನಾ ||
 ಭಂಜಿ—ಪ್ರಿಚ್ಛಾಪ್ ||

ಸಂಹಿತಾಶಾತಃ

ಅತಾರಿಷ್ಟ ತಮಸಸ್ಪಾರಮಸ್ಯ ಪ್ರತಿ ಸ್ತೋಮಂ ದೇವಯಂತೋ ದಧಾನಾಃ |

ಪುರುದಂಸಾ ಪುರುತಮಾ ಪುರಾಜಾಮರ್ತ್ಯಾ ಹವತೇ ಅಶ್ವಿನಾ ಗೀಃ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅತಾರಿಷ್ಟ | ತಮಸಃ | ಪಾರಂ | ಅಸ್ಯ | ಪ್ರತಿ | ಸ್ತೋಮಂ | ದೇವಯಂತಃ | ದಧಾನಾಃ |

ಪುರುದಂಸಾ | ಪುರುತಮಾ | ಪುರಾಜಾ | ಅಮರ್ತ್ಯಾ | ಹವತೇ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಗೀಃ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಸ್ಯ ತಮಸೋಽಜ್ಞಾನಸ್ಯ ತತ್ಕಾರ್ಯಸ್ಯ ಜನನಮರಣವತಃ ಸಂಸಾರದುಃಖಸ್ಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ ಪ್ರಯೋಗವಿಷಯಾಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪಾರಮತಾರಿಷ್ಟ | ತೀರ್ಣಾಃ ಸ್ಯುಃ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಃ | ದೇವಯಂತೋ ದೇವಕಾಮಾಃ ಸ್ತೋಮಂ ಸ್ತುತಿಂ ಪ್ರತಿ ದಧಾನಾ ದೇವೇಷು ಕುರ್ವಾಣಾಃ | ಪುರುದಂಸಾ ಬಹುಕರ್ಮಾಣಾಂ ಪುರುತಮಾ ಪ್ರಭೂತತಮಾ ಪುರಾಜಾ ಪೂರ್ವಜಾತಾವತ ಏವಾಮರ್ತ್ಯಾ-ಮರಣಾರ್ಥಮಾಪ್ನೋತಾ ಗೀರ್ಗೀರಿತಾ ಸ್ತೋತಾ ವಸಿಷ್ಠೋ ಹವತೇ | ಸ್ತುತಿ | ಅಹ್ವಯತಿ ವಾ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ದೇವಯಂತಃ—ದೇವತೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡವರಾಗಿಯೂ | ಸ್ತೋಮಂ—ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಪ್ರತಿ ದಧಾನಾಃ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವವರಾಗಿಯೂ | ಅಸ್ಯ ತಮಸಃ—ಅಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಸಂಸಾರದ | ಪಾರಂ—ದಡವನ್ನು | ಅತಾರಿಷ್ಟ—ದಾಟಿದ್ದೇವೆ | ಪುರುದಂಸಾ—ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತರೂ | ಪುರುತಮಾ—ಅಧಿಕ್ಯವುಳ್ಳವರೂ | ಪುರಾಜಾ—ನಿಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಉತ್ಪನ್ನರಾದವರೂ | ಅಮರ್ತ್ಯಾ—ಮರಣಾರ್ಥಮರಣವರೂ ಆದ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು | ಗೀಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು | ಹವತೇ—ಸ್ತುತಿಗೆ ಅಹ್ವಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದೇವಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರತರೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದೈವಿಸಿ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುವವರೂ ಆದ ನಾವು ಅಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಸಂಸಾರದ ದಡವನ್ನು ದಾಟಿದ್ದೇವೆ. ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತರೂ, ಅಧಿಕೃತವಲ್ಲದರೂ, ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಉತ್ಪನ್ನರಾದವರೂ, ಮರಣಭರ್ಮರಹಿತರೂ ಆದ ಅಪ್ಪಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Devoted to the gods, and hymning their praise, we have crossed to the opposite shore of this (state of) darkness: the worshipper invokes the Aswins, the doers of many deeds, the most mighty, the first-born, the immortal.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ನೈ ಪ್ರಿಯೋ ಮನುಷಃ ಸಾದಿ ಹೋತಾ ನಾಸತ್ಯಾ ಯೋ ಯಜತೇ ವಂದತೇ ಚ |

ಅಶ್ವೀತಂ ಮಧ್ವೋ ಅಶ್ವಿನಾ ಉಸಾಕ ಆ ವಾಂ ವೋಚೇ ವಿದಥೇಷು ಪ್ರಯಸ್ವಾನ್ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ನಿ | ಊಂ ಇತಿ | ಪ್ರಿಯಃ | ಮನುಷಃ | ಸಾದಿ | ಹೋತಾ | ನಾಸತ್ಯಾ | ಯಃ | ಯಜತೇ | ವಂದತೇ | ಚ |
ಅಶ್ವೀತಂ | ಮಧ್ವಃ | ಅಶ್ವಿನೌ | ಉಸಾಕೇ | ಆ | ವಾಂ | ವೋಚೇ | ವಿದಥೇಷು | ಪ್ರಯಸ್ವಾನ್ ||೨||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪ್ರಿಯೋ ಯುವಯೋಃ ಪ್ರಿಯಭೂತೋ ಮನುಷೋ ಮಾನುಷೋ ಮನುಷಃ ಸಕಾಶಾಜ್ಞಾತೋ ನಾ ಹೋತಾ ದೇವಾನಾಮಾಹ್ವಾತಾ ಸ್ತೋತಾಯಂ ನಿಷಾದಿ | ನೈ ಸಾದಿ | ನಿಷಪ್ನೋ ಭವತಿ | ಯುವಯೋಃ ಕರ್ಮಣಿ ವರ್ತತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಹೇ ನಾಸತ್ಯಾಶ್ವಿನೌ ಯೋ ಯಜತೇ ಯಾಗಂ ಕರೋತಿ ವಂದತೇ ಸ್ತುತಿ ಚ ತಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿನಂ ಮಧ್ವೋ ಮಥುರಂ ಸೋಮರಸಂ ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ಉಸಾಕೇಽಂತಿಕ ಏವ ಸಮೀಪೇ ಸ್ಥಿತ್ವೈವಾಶ್ವೀತಂ | ಪಿಬತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ವಿದಥೇಷು ಯಜ್ಞೇಷು ವಾಂ ಯುನಾಂ ಪ್ರಯಸ್ವಾನನ್ನವಾನ್ನನ್ನಾ ವೋಚೇ | ಆಹ್ವಯೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಾಸತ್ಯಾ—ನಾಸತ್ಯಸಂಜ್ಞ ಕರಾದ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಆಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಪ್ರಿಯಾಃ—ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದವನೂ | ಮನುಷ್ಯಃ—ಮಾನವರೂಪನೂ ಆದ | ಹೋತಾ—ಹೋತೃವು | ನಿ ಪಾದಿ—ನಿಮ್ಮ ಪೂಜಾ ಸಕ್ತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ | ಯಾಃ—ಯಾರು | ಯಜತೇ—ಯಜ್ಞವನ್ನಾಚರಿಸುವನೋ | ವಂದತೇ ಚ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವನೋ ಅವನ | ಮಧ್ವಃ—ಮಧುರವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಉಪಾಕೇ—ಅವನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿದ್ದು | ಅಶ್ವೀತಂ—ಪಾನ ಮಾಡಿರಿ | ವಿದಥೇಷು—ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ | ಪ್ರಯಸ್ವನ್—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ನಾನು | ವಾಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಆ ವೋಚೇ—ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಾಸತ್ಯಸಂಜ್ಞ ಕರಾದ ಎಲೈ ಆಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನೂ, ಮಾನವರೂಪನೂ ಆದ ಹೋತೃವು ನಿಮ್ಮ ಪೂಜಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ಯಾವ ಪುರುಷನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೈತಿಸಿ, ಯಜ್ಞವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವನೋ ಅವನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡಿರಿ. ಹವಿಯುಕ್ತನಾದ ನಾನು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

The man who is dear to you, Nasatyas, the invoker of the gods, has taken his seat, he who offers worship and repeats praise : be nigh, Aswins, and partake of the libation : supplied with food, I address you at sacrifices.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಹೇಮ ಯಜ್ಞಂ ಪಥಾಮುರಾಣಾ ಇಮಾಂ ಸುವೃಕ್ತಿಂ ವೃಷಣಾ ಜುಷೇಥಾಂ |

ಶ್ರುಷ್ಟೀವೇವ ಪ್ರೇಷಿತೋ ವಾಮಬೋಧಿ ಪ್ರತಿ ಸ್ತೋಮೈರ್ಜರಮಾಣೋ

ವಸಿಷ್ಠಃ || ೩ ||

ಪದಮಾಲೆ

ಅಹೇಮ | ಯಜ್ಞಂ | ಪಥಾಂ | ಉರಾಣಾಃ | ಇಮಾಂ | ಸುವೃಕ್ತಿಂ | ವೃಷಣಾ | ಜುಷೇಥಾಂ |

ಶ್ರುಷ್ಟೀವಾಽಇವ | ಪ್ರೇಷಿತಃ | ವಾಂ | ಅಬೋಧಿ | ಪ್ರತಿ | ಸ್ತೋಮೈಃ | ಜರಮಾಣಃ | ವಸಿಷ್ಠಃ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಉರಾಣಾ ಉರು ಸ್ತೋತ್ರಂ ಕುರ್ವಾಣಾಃ ಸ್ತೋತಾರೋ ವಯಂ ಪಥಾಂ ಪಠತಾಮಾಗಚ್ಛತಾಂ ಬೇವಾನಾಮರ್ಥಾಯ ಯಜ್ಞಂ ಯಾಗಂ ತತ್ಪ್ರಾಥನಂ ಹವಿರ್ವಾಹೇಮ | ವರ್ಧಯೇಮ | ಹೇ ವೃಷಣಾ ವರ್ಷಕಾ ಕಾಮಾನಾಂ ಇಮಾಂ ಸುವೃಕ್ತಿಂ ಶೋಭನಸ್ತುತಿಂ ಜುಷೇಥಾಂ | ಸೇವೇಥಾಂ | ವಾಂ,

ಯುನಾಂ ಶ್ರುಷ್ಟೀನೇವ | ಶ್ರುಷ್ಟೀತಿ ಕ್ಷಿಪ್ರನಾಮ | ಕ್ಷಿಪ್ರಗಂತಾ ದೂತ ಇವ ಪ್ರೇಷಿತೋಽಹಮಬೋಧಿ |
ಬೋಧಯತಿ ತೀಘ್ರಂ ಗಂತವ್ಯಮಿತಿ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ ಸ್ತೋಮೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಪ್ರತಿ ಜರಮಾಣಃ ಪ್ರತಿ.
ಸ್ತವನ್ | ಕಃ | ವಸಿಸ್ತೋಽಹಮಬೋಧೀತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉರಾಣಾಃ—ಅಧಿಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪಠಿಸುವ ನಾವು | ಪಥಾಂ—ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರತಕ್ಕ ದೇವತೆಗಳ
ಗಾಗಿ | ಯಜ್ಞಂ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು | ಅಹೇಮ—ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುತ್ತೇವೆ | ವೃಷಣಾ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರಾದ ಎಲೈ
ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಇನಾಂ ಸುವೃಕ್ತಿಂ—ನನ್ನ ಈ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಜುಷೇಥಾಂ—ಸೇವಿಸಿರಿ |
ಶ್ರುಷ್ಟೀನೇವ—ದೂತನಂತೆ | ಪ್ರೇಷಿತಃ—ಕಳುಹಲ್ಪಟ್ಟ | ವಸಿಷ್ಠಃ—ವಸಿಷ್ಠ ಸಂಜ್ಞಕನಾದ ನಾನು |
ಸ್ತೋಮೈಃ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ | ಪ್ರತಿ ಜರಮಾಣಃ—ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತ | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಅಬೋಧಿ—ಅಂ
ಯುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅಧಿಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪಠಿಸುವ ನಾವು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರತಕ್ಕ ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು
ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನನ್ನ ಈ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಸೇವಿ
ಸಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಗಾಗಿ ನಿಯಮಿತನಾದ ವಸಿಷ್ಠ ಸಂಜ್ಞಕನಾದ ನಾನು ದೂತನಂತೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತ ನಿಮ್ಮನ್ನು
ಅರಿಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Praising (the gods), we prepare the sacrifice for their coming :
showerers (of benefits), be propitiated by this pious laudation : despatched
like a swift messenger, Vasishttha arouses you, glorifying you with hymns.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಉಪ ತ್ಯಾ ವಹ್ನೀ ಗಮತೋ ವಿಶಂ ನೋ ರಕ್ಷೋಹಣಾ ಸಂಭೃತಾ ವೀಳು-
ಪಾಣೀ |

ಸಮಂಧಾಂಸ್ಯ ಗೃತ ಮತ್ಸರಾಣಿ ಮಾ ನೋ ಮರ್ಧಿಷ್ಯ ಮಾ ಗತಂ ಶಿವೇನ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಉಪ | ತ್ಯಾ | ವಹ್ನೀ | ಇತಿ | ಗಮತಃ | ವಿಶಂ | ನಃ | ರಕ್ಷೋಹನಾ | ಸಂಭೃತಾ | ವೀಳುಪಾಣೀ ಇತಿ
ವೀಳುಪಾಣೀ ||

ಸಂ | ಅಂಧಾಂಸಿ | ಅಗೃತ | ಮತ್ಸರಾಣಿ | ಮಾ | ನಃ | ಮರ್ಧಿಷ್ಯಂ | ಅ | ಗತಂ | ಶಿವೇನ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ತಾಂ ತಾಂ ತಾಂ ವಹ್ನೀ ಹವಿಷಾಂ ವೋಧಾರ್ ನೋಸ್ಮಾಕಂ ವಿಶಂ ಪ್ರಜಾಮೃತ್ವಿಜಮುಪ
ಗಮತಃ | ಉಪಗಚ್ಛತಾಂ | ಕೇದ್ಯತಾ ತಾ | ರಕ್ಷೋಹಣಾ ರಕ್ಷಸಾಂ ಹಂತಾರ್ ಸಂಭೃತಾ ಸಮ್ಯಗ್ಭೃತಾ
ಪುಷ್ಪಾಂಗೌ ವೀಳುಪಾಣೇ ದೃಢಪಾಣೇ | ಯದ್ವಾ ಅಯಮರ್ಥಾರ್ಥೋತ್ಪತ್ತಿರಪ್ಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯೇಯಃ |
ತಥಾ ಸತಿ ತಾ ರಥಸ್ಯ ವೋಧಾರ್ ದೃಢಪಾದಾವಶ್ಯೋರಶ್ಯಾಪುಪಗಚ್ಛತಃ ಮಿತಿ ತಸ್ಯಾರ್ಥಃ | ಅಂಧಾಂ-
ಸ್ಯನ್ನಾನಿ ಮತ್ಸರಾಣಿ ಮದಿಕರಾಣಿ ಸೋಮಾಃ ಸಮಗೃತ | ಸಮಗಚ್ಛಂತ ಯುವಾಂ | ನೋಸ್ಮಾನ್
ಮಾ ಮರ್ಥಿಷ್ಯಂ | ಮಾ ಹಿಂಸಂತು | ಕಿಂತು ಶಿವೇನ ಮಂಗಳೇನ ಧನೇನ ಸಾರ್ಥಮಾ ಗತಂ ಆಗಚ್ಛತಂ |

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ರಕ್ಷೋಹಣಾ—ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಾಶಮಾಡತಕ್ಕವರೂ | ಸಂಭೃತಾ—ಪ್ರಜ್ಞವಾದವರೂ | ವೀಳು-
ಪಾಣೇ—ದೃಢವಾದ ಪಾಣಿಗಳುಳ್ಳವರೂ | ತಾಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧರೂ | ವಹ್ನೀ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ವಹಿಸುವವರೂ ಅದ ಎಲೈ
ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ವಿಶಂ—ಪ್ರಜಾಸಮೂಹಕ್ಕೆ | ಉಪ ಗಮತಃ—ಬಂದು ಸೇರಿರಿ | ಮತ್ಸ-
ರಾಣಿ—ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ | ಅಂಧಾಂಸಿ—ಸೋಮರೂಪವಾದ ಅನ್ನಗಳನ್ನು | ಸಮಗೃತ—ಹೊಂದಿರಿ | ನಃ-
ನಮ್ಮನ್ನು | ಮಾ ಮರ್ಥಿಷ್ಯಂ—ಹಿಂಸಿಸಬೇಡಿರಿ | ಶಿವೇನ—ಮಂಗಳಕರವಾದ ಧನದೊಂದಿಗೆ | ಆ ಗತಂ—
ಬನ್ನಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಾಶಮಾಡತಕ್ಕವರೂ, ಪ್ರಜ್ಞರೂ, ದೃಢವಾದ ಪಾಣಿಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧರೂ, ಹವಿಸ್ಸನ್ನು
ವಹಿಸುವವರೂ ಅದ ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿರಿ. ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ ಸೋಮರೂಪದ
ಅನ್ನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಿ. (ಭಸ್ಮೀರಿ) ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಬೇಡಿರಿ. ಮಂಗಳಕರವಾದ ಧನದೊಂದಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ.

English Translation

May those two, the bearers (of oblations), approach our people,
destroyers of Rakshasas, well-nourished, strong-handad : accept our exhila-
rating (sacrificial) viands : injure us not, but come with good fortune.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ಸಶ್ಚಾತಾನ್ನಾಸತ್ಯಾ ಪುರಸ್ತಾದಾತ್ವಿನಾ ಯಾತಮುಧರಾದುದಕ್ತಾತ್ |

ಆ ವಿಶ್ವತಃ ಸಾಂಚಜನ್ಯೇನ ರಾಯಾ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ ನಃ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಆ | ಸಶ್ಚಾತಾತ್ | ನಾಸತ್ಯಾ | ಆ | ಪುರಸ್ತಾತ್ | ಆ | ಅತ್ವಿನಾ | ಯಾತಂ | ಅಧರಾತ್ | ಉದಕ್ತಾತ್ |

ಆ | ವಿಶ್ವತಃ | ಸಾಂಚೇಜನ್ಯೇನ | ರಾಯಾ | ಯೂಯಂ | ಸಾತ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಧಿತಿ ಪಂಚಮ್ಯಾಶ್ವಿನೇ ಪಶ್ಚಾ ವಸಾಯಾ ಅನುನಾಕ್ಯಾ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಆ ಪಶ್ಚಾ
ತಾನ್ನಾಸತ್ಯಾ ಪುರಸ್ತಾದಾ ಗೋಮತಾ ನಾಸತ್ಯಾ ರಥೇನ | ಆ-೩-೮ | ಇತಿ ||

ಹೇ ನಾಸತ್ಯಾಶ್ವಿನೌ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಶ್ವದ್ವೇಶಾದಾ ಯಾತಂ | ತಥಾ ಪುರಸ್ತಾತ್ಪೂರ್ವಸ್ಮಾದ್ವೇಶಾತ್
ತಥಾಧರಾದಧಸ್ತನಾದ್ವೇಶಾದ್ವಕ್ಷಿಣತ ಉದಕ್ತಾದುದಗ್ದೇಶಾತ್ | ಸರ್ವತ್ರ ಯಾತಮಿತಿ ಸಂಬಂಧಃ | ಕಿಂ
ಬಹುನಾ ವಿಶ್ವತಃ ಸರ್ವಸ್ಮಾದ್ವೇಶಾತ್ಪಾಂಚಜನ್ಯೇನ ಪಂಚಜನಹಿತೇನ ರಾಯಾ ಧನೇನ ಸಹಾ ಯಾತಂ |
ನಿಷಾದಪಂಚಮಾಶ್ವತ್ವಾರೋ ವರ್ಣಾಃ ಪಂಚಜನಾಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನಾಸತ್ಯಾ—ನಾಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಕರಾದ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಪಶ್ಚಾತ್ತಾತ್—ಪಶ್ಚಿಮ
ಪ್ರದೇಶದಿಂದ | ಆ ಯಾತಂ—ಬನ್ನಿರಿ | ಪುರಸ್ತಾತ್—ಪೂರ್ವಭಾಗದಿಂದಲೂ | ಆ—ಬನ್ನಿರಿ | ಅಧರಾತ್—
ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದಲೂ | ಉದಕ್ತಾತ್—ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದಲೂ | ಆ (ಯಾತಂ)—ಬನ್ನಿರಿ | ವಿಶ್ವತಃ—ಸಕಲ
ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ | ಸಾಂಚೇಜನ್ಯೇನ—ಐದು ವಿಧವಾದ ಜನರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ | ರಾಯಾ—ಧನ
ದೊಂದಿಗೆ | ಆ (ಯಾತಂ)—ಬನ್ನಿರಿ | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣ
ಗಳಿಂದ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಾಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಕರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ಪಶ್ಚಿಮಪ್ರದೇಶದಿಂದಲೂ, ಪೂರ್ವಪ್ರದೇಶದಿಂ
ದಲೂ, ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಿಂದಲೂ, ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಿಂದಲೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ. ಐದು ವಿಧವಾದ ಜನರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವ ಧನದೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಬನ್ನಿರಿ. ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Come, Nasatyas, from the west, from the east: (come), Ashwins, from
the south, from the north, come from every quarter with riches beneficial
for the five classes of men: and do you ever cherish us with blessings.

ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು

ಆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾತ್ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ಕನ್ನು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡುವ ಪಶುಯಾಗದ ಪಶಾ
ಹೋಮದಲ್ಲಿ ಅನುವಾಕ್ಯಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾನ್ಯಾಸತ್ಯಾ
ಪುರಸ್ತಾದಾ ಗೋಮತಾ ನಾಸತ್ಯಾ ರಥೇನ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೩-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ನಿಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಮಾ ಉ ವಾಮಿತಿ ಷಡ್ವಚಂ ಚತುರ್ಥಂ ಸೂಕ್ತಮಾಶ್ವಿನಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ | ಆದ್ಯಾತ್ಮತೀ-
ಯಾಪಂಚಮೋ ಬೃಹತ್ಯಃ ಶಿಷ್ವಾಃ ಸತೋಬೃಹತ್ಯಃ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ಇಮಾ ಉ ವಾಂ ಷಟ್
ಪ್ರಗಾಥಮಿತಿ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕ ಆಶ್ವಿನೇ ಕೃತೌ ಬಾರ್ಹತೇ ಛಂದಸ್ಯಾಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರೇ ಚ ಸೂಕ್ತಂ |
ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಇಮಾ ಉ ವಾಮಯಂ ವಾಂ | ಆ-೪-೧೫ | ಇತಿ || ದಶರಾತ್ರೇ ಪಂಚಮೇಂದನಿ
ಪ್ರಾಣಗಶಸ್ತ್ರ ಇಮಾ ಉ ವಾಮಿತ್ಯಯಮಾಶ್ವಿನಸ್ತುಚಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಇಮಾ ಉ ವಾಂ ದಿವಿಷ್ವ-
ಯಃ ಪಿಬಾ ಸುತಸ್ಯ ರಸಿನಃ | ಆ-೭-೧೨ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಇಮಾ ಉ ವಾಂ—ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಐದನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮಕ್ಕಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮಹಿಷು; ಅಶ್ವಿನೇಂದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು;
ಈ ಸೂಕ್ತದ ಒಂದು, ಮೂರು, ಐದನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸವು. ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಸತೋಬೃಹತೀ
ಛಂದಸ್ಸವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಮಾ ಉ ವಾಂ ಷಟ್ ಪ್ರಗಾಥಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಾತರನುವಾಕ
ಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿನಕ್ರತುಸಂಭವನಾದ ಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೂ, ಅಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳ
ಗಾಗಿಯೂ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಇಮಾ ಉ ವಾಮಯಂ ವಾಂ
ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೪-೧೫) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು. ದಶರಾತ್ರವೆಂಬ ಯಾಗದ ಐದನೆಯ ದಿವಸ ಪ್ರಾಣಗಶಸ್ತ್ರ
ಮಂತ್ರಪಠನ ಮಾಡುವಾಗ ಇಮಾ ಉ ವಾಂ ಎಂದು ಓದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಅಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರಚವನ್ನಾಗಿ
ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ ಇಮಾ ಉ ವಾಂ ದಿವಿಷ್ವಯಃ ಪಿಬಾ ಸುತಸ್ಯ ರಸಿನಃ ಎಂಬ
ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೭-೧೨) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೭೪

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೫ || ಸೂಕ್ತ—೭೪ ||

ಆವ್ಯಕ್ತ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೨೧ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳಂಖ್ಯೆ—೬ ||

ಮಹಿಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಅಶ್ವಿನೌ ||

ಛಂದಃ—೧, ೨, ೫, ಬೃಹತೀ | ೨, ೪, ೬, ಸತೋಬೃಹತೀ |

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಇಮಾ ಉ ವಾಂ ದಿವಿಷ್ವಯ ಉಸ್ರಾ ಹವಂತೇ ಅಶ್ವಿನಾ |

ಅಯಂ ನಾಮುಹ್ಯೇನಸೇ ಶಚೀನಸೂ ವಿಶಂವಿಶಂ ಹಿ ಗಚ್ಛಥಃ || ೧ ||

ಪದಸಾತಃ

ಇಮಾಃ | ಊಂ ಇತಿ | ವಾಂ | ದಿವಿಷ್ಟಯಃ | ಉಸ್ರಾ | ಹವಂತೇ | ಅಶ್ವಿನಾ ||

ಅಯಂ | ನಾಂ | ಅಹ್ವೇ | ಅವಸೇ | ಶಚೀವಸೂ ಇತಿ ಶಚೀವಸೂ | ವಿಶಂವಿಶಂ | ಹಿ | ಗಚ್ಛಥಃ |

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಮಾ ದಿವಿಷ್ಟಯೋ ದಿವಮಿಚ್ಛಂತೈಃ ಪ್ರಜಾ ಋತ್ವಿಜೋಽಸಿ | ಉ ಇತಿ ಚಾರ್ಥೇ | ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾ ಉಸ್ರಾ ವಾಸಕೌ ವಾಂ ಹವಂತೇ | ಅಹ್ವಯಂತಿ | ಅಯಂ ವಸಿಷ್ಠೋಽಸಿ ಹೇ ಶಚೀವಸೂ ಕರ್ಮಧನೌ ವಾಂ ಯುವಾವನೇಽಸ್ಯ ದ್ವಪ್ರಜಾಯ ಯುವಯೋಸ್ತಪ್ತರ್ಣಾಯ ವಾಹ್ವೇ | ಅಹ್ವಯಾಮಿ | ಕಿಮರ್ಥಮೇವಂ ಪ್ರಜಾ ಅಪ್ಯಹಮಸೀತ್ಯಾದರೋಕ್ತಿರಿತಿ ತತ್ರಾಹ | ಹಿ ಯಸ್ಮಾತ್ಸಾರಣಾದ್ಯುನಾಂ ವಿಶಂ ವಿಶಂ ಪ್ರಜಾಂ ಪ್ರಜಾಂ ಪ್ರತಿ ಗಚ್ಛಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ದಿವಿಷ್ಟಯಃ—ದೇವಲೋಕವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವ | ಇಮಾಃ—ಈ ಪ್ರಜೆಗಳು | ಉಸ್ರಾ—ತೇಜೋಯುತರಾದ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಹವಂತೇ—ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ | ಹಿ—ಯಾವ ನಿಮ್ಮ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ | ವಿಶಂ ವಿಶಂ—ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಗೂ | ಗಚ್ಛಥಃ—ನೀವು ಹೋಗುವಿರೋ ಆದುದರಿಂದ | ಶಚೀವಸೂ—ಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಧನವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಅಯಂ—ಈ ವಸಿಷ್ಠಸಂಜ್ಞಾಕನಾದ ನಾನೂ ಸಹ | ಅಹ್ವೇ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ದೇವಲೋಕವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವ ಈ ಪ್ರಜೆಗಳು ತೇಜೋಯುತರಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗುತ್ತೀರಿ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಧನವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಈ ವಸಿಷ್ಠಸಂಜ್ಞಾಕನಾದ ನಾನೂ ಸಹ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

These pious praises glorify you, radiant Aswins : I call upon you, who are rich, in acts for preservation, for you repair to every individual.

ಸಂಹಿತಾಸಾತಃ

ಯುವಂ ಚಿತ್ರಂ ದದಧುರ್ಭೀಜನಂ ನರಾ ಚೋದೇಧಾಂ ಸೂನ್ಯತಾವತೇ |

ಅರ್ನಾಗ್ರಥಂ ಸಮನಸಾ ನಿ ಯಚ್ಚಿತ್ರಂ ಪಿಬತಂ ಸೋಮ್ಯಂ ಮಧು || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಯುವಂ | ಚಿತ್ರಂ | ದದಧುಃ | ಭೋಜನಂ | ನರಾ | ಚೋದೇಥಾಂ | ಸೂನೃತಾವತೇ |

ಅರ್ವಾಕ್ | ರಥಂ | ಸಮನಸಾ | ನಿ | ಯಚ್ಚತಂ | ಪಿಬತಂ | ಸೋಮ್ಯಂ | ಮಧು || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅಶ್ವಿನೌ ಯುವಂ ಯುವಾಂ ಚಿತ್ರಂ ಚಾಯನೀಯಂ ಭೋಜನಂ ಧನಂ ದದಧುಃ |
ಧಾರಯೇಥೇ | ತದ್ಧನಂ ಸೂನೃತಾವತೇ ಸ್ತುತಿವತೇ ಸ್ತೋತ್ರೇ ಚೋದೇಥಾಂ | ಪ್ರೇರಯತಂ |
ತದರ್ಥಂ ಸಮನಸಾ ಸಮಾನಮನಸ್ಯ ಸಂತಾ ರಥಂ ಯುವಯೋಃ ಸಂಬಂಧಿನಮರ್ವಾಗಸ್ಯದಧಿ-
ಮುಖಂ ನಿ ಯಚ್ಚತಂ | ನಿಯಮತಂ | ತಥಾ ಕೃತ್ವಾ ಸೋಮ್ಯಂ ಸೋಮಸಂಬಂಧಿನಂ ಮಧು ಮಧುರ-
ರಸಂ ಪಿಬತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನರಾ—ದೇವತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಯುವಂ—ನೀವು | ಚಿತ್ರಂ—ಆಕರ್ಷಕವೂ, ಭೋ-
ಜನಂ—ಭೋಗಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವೂ ಆದ ಧನವನ್ನು | ದದಧುಃ—ಹೊಂದಿದ್ದೀರಿ | ಸೂನೃತಾವತೇ—ಉತ್ತಮವಾದ
ಸ್ತುತಿಪಾಠಕನಿಗೆ | ಚೋದೇಥಾಂ—ಆ ಧನವನ್ನು ಕೊಡಿರಿ | ಸಮನಸಾ—ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ | ರಥಂ—
ನಿಮ್ಮರಥವನ್ನು | ಅರ್ವಾಕ್—ನನುಗುಣಿಮುಖವಾಗಿ | ನಿ ಯಚ್ಚತಂ—ಹೊಡೆಯಿರಿ | ಮಧು—ಮಧುರ
ವಾದ | ಸೋಮ್ಯಂ—ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಪಿಬತಂ—ಪಾನಮಾಡಿರಿ.

ಭಾಷಾರ್ಥ

ಮಾರ್ಗವರ್ತಕರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ಆಕರ್ಷಕವೂ, ಭೋಗಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವೂ ಆದ ಧನ
ವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದೀರಿ. ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಪಾಠಕನಿಗೆ ಆ ಧನವನ್ನು ಕೊಡಿರಿ. ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ನಿಮ್ಮ
ರಥವನ್ನು ನನುಗುಣಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊಡೆಯಿರಿ. ಮಧುರವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿರಿ.

English Translation

You are possessed, leaders (of rites), of marvellous wealth; bestow it
upon him who sincerely praises you : alike favourably-minded, direct your
chariot to our presence : drink the sweet Soma beverage.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಆ ಯಾತಮುಪ ಭೂಷತಂ ವಂಧ್ಯಃ ಪಿಬತಮಶ್ವಿನಾ |

ದುಗ್ಧಂ ಸಯೋ ವೃಷಣಾ ಜೀನ್ಯಾವಸೂ ಮಾ ನೋ ಮರ್ಧಿಷ್ಠಮಾ ಗತಂ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅ | ಯಾತಂ | ಉಸ | ಭೂಷತಂ | ಮಧ್ವಃ | ಪಿಬತಂ | ಅತ್ತಿನಾ |

ದುಗ್ಧಂ | ಪಯಃ | ವೃಷಣಾ | ಜೇನ್ಯಾವಸೂ ಇತಿ | ಮಾ | ನಃ | ಮರ್ಧಿಷ್ವಂ | ಅ | ಗತಂ || ೩ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಹೇ ಅತ್ತಿನಾ ಯುವಾಮಾ ಯಾತಂ | ಅಗಚ್ಛತಂ | ಅಶತ್ಯ ಚೋಸ ಸಮಾಸೇ ಭೂಷತಂ | ಭವತಂ | ಮಧ್ವೇ ಮಧುರವಾ ಸೋಮರಸಂ ಪಿಬತಂ | ಪೀತ್ವಾ ಚ ಹೇ ವೃಷಣಾ ವರ್ಷಕಾ ಹೇ ಜೇನ್ಯಾವಸೂ ಜೇತವ್ಯಧನಾ | ಜಿತಧನಾವಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಯುವಾಂ ಪಯೋ ವೃಷ್ಟ್ಯದಕಮಂತರಿಕ್ಷಾ-
ದುಗ್ಧಂ | ನೋಸ್ಮಾನ್ ಮಾ ಮರ್ಧಿಷ್ವಂ | ಮಾ ಹಿಂಸ್ತಂ | ಈದೃತಪ್ರಾರ್ಥನಾಕರಣಮೇವ ಹಿಂಸಾ |
ಅ ಗತಂ | ಅಗಚ್ಛತಂ ಶೀಘ್ರಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅತ್ತಿನಾ—ನಿಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಅ ಯಾತಂ—ಬನ್ನಿರಿ | ಉಸ ಭೂಷತಂ—ನಮ್ಮ ಸಮಾಸ
ದಲ್ಲಿ | ಮಧ್ವಃ—ಮಧುರವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಪಿಬತಂ—ಪಾನಮಾಡಿರಿ | ವೃಷಣಾ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರೂ |
ಜೇನ್ಯಾವಸೂ—ಜಯಿಸಿದ ಧನವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ನೀವು | ಪಯಃ—ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು | ದುಗ್ಧಂ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ
ಕರೆಯಿರಿ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಮಾ ಮರ್ಧಿಷ್ವಂ—ಹಿಂಸಿಸಬೇಡಿರಿ | ಅ ಗತಂ—ದಯಮಾಡಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರೂ, ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಜಯಿಸಿದ ಧನವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ನಿಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ
ಬನ್ನಿರಿ. ಮಧುರವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿರಿ. ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕರೆಯಿರಿ. ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಸಿ
ಸದೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ.

English Translation

Come, Aswins, tarry near us, drink of the sweet libation : showerers
(of benefits), by whom riches are won, milk the rain (from the firmament);
harm us not : come hither.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅತ್ವಾಸೋ ಯೇ ನಾಮುಸ ದಾಶುಷೋ ಗೃಹಂ ಯುವಾಂ ದೀಯಂತಿ
ಬಿಭ್ರತಃ |

ಮತ್ತೂಯುಭಿರ್ನರಾ ಹಯೇಭಿರತ್ತಿನಾ ದೇವಾ ಯಾತಮಸ್ತ ಯೂ || ೪ ||

ಪದಮಾಳ:

ಅಶ್ವಾಸಃ | ಯೇ | ನಾಂ | ಉಪ | ದಾಶುಷಃ | ಗೃಹಂ | ಯುನಾಂ | ದೀಯಂತಿ | ಬಿಭ್ರತಃ |
ಮುಪ್ತುಯುಃ | ನರಾ | ಹಯೇಭಿಃ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಆ | ದೇವಾ | ಯಾತಂ | ಅಸ್ಮಯೂ ಇತ್ಯು-
ಸ್ಮಯೂ || ೪ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯೇಷಾಂ ಸೋಷಾ ನಾಂ ಯುವಯೋಃ ಸ್ವಭೂತಾ ದಾಶುಷೋ ಹವಿರ್ವಾತುರ್ಗೃಹಂ ಯು-
ನಾಂ ಬಿಭ್ರತೋ ಧಾರಯಂತೋ ದೀಯಂತಿ | ಗಮಯಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಮುಪ್ತುಯುಃ ಶೀಘ್ರಗಂತ್ಯುಃ-
ಹಯೇಭಿರ್ಹಯೈರಶ್ವೈರ್ಹೇ ನರಾ ನೇತಾರಾವಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ದೇವಾ ದೇವೌ ಅಸ್ಮಯೂ ಅಸ್ಮಾನ್ಯಾಮು-
ಯಮಾನಾನಾ ಯಾತಂ | ಅಸ್ಮದ್ಯಜ್ಞಮಾಗಚ್ಛತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ನರಾ—ಕರ್ಮನೇತೃಗಳಾದ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಯೇ—ಯಾವ ಆಶ್ವಗಳು | ನಾಂ—
ನಿಮಗೆ ಸೇರಿವೆಯೋ ಆ ಆಶ್ವಗಳು | ದಾಶುಷಃ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನ | ಗೃಹಂ—ಗೃಹಕ್ಕೆ
ಯುನಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಬಿಭ್ರತಃ—ಹೊರುತ್ತವೆ | ದೀಯಂತಿ—ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಒರಮಾಡುತ್ತವೆ | ಮುಪ್ತು-
ಯುಃ—ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಗಳಾದ | ಹಯೇಭಿಃ—ಆಶ್ವಗಳೊಡನೆ | ಅಸ್ಮಯೂ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ |
ಆ ಯಾತಂ—ಬನ್ನಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ನೇತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಯಾವ ಆಶ್ವಗಳು ನಿಮಗೆ ಸೇರಿವೆಯೋ ಆ ಆಶ್ವಗಳು
ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನ ಗೃಹಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹೊರುತ್ತವೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡುತ್ತವೆ. ಶೀಘ್ರ
ಗಾಮಿಗಳಾದ ಆಶ್ವಗಳೊಡನೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಬನ್ನಿರಿ.

English Translation.

Yours are the horses that, conveying you, bring you to the dwelling
of the donor (of the oblation) : divine leader (of rites), favourably inclined
towards us, come with your rapid steeds.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಅಥಾ ಹ ಯಂತೋ ಅಶ್ವಿನಾ ಪೃಕ್ಷಃ ಸಚಂತ ಸೂರಯಃ |

ತಾ ಯಂಸತೋ ಮುಘವದ್ಭ್ಯೋ ಧ್ರುವಂ ಯಶತ್ಪದ್ವಿರಸ್ಮಭ್ಯಂ ನಾಸತ್ಯಾ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅಥ | ಹ | ಯಂತಃ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಪೃಕ್ಷಃ | ಸಚಂತ | ಸೂರಯಃ ||

ತಾ | ಯಂತಃ | ಮಘವತ್‌ಭ್ಯಃ | ಧ್ರುವಂ | ಯಶಃ | ಭರ್ದಿಃ | ಅಶ್ವಭ್ಯಂ | ನಾಸತ್ಯಾ || ೫ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅಥಾ ಹಾಸಿ ಚಾಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ಯಂತಃ ಸ್ತುತಿಭಿರ್ಗಂಚ್ಛಂತೋ ಯಜಮಾನಾಃ ಸೂರಯೋ ಮೇಧಾವಿನಃ ಸ್ತೋತಾರಃ ಪೃಕ್ಷೋಽನ್ನಂ ಪ್ರಭೂತಂ ಸಚಂತ | ಸೇವಂತೇ | ಸಂಯಂತಿ ವಾ | ತಾ ತಾ ಯುವಾಂ ಮಘವದ್ಭ್ಯೋಽನ್ನವದ್ಭ್ಯೋಽಶ್ವಭ್ಯಂ ಧ್ರುವಮವಿಚಲಿತಂ ಯಶೋಽನ್ನಂ ಯಶ ಏವ ವಾ ಭರ್ದಿರ್ಗೃಹಂ ಯಂತಃ | ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಂ | ಹೇ ನಾಸತ್ಯಾಶ್ವಿನೌ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅಥಾ ಹ—ಮತ್ತು | ನಾಸತ್ಯಾ—ನಾಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಕರಾದ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಯಂತಃ—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿರುವ | ಸೂರಯಃ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳು | ಪೃಕ್ಷಃ—ಅನ್ನವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲು | ಸಚಂತ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ | ತಾ—ನೀವು | ಮಘವದ್ಭ್ಯಃ—ಹವಿಯುಕ್ತರಾದ | ಅಶ್ವಭ್ಯಂ—ನಮಗೆ | ಧ್ರುವಂ—ನಾಶರಹಿತವಾದ | ಯಶಃ—ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ | ಭರ್ದಿಃ—ಗೃಹವನ್ನೂ | ಯಂತಃ—ಒದಗಿಸಿರಿ.

ಭಾನಾರ್ಥ

ನಾಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಕರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರಗಳೂ, ಯಜಮಾನರೂ ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ನೀವು ಹವಿಯುಕ್ತರಾದ ನಮಗೆ ನಾಶರಹಿತವಾದ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ, ಗೃಹವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿರಿ.

English Translation

The pious worshippers now approaching you unite to offer (you sacrificial) food : do you two, Nasatyas, grant to us who are affluent (in offerings) enduring fame and dwelling.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ಯೇ ಯಯುರವೃಕ್ತಾಸೋ ರಥಾಇವ ನೃಪಾತಾರೋ ಜನಾನಾಂ |

ಉತ ಸ್ಥೇನ ಶವಸಾ ಶೂಶುವುರ್ನರ ಉತ ಕ್ಷಿಯಂತಿ ಸುಕ್ಷಿತಿಂ || ೬ ||

ಪದಮಾಃ

ಪ್ರ | ಯೇ | ಯೆಯುಃ | ಅವ್ಯಕಾಸಃ | ರಥಾಃ ಇವ | ಸ್ವಪಾತಾರಃ | ಜನಾನಾಂ ||

ಉತ | ಸ್ವೇನ | ಶವಸಾ | ಶೂಶುವುಃ | ನರಃ | ಉತ | ಕ್ಷಿಯಂತಿ | ಸುಕ್ಷಿತಿಂ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಯೇ ಯಜಮಾನಾ ಅವ್ಯಕಾಸಃ ಪರಕೀಯಧನಸ್ಯಾನಾದಾತಾರೋ ಜನಾನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ ನೃಪಾತಾರ ಋತ್ವಿಗೃಹಾಣಾಂ ನೃಣಾಂ ರಕ್ಷಿತಾರಃ ಸಂತೋ ಯೆಯುಃ ಯುಷಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತು-
ವಂತಿ ಹವಿರ್ಭಿಃ | ಪ್ರಾಪ್ತೌ ವೃಷ್ಟಾಂತಃ | ರಥಾ ಇವ ಪ್ರೀಹ್ಯಾದಿಪೂರ್ಣಾ ರಥಾ ಯಥಾ ಪ್ರಾಪ್ತು-
ವಂತಿ ಸ್ವಾಮಿಗೃಹಂ | ಉತೇತ್ಯಯಮುತ್ತರವಾಕ್ಯಾಪೇಕ್ಷಃ | ಅಪಿ ಚ ತೇ ನರೋ ಯಜಮಾನಾಃ ಸ್ವೇನ
ಶವಸಾ ಸ್ವೇಯೇನ ಬಲೇನ ಶೂಶುವುಃ | ವರ್ಧಂತೇ | ಉತಾಪಿ ಚ ಸುಕ್ಷಿತಿಂ ಸುನಿವಾಸಂ ಕ್ಷಿಯಂತಿ |
ಗಚ್ಛಂತಿ | ಪ್ರಾಪ್ತು-ವಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಯೇ—ಯಾವ ಯಜಮಾನರು | ಅವ್ಯಕಾಸಃ—ಹಿಂಸಾರಹಿತರಾಗಿ | ಜನಾನಾಂ—ಮಾನವರ ಸಹವೇ |
ನೃಪಾತಾರಃ—ಋಷಿಗಳ ರಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದು | ರಥಾ ಇವ—ಧಾನ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಗಾಡಿಗಳು ಯಜಮಾನನ ಗೃಹ
ವನ್ನು ಸೇರುವಂತೆ | ಪ್ರ ಯೆಯುಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಸಮಾಪಿಸುವದೇ | ನರಃ—ಆದೇ ಯಜಮಾನರು |
ಸ್ವೇನ ಶವಸಾ—ತಮ್ಮ ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ | ಶೂಶುವುಃ—ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ | ಉತ—ಮತ್ತು |
ಸುಕ್ಷಿತಿಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಗೃಹವನ್ನು | ಕ್ಷಿಯಂತಿ—ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ |

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಿಜೆ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಯಾವ ಯಜಮಾನರು ಹಿಂಸಾರಹಿತರಾಗಿ ಮಾನವರ ಸಹವೆ ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲ ರಕ್ಷ
ಕರಾಗಿದ್ದು ಧಾನ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಗಾಡಿಗಳು ಯಜಮಾನನ ಗೃಹವನ್ನು ಸೇರುವಂತೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಸಮಾಪಿ
ಸುವದೇ ಅದೇ ಯಜಮಾನರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಉತ್ತಮವಾದ
ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಗೃಹವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Those worshippers, the benefactors of men, doing injury to none
who repair to you, like waggons (to the farm), either prosper by their own
strength, or inhabit an excellent abode.

ಎಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ವೃಷಾ ಆವ ಇತ್ಯೆಷ್ಟಚ್ಛಂ ಪಂಚಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಂ | ಅತ್ರಾನುಕ್ರಮಣಿಕಾ |
ವೃಷಾ ಅಷ್ಟಾವುಷಸ್ಯಂ ತು ವಾ ಇತಿ | ತು ವಾ ಇತ್ಯುಕ್ತತಾತ್ಪರ್ಯಾದಿಪರಿಭಾಷಯೇದಮಾದೀನಿ ಸಪ್ತ
ಸೂಕ್ತಾನ್ಯುಷೋದೇವತಾಃ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕ ಉಷಸ್ಯೇ ಕೃತೌ ತ್ರೈಷ್ಟುಭೇ ಭಂದಸ್ಯಾಸ್ತಿನಶವ್ಯೇ
ಚೇದಮಾದೀನಿ ಪರ್ವ ಸೂಕ್ತಾನಿ | ತಥಾ ಚ ಸೂತ್ರೈತೇ | ವೃಷಾ ಆವೋ ದಿವಿಜಾ ಇತಿ ಪದಿತಿ
ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂ | ಅ. ೪-೧೪ | ಇತಿ || ಋಗ್ವಿಧಾನ ಅಖ್ಯಾತೋ ವಿನಿಯೋಗೋಽತ್ರ ಲಿಖ್ಯತೇ | ರಾತ್ರಾಃ
ಅಪರಕಾಲೇ ಯ ಉತ್ಥಾಯ ಪ್ರಯತೇ ಶುಚಿಃ | ವೃಷಾ ಇತ್ಯುಪತಿಷ್ಠೇತ ಪದ್ವಿಃ ಸೂಕ್ತೈಃ ಕೃತಾಂ-
ಜಲಿಃ || ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾತ್ಮೇ ಹಿರಣ್ಯಾನಿ ನಾನಾರೂಪಂ ಧನಂ ಬಹು | ಗಾ ಅಶ್ವಾನ್ ಪುರುಷಾನ್ಮಾನ್ಯಂ ಸ್ತ್ರಿಯೋ
ವಾಸಾಂಸ್ಯಜಾವಿಕಂ | ಋಗ್ವಿ-೨-೨೮ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ವೃಷಾ ಆವಃ—ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಐದನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವೃಷಾ ಅಷ್ಟಾವು-
ಷಸ್ಯಂ ತು ವೈ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಸೂಕ್ತದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಏಳು ಸೂಕ್ತಗಳು ಉಷೋದೇವತಾಕವು.
ಪ್ರಾತರನುವಾಕಮಂತ್ರ ಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಷಸ್ಯಕ್ರತುಸಂಬಂಧವಾದ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್‌ಭಂದಸ್ತಿನ ಮಂತ್ರಗಳಾಗಿಯೂ,
ಆಸ್ತಿನಶವ್ಯಮಂತ್ರಗಳಾಗಿಯೂ ಈ ಸೂಕ್ತದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಆರು ಸೂಕ್ತಗಳ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ
ಶ್ರುತಸೂತ್ರದ ವೃಷಾ ಆವೋ ದಿವಿಜಾ ಇತಿ ಪದಿತಿ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತದಿಂದ (ಅ. ೪-೧೪) ವಿವೃತ
ವಾಗಿರುವುದು. ಋಗ್ವಿಧಾನವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಈ ೧೯ತಿ ಹೇಳಿದೆ:—

ವೃಷಾ ಇತ್ಯುಪತಿಷ್ಠೇತ ಪದ್ವಿಃ ಸೂಕ್ತೈಃ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ |

ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾತ್ಮೇ ಹಿರಣ್ಯಾನಿ ನಾನಾರೂಪಂ ಧನಂ ಬಹು |

ಗಾ ಅಶ್ವಾನ್ ಪುರುಷಾನ್ ಧಾನ್ಯಂ ಸ್ತ್ರಿಯೋ ವಾಸಾಂಸ್ಯಜಾವಿಕಂ ||

(ಋಗ್ವಿಧಾನ. ೩೧೭-೧೮)

ವೃಷಾ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಆರು ಸೂಕ್ತಗಳಿಂದ ಕೃತಾಂಜಲಿಬದ್ಧನಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವವನಿಗೆ ನಾನಾ
ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಧನಗಳು, ಸುವರ್ಣ, ಗೋವುಗಳು, ಆಶ್ವಗಳು, ಭೃತ್ಯರು, ಧಾನ್ಯ, ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಉತ್ತಮ
ವಸ್ತ್ರಗಳು, ಆಡು, ಕುರಿ ಮೊದಲಾದ ಪಶುಸಂಪತ್ತು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಲಭಿಸುವುವು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೭೫

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೫ || ಸೂಕ್ತ—೭೫ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೨ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೮ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಉಷಾಃ ||

ಭಂದ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪಃ ||

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ವೃಗ್ನಿಷಾ ಆವೋ ದಿವಿಜಾ ಯತೇನಾವಿಷ್ಣುಣ್ಣಾನಾ ಮಹಿಮಾನಮಾಗಾತ್ |

ಅಪ ದ್ರುಹಸ್ತಮ ಆನರಜುಷ್ಠಮಂಗಿರಸ್ತಮಾ ಸ್ತಥ್ಯಾ ಅಜೀಗಃ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ವಿ | ಉಷಾಃ | ಆವಃ | ದಿವಿಜಾಃ | ಯತೇನ | ಆವಿಷ್ಣುಣ್ಣಾನಾ | ಮಹಿಮಾನಂ | ಆ | ಅಗಾತ್ ||

ಅಪ | ದ್ರುಹಃ | ತಮಃ | ಆವಃ | ಅಜುಷ್ಠಂ | ಅಂಗಿರಸ್ತಮಾ | ಸ್ತಥ್ಯಾಃ | ಅಜೀಗರಿತಿ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಇಯಮುಷಾ ದಿವಿಜಾ ದಿವ್ಯಂತರಿಕ್ಷೇ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತಾ ಸತೀ ವ್ಯಾವಃ | ವೃಚ್ಚಿತ್ | ಬಿಭಾಸಂ ಕೃತವತೀತ್ಯರ್ಥಃ || ವಸಿರ್ನಿವಾಸವಾಚ್ಯೇತ್ರಿ ವಿಪೂರ್ವೋ ವೃಚ್ಚಿನೇ ಭವೇತ್ | ಭಂದಸ್ಯ ಸಿ ದೃಶ್ಯತ ಇತ್ಯಾತ್ಮ | ದೃತಿಗ್ರಹಣಸ್ಯ ವಿಧ್ಯಂತರೋಪಸಂಗ್ರಹಣಾರ್ಥತ್ವಾದನಜಾದೇರಪ್ಯ ದಾಗಮಃ | ಹಲ್ ಜ್ಯಾಬ್ಬಿ ಇತಿ ಲೋಪಃ || ಸೈವೋಷಾ ಯತೇನ ತೇಜಸಾ ಮಹಿಮಾನಂ ಸ್ಯಮಹತ್ತ್ವಮಾವಿಷ್ಣುಣ್ಣಾನಾಗಾತ್ | ಆಗತವತೀ | ಆಗತ್ಯ ಚ ದ್ರುಹೋಽಸ್ಮದ್ಧೋಗ್ಧೋನಜುಷ್ಠಂ ಸರ್ವೇಷಾಮಪ್ರಿಯಂ ತಮಶ್ಚಾಪಾವಃ | ಅಪಸ್ಯಣೋತಿ | ಕಿಂಚಾಗಿರಸ್ತಮಾ | ಅಂಗೀರ್ಗತ್ಯರ್ಥಾದಂಗಿರಾಃ | ಗಂತ್ಯತಮಾ ಸ್ತಥ್ಯಾಃ ಸದವೀರಜೀಗಃ | ಉದ್ಗಿರತಿ | ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ವ್ಯವಹಾರಾಯ ಪ್ರಕಾಶಯತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉಷಾಃ—ಉಷೋದೇವಿಯು | ದಿವಿಜಾಃ—ದ್ಯುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನಳಾಗಿ | ವಿ ಆವಃ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿ ದ್ದಾಳಿ | ಯತೇನ—ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ | ಮಹಿಮಾನಂ—ತನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು | ಅವಿಷ್ಣುಣ್ಣಾನಾ—ಪ್ರಕಾಶ ಪಡಿಸುತ್ತ | ಅಗಾತ್—ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಳಿ | ದ್ರುಹಃ—ನಮಗೆ ಕೇಡುಬಯಸುವವರನ್ನೂ | ಅಜುಷ್ಠಂ—ನಿಜರಿಗೂ ಅಪ್ರಿಯವಾದ | ತಮಃ—ಕತ್ತಲೆಯನ್ನೂ | ಅಪ ಆವಃ—ದೂರವಾಡುತ್ತಾಳೆ | ಅಂಗಿರಸ್ತಮಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ | ಸಂಥಾಃ—ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ | ಅಜೀಗಃ—ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಉಷೋದೇವಿಯು ದ್ಯುಲೋಕದಲ್ಲಿ (ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ) ಉತ್ಪನ್ನಳಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ತನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ನಮಗೆ ಕೇಡುಬಯಸುವವರನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸಕಲರಿಗೂ ಅಪ್ರಿಯವಾದ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನೂ ದೂರವಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.

English Translation

The Dawn, the daughter of heaven, has risen : she comes, manifest-
ing her magnificence in light : she scatters our foes as well as the odious
darkness, and relumes the paths that are to be trodden (by living beings).

ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ

ಮಹೇ ನೋ ಅದ್ಯ ಸುವಿತಾಯ ಬೋಧ್ಯಷೋ ಮಹೇ ಸೌಭಗಾಯ ಪ್ರ
ಯಂಧಿ ।

ಚಿತ್ರಂ ರಯಿಂ ಯಶಸಂ ಧೇಹ್ಯಸ್ಮೇ ದೇವಿ ಮರ್ತೇಷು ಮಾನುಷಿ ಶ್ರವಸ್ಯಂ॥

ಪದಾರ್ಥ

ಮಹೇ | ನಃ | ಅದ್ಯ | ಸುವಿತಾಯ | ಬೋಧಿ | ಉಷಃ | ಮಹೇ | ಸೌಭಗಾಯ | ಪ್ರ | ಯಂಧಿ ||

ಚಿತ್ರಂ | ರಯಿಂ | ಯಶಸಂ | ಧೇಹಿ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ದೇವಿ | ಮರ್ತೇಷು | ಮಾನುಷಿ | ಶ್ರವಸ್ಯಂ ||೨||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಅದ್ಯ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಮಹೇ ಮಹತೇ ಸುವಿತಾಯ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಯೇ ಸುಖಗಮನಾಯ ವಾ
ಬೋಧಿ | ಭವ | ಕಿಂಚಿ ದೇ ಉಷಃ ಮಹೇ ಮಹತೇ ಸೌಭಗಾಯ ಸೌಭಾಗ್ಯಾಯ ಪ್ರ. ಯಂಧಿ |
ಪ್ರಯಚ್ಛಾಸ್ಮಾನ್ | ಕಿಂಚಿ ಚಿತ್ರಂ ಜಾಯದೀಯಂ ಯಶಸಂ ಯಶೋಯುಕ್ತಂ ರಯಿಂ ಧನಂ ಧೇಹಿ
ಧಾರಯಾಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಾನ್ | ಹೇ ಮಾನುಷಿ ಮನುಷ್ಯಹಿತೇ ದೇವಿ ಮರ್ತೇಷ್ವಸ್ಯಾಸು ಶ್ರವಸ್ಯಮನ್ನಮತಂ
ಪುತ್ರಂ ಧೇಹೀತ್ಯನುಷಂಗಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಉಷಃ—ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ | ಅದ್ಯ—ಇಂದು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಮಹೇ—ಮಹತ್ತಾದ | ಸುವಿ-
ತಾಯ—ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ | ಬೋಧಿ—ಗಮನಿಸು | ಮಹೇ—ಮಹತ್ತಾದ | ಸೌಭಗಾಯ—ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾ-
ಗಿಯೂ | ಪ್ರಯಂಧಿ—ಪ್ರೇರಿಸು | ಅಸ್ಮೇ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿ | ಚಿತ್ರಂ—ಆಕರ್ಷಕವೂ | ಯಶಸಂ—ಯಶೋಯುಕ್ತವೂ ಆದ |
ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು | ಧೇಹಿ—ಸ್ಥಾಪಿಸು | ಮಾನುಷಿ ದೇವಿ—ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಣಿಯಾದ ಎಲೈ ಉಷೋ-
ದೇವಿಯೇ | ಮರ್ತೇಷು—ಮಾನವರಾದ ನಮಗೆ | ಶ್ರವಸ್ಯಂ—ಅನ್ಯಯುಕ್ತರಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ, ಇಂದು ನಮಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸು. ಮಹತ್ತಾದ ಕಲ್ಯಾ-
ಣವನ್ನು ಒದಗಿಸು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಕವೂ ಯಶೋಯುಕ್ತವೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸು. ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಣಿ-
ಯಾದ ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ, ಮಾನವರಾದ ನಮಗೆ ಅನ್ಯಯುಕ್ತರಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸು.

English Translation

Be unto us to-day the cause of great felicity : bestow, Ushas, (what is
promotive) of great prosperity : give us wonderful riches and reputation :
grant, divine benefactress of men, to mortals flourishing male posterity.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಏತೇ ತೈ ಭಾನವೋ ದರ್ಶತಾಯಾಪ್ತಿತ್ರಾ ಉಷಸೋ ಅಮೃತಾಸ ಆಗುಃ |

ಜನಯಂತೋ ದೈವ್ಯಾನಿ ವ್ರತಾನ್ಯಪೃಣಂತೋ ಅಂತರಿಕ್ಷಾ ವ್ಯಸೃಃ || ೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಏತೇ | ತೈ | ಭಾನವಃ | ದರ್ಶತಾಯಾಃ | ಚಿತ್ರಾಃ | ಉಷಸಃ | ಅಮೃತಾಸಃ | ಆ | ಆಗುಃ |

ಜನಯಂತಃ | ದೈವ್ಯಾನಿ | ವ್ರತಾನಿ | ಆಪೃಣಂತಃ | ಅಂತರಿಕ್ಷಾ | ವಿ | ಆಸೃಃ || ೩ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ದರ್ಶತಾಯಾ ದರ್ಶನೀಯಾಯಾಃ ಪ್ರಕಾಶಯುಕ್ತಾಯಾ ಉಷಸಃ ಏತೇ ಪುರೋ ದೃಶ್ಯಮಾ-
ನಾಸ್ತೈ ತೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಪ್ತಿತ್ರಾಃ ಪೂಜ್ಯಾ ಆಶ್ವರ್ಯಭೂತಾ ನಾ ಅಮೃತಾಸೋಽಮರಣಾ ಅನಶ್ವರಾ
ಭಾನವೋ ರಶ್ಮಯ ಆಗುಃ | ಆಗಚ್ಛಂತಿ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಃ | ದೈವ್ಯಾನಿ ದೇವಾನಾಂ ಸಂಬಂಧಿನಿ
ವ್ರತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಜನಯಂತ ಉತ್ಪಾದಯಂತಃ | ತದನುಕೂಲಪ್ರಕಾಶಪ್ರದಾನಾತ್ಪ್ರದುತ್ತಾ-
ಮೋಷಾಂ | ಅಂತರಿಕ್ಷಾಂತರಿಕ್ಷಾಪೃಣಂತ ಅಪೂರಯಂತಃ | ಏಕಸ್ಮಿನ್ವಾಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯ ವಾಯುಮೇಘ-
ಪಕ್ಷಿಜಾಮಾಲಂಬನೋಪಾಧಿನಾ ತ್ರಿವಿಧತ್ವಂ | ಆತೋ ಬಹುವಚನಮುಪಪನ್ನಂ | ಏವಂ ಕುರ್ವತೋ
ಭಾನವೋ ವ್ಯಸೃಃ | ವಿವಿಧಂ ತಿಷ್ಠಂತಿ | ಸರಂತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ದರ್ಶತಾಯಾಃ—ಸುಂದರರೂಪಳಾದ | ಉಷಸಃ—ಉಷೋದೇವಿಯು | ಏತೇ—ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೋಚರ
ವಾಗುವವೂ | ತೈ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ | ಚಿತ್ರಾಃ—ಅಕರ್ಷಕವಾದವೂ | ಅಮೃತಾಸಃ—ನಾಶರಹಿತವೂ ಆದ |
ಭಾನವಃ—ರಶ್ಮಿಗಳು | ದೈವ್ಯಾನಿ—ದೇವಸಂಬಂಧವಾದ | ವ್ರತಾನಿ—ಕರ್ಮಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು | ಜನಯಂತಃ—
ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತ | ಆಗುಃ—ಪ್ರಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿವೆ | ಅಂತರಿಕ್ಷಾಃ—ಅಂತರಕ್ಷಗಳನ್ನು | ಆ ಪೃಣಂತಃ—ವ್ಯಾಪಿಸಿ
ತುಂಬುತ್ತ | ವ್ಯಸೃಃ—ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿವೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಸುಂದರರೂಪಳಾದ ಉಷೋದೇವಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೋಚರವಾಗುವವೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ, ಅಕರ್ಷಕವೂ, ನಾಶ
ರಹಿತವೂ ಆದ ರಶ್ಮಿಗಳು ದೇವತಾಕಾರ್ಯರೂಪವಾದ ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತ ಪ್ರಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿವೆ.
ಅಂತರಕ್ಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ತುಂಬುತ್ತ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿವೆ

English Translation

These wonderful, immortal rays of the beautiful Dawn appear,
giving birth to the pious rites of divine worship, and filling the firmament,
they spread around.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಏಷಾ ಸ್ಯಾ ಯುಜಾನಾ ಪರಾಕಾತ್ವಂಚ ಕ್ಷಿತಿಃ ಪರಿ ಸದ್ಯೋ ಜಿಗಾತಿ |
ಅಭಿಪಶ್ಯಂತೀ ವಯುನಾ ಜನಾನಾಂ ದಿವೋ ದುಹಿತಾ ಭುವನಸ್ಯ ಪತ್ನೀ || ೪ ||

| ಪದಪಾಠಃ |

ಏಷಾ | ಸ್ಯಾ | ಯುಜಾನಾ | ಪರಾಕಾತ್ | ಪಂಚ | ಕ್ಷಿತಿಃ | ಪರಿ | ಸದ್ಯಃ | ಜಿಗಾತಿ |
ಅಭಿಪಶ್ಯಂತೀ | ವಯುನಾ | ಜನಾನಾಂ | ದಿವಃ | ದುಹಿತಾ | ಭುವನಸ್ಯ | ಪತ್ನೀ || ೪ ||

| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಏಷಾ ಸ್ಯಾ ಸೋಷಾಃ ಪರಾಕಾದ್ಧೂರದೇಶಾದ್ಧೂರೇ ಸ್ಥಿತಾಽಽ ಯುಜಾನೋದ್ಯೋಗಂ
ಕುರ್ವಾಣಾ ಪ್ರಕಾಶಾಯ ಪಂಚ ಕ್ಷಿತಿರ್ನಿಷಾದಪಂಚಮಾಂಶ್ಚ ತುಲೋ ವರ್ಣಾನ್ ಸದ್ಯಃ ಪರಿ ಜಿಗಾತಿ |
ಕಿಂ | ಕುರ್ವತೀ | ಜನಾನಾಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ವಯುನಾ ಪ್ರಜ್ಞಾನಾನ್ಯಭಿಪಶ್ಯಂತೀ ಸಾಕ್ಷಿತ್ವೇನಾವಲೋಕ-
ಯಂತೀ | ಕೇದೃತೇ ಸಾ | ದಿವೋ ದುಹಿತಾ ದುಹಿತೃಸ್ಥಾನೀಯಾ ಭುವನಸ್ಯ ಭೂತಜಾತಸ್ಯ ಪತ್ನೀ
ಪಾಲಯಿತ್ರೀ | ಪರಿ ಜಿಗಾತೀತ್ಯನ್ವಯಃ ||

| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ದಿವಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷದ | ದುಹಿತಾ—ಪುತ್ರಿಯೂ | ಭುವನಸ್ಯ—ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ | ಪತ್ನೀ—ಪಾಲ
ಕಳೂ | ಸ್ಯಾ—ಪ್ರಸಿದ್ಧಳೂ ಆದ | ಏಷಾ—ಈ ಉಷೋದೇವಿಯು | ಜನಾನಾಂ—ಮಾನವರ | ವಯುನಾ—
ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು | ಅಭಿಪಶ್ಯಂತಿ—ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ | ಪರಾಕಾತ್—ಅತ್ಯಂತ ದೂರದೇಶದಿಂದಲೂ |
ಯುಜಾನಾ—ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ | ಪಂಚಕ್ಷಿತಿಃ—ನಿಷಾದಾದಿ ಪಂಚವಿಧವಾದ ಜನರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ |
ಸದ್ಯಃ—ಒಡನೆಯೇ | ಪರಿ ಜಿಗಾತಿ—ಸಮೀಪಿಸಿ ಬರುತ್ತಾಳೆ.

| ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಪುತ್ರಿಯೂ, ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಪಾಲಕಳೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಳೂ ಆದ ಉಷೋದೇವಿಯು
ಮಾನವರ ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಅತ್ಯಂತ ದೂರದೇಶದಿಂದಲೂ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ
ನಿಷಾದಾದಿ ಪಂಚವಿಧವಾದ ಜನರ ಸಮೀಪಕ್ಕೂ ಒಡನೆಯೇ ಸಮೀಪಿಸಿ ಬರುತ್ತಾಳೆ.

English Translation

Exerting herself, she approaches rapidly from afar (to give light) to
the five classes of men, witnessing the thoughts of men, the daughter of
heaven, the benefactress of living beings.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ವಾಜಿನೀವತೀ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಯೋಷಾ ಚಿತ್ರಮುಖಾ ರಾಯ ಈಶೇ
ವಸೂನಾಂ ।

ಯುಷ್ಪತಾ ಜರಯಂತೀ ಮುಘೋನೈಷಾ ಉಚ್ಛತಿ ವಹ್ನಿಭಿಗೃಣಾನಾ ॥

|| ಪದವಾಕ್ಯ ||

ವಾಜಿನೀವತೀ | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ | ಯೋಷಾ | ಚಿತ್ರಮುಖಾ | ರಾಯಃ | ಈಶೇ | ವಸೂನಾಂ :

ಯುಷ್ಪತಾ | ಜರಯಂತೀ | ಮುಘೋನೀ | ಉಷಾಃ | ಉಚ್ಛತಿ | ವಹ್ನಿಭಿಃ | ಗೃಣಾನಾ || ೫ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ವಾಜಿನೀವತೀ ಬದ್ಧನಾ | ಯದ್ವಪ್ಯುಷೋನಾಮೈತತ್ ತಥಾಪಿ ಚಿತ್ರಮುಖೈತ್ಯಸ್ಯಾಪ್ಯುಷೋನಾಮಕಸ್ಯ ಪೃಥಗ್ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾದತ್ಯೇಕೋ ಯೋಗರೂಢೋಽವಗತವ್ಯಃ | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಯೋಷಾ ಯೋಷಿಚ್ಚಿತ್ರಮುಖಾ ವಿಚಿತ್ರಧನಾ ವಿಚಿತ್ರರತ್ನಾಖ್ಯಧನಾ ವಾ ರಾಯೋ ಧನಸ್ಯಾವಶಿಷ್ಟಸ್ಯ ತಸ್ಯ ವಸೂನಾಂ ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿವರ್ವಾಶ್ರಯಾಣಾಂ ಧನಾನಾಂ ಚೇಶೇ | ಈಶೇ | ಅಥವಾ ವಸವೋ ವಾಸಕಾ ರತ್ನಯಃ | ತೇಷಾಮುಷಿಷ್ಯೇ | ಯುಷ್ಪತಾ ಯುಷಿಭಿಃ ಸ್ತುತಾ ಜರಯಂತೀ ಪ್ರಾಣಿಜಾತಾನಿ | ಉಷಾಃ ಖಲು ಪುನಃಪುನರಾವರ್ತಮಾನಾ ಪ್ರಾಣಿನಾಮಾಯುಃ ಕ್ಷಪಯತಿ ಮುಘೋನೀ ಧನವತ್ಪುಷಾ ವಹ್ನಿಭಿಃ ಕರ್ಮವೋಢ್ಯಭಿರ್ಬುಜಮಾನೈರ್ಗೃಣಾನಾ ಸ್ತೂಯಮಾನೋಚ್ಛತಿ | ವಿಧಾನಂ ಕರೋತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ವಾಜಿನೀವತೀ—ಅನ್ಯವಂತಳೂ | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ—ಸೂರ್ಯನ | ಯೋಷಾ—ಪತ್ನಿಯೂ | ಚಿತ್ರಮುಖಾ—ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಧನವುಳ್ಳವಳೂ ಅದ ಉಷೋದೇವಿಯು | ರಾಯಃ—ಧನಕ್ಕೂ | ವಸೂನಾಂ—ಜಗತ್ತನ್ನು ಆವರಿಸುವ ರಶ್ಮಿಗಳಿಗೂ | ಈಶೇ—ಒಡೆಯಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ | ಯುಷ್ಪತಾ—ಯುಷಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿತಳೂ | ಜರಯಂತೀ—ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕ್ಷಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವವಳೂ | ಮುಘೋನೀ—ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತಳೂ ಅದ | ಉಷಾಃ—ಉಷೋದೇವಿಯು | ವಹ್ನಿಭಿಃ—ಕರ್ಮವಾಹಕರಾದ ಯಜಮಾನರಿಂದ | ಗೃಣಾನಾ—ಪ್ರಶಂಸಿತಳಾಗಿ | ಉಚ್ಛತಿ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾಳೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಅನ್ಯವಂತಳೂ, ಸೂರ್ಯನ ಪತ್ನಿಯೂ, ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಧನವುಳ್ಳವಳೂ ಅದ ಉಷೋದೇವಿಯು ಧನಕ್ಕೂ ಜಗತ್ತನ್ನು ಆವರಿಸುವ ರಶ್ಮಿಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಯುಷಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿತಳೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕ್ಷಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವವಳೂ, ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತಳೂ ಅದ ಉಷೋದೇವಿಯು ಕರ್ಮವಾಹಕರಾದ ಯಜಮಾನರಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿತಳಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾಳೆ.

English Translation

The bride of Surya, the distributress of food, the possessor of; wonderful health, she rules over treasures (of every kind) of riches hymned by the Rishis, the waster away of life, the mistress of opulence, she rises, glorified by the offerers (of oblations).

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಪ್ರತಿ ದ್ಯುತಾನಾಮರುಷಾಸೋ ಅಶ್ವಾಶ್ವಿತ್ರಾ ಅದೃಶನ್ನಷಸಂ ವಹಂತಃ |

ಯಾತಿ ಶುಭ್ರಾ ವಿಶ್ವಸಿತಾ ರಥೇನ ದಧಾತಿ ರತ್ನಂ ವಿಧತೇ ಜನಾಯ || ೭ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪ್ರತಿ | ದ್ಯುತಾನಾಂ | ಅರುಷಾಸಃ | ಅಶ್ವಾಃ | ಚಿತ್ರಾಃ | ಅದೃಶನ್ | ಉಷಸಂ | ವಹಂತಃ ||

ಯಾತಿ | ಶುಭ್ರಾ | ವಿಶ್ವಸಿತಾ | ರಥೇನ | ದಧಾತಿ | ರತ್ನಂ | ವಿಧತೇ | ಜನಾಯ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ದ್ಯುತಾನಾಂ ದ್ಯೋತನಾನಾಮುಷಸಂ ವಹಂತೋ ಧಾರಯಂತೀರುಷಾಸ ಆರೋಚಮಾ-
ನಾಶ್ವಿತ್ರಾಶ್ವಾಯಸೀಯಾ ಅಶ್ವಾಃ ಪ್ರತ್ಯದೃಶನ್ | ಪ್ರತಿದೃಶ್ಯಂತೇ | ಸಾ ಜೋಷಾಃ ಶುಭ್ರಾ ದೀಪ್ಯ-
ಮಾನಾ ವಿಶ್ವಸಿತಾ ಬಹುರೂಪೇಣ ರಥೇನ ಯಾತಿ | ಸರ್ವಶ್ರ ಗಚ್ಛತಿ | ವಿಧತೇ ಪರಿಚರತೇ ಜನಾಯ
ರತ್ನಂ ರಮಣೀಯಂ ಧನಂ ದಧಾತಿ | ದಧಾತಿ ಚ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ದ್ಯುತಾನಾಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನಳಾದ | ಉಷಸಂ—ಉಷೋದೇವಿಯನ್ನು | ವಹಂತಃ—ವಹಿಸಿರುವವೂ |
ಅರುಷಾಸಃ—ಕಾಂತಿಯುತವಾದವೂ | ಚಿತ್ರಾಃ—ಆಕರ್ಷಕವಾದವೂ ಆದ | ಅಶ್ವಾಃ—ಅಶ್ವಗಳು |
ಪ್ರತ್ಯದೃಶನ್—ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿವೆ | ಶುಭ್ರಾ—ತೇಜೋಯುತಳಾದ ಉಷಸ್ಸು | ವಿಶ್ವಸಿತಾ—ಅನೇಕ
ರೂಪವುಳ್ಳ | ರಥೇನ—ರಥದೊಡನೆ | ಯಾತಿ—ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾಳೆ | ವಿಧತೇ—ತನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ |
ಜನಾಯ—ಯಜಮಾನರಿಗೆ | ರತ್ನಂ—ರಮಣೀಯವಾದ ಧನವನ್ನು | ದಧಾತಿ—ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಪ್ರಕಾಶಮಾನಳಾದ ಉಷೋದೇವಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿರುವವೂ, ಕಾಂತಿಯುತವಾದವೂ, ಆಕರ್ಷಕವಾದವೂ
ಆದ ಅಶ್ವಗಳು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿವೆ. ತೇಜೋಯುತಳಾದ ಉಷಸ್ಸು ಅನೇಕರೂಪವುಳ್ಳ ರಥದೊಡನೆ ಸರ್ವತ್ರ
ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ರಮಣೀಯವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ.

English Translation

The bright and wondrous steeds, conveying the resplendent Ushas, are visible : she advances, radiant in her every-way-moving chariot : she bestows wealth upon the man who practises sacred rites.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸತ್ಯಾ ಸತ್ಯೇಭಿರ್ಮಹತೀ ಮಹದ್ಭಿರ್ದೇವೀ ದೇವೇಭಿರ್ಯಜತಾ
ಯಜತ್ರೈಃ |

ರುಜದ್ವೃಳ್ವಾನಿ ದದದ್ಭುಸ್ರಿಯಾಣಾಂ ಪ್ರತಿ ಗಾವ ಉಷಸಂ ವಾವಶಂತ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸತ್ಯಾ | ಸತ್ಯೇಭಿಃ | ಮಹತೀ | ಮಹತ್ತ್ವೇಭಿಃ | ದೇವೀ | ದೇವೇಭಿಃ | ಯಜತಾ | ಯಜತ್ರೈಃ |

ರುಜತ್ | ದ್ವೃಳ್ವಾನಿ | ದದತ್ | ಉಸ್ರಿಯಾಣಾಂ | ಪ್ರತಿ | ಗಾವಃ | ಉಷಸಂ | ವಾವಶಂತ || ೨ ||

|| ಸಾಮಾನ್ಯಭಾಷ್ಯಂ ||

ಸತ್ಯಾನ್ಯೈರಬಾಧಾಃ ಮಹತೀ ಪ್ರಜನೀಯಾ ಪ್ರವೃದ್ಧಾ ವಾ ಗುಣೈರ್ದೇವೀ ದ್ಯೋತಮಾನಾ ಯಜತಾ ಯಜನೀಯೋಷಾಃ ಸತ್ಯೇಭಿಃ ಸತ್ಯೈರ್ಮಹದ್ಭಿರ್ದೇವೈರ್ಯಜತ್ರೈರುಕ್ತಲಕ್ಷಣೈಃ ಕಿರಣೈರ್ನಿ-
ಪಾತಭಾಗ್ನಿರನ್ಯೈರ್ದೇವೈರ್ವಾ ಸಹಿತಾ ಸತೀ ದೃಳ್ವಾನ್ಯತ್ಕೃಂತಂ ಸ್ಥಿರಾಣಿ ತಮಾಂಸಿ ರುಜತ್ | ಭಿನತ್ತಿ |
ಉಸ್ರಿಯಾಣಾಂ | ಗೋನಾಮೃತತ್ | ಉತ್ಪ್ರಾಪಿಣ ಆಸಾಂ ಭೋಗಾ ಇತಿ ತದ್ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ತಾಸಾಂ
ಸಂಚಾರಾಯ ದದತ್ | ದದಾತಿ | ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ತ ಕಾಶಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಧವೋಸ್ತಿಯಾ ಗಾ ದದತ್ |
ದದಾತಿ ಸ್ತೋತ್ರಭೈಃ | ಕಿಂ ಚ ಗಾವಃ | ಉಪಲಕ್ಷಣಮೇತತ್ | ಸರ್ವೇಭಿಃ ತನೋವುರುದಾಃ
ಪ್ರಾಣಿನ ಉಷಸಂ ವಾವಶಂತ | ಉಶಂತಿ | ಕಾಮಯಂತೇ | ವಿಶೇಷೇಣ ಗವಾಂ ಪ್ರಕಾಶೇ ಸಂಚಾರಾ-
ರ್ಥಮುಷಸೋವೇಕ್ಷಿತತ್ವಾತ್ತಾಸಾಂ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನೋಕ್ತಿಃ ||

|| ಶ್ರುತಿಪರಾರ್ಥಃ ||

ದೇವೇಭಿಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಹಃ | ದೇವೀ—ಜತ್ಯಂತ ಪ್ರಕಾಶಮಾನಾ | ಸತ್ಯೇಭಿಃ—ಸತ್ಯೈಶ್ಚ
ವಾದ ತತ್ವಗಳಿಂದಿಗೆ | ಸತ್ಯಾ—ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪಳು | ಮಹದ್ಭಿಃ—ಮಹದ್ವೃಣವು | ದೇವತೆಗಳಿಂದಿಗೆ |
ಮಹತೀ—ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವಳು | ಯಜತ್ರೈಃ—ಯಜ್ಞಾರ್ಹರೀಂದಿಗೆ | ಯಜತಾ—ಪೂಜಳು | ಅದ ಉಷಾ

ದೇವಿಯು | ದೃಳ್ವಾನಿ—ಅತ್ಯಂತ ಗರ್ಭಿರವಾದ ತಮಸ್ಸನ್ನೂ | ರುಜತ್—ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾಳೆ | ಉಸ್ರಿಯಾಣಾಂ—
ಗೋವುಗಳಿಗೆ | ದದತ್—ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ | ಗಾವಃ—ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ | ಉಷ್ಣಂ—
ಉಷ್ಣನ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು | ನಾವಶಂತ—ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಪ್ರಕಾಶವಾನರಾದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಕಾಶಮಾನಳೂ, ಸತ್ಯತ್ವಕ್ಕನಾದ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ
ಸ್ವರೂಪಳೂ, ಮಹದ್ಗುಣವುಳ್ಳ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವಳೂ, ಯಜ್ಞಾರ್ಹರಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಳೂ ಆದ ಉಷೋದೇವಿಯು
ಅತ್ಯಂತ ಗರ್ಭಿರವಾದ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಸಕಲ
ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಉಷ್ಣನ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

True-with the truthful, great with the great, divine with the deities,
adorable with the aborable, she disperses the solid (glooms), she displays
(the pastures) of the cattle : all creatures, the cattle especially, are long
ing for the dawn.

• ಸಂಸ್ಕೃತಪಾಠಃ •

ನೂ ನೋ ಗೋಮುದ್ವೀರವದ್ಧೇಹಿ ರತ್ನಮುಷ್ಣೋ ಅಶ್ವಾವತ್ಪುರುಭೋಜೋ
ಅಸ್ಮೀ |

ಮಾ ನೋ ಬರ್ಹಿಃ ಪುರುಷತಾ ನಿರ್ದೇ ಕರ್ಯೂಯಂ ಸಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ
ಸದಾ ನಃ || ೮ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ನು | ನಃ | ಗೋಮುದ್ವೀರ | ವೀರವದ್ಧೇಹಿ | ರತ್ನಂ | ಉಷಃ | ಅಶ್ವಾವತ್ | ಪುರುಭೋಜಃ |
ಅಸ್ಮೀ ಇತಿ |

ಮಾ | ನಃ | ಬರ್ಹಿಃ | ಪುರುಷತಾ | ನಿರ್ದೇ | ಕಃ | ಯೂಯಂ | ಸಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಉಷಃ ನು ನೋಸ್ಮಭ್ಯಂ ಗೋಮುದ್ವಹುಭಿರ್ಗೋಭಿಯುಕ್ತಂ ವೀರವದ್ವೀರೈಃ ಪುತ್ರೈ-
ರುಪೇತಂ ರತ್ನಂ ರಮಣೀಯಂ ಧನಂ ಪುರುಭೋಜೋ ಬಹುನ್ಮಂ ಚಾಸ್ಮೇ ಆಸ್ಮಾಕು ಧೇಹಿ | ದೇಹಿ |

ಪಾದಭೇದಾದಸ್ಯೇ ಇತಿ ಪುನರಭಿಧಾನಂ ! ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಬರ್ಹಿಯಂಜ್ಞಂ ಪುರುಷತಾ ಪುರುಷತಾಯಾಂ
ಪುರುಷಸಮೂಹೇಷು | ಅಸ್ಮತ್ಪದ್ಯಶೇಷೈತ್ಯರ್ಥಃ | ನಿರ್ದೇ ನಿಂದಾಯೈ ಮಾ ಕಃ | ಮಾ ಕಾರ್ಷೀಃ |
ಯಥಾ ತೇ ನಿಂದಂತಿ ತಥಾ ಮಾ ಕುರ್ವಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಉಷಃ—ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ, ಈಗ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಅಶ್ವಯುಕ್ತವಾದುದೂ, ವೀರಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ
ವಾದುದೂ | ಗೋಮತಃ—ಗೋಯುಕ್ತವಾದುದೂ | ವೀರವತ್—ವೀರಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಅದ
ರತ್ನಂ—ಧನವನ್ನೂ | ಪುರುಘೋಜಂ—ಪ್ರಭೂತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿ | ಅಸ್ಯೇ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿ | ಧೇಹಿ-
ಸ್ಯಾಪಿಸು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಬರ್ಹಿ—ಯಜ್ಞವನ್ನು | ಪುರುಷತಾ—ಮಾನವರ ಸಹುವೆ | ನಿರ್ದೇ—ನಿರ್ದೇ
ಪಾತ್ರವಾದುದನ್ನಾಗಿ | ಮಾ ಕಃ—ಮಾಡಬೇಡ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು |
ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ, ಈಗ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಅಶ್ವಯುಕ್ತವಾದುದೂ, ವೀರಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ
ಅದ ಧನವನ್ನೂ ಪ್ರಭೂತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸು. ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾನವರ ಸಹುವೆ
ನಿಂದೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಡ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ
ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Bestow upon us, Ushas, wealth, comprising cattle and horses
abundant food, and male offspring: let not our sacrifice incur reproach
among men; and do you, (gods), ever cherish us with blessings.

ಎಷ್ಟತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಂಋಷ್ಯಂ ||

ಉದು ಜ್ಯೋತಿರಿತಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಂ ಪಪ್ತಂ ಸೂಕ್ತಂ ತ್ರೈಪ್ಲವಮುಪಸ್ಯಂ | ತಥಾ ಬಾಹುಕೃತಂ
ಉದು ಸಪ್ತೇತಿ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕಾಶ್ಚಿನಸಪ್ತಯೋರುಕ್ತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಉದು ಜ್ಯೋತಿಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಐದನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಅರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು
ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮುನಿಯು; ಉಪಸ್ಥ ಮನೆಯು; ತ್ರೈಪ್ಲವ-
ಛಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಉದು ಸಪ್ತ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಾತರನುವಾಕ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟನವತ್ತ
ಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಹಿಂಬಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೭೬

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೫ || ಸೂಕ್ತ—೭೬ ||

ಅಸ್ಯ ಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವಗ—೨೩ ||

ಸೂಕ್ತದ್ವಯವ ಮುಕ್ತಂ ಬ್ರಿ—೭ ||

ಯಪಿ—ವಸಿಷ್ಠ ||

ದೇವತಾ—ಉಷಾ ||

ಭ. ದೇ.—ತ್ರಿವಿಷ್ಣು ||

|| ಸಂಹಿತಾವಾಚ ||

ಉದು ಜ್ಯೋತಿರನ್ಯತಂ ವಿಶ್ವಜನ್ಯಂ ವಿಶ್ವಾನರಃ ಸವಿತಾ ದೇವೋ ಅಶ್ರೇತ್ |
 ಕೃತ್ವಾ ದೇವಾನಾಮಜನಿಷ್ಠ ಚಕ್ಷುರಾವಿರಕಭುವನಂ ವಿಶ್ವಮುಷಾಃ || ೧ ||

|| ಪದವಾಚ ||

ಉತ್ | ಊ ಇತಿ | ಜ್ಯೋತಿಃ | ಅನ್ಯತಂ | ವಿಶ್ವಜನ್ಯಂ | ವಿಶ್ವಾನರಃ | ಸವಿತಾ | ದೇವಃ |
 ಅಶ್ರೇತ್ |

ಕೃತ್ವಾ | ದೇವಾನಾಂ | ಅಜನಿಷ್ಠ | ಚಕ್ಷುಃ | ಅವಿಃ | ಅಕಃ | ಭುವನಂ | ವಿಶ್ವಂ | ಉಷಾಃ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಅನ್ಯತಮನ್ಯತತ್ವಸಾಧಕಮವಿನಾಶಿ ವಾ ವಿಶ್ವಜನ್ಯಂ ವಿಶ್ವೇಷಾಂ ಜನಾನಾಂ ಹಿತಕರಂ
 ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಶ್ವಾನರಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ನೇತಾ ಸವಿತಾ ದೇವ ಉದಶ್ರೇತ್ | ಊರ್ಧ್ವಂ ಶ್ರಯತಿ | ದೇವಾನಾಂ
 ವ್ಯವಹರ್ತೃಣಾಂ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಾಂ ವಾ ಯಜಮಾನಾನಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಕರ್ಮಣಾ ನಿಮಿತ್ತೇನ | ಯಾಗಾನು-
 ಷ್ಠಾನಾರ್ಥಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತದರ್ಥಂ ಯದ್ವಾ ದೇವಾನಾಂ ಚಕ್ಷುಶ್ಚಕ್ಷುಃ ಸ್ಥಾನೀಯಮಾಪಸಂ ತೇಜಃ
 ಕೃತ್ವಾ ಕರ್ಮಣಾ ನಿಮಿತ್ತೇನಾಜನಿಷ್ಠ | ಪ್ರಾದುರಭೂತ್ | ಉತ್ಪನ್ನಾ ಚೋಷಾವಿಶ್ವಂ ಸರ್ವಂ ಭುವನಂ
 ಭೂತಜಾತಮಾವಿರಕಃ | ಪ್ರಾದುರಕಃ | ಅಕರೋತ್ | ಸಮಸ್ತಂ ಜಗದಾವಿಷ್ಯತವತೀ ||

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ ||

ವಿಶ್ವಾನರಃ—ಸಕಲರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನೂ | ದೇವಃ—ದೇವತಾತ್ಮನೂ ಆದ | ಸವಿತಾ—ಸವಿತ್ಯವು |
 ಅನ್ಯತಂ—ನಾಶರಹಿತವೂ | ವಿಶ್ವಜನ್ಯಂ—ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿತಕರವಾದುದೂ ಆದ | ಜ್ಯೋತಿಃ—ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು |
 ಉದಶ್ರೇತ್—ಊರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಸರಿಸುತ್ತಾನೆ | ದೇವಾನಾಂ—ದೇವತೆಗಳ | ಚಕ್ಷುಃ—ಕಣ್ಣುಗಳು |
 ಕೃತ್ವಾ—ಕರ್ಮನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ಅಜನಿಷ್ಠ—ಪ್ರಾದುರಭೂತವಾಗಿದೆ | ಉಷಾಃ—ಉಷೋದೇವಿಯು | ವಿಶ್ವಂ—
 ಭುವನಂ—ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ | ಅವಿಃ ಅಕಃ—ಗೋಚರವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಸಕಲರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನೂ, ದೇವತಾತ್ಮನೂ ಆದ ಸವಿತ್ರನು ನಾಶರಹಿತವೂ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿತಕರವಾದುದೂ ಆದ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಉದ್ಭಾವ್ಯಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಸುರುತ್ತಾನೆ. ದೇವತೆಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕರ್ಮದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿರುವಾಗ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯಾರ್ಥಕವಾಗಿವೆ. ಉಪೋದೇವಿಯು ಸಕಲಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಗೋಚರವಾಗಿಸಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು.

English Translation

The divine Savitri, the leader of all, sends upwards the immortal, all-benefiting light: the eye of the gods has been manifested for (the celebration of) religious rites: the dawn has made all creatures visible.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಪ್ರಮೇ ಪಂಥಾ ದೇವಯಾನಾ ಅದೃಶ್ಯಮುರ್ಧಂತೋ ವಸುಭಿಃ ಸಂಸ್ಕೃತಾಃ |
ಅಭೂದು ಕೇತುರುಷಃ ಪುರಸ್ತಾತ್ಪ್ರತಿಚ್ಯಾಗಾದಧಿ ಹರ್ಮ್ಯೇಭ್ಯಃ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪ್ರ | ಮೇ | ಪಂಥಾಃ | ದೇವಯಾನಾಃ | ಅದೃಶ್ಯನ್ | ಅಮುರ್ಧಂತಃ | ವಸುಭಿಃ | ಸಂಸ್ಕೃತಾಃ |
ಅಭೂತ್ | ಉಂ | ಇತಿ | ಕೇತುಃ | ಉದೃಶಃ | ಪುರಸ್ತಾತ್ | ಪ್ರತಿಚ್ಯೇ | ಅ | ಅಗಾತ್ |
ಹರ್ಮ್ಯೇಭ್ಯಃ || ೨ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯ ||

ಮೇ ಮಯಾ ದೇವಯಾನಾ ದೇವಪ್ರಾಸಕ್ತಾಃ ಪಂಥಾಃ ಪಂಥಾಃ ಪಾದೃಶ್ಯನ್ | ಸಂಸ್ಕೃತಾಃ | ಕೀದೃಶಾಃ ಪಂಥಾನಃ | ಅಮುರ್ಧಂತೋಽಪಿಸಂತೋ ವಸುಭಿಃ ಸಂಸ್ಕೃತಾಃ |
ಪುರಸ್ತಾತ್ ಪೂರ್ವಸ್ಯಾಂ ದಿಶ್ಯವಸಃ ಕೇತುಃ ಪ್ರಜ್ಞಾಶಕಂ ತೇಜೋಭೂತ್ | ಅಚ್ಯೇ |
ಜ್ಞಾಯತೇ | ಸೋಷಾಶ್ಚ ಪ್ರತಿಚ್ಯೇ ಪ್ರತ್ಯಗಂಚಿನಾಸ್ಮದಭಿಮುಖೀ ಹರ್ಮ್ಯೇಭ್ಯಃ |
ಪ್ರದೇಶೇಭ್ಯಃ | ಹರ್ಮ್ಯೇಶ್ವ ಉನ್ನತಪ್ರದೇಶೋಪಲಕ್ಷಕಃ | ಅಗಾತ್ | ಅಗಚ್ಛತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಅಮುರ್ಧಂತಃ—ಹಿಂಸಾರಹಿತವಾದುದು | ವಸುಭಿಃ—ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ | ಇತ್ಯುತಾಸಃ—ಪೂರ್ಣವಾದವು | ದೇವಯಾನಾಃ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕರೆತರುವುದು | ಅದ | ಪಂಥಾಃ—ಮಾರ್ಗಗಳು | ಮೇ—

ನನ್ನಿಂದ | ಪ್ರ ಅದೃಶನ್—ನೋಡಲ್ಪಡುತ್ತಿವೆ | ಪುರಸ್ತಾತ್—ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ | ಉಷಸಃ—ಉಷಸ್ಸಿನ |
ಕೇತುಃ—ಪ್ರಜ್ಞಾಪಕನಾದ ತೇಜಸ್ಸು | ಅಭೂತ್—ಗೋಚರವಾಗಿದೆ | ಪ್ರ ತೀರ್ಜೀ—ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ |
ಹರ್ವ್ಯೇಭ್ಯಃ ಅಧಿ—ಉನ್ನತವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ | ಅಗಾತ್—ಹಾದು ಬರುತ್ತದೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಹಿಂಸಾರಹಿತವೂ, ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದವೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕರೆತರುವವೂ ಆದ ಮಾರ್ಗಗಳು
ನನ್ನಿಂದ ನೋಡಲ್ಪಡುತ್ತಿವೆ. ಉಷಸ್ಸಿನ ಧ್ವಜದಂತಿರುವ ತೇಜಸ್ಸು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಗೋಚರವಾಗಿದೆ. ಪಶ್ಚಿಮ
ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಉನ್ನತವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಾದು ಬರುತ್ತದೆ.

English Translation

The paths that lead to the gods are beheld by me, innocuous and
glorious with light : the banner of Ushas is displayed in the east, she
comes to the west, rising above high places.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತಾನೀದಹಾನಿ ಬಹುಲಾನ್ಯಾಸನ್ಯಾ ಪ್ರಾಚೀನಮುದಿತಾ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ।

ಯತಃ ಪರಿ ಜಾರಂವಾಚರಂತ್ಯುಷೋ ದದೃಕ್ಷೇ ನ ಪುನರ್ಯತೀವ ॥ ೩ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ತಾನಿ | ಇತ್ | ಅಹಾನಿ | ಬಹುಲಾನಿ | ಅಸನ್ | ಯಾ | ಪ್ರಾಚೀನಂ | ಉತ್ ಇತಾ | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ |

ಯತಃ | ಪರಿ | ಜಾರಂವ | ಅಚರಂತೀ | ಉಷಃ | ದದೃಕ್ಷೇ | ನ | ಪುನಃ | ಯತೀವ | ॥ ೩ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಉಷಃ ತಾನೀತ್ಯಾನ್ವೇನ ತವ ತೇಜಾಂಸಿ ಬಹುಲಾನ್ಯಹಾನ್ಯಾಸನ್ | ಉಷಃಪ್ರಕಾಶಯುಕ್ತ-
ಸ್ಯೈವ ಕಾಲಸ್ಯಾಹಃಶಬ್ದವ್ಯವಹಾರಾತ್ | ತಾನೀತ್ಯುಕ್ತಂ ಕಾನೀತ್ಯಾಹ | ಯಾ ಯಾನಿ ಸೂರ್ಯಸ್ಯೋ-
ದಿತೋದಿತಾವುದಯೇ ಸತಿ ಪ್ರಾಚೀನಂ ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಗ್ಗೇಶಂ ಪ್ರತ್ಯುದಯಂತಿ | ಯದ್ವಾ | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ
ಪ್ರಾಚೀನೇ ದೇಶೇ ಯಾ ಯಾನ್ಯುದಿತೋದಿತಾನಿ ತಾನೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಹೇ ಉಷಃ ಯತೋ ಯೈಶ್ಚ
ತೇಜೋಭಿಃ ಪರಿ ದದೃಕ್ಷೇ ದೃಶ್ಯಸೇ ತ್ವಂ | ಜಾರ ಇವ ಪತ್ಯಾವಿವಾಚರಂತೀ ಸಮೀಪೇ ಸಂಚರಂತೀ
ಸಾಧ್ವೀ ನಾರೀನ ಜಾರೇ ರಾತ್ರೇರ್ಜರಯಂತಿ ಸೂರ್ಯೇ ಸಂಚರಂತೀ ತ್ವಂ ದೃಶ್ಯಸೇ | ಯಥಾ ಲೋಕೇ
ದುಷ್ಕಂ ಭ್ರಮುಣಶೀಲಮುಪಿ ಪತಿಮತ್ಯಜ್ಞೈವ ಸಾಧ್ವೀ ಸಂಚರತಿ ತದ್ವತ್ ತಮವಿಮುಂಚತೀ ತ್ವಮಿ-

ತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಪುನರ್ಯಾತೀವ ಯತೀ ಪತಿಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯೇತಸ್ತತಃ ಸಂಚರಂತೀ ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣೀವ ಸೂರ್ಯ-
ವಾಪರಿತ್ಯಜಂತೀ ತ್ವಂ | ಪುನರಿತ್ಯಯಾ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯದ್ಯೋತನಾರ್ಥಃ | ಏವಂ ಯೈಶ್ವೇಜೋಭಿಯಾರ್ಥಕ್ಕಾ-
ಪರಿದೃತ್ಯಸೇ ತಾನ್ಯೇವಾಹಾನ್ಯಾಸನ್ನಿತಿ ಸಂಬಂಧಃ ||

ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ

ಉಷಃ—ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ | ಯಾ—ಯಾವ ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸುಗಳು | ಸೂರ್ಯ—ಸೂರ್ಯನ |
ಉದಿತಾ—ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಪ್ರಾಚೀನಂ—ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದೇ | ತಾನೀತ್—ಅವೇ
ತೇಜಸ್ಸುಗಳು | ಬಹುಲಾನಿ ಅಹಾನಿ—ಅನೇಕ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ | ಆಶನ್—ಆವಿರ್ಭೂತವಾಗಿದೆ | ಜಾರಣವ
ಅಚರಂತೀ—ಸಾಧ್ವಿಯು ಪತಿಪುರುಷನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವಂತೆ | ಯತಃ—ನಿನ್ನ ಅವೇ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ | ಪರಿ-
ದದೃಶೇ—ಸೂರ್ಯನ ಸುತ್ತಲೂ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತೀಯೆ | ನ ಪುನಃ ಯತೀವ—ಏತಸುನ್ಮುತ್ಯಜಿಸಿ ಬೇರೆ
ಗಮನವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥಃ

ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ, ಯಾವ ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸುಗಳು ಸೂರ್ಯನ ಉದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕನ್ನು
ಆಶ್ರಯಿಸುವುದೇ ಅವೇ ತೇಜಸ್ಸುಗಳು ಅನೇಕ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿರ್ಭೂತವಾಗಿವೆ. ಸಾಧ್ವಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯಲ್ಲಿ
ವ್ಯವಹರಿಸುವಂತೆ ನಿನ್ನ ಅವೇ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದಗೂ ಸೂರ್ಯನ ಸುತ್ತಲೂ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತೀಯೆ. ಪತಿಯನ್ನು
ತ್ಯಜಿಸಿ ಬೇರೆ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಗಮನವುಳ್ಳ ದುಷ್ಟಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

English Translation

Many are the days that have dawned before the rising of the sun,
on which you, Ushas, have been hehld like a wife repairing to an inconst-
tant husband, and not like one deserting him.

ಸಂಹಿತಾರ್ಥಃ

ತ ಇದ್ವೇವಾನಾಂ ಸಧಮಾದ ಆಶಸ್ತೃತಾನಾಃ ಕನಯಃ ಪೂರ್ವಾಃ |
ಗೂಱಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಪಿತರೋ ಅನ್ವವಿಂದಸ್ತತ್ಯಮಂತ್ರಾ ಅಜನಯನ್ತು-
ಷಾಸಂ || ೪ ||

ಪದಾರ್ಥಃ

ತೇ | ಇತ್ | ದೇವಾನಾಂ | ಸಧಮಾದ | ಆಶನ್ | ಋತಮಾಸಃ | ಕನಯಃ | ಪೂರ್ವಾಃ |
ಗೂಱಂ | ಜ್ಯೋತಿಃ | ಪಿತರಃ | ಅನು | ಅನ್ವಿಂದನ್ | ಸತ್ಯಮಂತ್ರಾಃ | ಅಜನಯನ್ | ಉಷಃ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ತ ಇತ್ತೇಂದ್ರಂಗಿರಃ ಏವರ್ಷೀಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ ದೇವಾನಾಂ ಸಧಮಾದಃ ಸಹ ಮಾದ್ಯಂತ ಆಸನ್ |
ಅಭಸನ್ | ತ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಕ ಇತ್ಯಾಹ | ಯ ಋತಾನಾಃ ಸತ್ಯಮಂತಃ ಕವಯೋಽನೂಚಾನಾಃ | ಯೇ
ವಾ ಅನೂಚಾನಾಸ್ತೇ ಕವಯಃ | ಐ. ಬ್ರಾ. ೨. ೩೪ | ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಪೂರ್ವಾಃ ಪೂರ್ವಕಾಲೀನಾಃ
ಪಿತರಃ ಪಾಲಯಿತಾರಃ ಸರ್ವಸ್ಯಾಂಗಿರಸೋ ಗೂಛಂ ತಮಸಾವೃತಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಸಾಯಂತಃ ಜೋಽನ್ಯ-
ವಿಂದನ್ ಲಬ್ಧವಂತೋ ಮಂತ್ರಸಾಮರ್ಥ್ಯಾತ್ ತೇ ಸತ್ಯಮಂತ್ರಾಃ ಸತ್ಯಸ್ತುತಯಃ ಸಂತ ಉಷಾಸಮು-
ಷಸಮಜನಯನ್ | ಪ್ರಾದುರಕುರ್ವನ್ | ತುರಿಯೇಣ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಮಿದದತ್ತಿಃ | ಋ. ೫. ೪೦. ೬ |
ಅತ್ರಯಸ್ತುಮನ್ವಮಿದನ್ | ಋ. ೫. ೪೦. ೯ | ಇತಿ ನಿಗಮಾ | ಅತ್ರಾಂಗಿರಸಾಂ ಸ್ತುತ್ಯೋಷಸ ಏವ
ಸ್ತುತಿಜ್ಞಾತವ್ಯಾಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಋತಾನಾಃ—ಸತ್ಯವಂತರೂ | ಕವಯಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳೂ | ಪೂರ್ವಾಃ—ಪೂರ್ವ
ಕಾಲೋತ್ಪನ್ನರೂ | ಪಿತರಃ—ಪಾಲಕರೂ ಅದ ಯಾವ ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳು | ಗೂಛಂ—ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ
ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ | ಜ್ಯೋತಿಃ—ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು | ಅನ್ಯವಿಂದನ್—ಹೊಂದಿದರೋ, ತ ಇತ್—ಅವರೇ |
ದೇವಾನಾಂ—ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ | ಸಧಮಾದಃ—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹರ್ಷಪಡುವವರಾಗಿ | ಆಸನ್—ಆಗಿದ್ದಾರೆ |
ಸತ್ಯಮಂತ್ರಾಃ—ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಮಂತ್ರವುಳ್ಳ ಅವರೇ | ಉಷಾಸಂ—ಉಷಸ್ಸನ್ನೂ | ಅಜನಯನ್—
ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದರು.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಸತ್ಯವಂತರೂ, ಮೇಧಾವಿಗಳೂ, ಪೂರ್ವಕಾಲೋತ್ಪನ್ನರೂ, ಪಾಲಕರೂ ಅದ ಯಾವ ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳು
ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿದರೋ, ಅವರೇ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹರ್ಷಪಡ
ವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನರಿತ ಅವರೇ ಉಷಸ್ಸನ್ನೂ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದರು.

English Translation

Those ancient sages, our ancestors, observant of truth, rejoicing
together with the gods, discovered the hidden light, and, reciters of
sincere prayers, they generated the dawn.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸಮಾನ ಉರ್ವೇ ಅಧಿ ಸಂಗತಾಃ ಸಂ ಜಾನತೇ ನ ಯತಂತೇ ಮಿಥಸ್ತೇ |

ತೇ ದೇವಾನಾಂ ನ ಮಿನಂತಿ ಪ್ರತಾನ್ಯಮರ್ಥಂತೋ ವಸುಭಿರ್ಯಾದ-
ಮಾನಾಃ || ೫ ||

• ಸದಪಾಠಃ •

ಸಮಾನೇ | ಊರ್ವೇ | ಅಧಿ | ಸಂಗತಾಸಃ | ಸಂ | ಜಾನತೇ | ನ | ಯತಂತೇ | ಮಿಥಃ | ತೇ |
ತೇ | ದೇವಾನಾಂ | ನ | ಮಿನಂತಿ | ವ್ರತಾನಿ | ಅಮರ್ಥತಃ | ವಸ್ಯುಃ | ಯಾದಮಾನಾಃ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಃ •

ಸಮಾನೇ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಾಧಾರಣ ಊರ್ವೇ ಗೋಸಮೂಹೇ ಪಕೇಭಿರಪಹೃತೇ ಪುನರ್ಲಬ್ಧವ್ಯೇ ಸತಿ | ಅಧೀತ್ಯನರ್ಥಕಃ | ಸಂಗತಾಸೋ ಮಿಲಿತಾಃ ಸಂತಪ್ತೇ ಸಂ ಜಾನತೇ | ಏಕಬುದ್ಧಿಯೋ ಭವಂತಿ | ನ ಮಿಥಃ ಪರಸ್ಪರಂ ಯತಂತೇ | ಸಸ್ಯವ ಸಾಧನಮನುತಿಷ್ಠಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತೇಽಂಗಿರಸೋ ದೇವಾನಾಂ ವ್ರತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಯಾಗಲಕ್ಷಣಾನಿ ನ ಮಿನಂತಿ | ನ ಹಿಂಸಂತಿ | ಕುಂತು ಪರಿಪಾಲಯಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಿಂ ಕುರ್ವಂತಃ | ಅಮರ್ಥತೋಽಹಿಂಸಂತೋ ವಸುಭಿರ್ವಾಽಕ್ಶರಾಃ ತೇಽಹಿಂಭಿರ್ಯಾದಮಾನಾಃ ಗಚ್ಛಂತಃ ||

• ಶ್ರುತಿಸದಾರ್ಥಃ •

ಸಮಾನೇ—ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ | ಊರ್ವೇ—ಗೋಸಮೂಹವು ಪುನಃ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ | ತೇ—
ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳು | ಸಂಗತಾಸಃ—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು | ಸಂ ಜಾನತೇ—ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾದರು |
ಮಿಥಃ—ಪರಸ್ಪರ | ನ ಯತಂತೇ—ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ | ಅಮರ್ಥತಃ—ಹಿಂಸಾರ
ಹಿತರಾಗಿ | ವಸುಭಿಃ—ತಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ | ಯಾದಮಾನಾಃ—ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ | ತೇ—ಅನರ. |
ದೇವಾನಾಂ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ | ವ್ರತಾನಿ —ಯಾಗಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ನ ಮಿನಂತಿ—ಹಿಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ಗೋಸಮೂಹವು ಪುನಃ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಅಂಗಿರಸ್ಸುಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು
ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾದರು. ಪರಸ್ಪರ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ
ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಹಿಂಸಾರಹಿತರಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಯಾಗಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸದೇ
ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾರೆ.

English Translation

When the common herd (of cattle had been stolen), then, associating they concurred, nor mutually contended : they obstructed not the sacrifices of the gods, but, unoffending, proceeded with the light (they had recovered).

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪ್ರತಿ ತ್ವಾ ಸ್ತೋಮೈರೀಳತೇ ವಸಿಷ್ಠಾ ಉಷ್ಣಬುಧಃ ಸುಭಗೇ ತುಷ್ಟ-
ವಾಂಸಃ |

ಗವಾಂ ನೇತ್ರೀ ವಾಜಪತ್ನೀ ನ ಉಚ್ಛೋಷಃ ಸುಜಾತೇ ಪ್ರಥಮಾ ಜರಸ್ವ ||

• ಪ್ರಥಮಪಾಠಃ •

ಪ್ರತಿ | ತ್ವಾ | ಸ್ತೋಮೈಃ | ಈಳತೇ | ವಸಿಷ್ಠಾಃ | ಉಷ್ಣಬುಧಃ | ಸುಭಗೇ | ತುಷ್ಟವಾಂಸಃ |
ಗವಾಂ | ನೇತ್ರೀ | ವಾಜಪತ್ನೀ | ನಃ | ಉಚ್ಛ | ಉಷಃ | ಸುಜಾತೇ | ಪ್ರಥಮಾ | ಜರಸ್ವ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸುಭಗೇ ದೇವೃಷಃ ತ್ವಾ ತ್ವಾಮುಷಬುಧ ಉಷಸಿ ಬುಧ್ಯಂತಸ್ತುಷ್ಟವಾಂಸಃ ಸ್ತುವಂತೋ
ವಸಿಷ್ಠಾಃ ಸ್ತೋಮೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈರೀಳತೇ | ಸ್ತುವಂತಿ | ಗವಾಂ ನೇತ್ರೀ ಪ್ರಾಪಯಿತ್ರೀ ವಾಜಪತ್ನೀನ್ನಸ್ಯ
ಪಾಲಯಿತ್ರೀ | ಅನ್ನದಾತ್ರೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಈದೃಶೀ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ತದರ್ಥಮುಚ್ಯ | ವಿಭಾಹಿ | ಹೇ ಉಷಃ
ಸುಜಾತೇ ಸುಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೇ ಪ್ರಥಮೇತರದೇವೇಭ್ಯೋ ಮುಖ್ಯಭೂತಾ ಜರಸ್ವ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸುಭಗೇ—ಕಲ್ಯಾಣಾತ್ಮಕಳಾದ ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ | ಉಷಬುಧಃ—ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ
ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವವರೂ | ತುಷ್ಟವಾಂಸಃ—ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವವರೂ ಆದ | ವಸಿಷ್ಠಾಃ—ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಗಳೂ |
ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಸ್ತೋಮೈಃ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಈಳತೇ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ | ಗವಾಂ—ಗೋವುಗಳನ್ನು |
ನೇತ್ರೀ—ಹೊಂದಿಸುವವಳೂ | ವಾಜಪತ್ನೀ—ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಪಾಲಕಳೂ ಆದ ನೀನು | ನಃ—ನಮಗಾಗಿ | ಉಚ್ಛ—
ಪ್ರಕಾಶಿಸು | ಸುಜಾತೇ—ಉತ್ತಮನಾದ ಉತ್ಪನ್ನವುಳ್ಳ | ಉಷಃ—ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ | ಪ್ರಥಮಾ—
ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಮುಖ್ಯಳಾಗಿ | ಜರಸ್ವ—ಪ್ರಕಾಶಿಸು.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಕಲ್ಯಾಣಾತ್ಮಕಳಾದ ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ, ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವವರೂ, ನಿನ್ನನ್ನು
ಸ್ತುತಿಸುವವರೂ ಆದ ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸು
ವವಳೂ, ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಪಾಲಕಳೂ ಆದ ನೀನು ನಮಗಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸು. ಉತ್ತಮನಾದ ಉತ್ಪನ್ನವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಉಷೋ
ದೇವಿಯೇ, ನೀನು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಮುಖ್ಯಳಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸು.

English Translation

Auspicious Ushas, the Vasishthas, waking at dawn, and praising you, glorify you with hymns: Ushas, who are the conductress of the cattle (to pasture), the bestower of food, dawn upon us: shine, well-born Ushas, the first (of the gods):

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಏ॒ಷಾ ನೇ॒ತ್ರೀ ರಾಧ॑ಸಃ ಸೂ॒ನ್ಯತಾನಾ॑ಮು॒ಷಾ ಉ॒ಚ್ಛಂತೀ॑ ರಿ॒ಭ್ಯತೇ॑
ವ॒ಸಿಷ್ಠೈಃ॑ |

ದೀ॒ರ್ಘಶ್ರು॑ತಂ ರ॒ಯಿಮು॒ಸ್ಮೇ ದಧಾ॑ನಾ ಯಾ॒ಯಂ ಸಾ॑ತ ಸ್ತ॒ಸ್ತಿಭಿಃ॑ ಸದಾ॑
ನಃ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಏ॒ಷಾ | ನೇ॒ತ್ರೀ | ರಾಧ॑ಸಃ | ಸೂ॒ನ್ಯತಾನಾಂ॑ | ಉ॒ಷಾಃ | ಉ॒ಚ್ಛಂ॑ತೀ | ರಿ॒ಭ್ಯತೇ॑ | ವ॒ಸಿಷ್ಠೈಃ॑ |
ದೀ॒ರ್ಘಶ್ರು॑ತಂ | ರ॒ಯಿಂ | ಅ॒ಸ್ಮೇ ಇತಿ॑ | ದಧಾ॑ನಾ | ಯಾ॒ಯಂ | ಸಾ॑ತ | ಸ್ತ॒ಸ್ತಿಭಿಃ॑ | ಸದಾ॑ | ನಃ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಏಷೋಷಾ ರಾಧಸಃ ಸ್ತೋತುಃ ಸೂನ್ಯತಾನಾಂ ಸ್ತುತೀನಾಂ ನೇತ್ರೀ ಸತ್ಯುಚ್ಛಂತೀ ತಮೋ
ವಿವಾಸಯಂತೀ ವಸಿಷ್ಠವರ್ಗಸಿಷ್ಯಗೋತ್ರೋತ್ಪನ್ನೈರಿಭ್ಯತೇ | ಸ್ತುತಯತೇ | ದೀರ್ಘಶ್ರುತಂ ದೀರ್ಘೇ-
ಶ್ರುತಯಮಾಣಂ ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ರಯಿಂ ಧನಮಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಾಕು ದಧಾನಾ ಧಾರಯಂತೀ |

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಏಷಾ ಉಷಾಃ—ಈ ಎಷೋದೇವಿಯು | ರಾಧಸಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತೃನ | ಸೂನ್ಯತಾನಾಂ—ಉತ್ತಮವಾದ
ಸ್ತುತಿಗಳಿಗೆ | ನೇತ್ರೀ—ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕಳಾಗಿಯೂ | ಉಚ್ಛಂತೀ—ಕತ್ತಲನ್ನು ಓಡಿಸುತ್ತಲೂ | ದೀರ್ಘಶ್ರುತಂ—
ಬಹಳ ದೂರದೇಶದಲ್ಲೆಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು | ಅಸ್ಮೇ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿ | ದಧಾನಾ—ತುಂಬಿಡು-
ತ್ತಲೂ | ವಸಿಷ್ಠೈಃ—ವಸಿಷ್ಠ ಕುಲದವರಿಂದ | ರಿಭ್ಯತೇ—ಸ್ತುತಿಸಲ್ಲಡುತ್ತಾಳೆ | (ಎಲ್ಲಿ ನೇವತೆಗಳೇ) ಯಾಯಂ—
ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಸಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥ ॥

ಈ ಉಪೋದೇವಿಯು ಸ್ತುತಿಕರ್ತನ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕಳಾಗಿಯೂ, ಕತ್ತಲನ್ನು ಒಡಿಸುತ್ತಲೂ, ಬಹಳ ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಧನವನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಡುತ್ತಲೂ ವಸಿಷ್ಠಕುಲದವರಿಂದ ಸ್ತುತಿಪಲ್ಲವುತುತ್ತಾಳೆ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Ushas, the object of the sincere praises of the worshipper, is glorified when dawning, by the Vasishthas bestowing upon us far-famed riches: do you (gods), ever cherish us with blessings.

ಎಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಉಪೋ ರುರುಚಿ ಇತಿ ಪದ್ಯಚಂ ಸಪ್ತಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾರ್ಷಮುಷಸ್ಯಂ | ತಥಾ ಚಾನು-
ಕ್ರಾಂತಂ | ಉಪೋ ರುರುಚೇ ಪಡಿತಿ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕಾಶ್ಚಿನಶಸ್ತ್ರಯೋರುಕ್ತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಉಪೋ ರುರುಚೇ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಐದನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮುಷಿಯು; ಉಷಸ್ಸು ದೇವತೆಯು; ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಉಪೋ ರುರುಚೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಾತರನುವಾಕ ಮತ್ತು ಆಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೭೭

ಮಂಡಲ—೭ | ಅನುವಾಕ—೫ | ಸೂಕ್ತ—೭೭ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ | ಅಧ್ಯಾಯ—೫ | ವರ್ಗ—೨೪ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತುಂಖ್ಯೆ—೬ ||

ಮುಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ |

ದೇವತಾ—ಉಷಾಃ ||

ಭಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪಃ |

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಉಪೋ ರುರುಚೇ ಯುವತೀರ್ನ ಯೋಷಾ ವಿಶ್ವಂ ಜೀವಂ ಪ್ರಸುವಂತೀ
ಚರಾಯ್ತು |

ಅಭೂದಗ್ನಿಃ ಸಮಿಧೇ ಮಾನುಷಾಣಾಮಕಜ್ಯೋತಿರ್ಬಾಧಮಾನಾ

ತಮಾಂಸಿ || ೧ ||

• ಪದಸಾರ್ಥಃ •

ಉಪೋ ಇತಿ | ರುರುಚೇ | ಯುವತಿಃ | ನ | ಯೋಷಾ | ವಿಶ್ವಂ | ಜೀವಂ | ಪ್ರಸುವಂತೀ | ಚರಾಯೈ |

ಅಭೂತ್ | ಅಗ್ನಿಃ | ಸಂಸ್ಥಾಪಿತಃ | ಮಾನುಷಾಣಾಂ | ಅಕಃ | ಜ್ಯೋತಿಃ | ಬಾಧಮಾನಾ | ತಮಾಂಸಿ |

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಇಯಮುಷಾ ಉಪೋ ಸಮೀಪ ಏವ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ರುರುಚೇ | ದೀಪ್ಯತೇ | ಯುವತೀರ್ಯಾ-
ವನೋಪೇತಾ ಯೋಷಾ ನ ಯೋಷಿದಿವ | ಸಾ ಯಥಾ ವಸ್ತು ಭರಣಾದಿನಾ ಪತ್ಯಃ ಸಮೀಪೇ ಪ್ರದೀ-
ಪ್ಯತೇ ತದ್ರತ್ | ಕಿಂ ಕುರ್ವತಿ | ವಿಶ್ವಂ ಸರ್ವಂ ಜೀವಂ ಜೀವಸಂಘಂ ಚರಾಯೈ ಸಂಚಾರಾಯ
ಪ್ರಸುವಂತೀ ಪ್ರೇರಯಂತೀ | ಕಿಂಚಾಗ್ನಿರ್ಮಾನುಷಾಣಾಂ ಮಾನುಷ್ಯಾಣಾಮರ್ಥಾಯ ಸಮಿಧೇಭೂತ್ |
ಸಮಿಧನೀಯೋಽಭವತ್ || ಕೃತ್ಯಾರ್ಥೇ ಕೇನ್ || ಸಮಿಧಃ ಸಂಸ್ತಮಾಂಸ್ಯಂಧಕಾರಾನ್ವಾಧಮಾನಾ
ಬಾಧಮಾನಂ ಬಾಧಕಂ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚೇಜಃ ಸಂಘಮಕಃ | ಅಕಾರ್ಷಿತಃ | ಅಥವಾ | ದೀಪಕಂ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚ
ಮಾಂಸಿ ಬಾಧಮಾನಾ ಬಾಧ್ಯಮಾನಾನ್ಯಕಃ | ಅಕರೋತ್ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ವಿಶ್ವಂ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಜೀವಂ—ಜೀವಸಂಘವನ್ನೂ | ಚರಾಯೈ—ಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ |
ಪ್ರಸುವಂತೀ—ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತ | ಯುವತಿಃ—ಯೌವನೋಪೇತಳಾದ ಯೋಷಾ ನ—ಪತ್ನಿಯು ಪತಿಯ ಸಮೀಪ
ದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವಂತೆ | (ಉಷಾಃ—ಉಷೋದೇವಿಯು) | ಉಪೋ—ಸೂರ್ಯನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುತ್ತ | ರುರುಚೇ—
ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾಳೆ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯು | ಮಾನುಷಾಣಾಂ—ಮಾನವರ ಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ | ಸಮಿಧೇ—ಪ್ರಜ್ವಲಿತ
ನಾಗಲು | ಅಭೂತ್—ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ | ಜ್ಯೋತಿಃ—ಈ ತೇಜಸ್ಸು | ತಮಾಂಸಿ—ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು |
ಬಾಧಮಾನಾ—ನಾಶಪಡಿಸಲು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ | ಅಕಃ—ಅಯಿತು.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಸಕಲವಾದ ಜೀವಸಂಘವನ್ನೂ ಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತ ಯೌವನೋಪೇತಳಾದ ಪತ್ನಿಯು ಪತಿಯ
ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ಉಷೋದೇವಿಯು ಸೂರ್ಯನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುತ್ತ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅಗ್ನಿಯು ಮಾನವರ
ಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿತನಾಗಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಈ ತೇಜಸ್ಸು ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದಾಗಿ ಅಯಿತು.

English Translation

Ushas shines radiant in the proximity (of the sun), like a youthful wife (in the presence of her husband), animating all existence to activity: Agni is to be kindled for the good of men: the light disperses the obstructing darkness.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ವಿಶ್ವಂ ಪ್ರತೀಚೀ ಸಪ್ರಥಾ ಉದಸ್ಥಾದ್ರುಶದ್ವಾಸೋ ಬಿಭ್ರತೀ ಶುಕ್ರಮ-
ಶ್ವೈತ್ |

ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾ ಸುದೃಶೀಕಸಂದೃಗ್ಗನಾಂ ಮಾತಾ ನೇತ್ರೈಹ್ಯಾಮರೋಚಿ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ವಿಶ್ವಂ | ಪ್ರತೀಚೀ | ಸಪ್ರಥಾಃ | ಉತ್ | ಅಸ್ಥತ್ | ರುಶತ್ | ನಾಸಃ | ಬಿಭ್ರತೀ | ಶುಕ್ರಂ |
ಅಶ್ವೈತ್ |

ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾ | ಸುದೃಶೀಕಸಂದೃಕ್ ಗನಾಂ | ಮಾತಾ | ನೇತ್ರೀ | ಅಹ್ನಾಂ | ಅರೋಚೀ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವಿಶ್ವಂ ಕೃತ್ವಾಂ ಜಗತ್ಪತಿ ಪ್ರತೀಚ್ಯಭಿಮುಖೀ ಸಪ್ರಥಾಃ ಸರ್ವತಃ ಪೃಥುತರೋದಸ್ಥತ್ | ಉದಗಚ್ಛತ್ | ಉದಿತಾ ಚ ರುಶದ್ವೀಪ್ತಂ ಶುಕ್ರಂ ತೇಜೋಮಯಂ ನಾಸೋ ವಸನೀಯಂ ತೇಜಃ ಸಮೂಹಂ ಬಿಭ್ರತೀ ಧಾರಯಂತೈಶ್ವೈತ್ | ವರ್ಧತೇ | ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾ ಹಿತರಮಣೀಯವರ್ಣೋಪೇತಾ ಸುದೃಶೀಕಸಂದೃಕ್ | ಸಂದರ್ಶಯತೀತಿ ಸಂದೃಕ್ ತೇಜಃ | ಸುಷ್ಪ ದರ್ಶನೀಯಂ ಸಂದೃಕ್ ತೇಜೋ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾ ತಾದೃಶೀ | ಗನಾಂ ವಾಚಾಂ ಗನಾಮೇವ ನಾ ಮಾತಾ ನಿರ್ಮಾತ್ರೀ | ಉಷಃಕಾಲೇ ಹಿ ಪಪ್ತಿನುನುಷ್ಯಾದೀನಾಂ ವಾಚೋ ನಿರ್ಗಚ್ಛಂತಿ | ಗನಾಮುಪಿ ತಸ್ಮಿನ್ನಾಲೇ ಸಂಚಾರಾತ್ಪನ್ನಿರ್ಮಾತ್ಯತ್ವಂ | ಅಥವಾ ರಶ್ಮೀನಾಂ ನಿರ್ಮಾತ್ರೀ | ಅರೋಚಿ ರೋಚತೇಹ್ಯಾಂ ನೇತ್ರೀ ದಿವಸಾನಾಂ ಪ್ರಾಪಯಿತ್ರೀ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಉಷಾಃ—ಉಷೋದೇವಿಯು) | ವಿಶ್ವಂ ಪ್ರತೀಚೀ—ಸಕಲಲೋಕಕ್ಕೂ ಅಭಿಮುಖಳಾಗಿ | ಸಪ್ರಥಾ—ಸರ್ವತ್ರ ವಿಸ್ತರಿಸುವಂತೆ | ಉದಸ್ಥತ್—ಉದಯಿಸಿದ್ದಾಳೆ | ರುಶತ್—ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದೂ | ಶುಕ್ರಂ—ಶುಭ್ರ ವಾದುದೂ | ನಾಸಃ—ಜಗತ್ತನ್ನು ಆವರಿಸುವುದೂ ಅದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು | ಬಿಭ್ರತೀ—ಧರಿಸಿಕೊಂಡು | ಅಶ್ವೈತ್—

ಬೆಳೆಯುತ್ತಾಳೆ | ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾ—ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವಳೂ | ಸುದೃಶೀಕ ಸಂದ್ಯಕ್—ಸುಂದರವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವಳೂ | ಗವಾಂ ಮಾತಾ—ವಾಕ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಾತ್ರಿಯೂ | ಅಹ್ವಾಂ ನೇತ್ರೀ—ಅಹಸ್ಸನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವವಳೂ ಅದ ಉಪಸ್ಸು | ಅರೋಚಿ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾಳೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಉಪೋದೇವಿಯು ಸಕಲಲೋಕಕ್ಕೂ ಅಭಿಮುಖಳಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ವಿಸ್ತರಿಸುವಂತೆ ಮದಯಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದೂ ಶುಭ್ರವಾದುದೂ, ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಆವರಿಸುವುದೂ ಅದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿಂಹು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವಳೂ, ಸುಂದರವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವಳೂ ವಾಕ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಾತ್ರಿಯೂ ಅಹಸ್ಸನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವವಳೂ ಅದ ಉಪಸ್ಸು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾಳೆ.

English Translation

Advancing towards all, and spreading widely, the Dawn has risen : clothed in pure and brilliant vesture, she expands : of golden colour and of lovely radiance, she shines the parent of sounds, the leader of days.

• ಸ್ತುತಿಸಂಪಾದ •

ದೇವಾನಾಂ ಚಕ್ಷುಃ ಸುಭಗಾ ವಹಂತೀ ಶ್ವೇತಂ ನಯಂತೀ ಸುದೃಶೀಕ-
ಮಶ್ವಂ |

ಉಷಾ ಅದರ್ಶ ರತ್ನಿಭ್ಯೈವ್ಯಕ್ತಾ ಚಿತ್ರಮಘಾ ವಿಶ್ವಮನು ಪ್ರಭೂತಾ || ೩ ||

• ಸದಪಂಕ್ತಿ •

ದೇವಾನಾಂ | ಚಕ್ಷುಃ | ಸುಭಗಾ | ವಹಂತೀ | ಶ್ವೇತಂ | ನಯಂತೀ | ಸುದೃಶೀಕಾ | ಅಶ್ವಂ |

ಉಷಾಃ | ಅದರ್ಶ | ರತ್ನಿಭಿಃ | ವಿಶ್ವಮಘಾಃ | ವಿಶ್ವಂ | ಅನು | ಪ್ರಭೂತಾ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ದೇವಾನಾಂ ಚಕ್ಷುಶ್ಚಕ್ಷುಃಸ್ಥಾನೀಯಂ ತೇಜೋ ವಹಂತೀ ಧಾರಯಂತೀ ಸುಭಗಾ ಲೋಭನ-
ಧನಾ ಸುದೃಶೀಕಂ ಸುಧರ್ಮನಮಶ್ವಂ ಸರ್ವದಾ ಗಂತಾರಮಾದಿತ್ಯಂ ನಯಂತೀ ಪ್ರಾಪಯಂತೀ | ಕಂ |
ಶ್ವೇತಂ ಶ್ವೇತವರ್ಣೋಪೇತಂ ಸೂರ್ಯಂ | ಪ್ರಕಾಶಯುಕ್ತಂ ಕುಸುಮತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಕೀದೃಶ್ಯುಷಾಃ |
ರತ್ನಿಭಿಃ ಸ್ವಕೀರ್ಯೈವ್ಯಕ್ತಾದರ್ಶ | ದೃಶ್ಯತೇ ಚ | ಚಿತ್ರಮಘಾ ವಿಚಿತ್ರಧನಾ ವಿಶ್ವಮನು ಸರ್ವಂ
ಜಗದನುಲಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರಭೂತಾ ಪ್ರವೃದ್ಧಾ | ಸರ್ವಜಗದ್ವ್ಯವಹಾರಾಯೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಸುಭಗಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಧನವುಳ್ಳವಳೂ | ದೇವಾನಾಂ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ | ಚಕ್ಷುಃ—ಕಣ್ಣಿನಂತಿರುವ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು | ವಹಂತೀ—ಧರಿಸಿದವಳೂ | ಸುದೃಶೀಕಃ—ಸುಂದರವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ | ಶ್ವೇತಂ—ಶುಭ್ರವಾದ ವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ | ಅಶ್ವಂ—ಸರ್ವದಾ ಸಂಚಾರಿಯೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು | ನಯಂತೀ—ಸಂಚರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವವಳೂ | ರಶ್ಮಿಭಿಃ—ತನ್ನ ಕಾಂತಿಗಳೊಂದಿಗೆ | ವ್ಯಕ್ತಾ—ಪ್ರಕಾಶಿತಳೂ ಆದ | ಉಷಾಃ—ಉಷೋದೇವಿಯು | ಅದರ್ಶಿ—ಗೋಚರಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ | ಚಿತ್ರಾಮೃತಾ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳ ಉಪಸ್ಥ | ವಿಶ್ವಮನು—ಸಕಲ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸಿ | ಪ್ರಭೂತಾ—ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಉತ್ತಮವಾದ ಧನವುಳ್ಳವಳೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣಿನಂತಿರುವ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಸುಂದರವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವಳೂ ಶುಭ್ರವಾದ ವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ ಸರ್ವದಾ ಸಂಚಾರಿಯೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೋರಿಸುವವಳೂ, ತನ್ನ ರಶ್ಮಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತಳೂ ಆದ ಉಷೋದೇವಿಯು ಗೋಚರಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳ ಉಪಸ್ಥ ಸಕಲ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸಿ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ರೂಪದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

English Translation

The auspicious Ushas, bearing the eye of the gods (the light) leading her white and beautiful courser (the sun), is beheld, manifested by her rays, distributress of wonderful wealth, mighty over all.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಂತಿವಾನಾ ದೂರೇ ಅಮಿತ್ರಮುಚ್ಛೋರ್ವೀಂ ಗವ್ಯಾತಿಮಭಯಂ ಕೃಧೀ
ನಃ |

ಯಾವಯ ದ್ವೇಷ ಆ ಭರಾ ವಸೂನಿ ಚೋದಯ ರಾಧೋ ಗೃಣತೇ
ಮಘೋನಿ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಂತಿವಾನಾ | ದೂರೇ | ಅಮಿತ್ರಂ | ಉಚ್ಛ | ಉರ್ವೀಂ | ಗವ್ಯಾತಿಂ | ಅಭಯಂ | ಕೃಧಿ | ನಃ |
ಯಾವಯ | ದ್ವೇಷಃ | ಆ | ಭರ | ವಸೂನಿ | ಚೋದಯ | ರಾಧಃ | ಗೃಣತೇ | ಮಘೋನಿ || ೪ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಉಷಃ ಅಂತಿವಾಮಾ | ಅಂತ್ಯಸ್ತದಂತಿಕೇ ವಾಮಂ ವನನೀಯಂ ಧನಂ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾಂತಿ-
ವಾಮಾ | ತ್ವಮಮಿತ್ರಮಸ್ಯಚೈತ್ರಂ ದೂರೇಽಸ್ತತ್ಪ್ರೀತಿಂ ವಿಪ್ರಕೃತ್ಯದೇಶೇ ವರ್ತಮಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ವ್ಯುಚ್ಚ |
ವಿಧಾಹಿ | ಯಥಾಮಿತ್ರೋ ದೂರೇ ಭವತಿ ತಥಾ ವ್ಯುಚ್ಚೇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥೋರ್ವೀಂ ಗವ್ಯೂತಿಂ ಭೂಮಿ-
ಮಭಯಂ ನೋಽಸ್ತಾಕಂ ಕೃಧಿ | ಕುರು | ಕಂಚ ದ್ವೇಷೋಽಸ್ತದ್ವೇಷ್ಯನ್ಯಾವಯ | ಅಸ್ತತ್ತಃ
ಪೃಥಕ್ಕುರು | ವಸೂನಿ ಶತ್ರುಣಾಂ ಧನಾನ್ಯಾ ಭರ | ಆಹರ | ರಾಧೋ ಧನಂ ಚೋದಯ ಪ್ರೇರಯ
ಗಣತೇ ಸ್ತುವತೇ ಮಹ್ಯಂ ಹೇ ಮಘೋನಿ ಧನವತಿ ||

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ ||

(ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ) ಅಂತಿವಾಮಾ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಧನವನ್ನು ತಂದೊಡಗಿಸುವ ನೀನು |
ಅಮಿತ್ರಂ—ನಮ್ಮ ಶತ್ರುವನ್ನು | ದೂರೇ—ದೂರವಾಗಿ ಓಡಿಸಿ | ಉಚ್ಚ—ಪ್ರಕಾಶಿಸು | ಉರ್ವೀಂ—ವಿಸ್ತೃತ
ವಾದ | ಗವ್ಯೂತಿಂ—ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು | ಅಭಯಂ—ಭಯರಹಿತವಾದುದನ್ನಾಗಿ | ನಃ—ನಮಗಾಗಿ | ಕೃಧಿ—
ಮಾಡು | ದ್ವೇಷಃ—ನಮ್ಮನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವವರನ್ನು | ಯಾವಯ—ಸಮ್ಮಿಂದ ಬೇರಿಮಾಡು | ವಸೂನಿ—
ಶತ್ರುಧನಗಳನ್ನು | ಆ ಭರ—ನಮಗೆ ತಂದೊಡಗಿಸು | ಮಘೋನಿ—ಧನವಂತನಾದ ಉಷಸ್ತೇ | ಗೃಣತೇ—
ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ನನಗೆ | ರಾಧಃ—ಧನವನ್ನು | ಚೋದಯ—ಓದಗಿಸು.

|| ಛಾಂದಸ್ ||

ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ, ನಮಗೆ ಧನವನ್ನು ತಂದೊಡಗಿಸುವ ನೀನು ನಮ್ಮ ಶತ್ರುವನ್ನು ದೂರವಾಗಿ
ಓಡಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸು, ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಭಯರಹಿತವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ನಮ್ಮನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವವರನ್ನು
ಸಮ್ಮಿಂದ ಬೇರಿ ಮಾಡು. ಶತ್ರುಧನಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ತಂದೊಡಗಿಸು, ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಉಷಸ್ತೇ, ಸ್ತುತಿಕರ್ತ
ನಾದ ನನಗೆ ಧನವನ್ನು ತಂದೊಡಗಿಸು.

English Translation

Dawn, Ushas, who are the bearer to us of desirable (wealth), and
keep our adversary from us: render the wide earth free from peril: drive
away those who hate us: bring to us treasures: bestow, opulent goddess,
wealth upon him who praises you.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅಸ್ತೇ ಶ್ರೇಷ್ಠೇಭಿರ್ಭೂನುಭಿರ್ಭಾಹ್ಯುಷೋ ದೇವಿ ಪ್ರತಿರಂತೀ ನ ಆಯುಃ |
ಇಷಂ ಚ ನೋ ದಧತೀ ವಿಶ್ವವಾರೇ ಗೋಮದಶ್ವಾವದ್ರಥವಚ್ಚ ರಾಧಃ ||೫||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಅಸ್ತೇ ಇತಿ | ಶ್ರೇಷ್ಠೇಭಿಃ | ಧಾನುರಾಭಿಃ | ವಿ | ಭಾಹಿ | ಉಷಃ | ದೇವಿ | ಪ್ರತಿರಂತೀ | ನಃ | ಆಯುಃ |
ಇಷಂ | ಚ | ನಃ | ದಧತೀ | ವಿಶ್ವವಾರೇ | ಗೋಮತಃ | ಅಶ್ವವತಃ | ರಥವತಃ | ಚ | ರಾಧಃ ||

॥ ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಉಷೋ ದೇವಿ ಅಸ್ತೇ ಅಶ್ವಭ್ಯಂ ಶ್ರೇಷ್ಠೇಭಿಃ ಪ್ರಶಸ್ತೈರ್ಭಾನುಭಿಃ ರಶ್ಮಿಭಿಃ ಪ್ರಕಾಶೈರ್ವಿ
ಭಾಹಿ | ಪ್ರಕಾಶಯ | ಕಿಂ ಕುರ್ವತೀ | ನೋಽಸ್ಮಾಕಮಾಯುರಾಯುಷ್ಯಂ ಪ್ರತಿರಂತೀ ವರ್ಧಯಂತೀ |
ಹೇ ವಿಶ್ವವಾರೇ ವಿಶ್ವೈಃ ಸಂಭಜನೀಯೇ ದೇವಿ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಮಿಷಂ ಚ ಗೋಮದ್ಗೋಭಿರ್ಬಹುಭಿರು-
ಪೇತಮಶ್ವಾವದಶ್ವಶ್ಚೋಪೇತಂ ರಥವಪ್ರಥೈರುಪೇತಂ ರಾಧೋ ಧನಂ ಚ ದಧತೀ ವಿ ಭಾಹೀತಿ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ದೇವಿ—ದೇವಿತಾತ್ಮಳೂ | ವಿಶ್ವವಾರೇ—ನಿಲ್ಲರ ಆದರಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರಳಾದವಳೂ ಆದ | ಉಷಃ—ನಿಲೈ
ಉಷೋದೇವಿಯೇ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಆಯುಃ—ಆಯುಸ್ಸನ್ನು | ಪ್ರತಿರಂತೀ—ಬೆಳೆಸುತ್ತಲೂ | ನಃ—
ನಮಗೆ | ಇಷಂ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ಗೋಮತಃ—ಗೋಯುಕ್ತವಾದುದೂ | ಅಶ್ವವತಃ—ಅಶ್ವಯುಕ್ತವಾದುದೂ |
ರಥವತಃ—ರಥದಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಆದ | ರಾಧಃ—ಧನವನ್ನೂ | ದಧತೀ—ಕೊಡುತ್ತಲೂ | ಅಸ್ತೇ—
ನಮಗಾಗಿ | ಶ್ರೇಷ್ಠೇಭಿಃ—ಪ್ರಶಸ್ತಗಳಾದ | ಭಾನುಭಿಃ—ರಶ್ಮಿಗಳೊಡನೆ | ವಿ ಭಾಹಿ—ಪ್ರಕಾಶಿಸು.

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ದೇವತಾತ್ಮಳೂ, ನಿಲ್ಲರ ಆದರಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರಳಾದವಳೂ ಆದ ನಿಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ, ನಮ್ಮ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು
ಬೆಳೆಸುತ್ತಲೂ, ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನೂ, ಗೋಯುಕ್ತವೂ ಅಶ್ವಯುಕ್ತವೂ ರಥಯುಕ್ತವೂ ಆದ ಧನವನ್ನು
ಕೊಡುತ್ತಲೂ ನಮಗಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾದ ನಿನ್ನ ರಶ್ಮಿಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸು.

English Translation

Divine Ushas, illumine us with your bright rays, prolonging our
existence, bestowing upon us food, (and granting us), you who are adored
by all, affluence, comprising cattle, horses, and chariots.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಯಾಂ ತ್ವಾ ದಿವೋ ದುಹಿತವರ್ಧಯಂತ್ಯುಷಃ ಸುಜಾತೇ ಮತಿಭಿರ್ವ-
ಸಿಷ್ಠಾಃ |

ಸಾಸ್ತಾಸು ಧಾ ರಯಿವ್ಯಪ್ಪಂ ಬೃಹಂತಂ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೬ ||

|| ಸದಸಾಪಃ ||

ಯಾಂ | ತ್ವಾ | ದಿವಃ | ದುಹಿತಃ | ವರ್ಧಯಂತಿ | ಉಷಃ | ಸುಜಾತೇ | ಮತಿಃಭಿಃ | ವಸಿಷ್ಠಾಃ |

ಸಾ | ಅಸ್ತಾಸು | ಧಾಃ | ರಯಿಂ | ಋಪ್ಪಂ | ಬೃಹಂತಂ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ |
ನಃ || ೬ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ದಿವೋ ದುಹಿತರುಷಃ ಸುಜಾತೇ ಶೋಭನಜನನೇ ಯಾಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಮತಿಃಭಿಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ
ವಸಿಷ್ಠಾ ವರ್ಧಯಂತಿ ಸಾ ತ್ವಮಸ್ತಾಸು ವಸಿಷ್ಠೇಷ್ಯಪ್ಪಂ ಪ್ರದೀಪ್ತಂ ಬೃಹಂತಂ ಮಹಾಂತಂ ರಯಿಂ
ಧನಂ ಧಾಃ | ಧೇಹಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

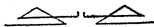
ಸುಜಾತೇ—ಉತ್ತಮವಾದ ಉತ್ಪನ್ನವುಳ್ಳವಳೂ | ದಿವಃ—ದ್ಯುಲೋಕಕ್ಕೆ | ದುಹಿತಃ—ಪುತ್ರಿಯಾದ
ವಳೂ ಆದ | ಉಷಃ—ಎಲೈ ಉಪೋದೇವಿಯೇ | ಯಾಂ ತ್ವಾ—ಯಾವ ನಿನ್ನನ್ನು | ಮತಿಃಭಿಃ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ |
ವಸಿಷ್ಠಾಃ—ವಸಿಷ್ಠವಂಶೋತ್ಪನ್ನರಾದ ಮುನಿಗಳು | ವರ್ಧಯಂತಿ—ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುವರೋ | ಸಾ—ಅಂತಹ
ನೀನು | ಅಸ್ತಾಸು—ನಮ್ಮಲ್ಲಿ | ಋಪ್ಪಂ—ಕಾಂತಿಯುತವಾದುದೂ | ಬೃಹಂತಂ—ಮಹತ್ತಾದುದೂ ಆದ |
ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು | ಧಾಃ—ಸ್ಥಾಪಿಸು | (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು |
ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

|| ಭವಾರ್ಥ ||

ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಜನ್ಮವುಳ್ಳವಳೂ, ದ್ಯುಲೋಕದ ಪುತ್ರಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಉಪೋದೇವಿಯೇ, ಯಾವ ನಿನ್ನನ್ನು
ವಸಿಷ್ಠವಂಶೋತ್ಪನ್ನರಾದ ಮುನಿಗಳು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುವರೋ, ಅಂತಹ ನೀನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿಯುತ
ವಾದುದೂ, ಮಹತ್ತಾದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸು. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ
ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Well-manifested Ushas, daughter of heaven, do you, whom the
Vashishthas magnify with praises, bestow upon us brilliant and infinite
wealth; and do you, (gods), ever cherish us with blessings.

ಎಷ್ಟತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಪ್ರತಿ ಕೇತವ ಇತಿ ಪಂಚರ್ಚಮಸ್ಯ ಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಷ್ಠಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮುಷ್ಠಂ | ಪ್ರತಿ
ಂಚೀತ್ಯನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ಉಕ್ತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರತಿ ಕೇತವಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಐದನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು
ಇವರಲ್ಲಿ ಐದು ಶುಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮುಷಿಯು; ಉಷಸ್ಸು ದೇವತೆಯು; ತ್ರೈಷ್ಟು
ಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರತಿ ಪಂಚ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ
ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೭೮

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೫ || ಸೂಕ್ತ—೭೮ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೨೫ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಶುಕ್ತಂಟೆ—೫ ||

ಮುಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ |

ದೇವತಾ—ಉಷಾಃ |

ಬಂದಿ—ತ್ರಿಷ್ಟುಭಃ |

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಪ್ರತಿ ಕೇತವಃ ಪ್ರಥಮಾ ಅದ್ವೈತನ್ಮೂರ್ಧ್ವಾ ಅಸ್ಯಾ ಅಂಜಯೋ ವಿ
ಶ್ರಯಂತೇ |

ಉಷೋ ಅರ್ನಾಚಾ ಬೃಹತಾ ರಥೇನ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಾ ವಾಮನುಸ್ಮಭ್ಯಂ
ವಕ್ತಿ || ೧ ||

|| ಸದಪಾಠಃ ||

ಪ್ರತಿ | ಕೇತವಃ | ಪ್ರಥಮಾಃ | ಅದ್ವೈತನ್ | ಊರ್ಧ್ವಾಃ | ಅಸ್ಯಾಃ | ಅಂಜಯಃ | ವಿ | ಶ್ರಯಂತೇ |
ಉಷಃ | ಅರ್ನಾಚಾ | ಬೃಹತಾ | ರಥೇನ | ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಾ | ವಾಮನಂ | ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ | ವಕ್ತಿ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಅಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಥಮಾಃ ಪ್ರಥಮೋಷ್ವನ್ನಾಃ ಕೇತವಃ ಪ್ರಜಾಪಕಾ ರತ್ನಯಃ ಪ್ರತ್ಯದ್ವೈತನ್ | ಪ್ರತಿ-
ದ್ವೈತಂತೇ | ಅಸ್ಯಾ ಅಂಜಯೋ ವ್ಯಂಜಕಾ ರತ್ನಯ ಊರ್ಧ್ವಾ ಊರ್ಧ್ವಮುಷಾ ವಿ ಶ್ರಯಂತೇ

ವಿವಿಧಂ ಸರ್ವತ್ರ ಶ್ರಯಂತಿ | ಹೇ ಉಷೋ ದೇವಿ ಅರ್ವಾಚಾಸ್ತದಭಿಮುಖೇನಾಗಚ್ಛತಾ ಬೃಹತಾ
ಮಹತಾ ಜ್ಯೋತಿಷ್ವತಾ ತೇಜೋವತಾ ರಥೇನಾಸ್ತಭ್ಯಂ ನಾಮಂ ವನನೀಯಂ ಧನಂ ವಕ್ಷತಿ | ವಹಸಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅಸ್ಯಾಃ—ಈ ಉಷಸ್ಸಿನ | ಪ್ರಥಮಾಃ—ನೊದಲನೆಯವಾದ | ಕೇತವಃ—ಧ್ವಜದಂತಿರುವ ರಶ್ಮಿಗಳು |
ಪ್ರತ್ಯದೃಶ್ಯನ್—ಗೋಚರವಾಗುತ್ತವೆ | ಅಂಜಯಃ—ಪ್ರಸಂಸತಕ್ಕ ರಶ್ಮಿಗಳು | ಉಧಾಽಽಃ—ಮೇಲ್ಮುಖ
ವಾಗಿ | ವಿಶ್ರಯಂತೇ—ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಹರಡುತ್ತವೆ | ಉಷಃ—ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ | ಅರ್ವಾಚಾ -
ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಜ್ಯೋತಿಷ್ವತಾ—ಕಾಂತಿಯುತವಾದುದೂ | ಬೃಹತಾ—ಮಹತ್ವದುದೂ ಆದ |
ರಥೇನ—ರಥದೊಡನೆ (ರಥದಲ್ಲಿ) | ಅಸ್ತಭ್ಯಂ—ನಮಗೆ | ನಾಮಂ—ಅಕರ್ಪಕವಾದ ಧನವನ್ನು | ವಕ್ಷತಿ—
ಮಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಉಷಸ್ಸಿನ ಪ್ರಥಮೋತ್ಪನ್ನವಾದ ಧ್ವಜದಂತಿರುವ ರಶ್ಮಿಗಳು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಪ್ರಸಂಸುವ ರಶ್ಮಿಗಳು
ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಹರಡುತ್ತವೆ. ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ, ಕಾಂತಿಯುತವಾದುದೂ,
ಮಹತ್ವದುದೂ ಆದ ರಥದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಧನವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಾ.

English Translation

The first signs of the Dawn are visible, her rays are spreading on
high : you bring us, Ushas, desirable (riches) in your vast, descending and
resplendent chariot.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪ್ರತಿ ಸೀಮಗ್ನಿರ್ಜರತೇ ಸಮಿದ್ಧಃ ಪ್ರತಿ ವಿಪ್ರಾಸೋ ಮತಿಭಿಗ್ವಣಂತಃ |
ಉಷಾ ಯಾತಿ ಜ್ಯೋತಿಷಾ ಬಾಧಮಾನಾ ವಿಶ್ವಾ ತಮಾಂಸಿ ದುಃಖಾನ್
ದೇವೀ || ೨ ||

• ಪದಮಾಠಃ •

ಪ್ರತಿ | ಸೀಂ | ಆಗ್ನಿಃ | ಜರತೇ | ಸಂಯದ್ಧಃ | ಪ್ರತಿ | ವಿಪ್ರಾಸಃ | ಮತಿಭಿಃ | ಗ್ವಣಂತಃ |
ಉಷಾಃ | ಯಾತಿ | ಜ್ಯೋತಿಷಾ | ಬಾಧಮಾನಾ | ವಿಶ್ವಾ | ತಮಾಂಸಿ | ದುಃಖಾನ್ | ಅಪಃ | ದೇವೀ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಅಗ್ನಿಃ ಸಮಿದ್ಧಃ ಸನ್ ಸೀಂ ಸರ್ವತಃ ಪ್ರತಿ ಜರತೇ | ಅಭಿವರ್ಧತೇ | ವಿಶ್ವಾಸೋ ವಿಶ್ವಾ
ಮೇಧಾವಿನ ಋತ್ವಿಜಶ್ಚ ಮತಿಭಿಸ್ತುತಿಭಿರುಷಸಂ ಗೃಣಂತಃ ಸ್ತುವಂತೋ ಜರಂತೇ | ಉಷಾಶ್ಚ ದೇವೀ
ಜ್ಯೋತಿಷಾ ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ತಮಾಂಸಿ ದುರಿತಾಸ್ತದ್ಧುರಿತಾನ್ಯಪ ಬಾಧಮಾನಾ ಯಾತಿ | ಊರ್ಧ್ವಂ
ಗಚ್ಛತಿ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯು | ಸಮಿದ್ಧಃ—ಪ್ರಜ್ವಲಿತನಾಗಿ | ಸೀಂ—ಸರ್ವತ್ರ | ಪ್ರತಿ ಜರತೇ—ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು
ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ | ವಿಶ್ವಾಸಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳು | ಮತಿಭಿಃ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ಪ್ರತಿ ಗೃಣಂತಃ—
ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ | ದೇವೀ—ದೇವತಾತ್ಮಳಾದ | ಉಷಾಃ—ಉಷೋದೇವಿಯು | ಜ್ಯೋತಿಷಾ—ತನ್ನ ಕಾಂತಿ
ಯಿಂದ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ದುರಿತಾ—ಪಾಪಗಳನ್ನೂ | ತಮಾಂಸಿ—ಕತ್ತಲೆಗಳನ್ನೂ | ಅಪಬಾಧಮಾನಾ—
ದೂರಸರಿಸುತ್ತ | ಯಾತಿ—ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾಳೆ (ಬರುತ್ತಾಳೆ.)

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿತನಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳು
ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವತಾತ್ಮಳಾದ ಉಷೋದೇವಿಯು ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ
ಕತ್ತಲೆಗಳನ್ನೂ ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಾಳೆ.

English Translation

The kindled fire increases everywhere, (and) the priests, glorifying
(the dawn) with hymns: the divine Ushas comes, driving away all the
evil glooms by her lustre.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಏತಾ ಉ ತ್ಯಾಃ ಪ್ರತ್ಯದೃಶ್ಯನ್ಪುರಸ್ತಾ ಜ್ಯೋತೀರ್ಯಚ್ಛಂತೀರುಷಸೋ
ವಿಭಾತೀಃ |

ಅಜೀಜನನ್ಸೂರ್ಯಂ ಯಜ್ಞಮಗ್ನಿಮಪಾಚೀನಂ ತಮೋ ಅಗಾದ-
ಜುಷ್ಯಂ || ೩ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಏತಾಃ | ಉಂ ಇತಿ | ತ್ಯಾಃ | ಪ್ರತಿ | ಅದೃಶ್ಯನ್ | ಪುರಸ್ತಾತ್ | ಜ್ಯೋತೀಃ | ಯಜ್ಞಂತೀಃ | ಉಷಸಃ |
ವಿಭಾತೀಃ |

ಅಜೀಜನನ್ | ಸೂರ್ಯಂ | ಯಜ್ಞಂ | ಅಗ್ನಿಂ | ಅಪಾಚೀನಂ | ತಮಃ | ಅಗಾತ್ | ಅಜುಷ್ಯಂ || ೩ ||

॥ ಸಾಮಾನ್ಯಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಏತಾ ಉ | ಉ ಇತಿ ಪೂರಣಃ | ತ್ಯಾಸ್ತಾಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಏತಾ ವಿಭಾತೀರ್ವಿಭಾತ್ಯೋ ವಿಭಾನಂ ಕುರ್ವತ್ಯೋ ಜ್ಯೋತಿಶ್ವೇಜೋ ಯಚ್ಚಂತೀಃ ಪ್ರಯಚ್ಚಂತ್ಯ ಉಷಸಃ ಪುರಸ್ತತ್ಪೂರ್ವಸ್ಥಾಂ ದಿಪ್ರತ್ಯ-
ದ್ಯಶ್ರನ್ | ಪ್ರತಿದ್ಯಶ್ಯಂತೀ | ತಾ ಉಷಸಃ ಸೂರ್ಯಂ ಯಜ್ಞಮಗ್ನಿಂ ಚಾಜೀಜನನ್ | ಸ್ವಾದುರಕುರ್ವನ್ |
ಉಷಸ ಉದಯಾನಂತರಂ ತೇಷಾಂ ಸಂಭವಾತ್ಪಜ್ಜನಕತ್ವಮುಪಚರ್ಯತೇ | ಕಂಚಾಸಾಚೀನಂ ನೀಚೀನ-
ಮಜುಷ್ಯಮಪ್ರಿಯಂ | ಸರ್ವೇಷಾಂ ದೃಷ್ಟಿನಿರೋಧಕತ್ವಾದಪ್ರಿಯತ್ವಂ | ತಾದೃಶಂ ತಮೋಽಗಾತ್ |
ಅಪಗತಮುಭೂತ್ ||

। ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ತ್ಯಾಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವೂ | ವಿಭಾತೀಃ—ಪ್ರಕಾರಮಾನವೂ | ಜ್ಯೋತಿಃ—ತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ |
ಯಚ್ಚಂತೀಃ—ಹರಡುವುವೂ ಆದ | ಏತಾ ಉಷಸಃ—ಈ ಉಷಸ್ಸುಗಳು | ಪ್ರತ್ಯದ್ಯಶ್ರನ್—ಗೋಚರವಾಗು-
ತ್ತವೆ | ಸೂರ್ಯಂ—ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ | ಯಜ್ಞಂ—ಯಜ್ಞವನ್ನೂ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ | ಅಜೀಜನನ್—
ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದೆ | ಅಸಾಚೀನಂ—ನಿಕ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದೂ | ಅಜುಷ್ಯಂ—ಅಪ್ರಿಯವಾದುದೂ ಆದ ತಮಾಃ—
ಕತ್ತಲೆಯು | ಅಗಾತ್—ದೂರ ಸಂಯಿತು.

। ಭಾವಾರ್ಥಃ ।

ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವೂ, ಪ್ರಕಾರಮಾನವೂ, ತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ ಹರಡುವುವೂ ಆದ ಈ ಉಷಸ್ಸುಗಳು ಎತ್ತಿರಿಗೂ
ಗೋಚರವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವು ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ, ಯಜ್ಞವನ್ನೂ, ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿವೆ. ನಿಕ್ಕೃಷ್ಟವೂ
ಅಪ್ರಿಯವೂ ಆದ ಕತ್ತಲೆಯು ದೂರ ಸಂಯಿತು.

English Translation

These luminous (beams of the) dawn are beheld in the east diffusing
light : (the dawn) engendering the sun, sacrifice, fire ; the odious glooms,
descendiug, disappear.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಅಜೀತಿ ದಿವೋ ದುಹಿತಾ ಮಘೋನೀ ವಿಶ್ವೇ ಸತ್ಯಂತ್ಯುಷಸಂ ವಿಭಾತೀಂ |

ಅಸ್ಥಾದ್ರಥಂ ಸ್ಥಧಯಾ ಯುಜ್ಯಮಾನಮಾ ಯಮುಶ್ವಾಸಃ ಸುಯುಜೋ

ವಹಂತಿ || ೪ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಚೇತಿ | ದಿವಃ | ದುಹಿತಾ | ಮಘೋನೀ | ವಿಶ್ವೇ | ಪಶ್ಯಂತಿ | ಉಷಸಂ | ವಿಭಾತೀಂ |

ಆ | ಅಸ್ತಾತ್ | ರಥಂ | ಸ್ವಧಯಾ | ಯುಜ್ಯಮಾನಂ | ಆ | ಯಂ | ಅಶ್ವಾಸಃ | ಸುಯುಜಃ |

ವಹಂತಿ || ೪ ||

| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ದಿವೋ ದುಹಿತಾ ಮಘೋನೀ ಧನವತ್ಪುಷಾ ಅಚೇತಿ | ಸರ್ವೈರ್ಜ್ಞಾಯತೇ | ವಿಶ್ವೇ
ಸರ್ವೇಽಪಿ ಸ್ವಾಣೀನೋ ವಿಭಾತೀಮುಚ್ಚಂತೀಮುಷಸಂ ಪಶ್ಯಂತಿ | ತಾದೃಶೀ ದೇವೀ ಸ್ವಧಯಾನ್ನೇನ
ಯುಜ್ಯಮಾನಂ ರಥಮಾಸ್ತಾತ್ | ಆತಿಷ್ಠತ್ | ಆರೋಹತಿ | ಯಂ ರಥಂ ಸುಯುಜಃ ಶೋಭನ-
ಯೋಜನಾ ಅಶ್ವಾಸೋಽಶ್ವಾ ಆ ವಹಂತಿ ಅಭಿಮತದೇಶಂ ಪ್ರಾಪಯಂತಿ ತಂ ರಥಮಾಸ್ಥಾ ದಿತಿ ||

| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ದಿವಃ—ದ್ಯುಲೋಕದ | ದುಹಿತಾ—ಪುತ್ರಿಯಾದ ಉಷಸ್ಸು | ಮಘೋನೀ—ಧನಯುಕ್ತಳಾಗಿ |
ಅಚೇತಿ—ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಾಳೆ | ವಿಶ್ವೇ—ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳೂ | ವಿಭಾತೀಂ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ |
ಉಷಸಂ—ಉಷಸ್ಸನ್ನು | ಪಶ್ಯಂತಿ—ನೋಡುತ್ತಾರೆ | ಯಂ—ಯಾವ ರಥದಲ್ಲಿ | ಸುಯುಜಃ—ಉತ್ತಮ
ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ | ಅಶ್ವಾಸಃ—ಅಶ್ವಗಳು | ಆ ವಹಂತಿ—ಎಳೆಯುತ್ತವೆಯೋ ಅಂತಹುದೂ | ಸ್ವಧಯಾ—
ಅಡ್ಡದಿಂದ | ಯುಜಮಾನಂ—ತುಂಬಿರುವುದೂ ಆದ | ರಥಂ—ರಥವನ್ನು | ಅಸ್ತಾತ್—ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ.

| ಧಾವಾರ್ಥಃ |

ದ್ಯುಲೋಕದ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಉಷಸ್ಸು ಧನಯುಕ್ತಳಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಸಕಲ
ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನಳಾದ ಉಷಸ್ಸನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತಮನಾಗಿ ಯೋಜಿತವಾದ ಅಶ್ವಗಳಿಂದ
ಎಳೆಯಲ್ಪಡುವುದೂ ಅನ್ನದಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ ಆದ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ.

English Translation

The affluent daughter of heaven is perceived : all creatures behold
the luminous dawn : she ascends her chariot laden with sustenance, which
her easily-yoked horses draw.

| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಪ್ರತಿ ತ್ವಾದ್ಧ ಸುಮನಸೋ ಬುಧಂತಾಸ್ತಾಕಾಸೋ ಮಘಾನಾನೋ ವಯಂ
|| ೩ ||

ತಿಲ್ಲಿಲಾಯದ್ಧ ಮುಷಷೋ ವಿಭಾತೀರ್ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾನಃ ||

ಃ ಸದವಾಹುಃ ।

ಪ್ರತಿ | ತ್ವಾ | ಅದ್ಯ | ಸುಮನಸಃ | ಬುಧಂತ | ಅಸ್ಮಾಕಾಃ | ಮಘವಾನಃ | ವಯಂ | ಚ |

ತಿಲ್ವಿಲಾಯಧ್ವಂ | ಉಷಸಃ | ವಿಭಾತೀಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಉಷಃ ತ್ವಾ ತ್ವಾಮದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತಾಲೇ ಸುಮನಸಃ ಲೋಭನಸ್ತುತಿಕಾ ಮಘವಾನೋ ಹವಿರ್ಫ. ಪ್ರಣಾನ್ವವಂತೋಽಸ್ಮಾಕಾಸೋಽಸ್ಮಾಕಾ ಅಸ್ತದೀಯಾಃ ಪುರುಷಾ ಬುಧಿಜಃ | ಯದ್ವಾ | ಮಘವಾನ ಇತ್ಯೇತದ್ವಯಮಿತ್ಯೇತಸ್ಯ ವಿಶೇಷಣಂ | ಹವಿಷ್ಠಂತೋ ವಯಂ | ಪ್ರತಿ ಬುಧಂತ | ಪ್ರಶ್ನಬೋಧಯನ್ ಸ್ತುತಿಭಿಃ | ಹೇ ಉಷಸಃ ಯೂಯಂ ಚ ವಿಭಾತೀವ್ರಜ್ಜಂತ್ಯಃ ಸತ್ಯಸ್ತಿಲ್ವಿಲಾಯಧ್ವಂ | ಜಗತ್ ಸ್ತಿಗ್ಧ-ಭೂಮಿಕಂ ಕುರುತ || ತಿಲ ಸ್ತೇಹನ ಇತ್ಯಸ್ಮಾತ್ತಿಲಾಃ || ತಿಲಾರಿಲಾ ಭೂಮಿಯಸ್ಯ ತತ್ತಿಲ್ವಿಲಂ | ತತ್ಕುರುತ | ಶಿಷ್ಯಂ ಸ್ತಪ್ಯಂ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

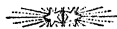
(ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ) ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಅದ್ಯ—ಈ ಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಸುಮನಸಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದನರೂ | ಮಘವಾನಃ—ಹವಿರ್ಯಕ್ತರೂ ಆದ | ಅಸ್ಮಾಕಾಃ—ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಕ್ಮಗಳು | ಪ್ರತಿಬುಧಂತ—ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ | ವಯಂ ಚ—ನಾವೂ ಸಹ ಸೇವಿಸುತ್ತೇವೆ | ಉಷಸಃ—ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಗಳೇ | ವಿಭಾತೀಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾದ ನೀವು | ತಿಲ್ವಿಲಾಯಧ್ವಂ—ಜಗತ್ತನ್ನು ವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೊಯ್ಯುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲಾಪಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ ।

ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದನರೂ, ಹವಿರ್ಯಕ್ತರೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಕ್ಮಗಳೂ ನಾವೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುತ್ತೇವೆ. ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಗಳೇ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾದ ನೀವು ಜಗತ್ತನ್ನೂ ವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೊಯ್ಯುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಲಾಪಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Affluent (in sacrificial offerings), actuated by one mind, we and ours awaken you, (Ushas), to-day: luminous dawns, soften (the earth) with unctuous (dews): and do you, (gods), ever cherish us with blessings.

ಎಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ವೃಷಾ ಅವ ಇತಿ ಪಂಚರ್ಚಂ ನವಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠ ಸ್ವಾರ್ಥಮುಷ್ಠಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಂ |
ವೃಷಾ ಇತ್ಯನುಕ್ರಮಣಿಕಾ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕಾಶ್ಚಿನಶಸ್ತ್ರಯೋರುಕ್ತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ವೃಷಾ ಅವಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಐದನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಋಷಿಯು; ಉಷಸ್ಸು ದೇವತೆಯು; ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ವೃಷಾಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಪ್ರಾತರನುವಾಕ ಮತ್ತು ಅಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರ ಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೭೯

ಮಂಡಲ—೭ : ಅನುವಾಕ—೫ || ಸೂಕ್ತ—೭೯ ||

ಆಸ್ತಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೨೬ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಖ್ಯೆ—೫ ||

ಋಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ ||

ದೇವತಾ—ಉಷಾಃ ||

ಛಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ||

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ವೃಷಾ ಅವಃ ಪಥ್ಯಾ ಜನಾನಾಂ ಪಂಚ ಸ್ತೀತಿರ್ಮಾನುಷೀರ್ಬೋಧ-
ಯಂತೀ |

ಸುಸಂದ್ಯಗ್ನಿರುಕ್ಷಭಿರ್ಭಾನುಮಶ್ರೇದ್ವಿ ಸೂರ್ಯೋ ರೋದಸೀ ಚಕ್ಷಸಾವಃ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ವಿ | ಉಷಾಃ | ಅವಃ | ಪಥ್ಯಾ | ಜನಾನಾಂ | ಪಂಚ | ಸ್ತೀತಿಃ | ಮಾನುಷೀಃ | ಬೋಧಯಂತೀ |

ಸುಸಂದ್ಯಕ್‌ಽಭಿಃ | ಉಕ್ಷಃ | ಭಾನುಂ | ಅಶ್ರೇತ್ | ವಿ | ಸೂರ್ಯಃ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಚಕ್ಷಸಾಃ |

ಅವರಿತ್ಯಾವಃ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಜನಾನಾಂ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಪಥ್ಯಾ ಪಥಿ ಹಿತೋಷಾ ವ್ಯಾವಃ | ವ್ಯಾಚ್ಛತ್ | ಯದ್ವಾ |
ಜನಾನಾಂ ಹಿತಾಯ ವ್ಯಾಚ್ಛದಿತಿ ಯೋಜ್ಯಂ | ಕಿಂ ಕುರ್ವತೀ | ಮಾನುಷೀರ್ಮಾನುಷ್ಯರೂಪಾಃ ಪುಚ್ಛ

ಕ್ಷೀರ್ನಿಷಾದಪಂಚಮಾಂಶ್ಚ ತುರೋ ವರ್ಣಾನ್ವೋಧಯಂತೀ | ಈದೃಶ್ಯಾಷಾಃ ಸುಸಂದೃಗ್ಢಿಃ | ಸಂದೃ-
ಶ್ಯತೇ ಸಂದರ್ಶಯಂತೀತಿ ವಾ ಸಂದೃಕ್ ತೇಜಃ | ಸುತೇಜೋಭಿರುಕ್ಷಭಿರ್ಗೋಭಿರ್ಭಾವನುಮಶ್ರೇತ್ |
ಅರುಣೈರುಷಾ ಅಜಿನುಥಾವತ್ | ಐ.ಬ್ರಾ. ೪-೯ | ಇತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ | ಅರುಣೋ ಗಾವ ಉಷಸಾಮಿತಿ
ನಿರುಕ್ತಂ | ಸೂರ್ಯಶ್ಚ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ತನೋಯುಕ್ತೇ ಚಕ್ಷುಸಾ ಪ್ರಕಾಶಕೇನ ತೇಜಸಾ
ವ್ಯಾವಃ | ವಿವೃಣೋತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಜನಾನಾಂ—ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ | ಪಥ್ಯಾ—ಹಿತಕಾರಿಯಾದ | ಉಷಾಃ—ಉಜ್ಜೋದೇವಿಯು |
ಮಾನುಷೀಃ—ಮನುಷ್ಯರೂಪರಾದ | ಪಂಚ ಕ್ಷೀತಿಃ—ನಿಷಾದಾದಿ ಐದು ವಿಧವಾದ ಜನರನ್ನು |
ಬೋಧಯಂತೀ—ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುತ್ತ | ವ್ಯಾವಃ—ಅವಿಭೂತವಾಗಿದ್ದಾಳೆ | ಸುಸಂದೃಗ್ಢಿಃ—ತೇಜೋಯುತ
ಗಳಾದ | ಉಕ್ಷಭಿಃ—ಗೋವುಗಳಿಂದ | ಭಾನುಂ—ಸೂರ್ಯನನ್ನು | ಅಶ್ರೇತ್—ಅಶ್ರಯಿಸಿದ್ದಾಳೆ | ಸೂರ್ಯಃ—
ಸೂರ್ಯನೂ | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು | ಚಕ್ಷುಸಾ—ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ | ವಿ ಅವಃ—ಪ್ರಕಾಶ
ಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಉಜ್ಜೋದೇವಿಯು ಮನುಷ್ಯರೂಪರಾದ ನಿಷಾದಾದಿ ಐದುವಿಧವಾದ
ಜನರನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುತ್ತ ಅವಿಭೂತವಾಗಿದ್ದಾಳೆ ತೇಜೋಯುತನಾದ ಗೋವುಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು
ಅಶ್ರಯಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಸೂರ್ಯನೂ ಸಪ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Ushas has dawned upon the paths of men, awaking the five classes
of human beings : she has shed light with her lustrous oxen : the sun makes
heaven and earth manifest with radiance

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ವ್ಯಂಜತೇ ದಿವೋ ಅಂತೇಷ್ಟ ಕ್ಷೂನ್ವಿಶೋ ನ ಯುಕ್ತಾ ಉಷಸೋ ಯತಂತೇ |
ಸಂ ತೇ ಗಾವಸ್ತಮ ಆ ವರ್ತಯಂತಿ ಜ್ಯೋತೀರ್ಯಚ್ಚಂತಿ ಸಮಿತೇನ
ಬಾಹೋ || ೨ ||

|| ಪದಮಾಲಾ ||

ವಿ | ಅಂಜತೇ | ದಿವಃ | ಅಂತೇಷು | ಅಕ್ಷೂನ್ | ವಿಶಃ | ನ | ಯುಕ್ತಾಃ | ಉಷಸಃ | ಯತಂತೇ |
ಸಂ | ತೇ | ಗಾವಃ | ತಮಃ | ಆ | ವರ್ತಯಂತಿ | ಜ್ಯೋತೀಃ | ಯಚ್ಚಂತಿ | ಸಮಿತೇನ | ಬಾಹೋ
|| ೨ ||

|| ಸಾಯಂಜಿಭಾಷ್ಯಂ ||

ಉಷಸೋಽಕ್ರೂಂಸ್ತೇಜಾಂಸಿ ದಿವೋಽಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯಾಂತೇಷು ಪರ್ಯಂತಸ್ಯ ದೇಶೇಷು ವ್ಯಂಜತೇ |
ವ್ಯಕ್ತೀಕುರ್ವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಯುಕ್ತಾಃ ಪರಸ್ಪರಂ ಸಂಯುಕ್ತಾ ವಿಶೋ ನ ಪ್ರಚಾ ಇವ ಸೇನಾ ಇವ
ಯತಂತೇ | ಪ್ರಯತಂತೇ ತಮೋನಾಶನಾಯಾತ್ರ ಗಮನಾಯ ವಾ | ಅಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದಾಃ | ಹೇ ಉಷಃ
ತೇ ತವ ಗಾವೋ ರಶ್ಮಯಸ್ತಮೋಽಂಧಕಾರಂ ಸಮಾ ವರ್ತಯಂತಿ | ನಾಶಯಂತಿ | ಜ್ಯೋತಿಸ್ತೇಜೋ
ಯಚ್ಛಂತಿ | ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ | ಸವಿತಾ ಸೂರ್ಯೋ ಬಾಹೂ ಇವ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಉಷಸಃ—ಉಷಸ್ಸುಗಳು | ಅಕ್ರೂನ್—ತೇಜಸ್ಸುಗಳನ್ನು | ದಿವಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷದ | ಅಂತೇಷು—
ಕೊನೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ | ವ್ಯಂಜತೇ—ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ | ಯುಕ್ತಾಃ—ಪರಸ್ಪರ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ |
ವಿಶೋ ನ—ಸೇನೆಗಳಂತೆ | ಯತಂತೇ—ಕತ್ತಲನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ (ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ)
ತೇ—ನಿನ್ನ | ಗಾವಃ—ರಶ್ಮಿಗಳು | ತಮಃ—ಅಂಧಕಾರವನ್ನು | ಸಂ ಅವರ್ತಯಂತಿ—ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ |
ಸವಿತಾ—ಸೂರ್ಯನು | ಬಾಹೂ ಇವ—ತನ್ನ ರಶ್ಮಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಸರಿಸುವಂತೆ | ಜ್ಯೋತಿಃ—ತೇಜಸ್ಸನ್ನು |
ಯಚ್ಛಂತಿ—ಹರಡುತ್ತವೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಉಷಸ್ಸುಗಳು ತೇಜಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಕೊನೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಪರಸ್ಪರ
ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಸೇನೆಗಳಂತೆ ಕತ್ತಲನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ. ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ, ನಿನ್ನ ರಶ್ಮಿ
ಗಳು ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ರಶ್ಮಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಸರಿಸುವಂತೆ, ಅವು ತಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು
ಹರಡುತ್ತವೆ.

English Translation

The dawns send their rays to the ends of the sky : they advance like
people arrayed (in martial order) : your rays, Ushas, annihilate the dark-
ness ; they diffuse light as Savitri (spread out) his arms.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭೂಂಧುಷಾ ಇಂದ್ರತಮಾ ಮಘೋನ್ಯಜೇಜನತ್ಸುವಿತಾಯ ತ್ರನಾಂಸಿ |

ನಿ ದಿವೋ ದೇವೀ ದುಹಿತಾ ದಧಾತ್ಯಂಗಿರಸ್ವಮಾ ಸುಕೃತೇ ವಸೂನಿ || ೩ ||

ಃ ಸದಾಪಾಃ ।

ಅಭೂತ್ | ಉಷಾಃ | ಇಂದ್ರತಮಾ ! ಮಘೋನೀ | ಅಜೀಜನತ್ | ಸುವಿತಾಯ | ಶ್ರವಾಂಸಿ |

ವಿ | ದಿವಃ | ದೇವೀ | ದುಹಿತಾ | ದಧಾತಿ | ಅಂಗಿರಃತಮಾ | ಸ್ತುಕ್ಯತೇ | ವಸೂನಿ || ೬ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಇಂದ್ರತಮಾ ಸರ್ವಸ್ಯೇಶ್ವರತಮಾ ಮಘೋನೀ ಧನವತ್ಪುಷಾ ಅಭೂತ್ | ಪ್ರಾದುರಭೂತ್ | ಸುವಿತಾಯ ಕಲ್ಯಾಣಾಯ ಶ್ರವಾಂಸ್ಯನ್ನಜೀಜನತ್ | ಉದಪಾದಯತ್ | ಪ್ರಕಾಶಿತವತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ದಿವೋ ದುಹಿತಾಂಗಿರಸ್ತಮಾ ಗಂತ್ಯತಮಾ ಯದ್ವಾ | ಅಂಗಿರೋಗೋಕ್ತೈರ್ಭಾರದ್ವಾಜೈಃ ಸಹ ರಾತ್ರೀ-ರಪ್ತೃತ್ವತೇ ರಾತ್ರೈವಸಾನಸ್ಯೋಷಾರೂಪತಾದಂಗಿರಸ್ತಮೇತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ಭಾರದ್ವಾಜೈ ರಾತ್ರೀಃ ಸಹೋ-ತ್ವತ್ತಿರನುಕ್ರಮಣ್ಯಮುಕ್ತಾ | ರಾತ್ರೀ ಕುರಿಕಃ ಸೌಭರೋ ರಾತ್ರಿರ್ವಾ ಭಾರದ್ವಾಜೇ | ಅನು-ಋ. ೧೦-೧೨೭ | ಇತಿ | ತಾದೃಶ್ಯಪುಷಾಃ ಸುಕ್ಯತೇ ಯಜಮಾನಾಯ ವಸೂನಿ ಧನಾನಿ ವಿ ದಧಾತಿ | ಕರೋತಿ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಇಂದ್ರತಮಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಒಡೆಯಳೂ | ಮಘೋನೀ—ಧನವಂತಳೂ ಆದ | ಉಷಾಃ—ಉಷೋದೇವಿಯು | ಅಭೂತ್—ಅವಿರ್ಭವಿಸಿದ್ದಾಳೆ | ಸುವಿತಾಯ—ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ | ಶ್ರವಾಂಸಿ—ಅನ್ನಗಳನ್ನು | ಅಜೀಜನತ್—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ | ದಿವಃ—ದ್ಯುಲೋಕದ | ದುಹಿತಾ—ಪುತ್ರಿಯೂ | ಅಂಗಿ-ರಸ್ತಮಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಚಾರಿಣಿಳೂ | ದೇವೀ—ದೇವತಾತ್ಮಳೂ ಆದ ಉಪಸ್ಥ | ಸುಕ್ಯತೇ—ಉತ್ತಮವಾದ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ವಸೂನಿ—ಧನಗಳನ್ನು | ವಿ ದಧಾತಿ—ಒದಗಿಸುತ್ತಾಳೆ.

|| ಭಾಷಾರ್ಥ ||

ಉತ್ತಮವಾದ ಒಡೆಯಳೂ, ಧನವಂತಳೂ ಆದ ಉಷೋದೇವಿಯು ಅವಿರ್ಭವಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅನ್ನಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ದ್ಯುಲೋಕದ ಪುತ್ರಿಯೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಚಾರಿಣಿಳೂ, ದೇವತಾತ್ಮಳೂ ಆದ ಉಪಸ್ಥ ಉತ್ತಮವಾದ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಧನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಾಳೆ.

English Translation

The supreme sovereign, the opulent Ushas, has risen: she has engendered food for our welfare: the divine daughter of heaven, most prompt in movement, bestows treasures upon the pious worshipper

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತಾನದುಷೋ ರಾಧೋ ಅಸ್ತಭ್ಯಂ ರಾಸ್ತ ಯಾವತ್ಸ್ಯೋತ್ಪಭ್ಯೋ ಅರದೋ
ಗೃಣಾನಾ |

ಯಾಂ ತ್ವಾ ಜಜ್ಞಾನ್ವೃಷಭಸ್ಯಾ ರವೇಣ ವಿ ದೃಷ್ಟಸ್ಯ ದುರೋ ಅದ್ರೇ-
ರೌರ್ಣೋಃ || ೪ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತಾವತ್ | ಉಷಃ | ರಾಧಃ | ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ | ರಾಸ್ತು | ಯಾವತ್ | ಸ್ತೋತೃಭ್ಯಃ | ಅರದಃ | ಗೃಣಾನಾ |

ಯಾಂ | ತ್ವಾ | ಜಜ್ಞಾಃ | ವೃಷಭಸ್ಯ | ರವೇಣ | ವಿ | ದೃಷ್ಟಸ್ಯ | ದುರಃ | ಅದ್ರೇಃ | ಔರ್ಣೋಃ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ದೇ ಉಷಃ ಯಾವದ್ರಾಧೋ ಧನಂ ಸ್ತೋತೃಭ್ಯಃ ಪೂರ್ವಮರದಃ ದತ್ತವತ್ಯಸಿ ತಾವದ್ರಾಧೋ
ಧನಂ ಗೃಣಾನಾ ಸ್ತುಯಮಾನಾಸ್ತುಭ್ಯಮುಪಿ ರಾಸ್ತು | ದೇಹಿ | ಯಾಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ವೃಷಭಸ್ಯ ರವೇಣ |
ಉಪೋಪಮೈಷಾ || ವೃಷಭಸ್ಯೇತಿ ಕರ್ಮಣಿ ಷಷ್ಠೀ || ವೃಷಭಂ ರವೇಣೇವ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಕಾಶೇನ ಜಜ್ಞಾಃ
ಜಾನಂತಿ ಪ್ರಾಣಿನಃ | ಅಥನಾ ವೃಷಭಸ್ಯ ಪ್ರವೃದ್ಧಸ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಸ್ಯ ರವೇಣ ಶಬ್ದೇನ ಜಜ್ಞಾಃ ಜ್ಞಾಪ-
ಯಂತಿ | ದೃಷ್ಟಸ್ಯ ದೃಢಸ್ಯಾದ್ರೇದುರೋ ದ್ವಾರಾಣಿ ಪಣಿಭಿರ್ಗಾಃ ಪ್ರವೇಶ್ಯ ಪಿಹಿತಾನಿ ವ್ಯಾಘೋಃ |
ವಿಸ್ತೃತಾನ್ಯಕರೋಃ ||

• || ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಉಷಃ—ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ | ಯಾಂ ತ್ವಾ—ಯಾವ ನಿನ್ನನ್ನು | ವೃಷಭಸ್ಯ ರವೇಣ—ಶಬ್ದದಿಂದ
ವೃಷಭವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದಲೇ | ಜಜ್ಞಾಃ—ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅರಿಯುವರೋ ಅಂತಹ ನೀನು |
ಸ್ತೋತೃಭ್ಯಃ—ಹಿಂದಿನ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಗೆ | ಯಾವತ್—ಎಷ್ಟು | ರಾಧಃ—ಧನವನ್ನು | ಅರದಃ—ಕೊಟ್ಟೆಯೋ |
ತಾವತ್—ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ | ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ—ನಮಗೂ ಸಹ | ಗೃಣಾನಾ—ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ |
ರಾಸ್ತು—ಕೊಡು | ದೃಷ್ಟಸ್ಯ—ಕಠಿಣವಾದ | ಅದ್ರೇಃ—ಪರ್ವತದ | ದುರಃ—ದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ |
ವಿ ಔರ್ಣೋಃ—ಗೋವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದೀಯೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಉಷೋದೇವಿಯೇ, ಶಬ್ದದಿಂದ ವೃಷಭವನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವಂತೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದಲೇ ಜನರು ನಿನ್ನನ್ನು
ಗುರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನೀನು ಹಿಂದಿನ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಧನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ
ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಮಗೂ ಸಹ ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ ಕೊಡು. ನೀನು ಕಠಿಣವಾದ ಪರ್ವತದ ದ್ವಾರಗಳನ್ನು
ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

Grant to us, Ushas, as much wealth as you have bestowed upon
your adorers when (formerly) praised by them : you whom (your wor-

shippers) welcomed with clamour, (loud as the bellowing) of a bull, when you had set upon the doors of the mountains (where the stolen cattle were confined).

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ದೇವದೇವಂ ರಾಧಸೇ ಚೋದಯಂತ್ಯಸ್ಮದ್ವ್ಯಕ್ಸೌನ್ಯತಾ ಈರಯಂತೀ ।

ವ್ಯುಚ್ಛಂತೀ ನಃ ಸನಯೇ ಧಿಯೋ ಧಾ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೫ ||

। ಪದಪಾಠಃ ।

ದೇವಂ ದೇವಂ | ರಾಧಸೇ | ಚೋದಯಂತೀ | ಅಸ್ಮದ್ವ್ಯಕ್ | ಸೌನ್ಯತಾಃ | ಈರಯಂತೀ |

ವ್ಯುಚ್ಛಂತೀ | ನಃ | ಸನಯೇ | ಧಿಯಃ | ಧಾಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೫ ||

। ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ।

ದೇವಂ ದೇವಂ ಸರ್ವಮಪಿ ಸ್ತೋತಾರಂ ರಾಧಸೇ ಧನಾಯ ಚೋದಯಂತೀ ಪ್ರೇರಯಂತೀ-
ಸ್ಮದ್ವ್ಯಕ್ಸೌನ್ಯತಾ ವಚಾಂಸೀರಯಂತೀ ಪ್ರೇರಯಂತೀ ವ್ಯುಚ್ಛಂತೀ ವ್ಯುಚ್ಛನಂ
ಕುರ್ವತೀ ನೋದ್ರಸ್ಮಾಕಂ ಸನಯೇ ದಾನಾಯ ಧನಲಾಭಾಯ ಧಿಯೋ ಬುದ್ಧೀರ್ಧಾಃ | ಧೇಹಿ | ಶಿಷ್ಯಂ
ಸ್ವಪ್ನಂ ||

। ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

(ಎಲೈ ಉಪೋದೇವಿಯೇ) ದೇವಂ ದೇವಂ—ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನನ್ನೂ | ರಾಧಸೇ—ಧನಸಂಪಾದ
ನೆಗಾಗಿ | ಚೋದಯಂತೀ—ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಲೂ | ಅಸ್ಮದ್ವ್ಯಕ್—ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಸೌನ್ಯತಾಃ—
ಉತ್ತಮವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು | ಈರಯಂತೀ—ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಲೂ | ವ್ಯುಚ್ಛಂತೀ—ಪ್ರಕಾರಮಾನಳಾಗಿ ಅವಿರ್ಭವಿ
ಸುತ್ತಲೂ (ಕತ್ತಲನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಲೂ) | ನಃ—ನಮಗೆ | ಸನಯೇ—ಉತ್ತಮವಾದ ಧನಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ |
ಧಿಯಃ—ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು | ಧಾಃ—ಕೊಡು | (ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು |
ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಎಲೈ ಉಪೋದೇವಿಯೇ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನನ್ನೂ ಧನಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಲೂ, ನಮಗಭಿ
ಮುಖವಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಲೂ, ಕತ್ತಲನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಲೂ, ನಮಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ

ಧನಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕೊಡು. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Inspiring every individual devout (worshipper) with a desire for wealth, addressing to us the words of truth, diffusing the light of morning, bestow upon us understanding (fit for the acquirement) of riches: and do you, (gods), cherish us with blessings.

ಎಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಪ್ರತಿ ಸ್ತೋಮೇಭಿರಿತಿ ತೃಚಾತ್ಮಕಂ ದಶಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಷ್ಠಂ ತ್ರೈಷ್ಟುಭಮುಷ್ಠಂ |
ಪ್ರತಿ ತೃಚಮಿತ್ಯನುಕ್ರಮಣಿಕಾ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕಾಶ್ಚಿನಶಸ್ತ್ರಯೋರುಕ್ತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರತಿ ಸ್ತೋಮೇಭಿಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಐದನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಮುಷಿಯು; ಉಷಸ್ಸು ದೇವತೆಯು; ತ್ರೈಷ್ಟುಪ್ ಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರತಿ ತೃಚಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಾತರನುವಾಕ ಮತ್ತು ಅಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೮೦

ಮಂಡಲ—೭ || ಅನುವಾಕ—೫ || ಸೂಕ್ತ—೮೦ ||

ಅಷ್ಟಕ—೫ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೨೭ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಖ್ಯೆ—೩ ||

ಮುಷಿ—ವಸಿಷ್ಠಃ |

ದೇವತಾ—ಉಷಾಃ ||

ಪಂದಃ—ತ್ರಿಷ್ಟುಪಃ |

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಪ್ರತಿ ಸ್ತೋಮೇಭಿರುಷಸಂ ವಸಿಷ್ಠಾ ಗೀರ್ಭಿವಿಪ್ರಾಸಃ ಪ್ರಥಮಾ ಅಬು-
ಧ್ರನ್ |

ವಿವರ್ತಯಂತೀ ರಜಸೀ ಸಮಂತೇ ಅವಿಷ್ಕೃಣ್ಣತೀಂ ಭುವನಾನ್ವಿಶ್ವಾ ||

|| ಪದಧಾತು ||

ಪ್ರತಿ | ಸ್ತೋಮೇಭಿಃ | ಉಷಸಂ | ವಸಿಷ್ಠಾಃ | ಗೀತಭಿಃ | ವಿಸ್ತಾಸಃ | ಪ್ರಥಮಾಃ | ಅಬುದ್ರನ್ |
ವಿವರ್ತಯಂತೀಂ | ರಜಸೀ ಇತಿ | ಸಮಂತೇ ಇತಿ ಸಂಽಂತೇ | ಅನೀತಕ್ರಾಂತೀಂ | ಭುವನಾಃ |
ವಿಶ್ವಾ || ೧ ||

|| ಸಾಯಾಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ವಿಸ್ತಾಸೋ ಮೇಧಾವಿನೋ ವಸಿಷ್ಠಾ ವಸಿಷ್ಠಗೋತ್ವಾಃ ಸ್ತೋಮೇಭಿಃ ಸ್ತೋತೃಭಿಃ ಪ್ರಯುಜ್ಯ-
ಮಾನಾ ಗೀರ್ಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಪ್ರಥಮಾ ಇತರಯಜಮಾನೇಭ್ಯಃ ಪೂರ್ವಭೂತಾಃ ಸಂತ ಉಷಸಂ ಪ್ರತ್ಯ-
ಬುದ್ರನ್ | ಪ್ರತಿಬೋಧಯಂತಿ | ಕೀದೃಶೀಮುಷಸಂ ಇತಿ | ರಜಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ಸಮಂತೇ ಸಮಾನ-
ಪರಂಂತೇ ಏಕೀಭೂತಸ್ತಾಂತೇ ವಿವರ್ತಯಂತೀಂ ವ್ಯಾವರ್ತಯಂತೀಂ ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಭುವನಾನಿ
ಭೂತಜಾತಾನ್ಯಾವಿಷ್ಕೃಂತೀಂ ಪ್ರಕಟೀಕುರ್ವಂತೀಂ ಸ್ವಭಾವಾಃ |

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ವಿಸ್ತಾಸಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ | ವಸಿಷ್ಠಾಃ—ವಸಿಷ್ಠಗೋತ್ರಿಣೈಶ್ಚಕ್ಷುರಾದ ಮುನಿಗಳು | ಸ್ತೋಮೇಭಿಃ—
ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಂದ ನಿರ್ಮಿತಗಳಾದ | ಗೀರ್ಭಿಃ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ರಜಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡಕ್ಕೂ | ಸಮಂತೇ—
ಸಮಾನವಾದ ಏಕಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ | ವಿವರ್ತಯಂತೀಂ—ವ್ಯಾಪಿಸುವವಳೂ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಭುವನಾವಿ-
ಭೂತಜಾತಗಳನ್ನು | ಅವಿಷ್ಕೃಂತೀಂ—ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವವಳೂ ಆದ | ಉಷಸಂ—ಉಷೋದೇವಿಯನ್ನು |
ಪ್ರಥಮಾಃ—ಇತರರಿಗಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿಯೇ | ಪ್ರತ್ಯಬುದ್ರನ್—ನಿತ್ಯರಗೊಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನವಾದ ಸೀಮಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವವಳೂ, ಸಮಸ್ತವಾದ
ಭೂತಜಾತಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವವಳೂ ಆದ ಉಷೋದೇವಿಯನ್ನು ಮೇಧಾವಿಗಳೂ, ವಸಿಷ್ಠಗೋತ್ರಿಣೈಶ್ಚಕ್ಷುರೂ
ಆದ ಮುನಿಗಳು ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಇತರರಿಗಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿಯೇ ವಿಶ್ವಾ
ಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

English Translation

The pious Vasishthas, first (of all worshippers), awoken with prayers
and praises (each succeeding) dawn, spreading over the like-bounded earth
and heaven, making all the regions manifest.

|| ಸಂಹಿತಾಭಾಷಣ ||

ಏಷಾ ಸ್ಯಾನ ವ್ಯಮಾಯುದಧಾನಾ ಗೂರ್ಧ್ವೀ ತನೋ ಚ್ಯೋತಷ್ಠೀಣಾ
ಅಬೋಧಿ |

ಅಗ್ರ ಏತಿ ಯುವತಿರಹ್ರಯಾಣಾ ಪ್ರಾಚಿಕಿತತ್ಸೂರ್ಯಂ ಯಜ್ಞಮಗ್ನಿಂ ||

|| ಸದಸಾಃ ||

ಏಷಾ | ಸ್ಯಾ | ನವ್ಯಂ | ಆಯುಃ | ದಧಾನಾ | ಗೂರ್ಧೀ | ತಮಃ | ಜ್ಯೋತಿಷಾ | ಉಷಾಃ | ಅಬೋಧಿ |

ಅಗ್ರೇ | ಏತಿ | ಯುವತಿಃ | ಅಹ್ರಯಾಣಾ | ಪ್ರ | ಅಚಿಕಿತತ್ | ಸೂರ್ಯಂ | ಯಜ್ಞಂ | ಅಗ್ನಿಂ || ೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಏಷೋಷಾಃ ಸ್ಯಾ ಸಾ ಗತದಿನಸೇಷು ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ದೃಶ್ಯಮಾಸೇಷಾ ನವ್ಯಂ ನವತರಮಾಯುರಾ-
ಯುಷ್ಯಂ | ಯಾವನಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾದೃಶಂ ದಧಾನಾ ಧಾರಯಂತೀ ಗೂರ್ಧೀ ಗೂಢಂ ತನೋಽಂಧ-
ಕಾರಂ ಜ್ಯೋತಿಷಾ ಸ್ವತೇಜಸಾ ನಿವಾರಯಂತ್ಯಬೋಧಿ | ಬುದ್ಧ್ಯತೇ | ಅಗ್ರೇ ಪುರೋದೇಶೇ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ
ಪುರಸ್ತಾತ್ ದೇವಾನಾಮಗ್ರೇ ವಾ | ಇತರದೇವೇಭ್ಯಃ ಪೂರ್ವಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಯುವತಿರ್ನಿತ್ಯತರುಣೇ
ಸರ್ವತ್ರ ಮಿಶ್ರಯಂತೀ ವಾಹ್ರಯಾಣಾ | ಉಪ್ದೇಶಮೇಷಾ | ಅಲಜ್ಞಾ ಯುವತಿರಿವ | ಸಾ ಯಥಾ
ಪ್ರಕೃತಗ್ರೇ ಸಂಚರತಿ ತದ್ವತ್ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಪುರಸ್ತಾದೇತಿ | ಏವಂಭೂತಾ ಸತೀ ಸೂರ್ಯಂ ಯಜ್ಞ-
ಮಗ್ನಿಂ ಚ ಪ್ರಾಚಿಕಿತತ್ | ಪ್ರಜ್ಞಾಪಯತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪಹಾರ್ಥಃ ||

ಸ್ಯಾ—ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ | ಏಷಾ ಉಷಾಃ—ಈ ಉಷೋದೇವಿಯು | ನವ್ಯಂ—ಹೊಸಹೊಸದಾದ | ಆಯುಃ-
ಯಾವನವನ್ನು | ದಧಾನಾ—ಹೊಂದಿದವಳಾಗಿ | ಗೂರ್ಧೀ-ಗರ್ಭಿರವಾದ (ದಟ್ಟವಾದ) | ತಮಃ—ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು |
ಜ್ಯೋತಿಷಾ—ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತ | ಅಗ್ರೇ—ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ | ಅಬೋಧಿ—ಗೋಚರಳಾ-
ಗಿದ್ದಾಳೆ | ಅಹ್ರಯಾಣಾ—ಪತಿಯ ಮುಂದೆ ಲಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲದೆ ಓಡಾಡುವ | ಯುವತಿಃ—ಯುವತಿಯಾದ ಪತ್ನಿ-
ಯಂತೆ | ಏತಿ—ಸೂರ್ಯನ ಮುಂದೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾಳೆ | ಸೂರ್ಯಂ—ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ | ಯಜ್ಞಂ—ಯಜ್ಞವನ್ನೂ |
ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ | ಪ್ರಾಚಿಕಿತತ್—ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ ಉಷೋದೇವಿಯು ಹೊಸಹೊಸದಾದ ಯಾವನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವಳಾಗಿ ದಟ್ಟವಾದ ಕತ್ತಲೆ-
ಯನ್ನು ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಗೋಚರಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಪತಿಯ ಮುಂದೆ ಲಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲದೆ
ಓಡಾಡುವ ಯುವತಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯಂತೆ ಸೂರ್ಯನ ಮುಂದೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ, ಯಜ್ಞವನ್ನೂ
ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.

English Translation

Bestowing new existence, dispersing the thick darkness by her radiance, the Dawn is awakened, and, like an immodest damsel, comes before (the sun), and makes manifest Surya, sacrifice, and Agni.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಶ್ವಾವತೀಗೋಮತೀರ್ನ ಉಷಾಸೋ ವೀರವತೀಃ ಸದಮುಚ್ಛಂತು
ಭದ್ರಾಃ |

ಘೃತಂ ದುಹಾನಾ ವಿಶ್ವತಃ ಪ್ರಸೀತಾ ಯೂಯಂ ಪಾತ ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ ಸದಾ
ನಃ || ೩ ||

• ಸದಪಾಠಃ •

ಅಶ್ವಾವತೀಃ | ಗೋಮತೀಃ | ನಃ | ಉಷಸಃ | ವೀರವತೀಃ | ಸದಂ | ಉಚ್ಛಂತು | ಭದ್ರಾಃ |

ಘೃತಂ | ದುಹಾನಾಃ | ವಿಶ್ವತಃ | ಪ್ರಸೀತಾಃ | ಯೂಯಂ | ಪಾತ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ | ಸದಾ | ನಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಶ್ವಾವತೀರ್ಬಹುಭಿರಸ್ಮಭ್ಯಂ ಪ್ರದೇಯೈರಶ್ವೈಸ್ತದ್ವತ್ಯಸ್ತಥಾ ಗೋಮತೀರ್ಗೋಮತೀ
ಗೋಪ್ರದಾ ವೀರವತೀರ್ವೀರವತಃ ಪುತ್ರದಾ ಅತಃ ಏವ ಭದ್ರಾಃ ಸ್ತುತ್ವಾ ಉಷಾಸಃ ಉಷಸಃ ಸದಂ
ಸರ್ವದೋಚ್ಛಂತು | ಪುನಃ ಕೀದೃಶಃ | ಘೃತಮುದಕಂ ದುಹಾನಾ ದೋಗ್ಧ್ಯೋ ವಿಶ್ವತಃ ಪ್ರಸೀತಾಃ
ಸರ್ವತಃ ಪ್ರವೃದ್ಧಾಃ | ಯೂಯಂ ಪಾತೇತಿ ಗತಂ ||

• ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಾರ್ಥ •

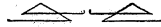
ನಃ—ನಮಗಾಗಿ | ಅಶ್ವಾವತೀಃ—ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವರೂ | ಗೋಮತೀಃ—ಗೋವುಗಳನ್ನು
ಹೊಂದಿದವರೂ | ವೀರವತೀಃ—ವೀರಪುತ್ರರನ್ನು ದಾನಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯರೂ | ಭದ್ರಾಃ—ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕಿ
ಯರೂ | ಘೃತಂ—ಉದಕವನ್ನು | ದುಹಾನಾಃ—ಸುರಿಸುವವರೂ | ವಿಶ್ವತಃ—ಸಕಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ |
ಪ್ರಸೀತಾಃ—ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವವರೂ ಅದ | ಉಷಾಸಃ—ಉಷಸ್ಸುಗಳು | ಸದಂ—ಸರ್ವಕಾಲಗಳ
ಲ್ಲಿಯೂ | ಉಚ್ಛಂತು—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾಗಿ ಅವಿರ್ಭವಿಸಲಿ | (ಎಲೈ ಪೇವತೆಗಳೇ) ಯೂಯಂ—ನೀವು | ನಃ—
ನಮ್ಮನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಸ್ತಸ್ತಿಭಿಃ—ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ | ಪಾತ—ರಕ್ಷಿಸಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ನಮಗೆ ದಾನಮಾಡಲು ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವರೂ, ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವರೂ, ವೀರಪುತ್ರರನ್ನು ದಾನಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯರೂ, ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕಿಯರೂ, ಉದಕವನ್ನು ಸುರಿಸುವವರೂ, ಸಕಲದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವವರೂ ಆದ ಉಪಸ್ಥಿಗಳು ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾಗಿ ಅವಿರ್ಭವಿಸಲಿ. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

May the auspicious dawns ever break upon us redolent of horses, of cattle, of male posterity, shedding moisture, yielding everywhere abundance : and do you, (gods), ever cherish us with blessings.

ವೇದಾರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶೇನ ತನೋ ಹಾರ್ದಂ ನಿವಾರಯನ್ |

ಪ್ರಮುರ್ಧಾಂತ್ ತುರೋ ದೇಯಾದ್ವಿಧ್ಯಾತೀರ್ಥಮುಹೇತ್ಸರಃ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಾಧಿರಾಜಪರಮೇಶ್ವರವೈದಿಕಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕಶ್ರೀವೀರಬುಕ್ಕಭೂಪಾಲಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ-
ಧುರಂಧರೇಣ ಸಾಯಣಾಚಾರ್ಯೇಣ ವಿರಚಿತೇ ಮಾಧವೀಯೇ ವೇದಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶ
ಋಕ್ಸಂಹಿತಾಭಾಷ್ಯೇ ಪಂಚಮಾಷ್ಟಕೇ ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ||

|| ಓಂ ತತ್ಸತ್ ||

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಸಹಿತವೂ ಕರ್ನಾಟಕಭಾಷಾನುನಾದಯುತವೂ ಆದ
ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

1:21

54.22

ಯದಕ್ಷರಪದಭ್ರಷ್ಟಂ ಮಾತ್ರಾಹೀನಂ ತು ಯದ್ಭವೇತ್ |

ತತ್ಪರ್ವಂ ಕ್ಷಮ್ಯತಾಂ ದೇವ ಮಾಗೇಶ್ವರ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ |

|| ಶುಭಂ ಭೂಯಾತ್ ||

|| ಮಂಗಳಂ ||

